

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

THE HOLY QUR'AN
WITH KIKAMBA TRANSLATION

THE HOLY QUR'AN

**ARABIC TEXT
AND
KIKAMBA TRANSLATION**

Published under the auspices of:

HADHRAT MIRZA TAHIR AHMAD

**Fourth Successor of the Promised Messiah and
The Head of the World-wide Ahmadiyya Muslim Community**

2002

Islam International Publications Limited

KULANI NTHEU

**MAANDIKO MA KIALAVU
NA
UALYULO KWA KIKAMBA**

Yĩandĩkĩtwe uungu wa ŪŪngamĩi wa:

**HADHRAT MIRZA TAHIR AHMAD
MŪtiĩwa Wakana wa Masia Ula Wathaniwe na MŪtongoi
MŪnene wa nthĩ yonthe wa Ngwatanĩo ya Masilamu
Waahmadiyya**

**YĩalyŪlĩtwe nĩ:
Mwl. Naaman Nthenge Lukindo.**

2002

Islam International Publications Limited

THE HOLY QUR'AN

ARABIC TEXT AND KIKAMBA TRANSLATION

First published in Qadian (India) in 2002

© Islam International Publications Limited

Published by:

Ahmadiyya Muslim Jamaat, Kenya.

East Africa

Printed in India at: Printwell, Amritsar.

You may contact the following for further instructions:

1. Ahmadiyya Muslim Mission
PO Box 40554
Muranga Road, Nairobi
Kenya
Tel/Fax: 00254 2 764226, 765452
2. Ahmadiyya Muslim Mission
PO Box 376
Dares Salaam
Tanzania
Tel: 022-2110473
Fax 022-2121744
3. The London Mosque
16 Gressenhall Road
London SW 18 5QL
England
Tel: +(0) 181 870 8517
Fax: +(0) 181 874 4779

ISBN: 1 85372 655 9

KULANI NTHEU

MAANDIKO MA KIALAVU NA UALYULO KWA KIKAMBA

Mbee yaandikwe India mwaka wa 2002

©Islam International Publications Limited

Published by:

**Ahmadiyya Muslim Jamaat, Kenya
East Africa**

Yandikwe India : Printwell, Amritsar.

Nimutonya kUandikia kUndu kOO mwenda Uvoo mwingi:

1. Ahmadiyya Muslim Mission, P.O BOX 40554, Murang'a Road, Tel / Fax: 002542 764226, 765452 Nairobi – Kenya.	2. Ahmadiyya Muslim Mission, P. O BOX 376, Dares - Salaam Tanzania. Tel: 022-2110473 Fax 022-2121744
3. The London Mosque 16 Gressenhall Road London SW 18 5QL England. Tel: +(0) 181 870 8517 Fax: (0) 181 874 4779	

ISBN: 1 85372 655 9

Publisher's Note

The Holy Qur'an is the word of God and was revealed to the holy prophet of Islam, Muhammad (may peace and blessings of Allah be upon him), word by word. This revelation continued for twenty three years. Among all the scriptures, it is only the Holy Qur'an which claims that it is revealed word by word by God. This is the sacred book of Muslims and there is a complete guidance in it not only for Muslims but for others as well for ever. God has promised that He will safeguard its text for ever and that is why there is no change in the original Arabic text and it is exactly the same today as it was revealed to Muhammad (may peace and blessings of Allah be upon him), more than 1400 years ago.

To translate the Holy Word of God is not an easy task. The world-wide Ahmadiyya Muslim Community has taken the responsibility to translate the Holy Qur'an faithfully into different languages of the world so that the message could be conveyed to different People in their own language. The current Kikamba translation is rendered from the English translation which has been rendered directly from the original Arabic text by a board of various Ahmadi scholars (who benefited from the English translation by Maulawi Sher Ali as well), under the supervision and direction of the present Head of the Ahmadiyya Muslim Community, Hadhrat Mirza Tahir Ahmad, Fourth successor of the Promised Messiah, The Founder of the Community.

May Allah make this translation the source of guidance for those who do understand Kikamba language and may He open their hearts towards this wonderful message of the Holy Qur'an. Amen

The Publishers

Ndeto ya MŪandiki

Kulani Ntheu nĩ ndeto ya Ngai na yavuanĩw'e Mwathani mŭtheu wa Isilamu, Muhammad *mŭuo na maŭathimo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe syĩhwe ũlŭ wake*, ndeto kwa ndeto. Uvuany'o ũũ waendeeie kwa myaka mĩongo III na ĩtatũ. Katĩ wa maandĩko matheu onthe, no Kulani Ntheu tũ ĩla yaasya kana yo ĩvuanĩw'e ndeto kwa ndeto nĩ Ngai.

Yĩĩ nĩ Ivuku ĩtheu ya Masilamu na ve ũtongoi mwĩlanĩu nthĩnĩ wayo ti kwoondũ wa Masilamu tũ ĩndĩ ona kwa ala angĩ ota ũu tene na tene. Ngai nĩwathanĩte kana We akasũvĩla maandĩko mayo tene na tene na nĩkyo kĩtumi vataĩ ũalyũko nthĩnĩ wa maandĩko ma Kĩlalavu na nũndũ ũmwe vyũ ũmũnthĩ tondũ mavuaniw'e kwa Muhammad *mŭuo na maŭathimo ma Ngai syĩhwe nake*, mbee wa myaka 1400 mĩvĩtũku.

Kũalyũla Ndeto Ntheu ya Ngai ti wĩla mŭvũthũ. Nguthu ya Ahmadiyya Muslim Community ĩlũlũ wa nthĩ nĩyosete mwanya wa kũalyũla Kulani Ntheu yĩna mŭĩkĩĩlo nthĩnĩ wa ithyomo syĩna kĩvathũkany'o sya nthĩ nĩkana ũtũmane ũtonye kũnyatĩkw'a kwa Andũ me kĩvathũkany'o nthĩnĩ wa ithyomo syoo ene. Ualyũlo ũũ wa yu wa Kĩkamba umĩtw'e kuma kwa ũalyũlo wa Kĩngelesa ũla na w'o umĩtw'e kuma kwa maandĩko ma Kĩlalavu ala ma mwambĩĩĩĩlyo nĩ nzaama ya asomi anene ma Kĩ-ahmadiyya *ala matethekie kuma ualyũlo wa Kĩngelesa wa Maulawi Sher Ali ota ũu*, uungu wa ũũngamĩ wa ũtongoi wa Mũtongoi wa Ahmadiyya Muslim Community nthĩ yonthe ũla wĩvo yu Hadhrat Mirza Tahir Ahmad, mũtiĩwa Wa-Kana wa Masia ũla Wathaniwe, Mwambĩĩĩĩlyo wa Ngwatanĩlo ĩno.

Ngai Mwene Vinya W'onthe na ũtw'ĩkĩĩthye ũalyũlo ũũ uumo wa ũtongoi kwa asu ala mesĩ kĩĩthyo kya Kĩkamba na We navingũe ngoo syoo kũwelekela ũtũmane ũũ wa ũsengy'o wa Kulani Ntheu. Amen.

Aandĩki

KIVUIO KYA MAVUKU

UTALO WA ILUNGU

ITHANGU

1.	AL-FATIHA.....	1
2.	AL-BAKARA.....	2
3.	AALI-'IMLAANI.....	71
4.	AL-NISAA.....	112
5.	AL-MAAIDAH.....	156
6.	AL-AN'AAM.....	187
7.	AL-A'RAAF.....	220
8.	AL-ANFAAL.....	255
9.	AL-TAUBA.....	270
10.	YUNUS.....	298
11.	HUD.....	318
12.	YUSUF.....	341
13.	AL-RA'D.....	361
14.	IBRAHIM.....	370
15.	AL-HIJR.....	379
16.	AL-NAHL.....	387
17.	BANI ISRAIL.....	407
18.	AL-KAHF.....	422
19.	MARYAM.....	440
20.	TAA HAA.....	452
21.	AL-ANBIYA.....	470
22.	AL-HAJJ.....	485
23.	AL-MUMINUUN.....	500
24.	AL-NUR.....	514
25.	AL-FURKAAN.....	528
26.	AL-SHU'ARAA.....	540
27.	AL-NAML.....	560
28.	AL-KASAS.....	575
29.	AL-'ANKABUUT.....	591
30.	AL-RUUM.....	603

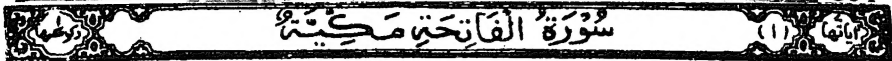
UTALO WA ILUNGU

ITHANGU

31.	LUQMAN.....	613
32.	AL-SAJDAH.....	620
33.	AL-AHZAAB.....	625
34.	AL-SABA.....	640
35.	AL-FATIR.....	650
36.	YAASIIN.....	659
37.	AL-SAAFAAT.....	668
38.	SAAD.....	683
39.	AL-ZUMAR.....	693
40.	AL-MU'MIN.....	707
41.	HAA MIIM SAJDA...	721
42.	AL-SHUURAA.....	730
43.	AL-ZUKHRUF.....	741
44.	AL-DUKHAN.....	751
45.	AL-JATHIYAH.....	757
46.	AL-AHQAF.....	763
47.	MUHAMMAD.....	770
48.	AL-FATH.....	777
49.	AL-HUJURAAT.....	784
50.	QAF.....	788
51.	AL-DHARIYAT.....	794
52.	AL-TUUR.....	800
53.	AL-NAJM.....	805
54.	AL-KAMAR.....	811
55.	AL-RAHMAAN.....	817
56.	AL-WAAKIAH.....	824
57.	AL-HADIID.....	832
58.	AL-MUJAADILAH...	839
59.	AL-HASHR.....	845
60.	AL-MUMTAHANAH..	850

61. AL-SAFF.....	854
62. AL-JUMU'AH.....	857
63. AL-MUNAAFIKUUN.....	859
64. AL-TAGHAABUN.....	862
65. AL-TALAAK.....	866
66. AL-TAHRIIM.....	870
67. AL-MULK.....	873
68. AL-KALAM.....	877
69. AL-HAAKKAH.....	883
70. AL-MA'ARIJ.....	888
71. NUH.....	892
72. AL-JINN.....	895
73. AL-MUZZAMMIL.....	899
74. AL-MUDDATHTHIR.....	902
75. AL-KIYAAMAH.....	907
76. AL-DAHR.....	911
77. AL-MURSALAAT.....	915
78. AL-NABA'.....	919
79. AL-NAAZIAAT.....	923
80. ABASA.....	927
81. AL-TAKWIIR.....	930
82. AL-INFITAAR.....	933
83. AL-TATFIIF.....	935
84. AL-INSHKAAK.....	938
85. AL-BURUUJ.....	940
86. AL-TAARIK.....	942
87. AL-A'LAA.....	944

88. AL-GHAASHIYAH.....	946
89. AL-FAJR.....	948
90. AL-BALAD.....	951
91. AL-SHAMS.....	953
92. AL-LAIL.....	955
93. AL-DUHAA.....	957
94. AL-INSHRAA.....	958
95. AL-TIIN.....	959
96. AL-'ALAK.....	960
97. AL-KADR.....	962
98. AL-BAYYINA.....	963
99. AL-ZILZAAL.....	965
100. AL-AADIYAAT.....	966
101. AL-KAARI'A.....	967
102. AL-TAKAATHUR.....	968
103. AL-ASR.....	969
104. AL-HUMAZA.....	970
105. AL-FIIL.....	971
106. AL-KURAIISH.....	972
107. AL-MAA'UUN.....	973
108. AL-KAUTHAR.....	974
109. AL-KAAFIRUUN.....	975
110. AL-NASR.....	976
111. AL-LAHAB.....	977
112. AL-IKHLAAS.....	978
113. AL-FALAK.....	979
114. AL-NAAS.....	980

AL - FATIHA
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Ūla Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

بِسْمِ

2.Ndaŵa syonthe nŵ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Mwŵai wa nthŵ syonthe.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ②

3.Ūla Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe nŵ tei,

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③

4.Mwŵai wa Mŵthenya wa ūtwio.

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ④

5.We wŵ weka Nue ithyŵ tŵthaithaa na
We wŵ weka Nue ithyŵ twŵtasya ūtethyo.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ⑤

6.Tŵtongoesye nzŵanŵ ŵla ya w'o----

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑥

*¹7.Nzŵa ya asu ala We ūmanengete
maŵathimo Maku, asu ala matakwaŵŵtwe
nŵ ūthatu, na asu ala mate athyoeku.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ⑦ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ

عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑧

¹ *Mŵsomi ndakathyoekw'e nŵ ndeto 'Waku' etŵkŵle kana 'maghzoob' nŵ ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe wŵ w'oka ūla weekiwe nŵ Ayuti. Ūneeni ūŵ nŵ mŵvingue na ndŵŵweta ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe wŵ w'oka indŵ nŵ ūthatu wa andŵ ala angŵ ota ūu ala matonya kŵŵkwata.

سُورَةُ الْبَقَرَةِ مَدَنِيَّةٌ

(٢)

AL - BAKARA
(Wavuanŵ'e Medīna)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Ŵla Usŵŵtwe nŵ Ŵlau, Usŵŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١

2. Alif Laam Miim. Nyie nŵ Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Ŵla Ŵmanyi-W'onthe.

الْأَمِّ

3. Yŵi nŵ ŵvuku yŵanŵu; vatiŵi nzika nthŵi
wayo; nŵ Ŵtongoi kwa ala alŴngalu,

ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ٥

4. Ala metŵkŵlaa maŴndŴ ala matonekaa,
na malŴmasya Mboya, na ala maumasya
katŵi wa syŵndŴ ila Ithyŵi tŴnenganŵte
kwoondŴ woo;

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ٥

5. Na ,mametŵkŵlaa maŴndŴ ala
mavuanŵtwe kwaku we, na ala
mavuanŵtwe mbee waku, na mo mena
mŴkŵlo mŴlŴmu wa maŴndŴ ala
matanamba kŴvika.

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِن
قَبْلِكَ وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ٥

6. Mo nŵmo ala maatŵlaa Ŵtongoi wa
Mwŵai woo na mo nomo makaŵla.

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ ٥

7. Asu ala maleete kwŵtŵkŵla----no ŴndŴ
Ŵmwe kwoo wamakaany'a kana walea
kŴmakaany'a----mo maiketŵkŵla.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ
لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ٥

8. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵkŵte
Ŵsŵllo ŴlŴlŴ wa ngoo syoo na matŴnŵ moo,
na ŴlŴlŴ wa metho moo ve kŵsŵlŵi; naw'o
nŵ Ŵsŵllo mŴnene kwoo.

خَتَمَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَعَلَىٰ سَمْعِهِمْ وَعَلَىٰ
أَبْصَارِهِمْ غَشَاةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٥

LUKU 2

9.Na katĩ wa andũ ve amwe ala maasya, 'Ithyĩ nĩtũmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminukĩlyo; oyĩla mo ti etĩkĩli ona vanini.

10.Mo nĩmatonya *kwenda* kũmũkenga Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala metĩkĩlaa, ĩndĩ mo matĩĩ ona ũmwe ũla makengaa ateo nĩmo mekengaa ene; ĩndĩ mo nokwona matonaa tũ.

11.Nthĩnĩ wa ngoo syoo vaĩ ũwau, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwongeleele ũwau woo; na nĩ ũsilflo mwai kwoo, nũndũ mo nĩmakenganaa.

12.Na yĩla mo matavw'a, 'Mũikaseũvyee kĩthokoo ĩlũũ wa nthĩ,' mo maasya, 'Ithyĩ twĩ atwaĩla ma mũuo tũ.'

13.Isũvĩei! vate nzika mo nĩmo maseũvasya kĩthokoo, ĩndĩ mo mayonaa.

14.Na yĩla matavw'a, 'Itĩkĩlai ũndũ andũ ala angĩ metĩkĩlĩte,' mo maasya, 'Ithyĩ twĩtĩkĩla ũndũ andũ ala atumanu metĩkĩlĩte?' Isũvĩei! Vate nzika, mo nĩmo atumanu, ĩndĩ mo mayĩsĩ.

15.Na yĩla mo makomana na ala metĩkĩlaa, mo maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩtĩkĩlaa,' ĩndĩ yĩla mo me oka vamwe na ĩla mbinga syoo, maasya, 'Ithyĩ vate nzika, twĩ vamwe nenyu; ithyĩ no ngũĩ tũvũaa tũ.'

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللّٰهِ وَيَوْمَ الْاٰخِرِ
وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِيْنَ ۝۹

يُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَمَا يَخْدَعُوْنَ
اِلَّا اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ ۝۱۰

فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا وَلَهُمْ
عَذٰبٌ اَلِيْمٌۢ بِمَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ۝۱۱

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوْا فِى الْاَرْضِ قَالُوْا اِنَّمَا
نَحْنُ مُصْلِحُوْنَ ۝۱۲

اَلَا اِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُوْنَ وَلٰكِنْ لَا يَشْعُرُوْنَ ۝۱۳
وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ اٰمِنُوْا كَمَا اٰمَنَ النَّاسُ قَالُوْا اَنُؤْمِنُ
كَمَا اٰمَنَ السّٰفِهَآءُ اَلَا اِنَّهُمْ هُمُ السّٰفِهَآءُ وَلٰكِنْ
لَّا يَعْلَمُوْنَ ۝۱۴

وَاِذَا لُقِيَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قَالُوْا اَمَّا سَجٌّ وَاِذَا خَلَوْا اِلَى
شَيْطٰنِهِمْ قَالُوْا اِنَّا مَعَكُمْ اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزٰوُنَ ۝۱۵

16.Ngai Mwene Vinya W'onthe akamĩsilĩla ngũĩ yoo na kũmaeka maendee nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ woo, makyanganga ta ilalinda.

اللَّهُ يَسْتَفْزِي بِهِمْ وَيَبْذُلُهُمْ فِي طُعْيَانِهِمْ
يَهْتُونَ ⑤

17.Aa nĩmo ala mosete İvĩtyo makayĩkũany'a na Otongoi; İndĩ Otandĩthya woo ndũmaetee Otandĩthyo, ona mo maitongoew'e nesa.

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهَدْيِ فَمَا رَجِعَتْ بُحَارُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ⑥

18.Ngelekany'o yoo nĩ ta ya mũndũ ōla wawuvie mwaki, na yĩla wamũĩkile ndeenĩ syake syonthe, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwawetangie kyeni kyoo na kũmatia kĩvĩdunĩ kĩnene; mo maybonaa nthĩ.

مِثْلَهُمْ كَمِثْلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَّهُمْ فِي ظُلُمٍ لَا يَبْصُرُونَ ⑦

19.Mo mayĩ matũ, maineenaa na nĩ ilalinda; kwa ōu mo maikasyoka.^{1*}

صُمُّ بَكْرٌ عَمَى لَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ⑧

20.Kana nĩ ta mbua nene kuma mathweonĩ, nthĩnĩ wayo ve kĩvĩndu kĩnene na kĩtalalĩki na ōtisi; mo mekĩlaa syaa syoo nthĩnĩ wa matũ moo nũndũ wa kĩtalalĩki maikĩla kĩkw'ũ, na Ngai Mwene Vinya W'onthe amathyũlũlũkĩte alei.

أَوْ كَصَيْبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حُدُودَ النَّبِ وَاللَّهُ فِيهِمْ بِالْكُفْرِينَ ⑨

21.Nĩ vakuvĩ ōtisi kũvulya woni woo, o yĩla w'o wamatisĩla, maendelaa nthĩnĩ waw'o; na yĩla w'o wamatukĩla maŋgamaa ki. Na takethwa Ngai

يَكَادُ الْبَرِيُّ يُنْظِفُ أَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْهُوا فِينَا وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑩

¹ *Mũsoa ōũ nũtonya kwĩthwa ōineena ōlũ ōla wa mũthemba ōmwe wa angangani ala vaa mekwĩwa kana mayĩ matũ, maineenaa na nĩ ilalinda nũndũ wa kũnyuva kwoo kwa kũlea kwĩthukĩĩsya ōla w'o, kũlea kũneena ōla w'o na kũlea kũwona. Kwa ōu, mo nĩmaivatĩe iĩko syoo kũmanywa kwa kwĩyendea na mo ene meevĩngĩla nthĩnĩ.

Mwene Vinya W'onthe nfwendie, We aI atonya kwosa kwona kwoo na kwIw'a kwoo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe Ena utonyi wa kwIka OndO w'onthe OIa We wendaa.

LUKU 3

22. Inyw'I andO, mOthaithei MwIai wenyu OIa wamOmbie inyw'I na asu ala maI mbee wenyu; nIkana mOtonye kwIthwa alOngalu;

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢٢﴾

23. Ula wamIwIkwIthIIsye nthI kwIthwa Okomo kwondO wenyu, na Ithu nayo ta kIlaIa, na atOma kIw'O kItheea kuma mathweonI, na kwoondO wakyO, nIwaetie matunda kwoondO wa Otethyo wenyu; kwa Ou, mOikamwIany'e Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingI omwIsI.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً
وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ
رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٣﴾

24. Na ethwa inyw'I mwIina nzika IuIO wa kIla ithyI tOtheetye kwa mOthOkOmI WaitO, IndI etei kIlungu kIlyi takyo, na metei atetheesya menyu Otee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'I mwI ma w'O.

وَأِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا
بِسُورَةٍ مِّنْ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ
اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٤﴾

25. IndI inyw'I mwalea kwIka Ou--- na mOikeka Ou ona IndI---- IndI IsOvIei Mwaki, OIa ngO syaw'o nI andO na mavia, OIa OseOvItw'e kwoondO wa alei.

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا
النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ إِذْ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٥﴾

26. Na tavany'ai Ovoo mOseo kwa ala metIkIlaa na kwIka mawIa maseo, kana ve MIOnda Ila IvItIlaa tOIUsI katI wayo kwoondO woo. O yIla mo manengwe,

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ

kilungu kilmwe kya matunda kuma vo, mo makaasya: 'Kŵi nŵkyo ithyŵi twanengetwe mbee,' Oyŵla no syŵndũ ivw'anene na isu tũ ila ikaetwe kwoo. Na mo makeethwa na endwa atheu vyũ, na vau nthĩnĩ nĩvo mo makekalaa.

ثُمَّ رَزَقْنَاهَا أَهْلًا هَذَا الَّذِي رَزَقْنَاهَا مِنْ قَبْلُ وَ
أَتَوَيْنَاهُ مِثْلَ بِهَا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٠﴾

27. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndasonokaa kũnengane ngelekany'o ona ya ũmuu ona kana nini kũvŵta ũu. Ala metŵkŵlaa nĩmesĩ kana yo nĩ w'o kuma kwa Mwŵai woo, oyŵla asu ala maleaa kwŵtŵkŵla maasya: 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eenda ata na wonany'o 00?' Nĩ aingĩ ala We Ūmatwŵlaa kwŵthwa na mavŵtyo nũndũ wa w'o, nanĩ aingĩ We Ūmatongoeasya nũndũ waw'o, na vatĩ onaũmwe ũla We Ūmũtwŵlaa kwŵthwa na mavŵtyo ateo ila mbaa-matũ.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً
فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ
بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا
يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٣١﴾

28. Ala manangaa Ūtianŵo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ŵtina wa kũtianŵa na matilanganasya maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wŵyŵŵte makwatanw'e na kũseũvya kŵthokoo ŵlũlũ wa nthĩ; aa nĩmo mena wasyoka.

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَ
يَقْطَعُونَ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوَصَّلَ وَيُفْسَدُونَ
فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٢﴾

29. Inyw'ĩ mũtonya ata kũmũlea Ngai Mwene Vinya W'onthe? Yŵla inyw'ĩ mũtaŵ thayũ, We nŵwamũnengie inyw'ĩ thayũ, na ŵndĩ we akamũkw'ĩthya inyw'ĩ, na ŵndĩ akamũtũnga inyw'ĩ mwŵthwe thayũ, na ŵndĩ kwake nŵkw'o inyw'ĩ mũkatw'ŵkŵthw'a ma kũsyoka.

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَانًا فَأَخْبَاكُمْ ثُمَّ
يُنَبِّئُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٣﴾

30. We nĩ We ũla wamũmbŵie inyw'ĩ syonthe ila syŵ ŵlũlũ wa nthĩ; na ŵndĩ We eelekela ŵtunĩ na ameanŵŵsya ta matu mũonza; na We nũsyŵŵŵ syŵndũ syonthe.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ
اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

LUKU 4

31. Na yīla Mwīai waku wamatavisye alaīka: ‘Nyie ngilīīye kūmūnyuva mūtongoi īlūlū wa nthī,’ mo maisye: ‘We ūkamw’ia vau ūla wīete kīthokoo nthīnī wayo, na kwīta nthakame?--- na ithyī nītūŭtafaa We na ndaīa Syaku na kūnenevya ūtheu Waku.’ We amasūngīie, ‘Nyie nīnīsī ūndū inyw’ī mūtesī.’

وَرَأَى قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً
قَالُوا أَتَجْعَلُ فِيهَا مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا وَيَسْفِكُ الدِّمَاءَ
وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ
مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣١﴾

32. Na We nīwamūmanyīisye Atamu masyīṭwa onthe , na īndī aia syīndū ila syaī na masyīṭwa asu mbee wa alaīka na asya, ‘Ndavyai Nyie masyīṭwa ma syīndū ii, ethwa inyw’ī mwī ma w’o.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلِكَةِ
فَقَالَ أُنَبِّئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٢﴾

33. Mo maisye, ‘Ūtheu nī Waku We! Ithyī tūi na ūmanyi ateo ūla We ūtūmanyīītye,’ vate nzika, We Nue ūmanyi-W’ onthe, ūla-Mūī.

قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٣﴾

34. We aisye, ‘We Atamu, matavye masyīṭwa masyo;’ Na yīla we waminie kūmatavya masyīṭwa masyo, We aisye ‘Nyie ndyaamūtavya kana Nyie nīnīsīīsī syīmbithī sya matunī na sya īlūlū wa nthī, na kana Nyie nīnīmesī maūndū ala inyw’ī mumbūlaa na ala mūvithaa?’

قَالَ يَادِمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ
قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na lilikanai ivinda, yīla Ithyī twamatavisye alaīka: ‘Mwīnyivīsyei Atamu,’ na onthe nīmeenivīsyei ateo īvilisi. ndaaīnyivya We nīwaleile na

وَرَأَى فَلَمَّا لِلْمَلِكَةِ ابْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ
أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٥﴾

eethwa na Ong'endu; na we aī katī wa alei.

36. Na ithyī twaisye, 'We Atamu, Ikala we na mOkau nthīnī wa mOnda, na Isaaī kuma vo kwa wingī o vala mOkwenda, Indī mOikaOthengeee mOtī OO mOikese kwīthwa katī wa eki-ma-naī.

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٦﴾

37. Indī Satani nīwatumie matiOoka me eli nOndO wa w'o, na nīwamaumisye mwīkalonī Ola mo maī nthīnī waw'o. Na Ithyī nītwamatavisye: 'Umai vaa, amwe menyu nī amaitha ma ala angī, na ve utOo wenyu tOlū wa nthī, na kyaOya kwa tVinda.'

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٣٧﴾

38. Na Indī Atamu nīweemanyīisye ndeto imwe sya mboya kuma kwa Mwīai wake, kwa Ou, We nīweethiOie kOmiwekela we na tei. Vate nzika, We nī Mwelekeanīli-wa-Kaingī ena Ouu, na AusOftwe nī tei.

فَتَلَقَّى آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٨﴾

39. Ithyī twaisye, 'Umai vaa inyw'onthe. Na ethwa Otongoi Okooka kwenyu kuma kwakwa, Indī Ola OkaOatīla Otongoi wakwa, vaikethwa wia tOlū woo, ona maikakwatwa nī kyeva.'

قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَائِعًا وَقَمًا يَاتِيكُمْ مِنْ هُنَا وَمِنْ تَبَعِ هَذَاىَ فَلَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٩﴾

40. Indī mo asu ala makalea kwītkīla, na kwitw'Tkīthya Syana Syakwa ta OvūngO, aa nīmo makethwa me ekali-ma-Mwakīnī; na vo nīvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٠﴾

LUKU 5

41. Inyw'I Aana-ma-Isilaeli! Lilikanai Inee yakwa yīla Nyie naiie tOlū wenyu,

يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السَّبِيلَ الَّتِي اتَّعْتُمْ عَلَيْكُمْ

na Ianŋŋsyai ūtianŋo wenyu Nakwa ngeanŋŋŋŋŋ ūtianŋo Wakwa nenyu, na inyw'ŋ nŋmwaiŋŋtwe nŋ kŋngŋa Nyie Nŋnyioka.

42.Na ŋŋkŋlai maŋndŋ ala Nyie ntheetye ala meanŋŋŋŋŋ maŋndŋ ala me vamwe nenyu, na mŋikethwe mwŋ ma mbee kŋmalea, na mŋikaikŋany'e Syama Syakwa na thooa mŋvŋthu, na osai ūsŋvŋo kuma nthŋŋ Wakwa Nŋnyioka.

43.Na mŋikavulany'e w'o na ūvŋngŋ kana kŋvitha ūla w'o omŋwŋŋŋ.

44.Na ŋngamyai Mboya, na ŋvai Saka, na kumanai vamwe na ala makumanaa.

45.Inyw'ŋ mŋmeyŋŋŋaa andŋ ala angŋ meke maŋndŋ maseo na mŋkolwa nŋ inyw'ŋ ene, omŋiyŋsoma ŋvuku? Indŋ inyw'ŋ nomŋmanyaa?

46.Na manthai ūtethyo mwŋna ūmŋŋŋŋŋ na Mboya; na ūu ow'o wŋ vinya ateo ala mena thayŋ wa kwŋnyivya,

47.Ala mesŋ naw'o kana nŋmakakomana na Mwŋai woo, na kana Kwake mo nŋmakasyoka.

LUKU 6

48.Inyw'ŋ Aana-ma-Isilaeli! Lilikanai ŋnee Yakwa yŋla Nyie naiie ŋŋŋŋ wenyu na kana Nyie nŋnamŋnenevisye inyw'ŋ mbee wa andŋ onthe.

وَأَوْفُوا بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَالْمُؤْمِنُونَ ﴿٦٠﴾

وَأَمِنُوا بِمَا أَنزَلْتُ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا
أَوَّلَ كَافِرِيهٖ وَلَا تَشْتَرُوا بِإِيَّتِي شَيْئًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ
فَاتَّقُونِ ﴿٦١﴾

وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٦٣﴾
اتَّقُوا النَّاسَ الْكَافِرِينَ الَّذِينَ يَنْسَوْنَ أَنْفُسَهُمْ وَأَنْتُمْ
تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٤﴾

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى
الْغَاشِيِينَ ﴿٦٥﴾

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقَوْنَ رَبَّهُمْ وَإِنَّهُمْ إِلَىٰ
رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٦﴾

يٰٓأَيُّهَا إِسْرَءِيلُ أَذْكُرُوا بَعْدَ الَّذِي ائْتَمَرْتُ عَلَيْكُمْ
وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

49. Na kīai mūthenya ūla thayū ūtakekala vandū va thayū ūngī ona vanini, ona ūvoyaŋī ndūketīkīlwa kwoondū wa w'ō; ona ītuvi yīikoswa kwoondū waw'ō; ona mo maikatetheew'a.

وَأَنقَضُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يَقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na lilikanai ūinda yīla Ithyī twamumisye inyw'ī kuma kwa andū ma Valao, ala mamūthīnisye inyw'ī na ūsilīlo mwai, makīsyūaa syana syenyu sya ivīśī na kūtia iveti syī thayū, nthīnī wa ūndū ūū, vai ūtato mūnene kwenyu kuma kwa Mwīai wenyu.

وَأَذِّنْ لَكُمْ قُرْنًا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ يُسْوَئُكُمْ سَاءَ الْعَذَابُ يُدَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَجِيبُونَ نِسَاءَكُمْ كَمَا رَوْنِي بِهِمْ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٥٠﴾

51. Na lilikanai ūinda yīla Ithyī twaūaanisye ūkanga kwoondū wenyu, na nītwamūtangīīe inyw'ī, na twamanyw'īthya kīw'ū andū ma Valao, o mūsyāīīsyē.

وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمْ الْبَحْرَ فَأَنجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥١﴾

52. Na lilikanai ūinda yīla Ithyī twamūnengie Mose watho wa motukū mīfongo īnā; na īndī inyw'ī mwoosa kasaū kwoondū wa ūthaihi we atevo na inyw'ī mwai eki–ma–naī.

وَإِذْ وَعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِن بَعْدِهِ وَأَنتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٥٢﴾

53. Na ītina wa ūū, Ithyī nītwamūekeie inyw'ī, nīkana mūtonye kūtūnga mūvea.

ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِّن بَعْدِ ذَلِكَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٣﴾

54. Na lilikanai ūinda yīla Ithyī twamūnengie Mose Ivuku na Kīvathūkany'a, nīkana inyw'ī mūtonye kūtongow'a nesa.

وَإِذْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٥٤﴾

55. Na lilikanai ūinda yīla Mose wamatavisye andū make: 'Inyw'ī andū makwa, nīmwīwīīīsyē inyw'ī ene mūno

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَقَوْمِ إِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ أَنفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا إِلَىٰ بَارِيكُمْ فَاتَّقُوا أَنفُسَكُمْ

nŋndŋ wa kwosa kasaŋ kwoondŋ wa ŋthaihi; kwa ŋu ŋthiuei inyw'ŋ kwa Mŋmbi wenyu, na moaei andŋ menyue; ŋŋ nŋw'o ŋseo mŋno kwenyu; ŋndŋ We nŋweethiŋie kŋmwelekela inyw'ŋ E-na ŋuu. Vate nzika, We nŋ Mŋsyokeanŋa-Wa-Kaingŋ ena ŋuu na Ausŋŋtwe nŋ tei.

ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِكِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ اِنَّهٗ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿٥٥﴾

56.Na lilikanai yŋla inyw'ŋ mwaisye, 'We Mose, ithyŋ tŋiŋkwŋŋŋŋla we ona vanini, kŋvika tŋmwone Ngai Mwene Vinya W'onthŋ ŋthyŋ kwa ŋthyŋ; na ndŋ kŋtetemo kya nthŋ nŋkyamŋkwatie inyw'ŋ omŋketee,

وَإِذْ قُلْتُمْ يٰمُوسٰى اِنَّا نُرٰى اللّٰهَ هَهٰهٗهٗهٗ
فَاَخَذْنَاكُمْ الصَّيْحَةَ وَانْتُمْ تَنْظُرُوْنَ ﴿٥٦﴾

57.Na ndŋ Ithyŋ nŋtwamŋthayŋŋkisyŋ inyw'ŋ ŋtina wa kŋkw'ŋ kyenyu, nŋkana inyw'ŋ mŋtonye kŋtŋnga mŋvea.

ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْۢ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٥٧﴾

58.Na Ithyŋ nŋtwatumie mathweo kwŋthwa muunyŋ ŋŋlŋ wenyu na twamŋtheesyŋ inyw'ŋ Manna na Salwaa ŋŋlŋ wenyu tŋkyasya, 'Yai katŋ wa syndŋ nzeo ila Ithyŋ tŋnenganŋte kwoondŋ wenyu,' namo mayaattŋvŋŋŋŋŋŋ Ithyŋ, ndŋ mo nŋmo meevŋŋŋŋŋŋŋŋ ene.

وَفَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّٰ وَ
السَّلٰوٰى كُلُّوا مِنْۢ كَيْدَتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ وَمَا ظَلَمُوْنَا
لٰكِنْ كَانُوا الْقٰسِيْنَ ﴿٥٨﴾

59.Na lilikanai ŋvinda yŋla Ithyŋ twaisye, 'Likai nthŋnŋ wa ndŋa ŋno na yai kŋla inyw'ŋ mŋkwenda – nthŋnŋ wayo – kwa wingŋ; na likŋlai mbingŋlonŋ mwŋnyivŋtye na asyai, 'Ngai tŋekee ithyŋ naŋ sitŋ.' Ithyŋ tŋkamŋkeea inyw'ŋ naŋ syenyu na tŋkanengane wongeleku kwa asu ala mekaa maŋseo.

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوْا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَمَلَأُوْا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ
رَغَدًا وَّادْخُلُوا الْبَابَ مُجْتَدًا وَقُولُوْا حِطَّةٌ تُغْفَرُ لَكُمْ
خَطِيْئَتِكُمْ وَنَزِّلُ الْخٰسِفِيْنَ ﴿٥٩﴾

60. Eki-ma-naŋ nŋmamŋalyŋlile ndeto eka ŋla mo matavŋw'e. Kwa ŋu, Ithyŋ nŋtwaŋtheeisy ŋsilŋlo ŋŋlŋ wa eki-ma-naŋ kuma ŋtunŋ, nŋndŋ mo maŋ mbaa-matŋ.

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ
فَأَنزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا
كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٦٠﴾

LUKU 7

61. Na lilikanai ŋvinda yŋla Mose wavoyie kŋw'ŋ kwoondŋ wa andŋ make, na Ithyŋ twamwŋie: 'Kŋna ŋvia na ndata yaku,' navo vauma mbuluti ŋkŋmi na ilŋ, na kwa ŋu kŋla mbaŋ nŋyamanyie vandŋ vayo va kŋnyw'ŋla.' 'Yaŋ na nyw'ai kati wa kŋla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋnenganŋte, na mŋikeke ŋthyoeuku ŋŋlŋ wa nthŋ, mŋkŋseŋvasya kŋthokoo.'

وَإِذِ اسْتَسْقَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ
الْحَجَرَ فَانفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ نَضِيقًا قَدْ
عِلِمَ كُلُّ أَتَّانٍ مِّشْرَبُهُمْ كُلُّوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ
اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦١﴾

62. Na lilikanai ŋvinda yŋla inyw'ŋ mwaisye: 'We Mose, ithyŋ tŋitonya kwŋanŋwa nŋ lŋu wamŋthemba ŋmwe; voya, ŋndŋ, kwa Mwŋai waku kwoondŋ witŋ nŋkana atŋeteae ila imeaa ŋŋlŋ wa nthŋ--- ta nyŋnyi syayo, na malenge mayo na nganŋ yayo na kŋtŋngŋŋ kyayo.' We akŋlya, 'Inyw'ŋ mwŋkŋany'a syŋndŋ ila syŋ vinya na ila ite vinya? . Theeai nthŋnŋ wa ndŋa ŋmwe, na syŋndŋ ila inyw'ŋ mŋkwŋtya, syŋ vo.' Namo nŋmakŋniwe na kŋnyivw'a na ŋkya, na nŋmakwatiwe nŋ ŋthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe: kŋtumi nŋndŋ nŋmaileile Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kŋmoaa Athani vate ŋlŋngalu mo nŋmaleile kwŋw'a na nŋmeekie mothŋku.

وَإِذْ قُلْتُمْ يٰمُوسَىٰ لَنْ نُّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِئُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا
وَتَنَارِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصِلِهَا قَالَ اسْتَبْدِلُونِ
الَّذِي هُوَ أَرَقَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهِيضُوا مَضْرًا فَإِنْ
لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ
وَبَاءَ وَغَضِبَ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا
عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٦٢﴾

LUKU 8

63. Vate nzika, Etikili, na Ayuti, na Aklisto na Asavii---- nguthu ona yiva kuma katwa ii Ila yitkila Ngai Mwene Vinya W'onthe na w'o, na Muthenya wa MuminOkilyo, na yika meko maseo, Ikeethwa na Ituvi Iseo kwa Mwai woo, na vai wia Okoka Iulu woo, ona maikakwatwa ni kyeve.

64. Na lilikanai vinda yila Ithyl twoosie Otianfo kuma kwenyu na twookilya Kima Iulu wenyu tOkyasya "Kwatai mUluMitye maUndu ala Ithyl tUmUnengete inyw'I, na lilikanai maUndu ala mevo, nkana mUtonye kUtangIwa.'

65. Na Itina wa Ou, inyw'I nImwasyokie Itina; na takethwa ti Undu wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kUmwelekela inyw'I na tei Wake, vate nzika, inyw'I mwIthwa mwaI katI wa ala maI na wasyo.

66. Na vate nzika, inyw'I nImUmanyIte mUminOkilyo wa asu katI wenyu, ala mavItisye Iulu wa Ovoo wa Savato. Kwa Ou, Ithyl nItwamatavisye mo: 'Inyw'I tw'Ikai malaI, mUsonoketw'e'.

67. Uu Ithyl nItwamItw'IkItisye Isu ta ngelekany'o kwa andu ma Ivinda yu yayo na asu ala mookie Itina wayo, na ta UmanyIsyo kwa asu ala mamOkila Ngai.

68. Na lilikanai yila Mose wamatavisye andu make: 'Ngai Mwene Vinya

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّٰرِفِينَ
الضَّٰلِّينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ
صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٣﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا
مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَآذَرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٤﴾

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ اعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ
فَقُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِرِينَ ﴿٦٦﴾

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَ
مَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٦٧﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَدْبَحُوا

W'onthe emwiyafa inyw'i m'ung'ee ng'ombe,' namo mamOkulya, 'We wivua ng'ol naitu?' We asya, 'Nye nimantha wivitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndikethwe Omwe wa ala atumanu.

بَقْرَةً قَالُوا اتَّخَذْنَا هَؤُلَاءِ أَعْوَدًا لِلَّهِ إِنَّهُمْ
مِنَ الْجَاهِلِينَ ۝

69.Namo mamwfa, 'Tuvoyee kwa Mwai waku nkana atuvathukanisye ni ng'ombe yilyata.' We amasung'ie, 'Ngai easya ni ng'ombe ite ng'ol na ite nini ya m'ika, yi vu kat'i wa syeli na nima; yu ikai undu mwiyafawe.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا فَارِصٌ وَلَا يَكْرَهُ عَوَانُ بَيْنَ ذَلِكَ
فَأَفْعَلُوا مَا قُومَرُونَ ۝

70.Na mo mamwfa, 'Tuvoyee kwa Mwai waku nkana atutheesye ithyi ni ya langi mwa'u.' Nake amea: Ngai easya: 'ni ng'ombe ta nziu vanini, ntheu yina oito m'uso; ya kwendeesya am'loeli.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْهَا قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ
إِنَّهَا بَقْرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقْعُ لَوْهَا تَسُرُّ النَّاظِرِينَ ۝

71.Namo mamwfa, 'Tuvoyee kwa mwai waku atuvathukanisye ni yiva, nundu ng'ombe syonthe syoneka iw'anene kw'itu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akenda, ithyi ow'o nkutongoew'a nesa.'

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ تَشْبَهُ
عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَهْتَدُونَ ۝

72.We asung'ia, 'Ngai easya ni ng'ombe itaafma na m'ila kana kung'ithya m'unda; ite usuke; ya mw'li omwe.' Namo maasya, 'Yu nindi waete ula w'o.' Na indi mo nimaning'ie, ona kau kavaa ta kethwa mo mayafka uu.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقْرَةٌ لَا ذَلُولٌ تُثِيرُ الْأَرْضَ
وَلَا تَسْقِي الْحَرثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا قَالُوا لَئِنْ
بَغَىٰ جِنَّتِ رَبَّنَا لِذُنُوبِنَا إِذَا جِئْنَا لَهَا فَجَدَّتْ رَحْمَتُ رَبِّنَا إِنَّا لَجُنُودٌ خَائِدُونَ ۝

LUKU 9

73. Na lilikana *ivinda* yila we wamūaie mūndū na mweethwa na kīvathūkany'o katī wenyu nūndū wa ūu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete kyenini maūndū ala inyw'ī mwavithie.

وَلَا تَتْلُوا نَفْسًا فَاذَرْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ خَرَجَ مَا
كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na īndī Ithyī twaisye, 'Mūkūnei we *muaani* kwoondū wa kīlungu kya īvītyo yila *mūawa* wīkītwe, 'ūu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūnengae thayū ūla mūkūw'ū na amwonasya inyw'ī Syama syake nīkana mūtonye kūmanya.

فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِعَصَاكَ كَذَلِكَ يُنْجِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ
وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٤﴾

75. Na īndī Itina wa ūu ngoo syenyu nīsyeehīwe syūmīthītw'e ta īvia kana mbūmangū mbee; nūndū katī wa mavia ve amwe mavītlasya tūlūsī nthīnī wamo, na ve amwe ala katī wamo maumasya kiw'ū yila maatūka. Na mūno katī wamo ve ala menyivasya ene nūndū wa w'ia wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ngai Mwene Vinya W'onthe ndaleaa kūmanya maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ
أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَخَجَّجُ مِنْهُ
الْأَنْهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَا يَسْقَى فَيْخُورُ مِنْهُ الْمَاءُ
وَرَأَى مِنْهَا لَمَّا يَغْطِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ
بِعَافٍ لِي عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٥﴾

76. Inyw'ī mwīna wīkwatyo kana mo makamwītīkīlaa inyw'ī oyīla nguthu īmwe kuma katī woo yīthītwē yīmīthyoekya ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe Itina wa mo mamina kūmīw'a na īndī kūmīmanya yo na nīmamīmanye yo nesa mūno.

اِفْتَضَحُوا أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ
يَسْعَوْنَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يَنْجُرُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
وَهُمْ يَكْفُرُونَ ﴿٧٦﴾

77. Na yila mo makomana na ala metīkīlaa maasya, 'Ithyī nītwītīkīlaa,' na yila makomana mūndū na ūla ūngī me oka, maasya, Inyw'ī mūmamanyīasya maūndū ala Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَقُولُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَلَاحِظًا إِذَا خَلَا بِضُغْمٍ
إِلَى بَعْضٍ قَالُوا اتَّخَذُوا نَهْمًا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
لِيُخَاجِبَكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾

W'onthe Um0thafsyey inyw'ĩ nĩkana mo
matonye k0kaananĩa nenyu mbee wa
Mwfai wenyu? Indĩ inyw'ĩ
nom0kamanya?'

78.Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe n0mesĩ ma0nd0 ala mo
mavithaa na ala maumb0laa?

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُرْسِدُونَ وَمَا يُغْلِبُونَ ۝۵

79.Na amwe moo mayĩsĩ k0soma; mo
mayĩsĩ ĩvuku ateo mawoni moo ene ma
0v0ng0, na vai 0nd0 mo mekaa ateo
k0talithya.

وَمِنْهُمْ أَقْبِيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِي وَإِنَّهُمْ
فَٰلِقَ إِلَّا يُظْتَمُونَ ۝۶

80.Kwa 0u, woo nĩ wa asu, ala
maandĩkaa ĩvuku na moko moo ene, na
Indĩ makyasya, 'Yĩĩ yumĩte kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe,' nĩkana
matonye k0kwata thooa m0v0th0 n0nd0
wayo, woo nĩ woo Indĩ, n0nd0 wa
ma0nd0 ala moko moo maandĩkĩte, na
woo nĩ woo n0nd0 wa ma0nd0 ala mo
ene mekaa.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ
هَٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْفَرُوا بِهِ ثُمَّ لَا قَوْلٌ
لَّهُمْ وَمِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْتُمُونَ ۝۷

81.Namo maasya: 'Mwaki nd0kat0kiita
ithyĩ ateo kwa matuk0 mav0th0' Asya:
'Inyw'ĩ nĩmwosete watho kuma kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Indĩ Ngai
Mwene Vinya W'onthe ndakananga
watho Wake ona Indĩ. Kana inyw'ĩ
mwĩneena ĩ0l0 wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe ma0nd0 ala inyw'ĩ m0tamesĩ?

وَقَالُوا لَنْ نَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ
أَتُخَذَ لَكُمْ عَهْدٌ إِذْ قَالَ اللَّهُ عَهْدٌ ۚ
أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ۝۸

82.II, 0la ona wĩva wĩkaa 0th0ku na
0thy0l0l0kĩtwe nĩ naĩ syake--- asu
nĩmo ekali-ma-Mwakĩnĩ; vo nĩvo mo
makekalaa.

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَاطِبَةُ فَأُولَٰئِكَ
أَخَذَ الْكَلَامَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝۹

83.Indĩ mo ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo-asu nĩmo ekali-ma-ĩtunĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٣﴾

LUKU 10

84.Na lilikanai *ĩvinda* yĩla Ithiyĩ twoosie ūtianĩo kuma kwa Aana-ma-Isilaeli: Inyw'ĩ mũikathaitha *kĩndũ kĩngĩ* ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe na *onany'ai* ūseo kwa asyai menyu; na andũ ma mũsyĩna ndiwa na ngya; na neenai na andũ nesa na lũmyai Mboya, na ĩvai Saka; ĩndĩ inyw'ĩ nĩmwaaalyũkile na ūemu, ateo avũthũ menyu.

وَاذْخُلْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَٰءِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ ۖ وَالْأُولَٰئِكَ إِحْسَانًا ۖ وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا ۚ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ۖ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٤﴾

85.Na lilikanai *ĩvinda* yĩla Ithiyĩ twoosie ūtianĩo kuma kwenyu: kana inyw'ĩ mũiketa nthakame syenyu kana kũmalũngya andũ menyu kuma mĩsyĩnĩ yenyu; na inyw'ĩ nĩmwalũlũmĩlie ūu; na nĩmwĩthĩtwe mwĩ ngũsĩ ya ūu.

وَاذْخُلْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَآءَكُمْ وَلَا تُحَرِّجُونَ أَنفُسَكُمْ مِن دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٥﴾

86.Na no inyw'ĩ mũkũmoaa anaaĩthe menyu ene na kũlũngya nguthu ĩmwe ya andũ menyu kuma mĩsyĩnĩ yoo, mũkĩtetheanĩsya mũndũ na ūla ūngĩ ūlũ woo na wathavu na wĩki-wa-naĩ. Namo mooka kwenyu ta ngombo nĩmũmovoasya, oyĩla kũlũngw'a kwoo kwaĩ kũvatane kwenyu. ĩndĩ inyw'ĩ mwĩtĩkĩlaa kĩlungu kĩmwe kya ĩvuku na kũkĩlea kĩla kĩngĩ? Kwa ūu, vai ĩtuvi kwa ala mekaa ūu katĩ

ثُمَّ أَنتُمْ هَٰؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنفُسَكُمْ وَتُحَرِّجُونَ فِرْيَاقًا مِّنْكُمْ مِّن دِيَارِهِمْ تَظْهَرُونَ عَلَيْهِمْ بِالْإِثْمِ وَالْعُدَاوَةِ وَإِن يَأْتُواكُم بِبُرْهَانٍ ۖ فَعَلَيْكُمْ حُزْنٌ ۖ عَلَيْهِمْ أَثَرُ صَغِيرٍ ۚ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ ۚ فَبِمَا جَزَاءُ مَن يَفْعَلُ ذَٰلِكَ مِنكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ

wenyu, ateo nthoni nthlŋl wa thayū ōū wa yu; na Mūthenya wa ūtwio mo makatwawa ūsilŋlonl ūla mwai vyū; na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē ndaleaa kūmanya maūndū ala inyw'ŋ mwŋkaa.

87.Aa nŋmo ala mendie thayū wa nthl ūno mbee wa Itu. Kwa ūū ūsilŋlo woo ndūkavūthangw'a ona mo maikatetheew'a kwa nzŋa ŋngŋona yŋva.

LUKU 11

88.Na ow'o, Ithyŋ nŋtwamūnengie Mose Ivuku na twamūatŋŋŋŋ Athani angŋ ūtina wake maatŋŋe nyaŋŋ syake; na Isa Yesu mwana wa Malia, Ithyŋ nŋtwamūnengie Syama syŋyonanŋŋŋŋ, na twamwŋkŋŋ vinya na Veva wa ūtheu. Kwa ūū ūndŋ, kŋla ūvinda Mūtūmwā wamūvikŋŋ ena maūndū ala inyw'ŋ ene mūtekwenda, mūkeekathŋŋa na kūmatw'ŋkŋthya amwe ta akengani na kūmoaa angŋ?

89.Mo maisye, 'Ngoo situ nivw'ŋkŋtwe nŋ ivw'ŋki.' 'Aiee, Ngai Mwene Vinya W'onthē nūmaumanŋe mo nūndū wa ūlei woo. Mo metŋkŋlaa maūndū o mavūthū.

90.Na yŋla Ivuku yookie kwoo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē, yŋkŋanŋŋŋŋŋ maūndū ala me vamwe namo----- na mbee wa ūū mo nŋmavoyete methwe na ūkŋŋyo ūlū wa alei----- ūndŋ kŋla mo meesŋ kyamavikŋŋe, mo nŋmakŋleile. Kŋlumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthē kŋthwe ūlū wa alei.

يُودُونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَنَّا
تَعْمَلُونَ ﴿٨٧﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٨٨﴾

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالزُّبُرِ
وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيْتَ وَآيَدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ
أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ
فَتَقَرَّبًا كَذَّبْتُمْ فَزَيْقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٩﴾

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا
مَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٠﴾

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ
وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا
فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا لِقَاءَ رَبِّهِمْ فَلَعَنَهُ اللَّهُ عَلَى
الْكُفْرِينَ ﴿٩١﴾

91.Kŵla mo mathooetye mathayũ moo nakyo nĩ kŵthũku: nĩ kana matonye kũmalea maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũvuanĩtye, makĩmena Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakatheesye mumo Wake ũlũlũ wa athũkũmi Make o ũla We wendaa. Kwa ũu, mo nĩmakwatie ũthatu ũlũlũ wa ũthatu; na ve ũsililo ũthĩnasya kwoondũ wa alei.

يَتَسَاءَلُونَكَ عَنِ الْغُرُفِ ۖ قُلْ يُغْنِي عَنْكَ اللَّهُ طَائِفَةٌ مِمَّا كَسَبْتَ ۚ وَالَّذِينَ لَا يُغْنِي عَنْكَ اللَّهُ طَائِفَةٌ مِمَّا كَسَبُوا ۚ وَلَا تُعْطِيهِمْ عَلَيْهِمْ نَارٌ وَلَا لَهُمْ فِيهَا زُكُورٌ ۚ

92.Na yĩla mo matavw'a: 'Itĩkĩlai maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũtheetye, mo maasya: 'Ithyĩ twĩtĩkĩla maũndũ ala matheetw'e ĩtina wa asu, oyĩla nĩw'o W'o, ũkĩanĩsya kĩla mo mena kyo. Asya: 'Nĩkĩ, ĩndĩ,inyw'ĩ mwatatie kũmoaa Athani ma Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee wa ũu, ethwa inyw'ĩ mwaĩ etĩkĩli?

وَأَذِّنْ لَهُمْ أَهْلَهُمْ بِمَا نَزَّلَ اللَّهُ ۚ قَالُوا خُذْ مِنْ بِنَا أَنْزَلَ عَلَيْنَا وَكَفَرُوا بِمَا وَرَّاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُبْصِرٌ قَالُوا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ قَوْمٌ يَنْتَقِضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۚ

93.Na Mose nĩwookie kwenyu ena Syama syĩyonanĩtye, na ĩndĩ inyw'ĩ nĩmwoosie kasaũ kwoondũ wa ũthaithi we atevo, na inyw'ĩ mwaĩ eki-ma-naĩ.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اخْتَلَفْتُمْ فِيهَا فَوَرَّانَ يَخْرُجُ إِلَيْكُمْ ۚ

94.Na lilikanai ĩvinda yĩla Ithyĩ twoosie ũtianĩo kuma kwenyu, na twookĩlya Kĩĩma ũlũlũ wenyu, tũkyasya, 'Kwatai mũlũmĩtye maũndũ ala Ithyĩ tũmũnengete inyw'ĩ na ĩthukĩĩsyei; namo maisye 'Ithyĩ nĩtũkwĩw'a na nĩtũũlea; na ngoo syoo nĩsyausũtwe nĩ wendo wa kasaũ nũndũ wa ũlei woo. Asya: 'Kĩla mũĩkĩĩlo wenyu ũmwĩyĩfaaa nĩ kŵthũku, ethwa mwĩna mũĩkĩĩlo ona ũmwe!'

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمِعُوا ۚ قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا ۚ وَأَنشَرُونَا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ ۚ بَكَرْتُمْ قُلُوبَكُمْ يَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ ۚ

95. Asya: 'Ethwa ūtūo wa itunī, wīna
 Ngai Mwene Vinya W'onthe nī
 kwoondū wenyu mwī inyw'oka andū ala
 angī *onthe* mate vo, tīlīlei kīkw'ū īndī,
 ethwa mwī ma w'o.

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمْنُوا الْوَيْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٥﴾

96.Indĩ mo maikakĩlĩla ona ĩndĩ, nũndũ
wa maũndũ ala moko moo matongoisye
mbee woo; na Ngai Mwene Vinya
W'onthē nũmesĩ nesa eki-ma-naĩ.

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٦﴾

97. Na vate nzika, Ūkamona mo mena
Itomo yingĩ ya thayū mbee wa andū ala
angĩ, ona kūvītūka asu ala
mamwānanasya Ngai *na* ngai ingĩ. Kĩla
Ūmwe woo endaa takethwa nūnengwe
Ūkūū wa myaka ngili ĩmwe, ĩndĩ
kūmenga Ūkūū *asu* ndūkamūvetanga
kuma Ūsilĩlonĩ; na Ngai Mwene Vinya
W'ontho nūmonaa maūndū onthe ala mo
mekaa.

وَلْيَعْلَمُوا أَنَّهُمْ أَحْصَى النَّاسَ عَلَى حَقِّهِمْ وَأَنَّ الَّذِينَ
 أَشْرَكُوا لَمْ يَكُنُوا يَوْمَئِذٍ يَدْعُونَ أَحَدَهُمْ لَوْ يَعْلَمُ الْفَسَّادُ
 أَنَّهُ يَوْمَئِذٍ يُعَذِّبُ عَذَابَ اللَّهِ أَنْ يُعْتَرَفَ بِاللَّهِ بِغَيْبٍ
 ۚ إِنَّمَا يَكْفُرُونَ ۝

LUKU 12

98. Asya: 'Ūla ona wīva mūmaitha wa Kavilieli---- nūndū we nī we watumie yīthea ūlū wa ngoo yaku kwa mwāo wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, ūla yānīfasya kīla kyayītongoesye, na nī ūtongoi na Ūvoo Mūseo kwa etikili--

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلْجَنَّةِ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرًا لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥﴾

99.Nĩ 'Ūla ona wĩva nĩ mŭmaitha wa Kavilieli, na Mĩkaeli, ĩndĩ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mŭmaitha wa alei ta asu.

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ
وَمِيكَائِيلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾

100.Na vate nzika, Ithyl nŋŋtheetye
Syama syŋyonanŋtye kwaku, na vai ona
ŋmwe wileaa ateo ila mbaa-matŋ.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا
الْفَاسِقُونَ ﴿٧٠﴾

101. Kya0! Kila Ivinda mo meethwa na Utianfo, nguthu Imwe katl woo Iwikasya Utee? Aiee, aingl mUno moo mai na mUkilo.

أَوَكَلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَل

الْأَثَرُ هُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

102. Na yu ylla Mütümwa Ukite kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe , akIlanIsya maÜndÜ ala me vamwe namo, nguthu Imwe ya andÜ ala manangetwe Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'on the nImayIkItye Itina wa mlongo yoo, ta mataamba kÜyImanya.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا

مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ

اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾

103. Namo maatIlaa Ila nZia yaatlIwe nI andÜ aemu nthInI wa ÜsumbI wa Solomoni. Na Solomoni ndaalea kwItIkIla; IndI no andÜ aemu nImo maleile kwItIkIla, makImamanyIsya andÜ ÜvÜngÜ na Okengani. Namo maatIlaa maÜndÜ ala mavuanIw'e ala alaIka eli kÜya MbavilonI, Aaluuta na Maaluuta. IndI asu eli mayaamÜmanyIsya ona Ümwe kÜvika ylla mo maItye, 'IthyI twI Utato, kwa Üu mÜikalee kwItIkIla.' Kwa Üu andÜ nImeemanyIsye kuma kwoo TüÜ wa maÜndÜ ala meekIie kIvathÜkany'o katl wa mÜndÜ na mÜka, IndI mo mayaamwIka mÜndu naI, ateo kwa mwIao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, IndI kwa ngal IngI andÜ aa nImekwImanyIsya maÜndÜ matameka naI kana kÜmeka nesa---- Na nImamanyIte na w'o vyÜ kana we Üla ÜtwaIlaa maÜndÜ aa ndena kIanda kIseo ItunI; na vate nzika, kIla mathooisye mathayÜ moo nakyo nI kIthÜku; takethwa mo nImamanyIte!

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمٍ ۖ وَ

مَا كَفَرُ سُلَيْمٌ وَلَكِنَّ الشَّاطِطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ

النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ

هَازُوتَ وَمَا زُوتَ وَمَا يَعْلَمَانِ مِنْ أَحَدٍ خِفَ

يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا

مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَآئِرِينَ

بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَأْذِنَ اللَّهُ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ

وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَقَدْ عَلِمُوا لِمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي

الْأَفْجَقِ مِنْ خَلْقٍ قَدْ وَكُنِسَ مَا سَرُوا بِهِ أَنْفُسُهُمْ

لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٥٣﴾

104. Na takethwa mo nimeetfklfite na kwika ulungalu, vate nzika, methwa na Ituvi Iseo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, takethwa mo nfmamanyfte!

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَنُحِبِّبَهُنَّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ حَيْثُ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٤﴾

LUKU 13

105. Inyw'I ala mwitfklfllaa! Mũikasye, 'Raaana' Indf asyai, 'Unzurnaa,' na Itthukfisyeyi. Na ve ūsilfllō wī woo kwa alei.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا
وَأَسْمِعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٥﴾

106. Mo ala matetfklfllaa katf wa Andū ma Ivuku, kana kuma katf wa ala mamwlananasya Ngai na ngai ingf, mayendaa ūseo ona wīva ūitheew'a kwenyu kuma kwa Mwīai wenyu, Indf Ngai Mwene Vinya W'ontho anyuvaa kwa tei Wake o ūla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'ontho nī wa wingfivo mwingf.

مَا يَهْدِي اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الَّذِينَ
أَن يَنزَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ غَيْرِ مَنْ رَزَقَكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ
بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٦﴾

107. Mūsoa ona wīva ūla Ithyf tūtumaa ūūla kana tūkaūveta, Ithyf nītūetae ūngf mūseo kūvīta ūsu kana ūvw'anene naw'o. We nowīsf kana Ngai Mwene Vinya W'ontho ena ūtonyi wa kwika ūndū w'ontho ūla We wendaa?

مَا نَسْخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ
يُرْسِلْنَا اللَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٠٧﴾

108. We nowīsf kana ūsumbf wa matu na nthf nī wa Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka? Na vai mūsūvīf kana mūtetheesya kwoondū waku ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
مَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٠٨﴾

109. Inyw'ŋ mŭkamŭkŭlya Mŭtŭmwa ŭla ŭtŭmŭtwe kwenyu tondŭ Mose wakŭlilw'e vau mbee? Na ŭla ona wŭva wosaa ŭlei akaŭkŭany'a na wŭtŭkŭllo, vate nzika, we nŭwathŭkŭite kuma nzŭanŭ ŭla ya w'o.

أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ
قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِلَا يُبَايِنِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ
الطَّبَعِ ۝

110. Aingŭ katŭ wa Andŭ ma Ivuku, nŭndŭ wa kŭw'ŭu kuma katŭ woo ene, mendaa ŭtina wa inyw'ŋ mwamina kwŭtŭkŭllo, matonye kŭmŭtŭnga inyw'ŋ ŭngŭ nthŭnŭ wa alei ŭtina wa ŭla w'o kŭmevuanŭsya mo. Indŭ ekeai na umai kati woo kŭvika Ngai Mwene Vinya W'onthe aete ŭtwio Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ŭtonyi wa kwŭka ŭndŭ w'onthe ŭla We wendaa.

وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ
إِيمَانِكُمْ كَفَارًا ۚ حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ
مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقَّ ۚ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا
حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝

111. Na syaŭsyaŭ Mboya na ŭvai Saka; na ŭseo ona wŭva ŭla inyw'ŋ mŭŭvŭtŭkya mbee wenyu ene, mŭkawŭthŭa vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe: vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmonaa maŭndŭ onthe ala inyw'ŋ mwŭkaa.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ
مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ ۝

112. Namo maasya, 'Vayŭŭ ona ŭmwe ŭkalika Itunŭŭ ona vanini ateo ethwe e Mŭyuti kana Mŭklisto!' Aa nŭ mawendi moŭ mathŭku Asya: 'Umyai ŭkŭsŭŭ wenyu, ethwa mwŭŭ ma w'o.

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ
نَصْرَىٰ ۚ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ قُلْ هَٰؤُلَاءُ بَرَّهَانُكُمْ ۖ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

113. Aiee, ŭla ona wŭva wŭnyivasya we-mwene vyŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe we e nthŭnŭŭ wa mwŭkalalo

بَلَىٰ ۚ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ
عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

mUseo vyū, akeethwa na Ituvi yake yīna Mwīai wake. Vai w'ia Okoka Iōlō wa ta asu , ona mo maikew'a kyeva.

LUKU 14

114.Na Ayuti maasya, 'Aklisto maŋgeme Iōlō wa vathei; na Aklisto namo maasya, 'Ayuti maŋgeme Iōlō wa vathei; oyīla i-nguthu *syel* isomaa Ivuku *oyīmwe*. Na ota ōu now'o ala maataī na ōmanyi maneenie, ōndō mo maasya. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe akatw'a katī woo Mōthenya wa Uthayōōkyo Iōlō wa maōndō ala mo mateefkīlanāa nthīnī wamo.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ
النَّصَارَى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتَّبِعُونَ الْكِتَابَ
كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ قَالَ لَهُ
يُحْكَمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝

115.Na nōō ōla ōte mōlōngalu mōnene kōvīta ōla ōvatānaa syltwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yītaīwa nthīnī wa makalō ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na ōmanthaa kōmananga? Kōyaaīle andū ta asu kōlika vau ateo mena wia. Nī nthoni kwoo ōlō wa nthī Ino; na ōsilīlo mōnene ōkeethwa wī woo nthīnī wa Nthī īla īngī.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ لَمَّعَ مِجْدَدَ اللَّهِ أَنْ يَذْكُرَ فِيهَا
اسْمَهُ وَسَقَى فِي حَرْبِهِمْ أَوْ لَيْكَ مَا كَانُوا لَهُمْ أَنْ
يَذْكُرُوا إِلَّا عَافِينَ هَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ
فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝

116.Na Umīlonī na Uthōīlonī nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ōu o vonthe vala inyw'ī mweelekela, ōthyō wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ōkeethāwa vo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwene MawingIvo, Umanyi-W'onthe.

وَاللَّهُ الشَّرِيفُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولَّوْا فَتَمُ وَجْهُ
اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ۝

117.Namo maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīyosee mwana *We - Mwene*, 'We nī Mōtheu! Aiee, kīla kīndō kī matunī na Iōlō wa nthī nī Kyake. Syonthe nimwīw'aa We.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قُنُونٌ ۝

LUKU 15

123. Inyw'I Aana-ma-Isisraeli! Lilikanai Inee Yakwa ylla Nyie naiie Tulu wenyu, na kana Nyie nInamUnenevisye inyw'I Tulu wa andu onthe.

124. Na k'ai mUthenya ula thayu UtakaUngama vandu va thayu Ungi ona vanini, ona kyovosya kIketikIwa kuma kwa w'o, ona UvoyaIni ona wIva ndukauna, ona mo maikatetheew'a.

125. Na lilikanai ylla Mw'ai wake wamUtatie Avalamu na m'fao m'ina Ila we weanIisye. We aisye 'Nyie ngaUtw'IkIthya we MUtongoi wa andu.' Avalamu amUkUlya, 'Ona kuma-katI wa nzyawa yakwa?' We aisye, 'Utianfo Wakwa ndumakumbaIlasya eki ma naI.'

126. Na lilikanai hinda ylla IthyI twamItw'IkIthisye Ila Nyumba yIthwe vandu va kuendawa ni andu na vandu va mUuo; na vala Avalamu waUngeme vosei ta vandu va Mboya. Na IthyI nItwamwIyIaIe Avalamu na Isumaeli, tUkyasya 'MIthesyei Nyumba Yakwa kwa asu ala mamIthyUlUluka, na ala matiawa nthInI wayo kwoondU wa Uthaithi, na asu ala makumanaa na matulItye-ndu na kuvaluka-nthI na mothyU moo nthInI wa Mboya.'

127. Na lilikanai ylla Avalamu waisye, 'Mw'ai wakwa, utw'IkIthye mUsyI uU wIthwe wa mUuo na manenge matunda ekali maw'o ala katI woo mamwItIkIlaa

يٰٓاَيُّهَا اِسْرٰٓءِيْلُ اذْكُرْ اَوْ اِنْعَمْتِى الَّذِىْ اَنْصَتْ عَلَيْكُمْ

وَ اِنِّىْ فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٢٣﴾

وَ اتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِىْ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَّ لَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَّ لَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَّ لَا هُمْ

يَنْصُرُوْنَ ﴿١٢٤﴾

وَ اِذْ اٰتٰنَا اِبْرٰهِيْمَ رُبَّةً يَّكَلِّمُ فَاتَتْهُنَّ قَالَ اِنِّىْ

جٰٓءُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا قَالِىْ وَّمِنْ ذُرِّيَّتِىْ قَالَ

لَا يَنْتٰلِ عَهْدِىَ الظَّٰلِمِيْنَ ﴿١٢٥﴾

وَ اِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثٰٓبَةً لِلنَّاسِ وَاَمْنًا وَاُخْرٰٓءًا

مِّنْ مَّقَامِ اِبْرٰهِيْمَ مُصَلًّٔ وَّ عَهْدًا اِلٰى اِبْرٰهِيْمَ

وَ اِسْمٰعِيْلَ اَنْ طَهَّرَا بَيْتِىْ لِلطَّٰٓئِفِيْنَ وَ الْغٰفِقِيْنَ

وَ الرَّكْعِ السُّجُوْدِ ﴿١٢٦﴾

وَ اِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَّ اَرْضًا

اَهْلًا مِنْ الشَّرْعِ مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَّ اَيَّوْمِ

Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūthenya wa Mūminūkīlyo, 'We aisye 'Na ona ūla ūtamwītīkīlaa ota ūu Nyie ngamūnenge motandīthyo kwa kavinda kanini; na Indī Nyie ngamūtwa we usililonī wa Mwaki, naw'o nī wīkalo mūthūku.'

الْأَخِرُ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ
إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٢٤﴾

128. Na lilikanai ūvinda yīla Avalamu na Isumaeli mookīlilye myambīlīlyo ya ūla Nyūmba, *makūoya*, 'Mwīlai Waitū, mītkīle ūno kuma kwitū; nūndū We Nue Wīw'i–W'onthe Umanyi –W'onthe .

وَأَذِيزُفَعُ إِبْرَاهِيمَ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلَ
وَبَنَاتَا تَعْتَبِلُ وَمِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٥﴾

129. 'Mwīlai Waitū, tūt'w'īkīthye ithyī kwīthwa twī ewi Maku na *matw'īkīthye* ma nzyawa sitū andū menyivītye Kwaku. Na twony'e ithyī na nzīla sitū sya ūthaithi, na twīthiūŋe ithyī na tei; nūndū We Nue Mwelekanīli-wa-Kaingī *wīna ūuu* na Usūŋtwe nī tei.

وَبَنَاتَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةٌ
قُسْمَةُ لَكَ وَمَا أَرْنَا مَنَاسِكَنَا وَتَبَّ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٢٦﴾

130. 'Na Mwīlai waitū, ūkīlyā Mwathani kuma katī woo ene, ūla ūtonya kūmasomea Mīsoa Yaku na kūmamanyīsyā mo Ivuku na ūī na atonye kūmathesya mo; vate nzika, We Nue wī-Vinya, ūla Mūī.'

وَبَنَاتَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ
الْأَتْرَافَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾

LUKU 16

131. Na nūū ūla ūkasyoka ītina na kūtia ndīni ya Avalamu ateo we ūla mūtumanu kīlīko? We nī we Ithyī twamūnyuvie īūlū wa nthī ūno, na nthīnīŋ wa Nthī ūla yūkīte vate nzika, we akeethwa katī wa ala alūngalu.

وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ قَوْلِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ
وَلَقَدْ صَاطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ
لَكِنَ الْخَالِقِينَ ﴿٢٨﴾

132. Yŵla Mwŵai wake wamŵtavisye we, 'Inyivye,' we aisye, 'Nyŵie nŵnŵnyivŵtye kwa Mwŵai wa nthŵ syonthe.'

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْمِ! قَالَ أَسْمَتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

133. Na ota ōu nŵw'o Avalamu wayŵaie ŵŵŵ wa aana make---na ota ōu now'o Yakovo weekie--- *akyasya*, 'Inyw'ŵ aana makwa, kwa ōla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵmŵnyuvŵte ndŵni ŵno kwoondŵ wenyu; kwa ōu mŵikaake kŵkw'ŵ kŵmŵkwate ateo mwŵ nthŵnŵ wa mwŵkalo wa wŵnyivyo.

وَوَضَىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَيْنَهُ وَيَعْقُوبَ يُنَبِّئُ أَنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ۝

134. Inyw'ŵ mwaf vo ŵvinda yŵla kŵkw'ŵ kyamŵvikŵie Yakovo, yŵla wamakŵlilye aana make, Inyw'ŵ mŵkathaitŵhaa kyaŵ ŵtina wakwa?' Na mo mamŵsŵngŵie 'Ithyl ŵkamŵthaitŵhaa Ngai waku, Ngai wa maaŵthe maku, Avalamu na Isumaeli na Isaaka, Ula Ngai Umwe; na ithyl ene nŵtwŵnenganae Kwake.

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتَ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ أَبَاكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًُا وَاحِدًا ۖ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ۝

135. Asu nŵ andŵ ala makw'ie; maŵndŵ ala moo meekie nŵmo moo na maŵndŵ ala inyw'ŵ mwŵkaa makeethwa me menyu; nenyu mŵikakŵlw'a ŵŵŵ wa maŵndŵ ala mo meekie.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَLَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَنْهَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

136. Namo maasya, 'Tw'ŵkai inyw'ŵ Ayuti kana Aklisto nŵkana mŵtonye kŵtongoeaw'a nesa.' Asya, 'Aiee, *inyw'ŵ atŵlai* ndŵni ya Avalamu ōla weenenganŵte kwa Ngai kŵla ŵvinda; we ndaf katŵ wa asu ala mamŵŵananasya Ngai na ngai ingŵ.

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَىٰ تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝

137. Inyw'ŵ asyai, 'Ithyl nŵtŵmwŵŵkŵlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maŵndŵ ala mavuanŵw'e kw'itŵ, na ala mavuanŵw'e Avalamu na Isumaeli, na

قُولُوا أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ نَبِّهِمْ

Isaaka, na Yakovo na syana *syake* na ala manengiwe Mose na Yesu, na ala manengiwe Athani *ala ang'ionthe* kuma kwa Mw'ai woo. Ithyl tũyĩkĩaa kĩvathũkany'o katĩ wa Ūmwe woo ona Ūmwe, na ithyl ene nĩtwĩnenganae Kwake.

138. Na ethwa mo nĩmekwĩtĩkĩla Ūndũ inyw'ĩ mwĩtĩkĩlĩte, Īndĩ mo vate nzika, nĩmatongoew'e nesa; Īndĩ masyoka na ĩtina, Īndĩ mo meseũvya Ūaanĩku, na Ngai Mwene Vinya W'ontho vate nzika, akakwĩanĩa we ĩlũũ woo nũndũ We wĩ W'w'i-W'ontho, Umanyi W'ontho.

139. Asya, 'Ithyl tũkalũmya ndĩni ya Ngai Mwene Vinya W'ontho; na nũũ ūla mũseo kũvĩta Ngai Mwene Vinya W'ontho kwa *kũmanyĩsya* ndĩni, na We eweka ithyl nĩtũmũthaitħaa. *²

140. Asya, 'Inyw'ĩ mwĩkaananĩa naitũ ĩlũũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, oyĩla We nĩ Mw'ai waitũ na Mw'ai wenyu? Na mawĩa maitũ nĩ kwoondũ witũ, na mawĩa menyu nĩ kwoondũ wenyu; na ithyl nĩtwĩnenganaĩte kwake eweka twĩna ūtĩkĩku.'

141. Inyw'ĩ mwĩasya kana Avalamu na Isumaeli na Isaka, na Yakovo na syana *syake* maĩAyuti kana Aklisto? Asya 'Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwĩsĩ nesa kana nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho? Na nũũ ūla mwĩki-wa-naĩ mũnene kũvĩta we ūla

لَا تَقْرَأُ بَيْنَ أَكْمَدٍ وَنَهْمُهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٣٨﴾

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٩﴾

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿٤٠﴾

قُلْ إِنَّمَا جِئْتَنِي بِاللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَكِنَّا عَمَالُ النَّاسِ وَكُلُّكُمْ عَمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ خَاشِعُونَ ﴿٤١﴾

أَمْ يَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلْ إِنَّا أَعْلَمُ أَمَ اللَّهِ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤٢﴾

²² * Ndĩni ya Ngai Mwene Vinya W'ontho ti kwasya kana Ngai aatĩlaa ndĩni ona yĩva, Īndĩ no ndĩni ĩla ĩvuanĩtw'e nĩNgai Mwene Vinya W'ontho tũ.

Ūvithaa ŪkŪsī Ūla wīna w'ŵo kuma kwa
Ngai MweneVinya W'onthe ndaleaa
kŪmanyā maŪndŪ ala inyw'ī mwkaa.

142. Asu nī andŪ ala makwie na maŪndŪ
moo nī ala mo meekie, na maŪndŪ
menyu makeethwa ala inyw'ī mwkaa;
nenyu inyw'ī mŪikakŪlw'a ŪndŪ mo
meekie.

LUKU 17

143. Ala atumanu katī wa andŪ
makakŪlya, 'Nī kyaŪ kīmaalyŪlīte kuma
Kīvula kyoo kīla mo maatīle? Asya,
'Umīlonī na ŪthŪlloonī nī sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe. We
amŪtongoeasya Ūla We wendaa nzīanī
īla yaw'o.

144. Na Ūu Ithyī nītŪmŪtw'īkīthītye
inyw'ī kwīthwa mbaī nenevye nīkana
mŪtonye kŪtw'īka asŵvī ma andŪ, na
MŵtŪmwa wa Ngai atonye kwīthwa
mŪsŵvī wenyu. Na Ithyī tŵyaakīnyuva
Kīvula kīla inyw'ī mwaatīle, ateo nīkana
Ithyī tŪtonye kŪmŪmanyā Ūla we
ŪmŪatītaa MŵtŪmwa wa Ngai na Ūla
ŪalyŪkaa ītina na itiinyo syake. Na Ūu
vate nzika wī vinya mŪno, ateo kwa ala
Ngai Mwene Vinya W'onthe
Ūmatongoesye. Na kuimwaīlīte Ngai
Mwene Vinya W'onthe kŪeka mŪkīllo
wenyu wae mana, vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe nī MŪuu, na
UsŪtwe nī tei kwa andŪ.

تِلْكَ أَمَةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلكُمْ مَا
كَسَبْتُمْ وَلَا تَسْأَلُونَ عَنَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٢﴾

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَهُمْ عَن
قِبَلِهِمُ الرَّبِّ كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَ
الْمَغْرِبُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٣﴾

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى
النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا
الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ
مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا
عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ عِبَادَهُ إِنَّ
اللَّهَ بِالنَّاسِ لَعَدُوٌّ رَحِيمٌ ﴿١٤٤﴾

145. Nĩw'o, ithyĩ nĩtókwonaa we welekelye uthyũ waku itunĩ kĩla ivinda, vate nzika, indĩ, Ithyĩ tũkatuma welekela Kĩvula kĩa we wendete. Kwa ōu, thiũa uthyũ waku kwelekela Mũsikiti Mũtheu, na ovala inyw'ĩ mōĩ, thiũai mothyũ menyu kũwelekela w'o. Namo ala Ivuku yanenganiwe kwōo nĩmesĩ kana ōo nĩ w'o kuma kwa Mwĩai woo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaleaa kũmanya maũndũ ala mo mekaa.

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٥﴾

146. Na ona we ōkaete Kyama ona kĩva kwa asu ala manengetwe Ivuku, mo maikaatĩla Kĩvula kyaku ona indĩ; onaku ndũkaatĩla Kĩvula kyoo; ona amwe menyu maikaatĩla Kĩvula kya ala angĩ. Nawe ōkaatĩla mawendi moo itina wa ōmanyi ōla ōkũvikĩe we, indĩ we wĩthwa katĩ wa eki-ma-naĩ.

وَلَيْنَ آتَيْنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِكُلِّ آيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ ﴿١٤٦﴾

147. Asu ala Ithyĩ tũmanengete Ivuku nĩmayĩmanyaa tayo w'o tondũ mo maimanyaa syana syoo sya ivĩsĩ, indĩ vate nzika, amwe moo nĩmaũvithaa ōla w'o omawĩsĩ.*¹

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمْ وَإِنِ لَإِ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٧﴾

* Ndeto Ino 'yo' mũno mũno yĩweta movano ma w'o ala makũsĩtaa mwĩkalo wa Mũtũmwa Mũtheu mũuo wĩthwe tũũ wake. Nĩ ōtheiniĩ kana we nĩ mũndũ wa kĩŋgai nũndũ we onanasya ndala na nguma sya Ngai. otondũ mo maimanyaa syana syoo sya ivĩsĩ kwa movano na nũma sya mwĩkallie wasyo tũũ wasyo, na nĩmaimanyaa kana ow'o nĩ syoo, kwa ōu mũndũ wa Ngai nokvika amanyike na ndala sya Ngai ila syĩyonanasya nthĩnĩ wa mwĩkalo wake na mĩendeke ya thayũ yake.

148. Nĩw'o, kuma kwa Mwĩlai waku, kwa uu, ĩndĩ we ndũkethwe katĩ wa asu ala mena nzika.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُنْذَرِينَ ﴿٤٤﴾

LUKU 18

149. Na kŵla ūmwe e kŵleelo kyake kŵla
kŵmŵsumbŵkaa we; kŵlany'ai, ŵndŵ,
mŵndŵ na ŵla ŵngŵ nthŵnŵ wa mawŵa
maseo. Ovals vonthe mŵŵ, Ngai Mwene
Vinya W'onthe akamŵete inyw'onthe
vamwe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe ena ŵtonyi wa kŵŵka maŵndŵ
onthe ala We wendaa.

وَلِكُلِّ وُجْهٌ هُوَ مُوَلِّئُهَا فَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِ الْعِزَّةِ أَعْيَنَ
مَا نَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٥٠﴾

150. Na ovonthe vala we umŵte, thiŵa
 ōthyŵ waku kwelekela Mŵsikiti Mŵtheu;
 nŵndŵ ūsu nŵw'o kuma kwa Mwŵai
 waku. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
 ndaleaa kŵmanya maŵndŵ ala inyw'ŵ
 mwŵkaa.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ
عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٥﴾

151. Na ovonthe vala we umfite, thiŭa
 ŭthyŭ waku kwelekela Mŭsikiti Mŭtheu;
 ona vala mwŭthwa mŭi, thiŭai mothyŭ
 menyu kŭwelekela w'o nŭkana andŭ
 maikethwe na ngaananŭo nenyu, ateo
 asu ala mate alŭngalu-kwa ŭu,
 mŭikamakie mo, ngiei Nyie-na nŭkana
 Nyie ndonye kwŭanŭsya ŭnee Yakwa
 ŭlŭ wenyu; na nŭkana inyw'ŭ mŭtonye
 kŭtongoew'a nesa.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ
الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ
بِئْسَ مَا يَكُونُ لِلنَّاسِ مَلِيقًا حُجَّةً ۚ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا
وَمِنْهُمْ قَلِيلٌ مِمَّنْ هُمْ وَأَخْصَوْنِي وَلَا تَزِرُ وَفَاقِي
مَلِكُمْ وَأَعْلَكُمُ تُهْتَدُونَ ۝

152.Otondũ Ithĩĩ tũmũtũmĩe inyĩwĩ
Mũtũmwa kuma katĩ wenyũ ene, ũla
ũmũsomeaa inyĩwĩ Mĩsoa Yaitũ, na
ũmũtheasya inyĩwĩ, na ũmũmanyĩasya
inyĩwĩ Ivuku na ũĩ, na ũmũmanyĩasya
maũndũ ala inyĩwĩ mũtamesĩ.

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا
وَيُزَكِّيْكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُؤْتِيْكُمْ
مِمَّا تَلْتَمِسُونَ ﴿٥٦﴾

153. Kwa ūu, ndilikanai Nyie, Nakwa ngamūlilika inyw'ī; na ndūng'ei Nyie mūvea na mūikethwe mūteūtūnga mūvea Kwakwa-Nyie.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُوا ۖ

LUKU 19

154. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Manthai ūtethyo na ūmīīsyō na Mboya; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe e vamwe na ala mena ūmīīsyō.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝

155. Na mūikasye kana ala me kūawa nthīnī wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nī akw'ū; aiee, mo me thayū; inyw'ī nokwona mūtonaa tū.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمَاتٌ بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ۝

156. Na ithyī tūkamūtata inyw'ī na ūndū wa wia, na nzaa, na wasyo wa ūthw'ii na wia na mathayū, na matunda; īndī matavyei ūvoo mūseo ala momīīasya,

وَلَنَبْهُوكُم بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرِثِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ۝

157. Ala, yīla kyevea kyamakwata mo, maasya, 'Vate nzika ithyī twī ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na Kwake We nīkw'o ithyī tūkasyoka.'

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ۝

158. Aa nomo maūathimo kuma kwa Mwīai woo na tei syī ūlū woo, na no aa ala matongoew'e nesa.

أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَسَوَّ

159. Vate nzika, Savaa na Malwa nī katī wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu, vai īvītyo kwa ūla ūendete Haji vala ve īla Nyūmba kana kwīka Umūla, kwīthyūlūka syeli. Na ūla wīkaa nesa mbee wa ūndū kwathītwe, īndī vate nzika, Ngai

إِنَّ الصَّلَاةَ وَالزُّكُوفَ مِنَ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَاجَّ الْبَيْتَ أَرَاغَتَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ۝

Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũtanĩ-wa-Moseo, Umanyi-W'ontho.

160. Asu ala mavithaa maũndũ ala Ithĩ tũtheetye ma Syama na ũtongoi ĩtina wa Ithĩ kũmatheesya andũ nthĩnĩ wa Ivuku, aa nĩmo Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmaumanĩaa; na ota ũu nũmaumanĩaa ala maumanĩaa.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْمُونُ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْكِتَابِ وَلَهُمْ
مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أَتُوبُكَ يَعْلَمُونَ
اللَّهُ وَيَعْلَمُهُمُ اللَّعُنُونَ ۝

161. Indi mo ala melilaa na kũseũvya na kũtavany'a ũla w'o ũtheinĩ, aa nĩmo Nyie nĩmelekela na ũkeo, na Nyie nĩ Mwelekanĩli-Wa-Kaingĩnĩna ũuu na Usũtwe nĩ tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ لَكَ أَتُوبُ
عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۝

162. Asu ala maleaa kwĩtĩkĩla na maikw'a me alei, kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩkeethwa ũũũ woo na kya alaĩka na andũ onthe vamwe.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ
عَلَيْهِمْ سَعَةُ اللَّهِ وَاللَّهُكَ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝

163. Mo makekalaa uungu wakyo. Usĩĩlo ndũkavũthangw'a kwoo, ona mo maikanengwa ĩvinda.

خُلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا
هُمْ يَنْظُرُونَ ۝

164. Na Ngai wenyu nĩ Ngai Umwe; vai Ngai ateo We, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

وَاللَّهُمَّ إِلَهَ وَاحِدٌ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۝

LUKU 20

165. Nĩw'o nthĩnĩ wa kũmbwa kwa matu na nthĩna nthĩnĩ wa mũalyũkĩle wa ũtukũ na mũthenya, na nthĩnĩ wa ngalawa ĩla syĩsĩlaa ũkanganĩ ĩkuĩte syĩndũ ĩla imatandĩthĩsya andũ, na nthĩnĩ wa kĩw'ũ kĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho ũtheesya kuma ĩtunĩ na kũmĩthayũũkya nthĩ ĩtina wa kũkw'a

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَخِلْقِ النَّارِ وَالْمَلَكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ
النَّاسَ وَمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَخْبَا
بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَنَىٰ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ

kwayo; na anyaitkasya mĩthemba yonthe ya nyamu nthĩnĩ wayo; na nthĩnĩ wa mĩalyũkĩle ya iseve, na mathweo ala mekĩtwe wĩanĩ katĩ wa ĩtu na nthĩ-ow'o nĩ Syama kwa andũ ala mamanyaa.

وَتَصْرِيفِ الرِّيحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٢٠﴾

166. Na katĩ wa andũ ve ala meyoseaa ene syĩndũ sya ũthaithi ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, maisyenda ũndũ maĩĩtwe nĩ kũmwenda Ngai Mwene Vinya W'ontho. Indĩ asu ala metĩkĩlaa mena vinya mbee nthĩnĩ wa wendo woo wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Na takethwa asu ala mekaa naĩ yu nĩmatonya kwona ĩvinda yĩla mo makawona ũsilĩlo, mo nĩũmanya kana ũtonyi w'ontho nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho na kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mwai-mũno kwa kũsilĩla.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَندَادًا
يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا
لِّلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرَوْنَ الْعَذَابَ
أَنَّهُمْ إِلَٰهٌ قَدِيمٌ لَّا يَنْفَعُهُمْ شَيْئًا ۚ وَ أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿٢١﴾

167. Kwa ũla w'o, mo ow'o makamanya yĩla makamona ala maaitwe maimalea aatĩlĩ moo na makawona ũsilĩlo, na nzĩa syonthe sya kũkĩla ikatilwa.

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَأَوْا الْعَذَابَ
وَتَفَقَّطَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ ﴿٢٢﴾

168. Na asu ala maaitwe makasya, 'Mwa takethwa ithyĩ nĩtũtonya kũsyoka tũ, ithyĩ nĩũmalea mo tondũ mo matũleete ithyĩ.' Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'ontho ũkamony'a mo mawĩla moo ta ũthatyo kwoo, namo maikauma nthĩnĩ wa Mwaki.

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّا كُنَّا نَدْرِكُهُمْ لَسَخَّطْنَا لَهُمْ
أَنْفُسَنَا فَكُفُّوا عَنْهُمْ وَذَرُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ
عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾

LUKU 21

169. Inyw’i andũ! Yai katĩwa syĩndũ ila mbĩtĩkĩlye na nzeo tũlũ wa nthĩ; na mũikaatĩle nyaĩ sya Satani; vate nzika, we nĩ mũmaitha wĩ ũtheinĩ kwenyu. ^{*2}

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِنَّا فِي الْأَرْضِ حَلَلًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٦٩﴾

170. We amwĩyĩfaaa inyw’i maũndũ mathũku na ma nthoni tũ, nĩkana mũneene maũndũ ala inyw’i mũtamesĩ tũlũ wa Ngai MweneVinya W’onthē.

إِنَّمَا يَأْمُرُكُم بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَإِنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

171. Na yĩla mo matavw’a: ‘Atĩlai maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W’onthē ũtheetye, mo maasya: ‘Aiee, ithyĩ twĩtataĩla maũndũ ala ithyĩ tweethĩie aaĩthe maitũ me nthĩnĩ wamo.’ Ata! Ona vanini na vate ũtongoi?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧١﴾

172. Na ngelekany’o ya andũ ala matetĩkĩlaa nĩ ta mũndũ ũla ũkĩlonzanĩlasya kĩndũ kĩla kĩtew’aa nthĩ ateo mbu na kĩlonzo. Mo mayĩ matũ, maineenaa na nĩ ilalinda ----kwa ũu mo maimanyaa.

وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الذِّبْنِ يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ إِلَّا دَعَاءً وَنِدَاءً صُمُّوا بِكُمْ عَنْهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧٢﴾

173. Inyw’i ala mwĩtĩkĩlaa! Yai katĩ wa syĩndũ nzeo ila lthyĩ tũnenganĩtewoondũ wenyu, na tũngai mũvea kwa Ngai

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٣﴾

² * Ndeto ino ‘tayyib’ nĩtonya kũthũkĩma kwĩanana na ũnyuvi wa mũndũ na mwĩkalo mũseo tũlũ wa lĩfu ũla mwĩtĩkĩlye. Mbee, o lĩfu ũsu mwĩtĩkĩlye nũtonya kwĩthwa wĩ mũseo kwa andũ amwe na ũkethwa wĩ mũthũku kwa andũ angĩ kwĩanana na ũnyuvi wĩ ivathũkany’o, wa andũ wa mũsamo waw’o, na mũthemba wa w’o. Undũ wa keli, nĩ mwĩkalo wa lĩfu ũsu ũndũ ũilyĩ; nũndũ ona wĩ mwĩtĩkĩlye, etĩkĩli nĩmatonya kwenda kũya lĩfu mũseo, wĩ mũsamo mũseo, mũtheu na wa kwongela vinya mwĩ na ũkĩthwa wĩna mwĩkalo mũseo.

Mwene Vinya W'onthe, ethwa We nĩ
We Ūla inyw'ĩ mŭthaitaa.

174. We nŭvatanĩte kĩla kyonthe
kĩyŭaĩte tũ, na nthakame na nyama
sya ngŭlŭe, na kĩla kĩsomewe syĩtwa
yĩngĩ ona yĩva yĩte ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe. Indĩ ūla
ŭnŭkŭingĩw'a nĩ ūndũ ūtomĩka, ate
kwĩthwa mbaa matũ kana kŭkĩla
mĩvaka, ndĩkethwa yĩ naĩ kwake.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Mŭekanĩ-Mŭno Vyũ wa
naĩ, Usŭtwe nĩ tei.

175. Asu ala mavithaa maŭndũ ala Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūtheetye nthĩnĩ
wa Ivuku na kŭmakŭany'a kwa thooa
mŭvũthũ, mo mayusũasya mavu moo na
kĩndũ kĩngĩ ateo Mwaki. Ngai Mwene
Vinya W'onthe ndakaneena namo
Mũthenya wa Uthayũũkyo, ona We
ndakamathesya mo. Na ve ūsilũ mwai
kwoondũ woo.

176. Mo nĩmo ala mosete İvĩtyo
makayĩkũany'a na ūtongoi na ūsilũ
makaũkũany'a na ūkeo. Mo mena
ũmĩsyo mũnene ata wa Mwaki!

177. Kĩtumi nũndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe nũtheetye Ivuku yĩ na ūla w'o,
na vate nzika, ala matew'anaa ūlũ wa
İvuku nĩmalikĩte ūmaithanĩ wĩ vaasa.

LUKU 22

178. Tĩ ūũngalu kwenyu kũthiũa mothyũ
menyu kwelekela Umĩlonĩ kana
Uthũllonĩ, Indĩ ūla mŭũngalu w'o nĩ ūla

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَوَ وَحِمْلَ الْخَائِزَةِ
وَمَا أَهْلَ بِهِ لَعَنَ اللَّهُ فَبَيْنَ أَصْطَرٍّ غَيْرَ بَاجٍ وَ
لَعَادٍ فَلَا أُنْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٢٤

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَ
يَشْتُرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ
إِلَّا النَّارَ وَلَا يَكَلِمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمْ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٢٥

أُولَئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَى وَالْعَذَابِ
بِالْغَفْرِ وَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ٢٦

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا
فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ٢٧

لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَ

Omwiŋkŋlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋthenya wa Mŋminŋkŋlyo na alaŋka na Ivuŋu na Athani, na ūla umasya mbesa syake kwoondŋ wa wendo Wake We, na kwa andŋ ma mŋsyŋ na ndiwa na ngya na mŋendi wa kyalo, na ala metasya ūtethyo, na kwovosya ngombo, na ūla ūlŋmasya Mboya, na Saka; na ala meanŋfasya motianŋo moo yŋla matianŋa, na ala momŋfasya nthŋnŋ wa ūkyā na mathŋna na ala momŋfasya ūvinda ya kaŋ; aa nomo monanŋtye kana nŋ ma w'o na aa nomo akŋi-ma-Ngai.

179. Inyw'ŋ ala mwŋŋkŋlaa, Nŋmŋandŋkŋwe ūŋvanŋsyo ūlŋlŋ wa ala moaŋtwe: mŋndŋ mŋthasye kwa mŋndŋ mŋthasye, na ngombo kwa ngombo, na mŋndŋ mŋka kwa mŋndŋ mŋka. Indŋ ethwa mŋndŋ nŋwaekewa katŋ wa ndŋvi kya maambo nŋ mwanaa nyinyia wa ūla mŋae, Indŋ ūvoo ūsu nŋatŋŋwe nŋkana kŋmanyŋke nŋ ndŋvi myaŋ na kŋitwaŋŋwa na nzia nzeo vate kwendeesyā na mŋaani nŋaŋve mbesa sya nthakame na nzŋa nzeo na ya mŋuo.³ *

180. Na ve thayŋ ūsu nŋ ūkeo kuma kwa Mwŋai wenyu na tei wake. Na ūla ona wŋwa wŋkaa naŋ ŋtina vakeethwa na ūsiŋŋlo wŋ woo kwake. kwoondŋ wenyu nthŋnŋ wa mwŋao waŋŋivanŋsyo, inyw'ŋ andŋ mwŋna kŋŋŋko, nŋkana mŋtonye kŋtanŋa mŋuo.

الْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى
حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنُ السَّبِيلِ
وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى
الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ
فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ
الْحَرْبِ بِالْحَرْبِ وَالْعَبْدَ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى بِالْأُنْثَى فَمَنْ
عُفِيَ لَهُ مِنْ آخِيهِ شَيْءٌ فَأَتْبَاعُ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَّى
إِلَيْهِ بِالْحَسَانِ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ مِّنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ
مِّنْ عِزِّ رَبِّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ عَلَىٰ آبِائِكُمْ

وَكُتِبَ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ ﴿١٨٠﴾

³ * Uu nŋkwasya kana mbesa sya nthakame nŋsyallŋte nŋ kŋŋŋanŋwa nesa na kwa ūtheu na ikiivwa kwa andŋ ala maa mŋndŋ ūla mŋae.

181. Nĩmwĩyĩaiwe inyw'ĩ yĩla kĩkw'ũ
kyooka kwa ũmwe wenyu ona wĩwa
ethwa we nĩwatia ũthwui mwingĩ, na
atia wĩyĩai kwa asyai make na andũ ma
ndũũ sya mũkautĩ eke nesa na ũlũngalu;
Ūsu nĩ ũtwio kwa asu ala mamũkĩaa
Ngai.

كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ
خَيْرًا لَّوْصِيَّةً لِّوَالِدَيْهِ وَالْأَقْرَبِينَ بِأَمْرٍ
حَقٍّ عَلَى السَّامِعِينَ ۝

182. Na we Ūla ŪalyŪlaa wĩyĩai Ūsu ĩtina
wa kũwĩw'a, naĩ ĩsu vate nzika ĩkeethwa
ĩũlũ wa asu maũalyũlaa. Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wiw'i-
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَأَمَّا إِمَّا عَلَى الَّذِينَ
يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝

183. ĩndĩ Ūla wĩna nzika ĩũlũ wa mwĩyĩai
kwĩthwa na ĩvĩtyo kana ũthyoeku, na
aimew'anĩthya katĩ woo ngalĩ syelĩ, isu
ndĩkethwa yĩ naĩ kwake. Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũekanĩ Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوسٍ جَنَفًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ
۝ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

LUKU 23

184. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa;
nĩmũthing'ĩw'e kũtĩla kũya, tondũ
mathing'ĩw'e ala maĩ mbee wenyu,
nĩkana mũtonye kwĩthwa alũngalu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ
عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝

185. Kũtĩla kũya kũla kwĩtĩkĩlye nĩ kwa
matukũ matale, ĩndĩ Ūla katĩ wenyu nĩ
mũwau, kana e kyalonĩ akatĩla kũya
matukũnĩ angĩ meana ta asu; ĩndĩ asu ala
matatonya kũtĩla kũya ateo kwa thĩna
mũnene tũ ve ũvanĩsyo---- kũthya
mũndũ ngya-Na Ūla wĩkaa wĩla mũseo
ena wendo wa wĩw'i, nũseo mbee
kwake. Na kũtĩla kũya nĩ kũseo
kwenyu, takethwa inyw'ĩ nĩmũmanya tũ.

أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ عَلَى
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ
فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ
لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

186. Mwei wa Lamathani nĩ ūla Kulani Ntheu yatheeiw'e ta ūtongoi kwa andũ onthe. ma nthĩ na mokũsĩ matheu ma ūtongoi na kĩvathũkany'a. Kwa ūu, ūla w'onthe wenyu ona wĩva wĩ mũsyĩ nthĩnĩ wa mwei ūũ, natĩle kũya nthĩnĩ waw'o. Indĩ ūla mũwau kana wĩ kyalonĩ akatĩla kũya matukũnĩ angĩ meana ta asu. Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kũmũnenge inyw'ĩ ūthei na We ndamwendethasya inyw'ĩ wĩla wĩ vinya nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwĩanĩlasya ūtalo wa matukũ, na nĩkana mũtonye kũmũnenevya Ngai Mwene Vinya W'onthe nũndũ wa-Wake kũmũtongoesya inyw'ĩ na nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwĩthwa na mũvea.

187. Na yĩla athũkũmi Makwa maũkũlya we ūvoo Wakwa, asya 'Nyie nĩ vakuvĩ. Nyie nĩnzũngĩaa mboya ya mũvoyi yĩla we ūnũũmboya Nyie. Kwa ūu mo nĩmaĩĩlwe nĩ kũmbĩthũkĩlasya Nyie, na kũmbĩtĩkĩla Nyie nĩkana matonye kũatĩla nzĩla ĩla ya w'o.

188. Nĩkwĩtĩkĩlĩtw'e inyw'ĩ kũlika kwa iveti syenyu ūtukũ ūla mũtĩle kũya. Syo nĩ kĩtonyeo kwoondũ wenyu, nenyu mwĩ kĩtonyeo kwoondũ wasyo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ kana inyw'ĩ nĩmweethĩwe mũtĩkĩka ūla ūte ūlũngalu kwenyu ene, ona kau We nĩwamwelekele inyw'ĩ na tei na nĩwamũnengie inyw'ĩ ūkiakisyo.⁴

شَهْرٍ مَّضَىٰ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى
لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ
مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ
سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ
الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَتَسْكِنُوا الْوَدْعَةَ
وَلْيَذْكُرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٨٦﴾

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ
الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِلَعَلَّهُمْ
يَرْشُدُونَ ﴿٢٨٧﴾

أَحْلَمَ لَكُمْ لَيْلَةَ الْقِيَامِ الرَّفْقُ إِلَىٰ نِسَائِكُمْ هُنَّ
لِيَابِسُ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِيَابِسُ لَهُنَّ عَلَّمَ اللَّهُ أَنْتُمْ
كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا
عَنْكُمْ فَالْنَّ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ
وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَسْمُرَ لَكُمْ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ
وَمِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُوا الْقِيَامَ

⁴ * Kwa ūla w'o, ūlĩ mweũ ūkwatanĩtw'e na masangya; na ta ūu, ūalyũlo nĩ... Kũvika ūlĩ mweũ wa masangya wĩvathũkany'e na ūlĩ mwĩũ wa wa ūtukũ.

Kwa ūu, yu nīmūtonya kūlika kwasyo na kūmantha kīla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtw'īte kwoondū wenyu; na yai na nyw'ai kūvika ūla ūlii mweū wīvathūkany'e kwenyu na ūlii ūla mwīū wa masangya. Na īndū īanīīsyai kūfīla kūya kūvika ūtukū. Na mūikalike kwasyo yīla mwī nthīnī wa Mūsikiti kwoondū wa ūthaihi. Ino nīyo mīvaka īla Ngai Mwene Vinya W'onthe *wīīe*, kwa ūu, mūikamīthengee. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheasya mīao Yake kwa andū nīkana mo matonye kwīvathana na ūla ūte ūlūngalu.

189.Na mūikaisanīe ūthwui wenyu kafi wenyu kwa ūvūngū, na mūikaumye mūhengane kwa ala mena ūkūmū ta kwīśūvana nīkana mūtonye kūya kīlungu kya ūthwui wa andū angī na nzīa nthyoeku omwīśī. *⁵

LUKU 24

190.Mo meūkūlya ūvoo wa myei myeū. Asya, 'Yo nzīa sya kūmanya īvinda kwoondū wa *ūseo* wa andū onthe ma nthī na kwa Haji. Ona ti ūlūngalu kwenyu kūlika nthīnī wa nyūmba syenyu kwīśīla mīfomo ya ītina; īndī ūla mūlūngalu w'o nī we ūla ūmūkīaa Ngai. Na inywi'ī mwaīītwe nī kūlika nyūmbanī syenyu kwīśīla mīfomonī; na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe nīkana mūtonye kwaīla.

191.Na ūkitai kwoondū wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe mwīna ala

⁵ *Vaa ndeto īno 'angī' yīoneka īte ya vata mūno nūndū mūsoa ūū wīoneka ūkoneny'e mūno mūno na mbesa sya andū onthe kana ūthwii wa mbai.

إِلَى الْيَدِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عِلْفُونَ فِي الْمَسْجِدِ
تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لِإِيَّتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥٥﴾

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْنُوا بِهَا
إِلَى الْحُكْمِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ
وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْهَلْوَ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ
وَالْحَجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا
وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٥٧﴾

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا
تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٥٨﴾

mekūkita nenyu, ĩndĩ mūikeke naĩ; Vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth
ndamenda eki-ma-naĩ.

192.Na moaei ovonthe vala mwamethĩa
na malūngyei kuma vala mo
mamūlūngĩtye inyw'ĩ, nūndū ūthĩny'o nĩ
mūthūku mūno kūvĩta kūaa. Na
mūikokitĩe namo vakuvĩ na nthĩnĩ, wa
Mūsikiti Mūtheu okūvika nemo mambe
kūmūkitĩa vo. ĩndĩ mo mamūkita inyw'ĩ,
ĩndĩ mokitei: yu nĩyo ĩtuvi ya alei.

193.ĩndĩ mo maeka inyw'ĩ ĩndĩ vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onth nĩ
Mūekanĩ-Wa-Naĩ Mūno, Usūĩtwe nĩ tei.

194.Na mavūei mo kūvika vaikethwe
mūthĩnany'o, na ndĩni nĩavanw'e ve
ūthasyo kwoondū wa Ngai Mwene
Vinya W'onth tū; ĩndĩ mo maeka, ĩndĩ
lilikanai kana vayĩ ūng'endu mwĩtĩkĩlye
ateo ūlū wa avithūki.

195.Uvĩanu wa Mwei Mūtheu wailē nĩ
kūvĩanw'a nthĩnĩ wa Mwei Mūtheu; na
syĩndū syonthe ila nthēu ve mwĩao wa
ūvĩanĩsyō. Kwa ūu, ūla ūmūvĩĩfasya
inyw'ĩ, mūsĩĩlei kwĩanana na ūthūku
wake ūla we ūmwĩkĩte inyw'ĩ. Na
mūkĩei Ngai Mwene Vinya W'onth
vamwe na asu ala mamūkĩaa We.

196.Na umyai kwoondū wa nzĩa ya Ngai
Mwene Vinya W'onth, na

وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَأَخْرِجُوهُمْ مِّنْ
حَيْثُ أَخْرَجُوكُمُ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا
تَقْتُلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يُفْتَلُوهُمْ
فِيهِ فَإِن قَتَلْتُمُوهُمْ فَاتَّكَلُوهُمْ كَذَلِكَ جَاءَ الْكُفْرِينَ ﴿٩٧﴾

وَإِن انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٩٨﴾

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ
وَإِن انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٩٩﴾

الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ
مَّنْ أَعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَأَعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْتَدَ
عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٠٠﴾

وَأَنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تَتَقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى الْبَهْلَكَةِ
وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠١﴾

mūikeyĩkye inyw'ĩ ene wanangĩkonĩ na moko menyu ene, na ĩkai moseo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala mekaa ūseo.

197.Na ĩanĩĩsyai Haji na Umula kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe: ĩndĩ ethwa nĩmwasiĩĩwa, ĩndĩ umyai nthembo ĩla yoneka kwa ūvũthũ ona yĩva; na mūikenze mĩtwe yenyu okũvika ĩ-nthembo ĩvike vandũ vayo. Na ūla ona wĩva mūwau katĩ wenyu kana wĩna ūwau wa mūtwe, *nĩwaĩle nĩ kũĩva* ndĩvi-kwa kũtĩĩla kũya kana kwa kũnengane ūtethyo kana nthembo ya nyamũ. ĩndĩ yĩla mwĩna mũuo, we ĩndĩ, ūla ūtonya kwĩyũmya mwene kwa Umula vamwe na Haji, *nĩwaĩle kũmya* nthembo ona yĩva ĩla ĩtonya kwoneka kwa ūvũthũ. ĩndĩ ala *menyu* matatonya kwona *nthembo* ona yĩva nĩmaĩĩwe nĩ kũtĩĩla kũya kwa matukũ atatũ me nthĩnĩ wa Haji na matukũ mũonza masyoka mũsyĩ; asu nĩ matukũ ĩkũmi ki. Uu nĩ kwake we ūla andũ make matatwĩe vakuvĩ na Mũsikiti Mũtheu. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwai kwa kũsilĩla.

LUKU 25

198.Myei ya Haji nĩyĩĩĩkĩe nesa; kwa ūla ūtusaa kũthi Haji nthĩnĩ wa myei ĩno, aĩĩĩtwe nĩ *kũlilikana* kana vayaĩĩĩtwe kwĩthĩwa na ngewa nthũku kana wĩki-wa-naĩ ona wĩva; kana kũthokoana nthĩnĩ wa Haji. Na ūseo w'onthe ona

وَاتَّبِعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ ۚ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ ۚ فَإِذَا أُمِنْتُمْ مِنَ الْحَجِّ فَلْيَمْسِكُوا بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ ۚ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ ۚ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ۚ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي السَّجْدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ ۚ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ ۚ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَغْتَحِثُ بِهِ اللَّهُ ۚ وَتَرَوْهُوَ قَدْ خَلَدَ

wĩva ūla inyw'ĩ mwĩkaa, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūwĩsĩ. Na kuai syĩndū mbĩanu inyw'ĩ ene na ila mbaĩlu, na vate nzika, kĩndū kĩla kĩseo vyū nĩ ūlūngalu. Na ngĩei Nyie Nĩnyioka, inyw'ĩ andū mwĩna kĩĩko.

الرَّادِّ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ ﴿٢٠٩﴾

199.Ti İvĩtyo kwenyu kũmantha mumo wa Mwĩai wenyu. Indĩ yĩla mwoombũka kuma Alavaati, lilikanai Ngai Mwene Vinya W'onthe mwavika Masalili Alaamu; na mũlilikanei we tondū ūmũtongoesye inyw'ĩ, ona kau mbee wa ūu, inyw'ĩ mwaĩ katĩ wa ala maaĩte.

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَقَضْتُمْ مِنْ عَرَفْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الشَّعَائِرِ الْحَرَامِ وَأَذْكُرُوا كَمَا هَدَيْتُمْ وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الضَّالِّينَ ﴿٢٠٩﴾

200.Indĩ İyonoeesyei vala andū meyonoeesya, na manthai ūkeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyū, Usũtwe nĩ tei.

تُمْ أَقِضُوا مِنْ حَيْثُ أَقَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٠﴾

201.Na mwamina kwĩanĩsya meko ma ūthaithi ala inyw'ĩ mwĩyĩafwe, tanĩai ndaĩa sya Ngai Mwene Vinya W'onthe tondū mwaitanĩe ndaĩa sya maaĩthe menyu, ona kana mbee wa ūu. Na katĩ wa andū ve ala maasya, 'Mwĩai waitū, tũenge ithyĩ syĩndū nzeo tũlū wa nthĩ İno; na ta asu maikethwa na kĩanda Itunĩ.

فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ أَوْ أَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ حَاقٍ ﴿٢١١﴾

202. Na katĩ woo ve amwe ala maasya: 'Mwĩai waitū, tũenge ithyĩ moseo tũlū wa nthĩ İno oũndū ūmwe na moseo nthĩnĩ wa Nthĩ İla İkoka, na tũvathane ithyĩ na ūsilĩlo wa Mwaki.'

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢١٢﴾

203.Kwa asu vakeethwa na křanda křseo nũndũ wa maũndũ ala mo mekřte. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe e mřtũkř kwa kũtala.

أُولَٰئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝

204.Na mũlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe nthĩnř wa matukũ ala manyuvřtwe; řndř ūla wřkalaataa kuma vu kwa matukũ eli; vaikethwa ve nař řũlũ wake; na ūla ūtiawa řtina, ota ūu vaikethwa ve nař řũlũ wake. *UO nř* kwa ūla ūmũkřaa Ngai. Na mũkřei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana inyw'ř mũkaetwe vamwe mbee Wake.

وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ۚ لِمَنِ الْآخِرُ ۚ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّهُ إِلَٰهُكُمْ فَخُشِعُونَ ۝

205.Na katř wa andũ ve ūla ngewa yake ya thayũ ūũ řtonya kũkwendeesya we, na we nũtonya kwřta Ngai Mwene Vinya W'onthe kũkũsřta maũndũ ala me nthĩnř wa ngoo yake, katř nř mũkaananř mũnene mũno katř wa ala mathokoanasya.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَخْبِكُ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ ۚ وَهُوَ الَّذِي الْخَصَّامُ ۝

206.Na yřla we wř nthĩnř wa ūkũmũ, asembaa řũlũ wa nthř aseũvřtye křthokoo nthĩnř wayo na kwananga imea na nzyawa sya andũ; na Ngai Mwene Vinda W'onthe ndendaa křthokoo.

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ۚ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ ۝

207.Na yřla we watawv'a,'Mũkřei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ngathřřo nimũthing'řtasya we kwongeleela nař. Kwa ūu, řia-ya- Mwaki yřkeethwa yř řtuvi yake yřmwřanře; na vate nzika, vo nř vandũ vathũku va kũthũmũa.

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِأِذٍ لَّهِ فَيَضَعُهَا جَهَنَّمَ ۚ وَكَتُسَ الْبَهَادُ ۝

208.Na katř wa andũ ve we ūla ūtonya kwřthoosya we mwene akřmantha ūla we

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْجَبَّارِ ۝

Ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe;
na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
MŪuu, kwa athŪkŪmi Make.

209. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Likai vyŪ
nthĩnĩ wa wĩnyivyo na mŪikaatĩle nyaĩ
sya Satani; vate nzika, we nĩ mŪmaitha
wenyu wĩ Ūtheinĩ.

210. Indĩ mwatiŪŪka ĩtina wa Syama
ntheu ila syŪkĩte kwenyu inyw'ĩ, indĩ
manyai kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Mwene-Vinya, MŪĩ.

211. Mo nĩmeteele kIndŪ ataeo Ngai
Mwene Vinya W'onthe oke vala mo maĩ
e nthĩnĩ wa syuu sya mathweo vamwe na
alaĩka, na Ūvoo Ūituwa? Na syIndŪ
syonthe isyokaa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

LUKU 26

212. MakŪlye Aana ma Isilaeli nĩ
Syama ntheu sylana ata ila Ithiyĩ
twamanengie mo. Indĩ ūla ona wĩva
ŪalyŪlaa mŪthĩnzĩo wa Ngai Mwene
Vinya
W'onthe ĩtina wa kŪmŪvikĩla we, vate
nzika, indĩ, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ mwai kwa kŪsilĩla.

213. ThayŪ wa nthĩ ĩno nŪseŪvĩtw'e
kwoneka wĩ wa kwendeesya kwa asu ala
matetĩkĩlaa; namo mamavŪfaa ngŪĩ asu
ala metĩkĩlaa. Indĩ asu ala mamŪkĩlaa
Ngai makeethwa ūlŪ woo MŪthenya wa
UthayŪkĩyo; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe amŪnengae mĩthĩnzĩo Yake

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَآفَّةً ۖ وَلَا
تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٠٩﴾

وَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ فَأَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢١٠﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلُلٍ مِّنَ
السَّمَاوَاتِ وَالسَّيْكِةِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ﴿٢١١﴾

سَلِّ بَنِي إِسْرَءِيلَ كَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ
وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ فَإِنَّ
اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١٢﴾

رُبَّ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وَاللَّهُ يَزِدُّ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٣﴾

ona wīva We ōmwendaa vate kūtala.

214. Andū onthe ma nthī maī nguthu ō
īmwe, na īndī mavathŭkangana katī woo
ene, kwa ōu Ngai Mwene Vinya
W'onthe nīwamokīlilye Athani ta aeti
ma ūvoo mŭseo na ta akaanany'a, na
amatheesya vamwe na īvuku yī na ūla
w'o nīkana We atonye kūtw'a katī wa
andū maŭndŭnī ala mo
mavathŭkanganīe. *Indī yu mo*
nīmambīlīlye kūvathŭkangana tŭlŭ wa
īvuku, na vai angī mavathŭkanganīe
tŭlŭ wayo ateo ala mayīnengetwe, ītina
wa Syama nthēu kūmavikīa mo, nŭndū
wa kwīw'anīa kwī'fū mŭndū na ūla ūngī.
Yu Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa
mwīfao Wake, nūmatongoesye etīkīli
nthīnī wa w'o tŭlŭ wa maŭndū ala mo
alei mavathŭkanganīaa; Na Ngai
Mwene Vinya W'onthe amŭtongoeasye
ūla ona wīva We wendaa nzīanī īla ya
w'o.

215. Inyw'ī mwīśŭanīa kana nīmŭkalika
Itunī mwīkalo ūla wookie tŭlŭ wa asu
ala makwie mbee wenyu ūtamŭkwatīte?
Ukya na mathīna nīsyamakwatīe mo, na
nīmathingithangiwe na vinya ō kūvika
Mŭtŭmwa na ala meetīkīlīte vamwe
nake maasya, 'Utethyo wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe ūkavika īndī? II, vate
nzika ūtethyo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe wī vakuvī.

216. Mo meŭkŭlya we kīla mo
makaumya. 'Asya, 'Kīla kīseo ona kīva
na ūthw'ii mwingī ūla inyw'ī mumasya
waīle kwīthwa wī wa asyai na andū ma
ndŭŭ sya mŭkautī na ndiwa na ngya na
mŭendi-wa-kyalo. Na ūseo ona wīva ūla
inyw'ī mwīkaa, vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nŭwīśī nesa.'

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَ تَهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَقِيَا يَنْتَهُمُ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑤

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَنْ يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَكْبِهِمْ أَسَاءُوا أَمْ سَاءَ اللَّهُ الَّذِي يَرَاهُمْ أَنْ يَزِيلَهُمْ هَٰذَا حَقٌّ يَقُولُ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ مَخِ نَصَرَ اللَّهُ أَلَّا إِنَّ نَصَرَ اللَّهُ قَوْمِي ⑥

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ هَٰذَا قُلُوبُ مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّذِينَ وَالْإِقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ⑦

217. Inyw'I nfmwathwe kOkita, ona ka0 inyw'I m0ikwendeew'a; IndI nIvatonyeka inyw'I m0kakImena kInd0-kI kIseo kwenyu; na nIvatonyeka inyw'I m0kakyenda kInd0 oyIla nI kIth0ku kwenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwIsI syInd0 syonthe, na inyw'I m0yIsI.

LUKU 27

218. Mo me0k0lya 0voo wa kOkita nthInI wa Mwei M0theu. Asya: 'KOkita nthInI waw'o nI naI nene IndI k0masiIla and0 nzIaInI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na k0lea k0t0nga m0vea Kwake na k0masiIla and0 k0Ika nthInI wa M0sikiti M0theu, na k0mal0ngya and0 kuma nthInI wa w'o, nI naI nene m0no kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na m0thInany'o nI m0th0ku m0no k0vIta k0aa.' Nam0 maikaeka k0m0kita inyw'I ok0vika mam0t0nge inyw'I kuma m0tkItonI wenyu, ethwa mo nImatonya. Na katI wenyu 0la 0aly0kaa akasyoka Itina kuma m0tkItonI wake na 0kusaa e m0lei; asu nImo ala mawIa moo makethwa me vathei 0I0 wa nthI Ino na Ila IngI. Aa nI ekali ma MwakinI navo nIvo mo makekalaa.

219. Asu ala mefIkIlaa na asu ala mathamaa na kwIthing'IIsya na vinya nzIaInI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, no asu ala mekwatasya tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI M0ekanfi-wa-naI M0no, Us0Itwe nI tei.

220. Mo me0k0lya we 0I0 wa 0kI na ky0thI kya mbesa. Asya; isu syeI ve naI nene na ota 0u ve motandIthy0 amwe kwa and0, IndI naI yasyo nI nene k0vIta 0tandIthy0 wasyo.' Na mo me0k0lya we kIla mo maIItwe nI kumya. Asya: 'KIla m0tonya k0tialya. Uu nIw'o Ngai Mwene

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَلَى أَنْ
تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَلَى أَنْ تُجِيبُوا
عَنْ شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٧﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ
فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ بِهِ وَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ أَكْبَرُ عِنْدَ
اللَّهِ وَالْقِتَالُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَأْخُذُونَ
بِقَاتِلِهِمْ حَتَّى يُرْدُوا عَنْ دِينِهِمْ أَوْ يَقْتُلُوا
وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ قُتِلَ وَهُوَ كَافِرٌ
قَالَ لِيَك حَيْثُ أَكْبَرُ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجِهُوا فِي
سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٩﴾

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالنَّبِيرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ
كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمْ أَلَبُّ مِنْ نَفْعِهِمَا وَ
يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلْ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٢٠﴾

Vinya W'onthe ūmūvuanāsyā mīāo
Yake nī kana inyw'ī mūtonye kūsoanīa.

221. Iŭlū wa nthī īno na īla īngī. Namo
meŭkŭlyā īlū wa ndiwa. Asya:
'Kŭkīlyā mwīkalo wasyo nī kīko kya
ŭseo mūnene. Na ethwa inyw'ī
nīmwavulana nasyo, syo nī anaafthe
menyu. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nūmwīśī ūla mwanangi na ūla
mwīki wa nesa. Na takethwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe nīwendie ūu,
We ethwa amŭlikilye inyw'ī nthīnī wa
wīa mūmū. Vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe E-Vinya Mwingī, Mŭī.

222. Na mūikatwae iveti ithaithi sya
mīvw'anano, okŭvika syītkīle; ona
kīveti kītkīli ngombo nī kīseo kūvīta
kīthaithi kya mīvw'anano, ona kau
nīkītonya kŭmwendeesyā mūno inyw'ī.
Na mūikanengane iveti mbītkīli kwa
athaithi ma mīvw'anano maitwae
okŭvika metīkīle; ona ngombo mbītkīli
nī nzeo kūvīta mŭthaithi wa
mīvw'anano, ona kau we nūtonya
kŭmwendeesyā mūno inyw'ī. Aa
metanīaa Mwaki, īndī Ngai Mwene
Vinya W'onthe etanīaa ītu na ŭkeko
kwa mwīao Wake. Na We amīvuanasya
Mīsoa Yake ūtheinī kwa andŭ nīkana mo
matonye kūlīlikana.

LUKU 28

223. Na mo meŭkŭlyā we ūvoo wa
nthakame ya mwei ya iveti. Asya: 'Nī
ŭvuku, kwa ūu īvathanei na iveti īla
syīna mwei, na mūikalike kwasyo
okŭvika ithee. īndī syamina kwīthesya
syo mbene, īndī likai kwasyo kwīanana
nondū Ngai Mwene Vinya W'onthe
ŭmwīlāle inyw'ī. Ngai Mwene Vinya
W'onthe amēdaa asu ala

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ
لَّهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَاطَبُوا عَنْهُمُ فَإِنصَرُوا وَاللَّهُ يُعَلِّمُ
الْقَسِيدَ مِنَ الصُّلَاحِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْتَبَكُمْ إِنْ اللَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢١﴾

وَلَا تَتَّبِعُوا الشُّرَكَاءَ عَنْهُ يُؤْمِنُونَ وَلَا مَـمْنَةٌ مُّؤْمِنَةٌ
خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا الشُّرَكَاءَ
عَنْهُ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ
أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو
إِلَى الْجَنَّةِ وَالْفُتُوحِ وَإِنَّ بَشِيرًا بَشِيرًا
لَّعَلَّهُمْ يَعْتَدُونَ ﴿٢٢٢﴾

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحْضِيِّ قُلْ هُوَ أَذًى لَا فَاعِلٌ لَّوِ
النِّسَاءُ فِي الْمَحْضِيِّ وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ عَنْهُ يَطْهَرْنَ
فَإِذَا طَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ إِنَّ
اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٣﴾

mamwĩthiŭŭaa We na amendete asu ala metheasya ene.⁶

224. Iveti syenyu nĩ mŭŭnda kwoondũ wenyu; kwa ũu ũthengeei mŭŭnda wenyu yĩla na ũndũ mŭkwenda, na tongosyai *ŭseo-ŭmwe* mathayŭnĩ menyu ene; na mŭkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana inyw'ĩ mŭkakomana Nake; na matavyei ũvoo mŭseo asu ala mew'aa.

225. Na mŭikamŭtw'ĩkĩthye Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩeleelo kya ithitũ syenyu nĩkana matonye kũeka kwĩka nesa na kwĩka ũlŭngalu na kũseŭvya mŭuo katĩ wa andũ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-Wonthe.

226. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamwĩta inyw'ĩ kwoondũ wa mawĩvĩto ta asu menyu ma mana, ĩndĩ We akamwĩta inyw'ĩ kwoondũ wa maŭndũ ala ngoo syenyu syĩkĩte. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ-Mũno vyũ, Mũmĩsya.

227. Kwa asu ala mekwĩvĩta *kwĩvathana* na iveti syoo, ĩvinda yĩla *yĩanĩ* ya kweteela nĩ myei ĩna; na ĩndĩ mo mauma wĩvĩtonĩ, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ-Wa-Naĩ Mũno, Usũtwe nĩ tei.

228. Na ethwa mo nĩmatw'a kũtaanĩsya, ĩndĩ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wiw'i-W'onthe.

229. Na iveti ĩla inengetwe talaka ikeeteela vandũ va mavinda atatũ *myei*

يَسْأَلُكُمْ خَزَنَةُ لَكُمْ فَاَتَوْا عَنْكُمْ اَنۢى سَبَّحْتُمْ وَاَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَرَبَّيْكُمْ فَسَبِّحُوْهُ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ ٢٢٤

وَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ عَرْضَةًۭ لَّا يَبۡدُلُهَا وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ
وَتُصَلُّوۡا بَيْنَ النَّاسِ وَاللّٰهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ٢٢٥

لَّا يُؤۡخِذُكُمُ اللّٰهُ بِالۡفَلَوۡفِۖۤ اِيۡنَابِكُمْ وَلٰكِنۢ يُّؤۡخِذُكُمۡ
بِمَا كَسَبَتۡ اَۡنۡفُسُكُمۡ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ حَلِيْمٌ ٢٢٦

لِّلَّذِيۡنَ يُؤۡلَوۡنَ مِنۡ اِيسَابِهِمۡ تَرۡبُصُۭ اَرۡبَعَةَ اَشۡهُرٍ
فَاَنۡ قَامُوۡا فَآَنَ اللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ٢٢٧

وَإِنۡ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَاِنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ٢٢٨

وَالۡمُطَلَّقَتُۭ يَتَرَبَّصُنَۭ بِاَنۡفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوۡبٍ وَّ

⁶ Ndeto ĩno 'ŭvukyo' ndĩkwoneka ĩkĩlika kwa ũlŭngalu kwa Kĩtalavu "Azzam" nthĩnĩ wa ngewa ĩno. Ndeto 'Azzan' yaĩle nĩ kũmanyĩka ta ŭvuku na mwĩkalĩle ũte mŭseo wa kavinda. ũu nĩtonya kwonany'a kana Ngai nĩwoombie kĩndũ kya mŭisyo kwa iveti o yĩla ũu tiw'o.

ñatŭ nŭndŭ wasyo mbene; na ti kwīanana na mīao kwasyo kūvitha kīla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmbŭte nthīnī wa mavu masyo, ethwa nīmwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mŭthenya wa Mŭminŭkīlyo; na aŭme masyo mena ūtonyi mŭnene wa kwitŭnga īvindanī yu, ethwa nikwenda wīw'anīthyō. Nasyo *iveti* syīna ūtonyi ota ūsu wa aŭme asu īlŭlŭ wasyo kwīanana na mīao; īndī aŭme mena kīvīla kīmwe īlŭlŭ wasyo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mwene-Vinya Mŭī.

LUKU 29

230. Kutaanisya ta kuu nikutonya *kŭtavanw'a* kēlī; na īndī syīkalyei syo na Mwīkalo mŭseo kana mŭieke ithi kwa ūseo. Na ti kwītīkīlye inyw'ī kwosa kīndŭ kuma kwasyo katī wa ila inyw'ī mwinengete *iveti syenyu* ateo me eī makakīa kūlea kūsŭvīa mīvaka īla *ñw'ñwe* ni Ngai Mwene Vinya W'onthē. īndī, inyw'ī mwakīa kana mo maitonya kūlŭmya mīvaka īla *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene Vinya W'onthē, kūikethwa kwī īvītyo katī woo kwosa kīla kīveti kīkwīyovosya nakyo. Ino nīyo mīvaka *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene Vinya W'onthē, kwa ūu, mŭikamīkīle; na ūla ūmīkīlaa mīvaka īla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūtw'īte, asu nīmo ala eki ma naī.

231. Na we amina kūkīnenge *kñveti* talaka *ñvinda ya katatŭ*, īndī yu kyo ti kītīkīlye kwake ītina wa ūu, okŭvika kītawawe nī mŭndŭ ūngī, na ethwa asu nīwataanisya nakyo ota ūu; īndī kūsyokeania kwoo īngī kūikethwa kwī īvītyo, ethwa nīmesī nesa kana nīmeŭsŭvīa mīvaka īla Ngai Mwene Vinya W'onthē *wīñe*. Na īno mīvaka īla *ñw'ñwe* nī Ngai Mwene

لَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكُنَّ مَا خَلَقَ اللَّهُ فِي زَوَاجِهِنَّ
إِنْ لَكُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَبَوَلَّتْهُنَّ أَحَقُّ
بِرَبِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ وَمِثْلُ

الَّذِي عَلَيْهِنَ بِالْمَعْرُوفِ وَالزَّجَالِ عَلَيْهِنَ دَرَجَةٌ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾

الطَّلَاقِ مَرْثَىٰ فَلَمَّا سَكَتَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَرَاجَعًا فَلْيَحْلُقُوا
وَلَا يَحِلُّ لَكُمُ أَنْ تَأْخُذُوا بِمَا أَنْتَبِهُنَّ شَيْئًا إِلَّا
أَنْ يَخَافَا إِلَّا يَقِينًا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِينَا
حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِنَّ
حُدُودَ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهُمَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٩﴾

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ خُفٍّ تَنْكِحُ زَوْجَهَا
غَيْرَهُ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يَتَرَاجَعَا
إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

Vinya W'onthe ũla We ũmŭvuanasya kwa andũ ala mena ũmanyi.

232.Na yŭla inyw'ĩ mwainenge iveti asyenyu talaka ya kavinda na iithengeea mŭminũkĩlyo wa ũvinda yasyo yŭla yŭlw'ĩwe; ĩndĩ syŭkalyei kwa mwĩkalo mŭseo; kana mŭeke ithi kwa mwĩkalo mŭseo; ĩndĩ mŭikaisiŭle kwa nzĩa nthũku nĩkana mwĩke naĩ. Na ũla ona wĩwa wĩkaa ũu, vate nzika aũvĩŭfasya thayũ wake mwene. Na mŭikavũe ngũĩ na mĩao ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na lilikanai ĩneee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yŭla yŭ ũlũ wenyu na ĩvuku na uŭ yŭla We ũtheetye kwenyu, akĩmũtaa inyw'ĩ nayo. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa.

LUKU 30

233.Na yŭla inyw'ĩ mwainenge iveti syenyu talaka na syavika ĩvinda yasyo ya mŭminũkĩlyo, mŭikaisiŭle kũtwawa nĩ aa mŭũme masyo, ethwa nĩmekwĩw'ana katĩ woo ene kwa nzĩa nzeo. Uu nĩ ũtao kwa ũla we katĩ wenyu ũmwĩŭkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mŭminũkĩlyo. Uũ nĩ ũathimĩku kwenyu na nĩ ũtheu vyũ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ĩndĩ inyw'ĩ mũyĩsĩ.

234.Na iveti ikoongasya syana syasyo kwa myaka ĩĩ mĩima ũũ nĩ kwa ala mendaa kwĩanĩsya kwongya. Na ĩthe wa kana akamanenge kana na nyinyia ngũa na ĩũ kwĩanana na mĩeele. Vai thayũ waŭĩŭle nĩ kũkuŭthw'a mũio ũla ũtatonya kũvikya. Nyinyia wa kana ndakatume ĩthe wako athĩna ũlũ wa kana kake na ota ũu, ĩthe wa kana ndakatume nyinyia wako athĩna ũlũ wa,

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُفَكِّنْ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَخِرُونَهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تَتَسَوَّهْنَ
فِيهِنَّ مِثْلَ مُحَارَبَتِكُنَّ لَكُمْ وَلَا يَحِلُّ لَكُنَّ أَنْ
تَكُونُوا كَالْحُجُرِيِّمُ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُمْ فِي كَيْدٍ
وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ هَرَّأَوْا وَآذَوْا رُءُوسَهُنَّ
وَلَا يَحِلُّ لَكُنَّ أَنْ يَكُونَ لَكُنَّ حُلْيَةٌ لَّهُنَّ
فِي الْكِبَرِ ۚ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْكُم مِّنَ الْكِتَابِ
وَأَلْمَمْتُ بِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ
عِقَابِهِ ۝

وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيُفَكِّنْ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْصِلُوهُنَّ
أَنْ يَتَّخِذْنَ أَرْوَاحَهُنَّ إِذَا تَرَاضُوا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ
ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ لَكُمْ أَرْزَىٰ لَكُمْ وَأَطْهَرُ ۚ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
لَا تَعْلَمُونَ ۝

وَالْوَالِدَتُ يُرْضَعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ
لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنْفِقَ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ
رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ
إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَا تُضَارُّ وَالِدَةُ الْوَلَدِ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ
لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ ۚ إِنْ أَرَادَا
فَصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا

kana kake, na ūlū wa mūtīwa no to ūu. Na ethwa eŵi meenda *kūkatīlīhya* ūia, kwa kwīw'ana na kwītīkīlana, vai ūthūku ūlū woo. Na ethwa mwēnda kwimanthīa syana syenyu iveti sya kwongya, kūikethwa kwī nthoni kwenyu ethwa nīmūkūŵa kīla mwīw'anīte kūŵa kwa nzīa nzeo. Na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwona ūndū inyw'ī mwīkaa.

235. Na asu ala menyu makusaa na kūtia iveti, *iveti* isu nomūvaka syetele kwa myei ūna na *matukū* ūkūmi. Na yīla syavikya mūminūkīlyo na ūvinda yasyo, vai naŵ ūkethwa ūlū wenyu nthīnī wa ūndū ona wīwa syīkwīka syo mbene kwīanana na ūla ūseo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmanyaa maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

236. Ona vaikeithwa nthoni kwenyu kūtwaa ūvoo wa kwīvasya *iveti* ii kana kwia *wendi* ūsu ūvithītwe ililikanonī syenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīŵī kana inyw'ī mūkasūanī ūvoo wasyo *ūndūnī ūū* ūndī mūikew'ane nasyo na kīmbithī, ateo mūineena ndeto nzeo. Na mūikatw'e kūtwaana kūvika ūvinda yīla yītw'ītwe yīvike mūthya wayo. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīŵī kīla kī ilīkonī syenyu; kwa ūu ūsūŵaneī naw'o. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī-wa-Naŵ Mūno, Mūmīŵīsyā.

LUKU 31

237. Kūikethwa kwī ūvītyo kwenyu kw'inege iveti talaka mūtaikiitīte, kana kwinege ngaasya yasyo. ūndī inengei, mūthw'ii kwīanana na ūthw'ii wake na

وَأَن أَرَدْتُمْ أَن تَسْرِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْعُرُوفِ وَأَنْتُمْ اللَّهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٥﴾

وَالَّذِينَ يَتَوَقَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا لَا تَنْصَحُوا بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ بِالْعُرُوفِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣٦﴾

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَزَّضْتُم مِّنْ حُظْرَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عِلْمَ اللَّهِ أَنَّهُ أَكْمَرُ سِتْرًا وَهْنًا وَلَكِنْ لَا تُوَاعِدُهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَّعْرُوفًا وَلَا تَعْرَضُوا عُنْدَ الذِّكَاكِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابَ أَجَلَهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٣٧﴾

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً مِّمَّا وَصَّيْتُمْ عَلَى الْوَيْعِ

ngya kwíanana na Okwati wayo---
útethyo kwa nzíla nzeo ní mwíao Íŭlŭ wa
ala alŭngalu

238.Na ethwa inyw'í nímwainenge iveti
talaka mŭtaikiítŭte, na nímwinengete
ngaasya syasyo, Índí nyunzu ya kíla we
umítye *kíkeethwa kí kyaku* ateo syo
syamŭkeka, kana ŭla we, wovano wa
mŭtwaano wí mokoní make, níwaíle ní
kŭkeka. Na inyw'í mŭkaeka, kŭu ní
kŭthengeaníla na ŭlŭngalu mŭno. Na
mŭikolwe ní kwíka nesa mŭndŭ na ŭla
ŭngí. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe níwona ūndŭ inyw'í mwíkaa.
239.Syaíŭsyai Íŭlŭ wa Mboya, na Mboya
ya katí, na ŭngamai mbee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe mwínyivítye.
240.Ethwa inyw'í mwí mwíkaloní wa
w'ia, Índí *neenai Mboya syenyu*
mŭŭngeme kana mŭlísŭte nyamŭ; Índí
yíla mwína mŭuo, mŭlilíkaneí Ngai
Mwene Vinya W'onthe kwíanana nondŭ
We ŭmŭmanyíŭtye inyw'í maŭndŭ ala
inyw'í mŭtamesí.

241.Na asu ala menyu makusaa na kŭtia
iveti, makeeyíŭŭa atíŭwa moo Íŭlŭ wa
iveti syoo kyaŭya kya mwaka ŭmwe
mbee wa itanamba kuma vo. Índí *iveti*
mbene syeeyumya vo nesyo, kŭíkethíwa
na ŭthŭku Íŭlŭ wenyu nŭndŭ wa maŭndŭ
ala maw'o syo syíkwíka maikony'e syo
mbene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
ní Mwene-Vinya, Mŭí.

242.Na kwa iveti ila inengetwe talaka
ota ŭu nívaíŭlíte ní kwíthíwa na kíanda
kya kyaŭya kwíanana na ŭla ŭseo----- ní
ŭtw'io kwa ala mamŭkíŭa Ngai.

قَدْرُهُ وَعَلَى الْقُدْرِ قَدْرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا
عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٨﴾

وَأِنْ طَلَقْتُمْهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَسُوهُنَّ وَقَدْ
فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَرْصُفٌ مَّا فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ
تَعْفُوْنَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ وَ
أَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَسْأَلُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ
إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا
لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴿٤٠﴾

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا إِذًا آمِنْتُمْ فَلَاكُرُوا
اللَّهُ كَمَا عَلِمْتُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

وَالَّذِينَ يَتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَوَصِيَّةً
لِّأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْوَلَدِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ فَإِنْ
خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ
مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٢﴾

وَالْبَاطِلَ قَبْلَ مَتَاعٍ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿٤٣﴾

243.Uu nŵ'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtheeasya inyw'i mŵao Yake nŵkana mŭtonye kŭmanya.

كَذَٰلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٣﴾

LUKU 32

244.Inyw'i nomŭmesŵ asu ala maumie mŵsyŵnŵ yoo, namo maŵ makili, maikŵa kŵkw'ŭ? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwamatavisye: 'Kw'ai' na ŵndŵ We nŵwamatŭngie thayŭ ŵngŵ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ Mŭnengani wa syŵndŭ kwa andŭ, ŵndŵ andŭ aingŵ mŭno maitŭngaa mŭvea.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ النَّبِيِّ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مَوْتُوا أَمْ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٤﴾

245.Na ūkitai nzŵanŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na manyai kana Ngai Vinya W'onthe nŵ Wiw'i-W'onthe , Umanyi-W'onthe.

وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٥﴾

246.Nŭŭ ūla ūkamŭtw'ŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe kŵmonze kŵseo kya ūthw'ii wake nŵkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kŭmwingŵvŵsya kyo kŭndŭ kwŵŵ? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwosaa na nŭthanthaasya, na Kwake nŵkw'o inyw'i mŭkatuwa ma kŭsyoka.

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضَاعًا كَثِيرَةً ۖ وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْضُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٦﴾

247.We nowŵw'ŵte ūvoo wa anene ma Aana ma ŵsilaeli ŵtina wa Mose, yŵla mo mamŭtavisye Mwathani woo: 'Tŭnyuvŵe ithyŵ mŭsumbŵ nŵkana tŭtonye kŭkita nzianŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe? We aisye,

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ مَنبِيئِ إِسْرَآءِيلَ مِن بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّهِمْ لَهُمْ إِنبَاءٌ لَّنَا وَلَكِنَّا أَعْتَابِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِن كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي

'Titakwonany'a kana inyw'I mŭikokita mwatw'ŭwa kŭkita?' Namo masŭngŭa: 'Tw'ina kŭtumi kyaŭ ithy'I kya kŭlea kŭkita nzlan' ya Ngai Mwene Vinya W'onthe o yŭla ithy'I nŭtŭlŭngŭtw'e kuma mŭsyŭnŭ yaitŭ vamwe na syana situ sya aŭme? Indŭ yŭla mo matw'ŭtwe kŭkita, nŭmaalyŭkile na masyoka na ŭtina ateo andŭ avŭthŭ katŭ woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmesŭ nesa-eki ma naŭ.

248.Na Mwathani woo nŭwamatavisye: 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmŭnyuvŭle inyw'I Taluuti ta mŭsumbŭ.' Namo makŭlya: 'Atonya ata we kwŭthwa na ŭsumbŭ ŭlŭ waitŭ oyŭla nithy'I twaŭŭte kwŭthwa na ŭsumbŭ mbee wake, na we ndanengetwe ŭthwii mwingi? We asya: 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭnengae ŭsumbŭ ŭla We wendaa, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mwene-Mumo, Umanyi-W'onthe.

249.Na Mwathani woo nŭwamatavisye mo: 'Na ŭvano wa ŭsumbŭ wake nŭ kana inyw'I mŭkanengwe ngoo yŭna ŭuu kuma kwa Mwŭai wenyu, na matialyo ma maŭndŭ maseo ala andŭ ma Mose matie na andŭ ma Aluni---- alaŭka mamakŭŭte, Vate nzika, nthŭnŭ wa ŭndŭ ŭŭ ve Kyama kwoondŭ wenyu ethwa mwŭ etŭkŭli.'

سَبِّحْ لِلَّهِ وَقَدْ أَخْرَجْنَا مِنْ دَارِنَا وَأَبْنَيْنَا
فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٨﴾

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ
مَلِكًا قَالُوا أَلَيْ يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ
أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِّنَ الْمَالِ
قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي
الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٩﴾

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ
التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا
تَرَكَ آلُ مُوسَىٰ وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُم إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٥٠﴾

LUKU 33

250. Na yŵa Taaluuti waumaalile na nguthu sya ita aisye; 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe emŵtata na ūsŵ. Ula ūnŵnyw'a na kanyw'a akŵmanŵte ti wakwa; na ūla we ūtekŵsama kwa ūla w'o nŵ wakwa, ateo ūla ūnŵnyw'a atavŵte na kw'oko kwake. Indŵ mo nŵmanyw'ie namo *moko* ateo avŵthŵ moo. Na yŵa mo maingie ūsŵ-we vamwe na asu ala meetŵkŵlile maisye: 'Ithyŵ tŵi na vinya ūmŵnthŵ w a kŵkomana na Yaaluuti na nguthu syake sya ita.' Indŵ asu ala meesŵ naw'o kana mo *mŵthenya ūmwe* nŵmakakomana na Ngai Mwene Vinya W'onthe maisye: 'Nŵ nguthu nini syŵana ata ila syaikŵlilye vinya nguthu nene kwa mwŵao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe! Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na ala momŵtasya.'

فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ بِتَكَلُّمٍ
بَيْنَهُمْ لَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ
يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ
فَشَرَّبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ
بِطَالُوتَ وَجُوذُوهُ قَالَ الَّذِينَ يظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا
اللَّهِ كَمْ مِ مِّن فِتْنَةٍ قَلِيلَةٌ فَلَمَّا خَلَّصَهُ مِنْ كَثِيرٍ
يَاذُنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ⑤

251. Na yīla mo maumie *kōkita* Yaaluuti na nguthu syake sya ita, maisye: 'Ame Mwīai waitū, onoesya ūmīīsyō tūlū waitū, na lūlūmīīya matambya maitū, na tūtetheesye ithyī tūlū wa andū alei.'

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَخْرِجْ
عَلَيْنَا صَبْرًا وَكَثِيفَةً آمَنَّا وَانصَرْنَا عَلَى الْقَوْمِ
الْكَافِرِينَ ﴿٢٥١﴾

252. Kwa ūu, mo nīmamalūngilye kwa mwīlao wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Ndaviti nīwamūaie Yaaluuti *Ngoliathu*. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwamūnengie we ūsumbī na ūī na nīwamūmanyīisye we maūndū ala We wendie. Na takethwa ti Ngai Mwene Vinya W'onthē kūmasianīa andū na ala angī, nthī yīthwa yausūīwe nī kīthokoo. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Mūnengani-Mūlau, kwa andū ma mbaī syonthe.

فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَ
أَتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مَنَّا شَاءَ وَ
لَوْلَا دَفَعَهُ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ
الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥٢﴾

253. Ino nī Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthē; Ithyī tūūkūsomea we na ūla w'o. Vate nzika, we wī *Umwe* wa ala Atūmwa.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَيَسَّرُ
الرَّسُولِينَ ﴿٢٥٣﴾

254. Atŭmwa aa Ithyĩ tŭmanenevetye amwe moo ũlũ wa ala angĩ: Katĩ woo Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaneenie namo*¹ na amambatĩsya amwe moo nthĩnĩ wa Ūnene wa ivĩla. Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie Isa Yesu mwana wa Malia, Syama ntheu na nĩtwamwĩkĩie vinya na Veva wa Ūtheu. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwendete ūu, asu ala mookie ĩtina woo mayĩthwa mokitie ene kwa ene ĩtina wa Syama ntheu kŭmavikĩla mo; ĩndĩ mo nĩmavathŭkanganie. Katĩ woo ve ala meetĩkĩlile na katĩ woo ve amwe ala maleile kwĩtĩkĩla. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwendete mayĩthwa mokitie mŭndũ na ūla Ūngĩ ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ekaa ūndũ we wendaa.

فَإِنَّكَ الرُّسُلَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَنَهَّمْ
مَنْ كَلَّمَ اللَّهَ وَرَفَعَ بَعْضُهُمْ دَرَجَاتٍ وَآيَاتِنَا
عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ الْبَتُّونَ وَإِذْ نُهُ يَرْجُوعُ الْقُرْآنِ
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مَنْ
بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَبُذِّقُوا
أَمِنْ وَنَهَّمْ مَنْ كَفَرُوا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا
وَكَانَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

LUKU 34

255. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Umyai katĩ wa syĩndũ ila Ithyĩ tŭmŭnengete inyw'ĩ mbee wa Ūtanavika mŭthenya ūla nthĩnĩ waw'o vatakethwa kŭthooa kana kŭthoosya, ona kana Onyanya, ona

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ
أَنْ يَأْتِيَنَّكُمْ يَوْمَ لَا يَبِيعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ
وَالْكَافِرُونَ هُمُ الْكَافِرُونَ

¹ * Nĩwa manengie mwĩao mweũ

Mŭsoa ūũ nŭtonya kŭalyũlwa kwa kŭŭngama vanini ĩtina wa 'Minhum' na ti mbee wa 'Minhum' nĩkana ŭalyũlo wayo ŭsomeke na kŭmanyĩka nesa mbee. Na wĩlle kŭsomeka ta ūũ:- Atŭmwa aa ala ithyĩ tŭmanenevetye amwe ũlũ wa angĩ. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaneenie namo na amanenevya na Ūnene wa ivĩla.

Wiw'anŭthya, na no asu ala matetŭkŭlaa
mevŭtfŭasya mo ene.

256. Ngai Mwene Vinya W'onthe Vai
Ngai ateo We, Ula-Wi-Thay0,
Mwŭtethya, na Wŭkwaty0-W'onthe,
kwombosya kŭimŭkwataa We, kana too.
Syonthe ona syŭva ila syŭ matunŭ na
syonthe ila syŭ ŭlŭ0 wa nthŭ nŭ Syake.
Nŭ0 ŭla ŭtonya kŭvoyaŭfa mbee Wake
ateo kwa ŭthei Wake? We nŭmesŭ
maŭndŭ ala me mbee woo na ala me
ŭtina woo; namo maithyŭlŭlŭkŭte kŭndŭ
nthŭnŭ wa ŭmanyi Wake ateo ŭndŭ We
wendaa. Umanyi wake ŭnyaŭkŭte ŭlŭ0
wa matu na nthŭ; ona ŭsŭvŭi wasyo
ndŭmŭthŭnasya We nongi; Nake nŭ Ula-
Wŭlŭlŭ0, Ula-Mŭnene.*²

257. Vayaŭle kwŭthwa na kŭingŭanŭsya
nthŭnŭ wa ndŭni. Vate nzika ŭlŭngalu
nŭwŭvathŭkanŭtye na ŭthyoeuku; kwa ŭu,
ŭla ona wŭva, ŭleaa kŭtongoew'a nŭ asu
ala mekaa naŭ, na ŭmwŭtŭkŭlaa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, we
nŭwŭkwatŭle ngwatŭlo ŭla yŭ vinya
ŭtatonya kŭtŭlŭka. Na Ngai Mwene
Vinya W'onthe nŭ Wiw'i-W'onthe,
Umanyi-W'onthe.

258. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ
mŭnyanyae wa asu ala metŭkŭlaa: we
amaumasya mo kuma nthŭnŭ wa kŭla
maŭthenya wa kŭvindu kŭmatwaa

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ
وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ
ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ
عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٦﴾

لَا أَكْرَاهُ فِي الدِّينِ تَقَدُّ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْفِتْنِ
فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٧﴾

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ فِي الظُّلُمَاتِ
يُخْرِجُهُم مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٨﴾

² * Ndeto ŭno: 'Kursi' mŭno yaasya, kŭvŭla kya
ŭtonyi kana kya ŭsumbŭ. uaiyŭlo wa ndeto ŭno nŭ
mŭthanthau na ndŭneena ŭlŭ0 wa ŭmanyi
wŭw'oka tŭ ŭndŭ ona motonyi angŭ ma kŭsilikalŭ.

Kyeninĩ. Na asu ala maleaa kwĩtĩkĩla, anyanyae moo nĩ eki-ma-naĩ ala mamaumasya kyeninĩ k0matwaa nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu. Aa nĩmo ekali ma Mwakinĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

LUKU 35

259. We nowaaĩw'a ūvoo wa we ūla wakaanani na Avalamu ūŭŭ wa Mwĩai wake nũndũ Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwamũnengete ūsumbĩ? Yĩla Avalamu waisye: 'Mwĩai wakwa nĩ We ūla ūnenganae thayũ na ūetae kĩkw'ũ, we aisye, 'Nyie onakwa nĩnĩnenganae' thayũ na ngaete kĩkw'ũ.' Avalamu asya, Nũseo, Ngai Mwene Vinya W'ontho aetae syũa kuma Umĩlonĩ, we yĩete yume Uthũĩlonĩ.' ūla mũvoyi wa mĩvw'anano nĩwasonokie mũno. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamatongoeasya andũ mate alũngalu,

أَمَرْنَا إِلَى اللَّهِ فِي قَرْنِهِ أَنْ أَنَا
اللَّهُ الْمَلِكُ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ
قَالَ أَنَا أَنَحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي
بِالسَّمْسِ مِنَ الشَّرْقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ
فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

260. Kana ta we ūla wesĩle vakuvĩ na mũsyĩ ūla wavalũkĩte nthĩ na iala syaw'o, na aseng'a, 'Ngai Mwene Vinya W'ontho akaũtũnga thayũ ĩndĩ ĩtina wanangĩko waw'o? Na ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho amũkw'ĩthya kwa myaka ĩana yĩmwe; na ĩndĩ

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْبَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى
عُرْوَتِهَا قَالَ أَتَىٰ يَافَىٰ هَذِهِ اللَّهُ بِعَدِّ مَوَازِينَهُ
فَأَمَّا تِلْكَ الْأُمَّةُ حَامِرَةٌ لِزُرْعَتِهِمْ قَالَتْ هُمْ لَا يُنَبِّئُونَ
قَالَ لَيْسَ بِشَيْءٍ لَّيْسَ بِشَيْءٍ قَالَتْ بَلْ لَيْسَ

We nīwam0thay00kisiye, na am0k0lya, 'wīkalīte *nthīmī wa mwīkalo* 00 kwa Ivinḁa yīana ata?' We asūngīe 'Nyie nīkalīte kwa m0thenya ūmwe kana kīlungu kya m0thenya.' We amwīie, Aiee, we wīkalīte *nthīmī wa mwīkalo* 00 kwa myaka īana yīmwe. Yu kwa sisya īlu waku na kya0nyw'a kyaku; syo iyaa0a. Na kwa sisya īng'oi yaku. Na *Ithyī twīkīle* 00 nīkana Ithyī tūtonye k00tw'īkīthya we Kyama kwa andū. Na sisya mavīndī, ūnd0 Ithyī tūmeananasya na īndī tūkamavw'īka na nyama. Na yīla ūnd0 00 wamwīvuanīsyē we, we aisye, 'Nyie nīnīsi kana Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi wa kwīka ūnd0 W'onthe ūla We wendaa.'

وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ

261.Na *lilikanai* yīla Avalamu waisye, 'Mwīai wakwa mbony'a ūnd0 We ūmanengae thayū ala akw'0.' We am0k0lya, 'We nowīfīkīlīte?' We asūngīa, 'Iī īndī Nyie *nīk0lya ūu* nīkana ngoo yakwa yīthiwe ūthūm0nī.' We m0sūngīe, 'Osa nyūnyi inya ūimanyīsyē kwīkala vau kwaku mwene na īndī ūkīmia kīla īmwe ī0l0 wa kīlīma; na īndī ūisylīta, nasyo nīk0ka vala we ūī sylīkalaatīte. Na manya kana Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Vinya, Mūī.

وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ
وَأَنزَلْنَا إِلَىٰ طَارِكٍ وَشَرَّكَ لَمْ يَسْتَعِ

LUKU 36

262.Ngelekany'o ya asu ala maumasya ūthwii woo kwoondū Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ta ngelekany'o ya mbeke īmwe ya mbemba īla yumasya iia m0onza, na kīla kīla kīyumya mbeke īana. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausūītwe nī mumo, Umanyi-W'onthe.

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ
حَبَّةٍ أَلْبَنَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِّائَةٌ
وَأَلْفٌ وَلِلَّهِ يَصُوفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ

263. Mo ala maumasya ūthwii woo kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na mailea kŭatŭa kŭla maumŭtye na wai kana kŭthokoo, mo mena ūtūvi yoo kwa mwŭai woo, namo maikethwa na w'ia ona maikakwatwa nŭ kyeva.

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتَذَكَّرُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٣﴾

264. Ndeto nzeo na ūkeo nŭ nzeo kŭvŭta nthembo iatŭw'e kŭthokoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē Nŭwŭyŭanŭtye-We-Mwene Mŭmŭŭsya.

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذًى وَاللَّهُ غَفِيرٌ حَلِيمٌ ﴿٢٦٤﴾

265. Inyw'ŭ ala mwŭtŭkŭlaa! Mŭikatw'ŭkŭthye nthembo syenyu sya mana na wai na kŭthokoo, ta ūla we umasya ūthwii wake nŭkana oneke nŭ andū, nawe ndamwŭtŭkŭlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mŭthenya wa Mŭminŭkŭlyo. Ngelekany'o yake nŭ ta ya ūvia yŭtendeu yŭw'ŭkŭtwe nŭ ndaka, yŭla mbua nene yayufa ūyŭtiaa yŭ-ŭthei, yŭtendeu na yŭmū. Mo maikakwata kŭndū katŭ wa ūla mombanasya. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamatongoeasya andū alei.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَتَكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِضَاءً لِلنَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ فَمِنَّا كَسْبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٥﴾

266. Na ūvoo wa asu ala maumasya ūthwii woo kŭmantha ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na kwŭkŭa mathayū moo vinya nŭ ta ūvoo wa mŭūnda wŭ vandū vokŭlŭlŭ. Mbua nene nŭ yuaa ūlū waw'o na ūetae matunda kŭndū kwŭlŭ. Na ethwa mbua nene ndŭnaua ūlū waw'o, ūndŭ ona mbua nini nŭwŭanŭaa. Ngai Mwene Vinya W'onthē nŭwonaa ūndū inyw'ŭ mwŭkaa.

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتٍ اللَّهِ وَتَشْيِيتًا مِّنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَآتَتْ أُكُلَهَا ضَعْفَيْنِ فَإِن لَّمْ يُؤْمَرْهَا وَابِلٌ فَكُلٌّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٦﴾

267. Umwe wenyu nĩwendaa kwĩthwa na mũũnda wa mĩnathi na mĩsavivũ wĩna tũlũsĩ tũvĩtĩle uungu waw'o, na mĩthemba yonthe ya matunda kwoondũ wake nthĩnĩ waw'o---- oyĩla ũkũũ ũmũkwatĩte, nake ena syana mbonzu, na kĩũutani kĩnene kya mwaki kĩũũkima mũũnda ũsu na vinya w'ontho ũvinya? Ūu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'ontho ũtheasya Mĩsoa Yake kwenyu nĩkana mũtonye kũsũania.

LUKU 37

268. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Umyai katĩ wa syĩndũ nzeo ila inyw'ĩ mũmanthĩte, na katĩ wa ila Ithĩyĩ tũmumĩasya mũthanganĩ na mũikamanthe ila nthũku sya kumya katĩ wasyo ila inyw'ĩ ene mũtasyosa ateo mũkumanĩte na nthĩ nĩ nthoni. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'ontho Nĩwĩyanĩtye-We-Mwene, Ula-Waĩĩte nĩ Kũtaĩwa.

269. Satani amũtelemasya inyw'ĩ na ũkya na amwĩyĩfaaa inyw'ĩ maũndũ ala mathe, oyĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho amwathaa inyw'ĩ ũkeko kuma Kwake-Mwene na mumo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho Ausũtwe nĩ mumo, Umanyi-W'ontho.

270. We amũnengae ũĩ ũla We wendaa, na ũla ona wĩva ũnengetwe ũĩ vate nzika, we anengetwe ũseo mw'ingĩ; na vai ũtonya kũlilikanw'a ateo asu ala manengetwe kĩĩlko kya ũmanyi.

271. Na kyonthe ona kĩva kĩla inyw'ĩ mũkumya, kana wĩvĩto ona wĩva ũla

أَيُّودُ أَحَدُكُمْ أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّجْوًى وَمِنْهَا يَخْرُجُ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ لَهُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طِبْعَتِكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَتَنَصَّلُوا الْغَنِيَّ وَهُوَ يَتَفَقَّهُونَ وَلَسْتُمْ بِأَخِيذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْنُوا فِيهِ وَعَالِمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٢٦٨﴾

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً فِيهِ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٩﴾

يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴿٢٧٠﴾

وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهَا وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٢٧١﴾

m0kwivŵta, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵŵ; na vaikethwa atetheesya kwa eki-ma-naŵ.

272.Mwaumya nthembo ōtheinŵ nŵ waŵlu na ōseo; Indŵ mwaivitha syo na kw'inenge ngya, nŵ ōseo mŵno mbee kwenyu; na We akavetanga naŵ nyingŵ kuma kwenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵŵ ōndŵ inyw'ŵ mwŵkaa.

273.Ti wŵa waku kŵtuma mo maatŵla nzŵa ŵa ya w'o; Indŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe amŵtongoeasya ŵla ona wŵva We wendaa. Na ōthw'ii ona wŵva ŵla inyw'ŵ mŵkumya, nŵ kwoondŵ wenyu ene, oyŵla mumasya kwa kŵmantha ŵnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ōthw'ii ona wŵva w'onthe ŵla inyw'ŵ mŵkumya, mŵkaŵvwa mŵtŵngŵwe wŵ musŵu na mŵikavŵŵw'a.

274.Nthembo ii nŵ sya ngya ŵla ithamŵtw'e kwoondŵ wa nzŵa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na itatonya kwanganga ŵlŵ wa nthŵ. Mŵndŵ mŵtumanu asŵanŵaa kana mio mai na vata nŵndŵ wa kŵlea kŵvoya kwo. We ōkamamanya mo na mwŵkaŵŵle woo; mo maimetasya andŵ motethyo na kŵthing'ŵŵsyo. Na ōthwii ona wŵva ŵla inyw'ŵ mŵkumya, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ōmanyi mwŵanŵu waw'o.

LUKU 38

275.Asu ala maumasya ōthwii woo ōtukŵ na mŵthenya, kŵmbithŵnŵ ōtheinŵ,mena ŵtuvi yoo kuma kwa Mwŵai

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهِيَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧٢﴾

لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهُ يَهْدِي مَنْ يُشَاءُ وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَا يُنْفِكُمْ وَمَا تَنْفِقُونَ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفِّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَظْلُمُونَ ﴿٢٧٣﴾

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ أَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ فَتَةً الْجَاهِلِ وَمَا تَنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢٧٤﴾

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٥﴾

woo, *vaikoka* w'ia *ŭlŭ* woo, ona maikakwatwa nĩ kyeva.

276. Asu maĩsaa liva *ŭsyao wa mbesa* maikaendee ateo ūndŭ ūla ūkŭnĩtwe ni Satani akekĩw'a ndũũka ūendeeaa. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'Utandĩthya onaw'o no ūndũ ūmwe na liva; o yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩtĩkĩĩtwe ūtandĩthya na akavatana liva. Kwa ūla ūtao ūkaa kwake kuma kwa mwĩai wake na akĩfeka kwĩka ūu, ĩndĩ *kĩla we wakwatie* mbee kĩkeethwa kĩ kyake; na ūvoo wake wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na asu ala masyokeaa liva, mo nĩ ekali-ma-Mwakĩnĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

277. Ngai Mwene Vinya W'on the akaananga liva na akatuma nthembo yongeleka. Na Ngai Mwene Vinya W'on the ndamwendaa ona ūmwe ūla nĩ mũlei mŭkĩĩku na mwĩki-wa-naĩ mũnene. *³

278. Vate nzika asu ala metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo, na kũlũmya Mboya, na kũĩva Saka, makeethwa na ĩtuvi yoo kuma kwa mwĩai woo, na vai w'ia *ŭkoka* ūlŭ woo, ona mo maikakwatwa nĩ kyeva.

279. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na minai

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَخْبُطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّا الْبَائِعُ وَمِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا لِمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٦﴾

يَمْنَحُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُبْدِي كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٧﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ رَأَوْا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٧٩﴾

³ * Mũsoa ūu wĩnengane ūtwio mŭkuvĩ na mũtheu kana ūkwati wa mbesa ĩla syũmbanĩtw'e na liva na ūthyoeke ndwĩ ndĩi ya kũlea kwanangĩka oyĩla mokwati ala nthembo nĩlũmĩlĩw'e nthĩnĩ wamo makaatĩla.

kŵla kŵtiele kya liva ethwa inyw'ŵ mwŵ etŵkŵli.

280.Indŵ inyw'ŵ mwalea kwŵka ōu, indŵ ŵsŵvŵei kaŵ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa Wake; indŵ inyw'ŵ mweelila, mŵkeethwa na motalo menyu ala ma mwambŵlŵlŵyo; ōu inyw'ŵ mŵikavŵtya onenyu mŵikavŵtŵ'a.

281.Na ethwa mŵkovi ena maŵndŵ mamŵvinyŵte, indŵ mŵnengei ŵvinda kŵvika yŵla wŵthwa e vaseo. Ona inyw'ŵ mŵkaeka thiŵ ōsu ta nthembo, kwŵthwa kwŵ ōseo mŵno kwenyu, takethwa inyw'ŵ nŵmŵmanyā.

282.Na kŵlai mŵthenya ōla inyw'ŵ mŵkatw'ŵkŵthw'a ma kŵsyoka kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na indŵ kŵla thayŵ ōkaŵvwa vyŵ kwŵlanana nondŵ w'ŵ wŵkŵte, namo maikavŵtŵ'a.

LUKU 39

283.Inyw'ŵ ala mwŵtŵkŵlaa! Yŵla mwakovana mŵndŵ na ōla ōngŵ kwa ŵvinda yŵtw'e, indŵ andŵkai vandŵ. Na mŵandŵki nŵaandŵke nesa na ōŵkŵŵku inyw'ŵ mwŵvo, na vai mŵandŵki waŵlŵte nŵ kŵlea kŵandŵka, nŵndŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵmŵmanyŵtye we, kwa ōu, we nŵaandŵke; na ōla ōkovethanŵtye namŵsomee; na we nŵwaŵlŵte nŵ kŵmŵkŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwŵlai wake, no ti kŵola kŵndŵ kuma vo. Na ethwa ōla ōnŵŵkovethany'a ena kŵlŵko

فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَإِنْ تَتُوبُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ
وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ
تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

وَأَتَوْا يَوْمَآ تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تَفْقَهُ كُلُّ
نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى فَاَلْتَبَسُوا وَلَا تَكْتُبُوا بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَ
لَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ
وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا
يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا
أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ
لِأَيِّهِ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ

kIte kIlanIu kana ena ūmanyi mŭvuthŭ kana ūtatonya kŭsomanIa we mwene, IndI mŭndŭ ūngI ūmwe ūla ūtonya kŭmŭūngamIa asome kwa ūlūngalu. Na Itai ngŭsI ilI katI wa aŭme menyu; na ethwa aŭme elI maikwoneka, IndI mŭndŭŭme ūmwe na iveti ilI ala inyw'I mŭkwenda nImatw'Ike ngŭsI, nIkana kIveti kImwe nthInI wasyo kyesa kŭlwa kIla kIngI nIkItonya kŭkIlilikany'a. Na ngŭsI iyaIItwe nI kŭlea syeetwa. Na mŭikew'e ta mŭŭnoa yIla mŭkŭandIka ūndŭ ūsu, wI mŭnini kana wI mŭnene, vamwe na Iivinda yaw'o yIla yItw'Iuwe ya ndIvi. Undŭ ūŭ nI mŭlūngalu mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na nŭlŭlŭmIlasya ūkŭsI, na kŭmwIkalya inyw'I mŭtena nzika; *kwa Ou, mŭikalee kŭandIka* ateo ethwa nI syIIndŭ ila mŭŭnengane vau kwa vau na kwa nzIa Iŭsu mŭikethwa na IviItyo mwalea kŭandIka. Na IthIwai na ngŭsI yIla mŭŭthooanIsya mŭndŭ na ūla ūngi; na mŭandIki kana ngŭsI maikavItw'e. Na inyw'I mweeka *Ou*, IndI ūsu ūkeethwa wI ūemu ngalI Ila yenyu. Na mŭkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭnengae inyw'I ūmanyi na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭsyIsI syIIndŭ syonthe nesa.

284. Na ethwa inyw'I mwI kyalonI, na mŭilela kwona mŭandIki, IndI nIvaumw'e kIIndŭ kInengwe mŭkovethany'a kItw'Ike ta ūtianIŭ. Na ethwa ūmwe wenyu nIwamŭkIItIhya ūla ūngI na kIIndŭ, IndI

فَإِنْ تَرَىٰ تُوفًىٰ رَجُلَيْنِ قَرَجُلٌ وَأَمْرًا تَرَىٰ مِنْ تَرَفٍّ
 مِنَ الشَّهَادَةِ أَنْ تَحْضِلَ أَحَدُهُمَا قَتْلًا وَاحِدُهُمَا
 الْآخَرِيَّ وَلَا يَأْبُ الشَّهَادَةُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمُوا
 لَنْ تَكْتُوبُوا صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَلِكُمْ أَقْسَطُ
 عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ
 تَكُونَ بِيَعَارَةٍ حَاضِرَةً تِدِيرُوهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ
 جُنَاحٌ إِلَّا تَكْتُوبُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا
 يُضَارَ كَلْبٌ وَلَا شَيْءٌ إِنْ فَعَلُوا فَإِنَّهُ نُسُقُ
 بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
 عَلِيمٌ

وَأَنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهْنَ
 مَقْبُوضَةً فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيَدْرِكُوا
 أَوْ تَمِّنَ أَمَانَتَهُ وَلَيْتَقِي اللَّهُ رِبَّكَ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ

Ūla waĩkĩĩthw'a nanengane kĩndũ kyu na namũkĩe Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wake. Na mũikavĩthe ūkũsĩ, na ūla ona wĩva ūvithaa w'o, vate nzika, ngoo yake yĩna naĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ إِثْمٌ عَلَيْهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
عَلِيمٌ ٣

LUKU 40

285. Kĩla ona kĩva kĩ matunĩ na kĩla ona kĩva kĩ TŪIŪ wa nthĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ona mwaumbŪla maŪndũ ala me iĩĩkonĩ syenyũ kana mwamaia me mavĩthe, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamwĩta inyw'ĩ na kŪmŪkŪlya ūtalo wamo; na ĩndĩ We akamũekea Ūla We wendaa na kŪmŪsilĩla Ūla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi wa kwĩka ūndũ w'onthe Ūla We wendaa.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا
مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفَوْهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ
لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ٤٠

286. Mũtũmwa ūũ waitũ nũmetĩkĩlaa maŪndũ ala matheetw'e kwake kuma kwa Mwĩai wake, na etĩkĩli namo ota ūu: *mo onthe* nĩmamwĩĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na alaĩka Make, na Mavuku Make, na Athani Make *makyasya*, 'Ithyĩ tũyĩkĩlaa kĩvathũkany'o ona kĩmwe katĩ wa Atũmwa Make; namo maasya, Ithyĩ nĩtwĩw'aa na nĩtwĩĩkĩlaa. Ithyĩ twĩtasya ūkeo Waku, Amē Mwĩai waitũ, na ūalũko nĩ Kwaku.'

أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ
كُلٌّ أَمَّنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَقْرَبُ
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَهُ
رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ٤١

287. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaũkũĩthasya thayũ mũio ūla ūtatonya kũvikya. W'o ūkeethwa na ĩtuvi ya

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا
مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا

ma0nd0 ala w'o wĩkaa, na 0kakwata
 0silĩlo 0la 0wailĩte, Mwĩai wait0,
 nd0kat0silĩle ithyĩ yĩla twoolwa kana
 k0lika ĩvĩtyonĩ, na Mwĩai wait0,
 nd0katw'ĩlĩle ithyĩ 0tonyi tond0
 wamailĩle ala maĩ mbee wait0. Mwĩai
 wait0, nd0katwaĩkye ithyĩ m0io 0la
 t0tena vinya wa k0kua; na t0vetangĩe naĩ
 sit0, na t0nenge ithyĩ 0ekeo, na twĩw'fe
 tei; We Nue Mwĩai wait0; kwa 0u
 t0tethye ithyĩ t0l0 wa and0 alei.⁴

رَبِّنَا وَلَا تُحْمِلْ عَلَيْنَا اِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ
 مِنْ قَبْلِنَا رَبِّنَا وَلَا تُحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ
 وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا اَنْتَ مَوْلَانَا
 فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٦٢﴾

⁴ M0soa 00 wĩweta 0voo wa and0 ala maĩ mbee
 ala manengetwe motonyi manene ma kĩndini na
 malea k0manenge ndaĩ na mamatw'ĩkĩthya mo
 kwĩthwa m0io. Na ota 0u, atongoi ma ndĩni ta asu
 ala ma ivĩla sya ĩtheo manengwe k0kua m0io 0su
 ituonĩ syoo na nguthu ya atongoi ma ndĩni
 yasyaĩka ĩla yeey0mbĩle 0manyi wa ndĩni oyila
 momataĩ matonya kwĩka 0l0ngalu wĩanĩe kwayo.
 Nzĩa ĩno vate nzika, yaetie 0tongoi wa ndĩni 0la
 waĩ na 0manyi m0nini, wĩna ngathĩlo na 0te na
 0mĩsyo na av0th0 katĩ woo nĩmamanyie
 0manyĩsyo na 0nene wa Ndeto ya Ngai. 0tongoi
 wa ndĩni ta 0su 0vw'ananĩtw'e na mang'oi nthĩnĩ
 wa 62 : 6 *Al-jumu'ah* ala mĩongo yoo ĩkufĩthw'e
 mavuku ma ndĩni ĩndĩ mo mamanyaa o vanini kĩla
 makuaa. Kwa 0u ndeto '*Isran*' yaĩle k0manyĩka ta
 w'o 0aly0lo wa vo n0nd0 0tonyi 0la wiĩtwe nĩ
 Ngai nd0tonya kwoswa ta m0io 0la etfĩli maw'o
 mendaa k0welewa.

6. Vate nzika, vai kīndū kī ūlū wa nthī kana kī nthīnī wā ūtu kīvithīku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ①

7. We nī We Ula ūmūseūvasya inyw'ī mwīhwe na mūmbīwe nthīnī wa mavu ūndū We wendaa; vai Ngai ateo We, ūla-wī-Vinya, ūla Mūī.

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

8. We nī We Ula ūtheetye Ivuku; nthīnī wayo ve Mīsoa ūtaalyūlīka Muhkam--- nīyo myambīlīlīyo ya Ivuku--na ve ūngī yīna moalyūlo mena kīvathūkany'o mutashaabihaat. Indī asu ala mena ūthyoeke ngoonī syoo maatīlaa īsu yīna moalyūlo me kīvathūkany'o, maimantha ūaanīku na ūalyūlo mūthūku wayo. Na vai wīlī ūalyūlo ūla wa w'o ateo Ngai Mwene Vinya W'onthē na asu ala maūngeme malūmīte nthīnī wa ūmanyi; mo maasya, 'īthyī nītūyītkīlaa yo; yonthē yumīte kwa Mwīai waitū.' Na maisūvīaa ateo asu ala manengetwe mīthīnzīlo ya ūmanyi.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَبِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ ۗ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ③

9. Mwīai waitū, ndūkaeke ngoo sitū ithyoeke ūtina wa We kūtūtongoesya ithyī; na tūenge tei ūlū waitū kuma Kwaku-Mwene, vate nzika, We wī Weka Nue Mūnengani.

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ④

10. Mwīai waitū, We vate nzika, ūkamombany'a andū onthe vamwe nthīnī wa mūthenya ūla ūte nzika nthīnī waw'o, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē ndanangaa ūtianīlo Wake.

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْوَعْدَ ⑤

LUKU 2

11. Asu ala matetīkīlaa – syīndū syoo, na syana syoo iikamauna ona vanini mbee

لَئِنْ الْبَاقِينَ لَمَكُرُّوْا لَنْ تَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الرَّافِقُونَ ⑥

wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo nĩmo ngũ sya ūla Mwaki.

12. Ngewa yoo nĩta ngewa ya Andũ-ma-Valao na asu ala maĩ mbee woo; mo nĩmaileile Syama sitũ; kwa ūu Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamasĩlle mo nũndũ wa naĩ syoo, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwai kwa kũsĩlla.

13. Matavye asu ala matetĩkĩlaa, inyw'ĩ mũkakĩw'a vinya na kũmbanw'a nthĩnĩ wa Ngiena; na nĩ vandũ vathũku va kũthũmũa.

14. Vate nzika, vaĩ Kyama kwoondũ wenyu yĩla nguthu ilĩ sya ita syokomanie ila syokitie imwe na ila ingĩ, nguthu imwe ikyũkita na ila ingĩ kwoondũ nzila ya Ngai Mwene Vinya W'on the na ila ingĩ kwoondũ wa alei ala mamonie me aingĩ kũmavĩta mo ene kũndũ kwĩllĩ, indĩ mũno kwa metho moo. Ūu Ngai Mwene Vinya W'onthe amwĩkĩaa vinya na ūtethyo Wake ūla ona wĩva We wendaa. Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika, ve kĩsomo kwa ala mena metho.

15. Aũme nĩmanakavĩw'e kwĩthwa na wendi wa syĩndũ ila syendekaa – iveti na syana na mbumbu syũmbĩtwe sya ng'ombe na indo na imea; kyu nĩ kyaũya kya thayũ ūũ wa yu; indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We wĩna mũsyĩ ūla mũseo mũno vyũ.

16. Asya, 'Nyie ngamũmanyĩthya kĩndũ kĩseo kũvĩta kyu?' Kwa asu ala mamũkĩaa Ngai, ve Mĩũnda kwa Mwĩai woo, ila ivĩtĩlaa tũlũsĩ uungu wayo; vau nĩvo mo makekalaa; na ve iveti

كَذَابٍ إِلَىٰ قُرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللَّهُ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ۝

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا سَعْيُهُمْ وَهُمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ
وَبِسُورَةِ الْبَقَرَةِ ۝

قَدْ كَانَ لَكُمْ آيَةٌ فِي فَيْتِنِ الْقُرْآنِ يُعْذِلُ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَأُولَٰئِكَ يَرَوْنَهُمْ فَوَيْلٌ لِلَّهِ
الْعَالِينَ وَاللَّهُ يُؤْتِي بَصِيرَةً مَنْ يَشَاءُ إِنْ فِي ذَلِكَ
لَعِبْرَةٌ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ۝

رُزِقَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ
وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ
الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَزَائِرِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ النَّبَإِ ۝

قُلْ أَوْفَيْتُكُمْ بِعَهْدِي مِنَ ذَلِكَ لِّلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ
رَبِّهِمْ جُنَّتْ يُخْرِجُ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَلِلَّذِينَ فِيهَا
وَلَا رَاجُ مَطَهْرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ
بِالْعِبَادِ ۝

itheetw'e nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Otanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwonĩ wa athOkũmi Make.

17. Asu ala maasya, 'Mwĩlai waitũ, ithyĩ nĩtwĩtĩkĩlaa; kwa ũu tũekee ithyĩ, naĩ sitũ na tũtangĩĩe ithyĩ kuma ũsilĩlonĩ wa Mwaki.

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا كَانُفُورًا لَّنَا دُنُوبُنَا وَإِنَّا
عَذَابُ النَّارِ ۝

18. Ala mena ũmĩĩsyu, na ala ma w'o, na auu, na ala maumasya syĩndũ nzĩanĩ ya Ngai, na asu ala mamanthaa ũekeo mbee wa kĩlungu kya mbee kya ũtukũ.

الضَّالِّينَ وَالضَّالِّينَ وَالْقَاسِيْنَ وَالْمُتَكَبِّرِينَ
وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ ۝

19. Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ũkũsĩ kana vai Ngai ateo We--- na ota ũu alalka na ala mena ũmanyi--- Mũũngamĩ wa ũlũngalu; vai Ngai ateo We, Ula-Wĩ-Vinya, Ula -Mũ. *

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ
قَابِأَبًا بِالْقُسْطِ ۚ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

20. Vate nzika, ndĩni ĩla ya w'o mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Isilamu! wĩnyĩyo w'onthe vyũ. Na asu ala manengiwe Ivuku ateo matyaalea kwĩw'ana ĩndĩ ĩtina wa ũmanyi kũmavikĩla mo, nũndũ wa kwĩw'ũ kĩla kyaĩ katĩ woo ene. Na ũla w'onthe ũleaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe E-mĩtũkĩ kwa kũtala.²

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ
أُولُوا الْكِتَابِ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا
بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ۝

² * Ow'o ũneeni wa Kĩtalavu 'Qaiman bil qist'yina vinya mũno mbee wa ũalyũlo ũũ wa 'Mũũngamĩ wa ũlũngalu' Mavinda onthe kũũngamĩ ũlũngalu' nĩw'o ũalyũlo ũla wafĩe.

21. Indĩ ethwa mo nĩmeŭkaananĩa naku asya, 'Nyie nĩnĩnyivĩtye mwene kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na asu ala mambikĩlaa nyie *ota ūu*. Na asya kwa asu ala manengetwe Ivuku na ala mate asomu, 'Inyw'ĩ nĩmwĩnyivĩtye?' Ethwa mo nĩmekwĩnyivya, Indĩ mo vate nzika, makatongoew'a; Indĩ mo masyoka Itina, Indĩ wĩa waku no kũvikya ūtũmane tũ. Na Ngai Mwene Vinya W'on the nĩ Mũsyaĩsya wa athũkũmi *Make*.

فَأَن حَاجُّكَ فَقُلْ أَسَلْتُ وَجْهِي لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ
وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأَقِيمِينَ ءَأَسَلْتُمْ فَإِن
أَسَلُوا فَقَدْ اِهْتَدَوْا وَإِن كُنتُمْ لَآتِيَانِي فَمَا عَلَيْكُمُ الْمُنَافَاةُ
وَاللَّهُ يُصِيبُ بِالْإِيمَانِ ۝

LUKU 3

22. Vate nzika, asu ala mamĩleaa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmantha kũmoaa Athani vate ūlũngalu, na kũmantha kũmoaa andũ ala meyĩlaa kwĩkwe maũndũ ma ūlũngalu, matavye mo ūvoo wa ūsilĩlo wĩ woo.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّ
يُغَيِّرُ حَتَّى وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ
النَّاسِ لَبِئْسَ لَهُم بِعَدَابٍ ۝

23. Asu nĩmo ala meko moo makatw'ĩka vathei ūlũ wa nthĩ Ino na ĩla ĩngĩ, namo maikethwa na atetheesya.

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ۝

24. We noũmesĩ asu ala manengetwe kĩlungu kyoo kya Ivuku? Mo nĩmetawa maende vala ve Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkana yo yĩtonye kũtw'a katĩ woo, Indĩ nguthu ĩmwe yoo nĩalyũkaa ūtee yĩna ūlei.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ
إِلَى كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلَّى فُرْقَانُ فَتُهْمَرُونَ
هُم مُّضْطَرُونَ ۝

25. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'Mwaki ndũkatũkiita ithyĩ, ateoo kwa matukũ mavũthũ matw'ĩtwe.' Na ūndũ ūla mo meeseũvĩsya nũmakengete mo ūlũ wa ndĩni yoo.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن تَسُنَّا النَّارُ إِلَّا إِنَّا كَامِدُونَ
وَعَرَّهْمُ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْقَهُونَ ۝

26. Mo makeeka ata yĩla Ithyĩ tũkamombany'a mo vamwe nthĩnĩ wa Mũthenya ūla ūte nzika nthĩnĩ waw'o; na

كَذَٰلِكَ إِذَا جَعَلْتُمْ يَوْمَ لَارِبِّ فِيهِ ؕ وَقِيلَتْ
كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝

yila kila thayu ukafwa vyu kwanana
nondu wike, namo maikavifw'a?

27. Asya, 'Ame Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwai wa usumbi, We
umunengae usumbi ula We wendaa; na
We wosaa usumbi kuma kwa ula We
wendaa. We umunenevasya ula We
wendaa, na We umunyivasya ula We
wendaa. Useo w'onthe wi mokon
Maku. Na We vate nzika wina utonyi
wina utonyi wa kila syindu syonthe.

28. We utumaa utuku wifla nthini wa
muthenya na We utumaa muthenya
wifla nthini wa utuku. Na We umasya
ula wi thayu kuma kwa ula mukw'u. Na
We umumasya ula mukw'u kuma nthini
wa ula wi thayu. Na We umunengae ula
w'onthe ona wiva We wendaa vate
kithimo.

29. Etikili maikamose alei kwithwa
anyanyae mbee wa etikili--- na ula ona
wiva wika ūu, nde ngwatanfo na Ngai
Mwene Vinya W'onthe -ateo isuvlanei
namo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
amutaaainyw'ituiwa usililo Wake;³
na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe
nikw'o aluko.!

30. Asya, 'Ona inyw'i mukavitha
maundu ala me ithuni syenyu kana
mukamaumbula, Ngai Mwene Vinya
W'onthe numesi mo; na We nukisi kila

قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ
الْمَلِكَ مِنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ
تَشَاءُ يُبِيدُكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٧﴾

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ
وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٨﴾

لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ
فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاتُوا وَيُحَذِّرُكُمُ
اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٩﴾

قُلْ إِنْ تَحْفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تَبْدُوهُ يَعْلَمُهُ
اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَ
اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٠﴾

³ * Ndeto Ino ya Kitalavu 'yuhazziro kumullaho
nafsa hu' yaasya kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe nUmukanasya inyw'i mwisuvlane Nake
We-Mwene na ūu ni kwasya kana We
nUmukanasya muikefelele miao Yake na We
nukandiaa.

kyonthe kī nthīnī wa matū ona kīva na
kīla kyonthe kī ūlū wa nthī ona kīva.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthē E-na
ōtonyi wa kwīka syīndū syonthe.

31. Isūvīei Mūthenya ūla kīla thayū
ūkethwa woloelwe nī maūndū maseo
onthe ala w'o wīkīte na maūndū
mathūku *onthe* ala w'o wīkīte. W'o
ūkenda vethwe ūtaanīu mūnene katī wa
w'o na ūthūku ūsu. Na Ngai Mwene
Vinya W'onthē amūtaa inyw'ī ūlū wa
ūsīllo Wake. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthē nī Mūuu, kwa athūkūmi Make.

يَوْمَ يَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُخَضَّرًا
وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ
أَمَدًا أَبْعَدُ وَيَحْذَرُ لَمْ يَلْبَسْهُ وَاللَّهُ يَدْرِي
بِالْعِبَادِ ۝

LUKU 4

32. Asya, 'Ethwa inyw'ī nīmūmwendaa
Ngai Mwene Vinya W'onthē, mbikīlai
nyie: *na īndī* Ngai Mwene Vinya
W'onthē akamwenda inyw'ī na
kūmūekeka inyw'ī mavītyo menyu. Na
Ngai Mwene Vinya W'onthē nī
Mūekanīi-Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ
اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ۝

33. Asya, 'Mwiw'ei Ngai Mwene Vinya
W'onthē na Mūtūmwā; 'īndī ethwa mo
nīmaathūka ūtee, īndī *lilikanai* kana
Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamendaa
alei.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْكُفْرَ ۝

34. Ngai Mwene Vinya W'onthē
nīwamūnyuvie Atamu na Noa na mūsyī
wa Avalamu na mūsyī wa Imulaani ūlū
wa mbaī syonthe—

إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ
عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ ۝

35. Mbaī, ītaeny'e na īla īngī kīmūkaufī.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī
Wiw'i-W'onthē, Umanyi-W'onthē.

ذُرِّيَّتَهُ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝

36. Lilikanai yġla kġveti kya Imulaani kyaisye, 'Mwġai wakwa, nyie nġnġvġġte Kwaku kana kġla kġ nthġnġ wa ġvu yakwa kġthwe kġnenganġte wġanġ Waku. Kwa ōu, kġtkġġle kyo kuma kwakwa nyie, nġw'o, We Wġ-Weka Nue Wiw'i-Wonthe, Umanyi-W'onthe.

إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّيْ إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾

37. Indi yġla kyo kyasyaie, kyasya, 'Mwġai wakwa, nyie nġnasyaa mġndŭ mŭka'-----oyġla Ngai Mwene Vinya W'onthe nġwġsġ nesa vyŭ ōla kyo kyasyaġte na mġndŭŭme ōla kyo kyaššanġaa ndaġ ōndŭ ōmwe na mġndŭ mŭka ōla kyasyaġte-----

فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَوٰ كَالْأُنْثَىٰ ۖ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٧﴾

38. Kwa ōu Mwġai wakyo nġwakġtkġġle kyo na kwġtkġġla kwġna ōlau, na atuma we Malia eana na kwġana kŭseo vyŭ na amŭtw'ġkġthya Sakalia kwŭthwa mŭsŭvġ wake. Kġla ġvinda Sakalia alika kasŭmbanġ kwake, nġweethġaa ena kyaŭya vo. Akakŭlya, 'We Malia, umġtye va kġ?' We Malia akasŭngġa, 'Nġ kuma kwaNgai Mwene Vinya W'onthe.' Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭnengae ōla w'onthe ona wġva We wendaa vate kġthimo.

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ ۖ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا ۖ وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا ۖ كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْغُرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ۖ قَالَ يَرِيمُ إِنِّي لَئِكَ هَٰذَا ۖ قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۖ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾

39. Ovau kwa vau Sakalia nġwamŭvoyie Mwġai wake akyasya, 'Mwġai wakwa, nenge nyie mwana mŭtheu kuma kwaku; vate nzika, We wġ Mwġw'i-wa-Mboya.'

هَٰذَا لَكَ دُعَاؤُ زَكَرِيَّا رَبَّهٖ ۖ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۚ إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾

40. Na alaġka mamŭtavva we o aŭngeme nyŭmbanġ: 'Ngai Mwene Vinya W'onthe ekŭtavva we ŭvoo mŭseo wa Yahya Yoana, ōla ŭkakŭsġġa ōla w'o wa ndeto kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe - mŭtaġġku, na mŭtheu na Mwathani, kuma katġ wa ala alŭngalu.'

فَنَادَتْهُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْغُرَابِ ۖ إِنَّ اللَّهَ يَبْشُرُكَ بِخَيْرٍ مُّصَدِّقًا لِّمَا قَدْ بَشَّرَ مِنَ اللَّهِ ۖ وَسَيِّدًا وَحَصُونًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّٰلِحِيْنَ ﴿٤٠﴾

41. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, nyie ngeethwa na mwana ata, oyīla ūkūū nūminīte kūngwata nyie, nakyō kīveti kyakwa nī ngūngū?' We asūngīe, 'Isu nīyo *nzīa ya Ngai Mwene Vinya* W'onthē: We ekaa ūndū wendaa.'

قَالَ رَبِّ أَلَيْسَ لِي عَلَمٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ
وَأَمْرَانِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَلِكَ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤١﴾

42. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, nyuvīe nyie ūvano. We amwīa, 'Uvano waku nī kūlea kūneena na andū vandū va matukū atatū ateo kwa kwonany'a na moko. Na mūlilikane Mwīai waku mūno na mūtafe We ī-ya wīoo na kīfoko tene.'

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ
ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرًا وَادْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ
عَ وَابْتَكَرْ ﴿٤٢﴾

LUKU 5

43. Na *lilikanai* yīla alaīka maisye, 'We Malia, Ngai Mwene Vinya W'onthē nūkūnyuvīte we, na kūūthesya we na nūkūnyuvīte we mbee wa iveti sya andū onthe.

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ يَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهِ
وَاطْهَرَكِ وَاصْطَفَاهِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾

44. 'We Malia, īthīawa wī mwīw'i kwa Mwīai waku na ivalūkye-nthī we mwene na ūthyū waku na mūthaithe Ngai eweka vamwe na asu ala mathaithaa.

يَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ
الرَّكَعِينَ ﴿٤٤﴾

45. Ūī nī katī wa movoo ma kīmbithī ūla īthyī tūōkīvuanīsyā we. Na we ndwāī vamwe namo yīla mo malimanaa, mamanye ūla wītw'īka mūsūvīi wa Malia, ona we ndwāī namo yīla mo makaananīaa mūndū na ūla ūngī.

فَالِكُ مِنَ آبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ
لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُونَ أَفَلَا مَهْمُ إِلَيْهِمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ
وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٥﴾

46. Yīla alaīka maisye, 'We Malia, Ngai Mwene Vinya W'onthē ekūtavya ūvoo mūseo wa ndeto kuma kwake; syītwā yake yīkeethwa nī Masia, Yesu *Iša*, mwana wa Malia, mūtaītku tūlū wa nthī

إِذْ قَالَتِ الْمَلِكَةُ يَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ
مِنْهُ فَاسْمُ السَّيِّعِ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِهَاً
فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٦﴾

kwoondũ wenyu, ethwa inyw'I
mũkeethwa mwĩ etĩkĩli.

51. 'Na nyie nũkĩe ngĩanĩsya kĩla kĩ
mbee wakwa, kĩkwĩtwa, Tola; na
kũmwĩtĩkĩlya inyw'I katĩ wa syĩndũ ila
inyw'I mwavatiwe; na nyie nũkĩe
kwenyu nĩna Kyama kuma kwa Mwĩai
wenyu, kwa ũu, mũkĩei Ngai Mwene
Vinya W'ontha na mbĩw'ei nyie.'

52. 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'ontha nĩ Mwĩai wakwa na Mwĩai
wenyu; kwa ũu, mũthaithei We: ĩno nĩyo
nzĩla ya w'o.'

53. Na yĩla Yesu Isa woonie ũlei woo,
asya, 'Naaũ ala makethwa me atetheesya
makwa nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'ontha?' Amanyĩw'a make
mamũsũngĩa, 'Ithĩĩ twĩ atetheesya ma
Ngai Mwene Vinya W'ontha ithĩĩ
nĩtũmwĩtĩkĩlĩte Ngai Mwene Vinya
W'ontha. Na we ĩthwa na ũkũsĩ kana
ithĩĩ twĩ ew'i.'

54. 'Mwĩai waitũ, ithĩĩ nĩtũkĩtĩkĩlaa kĩla
We ũtheetye, na nĩtũmũatĩĩe Mũtũmwa
ũũ, Kwa ũu, tũandĩke katĩ wa asu ala
mena ũkũsĩ.'

55. Na Ayuti nĩmalanilye walany'o Nake
Ngai Mwene Vinya W'ontha
nĩwalanilye ota ũu: ĩndĩ Ngai Mwene
Vinya W'ontha nĩ We Mwalany'a Ula-
Mũseo Mũno Vyũ katĩ wa alany'a.

LUKU 6

56. Yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontha
waisye, 'We Yesu Isa, Nyie

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيِّ مِنَ التَّوْرَةِ وَإِلَّا حِلَّ
لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُزِمَ عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ
مِّن رَّبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ٥١

إِنَّ اللَّهَ رَفِئٌ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ
مُّسْتَقِيمٌ ٥٢

فَلَمَّا أَحَسَّ عَيْنِي مِنْهُمْ انْقَرَفَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي
إِلَى اللَّهِ قَالَ الْخَوَارِثُونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ أَمْثَلًا
بِاللَّهِ وَاشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٥٣

رَبَّنَا أَمَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتَبْنَا
مَعَ الشَّاهِدِينَ ٥٤

إِنِّي وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكِرِينَ ٥٥

إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيُوسَى إِنَّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ

ngaŋkw'ithya ŋkw'e o kŋkw'ŋ kŋla kya
mŋsyawa, na ngakŋkŋlye we Kwakwa-
 Mwene, na ngakŋthesya we kumana na
maŋdŋ mathŋku asu ala alei
 makwilŋlaa, na ngamaia ala makŋatŋlaa
 ŋŋlŋ wa ala matetŋkŋlaa, kŋvika
 Mŋthenya wa Uthayŋŋkyo; na ŋndŋ
 ŋalŋko wenyu ŋkeethwa wŋ kwakwa, na
 Nyie ngamŋsilany'a katŋ wenyu ŋŋlŋ wa
 maŋdŋ ala inyw'ŋ mŋvathŋkanganŋaa.

57. ŋndŋ kwa asu ala matetŋkŋlaa, Nyie
 ngamasilŋla na ŋsilŋlo mwai ŋŋlŋ wa nthŋ
 ŋno na ŋla ŋngŋ, namo maikethwa na
 atetheesya.

58. Na kwa asu ala metŋkŋlaa mawŋa na
 kwŋka mawŋa maseo, We akamaŋva
 matuvi moo meanŋu. Na Ngai Mwene
 Vinya W'ontho ndamendaa eki-ma-naŋ.

59. Kyu nŋkyo kŋla Ithyl tŋŋkŋsomea we
 kya Mŋsoa na Kŋlilikany'a kyŋŋŋ.

60. Vate nzika, mwŋkalo wa Yesu *Isa*
 mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nŋ
 ta mwŋkalo wa Atamu. We amŋmbie we
 kuma kŋtoonŋ, na ŋndŋ We amwŋa,
 'Tw'ŋka!' na we eethwa vo.

61. *Uu nŋ* w'o kuma kwa Mwŋai waku,
 kwa ŋu we ndŋkethwe katŋ wa asu ala
 mena nzika.

62. Yu ŋla ona wŋva ŋkaananŋaa naku we
 ŋŋlŋ wake we, ŋtina wa kŋla kŋvikŋte
 kwaku kya ŋmanyi, mŋtavye we, 'Uka
 twŋte syana sitŋ na syana syenyu, na
 iveti sitŋ na iveti syenyu, na andŋ maitŋ
 na andŋ menyu; na ŋndŋ tŋivoya na
 kŋthŋng'ŋsyano na tŋkŋtya kŋumo kya Ngai

وَمُطَهِّرِكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلِ الَّذِينَ
 اتَّبَعُوا فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ثُمَّ
 إِنَّ مَرْجِعَكُمْ فَأَخْلَمْ بَيْنَكُمْ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ
 تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٦﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعْلَيْهِمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِي
 الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٥٧﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورُهُمْ
 وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾

ذَلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٥٩﴾

إِنَّ مَثَلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ
 تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٠﴾

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنَ مِنَ الْمُنْكَرِينَ ﴿٦١﴾

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
 فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ آبَاءَنَا وَآبَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَ
 نِسَاءَكُمْ وَأَنفُسَنَا وَأَنفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ
 لَهِنَّ اللَّهُ عَلَى الْكَذِبِينَ ﴿٦٢﴾

Mwene Vinya W'onthe kŭthwe ũlũ wa ala makenganaa.'

63.Uũ vate nzika nĩ ũtato wa w'o. Vai *ona ũmwe* waĩĩtwe nĩ kũthaithwa ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe; na vate nzika, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula Mwene-Vinya, Ula-Mũĩ.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ
وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْعِزُّ الْحَكِيمُ ٦٣

64.Indĩ mo masyoka na ĩtina, *lilikanai* ĩndĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa eki-ma-mawathe.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ٦٤

LUKU 7

65.Asa, 'Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Ukai ndetonĩ ĩla mbaflu katĩ waitũ nenyu - nĩkana ithyĩ tũikamũthaithe ũngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kana ithyĩ tũikamwĩanany'e We na ngai ĩngĩ, kana amwe maitũ maikamatw'ĩkĩthye angĩ Eĩaĩ vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe.' ĩndĩ mo maalyũka na kũthi, ĩndĩ asya, 'Ithĩwai na ũkũsĩ kana ithyĩ nĩtwĩnenganĩte kwa Ngai;

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ
أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا
بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا
بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٦٥

66.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Inyw'ĩ mwĩkaananĩa ũlũ wa Avalamu nĩkĩ, oyĩla Tola na Uvoo Mũseo ĩtyaavuanw'a ateo ĩtina wake? Inyw'ĩ ĩndĩ nomũmanyaa?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ وَمَا أُنْزِلَ
التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلَ إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ٦٦

67.Sisyai! Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwakaananĩe maũndũ ala mwai na ũmanyi wamo. Nĩkĩ ĩndĩ yu mũũkaananĩa maũndũ ala mũtena ũmanyi wamo *ona vanini?* Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ĩndĩ inyw'ĩ mũyĩsĩ.

هَآنَتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجَجْتُمْ فِينَا لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ
تُحَاجُّونَ فِينَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَ
أَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ٦٧

68.Avalamu ndaĩ Mũyuti kana Mũklisto, ĩndĩ we nĩweenenganĩte vyũ mavinda

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ

onthe kwa Ngai na mwĩwi Wake, na we ndaĩ ũmwe wa asu ala mamwĩananasya Ngai na ngai ingĩ.

حَنِيفًا مَّسْلَمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٥٩

69.Vate nzika, andũ ala mamũthengeee Avalamu mũno vyũ nĩ ala mamũatiie we, na Mwathani ũũ na asu ala metĩkĩlaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mũnyanyae wa etĩkĩli.

إِنَّ أَوَّلَى الْغَايِبِ بِإِبْرَاهِيمَ لَكَذِبٌ أَتَّبَعُوهُ وَهُدَى النَّبِيُّ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ٦٠

70.Nguthu ĩmwe ya Andũ ma Ivuku nomende kũmũthyoekya inyw'ĩ, ĩndĩ mai ona ũmwe mathyoekya ateo mo ene, ĩndĩ no kũmanyaa mo matamanyaa tũ.

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ٦١

71.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Inyw'ĩ mwĩmĩlea Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkĩ, oyĩla mwĩ ngũsĩ syayo?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأَنْتُمْ تَسْهَوْنَ ٦٢

72.Inyw'ĩ Andũ ma Ivuku! Nĩkĩ mũũvulany'a w'o na ũvũngũ na kũvitha ũla w'o o mũwĩsĩ?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْسُونَهُ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْفُرُونَ بِالْحَقِّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٦٣

LUKU 8

73.Na nguthu ĩmwe ya Andũ ma Ivuku yaasya, 'Itĩkĩlai maũndũ ala mavuanĩw'e etĩkĩli, kĩlungu kya mbee kya mũthenye na mũmalea kĩlungu kya mũminũkĩlyo kyaw'o; vangĩ mo nĩmatonya kũsyoka.

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَآكُفُّوا أَعْيُنَهُمْ يَرْجِعُونَ ٦٤

74.'Na ndũkamwĩw'e ona ũmwe ateo we ũla, ũatĩlaa ndĩni yenyu asya, "We Mũtũmwa, vate nzika, ũtongoi nĩ ũtongoi kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũndũ We wendaa. Kĩla kya vata nĩ kana kĩa ũmwe nĩwaĩle nĩ kũnengwe ũmanyĩsyo ta ũla inyw'ĩ mwanengiwe mbee; Ate ũu, mo makeethwa mena kĩtumi kya kũkaananĩ naku mbee wa Mwĩai waku-

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ وَبَيْنَكُمْ قُلٌّ إِنَّهُ يَهْدِي اللَّهُ إِنْ يُؤْتَى أَهْلًا قَتْلَ مَا أَوْتَيْتُمْ أَوْ يُجَاجِلُكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنْ الْفَضْلُ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٦٥

---' Asya, 'Mumo w'onthe wĩ mokonĩ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We amũnengae oũla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausũtwe nĩ mumo mwingĩ, Umanyi-W'onthe.*⁵

75. We amũnyuvĩaa tei Wake ũla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wa mumo mwingĩ.,

يُخَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ⑤

76. Katĩ wa Andũ ma Ivuku ve we ũla, wamũkĩĩa ũũũ wa kĩnandũ, akaũtũngĩa; na katĩ woo ve we ũla, wamũkĩĩa na ndinalĩ ĩmwe, ndakaũtũngĩa we ateo wĩkale ũmũũngamĩe. Kĩtumi nũndũ mo maasya, 'ĩthyĩ tũyaĩle kũtũlwa mũtĩ ũũũ wa syĩndũ sya ala mate asomu;' namo maneenaa ũvũngũ ũũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe o mesĩ.

وَمِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِطَاعٍ يُودِعُ إِلَيْكَ وَ مِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدِعُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمَّتْ عَلَيْهِ قَالِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمْنِ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ⑥

77. Aiee, ĩndĩ oũla wĩanĩasya wĩvĩto wake na ũmũkĩaa Ngai---nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa akĩi-ma-Ngai.

بَلَى مَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ وَاتَّقَى فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ⑦

78. ũũũ wa asu ala mosaa thooa mũvũthũ makaũkũany'a na ũtianĩo woo na Ngai

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ

* Uu wĩonany'a kana ti Ayuti oka ala maĩ na ũvoo wa kũkaananĩa na Mũtũmwa s.a.w kĩtumi nũndũ maũndũ ala we wanengetwe mayai ũndũ ũmwe vyũ na ala moo. Kwa ngalĩ ĩngĩ, kwai kũtonya kwĩthwa kwĩ kwaĩlu kwa andũ ma Isilamu kũkaananĩa namo takethwa nĩmavenetwe ũmanyĩsyoo wa kĩveva w'on the vamwe ũkyonany'a kyende kya Ngai akĩmendeesyaa andũ ma Ivuku. Kĩvathũkany'o nthĩnĩ wa kũmanyĩsya kĩĩa Ayuti maleaa kĩĩkwosana.

Mwene Vinya W'onthe na mawivito moo, maikethwa na klanda nthini wa thayu ula ukoka, na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakaneena namo ona ndakasisya iulu woo nthini wa Muthenya wa Uthayukyo, ona We ndakamathesya mo; na vakeethwa na usililo uthatasya kwoo.

79. Na vate nzika, katika woo ve nguthu ila ithyoe kasya nini syoo yila meusoma Ivuku; nika inyw'i muthonye kusoma kana ni kilungu kya Ivuku, oyila ti kilungu kya Ivuku. Namomaasya, 'Yoyumite kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo maneena uvungu iulu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe omei.

80. Kuitonyeka kwa mundu, Ngai Mwene Vinya W'onthe kumunenge Ivuku na u na wathani, na inda aimatavya andu, 'Ithi wai mwa athukumi makwa no ti ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Inda we atonya kwasya, Ithi wai tu mwineganite kwa Mwai mundu inyw'i nimumanyasya Ivuku na nimuyisoma.

81. Ona kuitonyeka kwake we kumwiyila kumosa alaka na Athani ta Eafi. We nutonya kumwiyila inyw'i kulea kumwitika itina wa mwineganite kwa Ngai?

LUKU 9

82. Na lilikanai vinda yila Ngai Mwene Vinya W'onthe woosie utiano kuma kwa andu kwila kwa Athani, akasya, 'Kyonthe ona kiva kila Nyie nimunengae kya Ivuku na U na inda mutumwa wenyu aimuvika, akianisya maundu ala me vamwe nenyu,

اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑤

وَأَنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يَلُونِ السِّنَّةَ بِأَلِكْتِيبٍ لِيَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا هُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ⑥

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّوْحَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّيْنَ بِمَا أَنْتُمْ مُعْتَبَرُونَ الْكِتَابِ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ⑦

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَالِيَّةَ وَالنَّيِّبَ أَرْبَابًا ۚ أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ⑧

وَلَا أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاهُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَضْتُمْ

mŭkamwĩtkĩla we na kŭmŭtetheesya we.' Na We asya, 'Inyw'I nĩmŭkwĩtkĩla, na kwosa ũtonyi ũla Nyie ngw'ia ũlũ wenyu ũndũnĩ ũũ?' Mo maisye, 'Ithyĩ nĩtweefkĩla;' We amea, Indĩ Ithĩwai na ũkŭsĩ, na Nyie nĩ vamwe nenyu katĩ wa ngŭsĩ.'

83.Yu ũla ona wĩva ũalyŭkaa ĩtina wa ũu, vate nzika, Indĩ, asu nĩmo atŭli-ma-mĩao.

84.Mo memantha ndĩni ĩngĩ eka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyĩla w'onthe ona wĩva ũla wĩ matunĩ na ũla wĩ ũlũ wa nthĩ amwĩnyivĩasya We, akyenda ũu na atekwenda, na Kwake nĩkw'o mo makatŭngwa?

85.'Asya, 'Ithyĩ nĩtŭmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maũndũ ala mavuanĩtw'e kwitũ, na ala mavuanũw'e Avalamu na Isumaeli na Isaaka na Yakovo na ila Mbaĩ, na ala manengiwe Mose na Yesu na Athani angĩkuma kwa mwĩai woo, na ithyĩ twĩnenganae Kwake.'

86.Na ũla ona wĩva ũmanthaa ndĩni ĩngĩ eka Isilamu, yo ndĩketikĩlwa kuma kwake, na nthĩnĩ wa thayũ ũla ũkoka we akeethwa katĩ wa ala mena wasyo.

87.Ngai Mwene Vinya W'onthe akamatongoesya ata andũ ala maleete kwĩtkĩla ĩtina wa kwĩtkĩla na ala methĩtwe na ũkŭsĩ kana Mŭtŭmwa aĩ wa w'o na ala movano matheu mamavikĩte? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andu eki-ma-naĩ.

وَأَخَذْتُ عَلَىٰ ذِكْرِهِمْ أَصْرِي ۖ قَالُوا أَقْرَبُنَا قَالَ
فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٣٧﴾

فَمَنْ تَوَلَّىٰ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٨﴾

أَفْخَرِ ذِينَ اللَّهِ يَبْتَغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾

قُلْ أَمَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ آبَائِهِمْ
وَأَسْبَاطِهِمْ وَأَسْوَءَ مَا يَكْفُرُونَ لَأَعْلَمُنَّ
أَوْ يَتَّبِعُوا مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا تُعْرِفُونَ
بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٤٠﴾

وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ
وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤١﴾

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ وَ
شَهِدُوا أَنَّ الرُّسُولَ حَقٌّ وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

88. Iŭlŭ wa asu İtuvi nĩ kana kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩkeethwa İŭlŭ woo na kya alaĩka na kya andũ, onthe vamwe.

أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُمَ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ وَالْمَلَكَةِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ٨٨

89. Mo makekalaa uungu wakyo. Usilĩlo woo ndũkaleelangw'a ona maikathũmũw'a;

خُلِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَ
لَا هُمْ يُنظَرُونَ ٨٩

90. Ateo asu ala melilaa İtina na kũseũvya. Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ٩٠

91. Vate nzika, asu ala maleaa kwĩĩkĩĩla İtina wa metĩkĩĩĩte, na İndĩ makyongeleka nthĩnĩ wa ũlei, wĩlilo woo ndũketĩkĩĩwa, na aa nĩmo ala maĩte.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ ثُمَّ أَزَادُوا كُفْرًا
لَنْ نَقْبَلَ تَوْبَتَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ٩١

92. Na ūlū wa asu ala maleete kwītkīla, na maikw'a me alei, ona thaavu usūŋte nthi yonthe ndūketkīlwa kuma kwa ūmwe woo ona wīva, ona we aumya ta kyovosya. Aa nīmo ala ūsilīlo wī woo ūkethwa kwoondū woo, namo maikethwa na atetheesya.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَرَاءُ فَلَنْ يَقْبَلَ
مِنْ أَحَدٍ هُمْ قُلُوبُ الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوْ افْتَدَى بِهِ
يُؤْتِيكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ٩٢

LUKU 10

93. Inyw'ī mūikaūvikīa ūlūngalu ona vanini okūvika mumye katī wa syīndū ila inyw'ī mūsyendete, na kīla ona kīva mūkumya, ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nūkīsī nesa.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ٩٣

94. Lū w'onthe wāī mwītkīlīye kwa Aana-ma-Isilaeli, ateo ūla Isilaeli wavatanie we mwene mbee wa Tola ūtanatheew'a. Asya, 'Etei, īndī, Tola na mūimīsoma yo, ethwa inyw'ī mwī ma w'o.'

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حَلَالًا لِبَنِي إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ
إِسْرَءِيلَ عَلَى نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَةُ
قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَةِ فَاتْلُوهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ٩٤

95. Yu ūla ona wīva ūseūvasya ūvūngū ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtina wa ūu, aa īndī nīmo eki ma naī.

فَمَنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكِبْرَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ٩٥

96. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe aneenete w'o; kwa ūu, atīfai ndīni ya Avalamu, ūla weenenganīte kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe mavinda onthe; na we ndaī ūmwe wa ala mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا
كَانَ مِنَ الشُّرَكِيِّينَ ٩٦

97. Vate nzika, Nyūmba ūla yaakiwe mbee kwoondū wa andū onthe ma nthi nī ūla yī Bakka, mwanda wa Makka yusūŋtwe nī maūathimo na ūtongoi kwa mbaa andū onthe.

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبْرَكًا
وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ٩٧

98. Nthlnl wayo ve Syama ntheu, nI vandU va Avalamu; na Ula ona wIva Umflikaa yo, alikaa mOuonl. Na kUthi Haji NyOmbanl Isu, nI IolU wa kIla andU matonya kwona nzla ya kUthi kw'o-nIkUmwaflite Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ula ona wIva Uleaa kwItIkIla, *we nalilikane* kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndekwatasya syUmbe syonthe kwa UndU ona wIva.

99. Asya, 'Inyw'I AndU ma Ivuku! Inyw'I mwImIlea MIsa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nIkI, oyIla Ngai Mwene Vinya W'onthe nI MUsyaflsya wa UndU inyw'I mwIkaa?

100. Asya, 'Inyw'I AndU ma Ivuku! NIkI inyw'I mUmasiIla etIkIli nzla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, mUimantha kUmIthyoekya, oyIla mwI ngUsI *syayo*? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaleaa kUmanywa UndU inyw'I mwIkaa.'

101. Inyw'I ala mwItIkIlaa! Ethwa inyw'I mUkamIw'a nguthu Imwe katI wa asu ala manengetwe Ivuku, mo makamUalyUla inyw'I ngI nthlnl wa alei Itina wa inyw'I kwItIkIla.

102. Na inyw'I mUkalea kwItIkIla ata, oyIla mwIla MIsa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe mItUngIItle, na MUtUmwa Wake evo katI wenyu? Na we Ula Ukwataa alUmItye kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o nUtongoew'e nzlanl Ila ya w'o.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ الزَّاهِمِينَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ
أَمْنًا وَلَوْ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ
إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٥٨﴾

قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ
شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٩﴾

قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ
مَنْ آمَنَ تَبِعُونَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ شُهَدَاءُ ۚ وَمَا اللَّهُ
بِقَافِلٍ عَنَّا تَعْمَلُونَ ﴿٦٠﴾

يَٰ أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَطِيعُوا فَوَيْقَا مِنَ الَّذِينَ
أُولُوا الْكِتَابِ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كُفْرِينَ ﴿٦١﴾

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللَّهِ وَ
فِيكُمْ رَسُولُهُ ۚ وَمَنْ يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٦٢﴾

LUKU 11

103. Inyw'I ala mwĩtkĩlaa! Mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe ũndũ We waĩĩfte nĩ kũkĩwa; na mũĩkaeke kĩkw'ũ kĩmũkwate inyw'I ateo mwĩ mwĩkaloni wa wĩnyivyo.

104. Na kwatai ũlĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mũlũmĩtye inyw'onthe vamwe, na mũĩkaanĩke; na lilikanai Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yĩla We waĩie ũlũ wenyu yĩla mwaĩ amaitha na nĩwamũkwatanĩsyenye ngoo syenyu na wendo, mwaĩw'ĩkie masyaanĩ; na inyw'I mwaĩ ũtee wa iĩma ya mwaki na We nĩwamũtangĩĩe kuma vo. Uũ nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmũvathũkanĩasya inyw'I mĩao Yake kana mũtonye kũtongoew'a.

105. Na nĩvethwe ngũthu ĩmwe ya aũme katĩ wenyu ĩla yĩtanĩaa ũseo, na kwĩyĩaa ũlũngalu na kũvatana ũthũku. Na asu nomo makaĩla.

106. Na mũĩkethwe mũĩlyĩ ta asu ala maaanĩkie na ala maleile kw'w'ana katĩ woo ene ĩtina wa mokũsĩ matheu kũmavĩka mo. Na mo nomo ala ũsilĩlo mũnene ũkethwa kwoondũ woo,

107. Mũthenya ũla mothyũ amwe makethwa me meũ, na mothyũ amwe makethwa me maiũ, kwa asu mothyũ moo makethwa me maiũ- mo makatavv'a: 'Inyw'I nĩmwaleile kw'ĩtkĩla ĩtina wa kw'ĩtkĩla? Samai, ĩndĩ, ũsilĩlo, nũndũ inyw'I nĩmwaleile kw'ĩtkĩla.'

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٣﴾

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ۚ وَأَوْفُوا بِوَعْدِكُمْ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّكُمْ كُنْتُمْ عِنْدَهُ قَالِفِينَ ۖ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا ۚ وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُم مِّنْهَا ۚ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٤﴾

وَلَتَكُنْ فِتْنَتُكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۚ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٥﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ ۚ وَأُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَالْفَرْتَمَ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٧﴾

108.Na kwa asu ala mothyū moo makethwa me meū, mo makeethwa nthlā wa tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vo nīvo mo makekalaa.

وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وَجُوهُهُمْ فِي نَحْمَةِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٠﴾

109.Ino nī Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyl t00k0t0nglīmā we oyīla yo yīna w'o; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndendaa ūth0ku ona wīva kwa syūmbe Syake.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ ﴿٣١﴾

110.Na nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ila ona syīva syī matunī na ila ona syīva syī t0l0 wa nthī, na ma0nd0 onthe makat0ngwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoond0 wa ūtw'io.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلِلَّهِ تَرَجُّعُ الْأُمُورِ ﴿٣٢﴾

LUKU 12

111.Inyw'ī mwī andū aseō vyū ala mokīlītw'e kwoondū wa ūseo wa mbaa andū onthe ma nthī; inyw'ī mwīlyāa kwoondū wa kīla kīseo na kūvatana ūth0ku na kūmwīfkīla Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na takethwa kwaī ūseo kwoo. Amwe moo nī etfkīlī, īndī aingī mūno moo nī mbaa-matū.

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْقَوَائِمِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمْ الْمُؤْمِنُونَ وَالَّذِينَ هُمْ الْمُسْلِمُونَ ﴿٣٣﴾

112.Mo maitonya kūm0kita inyw'ī mūno ateo ūkite mūnini, na mo mam0kita inyw'ī, makamwony'a inyonyu syoo. Indī mo maikatetheew'a.

لَنْ يَضُرَّكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلْكُمْ يُوَلُّكُمْ لَنْ يَضُرَّكُمْ ثُمَّ لَا يُضُرُّونَ ﴿٣٤﴾

113.Mo makeethwa me akūnīku kūsonokw'a ovala vonthe meethīlīwa ateo methwe na ūsūvīo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana ūsūvīo kuma kwa andū. Mo nīmakwatīte ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mo nīmakūnītwē na ūkya. Kītumi nūndū mo nī maī matonya kūmīlea Mīsoa ya Ngai

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا تَفَعَّلُوا إِلَّا يَحْبِلُ مِنَ اللَّهِ وَحَبِلَ مِنَ النَّاسِ وَبَازُو بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ

Mwene Vinya W'onthe na kũmoaa Athani vate ūlũngalu. Kĩtumi nũndũ mo nĩmaleile kwĩw'a namo nĩmeekaa mothũku.

الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حِسَابٍ ذَٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٦﴾

114. Katĩ wa Andũ ma Ivuku ve nguthu ĩla ĩũngamaa na ūlũmu nthĩnĩ wa ūtĩanĩo wayo; mo nĩmawetaa ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nthĩnĩ wa mavinda ma ūtukũ na kwĩvalũkya-nthĩ na mothyũ matulĩtye-ndu mo ene mbee Wake.

يَسْأَلُونَكَ عَنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتَّبِعُونَ آيَاتِ اللَّهِ أَتَمَّةً الْبَيْلِ وَهُمْ يَتَّبِعُونَ ﴿١١٧﴾

115. Mo nĩmamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na meyĩlaa maũndũ ala maseo, na matanaa maũndũ ala mathũku, na kwĩkalaataa, maikĩlany'a mũndũ na ūla ūngĩ, nthĩnĩ wa mawĩa maseo. Na aa nĩ katĩ wa ala alũngalu.

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٨﴾

116. Na ūseo ona wĩva w'onthe ūla mo mekaa, maikavatwa ĩtuvi mo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa ala akĩi-ma-Ngai.

وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوا بِاللَّهِ عَلَيْهِمْ بِالْبَتِّينِ ﴿١١٩﴾

117. Na kwa asu ala matetĩkĩlaa, mothwii moo na syana syoo iikamauna na kĩndũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na aa nĩmo ekali ma Mwakinĩ; vo nĩvo mo makekalaa.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٢٠﴾

118. Ngelekany'o ya syĩndũ ila mo maumasya kwoondũ wa thayũ wa nthĩ ĩno nĩ ta ngelekany'o ya kĩseve kĩla kĩna mbevo nyingĩ na mbai nthĩnĩ wakyo kĩla kĩkũnaa ngetha sya andũ ala meevĩĩsye mo ene, na kĩmĩyananga. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamavĩĩsya mo, ĩndĩ nĩmo meevĩĩfasya mo ene.

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٢١﴾

119. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamose andũ angĩ mate menyu kwĩthwa anyanyae menyu anene; mo maikalea kũmũthyoekya inyw'I. Mo nĩmendaa kũmwona inyw'I mwĩ thĩnanĩ. Kĩmena nĩkĩminĩte kwĩyonany'a kyo mbene kwĩsĩla mĩneenelenĩ ya makanyw'a moo, na maũndũ ala ithũi syoo ivithaa nĩ manene mbee. Ithyĩ nĩtũmũvuanĩtye mĩao Yaitũ kwenyu ethwa inyw'I mũkamanya.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَاطِلًا مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْتِيَنَّكُمْ جَبَالًا وَّذُرُوءًا مَا عَنْتُمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٩﴾

120. Sisyai, inyw'I ninyw'I mũmendaa mo, Indĩ mo maimwendaa inyw'I. Na inyw'I nĩmũyĩtĩkĩlaa Ivuku yonthe. Yĩla mo makomana nenyu maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩtĩkĩlĩte;' Indĩ yĩla mo me oka, maũmangaa mĩthya ya syaa syoo nũndũ wa ũthatu wenyu. Asya, 'Thelai na ũthatu wenyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa maũndũ ala mavithĩtwe nthĩnĩ wa ithũi syenyu.

هَآأَنْتُمْ أَوْلَاءُ تُجِبُونَهُمْ وَلَا يَجِيبُونَكُمْ وَتُوضُونَ بِالْكِتَابِ كَلِمَةً وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُؤْمِنُوا بِعَيْظِكُمْ إِنْ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٢٠﴾

121 Ethwa ũseo nĩwamũvalũkĩla inyw'I, nũmamakasya mo; na ethwa inyw'I nĩmwakwatwa nĩ ũthũku, mo nĩmaũtanĩaa. Indĩ ethwa inyw'I mwĩ omĩsya na alũngalu, mawalany'o moo maikamũthũkya inyw'I ona vanini; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmathyũlũlũkĩte maũndũ ala onthe mo mekaa.

إِنْ تَسْتَكْسِمُوا حَسَنَةً تُسَوِّهُمُ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِرُّوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرَّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنْ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢١﴾

LUKU 13

122. Na lilikana ñvinda yĩla we waendie kũoko tene kuma nyũmba kwaku, kũmaia nesa etĩkĩli vandũ va kũkĩfĩa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ W'w'I- W'on the, ũmanyi-W'onthe.

وَإِذْ عَدُوَّتُ مِنْ أَهْلِكَ تَبْوَى الْبُؤْسَيْنِ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٢﴾

123.Yŋla nguthu ilŋ syenyu syendie kwonany'a w'ia, onakau Ngai Mwene Vinya W'onthe aŋ mūnyanyae woo. Na etŋkŋli nŋmaŋle nŋ kŋmwŋkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

إِذْ هَبْتَ طَائِفَتَيْنِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ وَلِيَهُمَا
وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٣﴾

124.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwamŋtethetye inyw'ŋ nŋhŋnŋ wa kaŋ wa Vatili yŋla inyw'ŋ mwaŋ onzu. Kwa ŋu mwosei Ngai Mwene Vinya W'onthe kwŋthwa Mŋsŋvŋi wenyu nŋkana inyw'ŋ mŋtonye kŋtŋnga mŋvea.

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا
اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُشْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾

125.Yŋla we wamatavisye etŋkŋli: 'Kŋimwŋanŋa inyw'ŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe akamŋtetheesya inyw'ŋ na alaŋka ngili itatŋ matŋmŋtwe kuma ŋŋŋŋ?

إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَكُمْ
رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُتَرَلِّينَ ﴿١٢٥﴾

126.Iŋ, ethwa inyw'ŋ mwŋ omŋŋsya na alŋngalu, nŋmo mayŋka na mŋtŋkŋ ŋŋŋŋ wenyu mekalaatŋte, Mwŋai wenyu akamŋtetheesya inyw'ŋ na alaŋka ngili itano, mavithŋkŋte na vinya mŋno.

بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فُورِهِمْ
هَذَا يُبَدِّلْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ
ثَلَاثَةِ مِائَاتٍ ﴿١٢٦﴾

127.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe aŋtw'ŋkŋthŋtye w'o ta ŋvoo mŋseo kwenyu tŋ na nŋkana ngoo syenyu itonye kwŋthwa na ŋthŋmŋo nŋndŋ waw'o; na ŋtethyo umaa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe Eweka, Ula-Wŋ-Vinya, Ula-Mŋŋ.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ
وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿١٢٧﴾

128.Ngai akeeka ŋŋ nŋkana We atonye kŋtila kŋlungu kŋmwe kya alei kana amanyivye mo, nŋkana matonye kŋsyoka na ŋtina me asonokye.

لَيَقْطَعَنَّ طَرَفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَوْ يَكْبِتُنَّهُمْ فَيَنْقَلِبُوا
خَائِبِينَ ﴿١٢٨﴾

129.We ndwŋna ŋndŋ ŋndŋnŋ ŋŋ; We nŋtonya kŋmethiŋfa mo na tei kana kŋmasilŋla, nŋndŋ mo nŋ eki-ma-naŋ.

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ أَوْ يُعَذِّبَهُمْ
فَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٩﴾

130. Na nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'ontho syonthe ona syĩva ila syĩ matunĩ na ila syĩ tũlũ wa nthĩ. We amũekeaa naĩ ona wĩva w'ontho ũla We wendaa na amũsilĩlaa ũla ona wĩva We wendaa, na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

وَاللَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٣٠﴾

LUKU 14

131. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikaye Liva ũsyao wa mbesa mũkingĩvĩĩsya motalo; na mũkĩlei Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩkana mũtonye kwaĩla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٣١﴾

132. Na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa nĩkana mwĩw'ĩwe tei.

وَ اتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٣٢﴾

133. Na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa nĩkana mwĩw'ĩwe tei.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٣٣﴾

134. Na kĩlany'ai mũndũ na ũla ũngĩ kwa kwĩtya ũkeko kuma kwa mwĩai wenyu, na kwa itu yĩla thooa wayo nĩ matu na nthĩ, yĩla yĩseũvĩw'e akĩi-ma-Ngai.-----

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٤﴾

135. Asu ala maumasya ĩvĩndanĩ ya ũthw'ii na ya ũkya, na ala masĩĩlaa ũthatu na kũmaekaa andũ; na Ngai Mwene Vinya W'ontho amendaa asu ala mekaa ũseo;

الَّذِينَ يَنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكُلُوبِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٥﴾

136. Na asu ala, yĩla meeka kĩko kĩthũku kana meevĩĩsya mo ene, mamũlilikanaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na kwĩtya ũkeko wa naĩ syoo.....na nũũ ũla ũtonya kũekaa naĩ ateo Ngai Mwene

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى وَلَمْ يُصِرُّوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٦﴾

Vinya W'onthe? Na mŭikaendee
omw'isĩ maŭndũ ala mo mekĩte..

137.Aa nĩmo ala ituvi yoo nĩ ūkeo
kuma kwa Mwĩai woo, na Mĩũnda ĩla
ĩvĩĩĩlaa mbũsĩ uungu wayo; vala nĩvo mo
makekalaa; na nĩ ĩtuvi ĩseo ata kwa asu
ala mathŭkũmaa!

أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّاتُ جَنَّةِ
مِّن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ أَجْرُ
الْعَامِلِينَ ﴿١٣٧﴾

138.Vate nzika, kwaĩ syĩthĩlo nyingĩ ĩla
syaiĩ mbee wenyu; kwa ūu angangai ĩũũ
wa nthĩ mwone ūndũ wathũkĩte
mũminũkĩlyo wa asu ala
mamaw'ĩkĩthisye *athani* ta akengani.

قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ
فَأَنظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٨﴾

139.Kulani, ĩno nĩ Otavany'a mũtheu
kwa andũ, na ūtongoi na ūtao kwa akĩfi-
ma-Ngai.

هَٰذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٩﴾

140.Mũikaleele, ona mũikamake; na
inyw'ĩ vate nzika, mũkeethwa na ūkĩlyo,
ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.

وَلَا يَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنْتُمُ
مُّؤْمِنِينَ ﴿١٤٠﴾

141.Ethwa inyw'ĩ nĩmũkwatĩte ūkite ona
ũmwe onamo alei nĩmaminĩte kũkwata
ũkite ūilyĩ ota ūsu. Na mĩthenyanĩ ta
ĩsu, na matukũ ma mũthemba ūũ ithyĩ
tũmaetae katĩ wa andũ kwa mavinda me
kĩvathũkany'o nĩkana *matonye kũtaĩka*,
na nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe
atonye kũvathũkany'a asu ala metĩkĩlaa
na atonye kwosa ngũsĩ kuma katĩ
wenyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndamendaa andũ mate alũngalu.

إِن يَنْسَخْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَشَّ الْقَوْمُ قَرْحٌ مِّثْلَهُ
وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَّأُولُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ
الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ
الظَّالِمِينَ ﴿١٤١﴾

142.Na kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe atonye kũmathesya asu ala
metĩkĩlaa na kũmaananga alei.

وَلِيُخَصَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَخْلُقَ الْكَوْمِينَ ﴿١٤٢﴾

143.Inyw'ĩ mwĩsũanĩ kana nĩmũkalika
ĩtunĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ

atambĩte kũvathũkany'a asu ala katĩ wenyu mokitaa kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na atambĩte kũmanya ala momĩlasya?

جَهْدًا وَمِنْكُمْ وَيَعْلَمُ الضَّيِّقِينَ ④

144. Na inyw'ĩ mweeliĩlaa kĩkw'ũ kĩĩ mbee wa mũtakomanĩte nakyo, yu nũndũ nĩmũkyonete mũminũkĩlyonĩ, inyw'ĩ mũũngeme ta mwĩ ovey vo.

وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ⑤

LUKU 15

145. Na Mũamati nĩ Mũtũmwa tũ. Nĩw'o 'Atũmwa onthe ala maĩ mbee wake nĩmakw'ie. Ethwa Indĩ wĩ nũnũũkw'a, kana oawe, mũkakĩa mũsyoke na ĩtina na itiinyo syenyu? Na ũla ũsyokaa ĩtina na itiinyo syake nde ũthũku ũkamwĩka Ngai Mwene Vinya W'onthe ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akamatuva asu ala matũngaa mũvea.

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَأَنْتَ تَأْتِىَ أَوْ قِيلَ أَنْفَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ عَلَى عَاقِبَتِهِ فَلَئِنْ يَضَرَ اللَّهُ شَيْئًا وَسِيَرُهُ ⑥

146. Na vai thayũ ũtonya kũkw'a ateo kwa ũthei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ---ũtw'io wĩna ĩvinda yĩtw'e. Na ũla ona wĩva wendaa ĩtuvi ya thayũ ũũ wa nthĩ ĩno, Ithyĩ tũkamũnenga w'o; na ũla ona wĩva wendaa ĩtuvi ya thayũ ũla ũkoka, vate nzika Ithyĩ tũkamatuva ala mena mũvea.

وَمَا كَانَ لِتُفْسِدَ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ كَتَبْنَا مُوَدَّتَهُ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا ⑦ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّكِرِينَ ⑧

147. Na nĩveethĩtwe Athani aingĩ ala katĩ woo mokitie nguthu nyingĩ sya aatĩĩ moo.

وَكَايْنِ مِنْ لَيْلِي قَتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الضَّيِّقِينَ ⑨

Mo mayaaleela nūndū wa maūndū ala mamakwatie nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona mayaafthwa me onzu, ona mayaafthiny'a mo ene mbee wa mūmaitha. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala mena ūmīsyō.*¹

148. Na mo mayaaneena ndeto īndī maisye; 'Mwīai waitū, tūkeke ithyī mavītyo maitū na kūvīta kīthimo kw'itū nthīnī wa mwīkalo witū, na lūlūmīlyā matambya maitū na tūkeethwa ithyī tūlū wa andū alei."

149. Kwa ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamanengie ītuvi ya thayū wa nthī īno, na ota ūu ītuvi īseo mūno ya nthī īla īngī, na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala mekaa ūseo.

LUKU 16

150. Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Ethwa inyw'ī nīmūmew'a asu ala matetīkīlīte, mo makatuma inyw'ī mūsyoka ītina na itiinyo syenyu, na mūkeethwa na wasyo

151. Aiee, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūsūvī wenyu, na nī We Mūtetheesya Ula-Mūseo Vyū.

152. Ithyī tūkeekīa wia nthīnī wa ngoo syā asu ala matetīkīlīte nūndū mamwīlananasya Ngai na atindany'a angī ala We ūmatatheesye mwīao. Utūo woo

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا
وَأَسْرِأْنَا فِي أَمْرِنَا وَتُبَّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى
الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾

قَالَتْ لَهُمُ اللَّهُ تَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ
﴿٥١﴾ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَنُغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
يُرَدُّ وَلَمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ فَتَقْبَلُوا خَيْرًا ﴿٥٣﴾

بَلَى اللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِرِينَ ﴿٥٤﴾

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَا أَشْرَكُوا
بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَا لَهُمْ الشَّأْنُ
وَلَيْسَ مَتْوَى الظَّالِمِينَ ﴿٥٥﴾

* Ndeto 'Ribbiyun' yo Talyūlītwē ta nguthu sya aatīlī moo---- vate ngwatanīo ya ūngai īla yīkwoneka ndetonī īno "Ribbiyun" Ithyī twīetē kīlosyo kya ūalyūlo ūngī na wa mwanya ta ūū:-- ūtee wa ūla wokitie ūtalo mūnene wa andū ma Ngai."

nĩ *Ūla* Mwaki; na wĩkalo wa eki-ma-naĩ
nĩ mũthũku.

153. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
vate nzika nĩwamũseũvĩsyẽ inyw'ĩ
ũtianĩo Wake yĩla inyw'ĩ
mwamatemangaa na kũmananga mo kwa
ũthei Wake, kũvika yĩla, inyw'ĩ
mwaleelile ūndũnĩ ūkonĩ wĩwi wenyu
kwa Mwathani Mũtheu, *mũuo wĩthwe*
ĩũlũ wake, na mwambĩĩĩĩla kũkaananĩa
katĩ wenyu ene, ĩũlũ wa kĩeleelo kya w'ũ
kya mwĩao ūũ na nĩmwaleile kũmwĩw'a
ĩtina wa kũmũnenge inyw'ĩ wendi wa
ngoo syenyu nthĩnĩ wa ūkĩlyo, We
nĩwawetangie ūtethyo Wake. Katĩ wenyu
vaĩ asu ala mendie thayũ wa nthĩ ĩno ya
yu na katĩ wenyu ve ala mendie wa ĩla
ĩngĩ. ĩndĩ We nĩwamumisye inyw'ĩ katĩ
woo, nĩkana We atonye kũmũtata
inyw'ĩ--- na vate nzika, We nũmũekeete
inyw'ĩ, na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ Mũlau kwa etĩkĩli.

154. Yĩla inyw'ĩ mwasembete na
mũteũmũsisya ona ūmwe ĩtina o
Mũtũmwa aimwĩta e mbee wenyu, ĩndĩ
We nĩwamũnengie inyw'ĩ kyeve ĩũlũ wa
kyeva nĩkana mũikamew'ĩte kyeve
maũndũ ala mwaaĩsyẽ kana ala
mamũkwatie inyw'ĩ.

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ إِذْ تَحُسُّوهُم بِأُذُنِهِ
عَلَىٰ إِذَا فُشِلْتُمْ وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِمَّا
بَعَثَ مَا أَرْسَلَكُمْ مَا تُحِبُّونَ وَمِنْكُمْ مَن يُرِيدُ الدُّنْيَا
وَمِنْكُمْ مَن يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ
لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ
عَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ ۝

إِذْ تُصِيدُونَ وَلَا تَلُونَ عَلَىٰ أَحَدٍ مِنَ الرِّسُولِ
يَذْعَبُونَ فِي أَخْرَجَكُمْ فَأَتَابَكُمْ عِثْمًا بِغَيْرِ لَكِيلٍ
تَحَزُّونَ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا مَا أَصَابَكُمْ وَاللَّهُ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵĩsĩ
nesa ūndū inyw'ĩ mwĩkaa.*²

155. Na Īndĩ, Ītina wa kyeve We
nŵatheeisye mŵuo ūlū wenyu – too ūla
wamĩkwatie nguthu ĩmwe yenyu---oyĩla
nguthu ĩla ĩngĩ yaĩ na wendi woo ene,
makĩsŵanĩ naĩ ūlū wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe ta ūsŵanĩo wa ūtumanu.
Mo maisye, 'Ithyĩ twĩ vandū waitū
tũkwete ūvoonĩ ū?' Asya, 'Usumbĩki
w'onthe nĩ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.' Mo nĩmavithaa ĩlĩkonĩ syoo
maūndū ala matakumbūlĩlaa we. Mo
maasya, 'Takethwa ithyĩ twĩ vandū
tūūngamĩe maūndūnĩ aa, tūyĩthwa
twooafwe vaa.' Asya, 'Takethwa inyw'ĩ
mwekaliile mĩsyĩnĩ yenyu, vate nzika, ala
meeyĩafwe kũkita methwa maumaalile
makathi vandū voo va kũkwĩla nĩkana
Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye
kūeteŭtwio Wake na nĩkana Ngai Mwene
Vinya W'onthe atonye kũmatata
maūndū ala maĩ nthĩnĩ wa ithŭi syenyu,
na nĩkana We atonye kũtheesya maūndū
ala maĩ ngoonĩ syenyu. Na Ngai Mwene
Vinya W'onthe nŵĩsĩ nesa maūndū ala
me ĩlĩkonĩ;

156. Asu menyu ala maalyŭlile mĩlango
yoo masyoka Ītina, mŭthenya ūla nguthu

ثُمَّ أَوَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نَسًا يُفَشِّ
طَافِقَهُ فَمِنْكُمْ وَطَافِقَهُ قَدْ أَهْنَتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ
يُظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ
هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ قُلْ إِنْ الْأَمْرُ كُلُّهُ لِلَّهِ
يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ
كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَهُنَا قُلْ لَوْ
كُنْتُمْ فِي بَيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ
إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ
وَلِيُخْصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ

² *Mavinda amwe, ūtĩsyo wa wasyo mŭnene
nŭvetangaa woo ūla waetiwe nĩ maūndū manini
ala meekĩkie vu mbeeni. ūndū ta ūsu nĩweekĩkie
nthĩnĩ na kaŭ wa Uuti, yĩla kĩkw'ũ kya Mŭtŭmwa
Mŭamati mŭuo wĩhwe ūlū wake kyeew'ĩkie,
ŭwetango ūsu nĩwanyāĩkisye vyū mathĩna onthe
ma kĩ-mŭndū na wasyo ūla okiti ma Kĩsilamu
maminĩte kwona. Na ĩndĩ ūvoo wa kŭlea kũkw'a
kwake nĩkwaalyŭlile mwĩkalo wa wasyo kwĩthwa
kwĩanĩwa kŭnene na ūtŭngi wa mŭvea.

ilī sya ita syakomanie, *kaū wa Uuti*, vate nzika, aī Satani ūla wamanthaa kūtuma mo matiūūka nūndū wa maūndū amwe moo. Indī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūminīte kūmaekea mo. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū, Mūmīīsyā.

اَسْتَرْ لَهُمُ الشَّيْطَانُ يَبْعُضُ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا
اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ٤

LUKU 17

157. Inyw'ī ala mwītkīlāa! Mūikethwe mūilyī ta asu ala metetfīkīlīte, na ala mamatavasya anaa--īthe moo yīla mekwanganga īlū wa nthī kana yīla maendete kaūnī: 'Takethwa mo maī-vamwe naitū, mayīthwa makwie kana kūawa.' Ūū nīw'o, nīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atume melila ngoonī syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūnenganae thayū na nī We ūetae kīkw'ū, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmanyaa maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا
لَا خِلاَءَ بَيْنَهُمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًى
كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ
حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٥

158. Na inyw'ī mwoowa nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mwakw'a, vate nzika, ūekea kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na tei ikeethwa syī nzeo mbee kūvīta syīndū ila mo mombanasya.

وَلَيْنَ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ
اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ٥

159. Na ethwa inyw'ī nīmwakw'a kana kūawa, vate nzika, inyw'ī mūkoombanw'a vamwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَلَيْنَ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ لَإِلَى اللَّهِ تَحْتُمُونَ ٥

160. Na no ūndū wa tei mūnene wa Ngai Mwene Vinya W'onthe we wīthīitwe wī mūseo kwoo, na kethwa we nīweethīitwe wī mūmū na wīna ngoo nyūmū, vate nzika, mo methwa manyaīkie kuma vala we ūī. Kwa ūu,

فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنْ لَمْ يَأْمُرْ فَذَاقُوا
عَذَابَ الْقَلْبِ لَا تَفْضَحُوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ٥

maackee mo na Itya ūkeko kwoondū woo, na onana namo maūndūnī ala ma ūsumbiki; na yīla we watw'a, īndī ia wīkwatyō waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala maiaa wīkwatyō woo nthīnī Wake.

161. Ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe akaŭtethya we, vai ona ūmwe ūkaŭsinda; īndī We akŭtia we, īndī nŭŭ ūla wīvo ūtonya kŭŭtethya we ūtee Wake? Etīkīli īndī, nīmaie wīkwatyō woo nthīnī wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

162. Na kŭitonyeka Mwathani kwīka ūndū ūte wa kŭīkīlka, na ūla ona wīva wīkaa ūndū ūte wa kŭīkīlka, akooka vamwe na ūndū ūsu ūla we ūtaīkīlkaa nthīnī waw'o, Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo. Na kīla thayŭ ūkaīvwa vyū kwīanana nondū wīkīte; namo maikavīfīw'a.

163. We ūla ūatīlaa ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭndū ūmwe na we ūla wīyoseaa tīthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe we-mwene na ūla wīkalo wake nī Ngienanī? Na w'o nī ūalŭko mŭthŭku!

164. Mo mena ivīla syīna kīvathŭkany'o sya mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwona ūndū mo mekaa.

165. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīte īnee tŭlŭ wa etīkīli kwa kŭmŭkīlya Mŭtŭmwa kuma katī woo ene, ūla ūmasomeaa mo Mīsoa Yake, na ūmatheasya mo na ūmamanyīasya mo

إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخَذُكُمْ
فَنَنْذَرُكَ الَّذِي يَنْصُرْكُمْ مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦١﴾

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلُ وَمَنْ يَغْلُ يَأْتِ بِمَا
عَلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ تُمْرُ تُوفَّى كُلِّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ
وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ ﴿١٦٢﴾

أَفَسِ اتَّبَعَ رِضْوَانُ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطِ مِنَ اللَّهِ
وَمَا أُولَٰئِكَ فِي جَهَنَّمَ وَبَسَ الْبُصِيرُ ﴿١٦٣﴾

هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا يَعْلَمُونَ ﴿١٦٤﴾

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا
مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَ
يُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ

Ivuku na Uti; na mbee wa ūu, mo vate
nzika, ma! Ivtiyon! y! ūthein!.

لَيْفِي ضَلِيلٌ مُبِينٌ ⑤

166.Kya0! Ytla kyeve kyam0kwata
inyw'ī----- nenyu nīm0meklīte mo
kyeva k0nd0 kwīlī kwa kyu---inyw'ī
mwaasya, 'Klī kyumlīte va?' Asya,
'kyumlīte katī wenyu ene.' Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na
ūtonyi ūlū wa syīndū syonthe.

أَوَلَمْ نَأْصَابِكُمْ مُصِيبَةً قَدْ أَصَابَكُمْ مِثْلُهَا
قُلْتُمْ أَنِ هَذَا قُلٌ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ
اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑥

167.Na ktla kyam0kwatie inyw'ī,
mūthenya ūla nguthu ilī sya ita
syakomanie, kaū wa Uuti kya! kwoondū
wa mwīao wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe; na vailī ūu nīkana We atonye
kūmavath0kany'a etīklī.

وَمَا أَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَفَّ الْجَبْعُ فِىَ إِذِ اللَّهِ
وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ⑦

168.Na nīkana We atonye
kūmavath0kany'a angangani. Na mo
nīmataviw'e, 'Ukai inyw'ī mūkite nzīanī
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na sīlīai
mūvith0ko wa amaitha.' Mo maisye,
'Takethwa ithyī nītwesī k0kita, ithyī
vate nzika, twīthwa twam0atīle inyw'ī.'
Mo mūthenya ūsu ma! vakuvī mūno na
ūlei mbee wa mūīklīo. Mo nīmaneenaa
na makanyw'a moo ma0ndū ala mataī
ngoonī syoo. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nīwīsī nesa ma0ndū ala mo
mavithaa.

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَاقَوْا ۖ وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا
فَاتْلُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ أَوْادْعُوا قَالَوَا لَوْ نَعْلَمُ جَاءَلَا
لَا اتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكَفَرِ يَوْمِينَ اقْرَبُ مِنْهُمْ لِلْإِيمَانِ
يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِى قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ
أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ ⑧

169. Aa nīmo maisye kwa anaa--īthe
moo, oyīla mo ene matiītwe ītina,
'Takethwa mo nīmatwīwie ithyī, mo
mayīthwa mooaiwe na ūvyū.' Asya,
'Isīlīei klkw'0 Indī kuma kwenyu ene
ethwa mwīmaw'o.'

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّهُمْ وَرَقَعُوا لَوْ أَلْطَعُونَ مَا
قُولُوا قُلْ قَادِرُوا عَلَى أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتُ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ⑨

170.Mūikas0anīle kana ala moaītwe na
ūvyū nzīanī ya Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قَتِلُوا فِى سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ
أَحْيَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَدُّونَ ⑩

W'onthe, ta akw'0. Aice, me thay0,
mbee wa Mwŵai woo, *na nŵmanengetwe*
mŵthŵnzŵlo kuma Kwake,

171.Me atanu nŵndŵ wa maŵndŵ ala
Ngai Mwene Vinya W'onthe
ŵmanengete mo katŵ wa mumo Wake; na
maitana nŵndŵ wa asu ala matanamba
kŵkwatana namo kuma ŵtina woo, nŵndŵ
ŵlŵlŵ woo *vaikethwa* na wia, ona mo
maikew'a kyeva.

فَوَجَّيْنِ بِمَا أَنَّهُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَتَّبِعُونَ بِالَّذِينَ
لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ ﴿٥١﴾

172.Mo matanŵaa ŵnee ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe na mumo Wake, na
kwŵanana na kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndaekaa ŵtuvi ya etŵkŵli yae.

يَسْتَشِيرُهُمْ وَيُنْعِمُهُمُ مِنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُفْجِرُ
أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٢﴾

LUKU 18

173.Ta asu ala meetŵkie wŵtano wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa
ŵtina wa makwata ŵkite-----ala moo ta
asu mekaa ŵseo kwa ŵlŵngalu na kwŵka
ŵlŵngalu makeethwa na ŵtuvi ŵnene;

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِقَوْلِ الرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ
الْقَرْحُ ۚ الَّذِينَ أَحْسَنُوا لِمَالِهِمْ وَالْقَوْلَ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٥٣﴾

174.Asu ala andŵ mamatavisye, 'Andu
nŵmamŵsukŵte inyw'ŵ, kwa ŵu, makŵei
mo; ŵndŵ ŵu wongeleele mŵŵkŵlo woo *tŵ*,
namo maisye, Ula ŵtwŵanŵe ithyŵ nŵ Ngai
Mwene Vinya W'onthe, na nŵ Mŵsŵŵŵi-
Ula-Mŵseo Vyŵ-We.

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ
فَاغْلِبُوا فَمَرَدَهُمْ يُرَايَانَا ۚ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ
وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿٥٤﴾

175.Kwa ŵu mo nŵmasyokie mena ŵnee
yŵna ŵtonyi kuma kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe na mumo *mwingŵ*, oyŵla
vai ŵthŵku wamakiŵŵte mo; namo
maaŵŵŵe ŵtanu wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŵ Mwŵai wa Wŵngŵvo mwingŵ.

فَاغْلِبُوا فَمَرَدَهُمْ يُرَايَانَا ۚ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ
وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿٥٥﴾

176.No Satani tū ūla ūmateelemasya anyanyae make; kwa ūu, mūikamakīe mo Indī Ngīei Nyie, ethwa inyw'ī mwī etīkīli.

إِنَّمَا ذَلِكَ الشَّيْطَانُ يَخَوْفُ أَوْلِيَاءَهُ فَلَا تَخَافُوهُمْ
وَحَافِظُونَ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۝

177.Na asu ala malikaa ūleini na mītūkī maikakwīw'īthye kyeve we; vate nzika, mūitonya kūmwīka Ngai Mwene Vinya W'onthe naī kwa nzīa ona yīva. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndendaa kūmaaīa kīanda ona kīmwe nthīnī wa thayū ūla ūkīte; namo makeethwa na ūsilīlo mwai.

وَلَا يَخْزِيكَ الَّذِينَ يَسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَن يَصْطُرُوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حِطًّا فِي
الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ۝

178.Vate nzika, asu ala mathooete ūlei na thooa wa mūīkīlo, maitonya kūmwīka Ngai Mwene Vinya W'onthe ūthūku ona vanini; namo makeethwa na ūsilīlo wī woo.

إِنَّ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَن يَصْغُرُوا اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

179.Na alei maikasūanīe kana kūmanenge īvinda Kwitū nī kūseo kwoo, ūsyao wa kūmanenge īvinda Kwitū nīkana mo mongeleke nthīnī wa naī tū; namo makeethwa na ūsilīlo ūthīnasya.'

وَلَا يَخْشَى الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّمَا تُؤْمِنُ لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ
إِنَّمَا تُؤْمِنُ لَهُمْ لِيْزْدَادُوا إِخْشَاءً وَلَهُمْ عَذَابٌ
مُّهِينٌ ۝

180.Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamaeka etīkīli mekale ūndū inyw'ī mūilyī, kūvika yīla We wamavathūkanisye ala athūku kuma kwa ala aseō. Ona Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaī amūvuanīsyā inyw'ī maūndū ala matonekaa. Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe anyuvaa katī wa Atūmwā Make ūla We wendaa. Kwa ūu, ītīkīlai Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atūmwā Make. Ethwa inyw'ī nīmwītīkīlāa na kwīthwa alūngalū, mūkeethwa na ītuvi īnene.

مَا كَانَ اللَّهُ لِيُذِلَّ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِمْ
حَتَّى يَنْزِلَ الْخَبِيرُ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ
عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَنْبَغِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ
فَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ
عَظِيمٌ ۝

181.Na mo ala methiawa na Otoonu kwoondū wa syīndū ila manengetwe nī Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa mumo Wake maikasūanīe ta nzeo kwoo aiee, nī nthūku kwoo.Isu meethiawa na Otoonu nasyo ikooveewa ngingonī syoo ta kītheke Mūthenyanī wa Uthayūkyo. Na ūtīlwa w'onthe wa matu na nthī, nī wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmanyaa nesa ūndū inyw'ī mwīkaa.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ بِمَا أَنشَأَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
هُوَ خَيْرًا لَهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ سَيُطَوَّقُونَ مَا يَخْلَوْنَ بِهِ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَاللَّهُ مِيرَاثُ السَّوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ بِمَا
تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٥٠﴾

LUKU 19

182.Na vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nīw'īte ūneeni wa *mana* wa asu ala maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ngya na ithyī twī athui.' 'Ithyī tūkaandīka ūndū mo maneenete na kūtata kwoo kwa kūmoaa Athani vate ūlūngalu; na Ithyī tūkasya, 'Samai inyw'ī ūsilīlo wa kūvya.'

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَ
نَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ
بَغْيًا حَتَّىٰ وَفَّقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٥١﴾

183.Uu nūndū wa maūndū ala moko menyu matōngoisye kwīka mbee *wenyu ene* na *U-w'o nī* kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ti mwīki-wa-naī ona vanini kwa athūkūmi Make.

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَالِمٍ
لِّلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

184.Asu maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nūtwīyīaīe ithyī tūikamwītīkīle Mūtūmwa ona wīva ateo we atūetee nthembo īla īvīvaw'a na mwaki.' Asya, 'Atūmwa nīmaminīte kūvika mbee wakwa mena Syama ntheu vamwe na maūndū ala inyw'ī mūneenaa. Nīkī, īndī, inyw'ī mwamanthīe kūmoaa mo, ethwa inyw'ī mwī ma w'o?

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهْدَ إِلَيْنَا آلَا تَوُوعُونَ لِنُسْلِيَ
عَنْ يَدَيْنَا بَقَرًا يَأْكُلُ الْتَارَ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ
رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ تَقْتُلُوهُمْ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥٣﴾

185.Na ethwa mo measya we nūūkengana, now'o mataviw'e Athani ala maī mbee waku, ala mookie mena

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ جَاءُوا
بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿٥٤﴾

Syama syĩ Ōtheinĩ na mavuku ma Ōĩ na
Ivuku yĩmulikaa.

186. Kĩla thayũ Ōkasama kĩkw'ũ: Na
inyw'ĩ mũkaĩvwa vyũ matuvi menyu
mausĩe Mũthenya wa Uthayũũkyo tũ.
Kwa Ōu, oũla ona wĩva Ōkavetangwa
kũasa na Mwaki na aitw'ĩkĩthwa wa
kũlika Itunĩ, nũminĩte kũvikĩla kĩlelelo
kyake. Na thayũ wa nthĩ ĩno nĩ vathei na
Ōtanu wa Ōkengani.

187. Inyw'ĩ vate nzika mũkatatwa na
mokwati menyu na mathayũ menyu na
vate nzika inyw'ĩ mũkeew'a maũndũ
maingĩ ma kũmũkita kuma kwa asu ala
manengiwe Ivuku mbee wenyu na kuma
kwa asu ala mamwĩlanasya Ngai na
atindany'a. Indĩ inyw'ĩ mwoonany'a
ũlũmu na kwĩka ūlũngalu, vate nzika,
asu nĩ ūndũ wa kĩthito kĩnene.

188. Na lilikanai yĩla Ngai Mwene Vinya
W'onthe woosie ūtianĩo kuma kwa asu
ala manengetwe Ivuku *Akyasya*. 'Inyw'ĩ
mũkayĩmanyĩthany'a *Ivuku* yĩĩ kwa andũ
na mũikayĩvitha.' Indĩ mo nĩmayĩkisye
yo ĩtheka ĩtina wa inyonyu syoo, na
mayĩkũany'a yo na thooa mũvũthũ. Kĩla
mo mathooete nĩ kĩthũku.

189. Ndũkasũanĩe kana asu ala matanĩaa
maũndũ ala mo mekĩte; na mendaa
kũkathĩwa nũndũ wa maũndũ ala
matekĩte kana mo nĩmavĩtũkĩte ūsilĩlo.
Mo makakwata ūsilĩlo wĩ woo.

190. Na ūsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na
Ōtonyi ĩlũlũ wa syĩndũ syontha.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّا تَوَفُّونَ أَجُورَكُمْ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُجِرَ عَنِ النَّارِ وَأُخِلَّ الْجَنَّةَ
فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

تَسْلُونَ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ تَسْمَعُونَ مِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذْنُ
كَثِيرًا وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ
الْأُمُورِ

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ
لِلنَّاسِ وَلَا تَكُونُنَّ فِتْنَةً وَسَاءَ ظُهُورُهُمْ
وَاشْتَرَوْا بِهِ نَفْسًا قَلِيلًا فَبُئْسَ مَا يَشْتَرُونَ

لَا تَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجَوِّدُونَ
لَهُمْ دُورًا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسِبَنَّهُمْ بِمَقَارِفٍ مِنْ
الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

وَاللَّهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ

LUKU 20

191. Nthĩnĩ wa mũmbĩlwe wa matu na
nthĩ na mOalyOkĩlenĩ wa Otukũ na
mũthenya ow' o vena Syama kwa andũ
ala mena ũmanyi;

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿١٠١﴾

192. Asu ala mamŌlilikanaa Ngai
Mwene Vinya W'onthe maŪngeme,
mailyĩ-nthĩ, na *makomete* na wea, na
masŪanĩaa Ūvoo wa mŪmbĩlwe wa matu
na nthĩ: 'Mwĩai waitŪ, We ndŪsyŪmbĩte
syĩndŪ ii mana, aiee, We wĩ MŪtheu;
tŪtangĩte ithyĩ ĩndĩ, kuma Ūsilĩlonĩ wa
Mwaki.

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ وِثْقًا وِعُودًا وَعَلَىٰ جُحُوفِهِمْ
وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا
خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا لَّنُحْجِكَ فَنَصْطَلِبَكَ أَفْعَابُ النَّارِ

193. 'Mwāi waitō, ūla ona wāwa We
Ūtumfite alika Mwakinī, vate nzika, ūsu
nīwe ūmūsonoketye. Na eki-ma-naī
maikethwa na atetheesya.

رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخُلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَيْتَهُ ، وَمَا
لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٥٠﴾

194. 'Mwāi waitō, Ithīl nītōmwāw'ite
Mwītani aitwāta *ithīl tūlike* mōtōkōnōl,
'Mwītōkōllei inyw'ī Mwāi wenyu, 'na
ithīl nītōtōkōl'ite. Mwāi waitō, tōkee
ithīl nā sitō, na tōvetangē ithīl
mothuku maitō, na nthōn'ī wa kōkw'ō
kitō, tūtale ithīl vāmwē na ala alōngalu.

رَبَّنَا إِنَّا أَسْعَفْنَا مُنَادِيَكَ إِنَّا لِلْإِيمَانِ أَنْ أَصْغَوْا
بِرَبِّكُمْ فَأَمَّا لَ رَبَّنَا فَاعْرِضْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا
سَيِّئَاتِنَا وَكُفِّرْنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١٠٠﴾

195. 'Mwāi waitō, tūnenge ithyī maōndō
ala We watwathīte kwīslā Atōmwānī
Maku; na ndōkatōsonokye ithyī nthīnī
wa Mōthenya wa Uthayōōkyo. Vate
nzika, We ndwanangaa wathani waku.

رَبَّنَا وَإِنَّمَا وَعْدَنَّا عَلَىٰ رَسُولِكَ وَلَا تَحْزِنَا يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْوَعْدَ ﴿٥٠﴾

196. Kwa ūu, Mwŵai woo nŵamasungŵie
mboya syoo, *akyasya*, Nyie ndikaeka
 wŵa wa mŵthŵkŵmi ona ōmwe kuma katŵ
 wenyu wae mana e mŵndŵŵme kana e
 mŵndŵmŵka. Inywŵŵ mŵmŵŵte nthŵŵŵ wa

فَاتَّخَذَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اِنِّى لَا اُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ
مِّنْكُمْ مِّمَّنْ ذُكِّرْتُ اَوْ اُنْثِيَ بَعْضُكُمْ مِّنْ بَعْضٍ فَاَلَّذِينَ

mündü na Ola ūngĩ. Kwa ūu, asu, ala mathamĩte na malūngĩtw'e kuma mĩsyĩnĩ yoo, na makathĩnw'a nūndū wa nzĩa Yakwa, na mokitĩte na moaĩtwe, vate nzika, Nyie ngamavetangĩa mothūku moo na ngatuma mo malika Mĩŭndanĩ ĩla ĩvĩĩĩlaa tūlūsĩ nthĩnĩ wayo---ĩtuvi kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē, na matuvi ala maseo vyū mena Ngai Mwene Vinya W'onthē.'

197. Myangangĩle ya alei tūlū wa nthĩ ndĩkaŭkenge we.

198. Nĩ ūtandĩthyo mūnini na mŭkuvĩ na ĩndĩ lia-ya-Mwaki nĩyo yĩkethwa wĩkalo woo. Nĩ vandū vathūku mūno ata va kũthūmūa!

199. ĩndĩ asu ala mamŭkĩaa Mwĩai woo makeethĩwa na Mĩŭnda ĩla ĩvĩĩĩlaa tūlūsĩ katĩ wayo; vo nĩvo mo makekalaa--- nĩ ūthokyo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na kĩla kĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ kĩseo mbee kwa ala alūngalu.

200. Na vate nzika, katĩ wa Andu-ma-ĩvuku mevo ala mamwĩĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthē na maŭndū ala matheetw'e kwenyu, na ala matheeiw'e kwoo, makĩnyivya mo ene mbee wa

هَاجَرُوا وَآخَرُجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَوْذُوا فِي سَبِيلِنَا
وَقَتَلُوا وَقَتِلُوا لَأَكْفِرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا لِمَنْ عِنْدَ
اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنُ الثَّوَابِ ۝

لَا يَغْرُرُكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ ۝

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ۝

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نَزِلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ
اللَّهِ خَيْرٌ لِّالْبَرَارِ ۝

وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ
إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِمْ خُشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْتَرُونَ

Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mo
maimIkŭanasya MIsa ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe na thooa mŭvŭthŭ. Aa
nImo makethwa na Ituvi yoo kwa Mwŭai
woo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe E-mItŭkI kwa kwosa ūtalo.

بَايَتِ اللّٰهَ تَسْمًا وَلَيْلًا اُولٰٓئِكَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠﴾

201. Inyw'I ala mwItIkIlaa! UmIsyayi na
Ithing'IIsyei kwIkala nthInI wa ūmIsyo
na IthIwai mŭsyaiIsye na mŭkIei Ngai
Mwene Vinya W'onthe nIkana mŭtonye
kwaIla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَتَدْ
عِ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢١﴾

سُورَةُ النِّسَاءِ مَدَنِيَّةٌ

AL - NISAA
(Wavuanfw'e Medina)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ūla Usũtwe nĩ Ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Inyw'ĩ andũ! Mũkĩei Mwĩai wenyu,
Ūla wamũmbie inyw'ĩ kuma mũndũnĩ
ũmwe, na kuma vau nĩwoombie
mũtindany'a wake, na kuma asu eli,
manyafika aũme aingĩ na iveti; na
mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Ūla syitwanĩ Yake mũnyanyanaa mũndũ
na ūla ūngĩ, na mũkĩei We na mũno
mũno kũnenge ndũũ sya mũkautĩ ndaĩa.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũsyaĩsya ūlũ wenyu.

3. Na nengei ndiwa syĩndũ syasyo, na
mũikakũany'e syĩndũ nzeo na nthũku,
ona mũikaĩsanĩsy'e syĩndũ syasyo
vamwe na syĩndũ syenyu ene. Vate
nzika, *Isu* nĩ naĩ nene.

4. Na ethwa inyw'ĩ mwĩ ngwatanĩo
nĩmũũkĩa kana nĩmũtonya kũlea kwĩka
ũlũngalu ūlũ wa maũndũ makoniĩ ndiwa
ĩtina wa kaũ wathela, ĩndĩ twaai iveti ila
mũkwenda ilĩ, kana itatũ kana inya. Na
ethwa nĩmũũkĩa kana mũitonya kũsyĩka
nesa na ūlũngalu, ĩndĩ twaai o *kĩmwe tũ*
kana ila moko menyu ma aũme
maũngamĩe. ĩsu nĩyo Nzĩa ĩla nguvĩ vyũ
kwenyu ya kwĩvathana na ūla ūte
ũlũngalu.

5. Na inengei iveti ngaasya syasyo kwa
kwenda. ĩndĩ syo kwa kwenda kwasyo,
syamũkeka kĩndũ nthĩnĩ wayo, ĩndĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا
وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ②

وَأُولُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالُهُمْ وَلَا تَبْدِلُوا الْحَيْثُ بِالْيَتَامَىٰ
وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُزْبًا
كَبِيرًا ③

وَأَنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِسُوا بِمَا لَكُمْ
وَلَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِثْنٌ وَتِلْكَ وَرِثَةٌ فَإِنْ خِفْتُمْ
أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةٌ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكُمْ
أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ④

وَأُولُوا النِّسَاءِ صَدَقَتُهُنَّ زَيْحَةً فَإِنْ طَلَّقَكُمْ
عَنْ شَيْءٍ فَإِنَّهُنَّ نَفْسًا فُكِّرُوا هُنَّيَا مَرِيئًا ⑤

kItanlei ta kIndu kya kwendeesya na kyaflu.

6.Muikanengane UOngamfi wa Othwii wenyu Ola Ngai Mwene Vinya W'onthe usevitye kwoondO wenyu ta syIndu sya kOmOtwika inyw'I, kwa ala mena illko nthuku itatonya kUOngamfi nesa. Kwa Ou manengei mo Ifu, na mavw'Ikei ngOa nesa na neenai namo na Oneeni mUseo.

1*2

7.Na Otatei Omanyi wa ndiwa kUvika ivikIle OkOO wa kUtwana; na IndI mwoona syIna kIlIko klanle kOtw'a kUseo, IndI inengei syIndu syasyo; na mUikaye syIndu syasyo na mItOkI mUthaIte na wanango itaneana. Na Ola mUthwii nIesiIle; na Ola ngya, nIaye syIndu nesa kwlanaana na mIao. Na yIla inyw'I mOkwinenge syo ndiwa syIndu syasyo, IndI Itai ngUsI mbee wasyo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwlanle ta MUtali.

8.Kwa aUme ve kIanda katI wa syIndu ila asyai na ndOO sya mOkautI matiaa: na

¹ Vaa wanda nOtaVItw'e w'onthe vamwe, oyIla Othwii Osu OUwetwa ti wa mbaI yonthe IndI nI wa ndiwa ila Otalo wasyo wongelekaa mOno Itina wa makaO. NIkwIsIkIwe nesa kana Othwii wa nthI nUtOmIkaa nthInI wa maUndO ma mwanya. Ethwa mbaI yonthe ndIUsOvIa Othw'ii ta Osu, na iiOtia OsOvIonI wa syana nini vyO itena Omanyi na itatonya kOsOvIa Othwii wasyo na kIlIko; Ou nUtumaa Othwii wa nthI yonthe Okitwa. KOmima OndO OO IndI, mbaI nItavItw'e yI yonthe na Ikanengwe Otanyi wa kUOngamfi na UsOvIi mUseo wa Othwii Osu ta wayo. KOu ti kwasya kana ndiwa isu iikanengwe OtIwa wasyo kana kOvenwa w'o, IndI nI kwa Ivida. MOsoa wa II nOOthesya nesa IOIO wa OndO OO

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاَسْوَهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ①

وَابْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا أَمْوَالَهُمْ وَلَا تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ①

الْبِجَالِ نَوِيبًا مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَوِيبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبُونَ وَمَا قَلَّ مِنْهُ لَكُمْ نَوِيبًا مِمَّا قَدْ هُمِلَ ①

iveti nasyo syina klanda kya syindū ila asyai na ndūū sya mūkaufi matiaa ota ūū, syi nini na syi nyingi-----ni klanda kltw'e.

9.Na yila andū ala angī ma ndūū sya mūkaufi na ndiwa na ngya syivo ivinda ya kūaanw'a kwa *Otiŋwa*; manengei *kīndū* kuma syindūni isu na neenai namo na ndeto sya ūseo.

10.Na asu nīmamūkīe Ngai ala, ethwa nīmatonya kūtia syana syoo mbonzu, ene ala methwa mena wia ūlū woo. Kwa ūu, mo nīmamūkīe Ngai Mwene Vinya W'onthe na nīmaneene ndeto ūla ya w'o.

11.Vate nzika, mo ala māfsaa syindū sya ndiwa na nzila ūte ndūngalu, mo mamelasya mwaki mavunī moo tū; na makavya nthīni wa Mwaki wakene.

LUKU 2

12.Ngai Mwene Vinya W'onthe amwīyīfaaa inywi ūlū wa syana syenyū; mūndūūme akakwata klanda kīana ūndū ūmwe na kya iveti ilī; Indī ethwa nī iveti nthēi tū nyingī mbee wa ilī, Indī syo ikakwata ilungu ilī katī wa itatū 2/3 ya syindū ila ūla mūkw'o ūtiŋte; na ethwa ve kīmwē, kyo kī nyunzu ½. Na asyai make kīla ūmwe nanengwe kīlungu kīmwē katī wa thanthatū 1/6 kya ūtiŋwa, ethwa e kana; Indī ethwa nde kana, na nīwe mūtiŋwa wa asyai make, Indī nyinyia wake akakwata kīlungu kīmwē katī wa itatū 1/3; na ethwa ena anaa nyinyia na eūtu a nyinyia, Indī nyinyia wake akakwata kīlungu kīmwē

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينُ فَأَرْضُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ①

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ فِيهَا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ②

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا ③

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرُمِلْ حَظَّ الْأُنثَيَيْنِ ④
فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ ⑤
وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ ⑥
وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ فَلِلْأُمِّهِ الثُّلُثُ ⑦
وَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلِلْأُمِّهِ الشُّدُسُ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّاتِهِ ⑧
يُوصِي بِهَا أَوْ دِينُ آبَائِكُمْ وَأُمَّاتِكُمْ لَا تَدْرُونَ ⑨
إِنَّهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَقًا فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ⑩

katĩ wa thanthatũ 1/6, ĩtina wa kũĩva kũai
kĩla kũthwa kĩ vo kana thiĩ. Maaĩthe
menyu na syana syenyũ, inyw'ĩ mũtĩĩsĩ
ala me vakuvĩ mũno nenyũ kwa
kũmũuna. ũtwio ũũ wa kwia ianda nĩ
kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho
nĩ ũmanyi-W'ontho, Mũĩ.

13. Nenyũ mũkakwata nyunzu ya syĩndũ
ila iveti syenyũ syatia, ethwa syo itĩĩ
kana; ĩndĩ ethwa syĩ kana, ĩndĩ inyw'ĩ
mũkakwata kĩlungu kĩmwe katĩ wa inya
¼ katĩ wa ila syatia, ĩtina wa kũĩva
ũtĩĩwa ũla syĩthwa syeeyĩie na thiĩ.
Nasyo ikakwata kĩlungu kĩmwe katĩ wa
inya ¼ kya syĩndũ ila inyw'ĩ mwatia,
ethwa mũĩ kana; ĩndĩ ethwa mwĩna kana,
ĩndĩ syo ikakwata kĩlungu kĩmwe katĩ wa
nyaanya kya syĩndũ ila mwatia, ĩtina wa
kũĩva ũtĩĩwa w'ontho ũla mwĩthwa
mũtĩĩte kana kũĩva thiĩ. Na ethwa ve
mũndũũme kana mũndũmũka ũla ũtĩĩwa
wake ũkũaanw'a na we nde mũsyai kana
kana, na we ena mwanaa nyinyia na
mwĩĩtu wa nyinyia, ĩndĩ kũla ũmwe woo
akakwata kĩlungu kĩmwe katĩ wa
thanthatũ. ĩndĩ ethwa mo nĩ aingĩ mbee
wa ũu, ĩndĩ mo makeethwa na ianda
ianene nthĩnĩ wa kĩlungu kĩmwe katĩ wa
itatũ; ĩtina wa kũĩva ũtĩĩwa ũla ũngĩ ona
wĩĩva na thiĩ, Vate kũlelelo kũmũthĩny'a
mũndũ ona ũmwe. ũũ nĩ wĩĩlai kuma
kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, na
Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ ũmanyi-
W'ontho, Mũmĩĩsya.

14. ĩno nĩ mĩĩvaka ĩla yĩĩwe nĩ Ngai
Mwene Vinya W'ontho; na oũla
ũmwĩw'aa Ngai Mwene Ngai Mwene
Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake, We

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ
وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ النِّصْفُ مِمَّا تَرَكَنَّ
مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِنَّ يُوصِينَ بِهَآ أَوْ دِيْنُهُنَّ وَلَهُنَّ النِّصْفُ
مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ
فَلَهُنَّ الشُّنُّ مِمَّا تَرَكَنَّ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّتِهِنَّ يُوصُونَ
بِهَآ أَوْ دِيْنُهُنَّ وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَّةً أَوْ امْرَأَةً
وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتُ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا الشُّنُّ فَإِنْ
كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلثِ مِنْ
بَعْدِ وَصِيَّتِهِ يُوصِي بِهَآ أَوْ دِيْنٍ غَيْرِ مَصَّارَةٍ وَصِيَّتِهِ
مِنْ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ ٥

بِذَلِكَ حُدُّوا اللَّهُ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَ
ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ٥

akatuma we alika nthĩnĩ wa Mĩũnda ũla
ĩvĩtĩlaa tũlũsĩ katĩ wayo; vo nĩvo mo
makekalaa; na ũsu nĩ ũtanu mũnene.

15.Na ũla ona wĩva ũtamwĩw'aa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa
Wake, na kũmĩkĩla mĩvaka Yake, We
akatuma alika nthĩnĩ wa Mwaki; vo nĩvo
we ũkekalaa; na we akeethwa na ũsilĩlo
wa kũthĩny'a.

LUKU 3

16.Na ila katĩ wa iveti syenyu syĩna
ĩvĩtyo ya ũlaalai-----ĩtai ngũsĩ inya ũlũ
wasyo kuma katĩ wenyu na syakũsĩla,
isĩĩlei ĩndĩ nthĩnĩ wa nyũmba kũvika yĩla
kĩkw'o kĩkaivikĩla syo kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe aivingũfe nzĩa.

17.Na ethwa aũme eĩ mena ĩvĩtyo yu,
masĩĩlei onthe eĩ. Na ethwa mo
nĩmeelila na kũseũv'ya, ĩndĩ ekanai
namo; vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ ũla-ũsyokeaa andũ Kaingĩ
ena ũuu na Ausũtwe nĩ tei.

18.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe eyũmbanasya kwĩtĩkĩla wĩlilo
wa ala tũ mekaa naĩ kwa kũlea kũmanya
na kwĩlila mĩtũkĩ ĩtina wa ũu. Aa nĩmo
ala Ngai Mwene Vinya W'onthe
ũmelekelaa na tei; na Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩ ũmanyi-W'onthe,
Mũlĩ.

19.Vai kwĩĩkĩlwa kwa wĩlilo kwa asu ala
maendeeaa na kwĩka naĩ kũvika, yĩla
kĩkw'o kĩmũvikĩlaa ũmwe woo, we
aasya, 'Nyie nĩngwĩlila yu,' kana asu

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ
فِي الْأَخْلَافِ فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ⑤

وَالَّذِي يَأْتِيَنَّ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا
عَلَيْهِنَّ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسَكُوهُنَّ
فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَقَّعَنَّ الْمَوْتَ أَوْ يُجْعَلَ اللَّهُ
لَهُنَّ سَبِيلٌ ⑥

وَالَّذِي يَلْتَمِسْنَهَا مِنْكُمْ فَاذْهَبْنَ فَإِنْ نَابَا وَأَصْلَحَا
فَاعْزِزُوا عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ⑦

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ
ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
وَكَانَ اللَّهُ وَليماً حَكِيمًا ⑧

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا
حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ إِلَى اللَّهِ وَلَا
الَّذِينَ يَتُوبُونَ وَهُمْ لَعَارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا

ala makusaa me alei. Aa nimo ala lthyf
t0masev0sye 0sillfo w0 woo.

لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٩

20. Inyw'f ala mw0tk0laa! Ti kw0tk0lye
kwenyu k0syosa iveti ta 0ti0wa syo
itekwennda; ona m0ya0l0twe n0 kwiving0a
kwa mav0tyo n0kana m0tonye kwosa
sy0nd0 imwe kat0 wa ila inyw'f
mwinengete syo, ateo sy0na 0th0ku w0
0thein0; na 0kalai nasyo kwa 0seo, na
ethwa m0i0syenda, n0vatonyeka inyw'f
m0kalea kwenda k0nd0 k0la nth0n0
waky0 Ngai Mwene Vinya W'ontho
w0k0t0 0seo mwing0.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا
وَلَا تَعْصُوهُنَّ لَتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا أُنْتَبِهُوهُنَّ
إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ وَعَالِمُوهُنَّ بِالْمَقْرُونِ
فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ
فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ٢٠

21. Na ethwa inyw'f n0m0kwenda kwosa
k0veti k0mwe vand0 va k0ng0, na k0mwe
kat0 wasyo n0m0k0nenge k0nand0,
m0ikose k0nd0 kuma vo. Inyw'f
m0kakyosa na k0kengana na na0
y0yonan0tye?

وَأَنْ أَرْتُمُ اسْتِئْذَالَ زَوْجٍ مَكَانٍ مَرَّوَجٍ لَا وَ
أَتَيْتُمْ أَحَدَهُنَّ فَنُطْلَأَ فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا
أَتَأْخُذُونَهُ بِهَيْثَاكَ وَإِنَّمَا مِثْنًا ٢١

22. Na inyw'f m0tonya ata k0kyosa
k0nd0 oy0la k0la 0mwe wenyu eth0awa
eweka atena 0la 0ng0, nasyo iveti
n0syosete 0tian0 w0 vinya.kuma
kwenyu?

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَ بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ
وَأَخَذَ مِنْكُمْ مِثْنًا عَلِيمًا ٢٢

23. Na m0ikatwae iveti ila maa0the
menyu matwaie, ateo ma0nd0 ala
maminie k0v0ta. N0 k0nd0 kya0the na kya
0thatyo na n0 nz0a nth0ku.

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ
سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ٢٣

LUKU 4

24. Inyw'f n0m0vat0twe maanyinyia
menyu, na e0tu menyu, na e0tu-a-nyinyia
menyu, na e0tu a nyinyia ma maa0the
menyu, na e0tu anyinyia ma maa-nyinyia
menyu, na e0tu ma anaa nyinyia menyu,
na e0tu ma e0tu - a - nyinyia menyu, na

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَتَتُكُمْ
وَعَلَتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمْ

Itina wa kŭtwawa, syo ikeethwa na nyunzu ya ūsilŭlo ūla umŭtw'e kwa iveti ila syŭna ūthasyo. Na ūu nŭ kwa ūla we katŭ wenyu ūnŭŭkŭfa ndakese kwŭka naŭ. Na kwŭsilŭla inyw'ŭ-ene nŭ ūseo mŭno kwenyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭekanŭi Mŭno Vyŭ, Usŭŭtwe nŭ tei.

LUKU 5

27.Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭmŭtheesya inyw'ŭ, na kŭmŭtongoesya inyw'ŭ nzŭanŭ sya asu ala maŭ mbee wenyu; na kŭmwelekela inyw'ŭ na tei. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Ūmanyi-W'onthe, Mŭŭ.

28.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭmwŭthiŭŭla inyw'ŭ ena tei, ŭndŭ asu ala maatŭŭaa mawendi *moo* mathŭku mendaa inyw'ŭ mwelelŭke vaasa.

29.Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŭvŭthya mŭio wenyu, nŭndŭ mŭndŭ ombŭtwe e mwonzu.

30.Inyw'ŭ ala mwŭŭŭŭŭlaa! Mŭikaŭsanŭe syŭndŭ syenyu katŭ wenyu ene na nzŭa nthyoeku, ateo ila inyw'ŭ mŭŭkwata na ūtandŭthya vamwe na mwŭw'ano kwa kwŭw'ana inyw'ŭ ene; na mŭikeyŭae inyw'ŭ ene. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mwene-Tei kwenyu.

31.Na ūla ona wŭva wŭkaa ūu kwa nzŭa ya ūtŭli-wa-mŭlao na ūte ūlŭngalu, Ithyŭ tŭkamwŭkya Mwakinŭ; na ūu nŭ ūvŭthŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

بِقَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الذَّحَضَاتِ مِنَ
الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَأَنْ
تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٧﴾

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذَيِّبَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ
مَنْ قَبْلَكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٨﴾

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدَ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
الشَّهَوَاتِ أَنْ تَبْسُلُوا مِيرَاثًا عَظِيمًا ﴿٥٩﴾

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ مِثْقَالَ
رَيْحَانٍ ﴿٦٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ
بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ رِاضٍ مِنْكُمْ
وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦١﴾

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصَلِّيُ
كَرًّا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿٦٢﴾

32. Ethwa inyw'i nīmōkwīvathana na syīndū ila nthōku vyū ila inyw'i mōvafīwe, Ithyī tūkavetanga mothōku ala *manini* kuma kwenyu, na kōmwītīkīlya inyw'i vandū va ndāfa nene.

إِنْ تَحِبُّوا كِبَارَ مَا تَهْوَنَ عَنْهُ نَكْفِرْ عَنْكُمْ بِمَا أَنْتُمْ
وَنُدْخِلْكُمْ مَدْخَلَ كَرِيمًا ﴿٣٢﴾

33. Na mōikasyīw'īe kīw'īu syīndū ila Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmanengeṭe amwe menyu kūvīta ala angī. Aūme makeethwa na kīanda kya syīndū ila mo mamanthīte na iveti kīanda kya syīndū ila syo imanthīte. Na mwītyei Ngai Mwene Vinya W'onthē mumo Wake, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē ena ūmanyi mwīfanū wa syīndū syonthē.

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ
لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا الْكُتُبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا
اَكْتَسَبْنَ وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٣﴾

34. Na kīla ūmwe Ithyī nītūmūnyuvīte atīfwa ma syīndū ila asyai na ndūū sya mōkauṭī matīaa, na *ota ūu* ala matieny'e nenyu kwa nzīla ya kōīsana kīthitū. Kwa ūu manengei kīanda kyoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nūsyāīsyaa īūlū wa syīndū syonthē.

وَلِكُلٍّ جَلْنَا مَوَالِي مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبُونَ
وَالَّذِينَ عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ فَآتَوْهُمْ نَصِيبَهُمْ إِنْ
اللَّهُ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٤﴾

LUKU 6

35. Aūme nī asūvīi ma iveti nūndū Ngai Mwene Vinya W'onthē nūmatonyethetye amwe moo kūvīta ala angī, na nūndū mo *aūme* nīmaumasya syīndū syoo. Kwa ūu iveti ila ndūngalu *nī ila mbīw'i*, na isūvīaa syīmbithī sya *aūme masyo* kwa ūsūvīo wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na isu *kwa* ila inyw'i mwīna w'ia ngālī yasyo nūndū wa wau wa matū, itaei syo na itiei syīsyoka mokomonī masyo, na isīlīlei. Na īndī ethwa syo nīsyamwīw'a inyw'i, īndī

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ
عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ فَإِذَا ضَلَلْتُ
فَإِنَّكَ حِفْظٌ لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَالَّتِي تَخَافُونَ
نُشُوزَهُنَّ فِعْظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ
وَاصْرَبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْتُمُ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ
سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَرِيمًا ﴿٣٥﴾

mŭikaimanthŭe nzŭa *nthŭku*. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho E-ŭlŭ, Mŭnene.

36.Na ethwa inyw'ŭ mwŭna w'ia ŭlŭ wa kŭthokoo katŭ woo, ŭndŭ nyuvai mwŭw'anŭthya ŭmwe ngalŭ ya mŭndŭŭme na mwŭw'anŭthya ŭmwe ngalŭ ya kŭveti. Ethwa i nguthu syelf nikwenda wŭw'anŭthyo, Ngai Mwene Vinya W'ontho akatw'a katŭ woo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nŭ ŭmanyi-W'ontho, Usyalŭsya-W'ontho.^{1*}

37.Na mŭthaithei Ngai Mwene Vinya W'ontho na mŭikakŭanany'e kŭndŭ ona kŭva Nake We, na *mony'ei* moseo asyai menyu, na andŭ ma ndŭŭ sya mŭkautŭ, na ndiwa na ngya, na mŭtŭi ŭla mwŭ ŭko, na mŭtŭi ŭla mŭeni, na mŭnyanyau ŭla wŭ vakuvŭ ngalŭ i *yaku*, na mŭendi-wa-kyalo, na asu ala moko menyu ma aŭme mamaŭngamŭe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamendaa ala me ngŭlŭ na mekathŭŭaa,

38.Ala atoonu na meylalaa andŭ kwŭthwa me atoonu, na kŭvitha kŭla Ngai Mwene Vinya W'ontho ŭmanengete mo katŭ wa mumo Wake, Na Ithŭŭ nŭtŭŭŭvŭtŭe ŭsilŭlo ŭnyamaasya kwoondŭ wa alei,

39.Na asu ala maumasya ŭthw'ii woo, nŭkana moneke nŭ andŭ, na matamwŭtkŭlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mŭthenya wa Mŭminŭkŭlyo. Na ŭla ona wŭva Satani ŭkethwa e

وَاِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْتَئُوا حَكْمًا مِنْ
اَهْلِهِ وَحَكْمًا مِنْ اَهْلِهَا اِنْ يُرِيدَا اَصْلَاحًا يُؤْتِي
اللَّهُ بَيْنَهُمَا اِنْ اللّٰهُ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٦﴾

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ
اِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ
ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ
وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ اِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
مَنْ كَانَ مُخْتَلًا فُجُورًا ﴿٣٧﴾

الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبَخْلِ وَيَكْنُزُونَ
مَّا اَتاهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا
مُّهِينًا ﴿٣٨﴾

وَالَّذِينَ يَنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ رِيقًا النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ
بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطٰنُ لَهُ قَرِيْنًا
فَسَاءَ قَرِيْنًا ﴿٣٩﴾

¹ *Twŭsŭanŭla kana ndeto "ew'anŭthya" ti ya vata nŭndŭ "pronoun" "mo" nŭtonya ota ŭu kŭweta nguthu ila syŭlŭtŭwe.

mŌnyanyae we nalilikane kana we nī
mŌnyanyae mŌthŌku.

40. Na mo methiwa makwatiwe nī
ŌthŌku mwaŌ, kethwa nīmamwītkīlīte
Ngai Mwene Vinya W'onthē na
MŌthenya wa MŌminŌkīlyo, na kumya
katī wa kīla Ngai Mwene Vinya
W'onthē wamanengete mo? Na Ngai
Mwene Vinya W'onthē nŌmesī mo nesa
vyŌ.

41. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthē ndamwīkaa mŌndū ōna ōmwe
naī ōna ya ōito wa kaveke kanini. Na
ethwa ve kīko kīseo, We nŌkingīvasya
kyo na kŌnengane kuma Kwake-Mwene
ītuvi īnene.

42. Na kŪkeethwa ata kwoo, yīla īthyī
tŌkaete ngŌsī kuma kīla nguthu ya andŌ,
na tŌkakŌete we kwīthwa ngŌsī īŌlū wa
aa!

43. MŌthenya Ōsu, asu ala maleile
kwītkīla na maleile kŪmwīw'a
MŌtŪmwa, mo makenda takethwa nthī
nīyīananw'a īŌlū woo, na mo
maikatonya kŪmŪvitha Ngai Mwene
Vinya W'onthē kīndū.

LUKU 7

44. Inyw'ī ala mwītkīlaa!
MŪikamīthengee Mboya yīla mŪtena
kīlīko kīlanī, okŪvika mŪmanyē vyŌ

وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوِ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَانْفَقُوا
وَمَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ بِهِمْ عَلِيمًا ۝

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ شَيْئًا وَلَوْ أَنَّ تَكَ حَسَنَةً
يُضَعِفَهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

تَكْلِفَ إِذَا جُنَّا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدٌ وَجُنَّا بِكَ
عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ۝

يُؤْمِنُ يَوْمَ يُؤْذَى الدِّينَ كَفَرُوا وَعَصُوا الرَّسُولَ لَوْ تَسْوَى
بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرُبُوا الصَّلَاةَ وَانْتَمَسَكُوا
بِهَا تَكَلَّمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنْبًا إِلَّا مَعْرِي سَبِيلَ

Ondú mOkwasya, ona kana ylla mwí Ovuku, ^{2*} ateo ylla mÜendete kyalo nzlaní, mwí kOndú kÚasa okÚvika mwíthwe mÜthambíte. Na ethwa mwí awau kana mwí kyaloní mÚte atheu, kana ethwa Úmwe wenyu auma kyoóní kana nÍmÚkiitíte iveti na mÚilea kwona kÍw'Ú, Índí Ívakei inyw'Í ene mÜthanga Úla mÜtheu kÚtayamamu na vakai mothyÚ menyú na moko menyú. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍ We Mwene-Úuu Mwingí, MÚekaní MÚno Vyú.

45. We noÚmesí amwe ma asu ala manengiwe kÍlungu kya Ívuku? Mo mathooaa ÍvÍtyo na mendaa kana inyw'Í ota Úu mwasye nzla.

46. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÚmesí nesa mÚno amaita menyú. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍwÍanÍe kwíthwa ta MÚnyanya, na Ngai Mwene Vinya W'onthé nÍwÍanÍe kwíthwa ta MÚtetheesya.

47. Ve amwe katí wa Ayuti ala maalyÚlaa ndeto kuma vandú vasyo vala vaÍÍÍe, namo maasya, 'Íthyí nÍtwÍw'aa na nÍtÚleaa,' na we Íw'a ÚtekwÍka,' na maasya, 'Laainaa kwa kÚmÍalyÚla na nÍmÍ syoo kwÍlanana na Ondú wÍ nthÍnÍ wa ilÍko syoo makÍmantha kÚkita na MÚtkÍto. Na takethwa mo maÍtye, 'Íthyí nÍtwÍw'aa na nÍtwÍtkÍlaa,' na we Íw'a'

² *Úneeni ÚÚ "Úvuku" ti mÜtheu. Ndeto Íno ya KÍalavu "Junuban" Íwetetwe ÍÚÚ wa mÜndÚ Ítina wa kÚkoma na mÜndÚ mÚka kana Ítina wa kÚkÍlya ona Útakomete na mÜndÚ mÚka. NthÍnÍ wa maÜndÚ ta asu kÚthamba nÍ kÍndÚ kya vata mÚno mbee wa kÚthi kÚvoya.

هَٰذَا تَقَاتِلُوا إِن كُنتُمْ مُرَضًى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَبَسَ ثِيَابًا فَمَا شَاءَ النَّسَاءُ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٥٠﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُشْرِكُونَ الصَّلَاةَ وَيُرِيدُونَ أَن تَضِلُّوا السَّبِيلَ ﴿٥١﴾

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمِعْ غَيْرَ مُسْمِعٍ وَارْعِنَا لَيْتَا بَالَسِيتِهِمْ وَطَعْنَا فِي الَّذِينَ وَلَوْ أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاسْمِعْ وَانظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَقْوَمًا وَلَٰكِن لَّعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٥٣﴾

na asya, Unzurnaa' kwĩthwa kwaĩ kũseo kwo na kũlũngalu mbee. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho nũmaumanĩe mo nũndũ wa ũlei woo, kwa ũu mo nĩmetĩkĩlaa Indĩ ovanini. ^{3*}

48. Inyw'Andũ - ma - İvuku! İtĩkĩlai maũndũ ala İthyĩ tũtheetye, makĩanĩsya ala me vamwe nenyu mbee wa İthyĩ tũtanaete ũnyamao İlũlũ wa atongoi amwe menyu tũituma mo maalituma mo maalyũka na inyunyu syoo na kũsemba, kana kũmaumanĩa mo ũndũ İthyĩ twamaumanĩe Andũ ma Savato. Na mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ndwĩ ndĩ ya kũlea kwĩanĩw'a.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا
لِّمَا مَعَكُمْ قَدْ قِيلَ إِنَّ نَظِيرَ
أَوْدَابِهَا أَوْ نَلْعَنُهُمْ كَمَا لَعَنَّا أَصْحَابَ النَّبِيِّ وَكَانَ
أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ۝

49. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakaekea We kwĩananw'a na mũtindany'a ona ũmwe, na We akakaekea kĩla kĩngĩ kyonthe ũtee wa kyu kwa ũla ona wĩva ũmeananasya atindany'a na Ngai Mwene Vinya W'ontho, we aseũvĩtye naĩ nene mũno.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ
إِثْمًا عَظِيمًا ۝

³ * Ūw'o ndũtonya kũatĩwa ũndũ kwafĩe nthĩnĩ wa Kĩlungu kĩnĩ, mũsoanĩ ũla mũalyũle tũ, nũndũ vaa angangani matavanw'a makĩmĩweta ndeto İmwe naĩ omamĩsĩ makĩmĩla ũĩmĩ mena kĩleelo kya kũmũma Mwathani Mũtheu. Eĩkĩlĩ nĩmawetaa ndeto ii, "Same" na wa at'ana" 'İthyĩ nĩtwew'ie na nĩtwetĩkĩlile.' Vandũ va kwasya, 'nĩtwewie,' angangani maisye, 'nĩtwaleile.' Ndeto İla İandĩkĩtwe mũsoanĩ ũũ nĩ kwasya kana İthyĩ nĩtwewie na nĩtwaleile. Indĩ mo nĩmaneenie na kũvũthya mena kĩleelo kya kũmũthyoekya mwĩthukĩsya etĩkĩle kana mo maĩtye 'ata'na' vandũ va 'asai' na.' Mwĩthukĩsya wĩna kĩlĩko ndalea kũmanya ũthũku ũla nĩmĩ syoo syĩkwĩka vau kafi wa 'Rai' na 'Raena.' 'Rai' na nĩ 'İthĩwa wĩ mwololo kwitũ, oyĩla 'Raena' nĩ 'we mwololo wa malondũ maitũ.' Kũu onakw'o kwafĩ o kwenda kũmũma Mwathani Mũtheu nthĩnĩ wa mĩwetele yoo.

50. We noŭmesĩ asu ala metusaa kwĩthwa atheu mo ene? Aiee, no Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūmŭtheasya we ona wĩva ūla We wendaa, namo maikavĩtw'a ona vanini.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ بِاللَّهِ يَزْكُونَ
مَنْ يَشَاءُ وَلَا يَتْلُونَ فِتْيَانًا ۝

51. Sisyai, ūndŭ mo maseŭvasya ūvŭngŭ ūlŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe! Na ĩsu nĩyanĩe kwĩthwa naĩ yĩ ūtheinĩ.

أَنْظُرْ كَيْفَ يَقْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَى بِهِ
إِثْمًا مُّبِينًا ۝

LUKU 8

52. We noŭmesĩ asu ala manengiwe kĩlungu kya ĩvuku? Mo metĩkĩlaa syĩndŭ nthŭku na kŭmaatĩĩa asu ala mekaa naĩ, na maasya ūlŭ wa alei, 'Aa nĩmo matongoew'e nesa nthĩnĩ wa ndĩni mbee wa asu ala metĩkĩlaa.'

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ
بِالْجَنَّةِ وَالطَّاعُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ
أَهْدَى مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا ۝

53. Mo nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmaumanĩĩte; na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭumanĩaa, we ndŭkamwonea mŭtetheesya.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَنْ
تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ۝

54. Mo mena kĩanda ūsumbĩnĩ? Īndĩ mo maimanenge andŭ kasamŭ kanini keana kalima ka mbeke ya ndende.

أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْمَالِ فَإِذَا لَا يُولُفُونَ النَّاسَ
نَقِيرًا ۝

55. Kana mo memew'ĩa andŭ kĩw'ĩu nŭndŭ wa maŭndŭ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete kuma katĩ wa mumo Wake? *Ethwa ūu nĩw'o*, vate nzika, Ithyĩ nĩtwamanengie Aana ma Avalamu ĩvuku na Ūĩ, *ota ūu, na ota ūu*, Ithyĩ nĩtwamanengie ūsumbĩ mŭnene.

أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلٍ
فَقَدْ آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَهُمْ
مُلْكًا عَظِيمًا ۝

56. Na katĩ woo ve ala mamwĩtĩkĩlile we; na katĩ woo ve angĩ ala maalyŭkile kuma vala we Ūĩ. Na ĩia-ya-Mwaki nĩyanĩe ta mwaki wakene.

فِيهِمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَّ عَنْهُ وَ
كَفَى بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ۝

57. Asu ala mam̄leaa M̄isoa Yaitū, Ithyĩ o m̄tūkĩ, tūkatuma malika nthĩnĩ wa Mwaki. Kĩla İvinda ikonde syoo syavya, Ithyĩ tūkamakūanfasya na ikonde ingĩ nĩkana mo masame ūsilĩlo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mwene-Vinya, MŪĩ.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كَلَّمْنَا
نُصِجَتْ جُلُودُهُمْ بِدَنِّهِمْ جُلُودًا أُخْرَاهَا لِيَذُوقُوا
عَذَابَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ٥٧

58. Na asu ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo, Ithyĩ tūkamatonyethya kūlika nthĩnĩ wa M̄tūnda Tla İvĩtĩlaa tūlūsĩ katĩwayo mekalae vo tene na tene; navo vakeethwa na endwa matheetw'e nĩ Ithyĩ, na Ithyĩ tūkametĩkĩlya mo kūlika vandū va kwendeesya, na muunyĩ mwingĩ.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَهُمْ
فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا ظِلِيلًا ٥٨

59. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'ontho emwĩyĩfaa inyw'ĩ mūtūnge syĩndū kwa ala imaĩĩte, na kana yĩla inyw'ĩ mūtūsila katĩ wa andū, inyw'ĩ mūsile mwĩna ūlūngalu sila wa katĩ. Na vate nzika, maūndū ala Ngai Mwene Vinya W'ontho ūmūtaaa namo nĩmo maseo mūno! Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Wĩw'ĩ-W'ontho, Woni W'ontho.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَبِيحًا بَصِيرًا ٥٩

60. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'ontho, na mwĩw'ei Mūtūmwa Wake, na asu ala mena ūkūmū ūlū wenyu. Na ethwa inyw'ĩ nĩmwalea kwĩw'ana ūlū wa ūndū ona wĩva katĩ wenyu ene, ūtūngei kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mūtūmwa Wake ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli ma Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mūthenya wa Mūminūkĩlyo. Ūu

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ
أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ
إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ٦٠

nŋw'o ūseo vyū na wa kūkathŋwa
mūminūkŋlyonŋ. ^{4*}

LUKU 9

61. We noūmesŋ asu ala metusaa kana
nŋmameŋkŋlaa maūndū ala mavuanŋw'e
kwaku na ala mavuanŋw'e mbee waku?
Mo mendaa kūmantha ūtwio kuma kwa
mbaa-matū, onakau mo nŋmeeyŋaŋwe
maikamew'e mo, Na Satani endaa
kūmūthyokya inyw'ŋ na kūmwathūkya
ūtee vaasa.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أَنزَلَ
إِلَيْكَ وَمَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا
إِلَى الظَّالِمِينَ وَقَدْ أُصِرُّوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ
الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ⑪

62. Na yŋla mo matavw'a, ūkai inyw'ŋ
maūndūnŋ ala Ngai Mwene Vinya
W'onthē ūtheetye kwa Mūtūmwa
Wake,' we nūmonaa angangani
makŋalyūka na kuma vala ūŋ we.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ
رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ⑫

63. Kūilyŋ ata ŋndŋ, yŋla thŋna wamakwata
mo nūndū wa maūndū ala moko moo
matongoetye mbee woo, mokaa vala ūŋ
we makŋvŋta na Ngai Mwene Vinya
W'onthē makyasya, 'Ithyŋ tūiendaa ūndū
ateo kŋko kya ūseo na mwŋw'ano.'

كَفَيْكَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
ثُمَّ جَاءَكَ يُخَالِفُونَ بِحَيْثُ يَأْتِيهِمْ إِنْ أَرَادْنَا إِلَّا أَتْسَانًا
وَتَوْفِيقًا ⑬

64. Aa nŋmo, Ngai Mwene Vinya
W'onthē, wŋsŋ syŋmbithŋ sya mathayū

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ
عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ⑭

⁴ *Mūseŋvŋlye wa Kŋalavu wa ūneeni 'Oulil min
kum' ala mena ūkūmū tūū wenyu nŋmanyŋkŋte
nesa nŋ amwe. Mūno tūū wa ndeto 'minkum,' ŋla
nŋhŋnŋ wayo ve ndeto ilŋ ikwatanŋw'e vamwe'
'min' na 'kum' min nŋ 'kuma' na kum nŋ 'inyw'ŋ'.
Aalyūli amwe yŋla mekūalyūla ūneeni ūū mendaa
kwasya kuma kaŋ wenyu ene.' Uu nŋtakwasya
kana mwafŋŋw'e nŋ kūmew'a tū ala mena ūkūmū
ūla umŋte kaŋ wenyu ene, ūkūmū wa Kŋsilamu wŋ
w'oka. Nŋhŋnŋ wa ūneeni ūū min ŋkūnŋte wŋa wa
kwikwatany'a syell kum na Oulil amre
ngwatanŋonŋ yasyo syell ūalyūlo wafŋwe nŋ
kwŋthwa ūilyŋ ta ūū---'Asu ala mena ūkūmū tūū
wenyu.'

68.Na Indī Ithyī vate nzika, twīthwa twamanengete Ituvi Inene kuma Kw'itū-Ene;

وَإِذَا لَا تَنِيهِمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۝

69.Na vate nzika, Ithyī twīthwa twamatongoesye mo nzānī ūla ya w'o.

وَلَهَدَيْنَهُمْ جِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ۝

70.Na ūla ona wīva ūmwīw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa ūŪ Wake, akeethwa katī wa asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete maūthimo Make.....namo nī, Athani, Aīkīī, na Ngūsī na Ene-ūlūngalu. Na anyanya aseŋ vyū nīmo aa.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالضَّاكِرِينَ وَالشَّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ۝

71.Mumo ūŪ nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwīanīfu, ūmanyi-W'onthe.

۞ ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ عَلِيمًا ۝

LUKU 10

72.Inyw'ī ala mwītkīlaa! ūsūvīei; na endai mwī nguthu syī kīvathūkany'o kana mūende inyw'onthe vamwe.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانفِرُوا ثُبَاتٍ أَوِ انفِرُوا جَمِيعًا ۝

73.Na katī wenyu ve ūla we ūkatiwa ūtina, na Indī kyeva kyamūkwata inyw'ī, we aasya vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ethīttwe E-Mōlau, kwakwa, nūndū nyie ndinaī vamwe namo.'

وَأَنْ مِنْكُمْ لَمَنْ لَبِطُوا قُلُوبًا أَصَابَتْكُمْ مُوسِيبَةٌ قَالُوا قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْنَا إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شُجُعًا ۝

74.Indī ethwa ūvuso ūseo nīyamūvikīa kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we aasya, ko vatanaī wendo katī wenyu nake, 'Takethwa nyie nīnaī vamwe namo, Indī nyie nīthwa ngwatīte ūkīlyo mūnene!'

وَلَمِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ لَيَقُولُنَّ كَأَن لَّمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَلْبَسْنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ۝

75.Eka asu Indī ala matonya kūthoosya thayū wa nthī Ino kwoondū wa Itunī. Na ūla ūkitaā nzānī ya Ngai Mwene Vinya

فَلْيَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يُلَاقِ الْمَوْتَ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

W'onthe, ooawa kana aşinda, o mĩtũkĩ
Ithyĩ tũkamũnenge ĩtuvi ĩnene.

76. Na mwĩna kĩ inyw'ĩ Ondũ mũtekũkita
nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe
na ya ala onzu---aũme, iveti na
syana....ala maasya, 'Mwĩafi waitũ,
tumye ithyĩ nthĩnĩ wa mũsyĩ ũũ, ũla andũ
maw'o nĩ athĩnany'a, tũseũvĩsyeyethyĩ
mũnyanya kuma Kwaku-Mwene, na
tũseũvĩsyeyethyĩ mũtetheesya ũmwe
kuma Kwaku-Mwene?'

77. Asu ala metfĩkĩlaa, nĩmokitaa
kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, na ala matetfĩkĩlaa mokitaa
kwoondũ wa ũla-Mũthũku. Kwa ũu,
ũkitai na anyanyae ma Satani; vate
nzika, ũĩ wa Satani nĩ mwonzu!

LUKU 11

78. We noũmesĩ asu ala matawiw'e.
'Sĩĩtai moko menyu, lũlũmĩĩlayi Mboya
na ĩvai Saka?' Na yĩla mo meeyĩafwa
kũkita, sisyai! nguthu ĩmwe yoo
ĩmakĩlaa andũ ta kũmũkĩla Ngai Mwene
Vinya W'onthe, ona mena wia
mũnenange; namo maasya, 'Mwĩafi
waitũ, We ũtwĩyĩafeyethyĩ kũkita nĩkĩ?
No ũtũnenge ithyĩ kavinda kanini?
Asya, 'Ŭtandĩthyo wa nthĩ ĩno nĩ mũnini
na ĩtunĩ vakeethwa vandũ vaseo mũno
kwa ũla we ũmũkĩlaa Ngai; na inyw'ĩ
mũikavĩf'w'a ona vanini.'

79. Ouala vonthe inyw'ĩ mwĩthwa mũĩ,
kĩkw'ũ kĩkamũkwata inyw'ĩ, ona mwĩ
nthĩnĩ wa mbeenge yakĩtwe nũmu. Na
ethwa mo nĩmakwatwa nĩ ũseo ũmwe,
maasya, 'Ŭũ nĩ kuma kwa Ngai Mwene

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ
مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذِينَ يَقُولُونَ
رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمُ أَهْلُهَا
وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ
لَدُنْكَ نَصِيرًا ۝

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الظَّالِمِينَ فَقَاتِلُوا أَكْثَرَ الشُّبُهَاتِ
فَإِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ۝

أَمَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ
إِذَا قَرِيعٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ
أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا
الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ
الدُّنْيَا قَلِيلٌ ۖ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا
تُظْلَمُونَ فَتِيلًا ۝

أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بُرُجٍ
مُشِيدَةٍ وَإِنْ تُصِيبْكُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ
عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصِيبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هَذِهِ مِنْ

Vinya W'onthe; Indī mo makwatwa nī ūthŭku, maasya, Ūŭ nī kuma kwaku we; Asya, 'W'onthe nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Kwīkīkīte ata kwa andŭ aa ūndŭ matekŭthengeea kŭmanyā kīndŭ?

80. Useo ona wīva ūla ūkaa kwaku we nī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ūthŭku ona wīva ūla ūkaa tŭlŭ waku we nī kuma kwaku mwene. Na ithyī tŭtŭtŭmīte we ta Mŭtŭmwa kwa mbaa andŭ -----Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe ta Ngŭsī.

81. Ūla ūmwīw'aa Mŭtŭmwa amwīw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe mŭno; na ūla ūalyŭkaa, Indī, ithyī tŭiŭtŭmīte we ta mŭsŭvī tŭlŭ woo.

82. Na mo maasya, 'Wīw'i nīw'o ūndŭ ūla mŭnene witŭ wa kŭŭtŭtŭngoesya ithyī; Indī mo mauma vala we ūī, nguthu īmwe yoo īsŭanīaa ūtukŭ tŭlŭ wa ūndŭ we ūneenaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭandīkaa maŭndŭ ala mo masŭanīa ūtukŭ. Kwa ūu, we ivetange vala māī, na ia wīkwatyŭ waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe kwīthwa ta Mŭsŭvī wa maŭndŭ.

83. Indī mo nomamīsŭanīaa Kulani Ntheu? Takethwa yo yumīte kwa ūngī eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, mo methīwa meethīwe na kŭlea

عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِّنْ عِندِ اللَّهِ فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ
لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا ٥٩

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ
سَيِّئَةٍ فَمِنَ نَفْسِكَ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا
وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ٦٠

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى مَاءً
أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ٦١

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِنَّا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ
مِّنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّنُونَ
فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ
وَكِيلًا ٦٢

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ
لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ٦٣

kw'w'ana kOnene nthInI wayo. ^{6*}

84.Na yIla mavikiIwa nI *movoo* ma mUuo kana ma wia, mo nImaUnyaIkaIya; oyIla takethwa nImaUtwafe MUtUmwa na asu ala mena UkUmU kaI wo, vate nzika, asu ala matonya kUkunIkaIla na kIthito methIwa maUmanyie U w'o wa w'o. Na takethwa ti UndU wa mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula wI IuU wenyu na tei Wake, inyw'I mwIthwa mwamUatIle Satani, ateo avUthU.

*85.Kwa Ou, Ukitai kwoondU wa Ngai Mwene Vinya W'onthe-----we ndUtw'itwe mUOngamIi wa mUndU ateo kwaku we mwene---na mathing'IIsye eIkaIli. NokwIthwa vangI Ngai Mwene Vinya W'onthe akasiIla vinya wa asu ala matetIkaIla; na Ngai Mwene Vinya

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ۝

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكْفِ بِأْسِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا ۝

⁶ *Neto Ino ya Kulani *Ikhilafan Katheeran* 'IvathOkany'o mbingI' veonany'a mUncenele wI kIvathOkany'o, Ou nI kwasya kana, takethwa mUndU OngI eka Ngai Mwene Vinya W'on the nIwe waandIkie Kulani Ntheu, andU methwa meethIwe na ivathOkany'o nyingI kana kUlea kw'w'ana kwingI nthInI wayo. UndU UilyI ta UO OkoniI Umbi wa matu na nthI nIwonekaa nthInI wa KIlungu kya 67:4 *Al-Mulk* kIitavany'a kana nI vinya mUno na kUitonyeka kwona Uoleku kana kIvathOkany'o nthInI wa wIa wa Ngai.

*UalyUlo UO wIonany'a kana MUtUmwa na andU ala mena UkUmU onthe kaI wo mayai matonya kUvikIa mUminUkIlyo wa w'o. No ala tU mai na Otw'Io mUseo wa kIItko *nIimo mai matonya kUmanyi U - w'o*. Ithyl twIete UalyUlo OngI ta UO Ula Ute kUtia mwanya Ou na Ukwonany'a kana kIla Umwe kaI wo ai na Utonyi wa kUmanyi U-w'o ethwa we nIwakunIkaIite ngewa Isu. 'YIla meew'a *ndeto sya mana ikony'e* OndU wa mUuo kana kaU mo nImaUnyaIkaIya. OyIla takethwa nImaUtwafe MUtUmwa-na ala mena UkUmU kaI wo vate nzika kaI wa asu ala maUkunIkaIle Uvoo Usu ta mUthUku mai matonya kUmanyi U-w'o.

W'onthe e vinya mbee ūtonyini na e vinya mbee kwa kŭete ūsililo.

86. Ūla ona wīva wīkaa wīw'anīthy'a wa ūlūngalu, akakwatwa kīlanda kyaw'o, na ūla wīkaa wīw'anīthya mūthūku, akeethwa na kīlungu ota kyu kya ūsyao mūthūku waw'o; na Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausūitwe nī ūtonyi tūlū wa kīla kīndū.

مَنْ يَشْفَعُ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا
وَمَنْ يَشْفَعُ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا
وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتِنًا ۝

87. Na yīla inyw'ī mwakethw'a na *ngethi* sya mboya, kethekai na *ngethi* sya mboya nzeango kana mūketheke oūndū mwakethw'a.* Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwosaa ūtalō wa syīndū syonthe.

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِحِجَّةٍ فَعَتُوا بِأَحْسَنِ مِثْلِهَا أَوْ ذُوهُنَّ
۝ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ۝

88. Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ūla vate ūngī wālīitwe nī kūthaithwa. We vate nzika, *akaendee* na kūmūmbany'a inyw'ī kūvika Mūthenya wa ūthayūkyo, ūla ūtena nzika nthīnī waw'o. Na nūū ūla waw'o kwa ndeto yake kūvīta Ngai Mwene Vinya W'onthe?

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُجْعَلُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا
رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ۝

LUKU 12

89. Kūtw'īkīte ata kwenyu ūndū mūaanīkīte nguthu ilī tūlū wa angangani? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmasindīte mo nūndū wa maūndū ala mo meekie. Inyw'ī mwīenda kūmūtongoesya we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūtw'īte nī wa kwanangīka? Na kwake we ūla Ngai

هَذَا لَكُمْ فِي الْمُتَّقِينَ فَوْتَيْنِ وَاللَّهُ أَرْكَسُهُمْ
بِمَا كَسَبُوا أَتَرِيدُونَ أَنْ تَهْتَدُوا مِنْ أَصْلِ اللَّهِ
وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ يَهْدِيَهُ سَبِيلًا ۝

* W'o ndūŭneena tūlū wa ngethi kanyw'a tū īndī wīna kīfeelo kya kīla mīthemba yonthe īla yaīlīte nī kūsūngīwa na ūlau mūnen kana kūsūngīwa o kwīanana nondū yaetwe yīlīyī.

LUKU 13

93. Kūimwaŋlīte mwītkīlī kūmūaa mwītkīlī ūngī ateo kwa mavītyo. Na we ūla ūaaa mwītkīlī kwa mavītyo akamīnenge ngombo mbītkīlī ūthasyo, na *akīŋva* mbesa sya nthakame inengwe atīŋwa make ateo mo makamūekea ta nthembo. Indī ethwa *mūndū ūla mūae* nī wa andū ala ang'endu kwenyu, e mwītkīlī, indī *mūaani* akamīnenge ngombo yītkīlīte ūthasyo; na ethwa *mūndū ūla mūae* nī wa andū ala inyw'ī mwīna mwīw'ano namo, indī *mūaani* akāŋva mbesa sya nthakame inengwe atīŋwa make na aimīnenge ūthasyo ngombo yītkīlīte. Indī ūla ūtona Imwe, indī akatīŋa kūya kwa myei ūlī ūatīanŋe----
nī nzīa ya kūmantha ūekea ūla ūtw'ītwe nī Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nī ūmanyi-
W'onthē, Mūī. {

94. Na o ūla ūaaa mwītkīlī kwa kwenda, ūtvi yake yīkeethwa Iia-ya-Mwaki vo nīvo we ūkekalaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē akamūthatīa na akamūumanīa na akamūseūvīsyā ūsīlīlo mūnene.

95. Inyw'ī ala mwītkīlīaa! Yīla mūūthi kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, ūkai ūkunīkīlī waw'o na ūla ūnūmūkethya na ngethi sya mūuo mūikamwīe 'We ndwī mwītkīlī.' Inyw'ī mūmanthaa syīndū sya thayū ūū, indī Ngai Mwene Vinya W'onthē ena syīndū ila nzeo kwa wingī. Uu now'o inyw'ī mwailī mbee wa ūū, indī Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwamūnengie inyw'ī ūnee Yake ya *mwanya*; kwa ūū

وَمَا كَانَ يُؤْمِنُ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنَ قَوْمٍ عَلَى لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنَ قَوْمٍ يَكْفُرُ بَيْنَهُمْ فَيَتَّخِذُ فِدْيَةً مُسَلَّمَةً إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٣﴾

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَتَوَلَّى وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَ إِلَيْكُمْ السَّلَامُ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَصَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَعَارِمٌ كَثِيرَةٌ مَذْذِلَةٌ لَكُمْ مِنْ قَبْلِ مَنَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَيَتَوَلَّى إِنْ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٥﴾

Tkai ūkun'k'li wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe n'w'is' ma'undū ala inyw'ī mw'īkaa.

96. Asu katĩ wa etĩkĩli ala mekalaa vyũ, ateo asu ala ĩema; na asu ala mething'ĩtasya kwoondũ wa nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na ũthwii woo na mathayũ moo, ti ũndũ ũmwe. Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩũkĩĩtye ivĩla sya asu ala mokitaa kwa nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na ũthwii woo na mathayũ moo, ti ũndũ ũmwe. Iũlũ wa ala mekalaa mũsyĩ. Na kĩla ũmwe Ngai Mwene Vinya W'ontho nũmwathĩte ũseo. Ngai Mwene Vinya W'ontho nũmokĩĩtye asu Iũlũ wa asu ala mekalaa vyũ, na ĩtuvi ĩnene.

97. Ta, ivŵa sya ūtaŵo inenganŵtwe nŵ We,
na ūkeko wa *mwanya* na tei. Na Ngai
Mwene Vinya W'ontho nŵ Mūekanŵi
Mūno Vyū, Usūŵtwe nŵ tei.

LUKU 14

98. Nt'w'o, asu ala *alaŋka* matumaa
makw'a mamavitiŋsye mathayū moo ene,
alaŋka makamakūlya: 'Inyw'ī mwaatŋe
kyaū?' Namo makasūŋŋa' Ithyī
twoosiwe ta andū onzu ūūū wa nthī.
Namo *alaŋka* makaasya, Nthī ya Ngai
Mwene Vinya W'onthe ndyaī nene nesa
kwenyu kūmīthamŋa? Aa nīmo ala
ūtūo woo ūkethwa ŋianī-ya-Mwaki,
naw'o nī wŋkalo mūthūku.

99. Ateo ala onzu katl wa aŭme, na iveti,
na syana, ala matatonya kwĩnyuvĩ
walany'o ona wĩva kana matamyona
nzĩa ona yĩva.

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الْقُوَّةِ
وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى
الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً ۚ وَلَا يَسْعَىٰ اللَّهُ الْخَسْفَ ۖ وَفَضَّلَ
اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦﴾

دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ۙ

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَكَ مَا بِهِمْ عِلْمٌ وَسَأْتِ مُصِيبًا ﴿٥٠﴾

إِلَّا الْمُسْتَغْفِرِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا
يَسْتَغْفِرُونَ حَتَّىٰ وَلَا يَهْتَدُوا سَبِيلًا ﴿٦٩﴾

100. Iŭlŭ wa ta aa, vangĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe akavetanga naĩ syoo; nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũvetangi-wa-Naĩ, na nĩMũekanĩ – M-ũno.

101. Na ũla ũthamaa kuma nthĩ yake kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we akakwata kũndũ kwingĩ kwa kwĩvitha ũlũ wa nthĩ na mumo mwingĩ.^{8*}

LUKU 15

102. Na yĩla mũũthi kyalo ũlũ wa nthĩ, ti ũthũku kwenyu kũkuvĩvya Mboya, ethwa inyw'ĩ nĩmũũkĩa kana ala matetĩkĩĩte nĩmatonya kũmũvithũkĩa na kũmũthĩny'a. Ow'o, alei nĩ amaita me ũtheinĩ kwenyu.

103. Na yĩla we wĩ katĩ woo, kũmatongoesya nthĩnĩ wa Mboya; nguthu ĩmwe yoo nĩyĩũgame vamwe naku na ĩkyosa mĩio yayo ya kaũ. Na mamina luku ĩmwe, ĩndĩ namo nĩmaende ĩtina wenyu *kũmũũũĩĩny'ĩ*, na nguthu ĩla ĩngĩ, ĩtanavoya nayo yũke mbee, nayo ĩvoye vamwe naku; namo mose mĩio yoo ya kaũ, alei nomende inyw'ĩ mũlwe nĩ mĩio yenyu ya kaũ na ngũa syenyu nĩkana mo mamũvithũkĩe na mĩũkĩ. Na kũikethwa kwĩ ĩvĩtyo kwenyu ethwa mwĩna thĩna wa mbua kana mwĩ awau, kũvetanga mĩio ya kaũ ũtee; ĩndĩ mavinda onthe nĩmwaiĩĩtwe nĩ kwosa mĩio yenyu ya kwĩsiĩla. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũseũvĩtye ũsilĩlo ũthĩnasya kwa alei.

قَالَ لَكَ عَنِ اللَّهِ أَنْ يَغْفِرَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
غَفُورًا ⑤

وَمَنْ يَهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَعًا
كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى
اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ
عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ⑥

وَإِذَا خَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ
تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمْ
الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ الْكُفْرَانُ كَانُوا لَكُمْ عُدُوًّا مُبِينًا ⑦

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقِمْ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ
مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذْ أَسْلِحَتُهُمْ تَرَفًا ذَا سَجْدُوا
فَلْيَكُونُوا مِنْ زُرَّائِكُمْ وَلَتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ
يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذْ أَسْلِحَتَهُمْ وَأَسْلِحَتُهُمْ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِنَتِكُمْ
فَيَبْسِلُونَكُمْ عَلَيْهِمْ قِتْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذَى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ فَزَعًا أَنْ تَصْعَدُوا
أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا ⑧

⁸ *Ndeto ĩno ya Kĩalavu 'Fee sabcelillah' yaasya kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe kana kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

104. Na yġla inyw'ġ mwamina Mboya, mŭlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe, yġla mŭŭngeme, na mwġkalġte-nthġ, na mŭkomete na wea. Na yġla inyw'ġ mwġ mŭuonġ vate na mŭisyo, ġndġ atġlai Mboya tondŭ kwaġġw'e. Ow'o, Mboya nġyġlaġwe etġkġli kŭvoya nthġnġ wa mavinda ala matw'ġtwe.

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَادْكُرُوا اللَّهَ فِيمَا وُقُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ فَإِذَا اطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ ۚ إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَّقْشُورًا ۝

105. Na mŭikaleele kŭmamantha andŭ aa. Ethwa inyw'ġ mwġ okite onamo nġ okite otenyu ŭndŭ mŭkitġtwe. ġndġ inyw'ġ nġmwġkwatġtye kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ġndġ mo mai na wġkwatyo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nġ ŭmanyi-W'onthe, Mŭġ.

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ ۚ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَأَنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

LUKU 16

106. Ithyl vate nzika, nġtŭkŭtheesye we Ivuku yġna ŭvoo wa w'o, nġkana we ŭtonye kŭtw'a katġ wa andŭ na kġla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭkŭmanyġtye we. Na we ndŭkamġtete nġza ya asu ala mavŭnyanġfaa mŭġkġġo;

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ۝

107. Na ġtyai ŭekeo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nġ Mŭekanġi Mŭno Vyŭ, Usŭtwe nġ tei.

وَأَسْتَغْفِرِ اللَّهَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

108. Na we ndŭkesŭvane kwoondŭ wa asu ala mateyġkġte mo ene. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwendaa ŭla mŭvinganġsya, na mwġki - wa - naġ mŭnene.

وَلَا تَجْرُلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ أَنفُسُهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَاتًا أَتِيمًا ۝

109. Mo mamanthaa kwġvitha kuma kwa andŭ, ġndġ mo maitonya kŭmwġvitha Ngai Mwene Vinya W'onthe; na We e vamwe namo yġla maminaa ŭtukŭ

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ ۚ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْفَعُونَ مِنَ الْقَوْلِ ۚ

mUima maisUanfa maUndu ala We
Utametikila. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe amathyululokite maUndu ala
mo mekaa.

110.Sisyai! Inyw'i ninyw'i
mwamesUvanfie nthini wa thayu wa yu.
Indi nUU ula UkamesUvanfa kwa Ngai
Mwene Vinya W'on the Muthenyani wa
uthayUukyo, kana nUU ula Ukethwa e
mUsuvii woo?

111.Na ula wika uthu ku kana uvitlasya
thayu wake, na indi akitya uekeo kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika,
we akamwifha Ngai Mwene Vinya
W'onthe E-Muekanii Muno VyU,
Usutwe ni tei.

112.Na ula wika nai, amika kwoondU
wa thayu wake mwene tu. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthe ni Umanyi-
W'onthe, Mui.

113.Na oUla wika ivityo kana nai na
indi akimilila mUndu utena ivityo, vate
nzika, we akuaa *mUo* wa wilanili na nai
yi Utheini.

LUKU 17

114.Na keka mumo wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe iUlu wenyu na tei Wake,
nguthu imwe yoo niyatw'ite
kUmuthyockya inyw'i, indi We
niwaanangie mawalany'o moo. Kwa ula
w'c, mo maithyockasya ona Umwe ateo
mo ene namo maitonya kUmuthOkya
inyw'i ona vanini.

وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرًا ١٤

هَٰذَا نُمِّهِمْ هَٰذَا جَدُّ لَكُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
فَمَنْ يُجَادِلِ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَمْ مَنْ يَكُونُ
عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ١٥

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ
يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ١٦

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّا نَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَكَانَ
اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ١٧

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا
فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ١٨

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ
مِّنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا
يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَ
الْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ
عَلَيْكَ عَظِيمًا ١٩

115. Vai ūseo umaa nthlŋl wa mbŭmbano syoo sya kŋmbithl, ateo yŋla momatw'a kumya syŋndŭ kwoondŭ wa ngya kana kŭthŭkŭma wŋa wa andŭ onthe kana kŭseŭvya wŋw'anŋthya na ūalyŭko katŋ wa andŭ.

116. Na ūlŭlŭ wa ūla ūmŭkaananŋasya Mŭtŭmwa ŋtina wa ūtongoi kŭmwŋvuanŋsywa we, na ūatŋŋaa nzŋa ŋngŋ ŋte ŋla ya efŋkŋli, ŋthyŋ tŭkamŭeka we aatŋŋe nzŋa ŋla we ūatŋŋe na ŋthyŋ tŭkamwŋkya ŋianŋ-ya-Mwaki; naw'o nŋ wŋkalo mŭthŭku.

LUKU 18

117. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakaekaa kŋndŭ ona kŋmwe kwŋananw'a Nake ta mŭtindany'a, ŋndŋ We akaekaa kŋla kŋngŋ ūtee wa kyu kwa ūla ona wŋva We wendaa. Na o ūla wŋananasya, Ngai Mwene Vinya W'onthe na kŋndŭ kŋngŋ ona kŋva, vate nzika, we nŭminŋte kwaŋa vaasa.

118. Mo mathaithaa ngai sya mŋvw'anano ya iveti sya ūvŭngŭ vandŭ Vake, oyŋla kwa ūla w'o mo maithaithaa kŋndŭ ateo Satani, ūla mbaa-matŭ.

119. ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭumanŋŋte. Na we aisye, 'Nyie ngoosa kŋlungu kŋna kuma kwa athŭkŭmi Maku.'

120. 'Na kwa ūla w'o, Nyie ngameyŋaŋa mo na makavana matŭ ma ngamŋŋe na indo ŋla ŋngŋ na kwa ūla w'o nyie ngamathing'ŋŋsywa mo na makaalyŭla mŭmbŋlwe wa syŭmbe sya Ngai Mwene

لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ
أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نؤْتِيهِ أَجْرًا
عَظِيمًا ①٥

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى
وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُسْلِمِينَ نُؤْتِهِ مَا أَوْلى وَلِضَلِّهِ
جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ①٦

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلَالًا بَعِيدًا ①٧

إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنشَاءً وَإِنْ يَدْعُونَ إِلَّا سُلْطَانًا مَبْرُورًا ①٨

لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَا تَخْذَنْ مِنْ عِبَادِكِ نَصِيبًا
مَفْرُوضًا ①٩

وَلَا ضَلَالَتَهُمْ وَلَا مَئِينَتَهُمْ وَلَا مَرْئِيَتَهُمْ فَلْيُبَيِّنْ لَهُمْ
أَذَانَ الْإِنْعَامِ وَلَا مَرْئِيَتَهُمْ فَلْيُبَيِّنْ لَهُمْ خَلْقَ اللَّهِ
وَمَنْ يُبَيِّنِ الشَّيْطَانَ وَلِيُّهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خَسْرَانًا مُبِينًا ②٠

Vinya W'onthe. Na we ūla ūmwosaa Satani ta mūnyanyae vandū vā Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, we nīwonete wasyo wī ūtheinī.

121. We amathaa mo syathī sya mana na okīlasya mawendi mathōku nthīnī woo, na Satani nde kīndū ūmanthaa ateo syīndū nthōku.

يَعِدُّهُمْ وَيُمَيِّنُهُمْ وَمَا يَعِدُّهُمْ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٢١﴾

122. Aa nīmo ala ūtūo woo ūkethwa lianī-ya-Mwaki namo maikona nzīa ya kūkīa kuma vo.

أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ جَهَنَّمُ زَلَا يَعِدُّونَ عَنْهَا مَحِيضًا ﴿٢٢﴾

123. Indī ta kwa asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, Ithyī tōkametīkīlya mo kōlika nthīnī wa Mīūnda, Ila Ivtīlaa tūlūsī katī wayo, makīkala vo tene na tene. Kyo nī kyathī kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kīla kītalea kōvika; na nūū ūla ūtonya kwīthwa wa w'o mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndetonī?

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا ﴿٢٣﴾

124. Kūikethwa kwīanana na mawendi menyu ona kana kwīanana na mawendi ma Andū-Ma-Ivuku. Ūla ona wīva wīkaa ūthōku, akatuvwa nūndū waw'ō; na we mwene ndakeyonea mūnyanyae kana mūtetheesya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

لَيْسَ بِأَمَانَتِكُمْ وَلَا أَمَانِي أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢٤﴾

125. Indī o ūla wīkaa mawīa maseo, e mūndūūme kana e mūndū mūka na nī mwītkīli, ta asu makalika Itunī, na maikavīfw'a o na ūthōku wīana ta kalima kanini kala ke tīna wa mbīndī ya ndende.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ اُنْتُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يَبْظَلُونَ نَهِيرًا ﴿٢٥﴾

126. Na nūū ūla mūseo mbee nthīnī wa mūtkīto kūmūvīta ūla we wīnenganae

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ

kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nĩ mwĩki wa nesa, na ūatĩĩaa ndĩni ya Avalamu, ūla waĩ mũlũngalu? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamwosie Avalamu ta mũnyanyae wa mwanya.

مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَاتَّخَذَ
اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ﴿١٩﴾

127.Na nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ūlũ wa nthĩ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe aithyũlũkĩte syĩndũ syonthe.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ
يَكِلُ شَيْءٌ مُّحِيطًا ﴿٢٠﴾

LUKU 19

128.Namo memantha ūtwio wa Mwĩao ūlũ wa iveti kuma vala ūĩ we. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmũngae inyw'ĩ ūtwio ūlũ wasyo. Na ota ūu ūndũ mũsomeawa nthĩnĩ wa Ivuku ūlũ wa eĩtu ndiwa ila mũtainengae ila syĩandĩkĩwe na ila inyw'ĩ mwendaa kwitaa, na ūlũ wa ila mbonzu katĩ wa syana. Na We amwĩĩĩaa inyw'ĩ kwĩka ūlũngalu kwa ndiwa. Na ūseo ūla inyw'ĩ mwĩkaa ona wĩva, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũwĩsĩ nesa.

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يَفْتِيكُمْ فِيهِنَّ
مَا يُظَنُّ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي نِسَاءِ الَّتِي لَا
تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ
وَالْمُسْتَضَعِّفِينَ مِنَ الْوِلْدَانِ وَأَنْ تَقُولُوا لِلنِّسَاءِ
بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِهِ
عَلِيمًا ﴿٢١﴾

129.Na ethwa kĩveti nĩkĩũkĩa kũthĩnw'a kana kũthokoana na mũũme, kũtaanĩsya; ti ūthũku kwoo kwĩw'anĩthw'a mũndũ na ūla ūngĩ; na wĩw'anĩthyo nĩ mũseo mũno vyũ. Na andũ nĩmakothaa kwĩthwa na kĩw'ũ. Ethwa inyw'ĩ nĩmwĩkaa nesa na mwĩ alũngalu, vate nzika Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

وَلَرَأٰ اِمْرَاةٌ خَافَتْ مِنْ بَوْلِهَا نُشُورًا اَوْ اِعْرَاضًا
فَلَا جَنَاحَ عَلَيْهِمَا اَنْ يُصَلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ
خَيْرٌ وَاُخْضِرَتِ الْاَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا
وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢٢﴾

130.Na inyw'ĩ mũitonya kwĩka wĩananu katĩ wa iveti, ona mwĩna ieleelo syenyu nzeo vyũ, kwa ūu, mũikelekele ngalĩ

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا اَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ
فَلَا يَبْلُغُوا كُلَّ النِّبْلِ فَعَدُّوْهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ

Imwe vyū Ila Ingī ndīkese kūtiwa yīlyī
ta Iṣūnzūŭlīte, na Ite nzisye nesa. Na
ethwa inyw'ī nīmwalūnga na kwīka kwa
ūlūngalu, vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nī Ula Mūekanī Mūno Vyū,
Usūŭtwe nī tei.

تَصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٣٠﴾

131.Na ethwa mo nīmataanīsyā, Ngai
Mwene Vinya W'onthe akamaia elī na
ūthasyo kwīanana na mumo Wake, na
Ngai Mwene Vinya W'onthe Ausūŭtwe
nī mumo Mūf.

وَأَن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كِلَاهُمَا سَعْيُهُ وَكَانَ اللَّهُ
وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿٣١﴾

132.Na nī sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe ila ona syīva syī matunī na ila
ona syīva syī ūlū wa nthī. Na vate
nzika, Ithyī nītūmeyīāfe asu ala
manengetwe Ivuku mbee wenyu, na
twamwīhīāfe inyw'ī ota ūu, kūmūkīa
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indī
ethwa inyw'ī nīmūŭlea kwītīkīla,
īndīlīlikanai kana nī sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe ila ona syīva syī matunī
na ila ona syīva syī ūlū wa nthī, Na
Ngai Mwene Vinya W'onthe
Nīwīyīanītye-We-Mwene, ūla
Mūtaŭwa.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنِ اتَّقُوا اللَّهَ
وَأَن تَقْرَأُوا وَاللَّهُ يَلْعَنُ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا حَبِيدًا ﴿٣٢﴾

133.Na nī sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe ila ona syīva syī matunī na ila
ona syīva syī ūlū wa nthī, na Ngai
Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe
kwīthwa ta Mūsūvī.

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ
وَكَينًا ﴿٣٣﴾

134.We akenda, nūtonya kūmūvetanga
inyw'ī andū na kūmaete angī vandū
venyu; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
E-na ūtonyi mwīanīu wa kwīka ūu.

إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ بِآخَرِينَ
وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ قَدِيرًا ﴿٣٤﴾

135.Ula ona wīva wendaa ītuvi ya nthī
īno, Indī we nī alīlikane kana ītuvi

مَنْ كَانَ يُرِيدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾

ya nthĩ ĩno na ya ĩla ĩngĩ yĩna Ngai Mwene Vinya W'onthē; na Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Wĩwi-W'onthē, Woni-W'onthē.

LUKU 20

136. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! ĩthĩwai mwĩna kĩthito kũũngamĩa ũlũngalu, mwĩ ngũsĩ kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, ona ethwa nĩ ũlũ wenyu ene kana nĩ kwa asyai menyu na e ngya kana e mũthwii, Ngai Mwene Vinya W'onthē E vakuvĩ namo onthe elĩ mbee wenyu inyw'ĩ. Kwa ũu, mũikaatĩe mawendi mathũku nĩkana mũtonye kwĩka ũlũngalu. Na ethwa inyw'ĩ nĩmũũvitha ũla w'o kana kũwelelũka, ĩndĩ lilikanai kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmanyaa nesa maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa.

137. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mwĩtĩkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mũtũmwa Wake, na Ivuku yĩla We ũvuantye kwa Mũtũmwa Wake, na Ivuku yĩla We wavuanisye mbee wayo. Na ũla ona wĩva ũleaa kũmwĩtĩkĩla Ngai Mwene Vinya W'onthē na alaĩka Make, na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo, vate nzika, we nĩwale vaasa mũno.

138. Asu ala metĩkĩlaa na ĩndĩ maisyoka kũlea na kwĩtĩkĩla ĩngĩ, na ĩndĩ mailea, na ĩndĩ makyongeleka nthĩnĩ wa ũlei, Ngai Mwene Vinya W'onthē ndakamaekēa mo ona ĩndĩ ona We ndakamatongoesya nzĩanĩ.

139. Matavye angangani ũvoo kana ve ũsilĩlo wĩ woo kwoondũ woo.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ ۚ إِنَّ

يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أُولَىٰ بِهِمَا فَمَا لَا تَتَّبِعُوا إِلَهَ الْهَوَىٰ أَنْ تَعْبُدُوا ۚ وَإِنْ تَلَوَّا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٢٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ ۚ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٢١﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ أَرَادُوا الْكُفْرَ ۚ لَمْ يَكُنِ اللَّهُ يُلْهِمُهُمْ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾

بَشِيرِ الْمُتَّقِينَ ۚ إِنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٢٣﴾

140. Asu ala mamatusaa alei kwithwa anyanyae mbee wa etfiki. Mo mamanthaa ndafa kuma mokoni moo? Indī *mo nmalilikane kana* ndafa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

141. Na We nūminthe kumūvuanfya inyw'i nthini wa Ivuku kana, yila inyw'i mweew'a Misoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ililewa na kuvūlwa ngūl, mūikekale vamwe namo, okūvika mae ngewa ingi eka isu; nūndū inyw'i mwekala vo, mūkeethwa ūndū ūmwe namo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamombany'a angangani na alei nthini wa Iia-ya-Mwaki, onthe vamwe.

142. Asu ala meteelaa ūvoo ūmūkonini inyw'i. Ethwa inyw'i mwina ūkilyo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, mo maasya, 'ithyi tūya! vamwe nenyu?' Na ethwa alei mena klanda *kyaw'o*, mamatavasya *mo*, 'ithyi tūyaamūsinda inyw'i na kūmasiila etfiki? 'Ngai Mwene Vinya W'onthe akasila kati wenyu Mūthenya wa ūthayūkyo na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamanenge alei nzila ya kūmasinda etfiki.

الَّذِينَ يَتَخَذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ ابْتَغَوْا عَلَيْهِمْ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ
لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾

وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَأَلْتُمْ
اللَّهَ بِكُفْرٍ بِهَا وَيَسْتَهْزِئُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ
حَتَّى يُخْرِجُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا أَنِصَلْتُمْ
إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ
جَمِيعًا ﴿١٤١﴾

الَّذِينَ يَكْرَهُونَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ
قَالُوا أَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ
قَالُوا أَلَمْ نَسْتَحِذْ عَلَيْكُمْ وَنَنْصُرْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
قَالَ اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ
فِي الْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤٢﴾

LUKU 21

143. Angangani mamantaa kŭmŭkenga Ngai Mwene Vinya W'onthe, indĩ We akatuma mo ene methwe me akenge. Na yĩla mo maŭngama kwoondũ wa Mboya, maŭngamaa me aleelu moneke nĩ andũ, namo mamŭlilikanaa Ngai Mwene Vinya W'on the o vanini

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَىٰ يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ۝

144. Ma sŭnzũũlĩte katĩ wa ũũ na ũya mate ma aa kana aya. Na ũla we Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmŭtusaa wa kwanangĩka, we ndũkona nzĩa kwoondũ wake.

مَذْبُذِبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَىٰ هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَىٰ هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ۝

145. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamose alei kwĩthwa anyanya, mbee wa etĩkĩli. Inyw'ĩ mwĩenda kŭmŭnenge Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩtumi kĩtheu ĩũũ wenyu ene?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا إِلَهَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مِثْلًا ۝

146. Vate nzika, angangani makeethwa kĩndĩnĩ kĩla kĩliku mũno vyũ kya Mwaki; na we ndũkona mŭtetheesya kwoondũ woo.

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الذَّرِكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ۝

147. Ateo asu ala melilaa na kũlũnga na maimwĩkwatĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe malũmĩtye na me aĩkĩlku nthĩnĩ wa wĩw'i woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Aa nĩ katĩ wa etĩkĩli. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe o mĩtũkĩ akaumya ĩtuvi ĩnene ĩũũ wa etĩkĩli.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ۝

148. Ngai Mwene Vinya W'on the aĩĩtwe nĩ kŭmŭsilĩla inyw'ĩ nĩkĩ, ethwa mwĩ mũvea na ethwa nĩmwĩtĩkĩlaa? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwosi-Wa-Mũvea, ũmanyi-W'onthe.

مَا يَفْعَلُ اللَّهُ بِعَدَابِكُمْ إِنْ شَكَرْتُمْ وَامْتَنَعْتُمْ وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا ۝

149. Ngai Mwene Vinya W'onthé ndendete k'lonzo kya ndeto nthöku mbee wa andü ateo *kwa ngal'ila* ünüvüf'w'a; n'w'o Ngai Mwene Vinya W'onthé n' W'iw'i-W'onthé, Ümanyi-W'onthé.

لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا
مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَنِيمًا ﴿١٤٩﴾

150. Inyw'í mwakyumböla k'ko k'iseo kana mwak'ivitha, kana k'ökeä üthöku, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthé n' MÜvetangi - wa naí, na n' ütonyi W'onthé.

إِنْ تَبَدُّوا حَيْثُ أَوْ تَخْفَوْهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ
فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفْوًا قَدِيرًا ﴿١٥٠﴾

151. Vate nzika, asu ala mamüleäa Ngai Mwene Vinya W'onthé, na Atümwa Make, na kwenda k'üvathökany'a Ngai Mwene Vinya W'onthé na Atümwa Make, na kwasya 'Ithyí tümetik'ílaa amwe na k'ümalea ala angí, na kwenda k'ökwa n'z'la ya vu katí,

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ
يُفْرِقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ
وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ
ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥١﴾

152. Aa ow'o n'imo alei ala a'k'ítku, na Ithyí n'itüseüv'itye üsil'ílo üth'ínasya kwoondü wa alei.

أُولَئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ حَقًّا وَاعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٥٢﴾

153. Na t'ülo wa asu ala mamw'ítk'ílaa Ngai Mwene Vinya W'onthé na Atümwa Make *onthe* na mailea kw'ík'la k'ivathökany'o katí wa ümwe woo, aa n'imo om'itökí We ükamanenge matuvi moo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé n' MÜekan'í - MÜno Vyü, Usü'twe n' tei.

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفْرِقُوا بَيْنَ
أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٣﴾

LUKU 22

154. Andü ma Ivuku maökülasya we ütume Ivuku y'fthee kuma Ituní. Mo n'ímamöküliye Mose ündü münene k'üv'ita üü: 'Twony'e Ngai Mwene Vinya W'onthé ütheiní.' Na índí üsil'ílo wa kwananga n'wamakwatie n'ündü wa üthöku woo. Na índí n'imoosie kasaü

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِّنَ
السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَىَ الْأَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا
أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ
ثُمَّ امْتَدَدُوا الْجَعْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَرْقَةُ

kwoondū wa ūthaihi Itina wa Syama ntheu kŭmavikŭa; Indī Ithyī nŭtwamaekeie na w'ŭo. Na Ithyī nŭtwamŭnengie Mose ngaananŭo ntheu yīna vinya.

فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطٰنًا
مُبِينًا ۝

155. Na Ithyī nŭtwookŭlilye Kŭlma ŭlŭ woo yīla tweekŭaa ŭtianŭo namo. Na Ithyī nŭtwamatavisye mo 'Likai mbingŭlonŭ mwŭnyivŭtye,' na nŭtwamatavisye, 'Mŭikatŭle mwŭao ŭlŭ wa ŭvoo wa Savato.' Na Ithyī nŭtwoosie ŭtianŭo mŭlŭmu kuma kwoo.

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بَيْنَنَا وَهَمَّوْنَا لَهُمُ
ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي
السَّبْتِ وَآخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ۝

156. Na Indī kwoondū wa kwananga kwa ŭtianŭo kwoo, na kŭlea kwoo kwa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kŭmantha kwoo kwa kŭmoaa Athani vate ŭlŭngalu, na kwa kŭneena kwoo kwa kwasya kana: 'ngoo sitŭ nŭ mbove ikakunŭkŭlw'a ngunŭko,' -----aiee, Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwisilŭlte syo nŭndū wa ŭlei woo, kwoondū wa ŭu mo metŭkŭlaa o vanini.

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكَفَرِهِمْ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بَعْدَ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا
غُلْفٌ بَلْ طَعِبَ اللَّهُ عَلَيْهَا يَكْفُرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ
إِلَّا قَلِيلًا ۝

157. Na nŭndū wa ŭlei woo na ŭneeni woo ŭlŭ wa Malia wa wilŭanŭli mwai,

وَيَكْفُرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَىٰ مَرْثَمٍ مُّبِينًا
عَظِيمًا ۝

158. Na kŭneena kwoo; Ithyī nŭtwamŭaie Yesŭ, Masia, Mwana wa Malia, Mŭtŭmwa wa Ngai Mwene Vinya

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْثَمٍ

W'onthe; oyla mo mayaamŭaa we ona
mayaamwamba mŭkelany'onŭ!*

رَسُولُ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ

* Ŭndŭ ŭla mŭnene vaa nŭ wa Ayuti kŭemwa nŭ
kŭmŭaa Yesŭ kwa nzŭa ona yŭva. Mŭsomi
nŭnŭŭlilikanw'a kana kuma mwambŭlŭlŭyo Ayuti
mayŭkathŭla kana nŭmatonyie kŭmŭaa Yesu.
Ngewa ŭno ya Ayuti nŭlŭlumiŭlŭ'e kŭlewa nŭ
Kulani Ntheu; na nŭkyo kŭtumi mŭminŭkŭlŭyoni wa
mŭsoa ŭŭ, ŭneeni wa mŭthya nŭ kana ona ethwa
kweekŭkie ata mo vate nzika nŭmaemiwe nŭ
kŭmŭaa Yesŭ. Uu ti kwasya kana kwambiwa kwa
Yesŭ nŭkŭŭlewa, ŭndŭ kŭla kŭleetwe nŭ kŭkw'a
kwake mŭkela ny'onŭ. Ndeto ŭno 'shubbiha' nŭhŭnŭ
wa mŭsoa ŭŭ nŭ ya kŭsŭanŭwa mŭno. Ngewa ŭno
yŭ nŭhŭnŭ wa mŭsoa ŭŭ ndŭkwŭlŭkŭla mŭndŭ ŭngŭ
ateo Yesŭ kana kwa nzŭa ŭngŭ, nŭtonya kŭweta
ŭndŭ ŭsu wŭ w'onthe. Kwŭanana na mŭao ya
ŭneeni nŭhŭnŭ wa ndeto ŭno 'shubbiha' ndŭneenaa
ŭlŭ wa mŭndŭ ŭngŭ ateo Yesŭ Klisto we mwene.
Ŭu nŭ kwasya kana we nŭwe woolanilŭ'e na
ooneka nŭmo avw'anene na mŭndŭ ŭngŭ. Otondŭ
Yesŭ wambiwe mŭkelany'onŭ ena mŭvw'ano wa
mŭndŭ ŭngŭ. Indŭ kŭlea ti kwa kwambwa
mŭkelany'onŭ kana kŭkw'a kwake, indŭ ŭlei nŭ
kŭkw'ŭ kyake mŭkelany'onŭ. Vate nzika, vo waf
kŭthokoo kŭnene kya ŭndŭ kŭtonya kwŭthwa
kweekŭkie. Kwa ŭu, mŭsoa ŭŭ ŭndee kŭseŭvya
wonany'o wa kŭthokoany'o na nzika. Maŭndŭ ala
angŭ onthe nŭ kŭtalŭthya tŭ. Uu nŭw'o waf wa
mŭminŭkŭlŭyo. Ethwa ndeto ŭno 'shubbiha'
yŭneena ŭlŭ wa ŭvoo ŭŭ. Ŭu nŭkw'onany'a ngewa
ya nguthu ilŭ syakaanŭaa ŭlŭ wa ŭndŭ
kweekŭkŭte. Vai nguthu ŭmwe yasyo yaf na ŭ-w'o
ŭlŭ wa ŭneeni wayo, kwa ngelekany'o ya
mŭŭkŭtŭ wa Aklisto wa kŭkw'ŭ kya Yesŭ
mŭkelany'onŭ na ŭtina ŭthayŭŭkyo ndwaneenetwe
na itumi mbŭanŭ indŭ waf ŭtalŭthyo tŭ. Ota ŭu
ŭneeni wa Ayuti ŭlŭ wa kŭkw'ŭ kya Yesŭ
mŭkelany'onŭ waf ŭtalŭthyo ona w'e, nŭndŭ wamo
kwŭŭya kiimba kya Yesŭ. Ow'o mo nŭmoonanisy
nzika syoot ila mŭf nasyo ŭlŭ wa ŭvoo ŭŭ w'onthe
wa kŭkw'ŭ kŭla kŭwetawa na mamŭkaany'a Vilato
makyasya kana we nŭtonya kuma vo na kumŭla
mbee wa andŭ akyasya kana we nŭthayŭŭkŭte
kuma kwa akw'ŭ *Mathayo 27:63-64*

Nŭndŭ wa kŭtumi kŭt mŭminŭkŭlŭyo wa mŭsoa ŭŭ
nŭŭkunŭkŭlŭ ŭkyasya, 'Wa innallazeena' kwaŭla
w'o asu ala methŭwa na kŭvathŭkany'o ŭlŭ
waky'o kana ŭlŭ wake we ŭla kyamŭkwatie, mo
mŭf na nzika katŭ woo ene.

Bal Rafa'a hullaho ilaihi' Masilamu angŭ mŭno
nŭmafŭlŭaa kuma kŭlungunŭ kŭt kya mŭsoa ŭŭ kana
wonany'o ŭŭ wa 'Bal' kyonanasya kŭko kya
kwambwa mŭkelany'onŭ ŭŭ nŭ; vandŭ va kŭmŭeka
we akw'e mŭkelany'onŭ, Ngai nŭwamŭtangŭte we
kwa kŭmŭkŭlŭya we kŭmwŭl kŭthi vandŭ matunŭ.
Kwa ŭu we aŭlŭtwe kwŭthwa e thayŭ vandŭ
yayayanŭ ena mŭmbŭlŭwe oŭla we waf naw'o mbee
wa kŭtata kŭmwamba mŭkelany'onŭ. Ualyŭlo ŭŭ
nŭetae makŭlŭyo maingŭ me vinya, na mŭno ta:

(a) Ethwa Yesŭ ndaambwa mŭkelany'onŭ ona
vanini ŭvoo ŭŭ w'onthe wa kwambwa
mŭkelany'onŭ nŭŭlewa vyŭ na kŭko kŭt kyonthe no
ŭvŭngŭ kana kŭlea kumanya kŭla kwaŭ na Ayuti,
Aklisto na Alomi ota ŭu?

(b) Nŭ wa nŭhŭnŭ wa mŭsoa ŭŭ vala vekwasya kana
Yesŭ nŭwookŭlŭw'e kŭ-mwŭl atwawa itunŭ? W'on
he ŭla ŭwetetwe nŭ kwasya kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe nŭwamŭkŭlŭlŭye we Kwake- Mwene.
Kwŭanana na ŭkŭlŭyo ya mbee nzŭa ya kŭseŭvya
wonany'o wa ŭsengy'o kwŭanana nondŭ kŭko kya
kwambwa mŭkelany'onŭ kŭteŭlewa indŭ
nŭkŭwetawa kana mŭndŭ ŭla wambiwe
mŭkelany'onŭ ti Yesŭ indŭ nŭ mŭndŭ ŭngŭ ŭla
wanengiwe mŭvw'ano wa Yesŭ nŭ alaŭka amwe
kwa mwŭao wa Ngai. Nŭndŭ wa nzika na
motalŭthyo ŭlŭ wa mŭndŭ ŭla wambiwe. Nŭ ŭtheu
kana ngewa ŭno yongeleelaa makŭlŭyo maingŭ na
maŭndŭ me vinya tŭ mbee wa kmamina. Mbee wa
ŭu, ngewa ŭno yonthe ndŭna wambŭlŭlŭyo ona
vanini. Vai ŭkŭsŭ wa kŭveva kana ŭkŭsŭ umŭtw'e
nŭhŭnŭ wa ngewa sya Mwathani Mŭtheu mŭuo

We, Indĩ nĩwawv'ananiw'e kwoo ooneka ta *Umwe ūla mwambe*; na ala mena kĩvathũkany'o ūvoonĩ ūũ vate nzika me nthĩnĩ wa mwĩkalo wa nzika *ĩũũ waw'o*, mo mai na ūmanyi *mũtheu waw'o*; Indĩ mo maatiĩaa kũtalĩthya tũ; namo mayaaĩsa kũalyũla *ũtalĩhyo* ūũ ūkatw'Ŧka w'o;

لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَقِيَ شَاقٌّ مِنْهُ
مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ
يَقِينًا ﴿٥٦﴾

159. Kũleana na ūu, Ngai Mwene Vinya W'on the nĩwamũkĩlilye we Kwake-Mwene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwene Vinya, MŪĩ.

بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٥٧﴾

160. Na vai katĩ wa Andũ ma Ivuku ūtakayĩtĩkĩla mbee wa kĩkw'ũ kyake; na Mũthenya wa ūthayũũkyo, we *Yesũ* akeethwa ngũsĩ *ĩũũ woo*.^{2*}

وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ
وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿٥٨﴾

² * *Wĩhwe ĩũũ wake* waaumĩw'a kũtw'ĩka ūndũ ūũ wa ūseny'o na ūtaaoneka ūla wongeleelaa kũtalĩthya kwĩna kĩthokoo.

Ngewa ĩno ya mũsoa ūũ nĩta yaetiwe tene tũ nĩ asomi ĩvinda yĩla Mũũmwwa wa Ngai *mũuo wĩhwe ĩũũ wake* wekalile we mwene atawĩsĩ vyũ. *ĩũũ* wa ĩkũlyo ya kelĩ wonzu wa ūneeni ūũ nĩwĩyonanĩtye kuma ndetonĩ sya Kulani Ntheu. Ndeto ĩno 'Rafa'a' yaasyaa ūkĩĩftw'e. Yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe wamũkĩlyi mũndũ, ūkĩĩĩĩũ ūsu mavinda onthe ūneenaa *ĩũũ* wa mwĩkalo wa mũndũ no ti kwa mwĩĩ wake. Ow'o kũĩtonyeka kũalyũla mũsoa ūũ kwa nzĩa ĩngĩ ona yĩva mbee wa ūalyũlo ūũ, ūkĩĩĩĩũ wa mwĩkalo wa kĩveva. Mũsoa ūũ wĩasya kana Ngai Mwene Vinya W'ontheamũkĩlilye Yesũ Kwake-Mwene. Nĩ ūtheu kana vai vandũ yayayanĩ ya ĩtu vawetetwe vala Ngai Mwene Vinya W'onthe wamũkĩlilye we amũtwaa. Amũkĩlilye we Kwake-Mwene o yĩla We wai vo vala Yesũ wai. Vai vandũ ĩtunĩ kana *ĩũũ* wa nthĩ vathei Ngai Mwene Vinya W'onthe ūte vo. Kwa ūu yĩla ūmwẽ ūnũkwĩwa kana nĩwookĩlilye Kwake-Mwene, mũendelee wa mwĩĩ ndũtonyeka na ndwoneka.

Kwĩanana na ūmanyi wa Ahmadiyya mũsoanĩ ūũ, nzĩa ya 'kũlea' yĩwetwa nũndũ wa Ayuti kũweta kĩkw'ũ kya kũmo kya Yesũ. Nĩ ūtheu kana kũlea kũumanĩwa nĩ kũthengeanĩ na Ngai.

* Mũsoa ūũ nĩwĩthĩĩtwe wĩ wambĩĩĩĩlyo wa ngaananĩto nthĩnĩ wa umo waw'o. Asomi amwe nĩmetĩkĩlaa kana w'o ūneenaa *ĩũũ* wa ĩvinda yũkĩte yĩ vaasa ūndũ ūkonĩĩ ĩvinda ya kwambwa mũkelany'onĩ ūla ūkwonany'a kana Ayuti onthe vyũ mũthenya ūmwẽ makeethwa na mũĩkĩĩto nthĩnĩ wa Yesũ Klisto na kũmwĩtĩkĩla we ta mwathani wa W'o wa Ngai. Ota ūu mo maasya kana kyama kĩĩ kĩkooneka ĩvinda ya Yesũ Klisto e thayũ. ūu umanaa na ndeto ii: 'qable mautehi' ĩla syĩkwasya, mbee wa kĩkw'ũ kyake.

161. Kwa ūu, nūndū wa wīki wa naī wa
Ayuti, Ithyī nītwamavatie syīndū nthēu
ila mo meetīkīlītw'e, na ota ūu, nūndū
wa kūmasiīla *andū* aingī kuma nzīanī ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe,

فَيُظْلَمُونَ مِنْ الَّذِينَ هَادُوا وَاحْرَمْنَا عَلَيْهِمْ طَيْبَاتِ
أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿٦١﴾

162. Na *nŋndŋ* wa kwosa liva *ŋyao* wa *mbesa*, onakau mo *nŋmavaŋtwe* w'ŋ, na *nŋndŋ* wa *kŋya* kwoo *ŋthwii* wa *andŋ* na *ŋthyoeku*. *Ithyŋ* *nŋtŋseŋvŋtŋye* *ŋsilŋlo* wŋ woo kwa asu ala *matetŋkŋlaa*.

وَأَخَذَهُمُ الرَّبُّوَالْقَدْ هُمُاعْنَهُوَأَكْلَهُمَامَوَالِ
النَّاسِوَالْبَاطِلُوَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ
عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦﴾

163. Indī asu ala katī woo alūmu nthīnī
wa ūmanyi, na etīkīli, metīkīlaa maūndū
ala we matheetwe kwaku na ala³

لَكِنِ الرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ
بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ

³ Nōndū Ayuti mayaamba kōmwītkīla we,
kwīanana na woni wa asomi asu Yesū nokōvika
ethwe e o thayū ona yu.

Woni Ūng' Ūla wĩtkĩlawa kwa wing' nũndũ wa Ūneeni ŪŪ, 'mbee wa kĩkw'Ū kyake' ŪmŪwetaa kĩla mũndũ wĩna mũkĩŵo wa Kĩyuti wa İvinda ya Yesũ Klisto. Nĩhĩnĩ wa Ūndũ Ūũ nĩ kwasya kana kĩla MŪyuti nũkamwĩtkĩla Yesũ Klisto mbee wa kĩkw'Ū kyake-Ūsũanĩ Ūla Ūtonya kũthw'a no Ngai tũ. Kwa İvuso İthũku maũndũ maĩng' me vinya na mathĩna nĩ kũũsĩla kwĩtkĩla kwa ioso yĩ syonthe vyũ.

Uu wlonany'a kana nokovika Yesu ethwe athamile
nthl'ila syatutwe n' mba! ila syaafite sya Isiraeli na
kwa kwika Uu we niweanatsise wia wake wa
k'utwaa Uvoo wake kwa ndithya syontha Ikumi na
ilil' sya malondu mau ma nyumba ya Isiraeli. Woni
Uu n'utwikwa na vinya m'uno n' wathani wa
Yesu Klistoila nthini waw'o waisye kana we
n'unoithi k'umantha malondu mau ma nyumba ya
Isiraeli *Mathayo 15:24*.

Itihyi twInengane kyeU kIna kIvathUkany'o vyU
 tUu wa UndU Uu mUmU. MUsoa UU Ula wI uungu
 wa UkunfIkIi UalyUItwe ta UU: 'Vai 'Omwe' kaI
 wa AndU-ma-Ivuku vate nzika, Uta kamwItIkIla we
 YesU mbee wa kIkW'U kvake.'

Ndeto ino landik'itwe yeekete- 'Umwe' ndi nthini wa mUsoa UU Indl n'iyosetwe ta wa w'o onakau vai ūtheu wayo. Takethwa n'inandike nthini wa mUsoa UU Isomeka UU:

Wa in aḥadun min Ahlil-Kitab

Ndeto Ino fandiikitwe yeekete ntyo yosetwe. Ithyl twlasya kana vandu va 'Ahad' kúwetsa ntwatlwatwe ní kúSúnta Iólu wa ndeto Ino 'fareeg' ta yo ndeto Ila yosetwe. Na vailyl óu Indí dalyólu wíthwa óilyl ta óú: Vai nguthu kana mbá kuma katí wa Andó-ma-Ivuku ítakethwa na muíkita nthíntí wake *Yesó Klisto* mbée wa kík'w'ó kyake.'

matheeiw'e mbee waku, na *mUno mUno* ala malūmasya Mboya na ala maĩvaa Saka na ala mamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa MŪminŪkĩlyo. Ithyĩ vate nzika, tūkamanenge aa ũtuvi ĩnene.

الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَ
الْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٢﴾

LUKU 23

164. Vate nzika, Ithyĩ nĩtũetete ũvuany'o kwaku we, ūndũ Ithyĩ twatwaie ũvuany'o kwa Noa na Athani ala maĩ ĩtina wake; Na Ithyĩ nĩtwatwaie ũvuany'o kwa Avalamu na Isumaeli na Isaka na Yakovo na syana syake na Yesũ na Yovu na Alũni na Solomoni, na Ndaviti Ithyĩ nĩtwamũnengie 'Savulĩ'.^{4*}

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالْحَبِشِ
مِّنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَ
إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ
يُوسُفَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَإِنَّا دَاوُدَ
نَرَبُّوهُ ﴿٢٣﴾

165. Na *Ithyĩ nĩtwamatũmie Atũmwa amwe* ala tũminĩte kŪŵwetea we---na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaneenie na Mose we mwene.^{**}

وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا
لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿٢٤﴾

166. Atũmwa, Aeti ma ũvoo mũseo na Akaanany'a, nĩkana andũ maikethwe na ūndũ wa kũmũkũlya Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩtina wa *kũvika kwa Atũmwa*; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwene-Vinya, Mũĩ.

رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ
حُلٌّ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا
حَكِيمًا ﴿٢٥﴾

167. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nũkũsĩlaa kwa nzĩa ya *ũvuany'o ūla* We

لَكِنِ اللَّهُ يَشْهَدُ بِمَا أَنزَلَ إِلَيْكَ أَنزَلَهُ بِعِلْمِهِ
وَالْمَلَائِكَةُ يَشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ﴿٢٦﴾

⁴ *Zaboora' ĩla yaasya Savulĩ.

^{**} Kwĩanana na ūneeni wa Kĩlalavu ūla ĩtina wa ndeto yatũngĩĩĩĩwa tondũ *Takleeman* Itũngĩĩĩĩĩwe nthĩnĩ wa mŪsoa ūũ, Itũngĩĩĩĩĩwa na kĩlecelo kwonany'a kĩtumi kĩĩna kana mwĩkalo wa tũĩũ kana kũmina nzika. Mawoni aa onthe nĩmatonya kũthũkũmĩthw'a ĩvindani o yĩmwe.

Okũtheesya we kana We aũtheetye
usũwe nĩ ũmanyi Wake; na alaĩka
namo mena Okũsĩ ota ũu; na Ngai
Mwene Vinya W'ontho nĩ Mwĩanũ
kwĩthwa ta ngũsĩ.

168. Asu ala matetĩkĩlaa na kũmasiĩla
angĩ nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'ontho, vate nzika, mo nĩmaminĩte
kwaĩa vaasa.

169. Vate nzika, asu ala maleile
kwĩtĩkĩla, na meeka meko mate ma
ũlũngalu, Ngai Mwene Vinya W'ontho
ndakamaekaa mo, ona We ndakamony'a
mo nzĩa ona yĩva.

170. Ateo nzĩa ya Iianĩ-ya-Mwaki vala
mo makekalaa kwa İvinda İasa mũno.
Na ũu nĩ ũvũthũ kwa Ngai Mwene
Vinya W'ontho.

171. Inyw'ĩ mbaa-andũ, Mũtũmwa
nĩmũviku kwenyu ena ũla W'o kuma
kwa Mwĩalĩ wenyu; kwa ũu İtĩkĩlai, na
kũkeethwa kwĩ ũseo kwenyu. Indĩ
inyw'ĩ mwalea kwĩtĩkĩla, nĩw'o, nĩ kya
Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩla kĩ
matunĩ na kĩla kĩ İũlũ wa nthĩ. Na Ngai
Mwene Vinya W'ontho nĩ ũmanyi-
W'ontho, Mũĩ.

172. Inyw'ĩ Andũ ma İvuku!
Mũikamĩkĩle mĩvaka nthĩnĩ wa ndĩni
yenyu, na mũikaneene İũlũ wa Ngai
Mwene Vinya W'ontho ateo ũla w'o.
Nĩw'o, Masia, Yesũ, mwana wa Malia,
aĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya
W'ontho tũ na wĩanĩũ wa ndeto Yake

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ذَلُّوا
ضَلَالًا بَعِيدًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيُغْفِرْ لَهُمْ
وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ۝

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَكَانَ ذَلِكَ
عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۝

يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَهُمُ الرُّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ
رَبِّكَمْ فَأَمِنُوا خِيَرًا لَكُمْ وَإِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ لِلَّهِ مَا
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى
اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

Ila We watheesye kwa Malia, na tei kuma Kwake-We. Kwa ūu, mwĩtĩkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atũmwa Make, na mũikasye, 'mo nĩ atatũ.' Ekai, kũkeethwa kwĩ ūseo kwenyu. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Ngai ūmwe tũ. Kwĩ vaasa mũno na ūtheu Wake We kwĩthwa na mwana. Kĩla ona kĩva kĩ matunĩ na kĩla ona kĩva kĩ tũlũ wa nthĩ nĩ Kyake We. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩw'ianĩe kwĩthwa ta Mũũngamĩ.

رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْفَهُآ إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحُ قُدُسِهِ
فَأَمْنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَ شَيْءٍ إِنَّمَا هُوَ
خَبِيرٌ لَّكُمُ إِنَّكَ اللَّهُ إِلَهُ وَاحِدٌ سُبْحَانَهُ أَنْ يَكُونَ
لَهُ وَلَدٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ
بِاللَّهِ وَكِيلًا

LUKU 24

173.Vate nzika, Masia ndakasonoka kwĩthwa e mũthũkũmi wĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe; ona alaĩka ala me vakuvĩ na Ngai; na ūla ūvũthasya kũmũthaitha We na wĩw'aa e mũng'endu, We akamombany'a Kwake-Mwene onthe.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا
الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ
يَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرُهُمْ إِلَهُهُ جِثَعًا

174.Indĩ kwa asu ala meetĩkĩlile na meekie mawĩa maseo, We akamanenge mo matuvi moo meanĩu na kũmongeleela mo maingĩ katĩ wa ūlau Wake; Indĩ asu ala mavũthisye na maĩ na ngathĩlo, We akamasilĩla mo na ūsilĩlo wĩ woo. Namo maikona mũnyanya kana mũtetheesya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ
وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنَكَفُوا
اسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ
لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

175.Inyw'ĩ andũ! Ow'o ūkũsĩ mũtheu nũmũvikĩe inyw'ĩ kuma kwa Mwĩlaĩ wenyu, na Ithyĩ nĩtũtheetye kyeni kĩtheu kwenyu.

يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَهُمُ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكَ
وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا

176.Kwa ūu, kwa asu ala mamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kũmũkwata We mamũlũmĩtye, We vate nzika, akamalikya mo teinĩ Wake na mumo na akamatongoesya mo nzĩanĩ ĩla ndũngalu yelekele Kwake-Mwene.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ
فِي رَحْمَتِهِ مِنْهُ وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمُ اللَّهُ صِرَاطًا
مُسْتَقِيمًا ۝

177.Mo maũkũlya we myamũlo. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe amũnengae inyw'ĩ myamũlo Yake ĩũlũ wa ndiwa 'Kalaala.' Ethwa mũndũ nĩwakw'a atatiĩte kaana, na ena mwĩĩtu-a-nyinyia, we akoosa nyunzu ya syĩndũ ĩla we watia; na akamũtiĩa mwĩĩtu - a-nyinyia ethwa nde mwana. Na ethwa ve eĩtu ainyia eĩ masyaanĩw'e, ĩndĩ mo makoosa ilungu ĩlĩ katĩ wa itatũ sya syĩndũ ĩla we watia. Na ethwa atiĩwa nĩ aneethe eĩ aũme na aka, -----ĩndĩ mũndũũme akoosa kĩanda kĩana kya eĩtu eĩlĩ. Ngai Mwene Vinya W'onthe emũvathũkanĩsya inyw'ĩ ūũ nĩkana mũikese kũthi ūtee, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa.

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ إِنْ امْرُؤًا
هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ
وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ إِنْ كَانَتَا أُخْتَيْنِ
فَلَهُمَا الشُّلُّنِ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا
وَنِسَاءً فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمْ أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝

سُورَةُ الْمَائِدَةِ مَدَنِيَّةٌ

(٥)

AL-MAAIDAH
(Wavuanĩw'e Medina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Ianĩsyai mawĩw'ano menyu. Inyw'ĩ nĩmwĩtkĩlĩtw'e kũya nyamũ ila syĩ maũũ ana, sya mũthemba wa ng'ombe ateo ila mũminĩte kũvatwa, ateo mũikaitw'ĩkĩthye nyamũ ila sya nzyĩma kwĩthwa mbĩtkĩlye ĩvinda yĩla mwĩ nthĩnĩ wa Haji; nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe atusaa ũndũ We wendaa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُنْتَهَى عَلَيْكُمْ غَيْرَ عَلَى الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ②

3. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mũikaivukye imwe katĩ wa syĩndũ*¹ ila Ngai Mwene Vinya W'onthe witheetye. Ona Mwei Mũtheu, ona nyamũ ila ietetwe sya nthembo, ona nyamũ sya ũthembeo ila syĩkĩlĩtwe masango, ona ala mekwĩyũmbanĩsya kũthi kũvoya nthĩnĩ wa Nyũmba Ntheu, makĩmantha manee ma Mwĩai woo na kwenda Kwake. Na yĩla inyw'ĩ mwaumya ngũa sya Haji na kuma nthĩnĩ wa Nthĩ Ntheu, nĩmũtonya kũsyĩma. Na ũmaitha wa andũ ala mamũsiĩte kũthi Mũsikitinĩ Mũtheu, ndũkamũsesenge inyw'ĩ nĩkana mwĩke naĩ. Na tethany'ai mũndũ na ũla ũngĩ nthĩnĩ wa ũlũngalu na ũtheu; ĩndĩ mũikatetheanĩsye mũndũ na ũla ũngĩ nthĩnĩ wa naĩ na wĩki-wa-mothũku. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّعْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا أَمْثِلَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمُكُمْ شَتَانُ قَوْمٍ أَنْ صَدَّكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ③

¹ * Syĩndũ ila itheetw'e nitonya kũsũanĩwa na mavinda, kũndũ kana syĩndũ ila syĩ thayũ.

vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ mwai kwa ūsilĩlo.

4.Nĩmũvatĩtwe kũya *nyama sya nyamũ*
ĩla yĩyũafĩte, na nthakamema nyama sya
ngũlũe; na ıla syathĩĩw'e syĩtwa yĩte ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ıla sya
kw'itwa, na ıla syũafĩtwe na kũkũnwa,
kana ıla syũafĩtwe nĩ kũvalũka kana
kũtũĩĩka *Okongonĩ*; na ıla syũafĩtwe kwa
kũtũlangwa mbya, na kĩĩĩku kya nyamũ
ngai ateo ıla inyw'ĩ mũng'eete nesa; na
ıla syũafĩtwe tũlũ wa Othembeo. Na
inyw'ĩ nĩmũvatĩtwe kũmanyĩ Ivuso Iseo
kana Ithũku kwa nzĩla ya kwaũsya. Kĩĩ
nĩ kĩko kya wau wa matũ. Umũnthĩ ūũ
asu ala matetĩkĩĩlaa nĩmeyĩtũkĩte
kũmyananga ndĩni yenyu. Kwa ūũ
mũikamakĩte mo, ĩndĩ ngĩei Nyie.
Umũnthĩ ūũ Nyie nĩnamwĩanĩĩsya ndĩni
yenyu, na kwĩanĩĩsya mumo Wakwa tũlũ
wenyu, Na Nyie Nĩnĩmũnyuvĩĩte inyw'ĩ
Isilamu kwĩthwa ndĩni yenyu, ĩndĩ ūũ
ũnũkĩngĩĩw'a nĩ nzaa, atekwenda
kwelekela kwĩka naĩ, vate nzika, ĩndĩ
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

5.Mo meũkũlya we kĩĩla mo metĩkĩĩĩtw'e.
Asya, 'Syĩndũ syonthe ıla nzeo
nĩsyĩĩkĩĩĩtw'e kwoondũ wenyu; na ıla
mw'imanyĩĩtwe nyamũ na nyũnyi sya
nzyĩĩma *kũmũkwatĩla* inyw'ĩ;
mũkimanyĩsya syo kũsyĩĩma na
kw'imanyĩsya syo ūndũ Ngai Mwene
Vinya W'onthe ūmũmanyĩĩtwe inyw'ĩ.
Kwa ūũ, yai katĩ wa ıla syo iũmũkwatĩla,
na wetai syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe tũlũ wasyo. Na mũkĩei Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika,

خُزِمَتْ عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا
أَهْلُ بَيْتِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمُتَوَشَّجَةُ وَالْمُتَوَشَّجَةُ
وَالنَّطِيطَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ
عَلَى النَّصَبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذِكْرُكُمْ فَسُقِ
الْيَوْمَ بِإِسْ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ
وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَمْتَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي
مَخْصَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

يَسْتَوْفُونَكَ مَاذَا أَرْجِلُ لَهُمْ قُلْ أَرْجِلُ لَكُمْ الْفَلَيْتُ
وَمَا عَلَيْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا
عَلَّمَ اللَّهُ فُكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ
اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَرِيعُ الْحِسَابِ ٥

Ngai Mwene Vinya W'onthe E-mĩtũkĩ
kwa kũtala.

6.Umũnthĩ 00 syĩndũ syonthe ila nzeo
nĩmbĩtĩkĩlye kwoondũ wenyu. Na lĩu wa
Andũ-Ma-Ivuku nĩmwĩtĩkĩlye kwenyu,
na lĩu wenyu naw'o nĩmwĩtĩkĩlye kwoo.
Na iveti ntheu Na mbĩtĩkĩli na iveti ntheu
kuma katĩ wa ala manengetwe Ivuku
mbee wenyu nĩmbĩtĩkĩlye kwenyu; yĩla
mwainenge ngaasya syasyo, mũkĩtwaana
nasyo kwa mwĩlao, mũtekũka ũlaalai,
ona mũikaie ndũsyoy sya kĩmbithĩ. Na
ũla ona wĩva ũleaa mũĩkĩllo, vate nzika,
wĩla wake ũtw'ĩkĩte vathei na Itunĩ
akeethwa katĩ wa ala mena wasyo.

LUKU 2

7.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlāa! Yĩla inyw'ĩ
mwaũngama Mboyanĩ, thambyai
mothyũ menyu, na moko menyu kũvika
ikokoanĩ, na vũũsyai mĩtwe yenyu na
moko mena kĩw'ũ, na thambyai maũũ
menyu kũvika ngũlimũnĩ. Na ethwa
mwĩ awau kana mwĩ kyalonĩ, kana
ũmwe wenyu nĩwauma kyoonĩ kana
nĩmũkiitĩte iveti, na mũileaa kwona
kĩw'ũ, ĩndĩ ĩvakei mũthanga ũla mũtheu,
kũtayamamu kũvaka moko na mothyũ
menyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndendaa kũmwĩkĩla inyw'ĩ thĩnanĩ, ĩndĩ
We nĩwendaa kũmũthesya inyw'ĩ na
kwĩfanĩsya manee Make ĩũlũ wenyu,
nĩkana mũtonye kũtũnga mũvea.

8.Na lilikanai ĩnee ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe yĩla yĩ ĩũlũ wenyu na
ũtianĩ ũla We weekĩie nenyu, yĩla

الْيَوْمَ أَجِلْ لَكُمْ الظِّبْيُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
جُلْ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ جُلْ لَهُمْ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ
الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُوهُنَّ آجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ
غَيْرِ مُسْفَحِينَ وَلَا مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِآيَاتِنَا بَعْدَ حَيْثُ حَظَّ عَلَيْهِ - وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنْ
الْخَاسِرِينَ ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا
وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا
وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ
الْمَخَائِطِ أَوْ لَسْتُمْ أَنْسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ فِيهِ
مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ
لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ②

وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ
بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ③

inyw'ī mwaisye, 'Ithyī nītwīw'aa na nītūatīīaa.' Na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīśī nesa maūndū ala me ilīkonī.

9. Inyw'ī ala mwītīkīīaa! Ikalai mwīlūmītye kwoondū wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe mūkyumya ūkūsī kwa ūlūngalu; na ūmaitha wa andū ndūkamūteelemye mwīke ūla ūte ūlūngalu. Ithīwai mwī ma w'o *mavinda onthe*, ūu nīw'o ūthengeanīe mūno na ūlūngalu. Na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmesī maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

10. Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmathīte ala metīkīīaa na kwīka meko maseo, kana mo makeethwa na ūekeo na ītuvi īnene.

11. Na kwa asu ala maleaa kwītīkīīa na kūlea Mīsoa Yaitū, mo nī andū ma Mwakinī.

12. Inyw'ī ala mwītīkīīaa! Lilikanai mumo na Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla wī īūlū wenyu, yīla andū maeleele kūtambūūkyā moko moo īūlū wenyu, īndī we nīwang'uthie moko moo kuma īūlū wenyu; na mūkīei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na etīkīlī nīmaīlītwe nī kūmwīkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

LUKU 3

13. Na mūno mūno Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwoosie ūtianīo kuma kwa Aana-ma-Isīlaeli. Na Ithyī

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوْمِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ
وَلَا يَحِبُّوا صَفْوَكُمْ شَنَا نَ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدُوا أَعْدَاؤَ اللَّهِ
هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ ⑩

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا لَهُمْ
مَقْفَرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ⑪

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّجْمِ ⑫

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ
قَوْمٌ أَنْ يَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ
عَنكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ⑬

وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ
اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَنتُمْ

nĩtwookĩlĩlye atongoi*² Ikũmi na eĩĩ kuma katĩ woo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwaisye, 'Vate nzika, Nyie nĩ vamwe nenyu. Ethwa inyw'ĩ nĩmũ0lũmya Mboya, na kumya Saka na kũmetĩkĩla Atũmwa Makwa na kũmatw'ĩkĩla na kũmũnenge Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩla kĩseo, Nyie ngavetanga mothũku menyu kuma kwenyu na kũmwĩtĩkĩlĩya inyw'ĩ *kũlika* nthĩnĩ wa Mĩũnda ĩla ĩvĩtĩlaa tũlũsĩ katĩ wayo. Indĩ ũla ona wĩva katĩ wenyu ũleaa kwĩtĩkĩla ĩtina wa ũu, vate nzika, we nĩwaĩtye nzĩla ĩla ya w'o.

14.Kwa ũu, kwoondũ wa kwananga kwa ũtianiũ kwoo, Ithĩĩ nĩtũmaumanĩe mo, na nĩtũmĩthĩtye ngoo syoo. Mo nĩmaalyũlaa ndeto makasyumya vandũ vasyo vala valĩ na nĩmolĩtwe nĩ kĩlungu kĩnene kya maũndũ ala mo mataiwe namo.

الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ
وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا لَّا تُكْفِرُونَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَلَا تَدْخِلُكُمْ جَنَّةٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ مَنْ
كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٤﴾

فِيمَا نَقُضُهُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ
قَسِيَةً يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا
مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَآئِنَةٍ مِنْهُمْ
إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٥﴾

² Vangĩ nokwĩthwa vate ndeto ĩmwe ĩla ĩtonya kwĩanĩsya U-w'o wa ndeto ĩno 'naqeeb'. Yo ndĩkwasya, 'mũtongoi' tũ ĩndĩ yo yaasya, 'mũtavany'a' Omwe ũla wĩna Okũmũ wa kũsoma ũtavany'a kana kumya ũtwio vandũ va ũsumbĩki kana mavinya ang manenange.

Na we ndũkaeka kwona ūseleke ngalĩ ũla yoo, ateo *nthĩnĩ* wa avũthũ moo. Kwa ūu, maekee mo na onany'a ūmĩĩsyoy, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho amendaa asu ala mekaa moseo.*³

15.Na kuma kwa asu ota ūu ala maasya, 'Ithyĩ twĩ Aklisto,' Ithyĩ nĩtwoosie ūtianĩo, Indĩ o namo nĩmolĩtwe nĩ kĩlungu *kĩeo* kya maũndũ ala mo mataiwe namo. Kwa ūu, Ithyĩ nĩtwĩkĩtĩe ūmaitha na kĩmena katĩ woo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho o mĩtũkĩ, akamamanyĩthya maũndũ ala mo mekaa,*

16.Inyw'ĩ Andũ-Ma-Ivuku! Mũtũmwa Waitũ nĩũkĩte kwenyu ūla ūmumbũĩĩlaa inyw'ĩ maũndũ maingĩ ma Ivuku ala inyw'ĩ mwaiie mavithĩtwe na kũmaekaa angĩ maingĩ. Kyeni nĩkyũkĩte kwenyu mũno kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Ivuku yĩvathũkanasya.

17.Nũndũ wayo, Ngai Mwene Vinya W'ontho amatongoeasya asu ala mamanthaa ūtanu wake na mũuo, na kũmatongoesya mo akamaumya nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu na

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرَىٰ أَحَدُنَا مِثْلَهُمْ فَأَسْأَلُ
حَقًّا وَمِنَّا زُكْرًا وَإِنَّا نَعْتَرِبُهُمُ الْعِدَّةَ وَالْبَقْعَةَ
إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَمَةِ ۖ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا
يَصْنَعُونَ ﴿١٥﴾

يَا هَلْ الْكِتَابُ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا
مِمَّا كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ
قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٦﴾

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ
وَيُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٧﴾

³ * Kũalyũka kwonasya kĩko kya ūmĩĩsyoy na kũlea kwona mavĩtyo ma *andũ* angĩ kwa ūmĩĩsyoy na *tei*.

*Ndeto ya Kĩlavu 'Aghrainia' yĩna ūalyũlo wa kũkwatany'a kĩndũ na kĩngĩ ūkethĩa kĩtĩnyo kũlekany'a kana kũtaanyĩsyoy. Kwa ūu ūalyũlo ūla ūkwendeka nĩ ta: "Kwa ūu ithyĩ nĩtweekĩtĩe ūmaitha na kĩmena kwĩthwa kĩndũ kyoo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo.

kumatwaa kyeninĩ kwa kwenda Kwake, na amaatoongoesya nzianĩ ũla ya w'o.

18.Ow'o mo nĩmaleete kwĩtĩkĩla ala maasya, 'Vate Nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Masia, Yesũ, mwana wa Malia.' Asya, 'Nũũ Indĩ ũla wĩna ũtonyi ona ũmwe mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla We akenda nĩũmũtw'ĩkĩthya Masia mwana wa Malia na nyinyia wake vatheĩ na onthe ala me ũlũũ wa nthĩ? Na nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũsumbĩ wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo. We ombaa kĩla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi wa kwĩka syĩndũ syonthe.

19.Ayuti na Aklisto maasya. 'Ithĩ twĩ syana sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala endwa Make.' Asya, 'Nĩkĩ Indĩ we ũmũsĩlĩlaa nũndũ wa naĩ syenyu? Aiee inyw'ĩ mwĩlo andũ katĩ wa ala We ũmbĩte.' We amũekeaa ũla We wendaa na kũmũsĩlĩla ũla We wendaa. Na ũsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na syonthe ila syĩ katĩ wasyo, na Kwake nĩkw'o kũkethwa kwĩ ũalũko.

20.Inyw'ĩ Andũ-Ma-Ivuku! Mũtũmwa Waitũ nrũkĩte kwenyu, ĩtina wa ĩvinda ya ũatĩanũ wa Atũmwa, ũla ũmũtheesyaa inyw'ĩ syĩndũ mũikese kwasya, 'Vayaaũka mũeti-wa-ũvoo-mũseo kw'itũ na vayaĩ mũkaanay'a.' Kwa ũu mũeti wa ũvoo mũseo na mũkaanany'a ow'o nũmũvikĩte inyw'ĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi wa kwĩka syĩndũ syonthe.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ
قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ
الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَآمَنَ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَاللَّهُ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٨

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ
قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ
خَلَقَ يَغْفِرُ لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ مَلِكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا زَوَالِهِ الْخَبِيرُ ١٩

يَا هَلْ أَلِكُنَّيْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى
فُتْرَةٍ مِّنَ الْأَوَّلِ أَنَّ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِن بَشِيرٍ
وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٢٠

LUKU 4

21. Na lilikanai yila Mose wamaatavisye andũ make, 'Inyw'I andũ makwa, lilikanai Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yila yI IŭIŭ wenyu yila We wamũnyuvie Athani kuma katI wenyu na amũtw'IkIthya inyw'I asumbI, na We nĩwamũnengie inyw'I kila ũtaamanenge angI ona meva nthĩnI wa nthĩ yonthe.*⁴

وَرَأَى قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَقُومُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَآسَكُمْ مَا لَمْ يُوْتِ أَحَدٌ مِنَ الْعَالَمِينَ ٢١

22. Inyw'I andũ makwa, Likai nthĩnI wa Nthĩ Ntheu Ila Ngai Mwene Vinya W'onthe watw'ie Itw'Ike yenyu, na mũikasyoke na Itina nũndũ IĩndI mũkeethwa na wasyo.

يَقُومُوا ادْخُلُوا الْأَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خِيسِينَ ٢٢

23. Namo maisye, 'We Mose nthĩ Iŭu yila andũ ang'endu na mena vinya, na ithyI tũikamĩlika yo kũvika asu mamyume. Na IĩndI mo mauma nthĩnI wayo, IĩndI ithyI tũkamĩlika yo;

قَالُوا يَبُوءُونَ أَنْ فِيهَا قَوْمٌ جَبَّارِينَ ۖ وَإِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَإِنَّا دَاخِلُونَ ٢٣

24. Ovau, andũ elI ala mamũkĩaa Mwĩai woo, ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wamanengete Inee Yake, maisye, 'Likai mbingIlonI mũmavithũkĩe mo; na mwamina kũlikĩla vo, IĩndI vate nzika, inyw'I mũkeethwa mwI asindi. Na iai wĩkwatyo wenyu kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'I mwI efĩkĩli.

قَالَ رَجُلٌ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اللَّهَ عَلَيْنَاهَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَإِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَإِنَّكُمْ غُلَبُونَ ۖ وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ٢٤

25. Mo maisye, 'We Mose, ithyI tũikalika vo ona IĩndI mo me vo. Kwa

قَالُوا يَبُوءُونَ إِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا أَبَدًا ۖ أَنَا دَاخِلُونَا فِيهَا فَآذِهِبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا إِنَّا هُنَا قَوِدُونَ ٢٥

* * Kwasya 'nthĩ yonthe' nĩ kũweta andũ ma Iĩvinda yu

Ōu, thi we na Mwłai waku mŭkokite, na
ithyĩ twĩĩkala vaa.'

26. We Mose aisye' 'Mwłai wakwa,
Nyie ndina ūtonyi ʔŭlŭ wa ona ūmwe
woo ateo nyie mwene na mwanaaia, kwa
ŭu, We vathŭkany'a katĩ waitŭ na andŭ
mbaa-matŭ.

كَأَلَّ رَبِّي إِلَهِي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَأَجْنَى فَأَفُوقُ بَيْنَنَا
وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ٥٦

27. Ngai aisye, 'Nĩ w'o, nthĩ ʔsu
ʔkavatanwa kwoo kwa myaka mʔongo
ʔna; mo makangangaa mena kʔvŭavŭano
ʔlŭ wa nthĩ. Kwa ŭu, we ndŭkew'e
kyeva ʔlŭ wa andŭ mbaa-matŭ.

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْبَعِينَ سَنَةً يَكْفِهُونَ
عَمَّا فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ٥٧

LUKU 5

28. Na matavye mo w'o ūvoo wa aana elĩ
ma Atamu, yʔla kʔla ūmwe Woo
waumisye nthembo, na nʔyeetʔkʔlilwe ya
ūmwe woo na ya ūla ūngʔ yalewa. Ula
wa mbee asya, 'Nyie vate nzika,
nʔngŭkŭaa we; Ula wa ʔtina asya, 'Ngai
Mwene Vinya W'onthe etʔkʔlaa kuma
kwa ala alŭngalu tŭ.

وَإِذْ قَالَ رَبِّي لِلَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَٰؤُلَاءِ
فَإِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أَمْرِي وَلَا تَنْصَلِبُوا
وِجْهَكُمْ لِلْكَافِرِينَ ٥٨

29. Ethwa we nŭŭtambŭŭkya kw'oko
kwaku ʔŭlŭ wakwa ūmbŭae, nyie
nditambŭŭkya kw'oko kwakwa ʔlŭ
waku ngŭae. Nyie nʔngŭmŭkʔa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwłai wa nthĩ
yonthe.

لَئِنْ بَسَطْتَ إِلَىٰ يَدِكَ لِتَقْتُلَنِي مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِي
إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ٥٩

30. Nyie nʔenda we wĩkuʔe naĩ yakwa
oŭndŭ ūmwe na naĩ yaku, na ūitw'ʔka
mwĩkali wa Mwakinĩ, na yu nʔyo ʔtuvi
ya ala mekaa naĩ.

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَبْغُوا بِرَأْسِي وَإِيَّكَ فَتَكُونَ مِنْ
أَصْحَابِ النَّارِ وَذَٰلِكَ جَزَاُ الظَّالِمِينَ ٦٠

31. Indĩ kʔlʔko kyake nʔkyamŭsesengie
kŭmŭaa mwanaa nyinyia, kwa ŭu we

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ
مِنَ الْخَاسِرِينَ ٦١

nIwamUaie na atw'Tka Umwe wa ala mena wasyo.

32.Na IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwamItUmie ngUngUÜ Ila yenzie Ima nthI nIkana We atonye kUmwony'a we ÜndÜ Ütonya kÜvitha kimba kya mwanaa-nyinyia wake. We Kaini asya, 'Woo nI wakwa! Nyie nditonya kwIthwa ÜndÜ Ümwe na ngUngUÜ Ino nIkana ngatonya kÜvitha kimba kya mwanaaia?' Na IndI we atw'Tkie wa kwIlila.

33.Na kwoondÜ wa ÜndÜ ÜÜ, IthyI nItwamatWlle Aana ma Isilaeli kana Üla ona wIva Ükoaa mÜndÜ ateo we oañe mÜndÜ kana kÜete kIthokoo ÜlÜ wa nthI---- akeethwa nI ta Üañte mbaI yonthe; na Üla ona wIva wamÜnengie Ümwe thayÜ, akeethwa nI ta Ümanengete thayÜ andÜ onthe ma nthI. Na AtÜmwa MaitÜ nImamaviklie mo mena Syama ntheu, IndI ona Itina wa Üu, aingI moo nImeekaa mothÜku maingI IÜlÜ wa nthI.

34.Ituvi ya ala mamÜkwatIasya Ngai Mwene Vinya W'onthe kaÜ na MÜtÜmwa Wake, na kwIthing'IIsya kÜete kIthokoo IÜlÜ wa nthI, no asu tÜ ala maIlIte nI kÜawa na ÜvyÜ kana kwambwa mÜkelany'onI kana moko moo na maÜÜ moo makatilwa, kw'oko kÜmwe ngalI Imwe na kw'oko kÜla kÜngI ngalI Ila IngI, kana makalÜngw'a kuma nthI Isu. Isu Ikeethwa yI nthoni kwoo IÜlÜ wa nthI Ino,nakw'o Ituni makeethwa na ÜsilIlo mÜnene.

بَعَثَ اللَّهُ عُورَابًا يَحْتَفِ فِي الْأَرْضِ لِرَبِّهِ كَيْفَ
يُؤَارِي سَوَاءَ أَخِيهِ قَالَ يُؤِيلِي أَعْجَزْتُ أَنْ أُوْن
وَمِنْ هَذَا الْغَرَابِ فَأُؤَارِي سَوَاءَ أَخِي فَأَصْبَحَ
مِنَ الْمُؤَامِلِينَ

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن
قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا
قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ
جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ لَآنَ
كَثِيرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَئِيْلَ قَوْمٍ

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ
فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ
أَيْدِيهِمْ وَأَنْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ
ذَلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ
عَظِيمٌ

35. Ateo asu ala melilaa mbee wa matanethwa ūtonyini wenyu. Kwa ūu, manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Mōekanfi Mūno Vyū, Usūftwe ni tei.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدُرُوا عَلَيْهِمْ فَأَعْلَوْا
إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٠﴾

LUKU 6

36. Inyw'i ala mwitfklāa! Mōkfei Ngai Mwene Vinya W'onthe na manthai nzla ya kūmūthengeea We na ithing'itsyei nzlanī Yake nīkana inyw'i mūtonye kwaŵla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيَّ الْوَسِيلَةَ
وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾

37. Vate nzika, ala matetfklāa, ona makethwa na syonthe ila syi matunī na ūlū wa nthi na ūngi nyingi mbee wa isu, kwiyovosya mo ene kuma ūsilflonī wa Mūthenya wa Uthayūkyo, ayitfklāa, namo makeethwa na ūsilflo wī woo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوهُ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ
مَا تَقْبَلُ مِنْهُمْ وَهُمْ عَذَابُ الْآلِيمِ ﴿٥٢﴾

38. Mo makenda kuma nthini wa Mwaki ūsu, indī maikethwa matonya kuma nthini waw'o, namo makeethwa na ūsilflo wa kwikalaa.

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ الدَّارِ مَا هُمْ بِخَارِجِينَ
مِنْهَا وَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٥٣﴾

39. Na ūlū wa mūdūūme ūla ūyaa na kīveti kīla kyūyaa, tilai moko moo to ūlvanīsyō wa naī yoo na ūsilflo wīna ūkany'o kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Vinya, Mōfi.

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا
كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٥٤﴾

40. Indī ūla ona wīva umbūlaa itina wa wīki-wa-naī wake na kūseūvyā, indī Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Mōekanfi Mūno Vyū, Usūftwe ni tei.

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ
عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٥﴾

41. We nowīsi kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ni We ūla ūsumbi wa matu na nthi ni Wake? We amūsilflāa ūla We

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُعَذِّبُ
مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٥٦﴾

wendaa na amûekeaa Òla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na Òtonyi wa kwîka syîndû syonthé.

42. We Mûtûmwa! Maikakwîw'îthye kyeve asu ala mekalaataa kûvalûka nthîñî wa Òlei, asu ala maasya na makanyw'a moo, 'Ithyî nîtwîtkîlaa,' îndî ngoo syoo iyîtkîlaa. Na katî wa Ayuti ota Òu ve asu ala mendeew'a mûno nî kwîthukîlîsyaa movûngû ala mamethukîlîsyaa nîkana mamatwaie andu angî ala mataavika vala we Òî. Mo maalyûlaa ndeto îtina wa kwîkîwa vandû vasyo vala va w'ò, na kwasya, 'Ethwa inyw'î mûkanengwe maûndû aa, îndî metîkîlei, îndî ethwa mûîonengwe aa, îndî îsûvlei!' Na Òla Ngai Mwene Vinya W'onthe Òmûtw'île kûmûtata, we ndûkamwonea kîndû ona kîva kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Aa nîmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe Òtaaenda kûthesya ngoo syoo, mo makeethwa na nthoni Òlû wa nthî Òno, na Itunî makeethwa na Òsilîlo mwai.

43. Mo nîmamanyîlîte kwîthwa ethukîlîsyaa ma Òvûngû, ayî ma syîndû ila mbatane. Ethwa îndî nîmekûka kwaku we kwoondû wa Òtw'io, tw'a katî woo kana wîvathane namo. Na weevathana namo, maitonya kûkwîka Òthûku ona vanini ethwa we nîwatw'a, tw'a katî woo na Òlûngalu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alûngalu.

44. Na mo makaûtw'îkîthya we mûsili ata oyîla mo mena Tola vamwe namo, îla nthîñî wayo ve Òtw'ig wa Ngai

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي
الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ
قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا وَهُمْ سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ
سَمْعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ يُحْزِنُونَ الْكَلِمَ
مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوا
وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ
فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ
اللَّهُ أَنْ يَهْدِ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ
لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤٢﴾

سَمْعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَلُونَ لِلسُّحْتِ فَإِنْ جَاءُوكَ
فَأَحْكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ
عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرَّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَأَحْكُمْ
بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٣﴾

وَكَيْفَ يُحْكَمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ
اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ

بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾

Mwene Vinya W'onthe? Na ona kũilyĩ ōu; mo nĩmasyokaa na itina na mo maiketĩkĩla.

LUKU 7

45. Vate nzika, Ithiyĩ nĩtwatheeisye Tola yĩna ūtongoi na kyeni. Ila kwoondũ wayo, Athani ala maĩ ew'i kw'itũ nĩmamatw'ĩe Ayuti, oũndũ andũ alũngalu meekie na Asomi-ma-Mĩao nũndũ mo nĩmendekaa mayĩsũvĩe Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nũndũ mo maĩ asũvĩi mayo. Kwa ūu, mũikamakĩe andũ indĩ ngĩei Nyie; na mũikamĩkũany'e Mĩsoa Yakwa na thooa mũvũthũ. Na ūla ona wĩva ūtatusaa na maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheetye, aa nĩmo alei.

46. Na nthĩnĩ wamo Ithiyĩ nĩtwamaandĩkĩe: Thayũ kwa thayũ, na itho kwa itho, na ĩnyiũũ kwa ĩnyiũũ, na kũtũ kwa kũtũ, na ĩeo kwa ĩeo, na kwa maũkite ala angĩ ūĩvanũsyoo wĩanĩe. Na ūla ona wĩva ūtatusaa kwĩanana na maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheetye, aa nĩmo eki ma naĩ.

47. Na Ithiyĩ nĩtwamũtũmie Yesu, mwana, wa Malia, aatĩla nyaĩĩ syoo, akĩanĩĩsya maũndũ ala mavuaniw'e mbee wake nthĩnĩ wa Tola, na Ithiyĩ nĩtwamũnengie we Uvoo-Mũseo ūla wai na ūtongoi nthĩnĩ waw'o na kyeni, ūkĩanĩĩsya maũndũ ala mavuaniw'e mbee waw'o nthĩnĩ wa Tola, na ūtongoi na ūtao kwa akĩi-ma-Ngai.

48. Na maeke Andũ ma Uvoo-Mũseo masile kwĩanana na maũndũ ala Ngai

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ
بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّحِيمُونَ
وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا
عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَخَشَوْنَ
لَا تَشْرَوْا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِهَا
أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٥﴾

وَكُتُبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ
بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ
بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ مَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ
كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِهَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٦﴾

وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ
هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ
وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٧﴾

وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْإِنْجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ

Mwene Vinya W'onthe Ovuanŵŵe nthĩnĩ wayo, na ūla Otasilaa na maŪndŪ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūtheetye, aa nĩmo mbaa matŪ.

يُحْكَمُ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٩﴾

49. Na Ithĩ nĩtŪŪvuanŵŵe we Ivuku yĩna Ū-w'o; na yĩkŪkŪlĩthya maŪndŪ ala mavuanĩw'e mbee wayo, nthĩnĩ wa Ivuku na ta mŪsŪvĩ ūlŪ wayo. Kwa Ūu, sila katĩ woo, na maŪndŪ, ala Ngai Mwene Vinya W'onthe Ovuanŵŵe, na ndŪkaatĩle mawendi moo mathŪku, ūtĩlĩtĩ w'o ūla waŪvikĩle we; nŪndŪ kĩla ūmwe wenyu Ithĩ nĩtwamŪtw'ĩle mwĩao mŪtheu wa kĩveva na nzĩa ntheu ya maŪndŪ ma nthĩ. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩweekĩlĩle kwenda Kwake vinya, We ethwa amŪtw'ĩkĩthĩsyĩ inyw'ĩ mŪndŪ o ūmwe inyw'onthe. Indĩ We nĩwendaa kŪmŪtata inyw'ĩ na kĩla We ūmŪnengete. Kĩlany'ai Indĩ, mŪndŪ na ūla ūngĩ, nthĩnĩ wa mawĩa maseo. Kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkw'o inyw'ĩ mŪkasyoka inyw'onthe; na Indĩ We akamŪmanyĩthya inyw'ĩ katĩ wa maŪndŪ ala inyw'ĩ mwavathŪkanganĩaa.

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّئًا عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شُرْعَةً وَمِنْهَا جَاوِلُونَ ۖ وَلَوْ سَأَلَ اللَّهُ جَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آسَأْتُمْ فَاسْتَمِعُوا ۚ الْحِكْمَةَ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جِنَّةً فَإِنِّي نَحْكُمُ بِمَا لَكُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٠﴾

50. Na Ithĩ nĩtŪŪvuanŵŵe we Ivuku tŪŪtavĩtye we kŪsila katĩ woo na maŪndŪ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe Ovuanŵŵe na ndŪkaatĩle mawendi moo mathŪku, naku IsŪvĩane namo maikese kŪtuma we ŪvalŪka nthĩnĩ wa thĩna nĩndŪ wa kĩlungu kya maŪndŪ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ŪkŪvuanŵŵe we. Indĩ mo maalyŪka, Indĩ manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe aeleele kŪmakŪna mo nŪndŪ wa naĩ imwe

وَأَن احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ ۖ وَاحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۚ فَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَن يُصِيبَهُم بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ۚ وَإِن كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ ﴿٦١﴾

syoo. Na mūno ūtalo mūnene wa andū
nī mbaa-matū.

51. Mo ṽndī, memantha ūtw'io wa ala
matukū ma Utumanu? Na nū ūla
mūseo kūvīta Ngai Mwene Vinya
W'onthe ta Mūsili kwa andū ala mena
mūtkīto mūlūmu?

LUKU 8

52. Inyw'ī ala mwītkīlaa! Mūikamose
Ayuti na Aklisto kwīthwa anyanya. Mo
nī anyanya mūndū na ūla ūngī. Na ūla
ona wīva wenyu ūmosaa mo ta
anyanyae, ow'o we nī ūmwe woo.
Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndamatongoeasya andū mate alūngalu.

53. Na we ūkamona ala mena ūwau
ngoonī syoo, mekalaatīte mamelekele
mo, makyasya 'Ithyī nītūūkīa tūikese
kūkwatwa nī mbanga.' Nokwīthwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete
ūkīlyo kana o ūndū ūngī kuma Kwake-
Mwene. Na ṽndū mo makeethwa ene
kwīlila nūndū wa maūndū ala mo
mavithie ilīkonī syoo.

54. Na asu ala metītkīlaa makasya, 'Aa
nīmo ala meevītie na Ngai Mwene Vinya
W'onthe na ithitū syoo syī vinya kana
mo vate nzika, mai vamwe nenyu?
Mawīa moo nī vathei namo nīmatw'īkīte
ene wasyo.

55. Inyw'ī ala mwītkīlaa! Ula ona wīva
katī wenyu ūalyūkaa akatia ndīni yake,
ṽndī nīkūmanyīke kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe vandū vake omītkī
akaete andū ala We ūkamendaa mo na

أَفَكُلَّمَا جَاهِلِيَّةٌ يَأْتُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ
فِي حُكْمٍ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَتِلَا
بَعْضُهُمْ أَمْلِيًّا بَعْضٌ وَمَنْ يَتَّبِعْهُمْ فَنُكْرٌ فَأَنَّ
مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ
يَقُولُونَ خَشِئْنَا أَنْ تُبَدِّلَ دِينَهُ فَكَفَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَ
بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُضِلُّهُمْ عَلَى مَا اسْرَوْا فِي
أَنْفُسِهِمْ لَنْ يُدْرِيَنَ ﴿٥٣﴾

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ
أَيْمَانِهِمْ أَنْهُمْ لَمَعَلَّكُمْ حِطَّتْ أَعْيَالُهُمْ فَأَصْبَحُوا
لَا يَدْرِيَنَ ﴿٥٤﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ
يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ عَلَى الْإِيمَانِ

ala makamwendaa We, na ala makethwa me auuu na menyivitye kwa etikili, omu na alomu kwa alei. Mo makeething'itsya *kukita* nzani ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na maikakia kimeni kya mumanthi wa ivityo. Usu ni mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; We amunengae ula We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ni We Mwene mumo, Umanyi-W'onthe.

اعَزَّةٌ عَلَى الْغَيْرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ٥٥

56. Mũnyanyae wenyu ni Ngai Mwene Vinya W'onthe tu na Mũtũmwa Wake na etikili ala malumasya Mboya na kũva Saka makimukumanfa We *mena wĩw'i w'onthe*.

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رُكْعُونَ ٥٦

57. Na ala mamwosaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atũmwa Make na etikili kwĩthwa anyanyae, nimekale mesi nesa vyũ kana no nguthu ũla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ikasinda.

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ٥٧

LUKU 9

58. Inyw'i ala mwĩtikĩlaa! Mũikamose ala mavũaa ngũ na kũmĩthaũkĩa ndĩni yenyu kuma kati wa asu ala manengiwe Ivuku mbee wenyu, na alei. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa inyw'i mwĩ etikili.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوءًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ آوَلُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْقُلُوبُ أَوْلِيَاءُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنتُمْ قَوْمًا عَاذِينَ ٥٨

59. Na ala, yĩla inyw'i mweeta andũ Mboyanĩ, matusaa ta ngũ na ithaũ. Kĩtumi nũndũ mo ni andũ ala matamanyaa.

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُوءًا وَلَعِبًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ٥٩

60. Asya, 'Inyw'i Andũ-Ma-Ivuku! Inyw'i mwĩtwona twĩna ivityo nũndũ ithyĩ tũmwĩtikĩlaa Ngai Mwene Vinya

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَسْمَعُونَ وَمَا آتَاكُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّ أَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ ٦٠

W'onthe na ma0nd0 ala matheetw'e kw'it0 na ala matheeiw'e mbeeni? Kana n0nd0 aingi m0no menyu matamw'w'aa Ngai?

61. Asya, 'Nye nIm0manyIthye asu ala Ituvi yoo nI Ith0kangu mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe k0vIta Ou? Mo nImo asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe 0maumanIte na ala 0thatu Wake 0maval0kIle na ala We 0matw'IkIthItye malaI na ng0l0e na ala mam0thaithaa Ula-M0th0ku. Ow'o, aa me mwIkalonI m0th0ku m0no, na nImaIte vaasa m0no kuma nzIani Ila ya w'o.

62. Na yIla mo mooka kwenyu mo maasya, 'IthyI nItwItIkIlaa; oyIla mo malikaa mena 0lei na maumaa vo meo na w'o; Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwIsI nesa vy0 ma0nd0 ala mo mavithaa.

63. Na we n0monaa aingi moo mekalaatIte melekele naI na 0t0li wa mIao na 0yi wa syInd0 ila mbatane. Vate nzika ma0nd0 ala mo mekaa nI math0ku.

64. NIki Elei na Asomi ma mIao matamavataa mo k0neena 0v0ng0 na k0ya syInd0 ila mbatane? Vate nzika ma0nd0 ala mo mekaa nI math0ku.

65. Na Ayuti maasya, 'Kw'oko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nI kwove, 'Moko moo ene makoovwa na mo makaumanIwa n0nd0 wa ma0nd0 ala mo maneena. Tiw'o moko make eII nImathasye; We aumasya 0nd0 We

قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ ذَلِكَ مُتَوَبِّعًا عِنْدَ اللَّهِ مِنْ
لَعْنَةِ اللَّهِ وَغَضَبِ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ
الطَّاغُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ⑤

وَلَا يَأْتِيهِمْ قَارًا ۖ إِنَّمَا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ حَرَجُوا
بِهِ ۚ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ ⑥

وَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَ
أَكْثُهُمْ الشُّعْتِ لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑦

وَلَا يَنْهَهُمُ الرَّبُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ
وَأَكْثُهُمُ الشُّعْتِ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ⑧

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ ۚ غَلَّتْ أَيْدِيهِمْ
وَلَعْنُوا بِمَا قَالُوا ۚ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ
يَشَاءُ وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ

wendaa. Na ma0nd0 ala matheetw'e kwaku we kuma kwa Mw'ai waku vate nzika makamongeleela aing'i moo nthl'i wa wau wa matf0 na 0lei. Na ithy'i n'itw'k'ite 0maitha na k'lmena kat'i woo k'uvika M0thenya wa Uthay00kyo. Y'la mo mavuva mwaki wa ka0, Ngai Mwene Vinya W'onthe n'0voasya. Na mo mething'flasya k'ute k'ithokoo f0l0 wa nth'i na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala maetae k'ithokoo.

رَبِّكَ طَغْيَانًا وَكُفْرًا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا
لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْمُفْسِدِينَ ٦٥

66.Na takethwa And0-Ma-Ivuku n'imeet'k'ite na kw'ithwa me al0ngalu, vate nzika, Ithy'i tw'ithwa twamavetang'fle moth0ku moo, na vate nzika, Ithy'i tw'ithwa twamet'k'iliye k'olika nthl'i wa M'unda ya Utanu.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكُنَّا عَنْهُمْ
سَيِّئِينَ ٦٦

67.Na takethwa mo n'imal0l0m'flie Tola na Uvoo-M0seo na ma0nd0 ala matheetw'e k'woo kuma kwa mw'ai woo, mo vate nzika methwa ma'ite kat'i wa sy'nd0 nzeo kuma f0l0 woo na kuma uungu wa nya'fl syoo. Kat'i woo ve nguthu f'la y'i vu kat'i; f'nd'f Ond0 aing'i m'uno mekaa n'f 0th0ku.

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ
إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ
أَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءٌ
مَا يَعْمَلُونَ ٦٧

LUKU 10

68.We M0t0mwa! Matw'ale and0 ma0nd0 ala mavuan'itw'e kwaku kuma kwa mw'ai waku; na walea kw'ika 0u, f'nd'f we nd0navikya 0t0mane Wake ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe aka0s0v'fana we na and0. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya and0 alei.

يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ
تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَهْدِي الْقَوْمَ
الَّذِينَ يَشَاءُ ٦٨

69.Asya, 'Inyw'f And0-Ma-Ivuku! Inyw'f m'0ngeme f0l0 wa vathei

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلَى شَيْءٍ مُقِيمُوا التَّوْرَةَ

omŭvaka mŭlŭmye Tola na Uvoo-Mŭseo na maŭndŭ ala yu matheetw'e kwenyu kuma kwa Mwŭlai wenyu.' Na vate nzika, maŭndŭ ala matheetw'e kwaku we kuma kwa Mwŭlai waku makamongelela aingŭ moo nthŭnŭ wa ņemu na ŭlei; kwa ŭu we ndŭkew'e kyeva nŭndŭ wa andŭ alei.

70. Vate nzika, asu ala metŭkŭlŭŭte na Ayuti na Asavii na Aklisto----ŭla ona wŭva ŭmwŭtŭkŭlŭlaa Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mŭthenya wa Mŭminŭkŭlŭyo na wŭkaa meko maseo, vaikethwa w'ia ŭlŭlŭ woo, onamo maikakwatwa nŭ kyeva.

71. Vate nzika, Ithŭyŭ nŭtwoosie ŭtianŭo kuma kwa Aana ma Isŭlaeli, na nŭtwaŭŭmie Atŭmwa kwoo. Indŭ kŭla ŭvinda Mŭtŭmwa wookaa kwoo ena maŭndŭ ala ngoo syoo itamendaa, nŭmamaw'ŭkŭlŭthisye amwe moo ta akengani, na amwe nŭmamanthie kŭmoaa.

72. Namo masŭanŭŭe kana vaikethwa ŭsilŭlo, kwa ŭu mo matw'ŭkie ilalinda na andŭ mate matŭ. Indŭ Ngai Mwene Vinya W'ontha nŭwamelekele mo na tei; indŭ oŭngŭ aingŭ katŭ woo matw'ŭkie ilalinda na andŭ mate matŭ; na Ngai Mwene Vinya W'ontha nŭ Mŭsyafŭlŭsa wa maŭndŭ ala mo mekaa.

73. Ow'o, mo nŭ alei ala maasya, 'Vate nzika, Ngai Mwene Vinya nŭ Masia, mwana wa Malia,' oyŭlla Masia we mwene aisye, 'Inyw'ŭ Aana ma Isilaeli, mŭthaithei Ngai Mwene Vinya W'ontha Ula nŭ Mwŭlai wakwa na Mwŭlai wenyu.

وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيُزِيدَنَّ
كَثِيرًا مِنْهُمْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُفْيَا نَا وَكُفْرًا
فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ⑤

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِقُونَ وَالصَّالِحِينَ
مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ⑥

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَرَأْسَنَّا إِلَيْهِمْ
رُسُلًا قُلْنَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ
فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ⑦

وَحَسِبُوا أَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَصَبَّوْا وَصَبَّوْا ثُمَّ تَابَ إِلَهُهُمُ
عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَصَوْا وَصَبَّوْا كَثِيرًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ بِصِيرٍ بِمَا
يَعْمَلُونَ ⑧

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ
وَقَالَ الْمَسِيحُ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ عَابِدُوا اللَّهَ رَبِّي
وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ
الْجَنَّةَ وَمَا فِيهَا النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ⑨

'Vate nzika, ūla Ōmwānanasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingī, we Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmūvatfite Itu, na wīkalo wake ūkeethwa Mwakinī. Na eki- ma-naī maikethwa na ūtetheesya.

74.Na vate nzika, nī alei ala maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Ōmwe katī wa atatū; Vai Ngai ateo Ūla Ngai Ūmwe. Indī mo malea kūeka kūneena ūndū mo maneenaa, vate nzika, ūsilflo mwai ūkamakwata asu ala matetīkīflaa.

75.Mo Indī nomakamwelekela Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwītya ūkeko Wake, oyīla Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī-Mūno-Vyū, Ūsūtwe nī tei?

76.Masia, mwana wa Malia, aī Mūtūmwa tū; vate nzika, Atūmwa onthe ala maī mbee wake nīmakw'ie. Na nyinyia wake aī mūlōngalu. Onthe eīl nīmaīsaa Ifu. Sisyai ūndū Ithyī tūvuanasya Mīsoa kwoondū wa ūseo woo, na sisyai ūndū Ithyī tūvuanasya Mīsoa kwoondū wa ūseo woo, na sisyai ūndū mo maalyōlawā.

77.Asyā, 'Inyw'ī mōkakīthaitha ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kīla kīte na ūtonyi wa kūmwīka inyw'ī naī kana nesa?' Na nī Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūla nī Wīw'i-W'onthe, Ūmanyi W'onthe.

78.Asyā, 'Inyw'ī Andū-ma-Ivuku! Mūikamīkīle mīvaka ūndūnī wa ndīni yenyu vate ūlōngalu, kana kūatīfla mawendi mathōku ma andū ala

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ
إِلَهِ إِلَّا إِلَهُ وَاحِدٌ وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ
لَيَسَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٥٤

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ٥٥

مَا أَسْبَحَ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ
قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَنِ الطَّعَامَ
انْظُرْ كَيْفَ بَيَّنَّ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ٥٦

قُلْ اتَّقُوا اللَّهَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ شَيْئًا
وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٥٧

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي زِينَتِكُمْ غَيْرِ الْبَرِّ وَلَا تَتَّبِعُوا
أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا
عَنْ سَوَاءٍ السَّبِيلِ ٥٨

mathyoe kie tene na matuma angĩ
mathyoe ka, na ala melelũkĩte kuma
nzĩanĩ ũla ya w'o.

LUKU 11

79. Asu katĩ wa Aana-ma-Isilaeli ala
maleile kwĩtkĩla, nĩmaumanĩwe na ũmĩ
wa Ndaviti, na wa Yesu, mwana wa
Malia. Kĩtumi nũndũ mo nĩmaleile
kwĩw'a na nĩmeekaa mothũku.

80. Mo mayaĩ matonya kũvatana mũndũ
na ũla ũngĩ mwĩkalo mũthũku wa
maũndũ ala mo meekie. Maũndũ ala mo
meekaa maĩ mathũku mũno.

81. We Okamona aingĩ moo
maimatw'ĩkĩthya alei kwĩthwa ta
anyanyae moo. Vate nzika, maũndũ ala
mo matongoetye mbee woo ene nĩ
mathũku; na kũtw'ĩka kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe ndendeaw'a nĩmo;
namo makekalaa nthĩnĩ wa ũsilĩlo ũũ.

82. Na takethwa mo nĩmamwĩtkĩlĩte
Ngai Mwene Vinya W'onthe na
Mwathani ũũ, na maũndũ ala
mavuanĩtw'e kwake, mo mayĩthwa
mamosie mo ta anyanyae moo, ĩndĩ aingĩ
moo nĩ mbaa-matũ.

83. Vate nzika, we ũkeethĩa Ayuti na asu
ala mamwĩananasya Ngai Mwene Vinya
W'onthe na ngai ingĩ nĩmo andũ mena
ũmaitha mũnene kwa etĩkĩli. Na kwa ũla
w'o we Okamona kana ala me vakuvĩ
mũno kwa ũnyanya mũno na etĩkĩli nĩ
ala maasya, 'ĩthyĩ twĩ Aklisto.' Kĩtumi
nũndũ mevo katĩ woo asomĩ anene na
alei na nũndũ mo mayĩkathĩaa.

لَيْعَنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى لِسَانِ
دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا
يَعْتَدُونَ ﴿٧٩﴾

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ﴿٨٠﴾

تَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَبِئْسَ مَا
قَدِمَتْ لَهُمُ الْأَفْسُ هُمْ أَنْ يَخْلُطَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ رُفِي
الْعَذَابِ هُمْ خُلِدُوا ﴿٨١﴾

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
مَا اتَّخَذُوا هَؤُلَاءِ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿٨٢﴾

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ
وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً لِلَّذِينَ
آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا تَصَرُّوْا بِذَلِكَ إِنَّا مِنْكُمْ فَنَسِينِ
وَرَهْبَانًا وَآلَهُمْ لَا يَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٣﴾

90. Ngai Mwene Vinya W'onthé ndakamukúlya inyw'i Iúlu wa ithitú syenyu sya mana, Indí We akamwíta inyw'i amúkúlye núndú wa ithitú ila inyw'i mwaíe mwína mÚtkúto. Ndívi ya úndú úú ní kÚthya nya íkúmi na *Iúla* we úthasya andú maku kana kúmaúfa mo ngúa kana kúmfnege ngombo úthasyo. Na úla útatonya kwona *nzila* akatífa kúya kwa matukú atatú. Isu níyo ndívi ya ithitú syenyu yíla mwamina kwífta. Na masúvlei mawífto menyú. Uu níw'o Ngai Mwene Vinya W'onthé únúúmúvathúkanísyá Mísoa Yake níkana mútonye kútúnga múvea.

91. Inyw'i ala mwítíkílaa! Syaúnyw'a ila itoonasya na mathaú ma kútalíthya na mívwanano na kwaúsyá na mbúú ní úvukyo tú na wíla wa moko wa Satani. Kwa úu, ívathanei na *kíla kímwe* kyasyo níkana inyw'i mútonye kwaíla.

92. Satani endaa kúseúvya úmaitha na kímena katí wenyú tú na *nzila* ya syaúnyw'a ila itoonasya na mathaú ma ívuso, na kúmutúnga inyw'i ítina kwa kúmulilikana Ngai Mwene Vinya W'onthé na kuma Mboyaní Indí inyw'i múkekalaa ítina?

93. Na mwíw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthé na mwíw'ei Múúmwa, na syaíisyai. Indí ethwa inyw'i mwísyoka ítina, Indí manyai kana wíla wa Múúmwa Waitú no kúvikya Utúmane tú.

94. Iúlu wa asu ala metíkílaa na kwíka mawíla maseo, ndíkethwa yí naí Iúlu wa

لَا يَأْخُذُكُمْ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْسَارِكُمْ وَلَكِنْ يُؤْخِذُكُمْ
بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ
مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْفَتُهُمْ أَوْ تَخْرِيجُهُمْ
رِقَبَةٍ مِمَّنْ لَمْ يَحِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ
أَيْسَارِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ
يُتِمِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْبَيْسُ وَالْإِنْسِلَابُ
وَالْأَزْوَاجُ رِجْسٌ مِنْ عِنْدِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ②

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْبَيْسِ وَاصْصَلُّوا لَهُ عَنْ
ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ③

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاعْبُدُوا فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ
قَاتِلُوا أَلَمَّا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلْغُ الْبَيِّنُ ④

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ

syIndũ ila mo meũya, ethwa
nĩmeũmũkĩa Ngai na kwĩtĩkĩla na
kwĩka mawĩa maseo, na Ingĩ kũmũkĩa
Ngai na kwĩtĩkĩla na o Ingĩ kũmũkĩa
Ngai na kwĩka moseo. Na Ngai Mwene
Vinya W'ontho amendaa ala mekaa
moseo.

LUKU 13

95. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'ontho akamũtata
inyw'ĩ na ũndũ *mũhĩni*; nyamũ sya
nzyĩma ila moko menyu na matumo
menyu matonya kũvikĩla, nĩkana Ngai
Mwene Vinya W'ontho atonye
kũvathũkany'a asu ala mamũkĩlaa We
kwa kĩmbithĩ. Kwa ũu Indĩ, ũla ona
wĩva, ũkeka ũthũku Itina wa ũu,
akeethwa na ũsilĩlo wĩ woo.

96. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikoae
nyamũ sya nzyĩma mwĩ nthĩnĩ wa Haji.
Na ũla ona wĩva katĩ wenyu ũkoaa o
esĩ, ndĩvi yayo nĩ nyamũ ya maũũ ana
ota ĩsu we ũaĩte, kwĩanana nondũ andũ
elĩ alũngalu katĩ wenyu matw'ĩte,
nyamũ *oĩsu* ĩtwawe nthĩnĩ wa Kaava ta
nthembo; kana ta ũĩvanĩsyo, we
akeethwa *aĩlwe* nĩ kũmaĩthya andũ ngya
meana ũna, kana atĩle kũya kwa *matukũ*
ota asu, nĩkana we asame ũtw'io wa
kĩko kyake. *ĩũũ* wa maũndũ ala
mavĩtie, Ngai Mwene Vinya W'ontho
nũekeaa, Indĩ ũla ũsyokeaa, *naĩ ĩsu*
Ngai Mwene Vinya W'ontho
akamũsilĩla we *kwoondũ* wa *ĩvĩyo* yake.
Na Ngai Mwene Vinya W'ontho E-
vinya, Mwĩai wa ũĩvanĩsyo.

فِيمَا طَعَبُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَاحْتَسَبُوا وَاللَّهُ يُجِبُ
الرَّحِيمِينَ ﴿٩٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ لَكُمْ اللَّهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ
ثَنَاءٌ أَيدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَخَافُهُ
بِالْغَيْبِ فَمَنِ اعْتَدَى بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٦﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرُمٌ
وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنْ
الْأَنْعَامِ بِمَا كَفَرُوا بِهِ ذُوْا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بَلِغَ الْكَعْبَةِ
أَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسْكِينٍ أَوْ عَدْلٌ ذَلِكَ صِيَامًا
لِيَذُوقَ وَبَالَ أَمْرِهُ عَفَا اللَّهُ عَنْهُ لَكُمْ سَلْفٌ وَمَنْ عَادَ
فَيَنْقِمُ اللَّهُ مِنْهُ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ﴿٩٦﴾

97. Nyamu sya Okanga na ūyi wasyo nĩ mwĩfĩkĩye kwenyu ta kyaŭya kyenyu na aendi-ma-kyalo; ĩndĩ nyamũ sya nthĩ nyũmũ nĩ mbatane kwenyu yĩla mwĩ nthĩnĩ wa Haji. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthē Ula inyw'ĩ mũkombanw'a Kwake.

98. Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmĩtw'ĩkĩthĩye Kaava kwĩthwa Nyũmba Ntheu, kwĩthwa wĩkwatyo na ūkiakisyo kwa mbaa andũ, ota ūu Mwei Mũtheu na nthembo na *nyamũ ila syĩna* masango *ningo syasyo*. Uu nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũmanyā kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmesĩ maũndũ ala me matunĩ na ala me ĩũũ wa nthĩ, na kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nũsyĩsĩ syĩndũ syonthē nesa.

99. Manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Mwai kwa kũsĩĩla, na kana Ngai Mwene Vinya W'onthē *ota ūu* nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

100. ĩũũ wa Mũtũmwa no kũvikya Utũmane tũ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmanyaa maũndũ ala inyw'ĩ mumbũlaa na ala mũvithaa.

101. Asya, 'Uthũku na ūseo iivw'anene; onakau wingĩ wa ūthũku nũtonya kũtuma we ūseng'a. Kwa ūu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthē, inyw'ĩ andũ mwĩna kĩĩfko, nĩkana mũtonye kwafĩla.

LUKU 14

102. Inyw'ĩ ala mwĩfĩkĩlaa! Mũikakũlye ĩũũ wa syĩndũ ila inyw'ĩ mwavuanĩw'a itonya kũmũetee thĩna; ona kau

أَجَلٌ لَّكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَخُزْمَةٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٧﴾

جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْيَمِينُ الْحَرَامَ قِيَمًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾

إِعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٩٩﴾

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُجِدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿١٠٠﴾

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ كَثَرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَأْخُذُ بِالْأَنْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٠١﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتْلُوا عَنْ أَسْبَاطٍ إِنْ تَبَدَّلَ لَكُمْ سَوَؤُكُمْ وَإِنْ تَتْلُوا عَنْهَا حِينَ يُنْزَلُ الْقُرْآنُ

mwakūlya tūlū wasyo oyīla Kulani
nītheetw'e, yo tkavuanw'a kwenyu.
Ngai Mwene Vinya W'onthē nīw'itīlfe
nza kwoondū wa ūseo.^{1*}

بَيِّنَاتٌ لِّكَرَّحَمَاتِ اللَّهِ عَلَيْهَا وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ

¹ * Vai wambīlīlīyo wa kīko kīyīlātwē nī Ngai
kwoondū wa etīkīlī kīna kīlelelo kya kūete thīna.
Indī nthīnī wa tei Wake Ngai ndendaa kūnengane
myamūlo kwa nzīa ila nini vyū iikese kwīthwa
syū vinya kwa amwe kūmīlāfīa na kīlete kūlea
kwīanīwa kūtālīe

* * 'Vaiila' nī syīlwa yīla yanengetwe ngamīle-
nga nī Aalavu ala mataī na ndīni īla yasyāte
tūsaū mūonza na yalekw'a yīna ūthasyo yīlsae
ovala yīkwenda ītina wa kūvanwa matū mayo.
Yaumīlātw'e kwoondū wa ngai īmwe, ona īia yayo
yīlyanyusawa ona yo ndyālīlīsa mūongo wayo.
'Saaiva' nī ngamīle-nga īla yathālātw'e īnyusae
kīw'ū na kūya ūthyo ītina wa kūsyaa tūsaū
tūtano. 'Wasiila' nī ngamīle-nga kana īlondu īka
kana mbūi nga īleketw'e nūndū wa wa ngai na
ītina wa kūsyaa tūtana mūonza kīlātīlīsyō.
Ethwa īsyaa ya mūonza yasyaīe mavatha, kaūme
kana kaka, tu onatw'o nīlwalekaw'a. 'Aami' nī
ngamīle nūme īla ya syāte tūsaū mūonza. Yo
nīyathaaw'a na ndyakuaa andū kana kūkua mīio.
Yāī na ūthasyo wa kūya na kūnyw'a. ītina wa
kūweta tūmaūndū tūō tūnini, ūtwio nūtīlātwē kwa
kīla mūndū atw'e ūndū wē ūnīkwona kana
kūsūanīa nūseo, mūsoa ūō nūkūete nesa
kīlīlīkanonī kana ūthasyo ta ūsu na kwenda kūu
ndwīlīkīlīlātw'e nthīnī wa myambīlīlīyo, nūndū
nthīnī wa myambīlīlīyo, wīlīkīlīlī nī wa vata na
ūalyūlo wa mawonī nūtonya kwīthwa wīna
mūisyo mūnene. Mūsoa ūō wīlonany'a kana
ūmanyi wa mūndū ndūtonya kūlīkīlīwa vamwe na
kūseuvya mīao ya maūndū ma wambīlīlīyo.
Aalavu nīmathaasya nyamū ila iwetētwē nthīnī
wa mūsoa ūō kwoondū wa ndālā ya mīlvw'anano
yoo; ūtec na kwīthwa kana wāī kwīanana na ūlei
na ūthāithi wa ūvūngū, mūendo ūsu w'onthē wāī
wa ūtumanu mūnene. Nyamū isu syaleketw'e
nīsyāetīe mbanga nene kūla kw'onthesyaendaa.
Kulani īnenganae kīko ta kīlī ta ngekekany'o ya
mīao īla īseūvītw'e nī mūndū na īkaany'a Akīsto
ala mena makūlyo tūlū wa Mwīao mūvuany'e
nīkana mo masome kīndū vu nthīnī wa syīko
nthēu sya kwananga mwīkalo ūla Aalavu ala mate
ndīni matwālīe nūndū mo mayāī na Mwīao
mūnyuve wa kūmatongoesya.

Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũekanĩ Mũno, Mũmĩsya.

103.Andũ amwe ala maĩ mbee wenyu,
nĩmakũliye *syĩndũ* ta isu, ĩndĩ mo
nĩmatw'ĩkie alei masyo.

104.Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndeyĩafte ĩũũ wa 'Vaiila' kana 'Saiva'
kana 'Wasiila' kana 'Aanu'; ĩndĩ asu ala
matetĩkĩlaa maseũvasya ũvũũgũ ĩũũ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na aingĩ
mũno vyũ moo maithũkũmĩthasya ĩĩko

105.Na yĩla mo matavw'a, 'Ukai
maũndũnĩ ala Ngai Mwene Vinya
W'onthe ũvuanĩtye, na kwa Mũtũmwa,
mo maasya, 'maũndũ ala ithyĩ tweethĩie
maaĩthe maitũ namo nĩmatwĩanĩe.'
Kyaũ! Ona ethwa maaĩthe moo mayai
na ũmanyi na ũtongoi?

106.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Isũvĩei
inyw'ĩ ene. We ũla ũthyoekea ndatonya
kũmwĩka inyw'ĩ naĩ, yĩla inyw'ĩ ene
mũtongoew'e nesa.Kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩkw'o inyw'ĩ
inyw'onthe mũkasyoka; na ĩndĩ We
akaumbũla kwenyu *maũndũ* ala inyw'ĩ
mweekaa.

107.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ukũsĩ ũla
wa w'o katĩ wenyu, yĩla kĩkw'ũ
kyeeyĩete kwa ũmwe wenyu, ĩvinda ya
kwĩyĩlaa, nĩ wa aũme elĩ alũngalu kuma
katĩ wenyu; kana wa angĩ elĩ mate katĩ
wenyu, ethwa mũendete kyalo ĩũũ wa
nthĩ na mbanga ya kĩkw'ũ ĩimũvikĩla -
inyw'ĩ. Mũkamaia elĩ ĩtina wa mboya
maumye Ukũsĩ, ethwa mwĩna nzika,

قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكَ ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا
كُفْرِينَ ۝

مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ
وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَقْتُرُونَ عَلَى اللَّهِ
الْكَذِبَ وَآكَرَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۝

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَإِلَى
الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوَلَوْ
كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ مَنْ
ضَلَّ إِذَا اهْتَدَى ثُمَّ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَمَنْ يَنْصَحْكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ
الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَلْنِ ذَوَا عَدَلٍ مِنْكُمْ أَوْ
آخَرِينَ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ خَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ
فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسَبُوهَا مِنْ بَعْدِ.

makeevita efi kwa Ngai Mwene Vinya W'on the *makyasya*, 'Ithyi tũikwosa ituvi tũlũ wa ūndũ ūũ, ona e mũndũ wa mũsyi *witũ* na tũivitha ūkũsĩ wĩyĩaitwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'on the; vate nzika ūndũnĩ ūũ, ithyĩ twĩthwa twĩ katĩ wa ene naĩ.'

الصَّلَاةَ يَقْسِمْنَ بِاللَّهِ إِنْ اَرْتَبْتُمْ لَا نَشْرِي بِهِ
نَسَاءً وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا تَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ
إِنَّا إِذَا لَيْسَ الظَّالِمِينَ ③

108. Indĩ kwamanyĩka nesa kana mo nĩmekĩte naĩ ya *kwĩĩĩa ūvũngũ* Indĩ ala angĩ efi meevĩtaa mena mo nĩmaĩĩtwe nĩ kwĩkala vandũ voo. Na mamina kũya kĩthitũ syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩmanengane ūkũsĩ makĩleana na asu efi ma mbee makĩĩkĩthya kana 'Ūkũsĩ witũ nĩ wa w'o mbee wa ūla wa ala efi ma mbee na ithyĩ tũivĩĩtwe. Na ethwa ithyĩ nĩtũũkengana nĩtwaĩle kũtalwa katĩ wa eki-ma-naĩ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. *²

فَإِنْ عُرِّرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا إِثْمًا فَأُخْرِجُوا يَوْمَئِذٍ
مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقُّ عَلَيْهِمُ الْأُولَىٰ فَيَقْسِمْنَ
بِاللَّهِ لَشَهَادَتُنَا أَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا وَمَا اعْتَدَيْنَا
إِنَّا إِذَا لَيْسَ الظَّالِمِينَ ④

109. Uu nĩ kwasya kana *vinya ūkongeeelwa tũlũ wa ngũsĩ nĩkana syĩthwe ilũmĩte ūkũsĩnĩ wasyo iikĩta kana mokũsĩ angĩ nĩmatonya kwĩtwa na kwĩtĩkĩĩka.*

ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا أَوْ يَخَافُوا
أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانُ بَعْدَ آيْمَانِهِمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاسْمَعُوا
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑤

LUKU 15

110. Sũanĩai tũlũ wa mũthenya ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkamombany'a Atũmwa na kwasya, 'Inyw'ĩ mwanengiwe ūsũngĩo mwaũ?' Mo makaasya, 'Ithyĩ tũĩ na ūmanyi, We

يَوْمَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرُّسُلَ يَقُولُ مَاذَا أُجِنْتُمْ قَالُوا
لَا عِلْمَ لَنَا إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ⑥

² * Mũsoa ūũ wĩonany'a ngelekany'o ya ngũsĩ syonthe ila syĩvo, na ūndũ wa kumya ūkũsĩ nĩkũnenganĩtwe kwa ngũsĩ ila sya mbee syĩ ūko. Uu nĩ kuma nthĩnĩ wa mũsoa wa 107 ūla ūtongoetye.

Nue t0 Ula M0manyi-M0seo Vy0 wa syfnd0 ila mbithe.'

111. YŶla Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūkasya; 'We Yesu, mwana wa Malia, lilikana Inee Yakwa ŶŪŪ waku, na ŶŪŪ wa nyinyia waku,yŶla Nyie nakwongelelele we vinya na Veva wa Ūtheu waneena na andŪ nthŶnŶ wa waana waku na wŶ nthele; na yŶla Nyie naŪmanyŶsiye we Ivuku na ŪŶ na Tola na Ūvoo-MŪseo; na yŶla we waseŪvisye *kyŪmbe* kuma mŪthanganŶ, kwa mŪvw'ano wa nyŪnyi kwa mwŶlao Wakwa; na waveveea nthŶnŶ wakyo *veva mweŪ* na kyatw'Ŷka kŶndŪ kŶŪveva kwa mwŶlao Wakwa; na wasalukya ilalinda na ala maŶ na Ūkoma mavow'a kwa mwŶlao Wakwa; na yŶla we wathayŪŪkisiye akw'Ū kwa mwŶlao Wakwa; na yŶla nyie namasiŶŶe Aana ma Ŷsilaeli maikakŪae yŶla we wookie kwoo wŶna Syama syŶ ŪtheinŶ, na asu ala maleile kwŶŶkŶla kuma katŶ woo maisiye, 'KŶŶ ti kŶndŪ ateo nŶ ŪvŪngŪ wŶ ŪtheinŶ.'³

إِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ
وَعَلَىٰ وَالِدَتِكَ اِذْ اَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تَنكِحُ
النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتٰبَ وَ
الْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَاِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ
كَهَيۡئَةِ الطَّيْرِ بِاِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُوْنُ طَیْرًا بِاِذْنِي
وَتُبْرِئُ الْاَكْمَةَ وَاَلَا بَرۡصَ بِاِذْنِي وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى
بِاِذْنِي وَاِذْ كَفَفْتُ بَیۡنَ اِسْرَآئِیۡلَ عَنْكَ اِذْ جِئْتَهُمۡ
بِالْبَيِّنٰتِ فَقَالَ الَّذِیۡنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ اِنۡ هٰذَا اِلَّا
سِحْرٌ مُّبِیۡنٌ ۝۱۱۱

³ ŪŪ nŶ Ūneeni Ūkwonany'a kana YesŪ nŶwaneenie ndeto sya ŪŶ na ŪŪngalu kuma waananŶ wake na acendee kwŶka Ūu kŪvikŶŶa matukŪnŶ ma ŪkŪŪ wake. Ndeto Ino 'kahlan' yŶonany'a Ŷvinda yŶla nzw'ŶŶ sya mŪndŪ syambŶŶŶŶya kŪmea mbuŶ na InđŶ kuma vu kŪvika ŪkŪŪnŶ wake.

MŪsoa ŪŪ nŶ ta ngelekany'o kana nthimo Ŷla Ŷetawe nŶ ŪalyŪko wa kŶveva Ūla Ūetawe nŶ Athani on the ma Ngai. Ino nŶ ndafa ya mwanya kwa mwŶkalo wa YesŪ Ūla katŶ wa Athani on the ma Ngai wanyuviwe ta ngelekany'o ya kŪete maŪndŪ ma Syama sya Ūseng'yo.

112. Na ylla Nyie namavevee amanylw'a
ma Yesu mambitkile Nyie na Mütömwä
Wakwa, mo maisye, 'ithy! nütwtikilaa
na We İthwa na Okösl kana ithy!
nİtwİnenganİte.'

وَلَاذُ أَوْحَيْتُ إِلَى الْخَوَارِجِ أَنْ ائْتُوايَ وَبِرَسُولِي
قَالُوا أَمَّا وَاشْهَدْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿١٧٠﴾

113. Yŵla amanyŵw'a maisye, 'We Yesu,
mwana wa Malia, Mwŵai waku nŵtonya
kŵtŵtetheesya ithyŵ na ŵmisi yusŵŵte ŵŵu
kuma ŵtunŵ? Nake asya Mŵkŵei Ngai
Mwene Vinya W'onthe ethwa inyw'ŵ
mwŵ efŵkŵli.'

إِذْ قَالَ الْحَارِثُ بْنُ يَحْيَى ابْنَ مَرْثَمَ هَلْ سَتِجِ
رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالَ تَتْلُو
اللَّهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٣٧﴾

114. Mo maisye, 'Ithyi twiḽenda tūtonye
kūŋya, na kana ngoo sitū ithūmūe na
nīkana tūtonye kūmanyā kana we
ūtūtavītye ithyi w'o, na kana tūtonye
kūkūsīla ūu.'

فَالْأُزْبِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمِئِنَّ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ
لَهُ أَنْ قَدْ صَدَّقْتَنَا وَنَكُونُ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٣٧﴾

115. Yesu, mwana wa Malia, aisye, 'We Ngai Mwene Vinya W'on the, Mwai waitu, tũtheesye ithyĩ Imisi kuma Itũĩ yusũlthe kyaũya nĩkana yĩthwe mũthenya mũnene kwitũ, kwa ala ma mbee maitũ ana ala maitũ ma mũminũkĩllyo, na Kyama kuma kwaku; na tũenge kyaũya kitũ, nũndũ We Nue Mũnengani wa kyaũya Ula Mũseo Vyũ.'

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً
فَإِذَا كُنَّا لِلْغَدَاةِ وَاحِدَةً وَأَخِزُّنَا وَإِنَّا بِفَعْلِكَ
وَإِلَّا زُرْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١٥﴾

116.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
aisye, 'Vate nzika, Nyie n'ng'um'utheesya
inyw'! Ind'i ūla wenyu ona w'wa ūn'ūle'a
kw'it'f'k'la itina wa ūu----- Nyie vate nzika
ngamasil'la mona ūsil'lo ūla Nyie
ndakamasil'la and'ū ang' kat' wa and'ū!

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ مِنْكُمْ
فَإِنِّي أَزِيدُهُ عَذَابًا لَا أَزِيدُهُ إِلَّا أَزِيدُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

LUKU 16

117.Na yīla Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūkasya, 'We, Yesu, mwana wa

وَاِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيسٰى ابْنُ مَرْيَمَ ءَاَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ

Malia, we nīwamatavisye andō, 'Mbosai nyie na mwaitū kwīthwa ngai ilī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe?' We akasōngīa, 'Wī Mōtheu We. Nyie ndyaī ndonya kwasya ūndū ūla ūtambaīlīte. Ethwa nīnaneenie ūu, We vate nzika wīthwa waūmanyie. We nīwīśī maūndū ala me kīlīkonī kyakwa, na nyie ndyīśī maūndū ala me kīlīkonī Kyaku. We Nue tū Ula Mūmanyi wa syīndū ila ivithītwe.

اتَّخِذُونِي وَرِثِي الْهَيْلِينَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ سُبْحَنَكَ
مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقِّكَ إِنْ كُنْتُ
قُلْتُه فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَتَكَلَّمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ
مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ٥٨

لِي
تُخْبِرُنِي
بِمَا فِي
نَفْسِي

118. 'Nyie ndyaamatavya ūndū ūngī ateo ūla We wambīyīāle..... Mūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwīai wakwa na Mwīai wenyu. 'Na nyie naī ngūsī ūlū woo ūvinda yīla nekalile katī woo, īndī yīla We watumie nīkw'a, We nīweethīwe wī Mūsyaīśya ūlū woo; na We wī Ngūsī ūlū wa syīndū syonthe.

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مَا أَمَرْتَنِي بِهِ أَنْ أَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَرِثِي
وَرَكْبَتَهُ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَكُنَّا
نُوفِّيكَ كُنْتُ أَنْتَ الْغَيْبِ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ ٥٩

119. 'Ethwa We nūūmasīlīla mo, mo nī athōkūmī Maku; na ethwa We nūūmaekēa, We vate nzika, Nue Wī-Vinya, Ula-Mūl.

إِنْ تَعَذَّلْتُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِن تَعْفُوا لَهُمْ فَإِنَّكَ
أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٦٠

120. Ngai Mwene Vinya W'onthe akasya, 'Uū nī mūthenya tū ūla ene-w'o mekūunīka nī ū-w'o woo. Ve Mīūnda ūla ūvīlīlaa tūlūsī uungu wayo, mo makekalaa vo tene na tene. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwendeeaw'a mūno nīmo; namo nīmendeeaw'a mūno nī We; ow'o ūsu nī ūtanu mūnene.'

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ
لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ٦١

121. Usumbō wa matu na nthī na kyonthe ona kīva kīla kī nīlīnī wasyo; nīśya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na We ena ūtonyi ūlū wa syīndū syonthe.

لِلَّهِ مَالُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ٦٢

سُورَةُ الْأَنْعَامِ مَكِّيَّةٌ

(٦)

AL-AN'AAM
(WavuanIw'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ūla Usũtwe nĩ Ūlau, Usũtwe nĩ tei.

إِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Ndaŵa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūla woombie matu na nthĩ, na atw'ĩkĩthya kĩla m'Ūthemba wa kĩvindu na kyeŋi; ateo ala matetĩkĩlaa mamwĩananasya Mwĩai woo na ngai ingĩ.

الْحَدُّ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدُونَ ②

3. We nĩ We Ūla wamũmbie inyw'ĩ kuma mũthanganĩ yũmba na ĩndĩ We atw'a ĩvinda. Na ve ĩvinda yĩngĩ yĩtw'e yĩ vamwe Nake. Ateo inyw'ĩ mwĩna nzika nayo!

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَىٰ أَجَلَكُمْ وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمُرُّونَ ③

4. Na we nĩ We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ngai wa kwelĩ matunĩ na ĩũũ wa nthĩ. We nĩwĩsĩ syĩmbithĩ syenyũ, na ota ūu maũndũ ala me ūtheinĩ. Na We nĩwĩsĩ maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa.

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ④

5. Na kwoo vaivikaa Kyama ona kĩmwwe katĩ wa Syama sya Mwĩai woo, ateo mo nĩmaalyũkaa na makakĩtia.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ⑤

6. Kwa ūu, mo nĩmaũleile ūla w'o yĩla wookie kwoo; ĩndĩ o mĩtũkĩ ūvoo wa maũndũ ala mo mamavũfaa ngũĩ ōkamavikĩa.

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ أَنْبَاءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑥

7. Mo nomonaa nĩ maika meana ata ala twamanangie ala maĩ mbee woo? Ithĩyĩ nĩtwamanengete mo vinya ĩũũ wa nthĩ ūndũ Ithĩyĩ tũtamũnengete inyw'ĩ na Ithĩyĩ nĩtwatwaie mathweo ĩũũ woo, metĩkĩte

الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَمْ نُنْكِحْ لَهُمْ وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ قِدْرًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ ⑦

mbua nyingi; na Ithyi nltwatumie t0l0sI t0vItIla uungu woo; na IndI Ithyi nltwamanangie mo n0nd0 wa naI syoo na nltwookIlilie and0 angI Itina woo.

يَذُنُّهُمْ وَأَنشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ①

8.Na takethwa Ithyi twa0theesye maandIko maandIkItwe I0I0 wa 0a na makItIha mamakiitie na moko moo, *ona k0ilyI Ou IndI* alei vate nzika methwa maisye, 'KI ti kInd0 IndI nI 0oi wI 0theinI.'

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قِرطَائِسٍ فَلَنَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ
لَقَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ②

9.Namo maasya, 'NIkI m0laIka ndatheetw'e kwake?' IndI takethwa Ithyi twatheetye m0laIka, 0voo wItIha watw'iwe, *na IndI* mo mayItIha manengiwe Ivinda.

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَقُذِّبُوا
الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يَنْظُرُونَ ③

10.Na takethwa Ithyi twam0nyuvItIe m0laIka *ta M00mwa*, Ithyi twItIha twam0se0visye ta m0vw'ano wa m0nd0; na 0u twItIha twamavIngIsie ma0nd0nI ala mo ene mavIngIsanIaa.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ
مَا يَلْبَسُونَ ④

11.Na vate nzika. At0mwa ala maI mbee waku nImav0Iwe ng0I, IndI ma0nd0 ala mo mav0Iaa ng0I nImamathy0I0I0kile asu amwe kaI wa ala mav0aa ng0I.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ فَخَافَ بِآلِئِنَّ
سَخَرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑤

LUKU 2

12.Asya, 'angangai I0I0 wa nthI, mwone 0nd0 wailyI m0min0kIlyo wa ala matatw'kI0thisye *Athani* ta akengani.'

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكذِّبِينَ ⑥

13.Asya, 'Ila syI matunI na I0I0 wa nthI nI sya0?' Asya, 'NI sya Ngai Mwene Vinya W'onthe.' We nIwIyumiIte We Mwene *kwonany'a* tei. We vate nzika, *akaendee* na k0m0mbany'a inyw'I k0vika M0thenya wa Uthay00kyo. Vai

قُلْ لَيْسَ مَا فِي السَّمُوتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ كُتُبٌ عَلَى
نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ
فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑦

nzika nthlŋi waw'o. Asu ala meyanangŋte mo ene maiketŋkŋla.

14.Ni Kyake kŋla kŋtŋaa ūtukŋ na mŋthenya. Na we ni Wiw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي الْبَيْتِ وَالتَّهَارُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ١٤

15.Asa, 'Nyie ngamwosa mŋsŋvŋ ūngŋ ona wŋva eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mŋseŋvya wa matu na nthŋ, ūla ūnenganae ŋŋu nake ndanengawe ŋŋu?' Asya, 'Nyie nŋŋŋlawe nŋthwe wa mbee wa ala menenganae.' Na we ndŋkethwe wa ala meananasya Ngai na ngai ingŋ.

قُلْ أَغْنَى اللَّهُ أَنْتَ وَلِيَّتَا فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يَطْعَمُ قُلْ إِنِّي أَمَرْتُ أَنْ أَلُونَ أَقْلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمَشْرِكِينَ ١٥

16.Asa, 'Kwa ūla w'o, ethwa nyie ndiŋmwŋw'a Mwŋai wakwa, nyie nŋngŋkŋ ūsilŋlo wa ūla mŋthenya mŋnene. *¹

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٦

17.We ūla ūkavŋtŋkanw'a na mŋthenya ūsu, ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe akeethwa amwŋw'ŋŋte tei. Na ūsu ow'o ni ūtanu mŋnene.

مَنْ يُضَرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَجِمَهُ وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْبَاقِينَ ١٧

18.Na ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋwaŋkiita we na nthŋna, vai ona ūmwe ūtonya kŋŋvetanga ateo We, na ethwa We amŋkiita na nŋuso ŋseo, ŋndŋ We ena ūtonyi wa kwŋka ūndŋ w'onthe ūla We wendaa.

وَلَنْ يَسْأَلَكَ اللَّهُ بَعْضَ فَعْلَاكَ تَشْفَى لَهُ إِلَّا هُوَ وَلَنْ يَسْأَلَكَ بَعْضُهُمْ عَلَى شَيْءٍ قَدِيرٌ ١٨

¹ * Ithŋi twŋasya ūalyŋŋŋŋ ūalyŋŋwe kuma 'mŋthenya mŋthŋku ūandŋkwe' mŋthenya mŋnene ūla wŋna ūalyŋŋŋ w'onthe wa ndeto. 'adhiim' ūvoonŋ ŋŋ.

19.Na We E-na Utonyi W'onthe ūlū wa syūmbe Syake-mbaa andū; na We nī Ula-Mūl, Ula Mūmanyi-Wa-Syonthe.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ①٩

20.Asya, 'Nī kyaū klīto mūno vyū klīvta ngūsī?' Asya, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Ngūsī katī wakwa nenyu. Na Kulani ūno nīvuanītw'e kwakwa nyie nīkana ndonye kūmūkaany'a nayo na ūla w'onthe ūmūvikīaa. Ata! Inyw'ī mwīna ūkūsī vyū kana ve ngai īngī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Asya, 'Nyie ndina ūkūsī wa ūu.' Asya, 'We nī Ula Ngai Umwe, na nyie nīnīmūvetangie vaasa mūno vyū na ila inyw'ī mūmwīananasya *We nasyo*

قُلْ أَمَرَ بِالْأَبْرَ شَهَادَةٍ قُلِ اللَّهُ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ أَفِرْتُمْ لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَةً أُخْرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ وَ

وَاللَّهُ

21.Asu ala Ithyī twamanengie Ivuku, nīmamūmanyaa We tondū mo maimanyaa syana syoo sya ivīsī. Indī ala manangaa mathayū moo maiketīkīla.

الَّذِينَ آمَنَهُمُ الْكِتَابُ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ آبَاءَهُمُ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ②١

وَاللَّهُ

LUKU 3

22.Na nūū ūla ūte mūlūngalu kūmūvīta we ūla ūmūseūvīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvūngū kana ūla witwīkīthasya Syama Syake sya ūvūngū? Vate nzika, ala mate alūngalu maikaīla.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ②٢

23.Na sūanīai mūthenya ūla Ithyī tūkamombany'a onthe vamwe; na Indī tūkamatavya ala meananisyē Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai īngī, 'Meīva ala atindany'a inyw'ī mwaneenaa ūvoo woo, ala inyw'ī mwawetaa?'

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جِجِيئًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا ائِنَّ شَرْكًاؤُكُمْ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ②٣

24.Indī mOminŪkīlyo wa ūmaamai woo ūkeethwa vathei ateo kana mo

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَاللَّهِ رَبُّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ②٤

makaasya, 'Ithyĩ twĩĩvĩta na Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai waitũ,
ithyĩ tũyaĩ avoyi ma mĩvw'anano.'

25.Sisyai Ūndũ mo mekengaa mo ene.
Na Ūndũ Ūla mo maseũvisye ndwaĩ na
Ūuno kwoo.

أَنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ تَاكَانُوا
يَفْتَرُونَ ⑤

26.Na katĩ woo ve amwe ala
meũkwĩthukĩĩsya we; ĩndĩ Ithyĩ
nĩtwĩkĩĩte isiĩĩ ĩũũ wa ngoo syoo,
nĩkana maikamanye, na kũlea kwĩw'a
matũnĩ moo. Na mo ona makona ,
Kyama ona kĩva maikĩĩkĩĩla, na now'o
kũilyĩ yĩla mo mooka vala ūĩ,
maikaananĩa naku, asu ala matetĩkĩĩlaa
maasya, 'Kĩĩ ti kĩndũ ateo nĩ mbano sya
tene.'

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَعِ الْبَيْتَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ
أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا
كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءُوكَ يُجَادِلُونَكَ
يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ⑥

27.Namo nĩmamavataa angĩ kũsyĩĩkĩĩla.
Na onamo ene nĩmasyelelũkaa. ĩndĩ mo
mayanangaa ona ūmwe ateo mo ena;
ĩndĩ nĩmo meyanangaa ene! No kwona
tũ mo matonaa.

وَهُمْ يَهْتُونَ عَنْهُ وَيَنْوَن عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ
إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ⑦

28.Na takethwa nũtonya kwĩsa kũmona
tũ yĩla makaũngamw'a mbee wa Mwaki!
Mo makaasya, 'Iiaa! Takethwa ithyĩ
nĩtũtonya kũtũngwa ĩtina Ithyĩ
tũitw'ĩkĩĩthya Syama sya Mwĩafi waitũ ta
ũvũngũ na ithyĩ twĩthwa twĩ katĩ wa
etĩkĩĩli.

وَلَوْ تَرَى إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا يَلَيْتُنَا نُرَدُّو
لَا نَكْذِبَ بِآيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑧

29.Tiw'o! Maũndũ ala mo mavithaa vau
mbeeni yu nĩmamevuanĩsye mo. Na ona
makatũngwa, mo vate nzika, masyoka
maũndũnĩ ala mavatĩtwe. Na mo vate
nzika nĩ akengani.

بَلْ بَدَأَ لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رَدُّو
لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ⑨

30.Na mo maasya, 'Vai kĩndũ ateo thayũ
ũũwĩtũwa yu, na ithyĩ tũikokĩĩw'a ĩngĩ.

وَقَالُوا إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا غَنَّا بِمُحْسِنِينَ ⑩

31. Na takethwa we nūtonya kwīsa kōmona tū yīla makaŋgamw'a mbee wa Mwīfāi woo! We akaasya, 'Thayū ūū wa kēll ti wa w'o?' Na mo makaasya, 'Ī, w'o wa Mwīfāi waitū,' We akaasya, 'Samai īndī ōsilflo nūndū nīmwaileile kwītkīla'.

LUKU 4

32. Asu ow'o nīmo mena wasyo ala maleaa kōkomana na Ngai Mwene Vinya W'onthe, nīkwīthwa kana yīla ūla Saa ūkamavikīla mo mateūmanya, mo makaasya, 'Aa, kyeve nī kīltū nūndū wa kūvūthya Saa ūū! 'Namo makakua mīio yoo tūlū wa inyūnyu syoo. Vate nzika, kīla mo makuaa nī kīthūku.

33. Na thayū wa nthī ti kīndū ateo no tīthaū na ngūī. Na vate nzika, wīkalo wa Itunī nī mūseo kwa ala alūngalu. Indī inyw'ī nomūkamanya?

34. Ithiyī nītwīsi nesa vyū kana maūndū ala mo maneenaa ow'o nīmaūthatasya we; nūndū vate nzika, tuue maūwetanīasya na ūvūngū īndī nī Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ila eki-ma-naī maleaa.

35. Na ow'o Atūmwā ala maī mbee waku nīmaleilwe; īndī ona kūilyī ūu, mo nīmekalile me omīlsya ma kūlewa na kūthīnw'a nīmekalile me omīlsya kūvika ūtethyo Witū yīla wamavikīlie. Vai ona ūmwe ūla ūtonya kūalyūla ndeto sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ūvoo wa Atūmwā ala ma tene nūmūvikīlte we.

36. Na ethwa ūlei woo nī mwai kwaku, īndī, ethwa nūtonya kōmantha nzīa

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَٰذَا بِالْحَقِّ
قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ
تَكْفُرُونَ ﴿٣١﴾

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ ۖ إِذَا جَاءَتْهُمْ
السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَحْسِرُنَا عَلَىٰ مَا فَزَعْنَا فِيهَا
وَهُمْ يَخِيلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا
يُرِيدُونَ ﴿٣٢﴾

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ
خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٣﴾

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَخْرُجُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا
يَكْتُوبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِلَايَةِ اللَّهِ يَجْعَلُونَ ﴿٣٤﴾

وَلَقَدْ كَذَّبْتَ رَسُولٌ مِّن قَبْلِكَ فَصَبْرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا
وَأَوْذُوا ۖ إِنَّهُمْ نَصْرُنَا وَلَا مُبَدِّل لِّكَلِمَاتِ اللَّهِ
وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَّبِيِّ الْأُرْسَلِينَ ﴿٣٥﴾

وَإِنْ كَانَ كِبَرُ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ فَإِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ

uungu wa nthl kana mbaasya ūkambata Itunl, na ūmaetee mo Kyama, we nŭtonya kwika ūu. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭweekŭe kwenda Kwake vinya, We vate nzika ethlwa amaetie mo vamwe ūtongoinl. Kwa ūu, we ndŭkethwe wa ala matena ūmanyi.

تَبْتَغِي نَفَقًا فِي الْأَرْضِ أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ
بَآيَاتُهُ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ عَلَى الْهَدَىٰ فَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ⑥

37.No asu tū ala methukŭlŭsyaa na ūtkŭlku metŭkŭlŭaa. Na ūlŭlŭ wa ala akw'ŭ, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamokŭlŭya mo methwe thayŭ, na ūndŭl mo makatŭngwa Kwake.

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْعَوْنَ وَالْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ
اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ⑥

38.Namo maasya, Nŭkŭl we ndaatheew'a Kyama kuma kwa Mwŭlŭlŭ wake? 'Asya, 'vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi wa kŭtheesyaa Kyama, ūndŭl aingŭl mŭno moo mayŭlŭl.

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنْ اللَّهُ
كَادِبٌ عَلَىٰ أَنْ يَنْزِلَ آيَةٌ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ⑥

39.Vai nyamŭ ūkungaa ūlŭlŭ wa nthl kana nyŭnyi ūlŭlŭkaa na nthwau syayo ilŭl, ateo nŭl mbaŭl otenyu. Ithyl tŭitiŭlŭe kŭndŭ Ivukunl. ūndŭl kwa Mwŭlŭlŭ woo mo makoombanw'a vamwe.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا ظَلِيمٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ
إِلَّا أَمَرَ أَمَّا لَكُمْ مَا قَوَّضْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ
إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ⑥

40.Asu ala maleete Syama Siitŭ mai matŭ na maineenaa -----me nthŭlŭl wa kŭvindu kŭnene. ūlŭlŭ wa Ula Ngai Mwene Vinya W'onthe wendaa ona wŭlŭa, We nŭmwŭlŭkŭlŭlŭsyaa kŭthyoeka. Na ūla, We wendaa amŭtongoeasya nzŭlanŭl ŭla ya w'o.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا صُمْ وَكُلُوا فِي الظُّلُمَاتِ
مَنْ يَشَأْ اللَّهُ يُضْلِلْهُ وَمَنْ يَشَأْ يُعْطِلْهُ عَلَىٰ كُلِّ صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ⑥

41.Asya, Inyw'ŭl mwŭlŭsŭanŭlŭ ūsŭngŭlo wenyu ūkeethwa ūilyŭl ata ethwa ūsilŭlŭlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkooka ūlŭlŭ wenyu kana ūla Saa ūtw'ŭtwe ūvike,

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَاكُمْ السَّاعَةُ
أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑥

mOkamwikaŵla ūngĩ ona ūmwe eka Ngai
Mwene Vinya W'onthe, ethwa We
akenda, na ila mūmwānanasya nasyo
ikamūla inyw'I.

42.Tiw'o, no We eweka ūla inyw'I
mOkamwikaŵla; na Indī We akaveta kila
inyw'I mūmwāfāa We avetange ethwa
We akenda, na ila mūmwānanasya
nasyo ikamūla inyw'I.

بَلْ إِنَّمَا تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِن كُنَّا
عِندَ وَتَنْسَوْنَ مَا تَشْكُرُونَ ﴿٤٢﴾

LUKU 5

43.Na ow'o Ithyī nītwatŭmie Atŭmwa
kwa andŭ ala maŵ mbee waku we; na
nītwamathīnisye na ūkyā na mbanga
nīkana matonye kwīnyivyā mo ene.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُم بِالْبَأْسِ
وَٱلْفِرَآءِ لَعَلَّهُمْ يَنْفَرُونَ ﴿٤٣﴾

44.Nīkī Indī, yīla ūsilŵlo Witŭ wookie
ŵlŭ woo, mo mayaaŵthwa menyivītye?
Indī ngoo syoo nīsyoomīthiw'e na Satani
amatw'īkīthya maŭndŭ onthe ala mo
meekie kwoneka me kavāa kwoo.

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَٰكِن قَسَتْ قُلُوبُهُمْ
وَكُذِّبُوا لَهُمُ الشَّيْطٰنُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٤﴾

45.Indī, yīla mo moolilwe nī maŭndŭ ala
mataiwe namo, Ithyī nītwavingŭie
mbingīlo syonthe sya syIndŭ kwoondŭ
woo, kŭvika yīla mamatanīfāa maŭndŭ
ala manengiwe, Ithyī nītwamakwatie na
kīthŭlŭmŭkīlo, na wee! Mekw'a nthInī
wa mwīkalo wa kŭyītŭka.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ
شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً
فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٥﴾

46.Kwa ūu mīi yonthe ya andŭ ala
meekie naŵ nīyatililwe; na ndafa syonthe
nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Mwāi wa nthī syonthe.

فَقَطَّعَ دَابِرَ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
ٱلْعَالَمِينَ ﴿٤٦﴾

47.Asya, 'Inyw'I mwīsuanīa ata? Ngai
Mwene Vinya W'onthe akaveta kwīw'a
kwenyu na kwona kwenyu, na kŭsiŵla
ngoo syenyu, nī ngai ūngī wīwa eka Ngai

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن أَخَذَ ٱللَّهُ سَعَتَكُمْ وَأَهْبَارَكُمْ وَخَتَمَ

Mwene Vinya W'onthe ūtonya kŭmŭtŭngŭla inyw'ĩ *syĩndũ isu?* Sisyai ūndũ Ithyĩ tũalyũlaa Syama, Indĩ mo nĩmaalyũkaa na makaitia.

48. Asya, 'Mwĩsũanfa ata inyw'ĩ? Usilflo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkoka tũlũ wenyu kwa kĩthũlũmũkĩlo kana ūtheinĩ, ve amwe makanangwa ateo eki ma naĩ?'

49. Na Ithyĩ tũimatũmaa Atũmwa kwoondũ wa ūndũ ūngĩ ateo nĩ aeti-ma-ũvoo mũseo na ta akaanany'a. Kwa ūu, asu ala metĩkĩlaa na kũyĩalyũla mo-ene, kũikethwa w'ia tũlũ woo ona maikakwatwa nĩ kyeve.

50. Na asu ala maleaa Syama Sitũ, ūsilflo ūkamavalũkĩla mo, nũndũ nĩmaleile kwĩw'a.

51. Asya, 'Nye ndiũmwĩla inyw'ĩ kana: Nye nĩna inandũ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona Nye ndyĩsĩ maũndũ ala matonekaa; ona nye ndiũmwĩla inyw'ĩ: Nye nĩ flafka.' Nye nĩmaatĩla tũ, maũndũ ala mavuanĩtw'e kwakwa.' Asya, 'Kĩlalinda na mũndũ ūla wonaa nthĩ nĩ ūndũ ūmwe? Indĩ inyw'ĩ nomũsũanfaa?

LUKU 6

52. Na makaany'e nayo asu ala methĩawa na w'ia wa kana mo makoombanw'a kwa Mwĩafi woo, kana maikethwa na mũnyanya kana mwĩw'anĩthya ūtee Wake, nĩkana matonye kwĩthwa alũngalu.

عَلَى قُلُوبِكُمْ مِّنَ اللَّهِ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِهِ الْأَنْظُرُ
كَيْفَ لَصَفَى الْأَوَّابِ ثُمَّ هُمْ يَصْذَقُونَ ﴿٤٨﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٤٩﴾

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ
فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٥٠﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا بَشَّرْنَاهُمُ الْعَذَابَ بِمَا كَانُوا
يَفْسُقُونَ ﴿٥١﴾

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ
الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُكُمْ إِلَّا مَنَاسِكٌ
يُؤْتِي إِلَى قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ أَفَلَا
تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٢﴾

وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخْفَوْنَ أَنْ يَمَسَّهُمْ لَوْلَا إِلَهُ رَبِّهِمْ
لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ
يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾

53. Na ndökamalÜngye ala mamwĩkaĩlaa Mwĩafi woo kĩoko na wĩoo, maimantha kwona ūthyū Wake. We ndökakūlw'a ūvoo woo namo maikakūlw'a ūvoo waku we, nĩkana ndökamalÜngye ūtw'ĩke wa ala mate alÜngalu.

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَنْتَرُدَّهُمْ قُلُوبُنَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٣﴾

54. Na ota ūu Ithyĩ nĩtūmatatĩte amwe moo na ala āngĩ, nĩkana mo matonye kwasya, 'Aa nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmanengete ĩnee Yake katĩ waitū?' We Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamesĩ vyū ala matÜngaa mūvea?

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِيُتْلَوْا أَهْوَاءَهُمْ مَنِ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٤﴾

55. Na yĩla ala metĩkĩlaa Mĩsoa yakwa mooka vala we ūĩ asya, 'Mūuo wĩthwe nenyu! Mwĩafi wenyu nĩwĩyumĩtye We-Mwene kwĩthwa Mwĩw'anĩ-Wa-Tei, nĩkana ūla katĩ wenyu wĩkaa ūthūku nūndū wa kūlea kūmanya, na akaumbūla ĩtina wa ūu na akaseūvyā, ĩndĩ We nĩ Mūekanĩ-Mūno, Vyū, Usūĩtwe nĩ tei.

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَتِنَا فَقُلْ سَلَمٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِمِثَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٥﴾

56. Na ūu nĩw'o Ithyĩ tūvuanasya Mĩsoa nĩkana inyw'ĩ mūtonye kūmantha ūkeo na nĩkana nzĩa ya ene naĩ yĩyonany'e.

وَكَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ لَّا يُدْرِيْنَ ﴿٥٦﴾

LUKU 7

57. Asya, 'Nyie nĩmbatĩtwe kūmathaitha ala inyw'ĩ mūmekāĩlaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asya, 'Nyie ndikamaatĩla mawendi menyu mathūku. Undūnĩ ūsu, nyie ngeethwa nĩ mwau na nyie ndikethwa wa ala matongoew'e nesa.

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٧﴾

58. Asya, 'Nyie nĩÜngama Tūlū wa ūkūsĩ mūtheu kuma kwa Mwĩafi wakwa na inyw'ĩ nĩmūkūlea. Undū ūla inyw'ĩ

قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ مَا عَزَايَ مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنِ الْعَكْمُ إِلَّا إِلَهُ يَفْضُ الْحَقَّ

mŭkwenda ndwĩ ūtonyini wakwa.
Utw'io ndwĩna ūngĩ ateo Ngai Mwene
Vinya W'ontho. We atavanasya w'o, na
We nĩ We Ula Mŭseo Vyũ katĩ wa asili.'

وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ۝

59.Kethwa kĩla inyw'ĩ mŭkwenda
kĩkalaatwe kĩ ūtonyini wakwa, vate
nzika, ūvoo nĩŭtuwa katĩ wakwa nenyu.
Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŭmesi
nesa vyũ ala mate alũngalu.

قُلْ لَّوْ أَنِّي عِنْدَ مَا تُشْتَعَلُونَ بِهِ لَفُضِّي الْأَمْرُ
بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ۝

60.Na mbungũo sya maũndũ ala
matonekaa syĩ Nake We; Vai ūsyĩsĩ ateo
We; na We nĩwĩsĩ kyonthe ona kĩva kĩla
kĩ ūlũ wa nthĩ na ūkanganĩ. Na
vaivalũkaa ūtu nthĩ ateo We nũyĩsĩ; ona
vai kaveke ke kĩvĩndunĩ kĩnene kya nthĩ
kana kĩndũ kĩũ kana kyũmũ, ĩndĩ
nĩkĩandĩke Ivukunĩ Itheu.

وَعِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ
مَا فِي الْبَرْوِ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ دَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا
وَلَا حَافِيَ فِي ظِلِّهِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَافِيسٍ
إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝

61.Na We nĩ We Ula wosaa mathayũ
menyu ūtukũ na nĩwĩsĩ maũndũ ala
inyw'ĩ mwĩkaa mŭthenya; na ĩndĩ
nŭmũkĩlasya inyw'ĩ ĩngĩ nthĩnĩ waw'o
nĩkana ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe yĩanĩw'e.
Ĩndĩ Kwake nĩkw'o ūalũko wenyu. ĩndĩ
We akamũmanyĩthya inyw'ĩ maũndũ ala
mweekaa.

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَقَّعُكُمْ بِالْأَيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُمْ
بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ
يَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

LUKU 8

62.Na We nĩ mŭnene ūlũ wa athũkũmi
Make, na We nŭmatũmaa asũvĩ
kũsyalĩsya ūlũ wenyu, kũvika, yĩla
kĩkw'ũ kyooka kwa ūmwe wenyu,
Atũmwa Maitũ nĩmosaa thayũ wake, na
mo maileaa kwĩka ūu.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ
لَا يُفْقِدُونَ ۝

63.Na mo matũngawa kwa Ngai Mwene
Vinya W'ontho, Mwĩafi woo wa w'o.

ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ أَلا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ
أَعْرَضُ الْحَسِيرِينَ ۝

Vate nzika, ūtw'io nĩ Wake. Na We nĩ
We Ula wĩ mĩtũkĩ vyũ kwa kũtala.

64.Asya, 'Nũũ ūla ūmumasya inyw'ĩ
mbanganĩ sya nthĩ nyũmũ na nganganĩ,
yĩla mwamwĩkaĩla We na ūuu kĩmbithĩnĩ
mũkyasya, 'We atũtangĩla ithyĩ kuma
ũndũnĩ ūũ, ithyĩ vate nzika tũkeethwa ala
mena mũvea?'

قُلْ مَنْ يُخَيِّتُكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَحْرِ تَدْعُونَهُ
تَخْرُجًا وَخَفِيَّةً لِّئِنْ أُنْجِئْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ
مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٤﴾

65.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe
amumasya inyw'ĩ kuma vala maĩ na
kuma nthĩnĩ wa kĩla mũisyo, Indĩ
nĩmũmwĩanasya We na ngai ingĩ.

قُلْ اللَّهُ يُخَيِّتُكُمْ فِيهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ أَنْتُمْ
تَشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾

66.Asya, 'We E-na ūtonyi kũete ūsilĩlo
ĩũlũ wenyu kuma ĩũlũ wenyu kana
uungu wa nyaĩ syenyu, kana
kũmũthokoany'a inyw'ĩ mũkatĩĩkanga
nthĩnĩ wa nguthu mbai imenene na
kũmũsamĩthya inyw'ĩ vinya wa mũndũ
na ūla ūngĩ.' Sisyaĩ ūndũ ithyĩ
tũvuanasya Mĩsoa na nzĩla syĩ
kĩvathũkany'o nĩkana mo matonye
kũmanya!*

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ
فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا
وَيُبدِّلَ بَعْضَكُمْ لِبَاسَ بَعْضٍ أَنْ تَحْكُمَ أَنْفُسُكُمْ
فَإِنَّ أَلَا يَتَذَكَّرُ أُولَئِكَ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٦﴾

67.Na andũ maku nĩmamĩleete, onakau
nĩyo ya w'o. Nyie ndi mũsũvĩi ĩũlũ
wenyu.'

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَنْتُ عَلَيْكُمْ
بُوعِيدٌ ﴿٦٧﴾

68.Kwa kĩla wathani ve ĩvinda yĩtw'e;
na o mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya.

لِكُلِّ نَبَأٍ مُسْتَقَرٌّ وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

69.Na yĩla we wamona ala
meyũmbanasya kũmĩvukya Mĩsoa Yaitũ
na ndeto sya mana, Indĩ uma vala maĩ

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ
عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ ۚ وَإِنَّمَا
يُنْسِيكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرِ مَعَ
النَّوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٦٩﴾

* Ndeto ĩno 'yalbisakum' yonanasya kyyu kya
mbanga ĩla yĩkalaa mavinda na ĩla yĩtw'ĩkaa
kĩlungu kĩmwe kya mwĩĩ ta ngũa. Kwa ūu,
ũalyũko mũfikĩĩku wendaa ūneeni ūmwe wa
kwĩkalaa.

okŌvika mae ngewa ŋgĩ eka ŋsu. Indĩ ethwa Satani nĩwakũlĩthya we, Indĩ we ndũkekale vo na andũ mate alũngalu ūtina wa kũlilikana.

70. Ona ūtalo woo tiw'o mwingĩ kũvĩta ala alũngalu ona vanini, Indĩ wĩa woo nĩ kũmataa mo nĩkana matonye kũmũkĩa Ngai.

71. Na ekana na asu ala mosaa ndĩni yoo ta ūthaũ na ngũĩ, na ala thayũ wa nthĩ ūmakengete. Na mate ūndũ nayo, nĩkana thayũ ona wĩva ndũkese kwaa tene na tene kwoondũ wa ūthyoe ku na maũndũ ala w'o weekie. W'o ndũkethwa na mũtetheesya kana mwĩw'anĩthya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; ona waumya kyovosya ona kĩva kĩiketĩkĩlwa. Aa nĩmo ala matwaĩtwe wanangĩkonĩ nũndũ wa meko moo. Mo makeethwa na kyaũnyw'a kya kĩw'ũ kũũtheũka na ūsilĩlo wĩ woo nũndũ nĩmaleile kwĩtĩkĩla.

LUKU 9

72. Asya, 'ĩthyĩ tũkamwĩkaĩla ūla ūte Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla ūtatonya kũtũuna ĩthyĩ kana kũtũthũkya, na ĩthyĩ tũkatũngwa ūtina na ĩtiinyo sitũ ūtina wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kũtũtongoesya, ta ūmwe ala athũku mamũsesengaa na kũmũtia akyanganga ūũlo wa nthĩ, na ūla wĩna anyanyae meũmwĩta makyasya. 'Uka kwitũ?' Asya, 'Vate nzika, ūtongoi ūla wa w'o nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ĩthyĩ nĩtwĩyĩafwe twĩnengane kwa Mwĩafi wa nthĩ syonthe.

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ
وَلَكِنْ ذَكَرُوا لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ⑥

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَهُمْ أَعْرَاجُ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَذِكْرِيَّ أَنْ تَبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ
لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ ۚ وَإِنْ
تَعْدِلْ كُلُّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا أُولَئِكَ الَّذِينَ
أُسْلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَيِيمٍ وَعَلَاءٌ
لَهُمْ أَلِيمٌ ۖ بَلَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ⑦

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا
وَنُودٍ عَلَى أَعْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا اللَّهَ كَالَّذِي
اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْأَرْضِ حَيْرَانٌ لََّا أَصْحَابُ
يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى ائْتِنَا قُلْ إِنْ هَدَى اللَّهُ
هُوَ الْهُدَى وَأَمْرُنَا لِنُسَلِّمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ⑧

73.'Na ithyī nītūnengetwe mwīao:
'Lūlūmīlīyai Mboya na mūkīei We;' na
We nī We Ula mūkombanīw'a Kwake.

وَأَنْ أَيْمِنُوا بِالصَّلَاةِ وَالْزَكَاةِ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٧٣﴾

74.Na We nī We Ula woombie matu na
nthī kwa ūlūngalu; na mūthenya ūla We
ūkaasya, 'Ithīwa!' na ūkīthīwa.' *

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ
ذَٰلِكَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ ۚ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ
يُنْفَخُ فِي الصُّورِ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ
الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٧٤﴾

75.Na lilikanai īvinda yīla Avalamu
wamūtavisye īthe wake Aasali, 'We
wīōsa mīvw'anano ta Ngai?' Vate
nzika, nyīe nīkwona we na andū maku
mwī nthīnī wa īvītyo yī ūtheinī.'

وَأَذْ قَالَ ابْرَاهِيمُ لِأَبْنَيْهِ أَذَرَأْتِمُنِي أَخْتًا مِمَّا خَلَقَ
إِنِّي أَرَاكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

76.Na ūu Ithyī nītwamwonisye Avalamu
ūsumbī wa matu na nthī nīkana we
atonye kūtongoew'a nesa na nīkana we
atonye kwīthwa wa asu ala mena ū-w'o
wa mūkīlīo.

وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾

77.Na yīla ūtukū wamūvikīe, oona
ndata. We asya, 'Uū nī Mwīālī wakwa!'
Indī yīla yathūie, asya, 'Nyie
ndisyendete ila ithuaa.'

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ النَّيْلُ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي
فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ ﴿٧٧﴾

78.Na yīla we woonie mwei umīte wīna
kyeni kīnyaīlīku, aisye, 'Uū nī Mwīālī
wakwa!' Indī yīla wathūie, aisye, 'Ethwa
Mwīālī wakwa ndendongoesya Nyie,
vate nzika, nīlthwa katī wa andū ala
maaa.

فَلَمَّا رَأَىٰ الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ
قَالَ لَنْ لَمْ يَهْدِنِي سَبِيلَ اللَّهِ فَأَنذَرْتُكُمْ يَوْمَ الْقَوْمِ
الضَّالِّينَ ﴿٧٨﴾

79.Na yīla we woonie syūa yīkyuma
yīna kyeni kīnyaīlīku, aisye, 'Uu nī
Mwīālī wakwa!' Yīl nīyo īnene vyū.
'Indī yīla yathūie, aisye, 'Inyw'ī andū

فَلَمَّا رَأَىٰ الشَّمْسَ بَازِعَةً قَالَ هَٰذَا رَبِّي هَٰذَا الْبُزْءُ
فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ يَقُومُ إِلَيَّ يَوْمَآ وَتَأْتُرُونَنِي ﴿٧٩﴾

* Ndeto īno īthīwa Kunī Fayakoon ndyonanasya
Ōndū ūkwīkīka kavola na kavola kuma vathei
vakethwa ve kīndū. Uu nī kwasya kana yīla Ngai
wenda kwenda Kwake kwambīlīlasya kwīthwa na
mūmbīlwe na o mītukī ūkīkīka Ōndū We wendaa.

makwa, vate nzika, Nyie nīnaimanya
nesa ila mwīananasya Ngai nasyo.

80. Nyie nelekelye ūthyū wakwa kwa
Ula woombie matu na nthī, nīnenganīte
vyū anyie ndi katī wa ala
mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
خَشِيئًا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ٨٠

81. Na andū make nīmakaanānīe nake.
Nake asya, 'Inyw'ī mwīkaanānīa nakwa
īūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē
oyīla We ūndongoesye nesa?' Na nyie
ndikw'ikīla ila mūmwīananasya We
nasyo, Ateo Mwīālī wakwa enda ūndū.
Mwīālī wakwa aithyūlūlūkīte syīndū
syonthē nthīnī wa ūmanyi Wake. Inyw'ī
īndī nomūtaīkaa?

وَحَاجَّةٌ قَوْمُهُ قَالَ أَتُحَاجُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ
هَدَيْتُ وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا أَن يَشَاءَ
رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ٨١

82. Na Nyie naīlwe nī kw'ikīla ata ila
inyw'ī mūmwīananasya Ngai nasyo ila
We ūtaaitheesya mwīao īūlū wasyo? Nī
nguthu yīva īndī, ya isu syelī yīna kītumi
kīnene kya kūete mūuo, ethwa ow'o
inyw'ī nīmwsī?

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ
أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا
فَأَنَّى الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ٨٢

83. Ala metīkīlaa na matavulanasya
wītīkīlo woo na ūla ūte ūlūngalu.....mo
nīmo ala makethwa na mūuo, na ala
matongoew'e nesa.

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ
لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ٨٣

LUKU 10

84. Na kyu nīkyo ītumi Kīitū kīla Ithyī
twamūnengie Avalamu kwa andū make.
Ithyī tūmūnenevasya kwa ivīla ūla Ithyī
twendaa. Ow'o, Mwīālī waku nī Mūl,
Umanyi-W'onthē.

وَلِلَّهِ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ
وَرَجَّتْ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ٨٤

85. Na Ithyī nītwamūnengie we Isaka na
Yakovo; kīla ūmwe Ithyī
nītwamūtongoesye nesa, na Noa Ithyī

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا

nĩtwamũtongoesye nesa tene, na katĩ wa nzyawa syake, Ndaviti na Solomoni na Yovu na Yosevu na Mose na Aluni. Uu nĩw'o Ithyĩ tũmatuvaa ala mekaa moseo.

86.Na Ithyĩ nĩtwamũtongoesye Sakalia na Yoana na Yesu na Elia; kĩa ũmwe woo aĩ katĩ wa ala alũngalu.

87.Na Ithyĩ ota ũu nĩtwamũtongoesye Isumaeli na Elisa na Yona na Loto, na kĩa ũmwe Ithyĩ nĩtwamũnenevisye tũũ wa andũ.

88.Na Ithyĩ nĩtwamanenevisye amwe katĩ wa maaĩthe moo na syana syoo na anaĩthe moo, na Ithyĩ nĩtwamanyuvie mo na twamatongoesya nzĩanĩ ũla ndũngalu.

89.Usu nĩ ũtongoi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We amũtongoeasya na w'o ũla We wendaa katĩ wa athũkũmi Make. Na takethwa mo nĩmamũthaithĩte ũngĩ ũtee Wake We, vate nzika, w'onthe ũla meekĩte wĩthwa ũtena ũuno kwoo.

90.Aa nĩmo ala Ithyĩ twamanengie Ivuku na kĩĩko kya ũtw'io na wathani. Indĩ andũ aa mai na mũvea kwoo, ti ũndũ, nũndũ yu Ithyĩ nĩtũmanenganĩte kwa andu ala matena mũvea kwoo.

91.Aa nĩmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wamatongoesye nesa, kwa ũu, we aĩũla ũtongoi woo. Asya, 'Nyie ndikwĩtya ĩtuvi kwenyu nũndũ wa w'o. Kĩĩ ti kĩndũ indĩ nĩ ũtao kwa mbaa andũ onthe ma nthĩ.

هَدَيْنَا مَنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ
وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٦﴾

وَذَكَرْنَا وَيْحَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِّنَ
الصَّالِحِينَ ﴿٨٧﴾
وَأِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُوسُفَ وَلُوطًا وَكَذَلِكَ
فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٨﴾

وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ
وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٩﴾

ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ
وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٩٠﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ
فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا
بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٩١﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ فَبِهِدْمُ افْتَدَتْهُ قُلْ لَا
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٢﴾

LUKU 11

92. Namo nĩmaleile kũmũnenge Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaŵa tondũ We waŵĩtwe nĩ kũtaŵa yĩla mo maisye: 'Ngai Mwene Vinya W'onthe ndavuanĩye kĩndũ kwa mũndũ ona wĩwa.' Nũũ ūla wavuanisye Ivuku yĩla Mose waetie, kyenĩ na ūtongoi kwa andũ ona kau inyw'ĩ mũyosaa ta tũtani twa mathangũ matembũange ala inyw'ĩ mwonanasya amwe na kũvitha maingĩ mamo; na inyw'ĩ nĩmũmanyĩtw'e maũndũ ala inyw'ĩ ona maaĩthe menyu matamesĩ?..... Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Indĩ maeke mo metanĩthye mo ene na ngewa syoo sya mana.

93. Na yĩ nĩ Ivuku yĩla Ithyĩ tũvuanĩye, yusũtwe maũathimo, kwĩanĩsya kĩla kya kĩtongoesye, na kĩũtonyethye we kũũkany'a Nyinyia-wa-mĩsyĩ na ala maũthyũlũlũkĩte. Na ala metĩkĩlaa Itu nĩmayĩtĩkĩlaa na nĩmasyaĩĩasya lũlũ wa Mboya yoo.

94. Na nũũ ūla ūte mũlũngalu mbee wake we ūla ūmũseũvĩasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvũngũ, kana waasya, 'nĩkũvuanĩtw'e kwakwa, 'oyĩla vai kĩndũ kĩvuanĩtw'e kwake; na ūla waasya, 'Nyie ngatheesya ūvuany'o ta ūla Ngai Mwene

Vinya W'onthe ūtheetye?' Na takethwa we nĩwĩsa kũmona, eki-ma-naĩ me nthĩnĩ wa kyalya kya kĩkw'ũ, na alaĩka maitambũũkya moko moo, *maimea*: 'Nenganei mathayũ menyu. Umũnthĩ inyw'ĩ nĩmũkũfwa ūsilĩlo wa nthoni, nũndũ wa maũndũ ala inyw'ĩ mwaneenie lũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ma

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ عَلَى بَعْضِ رُسُلِهِ شَيْءٌ قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ يَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ يُبَدِّلُونَهَا وَيُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَا لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ لَمَّا ذَرَاهُمْ فِي خُوفِهِمْ يُلْعَبُونَ ﴿٩٦﴾

وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٧﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ إِنَّهُنَّ إِلَاتٌ وَلَمْ يُوْحِ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٨﴾

ÜvÜngÜ na nÜndÜ inyw'I nĩmwaalyÜkile
mwamĩtia Mĩsoa Yake na Üng'endu.

95. Na yu inyw'I mwĩÜka KwitÜ Ümwe
kwa Ümwe tondÜ IthyI twamÜmbie
inyw'I İvinda ya mbee, na inyw'I
nĩmÜtiİte İtina wenyu kİla IthyI
tÜnenganİte İÜlÜ wenyu, na IthyI
tÜiÜmwona inyw'I mwİna ew'anİthya
menyu ala mwawetaa kana nĩmeanene
na Ngai *maÜndÜnİ* menyu. Yu inyw'I
nĩmÜtilanİtw'e mÜndÜ na Üla Üngİ na
maÜndÜ ala inyw'I mwawetaa
nĩmamwafe.

LUKU 12

96. Nĩw'o, nİ Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ula Ütumaa mbeÜ sya nĩtende
na ngii imea. We aetae kİla kİ thayÜ
kuma nthİnİ wa kİla kİkw'Ü, na We nİ
MÜeti wa kİla kİkw'Ü kuma nthİnİ wa
kİla kİ thayÜ. Usu *nİwe* Ngai Mwene
Vinya W'onthe; kwa Üu İndİ, inyw'I
mwİtÜngwa İtina naku?

97. We nİ We Ula Üthandİkasya kİkoko,
na We nİwaseÜvisye ÜtukÜ ta ÜthÜmÜo
na syÜa na mwei sya kÜtala İvinda. Usu
nİ Ütw'io kuma kwa Ula-Wi-Vinya, Ula-
MÜİ.

98. Na We nİ We Ula ÜseÜvİtye ndata
kwoondÜ wenyu nİkana mÜtonye kÜatİla
ngalİ İla ya w'o nÜndÜ wa Ütethyo wasyo
nthİnİ wa kİvindu kİnene kya nthİ na
Ükanga. IthyI tÜtavanİtye Mĩsoa kwa
Ükuvİ kwa andÜ ala mena Ümanyi.

99. Na We nİ We Ula Ümumİtye inyw'I
kuma mÜndÜnİ Ümwe na ve mÜsyİ na

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَادَى كَمَا خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ
وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا نَرَى مَعَكُمْ
شُفَعَاءَ كُفِّرُوا بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ
لَقَدْ قَطَعْنَا بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٥﴾

إِنَّ اللَّهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَى يُخْرِجُ الْحَى مِنَ
النَّبْتِ وَمُخْرِجُ النَّبْتِ مِنَ الْحَى ذَلِكُمُ اللَّهُ فَالِقُ
تُؤَفِّكُونَ ﴿٩٦﴾

فَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٩٧﴾

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي
ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ قَدْ فَضَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ﴿٩٨﴾

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ
وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَضَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿٩٩﴾

Okomo. Ithyl tūtavanītye Mīsoa kwa
Okuvī kwa andū ala mamanyaa.

100.Na nī We Ula ōtheeasya kīw'ū
kuma ithweonī; na Ithyl nītūmeasya kīla
mūthemba wa imea nakyō; na Ithyl
nītūetae matū ma kīsūnzūni nthīnī
wasyo; na nthīnī wa isu īndī nītūmīlasya
mbeke syīyīfālīe nesa; na nthīnī wa
mītende Ithyl nītūmīlasya itūngo sya
mīkea īniinīte vakuvī, na Ithyl nītūetae
mītūnda ya mīsavivū na mīthata na
mīkomamanga īvw'anene na
ītavw'anene. Sisyai ūndū mosyao mayo
manakavīte na kwīw'a kwamo. Vate
nzika, nthīnī wa maūndū asu ve Kyama
kwa andū ala metīkīlaa.

101.Na mo mamosaa mayini kwīthwa
atindany'a ma Ngai Mwene Vinya
W'onthe, onakau We nī We wamombie
mo; na mo mamūwetanīlasya na syana
sya ivīsī na eītu ūvūngū mate na ūmanyi
ona ūmwe. We nī Mūtheu na E-īlūlū
Mūno wa maūndū ala mamūwetanīlasya
We namo!

LUKU 13

102.Mwambīlīlīya wa matu na nthī! We
atonya ata kwīthwa na mwana oyīla We
nde mūtindany'a, na oyīla We ūmbīte
kīla kīndū na ena ūmanyi wa syīndū
syonthe?

103.Usu nī We Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwīlāī wenyu, Vai Ngai ateo
We, Mūmbi wa syīndū syonthe, kwa ūu
mūthaiithaei We.

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ
نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ
حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ
وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالزُّمَانُ مُمِشِينَ
وَعِجْرٌ مَّشَايِدٌ أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ①

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ
بَنِينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا
يَصِفُونَ ②

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَلَيْسَ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ
لِّمَن تَكُنَ لَهُ صَاحِبَةٌ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ③

ذِكْرُ اللَّهِ رَبِّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ
فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ④

104.Metho maitonya kũmũvikĩa We ĩndĩ
We nũmavikĩaa metho. Na We nĩ Ula-
Utavathũkanĩka, Mũmanyi-wa-Syonthe.

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ
الْغَيْبُ الْغَيْبُ ⑤

105.Mokũsĩ nĩmokĩte kwenyu kuma kwa
Mwĩalĩ wenyu; kwa ũu, ũla w'onthē
Omonaa, nĩ kwoondũ wa ũseo wake
mwene; na ũla ũtw'ĩkaa kĩlalinda, nĩ
kwoondũ wa wasyo wake mwene. Na
Nyie ndi mũsũvĩi wenyu.

فَإِذَا جَاءَ كُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ
وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ⑥

106.Na ũu nĩw'o Ithyĩ tũalyũlaa Mĩsoa
nĩkana w'o ũmanyĩke, ĩndĩ ũsũngĩo nĩ
kana mo maasya, 'we nĩwĩmanyĩtaye
nesa; na Ithyĩ nĩtũalyũlaa Syama nĩkana
tũtonye kw'itavany'a kwa andũ ala mena
ũmanyi.

وَكَذَلِكَ نَعْرِفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ⑦

107.Atĩĩa maũndũ ala we ũvuanĩw'e
kuma kwa Mwĩalĩ waku; vai Ngai ateo
We; na ĩvetange ũtee na athaithi ma
mĩvw'anano.

إَتَّبِعْ مَا أَوْحَى إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَ
اعْرِضْ عَنِ الْشُّرَكَاةِ ⑧

108.Na takethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthē nĩweekĩie kwenda Kwake
vinya, mo mayĩthwa mamanthie ngai
ingĩ vandũ Vake We. Na Ithyĩ
tũĩũtw'ĩkĩthĩtaye we mũsũvĩi woo ona we
ndwĩ mũsyaĩĩsya woo.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ
حَفِيظًا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ⑨

109.Na mŭikamaume mo ala mo mamekaŵlaa vandŭ va Ngai Mwene Vinya W'onthe maikese kŭmŭuma Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭndŭ wa kŭlea kŭmánya kwoo. Uu kwa kŵla ūko Ithyi nŵtwaŵatw'ŵkŵthisye meko moo *kwoneka* me maseo.. Na Indŵ ūalŭko woo ūkeethwa kwa Mwŵafi woo; na We akamamanyŵthya maŭndŭ ala mo meekaa.

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَلَيْهِمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٩﴾

110.Na mo mevŵtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na mawŵvŵto moo me vinya kana ethwa Kyama kŵkamavikŵla, mo vate nzika, makakŵtkŵla. Asya, 'Vate nzika, Syama syŵna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indŵ nŵ kyaŭ kŵtuma ūmánya kana Syama syooka. Mo maikasyŵtkŵla?

وَأَقْسُوا بِاللَّهِ جَهَدَ آيَاتِهِمْ لِنِ جَاءَهُمْ آيَةٌ يُؤْمِنُونَ بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَمَا يُشْعُرُونَ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١١٠﴾

111.Na Ithyi tŭkatuma ngoo syoo na masŭanŵo moo masyoke wŵkalonŵ ūla maŵ mailea Syama Sitŭ, na Ithyi tŭkamatia nthŵnŵ wa wŵki wa naŵ woo makyanganga mana.

وَنَقِيبُكَ أَفَدَ تَهُمُ وَأَبْصَارُهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَدَّاهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١١﴾

LUKU 14

112.Na ona Ithyi tŭkamatheesya mo alaŵka, ona ala akw'ŭ makaneena namo, na ona tŭkamombanŵsya syIndŭ syonthe ūthyŭ kwa ūthyŭ, mo mayŵtkŵla, ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe akekŵla kwerŵda Kwake Vinya. Indŵ aingŵ mŭno moo mekaa maŭndŭ ma ūtumanu.

وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَاهُ إِلَيْهِمُ الْمَلَكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْوَيْلُ وَخَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قَبْلًا مَا كَانُوا يُولُونَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَكَانَ أَكْثَرُهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١١٢﴾

113.Na ota ūu Ithyi nŵtŭseŭvŵtye mŭmaitha wa kŵla Mwathani, katŵ wa andŭ na Mayini ala athŭku. Mo nŵmaneeenanasya na ūneeni mwanake

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطَانِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١١٣﴾

mÜndÜ na Üla Üngĩ nĩkana makengane---
-na takethwa Mwĩafi waku nĩweekĩie
kwenda kwake vinya, mo mayĩthwa
meekie Üu; kwa Üu ekana namo vamwe
na maÜndÜ ala maseÜvasya.

114.Na nĩkana ngoo sya asu ala
matetĩkĩlaa Itu syelekele maÜndÜnĩ asu
nĩkana mo matonye kwendeew'a nĩkw'o
na nĩkana mo matonye kÜendea na
kwĩka maÜndÜ ala mo mekwĩka.

وَلْيَضَحَّ إِلَيْهِ أَمْدُهُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
وَلْيَرْضَوْهُ وَلْيَقْرِضُوا مَا هُمْ مُقْرِضُونَ ﴿١١٤﴾

115.Nyie ngamÜmantha müsili Ingĩ eka
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula We nĩ
we Ükütheesye Ivuku, yĩtavanĩtye nesa?
Na asu ala Ithyĩ twamanengie Ivuku
nĩmesĩ nesa kana yo yĩtheetw'e kuma
kwa Mwĩafi waku na Üla w'o; kwa Üu,
we ndÜkethwe katĩ wa ala mena nzika.

أَفَغَيْرَ اللَّهِ ابْتِغَىٰ حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ
الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ
أَنَّهُ مُنْزَلٌ مِن رَّبِّكَ إِلَيْنَا فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُسْتَكْبِرِينَ ﴿١١٥﴾

116.Na ndeto ya Mwĩafi waku
nĩyĩlanĩw'e nthĩnĩ wa w'o na ÜlÜngalu.
Vai Ütonya kÜalyÜla ndeto Syake; na We
nĩ Wĩwi-W'onthe, Ümanyi-W'onthe.

وَتَنَتَّ كَلِمَتَ رَبِّكَ إِصْدَاقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٦﴾

117.Na ethwa we Ükamew'a aingĩ ala
me iÜÜ wa nthĩ, makaÜthyoekeya we
kuma nzĩlanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Mo maatĩlaa vathei ateo
Ütalĩthyo müthei, na mai ÜndÜ mekaa
ateo kÜkengana. *¹

وَإِنْ تُطِيعِ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ
إِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿١١٧﴾

118.Vate nzika, Mwĩafi waku nÜmesĩ
mÜno vyÜ ala maendaa Ütee wa nzĩa
Yake; na We nĩwĩsĩ nesa vyÜ ala
matongoe'w'e nesa.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ
أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٨﴾

¹ *Ndeto İno 'Yakhoroosoon' İÜngamaa vandÜ va
mawonay'o manene ta kÜseÜvya ÜvÜngÜ kana
kw'itÜngĩthya kÜmanyi kwathana maÜndÜ ala
makoka oyĩla mo malikaa nthĩnĩ wa motalĩthyo
mai

119. Yai Indī, kīla kīwetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'ī mwī etīkīli ma Mīsoa Yake.

فَكُلُوا مِنَّا ذِكْرًا اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ
مُؤْمِنِينَ ﴿١١٩﴾

120. Na mwīna kītumi kyaū inyw'ī kīla kīūmūvata kūya kīla kīwetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe oyīla we nūminīte kōmūvathūkanīsyā inyw'ī ila We ūvatanīte kwenyu, ateo ila mūingīlw'e? Na vate nzika, aingī nīmamathyoekasya ala angī na mawendi moo mathūku nūndū wa kūlea kōmanyā. Kwa ūla w'o, Mwīai waku nūmesī nesa vyū eki-ma-naī.

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِنَّا ذِكْرًا اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ
قَدْ فَضَّلْنَا لَكُمْ مَا حَرَمَ عَلَيْهِمْ إِلَّا مَا اضْطُرَرْتُمْ
إِلَيْهِ وَإِنْ كَثُرَ الْيَغْلُوتُونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١٢٠﴾

121. Na īvathanei na naī yī ūtheinī kana mbithe. Vate nzika, asu ala mekaa naī makatuvwa kwoondū w'a meko ala mekīte.

وَذُرُوا ظَاهِرَ الْأَعْمُرِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ
الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢١﴾

122. Na mūikaye katī wa ila itawetewe syīṭwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nūndū ūsu vate nzika nī wau-wa-matū. Na ow'o ala athūku mamavuanīasya anyanyae moo masūanīo asu nīkana makaananīe nenyu. Na ethwa inyw'ī nīmūūmew'a, mūkeethwa mūimwīanany'a Ngai na ngai ingī.

وَلَا تَأْكُلُوا مِنَّا لَمْ يَذْكُرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ
لَفِسْقٌ وَلَئِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَٰهِمْ
لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢٢﴾

LUKU 15

123. We, ūla waī mūkw'ū na Ithyī twamūenge thayū na twamūseūvīsyā kyeṇi, kīla ūendaa katī wa andū nakyo, nūtonya kwīthwa ūndū ūmwe na ūla mwīkalo wake nī wa kwīkala kīvīndunī kīnene vala ūtatonya kuma? Uu meko ma alei nī matw'īkīthītw'e kwoneka me maseo kwoo.

أَوْ مَن كَانَ مِيتًا فَآخِيزْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا
يَنبَشِ فِيهِ فِي النَّارِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ
بِمَخْرُجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زَيْنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

124. Na ūu Ithyī nītweetīkīlīlye atongoi ma ene-naī nthīnī wa kīla mūsūyī kūsēūvyē nzuukū nthīnī waw'o mokīte na ūla w'o; na mai ūmwe masukaa ateo mathayū moo ene; īndī mo mayonaa.^{2*}

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مِّنْهَا لِيُكَرَّرُوا فِيهَا وَمَا يَكُونُونَ إِلَّا أَنفُسِهِمْ وَمَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٤﴾

125. Na yīla Kyama kyamavikīla mo maasya, 'Ithyī tūiketīkīla o kūvika tūnengwe maūndū ta ala manengetwe Atūmwa ma Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsī nesa vyū vala va kw'ia Utūmane Wake. Vate nzika, kūsonokw'a mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūsilīlo mwai ikamakūna avītany'a nūndū wa nzukū syoo.

وَاِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ ۗ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ ۚ بَلَا كَانُوا يَنْكُرُونَ ﴿٢٥﴾

126. Kwa ūu, ūla ona wīva, Ngai Mwene Vinya W'onthe wendaa kūmūtongoesya, We avingūaa ngoo yake kwoondū wa kwīkīla Isilamu, na kwa ūla We wendaa kūmūeka ae, nūmīthasya ngoo yake ta wambatīte kyambato kyūmū. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūetae ūsilīlo tūlū wa asu matetīkīlaa.

مَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَن يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ ۚ وَمَنْ يُرِدْ أَن يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا ۚ كَانُوا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذِبًا لِّيُجْعَلَ اللَّهُ لِرِجْسِ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٦﴾

127. Na īno nīyo nzīla ya Mwīfī waku īla īendete īlūngele Kwake. Ithyī nītūmīlalyūlīte Mīsoa kwa ūkuvī kwa andū ala matonya kūtaīka.

وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا ۚ قَدْ فَضَّلْنَا الْآدَمَ عَلَىٰ قَوْمٍ يَذْكُرُونَ ﴿٢٧﴾

128. Ve ūtūo wa mūuo wī vamwe na Mwīfī woo kwoondū woo, na We nī

لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَيُسَبِّحُ بِحَمْدِ اللَّهِ مَا لَا يَفْقَهُونَ ﴿٢٨﴾

² *Unceni wa 'Akabera Mujremeha' nīkwasya kana, 'ala anene katī wa eki ma naī ma mūsūyī ūsu'. Ndeto īno 'nene' vaa nītonya kwasya asu ala mena kīanda kīnene kya naī na kwa ūu mo maūngeme katī woo ta atongoi kana nīvatonya kwasya ala anene me wasya nthīnī na nguthu ya eki ma naī.

*Ndeto īno ītonya kūalyūlīwa ta "ngoo." Sisyā Al-Miyind Sadsu.

Mũnyanyae woo nũndũ wa mawĩa ala meekie.

129.Na mũthenya ūla We ūkamombany'a mo onthe vamwe, We akamatavya, 'Inyw'ĩ nguthu ya Mayini! Inyw'ĩ nĩmwamanthie kwĩthwa na aatĩi aingĩ mũno *inyw'ĩ ene* kuma katĩ wa andũ!' Na anyanyae moo katĩ wa andũ makaasya, 'Mwĩafi waitũ, Ithyĩ nĩtweetandĩthĩsyie ithyĩ kwa ithyĩ, Indĩ yu nĩtũvikĩte ĩvinda yitũ yĩla We watũtw'ĩle. 'We akaasya, 'Iia-ya-Mwaki nĩyo ūtũo wenyu inyw'ĩ, mũkekalaa vo kũvika yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkenda.' Vate nzika, Mwĩafi waku nĩ Mũĩ, Umanyi-W'onthe.

130.Na ota ūu Ithyĩ nĩtũmaiaa amwe ma eki-ma-naĩ ĩũũ wa ala angĩ nũndũ wa maũndũ ala mo meekie.

LUKU 16

131.Inyw'ĩ nguthu sya Mayini na andũ! Atũmwa mayaaũka kwenyu kuma katĩ wenyu ene ala mamũtavisye inyw'ĩ ĩũũ wa Mĩsoa Yakwa na ala mamũkaanisye inyw'ĩ ĩũũ wa kũkomana na mũthenya ūu wenyu?' Mo makasũngĩa, 'Ithyĩ nĩtũkwĩkũsĩla ene.' Na thayũ wa nthĩ nĩwamakengie mo. Na makeekũsĩla mo ene kana mo maĩ alei.

132.Kĩtumi nũndũ Mwĩai waku ndatonya kwananga mĩsyĩ na kyoneo andũ mayo matakaanĩtw'e.

133.Na kwa onthe ve ivĩla sya ūnene, kwĩanana na maũndũ ala mo mekaa, na

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جُنُودًا يُعَشِّرُ الْجِنُّ قَدْ اسْتَكْبَرُوا مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيُوهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَكُنَّا أُجْلًا الَّذِي أَجَلْتُمْ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ١٤

وَكَذَلِكَ نُفَوِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ١٥

يُعْصَى الْجِنُّ وَالْإِنْسُ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يُقِصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَغَرَّبْنَاهُمْ نَفْسَهُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا الْفَاسِقِينَ ١٦

ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَ أَهْلُهَا غَافِلُونَ ١٧

وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ عَمَلًا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ١٨

Mwĩafi waku ndaleaa kũmanyanya maũndũ ala mo mekaa.

134. Na Mwĩafi waku Nĩwĩyanĩtye-We-Mwene, Usũtwe nĩ tei, We akenda, We nũtonya kũmũvetanga inyw'ĩ na kũmũatĩsya inyw'ĩ na kĩla We wendaa, tondu We wamũkĩlilye inyw'ĩ kuma oĩaonĩ wa andũ angĩ.

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَاءْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَةِ قَوْمٍ آخَرِينَ ﴿٦٠﴾

135. Vate nzika, kĩla inyw'ĩ mwathitwe kĩkeanĩla na inyw'ĩ mũitonya kũkĩsiĩla.

إِنْ مَا تَوَعَدُونَ لَا يَأْتِ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٦١﴾

136. Asya, 'Inyw'ĩ andũ makwa, ikai nesa vyũ ũndũ mũtonya. Nyie ota ũu nonĩkĩte. O mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya ĩtuvi ya mũminũkĩlyo ya wĩkalo ũu yĩkeethwa yĩ yaũ. 'Vate nzika, eki-ma-naĩ maikaĩla.

قُلْ يَقَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَائِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٢﴾

137. Na mo nĩmamũnengete Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩlungu kya imea na indo *ng'ombe* ila We wiseũvĩtye, namo maasya, 'Kĩĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthe, *kwĩanana na masũanĩo moo*, na kĩĩ nĩ kwoondũ wa mĩvw'anano yaitũ.' Indĩ kĩla kya mĩvw'anano yoo kĩimũvikĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe o yĩla kĩla kya Ngai Mwene Vinya W'on the nĩkĩmĩvikĩlaa mĩvw'anano yoo. Mo nĩmatusaa maũndũ mathũku.

وَجَعَلُوا لَهُ مِثًا ذَرَاءَ مِنَ الْحَرْبِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِعَنِيهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٦٣﴾

138. Na ota ũu now'o atindany'a moo maseũvisye kũawa kwa syana syoo *kwoneka* kwĩ kwanake kwa aingĩ ma athaithi ma mĩvw'anano nĩkana mo matonye kũmananga mo na kũmaetee kĩthokoany'o nthĩnĩ wa ndĩni yoo. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe *nĩweekĩĩte* kwenda Kwake vinya, mo

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الشَّاكِرِينَ قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ شُرَكَائِهِمْ لِيُذَوُّهُمْ وَلِيُنْجِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿٦٤﴾

mayithwa meekie Ou; kwa Ou, ekana namo vamwe na klla mo meUseÜvya.

139.Namo maasya, 'NyamÜ na na mĩti mĩna nĩmbatane. Vai Ükaiya ateo Üla ithyĩ tũkwenda, na ve Ng'ombe ila mĩongo yasyo İvatanĩtwe, na ng'ombe ila itaweteawa syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, makİseÜvya ÜvÜngÜ İÜlÜ wake. O mĩtÜkİ we akamaİva nÜndÜ wa klla mo maseÜvİtye.syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, maiseÜvya İÜlÜ Wake We. O mĩtÜkİ akamaİva mo nÜndÜ wa maÜndÜ ala mo maseÜvİtye.

وَقَالُوا هَذِهِ الْأَنْعَامُ وَحَرِّ جَهَنَّمَ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ شَاءَ يَرْعِيهِمْ وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ طُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءٌ عَلَيْهِمْ سِحْرٌ يُعْجِزُهُمْ إِمَّا كَانُوا يَقْتِرُونَ ﴿٣٩﴾

140.Na mo maasya,'İla syİ nthİnİ wa mavu ma ng'ombe na na nā nİ kwoondÜ wa aÜme maitÜ na nĩmbatane kwa iveti siitÜ, İndİ kyasyawa kİ kİkw'Ü, İndİ nİ kyoo onthe. We akamatuva mo kwoondÜ wa Üneeni Üsu woo. Vate nzika, We nİ MÜİ, Umanyi-W'onthe.

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُنُوبِنَا وَمُعَرِّمٌ عَلَى أَزْوَاجِنَا وَإِنْ يَكُن مَّيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ سِحْرٌ لَهُمْ وَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٤٠﴾

141.Ala mena wasyo nİ ala moaa syana syoo kwa Ütumanu nÜndÜ wa kÜlea kwİthwa na Ümanyi, na kÜvatana ila Ngai Mwene Vinya W'onthe Ümanengete mo, makİseÜvya ÜvÜngÜ İÜlÜ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mo ow'o nİmaİte na maitongoew'e nesa.

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ثُمَّ إِنَّهُمْ لَمُهْتَدُونَ ﴿٤١﴾

LUKU 17

142.Na We nİ We Üla Ümİtw'Tkİthasya mİÜnda, mİteme mİtaÜ na İte mİteme mİtaÜ, na mİtende na mİÜnda ya malİu ala mosyao mayo nİ ma mİthemba mingİ, na mÜsamo wİ kİvathÜkany'o, na mİthata na mİkomamanga İvw'anene na İtavw'anene. Yai mosyao mayo yİla yasyaa, na İvai klla Kyake İvinda ya

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا أَكْثُلُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٤٢﴾

ngetha yamo na mŭikakŭle mŭvaka. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendaa ala makŭlaa mŭvaka.

143. Na katŭ wa ng'ombe *We nŭmbŭhe imwe* sya kŭkua mŭio na *imwe* sya kŭthŭnza. Yai katŭ wa ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭmŭnengete inyw'ŭ, na mŭikaatŭle nyaŭŭ sya Satani. Vate nzika, we nŭ mŭmaitha wŭ ŭtheinŭ kwenyu.

وَمِنَ الْإِنْعَامِ حُمُولُهُ وَفَرَسًا مَّا كُنَّا مِنَّا زَكَّاءُ ۚ اللَّهُ
وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ
مُّبِينٌ ﴿١٤٣﴾

144. *We nŭmbŭhe* atindany'a nyaanya onthe vamwe sya malondu eŭŭ na mbŭi ilŭ; asya, 'Nŭ ila ilŭ nŭme mbatane kana nŭ ila ilŭ nga kana nŭ ila syŭ mavunŭ ma isu ilŭ nga? Manyŭtheyi nyie na ŭmanyi ethwa inyw'ŭ mwŭ ma w'o.

ثَنِيَّةُ أَزْوَاجٍ مِنَ الضَّأْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ
اِثْنَيْنِ قُلْ مَّا الذَّكَرَيْنِ حَزَمَ أَمْرَ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا
اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ نَبِيُّنِي يَعْلَمُ
إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٤﴾

145. Na sya ngamŭle ilŭ na sya ndewa ilŭ. Asya, 'Nŭ isu nŭme ilŭ ila *We ŭvatanŭte* kana nŭ isu ilŭ nga kana nŭ ila syŭ mavunŭ ma isu ilŭ nga? Mwaf vo inyw'ŭ yŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe weeyaŭe maŭndŭ aa ŭlŭlŭ wenyu? Nŭŭ ŭndŭ ŭla mwŭki-wa naŭ mŭnene kŭvŭta ŭla ŭmŭseŭvŭasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭvŭngŭ nŭkana amathyoekye andŭ mate na ŭmanyi? Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andŭ mate alŭngalu.

وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ مَّا الذَّكَرَيْنِ
حَزَمَ أَمْرَ الْأُنثَيَيْنِ أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ
الْأُنثَيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَضَعَكُمُ اللَّهُ فِي هَذَا
فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ
ۚ بَعْدَ عِلْمِهِمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٥﴾

LUKU 18

146. Nyie ndikwona kŭndŭ kŭvatanŭtwe kŭŭwa nŭ mŭi ŭla ŭnŭkwenda kŭya katŭ wa ila ivuanŭtw'e kwakwa ateo kŭthwe kŭ kya ŭkw'a kana nthakame mbŭŭŭku, kana nyama ya ngŭlŭe; na syonthe ila ite nthu; kana kŭla kŭvuku kŭng'eetwe kwa syŭtwa yŭte ya Ngai Mwene Vinya

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ فَهْرًا عَلَا طَائِعٍ يُطْعَمُهُ
إِلَّا أَن يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَيْرٍ
فَأَنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطَرَّ
غَيْرُ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٤٦﴾

W'onthe. Indī ūla ūnŭkŭingīw'a nŭndŭ
ŭtathŭkīlka,³ * kana ūemu kana kŭkīla
mīvaka, Indī vate nzika, Mwīāfi waku nī
Mūekanfi-Mūno-Vyū, Usŭtwe nī tei.

147.Na mo asu ala nī Ayuti Ithyī
nītwavatanie nyamū syonthe ila syī
mbwaa; na ndewa na malondu Ithyī
nītwamavatie mauta masyo ateo ila
inyunyū syasyo ikuŭte kana mīlthi na
maa, kana ala mavulene na mavIndī. Yu
nīyo Ituvi yīla twamanengie mo
kwoondū wa wau wa matū woo. Na
vate nzika vyū, Ithyī twī ma w'o.

148.Indī mo maŭweta we ūvūngū, asya,
'Mwīāfi wenyū nī We ūkwatene na tei
w'onthe, na ūthatu Wake
ndŭkavetangwa kuma kwa andī ala
avītany'a.

149.Asu ala mamwīananasya Ngai
na ngai ingī makaasya, 'Takethwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe nīwendeew'e,
ithyī tŭyīthwa twakwatanītye ngai ingī
Nake We, ona maaŭthe maitū; o naitū
tūyaī tūtonya kŭvatana kīndū. 'Na ota
ŭu now'o asu ala maī mbee woo
mamavinganīsyē Atūmwa ma Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūvūngū, kŭvika
yīla mo masamie ūthatu Witū. Asya.
'Inyw'ī mwīna ūmanyi ona ūmwe? Indī
tŭeteēi ithyī w'o. Inyw'ī mŭiatīlaa kīndū
ateo kŭtalīthya tū. Na inyw'ī mŭi ūndū
mwīkaa ateo nīmŭkenganaa.

150.Asya, 'Kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nīkw'o kwī woni wa

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَزَمًا كُلِّ ذِي ظُلْمٍ وَمِنَ
الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَزْمًا عَلَيْهِمْ شُحُومُهُمَا إِلَّا مَا
حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَنَقِهِمْ ذَلِكَ
جَزْيُهُمْ بِغَنَمِهِمْ ۖ وَإِنَّا لَصَدُوقُونَ ﴿١٤٧﴾

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبِّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا
يُردُّ بَأْسَهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٨﴾

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَ
لَا آبَاؤُنَا وَلَا حَزَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَبَ الَّذِينَ
مِن قَبْلِهِمْ بَعَثْنَا قُلُوبًا بَاسًا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ
مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ
إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٩﴾

قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ۖ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ
أَجْمَعِينَ ﴿١٥٠﴾

³ Vaa ndeto Ino 'Izturra' yaasya kŭingīw'a nī nzaa
yavika mbee wa vala mŭndū ūtatonya kŭmīlasya
ŭito ūsu wa nzaa.

Mwene Vinya W'onthe. Uu nŵ'o We ūnŭmwŵyŭaŵa inyw'ŵ nŵkana mŭtonye kŭlŵlŵkana.'

154.Na asya, 'Ino nŵ nzŵa Yakwa ŵongoetye ŵŭngele. Kwa ūu, mŵatŵei yo; na mŭikaatŵe nzŵa ingŵ, iikese kŭmŭtongoesya inyw'ŵ ūtee wa nzŵa Yake. Uu nŵ'o We ūnŭkwŵyŵaa ŵŭŵ wenyu, nŵkana mŵŵhwe mŭtonya kwŵŵiia mothŭku.'

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا
السَّبِيلَ فَتَنَزَقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَضَعَتْ لَكُمُ
لَعْنَتَكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٥٥﴾

155.Na Ingŵ Ithŵ nŵtwamŭnengie Mose Ivuku yŵa yŵanŵasya vyŭ mavata ma ūla we wŵna mŵŵkalo mŭseo vyŭ na yŵuanasya kŵla kŵndŭ kŭvika ndeto ya mŭthya na nŵ ūtongoi na ūathimo nŵkana mo metŵkŵle kŭkomana kwŵo na Mŵŵŵi woo.

ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ وَ
تَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَّعَالَمِهِمْ يَتَّقُونَ
﴿٥٦﴾

LUKU 20

156.Na yŵ nŵyo Ivuku yŵa Ithŵ tŭtheetye; yusŭŵtwe nŵ maŭathimo. Kwa ūu, yŵatŵei yo, na ŵŭvŵanei na naŵ nŵkana inyw'ŵ mŭtonye kwŵw'ŵwa tei.

وَهَذَا كِتَابُنَا أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿٥٧﴾

157.Inyw'ŵ mŭikese kwasya, 'Ivuku yatheeŵ'e kwa mbaŵ ilŵ mbee waitŭ, na ithŵ tŭyaamanya ūndŭ syo syayŵsoma;

أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ الْكِتَابَ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ
بَنِي آدَمَ وَإِنْ كُنَّا عَنْ دُرُسِهِمْ لَغَافِلِينَ ﴿٥٨﴾

158.Kana inyw'ŵ mŭikese kwasya, 'Takethwa Ivuku yatheetw'e kwitŭ ithŵ, vate nzika, twŵthwa tŭtongoeŵ'e nesa mŭno mbee woo. 'Na yu ūkŭsŵ mŭseo nŭmŭvikŵle inyw'ŵ kuma kwa Mŵŵŵi wenyu, na ūtongoi na tei. Nŭŭ ŵndŵ, ūla ūte mŭlŭngalu kŭmŭvŵta we ūla w'ileaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwitia? Ithŵ tŭkamaŵva asu ala

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ
وَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَ
رَحْمَةٌ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَّقَ
عَنْهَا سُبْحَنَ الَّذِينَ يَصْدُقُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ
الْعَدَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدُقُونَ ﴿٥٩﴾

mamŵitaa Mŵisoa Yaito Osiffo mŵthoku
nŵndu wa kŵsyoka ŵtina kwoo.

159. Mo meteele vathei ateo alaŵka moke
vala maŵ kana Mwŵali waku kana Syama
imwe Syake syŵke? Mŵthenya ŵla
Syama sya Mwŵali waku ikoka,
kŵsyŵtŵkŵla kŵikauna thayŵ ŵla ŵtaafŵtŵla
mbee ona kana kwŵka ŵseo ona ŵmwe
kwa mŵkŵlo wa w'o. Asya, 'Eteelai
inyw'ŵ, ithyŵ onaitŵ ota ŵu notwetelee.'

160. Na mo asu ala mamŵnyaŵkisiye ndŵni
yoo na yaanŵka nthŵni wa nguthu nyiingŵ,
we ndwŵna ngwatanŵo namo ona vanini.
Vate nzika, ŵvoo woo ŵkavika mbee wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ŵndŵ
We akamamanyŵthya maŵndu ala mo
meekaa.

161. ŵla wŵkaa kŵko kŵseo, akakwata
kŵndu ŵkŵmi kwakyo; ŵndŵ we ŵla wŵkaa
kŵko kŵthŵku, akanengwe mŵthŵnzŵo
wŵanene nakyo tŵ; namo maikavŵŵw'a.

162. Asya, 'Takwa Nyie, Mwŵali wakwa
nŵndongoesye nzŵanŵ ŵla ndŵngalu-ndŵni
ŵla ya w'o, ndŵni ya Avalamu ŵla
mavinda onthe weelekele nzŵanŵ ŵla ya
w'o. Na we ndaŵ katŵ wa ala
mamwŵananasya Ngai Mwene Vinya
W'onthe na ngai ingŵ.

163. Asya, 'Mboya yakwa na nthembo
yakwa na thayŵ wakwa na kŵkw'ŵ
kyakwa syonthe nŵ kwoondŵ wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwŵali wa nthŵ
syonthe.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ السَّلَاطَةُ أَوْ يَأْتِيَ
رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ
آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ
مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَظِرُوا
إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ⑤

إِنَّ الَّذِينَ قَفَوْا دِينَهُمْ وَكَانُوا شَيْعًا لَسْتُ مِنْهُمْ
فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ⑥

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ
بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يَظْلَمُونَ ⑦

قُلِ إِنِّي هَدَيْتُ رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا
وَقَبِيلًا إِنَّهُمْ حَنِيفٌ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ⑧

قُلِ إِن صَلَائِي وَنُسُكِي وَحَيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ⑨

164. 'We nde mütindany'a. Na ūu nīw'o Nyie nīyāfawe, na nyie nī wa mbee wa ala menenganae Kwake.'

لَا شَرِيكَ لَهُ وَبَدَّلِكَ أَمْرُكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمَسْمُومِينَ ۝

165. Na vai thayū ūkwataa kīndū kya ūthūku īndī ūkuaa mūio waw'o mwene. Na vai mūkw'ii ūkakua mūio wa ūngī. Na īndī kwa Mwīfāi waku nīw'o ūkethwa wī ūalūko wenyu, na We akamūmanyīthya inyw'ī katī wa maūndū ala inyw'ī mwavathūkanganīaa.

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ ابْنِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ۝

166. Na We nī We Ula wamūtw'īkīthiye inyw'ī atīwa ma ala angī ūlū wa nthī na nūmanenevetye amwe menyu ūlū wa ala angī nthīnī wa ivīla, nīkana We atonye kūmūtata inyw'ī na syīndū ila We ūmūnengete inyw'ī. Vate nzika, Mwīfāi waku E-mītūkī nthīnī wa ūsililo; na vate nzika, We nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūfwe nī tei.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ لَظَنُّ ۝ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝

سُورَةُ الْأَعْرَافِ مَكِّيَّةٌ

(٤١)

AL - A'RAAF
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nf ūlau, Usũtwe
nf tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Alif Laam Miim Saad. Nyie nf Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Nyie nñĩĩ na
Nyie nñmbathũkanasya.

التَّص ②

3.Yfĩ nf Ivuku yfvuanfƿ'e kwaku
we...kwa ūu, vaikethwe ūũmũ nthĩnf wa
kĩthũi kyaku tũlũ wayo...nĩkana we
ũtonye kũkaanany'a nayo, na kana yo
yñw'ĩke ūtao kwa etĩkĩli.

كُتِبَ إِلَيْكَ الْكِتَابُ فَلَا يَكُنْ فِي مَعْذِرِكَ حُرْجٌ مِنْهُ
لِيُنْذِرَ بِهِ وَيُذَكِّرَ لِلْمُؤْمِنِينَ ③

4.Atĩtai maũndũ ala matheetw'e kwenyu
kũma kwa Mwĩafi wenyu; na
mũikamaatĩle asũvĩ angĩ eka We.
Inyw'ĩ mũlilikanaa vanini ata!

إِنِّيَعُوا مَا أَنزَلَ إِلَيْكُمُ مِنَ رَبِّكُمُ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ
أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ④

5.Nĩ mĩsyĩ yĩana ata ĩla Ithyĩ
tũmyanangĩte! Na ūsilĩlo Witũ nĩwookie
tũlũ wayo ūtukũ kana yĩla mo
mathũmũĩte katambaanga.

وَكَمْ مِنْ قَوْمٍ لَهَكْنَا بِمَا هُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ ⑤

6.Kwa ūu, yĩla ūsilĩlo Witũ wookie tũlũ
woo, kĩlo kyoo kyaĩ vathei ateo mo
maisye: Ithyĩ ow'o twaĩ eki-ma-naĩ!

فَمَا كَانَ دَعْوَانَهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا
كُنَّا ظَالِمِينَ ⑥

7.Na Ithyĩ nĩtũkamakũlya asu ala
matũmiwe Atũmwa, na vate nzika, Ithyĩ
tũkamakũlya Atũmwa.

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ⑦

8.Na ĩndĩ Ithyĩ vate nzika, tũkamataavya
mo meko moo kwa ūmanyi, nũndũ Ithyĩ
tũyaaĩthĩwa tũtevo ona ĩndĩ.

فَلَنَقْضَنَّ عَلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ⑧

9.Na ūthimi wa mūthenya ūsu ūkeethwa wī wa w'ō. Na īndī ūlū wa ala ithimo syoo ikethwa syī ngito, asu nīmo makaŵla

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَٰلِقُونَ ①

10.Na ūlū wa asu ala ithimo syoo ikethwa syī mbūthū, asu nīmo makethwa manangīte mathayū moo nūndū wa kwīthwa mate alūngalu kwa Mīsoa Yaitū.

وَمَنْ خَفَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ بَنَّا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ②

11.Na Ithyī nītūmw'īite inyw'ī ūlū wa nthī, na tūkamūnge inyw'ī syīndū sya kwīthetheesya vo. Inyw'ī mūtūngaa mūvea mūnini –ata!

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ③

LUKU 2

12.Na Ithyī nītūmw'īite inyw'ī na twamūnge inyw'ī mūvwanīle; na īndī twamatavya alaŵka, 'Mwīnyivīsyei Atamu;' na *onthe* nīmeenivisye īndī Ivilisi ndaaŵnyivya; na ndaaŵthwa katī wa ala menyivasya.

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّٰجِدِينَ ④

13.Ngai asya, 'We Nīkyaū kyaūsīle we kwīnyivya yīla Nyie nakwīyāfe?' We aisye, 'Nyie nī mūseo kwī we. Nyie ūmbūmbīte na mwaki oyīla we ūmūmbīte na yūmba.'

قَالَ مَا مَنَعَكَ إِلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ خَلْقَتَنِي مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ⑤

14.Ngai aisye, 'Indī uma vaa; ti vandū vaku kwīthwa wī mūng'endu vaa. Umaala; we vate nzika wī ūmwe wa ala manyivītw'e.'

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا مَآ يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّٰغِرِينَ ⑥

15.We aisye: 'Nenge īvinda Nyie kūvika mūthenya ūla mo makokīlw'a.'

قَالَ انْظُرْ فِي إِلَهِ يَوْمٍ يُبْعَثُونَ ⑦

16.Ngai asya, 'We ūkeethwa wa asu ala manengetwe īvinda.'

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ⑧

17. We aisye: 'Yu, nūndū We nūndw'ŋe wa kwaa, Nyie kwa ūla w'o, ngamoveesya nīmeteele mo nzānī Yaku ūla ndūngalu.

قَالَ فِيمَا آغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ
الْمُسْتَقِيمَ ١٧

18. Na īndī Nyie vate nzika, ngamaumīlīla kuma mbee woo na kuma ūtina woo na kuma kw'okonī kwoo kwa aūme na kuma kw'okonī kwoo kwa aka, na We ndūkamona aingī mūno moo maitūnga mūvea.'

ثُمَّ لَآتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ
وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ
شَاكِرِينَ ١٨

19. Ngai aisye, Uma vaa, wī mūsonokye na mūlūngye. Ūla ona wīva woo ūkakūatīla we, vate nzika, Nyie ngausūsyā Iia-ya-Mwaki nenyu inyw'onthe.

قَالَ اخْرِجْ مِنْهَا مَذْمُومًا مَذْمُورًا لَنْ يَتَّبِعَكَ
مِنْهُمْ لَأَمَلَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ١٩

20. 'Na we Atamu, ūkala we na mūkau Mūūndanī na yai kuma vo vala vonthe mūkwenda, īndī mūikaūthengee mūtfī ūū mūikese kwīthwa katī wa eki-ma-naī.

وَيَا دُمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ
شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ
الظَّالِمِينَ ٢٠

21. īndī Satani nīwamavevee mo na kīwe masūanīo mathūku nīkana we atonye kūmavuanīsyā mo mawonzu moo ala mekalīte me mavithe nthīnī woo ma nthoni syoo; na amea 'Mwīai wenyu amūvatīte mūtfī ūū tū nīkana mūikese kūtw'īka alaīka kana ta andū ma kwīkala tene na tene.'

فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ
عَنْهُمَا مِنْ سَوَائِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ
هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ
الْخَالِدِينَ ٢١

22. Na we nīweevītie mbee woo, akyasya, 'Vate nzika, Nyie nī mūtai mūtkītku kwenyu.'

وَقَاَسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لِنَاصِحٍ ٢٢

23. Kwa ūu we nīwatumie mo mavalūka nthīnī wa wau wa matū kwa ūkengani. Na yīla mo masamie ma mūtfī ūu, nthoni syoo nīsyeevuanisye kwoo na mambīlīlīya kwīvwīka na matū ma

فَدَلَّهُمَا بِقُرُونٍ ثُمَّ دَاخَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا

mũũnda ũlũ woo ene. Na Mwĩafi woo nĩwametrie mo, *akyasya*, 'Nyie ndyaamũvata inyw'ĩ mũtĩ ũsu na namũtavya inyw'ĩ: nĩw'o Satani nĩ mũmaitha wĩ ũtheinĩ kwenyu?'

24. Mo maisye, 'Mwĩafi waitũ, ithyĩ nĩtwĩvĩĩsye ithyĩ-ene; na We walea kũtũkeke na kwĩw'a tei ũlũ waitũ, vate nzika, ithyĩ tũkeethwa katĩ wa ala maĩte.'

25. We aisye, Endai, amwe menyu *mwĩ* amaitha ma ala angĩ. Na ve wĩkala ũlũ nthĩ na kyaũya kya ĩvinda kwenyu.'

26. We aisye, 'Inyw'ĩ mũkekalaa vo, na mũkakw'ĩaa vo, na vau nĩvo inyw'ĩ mũkaumw'a.'

LUKU 3

27. Inyw'ĩ Aana-ma-Atamu! Ow'o, Ithyĩ nĩtũmũtheesye inyw'ĩ kĩtonyeo kya kwĩvw'ĩka nthoni syenyu, na kwĩthwa ta wanake: ĩndĩ ngũa ya ũlũngalu ----- ĩsu nĩyo nzeo vyũ. Kyu nĩ Kyama *kĩmwe* kya Ngai Mwene Vinya W'ontho, nĩkana mo matonye kũlilikana.

28. Inyw'ĩ Aana ma Atamu! Satani ndakamũsesenge inyw'ĩ, tondũ wamaumisye asyai menyu kuma mũũndanĩ, amaumĩte ngũa yoo nĩkana we atonye kũmony'a nthoni syoo. Kwa ũla wo, we nũmwene inyw'ĩ, we na mbaĩ yake, kuma vala inyw'ĩ mutamona mo. Vate nzika, Ithyĩ nĩtũmatw'ĩkĩthĩte masatani anyanya kwa asu ala matetĩkĩlaa.

سَوَاتُهُمَا وَطِفَقَا يَخْصِفْنَ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ
الْجَنَّةِ وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ
الشَّجَرَةِ وَأَقُلْتُ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ
مُبِينٌ ۝

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَنْفِرْ لَنَا وَ
تَرَحُّنًا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝
قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ
مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ۝

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا
تُخْرَجُونَ ۝

يَذَرِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ لِبَاسًا يُورِي سَوَاتِكُمْ
وَرِيشًا وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ
آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ۝

يَذَرِي آدَمَ لَا يَفْقِنُكُمْ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ آوِيَكُمْ
مِنَ الْجَنَّةِ يَنْدِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا
سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا
تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيْطَانَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ ۝

29. Na yila mo meeka kiko kithoku, mo maasya, 'Ithyi tweethie maaſthe maitu makika ou' na Ngai Mwene Vinya W'onthe nutowyale ithyi' Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe ndeylaa tulu wa meko mathoku. Inyw'i mwineena tulu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe maundu ala inyw'i mutamesi.'

وَإِذَا فَعَلُوا فَاجِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا
وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ
اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾

30. Asya, 'Mwafi wakwa eyafte ulungalu. Na lomyai malilikano menyu malungele kila ivinda na vandu va uthaithi, na mwitei We, mukituw'ikithya afikku inyw'i ene Kwake nthini wa ndini. Tondū we wamumbie inyw'i mwī andū, ota ūu inyw'i mukasyoka.

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ
مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ
تَعُودُونَ ﴿٣٠﴾

31. Amwe We numatongoesye, na tulu wa ala angī wau wa matu utw'ikite ituvi yoo. Mo nīmamoseſete ala athoku ta anyanya mamūvetete Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo masūanlaa kana nīmatongoew'e nesa.

فَوَيْفَ آهْدَى وَفَرِيقًا حَتَّى عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ
اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ
أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

32. Inyw'i Aana-ma-Atamu! Sisyai mawanake menyu kila ivinda na vandu va uthaithi, na yai na mūinyw'a indī mūikav'itūkye kithimo; vate nzika, We ndamendaa ala mavitukasya mūvaka.

يَبْقَى أَمْرُ خُدَّاءِ زَيْنَتِكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا
وَأَشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣٢﴾

LUKU 4

33. Asya, 'Nūū ūla ūvatanite wanake wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla We umitye kwa athukūmi Make, na syindū nzeo sya ūnengani Wake? Asya, 'Nī kwoondū wa efikili nthini wa thayū ūu wa yu, na ikeethwa syi syoo me oka Mūthenyanī wa Uthayūkyo. Uu nīw'o Ithyi tūvathūkanasya Mīsoa kwa andū ala mena ūmanyi.

قُلْ مَنْ حَزَمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ
مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
خَالِصَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ تَفْصِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ
يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

34. Asya 'Mwĩafi wakwa avatanĩte meko mathũku tũ, me ũtheinĩ kana kĩmbithĩnĩ, na naĩ na ũtũli-wa-mĩao, na kana inyw'ĩ kũmwĩanany'a Ngai Mwene Vinya W'ontha na kĩla We ũtakĩtheesye mwĩao, na kana inyw'ĩ kũneena maũndũ ala mũtena ũmanyi wamo tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontha.

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ
وَالْإِنَّمَاءَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ
يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا أَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na kĩla mũvathũko wa andũ ve ũvinda yaw'o, na yĩla ũvinda yaw'o yavika, mo maitonya kũtiwa ũtina ona kavinda kamwe, ona maitonya kũyĩvĩtũka mbee.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ۖ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْذِنُونَ
سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٥﴾

36. Inyw'ĩ Aana-ma-Atamu! Ethwa Atũmwa nĩmooka kwenyu kuma katĩ wenyu ene, maimũtũngĩĩĩĩ inyw'ĩ Mĩsoa Yakwa, Indĩ ũla ona wĩva ũkamũkĩla Ngai Mwene Vinya W'ontha na kwĩka meko maseo, kũikethwa w'ia tũlũ woo, ona maikakwatwa nĩ kyea.

يُنَبِّئُ أَمْرًا مِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقْضُونَ عَلَيْكُمْ
أَمْرًا ۖ فَمَنْ أَتَىٰ أَهْلَهُ بِمَا تُنذِرُ فَلَا يَفْكُرْ وَلَا
يُحْزَنُ ۖ هُمْ يَعْرِضُونَ ﴿٣٦﴾

37. Indĩ asu ala maleaa Mĩsoa Yaitũ na kũalyũka na kũmĩtia mena ngathĩĩ; aa makeethwa me ekali-ma-Mwakinĩ; mo makekalaa nthĩnĩ waw'o.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٧﴾

38. Nũũ Indĩ, ũla ũte mũlũngalu mbee wake we ũla ũmũseũvĩasya Ngai Mwene Vinya W'ontha ũvũngũ kana ũmĩkengaa Mĩsoa Yake? Asu nĩmo makakwata kĩfanda kyoo kĩla kĩtw'ĩtwe, kũvika yĩla Atũmwa Maitũ makamathokea kwosa mathayũ moo, mo makaasya, 'eĩva ũla inyw'ĩ mwamwĩkaĩlaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontha? Mo makamasũngĩla, 'Mo nĩmatwaĩe ithyĩ vyũ;' namo makaumya ũkũsĩ tũlũ woo ene kana mo maĩ alei.

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِهِ أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَقٌّ
إِذَا جَاءَهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَقَّعُهُمْ ۖ قَالُوا أَأَبْنَاءُ مَا كُنْتُمْ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ ۚ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا
عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٨﴾

39. We akaasya, 'Likai nthlŋ wa Mwaki inyw'ŋ katŋ wa mbaŋ sya Mayini na andũ ala makw'ie mbee wenyu.' Kŋla İvinda mbaŋ ikalikaa, ikamŋumanŋaa mbaŋ İla İngŋ, kũvika yŋla onthe makalika nthlŋ waw'o, ala ma mwambŋlŋlyo moo makamatavya ala ma mũminũkŋlyo moo, Mwŋaŋi waitũ, aa nŋmo matũthyoekisyey, kwa ũu manenge mo ũsilŋlo wa Mwaki kũndũ kwŋlŋ. We akamatavya, 'Kwa kŋla nguthu itongoetye vakeethwa ũsilŋlo kũndũ kwŋlŋ, İndŋ inyw'ŋ mũyŋsŋ.

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا حَتَّى إِذَا آتَرُكُوا فِيهَا جِثِيًّا قَالَتْ أَخْرِهُمْ لِأَوْلِهِمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَأَتِبْنَاهُمْ عَدَابًا ضَعِيفًا مِنَ النَّارِ قَالِ لِكُلِّ ضَعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

40. Na ala ma mbee moo makamatavya ala ma mũminũkŋlyo moo: 'Inyw'ŋ İndŋ, mũi na ũnene İũlũ waitũ; kwa ũu samai ũsilŋlo wa ũndũ w'onthe ũla inyw'ŋ mweekie.'

وَقَالَتْ أُولَهُمْ لِأَخْرِهِمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فذُقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٤٠﴾

LUKU 5

41. Asu ala maleaa Mŋsoa Yaitũ na kũalyũka na kũmŋtia na ngathŋlo, mbingŋlo sya İtu iikavingũwa kwoondũ woo, ona mo maikalika İtunŋ kũvika ngamŋle İvŋtŋle İmanŋ ya singano. Na ũu nŋw'o İthyŋ tũmatuvaa avŋtany'a.

إِنَّ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتِّحْ لَهُمْ أَبْوَابَ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَبَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾

42. Mo makeethwa na ũkomo wa İia-ya-Mwaki, na ngunŋko syaw'o İũlũ woo. Na ũu nŋw'o İthyŋ tũmaŋvaa ala mate alũngalu.

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

43. İndŋ İũlũ wa asu ala metŋkŋlaa na kwŋka mawŋa maseo---İthyŋ tũİũkũthasya thayũ mbee wa ũtonyi wa w'o---asu nŋmo ekali-ma-İtunŋ; vo nŋvo mo makekalaa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا وِزْرًا وَسِعَمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٣﴾

44. Na İthyŋ tũkaveta kŋmena ona kŋva kŋla kŋkethwa kŋ ngoonŋ syoo. Uungu woo kũkavŋtŋlaa mbũsŋ. Namo makaasya,

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ يُبْجَى مِنْ تَحْتِهِمْ أَنْ تَرَوْهُمْ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَكُنَّا مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٤﴾

'Ndaŋa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūtūtongoesye ithyĩ ūndūnĩ ūū. Na ithyĩ tūyaĩ tūtunya kwĩthwa tnoonie ūtongoi. Kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaatūtongoesya ithyĩ. Atūmwa ma Mwĩafi waitū ow'o maetie w'o.' Na ĩndĩ kwoo kŭkatavanw'a, 'Yĩ nĩyo Itu yĩla inyw'ĩ mŭnengetwe ta ūtĩwa ta ĩruvi nŭndū wa maŭndū ala inyw'ĩ mweekaa.'

45. Na ekali-ma-Itunĩ makameta ekali-ma-Iianĩ ya Mwaki: Ow'o ithyĩ nĩtwĩthĩte ūndū Mwĩai waitū watwathie wĩ wa w'o. Inyw'ĩ ota ūu nĩmwĩthĩte ūndū Mwĩafi wenyu wamwathie wĩ wa w'o? Na mo makasŭngĩ, 'II, 'Na mŭtavany'a akatavany'a katĩ woo akyasya, 'Kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩ ĩŭlŭ wa eki-ma-naĩ---

46. Ala mamaalyŭlaa andū kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na mendaa kŭmĩthyoekya, na ala mo nĩ alei ma Itu.'

47. Na katĩ wa isu syelĩ vakeethwa na tūtŭ, na ĩŭlŭ wa kŭndū kŭkĩĩĩlu vakeethwa andū ala makamamany'a onthe na movano moo. Namo makameta andū ma Itunĩ: 'Mŭuo nĩwĩthwe ĩŭlŭ wenyu. Aa makeethwa matanamba kŭyĩlika ona kau makeethwa mekwatĩtye kĩĩka ūu.

48. Na yĩla metho moo makathiŭwa kwelekela andū ma Mwakinĩ, mo makaasya, 'Mwĩafi waitū, ndŭkatw'ie ithyĩ vamwe na andū mate alŭngalu.'

كُنَّا لِنَهْدِي لَوْلَا اَنْ هَدٰنَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ
رُسُلٌ رَّبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا اَنْ تَكْلِمُ الْجَنَّةُ اَوْ رَتُّمُوهَا

۞ بِمَا كُنْتُمْ تَسْكُنُوْنَ

وَنَادٰى اَخْبَبُ الْجَنَّةِ اَخْبَبُ النَّارِ اَنْ قَدْ وَجَدْنَا
مَا وَعَدْنَا رَبِّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ
حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَاَذَنْ مَوْذَنْ يَّبْعَثُ اَنْ لَعَنَهُ اللّٰهُ
عَلَى الظّٰلِمِيْنَ ۞

الَّذِيْنَ يَصُدُّوْنَ عَنِ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُوْنَهَا عِوَجًا
۞ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كٰفِرُوْنَ ۞

وَيَبْنِيْنَهَا جِبَابًا وَعَلَى الْاَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُوْنَ كَلَامَ
بَيْنِهِمْ وَنَادٰى اَخْبَبُ الْجَنَّةِ اَنْ سَلَّمَ عَلَيْكُمْ
لَمْ يَدْعُوْهُمَا وَهُمْ يَصْطَعُوْنَ ۞

وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ اَخْبَبِ النَّارِ قَالُوا رَبِّنَا
۞ لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ۞

nĩmanangĩte mathayũ moo na maũndũ ala
mo maseũvasya nĩmamavalũkĩtye.

يَعْنِي عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٦٧﴾

LUKU 7

55.Vate nzika, Mwĩafi wenyu nĩ Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Ula woombie
matu na nthĩ nthĩnĩ wa mavinda
thanthatũ; na indĩ We Mwene atĩnĩka
Kĩvĩlanĩ-kya-Usumbĩ. We atumaa ũtukũ
ũvw'ĩka mũthenya, ũla ũũatĩĩaa mĩtũkĩ.
Na We nĩwoombie syũa na mwei na
ndata, syonthe nĩsyĩw'ĩthĩtwe nĩ mwĩao
Wake. Nĩw'o, ũmbi nĩ Wake na mwĩao.
Kũathimwa nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwĩafi wa nthĩ syonthe.

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ
يَطْلُبُهُ حَيْنًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ فَتَحَدَّثُنَّ
بِأَمْرِهُ آلَاهُ الْخَالِقُ وَالْأَمْرُ كَلِمَةً اللَّهُ سُبُّ
الْعَالَمِينَ ﴿٦٨﴾

56.Mwĩkaĩlei Mwĩafi wenyu na wĩnyivyo
kĩmbithĩnĩ. Vate nzika, We ndamendaa
eki-ma-naĩ.

ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُعْتَدِينَ ﴿٦٩﴾

57.Na mũikaete kĩthokoo ũlũ wa nthĩ
ĩtina wa kyamina kũseũvw'a, na
mwĩkaĩlei We mwĩna w'ia na wĩkwatyo.
Vate nzika, tei wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe wĩ vakuvĩ na asu ala mekaa
ũseo.

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ
خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٧٠﴾

58.Na We nĩ We ũla ũtũmaa iseve ta
ũvoo mũseo mbee wa tei Wake, kũvika,
yĩla syeethwa na ĩthweo ĩto, ĩthyĩ
tũyĩtwaa ũlũ wa nthĩ ĩla ngw'ũ, na indĩ
tũĩthesya kĩw'ũ kuma nthĩnĩ wayo, na
tũĩmesya kĩla mũthemba wa ũsyao
nakyo. Ota ũu, ĩthyĩ nĩtũmathayũũkasya
ala akw'ũ nĩkana inyw'ĩ mũtonye
kũlĩlikana.

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ
خَلْقًا إِذَا قُلْتُمْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَهُ لِبَلَدٍ مَّيْتٍ فَأَنْزَلْنَا
بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ
الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٧١﴾

59.Na ta ũlũ wa nthĩ ĩla nzeo, imea
syayo imeaa kwa wingĩ kwa mwĩao wa
Mwĩafi

وَالْبَلَدُ الظَّالِمُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي
حَبُتْ لَا يَخْرُجُ إِلَّا مَكْدًا أَوْ كَدًّا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ الْأَرْبَابَ

wayo, na ila nth0ku iisyaana ateo mb0th0 syasyo. Na ota 0u n1w'o Ithy1 t0aly0laa M1soa kwa and0 ala mat0ngaa m0vea.

يَوْمَ يَشْكُرُونَ ١٣

LUKU 8

60. Ithy1 n1twam0t0mie Noa kwa and0 make nake aisye, 'Inyw'1 and0 makwa, M0thaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe, inyw'1 m0i na Ngai 0ng1 ateo We. Ow'o, Nyie n1na w'ia 1010 wenyu n0nd0 wa 0sil1lo wa m0thenya 0la m0nene.'

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ١٤

61. Anene ma and0 make maisye, 'Vate nzika, ithy1 tw1ona we w1 nth1n1 wa 1v1tyo y1 0thein1.'

قَالَ الْمَلَأَمِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ١٥

62. We aisye, 'Inyw'1 and0 makwa, vai 1v1tyo nth1n1 wakwa, 1nd1 Nyie n1 M0t0mwa kuma kwa Mw1afi wa nth1 syonthe.'

قَالَ يَتَقَوْمِ كَيْسَ فِي ضَلَالَةٍ وَ لَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ١٦

63. 'Nyie n1n1m0uttee inyw'1 movoo ma Mw1afi wakwa na k0m0nenge inyw'1 0tao m01k11ku. Na Nyie n1n1s1 kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe 0nd0 inyw'1 m0tes1.'

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالِي رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ١٧

64. 'Inyw'1 n1m00seng'a n0nd0 wa 0tao k0m0vik1a inyw'1 kuma kwa Mw1afi wenyu kw1s1la kwa m0nd0 kuma kat1 wenyu ene, n1kana we atonye k0m0kaany'a inyw'1 na n1kana inyw'1 m0tonye k0tw1ka al0ngalu na n1kana inyw'1 mw1w'1we tei?'

أَوْحَيْتُمْ أَنْ جَاءَ كُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ١٨

65. 1nd1 mo maisye we ena 0v0ngu, kwa 0u Ithy1 n1twam0tang1le we vamwe na ala wa1 namo Ngalanw1, na n1twamathitisye asu ala maleile M1soa Yait0. Ow'o mo ma1 and0 ilalinda.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخْبَيْنَاهُ الَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفَلَاحِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عِيبِينَ ١٩

LUKU 9

66.Na kwa Aati Ithyĩ twamUtUmie mwanaa nyinyia woo Uuti. We aisyē, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Mũthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; inyw'ĩ mũĩ na ngai ingĩ ateo We. Indĩ inyw'ĩ nomũkatw'ĩka akĩi-ma-Ngai?'

وَرَأَى عَادٌ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقُومُ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٦﴾

67.Alei Anene ma andũ make maisyē, 'Ithyĩ twĩkwona we wĩ mwaũ nthĩnĩ wa Utumanu, na vate nzika, ithyĩ twĩsũanĩ kana we wĩ Omwe wa akengani.'

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنُظَنُّكَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ﴿٦٧﴾

68.We asũngĩie, 'Inyw'ĩ andũ makwa, vai Utumanu wĩ nthĩnĩ wakwa, Indĩ Nyie nĩ Mũtũmwa kuma kwa mwĩai wa nthĩ syonthe.'

قَالَ يَقُومُ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٨﴾

69.'Nyie nĩmũetee inyw'ĩ movoo kuma kwa Mwĩai wakwa na Nyie nĩ mũtai wa w'o na mũĩkĩĩku kwenyu.'

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٩﴾

70.'Inyw'ĩ komũseng'a nĩ ūtao kuma kwa Mwĩai wenyu kwĩsĩla mũndũnĩ ūmwe kuma katĩ wenyu ene nĩkana we atonye kũmũkaany'a inyw'ĩ? Na lilikanai ĩvinda yĩla We wamũtw'ie inyw'ĩ kwĩthwa atĩwa ma manee Make ĩtina wa andũ ma Noa, na amwingĩvya inyw'ĩ mũno nthĩnĩ wa mĩkĩĩfle. Lilikanai, Indĩ, manee ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwaĩla.

أَوْعَيْبُكُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرُنَا عَلَى سِرِّطٍ مِّنْ خَلْقِكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنَّا بَعْدَ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْعَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٠﴾

71.Mo maisyē, 'We ūkĩte kũũ kwitũ nĩkana ithyĩ tũtonye kũmũthaita Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka na kw'itia ila aatĩthe maitũ mathaitaa? Tũetee Indĩ, kĩla we ūtũteelemangya nakyō, ethwa we wĩ wa ala maw'o.'

فَالْوَاِجِبَتْنَا لِنُعْبَدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرْنَا مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَتَيْنَا بِمَا نَعْبُدُكَ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧١﴾

72. We asung'fie, 'Ow'o ūsilflo *nūmin'he* kūvalūka ūlū wenyu na ūthatu kuma kwa Mwāfi wenyu. Inyw'ī mwīkaanan'fa nakwa ūlū wa masyitwa ala mweetanie inyw'ī na maaalthe menyu---- ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtaamatheesya mwīao? Eteelai ūndī, Nyie nī vamwe nenyu katī wa asu ala meteelaa.'

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَيِّئَاتِهِ لَبَّيْكُمْ وَابَاءُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانظُرُوا إِلَيَّ مَعَكُمْ مِنَ النَّاسِ الَّذِينَ

73. Na Ithyī nītwamūtang'fie we vamwe na ala maī nake, kwa tei Witū, na Ithyī nītwatilile vyū matialyo ma asu ala mamīleile Mīsoa Yaitū. Namo mayai etikīli.

فَأَجْنِبْنَهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَّعْنَا دَائِرَةَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ

LUKU 10

74. Na kwa Athamuti *ithyī nītwamūmie* mwanaa nyinyia woo Salee. We aisye, 'Inyw'ī andū makwa, Mūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; mūi na ngai ingī ateo We. Nīw'o ūkūsī mūseo nūmūvikīe inyw'ī kuma kwa Mwāfi wenyu ngamīle ūno nga ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nīkyama kwenyu. Kwa ūu mīekei ūye vala yīkwenda ūlū wa nthī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūikamīke naī, ūsilflo wī woo ndūkese kūmūkwata inyw'ī.'

وَالِى ثُودَ أَخَاهُ ضَيْحًا قَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوهَا يُسُوفَ يَأْخُذَكُمْ عَذَابُ أَلِيمٌ

75. Na lilikanai *ñinda* yīla We wamūtw'īkīthisye inyw'ī atiīwa *ma manee Make* ūtina wa Aati, na We nītwamūnengie inyw'ī ūtūo ūlū wa nthī; inyw'ī mwakaa nyumba sya kīsumbī myandanī yayo, na nīmwasaa īma ikatw'īka nyūmba. Kwa ūu, lilikanai, manee ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūikeke ūemu ūlū wa nthī, mūkietae kīthokoo.

وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ مُشَرِّفِهَا تَصَوِّرًا وَتُخْفُونَ الْجِبَالَ يُبَوَّأُ فَأَذْكُرُوا أَنَّهُ اللَّهُ وَلَا تَعْسُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

76. Anene ma andũ make ala maĩ ang'endu mamatavisye ala matalawa ta onzu---- asu katĩ wamo ala meetĩkĩlile - inyw'ĩ nĩmwĩsĩ na w'o kana Salee nĩ ũmwe watũmiwe nĩ Mwĩalĩ wake?' Mo masũngĩe, 'Vate nzika, ithyĩ nĩtũkwĩtĩkĩla maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo.'

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِيُذِينَ
اسْتَضْعِفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صُلَيْحًا
مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٦﴾

77. Asu ala maĩ ang'endu maisye, 'Nĩw'o ithyĩ nĩtũũmalea maũndũ ala inyw'ĩ mũũmetĩkĩla.'

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنُوا بِهِ كَرِهُونَ ﴿٧٧﴾

78. Indĩ mo nĩmatilangile ngamĩle ĩsu maũũ na nĩmaleile kwĩw'a mwĩao wa Mwĩalĩ woo, na maisye, 'We Salee, tũetee kĩla we ũtũtũtelemangya nakyo, ethwa ow'o we wĩ ũmwe wa Atũmwa.'

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يُصْلِحُ
اِبْنُآئِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِن كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٨﴾

79. Indĩ kĩtetemo kya nthĩ nĩkyamakwatie mo na maalyũka matw'ĩka siimba ivalũkangĩte na mavu nyũmbanĩ syoo.

فَاخَذَ لَهُمُ الرَّجْفَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جُثِيمِينَ ﴿٧٩﴾

80. Na ĩndĩ Salee nĩwaumie vala maĩ na asya, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Nyie nĩnaetie ũvoo wa Mwĩalĩ wakwa kwenyu na namũnenge inyw'ĩ ũtao mũĩkĩĩku, ĩndĩ inyw'ĩ mũyendaa atai aĩkĩĩku.'

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ
رَبِّي وَاصْبِرُوا لَكُمْ وَلَكِنْ لَا يُجِيبُونَ التَّاصِحِينَ ﴿٨٠﴾

81. Na Ithyĩ ĩtũwamũtũmie Loto-yĩla wamatavisye andũ make, 'Inyw'ĩ mwĩĩka ũvukyo ũla ũtaakwa ĩũũ wa nthĩ nĩ mũndũ ona ũmwe ala maĩ mbee wehyu?'

وَلَوْظًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ
بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨١﴾

82. Inyw'ĩ mwĩmathengeea aũme nĩ kũmenda vandũ va iveti. Tiw'o inyw'ĩ mwĩ andũ ala makĩlaa mĩvaka yonthe.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨٢﴾

83. Na ũsũngĩo wa andũ make ndwaĩ ũndũ ũngĩ ateo mo maisye, 'Malũngyei

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ

kuma mŭsyĩ wenyu, nŭndŭ mo nĩ andũ ala metheasya mŭno.'

ثَمَّ قَرَيْبِكُمْ أَنَّهُمْ أَنَا سَ يَنْظُرُونَ ٥٣

84.Na Ithyĩ nĩtwamŭtangĩte we na andũ ma nyŭmba yake, ateo kĩveti kyake: kyo kyaĩ kya asu ala matiwe ĩtina.

فَأَجْبَيْنُهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ٥٤

85.Na Ithyĩ nĩtwauisye mbua ĩlũ woo. Yu kwa sisyai, mŭminŭkĩlyo wa eki-ma-naĩ waĩ mwaũ!

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ

الْمُجْرِمِينَ ٥٥

LUKU 11

86.Na kwa Amitiani Ithyĩ twamŭtŭmie mwanaa nyinyia woo Suaivu. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, Mŭthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe; inyw'ĩ mŭi na ngai ũngĩ ateo We. Kyama kĩtheu ow'o nĩkĩmŭvikĩle inyw'ĩ kuma kwa Mwĩali wenyu. Kwa ũu, nenganei kĩthimo kĩanĩ na ithimi mbĩanĩ, na mŭikamanenge andũ syĩndũ nini kŭvĩta ila syoo imafĩite, na mŭikaete kĩthokoo ĩlũ wa nthĩ ĩtina wa mŭuo kŭseŭvw'a. Uu nĩw'o ũseo vyũ kwenyu, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.'

وَالَّذِي مَدَّيْنِ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ لَيَوْمٍ أَعْبُدُ وَاللَّهِ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ٥٦

87.'Na mŭikekale kĩla nzĩanĩ, mŭimateelemya na kŭmalũngya andũ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe asu ala mamwĩtkĩlaa We, mŭimantha kŭmĩthyoekya. Na lilikanai yĩla inyw'ĩ mwĩ avũthũ na We nĩwamw'ingĩĩsye inyw'ĩ. Na sisyai mŭminŭkĩlyo wa asu ala maetie kĩthokoo wailĩ ata!

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصَدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ مَن أَمَنَ بِهِ وَتَّبَعُوهَُا عَوْجًا وَادَّارُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَشَرْتُمْ وَأَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ٥٧

88. 'Na ethwa ve nguthu Imwe katĩ wenyu yĩtĩkĩlaa maũndũ ala Nyie natũmiwe namo, na nguthu Ingi Itetikilaa, Indĩ Itihwa na ũmĩsyo kũvika Ngai Mwene Vinya W'onthe atw'e katĩ waitũ. Na We nĩ We Ula Mũseo Vyũ katĩ wa asili'.

وَأَنَّ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ۝

89. Andũ anene ma andũ make ala mai ang'endu maisye, 'Kwa ũla w'o, ithyĩ vate nzika nĩtũkũlũngya we ũthi, we Suaivu, na etĩkĩli *ala me* vamwe naku, kuma mũsyĩ w'itũ, kana we ũsyoke ndĩnĩnĩ yaitũ. 'Nake aisye, 'Ona ithyĩ tũkethwa tũtekwenda?

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَشْعَبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَنَسُودَنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَرِهِينَ ۝

90. Ow'o, ithyĩ twĩthĩtwe tũimũseũvĩs;ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ũvũngũ, ethwa Indĩ yu twĩsyoka nthĩnĩ wa ndĩni yenyu Itina wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kũtũtangĩla kuma vo. Na kũitwaĩĩte ithyĩ kũsyoka vo ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩafi waitũ akenda ũu. Mwĩafi waitũ nũsyusũĩte syĩndũ syonthe na ũmanyi. Ithyĩ nĩtw'ĩte wĩkwatyo w'itũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ũu, We Mwĩafi waitũ, tw'a katĩ waitũ na katĩ wa andũ maitũ na ũla w'o, na We-Wĩ-Mũseo Vyũ katĩ wa ala matusaa.

قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ جَعَلْنَا اللَّهُ مِنْهَا مَنَافًى وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ۝

91. Na anene ma andũ make ala maleile kwĩtĩkĩla maisye, 'Ethwa inyw'ĩ nĩmũmũatĩla Suaivu, inyw'ĩ Indĩ vate nzika mũkeethwa na wasyo.

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ لَئِنْ ابْتَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنْ كُنَّا إِلَّا أَلْخِصْرُؤْنَ ۝

92. Kwa ũu, kĩtetemo kya nthĩ nĩkyamakwatie na mavalukanga nthĩ na mavu nthĩnĩ wa mĩsyĩ yoo.

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَمِيعِينَ ۝

93. Asu ala mamwĩtie Suaivu mũkengani mekala ta mataatũa vo. Asu ala

الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَانَ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ۝

mamwītie Suaivu mŭkengani---mo nīmo maī na wasyo.

94.Indī we nīwaumie vala maī na asya, 'Inyw'ī andŭ makwa, 'ow'o Nyie nīnaetie movoo ma Mwīafi wakwa kwenyu na nīnamŭnengie inyw'ī ūtao mŭtīkītku. Nyie īndī, ngeew'a kyeve ata kwoondŭ wa andŭ matetīkīlīte?'

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالِيتِي رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ آتَتْكُمْ عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٤﴾

LUKU 12

95.Na Ithyī tūyaamŭtŭma Mŭtŭmwa ona īndī n̄thīnī wa mŭsyī ona wīva, īndī Ithyī nītwamakwatie andŭ maw'o na thīna na ūnyamao, nīkana mo matonye kwīnyivya.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ ﴿٩٥﴾

96.Indī Ithyī nītwaalyŭlile mwīkalo woo mŭthŭku weethwa wī mŭseo kūvika yīla mo mongelekile kwa ūtalo na ūtonyi maasya, 'Mathina na ūtanu nīsyamakwatie maalthe maitŭ ota ūu. 'Indī Ithyī nītwamakwatie mo na kīthŭlŭmŭkīlo, mateŭmanya.

تُزَكَّرُ بَدَلًا لَّنَا مَكَانَ الصَّيْثَةِ الْحَسَنَةِ حَتَّىٰ عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَيْتَةً وَهُمْ لَا يُشْعُرُونَ ﴿٩٦﴾

97.Na takethwa andŭ ma mīsyī īsu nīmeetīkīlīte na kwīthwa alŭngalu, Ithyī vate nzika, twīthwa twamavingŭle maŭathimo kuma matunī na n̄thī; īndī mo nīmaleile kwītkīla, kwa ūu, Ithyī nītwamakwatie mo nŭndŭ wa maŭndŭ ala meekaa.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٧﴾

98.Mo andŭ ma mīsyī īmo mena mŭuo nŭndŭ wa kūvika kwa ūsilīlo Wītŭ ūlŭ woo ūtukŭ yīla makomete?

أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ يَقَابِلُونَ ﴿٩٨﴾

99.Na andŭ ma mīsyī īmo mena mŭuo kumana na ūsilīlo Wītŭ ūlŭ woo n̄thīnī wa kīlungu kya mbee kya kīloko mbee wa

أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا هُتًىٰ وَهُمْ لَا يَعْبُونَ ﴿٩٩﴾

katambanga yīla mo makwatene na kŭthaŭka?

100. Mo īndī, mena ūsŭvīo nthīnī wa walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Na vai wīw'aa e vaseo nthīnī wa walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo andū ala manangīkaa.

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٠﴾

LUKU 13

101. W'o ūtongoi ti mwīlanu kwa ala matīlwe nthī vandū va ala mamānūaa tene kana ona Ithyī tŭkenda, tŭtonya kŭmakŭna nŭndū wa mavītyo moo na kŭsīla ngoo syoo nīkana mo maikew'e?

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ
أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصْبَحْنَاهُمْ دُغُبِيهِمْ وَطَعْنُ عَلَى قُلُوبِهِمْ
فَهُمْ لَا يَسْعَوْنَ ﴿١٠١﴾

102. Isu syaī ndūa imwe ila Ithyī twakŭtavisye we ūvoo wasyo. Na Atŭmwa moo ow'o nīmamavikīle mo na Syama nthēu. Indī mo mayaametkīla maŭndū ala matametkīlīte mbee. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūsīlaa ngoo sya alei.

تِلْكَ الْقُرَى نَقِضْ عَلَيْكَ مِنْ أَمْثِلِهَا ۖ وَلَقَدْ
جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا
كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ
الْكَافِرِينَ ﴿١٠٢﴾

103. Na Ithyī tŭyaaīthīa katī wa aingī moo ūsŭvī wa ūtianīo ona ūmwe na vate nzika, Ithyī tweethīe aingī mŭno moo me eki-ma-naī.

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ ۚ وَإِنْ وَجَدْنَا
أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٣﴾

104. Indī ītina woo, Ithyī nītwamŭtŭmie Mose ena Syama Siitū kwa Valao na anene make īndī mo nīmamaleile vate ūlŭngalu. Sisyaī īndī, ūndū mŭminŭkīlyo wa asu ala maetie kīthokoo ūlŭ wa nthī waily!

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمُ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِكِهِ فَظَلَمُوا بِهَا ۚ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٤﴾

105. Na Mose aisye, 'We Valao kwa ūla w'o Nyie nī Mŭtŭmwa kuma kwa Mwīaī wa nthī syonthe.

وَقَالَ مُوسَىٰ يُفْرِعُونَ إِلَىٰ رَسُولٍ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٥﴾

106. Ti ūseo kwakwa kūneena kīndū kya Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo ūla w'o. Nyie nīnūkīte kwenyu nīna Kyama kītheu kuma kwa Mwīlālī wenyu; kwa ūu, maeke Aana-ma-Isilaeli maendany'e nakwa.'

حَقَّقْتُ عَلَى أَنْ لَا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ قَدْ جُنِّمْتُ
بِمِيتَتِهِ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ ⑤

107. Valao asūngīie, 'Ethwa ow'o we nīōkīte na Kyama, īndī kyumīlie, ethwa we wī ala ma w'o.'

قَالَ إِنْ كُنْتَ حَقًّا بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ⑥

108. Kwa ūu we nīwamīlekīlie ndata yake nthī, na sisya! Yaī nzoka yenekee ūtheinī.

فَأَلْفَ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ ⑦

109. Na nīwamīlīlie kw'oko kwake, na sisya! Kwaī kweū kwa ala makwona.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بِيْضَاءُ لِلنَّظِيرِينَ ⑧

LUKU 14

110. Anene ma andū ma Valao maisye, 'Uō vate nzika, nī mūoi mūnene mūno mūī.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمٍ فِرْعَوْنَ إِنْ هَذَا لَشَيْءٌ عَلِيمٌ ⑨

111. 'We eenda kūmumya inyw'ī nthīnī wa nthī yenyu. Yu īndī inyw'ī mwītūtaa ata?

يُرِيدُ أَنْ يَمُزَّجَكُم مِّنْ أَرْضِهِمْ فَأَمَّا دَا ثَامُرُونَ ⑩

112. Mo maisye, 'Mūekei we na mwanaa nyinyia kwa kavinda, na tūmanai nthīnī wa mūsyī makete kīla mūoi wīna ūmanyi.

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ خَبْرِينَ ⑪

113. 'Ala matonya kūkūetee we kīla mūoi mūī.

يَأْتُونَكَ بِكُلِّ سَجْدٍ عَلِيمٍ ⑫

114. Na aoi nīmookie kwa Valao na maasya, 'Ithyī vate nzika, tūkakwata ītuvi ethwa nītūōsinda.

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِنْ
كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ⑬

115. We aisye, 'Iī, ona inyw'ī mūkeethwa mwī asu ala maiītwe vakuvī nakwa.'

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمَقَرَّبِينَ ⑭

116.Na mo maisye, 'We Mose, Ikya mbee kana ithyĩ twĩthwe ekya ma mbee.'

قَالُوا يٰمُوسَى اِنَّا اَنْتَ نَبِيُّ رَبِّكَ
وَاِنَّا اَنْتَ نَبِيُّ رَبِّكَ

117.Mose amea, 'Ikya ne inyw'I. Na yĩla mo mekisye nĩmamaoie metho ma andũ, namamekĩa w'ia na maumya ũoi mwĩngĩ.

قَالَ اَلْقُوا فَلَمَّا اَلْقَوْا سَحَرُوا اَعْيُنَ النَّاسِ
وَأَسْرَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِخِزْيَانِ

118.Na Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsye Mose, tũkyasya, 'Ikya ndata yaku,' na sisya! Nĩyaimeliye syonthe ila mo maseũvĩtye.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى أَنْ اِلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَمَىٰ
ثَلَاثًا مَا يَأْفِكُونَ

119.Kwa ũu, w'o nĩwekalile ũlũmĩte, na mawĩa moo matw'ĩkie vathei.

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

120.Uu nĩw'o mo masindĩwe vau, namo masyoka masonokete.

فَقَبِلُوا هٰذَا لَكَ وَاقْبَلُوا صُغْرٰى

121.Na aoi nĩmavalũkile nthĩ matulĩtye-ndu.

وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَ بَنِي

122.Na mo maasya, 'Ithyĩ nĩtũkũmwĩtĩkĩla Mwĩafi wa nthĩ syonthe.'

قَالُوا اٰمَنَّا بِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ

123.Mwĩafi wa Mose na Aluni.'

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ

124.Valao asya, 'Inyw'I nĩmũmwĩtĩkĩlĩte We Nyie ndamũnengete ũthei. Vate nzika, ĩno nĩ nzama ĩla mũsamĩte nthĩnĩ wa mũsyĩ, nĩkana mũtonye kũmaumya ekali maw'o vo, ĩndĩ o mĩtũkĩ inyw'I mũkamanya mũmĩlĩlĩlo waw'o.

قَالَ فِرْعَوْنُ اٰمَنْتُمْ بِهٖ قَبْلَ اَنْ اٰذَنَ لَكُمْ اِنَّ هٰذَا لَكُم مَّكَرٌ مِّنْهُ فِي الْمَدِيْنَةِ لِنُخْرِجَهَا مِنْهَا
اَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ

125.'Kwa ũla w'o vyũ, Nyie nĩngũmũtilanga moko menyũ ngalĩ ivĩtanĩte. ĩndĩ Nyie vate nzika, nĩngũmwamba mũkelany'onĩ inyw'I inyw'onthe vamwe.

لَا قِطْعَ اَيْدِيكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِّنْ جَافٍ ثُمَّ لَعَلَّكُمْ
اٰجَعِيْنَ

126.Mo masũngĩie, 'Ithyĩ ĩndĩ, tũkasyoka kwa Mwĩafi waitũ.

قَالُوا اِنَّا اِلَىٰ رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ

127.'Na we ndũũmina ōthatu tũlũ waitũ
nũndũ ōngĩ ateo nũndũ ithyĩ tũsyĩfĩkĩĩte
 Syama sya Mwĩfĩ witũ yĩla syatũvikĩie
 ithyĩ Mwĩfĩ waitũ, twonoesye ōmĩĩsyo
 tũlũ waitũ na tũeke tũkw'e twĩnenganĩte
kwaku We.

وَمَا تَنْقُمُ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَنَا
رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوْفِنَا مُسْلِمِينَ ﴿١٢٤﴾

LUKU 15

128. Na anene ma andū ma Valao maisye,
 'We wīmūeka Mose na andū make maete
 kīthokoo nthī Ino na kūŭtia we na ngai
 syaku?' We asūngīie na asya, 'Ithīyī
 nītūkūsyūaa syana syoo sya ivīsi vate tei
 na kūtia iveti syoo syī thayū. Na vate
 nzika, ithīyī twīna ūtonyi tūlū woo.'

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اتَّخَذَ مُوسَى وَقَوْمَهُ
لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَآيَاتِكَ قَالَ
سَنَقْبَلُ آبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ
قَاهِرُونَ ﴿١٧٦﴾

129Mose amatavisye andũ make,
'Manthai ūtethyo kuma kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe na ūthĩwai na ūmĩsyo.
Nĩw'o nthĩ nĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe; We amĩnenganae ta ūtĩwa kwa
ũla We wendaa katĩ wa athũkũmi Make,
na mũminũkĩlyo nĩ kwoondũ wa akĩi-ma-
Ngai.'

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ
الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَ
الْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٥٠﴾

130. Mo masung'ie, 'Ithy! ntwathiniwe mbee wa we Utanoka kwitū *ona* itina wa kuka kwaku kwitū.' We ameie, 'Mwafi wenyu evakuvī kumananga amaita menyu na kumutw'ikithya inyw'i asumbiki nthi'no, *nkana* indī We atonye kwona undū mukwika.'

قَالُوا أَوْزَيْنَا مِنْ قَبْلُ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا
جِئْتَنَا قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عُدُوَّكُمْ وَ
يَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ۝٤

LUKU 16

131.Na Ithyi n̄twamasill̄le andū ma
Valao na m̄nyao na ūnyivu wa mosyao
n̄kana mo matonye kūtaika.

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٣٧﴾

132.Indī yīla ūseo wookie kwoo, mo maisye, 'Uū nī kwoondū witū.' Indī ethwa ūthūku wamavalūkīla mo maūkwatanasya na Mose na ala me nake. Yu, vate nzika, *kīthumi kya* ivuso yoo ūthūku kīna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indī aingī mūno moo mayīsi.

فَإِذَا جَاءَ تَهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِيبْهُمْ
سَيِّئُهُ يَظُنُّوْا يُؤْتِيهِمْ مِنْ مَعْنَاهِ الْآلَاءِ إِنَّا
ظَاهِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِمْ لَاسْمُوعٌ ۝

133.Namo maisye, 'Kyama ona kīva kīla we ūtonya kūtūtee ūkatūoa nakyo, ithyī tūikwītīkīla we.'

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لَتَسْحَرَتْنَا بِهَا
فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ۝

134.Indī Ithyī nītwatūmie kīutani kī vinya ūlū woo na ngie, na ndaa na syoa na nthakame---Syama nthu; Indī mo nīmeekie maūndū na ngūlū na maī andū ene-naī.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ
وَالضَّفَادِعَ وَالْذَّمَارَ أَيُّ مَفْضَلٍ قَالُوا فَاسْتَكْبَرُوا
وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ۝

135.Na yīla ūsilīlo wavalūkile ūlū woo, mo maisye, 'We Mose, tūvoyee kwa Mwīafi waku kwīanana na maūndū ala We ūtathīte we. Ethwa we nūūūvetangīa ūsilīlo ūū, Ithyī vate nzika, nītūūkwītīkīla we na nītūūkwītīkīlya ūthi na Aana-ma-Isilaeli.'

وَلَمَّا رَفَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجُّ قَالُوا يُوسَىٰ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ
بِمَا عَاهَدَ عِنْدَكَ لِئِنْ كَشَفْتَ عَنْآ الرِّجْلَ كُنَّا مِنْ
لَدُنْكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ۝

136.Indī yīla Ithyī twavetangie ūsilīlo kwa kavinda kala wāī nevika, wee! Mo nīmaanangie ūtianīlo.

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْلَ إِلَىٰ أَجَلٍ هُمْ بِلِغْوِهِ
إِذَا هُمْ يَنْتَكِبُونَ ۝

137.Kwa ūu, Ithyī nītwēeyīvanīsyē ūlū woo na twamanyw'īthya kīw'ū ūkanganī, nūndū mo maitw'īkīthisyē Syama Siitū ta sya ūvūngū na mayaaisūvīa.

فَاتَّخَذْنَا مِنْهُمُ قَاعَرِفُهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ۝

138.Na Ithyī nītwamatw'ie ala masūanīawa ta onzu atīwa ma ilungu sya Umīlonī wa nthī na ilungu sya ūthūlonī wayo, ila ithyī twaathimie. Na ndeto ya ūlau nīyeanyīw'e kwa Aana-ma-Isilaeli nūndū mo nīmoomīsyē; na Ithyī

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ
الْأَرْضِ وَمَقَارِبَهَا الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا لَهُ وَكَتَبْتُ
كُلَّمْتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ هَاجِرًا صَبْرًا

nŋtwasyanangie syonthe ila Valao na andũ make maakŋte na ila maŋgamŋtye.

وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمَهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٨﴾

139.Na ithyŋ nŋtwamaetie Aana-ma-Isilaeli mŋingo wa ūkanga na mooka kwa andũ ala meeyumŋtye kwoondũ wa mŋvw'anano yoo.Mo maisye, 'We Mose, tũseũvŋsye ngai tondũ mo mena ngai.' Nake amea, 'Vate nzika, inyw'ŋ mwŋ andũ mŋutamanyaa.'

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا يَا مَوْسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٩﴾

140.Iũlũ wa aa vate nzika, maũndũ ala mo meekaa makaanangwa, na w'onthe ūla mo meekaa ūkatw'ŋka vathei.

إِنَّ هَؤُلَاءِ مُتَّبِعُونَ مَا هُم بِعَالِمُونَ ﴿١٤٠﴾

141.We asya, 'Nyie ngamũmanthŋa inyw'ŋ ngai ūngŋ eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyŋla We nũmũkŋlŋtye inyw'ŋ ūlũ wa andũ onthe?'

قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغَيْنَ الْهَآ وَهُوَ فَضْلُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤١﴾

142.Na lilikanai ŋvinda yŋla Ithyŋ twamumisye inyw'ŋ kuma kwa andũ ma Valao ala mamũthŋisye inyw'ŋ na ūsilŋlo wŋ woo, makŋsyũaa syana syenyu sya ivŋsŋ na kũtia iveti syenyu. Navo vaŋ ŋtatwa ŋnene kwenyu kuma kwa Mwŋaŋi wenyu.

وَإِذْ أَنْجَيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَشُومُونَ كُنُفَهُمْ الْعَذَابُ يُقْتَلُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَهُمْ وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤٢﴾

LUKU 17

143.Na Ithyŋ nŋtwamwathie Mose motukũ mŋlŋgo itatũ, na twamwongela angŋ ŋkũmi. Yu nŋyo ŋvinda yŋla yatw'ŋtwe nŋ Mwŋaŋi wake yŋla yeantw'e----matukũ mŋlŋgo ŋna. Na Mose nŋwamũtavisye mwanaa nyinyia, Aluni, 'Kwatŋla vandũ vakwa katŋ wa andũ makwa yŋla nyie ndevo, na maŋgamŋe nesa, na ndũkaatŋte nzŋla ya asu ala maetae kŋthokoo.

وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ سِتْمِ مِائَاتٍ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هُزُونَ أَخْلَفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٣﴾

144. Na yġla Mose wookie ħvindanġ Yġitū yġla yġtw'e, na Mwġafi wake nġwaneenie nake, we aisye, Mwġafi wakwa, iyonany'e *We-Mwene* kwakwa, nġkana Nyie ndonye ūkwona We.' We amūsūngġa, 'We ndūkambona Nyie ġndġ sisya kġġma, na kyalūma vandū vamwe, ġndġ ūkambona Nyie. 'Na yġla Mwġafi wake weeyonanisye We-Mwene kġġmanġ, We nġwakġvevenzie tūlungu-tūlungu na Mose avalūka nthġ atekwġyġw'a. Na yġla we weeyġw'ie, aisye, Wġ Mūtheu We. Nyie nġelekela Kwaku We, na nġ wa mbee wa kwġtġkġla.'

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِبِيعَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ
ارِنِّيْ اَنْظُرِ اِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرِنِّيْ وَلَكِنِ اَنْظُرْ
اِلَى الْجَبَلِ فَاِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرِنِّيْ فَلَمَّا
تَجَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَوِقًا
فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَنَكَ بُدْ اِلَيْكَ وَاَنَا اَوَّلُ
الْمُؤْمِنِيْنَ ⑤

145. Ngai aisye, 'We Mose, Nyie nġngūnyuvġte we tūlū wa andū ma *ħvinda* yaku kwa Movoo Makwa na ndeto Yakwa. Kwa ūu, kwata ūlūmġtye maūndū ala Nyie ngūnengete we na ġthwa wa ala matūngaa mūvea.'

قَالَ يُوسَىٰ اِنِّ اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي
وَكَلَّمَنِيْ فَخَدَّيْ مَا اَتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِيْنَ ⑥

146. Na Ithyġ nġtwamūandġkġe we ūvoo wa kġla kġndū tūlū wa ūvwaū---ūtao na ūalyūlo wa syġndū syonthe. Kwa ūu, makwate ūlūmġtye na maingġisye andū maku maatġle ala maseo katġ wamo. Omġtūkġ Nyie ngakwony'a ūtūo wa eki-ma-naġ.'

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْاَلْوَا ح مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّوعِظَةً وَتَفْصِيْلًا
لِّكُلِّ شَيْءٍ فَخَذَ هَآ بِقُوَّةٍ وَاْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوْا بِاَحْسَنِهَا
سَآوِدِيْكُمْ دَارَ الْفٰسِقِيْنَ ⑦

147. Nyie omġtūkġ ngamaumya Syamaġ Syakwa asu ala methġawa na ngūlū tūlū wa nthġ na mwġkalo ūte wa ūlūngalu; na ona mo makona Syāma syonthe, maikasyġtġkġla; na makamyona nzġa ya ūlūngalu maimyosa ta nzġa yoo. ġndġ mo makona nzġa ya ġvġtyo mo mamyosa ta nzġa yoo. Kġtumi nūndū mo nġmamġtw'ġkġthisye Mġsoa Yaitū ta ya ūvūngū na mayaamġsūvġa.

سَآصَرِفُ عَنْ اِلٰهِي الَّذِيْنَ يَتَكَبَّرُوْنَ فِي الْاَرْضِ
بَغَيْرِ الْحَقِّ وَاِن يَرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَا يُؤْمِنُوْا بِهَا وَاِن
يَرَوْا سَبِيْلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوْهُ سَبِيْلًا وَاِن يَرَوْا
سَبِيْلَ الْغٰثِي يَتَّخِذُوْهُ سَبِيْلًا ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوْا
بِآيٰتِنَا وَكَانُوْا عَنْهَا غٰفِلِيْنَ ⑧

148.Na asu ala mamīleaa Mīsoa Yaitū na ūmbano wa Itunī----- mawīa moo nī ma mana. Mo nīmatonya *kwikwatya* kūīvwa ūlū wa *kīndū* ona *kīmwe* ateo kwoondū wa ūndū mo meekaa.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ
هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٨﴾

LUKU 18

149.Na andū ma Mose nīmaseūvisye mūvw'anano wa kasaū kuma nthīnī wa mathaa moo we atevo,----mwīi *Ute thayū* ūkyumya wasya mūnini. Mo nomoonie kana w'o ndwaneenaa namo, kana kūmatongoesya kwa nzīa ona yīva? Mo mawosie ta kwoondū wa *ūthaithi* namo maī eki-ma-naī.

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ خُلَئِفِهِمْ عَجَلًا
جَسَدًا لَهُ خُورَاءُ الْمَرْبُورَاءِ أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا
يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ ﴿١٤٩﴾

150.Na yīla mo makūniwe na mīlilo na moonaa kana vate nzika nīmāite, maisye, 'Ethwa Mwīaī waitū ndeūtw'īw'īa tei na kūtūkeka ithyī, vate nzika, ithyī tūkeethwa katī wa ala mena wasyo.'

وَلَمَّا سَاطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا
قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَكُنَّا مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿١٥٠﴾

151.Na yīla Mose wasyokie kwa andū make, e mūthatu na mūmaku, asya, Inyw'ī nīmūneekie ūndū mūthūku vandū vakwa nyie ndevo. Inyw'ī mūneekalaatīle *kūseūrya* nzīa syenyu ene *mūtekweteela* mwīao wa Mwīaī wenyu? 'Na alekya ila mbwaū nthī, na aūkwa mūtwe wa mwanaa nyinyia amūkusītye vala ūī. We *Aluni* aisye mwanaa mwaitū, andū aa nīmanambonie nyie nī mwonzu, na manaī vakuvī kūmbūaa nyie. Kwa ūu ndūkatume amaitha matana ūlū wakwa, ona ndūkambie nyie vamwe na andū mate alūngalu.'

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ
بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعْمَلْتُمْ أَمْرًا بِلَا
وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَاتَّخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجْدَرُ إِلَيْهِ
قَالَ ابْنُ أُمِّرٍ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضَعُّوْنِي وَكَادُوا
يَقْتُلُونَنِي فَلَا تَنْشَيْتَ فِي الْأَعْدَاءِ وَلَا تَجْعَلْنِي
مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾

152.We *mose* aisye, 'Mwīaī wakwa, ndekee nyie na mwanaa mwaitū, na tūlikye ithyī nthīnī wa tei Waku, na We

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَادْخُلْنَا فِي رَحْمَتِكَ

Nue Ula Usũtwe nĩ tei Mũno katĩ wa ala mewanĩaa tei.

وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ٥٠

LUKU 19

153. Iŭlũ wa asu ala moosie *kasaũ* kwa ũthaihi ũthatu kuma kwa Mwĩafi woo ũkamakwata mo na kũnyivw'a nthĩnĩ wa thayũ ũũ wa yu. Na ũũ nĩw'o Ithyĩ tũmaĩvaa ala maseũvasya movũngũ.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَاءُ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ دُونِ
ذَلِكَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نُجْزِي الْمُفْتِرِينَ ٥١

154. Indĩ asu ala meekie meko mathũku na meelila ĩtina wa ũũ na meetĩkĩla, vate nzika, Mwĩafi waku ĩtina wa ũũ nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَالَّذِينَ عَمِلُوا الصَّالَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَ
آمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ٥٢

155. Na yĩla ũthatu wa Mose walikile; nĩwoosie *ila* mbwaũ, na maandĩkonĩ masyo vaĩ ũtongoi na tei kwa asu ala mamũkĩaa Mwĩafi woo.

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبَ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ وَفِي
نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِأَرْبَعِينَ يَنْبِئُونَ ٥٣

156. Na Mose nĩwanyuvie andũ mĩongo mũonza katĩ wa andũ make kwoondũ wa ũnyuvi Witũ. Indĩ yĩla kĩtetemo kya nthĩ kyamakwatie mo, we aisye, 'Mwĩafi wakwa, kethwa nĩwendete, We wĩthwa wamanangĩte mbee wa ũũ, na onakwa *taw'o*. We nũũtwanaga ithyĩ nũndũ wa maũndũ mathũku ala andũ atumanu katĩ waitũ mekĩte? Kĩĩ ti kĩndũ Indĩ nĩ ĩtatwa kuma Kwaku We. We ũtumaa anangĩka nũndũ wayo ũla We wendaa, na We ũmũtongoeasya ũla We wendaa. We wĩ Mũsũvĩ waitũ; tũeke Indĩ na ĩthwa na tei ĩlũ waitũ, nũndũ We Nue Ula Mũseo Vyũ katĩ wa ala maekanĩaa.

وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا رِئَاسَةً فَلَمَّا
أَخَذَهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ
قَبْلُ وَإِنِّي أَهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السَّفَهَاءُ مِنَّا
إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي
مَنْ تَشَاءُ إِنَّتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ
خَيْرُ الْغَافِرِينَ ٥٤

157. Na tũathimĩe maũndũ maseo ĩlũ wa nthĩ ĩno, oũndũ ũmwe na ĩla yũkĩte; ithyĩ nĩtwelekele Kwaku *twĩna wĩlilo*. 'Ngai asũngũie, 'Nyie ngeekia ũsilĩlo Wakwa

وَأَتُوبَ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ
إِنَّا هُنَا أَلَيْنَاكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ

kwa ūla nŋenda; ɪndĩ tei Wakwa
 ūthyŭlŭlŭkĩte syɪndŭ syonthe; kwa ūu,
 Nyie ngaŭathimĩa asu ala mekaa
 ŭlŭngalu, na kŭĩva Saka na asu ala
 metĩkĩlaa Syama Syakwa---

وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَلْتَهُمُ الَّذِينَ يَتَّقُونَ
 وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٥﴾

158. Asu ala mamŭatĩlaa Mŭtŭmwa,
 Mwathani, ūla ūte mŭsomu, ūla
 mamwĩthĩaa awetetwe nthĩnĩ wa Tola na
 Uvoo-Mŭseo o *ila mo mena syo*. We
 eyĩaa ŭlŭ woo na nŭmavataa mo ūthŭku,
 na ametĩkĩlasya syĩndŭ nzeo na
 nŭmavataa syĩndŭ ila nthŭku, na
 nŭmavetangĩaa mŭio woo na mĩnyololo
 ĩla yaĩ ŭlŭ woo. Kwa ūu, asu ala
 makamwĩtkĩla we, na kŭmŭtaĩla na
 kŭmŭtw'ĩka na kŭmŭtetheesya we, na
 kŭatĩla kyeni kĩla kĩtheetw'e vamwe
 nake----aa nĩ makaĩla.

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَدْعُوهُمْ
 مَلَكُوتًا عِنْدَهُمْ فِي الثَّورَةِ وَالْإِنْجِيلِ نَبَأًا مِنْهُمْ
 بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ
 وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ
 وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَ
 عَزَّوْهُ وَنَصَّوْهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ
 بِح ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٦٦﴾

LUKU 20

159. Asya, 'inyw'ĩ mbaa andŭ! Nyie ow'o
 nĩ Mŭtŭmwa kuma kwa Ngai Mwene
 Vinya W'onthe kwenyu inyw'onthe. ūla
 ūsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ Wake. Vai
 Ngai ateo We. We nŭnenganae thayŭ na
 nŭetae kĩkw'ŭ. Kwa ūu, mwĩtkĩlei Ngai
 Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa
 Wake, ūla-Mwathani, ūla ūtemŭsomu,
 ūla ūmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya
 W'onthe na ndeto syake; na mŭatĩlei we
 nĩkana mŭtonye kŭtongoe'w'a nesa.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي
 لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَ
 يُمِيتُ فَأَمُونا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ الْأُمِّيَّ الَّذِي
 يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٦٧﴾

160. Na katĩ wa andŭ ma Mose ve Nguthu
 ĩla ĩtongoasya na ūla w'o na kwĩka
 ŭlŭngalu katĩ woo.

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿٦٨﴾

161. Na Ithyĩ nĩtwamaanisye mo nthĩnĩ
 wa mbaĩ ĩkŭmi na ĩĩ, andŭ me
 kŭvathŭkany'o. Na Ithyĩ

وَقَطَّعْنَاهُمْ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا وَأَوْحَيْنَا
 إِلَىٰ مُوسَى إِذِ اسْتَسْقَمَ قَوْمُهُ أَنَّ أَهْرَبَ يَحْبُوكَ

nŋtwamŋvuanŋsyse Mose, yŋla andŋ make mamwŋtsyse kŋw'ŋ, tŋkyasya 'Kŋna ŋvia na ndata yaku;' navo vauma mbuluti ŋkŋmi na iŋŋ; kŋla mbaŋ nŋyamanyie vandŋ vayo va kŋnyw'ŋla. Na Ithyŋ nŋtwatumie mathweo mamekŋa muunyŋ ŋŋlŋ woo, na twamatheesya Manna na Salwaa: 'Yai katŋ wa syŋndŋ nzeo ila ithyŋ tŋnenganŋte kwoondŋ wenyu! Namo ,mayaatŋvŋŋŋsyse Ithyŋ, ŋndŋ nŋmo meevŋŋŋsyse ene.

الْحَجَرِ فَأَنْجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرِبَهُمْ وَظَلَلْنَا عَلَيْهِمُ الْقَنَامَ وَاتْرَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَ وَالسَّلَوى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٠﴾

162.Na yŋla mo mataviw'e, 'Tŋai nthŋŋŋ wa mŋsyŋ ŋŋ na yai kŋla mŋkwenda, na asyai, 'Ngai! Vŋthya mŋio witŋ,' na likai mbingŋlonŋ mwŋna wŋnyivyo, Ithyŋ tŋkamŋekea inyw'ŋ naŋ syenyu, na vate nzika, Ithyŋ tŋkamongeela asu ala mekaa moseo.'

وَأَذَقِلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ مُجْتَدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ سِرًّا يُدِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣١﴾

163.Indŋ ala eki-ma-naŋ katŋ woo nŋmaalyŋlile ndeto eka ila mo matavŋw'e.kwa ŋu, Ithyŋ nŋtwatŋmie ŋsilŋlo ŋŋlŋ woo kuma ŋtunŋ, nŋndŋ wa wŋki-wa-naŋ woo.

بَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ يَمَازُكَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿٣٢﴾

LUKU 21

164.Na makŋlyei mo ŋŋlŋ wa mŋsyŋ ŋla waŋngeme ŋtee wa ŋkanga. Yŋla mo mavukisye Savato; yŋla makŋyŋ moo mookie kwoo mŋthenya wa Savato maumŋŋte ŋŋlŋ wa kŋw'ŋ, ŋndŋ mŋthenya ŋla mo mataŋ na Savato, mayaamokŋa mo. Uu nŋw'o Ithyŋ twamatatie mo nŋndŋ maŋ mbaa-matŋ.

وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاصِرَةً الْبَحْرِ إِذْ يَبْعُدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حَيْثَا يَهْمُ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَعًا وَيَوْمَ لَا يَسْتَوُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٣٣﴾

165.Na yŋla nguthu ŋmwe katŋ woo yamakŋlilye, 'Nŋkŋ inyw'ŋ mŋŋmatavya andŋ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋnŋŋmananga kana kŋmasilŋla na ŋsilŋlo wŋ woo? 'Mo maisye, 'Nŋkana ithyŋ

وَإِذْ قَالَتْ امَّةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعْبُدُونَ قَوْمًا لَا إِلَهَ مِثْلُهُمْ أَوْ مَعَذِبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعَذَرَةَ إِلَى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٣٤﴾

t0thaŋke mbee wa 0thy0 wa Mwŋaŋi waku
na ona vangi mo matonye k0m0kŋa Ngai
Mwene Vinya W'onthe.

166.Na yŋla mo moolilwe nŋ ma0nd0
onthe ala mataŋtwe namo, Ithyŋ
nŋtwamatangŋle ala mavatanie moth0ku,
na nŋtwamakwatie eki-ma-naŋ na 0silŋlo
wŋ woo n0nd0 wa naŋ ila mo meekaa.

167.Na yŋla mo maleile na ng0l0 k0eka
ma0nd0 ala mavatŋtwe, Ithyŋ twameie,
'Tw'ŋkai malaŋ inyw'ŋ, m0sonoketw'e!'

168.Na lilikana ŋvinda yŋla Mwŋaŋi waku
watavanisye, kana kwa 0la w'o We
akamokŋŋya and0, 0uvika M0thenya wa
Uthay00kyo, ala makamathŋny'a na
0thŋny'o mwai. Vate nzika, Mwŋaŋi waku
E-mŋt0kŋ kwa 0ŋvanŋsya, na vate nzika
We ota 0u nŋ M0ekanŋi M0no vy0,
Us0ŋtwe nŋ tei.

169.Na Ithyŋ nŋtwamaanisye mo nthŋŋ
wa mbaŋ sya and0 me *kŋvath0kany'o* ŋ0l0
wa nthŋ. Katŋ woo ve asu ala al0ngalu.
Na katŋ woo ve asu mate al0ngalu. Na
Ithyŋ nŋtwamatatie mo na syŋnd0 nzeo na
syŋnd0 nth0ku nŋkana mo matonye
k0syoka.

170.Indŋ nŋvokŋte nzyawa *nth0ku* ŋtina
woo ala moosie Ivuku ta 0tiŋwa. Mo
mosaa syŋnd0 mb0th0 sya nthŋ ŋno ya
ŋheo na kwasya, Ithyŋ t0kaekewa w'o!
Indŋ syŋnd0 ingŋ ta isu *ŋngŋ* ikamavikŋa
mo nok0syosa. Utianŋo wa Ivuku
ndwaaoswa kuma kwoo, Nŋkana mo
maikaneene *0nd0* ona *0mwe* ŋ0l0 wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo 0la
w'o? Namonŋmasomete nesa ma0nd0

فَلَمَّا نَسُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ اتَّخَذْنَا الَّذِينَ يَبْهَوْنَ عَنِ
السُّوءِ وَآخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَينَ يَمِينٍ وَإِنا
كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٦﴾

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً
خَاسِيَةً ﴿١٦٧﴾

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ
مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ
الْعِقَابِ ﴿١٦٨﴾ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٩﴾

وَقَطَعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَمْمًا مِنْهُمْ الضَّالُّونَ وَمِنْهُمْ
دُونُ ذَلِكَ وَبَلَّوْنَهُمْ بِالْجَسَنِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٧٠﴾

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ
عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ
يَأْتِيَهُمْ عَرَضٌ مِثْلُ الَّذِي أَخَذَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ فَيَتَّقُوا
الْكِتَابَ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا
فِيهِ وَالَّذَارُ الْأَخِرَةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا
تَعْقِلُونَ ﴿١٧١﴾

ala me nthInI wayo. Na Ut0o wa ItunI nI mUseo kwa asu ala alUngalu. IndI inyw'I nomUkamanya?

171.Na tUlu wa asu mayIluMfIye Ivuku na kUlUlUmIlya Mboya, vate nzika, IthyU tUiekaa matuvi ma ta asu alUngalu mae.

172.Na yIla IthyI twakyeekisye kIima kyeethwa ta muunyI tUlu woo na mo masUanfa kana nI Ithweo yI vakuvI kUmaValUkIla, IthyI twaisye, 'Kwatai mUlUmfIye maUndU ala IthyI tUmUnengete inyw'I, na lilikanai maUndU ala me nthInI wayo nIkana mUtonye kUtangIwa.'

LUKU 22

173.Na yIla MwIafi waku UmIetae nzyawa AananI-ma-Atamu—kuma inyunyunI syoo na kUmatw'IkIthya ngUsI syoo ene na kwasya, 'Nyie ndi MwIafi wenyu?' Mo maasya, 'II, ithyI twIina UkUsI,' We eekie Ou nIkana mUikese kwasya, MUthenya wa UthayUkyo, ithyI vate nzika tUyamanya Ou.'

174.Kana inyw'I mUikese kwasya, 'No maaIthe maitU tU ala mawetie atindany'a ma Ngai Ivinde ya tene na ithyI twaI o nzyawa tU Itina woo. We IndI, We nUUtwananga nUndU wa maUndU ala meekiwe nI asu ala makenganie?'

175.Na uU nIw'o IthyI tUvuanasya MIsa, nIkana mo matonye kUtaIka na nIkana mo matonye kUsyoka KwitU IthyI.

176.Na matavye mo Uvoo wa Ula we IthyI twamUnengie MIsa YaitU, na IndI

وَالَّذِينَ يُسَيِّدُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الصَّادِقِينَ ﴿١٧١﴾

وَأَرَادْنَا نَتَقِنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٢﴾

وَأَرَادَ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنَّا نَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٣﴾

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْبَاطِلُونَ ﴿١٧٤﴾

وَكَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْأَيَّاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧٥﴾

وَأَنزِلْ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَاسْلَخَ مِنْهَا فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿١٧٦﴾

mo meekaa.

182. Na katĩ wa ala Ithyĩ tũmbĩte ve andũ ala mamatongoeasya andũ na w'o na mekaa ōlũngalu.

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ٢٢

LUKU 23

183. Na asu ala mamĩleaa Mĩsoa Yaitũ, Ithyĩ tũkamakusya mo wanangĩkonĩ ĩambya kwa ĩtambya kwa nzĩla ĩla mo matamĩsĩ.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ٢٣

184. Na Nyie nĩĩmanengae mo ĩvinda, vate nzika, walany'o Wakwa wĩ vinya.

وَأَمَّا لَهُمْ أَن يَكِيدُوا فَيَكِيدُوا ٢٤

185. Mo nomasũanĩite kana mũnyanyae woo ndena ndũũka? We nĩ Mũkaanany'a wĩ ũtheinĩ tũ.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ حِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ٢٥

186. Namo nomasyaĩtye ũsumbĩnĩ wa matu na nthĩ, na syĩndũ syonthe ĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmbĩte? Na mo nomonaa kana, noĩthwa ĩvinda yoo ene yĩminĩte kũthengeea? Namo ĩndĩ, makeetĩkĩla kĩngĩ kyaũ ĩtina wa ũu?

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ فَبِأَيِّ حَالٍ بَعْدَهُ يُونُسُ ٢٦

187. Ula w'onthe ona wĩva Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmũtw'ĩĩaa wa kwaa, vaitonya kwĩthwa na mũtongoi kwoondũ wake. Na We nũmatiaa ta asu nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ woo, makyanganga na kĩvũavũano.

مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ٢٧

188. Mo meũkũlya we ĩũlũ wa ũla Saa: 'Ukavika ĩndĩ?' Asya, 'Umanyi wa w'o wĩna Mwĩalĩ wakwa tũ. Vai ũtonya kũvuany'a ĩvinda ya w'o ateo We. W'o wĩkalaa wĩ mũito matunĩ na ĩũlũ wa nthĩ. W'o ndũkoka kwenyu ateo kwa

يَسْأَلُونَكَ عَنِ النَّارِ أَتَىٰ مُرْسَهَا قُلٌّ إِنَّا نَعْلَمُهَا عِنْدَ رَبِّنَا لَا يُخْلِقُهَا رُوحُهَا إِلَّا هُوَ تَقَلَّتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَشَةً يَسْأَلُونَكَ كَاتِلَ حَقِّهَا قُلْ إِنَّا نَعْلَمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٢٨

201.Na ethwa ūsŭanŭo mŭthŭku kuma kwa Satani nŭŭkŭsesenga we, ūndŭ mantha wŭvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate nzika, We nŭ Wŭw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٦﴾

202.Na kwa asu ala alŭngalu, yŭla ūsŭanŭo kuma kwa Satani, wamathaanyŭkŭa, mo mamŭlilikanaa Ngai: na sisyai! Mo nŭmambŭlŭlŭlasya kwona syŭndŭ na nzŭa nzeo.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَافٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٣٧﴾

203.Na anaa-ŭthe moo mamakusasya maendee na ŭvŭtyo, na ūndŭ mo maileela. 204.Na yŭla we walea kŭmaetee Kyama, maasya, 'We ŭleete kŭkŭseŭvya nŭkŭ?' Asya, 'Nyie nŭatŭŭaa maŭndŭ alaŭ. Ii nŭ Syama ŭla imulŭkaa kuma kwa Mwŭŭaŭi waku na ŭtongoi na ŭathimo kwa andŭ ala metŭkŭlaa.'

وَأَنخَاهُمْ بَسُودًا وَهُمْ فِي مَا لَمْ يَحْصُرُوا يَأْتِيهِمْ أَشْرٌ وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْنَاهَا قُلُوبَنَا إِنَّا سَآخِرُونَ ﴿٣٨﴾ مَا يُوْحَىٰ إِلَىٰ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَافًا مِّنْ دُونِكُمْ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾

205.Na yŭla Kulani Ntheu yŭsŭomwa, mŭthukŭŭsyeyi na vindyai ki, nŭkana mŭtŭnye kwŭw'ŭwa tei.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٠﴾

206.Na mŭlilikane Mwŭŭaŭi waku kŭlŭkonŭ kyaku na wŭnyivyo na w'ia, na vate kŭlŭnzo, ma-kŭoko na ma-wŭoo; na ndŭkethwe wa ala mavŭthasya.

وَإِذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ ﴿٤١﴾

207.Kwa ŭla w'o, asu ala me vakuvŭ na Mwŭŭaŭi waku, maisyokaa ŭtina na ŭng'endu kuma ŭthaithinŭ Wake, ūndŭ mo nŭmamŭtaŭaa We nŭ kŭtulya-ndu mbee Wake.

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَجِيبُونَ لَهُ وَيَسْجُدُونَ ﴿٤٢﴾

سُورَةُ الْأَنْفَالِ مَكِّيَّةٌ

AL - ANFAAL
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe nĩ tei.

2. Mo meũkũlya we ũvoo wa mũtavo wa kaũ. Asya, 'Mũtavo nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa. Kwa ũu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na seũvyai syĩndũ katĩ wenyu ene na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.'

3. Etĩkĩli ma w'o no asu tũ ala ngoo syoo ithĩĩlaa syĩwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yawetwa, na yĩla Mĩsoa Yake yĩũsomwa yongeleelaa mũĩkĩĩo woo, na ala maiaa wĩkwatyo woo kwa Mwĩafi woo.

4. Ala malũmasya Mboya na kumya syĩndũ ila Ithĩ tũnenganĩte kwoondũ woo.

5. Aa nĩmo ala etĩkĩli ma w'o. Mo mena ianda sya ivĩla kwa Mwĩafi woo, oũndũ ũmwe na ũekeo na kyaũya kya ndaĩa.

6. Otondũ aĩ Mwĩafi waku Ula wakumisye we kuma nyumbanĩ yaku kwa ũlũngalu, oyĩla nguthu ya etĩkĩli nĩyaleaa: kwa ũu We nĩwaũtetheesye we kwa amaitha maku.

7. Mo mekaanĩfa naku ĩũlũ wa w'o ĩtina wa kwĩvuan'y'a, mo komatwaĩtwe kĩkw'ũnĩ o makyene.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرَاتِ بَيْنَكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَ
رَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ②

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ
وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَى
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ③

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ④

أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ
وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ⑤

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنْ فَرِقْنَا
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَنَرَّهُنَّ ⑥

يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ
إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ⑦

8. Na lilikanai *ivinda* yila Ngai Mwene Vinya W'onthe wamwathie inyw'i kana imwe kat'i wa nguthu il'i * ya'ile kw'ithwa y'i yenyu, nenyu n'nmwendie ila itena m'lio y'ithwe y'i yenyu, ind'i Ngai Mwene Vinya W'onthe n'wendie kwonany'a w'o na ndeto Syake na k'utula m'ui wa alei vy'u,

وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشُّكُوكِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُفَتِّنَ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ①

9. N'kana We atonye kwonany'a u-w'o na k'uk'it'ung'ithya vathei k'ila kya u'v'ung'u, onakau av'itany'a n'imatonya k'uk'imenya.

لِيُحَقِّقَ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ②

10. Y'ila inyw'i mweetisye utethyo wa Mw'iafi wenyu, na We n'wam'us'ung'ie inyw'i, *akyasya*, 'Nyie n'ing'um'utethya inyw'i na ala'ika ngili, maat'ian'ie umwe na ula ung'i.'

إِذْ تَسْتَخِينُونَ رَبَّكُمْ فَاَسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِآلِافٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرَدِّفِينَ ③

11. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n'wa'utw'ik'ithisye und'u u'u ta u'voo m'useo t'u, na n'kana ngoo syenyu sy'ithwe sy'i u'ith'um'oon'i. Ind'i utethyo umaa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, M'ui.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ ۚ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ④

LUKU 2

12. Y'ila We wat'umie too wooka t'ulu wenyu ta *ovano* wa m'uo kuma Kwake, na We n'wam'utheesye k'w'u t'ulu wenyu kuma mathweon'i n'kana We atonye k'um'utheesya inyw'i nakyo, na k'uvetanga k'iko kya Satani kuma kwenyu, na kana We atonye kw'ik'ia ngoo syenyu vinya na k'ul'ul'um'it'ya matambya *menyu* nakyo.

إِذْ يُغَشِّيكُمُ الْغَاسَ أَمَنَةً مِّنْهُ وَيُنْزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْسَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ⑤

¹ *I.e. Nguthu ya ita ya Makka ila ya'i na m'lio ya ka'u mw'ian'fu na m'ukw'il'i ula, wa'i na m'lio o m'uv'uth'u wa ka'u, yeelekele Makka kuma ngali ya t'ulu north.

13. Yila Mwāfi wenyu wamavuanīsyē alafka, *akyasya*, 'Nyie nī vamwe nenyu; kwa ōu, manengei ōlōmu asu ala matēfklāa. Nyie ngeekla w'ia ngoonī sya ala matēfklāa. Kūnai Indī, ilungu sya ūlū sya ngingo *syoo*, na tilangai mīthya ya syaa syoo.'

14. Kītumi nŭndū mo nīmamŭkaanānītye Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtŭmwa Wake na ūla ona wīva ūmŭkaanānīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtŭmwa Wake, Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, nī Mwai kwa kŭīvanīsyā.

15. Usu nīw'o ūsilŭlo wenyu, Indī ūsamei; na *manyai* kana ve ūsilŭlo wa Mwaki kwoondū wa alei.

16. Inyw'ī ala mwītēfklāa! Yīla mwakomana na ala matēfklāa, mwī kaŭnī, mŭikamony'e inyonyu syenyu.

17. Na ūla ona wīva ūkŭmandīkanīa kaŭnī kana ūmonasya mŭthenyanī ta ūsu, *akīŭngīanīa* na nguthu īla īngī, ow'o, we ekuīaa ūthatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūlū wake mwene, na īia-ya-Mwaki nīyo yīkethwa wīkalo wake. Na nī vandū vathŭku mŭno va kwīkala.

18. Kwa ūu, inyw'ī mŭyaamoaa mo, Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We wamoaiē. Na we ndwaafkya yīla we wekisyē, Indī nī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla wekisyē, nīkana We atonye kŭmanenge etīkīlī ūtato kuma Kwake-Mwene---ūtato mŭseo---Vate nzika,

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ
آمَنُوا سَالِقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الزَّعْبَ فَاضْرِبُوا
فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ۝

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

ذَلِكُمْ فَذُوقُوا وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ۝

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحْفًا
فَلَا تُؤَلُّوهُمْ الْإِدْبَارَ ۝

وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ يَوْمِئِذٍ دُبرَةً إِلَّا مُتَحَرِّقًا لِقِتَالٍ أَوْ
مُتَحَرِّقًا إِلَىٰ فَوْقِهِ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ
جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ۝

لَمْ تَقْلُوبُوا أَلْفًا وَلَكِنَّ اللَّهَ قَاتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ
رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَفَىٰ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ
بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝

Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

19.Uu *nñw'o kweekikie*; na *manyai* kana
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula
wonzethasya walany'o wa alei.

ذٰلِكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ مُؤْمِنٌ كَيِّدٌ الْكَافِرِيْنَ ۝۱۹

20.Ethwa inyw'ĩ mwamanthaa ūtw'io,
ĩndĩ ūtw'io nĩŭkĩte kwenyu. Na ethwa
inyw'ĩ nĩmŭkwĩsiĩla, kũkeethwa kwĩ
ũseo kwenyu; ĩndĩ ethwa mwĩsyoka
Ūng'endilĩnĩ, ĩthyĩ ota ūu tũkasyoka. Na
nguthu yenyu ndĩkethwa na ūuno
kwenyu ona vanini, ona yingĩvĩte ata, na
manyai kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe E-vamwe na etĩkĩli.

اِنْ تَسْتَفْتِیْهُمَا فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ وَاِنْ تَنْتَهَبَا فَهُوَ
خَيْرٌ لَّكُمْ وَاِنْ تَعُوْذَا نَعُوْذٌ وَلَنْ تُفْنِیَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ
ۚ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَاَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝۲۰

LUKU 3

21.Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mwĩw'ei Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa
Wake, na mũikamŭtie we yĩla inyw'ĩ
mweew'a we aineena.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اطِيعُوا اللّٰهَ وَرِسُوْلَهٗ وَلَا تَوَلُّوْا
عَنْهُ وَاَنْتُمْ تَسْعَوْنَ ۝۲۱

22.Na mũikethwe mũilyĩ ta asu ala
maasya, 'ĩthyĩ nĩtũkwĩw'a ĩndĩ mo
mayĩw'aa.'

وَلَا تَكُوْنُوْا كَالَّذِيْنَ قَالُوْا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُوْنَ ۝۲۲

23.Vate nzika, nyamũ ila nthũku mũno
mbee wa ūthyũ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ ala matew'aa nthĩ na ala
mataneenaa, ala mate na kĩĩlko.

اِنْ سَرَدْتَ الذِّوَابَ عِنْدَ اللّٰهِ الضَّمُّ الْبِكْرُ الَّذِيْنَ
لَا يَعْقِلُوْنَ ۝۲۳

24.Na takethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwamanyĩte ūseo ona wĩva
nthĩnĩ woo, We vate nzika, ethwa
amatonyethisye kwĩw'a. Na yu We
akatumo mo mew'a, mo nĩkũalyũka
makasyoka ĩtina mena ūlei.

وَلَوْ عَلِمَ اللّٰهُ فِيْهِمْ خَيْرًا لَّاسْمَعَهُمْ وَلَوْ اَسْمَعَهُمْ
لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۝۲۴

25. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Mwĩtĩkei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa, yĩla we wamwĩta inyw'I kana atonye kũmũne thayũ, na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe okaa katĩ wa mũndũ na ngoo yake, na kana We nĩ We ũla inyw'I mũkombanĩw'a Kwake,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهُ تَحْشَرُونَ ﴿٢٥﴾

26. Na ĩsũvĩei thĩna ũla ũtakamakũna asu katĩ wenyu mekĩte naĩ me oka. Na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mwai kwa kũĩvanĩsya.

وَاقْبُوا فَتَنَةَ اللَّيْلِ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٦﴾

27. Na lilikanai ĩvinda yĩla inyw'I mwaf avũthũ na mwooneka mwĩ onzu kũũ nthĩ, na mwaf na w'ia andũ maikese kũmũvulya mamũtwae, ĩndĩ We nĩwamũnengie wĩkalo na amũnenge vinya na ũtethyo Wake, na nĩwamũnengie inyw'I syĩndũ nzeo nĩkana mũtonye kwĩthwa mwĩna mũvea.

وَادْكُرُوا إِذْ أَنتُمْ قَلِيلٌ مُّسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تُخَافُونَ أَنَّ يُتَخَذَ مِنْكُمْ النَّاسُ قُلُوبًا وَآيِدُكُمْ بِضُرٍّ ۚ وَزَقَّكُمْ مِنَ الظَّلِيمِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٧﴾

28. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamũsuke Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa oyĩla inyw'I nĩmũsukaa mawĩvĩto menyũ kaingĩ na inyw'I nomwĩsĩ ũu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمْنَكُمْ وَآنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾

29. Na manyai kana ũthw'ii wenyu na syana syenyũ nĩ ta ĩtatwa na kana no Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla wĩna ĩtuvi ĩnene.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا آمَاكُمُ وَأَوْلَاكُمُ فَتَنَةٌ ۖ وَ أَنَّ اللَّهَ عِنْدَ أَجْرٍ عَظِيمٍ ﴿٢٩﴾

LUKU 4

30. Inyw'I ala mwĩtĩkĩlaa! Inyw'I mwamũkĩfa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamũnenge inyw'I maũndũ me kĩvathũkany'o na akavetanga mothũku menyũ na akamũekea inyw'I; na Ngai Mwene

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٣٠﴾

Vinya W'onthe nĩ Mwĩafi-wa-mumo mwingĩ.

31.Na lilikana ñinda yĩla alei maũsamie we nĩkana matonye kũkwĩka kolokolonĩ kana makũae kana maũlũngye. Namo nĩmasamie na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwasamie ota ũu, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula Mũsami Mũseo Vyũ katĩ wa asami.

وَإِذْ يَنْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَنْكُرُونَ وَيَنْكُرُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ خَبِيرٌ الْمَكْرِينِ ﴿٣١﴾

32.Na yĩla Mĩsoa Yaitũ yasomwa kwoo, mo maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩw'ite. Kethwa Ithyĩ nĩtwendie twĩthwa twaĩ tũtonya vate nzika kũneena maũndũ ota aa. Kĩĩ ti kĩndũ ateo no mbano sya andũ ma tene.'

وَإِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِمْ آيَتُنَا قَالُوا قَدْ سَبَعْنَا لَأُنْتَارَ لَقَلْنَاهُ مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٢﴾

33.Na lilikani ñinda yĩla mo maisye, 'Ame Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa ũu nĩ w'o kuma kwaku, ĩndĩ, usya mbua ya mavia tũtũ waitũ kuma itunĩ kana ũtũtheesye ithyĩ ũsilĩlo mwai.'

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٣﴾

34.Īndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaĩ atonya kũmasilĩla mo we wĩ katĩ woo, na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaĩ atonya kũmasilĩla mo oyĩla nĩmeetisye ũekeo.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٤﴾

35.Na yu mo mena kĩtumi kyaũ kĩla kĩtuma Ngai Mwene Vinya W'onthe ũtamasilĩla, yĩla mo mekũmasilĩla andũ kũlika Mũsikitinĩ Mũtheu namo timo asũvĩ ma w'o maw'o? Asũvĩ ala ma w'o na asu ala alũngalu, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩsĩ.

وَمَا لَهُمْ آلَا يُعَذِّبُهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أُولِيَاءُهُ إِلَّا الْمُتَفَقُونَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾

36.Na mboya yoo Nyũmbanĩ Īsu nĩ vathei ateo nĩ kũusya mĩũĩ na ũkũnangi

وَمَا كَانَ صَلَاةُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَافَآتٍ وَتَصَدَّقُوا قَدْ وَقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٦﴾

wa mbĩ. 'Samai ĩndĩ ūsilĩlo nũndũ
nĩmwaleile kwĩtĩkĩla.'

37. Vate nzika, asu ala metĩkĩlaa
maumasya ūthwui woo kũmaalyũla andũ
kũmaumya nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Na vate nzika, mo
makaendee na kumya; ĩndĩ
kũkamaumĩa mo vathei ateo kũmeta na
kũĩa nũndũ wa ūvalũku woo mũnene na
ĩndĩ mo makathyũlũlũkwa me akĩlye
vinya vyũ.

38. Nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe
atonye kũvathũkany'a ala athũku na ala
aseo, na kwĩĩanĩlya ala athũku ūmwe
ũũlũ wa ūla ūngĩ; na kũmomba mbumbu
onthe vamwe, na ĩndĩ, kũmekya lianĩ-
ya-Mwaki. Ow'o, aa nĩmo mena wasyo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصَّدَّقُوا عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيُفْقَرُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً
ثُمَّ يَغْلِبُونََهُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُخْشَرُونَ ﴿٣٧﴾

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ
بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ

أُولَٰئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٣٨﴾

LUKU 5

39. Matavye asu ala matetfklāa, ethwa mo nImekwāsiīla, maŪndū ala mavītie mo makaekewa; Indī masyoka *nthīmī wamo*, nīw'o Indī, ngelekany'o ya andū ala ma mbee nIminīte kūvīta *mbee woo*.

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

40. Na ūkitai namo kūvika vaikethwe na mŪthīnany'o, na ndīni yīthwe yī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yonthe. Indī mo maeka, Indī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī MŪsyāfīsyā wa ūndū mo mekaa.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنَّ الْأَهْلَ الْأَوَّلَ إِنَّمَا يَعْمَلُونَ بِصِغِيرٍ ﴿٤٠﴾

41. Indī mo masyoka na ītina, Indī manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We MŪsūvī wenyu. Nī MŪsūvī MŪseo mŪno ata na MŪtetheesya mŪseo mŪno ata!

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَكُمْ نِعَمَ الْمَوْلَى وَنِعَمَ النَّصِيرِ ﴿٤١﴾

42. Na manyai kana kyonthe ona kīva kīla inyw'ī mūkwosa ta mŪtavo wa *kaŪ*, kīlungu kīmwē katī wa itano kyaw'o nī kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na MŪtŪmwa na andū make, na ndiwa, na ngya na mŪendi-wa-kyalo, ethwa inyw'ī nīmŪmwīfīkīlāa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maŪndū ala lthyī twatheeisye kwa mŪthūkŪmi Waitū mŪthenya wa Kīvathūkany'a *kaŪ wa Vatili*---- mŪthenya ūla nguthu sya ita ilī syakomanie, na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi wa kwīka syīndū syonthe.

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّفَاقُ الْجَبْعَيْنِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٢﴾

43. Yīla inyw'ī mwaī ūtee wa *mwanda* ūla mwathengeanīe naw'o, namo maī ūtee wa *mwanda*, ngalī ya kūasa, naw'o mūkwīlī waī ītheo wenyu. Na ethwa inyw'ī nguthu ilī ila syīkūkita,

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدَّةِ الدِّينِ وَهُمْ بِالْعُدَّةِ الْقُصَايِ وَالرَّكْبِ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَوَاعَدْتُمْ لِاخْتَلَفْتُمْ فِي

nĩmwāsũanĩe ĩvinda ya kũkita, inyw'ĩ mwĩthwa mwaĩcanile ĩũũũ wa ĩvinda nĩkana kwĩanĩsyẽ mawendi menyu. Indĩ nĩkwatw'ĩtwe kana Ngai Mwene Vinya W'onthẽ akatw'a ĩvinda ya kwĩanĩsyẽ kĩla kyaminĩte kũtuwa nĩkana manangĩke ala matw'ĩtwe kwanangĩka kwa wĩanũ wĩ ũtheinĩ, na nĩkana mo matonye kũvĩta ala maaĩĩtwe nĩ kũvĩta ĩũũũ wa vinya wa wĩanũ wĩ ũtheinĩ. Na kwa ũla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthẽ nĩ W'ĩw'i-W'onthẽ Umanyi-W'onthẽ.

الْبَيْعِ وَلَكِنْ لِّيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِّيَهْلِكَ
مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَجِيءَ مَنْ حَى عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنْ
اللَّهُ لَسَبِّعَ عَلَيْهِمْ

44.Yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthẽ wakwonisye we mo ndotonĩ yaku ta avũthũ; na takethwa We akwonetye we mo ta aingĩ, vate nzika, inyw'ĩ mwĩthwa mwaleelile na mwĩthwa mwaemaniwe ene kwa ene ũndũnĩũũ; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthẽ nĩwamũtangĩle inyw'ĩ. Vate nzika, We E-na ũmanyi mwĩanũ wa maũndũ ala me nthĩnĩ wa ithũĩ syenyũ.

إِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ فِي مَوَالِكٍ قَلِيلًا وَلَوْ أَمَرْدَكُمُ
كَثِيرًا لَفَسَلْتُمْ وَلَنْ نَنَازِعَكُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ
إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ٥٠

45.Na yĩla ĩvinda mwakomanie kaũnĩ, We amatw'ĩkĩthisye mo kwoneka ta avũthũ methonĩ menyu, naamũtw'ĩkĩthya inyw'ĩ kwoneka mwĩ avũthũ methonĩ moo, nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthẽ atonye kũete kĩndũ kĩla kyatw'ĩtwe. Na maũndũ onthẽ matũngawa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthẽ kwa ũtw'io wa mũminũkĩlyo.

وَإِذْ يُرِيكُمُ اللَّهُ إِذَا الْفَتْحُكُمْ قَلِيلًا وَ
يُقَلِّكُمُ فِي آعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا
وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ٥١

LUKU 6

46.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Yĩla mwakomana na nguthu ya ita, ĩthĩwai mwĩ alũmu, na mũlilĩkaneyi Ngai Mwene Vinya W'onthẽ mũno nĩkana mũtonye kũsinda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِتْنَةً فَاتَّبِعُوا وَلَا تَوَلَّوْا
اللَّهُ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٥٢

47.Na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake na mũikakaanani mũndũ na ũla Ongĩ, mũikese kũleela na vinya wenyu ũithela kuma kwenyu. Na Omĩĩsyai; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe na omĩĩsyai.

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَسَازَعُوا فِي أَنْفُسِكُمْ وَتَلَاؤَكُمُ
بِأَيْدِيكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ۝

48.Na mũikethwe mũilyĩ ta asu ala mookie kuma mĩsyĩ kwoo kũkathĩla meko moo na kwĩyonany'a kwa andũ, namo masiĩlaa andũ maikamĩvikĩe nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmathyũlũlũkaa maũndũ onthe ala mo mekaa.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ حَاسِبٌ ۝

49.Na yĩla Satani wamatw'ĩkĩthisye meko moo kwoneka me maseo kwoo, aisye, 'Vai katĩ wa andũ ũkamũsinda inyw'ĩ ona ũmwe mũthenya ũũ, na Nyie nĩ mũsũvĩ wenyu.' Indĩ yĩla nguthu iĩl sya ita syoonanie ĩmwe na ĩla ĩngĩ, we nĩwasyokie ĩtina na itiinyo syake na asya, Vate nzika, nyie ndi ũndũ ndonya kũmwĩka inyw'ĩ; vate nzika, Nyie nĩngwona kĩla inyw'ĩ mũtakyene. Vate nzika, Nyie nĩngũmũkĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mwai kwa kũsilĩla.

وَلَا ذَنْبَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَاهُمْ وَقَالَ لَأَغْلِبَنَّ
لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتِ
الْفِئَتَيْنِ لَخَسَ عَلَى عَقِبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ
إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ
الْعِقَابِ ۝

LUKU 7

50.Yĩla angangani na asu ala mena ũwau nthĩnĩ wa ngoo syoo maisye, 'Ndĩni yoo nĩmakengete andũ aa.' Na ũla ona wĩva wĩaa wĩkwatyo wake kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mũĩ.

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ
هُوَ لَا يَدِينُهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ۝

51.Na takethwa nũtonya kwĩsa kwona, yĩla alaĩka mekwosa mathayũ ma asu ala

وَلَا تَرَىٰ إِذْ يَتَوَلَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَصْرِفُونَ
وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۝

matetĩkĩlaa, maimakũna mothyũ moo na
mĩongo yoo, *makyasya*, 'Samai inyw'ĩ
Osĩllo wa kũvĩvw'a!.

52.'Uu nũndũ wa maũndũ ala moko
menyu matongoisye mbee *wenyu-ene*, na
manyai kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe ti mwĩki wa naĩ kwa athũkũmi
Make ona vanini.'

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ اَيْدِيَكُمْ وَاِنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَالِمٍ
لِّلْعٰبِدِۙ

53.*Ngewa yoo* nĩ ta ngewa ya andũma
Valao, na asu ala maĩ mbee woo: mo
nĩmaileile Syama sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe; kwa ũu, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwamasĩlle nũndũ wa naĩ
syoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ena-Utonyi Na Mwai kwa
kũsilĩla.

كَذٰۤىۤٓٓبَ اِلٰ فِرْعَوْنَ وَاَلَّذِيۡنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوۡۤا
بَاٰیٰتِ اللّٰهِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوۡبِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ
قَوِيٌّ شَدِيۡدُ الْعِقَابِۙ

54.Uu nũndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndakaalyũla Inee yĩla We
ũmanengete andũ ateo mo maalyũle
mwĩkalo woo ene, na *manyai* kana Ngai
Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعَمَةً اٰتٰهَا عَلٰۤى قَوْمٍ
حَتّٰى يَغَيِّرُوۡۤا مَا يٰۤاَنۡفُسِهِمْ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيۡعٌ عَلِيۡمٌۙ

55.*Ngewa yoo* nĩ ta ngewa ya andũ ma
Valao na ala maĩ mbee woo; mo
nĩmaileile Syama sya Mwĩalĩ woo, kwa
ũu Ithyĩ nĩtwamanangie mo kwoondũ wa
naĩ syoo. Na Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisye
kĩw'ũ andũ ma Valao, nũndũ onthe maĩ
eki-ma-naĩ.

كَذٰۤىۤٓٓبَ اِلٰ فِرْعَوْنَ وَاَلَّذِيۡنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوۡۤا
بَاٰیٰتِ رَبِّهِمْ فَاَهْلَكَهُمْ بِذُنُوۡبِهِمْ وَاَغْرَقْنَا اِلٰ
فِرْعَوْنَ وَكُلَّ كٰنُوۡثٰلِيۡنَۙ

56.Vate nzika, syũmbe ila nthũku mũno
vyũ mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene
Vinya W'on the nĩ asu ala matatũngaa
mũvea. Kwa ũu mo maiketĩkĩla.

اِنَّ سَرَّ الدَّوَابِّ عِنۡدَ اللّٰهِ الَّذِيۡنَ كَفَرُوۡۤا فَهُمْ لَا
يُؤْمِنُوۡنَۙ

57. Asu ala we weekTie Utianŋo namo; Indī nīmanangaa Utianŋo kīla İvinda, namo maimŋkīaa Ngai.

الَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ
فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾

58. Kwa ūu, mwamakwata kaŋnī, İndī kwa kŪmasembethya, mekİei wia ala me İtina woo, nīkana mo matonye kūtaİka.

فَإِمَّا تَثَقَّفَتْهُمْ فِي الْحَرْبِ فَتَرْدِيهِمْ مَنْ خَلَفَهُمْ
لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٥٨﴾

59. Na ethwa we nŋŋkīa ūseleke wa andŋ, mekİsyē Utianŋo woo İtina kwa ūİngalu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē ndamendaa ala mena ūseleke.

وَأِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِائِنًا فَأَبْدِ إِلَيْهِمْ عَلَى
سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُبَيِّتُ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾

LUKU 8

60. Na ala matetİkīlaa maikasŋanİe kana nīmatŋvonokete İthyİ. Mŋ vate nzika, maitonya kŋkaananİsyā kīleelo kya Ngai.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِِنَّهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

61. Na meyŋmbanİsyēi mo ūndŋ mŋtonya kwa kaŋ na mbalasi syovetwe mŋvakanİ, vala mŋtonya kŋteelemya mŋmaitha wa Ngai Mwene Vinya W'onthē na mŋmaitha wenyu na angİ ūtee wamo inyw'İ mŋtamesİ. İndī Ngai Mwene Vinya W'onthē nŋmesİ mo. Na kīla ona kīva inyw'İ mŋkumya nzİanİ ya Ngai Mwene Vinya W'onthē, inyw'İ mŋkaİvwa kyusŋİte na inyw'İ mŋİkavİtİw'a.

وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ
الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ
مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا
تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ
لَا تَظْلُمُونَ ﴿٦١﴾

62. Na ethwa mo nīmeelekela kwenda mŋuo, naku we welekele w'o, na ia wİkwatyo waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Vate nzika, We nī We Ula Wİw'i-W'onthē, Umanyi-W'onthē.

وَأِنْ جَاءُوا لِلْسَّلَامِ فَأَجْزِ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ
إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٢﴾

63. Na ethwa mo mena kīleelo kya kŋŋkenga we, İndī Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwİanİe kwoondŋ waku we. We

وَأَنْ يُرِيدَ أَنْ يَمُوتَ يَخِذْ عُنُوكَ فَإِنْ حَسِبَكَ اللَّهُ
مُتًّا فَلْيَمُوتْ بِبَصَرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٣﴾

nĩ We ūla ūkūnengete we vinya na
Ōtethyo Wake vamwe na etĩkĩli;

64. Na We nĩwĩkĩite wendo katĩ wa ngoo
syoo. Na ona takethwa we waumisiye
syonthe ila syĩ ūlũũ wa nthĩ, we ndwĩthwa
watonyie kwĩkĩla wendo katĩ wa ngoo
syoo, ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthē
nĩwĩkĩite wendo katĩ woo. Vate nzika
We E-vinya, Mũĩ.

65. We Mwathani! Ngai Mwene Vinya
W'onthē nĩwĩanĩe kwoondũ waku we na
asu ala makũatĩĩaas we katĩ wa etĩkĩli.

LUKU 9

66. We Mwathani! Ingĩĩsya etĩkĩli kũkita.
Ethwa katĩ wenyu ve mĩlongo ĩĩ ala
meyũmĩĩsye, mo makamasinda maana
elĩ; na ethwa ve ĩana menyũ,
makamasinda ngili ĩmwe ya asu ala
matetĩkĩĩlaa, nũndũ mo nĩ andũ
matamanyaa.

67. Ivinda yĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthē nũvũthĩtye mũio wenyũ, nũndũ
We nĩwĩĩ kana ve wonzu nthĩnĩ wenyũ.
Kwa ūu ethwa ve ĩana menyũ ala
meyũmĩĩsye, makamasinda maana elĩ; na
ethwa ve ngili ĩmwe menyũ, mo
makamasinda ngili ĩĩ kwa mwĩlao wa
Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthē E-vamwe na asu
ala momĩĩfasya.

68. Kũimwĩĩĩte Mwathani kwĩthwa na
ngombo o kũvika we mwene alike kũnĩ
nthĩnĩ okite. Inyw'ĩ nĩmwendaa syĩndũ
sya nthĩ, oyĩla Ngai Mwene Vinya
W'onthē endaa ĩtu kwoondũ wenyũ. Na

وَأَلَفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
مَا أَلَفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۝

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۝

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ خِزِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ
مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَبِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ۝

إِنَّا خَفَفْنَا اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَإِنْ
يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ
أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ۝

مَا كَانَ لِنَبِيِّ أَنْ يُكُونَ لَهُ أَسْرَى خَلْفَ يَدَيْهِ فِي
الْأَرْضِ تَرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُبْدِ الْآخِرَةَ
وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۝

Ngai Mwene Vinya W'ontho E-vinya,
Mŭĩ.

69. Takethwa vayaĩ ūtw'io kuma kwa
Ngai Mwene Vinya W'ontho ūla
watongoetye mbee, vate nzika thĩna
mũnene wĩthwa wamũkwatie inyw'ĩ
ũndũ ūkwatene na kĩla inyw'ĩ mwoosie.

لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَنَسَكُنَّ فِيمَا آخَذْتُمْ
عَدَابَ عَظِيمٍ ۝٦٩

70. Kwa ūu, yai kĩla mūtavĩte kaũnĩ ta
kĩtkĩllye na kĩseo, na mũkĩei Ngai
Mwene Vinya W'ontho. Vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ
Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

فَكُلُوا مِنَّمَا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝٧٠

LUKU 10

71. We Mwathani, Itavye ngombo ila syl
mokonĩ maku, 'Ethwa Ngai Mwene
Vinya W'ontho nĩwĩsĩ ūseo ona wĩwa wĩ
nthĩnĩ wa ngoo syenyu, We akamũnenge
inyw'ĩ syĩndũ nzeo mbee wa ila syosetwe
kuma kwenyu, na akamũkeka inyw'ĩ. Na
Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ
Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

يَأْتِيهَا النَّجِيُّ قُلْ لِّمَن فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ الْأَسْرَى
إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا آخَذَ
مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝٧١

72. Na ethwa mo mena kĩeleelo kya
kũũsuka we, mo nĩmaminĩte kũmũsuka
Ngai Mwene Vinya W'ontho mbee. Kwa
ũu nĩwamatw'ĩkĩthisye mo andũ mate
ũtonyi. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho
nĩ Umanyi-W'ontho, Mŭĩ.

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ
فَأَمَكَانَ مِنْهُمْ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ۝٧٢

73. Vate nzika, asu ala meetĩkĩlĩte na
makatia mĩsyl yoo na mokiĩte na ūthw'ii
woo na mathayũ moo kwoondũ wa Ngai
Mwene Vinya W'ontho, na asu ala
mamanengete mo wĩkalo na ūtethyo-----
mo nĩ anyanyae ma w'o vyũ. Indĩ kwa
asu ala

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ بِأَمْوَالِهِمْ
أَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ أَوْوُوا وَتَصَرَّوْا
أُولَٰئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا

metfkiĩĩte na makalea kuma mĩsyĩ kwoo,
we ndwĩna ūtonyi Ƨŧŧŧ wa ūsũvĩ woo
ona vanini o kũvika maume mĩsyĩ kwoo.
Indĩ ethwa mo mekwĩtya ūtethyo Ƨŧŧŧ wa
ndĩni, Indĩ nĩ Ƨŧŧŧ waku kũmatethya, ateo
katĩ wenyu na andũ ala mwĩna
mwĩw'anò namo inyw'ĩ-ene ve
ngwatanĩo. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwona ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

لَمْ يَهَاجِرُوا مَا لَكُم مِّنْ وَلَا يَتَّبِعُهُمْ شَيْءٌ خَلَّى
يُهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنْصَرُواكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ
النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُم مِّيثَاقٌ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ٥٧

74.Na asu ala metetĩkĩlaa---mo nĩ
anyanya ma mũndũ na ūla ūngĩ. Ethwa
inyw'ĩ mũikwĩka ūndũ mwĩtyaĩwe,
kũkeethwa kĩmena Ƨŧŧŧ wa nthĩ na
kĩthokoo kĩnene.

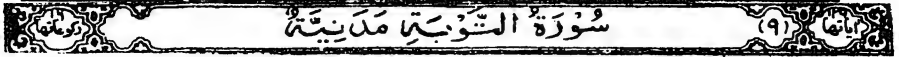
وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضُهُمْ إِلَّا تَفْعَلُوا
لَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ ٥٨

75.Na asu ala metfkiĩĩte na matiie mĩsyĩ
yoo na mokitĩte kwoondũ wa nzĩa ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe na asu ala
mamanengete mo wĩkalo na ūtethyo--
ow'o'aa nĩ etĩkĩli ma w'o. Mo
makeethwa na ūkeo na kyaũya kya
ndaĩa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُدَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالَّذِينَ أُولُوا نَصْرًا أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ٥٩

76.Na asu ala metfkiĩĩte kuma Ƨvinda yu
na matiie mĩsyĩ yoo na mokitĩte
kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe vamwe nenyu----aa nĩ amwe
menyu; na Ƨŧŧŧ wa ndũũ sya mũkautĩ,
mo me vakuvĩ mũno mũndũ na ūla ūngĩ
nthĩnĩ wa Ƨvuku ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe
nesa.

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجْهَهُدَا مَعَكُمْ
فَأُولَٰئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ
فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ٦٠

AL - TAUBA
(Wavuanīw'e Madina)

1.Kĩĩ nĩ kĩmanyĩthya kwĩyumya vyũ nthĩnĩ wa kũtũlwa mũtĩ ngalĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake wa kũtaanĩsya na mwĩw'ano w'onthe na avoyi ma mĩvwanano ala inyw'ĩ mweekĩe mwĩw'ano namo.

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ①

2.Kwa ũu, angangani tũlũ wa nthĩ kwa myei ĩna, na manyai kana mũitonya kũsiĩla walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe akamasonokya alei.

فَيُنْخِطُ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَلِمُوا أَنَّكُمْ
غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَإِنَّ اللَّهَ مُجْزِي الْكَافِرِينَ ②

3.Na kĩĩ nĩ kĩmanyĩthya kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake kwa andũ mũthenyanĩ wa Haji ĩla Nene, wa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũtaanĩsye na athaithi ma mĩvw'anano, na Mũtũmwa Wake ũu. Kwa ũu, inyw'ĩ mweelila, kũkeethwa kwĩ ũseo kwenyu; ĩndĩ inyw'ĩ mwaalyũka na kũsyoka ĩtina, ĩndĩ manyai kana mũitonya kũsiĩla walany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na matavye asu ala matetĩkĩlaa ũvoo wa ũsilĩlo wĩ woo.

وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ
الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ
فَإِنْ تَبَيَّنَ فُتُوحٌ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا
أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ③

4.Ateo ala mwĩna mwĩw'ano namo kafi wa athaithi ma mĩvw'anano na ala mataalea kwĩanĩsya mawĩvĩto moo kwenyu ala meevĩtie, kana makamũtetheesya mũndũ ona ũmwe kũmũkita inyw'ĩ. Kwa ũu, meanĩsyei aa ũtianĩo ũla inyw'ĩ mwĩkĩite kũvika ĩvinda yoo yĩla yĩtw'ĩtwe. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alũngalu.

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوا
شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتُوا إِلَيْهِمْ
عَهْدُهُمْ إِلَىٰ مَدِّ يَدِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ④

5.Na yīla myei īla ītheetw'e yathela, moaaei athaithi ma mīvw'anano ovala mwamethīla, na makwatei mo ta ngombo, na mathyūlūlūkei, na moveesyei mo kīla vandū ve wīvitho. Indī ethwa nīmeelila na kūlūmya Mboya na kūlva Saka, indī ekanai na nzla yoo yī nthasye. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūfwe nī tei.

فَإِذَا نَسَخَ الْأَشْهُرَ الْحُرُمَ فَاتَّقُوا الشَّرِيكَ
حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَجُدُوهُمْ وَاحْزَمُوهُمْ وَاقْعُدُوا
لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوْا
الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑤

6.Na ethwa ūmwe wa athaithi ma mīvw'anano nīwakwītya we ūsūvīo, mūnenge ūsūvīo nīkana atonye kwīw'a ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na indī ūimūtwa vandū vake va mūuo. Kītumi nūndū mo nī vandū matena ūmanyi.

وَإِن أَحَدٌ مِنَ الشَّرِيكَ اسْتَجَارَكَ فَأَجْرُكَ يُسَمِّعُ
كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ أَلْبَعَهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا
يَعْلَمُونَ ⑥

LUKU 2

7.Vatonyeka ata kwīthwa mwīw'ano wa athaithi ma mīvw'anano aa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwawake, ateo asu ala inyw'ī mweeklie wīw'ano namo nthīnī wa Mūsikiti Mūtheu? Kwa ūu, oūndū mo mekūendee kwīthwa me ma w'o kwenyu, īthīwai mwī ma w'o kwoo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala alūngalu.

كَيْفَ يَكُونُ لِلشَّرِيكَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ
إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا
اسْتَقَامُوا لَهُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ
الْمُتَّقِينَ ⑦

8.Kūtonyeka ata ethwa yīla mo mamūsinda inyw'ī, maisūanīaa ndūū sya mūkauī ona yīva kana mwīw'ano īlū wenyu? Mo nīmatonya kūmwendeesya inyw'ī na makanyw'a moo, oyīla ngoo syoo niūlea, na aingī mūno moo nī mbaa-matū.

كَيْفَ وَإِن يَظْهَرْ عَلَيْكُمْ لَا يَرِيقُوا فِيكُمْ إِلَّا
وَلَا ذِمَّةٌ يُرْضُونَكُمْ بِأَنُوتَاهِهِمْ وَأَبَى قُلُوبُهُمْ
وَاللَّهُمَّ فَسِقُون ⑧

15.Na nĩkana We atonye kūveta ūthatu wa ngoo syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amwelekelaa na tei ūla ona wĩva We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mŭl.

وَيَذْهَبْ غَيَظَ قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑤

16.Inyw'ĩ mwĩsũanĩa kana mŭkatiwa mwĩ inyw'oka, oyĩla Ngai Mwene Vinya W'on the ūtanamba kũmanya ala mokitaa *kwa nzĩa* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,, na matamwosaa *ona ūmwe* kwĩthwa mũnyanya wa w'o ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtũmwa Wake na etĩkĩli? Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa mũno ūndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَنْ يَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ يَجْحَدُوا
مِنْكُمْ وَلَمْ يَخُذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَ
عَلَى الْأُمُومِينَ وَرِجَّةً وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ⑥

LUKU 3

17.Ti ūlũ wa athaithi ma mĩvw'anano kwĩka ūlũgalu kwa ieleelo ila Mĩsikiti yakĩwe kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmĩkalya yĩ mĩseo kwĩfanana nondũ kwalle oyĩla mo nĩ ngũsĩ sya ūlei woo ene. Mo nĩmo ala mawĩa moo makethwa vathei, namo makekalaa nthĩnĩ wa Mwaki.

مَا كَانَ لِلشُّرَكِيَّةِ أَنْ يَتَّخِذُوا مِنَّا مُعِدَّةً اللَّهُ شَهِيدٌ
عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ وَ
فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ⑦

18.Nĩw'o, we eweka nĩwe wailwe nĩ kũmĩsũvĩa Mĩsikiti ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūmwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo, na ūsyafĩsyaa Mboya, na ūĩvaa Saka, na ūtamũkĩlaa ūngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu, aa nĩmo melekele mũno kwĩthwa. matalĩka katĩ wa ala matongoew'e.

إِنَّمَا يَتَّبِعُ مُسِيحَةَ اللَّهِ مِنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَأْ إِلَّا اللَّهَ فَكَفَى
أُولَئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ⑧

19.Inyw'ĩ mwĩtw'ĩkĩthya kũmanenge kyaũnyw'a mahaji na kũseũvyaa Mũsikiti Mũtheu ūndũ ūmwe na mawĩa make ūla

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ

Umwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na ūkita kwoondũ wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe? Mo ti ūndũ ūmwe *ona vanini* mbee wa ūthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mate alũngalu.

اللَّهُ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ﴿٩﴾

20. Asu ala metĩkĩlaa na *mathamaa kuma mĩsyĩĩyoo* kwoondũ wa Ngai na kũkita kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūthw'ii woo na mathayũ moo mena kĩvĩla kĩtũũlu mũno mbee wa ūthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na nĩmo ala makatana.

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ لِلَّهِ سَبِيلَ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْظَمَ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَلَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

21. Mwĩlaĩ woo amanengae mo ūvoo mũseo wa tei kuma Kwake We na wa ūtanu Wake, na wa Mĩũnda ĩla nthĩnĩ wayo vakethwa ūtanu wa kwĩkalaa kwoondũ woo;

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّتْ لَهُمْ فِيهَا لَعِينٌ مُقِيمٌ ﴿٢١﴾

22. Mo makekalaa vo tene na tene. Nĩw'o, vena ĩtuvi ĩnene kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

23. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikamose maaĩthe menyu na anaa-nyinyia menyu ta anyanya, ethwa mo meenda ūlei kũvĩta mũĩkĩllo. Na ūla ona wĩwa ūtumaa ndũũ namo kuma katĩ wenyu, asu nĩmo eki-ma-naĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّكُمْ فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾

24. Asya, 'Ethwa maaĩthe menyu, na syana syenyu, na anaa-ĩthe menyu, na iveti syenyu, na ndũũ sya mũkauĩ syenyu, na ūthw'ii ūla mũmbanĩtye, na ūtandĩthya wenyu ūla mũũkĩla ndũkaũgame, na nyũmba syenyu ĩla mwendete mũno, nĩsyoo mwendete mũno

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَمْشُونَ مُسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ

kūvīta Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, na kūkita kwoondū wa nzīa Yake, īndī eteelai kūvika kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ūtw'io Wake; na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andū mbaa-matū.

وَرَسُولُهُ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ
بِآيَةٍ مِنَ اللَّهِ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ٥٧

LUKU 4

25.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamūtethetye inyw'ī nthīnī wa makaū maingī, na Mūthenyanī wa Unaini, yīla ūtalo wenyu mwingī watumie inyw'ī mwīkathīla īndī ndwaamūna inyw'ī na kīndū na nthī vamwe na ūnene wayo w'onthe, nīyakuīviw'e kwoondū wenyu, na īndī nīmwaalyūkile mūsyokete ītina.

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ
إِذْ أَجَبْتَكُم مَّا كُنْتُمْ فِيهَا تَسْتَشِيرُونَ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَ
صَافَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمُ
مُدْبِرِينَ ٥٨

26.Na īndī, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwatheesye ūuū īūlū wa Mūtūmwa Wake na īūlū wa etīkīli, na We nīwatheesye nguthu sya ita ila inyw'ī mūtaasyona, na We nīwamasīlle asu ala maleile kwītkīla. Na yīlī nī ītuvi ya alei.

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ
وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ٥٩

27.Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe, ītina wa ūu, akamwelekela ūla w'onthe We wendaa ena ūuū; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūitwe nī tei.

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ
عَفُورٌ رَحِيمٌ ٦٠

28.Inyw'ī ala mwītkīllaa! Vate nzika, avoyi ma mīvw'anano nī avuku. Kwa ūu, mo maikaūthengeee Mūsikiti Mūtheu ītina wa mwaka ūū woo. Na ethwa inyw'ī nīmūōkīla ūkya, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamūthusya inyw'ī katī wa mumo Wake, ethwa We akenda. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Umanyi-W'onthe, Mūl.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا الشَّارِكُونَ بِجَسَدٍ لَا يَقْرُبُوا
السَّجْدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ
عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْنِيكُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ إِنْ شَاءَ
إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٦١

29. Ukitali na ala katī wa Andū ma Ivuku ala matamwītkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana Mūthenya wa Mūminūkīlyo, kana makwata maŪndū ala Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake mavatanīte, kana kūatīla ndīni ūla ya w'o, okūvika mo mafve koti na moko *moo ene menyivīlye* na kwonany'a wīw'i woo.

LUKU 5

30. Na Ayuti maasya, 'Esala nī Mwana wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Aklisto maasya, 'Masia nī mwana wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; ii nī ndeto sya makanyw'a moo. Mo meyīlekanasya na ūneeni wa asu ala maleile kwītkīla mbee wqo. Kīumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kīthwe ūlū woo! Mo maalyūlangawa ata!

31. Mo mamosete asomi moo na alei moo kwīthwa efai moo vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na *ota ūu now'o mamwosete Masia*, mwana wa Malia, īndī mo mayaaīfāfwa ūu ateo kūmūthaitha Ngai Umwe. Vai Ngai ateo We. We nī Mūtheu Mūno ūlū wa kīla mo mamwīlananasya We nakyo!

32. Mo mendaa kūvosya kyeni kya Ngai Mwene Vinya W'onthe na makanyw'a moo; īndī Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaketīkīlyo kīndū ateo We akeanīsyā kyeni Kyake, ona kau alei nīmatonya kūlea kūkyenda.

33. We nī We Ula wamūtūmie Mūtūmwa Wake ena ūtongoi na ndīni ya w'o, nīkana We atonye kūmīsfīndīthya ūlū wa kīla ndīni *īngī*, ona ethwa avoyi ma mīvw'anano nīmatonya kūmīmena.

قَاتِلُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يَدِينُونَ
دِينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ عَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ
عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عِزِّيْزُنَا اللَّهُ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ
ابْنُ اللَّهِ ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهُونَ قَوْلَ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَتَلْنَاهُمْ اللَّهُ أَنْ يَكُونُوا

إِتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ رُفْعًا لَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَالْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَمَا أُمُورُهُمْ إِلَّا لِيُعْبَدُوا
إِلَٰهَا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَنَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣٠﴾

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ
إِلَّا أَنْ يَتِمَّ نُورُهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٣١﴾

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَ
عَلَى الدِّينِ الْحَقِّ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٢﴾

34. Inyw'I ala mwĩtkĩlaa! Vate nzika, aingĩ ma athembi na elei nĩmaĩsaa ūthw'ii wa andũ na nzĩa sya ūvũngũ na kũmaalyũla andũ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthē. Na asu ala mombanasya na kũvitha thaavu na vetha na mailea kũsyumya kwa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthē-----matavye mo ūvoo wa ūsilĩlo wĩ woo,

35. Mũthenya ūla kũkatw'Tkĩthw'a kũvyũ nthĩnĩ wa mwaki wa Ngiena, na mothyũ moo na mbau syoo na mĩlongo yoo Tkavĩvĩw'a vo na kũkatavanw'a kwoo; aa nĩmo inyw'I mweeyĩie inyw'I-ene, kwa ūu, yu samai kĩla inyw'I mwaiiaa.

36. Kũtala kwa myei kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē kwĩthĩtwe kwĩ myei Tkũmi na ĩlĩ kwĩanana na mwĩlao wa Ngai Mwene Vinya W'onthē kuma mũthenya ūla We woombie matu na nthĩ. Katĩ wa ĩno, ĩna nĩ mĩtheu. ĩno nĩyo ndĩni ĩla yĩkalaa. Kwa ūu, mũikevĩtĩsyē nthĩnĩ wayo. Na ūkitai na athaithi ma mĩvw'anano onthe tondũ mo meũmũkita me on the vamwe; na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthē E-vamwe na ala alũngalu.

37. Vate nzika, kũtĩsya kwa Mwei Mũtheu nĩ wongeleku wa ūlei. Ala matetĩkĩlaa nĩmathyoekaw'a naw'o, mawĩtkĩlasya mwaka ūmwe na kũvatana mwaka ūngĩ, nĩkana mo matonye kwĩw'ana na ūtalo wa myei ĩla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmĩtw'Tkĩthĩtye mĩtheu, na nĩkana mo matonye kwĩtkĩllya syĩndũ ĩla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūvatanĩte.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ
لِيَكُونُوا أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنِ
سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنُزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ
وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ
أَلِيمٍ ﴿٥٤﴾

يَوْمَ يُحْمَى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ كُفَىٰ يَافِئَاتِهِمْ
وَاجْنُودُهُمْ وظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَا تَفْسِكُمْ
فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنُزُونَ ﴿٥٥﴾

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ
اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ
ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِ أَنْفُسَكُمْ
وَقَاتِلُوا الْبَشْرِيْنَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً
وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٦﴾

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا
يُجَلِّونَهُ عَمًا وَيَحَرِّمُونَهُ عَمَّا لَبِثُوا طَوًّا عِدَّةً مَا
حَرَّمَ اللَّهُ فَيَجْلُؤُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ ذُرِّيَّتَ لَهُمْ سُوْرٌ
بَعْ أَعمالِهِمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٧﴾

Uthŭku wa meko moo nŭtw'ŭkĩthĩtw'e kwoneka wĩ mŭseo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ alei.

LUKU 6

38. Inyw'ĩ ala mwĩŭkĩŭlaa! Mwĩna kyaũ inyw'ĩ yĩla mweew'a, umaalai mŭkokite kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, mwĩthikaa mŭkakumanĩa na nthĩ? Inyw'ĩ mŭkeanĩwa nĩ thayũ wa nthĩ ĩno mbee wa thayũ wa Itunĩ? Motandĩthyo ma thayũ ũũ wayu makeethwa makyoneka me manini mŭno Itunĩ.

39. Ethwa inyw'ĩ mŭiũthi kũkita, We akamũsilĩla na ũsilĩlo wĩ woo, na akanyuva andũ angĩ vandũ venyu eka inyw'ĩ, na inyw'ĩ mŭikamwĩka naĩ ona vanini. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ũtonyi mwĩanũ ĩũlũ wa syĩndũ syonthe.

40. Ethwa inyw'ĩ mŭiũmũtetheesya we, ĩndĩ manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamũtetheesye we ona yĩla alei mamũlũngilye we yĩla waĩ ũmwe wa ala elĩ yĩla maĩ ngunganĩ, yĩla we wamũtavisye mũnyanyae, Ndũkew'e kyeve, nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vamwe naitũ. 'Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwatheesye mũuo Wake ĩũlũ wake, na nĩwamwĩkie we vinya na nguthu sya ita ila mũtaasyona, na nĩwamĩsonokisye ndeto ya asu ala maleile kwĩŭkĩŭla, na no ndeto ya Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ĩla nĩyo nene. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mũĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَتَأْتُوا إِلَى الْأَرْضِ أَنْزَلْتُمُوهَا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾

إِلَّا تَتَغَفَرُوا يُعَذِّبُكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَتَضَرَّوْهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾

إِلَّا تَتَضَرَّوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

41. Umaalai, mwĩ avũthũ kana mwĩ aito, na ūkitai na syĩndũ syenyũ na mathayũ menyu kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Uu nĩw'o ūseo kwenyu, takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie tũ.

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٠﴾

42. Takethwa waĩ ūtandĩthyo wa mĩtũkĩ na kyalo kĩkuvĩ, vate nzika, mo methwa makũatĩĩe we, ĩndĩ kyalo kyu kyũmũ kyoonekie kĩ kĩasa kwoo. Onakau mo makeevĩta na Ngai Mwene Vinya W'onthe *makyasya*, 'Takethwa ithyĩ nĩtwaĩ tũtonya, vate nzika, ithyĩ twĩthwa twaendaniŷe nenyu.' Mo nĩmanangaa mathayũ moo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ kana mo nĩ akengani.

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلَكِنْ بَعَدَتْ عَلَيْهِمُ السَّيَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾

LUKU 7

43. Ngai Mwene Vinya W'onthe navetange? tei. Wameĩkĩlĩlye mo matiwe ĩtina nĩkĩ mbee wa ūtambĩte kũmamanya ala maneenie w'o na ūkamamanya akengani?

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ حَتَّى يَتَّبِعِنَا لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٢﴾

44. Asu ala metĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa mũminũkĩlyo maikakwĩtya we ūthei wa *kũekewa* maikokite na ūthw'ii woo na mathayũ moo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa ala alũngalu.

لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١٣﴾

45. No asu tũ ala matamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na ala ngoo syoo syusũtwe nĩ nzika makakwĩtya ūthei wa kũlea kũkita, namo nĩmeũseesa nthĩnĩ wa nzika syoo.

إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَزْوَاجًا قُلْ لَهُمْ قُلُوبُهُمْ فِي رِيحٍ مُّزْمَزَةٍ ﴿١٤﴾

46. Na takethwa mo maŵ na kŵeleelo kya kũthi, vate nzika, mo methwa meeyũmbanĩtye kwoondũ wakw'o; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwaleaa kũthi kwoo. Kwoondũ wa ũu, We nĩwamasiĩle, na nĩkwatavaniw'e 'Inyw'ĩ Ikalai *mũsyĩ* vamwe na ala mekalaa.'

وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ امْتِعَانَهُمْ فَتَبَطَّحَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَوْدِينَ ﴿٤٦﴾

47. Takethwa mo nĩmaendanĩtye nenyu, methwa mamwongelelee vathei ateo thĩna, namo methwa masembie kũũ na kũũ katĩ wenyu, maimantha kũlea kwĩw'ana katĩ wenyu. Na katĩ wenyu ve asu ala maŵ mamethukĩsya mo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ nesa eki-ma-naĩ.

لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَوْلَا أَوَّحُونَ عَلَيْكُمْ سَيَعُونَ كُمُ الْفِتْنَةِ وَفِيكُمْ سَمْعُونُ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

48. Mo nĩmamanthie kũete kĩthokoo ona mbee wa ũu, namo nĩmaseũvisye nzaama ũũũ waku we kũvika yĩla w'o wookie/na kŵeleelo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkyasindie, onakau mo mayakyendaa kyo.

لَقَدْ ابْتَدَأُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلِ وَقَالُوا إِنَّكَ الْأَمُورُ خَفَىٰ جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَرِهُونَ ﴿٤٨﴾

49. Na katĩ woo ve we ũla waasya, 'Mbũĩkĩlyei nyie nĩiweĩina na mũikambĩkĩle nthĩnĩ wa itatwa.' Vate nzika, mo nĩmavalũkĩte itatwanĩ. Na vate nzika, Iia-ya-mwaki yĩkamathyũũũũka alei.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ اضْحَنِي لِي وَلَا تَقْبِضِي عَلَيَّ الْفِتْنَةُ سَقَطُوا وَإِنْ جَهَنَّمُ لَحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾

50. Ethwa ũseo nĩwaũvalũkĩla we, nũmekĩlaa mo kyeve, Indĩ mbaanga ya ũkwata we, mo maasya, 'Ithiyĩ nĩtweesũvĩĩte vau mbeenĩ.' Namo masyokaa itina matanĩte.

إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ فُسْوِمُهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخْلَلْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ يُرِجُونَ ﴿٥٠﴾

51. Asya, 'Vai kĩndũ kĩkatũvalũkĩla ithiyĩ, ateo kĩla Ngai Mwene Vinya

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَلَّ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

W'onthe ūtūw'ŭle ithyŭ. We nŭ Mūsūvŭi waitū.Na ūndŭ etŭkŭli maŭŭwe nŭ kwia wŭkwatyō woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.'

52.Asya, 'Inyw'ŭ mūtŭweteelye ithyŭ kŭndū ateo kŭmwe nthŭnŭ wa syŭndū ila nzeo; oyŭla kwa ngalŭ yenyu, ithyŭ twetele Ngai Mwene Vinya W'onthe amūetee ūsilŭlo ūla umaa Kwake-Mwene kana kwŭsŭla mōkonŭ maitū. Eteelai ūndŭ, ithyŭ naitū ota ūu notwetele twŭ vamwe nenyu.

قُلْ هَلْ تَرْتَبُونَ بِنَا إِلَّا إِيَّاهُ الْحُسَيْنَيْنِ
وَنَحْنُ نَتَرْتَبُ بِكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ
مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا فَتَرْتَبُوا إِيَّاكُمْ
مُتَرْتَبُونَ ٥٢

53.Asya, 'Umyai kwa kwenda kana kwa kōlea kwenda, iiketŭkŭlwa kuma kwenyu. Inyw'ŭ mwŭ andū mbaa-matū mūno.

قُلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ فَاسِقُونَ
كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ٥٣

54.Na vai kŭndū kŭmavatiŭte mo kwŭtŭkŭlŭwa mŭvothi yoo ateo mo nŭmamūleaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake. Na mayūkaa Mboyanŭ ateo kwa ūtulu na mayumasya mŭvothi ateo maumasya mate kwenda.

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ
كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ
كُسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ٥٤

55.Kwa ūu, ūthw'ii woo na syana syoo iikaŭseng'ye we. Ngai Mwene Vinya W'onthe aeelaa kūmasilŭla mo nasyo nthŭnŭ wa thayū wa yu na kana mathayū moo mataanŭsyē namo me alei.

فَلَا تَعْجَبْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ
اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ
أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ٥٥

56.Namo nŭmevŭtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo nŭ menyū, oyŭla mo ti menyū, ūndŭ mo nŭ andū me w'ia.

وَيَخْلُقُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ وَمَا هُمْ بِمُتَّقِينَ
لَكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرُقُونَ ٥٦

57.Takethwa mo nŭmoonie vandū wa kwŭvitha, kana ngunga, ona kana ŭima ya kūlika mo vate nzika methwa masyokie vo, na mŭtūkŭ ŭtasiŭka.

لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغْرَبًا أَوْ مَدْخَلًا لَوَلَّوْا
إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْحَدُونَ ٥٧

58. Na katī wamo ve asu ala monaa we wīna İvityo İolİ wa nthembo. Ethwa mo nīmanengwe İmwe, nīmeanfawa; İndī malea kŭnengwe İmwe, sisyai! mō ti eanfe.

وَمِنْهُمْ مَن يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَا إِذَا هُمْ يَنْخَبِطُونَ ﴿٥٨﴾

59. Takethwa mo nīmeanfawe nī kīla Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake wamanengete mo methwa maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtwānfe ithyī -----na Mŭtŭmwa Wake; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete mumo Wake İolİ waitŭ; na Mŭtŭmwa Wake ota ūu; ithyī nītwelekelaa kwa Ngai Mwene Vinya W'omthe na Mboya,' ūu wāhīwa wāī ūseo kwoo.

وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ ﴿٥٩﴾

يُنَادِي إِلَى اللَّهِ رَبِّجُونَنِي ﴿٥٩﴾

LUKU 8

60. Nthembo nī kwoondŭ wa ngya tŭ na ala mena vata, na ala maandīkīwe kŭthŭkŭmanaa nayo, na kwa asu ala ngoo syoo nī syakwīw'anīthw'a, na kwa kwinenge ngoombo ūthasyo, na kwa ala mena thiī, na kwoondŭ wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na kwa mŭendi-wa-kyalo----- mwīao kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Umanyi-W'onthe, Mŭī.

إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَاةُ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرِينِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

61. Na katī woo ve asu ala mamŭthatsya Mŭtŭmwa na kwasya, 'We nīwāhukīsyaa onthe.' Asya, 'Kwāhukīsyaa kwake kwa onthe nī kŭseo kwenyu; we nŭmwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na nŭmetīkīlaa Aīkīī, na nī tei kwa asu ala menyu metīkīlaa. Na ala mamŭthatsya Mŭtŭmwa wa Ngai

وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أَدْنَىٰ قُلْ أَذُنٌ خَيْرٌ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

Mwene Vinya W'onthe makeethwa na Osiflo mwai.

62. Mo mevŋtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kwenyu nŋkana mamwendeesye inyw'i; Indŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake nŋmo maŋŋtwe nŋ kwendeew'a mŋno nŋwe na Ngai, ethwa mo nŋ etŋkŋli.

يَقُولُونَ يَا لِلّٰهِ لَكُمْ لِيُرْضَوْكُمْ وَاللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَحَقُّ
اَنْ يُرْضَوْهُ اِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

63. Mo nomaamanya kana ŋla ona wŋva ŋmŋkaananŋasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake, ve Mwaki wa Ngiena kwoondŋ wake, vala we ŋkekala? Usu nŋ ŋnyamao mŋnene.

اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنْهُ مَنِ يُعَادِدِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ قَاتَ
لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيْهَا ذٰلِكَ الْغِزْيُ الْعَظِيْمُ ﴿٦٣﴾

64. Angangani nŋmakŋaa Kŋlungu kŋikese kŋvuanw'a ŋŋŋ woo, kŋmamanyŋthya mo maŋndŋ ala me nthŋnŋ wa ngoo syoo. Asya, 'Vŋai ngŋŋ inyw'i! Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe akakŋete kyeninŋ kŋla inyw'i mŋkŋaa.'

يَحْذَرُ الْمُنٰفِقُوْنَ اَنْ تَنْزَلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ
بِمَا فِيْ قُلُوْبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزِئُوْا ۚ اِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجُ
مَا تَحَدَّرُوْنَ ﴿٦٤﴾

65. Na we ŋkamakŋlya mo, kwa ŋla w'o vyŋ mo masya, 'Ithyŋ nŋtwathaŋkaa tŋ na kŋvŋa ngŋŋ.' Asya 'Nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŋtŋmwa Wake na Syama Syake ala inyw'i mwavŋlaa ngŋŋ?

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ اِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ
قُلْ اِذَا لِلّٰهِ وَاٰتِيْهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُوْنَ ﴿٦٥﴾

66. 'Mŋikaete wŋkwatyo. Inyw'i vate nzika nŋmwaleile kwŋŋŋŋla ŋtina wa kwŋŋŋŋla kwenyu. Ethwa Ithyŋ nŋtŋmŋlekea nguthu ŋmwe kuma katŋ wenyu, Ithyŋ tŋkamŋŋŋŋla ŋla nguthu ŋngŋ, nŋndŋ mo methŋŋtwe me avŋtany'a.'

لَا تَعْتَدُوا ۚ قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ اَنْ تَخْفَ عَنْ
رَبِّكُمْ ۚ اِنَّكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ كَانٌ اَعْيُنٌ ﴿٦٦﴾

LUKU 9

67. Angangani aŋme na aka, onthe nŋmakwatanŋe mŋndŋ ŋla ŋngŋ. Mo

اِنَّ الْمُنٰفِقُوْنَ وَالْمُنٰفِقَاتِ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يٰۤاَيُّهَا
مَنْ كَفَرَ وَيَتَّهَمُ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُوْنَ اَيْدِيَهُمْ

meylaaa kwikwe ūthŭku na kŭvatana ūseo, na kwikalya moko moo mang'uthŭtwe. Mo nŭmamŭleile Ngai Mwene Vinya W'onthe ---- We onake nŭmaleete mo. Vate nzika, angangani nŭmo mbaa-matŭ.

68.Ngai Mwene Vinya W'onthe amathaa angangani, aŭme na aka, na alei Mwaki wa Ngiena, ūla mo makekalaa nthŭnŭ waw'o. W'o ūkameanŭa mo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmaumanŭite mo. Na mo makeethwa na ūsifŭlo wŭkalaa,

69.Otondŭ ala maŭ mbee wenyu inyw'i. Mo maŭ na vinya mŭnene nthŭnŭ wa ūtonyi mbee wenyu na ūthw'ii mbee wenyu na mokwati na syana. Mo nŭmatanŭie ūthw'ii woo kwa ŭvinda ŭkuvŭ, kwa ūu, nŭmŭtanŭie kŭanda kyenyu tondŭ ala maŭ mbee wenyu matanŭie kŭanda kyoo. Na inyw'i nŭmwalikile ngewanŭ nthŭku tondŭ mo malikile ngewanŭ nthŭku. Mo nŭmo ala mawŭa moo makethwa mate na ūuno ŭŭŭŭ wa nthŭ ŭno na ŭtŭnŭ. Namo nomo mena wasyo.

70.Uvoo wa ala maŭ mbee woo nowaamavikŭa mo—Andŭ-ma-Noa na Aati, na Athamŭti, na Andŭ-ma-Avalamu, na Atŭi-ma-Mitiani na mŭsyŭ ŭla yaanangiwe? Atŭmwa moo nŭmookie kwoo mena Syama nthu. Kwa ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamavŭtsya mo, Indŭ nŭmo mee vŭtsye mo ene.

71.Na etŭkŭli aŭme na aka, nŭ anyanya mŭndŭ na ūla ūngŭ. Mo nŭmeylaa kwikwe nesa, na kŭvatana ūthŭku na

نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ النُّفُوثِينَ هُمُ الْفٰسِقُونَ ﴿٦٨﴾

وَعَدَ اللَّهُ النُّفُوثِينَ وَالنَّفِثَةَ وَالْكَفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خٰلِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعْنُهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٦٩﴾

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَآلًا أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا فَاسْتَبَعُوا بِخُلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَحْتُمْ بِخُلَاقِهِمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخُلَاقِهِمْ وَخُضُّمٌ كَالَّذِينَ خَاصُوا أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٧٠﴾

أَلَمْ يَأْنِهِمْ نَبَأَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرٰهِيْمَ وَأَحِبِّ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكِ اتَّخَذْتُمْ رُسُلَهُمُ الْبٰتِنِينَ فَمَا كَانِ اللَّهُ لِيُظِلَّهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧١﴾

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

kölümya Mboya na kōlva Saka na kōmwīw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake. Aa nīmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkamew'īa tei. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mūl.

72. Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmathīte etīkīli aūme na aka, Mīŭnda īla īvīfīlaa tūlūsī uungu wayo, vala nthīnī wayo mo makekalaa, na kūndū kwa motūo ma ūtanu nthīnī wa Mīŭnda ya Tene-W'onthe. Na ūtanu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīw'o ūla mūnene vyū wa syonthe. Usu nī ūkīlyo mūnene.

LUKU 10

73. We Mwathani! ukita na alei na angangani. Na īthwa wī mwai kwoo. Utūo woo nī Ngienanī, na nī vandū vathūku.

74. Mo mevītaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo mayasya ūndū, īndī mo matūmfīe kīthyomo kya kūmana, na malea kwīfīkīla ītina wa kūkumbatīlya Isilamu. Namo nīmasūanīe mūno tūlū wa maūndū ala *mesie* kōlea kōmakwata. Namo nīmaeie kīmena tū nūndū Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake nīwamathuītye mo kuma mumonī Wake. Kwa ūu, ethwa mō nīmekwīlila, kūkeethwa kwī kūseo kwoo; īndī mo maalyūka, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamasīfīla na ūsīfīlo wī woo tūlū wa nthī īno na Itunī, namo maikethwa na mūnyanya kana mūtetheesya tūlū wa nthī.

يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ ④

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكِنٌ طَيِّبٌ فِي
جَنَّاتٍ عَدْنٍ وَزُفْرَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ⑤

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ
عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ⑥

يَخْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ
كَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ وَهَتُوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا
نَقَبُوا إِلَّا أَنْ أَعْنَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ
فَإِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ وَإِنْ يَتُوبُوا يَعْلَمِ اللَّهُ
عَدَابًا أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ
مِنْ دَرَجَةٍ وَلَا يُصِيرُ ⑦

75. Na katĩ woo ve ala meekĩie ūtianĩo na Ngai Mwene Vinya W'ontho, *makyasya*, 'Ethwa We akatũenge ithyĩ katĩ wa mumo Wake, vate nzika vyũ, ithyĩ tũkaumya nthembo na kwĩthwa katĩ wa ala alũngalu.

وَمِنْهُمْ مَّنْ عٰهَدَ اللّٰهَ لَئِنْ اٰتٰنَا مِنْ فَضْلِهٖ لَنَصَّدَّقَنَّ
وَلَنَكُوْنَنَّ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝

76. Indĩ yĩla We wamanengie katĩ wa mumo Wake, mo nĩmeethĩwe na ngoa naw'o na maalyũka masyoka ĩtina mena ūlei.

فَلَمَّا اٰتٰهُمْ مِنْ فَضْلِهٖ بَخِلُوْا بِهٖ وَتَوَلّٰوْا وَّهُمْ مُّعْرِضُوْنَ ۝

77. Kwa ūu, We nĩwamatuvie mo wangangani ūla ūkekala ngoonĩ syoo kũvika mũthenya ūla mo makakomana Nake We, nũndũ mo nĩmaanangie ūtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, na nũndũ mo nĩmakenganie.

فَاَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِيْ قُلُوْبِهِمْ اِلَى يَوْمٍ يَلْقَوْنَ رَبَّهٗمْ اَخْلَفُوْا
اللّٰهَ مَا وَعَدُوْهُ وَنَسَآ كَاٰنُوْا يَكْذِبُوْنَ ۝

78. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwĩsĩ syĩmbithĩ syoo oũndũ ūmwe na mbũmbano syoo sya kĩmbithĩ na kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũmanyi-Ula-Mũseo Vyũ wa syĩndũ ila itonekaa?

اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَاَنَّ
اللّٰهَ عَلٰمُ الْغُيُوْبِ ۝

79. Asu ala mamanthaa ĩvĩtyo kwa etĩkĩli ta asu ala maumasya nthembo kwa kwenda kwoo ene na ala matonaa kĩndũ kya kumya ateo *mokwati ma wĩla* woo mũmũ. Indĩ asu nĩmamavũfaa ngũĩ mo. Ngai Mwene Vinya W'ontho akamaĩva ngũĩ *ĩsu* yoo, na ve ūsiĩflo wĩw'ĩthasya woo kwoondũ woo.

الَّذِيْنَ يَلْمِزُوْنَ الْمُطَّوِّعِيْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ فِي
الصَّدَقٰتِ وَالَّذِيْنَ لَا يَجِدُوْنَ اِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُوْنَ
مِنْهُمْ سَخِرَ اللّٰهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝

80. We ĩtya ūekeo kwoondũ woo, kana ūlee kũmetĩsya ūekeo; ona ūkameĩsya ūekeo kũndũ mĩlongo mũonza, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakamaekea mo ona vanini. Kĩtumi nũndũ nĩmamũleile Ngai Mwene Vinya

اَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ
سَبْعِيْنَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوْا
بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ۝

W'onthe na Mütümwa Wake, na Ngai
Mwene Vinya W'onthe
ndamatongoeasya andũ mbaa-matũ.

LUKU 11

81.Asu ala matatie kũtiwa ĩtina nĩ
matanie nũndũ wa kũtiwa ĩtina kwoo,
ĩtina wa kũleana na Mütümwa wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, namo nĩmaleile
kũkita na ũthw'ii woo na mathayũ moo
kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Namu maisye, 'Mũikathi naku
kwĩ ũvyũvu. Asya, 'Īia-ya-Mwaki yĩna
ũvyũvu mwingĩ mbeange.' Kethwa mo
nĩmaĩ matonya kũmanya.

82.Mo maĩlwe nĩ kũtheke vanini na kũĩa
mũno ta ĩtuvi ya maũndũ ala mo
meekaa.

83.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
akaũtũnga we nguthunĩ yoo, namo
maikwĩtya ũthei mathi makokite, ĩndĩ
asya, 'Inyw'ĩ mũikathi nakwa ona
vanini, ona mũikamũkita mũmaitha mwĩ
vamwe nakwa. Inyw'ĩ nĩmwanyuvie
kwĩkala mũsyĩ ĩvinda ya mbee, kwa ũu,
ĩkalai yu vamwe na asu ala mekalaa
ĩtina.'

84.Ndũkamũvoyee ũmwe woo yĩla
wakw'a ona vanini ona kana kũũngama
ũtee wa mbũa yake kũvoya; nũndũ mo
nĩmaleile kũmwĩtĩkĩla Ngai Mwene
Vinya W'onthe na Mütümwa Wake na
makw'ie me mbaa-matũ.wa nthĩ ĩno na
kana mathayũ moo matonye kũtaanĩsya
na mo me alei.

فَرِحَ الْخَلْفُونَ بِمَقْعَدِ هِمِّ رَسُولِ اللَّهِ وَ
كَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُجَهَنَّمَ أَشَدُّ
حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾

فَإِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ فَاسْتَأْذِنُواكَ
لَا تَخْرُوجْ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا
مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ
فَاعْقِدُوا مَعَ الْخُلَفَاءِ ﴿٨٣﴾

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ
عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرُسُولِهِ وَمَاتُوا
هُمْ فَسِقُونَ ﴿٨٤﴾

85. Na mothw'ii moo na syana syoo iikaŭseng'ye we; Ngai Mwene Vinya W'onthe aeleele kŭmasilŭla tŭ nasyo tŭlŭ wa nthĩ ũno na kana mathayŭ moo matonye kŭtaanŭsya na mo me alei.

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ إِنَّا نَرِيكَ
اللَّهُ أَن تَعْلَمَ بِهِمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَرْهَقَ أَنْفُسُهُمْ
وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

86. Na yŭla Kŭlungu kyavuanw'a kŭyasya, 'Mwŭtkŭlei Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŭkitai *nzŭtanŭ* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe mwŭna ngwatanŭo na Mŭtŭmwaa Wake,' asu ala mena syŭndŭ katŭ woo makwŭtasya ŭthei we makyasya, 'Tŭeke ithyŭ twŭkale vamwe na ala mekalaa *mŭsyŭ*.'

وَأَنزَلْنَا سُورَةَ أَنِ آمَنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ
رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُوا الطُّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا
نَكُنْ مَعَ الْقُعْدِيِّنَ ﴿٨٦﴾

87. Mo nŭmeanŭawa nŭ kwŭkala vamwe na iveti, na ngoo syoo nŭnzilŭle nŭkana mo maikamanye.

رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ
فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾

88. Indŭ Mŭtŭmwaa na asu ala metŭkŭlaa vamwe nake we nŭmokitaa *kwoondŭ* wa *nzŭta* ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŭthw'ii woo na mathayŭ moo, na nomo ala makethwa na syŭndŭ nzeo, na nomo makaŭla.

لَكِنِ الرُّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُقْلِحُونَ ﴿٨٨﴾

89. Ngai Mwene Vinya W'onthé nUseŭvitye Mfunda Ila Ivtĩlaa tũlũsĩ uungu wayo kwoondũ woo; nthĩnĩ wayo nĩvo mo makekalaa. Usu nĩ ūtanu mũnene.

اَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
يُخْلِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾

LUKU 12

90. Na asu ala maseŭvasya syĩkwatyo kuma katĩ wa Aalavu ma weũnĩ, nĩmookie nĩkana manengwe Ūthei Ūsu. Na asu ala maneenie ūvũngũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthé na Mũtũmwa Wake mekalile mũsyĩ. Usiĩflo mwai ūkamavalũkĩla asu ala amwe moo matetĩkĩlaa.

وَجَاءَ الْمُعَذِّبُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ
وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾

91. Vai Ivtĩyo Iũlũ wa ala onzu, kana ala awau, kana asu ala matona kĩndũ kya kumya, ethwa mo nĩ aĩkĩku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthé na Mũtũmwa Wake. Vai nzĩla ya kũmatũla mũtĩ asu ala mekaa meko maseo; na Ngai Mwene Vinya W'onthé nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

لَيْسَ عَلَى الضَّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى
الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا نَحَّوْا
لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾

92. Ona Iũlũ wa asu ala mookie kwaku nĩkana ūmalĩsyé Iũlũ wa nyamũ, we waisye, 'Nyie ndikwona vala ndonya kũmũlĩsyé inyw'ĩ; namo masyoka metho moo metĩkĩte methoi nĩ kyeve kya kwaĩwa nĩ kĩndũ kya kumya.

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا
أَحْمِلُ مَا أُحْمَلُ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَعَيْنُهُمْ قَبَضُ مِنَ
الَّذِينَ حَزَبًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾

93. Nzĩla ya kũmatũla mũtĩ no kwa asu tũ ala meũkwĩtya we Ūthei, me athw'ii Mo nĩmeanĩawa nĩ kwĩthwa vamwe na iveti. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé nĩwĩkĩte ūsiĩflo Iũlũ wa ngoo syoo nĩkana maikamanye.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ
أَغْنِيَاءُ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ
اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٩٣﴾

94. Mo makamūnenge inyw'I sylkwatyo mwasyoka vala maŋ. Asya, 'Mūikaete sylkwatyo; ithyI tūimwītkīla inyw'I. Ngai Mwene Vinya W'onthe nūtūmanyīthītye ithyI ū-w'o ūlū wenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe akasyaŋsya mwīkalo wenyu na Mūtūmwa Wake ota ūu; na Indī inyw'I mūkatūngwa ītina Kwake, Ula wīsl maūndū ala monekaa na ala matonekaa, na We akamūtavya inyw'I maūndū onthe ala inyw'I mweekaa.

يَعْتَذِرُونَ إِلَيْنَا إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنَا نُوْمِنُ لَكُمْ قَدْ نَبَأْنَا اللَّهَ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنْجِزُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾

95. Mo makeevīta na Ngai Mwene Vinya W'onthe Kwaku, we wasyoka kwoo, nīkana ūekane namo. Kwa ūu, ekana namo. Vate nzika, mo nī avuku, na ūtūo woo nī Ngienanī-----nī ītuvi yalle nūndū wa maūndū ala mo meekaa.

سَيَجْلِقُونَ بِأَمْرِ اللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لَتَرْضَوْنَهُمْ عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَا فِيهِمْ مِنْ جَهَنَّمَ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾

96. Mo makeevīta kwaku nīkana wendeew'e nīmo. Indī we ona wendeew'a nīmo, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakendeew'a nī andū mbaa-matū.

يَجْلِقُونَ لَكُمْ لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَىٰ عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾

97. Aalavu ma weūnī nīmo athūku mūno vyū nthīnī wa ūlei na wangangani, na avūthū moo nīmakothete kūlea kūmanyā mīao ya Uvuany'o ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtheetye kwa Mūtūmwa Wake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Umanyi-W'onthe, MŪl.

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَنْ لَا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾

98. Na katī wa Aalavu ma weūnī ve asu ala masūanīaa kana kīla maumasya nzīanīya Ngai Mwene Vinya W'onthe nī īvītyo na mo meteelaa na wendi mbaanga īmūkate inyw'I. Ekai ūthūku ūmakwate nemo vandū venyu. Na Ngai

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرًا وَيُرْسِلُ بِكُمْ الذُّلَّ وَابْرُءَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾

Mwene Vinya W'onthe nĩ W'iw'i-
W'onthe, Umanyi-W'onthe.

99.Na katĩ wa Aalavu ma weũnĩ ve ala
mamwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo
na matusaa kana kĩla maumya nĩ kya
kũmathengeesya vala ve Ngai na
kũkwata maũathimo ma Mwathani. Iĩ,
vate nzika, kwoo nĩ nzĩa ya kũthengeea
vakuvĩ na Ngai. Omĩtũkĩ Ngai Mwene
Vinya W'onthe akametĩkĩlyo mo teinĩ
Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ,
Usũtwe nĩ tei.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبًا عِنْدَ اللَّهِ وَصَلَوَاتُ الرَّسُولِ
أَلَّا يَأْتِيَهَا قُرْبَةً لَهُمْ سَبَدٌ خَلَهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

LUKU 13

100.Na kwa aingĩ mũno katĩ wa etĩkĩli
ma mbee nĩ Athani na Atetheesya ^{1**} na
asu ala mamaatĩle mo nesa vyũ na
mwĩkalo mũseo, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwendeew'e nĩmo nesa, namo
nĩmendeew'e nĩ We nesa na We
nũseũvĩtye Mĩũnda Ila Iĩvĩtĩlaa mbũsĩ
uungu wayo kwoondũ woo. Mo
makekalaa vo tene na tene. Usu nĩw'o
ũkĩlyo mũnene.

وَالسَّيْقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهْجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ
وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾

101.Na katĩ wa Alaavu ma weũnĩ
kũmũthyũlũlũka inyw'ĩ amwe nĩ
angangani; na amwe ma andũ ma
Madina ota ũu. Mo maendee nthĩnĩ wa
wangangani. We ndũmesĩ mo; Ithĩ
nĩtũmesĩ mo. Ithĩ tũkamasĩlĩla mo keli;
na Indĩ makanengeleanĩlw'e ũsilĩlo
mũnene.

وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُنْفِقُونَ ؕ وَمِن
أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُوا عَلَى الْبَيْتِ لَا تَعْلَمُهُمْ
نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَخَّطَ اللَّهُ عَلَيْهِم مَّرَاتٍ ؕ ثُمَّ يَرْدُّونَ إِلَى
عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿١٠١﴾

* Kuma Makka

*Medina.

102. Na *ve angĩ* ala maumbũlĩte mavĩtyo moo. Mo nĩmavulanilye wĩla mũseo na ũngĩ *Ula waĩ* mũthũku. Nokwĩthwa Ngai Mwene Vinya W'onthe akamelekela mo na ũuu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩi-Mũno-Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَاٰخَرُونَ اعْتَرَفُوْا بِذُنُوْبِهِمْ خَلَطُوْا عَمَلًا صَالِحًا
وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَىٰ اَللّٰهُ اَنْ يَّتُوْبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اَللّٰهَ
غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٠٢﴾

103. Osa nthembo kuma ũthw'iinĩ woo, nĩkana ũtonye kũmathesya na kũmathambya nayo. Na voya kwoondũ woo; ow'o, mboya yaku nĩ wambĩĩĩĩlyo wa mũuo kwoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ
بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ اِنَّ صَلٰتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ وَاَللّٰهُ
سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ﴿١٠٣﴾

104. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula wĩĩĩĩĩlaa nthembo kuma kwa athũkũmi Make na Umbũlaa nthembo, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula Usyokeaa-Andũ-Kaingĩ *na ũuu*, na Ausũtwe nĩ tei.

اَلَمْ يَعْلَمُوْا اَنَّ اَللّٰهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهٖ وَ
يَاْخُذُ الصَّدَقٰتِ وَاَنَّ اَللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿١٠٤﴾

105. Na asya, 'Ikai ũndũ inyw'ĩ mũtonya' Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akasisya meko menyu na Mũtũmwa Wake ota ũu na etĩĩĩĩli. Na inyw'ĩ mũkatũngwa Kwake ũla wĩĩĩ, Mũmanyi wa maũndũ ala matonekaa na ala monekaa; Īndĩ akamũtavya maũndũ ala inyw'ĩ mweekaa.

وَقُلْ اَعْمَلُوا فِىْ سَبِيْلِ اَللّٰهِ عَمَلَكُمْ وَّرِسُوْلُهُ وَالْوٰثِقُوْنَ
وَسَتُرَدُّوْنَ اِلٰى عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿١٠٥﴾

106. Na *ve angĩ* ala mekalaa meteele ũtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nũtonya kũtw'a kũmasĩĩĩla mo kana We nũtonya kũmelekela mo na ũuu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

وَاٰخَرُونَ مُّجْرَوْنَ لِاَمْرِ اَللّٰهِ اِمَّا يَعِظُكُمْ فَاْتُوْبُوْا
عَلَيْهِمْ وَاَللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ﴿١٠٦﴾

107. Na *katĩ wa angangani ve* asu ala makĩte mũsikiti nĩkana manange *Isilamu*

وَالَّذِيْنَ اتَّخَذَ اَوْ مَسْجِدًا ضِرَآءًا وَكُفْرًا وَتَفَرِّقًا

na *kUtheesya* ūlei na *kUte* ūaanŋku katŋ wa etŋkŋli, na *kUnengane* vandū va kwŋvitha kwa asu ala maminŋte *kUmOkwatŋsya* Ngai Mwene Vinya W'onthe kaū na Mūtūmwa Wake; Namo vate nzika, makeevŋta: 'Ithyl tūiendaa ūndū ateo ūseo;' Indŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūkūsŋ kana mo vate nzika nŋ akengani.

108. Ndūkaūngame *kUvoya* nthŋnŋ waw'o. Mūsikiti ūla waakiwe nthŋnŋ wa ūtheu kuma mūthenya ūla wa mbee vate nzika nŋw'o waŋŋte mūno mbee wa *kUūngama* ūvoyee nthŋnŋ waw'o. Nthŋnŋ wa w'o ve andū ala mendaa *kUthew'a*, na Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala metheasya mo ene.

109. We Indŋ, ūla waiie wambŋlŋllyo wake tūlū wa w'ia wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūtanu Wake nŋwe mūseo kana nŋ we ūla waiie wambŋlŋllyo wake tūlū wa ngūka ūla yololoetw'e nŋ kŋw'ū ūla yavalūkile vamwe nake nthŋnŋ wa Mwaki wa Ngiena? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andū ala mekaa naŋ.

110. Mwako ūu woo, mo mokŋlŋllye, ūkeethwa wŋ wambŋlŋllyo wa *kUlea* kwŋw'ana na nzika ngoonŋ syoo, *kUvika* ngoo syoo itaanŋsye na *kUtilangwa* tūlungu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ Umanyi-W'onthe, Mūŋ.

LUKU 14

111. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūthooete mathayū ma etŋkŋli a ūthw'ii woo vandū va Mūūnda wa Itunŋ

بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَارْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
مِنْ قَبْلُ وَلِيَحْلِفُوا إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَ وَاللَّهُ شَهِدٌ
إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ③

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَلَسَّجِدِ أَتَيْسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَلٍ
يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يَحْتَبُونَ أَنْ يَنْظُرُوا
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ ④

أَفَمَنْ أَتَى عَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ
خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَتَى بُنْيَانَهُ عَلَى شِقَا جُرُفٍ هَارٍ
فَأَنْهَارُهُ فِي تَارٍ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِمِينَ ⑤

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ
إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ⑥

إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لِيُقَاتِلُوا

Ūla mo makethwa naw'o; mo mokitaa kwoondŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo nŭmoaa namo nŭmoaawa---- Ūtianŭ Ūla Ūtalea kwŭthŭwa *Ūla We-Mwene watw'ie* nthŭnŭ wa Tola, na Ūvoo-Mŭseo, na Kulani. Na nŭŭ Ūla wakŭŭkŭŭka Ūtianŭnŭ Wake kŭvŭŭta Ngai Mwene Vinya W'onthe? Tanai, ŭndŭ, nŭndŭ wa Ūtianŭ Ūla mwatianŭe Nake; na Ūsu nŭw'o Ūkŭlyo mŭnene.

112. *Mo nŭ mo* ala mamŭalyŭkŭŭlaa *Ngai* na *wŭilo*, ala mamŭthaithaa *We*, ala mamŭtaŭaa *We* ala maendaa ŭŭŭŭ wa nthŭ *maimŭthŭkŭma We*, ala mamŭkumanŭaa Ngai, ala matulasya-ndu na mothyŭ moo *Mboyanŭ*, ala meylaa kwŭkwe nesa na kŭvatana ŭthŭku, na ala masyaŭasya mŭvaka ŭla *yiŭwe* nŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na kŭmanenge ŭvoo mŭseo asu ala metŭkŭlaa.

113. Ti ŭŭŭŭ wa Mwathani na asu ala metŭkŭlaa kŭmetŭsya athaithi ma mŭvw'anano ŭkeo *kwa Ngai*, ona ethwa nŭ ma ndŭŭ ya mŭkaufŭ, ŭtina wa kŭmanyŭka vyŭ ŭtheinŭ kana mo nŭ andŭ ma Ngienanŭ.

114. Na Avalamu kŭmwŭŭŭsya ŭthe ŭkeo no ŭndŭ wa Ūtianŭ Ūla we watianŭe Nake ŭndŭ yŭla wawuanŭw'e kana we nŭ mŭmaitha wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we nŭweevathanie nake. Vate nzika, Avalamu aŭ na ngoo mbololo, mŭmŭŭŭsya.

115. Na ti ŭŭŭŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kŭtuma andŭ mathyoeka ŭtina

وَيَقُولُونَ وَعَدُا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ
وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبِشِرُوا
بِمَبْعَثِ الْإِسْمَاءِ بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١٥﴾

الشَّاهِدُونَ الْغَيْدُونَ الْجِدُونَ السَّابِقُونَ الزُّكُوفُ
الشَّجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَالْحَفِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَلَشَرَّ الْأُمَمِينَ ﴿١١٦﴾

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ
وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٧﴾

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِابْنِهِ إِيْلًا عَنْ قَوْلِهِ
وَعَدَهَا إِنَّا لَهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ
إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٨﴾

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ
حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنَ لَهُمْ مَا يَفْعَلُونَ إِنَّ اللَّهَ رَكِيزٌ ﴿١١٩﴾

wa We kúmatongoesya kúvika We amony'e nesa vyū maŋndū ala mo maŋŋtwe nĩ kwĩsŋvĩana namo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋsyĩsĩ syĩndŋ syonthē nesa.

116.Vate nzika, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula ŋsumbĩ wa matu na nthĩ ne Wake. We nŋnenganae thayū na nŋetae kĩkw'ŋ. Na inyw'ĩ mŋi na mŋnyanya kana mŋtetheesya ŋtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

117.Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika nŋmwelekele na tei Mŋtŋmwa Wake na Athami na Atetheesya ala mamŋatŋŋe we nthĩnĩ wa saa wa thĩna, ŋtina wa ngoo imwe sya nguthu yoo maĩ vakuvi kwelelŋka. We nĩwamelekele na tei ŋngĩ. Vate nzika, We nĩ Mŋuu kwoo, Usŋŋtwe nĩ tei.

118.Na ala atatū ala matiiwe ŋtina, kŋvika nthĩ yooneka yĩ ntheke mŋno kwoo vamwe na ŋnene wayo w'onthe, na mathayū moo *ota ŋu* mathekevwa kwoo, namo mamanya vyū kana vai wĩvitho vandū vangĩ ateo Kwake-Mwene. Indĩ We nĩwamelekele mo na tei nĩkana mo matonye kŋalyŋka kŋmwelekela We. Vate nzika, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula *usyokeaa-KaingĩE-na ŋuu* na Ausŋŋtwe nĩ tei.

LUKU 15

119.Inyw'ĩ ala mwĩŋkĩlaa! Mŋkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŋthĩwai vamwe na ala ma w'o.

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مَلَكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ نَجِي
وَيُيْتُّكُمْ مَالَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ
تَلِي وَلَا نَصِيرٍ ⑤

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ
الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا
كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ
إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ ⑥

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا كَيْتَ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا
رَحَبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا أَنْ لَا مَلْجَأَ
مِنَ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ
هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ⑦

يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ ⑧

120.Andũ ma Madina na ala mamathyũlũlũkĩte maumĩte katĩ wa Aalavu ma weũnĩ mayallĩte kwĩkala ĩtina wa Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'ontha kana mende mathayũ moo mbee wa thayũ wake. Uu nĩweekĩkie nũndũ mo mayaaona thĩna kana waũni kana mĩnoo, kana nzaa, kwoondũ wa nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'ontha, kana makakinya nzĩla ĩla ĩmathatasya alei ona kana makona ũtandĩthyo ĩlũlũ wa mũmaitha, ĩndĩ ve wĩla mũseo ũla ũandĩkĩtwe ĩlũlũ woo nũndũ wa wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontha ndaekaa ĩtuvi ya ala mekaa moseo yae.

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْصَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَأْكُلُونَ مِنْ عَذَابٍ نِيلًا إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ بِهِ عَبْدٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْحَسَنِينَ ﴿٣٥﴾

121.Namo mayumasya mbesa ona imwe, nini kana nyingĩ, onamo maikĩlanĩlasya mwanda, ĩndĩ nĩkũandĩkĩtwe kwoondũ woo, kana Ngai Mwene Vinya W'ontha nũtonya kũmanenge ĩtuvi yĩla ĩseo vyũ nũndũ wa maũndũ ala mo meekie.

وَلَا يَنْفَعُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾

122.Kũitonyeka kwa etĩkĩli kumaala onthe vamwe. Nĩkĩ, ĩndĩ, vate kuma nguthu kuma kwa kĩla mbaĩ katĩ woo makathi vamwe nĩkana mo matonye kũkwata ũmanyi mũseo wa ndĩni, na nĩkana mo matonye kũmakaany'a andũ moo masyoke vala maĩ, nĩkana mo matonye kwĩsũvĩana na ũthũku?

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿٣٧﴾

LUKU 16

123.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Ukitai na amaitha ala me vakuvĩ nenyu na nĩmone ũlũmu ũte wa kũleela nthĩnĩ wenyu; na manyai kana Ngai Mwene Vinya W'ontha E-vamwe na ala alũngalu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٨﴾

124.Na yĩla Kĩlungu kyaatheew'a, ve

وَلَإِنَّا مَا أَنْزَلْنَا سُورَةَ فِتْنَهُمْ مَنْ يَقُولُ لَا كُفْرَ زَادَنَاهُ

amwe moo maasya, 'Nūū katī wenyu ūla Kīlungu kīī kīmwongelelee mūtkīto?'
 ۳۲

هَذِهِ آيَاتُهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَرَادَتْهُمْ إِيمَانًا
 وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ۳۲

Indī kwa ala metīkīlaa, nīkīmongelaa mūtkīto woo namo nīmatanaa.

125. Indī kwa ala mena ūwau nthīnī wa ngoo syoo, kīmongeleelaa īko yingangī ūlū wa īko yīla menu yo yu, namo makusaa me alei.

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَرَادَتْهُمْ رِجْسًا
 إِلَى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ۳۳

126. Mo nomonaa kana nīmekīlawa ītatwanī kīla mwaka īmwe kana kelī? Namō mayīlilaa, ona maitonya kūtaīka.

أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ عَامٍ مَقْرَةً أَوْ
 مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذْكُرُونَ ۳۴

127. Na oyīla Kīlungu kyatheew'a, masyaanasya mūndū na ūla ūngī, makyasya, 'Ve mūndū ona ūmwe ūmwonaa inyw'ī?' Indī mo nīmaalyūkaa makathi. Ngai Mwene Vinya W'onthē nūalyūlīte ngoo syoo nūndū mo nī andū ala matatonya kūmanyā.

وَإِذَا مَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ نَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ هَلْ يَرَاهُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ
 بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ۳۵

128. Vate nzika, Mūtūmwa nīūkīte kwenyu kuma katī wenyu ene; maūndū ala mamwīw'īthasya kyeva nī ala matonya kūmūlikya inyw'ī thīnanī; we e kīthito nūndū wa kūmanyā mwīkalo wenyu; na kwa etīkīli we nī Mūuu, Usūlīte nī tei.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا
 عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ
 رَحِيمٌ ۳۶

129. Indī mo maalyūka, asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthē nūmbīanīe nyie. Vai Ngai ateo We. Nyie nīlīte wīkwatyo wakwa nthīnī Wake, na We nī Mwīlīfi wa Kīvīla-Kya-Usumbī kī vinya.'

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
 عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۳۷

سُورَةُ يُنُسَ مَكِّيَّةٌ

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtanŵ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ūlau, Usŵtwe nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Raa Nyie nŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Woni-W'onthe. Ino nŵ Mŵsoa ya Ivuku yŵla yusŵtwe nŵ ūŵ.

الرَّحْمَنُ تِلْكَ آيَةُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ②

3. Nŵ ūndū wa ūseng'yo kwa andū ala Ithyl tūmatheesye ūvuany'o na mūndū kuma katŵ woo *akyasya*, 'Makaany'ei andū ma nthŵ na matav, ei ūvoo mūseo asu ala metŵkŵlaa kana ve wŵkalo wa w'o kwoondū woo wŵna Mwŵaŵi woo.' Alei maasya, 'Vate nzika, ūū nŵ mūoi wŵyonanŵtye.'

إِن كَانَ لِلنَّاسِ عِجَابٌ أَنَّنَا أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ وَتَنهَمَانِ

أَنذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ

صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ

مُفِينٌ ③

4. Ow'o, Mwŵaŵi wenyu nŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula woombie matu na nthŵ nthŵnŵ wa mavinda thanthatū, na ūndŵ We atŵnŵka We-Mwene Kŵvŵlanŵ-Kya-Usumbŵ; We akŵyŵlaŵa kŵla kŵndū. Vai mwŵw'anŵthya *katŵ Wake* ateo kwa ūla We ūmwŵŵkŵlŵtye. Usu nŵ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwŵaŵi wenyu, kwa ūu, mūthaithei We. ūndŵ inyw'ŵ nomūkataŵka?

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي

سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْأُمُورَ مَا

مِنْ شَيْءٍ إِلَّا مِنْ عِنْدِهِ ذُكِّرَكُمْ اللَّهُ رَبَّكُمْ

فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ④

5. Kwake nŵkw'o mūkasyoka inyw'onthe. Utianŵo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵ wa w'o. Vate nzika, We nŵwambŵŵŵlasya ūmbi, na ūndŵ aŵŵtūngŵlŵŵla ŵngŵ, nŵkana atonye kūmaŵva asu ala metŵkŵlaa na kŵŵka meko maseo, na ūlūngalu; na kwa asu ala maleaa kŵŵŵkŵla, mo makeethwa na kyaŵnyw'a kya kŵw'ū kŵtheŵkŵte, na ūsŵŵlo wŵ woo, nūndū mo nŵmaleile kŵŵŵkŵla.

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ

الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا

الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ

خَمِيرٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ⑤

6. We nĩ We Ula woombie syŭa yĩna kyeŋi kĩtheu na mwei ūmulĩkaa, na aitw'ĩla ithŭmŭo, nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭmanyā ūtalo wa myaka na ūtalo wa ñinda. Ngai Mwene Vinya W'onthē ndombĩte ii ateo kwa ūla w'o. We atavanasya Syama kwa ūkuvĩ kwa andũ ala mena ūmanyi.

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ①

7. Nĩw'o, nthĩnĩ wa ūalyŭko wa ūtukũ na mŭthenya, na nthĩnĩ wa syonthe ila Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmbĩte matunĩ na ūlũ wa nthĩ ve Syama kwa andũ ala akĩma-Ngai.

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ②

8. Asu ala matamanthaa kŭkomana Naitũ na meanĩwe nĩ thayũ wa nthĩ ĩno, na mew'aa mathŭmŭĩte nthĩnĩ wayo, na ala matasyaĩsyaa Syama Siitũ---

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاطْمَأَنَّنُوا بِهَا وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَافِلُونَ ③

9. Aa nĩmo ala wĩkalo woo nĩ Mwakinĩ, nŭndũ wa ūndũ mo meekie.

أُولَٰئِكَ مَا لَهُمْ مِنَ النَّارِ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ④

10. Indĩ kwa asu ala metĩkĩlaa, na kwĩka meko maseo---Mwĩafi woo akamatongoesya nŭndũ wa mŭĩkĩlũ woo. Mbũsĩ ikavĩĩlaa uungu woo Mĩũndanĩ ya utanu.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِآيَاتِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ⑤

11. Mboya syoo vau nthĩnĩ ikeethwa 'Utheu wĩthwe Waku We, Ame Ngai Mwene Vinya W'onthē!' na ngethi syoo ikeethwa, 'Mŭuo.' Na mŭminŭkĩlyo wa Mboya yoo ūkeethwa, 'Ndaĩa syonthe syĩthwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē, Mwĩafi wa nthĩ syonthe.

دَعَوُهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَنَحْمُكَ فِيهَا سَلَامٌ ۖ وَأُخْرٍ دَعَوُهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ⑥

LUKU 2

12. Na kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthē nŭmakalaatĩlaa andũ athũku ūla

وَلَوْ يَخِفُّ اللَّهُ لِلنَّاسِ لَاسْتَبَجَلَهُمُ بِالْخَيْرِ لَئِنْ أَرَادْتُمْ أَنْ تُجِدُوا اللَّهَ فَعَلَهُمْ قَدْ رَدُّوا الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ⑦

mekite tondū mo mekalaatle *kūmbany'a* ūthw'ii, mūminūkīlyo wa īvinda yoo ya thayū yīthwa yaetiwe ūlū woo. Indī Ithyī nītūmaekaa asu ala matamanthaa kūkomana Naitū mangange mana nthīnī wa ūthūku woo.

13. Na yīla thīna wamūvalūkīla mūndū, we nūtūwīkaīlaa Ithyī, akomete na wea, kana ailyī nthī, kana aŋgeme; Indī yīla Ithyī twamūthīnūkyā, aendaa we ta ūtaatūthaita Ithyī ona vanini tūsisye thīna ūla ūmūkwatīte. Uu nīw'o meko ma anangi monekaa me maseo methonī moo.

وَأَمَّا الْإِنْسَانُ الْفَرُّدَانَا لِحُجَّتِهِ أَوْ قَاعِدَا
أَوْ قَائِمَا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ صُورَهُ مَرَّكَانَ لَمْ يَذُنَّا
إِلَّا صُرُفَتَهُ كَذَلِكَ زَيْنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ۝

14. Na Ithyī nītwasyanangie nzyawa mbingī ila syai mbee wenyu yīla syeekie mothūku, oyīla Atūmwa nīmookīte kwoo *mbee wa ūu* mena Syama nthēu, Indī mo mayaaītkīla. Uu nīw'o Ithyī tūmaīvaa avītany'a.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا
وَجَاءَ نَهُمُ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا
كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ۝

15. Indī, Ithyī nītwanūtw'īkīthisye inyw'ī atīwa ūlū wa nthī ītina woo, nīkana Ithyī tūtōnye kwona ūndū inyw'ī mūtōnya kwīka.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ خَلِيفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ ۝

16. Na yīla mo meūsomewa Mīsoa Yaitū Mītheu, asu ala matamanthaa kūkomana Naitū maasya, 'Etei Kulani Ingī eka īno kana mūmīkūany'e.' Asya, 'Ti ūlū wakwa kūmīkūany'a kwa kwenda kwakwa mwene. Nyie nīatīlaa maūndū ala navuanīw'a tū. Ow'o, nyie nīngūkīla, ethwa nīngūlea kūmwīw'a Mwīaī wakwa, nūndū wa ūsīllo wa ūla Mūthenya Mūnene.'

وَإِذَا نُنَظَّرُ عَلَيْهِمْ أَيَّامُنَا يَنْتَظِرُ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ
لِقَاءَنَا أَنْتِ بَعْدَ أَنْ عَرِضْنَا إِلَيْهِ قُلْ مَا يَكُونُ
لِي أَنْ أُبَدِّلَ مِنْ بَلَدٍ قُلْ إِنِّي أَخِيعُ إِلَّا مَا يَوَسَّى
إِنَّ إِيَّانَا أَخَافُ إِنْ عَصَيْتَ رَأَيْتَ عَذَابَ يَوْمٍ عَرِضْنَا

17. Asya, 'Kethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwendie, Nyie ndyīthwa

قُلْ تَوَسَّلْ إِلَى اللَّهِ مَا تَلَوْتُمْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَزِدُّكُمْ بِهِ

namŭsomeie inyw'I, ona We ndethwa amŭmanyithŭye inyw'I yo, Ow'o, Nyie nŭnkalŭte katŭ wenyu nthŭnŭ wa thayŭ wakwa w'onthe mbee wa ŭŭ. Indŭ inyw'I nomŭkamanya?'

18.Nŭŭ ŭla wanangaa ŭlŭngalu na kŭlonzo mbee wa ŭla ŭseŭvasya ŭvŭngŭ ŭlŭ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana we ŭla ŭmŭtusaa Mŭsoa Yake ta ya ŭvŭngŭ? Vate nzika, avŭtany'a maikaŭla ona vanini.

19.Na mo nŭmathaithaa vandŭ va Ngai Mwene Vinya W'onthe kŭla kŭtamaunaa kana kŭmaetee wasyo; namo maasya. 'Aa nŭmo ew'anŭthya maitŭ na Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, Inyw'I mŭkamŭmanyithya Ngai Mwene Vinya W'onthe kŭndŭ kŭla We ŭtakŭsŭ matunŭ na ŭlŭ wa nthŭ?' We nŭ Mŭtheu, E-ŭlŭ Mŭno kŭasa na ila mamwŭananasya *We nasyo*.

20.Na andŭ onthe ma nthŭ maŭ nguthu o ŭmwe, indŭ mo nŭmavathŭkanganie; na kethwa ti ndeto ŭla yatongoetye mbee kuma kwa Mwŭafi wenyu, ŭvoo woo wŭthwa weekŭtwe ŭsiŭlo kwŭlanana na maŭndŭ ala mo mavathŭkanganŭaa nthŭnŭ wamo.

21.Namo maasya, 'We aleete kŭtheew'a Kyama kuma Kwa Mwŭafi wake nŭkŭ?' Asya, 'Maŭndŭ ala matonekaa nŭ na Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ŭu, eteelai; Nyie nŭ vamwe nenyu katŭ wa ala meteelaa.'

قَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا مِّن قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٥﴾

مَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمَجْرُمُونَ ﴿١٥﴾

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ اتَّبِعُونِ اللَّهَ يَهْدِيكُمْ فِي السُّبُلِ وَلَا فِي الْأَرْضِ تُجْتَنَبُ وَيُطْعَمُ عَتَا يُشْرِكُونَ ﴿١٥﴾

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِيهِمْ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٥﴾

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٥﴾

LUKU 3

22. Iivinda yila Ithyl twamasamithya tei andũ ala malũmĩtw'e nĩ kyeve, mo mambĩlĩlasya kũmĩsuka Mĩsoa Yaitũ. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Mĩtũkĩ mũno kwa kũseũvya nzaama: vate nzika, Atũmwa Maitũ nĩmasũvĩlĩte Ƨtalo wa nzaama sya maũndũ ala inyw'ĩ mũũsama.

23. We nĩ We Ula ũmũtonyethasya inyw'ĩ kũthi kyalo tũlũ wa nthĩ nyũmũ na ũkanganĩ kũvika yila mwĩ nthĩnĩ wa Ngalawa na nĩmaendaa nasyo vamwe na kĩseve kyai na nĩmatanĩaa nthĩnĩ wayo, *kĩseve kyai* nĩkĩmĩvĩtũkaa na itulumo nĩsyũkĩlaa tũlũ wayo kuma kĩla ngalĩ namo nĩmasũanĩaa nĩ athyũlũlũke, *ĩndĩ* mamwĩkaĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe makyathana ũkĩĩku wa mũkĩĩo Kwake We, *makyasya*, 'We watumya nthĩnĩ wa ũndũ ũũ, vate nzika, tũkeethwa katĩ wa ala matũngaa mũvea.'

24. Inyw'ĩ andũ, mothũku menyu me tũlũ wenyu ene tũ—Ūtanu wa thayũ ũũ wa yu tũ. Na ĩndĩ Kwitũ nĩkw'o kũkethwa kwĩ ũalũko wenyu; na Ithyl tũkamũmanyĩthya inyw'ĩ ũndũ inyw'ĩ mweekaa.

25. Ngelekany'o ya thayũ tũlũ wa nthĩ nĩ ta ya kĩw'o kĩla Ithyl tũtheeasya kuma ĩtunĩ. Na ĩndĩ kyo kĩvulanasya imea sya nthĩ ila syelĩ andũ na indo maĩsaa. Iendeeaa kwĩthwa ũu kũvika nthĩ ĩkanakava na malaa yĩna wanake mwĩanĩu na wĩw'aa ũkatw'ĩka wendo— ĩndĩ asu ala methĩlawa naw'o, nĩvathecaa ũtw'io Witũ na kĩthũũlũmũkĩlũ ũtukũ kana mũthenya. Na ĩndĩ Ithyl

وَلَمَّا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِن بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّنَهُمْ إِذًا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا نَكُرُّونَ ۝

هُوَ الَّذِي يُسَيِّرُكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَدْتُمْ بِهِمْ يَرْجِعُ طَيْبَةً وَفَرَّوْا بِهَا جَاءَ تَهَايُجٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ أَنجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۝

فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بُغِيَكُمْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ تَتَعَاطَى الْحَيَوَةُ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَوَةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازِيدَتْ وَكُنَ أَهْلُهَا أَنَّهُمْ قَدْ رُؤُوا عَلَيْهَا آيَاتِهَا

túÚtw'íkíthasya ta mÚÚnda mÚfme ta útanáf vo íoo. Uu nŵw'o Ithyí tÚvuanasya Syama kwa andÚ ala masÚanfaa.

26.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe etanfaa wíkalo wa mÚuo, na amÚtongoeasya nzÍanÍ Íla ya w'o ÚlaWe wendaa.

27.Kwa asu ala mekaa meko maseo, vakeethwa na ũuvi Íseo vyÚ na ÍÚÚ wa Úu, *maÚathimo* maingÍ. Na kÍvindu kana ntheko iikamavw'Íka mothyÚ moo. Aa nÍmo ekalí-ma-ItunÍ; vo nÍvo mo makekalaa.

28.Na *kwa* asu ala mekaa meko mathÚku, ÚsilÍlo wa ÚthÚku Úkeethwa wÍanene naw'o, na ntheko ikamavw'Íka mo. Makeethwa matena mÚndÚ wa kÚmasÚvÍa vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe. *Namo makooneka* mothyÚ moo tamavw'íkítwe nÍ isio sya ÚtukÚ. Aa nÍmo ekalí-ma-MwakinÍ, vo nÍvo mo makekalaa.

29.IsÚvÍei mÚthenya Úla Ithyí tÚkamombany'a mo onthe vamwe, na ÍndÍ Ithyí tÚkamataavya asu ala masyÍananasya ngai ingÍ na Ngai, 'Íkalai ovala mÚf---inyw'Í na ngai atindany'a menyú.' ÍndÍ Ithyí tÚkamataanany'a mo; na asu ala mamasÚanfaa ta atindany'a makaasya, 'Ti ithyí ala inyw'Í mwathaithaa.'

30.'Kwa Úu Ngai Mwene Vinya W'onthe nÍ NgÚsÍ mbÍanÍu katÍ wenyú naitÚ. Ithyí tÚyaamanya Úthaiti wenyú ona vanini.'

أَمَرْنَا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَافِيًا كَانَ أَمْ لَمْ نَكُنْ
بِالْأَمْسِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ
إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥١﴾

لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْخُسَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ
قَتَرٌ وَلَا ذُلٌّ أَتَوَلَّكَ أَحْصَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٥٢﴾

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَنَةٍ أَوْ بَعْضِهَا
تَرَهُهُمْ ذُلٌّ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ حَاجِمٍ كَانُوا
أَعْيَتْ وَوُجُوهُهُمْ قَطَعًا مِنَ الْإِلِّ مُظْلِمًا أَتَوَلَّكَ
أَحْصَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٥٣﴾

وَيَوْمَ نَخْشِرُهُمْ جَنِيًّا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا
مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاءُكُمْ فَرَلَيْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ
شُرَكَاءُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا تَعْبُدُونَ ﴿٥٤﴾

فَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ
عِبَادَتِكُمْ لَغَوِيلِينَ ﴿٥٥﴾

31. Kila thayu Okamanya kila waafile ni kutongosya mbee. Namo makatungwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwilaŵi woo wa w'o, na maundu onthe ala mo meeseuvise makamaŵa.

LUKU 4

32. Asya, 'Nuu ūla ūmūnengae inyw'i ūtethyo kuma ūlū na nthi? Kana nuu ūla wīna ūtonyi ūlū wa matū na metho? Na nuu ūla umasya ūla mūkw'ū kuma kwa ūla wī thayu? Na nuu ūla ūmasumbika maundu onthe?' Mo makaasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Indī asyai, 'Inyw'i nomūkauma mīendeleni yenyu mīhuku?'

33. Usu ni We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwilaŵi wenyu wa w'o, kwa ūu ni kyaū kītiele ītina waw'o ateo īvityo yīyonanītye? Inyw'i indī, mwīalyūlwa ata kuma nthīnī wa w'o?

34. Uu nīw'o ndeto ya Mwilaŵi waku yīkīthītw'e ya w'o kwa asu ala matūlaa mīao, nīkana maiketkīle.

35. Asya, 'Ve ūmwe katī wa atindany'a menyu ūla wambīlīlasya ūmbi, na indī akīūtūngīlīlā?' Asya, 'No Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ūla wambīlīlasya ūmbi na indī akīūtūngīlīlā. Inyw'i mwai mūtonya ata indī kūthyoe kw'a?'

36. Asya, 'Ve īmwe katī wa ngai --- mūtindany'a wenyu ītongoasya nthīnī wa w'o? Asya, 'Nī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūtongoasya nthīnī wa w'o. Indī We ūla ūtongoasya nthīnī waw'o nī We waiŵe nī kūatīlwa kana nī we ūla

هَٰذَا لَكَ بَلَاؤُ كُلِّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا إِلَى اللَّهِ مَوْلَهُمُ الْحَقُّ وَصَلَّ عَنْهُمْ فَاكَاذِبَةٌ يَفْرَوْنَ ﴿٣١﴾

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّعْيَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يَدْبُرُ الْأُمُورَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾

فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ ۚ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٣٣﴾

كَذَٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٤﴾

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدُو الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ قُلْ اللَّهُ يَبْدُو الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ﴿٣٥﴾

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾

Utamyona nzĩa we mwene ateo e mŭtongoesye? Indĩ inyw'ĩ mwĩna kĩ? Inyw'ĩ mŭtusaa ata?

37. Na aingĩ moo maatiĩaa vathei ateo kŭtalĩthya. Vate nzika, kŭtalĩthya kŭĩtonya kwĩkala vandũ va ũw'o ona vanini.

38. Na Kulani ĩno ndĩtonya kwĩthwa yaumiw'e nĩ mŭndũ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ũtee wa ũu, yĩanĩĩasya maŭndũ ala me mbee wayo na nĩ ũalyũlo wa Mwĩfao wa Ngai. Vai nzika nthĩnĩ wayo. Yo yumĩte kwa mwĩfai wa nthĩ syonthe.

39. Mo measya, 'We nŭyĩseũvĩtye?' Asya, 'Etei Indĩ Kĩlungu kĩfilyĩ takyo, na ĩtyai ũtethyo kuma kwa onthe ala mŭtonya ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o.'

40. Aiee, Indĩ mo nĩmaleete maŭndũ ala mate na ũmanyi wamo na ũ-w'o wamo ndwaamavikĩa. Na ota ũu ala maĩ mbee woo nĩmaũleile ũla w'o. Indĩ kwa sisyai ũndũ mŭminũkĩlyo wa asu ala meekie naĩ!

41. Na katĩ woo ve *amwe* ala mawĩtkĩĩlaa, na Mwĩfai wenyu nŭmešĩ nesa asu ala maetae kĩthokoo.

LUKU 5

42. Na ethwa mo meũweta we ta mŭkengani, asya, 'Nyie ngakũw'a ĩũũ wa meko makwa nenyu kwoondũ wa meko menyu.

وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يَغْنَى
مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ۝

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يَقْتَرَعَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ
لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا
مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَكِنَّا يَا نَبِيَّ تَأْوِيلَهُ
كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ۝

وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ
۝ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ۝

وَأَنْ كَذَّبَكَ فَقُلْتُ نِي عَمَلِي وَلَكُمْ عَلَيْكُمْ أَنْتُمْ
بِرَبِّكُمْ وَمِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بِرَبِّي وَمِمَّا أَعْمَلُونَ ۝

43. Na katī woo ve *amwe* ala makwīthukīfasya we. Indī we nūtonya kūmwīw'īthya mūndū ūte matū ona ethwa mo maimanyaa?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَعِمُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَسْمِعُ الصُّمَّ
وَلَوْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ ۝٤٣

44. Na katī woo ve *amwe* ala maūsyasya we. Indī we nūtonya kūtongoesya kīlālinda, ona kau mo mayonaa?

وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ
وَلَوْ كَانُوا لَا يَبْصُرُونَ ۝٤٤

45. Kwa ūla w'o vyū, Ngai Mwena Vinya W'onthe ndamavīfasya andū ona vanini, Indī andū nīmamavīfasya mathayū moo ene.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا وَلَكِنَّ النَّاسَ
أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝٤٥

46. Na mūthenya nī ūla We ūkamombany'a onthe vamwe, *kūkooneka kwoō ta* mataaīkala ūlū wa nthī ateo kwa īsaa yīmwe ya mūthenya. Mo makamanyanaa mūndū na ūla ūngī. Ala mena wasyo mūno nī asu ala maleaa ūmbano wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na matatonya kūtongoew'a.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ
النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مَعْتَدِينَ ۝٤٦

47. Na Ithyī tūkaūt'w'īkīthya we ngūsī ya kīlungu kīmwe kya maūndū ala Ithyī twamathie mo kana tūkaūk'w'īthya we mbee wa ūu, ūalūko woo ūkeethwa wī kwitū; Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe akaūngama ngūsī ūlū wa ūndū mo mekaa.

وَأَمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ نَتَوَقَّعُكَ فَاِلَيْنَا
مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ ۝٤٧

48. Na kwa kīla mūvathūko wa andū ve Mūtūmwa. Kwa ūu yīla Mūtūmwa woo ūkaa nīkūtusawa katī woo na ūlūngalu, ona mo maivīfīaw'a.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولٌ فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ قُضِيَ بَيْنَهُمْ
بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ۝٤٨

49. Namo maasya, 'Utianī ūū ūkeanīw'a Indī ethwa inyw'ī mwī ma w'o'?

وَيَقُولُونَ حَتَّىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنَّ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝٤٩
قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ
لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَأْذِنُونَ

50. Asya, 'Nyie ndina ūtonyi wakwa mwene ūlū wa ūthūku ona wīva kana

سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ۝٥٠

Utandithyo ateo Undu Ngai Mwene Vinya
W'on the wendaa. Kwa kila andu
matetkila ve ivinda yltw'ltwe. Na
ivinda yoo yavika, maitonya kutiwa itina
ona kavinda kamwe, ona maitonya
kuyivituka mbee.'

51. Asya, 'Ndavyei nyie, ūsililo Wake ūkoka ūlūl wenyu ūtūkū kana mūthenya, mūvītany'a akatonya kūkīa ata ona ethwa nī kwa mītūkī?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَشْكُمَ عَذَابُهُ بَيَاتًا أَوْ نَهَارًا مَاذَا
تَسْتَعِجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥١﴾

52. 'Yīla īndī, ōkamūvalōkīla nīw'o
mōkawītīkīla? Kyaō! Yu! Na mbee wa
ūu inyw'ī nīmwendaa kūvika kwaw'o
kwīkalaate?

أَتَمَّ إِذَا مَا وَقَعَ امْتَمُّ بِهِ النَّنْ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ
تَسْتَعِجُونَ ﴿٥٧﴾

53. Na īndī nīvo ala meekie naī
makatavw'a, 'Samai inyw'ī ūsiiflo
wīkalaa. Inyw'ī mūiūtuvw'a ateo kwa
ūndū inyw'ī mweekaa.'

ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾

54. Namo meükülya we, 'Uu nŵ'o?
Asya, 'Iĩ, nĩĩvĩta na Mwĩaĩi wakwa!
Vate nzika, ũũ nŵ'o vyũ; na inyw'ĩ
mũitonya kũsiĩĩa.'

وَيَسْتَبِشُّوْكَ اِخْوَةُ هُوَ قُلْ اِنِّیْ وَرِثَیْ رَآءَهُ لَاحِقٌ
وَمَا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِيْنَ ﴿٥٧﴾

LUKU 6

55. Na ona kila thayo wika na Okethwa na syonthe ila syi ilo wa nthi, nokusyuma syonthe kwiyovosya nasyo w'o mwene. Namo makavitha wilo woo mawona usililo. Na utw'io ukaww'a kafi woo kwa ulungalu, namo maikavithw'a.

وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظِلْمًا مَّا فِي الْأَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرَوْا النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ وَفُتِنَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٠﴾

56. Asi! Vate nzika, kīla kyonthe ona kīva
kī matunī na ūlū wa nthī, nī kya Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Asi! Nīw'o

إِلَّا إِنْ يَشَاءُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ ذَكِيٌّ ۝٥٦

Utianŋo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ wa w'o. Indĩ aingĩ mũno moo mayĩsĩ.

57. We nĩ We Ula Ūnenganae thayŭ na
akaete kĩkw'ũ, na Kwake We nĩkw'o
inyw'ĩ mũkatũngwa.

هُوَ يَبِي وَيُنَيْتُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ٥٧

58. Inyw'ĩ mbaa andũ! Ow'o ūtao
nũmũvikĩe inyw'ĩ kuma kwa Mwĩalĩ
wenyu na mũito kwa kĩla ūwau ona wĩva
wĩ nthĩnĩ wa ngoo, na ūtongoi na tei kwa
etikĩli.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَشِفَاءٌ لِنَافِي الضُّرُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ ٥٨

59. Asya, ūũ w'onthe nĩkwĩsĩla nthĩnĩ wa
ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na
kwĩsĩla teinĩ Wake; kwa ūu, mo
nĩmatanĩe ūvoo ūsu. Ūu nĩw'o ūseo
mbee kũvĩta kĩla mo mombanasya.'

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ قَبِذْ لَكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ
خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ٥٩

60. Asya, 'Inyw'ĩ mũsũanĩte kana Ngai
Mwene Vinya W'onthe amũtheesye
inyw'ĩ kyaũya, na Indĩ mwĩkĩtw'ĩkĩthya
kĩmwe kĩtĩkĩlye na kĩmwe kĩvatane?'
Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũmwĩtĩkĩlĩtye inyw'ĩ ūu kana
mwĩseũvya ūvũngũ tũlũ wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe?'

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ
فِيهِ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ إِذِينَ لَكُمْ أَمْرٌ عَلَى اللَّهِ
تَقْتَرُونَ ٦٠

61. Asu ala maseũvasya ūvũngũ tũlũ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe masoanĩaa
ata tũlũ wa Mũthenya wa Ūthayũũkyo?
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
Ausũĩtwe nĩ ūlau kwa andũ onthe ma
nthĩ, Indĩ aingĩ mũno moo maitũngaa
mũvea.

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ٦١

LUKU 7

62. Na inyw'ĩ mũi Ondũ mũkwĩka, na
mũisomaa kuma Kwake kĩlungu ona

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَ

kĩmwe kya Kulani, na inyw'ĩ mũĩ ũndũ mwĩkaa, ĩndĩ irthĩ nĩtũmũsyallĩsyaa inyw'ĩ mwĩlikĩtye nthĩnĩ. Na vai kĩndũ kĩvithĩku ũthyũnĩ wa Mwĩalĩ wenyu---ona kĩla kĩna ũito wa kaveke kanini kana mũnini mbee wa ũu, kana kĩnene mbee wa ũu ũũũ wa nthĩ kana matunĩ----ĩndĩ kyo nĩkĩandĩke nthĩnĩ wa Ivuku ĩtheu.

63. Sisyai! Anyanyae ma Ngai Mwene Vinya W'ontho vate nzika, maikethwa na w'ia, ona maikew'a kyeve----

64. Asu ala meetĩkĩlile na meekie ũlũngalu vyũ.

65. Ve ũvoo mũseo kwoo nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ ĩno na Itunĩ *ota ũu*---vai ũalyũko ndetonĩ sya Ngai Mwene Vinya W'ontho; ow'o ũsu nĩ ũtanu mũnene.

66. Na ndeto syoo iikakwĩw'ĩthye kyeve we. Vate nzika, ũtonyi w'ontho nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. We nĩ Wĩw'i-W'ontho, Umanyi-W'ontho.

67. Asi! Nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩla ona kĩva kĩ matunĩ na kĩla ona kĩva kĩ ũũũ wa nthĩ. Asu ala mavoyaa atindany'a ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ow'o mo maimaatĩlaa mo. Mo mai kĩndũ maatĩlaa ateo ũsũanĩo na malikaa nthĩnĩ wa maũndũ ma kũtalĩthya.

68. We nĩ Ula ũseũvĩtye ũtukũ kwoondũ wenyu nĩkana mũtonye kũthũmũa nthĩnĩ waw'o, na mũthenya ũmulĩkaa. Vate nzika, nthĩnĩ ve Syama kwa andũ ala methukĩĩsyaa.

لَا تَعْلَمُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا نَحْنَا عَلِيمٌ شُورًا إِذْ تُنْفِصُونَ
فِيهِ وَمَا يَذُوبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ
وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا
فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ اللَّهُ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۝

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ۝

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ لَا يَتَذَكَّرُ
إِلَّا اللَّهُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ۝

وَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا هُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ ۝

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا
يَسْمَعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءُ إِن
يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ آيَاتٍ لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَ النَّهَارَ
مُبْصِرًا إِن فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ۝

69. Mo maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwiyoseete mwana We-Mwene.' We nĩ MŪtheul.' We nĩwĩyanĩtye-Mwene na nĩ Syake syonthe ona syĩva ila syĩ matunĩ na ũŪũ wa nthĩ. Inyw'ĩ mŪi na Utonyi ũŪũ wa ũndũ ũũ. Inyw'ĩ mwĩneena ũŪũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũndũ ũla mŪtesĩ?

70. Asya, 'Asu ala maseŭvasya ŐvŪngũ ũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe maikaĩla.'

71. Mo makeethwa na ũtandĩthyo wa kavinda ũũ wa nthĩ ũno. Indĩ ũalũko woo nĩ Kwitũ. Indĩ Ithyĩ tũkamasamĩthya ũsilĩlo wĩ woo; nũndũ mo mayaĩ metĩkĩla.

LUKU 8

72. Na masomee mo ũvoo wa Noa, yĩla wamatavisye andũ make, 'Inyw'ĩ andũ makwa, ethwa kwĩkala kwakwa vamwe na Ngai na kũmũlilikany'a inyw'ĩ wĩ wenyu kwĩsĩla nthĩnĩ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkũũmũthatya inyw'ĩ---Nyie nĩia wĩkwatyo wakwa nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe---Indĩ tũngĩanĩai masũanĩlo menyu onthe, inyw'ĩ na "atindany'a" menyu; na maũndũ ala inyw'ĩ mũkwĩka maikavithĩke kwenyu; Indĩ seŭvyai mawalany'o menyu ũũ wakwa na mũikanenge nyie ũvinda.

73. Indĩ inyw'ĩ mwasyoka ũtina, *lilikanai*, Nyie ndimwĩtĩtye inyw'ĩ ũtuvi ona yĩva. ũtuvi yakwa yĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka, na nyie

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ اِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطٰنٍ بِهٰذَا اَتَقُولُوْنَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٦٩﴾

قُلْ اِنَّ الَّذِيْنَ يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يَفْلَحُوْنَ ﴿٧٠﴾

مَتَاعٌ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ لَذِيقُهُمْ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ﴿٧١﴾

وَ اٰتٰل عَلَيْهِمْ نَبَا نُوحٍ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖ يَقُوْمِر اِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِيْ وَ تَذٰكِرِيْ بِآيٰتِ اللّٰهِ فَخَلَّ اللّٰهُ تَوَكَّلْتُ فَاجْبِعُوْا اَمْرَكُمْ وَ شُرَكَاءُكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ اَمْرَكُمْ عَلَيْكُمْ عُقْبَةً ثُمَّ اَقْضُوا اِلَيَّ وَلَا تَنْظُرُوْنَ ﴿٧٢﴾

وَ اَنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُمْ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِيْ اِلَّا عَلَى اللَّهِ وَ اُمِرْتُ اَنْ اَكُوْنَ مِنَ الْمُسْلِمِيْنَ ﴿٧٣﴾

nīnīyīāīwe kwīthwa katī wa asu ala menenganīte.

74.Indī mo nīmamūleile we, kwa ūu, Ithyī nītwamūtangīte we na asu ala māī vamwe nake Ngalawanī. Na Ithyī nītwamatw'īkīthisye mo atīlwa *ma nthī*, oyīla Ithyī nītwamanyw'īthisye kīw'ū asu ala maleile Syama Siitū. Sisyai Indī, ūndū mūminūkīlyo wa asu ala makaanītw'e wailī!

75.Na Indī Ithyī nītwatūmie ītina wake Atūmwa angī kwa andū *moo*, namo nīmamaeteie Mokūsī matheu. Indī mayaametīkīla, nūndū mo nīmamaleete mbeeni. Uu nīw'o Ithyī tūsīlāa ngoo sya eki-ma-naī.

76.Na Indī Ithyī nītwamatūmie Mose na Aluni ītina woo kwa Valao na anene make mena Syama Siitū, Indī mo nīmeekathīte. Namō māī andū ene naī.

77.Na yīla w'o wookie kwoo kuma Kwitū, mo maisye, 'Uū vate nzika nī ūoi wī ūtheinī.'

78.Mose aisye, 'Inyw'ī mwīasya ūu tūlū wa w'o yīla ūmūvikīte? Uū nī ūoi? Na aoi mayāīlāa.

79.Mo maisye, 'We ūkīte kūū kwitū nīkana ūtūmye nthīnī wa maūndū ala tweethīe maaīthe maitū maatīte, na nīkana inyw'eīlī mwīthwe na ūnene wa nthī *mo*? Indī ithyī tūiūmwītkīla ona ūmwe wenyu.'

80.Na Valao aisye, 'Ndeteei kīla mūndū mūe mūī.'

فَكَذَّبُوهُ فَنَبَّيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفَلَاحِ وَجَعَلْنَاهُمْ
خَلِيفَ وَاعْرِضْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَذَرِّينَ ④

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا إِلَى قَوْمِهِمْ جَاءَهُمْ
بِآيَاتِنَا فَمَا كَانُوا يُؤْمِنُونَهَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ
كَذَلِكَ نَطِيعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُتَعَدِّينَ ⑤

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِم مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِكَةٍ بِآيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ ⑥

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ
مُبِينٌ ⑦

قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَكُمْ أَسِحْرٌ هَذَا
وَلَا يُفْلِحُ السَّاجِرُونَ ⑧

قَالُوا أَجِئْنَا بِتِلْكَ آيَاتِنَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا وَ
تَكُونُ لَكُمُ الْكِتَابُ فِي الْأَرْضِ وَمَا عَنَّا لَكُمُ
بِؤْمُومِينَ ⑨

وَقَالَ فِرْعَوْنُ اسْتَوْنِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ ⑩

81. Na yīla awe mookie, Mose
nīwamatavisye, 'Ikyai kīla inyw'ī
mūkwlkya.'

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ
مُلْقُونَ ٥١

82. Na yīla mo maminie kwīkya, Mose
aisye, 'Kīla inyw'ī mūetete nī ūoi mūthei
tū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe akaūt'w'īkīthya vathei. Nīw'o,
Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaekaa
wīa wa eki ma mawathe wālle.

فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُونَ ٥٢
إِنَّ اللَّهَ لَا يَصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ٥٣

83. 'Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
aūlūlūmīlasya w'o na ndeto Syake, ona
ene naī maūlea.'

وَيُحْيِي اللَّهُ الْهَيَّاءَ بِلَيْتِهِمْ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ٥٤

LUKU 9

84. Na vai ona ūmwe wamwīw'ie Mose
ateo nzyawa īmwe katī wa andū make,
nūndū wa wia wa Valao na anene make,
we ndakese kūmathīny'a. Na nīw'o,
Valao aī mūsumbī mūng'endu nthīnī wa
nthī ūu, na kwa ūla w'o, we aī katī wa
eki ma naī.

فَمَا أَمَنَ لِمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّتُهُ مِنْ قَوْمِهِمْ عَلَى خَوْفٍ
مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَنْ يَفْتِنَهُمْ وَإِنْ فِرْعَوْنَ
لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ السُّفْرَيْنَ ٥٥

85. Na Mose aisye, 'Inyw'ī andū makwa,
ethwa nīmūmwītīkīte Ngai Mwene Vinya
W'onthe, īndī iai wīkwatyo wenyu nthīnī
Wake, ethwa inyw'ī ow'o
nīmwīnenganīte kwendanī Kwake.'

وَقَالَ مُوسَى يَقَوْمِ إِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ
تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ٥٦

86. Na mo maisye, 'Ithyī tw'īlte
wīkwatyo witū kwa Ngai Mwene Vinya
W'on the. Mwīai witū,
ndūkatūt'w'īkīthye ithyī ta ūtato kwa andū
eki-ma-naī.

فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ٥٧

87. Na tumye ithyī na tei Waku kuma
andūnī matetīkīlaa.

وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ٥٨

88.Na ithyĩ nĩwaneenie na Mose na mwanaa nyinya, tũkyasya, 'Akai nyũmba kwa andũ menyu nthĩnĩ wa mũsyĩ na akai nyũmba syenyu syelekele ngalĩ ĩmwe, na lĩlũmĩĩyai Mboya. Na matavyei etĩkĩli ũvoo mũseo.^{1*}

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَنْ تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا
بِصَّرِيٍّ وَبَوَّاءَ اجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ۝

89.Na mose aisye, 'Mwĩai waitũ, We nũmũnengete Valao na anene make mathaa na ũthw'ii nthĩnĩ wa thayũ ũũ. Mwĩai waitũ, ũla ũtumĩte mo mamathyoekya andũ kuma nzĩanĩ Yaku tũ. Mwĩai waitũ, vetanga vyũ mothw'ii moo na ĩthwa wĩ mwai ĩlũlũ wa ngoo syoo, nũndũ veoneka kana mo maiketĩkĩla okũvika mo mone ũsilĩlo wĩ woo.'

وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَآئِهِ
زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ
عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ
عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ۝

90.We Ngai asya, 'Mboya yaku nĩyeetĩkĩlwa. Kwa ũu inyw'elĩ ĩthĩwai mwĩ yũmĩĩsyee, na mũĩkaatĩle nzĩla ya asu ala matesĩ.

قَالَ قَدْ أُجِيبَتِ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعِنَّ
سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۝

¹ Ndeto ĩno ya Kĩlavu 'waj'aloo boyootakuma qiblatan' nthĩnĩ wa mũsoa ũũ nĩtonya kwasya kwelekela qibla kũla ũthaihi wambĩĩĩle kana kwelekanĩla mũndũ na ũla ũngĩ ngalĩ ĩmwe. ualyũlo wa mbee ndwoseka nesa nũndũ vyaĩ kibla kyatw'ĩtwe kwa Aana-ma-Isĩlaeli mbee wa kwakwa kwa yĩla lĩkalũ ya Solomoni.

Ethwa ũalyũlo wa kelfi nũkũatĩĩwa ĩndĩ nĩ mũvw'ano wa nyũmba ĩla syaakiwe syelekanĩle nũndũ wa kũsũvĩa mũuo. Ithyĩ twĩendeew'a nĩ ũalyũlo wa katatũ ũla ũkwasya, akai nyũmba syenyu syelekanĩle ngalĩ ĩmwe. Isu syĩna ũtandĩthyo kũtonyethya atũĩ onthe ma i nyũmba kũthaiha ngalĩ ĩmwe ĩla yĩkwonany'a woni wa ngwatanĩo na kĩkĩo katĩ woo.

O mĩtũkĩ ĩtina wa mwĩlao ũũ, etĩkĩli nĩmataviw'e malũmye Mboya ĩla ĩlũlũmĩĩlasya woni nũndũ ndeto ĩno ya Kĩlavu 'Aqem as-salaat' ndĩkw'ĩyĩaa mboya ya mũndũ eweka ĩndĩ yĩkĩlĩaa vinya Mboya ya ĩkomano kana ya andũ aingĩ.

91. Na Ithyī nītwaimakīlilye Aana-ma-Isilaeli ūkanga; na Valao na nguthu syake sya ita nīwamaatīle mo ena kīeleelo kīthūku na ūmaitha, kvika, yīla mbanga ya kūthitw'a yamūkwatie we, we aisye, 'Nyie nīngwītīkīla kana vai Ngai ateo We Ula Aana ma Isilaeli metīkīlaa, na Nyie nī wa asu ala menyivasya *Kwake We.*'

وَجُوزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَذْرَكَهُ الْعَرَقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَءِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٩١

92. Ata! Yu! Oyīla inyw'ī mwīthītwe mwī mbaa-matū mbeeni na mwai katī wa asu ala mwīkaa mawathavu.

الْتَنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ٩٢

93. Kwa ūu mūthenya ūū Ithyī nītūkūtangīla mwī waku wī w'oka nīkana we ūtonye kwīthwa wī Kyama kwa asu ala makoka ītina waku. Na vate nzika, aingī katī wa andū maisūvīaa Syama Siitū.

فَالْيَوْمَ نَبْيِّئُكَ بِمَا كُنتَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ عَنْ آيَاتِنَا لَغَفُلُونَ ٩٣

LUKU 10

94. Na Ithyī nītwamaiīle Aana ma Isilaeli ūtūo mūseo vyū, na nītwamanengie mo syīndū nzeo, namo mayaavathūkangana kūvika yīla ūmanyi wamavikīle. Vate nzika, Mwīai waku akatw'a katī woo Mūthenyanī wa Uthayūkyo tūlū wa maūndū ala mo mavathūkanganīaa.

وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مَبَآئِدَ وَرَرَقْنَهُمْ مِنَ الْكِبَدِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ٩٤

95. Na ethwa we wīna nzika tūlū wa maūndū ala Ithyī tūūtheesye we, makūlye asu ala methītwe maiyīsoma Ivuku mbee waku. Ow'o, ūla w'o nūkūvikīle we, kuma kwa mwīai waku; kwa ūu, ndūkethwe katī wa asu ala mena nzika.

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَسَلِ الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُتَرَدِّينَ ٩٥ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ فَهُمْ يَنْكُرُونَ مِنَ الْخَسِيرِينَ ٩٦

96. Na we ndūkethwe katī wa asu ala mamīleaa Mīsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, kwa ūu ndūkethwe katī wa ala mena nzika.

97. Vate nzika, ala ūtw'io wa ūsilŭlo
ŭminŭte kŭvŭtŭkŭthw'a ŭlŭlŭ woo,
maiketŭkŭla.

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٧﴾

98. Ona makavikŭwa nŭ Kyama ona kŭva,
no mŭvaka mone ūsilŭlo wŭ woo.

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٨﴾

99. Nŭkŭ vayai andŭ angŭ, ateo andŭ ma
Yona, ala maafŭlŭte nŭ kwŭtkŭla nŭkana
wŭtkŭlŭ woo ūmaune? Yŭla mo
meetŭkŭlile, Ithyŭ nŭtwamavetangŭ ūsilŭlo
wŭ nthoni kuma kwoo ŭlŭlŭ wa nthŭ ŭno, na
nŭtwamanengie kyaŭya kwa ŭvinda.

فَلَوْلَا كَانَتْ قُرْيَةً آمَنَتْ فَنَفَعَهَا إِنِّي أَنَا لَهَا الْوَلِيُّ
يُونُسَ لَمَّا آمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَبْدَ اللَّهِ الْحَظْرَةَ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفَتَنَّاهُمْ إِلَىٰ حُبِّ ﴿٩٩﴾

100. Na takethwa Mwŭlŭi waku nŭweekŭie
kvenda kwake vinya, vate nzika, onthe
ala me ŭlŭlŭ wa nthŭ methwa meetŭkŭlile
me vamwe. Indŭ we, ŭkamaingŭtsya andŭ
kŭtw'ŭka etŭkŭli?

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلَّ جَمِيعًا
فَأَنَّتْ تَكْرِهَهُ النَّاسُ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿١٠٠﴾

101. Na vai thayŭ ūtonya kwŭtkŭla ateo
kwa ūthei wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Na We atumaa ūthatu Wake
ŭtheea ŭlŭlŭ wa asu ala
matathŭkŭmŭthasya kŭlŭko.

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ
لِلْجَنَسِ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠١﴾

102. Asya, 'Sŭanŭai kŭla kŭ kwŭkŭka
matunŭ na ŭlŭlŭ wa nthŭ.' Indŭ Syama na
Akaanany'a ŭimauna andŭ ala
metetŭkŭlaa.

قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا تُنْفِ
الْآيَاتِ وَالتَّذْذِيرِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٢﴾

103. Nŭ kyaŭ indŭ mo mekwatŭtye ateo
ngelekany'o ya matukŭ ma ūsilŭlo ŭla
wamakwatŭie asu ala makw'ie mbee woo?
Asya, 'Eteelai indŭ, na Nyie nŭ vamwe
nenyu katŭ wa ala meteela.

فَهُلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ أَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ
قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ النَّاتِلِينَ ﴿١٠٣﴾

104.Indĩ Ithyĩ tũkamatangĩĩa Atũmwa
Maitũ na asu ala metĩkĩlaa. Uu *nĩw'o*
kwĩkĩkaa mavinda onthe; nĩkũtwaĩĩte
Ithyĩ kũmatangĩĩa etĩkĩli.

ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ حَقًّا عَلَيْنَا
نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ ١٠٤

LUKU 11

105.Asya, 'Inyw'ĩ andũ! Ethwa inyw'ĩ
mũĩna nzika na ndĩni yakwa, Indĩ *manyai*
kana Nyie ndithaithaa isu ila inyw'ĩ
mũthaithaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Indĩ Nyie nthaitaa Ngai
Mwene Vinya W'onthe *E-weka* Ula
Ūtumaa inyw'ĩ mũkw'a, na Nyie
nĩnĩyĩĩawe kwĩthwa katĩ wa etĩkĩli.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي
فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ
أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ١٠٥

106.'Na ota Ūu, Nyie *nĩnĩyĩĩawe kwasya*:
Elekelya ūthyũ waku vala ve ndĩni ta
ũmwe ūla wĩnenganĩte kwa Ngai kĩla
ĩvinda, na we ndũkethwe katĩ wa asu ala
mamwĩananasya *We* na ngai ingĩ.

وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ١٠٦

107.'Na ndũkekaĩle *kĩndũ ona kĩĩa* ūtee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩla
kĩtatonya kũkũuna we kana kĩkakwĩka
naĩ. Na we weeka Ūu, vate nzika,
ũkeethwa Indĩ katĩ wa eki-ma-naĩ.

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ
وَأَنْ تَعْلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ١٠٧

108.Na ethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwaũkiita we na ūthũku, vai
ũtonya kũvetanga ateo We: na ethwa We
endaa ūseo, kwaku, vai ūla ūtonya kũsiĩla
ĩnee Yake. We atumaa yo yĩmũvikĩla ūla
ona wĩva We wendaa katĩ wa athũkũmi
Make. Na We nĩ We Mũekanĩ-Ula-
Mũnene Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

وَأَنْ يَتَسَنَّكَ اللَّهُ بِخَيْرٍ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَ
إِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ
يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ١٠٨

109.Asya, 'Inyw'ĩ andũ, yu w'o nũminĩte
kũmũvikĩla inyw'ĩ kuma kwa Mwĩai
wenyu.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ
اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا
يُضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ١٠٩

Kwa Ūu, Ūla ona wīva Ūatīīaa Ūtongoi,
we aŪatīīaa kwoondŪ wa Ūseo wa thayŪ
wake mwene tŪ, na Ūla ona wīva
Ūvītasya, aŪvītīīasya thayŪ wake mwene
tŪ. Na Nyie ndi mŪsŪvīi ŪŪŪ wenyu.

110. Na atīīa kīīa kīvuanīīwe kwaku na
Ūmīīasya kūvika Ngai Mwene Vinya
W'onthe aumye Ūtw'io Wake. Na We nī
We Ūla-MŪseo VyŪ katī wa asili.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتَّىٰ يَخْلُكَ اللَّهُ بِهِ ۚ وَهُوَ

خَيْرُ الْخَالِكِينَ ۝

سُورَةُ هُودٍ مَكِّيَّةٌ

HUUD

(Wavuanfw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Ra Nyie nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Woni-W'onthe. Yĩ nĩ Ivuku yĩla Mĩsoa yayo ũlũũmĩlw'e na ũkeanĩw'a na ũndĩ ũkavuanw'a kwa ũkuvĩ. Nĩ kuma kwa Umwe Mũĩ, na Mũmanyi-wa-Syonthe.

الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ ثُمَّ نَحَوْنَهُمْ عَنْهَا قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ②

3. Yo yĩmanyĩasya kana inyw'ĩ mũyaĩle nĩ kũthaitha ũngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, Nyie nĩ Mũkaanany'a kwenyu, na mũeti-wa-ũvoo mũseo kuma Kwake We.

أَلَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَذْتُ الذِّكْرَ مِنْ نَبِيٍِّّ وَنَبِيٍِّّ ③

4. Na kana inyw'ĩ mũmanthe ũekeo wa Mwĩai wenyu, na ũndĩ mũimwelekelala We. We akaumya kyaũya kĩseo kwenyu kũvika ũvinda yĩla yĩtw'ĩtwe. Na We akamũenge mumo Wake kĩla ũmwe wĩna nguma nzeo. Na ethwa inyw'ĩ nĩmũkũalyũka, vate nzika ũndĩ, Nyie nĩna w'ia ũlũ wenyu nũndũ wa ũsilĩlo wa ũla mũthenya mũnene.

وَأَنِ اسْتَغْفِرُوا ذُنُوبَكُمْ ثُمَّ تَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرْكُمْ فَتَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ④
مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ ⑤

5. Kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkw'o ũalũko wenyu; na We ena ũtonyi ũlũ wa syĩndũ syonthe.

إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑥

6. Yu vate nzika, mo meng'utha ithũi syoo nĩkana matonye kwĩvitha mo ene vala ũĩ. Iĩ ona yĩla meevw'ĩka na ngũa syoo ene, We nũmesĩ maũndũ ala mo mavithaa na ala maumbũlaa. Vate nzika,

إِلَّا أَنَّهُمْ يُشَكِّكُونَ صُدُورُهُمْ لَيْسْتَ تَغْفِرُ لَهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ يَنْتَفِسُونَ نَبَاهُهُمْ يَعْلَمُ مَا يُبْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑦

We nūmesī nesa maŭndū ala me nthīnī
wa ithūi syoo.

7. Na vai kyŭmbe kīendaa ūlū wa nthī,
Indī nī ūlū wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe kŭkīnenge ūtethyo. Na We
nīwīsī vandū vakyō va kwīkala kwa
īvinda na va kŭtīnīka. Maŭndū aa onthe
nīmaandīke nthīnī wa Ivuku Itheu.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رَاغِبُهَا
وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ
مُبِينٍ ⑦

8. Na We nī We Ula woombie matu na
nthī kwa mavinda thanthatū, na kīvīla
Kyake kya Usumbī kīthŭmŭīte ūlū wa
kīw'ŭ, nīkana We atonye kŭmŭtata
inyw'ī kaŭi wenyu ūla wīna mwīkalīle
mŭseo mŭno. Na ethwa we wīasya,
'Inyw'ī vate nzika mŭkathayŭŭkw'a
ītina wa kīkw'ŭ, asu ala metetīkīlaa
makaasya, 'Kīī ti kīndū Indī nī ūvŭngŭ
mŭthei.'

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ
أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ
أَحْسَنُ عَمَلًا. وَلَئِنْ قُلْتُمْ إِنَّكُمْ مَقْبُوءُونَ مِنْ بَدِ
الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
مُؤْتَمِرٌ ⑧

9. Na Ithyī tŭkatīsyā ūsīllo kŭvika īvinda
yīla yītw'ītwe, mo vate nzika, masya,
'W'o ūkwetwe nī kyaŭ?' Yu vate nzika,
mŭthenya ūla ūkavika kwoo,
ndŭkaveteka kuma kwoo, na maŭndū ala
mo mamavŭīaa ngŭī makamathyŭlŭlŭka.

وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ
لَيَقُولَنَّ مَا يَجِبُ عَلَيْنَا الْيَوْمَ يَا تَبِيعِهِمْ مُصْرَفًا
عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ⑨

LUKU 2

10. Na Ithyī tŭkamŭsamīthya mŭndū tei
kuma Kwitū, na Indī tŭkīŭvetanga kuma
kwake, nīw'o we nŭyītŭkaa na
ndatŭngaa mŭvea.

وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ
إِنَّهُ لَيَكْفُرُ ⑩

11. Na ethwa ītina wa thīna kŭmŭkīita we
Ithyī tŭmŭsamīthasya mumo, na vate
nzika asya, 'Mothŭku nīmaendū kuma
vala nīī.' Asi! We nīwenenevasya na
kwīkathīa;

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ
ذَهَبَ الشَّيْءُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحَ فَخُورٌ ⑪

12. Ateo asu ala momfiasya, na kwika mawila maseo. Asu nimo ala makethwa na uekeo na ituvi inene.

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ⑩

13. Mo matalihasya kana we okaeka kilungu kime katika wa ila we uvuanifu'e; na ngoo yaku yilithinika muno nundu wa uvoo usu nundu mo maasya, 'Aleile kothewe'a kinandu niki kana molaika akoka nake?' Ow'o we wif mokaanany'a tu, na Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Musuvili tulu wa syindu syonthe.

فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضُ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ بِهِ
صَدْرُكَ أَنْ يَقُولُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كُتُبٌ أَوْ جَاءَ
مَعَهُ مَلَكٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ⑪

14. Mo maasya, 'We nuyisevitye?' Asya, 'Etei inda, ilungu ikumi iilyi ta kifi, nzevye, na mwikailei Ola mutonya otee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa inyw'i mwi ma w'o.

لَمْ يَقُولُوا افْعَلْهُ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوْرٍ مِّثْلِهِ
مُفْتَرِيٍّ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑫

15. Na inda malea komwifika inyw'i, inda manyai kana yo yivuanifu'e yusvile umanyi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana vai Ngai ateo We. Inda inyw'i nimukwinnengane Kwake?

فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ فَأَعْلَمُوا إِنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ
وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ⑬

16. Ula ona wiva uvendaa thayu uu na motanu maw'o, lthyi tukamava nesa kwifanana na mawila moo nthini wa athayu uu namo maikavifu'a nthini waw'o.

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزَيْنَتَهَا نُوفِ
إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ⑭

17. Asu nimo matakethwa na kindu ituni ateo Ola Mwaki, na maundu ala mo meekie nthini wa thayu uu, makatw'ika vathei, na maundu ala mo meekaa makatw'ika ma mana.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ
وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَ بِطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑮

18. We Indī, nūtonya *kwāhwa e mōkengani*, ūla *wīna* kītkīthya kītheu kuma kwa Mwīaii wake, na *kōkōsīla ūla w'o* ūla ngūsī kuma Kwake ikamōatīla we, na ūla watongoew'e nī Ivuku ya Mose, ūtongoi na tei? Mo nīmetīkīlaa we; na ūla ona wīva kuma katī wa nguthu syī kīvathōkany'o imūleaa we, Mwaki ūkatw'īka ūtōo wake ūla wathītwe. Kwa ūu ndōkethwe na nzika īōlū waw'o. Vate nzika, nīw'o kuma kwa Mwīaī waku; Indī andū aingī mayītkīlaa. *¹

أَمَّن كَانَ عَلَى بَيْتِهِ مِنْ رَبِّهِ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ
وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبَ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً أُولَئِكَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ مِنَ الْأَحْزَابِ فَالنَّارُ
مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ٥

¹ Nī Ondū wī kītumi kōmanyā ndeto īno *mo* īweta aaō. Nī andū eli tū ala mawetetwe nthīnī wa mōsoa ūō nī Mwathani Mōtheu *s.a.w* na ngūsī Ntheu ila imōatīle we. undū ūkonīī Mose, ti we Indī nī Ivuku yake nīyo yīōwetwa nūndū mavuku mayītkīlaa. Yo yītūtīaa ithyī na wīkwatyo kana nguthu ya andū nīyo yīōwetwa nthīnī wa mōsoa ūō. Na ndeto īno ndīōnecna īōlū wa Mwathani we mwene tū Indī ona ngūsī ila nini na andū angī. Mōsoa ūō nīwālīte nī kūmanyīka kana ti Mwathani eweka na ngūsī yake metīkīlaa ū-w'o wa Mwathani na kōkōsīla w'o, Indī ota ūu andū aingī katī wa aatīī moo nīmetīkīlaa ūu. Nīkwālīte nī kōlīlikanw'a kana mavinda amwe Athani anene nīmawetetwe ta mōndū ūmwe Indī mo nīmatonya kwongeleka na kūnyāīka. Mo metawa 'umma' nguthu nene ya andū nthīnī woo ene. Kwa sisya Kīlungu 16 Mōsoa wa 121. Amwe nīmamanyīte kana 'ulaaika' *mo* nī Mose na andū make ala meōwetwa.

19. Na nūŭ ūla ūte mūlūngalu kūvīta ūla ūmūseūvīasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvūngŭ? Ta asu nīmakavikw'a mbee wa Mwīali woo.' Na ngūsf ikaasya, 'Aa nīmo ala makenganie tūlū wa Mwīali woo.' Yu vate nzika, kīumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kī tūlū wa ala mate alūngalu:

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ ۚ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

20. Ala mamalūngasya andū kuma nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kūmantha kūmīthyoekeya. Na aa nīmo matetīkīlaa ūvoo wa Itunī.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَعُودُنَهَا جَعًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَفَرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Ta asu maitonya kūsiīla mawalany'o ma Ngai Mwene Vinya W'onthe tūlū wa nthī, ona mai na anyanya ona amwe ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Usiīlo ūkaingīvw'a kwoo kūndū kwīlī. Mo maitonya kwīw'a ona maitonya kwona.

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانَتْ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَآءَ يُضْعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢١﴾

22. Aa nīmo ala manangīte mathayū moo, na maūndū ala mo mawetaa makamaīa.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٢٢﴾

23. Vate nzika, asu nīmo ala makethwa mena wasyo mūnene vyū Itunī.

لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْآخِسُونَ ﴿٢٣﴾

24. Nīw'o, asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, na kwīnyivya mo ene mbee wa Mwīalī woo-----aa nīmo ekali-ma-Itunī. Vo nīvo mo makekalaa.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاتَّبَعُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٤﴾

25. Ngewa ya nguthu ilī nī ta ya kīlalinda na mūndū ūte matū, na mūndū wīw'aa na wonaa nthī. Ngelekany'o ii syelī nī ūndū ūmwe? Indī inyw'ī nomŭkamanya?

مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْآخِضِ وَالْبَاصِرِ ۚ وَتَجُ السَّيْبُ هَلْ يَسْتَوِينَ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

LUKU 3

26. Na Ithyĩ nĩtwamũtũmie Noa kwa andũ make, *nake asya*, 'Ow'o Nyie nĩ Mũkaanany'a wĩ ũtheinĩ kwenyu,

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ۝

27. Nĩkana inyw'ĩ mũikamũthaithe ũngĩ eka Ngai Mwene Vinya W'ontho. Ow'o Nyie nĩna w'ia ũlũ wenyu nũndũ wa ũsilĩlo wa mũthenya wĩ woo.'

أَن لَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمِ الْبَاسِ ۝

28. Anene ma andũ make, ala maleile kwĩtĩkĩla mamũsũngĩe, 'Ithyĩ tũikwona kĩndũ kĩ nthĩnĩ waku, ĩndĩ we wĩo mũndũ otaitũ ithyĩ, na twĩona kana vai ũkũatĩe ĩndĩ no asu ala, kwa kwoneka kwoo kw'ontho, nĩ ala onzu vyũ kafĩ waitũ. Na ithyĩ tũikwona ũnene wĩ nthĩnĩ waku ũlũ waitũ; aiee, ithyĩ twĩkwatya kana inyw'ĩ mwĩ akengani.'

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا تَرَكُ إِلَّا
بَشَرًا مِّثْلَنَا وَكَانَ تَرَكُ أَتْبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ
أَرَادُوا أَنَا بِأَدَىٰ الرَّأْيِ وَمَا نَرَىٰ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ
بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ ۝

29. We Noa aisye 'Inyw'ĩ andũ makwa, ndavyei, ethwa nyie nĩna ũkũsĩ mũtheu kuma kwa Mwĩalĩ wakwa na We nũnengete tei mũnene kuma Kwake ũla ũvithĩkĩte kwenyu, ithyĩ nĩtũmũingĩĩsya na vinya o mũleete?

قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي
وَأَتَّبِعِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ فَعَبِيتُ عَلَيْكُمْ
أَنُلْزِمُكُمْوهَا وَأَنْتُمْ لَهَا كِرهُونَ ۝

30. 'Na inyw'ĩ andũ amakwa, Nyie ndiũmwĩtya inyw'ĩ uthw'ii ona wĩva ũlũ wa ũndũ ũũ, ĩtuvi yakwa nĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka. Na Nyie ndikamalũngya asu ala metĩkĩlaa. Mo vate nzika, makakomana na Mwĩalĩ woo. ĩndĩ Nyie nĩmũsũanĩaa inyw'ĩ kwĩthwa andũ mwĩkaa naĩ na ũtumanu.

وَيَقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَا لَانِ أَجْرِي إِلَّا
عَلَىٰ اللَّهِ وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّهُمْ مُلْقَوْنَ
رَبِّهِمْ وَلِكِنِّي أَسْأَلُكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ ۝

31. Na inyw'ĩ andũ makwa, nũũ ũla ũtonya kũndetheesya vala ve Ngai Mwene Vinya W'ontho, ethwa Nyie

وَيَقَوْمِ مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللَّهِ إِنْ طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا
تَذَكَّرُونَ ۝

ngamalungya mo? Inyw'I Indī
nomŭsŭanfaa?

32.'Na Nyie ndiŭmwla inyw'I, 'Nyie
nīna inandŭ sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe,' ona Nyie ndimesī maŭndŭ
ala matonekaa, ona Nyie ndiŭneena ūlŭ
wa maŭndŭ ala metho menyu
mavŭthasya, Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndakanengane ūseo ona wīva
ūlŭ woo----Ngai Mwene Vinya
W'onthe nīwīsi nesa
vyŭ maŭndŭ ala me ilīkonī syoo---- vate
nzika, Nyie Indī nīthwa katī wa ala mate
alŭngalu.'

33.Mo maisye, 'We Noa, we
nŭkaananīte naitŭ mŭno kwa ūvinda ūasa
na nŭkaananīte naitŭ kwa mavinda
maingī; yu tŭetee maŭndŭ ala we
ŭtŭteelemangasya namo, ethwa we wī
katī wa asu ala maneenaa w'o.'

34.We Noa asya, 'Ngai Mwene Vinya
W'onthe eweka akamŭetee inyw'I enda,
na inyw'I mŭitonya kŭsiūa kieleelo kya
Ngai.

35.'Na ūtao wakwa ndŭkamŭuna inyw'I,
ona Nyie nenda kŭmŭtaa inyw'I, ata,
ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe
nŭelelee kŭmwananga inyw'I. We nī
Mwīali wenyu na Kwake nīkw'o inyw'I
mŭkatŭngwa.'

36.Mo maasya, 'We nŭyīseŭvītye?'
Asya, 'Ethwa Nyie nīnīyīseŭvītye, naī
yakwa yīthwe ūlŭ wakwa na Nyie nī
mŭtheu kuma kwa naī ila inyw'I
mwīlkaa.

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ
الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ
تَوَدَّ رَبِّي أَعْيُنُكُمْ لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللَّهُ خَيْرًا مِنَ اللَّهِ
أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَسَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾

قَالُوا يَنْتَهِ يَا أَفْطَرُ كَذَبْتَ كَذَبْتَ كَذَبْتَ كَذَبْتَ
بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣٦﴾

قَالَ إِنَّمَا يَأْتِيَكُمْ بِهِ اللَّهُ إِنْ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ
بِمُعْجِزِينَ ﴿٣٧﴾

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصِيحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ
إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ
وَالِيهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٨﴾

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنْ افْتَرَيْتُهُ فَلَا بَأْسَ
بِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٣٩﴾

LUKU 4

37.Na nkwavuaniw'e kwa Noa, 'Vai katl wa andu maku maketkila ateo ala maminthe kwitkila; kwa ou we ndukew'e kyeve tulu wa maundu ala mo methitwe makila.

وَأَوْحَىٰ إِلَىٰ نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا مَن قَدْ آمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٧﴾

38.Na we seuya Ngalawa uungu wa metho Maitu na kwifanana nondu wiyafawe ni uvuany'o Witu. Na ndukaneene Nakwa Nyie tulu wa andu eki-ma-nal. Mo vate nzika, nimekuthitw'a ni kfw'u.'

وَصَنَعَ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحَيْنَا وَلَا تَحْطَبُنِي فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّغْرَقُونَ ﴿٣٨﴾

39.Na we nfwaseuvasya Ngalawa; na kila ivinda anene ma andu make nimesila vala ui, na mo niamuthethekeaa. Nake asya, 'Ethwa yu inyw'i niamuthethekeaa ithyi, ivinda nfyokite yila ithyi tukamuthethekeaa inyw'i tondu inyw'i muthuthethekeaa yu.

وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأَ مِنْ قَوْمِهِ سَفَرًا مِنْهُ قَالُوا تَسْخَرُوا مِنَّا فَإِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٩﴾

40.'Indi inyw'i mukamanya nuu we ula usililo wa kumusonokya ukamuvikila, na ula usililo wa muminkililo ukamovalukila.'

تَسُوفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٤٠﴾

41.Kuvika, yila mwifao Witu wookie, na mbuluti sya nthi syavulutangya. Ithyi twaisye, 'Ikiai nyamu ili sya kila muthemba nume na nga, na andu ma nyumba yaku, ateo asu ala utw'io uminthe koutuwa tulu woo, na asu ala metikila.' Namayaafikila na kwikala vamwe nake ateo avuthu.

كَذَٰلِكَ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنْزِيلُ قُلْنَا أَهْلُوا فِيهَا مِنْ كُلِّ ذَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤١﴾

42.Na we aisye, 'Likai nthini. Syitwanl ya Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرِبَهَا وَمُزْسِمُهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٤٢﴾

kwĩthwe kũthi kwayo na kũũngama kwayo. Kwa ūla w'ŋ, Mwĩai wakwa nĩ Mũekanfi-Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

43. Na yo nĩyakũisye namo nthĩnĩ wa itulumo syfana iĩma. Na Noa nĩwamwĩtie

mwana wake e vaasa, 'We mwana wakwa, lika vamwe naitũ na ndũkethwe vamwe na alei.

44. We nĩwasũngĩie, 'Nyie o mĩtũkĩ nĩngũĩĩsa kĩĩma kĩnzĩĩle kĩw'ũ kĩĩ.' We aisye, 'Vai wĩvitho kwa mũndũ ona ūmwe ūmũnthĩ, kuma kwa ūtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, ateo asu ala We ūmew'ĩaa tei.' Na kĩtulumo kyooka katĩ woo eĩĩ; kwa ūu we aĩ katĩ wa ala mooaiwe nĩ kĩw'ũ.

45. Na nĩkwatavaniw'e, 'We nthĩ, melya kĩw'ũ kyaku, na we iĩtu eka kua.' Na kĩw'ũ nĩkyang'alĩthiw'e na ūvoo nĩwaminiwe. Na Ngai wa Ali-Yuuti. Na nĩkwaneeniwe, 'Kĩtumo kĩthwe iĩlũ wa andũ eki-ma-naĩ.

46. Na Noa nĩwamũĩie Mwĩai wake na asya, 'Mwĩai wakwa, ow'ŋ mwana wakwa nĩ ūmwe wa ala ma nyũmba yakwa, vate nzika, ūtianĩo Waku nĩ wa w'ŋ, na We Nue wa W'ŋ vyũ katĩ wa asili.

47. We Ngai aisye, 'We Noa, we ti wa nyũmba yaku; we nĩ mũndũ wĩna mwĩkalo ūte wa ūlũngalu. Kwa ūu, ndũkangũlye Nyie ūvoo wa maũndũ ala ūtena ūmanyi wamo. Nyie nĩngũũtaa we ndũkese kwĩthwa ūmwe wa ala atumanu.'

وَبِهِ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى
نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يُبْنَىٰ اِرْكَبْ مَعَنَا
وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ ۝

قَالَ سَأُوْتِيْ اِلَىٰ جَبَلٍ يَنْصُبْنِيْ مِنَ الْمَاءِ قَالَ
لَا عَاصِمَ اِيَوْمٍ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ اِلَّا مَنْ رَّحِمَ وَحَالَ
بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِيْنَ ۝

وَقِيلَ يَا اَرْضُ ابْلِيْ مَاءَكَ وَاسْخَا اَقْلَبِيْ
وَاغِيْضِ الْمَاءَ وَقُضِيَ الْاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ
وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ۝

وَنَادَىٰ نُوحٌ رَّبَّهُ فَقَالَ رَبِّ اِنَّ ابْنِيْ مِنْ اَهْلِيْ
وَ اِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَاَنْتَ اَحْكَمُ الْحٰكِمِيْنَ ۝

قَالَ يُنُوْحُ اِنَّهُ لَيْسَ مِنْ اَهْلِكَ اِنَّهُ عَلِيٌّ غِيْرُ
صٰلِحٍ ۝ فَلَا تَسْئَلْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ۚ اِنَّ
اَعْظٰكَ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْجٰهِلِيْنَ ۝

48. We Noa aiseye, 'Mw'fai wakwa, Nyie n'fuvoya We ūnzil'e k'ūkūlya We ma'undū ala ndena ūmanyi wamo. Na We walea k'undekea Nyie na kw'ithwa na tei fūlū wakwa, Nyie ngeethwa katī wa ala mena wasyo.

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ
عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ
الْخَسِرِينَ ⑤

49. Na n'kwatavaniw'e, 'We Noa, theea Indī na m'ūuo kuma Kwitū na ma'ūathimo fūlū waku na fūlū wa mbaī sya andū alamakasyawa nī ala me vamwe naku we. Na vakeethwa andū angī ala Ithyī t'okamanenge kya'ūya kwa f'vinda, na Indī ūsil'f'lo wī woo ūkamakwata mo kuma Kwitū.'

قِيلَ يُونُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَ
عَلَىٰ أُمَمٍ مِّمَّنْ مَعَكَ وَأُمَمٌ سَنَسِتُبُغْهُمْ فَمِ مِمَّنْ
مِنَّا عَادَابُ الْيَمِينِ ⑥

50. Uū nī katī wa ūvoo ūla ūtonekaa ūla Ithyī t'ūkūvuanīsyā we. We ndwamesī mo, owe kana andū maku, mbee wa ūu. Kwa ūu, we ūmīl'sya; n'undū m'ūminūkīlyo nī wa ak'fī-ma-Ngai.

تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ
تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ
إِنَّ الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ⑦

LUKU 5

51. Na kwa Aati Ithyī n'f'wam'ū'Umie mwanaa nyinyia woo Uuti. We aiseye, 'Inyw'ī andū makwa, m'ūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka. Inyw'ī m'ūi na Ngai ūtee Wake. Inyw'ī mwī ase'vya ma mov'ūngū tū.

وَرَأَىٰ عَادٌ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِهِ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ ⑧

52. 'Inyw'ī andū makwa, Nyie ndi'ūmwītya Ituvi ūndūnī ūū. Ituvi yakwa yīi vakuvī ateo kuma Kwake We Ula wamb'ūmbie Nyie. Inyw'ī Indī nom'ūmanyaa?

يَقَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ
الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ⑨

53. 'Na inyw'ī andū makwa, Ityai ūekea wa Mw'fai wenyu, na Indī mwelekelei We, We akaete mathweo fūlū wenyu

وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُكُمْ وَارْجِعْكُمْ ثُمَّ ثَوَّلُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ
السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ فِدْرَارًا وَيُرْزَقُكُمْ قَوْلًا إِلَىٰ ثَوَّتِكُمْ
وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ⑩

metfĩkte mbua mbingĩ, na akongela vinya wenyu. Na mũikamalũngye ene naĩ.

54. Namo maisye, 'We Uuti, we ndũnatũtee ũkũsĩ mũtheu ona vanini na ithyĩ tũitia ngai siitũ nũndũ wa ũneeni waku tũ ona ithyĩ tũikwĩtkĩla we.

55. 'Ithyĩ tũtonya kwasya tũ kana imwe sya ngai siitũ nikũthũkĩtye we. Nake asya, 'Vate nzika, Nyie nĩngũmwĩta Ngai Mwene Vinya W'ontha ta ngũsĩ, nenyu ota ũu ithĩwai na ũkũsĩ kana Nyie nĩ vaasa na isu mũmwĩananasya Ngai nasyo.

56. 'Utee Wake.' Kwa ũu nzeũvĩsyeyi nzaama nyie *inyw'ĩ inyw'ontha* ya kũmbĩka naĩ, ona mũikanenge ĩvinda.

57. 'Ow'o, Nyie nĩlthe wĩkwatyō wakwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontha, Mwĩai wakwa na Mwĩai wenyu. Vai kyumbe kĩendaa *ĩũũũ wa nthĩ* ateo We nũkĩkwete ũthĩa. Vate nzika, Mwĩai wakwa *aũngamaa* nzĩanĩ ĩla ndũngalu.

58. 'Ethwa ĩndĩ, *inyw'ĩ nĩmũkũalyũka*, Nyie nĩnĩminĩte kũmũvikĩsyā *inyw'ĩ kĩla* Nyie natũmiwe nakyo kwenyu, na Mwĩai wakwa akamaete andũ angĩ mekale vandũ venyu. Na *inyw'ĩ* mũitonya kũmwĩka naĩ We ona vanini. Vate nzika, Mwĩai; wakwa nĩ Mũsyaĩsyā *ĩũũũ wa syĩndũ syontha*.'

59. Na yĩla mwĩao Witũ wookie, Ithyĩ nĩtwamũtangĩle Uuti na asu ala meetfĩkĩlile vamwe nake, kwa tei Witũ wa

قَالُوا يَهُودُ مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِثَارِكِي
إِلَهِتَنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ۝

إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَدِلْ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوِّ قَالَ إِنْ
أَشْهَدُ اللَّهَ أَنَّهُ وَآلِهِ وَأَنِّي بَرِيءٌ وَمِمَّا تُشْرِكُونَ ۝

مِنْ دُونِهِ فَبِكَيْدٍ ذِي حِيَلٍ لَّنْمُتَلَقُوا لَّا تَنْظُرُونَ ۝

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ
إِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا إِن رَّبِّي عَلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ۝

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ
وَيَسْتَلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا إِنْ
رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ ۝

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ
بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ۝

mwanya. Na nŵtamatangĩŵe mo kuma
oŵilŵlonĩ mwai.

60. Na aa maĩ Aati. Mo nĩmaleile Syama
sya Mwĩafi woo na malea kũmew'a
Atũmwa Make na maatiĩa ũneeni wa
nthũ ya ũla w'o ĩla ng'endu.

61. Na kĩumo kyaekwa kĩmaatĩŵe kũũ
nthĩ ĩno, na Mũthenya wa Uthayũũkyo.
Sisyai mbaĩ ya Aati nĩyekalile ĩte
kũtũnga mũvea kwa mwĩafi woo.
Sisyai, Aati nĩ aumanĩŵe, andũ ma Uuti!

LUKU 6

62. Na kwa mbaĩ ya Athamuti Ithyl
nĩtwamũtũmie mwanaa nyinyia woo
Salee. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa,
mũthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe;
inyw'ĩ mũĩ Ngai ateo We. We
nĩwamũkĩlilye inyw'ĩ kuma ĩlũlũ wa nthĩ,
na amũtũsya inyw'ĩ nthĩnĩ wayo. Kwa
ũu, ĩtyai ũekeo Wake, na ĩndĩ
mwelekelei
We na *ngoo-syonthe*. Nĩw'o Mwĩafi
wakwa e vakuvĩ, na *nũũngĩaa mboya*.

63. Mo maisye, 'We Salee, we wĩ ũmwe
katĩ wa andũ maitũ ala tũneekwetye.
We wĩtũvata ithyl kũthaita kĩla maatiĩŵe
maitũ mathaitaa? Vate nzika, ithyl
twĩna nzika itathela ĩlũlũ wa maũndũ ala
we ũtũwĩĩfa.'

64. We Salee aisye, Inyw'ĩ andũ makwa,
ndavyei Nyie, ethwa Nyie nĩũngeme ĩlũlũ
wa ũkũsĩ mũseo kuma kwa Mwĩafi
wakwa, na We nũnengete Nyie tei kuma
Kwake-Mwene, nũũ ĩndĩ, ũla

وَذَلِكَ عَادٌ جَعَلُوا بآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ
وَاجْتَبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ٥

وَأَتَّبَعُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِسْمَةِ ۖ
إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ ۖ أَلَا بَعْدَ الْعَادِ قَوْمٌ هُودٌ ٥

وَالِى ثُودَ أَخَاهُمْ ضِحًّا قَالَ يَقَوْمُ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ أَنشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ
وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ
إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ ٥

قَالُوا يَصْلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا أَتَنْهَانَا
أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا
تَدْعُونَا إِلَيْهِ مُرِيبٍ ٥

قَالَ يَقَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي
وَأَتَّبَعْتُمْ مِنْهُ رَحْمَةً فَهَلْ يَقْنَعُ بِي مِنَ اللَّهِ إِنْ
عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ٥

ŭkandethya Nyie vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa Nyie n'ingŭlea kŭmw'w'a We? Kwa ūu inyw'ŭ mŭkeethwa mŭimbongeleela wanang'ko wakwa.

65.'Na inyw'ŭ andŭ makwa, ūno n' ngam'le-nga ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ta Kyama kwenyu, Kwa ūu m'lekei ūye ūŭŭ wa nth'ŭ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mŭikam'kiite na ūthŭku ūsil'lo wa vakuv'ŭ ndŭkese kŭmŭkwata inyw'ŭ.

66.Ind'ŭ mo n'mam'ŭtilangile maŭŭ; na Ind'ŭ we n'wamatavisye, 'Itan'ŭthei nth'ŭŭ wa nyŭmba syenyu kwa matukŭ atatŭ. Kŭŭ n'ŭ kyath'ŭ k'ŭla k'ŭte ūvŭngŭ.'

67.Kwa ūu y'ŭla mw'iao Witŭ wookie, Ithy'ŭ n'ŭtwamŭtang'ŭŭ Salee na asu ala meet'k'ŭlile vamwe nake na tei Witŭ wa mwanya, na Ithy'ŭ n'ŭtwamatang'ŭŭ mo kuma nthekon'ŭ ya mŭthenya ūsu. Vate nzika, Mw'iaŭi waku E-na ūtonyi, W'ŭ Vinya.

68.Na k'ŭtundumo kya k'ŭtalal'ki n'ŭkyamakwatie asu ala meek'ŭte naŭ, na kŭikya k'ŭloko mo mavalŭkang'ŭte na mothyŭ moo nth'ŭŭ wa nyŭmba syoo.

69.Mo ta matasy'kal'ŭte nth'ŭŭŭ wasyo. Sisyai! Athamuti n'meekie maŭndŭ mate ma kŭtŭnga mŭvea kwa Mw'iaŭi woo; sisyai! mbaŭya Athamuti n'ŭ numan'ŭ.

وَيَقُومُ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَتَّبِعُوا بِسُوءِ قِيَادِكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ ⑤

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتُّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْدُوبٍ ⑥

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَحْنُ خَاطِبُونَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِن خِزْيِ يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ⑦

وَإِخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جِثِيَيْنَ ⑧

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا إِلَّا أَن تَبْذُلُوا لَكُمْ وَأَرْبَعَهُمْ فِي الْأَبْعَدِ التَّبْذُودُ ⑨

LUKU 7

70. Na vate nzika, Atũmwa Maitũ nĩmookie kwa Avalamu mena ũvoo mũseo. Mo maisya, 'Ithyĩ twĩkwendea mũuo we.' Nake aisye, 'Mũuo wĩhwe nenyu,' na we ndaakala mũno atanaete nyama ya kasaũ yĩ mbĩvye.

71. Indĩ yĩla we woonie moko moo matekw'ivikĩla, we amosie ta aeni mate ase, na nĩweew'ie w'ia nĩmo. Na mo mamwĩla, 'Ndũkakĩe, nũndũ ithyĩ tũtũmĩtwe kwa andũ ma Loto.'

72. Na kĩveti kyake kyaũngeme vakuvi, na kyathekela nthĩnĩ, vala Ithyĩ twakĩtavisye ũvoo mũseo wa ĩsyawa ya Isaaka, na ĩtina wa Isaaka ya Yakovo.

73. Kyo kyaisye, 'Aa, woo nĩ wakwa! Nyie ngasyaa kana nĩ kĩveti kĩkũũ, na mũũme ũũ wakwa nĩ mũkũũ? Kĩĩ ow'o nĩ kĩndũ kĩeni!

74. Mo mamũkũlya, 'We wĩsengw'a nĩ ũtw'io wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Tei wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na maũathimo Make syĩ ĩũlũ wenyu. Inyw'ĩ andũ ma nyũmba ĩno. Vate nzika, We nĩ We Ula-Utaĩawa, Mwene-Utheu.

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشَرِ قَالُوا اسْلُوا
قَالَ سَلَمٌ مَّا لَيْتَ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِينٍ ⑤

فَلَمَّا رَأَوْا بَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَأَوْجَسَ
مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى
قَوْمٍ لُوطٍ ⑥

وَأَمْرَاتِهِ قَائِمَةٌ فَضِحْتَ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَ
مِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ⑦

قَالَتْ يُونِئِي أَيْ آلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا
إِنْ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ ⑧

قَالُوا أَتَعْجَبِينَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ رَحِمَتُ اللَّهِ وَبَرَكَتُهُ
عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَنِيدٌ مُجِيدٌ ⑨

75. Na yĭla w'ia wamŭlekilye Avalamu, na ŭvoo mŭseo wamŭvikĭa, we nĭwambĭlĭlye kŭkaananĭa Naitŭ ŭlŭlŭ wa andŭ ma Loto.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعُ وَجَاءَتْهُ الْبَشَرُ
نَجَّوْا لَنَا فِي قَوْمٍ لُّوطٍ ۝

76. Ow'o Avalamu aĭ mwene tei, na ngoo mbololo, na mwelekelĭ-wa-Ngai Kaingĭ.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ ۝

77. We Avalamu, uma ŭndŭnĭ ŭŭ. Vate nzika, mwĭao wa Mwĭaĭi waku nĭmŭvĭtŭku, na vate nzika, ŭsilĭllo nĭŭkĭte kwoo ŭla ŭtatonya kŭsilĭlka.'

يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرٌ
رَبِّكَ وَانْهَمْ أَنْيْهُمْ عَذَابٌ غَيْرَ مَرْدُودٍ ۝

78. Na yĭla Atumwa Maitŭ mavikie kwa Loto, we nĭweew'ie kyeve nŭndŭ woo na eethwa atetonya ŭlŭlŭ woo na asya, 'Uŭ nĭ mŭthenya wa thĭna.'

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِئَىٰ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ
ذَرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمٌ عَصِيبٌ ۝

79. Na andŭ make nĭmookie masembete kŭmwalekela we, makĭthĭlĭa nĭ ŭuthatu; na mbee wa ŭu mo nĭmeekaa naĭ. We aisye, 'Inyw'ĭ andŭ makwa, aa nĭ eĭtu makwa. Mo nĭ atheu mŭno kwenyu. Kwa ŭu mŭkĭei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mŭikanzonokye nyie mbee wa aeni makwa. Vai ŭmwe katĭ wenyu wĭna kĭlĭlko kĭseo? *¹

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا
يَعْمَلُونَ الشَّيَآتِ قَالَ يَقَوْمِ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي هُنَّ
أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تَخْرُوزِ فِي ضَيْقِي الْيَسَّرِ
وَنُكْمٌ رَجُلٌ تَرَشِيدٌ ۝

80. Na mo nĭmamŭsŭngĭie, 'We vate nzika, nĭwĭsĭ nesa kana ithyĭ tŭi na ŭndŭ na eĭtu maku, we vate nzika, nĭwĭsĭ kĭla ithyĭ tŭkwenda.'

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَإِنَّكَ
لَتَعْلَمُ مَا نُرِيدُ ۝

¹ *Waĭlu vyŭ na wa kŭmina vinya vyŭ kwa andŭ ala matendeecaw'a nĭ wanake wa iveti. Kwa ŭla w'o, iveti nĭsyo syaĭ ntheu kwoo. Na nĭkyo kĭtumi we waisye 'nĭ atheu mŭno.' Indĭ andŭ athŭku nĭmaalyŭlile ŭneeni ŭŭ namaŭtw'ĭkĭthya Loto ta wamanengie citu make nĭkana ndaĭa ya aeni make ĭsŭvĭlke nŭndŭ woo. Na ta we wamathokasya mo nĭkana manange ŭlŭngalu woo. Nĭ ŭtheinĭ kana ŭsŭngfo ŭŭ waĭ ŭlŭlŭ wa mwĭkalo woo wa ŭlei.

81. We Loto aisye, 'Takethwa nina ūtonyi ūlū wenyu kana ngevitha Nyiemwene kītuŋī kīlūmu.'

قَالَ لَوَ أَنِّي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ رُبِّي شَدِيدٌ ۝

82. Atūmwa mamwā, 'We Loto, Ithyī twī Atūmwa ma Mwāfāi waku. Mo maikaūvikā we ona vanini. Kwa ūu uma we na andū maku ma mūsyī nthīnī wa kīlungu kya ūtukū, na ūmwe wenyu ndakasisye ītina ateo kīveti kyaku. Vate nzika, kīla kīūmakwata mo kīkamūkwata we ota ūu. Vate nzika, īvinda yoo yīla yītw'ītwē nī kīloko. Kyo kīloko kīi vakuvī?' *1

قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسلُ رَبِّكَ لَن نَّيَصِلَ إِلَيْكَ فَأَهِلَّ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرَاتُكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا أَصَابَهُمْ إِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ أَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ۝

83. Kwa ūu, yīla mwāfao Witū wookie, Ithyī nītwāūkulumanilye mūsyī ūsu na twausya mbua ya mavia ma yūmba ūlū wa w'o, mailīanīlw'e ngoi ūlū wa ngoi,

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَابًا مِّنْ سَیْنٍ ۖ فَنضَوِّدُ ۝

84. Syee kīwe ūvano kwoondū woo nthīnī wa ūtw'io wa Mwāfāi waku. Na ūsilīlo ta ūsu ndwī vaasa na eki-ma-naī ma īvinda yīl.

فَسُومَةُ عِنْدَ رَبِّكَ وَمَاهِي مِنَ الظَّالِمِينَ ۖ لَوْ يَشَاءُ رَبِّي لَإِغْرَقَنِكَ الْبَحْرُ وَكُنَّ ظُهُورُكَ ۝

LUKU 8

85. Na kwa Amitiani, Ithyī nītwamūtūmie mwanaa nyinyia woo Suaivu. We aisye, 'Inyw'ī andū makwa, mūthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْغَيْرِ وَلَا تَتَّقُوا الْيَكِيمَ ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ الْغَيْرِ وَلَا تَتَّقُوا الْيَكِيمَ ۖ عَذَابُ يَوْمٍ مُّهِينٍ ۝

Mûi na Ngai ūngĩ ateo We. Na mûikathimanĩe ithimo iteanĩe na ithimi ngoleku. Nyie nĩngwona inyw'ĩ mwĩ mwĩkaloni wa ūthw'ii na Nyie nĩna w'ia ūlũ wenyu nũndũ wa ūsilĩlo wa mũthenya wa wanangĩko.

86. Na inyw'ĩ andũ makwa, nenganei kĩthimo kyusũu na kĩanũ mwĩna ūlũngalu, na mûikamavene andũ syĩndũ ila syaĩĩte kwĩthĩwa syĩ syo ona mũikeke ūthyoeuku ūlũ wa nthĩ, mũkĩetae kĩthokoo.

87. 'Kyu kĩla kĩtĩtwe *vamwe nenyu* nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ kĩseo kwenyu, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli. Na Nyie ndi mũsũvĩ ūlũ wenyu.'

88. Mo mamũsũngĩe, 'We Suaivu, Mboya yaku yĩkwĩa kana ithyĩ twaĩĩtwe nĩ kũeka ila maaĩthe maitũ mathaithaa, kana tũeke kwĩka ūndũ tũkwenda na ūthw'ii witũ? We wĩ mũĩ *mũno* vyũ na wĩna kĩĩko kĩseo.'

89. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, ndavyei: ethwa Nyie nĩũngeme ūlũ wa ūkũsĩ mũtheu kuma kwa mwĩafi wakwa, na We nũnengete nyie kyaũya kyanake kuma Kwake-Mwene, *inyw'ĩ mũkamũnge ūsũngĩo mwau?* Na Nyie ndikwenda kũmũkaananĩsya ūlũ wa maũndũ ala Nyie ngũmwĩ mũikeke. Nyie nĩenda waĩlu ūndũ Nyie ndonya. Vai ūtonyi wĩ nthĩnĩ wakwa ateo kwĩsĩla kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Nyie nĩĩkĩtaa nthĩnĩ Wake na Kwake nĩkw'o Nyie nzyokaa.'

وَيَقَوْمٌ أَوْفُوا يَكِيمًا وَالْيَبْرَانَ بِالْقُسْطِ وَلَا
تُبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ
مُفْسِدِينَ ۝

يَقِيَّتُ اللَّهُ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ۚ وَمَا أَنَا
عَلَيْكُمْ بِحَفِيفٍ ۝

قَالُوا يَشْعِبُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ
إِنَّكَ لَآتٍ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ۝

قَالَ يَقَوْمُ ادْعَيْتُمْ إِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِّنْ
رَّبِّي وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا أُرِيدُ أَنْ
أُخَافَكُمُ إِلَىٰ مَا أَنْهَكُم عَنْهُ إِنْ أُرِيدُ إِلَّا
إِذْ بَلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ۝

90. 'Na inyw'ĩ andũ makwa, ūng'endu wenyu kwakwa ndũkamũtwae ūmũvĩtũkye mũkwatwe nĩ ūndũ ūla wamavalũkĩle andũ ma Noa kana andũ ma Uuti kana andũ ma Salee; na andũ ma Loto mai vaasa nenyu inyw'ĩ.'

وَيَقُولُ لَا يَحْزِمُنْكَ شِقَاتِي أَنْ يَصِيبَكَ قَتْلٌ
مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ
وَمَا قَوْمٌ لُوطٍ فِتْنَتُهُمْ بَعِيدٌ ⑩

91. Na manthai ūkeo wa Mwĩafi wenyu na ĩndĩ mwelekelei We na ngoo ĩmwe. Nĩw'o Mwĩafi wakwa Ausũftwe nĩ tei, Mwendani Mũno Vyũ.

وَأَسْتَغْفِرُكُمْ وَأُذَوِّدُكُمْ
وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ
وَدُّودٌ ⑪

92. Na mo mamũsũngĩie, 'We Suaivu, ithyĩ tũĩmamanya maũndũ maingĩ ma ala we ūũneena, na vate nzika, ithyĩ twĩkwona we wĩ mwonzu katĩ waitũ. Na takethwa ti ūndũ wa mbaĩ yaku, ithyĩ vate nzika, nĩũkũkimanga na mavia we. Na ta we ndwĩna ūtonyi ĩũlũ waitũ.'

قَالُوا يٰشُعَيْبُ مَا نَفَقْتَ كَثِيرًا مِمَّا تَقُولُ وَإِنَّا
لَنَرِيكَ فِتْنًا صٰعِقَةً ۖ وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَلَكِنَّا
مَأْمُونُونَ ⑫

93. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, mbaĩ yakwa yĩna vinya mbee kwenyu kũvĩta Ngai Mwene Vinya W'ontho? Nenyu mũkamwĩkya We ĩtina wa mĩongo yenyu ta ūla ūtĩftwe. Vate nzika, Mwĩafi wakwa nũmathyũlũlũkĩle maũndũ onthe ala inyw'ĩ mwĩkaa.

قَالَ يَقُولُ ارْهُصْ إِلَىٰ عَمَلِكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ شَهِيدٌ
وَرَأَيْتُمْ ظَهْرِيَّ أَنِ إِنِّي بِمَا تَعْلَمُونَ عَلِيمٌ ⑬

94. 'Na inyw'ĩ andũ makwa, Ikai nesa mũno vyũ ūndũ mũtonya, nakwa Nyie nongwĩka ota ūu. O mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya nũũ ūla ūnũũvalũkĩlwa nĩ ūsĩllo wa kũmũsonokya; na nũũ ūla mũkengani. Na eteelai, vate nzika, Nyie nĩneteele nĩ vamwe nenyu.'

وَيَقُولُ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَامِلٌ ۖ سَوْفَ
تَعْلَمُونَ مَن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَارِبٌ
وَأَقْبِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ وَاقِبٌ ⑭

95. Na yĩla ūtw'io Witũ wookie, Ithyĩ nĩtwamũtangĩle Suaivu na asu ala meetĩkĩlile vamwe nake kwa tei Witũ wa mwanya; na ūsĩllo nĩwamakwatie asu

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ
بِرَحْمَتِنَا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْئَةَ وَالْمُنْجَرَّ
فِي دِيَارِهِمْ خَبِيرًا ⑮

ala meekite naŋ, namo nŋmaval0kangile
na mothy0 moo nthŋnŋ wa nyumba syoo.

96.1.Io komataaŋkala nthŋnŋ wasyo.
Sisyai! Und0 Mitiani yatililwe otond0
Athamuti matililwe.

كَأَن لَّمْ يَخْتَفُوا فِيهَا إِلَّا بُعْدًا لِّلَّذِينَ كَفَرُوا
ثُمَّ يُدْعَوْنَ ۝٩٦

LUKU 9

97.Na vate nzika, Ithyŋ nŋtwam0t0mie
Mose ena Syama Siit0 na 0tonyi
wŋyonanŋtye.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبينٍ ۝٩٧

98.Kwa Valao na anene make; ŋndŋ mo
nŋmaatŋle mwŋao wa Valao, na mwŋao
wa Valao ndwaŋ wa w'o ona vanini.

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَاتَّبَعُوا أَمْرَ فِرْعَوْنَ ۖ وَمَا
أَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشِيدٍ ۝٩٨

99.We akaenda mbee wa and0 make
M0thenya wa Uthay00kyo na
akamatwaa
mo nthŋnŋ wa ŋima ya Mwaki tond0
ng'ombe ŋtwaawa kŋnyw'ŋlonŋ kya
kŋw'0. Na nŋ kŋnyw'ŋlo kŋth0ku ata kŋla
kyavikwa.

يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَلِئِْسَ
أَلْوَدُّ الْمَوْرُوْدُ ۝٩٩

100.Mo nŋmal0ngŋtw'e nŋ kŋumo nthŋnŋ
wa thay0 00 na M0thenyanŋ wa
Uthay00kyo. Nŋ m0thŋnzŋlo m0th0ku na
asu ala ma0nengetwe.

وَأَنبِئُوا فِي هٰذِهِ لَعْنَةُ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لِبٰسِ الْوَدْدِ
الْمَرْفُوْدِ ۝١٠٠

101.Usu nŋ katŋ wa movoo ma mŋsyŋ ŋla
myanange, Ithyŋ t00k0tavya we. Imwe
yayo nŋyŋ0ngeme na ŋmwe nŋ mŋmŋle
nthŋ ta ŋia.

ذٰلِكَ مِنْ اٰنْبَاءِ الْاٰنْبِيَا۟يْ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْهَا قٰلِمٌ
وَ حٰصِيْدٌ ۝١٠١

102.Na ithyŋ t0iaameka naŋ mo, ŋndŋ
nŋmo meevŋŋsyse ene, na ngai syoo ila
masyŋkaŋlaa vand0 va Ngai Mwene
Vinya W'onthe iyaŋ na 0uno kwoo ona
vanini yŋla 0tw'io wa Mwŋlaŋ waku

وَمَا كٰلَمُهُمْ وَلٰكِنْ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ فَمَا اَغْنٰتِ
عَنْهُمْ اٰيٰتُهُمْ اَلٰنْبِيَا۟يْ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ
شَيْءٍ لَّمَّا جَآءَ اَمْرٌ رَّبِّكَ وَاَمَّا اَدُوْمُ غَيْرُ مَتَّبِعٍ ۝١٠٢

wookie; Indī syo syamongelelee vathei
ateo kwaa vyū.

103. Ukumbatfilyo wa Mwīafi waku nī ta
ūū, yīla We wamīkwata mīsyī ūa andū
mayo mekwīka nāī. Vate nzika,
kūkumbatfilya Kwake kwī woo na nī
kwai.

104. Nthīnī wa ūndū ūū vate nzika ve
Kyama kwake we ūla ūkīaa ūsīfīlo wa
Itunī. Usu nīw'o mūthenya ūla mbaa-
andū onthe makombanw'a vamwe na
ūsu nīw'o mūthenya ūla kūvika kwaw'o
kūkakōsīfwa nī andū onthe ma nthī.

105. Na Ithyī tūiyīkalasya mūno ateo
kwa ūvinda yīla yītalīfwe.

106. Mūthenya nīūkīte, vai thayū
ūkaneena vate ūthei Wake; na Indī amwe
moo makeethwa matena ūvuso ūseo.

107. Na ta kwa asu ala makethwa na
ūvuso ūthūku, makeethwa nthīnī wa
Mwaki, vala nthīnī waw'o vakethwa
kīmeto, na kūkivakiva,

108. Makīkala nthīnī wa w'o kūvika yīla
matu na nthī ikethīfawa vo, ateo ūndū
Mwīafi waku ūkenda vate nzika, Mwīafi
waku aetae kīla We wendaa.

109. Indī kwa asu ala makethwa na ūvuso
ūseo, mo makeethwa Itunī; makīkala vo
kūvika ūndū matu na nthī ikethīfawa vo,
ateo ūndū Mwīafi waku ūkenda-----
mūthīnzīo ūla ūtakatīlwa.

110. Kwa ūu we ndūkethwe na nzika ūlō
wa kīla andū aa mathaithaa. Mo

وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرْآنَ وَهُوَ طَائِلَةٌ
إِنْ أَخَذَ إِلَيْهِمْ شَيْئٌ ۝

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّمَن خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ ذَلِكَ
يَوْمٌ مُّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَلِكَ يَوْمٌ مَّشْهُودٌ ۝

وَمَا تُؤَخِّرُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ ۝

يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلِّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِآذِنَةٍ فَمِنْهُمْ شَقِيٌّ
وَسَعِيدٌ ۝

فَأَمَّا الَّذِينَ شَقُوا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَ
شَهِيقٌ ۝

خُلِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمُوتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا
شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا يُرِيدُ ۝

وَأَمَّا الَّذِينَ سُعِدُوا فِي الْجَنَّةِ خُلِدِينَ فِيهَا مَا
دَامَتِ السَّمُوتُ وَالْأَرْضُ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ
عَطَاءٌ غَيْرُ مَجْدُودٍ ۝

فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْْبُدُ هَؤُلَاءُ مَا يَعْْبُدُونَ

mathaithaa tondū maaĩthe moo
mathaithaa mbee, na Ithyĩ ow'o
tūkamaĩva kĩanda kyoo kyusĩe na
kĩtekĩolange.

إِلَّا كَمَا يَعْْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا لَمُوقِفُوهُمْ
نَصِيبُهُمْ غَيْرُ مَنْقُوصٍ ۝

LUKU 10

111.Na kwa ūla w'o, Ithyĩ
nĩtwamŪnengie Mose Ivuku, ĩndĩ
ivathŪkany'o nĩsyaseŪviw'e nthĩnĩ
wayo; na takethwa ti ūndū wa ndeto ĩla
yatongoetye kuma kwa Mwĩaĩi waku,
vate nzika, ūvoo wĩthwa watw'iwe katĩ
woo tene mŪno mbee; na yu andū aa
mena nzika ivŪavŪanasya ĩlū ūyo.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا
كَلِمَةُ سِبْقَتِ مِنْ رَبِّكَ لَفُتِحُوا بَيْنَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ لَفِي
شَاكِ مِنْهُ مُرِيبٍ ۝

112.Na vate nzika, mawĩa ma aa onthe
mayambĩe kŪnenganĩwa matuvi ĩndĩ
vate nzika, Mwĩaĩi waku akamaĩva kwa
usūu kwĩanana na mawĩa moo. We vate
nzika nŪmanyaa maŪndū onthe ala mo
mekaa.

وَإِن كُلًّا لَتَنَّا لِيُوقِنَهُمْ رَبُّكَ أَعْمَالُهُمْ إِنَّهُ بِمَا
يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۝

113.Kwa ūu we ūngama ūlūngele, tondū
we wĩyĩaĩwe, na ota ūu asu ala
mamwelekele Ngai vamwe naku we; na
mŪikakĩle mĩvaka inyw'ĩ etĩkĩli; nŪndū
vate nzika, We nĩwonaa ūndū inyw'ĩ
mawĩkaa.

فَأَسْتَقِيمُ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا
إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ۝

114.Na mŪikamelekele asu ala mekaa
naĩ, Mwaki ndŪkese kŪmŪkiita inyw'ĩ.
Na inyw'ĩ mŪikethwa na anyanya ūtee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona
inyw'ĩ mŪikatetheew'a.

وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَاغْتَسِبُوا الشَّرَّ وَمَا
لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ۝

115.Na syaĩsyai Mboya mĩthyanĩ ĩĩ ya
mŪthenya, na ilungu sya ūtukū vakuvĩ na
mŪthenya. Vate nzika, maŪlŪngalu
nĩmalŪngasya mothŪku. Kĩĩ nĩ

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي الشَّهَارِ وَزَلْفًا مِنَ الْيَلِّ إِنَّ

kililikany'a kwa asu ala matonya
kölilikana.

116.Na we ithwa wilyumtise; nundū
vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndaekaa muthinzlo wa ala alungalu
wanang'ke.

117.Ntki, indī, vaya andū mena kiti
katī wa nzyawa ila syai mbee wenyu, ala
maaitwe ni kuvatana uthyoeku tulu wa
nthi-----ateo avuthu ma ala ithy
twamatangile kuma katī woo? Indī eki-
ma-naī maatle maundū ala mavuthu ala
mamanengie utanu na wololo, na mo
matw'ika avitany'a.

118.Na Mwāfi waku ndai atonya
kwananga mīsyi vate ulungalu yila andū
mayo mai alungalu.

119.Na kethwa Mwāfi waku nweeke
kwenda Kwake vinya, We vate nzika,
ethwa amatw'ikithise mbaa andū onthe
andū o amwe; Indī mo mayai maeka
kuvathukangana,

120.Ateo asu ala Mwāfi waku
wamew'ite tei, na We ūu nīw'o
wamombie mo. Indī ndeto ya Mwāfi
waku tkeantw'a; Nīw'o, Nyie
ngausya lia-ya-Mwaki na Mayini ala
mbaa-matū na andū onthe vamwe.'

121.Na movoo onthe ma Atūmwa ala
ithy tulumtiasya ngoo yaku namo
nitutavasya we. Na nthini wa w'o
nivokite w'o na utao na kililikany'a kwa
etikili.

الْحَسَنَاتُ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ۚ ذَٰلِكَ ذِكْرُ
لِّذِكْرِنَ ۝

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضَيِّعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝

فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا بَقِيَّةٍ
يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ
أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَا أَتَوْا فِيهِ
وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ۝

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلِهَا
مُصْلِحُونَ ۝

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا
يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ۝

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَلِذَٰلِكَ خَلَقَهُمْ وَتَنَبَّأَهُ
رَبُّكَ لَا تَمْلِكُ لَهُمْ جَهَنَّمُ مِنَ النَّارِ وَالتَّاسِ أَجْمَعِينَ ۝

وَمَا تَقْصُصْ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهِ
فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝

122.Na matavye asu ala metetŋkŋlaa;
'Ikai nesa mŋno vyŋ Ōndŋ mŋtonya,
ithyŋ ota ŋu notwŋkŋte.

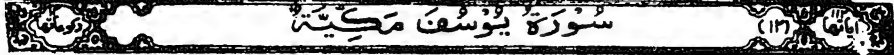
وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَالُهُمْ كَمَا تَبْثَغُ أَنْتُمْ أَنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

123.'Na ŋnyw'ŋ eteelai, ithyŋ ota ŋu
notwetele.'

وَأَنْتُمْ تَنْتَظِرُونَ ۝

124.Na syŋdŋ ila mbithe sya matunŋ na
nthŋ nŋ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
na ŋvoo w'onthe ŋkatŋngwa Kwake.
Kwa ŋu, mŋthaithei We na iai wŋkwatyo
wenyu Kwake eweka. Na Mwŋaŋi waku
ndaleaa kŋmanyā maŋndŋ ala inyw'ŋ
mwŋkaa.

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْيَمْرِ رُجْعُ الْأُمُورِ لَهُ
۞ فَأَعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا ذِكْرُكَ إِلَّا خَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ۝

YUSUF

(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

2.Alif Laam Raa Nyie nŵ Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Woni W'onthe, Ino nŵ
Mŵsoa ya Ivuku Itheu.

3.Ithyŵ nŵtŵyŵvuanŵtye yo----Kulani
Ivuku yŵla yŵsomawa kaingŵ---- nthŵnŵ wa
Kŵlalavu kŵthyomo kŵna ūneeni
mŵlŵngalu--- nŵkana inyw'ŵ mŵtonye
kŵmanyaa.

4.Ithyŵ twŵkŵeeaa ngewa ŵla nzeo mŵno
vyŵ kwa kŵŵvuanŵsya we Kulani ŵno,
oyŵla mbee wayo waf ŵmwe katŵ wa ala
matamanyaa.

5.Lilikanai ŵvinda yŵla Yosevu
wamŵtavisye ŵthe wake, 'We asa wakwa,
Nyie nŵnonie nthŵnŵ wa ndoto yakwa
ndata ŵkumi na ŵmwe na syua na mwei,
iingumanŵa iinthaitha Nyie.'

6.Nake amwŵla, 'We mwana wakwa
mwendwa, ndŵkamatavyee anaa-
mwenyu ndoto yaku, maikese
kŵŵseŵvŵsya nzaama nthŵku we; nŵndŵ
Satani nŵ mŵmaitha wa mŵndŵ wŵ
ŵtheinŵ.

7.'Na ŵu we wonete nŵw'o kŵkethŵwa,
Mwŵafŵ waku akaŵnyuva we na
kŵŵmanyŵthya we ŵalyŵlo wa maŵndŵ
ala matavanŵw'e na kwŵanŵsya ŵnee
Yake ŵlŵlo waku na ŵlŵlo wa nyŵmba ya
Yakovo tondŵ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّحْمٰنَ الَّذِیْ اٰتٰی الْكِتٰبَ الْبُرْهٰنَ ﴿١﴾

اِنَّا اَنْزَلْنٰهُ قُرْءٰنًا عَرَبِیًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ﴿٢﴾

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَیْكَ اَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا اَوْحَيْنَا
اِلَیْكَ هٰذَا الْقُرْءٰنُ ۚ وَ اِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهٖ لَمِنَ

الْغٰفِلِیْنَ ﴿٣﴾

اِذْ قَالَ یُوسُفُ لَا یَبِیْءُ بِیْہٖ یٰاَبَتِ اِنِّیْ رَاٰیٓتُ اَحَدَ عَشَرَ
كُوكَبًا وَّ الشَّمْسَ وَّ الْقَمَرَ اٰتِیْہُمْ لِیْ سٰجِدِیْنَ ﴿٤﴾

قَالَ یَبْنَیْ لَا تَقْصُصْ رُءُیَاكَ عَلٰٓی اٰخَوٰتِكَ یَكْذِبْنَ
لَكَ كِیْدًا اِنَّ الشَّیْطٰنَ لِلْاِنْسٰنِ عَدُوٌّ قَبِیْنٌ ﴿٥﴾

وَ كَذٰلِكَ یَجْتَبِیْكَ رَبُّكَ وَ یُعَلِّمُكَ مِنْ تَاْوِیْلِ
الْاَحَادِیْثِ وَ یَتِمُّ نِعْمَتَهٗ عَلَیْكَ وَ عَلٰٓی اٰلِ یَعْقُوْبَ

Weanĩĩsyee ũũũ wa maaĩthe maku eĩĩ ma mbee---Avalamu na Isaaka. Nĩw'ũ mwaĩfi waku nĩ Umanyi-W'ontha, Mũĩ

كَمَا أَتَتْهَا عَلَى أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ
إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ①

LUKU 2

8.Vate nzika, nthĩnĩ wa Yosevu na aneethe ve Syama kwa ala makũlasya.

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِّأُولِيْئِنَّ ①

9.Yĩla mo maisye, 'Ow'ũ Yosevu na mwanaa nyinyia me vata mũno mbee waitũ nĩ ĩthe waitũ, onakau ithyĩ twĩ nguthu yĩna vinya. Vate nzika, ĩthe witũ ena ĩvĩtyo yĩ ũtheinĩ.

إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا نَحْنُ غُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ②

10.'Mũaei Yosevu kana mũmũtwae nthĩ yĩ vaasa, nĩkana wendo wa ĩthe wenyu wĩthwe wĩ wenyu mwĩ inyw'oka, na ĩndĩ ĩtina inyw'ĩ nĩmũtonya kwĩthwa andũ alũngalu.'

اقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَوْطِئُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهَهُ
أَيُّكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ ③

11.Umwe woo aisye, 'Tũkamũae Yosevu, ĩndĩ ethwa inyw'ĩ no kũvika mũmwĩke ũndũ, mwĩkyei nthĩnĩ wa kĩthima kĩliku; amwe ma aendi-ma-kyalo makamumya vo.'

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي
غَيِّبَتِ الْوَيْدِ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِنْ كُنْتُمْ
فَاعِلِينَ ④

12.Namo maisye, 'Ame asa waitũ, we wĩlea kũtũĩkĩĩa ithyĩ nĩkĩ ũũũ wa Yosevu' oyĩla ithyĩ twĩthĩfawa twĩ aĩkĩĩku nthĩnĩ wa kũmwenda?

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمُرُنَا بِعَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا
لَهٗ لَنَصِصُونَ ⑤

13.Mũtũme we vamwe naitũ ũnĩ nĩkana atonye kwĩtanĩthya mwene na kũthaũka, na ithyĩ vate nzika, tũkamũsũvĩa.

أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَزْنَعُ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَنَحْفُطُونَ ⑥

14.Nake aisye, 'Kũthi nake kwenyu nĩkũũmbĩkĩa kyeve, na nĩna w'ia nzũĩ ndĩkese kũmũya yĩla inyw'ĩ mũtamũsyaĩsyee.

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنَّ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ
يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ⑦

15.Namo maisye, 'Vate nzika, ethwa nzūi tkamūya we oyīla twī nguthu yīna vinya, īndī ithyī tūkeethwa twīna wasyo mūnene mūno.

قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَيْرُونَ ﴿١٥﴾

16.Kwa ūu, yīla mo mamūtwaie, na meew'ana kūmwīkya kīthimanī kīliku, lthyī nītwamūtwaie ūvuany'o ūkyasya, 'We vate nzika, mūthenya ūmwe nūkamatawya ūvoo ūū woo oyīla mo matakethwa maikūmanya.'

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَاجْتَمَعُوا أَن يُجْعَلُوا فِي غَيْبَتِ الْيَتِيمِ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٦﴾

17.Namo mookie kwa īthe woo ī-ya wīoo, maīīte.

وَجَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ ﴿١٧﴾

18.Namo mamwīa, 'Ame īthe waitū, tūendie tūsembete tūikīlany'a maūū, na twamūtia Yosevu na mīio yaitū, na īndī nzūi yamūya, īndī we ndūtonya kūtūkīla onakau twīneena w'o.'

قَالُوا يَا أَبَانَا إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا أَنتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٨﴾

19.Na mo mookie na kītonyeo kyake kīna nthakame ya ūvūngū. We aisye, 'Aiee, īndī īlīko syenyu nitumīte kīko kīl kya naī kwoneka kī kya kūmwendeesya inyw'ī. Kwa ūu yu ūmīlīsyō mwingī nī mūseo kwakwa. Na no Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka ūla ūtethyo Wake waīlwe nī kūmanthwa ūvoonī ūū inyw'ī mūūweta.'

وَجَاءُوا عَلَى قَيْصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَبِيلٌ وَاللَّهُ السَّمِيعُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿١٩﴾

20.Na mūkwīlī wa aendi ma kyalo nīwookie, namo mamūtūma mūuti woo wa kīw'ū. Na atheesya ndoo yake ya kīw'ū kīhimanī. Asya, 'Aa, ūvoo mūseo! 'Vaa ve mwanake! Namo nīmamūvithie we ta kīlungu kya mīio yoo ya ūtandīthya, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamanyie nesa vyū ūndū mo meekie.

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَةً قَالَ يَسْئَرُ هَذَا غُلْمٌ وَاسْرُوءْ بِضَاعَتِكَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na mo n̄mamŭthooisye we kwa thoosa mŭvŭthŭ, ndiliamu mbŭthŭ, namo mayaŋ na kīthito kya kwona ūtandīthyo kuma vala ūī.

وَشَرُّهُ يَشْمَنُ بِخَيْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَأَنَّهُ
فِيهِ مِنَ الرَّاهِدِينَ ٢١

LUKU 3

22. Na mŭndŭ kuma Misili ūla wamŭthooie n̄wamŭtavisye mŭka wake, 'Utw'īkīthye wīkalo wake wa ndaŋa. Vangī we nŭtonya kwīthwa wa ūtandīthyo kwitŭ; kana ithyī tŭkamŭtw'īkīthya we kwīthwa mwana.' Na ūu n̄w'o Ithyī tweekie ūu n̄kana tŭtonye kŭmŭmanyīthya ota ūu ūalyŭlo wa maŭndŭ ala matavaniw'e. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūtonyi tŭlŭ wa ūtw'io wake, īndī andŭ aingī mŭno mayīsf ūu.

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ فِصْرَلا مَرَاتِهَ أَكْرَمِي
مَتَوَهُ عَنِّي أَنْ يَنْفَعَنِي أَوْ يَنْجِدَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ
مَكْنَا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ
الْأَحَادِيثِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنْ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٢٢

23. Na yīla we wavikie ūkŭŭ wa ūima wake, Ithyī n̄twamŭnengie we ūtw'io na ūmanyi. Na ūu n̄w'o Ithyī tŭmatuvaa eki ma nesa.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ٢٣

24. Nakyo k̄vēti kīla waī nyŭmbanī yakyo n̄īkyendie kŭmŭkuua we atekwenda. Na n̄īkyathongisye m̄fomo, na kyasya, 'Uka yu.' We aisye, 'Nyie n̄mantha wīvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nī Mwīaī wakwa. We nŭseŭvītye kwīkala kwakwa vamwe nenyu kwīthwe kwī kwa ndaŋa. N̄w'o, eki-ma-naī mayaīlaa ona īndī.

وَرَأَوْنَاهُ الَّذِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ وَغَلَّقَ
الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ
رَبِّي أَحْسَنُ مَنَاجِي إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ٢٤

25. Nakyo n̄īkyasŭanīe kīlīkonī kyakyo tŭlŭ wake, na we n̄īwasŭanīe kīlīkonī kyake tŭlŭ wakyo takethwa we ndoonete Kyama kītheu kya Mwīaī wake, we ndethwa oonanisye kīthīng'īīsyō ta kyu. ūu n̄w'o kweethīwe, n̄īkana Ithyī

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَاهَا رَبِّي
كَذَلِكَ لِنَصْرَفَ عَنْهُ السُّوءَ وَالْفَحْشَاءَ إِنَّهُ مِنْ
عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ٢٥

tūtonye kūvetanga ūthūku na wathavu kuma kwake. Vate nzika, we aī ūmwe wa athūkūmi Maitū anyuve.

26. Na mo eī nīmasembanisye mūomonī, na kīveti kyu nīkyatembūie kītonyeo kyake ngalī ya ītina, na nīmamwīthīe mūūme wakyō mūomonī; nakyo kyamūkūlya, 'Ukeethwa ūsilīlo mwaū kwa ūmwe ūla eīina kīeleelo kīthūku kwa kīveti kyaku ateo kyovo kana ūsilīlo mwai?

27. We aisye, 'Kyo nīkyo kyamanthie kūngua Nyie vate kwenda kwakwa.' Na ngūsī yakyo ya mūsī yaumya ūkūsī īkyasya, 'Ethwa kītonyeo kyake kītembūkīle ngalī ya mbee, īndī kyo nīkīneenete w'o, na we e katī wa akengani.

28. 'Indī ethwa kītonyeo kyake kītembūkīte ngalī ya ītina, īndī kyo nīkīkenganīte, na we nī ūmwe wa ala ma w'o.

29. Kwa ūu. yīla we woonie kītonyeo kyake kītembūkīte ngalī ya ītina, aisye, 'Vate nzika, ūū nī ūī wenyu iveti.' Ūī wenyu wī vinya mūno.

30. 'We Yosevu, thiūka ume ūndūnī ūū na we kīveti, ītya ūekeo wa naī yaku. Kwa ū---w'o, we nue mūvītany'a.

LUKU 4

31. Na iveti nthīnī wa mūsī syaisye, 'Kīveti kya mūnene Aziz kīlenda kūkuua kīlīsī ngombo yakyo īteūkyenda. Yo

وَاسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَيْصَةُ مِنْ دُبُرِهِ
الْفَيَّا سَيِّدَهَا لَهَا الْبَابُ قَالَتْ مَا جِئْتُ إِلَّا أَنْ
يَأْهَلَكَ سُوءٌ إِلَّا أَنْ يُنْجِنَ أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑤

قَالَ هِيَ رَاوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ
أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَيْصَةُ قَدْ مِنْ قَبْلِ فَصَدَّقَتْ
وَهُوَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ⑥

وَإِنْ كَانَ قَيْصَةُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ
مِنَ الصَّادِقِينَ ⑦

فَلَمَّا رَأَى قَيْصَةُ قَدْ مِنْ دُبُرٍ قَالَتْ إِنَّهُ مِنْ كَيْدِكَ
إِنْ كَيْدُكَ عَظِيمٌ ⑧

يُوسُفُ أَعْرَضَ عَنْ هَذَا وَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ لَدُنْكَ
إِنَّكَ كُنْتَ مِنَ الْخَاطِئِينَ ⑨

وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ
فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا إِنَّا لَنَرَاهَا
فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ⑩

nĩkĩtumanĩtye kyo na wendo. Ithĩyĩ
ow'o, twĩona kyo kĩna İvĩtyo
yĩyonanĩtye.'

32.Na yĩla kyo kyeew'ie walany'o wa
maŭĩ nĩkyaitŭmanie na kyaiseŭvĩsya
mboka na kyainenge kĩla kĩmwe kavyo,
na ĩndĩ kyatavya Yosevu, 'Umĩla mbee
wasyo.' Na yĩla syamwonie we
nĩsyasŭanĩe mũno İŭlũ wake na syatila
moko masyo, na syasya, 'Ngai Mwene
Vinya W'onthe natafwe! Uŭ ti mũndũ;
ĩndĩ nĩ mũlaĩka mũtaĩtiku.' *¹

33.Kyo kyaisye, 'Na ŭũ nĩwe ŭla inyw'ĩ
mwandũĩlaa mũtĩ Nyie nĩnendie
kũmũkuua we vate kwenda kwake, ĩndĩ
we nĩweesŭvĩe mwene kuma naĩmĩ. Na
yu ethwa we ndekwĩka ũndũ nyie
ngũmũtavya, vate nzika, we
nũnũkwovwa na akĩthwa ŭmwe wa ala
asonokye.'

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ وَأَعْتَدَتْ
لَهُنَّ مُتْكًا وَأَتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِّنْهُنَّ يَكِينًا
وَقَالَتْ أَخْرِجِي عَنْهُنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ أَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ
أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا
إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿٣٢﴾

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَّنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَادَدْتُهُ
عَنْ نَفْسِي فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَا آمُرُهُ
لَيَسْجَنَ وَ يُكُونًا مِّنَ الصَّاحِرِينَ ﴿٣٣﴾

¹ * Ndeto İno 'Qutt'ana aidiyahunna' syatilanga
moko masyo; nĩtonya kũmanyĩka oũndũ yĩĩyĩ kana
ta nthimo İondũ İmamu Raghib ŭwetete
mĩneenelenĩ yelĩ kwĩanana nondũ yĩkĩtwe nthĩnĩ
wa Kulani Ntheu. Vaa ŭalyũlo wa ndeto İno İte
nthimo nĩ 'Qutt'ana aidiyahunna' kũtema kw'oko
kwa mũndũ na kĩndũ kyŭĩ. Na ŭu tiw'o Kulani
İelelele na ndĩandĩkĩka ŭvoo ta ŭsu. Na kũalyũla,
asomi amwe nĩmatatĩte kũnyivya kĩko kĩĩ kya
kũtila, makyonany'a nthoo nini, ĩndĩ kwĩanana na
ũneeni wa Kĩtalavu ŭu ndũkwĩtĩkĩĩka, ũndũ ŭla wa
kwĩka, nĩ kwĩtĩkĩla ŭ-w'o yĩ nthimo na İte nthimo.
Ndeto İno nĩtonya kũmanyĩka ta nthimo kwa ŭkuvĩ
ĩkyasya nthĩnĩ wa kũhimo kya 'Qatta'
ndĩkwĩtĩkĩlya nzĩla İno İte ntheu. Kwa ŭu ĩndĩ
ũnyuvi ŭla wĩvo tũ nĩ kaĩ waw'o na nthimo. İthĩyĩ
nĩtũkwĩtĩkĩla kana ŭneeni ŭũ ŭnenganĩtwe nthĩnĩ
wa ŭneeni ŭũ ŭtonya tũ kũmanyĩka nthĩnĩ wa
ũalyũlo wa nthĩnĩ wa kĩ-nthimo ŭkyasya kana syo
nĩsyetĩkĩlile kũsindwa nũndũ wa kũmũsũanĩia we
kana ti mũndũ mbee wa vala moko masyo mataĩ
matonya kũvika.

34. We *Yosevu* aisye, 'Ame Mwĩafi wakwa, Nyie nĩngwĩtkĩla kyovo mbee wa maũdũ ala syo iũmbĩtĩa nyie; na We walea kũmbetangĩa maũĩ masyo, Nyie nĩngũsyelekela na ngĩthwa katĩ wa ala atumanu.'

قَالَ رَبِّ السِّجْنُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَنِي إِلَيْهِ
وَلَا أَتَصَرَّفُ عَنِّي كَيْدُهُنَّ أَصْبُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ
مِنَ الْجَاهِلِينَ ٣٤

35. Kwa ũu Mwĩafi wake nĩweew'ie mboya yake, na nĩwawetangie maũĩ masyo kuma kwake. Nĩw'o We nĩ Wĩw'i-W'ontho, Umanyi-W'ontho.

فَأَسْجَبَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٣٥

36. Indĩ nĩkwaumĩlile kwoo *aũme* itina wa kwona *movano ma we atena mavĩyo*, nĩkana *mo masũũe syĩwa yoo ĩseo*, nĩmoonie kana we nĩwaĩlĩtwe nĩ kwovwa kwa ĩvinda.

ثُمَّ بَدَأَ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا آيَاتِهِ لِيَسْجُنَّهُ
حَتَّىٰ حِينٍ ٣٦

LUKU 5

37. Na andũ elĩ ma mũika nĩmalikile kyovonĩ vanĩwe nake. Umwe woo aisye, Nyie mwene nĩnonie *nthĩnĩ wa ndoto* ngĩviva ndivai.' Na ũla ũngĩ aisye, 'Nyie mwene nĩnonie *nthĩnĩ wa ndoto* nguĩte mĩkate ĩũũ wa mũtwe wakwa na nyũnyi iimĩĩsaa. Tũtavye ũalyũlo wayo; nũndũ ithyĩ twĩona we wĩ katĩ wa ala alũngalu.'

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيْنِ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي
أَرَانِي أَعْرِضُ خَيْرًا وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرَانِي أَحْمِلُ
فَوْقَ رَأْسِي خُبْرًا تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ نَبْتُهَا بِتَأْوِيلِهِ
إِنَّا نُرَاكَ مِنَ الْحَسِينِينَ ٣٧

38. We *Yosevu* amũsũngĩe, 'Lũu ũla inyw'ĩ mũnengawe ndwĩlĩthwa ũnaetwe ndamũnengete ũalyũlo wayo. Uũ nĩ ũndũ ũmwe katĩ wa ala Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmanyĩĩtye Nyie. Nyie nĩnĩmĩleete ndĩni ya andũ ala matamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na ala nĩ alei ma Itu.

قَالَ لَا يَأْتِيكُمَا طَعَامٌ تُؤْرَقُونَ إِلَّا بِنَاءِكُمَا بِتَأْوِيلِهِ
قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَمَا عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ
مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ
كَافِرُونَ ٣٨

39. 'Na Nyie nlatiŋe ndŋni ya maaŋthe makwa, Avalamu na Isaaka na Yakovo. Ithyi tūitonya kŪkŋanany'a kīndū ona kīva na Ngai Mwene Vinya W'onthe ona Indŋ. Yŋi nī Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūlū waitū na ūlū wa mbaa andū onthe, Indŋ andū aingī mūno maitūngaa mūvea.

40. 'Inyw'ī atindany'a makwa, elī nthīnī wa kyovo, eŋafi menyu me ivathŋkany'o nīmo aseō kana nī Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Umwē, Mūnene Mūno Vyū?

41. Inyw'ī mŋthaithaa vathei ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Indŋ nī masyŋtwa mathei tŋ ala mūmatw'ŋte, inyw'ī na maaŋthe menyu; Ngai Mwene Vinya W'onthe ndatheetye watho ūlū wamo. Utw'io wīna Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka. We eŋaŋte kana inyw'ī mūikakīthaitha kīndū ona kīmwe ateo We. Isu nīyo ndŋni ŋla ya w'o, Indŋ andū aingī mūno maimŋsī. ^{2*}

42. Inyw'ī atindany'a makwa nthīnī wa kyovo, ūmwē katŋ wenyu, akamwīkŋŋŋŋ Mwaŋi wake ndivai anyw'e; nake ūla ūngī, akambwa mŋkelany'onī nyūnyi ikaŋsaa kuma ūlū wa mŋtwe wake. Uvoo ūla inyw'ī mŋkŋllŋte nŋminŋte kŋtuwa.'

وَاتَّبَعْتُ يَلَّةَ أَبِي عَمِّي إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللهِ مِنْ شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ
فَضْلِ اللهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَشْكُرُونَ ٣٩

يُصَاحِبِي السَّجْنَاءَ أَزْوَاجُ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ
اللهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ٤٠

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسَاءٌ سَيِّئُ مَوْحَا
أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ
الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ
الَّذِينَ الْفَتِيرَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٤١

يُصَاحِبِي السَّجْنَاءَ أَمَّا أَحَدُكُمْ فَيَسْتَمْتِ رَبَّهُ خَيْرًا
وَأَمَّا الْآخَرُ فَيُضْلِبُ فَتَأْكُلُ الظِّلْمُ مِنْ رَأْسِهِ
فُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ تَسْتَفْتِينَ ٤٢

² *Ndeto 'Quyyim' kwŋanana na mŋandŋkŋle wa Kulani Ntheu wīna nzŋa yŋna vinya, yŋna ūtonyi w'o na yŋna wīkālī. Yo ota ūu yonanasya kana ūtonyi wa kŋlungalya na kŋseŋvya mavītyo. Uu isio ŋla itaalyŋŋka sya mŋŋkŋŋo nthīnī wa ndŋni syonthe nthīnī wa Kulani Ntheu syŋtawa 'Deemul-Qayyimah' sisya 98:6 *Al-bayyina*

43. Na Umwe wa efi, Yosevu nŵamŵtaviseye ūla wasŵanŵaa ta ŵnŵŵlekw'a, 'Ukangweta nyie kwa mwŵafi waku.' Indŵi Satani nŵamŵlŵthisye kŵmŵweta kwa mwŵafi wake, kwa ŵu nŵwekalile kyovonŵi kwa myaka mŵina.

LUKU 6

44. Na Mŵsumbŵi aiseye, 'Nyie nŵnonie nŵhŵnŵi wa ndoto ng'ombe mŵonza mosu, na ithuke mŵonza nziŵ na ingŵi mŵonza mbŵmŵ sya mbemba. Inyw'ŵi anene, ndavyei nyie ŵalyŵlo wa ndoto yakwa ethwa inyw'ŵi nŵmŵtonya kŵalyŵla ndoto.'

45. Mo masŵngŵie, 'Syo nŵ ndoto nthokoanu na ithyŵi tŵyŵŵŵ ŵalyŵlo wa ndoto nthokoanu ta ii.'

46. Na Umwe wa ala mavonokie, na ŵla yu walilikanile ŵtina wa ŵvinda ŵasa, aiseye, 'Nyie nŵngŵmŵmanyŵthya ŵalyŵlo wayo, kwa ŵu inyw'ŵi ndŵmei.

47. Yosevu! 'We mŵndŵ wa w'o, tŵtavye ŵalyŵlo wa ng'ombe mŵonza nou ikŵŵa nŵ ng'ombe mŵonza mosu, na iia mŵonza nziŵ sya mbemba na ingŵi mŵonza mbŵmŵ; nŵkana ndonye kŵsyoka kwa andŵ nŵkana mo matonye kŵmany'a.'

48. We asŵngŵie, 'Inyw'ŵi mŵkavanda kwa myaka mŵonza, ŵatŵanŵe mwŵina kŵthito, na yŵla mŵŵketha mŵieka syŵna makonde, ateo nini ila inyw'ŵi mwŵŵsaa.

49. Na ŵtina wa myaka ŵsu myŵmŵ

وَقَالَ الَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا أَذْكُرُنِي عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنْسَهُ الشَّيْطَانُ وَكَرَّ سَرِّيهِ فَكَيْفَ فِي السَّجْنِ
يُضَعُّ سِينِينَ ⑤

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَنَعَ بَقَرَاتٍ سَمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَنَعَ عِجَافٌ وَسَنَعَ سُنبُلَاتٍ خُضِرٌ وَأَخْرَجْتُ يَأْتِيهَا
الْعَلَا أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ ⑥

قَالُوا أَضَلَّتْ أَحْلَامُكَ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَامِ بِعِلْمِينَ ⑦

وَقَالَ الَّذِي نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ أَنَا أُنَبِّئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ⑧

يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَنَعَ بَقَرَاتٍ سَمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَنَعَ عِجَافٌ وَسَنَعَ سُنبُلَاتٍ خُضِرٌ وَأَخْرَجُ يَأْتِيهَا يَبْسُتُ لَعَلِّي أَرْجِعَ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ⑨

قَالَ تَزْرَعُونَ سَنَعَ سِينِينَ وَدَّابَّتْ هَآ حَصَدُكُمْ فَذُرُّوهُ فِي سُنبُلِهِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَأْكُلُونَ ⑩
ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَنَعٌ شَدِيدٌ يَأْكُلُ مَا

mũonza, ūla ūkethwa ūminŭthe kŭonthe kŭla inyw'ŭ mŭkethwa mŭmbanŭtye kŭla mŭnaŭ mŭnaketha, ateo kŭnini kŭla mwŭlŭthwa mwŭiyiŭle *makŭmbŭnŭl*.

50. 'Na ūndŭ mwaka ūmwe wathela, andŭ makanengwa mbua nyiingŭ na nthŭnŭl wayo vakeethwa na mosyao maingŭ na mbeŭ sya kumya mauta na syaũnyw'a.

LUKU 7

51. Na Mŭsumbŭl aisye 'Mŭetei we kwakwa.' ūndŭ yŭla mŭtŭmwa wavikie vala ūl we aisye, 'Syoka kwa mwŭafi waku na ūimŭkŭlyā ūndŭ kwailŭl ūlŭl wa ūla iveti syatilangile moko masyo; Nŭndŭ, Mwŭafi wakwa nŭmesŭl mŭno mawalany'o ma maŭl masyo.^{3*}

52. We Mŭsumbŭl aikŭlyā ūla iveti, 'Inyw'ŭl mwai na kyaŭ yŭla mwamanthie kŭmŭkuua Yosevu we atekwenda?' Nasyo syaisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nataŭwe nŭndŭ wa kŭmŭmba mŭndŭ ta ūŭ----, ithyŭl tŭyaaona ūthŭku wake.' Kŭveti kya Mŭnene kyaisye, 'Yu ū-w'o nŭmŭlŭthe kyeninŭl. Nyie ninyie nendaa kŭmŭkuua we atekwenda, na vate nzika, we nŭl mŭndŭ wa w'o.'

53. Yosevu aisye, 'Nyie nŭnakŭlilye nŭkana ūkunŭkŭli wŭkwe nŭkana we Mŭnene atonye kŭmanyā kana Nyie ndyaasuka ūikŭlŭku wake we atevo na ota ūu kŭmanyāka kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndetŭkŭlasya maŭl ma ala mate aikŭlŭku maendee.

قَدْ مَتَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا نَحْصُونَ ﴿٥٠﴾

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿٥١﴾

وَقَالَ الْمَلِكُ انْتَوَيْتُمْ بِهِ فَمَا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسْأَلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الَّتِي تَقِفْنَ أَبَدِيَهُنَّ لِأَن رَّبِّي بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ ﴿٥٢﴾

قَالَ مَا خَطْبُكُمْ إِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوءٍ قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ إِنَّنِ حَصَصَ الْحَقُّ أَنَا رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٥٣﴾

ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْغَايِبِينَ ﴿٥٤﴾

³ *Sisya musoa wa 32

54.'Na Nyie ndikwiyumya nthĩĩ wa wonzu, nũndũ nĩ ūvũthũ thayũ kwĩka ūthũku ateo vala Mwĩafi wakwa weethwa na tei. Vate nzika, Mwĩafi wakwa nĩ Mũekanĩ Mũno-Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَمَا أَرَىٰ نَفْسِي إِلَّا تَفْسًا لَا مَوَارَةَ بِالشُّؤْمِ
إِلَّا مَا رَجِمَ رَبِّي أَن رَّبِّي غَفُورٌ رَّحِيمٌ ٥٤

55.Na Mũsumbĩ aisye, 'Mũetei vala nĩ nĩkana nyie nĩmũnyuve atw'ĩke wakwa mwene.' Na yĩla we waminie kũneena nake, asya 'Umũnthĩ we wĩ mũndũ wa kĩvĩla kĩnene na wĩna ūmanyi.'

وَقَالَ إِنَّكَ اتُّنَوِي بِهِ اسْتِخْلَاصَهُ لِنَفْسِي فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أُمِينٌ ٥٥

56.We aisye, Nyuve Nyie ĩũlũ wa inandũ sya nthĩ ĩno, nũndũ Nyie nĩ mũsũvĩ mũseo, na wĩna ūmanyi.'

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَىٰ خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي خَفِيفٌ عَلَيْهِمْ ٥٦

57.Na ūu nĩw'o Ithyĩ twamũnenevisye Yosevu nthĩ ĩsu. We nĩwamĩtũie vala vonthe we wendie. Ithyĩ nĩtũmũnengae ĩnee Yitũ ūla Ithyĩ twendaa na Ithyĩ tũiekaa ĩtuvi ya ala alũngalu yanangĩke.

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَدْبُرُ أَمْنَهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَاءُ وَلَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ٥٧

58.Na vate nzika, ĩtuvi ya ĩtunĩ nĩ ĩseo kwa asu ala metĩkĩlaa na kũmũkĩa Ngai.

وَلَا جُرْأِخِةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ٥٨

LUKU 8

59.Na anaaĩthe ma Yosevu nĩmookie na maumĩla mbee wake, na we nĩwamamanyie ĩndĩ mo mamwosie we ta mũeni.

وَجَاءَهُ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ٥٩

60.Na yĩla we waminie kũmanenge kyaũya kyoo, ameie, 'Ndetei mwanaa nyinyia' wenyu ūla wĩna au wenyu. ĩnyw'ĩ nomũkwona kana Nyie nĩmũnenge ĩnyw'ĩ kĩthimo kyusĩe na kana Nyie nĩ mũseo mũno vyũ katĩ wa athokany'a?

وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُنَوْنِي بِأَنْحَ لَكُمْ
فَرَأَيْنَهُمْ كَالْآبِتْرُونَ إِلَيَّ أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ
الْمُنْزِلِينَ ٦٠

61. 'Indĩ inyw'ĩ mwalea kũmũete vaa nĩ nyie, Indĩ vaikethwa kĩthimo kya lĩu ĩngĩ kwenyu kuma vala nĩ, ona inyw'ĩ mũikathengeea nyie.'

فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ③

62. Mo masong'ile masya, 'Ithyĩ tũkatata kũmũsesenga ĩthe wake *etĩkile* kũtaanĩsya nake, na Indĩ vate nzika, ithyĩ tũkeeka ũu.'

قَالُوا سُرَّادُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ③

63. Na amea athũkũmi make, 'Ikĩai mbesa syoo nthĩnĩ wa mĩio yoo *ota ũu* nĩkana matonye kwimanya masyoka kwa andũ ma nyũmba yoo; vangĩ nĩmatonya kũsyoka.'

وَقَالَ لِفَتِيلِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فِي رِجَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ③

64. Na yĩla mo masyokie kwa ĩthe woo maisye, 'Ame ĩthe waitũ, ithyĩ nĩtũvatiwe kĩthimo *kĩngĩ kya lĩu*, kwa ũu tũtũme twĩna mwanaa mwaitũ nĩkana tũkathimĩwe kĩthimo kitũ, na vate nzika, ithyĩ tũkamũsũvĩa.'

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَهْلِهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَنَعَنَا الْكَيْلُ فَأَرْسِلْ مَعَنَا آخَانَا نَكُنَّلْ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ③

65. We ĩthe woo aisye, 'Nyie nditonya ũmũĩkĩla inyw'ĩ ĩũlũ wake, ateo nĩmũĩkĩle oũndũ namũĩkĩle ĩũlũ wa mwanaa nyinyia mbee.' Indĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ We Mũsũvĩi Ula Mũseo Vyũ, na We nĩ We Usũftwe nĩ Tei Mũno wa ala mew'anĩaa tei.

قَالَ هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمَنْتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَأَلْفَهُ خَيْرٌ حِفْظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ③

66. Na yĩla mo mathaisye mĩio yoo, moona matũngĩwe mbesa syoo. Mo maisye, 'Asa waitũ, tũtonya kwenda kyaũ kĩngĩ ithyĩ? Mbasa sitũ syĩ vaa tũtũngĩwe. Ithyĩ tũkaete kyaũya kwa andũ maitũ, na kũmũsũvĩa mwanaa nyinyia waitũ ona tũkeethwa na mũio wa ngamĩle nima. Kyu nĩ kĩthimo kĩla nĩ ũvũthũ *kũkĩkwata*.'

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا يَا أَبَانَا مَا نَبُغِي هَذِهِ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ إِلَيْنَا وَنَبِيرُ أَهْلُنَا وَنَحْفِظُ أَخَانَا وَنَزَّدُكَ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ ③

67. We aisye, 'Nye ndiUmütüma vamwe nake mütanengete wiv'ito syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onth kana vate nzika, inyw'ĩ mükamütünga vaa nĩ, ateo münathyüüüükwā; Na mamina kümünenge wiv'ito woo, aisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onth nūmasyaĩsyaa maūndū ala ithyĩ tūneenaa.'

قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُونِ مَوْثِقًا مِّنَ اللَّهِ لَتَأْتُنَّنِي بِهِ إِلَّا نَحْنُاط بَكُمْ فَلَمَّا اتُّوهُ مَوْثِقُهُمْ
قَالَ اللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٥٧

68. Na Yakovo aisye 'Inyw'ĩ aana makwa, mÜikavotele müomonĩ ümwe, ĩndĩ votelai mĩomonĩ yĩ kīvathükany'o; na Nye ndi ündü ndonya kümwĩka inyw'ĩ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onth. Utw'io wĩna Ngai Mwene Vinya W'onth tũ. Nye nĩte wĩkwatyo wakwa Kwake, na onthe ala mena wĩkwatyo nĩmaie Kwake.

وَقَالَ يَبْنَى لَا تَدْخُلُوا مِن بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِن أَبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ٥٨

69. Na yĩla mo malikile ündü ĩthe woo wameyĩaie kÜiaamauna kwa Ngai Mwene Vinya W'onth, ateo kwĩthwa kana Yakovo aĩ na woni nthĩnĩ wake ūla we weanĩsyie kwa kÜneena ūu; na vate nzika, we aĩ na ūmanyi mUnene nÜndü ĩthyĩ nĩtwamÜmanyĩtye we, ĩndĩ andü aingĩ müno mayĩsĩ.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةٌ فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهُ وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٥٩

LUKU 9

70. Na yĩla mo mamüthokeie Yosevu, we amwĩkalilye mwanaa nyinyia vakuvĩ nake mwene. Na we asya, 'Nye nĩ mwanaa mwenyu; kwa Ūu yu we ndÜkew'e kyeva nÜndü wa maūndü ala mo meethĩwe mayĩka!

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٦٠

71. Na yĩla we waminie kÜmanenge kyaūya kyoo, we nĩweekĩie kĩkombe kya kÜnyw'a kĩw'ü nthĩnĩ wa ngusu ya wanaa nyinyia. Na ĩndĩ mÜnyaĩkya wa

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَتَيْنَاهَا غَيْرَ لَاحِظِينَ لَوُحِ السُّورَةِ ٦١

Ūvoo nīwatavanisye akyasya, 'Inyw'ī anŪu ma mŭkwīlī, nīmweeka İvītyo ya ūng'ei.'

72.Mo maisye mamelekele mamakŪlya, 'Nī kyaŪ kīla inyw'ī mwaasya?

73.Mo masŪngīe, 'İthyī nītwaasya kīkombe kya MŪsumbī kya kŪthima na ūla ūnŪŪkīete enengwa mŭio wa ngamīle, na Nyie nīngŪŪngamīa ūu.'

74.Mo masŪngīe, 'Syītwanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, inyw'ī nīmwiśī nesa vyŪ kana ithyī tŭyaaŪka kŪŪ kwīka ūthyoeuku nthī İno, na ithyī tŭi ing'ei.'

75.Mo maisye, 'Usilīlo wīlthwa wī mwaŪ İndī, mweethwa inyw'ī nīmŪŪkengana?'

76.Mo masŪngīe, 'Usilīlo wa ūu nī kana, ūla kīkombe kyu kīkwīthīwa kī ngusunī yake, we nīwe İtuvi yakyo. Ūu nīw'o ithyī tŭmasilīlaa eki-ma-naī.'

77.İndī we ambīlīlīya kŪmantha makunianī moo mbee wa ikunia ya mwanaa nyinyia; na İndī akyumya kyo İkunianī ya mwanaa nyinyia. Ūu nīw'o ithyī twalanilye İŪİŪ wa Yosevu. We ndai atonya kwosa mwanaa nyinyia kwa mwīlao ma MŪsumbī ateo kwīthwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwendete ūu. İthyī tŭnenevasya kwa ūnene wa İvīla ūla ona wīva İthyī twendaa; na İŪİŪ wa kīla mwene ūmanyi nī Umwe, MŪmanyi MŪno VyŪ.

قَالُوا وَقَبِلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَقْعُدُونَ ⑥

قَالُوا تَقْعُدُونَ صَوَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ⑦

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتَنَا لِنُفْسِدَ فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ⑧

قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ⑨

قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجَدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ⑩

قَبْدًا بِأَوْعِيَّتِهِمْ قَبْلَ وَعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وَعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا لِبُيُوسُفَ مَا كَانَ لِأَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن تَشَاءُ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ⑪

78. Mo maisye, 'Ethwa we nĩũyĩte, mwanaa nyinyia wake nĩwooyĩte tene.' Indĩ Yosevu aia ũndũ ũũ kĩmbithĩ ngoonĩ yake na ndaamaumbũlĩla mo. Na we aisye, 'Inyw'ĩ mwĩoneka mwĩ nthĩnĩ wa mwĩkalo mũthũku mũno vyũ; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa mũno vyũ maũndũ ala inyw'ĩ mũneenaa.'

79. Mo maisye, We Mũnenevyē we ena ĩthe mũkũũ mũno, kwa ũu, osa ũmwe waitũ vandũ vake; nũndũ ithyĩ twĩkwona we wĩ wa ala mekaa nesa.'

80. We asũngĩe, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nangany'e kana tũikamwose ũngĩ eka ũla ithyĩ tweethĩa kĩndũ kitũ nake; nũndũ tweeka ũu, vate nzika, twĩthwa katĩ wa ala mate alũngalu.

LUKU 10

81. Na yĩla mo maminie kũyĩtũka nũndũ wakwa masyoka, maneenany'e me vamwe ũtee. Mwanaa nyinyia ũla mũkũũ aisye, 'Inyw'ĩ nomwĩsĩ kana ĩthe wenyu nĩwoosie wĩvĩto kuma kwenyu syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na lilikanai ũla ũte ũlũngalu mwamwĩkie Yosevu. Kwa ũu, Nyie ndiũma, nthĩ ĩno kũvika nau ambĩtĩkĩlye nyie kana Ngai Mwene Vinya W'onthe atw'e ĩũlũ wakwa. Na We nĩ We Mũseo Mũno Vyũ katĩ wa asili.

82. Inyw'ĩ syokai kwa ĩthe wenyu na mũimwĩa, 'Ame ĩthe waitũ, mwana waku nĩũyĩte, na ithyĩ tũneenete ũndũ twĩsĩ tũ na tũinaĩ tũtonya kwĩthwa asũvĩi ma maũndũ ala matonekaa.

قَالُوا إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ
فَأَسْرَهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبَيِّدْهَا لَهُمْ قَالَ
أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانًا وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ٥٨

قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْئًا كَبِيرًا فَخُذْ
أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْحَسِينِينَ ٥٩

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ تَأْخُذَ إِلَّا مِنْ وَجْدِنَا مَتَاعًا
عِنْدَكَ إِنَّا رَاؤُا لَظُلْمُونَ ٦٠

فَلَمَّا اسْتِئْذِنُوا مِنْهُ خَالَصُوا بجَمَاعَةٍ قَالَ كَبِدْهُمْ أَلَمْ
تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ
وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ
عَنْ يَآدُنِ إِلَى ابْنِ أَبِي يُوسُفَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ٦١

ارْجِعُوا إِلَى آبَائِكُمْ فَقُولُوا يَا أَبَانَا إِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ
وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْنَا وَمَا كُنَّا لِغَيْبٍ
خَافِينَ ٦٢

83.'Na makūlye *andū ma* mūsyī ūla ithyī tūnaī nthīnī wa w'o, na ma mūkwīlī ūla tūnookanisyē naw'o, na ow'o ithyī twīneena w'o.'

84.We asūngīe, 'Aiee, īndī ilfko syenyū nīsyamūkengete inyw'ī kwa kūete ūndū ūū ta kīndū kīseo. Kwa ūū nyie nīthwa na ūmīlīsyō mūlūmu. Nokwīthwa Ngai Mwene Vinya W'onthe akamaete mo onthe kwakwa nyie; nūndū We nī Umanyi-W'onthe, Ula-Mūlī.'

85.Na we *Yakovo* auma vala maī na asya, Uui kyeve kyakwa īūlū wa Yosevū! Na metho make mausūftwe nī methoi nūndū wa kyeve, na we nīwasīlīaa kīmako kyake.

86.Mo maisye, 'Ithyī twīlvīta na Ngai Mwene Vinya W'onthe, we ndūkaeka kūneena ūvoo wa Yosevū okūvika ūwae ona kana kūkw'a.

87.We *Yakovo* asūngīe, 'Nyie nītwaa kyeve kyakwa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Nyie nīnīlī kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūndū ūla inyw'ī mūtamesī.'

88.'Inyw'ī aana makwa, inyw'ī endai mūkamūmanthe Yosevū na mwanaa nyinyia na mūikakw'e ngoo īūlū wa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; nūndū vai ūkusaa ngoo īūlū wa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ateo andū ala matetīkīlīaa.'

89.Na yīla mo mavikie mbee wake *Yosevū* manwīe, 'Ame we mūkumye, ūkya nūtūkūnīte ithyī na andū ma nyūmba yayitū, na ithyī tūetete mbesa

وَسَلَّ الْقَرْيَةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْغِيَاثَ الَّتِي أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٣﴾

قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْثَلًا فَصَبْرٌ جَبِيلٌ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَأْتِيَنِي بِهِمْ جَبِيلًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٤﴾

وَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَأْسَفُ عَلَيَّ يُوسُفَ وَأَبِيعْتُمْ مِنْهُ مِنَ الْخُزْنِ فَهُوَ كَذِيبٌ ﴿٨٥﴾

قَالُوا تَاللَّهِ تَفْتُونَا أَتَدْرُكُ يُوسُفَ حَتَّى تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِكِينَ ﴿٨٦﴾

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَخُزْنِي إِلَى اللَّهِ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٧﴾

يَلْبَسِي أَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَجْبَلُوا لَا تَأْتِسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٨﴾

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسْنَا وَأَهْلُنَا الْحَزْنَ وَجِئْنَا بِضَاعَتِنَا مُزَجَّجَةً فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٩﴾

mbũthũ, kwa ũu we tũenge kĩthimo
kyusĩe, na ĩthĩwa wĩ mũlau kwitũ. Vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē
amatuvaa ala alau.'

90. We Yosevu amakũlilye, 'Inyw'ĩ
nĩmwĩsĩ ũndũ mwamwĩkie Yosevu na
mwanaa nyinyia yĩla mwaĩ atumanu?

قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ يَوْسُفَ وَأَخِيهِ إِذْ
أَنْتُمْ جَاهِلُونَ ⑩

91. Namo mamũsũngĩa, 'Ow'o we nue
Yosevu? Nake amasũngĩa, ĩĩ, Nyie
ninyie Yosevu na ũũ nĩ mwanaa mwaitũ.
Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩwĩthĩtwe
e mũlau mũno kwitũ ithyelfĩ. Ow'o, ũla
w'onthē mũlũngalu na e mũmĩĩsya----
Ngai Mwene Vinya W'onthē ndaekaa
ĩtuvi ya asu ala mekaa meko maseo yae.

قَالُوا عَرَأَيْكَ لَآتَيْتَ يَوْسُفَ قَالَ أَنَا يَوْسُفُ وَهَذَا
أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ
فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ⑪

92. Namo masũngĩa, Ithyĩ twĩĩvĩta na
Ngai Mwene Vinya W'onthē
nũkũnenevetye we ĩũũ waitũ na ithyĩ
nĩwĩthĩtwe twĩ ene-naĩ mũno.'

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَتَرَكْنَا وَإِنْ كُنَّا
لَخٰطِئِينَ ⑫

93. Nake amea, 'Vai ĩvĩtyo yĩũtalwa ĩũũ
wenyu ũmũnthĩ; Ngai Mwene Vinya
W'onthē namũekee inyw'ĩ! Na We nĩ
Ula Usũĩtwe nĩ tei katĩ wa ala
mew'anĩaa tei.

قَالَ لَا تَتْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَهُوَ
أَرْحَمُ الرَّحِيمِينَ ⑬

94. 'Endai na kĩtonkyeo kĩĩ kyakwa
mũkakie mbee wa ĩthe wakwa; we
akakĩmanyā. Na ĩndĩ mũindetee mũsyĩ
wenyu w'onthē.'

إِذْهَبُوا بِقِسْمِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ أَبِي يَأْتِ
بَصِيرًا وَأَنْتُمْ بِأَهْلِكُمْ أَجْعَلِينَ ⑭

LUKU 11

95. Na yĩla mũkwĩĩ wataanĩsye, ĩthe woo
aisye, vate nzika, Nyie nĩngwĩw'a
mũuke wa Yosevu, onakau inyw'ĩ
mwĩmbosa ta mũndũ mũkũũ ũtena
kĩĩĩko.'

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي لَأَجِدُ رِبَاحَ
يُوسُفَ لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ ⑮

96. Mo masŭng'ie, 'Kwa w'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we vate nzika, w'io nthĩnĩ wa İvityo yĩla İkũũ.'

97. Na yĩla mŭeti wa ũvoo mŭseo wookie, nĩwakiie *kĩtonyeo kya Yosevu mbee* wake na İndĩ atheew'a. İndĩ we *Yakovo* akũlya, 'Nye ndyaamũtavya inyw'ĩ; Nye nĩnĩsĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ũndũ ũla inyw'ĩ mũtawĩsĩ?'

98. Mo maisye, 'Ame İthe waitũ, twĩtĩsye ũkeo wa naĩ sitũ; ithyĩ nĩtwĩthĩtwe twĩ ene-naĩ.'

99. Nake asya 'Kwa ũla W'o Nye nĩngũmwĩtĩsya ũkeo wa Mwĩafi wakwa. Vate nzika, We nĩ We Mũekanĩ Mũnene Mũno, Usũtwe nĩ tei.'

100. Na yĩla mo mookie kwa Yosevu nĩwamaie asyai make vamwe nake mwene, na asya, 'Likai Misili na mŭuo, ethwa nĩkũũmwendeasya Ngai Mwene Vinya W'onthe.'

101. Na we nĩwamokĩlilye asyai make İŭlũ wa kĩvĩla kya ũsumbĩ, na onthe mavalũka nthĩ na mothyũ moo matulĩtye-ndu kwoondũ wake. Na asya, 'Ame asa wakwa, ũũ nĩ wĩanũ wa ndoto yakwa İla ya tene. Mwĩafi wakwa nũmĩtw'ĩkĩthĩtye ya w'o. Na We nĩweethĩwe na İnee İŭlũ wakwa yĩla We wanumisye kyovonĩ na amũete inyw'ĩ kuma weũnĩ wa mũthanga İtina wa Satani kũthokoany'a ngwatanĩo yakwa na anaasa. Vate nzika, Mwĩafi wakwa nĩ Mũuu kwa ũla ona wĩva We wendaa; nũndũ We nĩ Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

قَالُوا تَاللّٰهِ اِنَّكَ لَفِي ضَلٰلٍ اَقْدَمٍ ۝

فَلَمَّا اَنَّ جَاءَ الْبَشِيرَ اَلْقَهُ عَلَىٰ وُجُوهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيْرًا ۚ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَّكُمْ اِنِّيْ اَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ۝

قَالُوا يَا بَنِيَّ اَنَّا اسْتَغْفِرُ لَنَا ذُنُوْبَنَا اِنَّا كُنَّا خٰطِيْنَ ۝

قَالَ سَوْفَ اسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّيْ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ ۝

فَلَمَّا وَاخَلُوْا عَلٰۤى يُوْسُفَ اَدٰى اِلَيْهٖ اَبْوِيْهٖ وَقَالَ اُدْخُلُوْا مِصْرَ اِنَّ شَآءَ اللّٰهُ اٰمِيْنَ ۝

وَرَفَعَ اَبْوِيْهٖ عَلٰى الْعَرْشِ وَخَرُّوْا لَهٗ سُجَّدًا ۝ وَقَالَ يٰٓاَبَتِ هٰذَا تَاُوْبِلْ رُّعْيَاۤى مِنْ قَبْلِ ۙ قَدْ جَعَلَهَا رِزْقِيْ خَفًا ۙ وَقَدْ اَحْسَنَ لِيْ اِذَا اَخْرَجْتَنِيْ مِنَ السِّجْنِ وَجَآءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدَنِ مِنْۢ بَعْدِ اَنْ تَرٰعَ الشَّيْطٰنُ بَيْنِيْ وَبَيْنَ اِخْوَتِيْ اِنْ رَّبِّيْ لَطِيْفٌ لِّمَآ يَشَآءُ ۚ اِنَّهٗ هُوَ الْعَلِيْمُ الْحَكِيْمُ ۝

102.'Ame Mwĩafi wakwa, We nũnengete ũathimo na kĩanda kya ũsumbĩ, na nĩwamanyĩsye maũalyũlo ma syĩndũ. Ame We Mũseũvya wa matu na nthĩ, We Nue Mũsũvĩ wakwa nthĩ Ino na Itunĩ. Eka kĩkw'ũ kĩkambĩthĩa Nyie nĩ nthĩnĩ wa mwĩkalo wa kwĩnengane kwendanĩ Kwaku na ngwatany'a nyie na ala alũngalu.'

103.Usu nĩ katĩ wa maũndũ ala matonekaa, ithyĩ tũũkũvuanĩsya we. Na we ndwaĩ namo yĩla mo meew'anie ũũũ wa walany'o woo yĩla mo masamaa.

104.Na andũ aingĩ mũno maiketĩkĩla ona we wenda ũu mũno.

105.Na we ndũkwĩtya ĩtuvi nũndũ wa ũndũ ũũ. Nĩ ũtao tũ kwa mbaa andũ onthe.

LUKU 12

106.Na nĩ Syama syĩana ata ila syĩ matunĩ na ũũũ wa nthĩ, ivĩtũkaa, maisyathũkĩaa.

107.Na aingĩ mũno moo maimwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe mateũmwĩanany'a We na atindany'a ota ũu.

108.Mo ĩndĩ, mew'aa me eanĩe ũũũ wa ũsilĩlo ũla ũkĩte kwoo na kĩthũũũmũkĩlo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana kũvika kwa mĩtũkĩ kwa ũla Saa ũũũ woo mo matekũmanya?

109.Asya, 'Ino nĩyo nzĩa yakwa: Nyie nĩtanaa kwa Ngai Mwene Vinya

رَبِّ قَدْ آتَيْنَكَ مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ
الْأَحَادِيثِ فَأَطَرْتُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ١٠٢

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ
لَدَيْهِمْ إِذْ اجْتَمَعُوا لَهُمْ وَهُمْ يُصْكَرُونَ ١٠٣

وَمَا أَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ بِمُؤْمِنِينَ ١٠٤

وَكَأَنَّهُمْ عَلَيْهِمْ حُجُرَانٌ هُمْ لَدُرِّ الْعَالَمِينَ ١٠٥

وَكَايُنْ مِنْ آيَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا
وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ١٠٦

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ١٠٧

أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ أَوْ
أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَقْتَةٌ وَهُمْ لَا يشْعُرُونَ ١٠٨

W'onthe. Nyie n'ngwete k'ilio kya ūmanyi mūtheu, ona asu ala mambik'ila. Nyie ota ūu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe n' Mūtheu; na Nyie ndi kat' wa asu ala mamw'ananasya Ngai na ngai ing'.

110. Na Ithy' tūyaatūma mbee waku andū Atūmwa ateo aūme, ala Ithy' twamavuan'isye, kuma kat' wa andū ma m'isye. Mo ind'ī, nomangang'ite ūlū wa nth' na makona ūndū mūminūk'ilyo wa asu ala ma' mbee woo wail'ye? Na vate nzika, w'ikalo wa Itun' n' mūseo kwa asu ala mamūk'iaa Ngai. Inyw'ī ind'ī nomūkamanya?

111. Kūvika ūvinda, y'ila Atūmwa meey'itūkie na meeyona mo ene matw'ik'ith'w'e ta akenganni, ūtethyo Witū n'wawikie na m'itūk' kwo na ind'ī atang'wa ūla Ithy' twendaa. Na ūsil'lo Witū ndūtonya kūsi'ika kuma kwa andū ene na'.

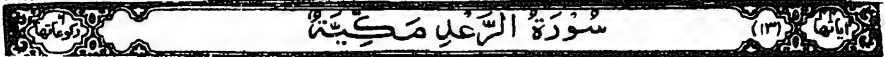
112. Kwa ūla W'o, nth'īn' wa ngewa yoo ve k'isomo kwa andū ala mena k'liko. Ti k'indū k'iseūv'itw'e, ind'ī n' w'ian'lu wa ūndū ūla wa' mbee wayo na ūalyūlo wa sy'indū syonthe kwa ūkuv', na ūtongoi na tei kwa andū ala met'ik'ila.

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٥٠﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَكُنَّا الْأَخِرَةَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَعْلَمُوا ﴿٥١﴾

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَرَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُفِّرُوا بَاءَ لَهُمْ عَصْرُنَا فَنُفِثَ مِنْ نَشَارٍ وَلَا يَرُدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾

لَقَدْ كَانَ فِي قَصصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ ؕ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً ۖ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

AL-RA'D

(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ūla Usũtwe nĩ Ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Miim Raa Nyie Ninyie Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Ūla Umanyi-
W'onthe, Woni W'onthe. Ino nĩ Mĩsoa
ya Ivuku. Na maũndũ ala mavuanĩtw'e
kwaku nĩ ma w'o, ĩndĩ andũ aingĩ mũno
mayĩĩfĩkĩlaa.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ
رَبِّكَ الْحَقَّ وَلَكِنَّ أَكْثَر النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ①

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We
Ūla wookĩlilye matu vate itũĩ ila inyw'ĩ
mũtonya kũsyona. Na ĩndĩ We atĩĩĩka
We-Mwene Kĩvĩlanĩ-kya-Usumbĩ. Na
We aivinyĩĩa syua na mwei syalika
wĩanĩ; kĩla kĩmw'e kĩatĩĩlaa nzĩla yakyo
kũvika ĩvĩdandĩ yĩla yĩtw'e. We
asyumĩasya mĩao syonthe. We
avuanasya Mĩsoa nesa ūtheĩnĩ nĩkana
inyw'ĩ mwĩthwe na mũĩkĩĩo mũĩũmu
ĩũlũ wa kũkomana na Mwĩai wenyu.

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّيُوتَ بِغَيْرِ عِلْدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ أَسْقَى
عَلَى الْعَرْشِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ
مُسَمًّى يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بَلَاءٌ
رَبِّكُمْ تُؤْمِنُونَ ②

4. Na We nĩ We Ūla wanyaĩĩkisyenĩ na
eekĩla ĩĩma na mbũsĩ nthĩnĩ wayo. Na
matunda We aseũĩĩtye elĩ elĩ, ĩũme na
ĩka. We atumaa ūtukũ ūvw'ĩka
mũthenya. Nthĩnĩ waw'o, nĩw'o ve
Syama kwa andũ ala masũanĩaa.

وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَ
أَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا رُجُومًا مُتَشَدِّدِينَ
يُنْفِخُ الْبَرْقُ الْفُجَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُتَّقُونَ ③

5. Na nthĩnĩ wa nthĩ ve ilungu syĩ
kĩvathũkany'o ikwatene kĩmw'e na kĩla
kĩngĩ, na mĩũnda ya mĩsavivũ, na
mĩũnda ya mĩĩũ, na mĩĩtende, ĩmeete
mwĩĩnĩ ūmwe vamwe na ĩng'ĩ itameete
ũu; syo ĩng'ĩthaw'a na kĩw'ũ o kyu, ĩndĩ
ĩthĩyĩ nĩĩtũtumaa imwe isyaa mosyao

وَفِي الْأَرْضِ قَطْعٌ مَّتَّجِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ وَ
زُرْعٌ وَنَخِيلٌ صُورًا وَغَيْرُ صُورٍ يُسْقَى بِمَاءٍ
وَاحِدٍ وَنُقُوعٌ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأَكْمَامِ إِنَّ

maingĩ kũvĩta ila ingĩ. Nthĩnĩ wasyo ve
Syama kwa andũ ala mamanyaa.

فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ⑤

6.Na ethwa we nũũseng'a, ĩndĩ ũneeni
woo nĩw'o wa kũsengy'a mũno; 'Ata!
Īla ithyĩ tũkatw'ĩka kĩtoo, ithyĩ ĩndĩ,
nĩtũkethwa na mwĩkalo wa kyũmbe
kyeũ?' Aa nĩmo ala maleaa
kũmwĩtĩkĩla; Mwĩai woo, na aa nĩmo
makethwa na mĩnyololo ngingonĩ syoo,
namo makeethwa me ekali-ma-Mwakĩnĩ,
vala nĩvo mo makekalaa.

وَأَن تَعْبَ فَجَبَّ قَوْلُهُمْ إِذْ أَكْثَرُوا تَرْبَاءَ رَأَى
خَلْقَ جَدِيدٍ هُوَ أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَأُولَئِكَ
الْأَغْلَى فِي أَعْنَاقِهِمْ وَأُولَئِكَ أَهْلُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ⑥

7.Na mo mena wendi wa kũkũlya kuma
kwaku nĩkana mo maetewe ũthũku ĩũũ
woo mbee wa ũseo, oyĩla ũsilĩlo wa kĩla
mũthemba nũminĩe kumĩla mbee woo.
Na nĩw'o, Mwĩai waku Ausũĩtwe nĩ
ũkeo kwa mbaa andũ onthe ona wĩki
wa naĩ woo wĩvo, na ow'o, Mwĩai waku
ota ũu nĩ Mwai kwa kumya ũsilĩlo.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ
مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثَلَتُ وَإِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ لِّلنَّاسِ
عَلَى ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ لَشَدِيدُ الْعِقَابِ ⑦

8.Na asu ala metĩkĩlaa maasya, 'Nĩkĩ
Kyama kĩĩtheetw'e kwake kuma kwa
Mwĩai wake?' We, vate nzika, wĩ
Mũkaanany'a. Na ve Ndongoi kwa kĩla
mbaĩ ya andũ.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ
رَّبِّهِ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ⑧

LUKU 2

9.Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ
kĩla kĩka kĩsyaa, na mavu ala maumaa na
ala mavikaa. Na kĩla kĩndũ kĩ kĩthimo
kyakyo kĩanĩe Kwake.

اللَّهُ يَلْعَلُ مَا تَخِيلُ كُلُّ امْنَى وَمَا يَفْقِصُ الْأَرْحَامُ
وَمَا تَرْدَادُهُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ⑨

10.We nĩ We Mũmanyi wa maũndũ ala
matonekaa na ala monekaa, Ula
Mũnene, Uteananĩka-na-Kĩndũ, Ula-Wĩ-
Īũũ Mũno.

عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ⑩

11. We kafi wenyu ūla ūvithaa ndeto yake, na we ūla ūmfwetaa ūtheinĩ nũndũ ūmwe mbee wa metho Make; na ota ūu, ūla wĩvithaa ūtukũ, na we ūla ūendaa ūtheinĩ mũthenya.

سَوَاءٌ قَبْلَكُمْ مَنِ اسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِآيَاتِنَا وَسَارِبٌ بِآيَاتِنَا ۝

12. Kwoondũ wake Mũtũmwa ve ūatĩanĩo wa alaĩka mbee wake na ĩtina wake; mo nĩmamũsũvĩaa we kwa mwĩlao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndaalyũlao mwĩkalo wa andũ okũvika mo maalyũle maũndũ ala me nthĩnĩ wa ngoo syoo. Na yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho wenda kũmasilĩla andũ, vai kĩsiĩĩ, ona mo mai na mũtetheesya ona wĩva ūtee Wake.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِّنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ يَحْفَظُونَهُ ۚ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُعْزِرُوا ۚ مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَ لَهُ ۚ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ آلٍ ۝

13. We nĩ We ūla ūmwonasya inyw'ĩ ūtisi kũmwĩkĩla w'ia na wĩkwatyũ, na We nũũkĩlasya mathweo maito.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْبَرْقَ حَوَاقِطًا وَيُنَزِّلُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ۝

14. Na kĩtalalĩki nĩkĩmũtaĩaa We na ndaĩa Syake na ota ūu alaĩka kwoondũ wa w'ia Wake; na We nũtumaa makũna ma ūtisi na aimũkũna namo ūla We wendaa, ĩndĩ mo nĩmakaananaĩaa ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, oyĩla We nĩ mwai kwa kũsilĩla.

وَيُتَّبِعُ الرِّعْدَ بُحْدَهُ ۚ وَالْبَلَدِ الْكَلْبَ مِنْ خِيفَتِهِ ۚ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ ۚ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ ۚ وَهُوَ شَدِيدُ الْحِسَابِ ۝

15. Kwake We eweka nĩkw'o mboya ya w'o ĩtwaawa. Na isu ĩla mo masyĩkaĩlao ūtee Wake ĩmasũngĩlao ona vanini, tondũ ūndũ we ūla ūtambũũkasya moko make eĩ kũkyelekelo kĩw'ũ nĩkana kĩvike kanyw'anĩ kwake ūsũngĩlao, ĩndĩ kĩũvikĩlao. Na mboya ya alei nĩ kĩndũ kyanangĩku.

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ ۚ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٍ كَفْتِهِ إِلَى الْبَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ ۚ وَمَا هُوَ بِأَلِيٍّ وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ۝

16. Na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nkw'o kwInenganawe nĩ ūla w'onthe ona wĩwa wĩ matunĩ na ūlũ wa nthĩ akyenda na ate kwenda na *ota ūu* syuu syoo now'o syĩkaa, ma-kĩoko na ma-wĩoo.

وَاللّٰهُ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا
كَرْهًا وَظِلَالُهُم بِالْغَدُوِّ وَالْاَصَالِ ۝١٦

17. Asya, 'Nũ ūla Mwĩai wa matu na nthĩ?' Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, inyw'ĩ Indĩ mwosete atetheesya angĩ ūtee Wake ala matena ūtonyi wa ūseo kana ūthũku ona ūlũ woo ene?' Asya, 'Kĩlalinda na mũndũ ūnũkwona nthĩ nĩmatonya kwĩthwa ūndũ ūmwe?' Kana, mo makwatanasya atindany'a na Ngai Mwene Vinya W'onthe na ala mombĩte ila ivw'anene na ūmbi Wake nĩkana syelĩ syonekae ivw'anene kwoo?' Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka nĩ We Mũmbi wa syĩndũ syonthe na We nĩ Umwe, Ula Mũnene Vyũ.

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ قُلِ اللّٰهُ قُلْ
اَفَاتَّخَذْتُ مَرْءًا دُوْبًا اَوْ لِيَاۤءٌ لَا يَمْلِكُوْنَ اِلٰنَفْسِمْ
نَفْعًا وَلَا ضَرًا قُلْ هَلْ يَسْتَوِى الْاَعْمٰى وَالْبَصِيْرَةُ
اَمْ هَلْ تَسْتَوِى الظُّلُمٰتُ وَالنُّوْرُ اَمْ جَعَلُوْا لِلّٰهِ
شُرَكَاءَ خَلَقُوْا كَخَلْقِهٖ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ
قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ۝١٧

18. We atheesasya kĩw'ũ kuma ĩtunĩ, nĩkana syanda itheesye kĩw'ũ kwĩanana na kĩthimo kyasyo, na kĩw'ũ kyu nĩkĩkuua ĩvũyũ yimbu ūlũ wakyo. Na kuma nthĩnĩ wa kĩw'ũ kĩla mavyũvasya na mwaki, maimantha kũseũvya mathaa kana mĩio ya kũkita, *nĩvaumaa* ĩvũyũ yĩvw'anene nayo. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe wonanasya w'o na ūvũngũ. Yu, ūlũ wa ĩvũyũ, nĩyĩendaa ta mavuti, ĩndĩ kwa kĩla kĩmaunaa andũ, kĩkalaa ūlũ wa nthĩ. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'on the ūnenganae ngelekany'o.

اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا
فَاَحْتَسَلَ الشَّجَرُ زَبَدًا وَّارِيًا وَاَوْتٰى زَوْجِدُوْنَ
عَلَيْهِ فِي النَّارِ اَبْتَعًا حَلِيَةً اَوْ مَتَاعٍ رَبُّ يَنْفَعُ
كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ هَ فَاَمَّا الزَّبَدُ
فَيَذٰهُبُ جَفَاءً وَّامَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ
فِي الْاَرْضِ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ ۝١٨

19. Kwa asu ala mamwĩĩkaa Mwĩai woo nĩ ūseo wa tene na tene; na kwa asu ala matamwĩĩkaa We, ona makethwa na

لِّلَّذِيْنَ اسْتَجَابُوْا لِرَبِّهِمْ الْخُسْنٰى وَالَّذِيْنَ لَمْ يَسْتَجِبُوْا
لِلَّذِيْنَ

syĩndũ syonthe ila syĩ ũlũ wa nthĩ, ona makongeleelwa ingĩ syĩana ta isu, maitonya kwĩyovosya mo-ene nasyo kuma vo. Asu nĩmo makethwa na ũtalo mũthũku, na wĩkalo woo nĩ Ngienanĩ. Nĩ vandũ vathũkĩte ata ĩndĩ va kũthũmũa!

لَهُ لَوْ أَنَّ لَهُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَنَيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ
لَافْتَدَوْا بِهِ أُولَئِكَ لَهُمْ سُوءُ الْحِسَابِ وَمَأْوَاهُمْ
جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٥٩﴾

LUKU 3

20. We ĩndĩ, ũla wĩsĩ kana maũndũ ala we wavuanĩw'e kuma kwa Mwĩai waku nĩ maw'o, ũndũ ũmwe na ũla nĩ kĩlalinda? *Indĩ* no ala manengetwe mĩthĩnzĩo ya ũmanyi tũ makasũanĩa:

أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ
هُوَ عَمَى إِنَّا يَنْتَظِرُونَ لَوْ لَوْ الْأَلْبَابِ ﴿٦٠﴾

21. Asu ala meanĩasya mwĩw'ano wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na matanangaa ũtianĩo;

الَّذِينَ يُؤْفِكُونَ بَعْدَ اللَّهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْعَيْثَ ﴿٦١﴾

22. Na ala makwatanasya ũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe wĩyĩaithe makwatanw'e, na kũmũkĩa Mwĩai woo, na makĩaa ũtalo mũthũku.

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا آمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يَوْصَلَ وَ
يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿٦٢﴾

23. Na asu ala momĩasya makĩmantha mumo wa Mwĩai woo, na kũsyaaĩsya Mboya, na kumya katĩ wa ila Ithĩ tũmanengete mo, kĩmbithĩnĩ na ũtheinĩ, na kũkũany'a ũthũku na ũseo. Aa nĩmo makethwa na ĩtuvi yĩla ĩseo vyũ ya ũtũo wa mũminũkĩlyo----

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا
الصَّلَاةَ وَآتَوْا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَ
يُؤْتُونَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَئِكَ لَهُمْ عِظَةُ
الدَّارِ ﴿٦٣﴾

24. Mĩũnda ya Tene-W'onthe. Mo makamĩlika yo na *ota ũu* asu ala alũngalu kuma katĩ wa maaĩthe moo, na iveti syoo na syana syoo. Na alaĩka makalika kwoo kuma kĩla mbingĩlo, *makyasya*;

جَنَّتْ عَذْرَىٰ يَدُ خُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ
وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَاللَّيْلَةُ يَدُ خُلُونِ عَلَيْهِمْ
مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٦٤﴾

25.'Mūuo wīthwe nenyu, nūndū
nīmwoomīsyē; sisyai ūndū ituvi ya
Utūo wa mūminūkīlyo yīseūvīte mūno
wīana.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٥﴾

26.Na asu ala manangaa ūtianīo wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, itina wa
kūtiaā na kūaany'a ūndū Ngai Mwene
Vinya W'onthe wīyāite ūkwatanw'e, na
kwīka ūthyoeuku ūlū wa nthī---ūlū woo
ve kīumo namo makeethwa na ūtūo wī
woo.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ﴿٢٦﴾

27.Ngai Mwene Vinya W'onthe
athanthaasya kyaūya Kyake kwa ūla
w'onthe ona wīva We wendaa na
kūkīnyivya kwa ūla w'onthe we wendaa.
Namo nīmatanīaa thayū wa nthī īno,
oyīla thayū wa nthī īno no ūtanu wa
wīnda ūkīelekanw'a na ūla ūkoka.

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا
بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا
مَتَاعٌ ﴿٢٧﴾

LUKU 4

28.Na asu ala matetkīlaa maasya, 'Ntkī
Kyama kītūmawa kwake kuma kwa
Mwīāī wake?' Asya, 'Ngai Mwene
Vinya W'onthe amaekaa mae asu ala We
wendaa na kūmatongoesya Kwake-
Mwene asu ala mamwelekelaa We.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ
رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ
مَنْ أُنَابَ ﴿٢٨﴾

29.'Asu ala metkīlaa, na ala ngoo syoo
syonaa ūthūmūo nthīnī wa kūmūlilikana
Ngai Mwene Vinya W'onthe. It, no
nthīnī wa kūmūlilikana Ngai Mwene
Vinya W'onthe vala ngoo itonya kwona
ūthūmūo;

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أُولَئِكَ
يُذَكِّرُ اللَّهُ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٩﴾

30.'Asu ala metkīlaa na kwīka mawīa
maseo---Utanu ūkeethwa wī woo, na
vandū vaseo mūno vyū va kūsyoka.

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ
وَحُسْنُ مَا بَ ﴿٣٠﴾

31. Uu nīw'o Ithyī tūūtūmīte kwa andū, ala angī maminie kūkw'a, nīkana we ūtonye kūmasomea mo kīla Ithyī tūūvuanīsyē we, na nomeūlea kūmwītīkīla Ngai Ula Usūītwē nī ūlau. Asya, 'We nī Mwīaī wakwa; vai Ngai ateo We. Nyie nia mūīkīlo wakwa nthīnī Wake na kūmwelekela We nīw'o ūalūko wakwa.'

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِيَتْلُوا عَلَيْهِمُ الْآيَاتِ الَّتِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ
بِالْحَقِّ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابٌ ۝

32. Na takethwa kwaī Kulani īla nūndū wayo īima syaī itonya kūthamw'a kana nūndū wayo nthī īkatūanīlw'a katī kana nūndū wayo akw'ū makaneenw'a namo, mo, maikamītīkīla yo. Aiee, ūvoo wīna Ngai Mwene Vinya W'onthē vyū. Mo etīkīli nomaamba kūmānya kana, takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthē nīwendie kwīkīa kwenda Kwake vinya, We vate nzika, ethwa atonyie kūmatongoesya mbāa andū onthē? Na kwa asu ala matetīkīlaa, Mbanga ndīkaeka kūmavalūkīla mo nūndū wa maūndū ala mo mekīte kana kūvika vakuvī na mūsīyī woo, kūvika ūtianīlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthē ūvike. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē ndalea kwīanīsyā ūtianīlo Wake.

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُتِبَ بِهِ الْمَوْتُ بَلْ لَئِذَا أُنْذِرْنَا الْفَلَكُ لَا يَنْفِيسُ الَّذِينَ آمَنُوا أَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَهْدَى النَّاسَ جَنِينًا وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْوَعْدَ ۝

LUKU 5

33. Na vate nzika, Atūmwa ala maī mbee waku nīmavūthiw'e; īndī Nyie nīnamanengie īvinda asu ala maleile kwītīkīla. Na īndī Nyie nīnamakwatie mo, na ūsilīlo Wakwa wailīyī ata īndī!

وَلَقَدْ اسْتَفْهَمْتُ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ كَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۝

34. We īndī, Ula ūūngamaa īōlō wa kīla thayū kūmānya ūndū wīkaa, akamaeka mo mathi mate asilīle? Namō nō

أَمَّنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَتُوهْمُ أَمْ نُنَبِّئُكَ بِمَا لَا يَعْلَمُونَ فِي

mamwīananasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na atindany'a. Asya, 'Mawetei mo.' Inyw'i mŭkamŭmanyithya We undu utesi iulu wa nthi? Kana, no ūneeni mŭthei to? Aiee, Indī walany'o wa alei nīwamakavītw'e methonī moo, namo nīmatŭngītwe ītina kuma nzīanī īla ya w'o. Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūekaa ae ndakethwa na mŭtongoi.

35. Ve ūsīllo kwoo nthīnī wa thayū ūu wa yu, na vate nzika, ūsīllo wa Itunī nī mŭmangū, namo maikethwa na mŭmasīlī kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

36. Ngelekany'o ya Itu yīla yathiwe akīma-Ngai, nī yīla yīvulutasya tūlūsī: matunda mayo nī ma tene na tene, na ota ūu kyuu kyayo. Yu nī ītūvi ya asu ala alŭngalu; na ītūvi ya alei nī Mwaki.

37. Na asu ala Ithyī tūmanengete Ivuku, nīmatanaa nūndū wa maūndū ala mavuanītw'e kwaku. Na katī wa nguthu syī kīvathŭkany'o ve amwe ala maleaa kīlungu kīmwē kyayo. Asya, 'Nyie nīyīfawe kŭmŭthaiha Ngai Mwene Vinya W'onthe tū na ti kŭseŭvya atindany'a Make. Nyie nītanīaa Kwake, na Kwake nīkw'o ūalŭko wakwa.'

38. Na ūu nīw'o Ithyī tūyīvuanītye ta ūtw'io mŭtheu. Na ethwa we wīatīfa mawendi moo mathŭku ītina wa ūmanyi ūla ūkŭvikīe we, we ndŭkethīwa na mŭnyanya kana mŭsīlī kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

الْأَرْضِ أَمْ يُظَاهِرُونَ الْقَوْلَ بَلْ زَيْنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
مَكْرَهُمْ وَصَدَّوْا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يَضِلْ اللَّهُ فَمَا
لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٥﴾

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ
أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٣٦﴾

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ كُلُّهَا دَائِمٌ وَظُلُمَاتُهَا تَنْقُورُ
وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴿٣٧﴾

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ
وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ
أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُوا وَإِلَيْهِ
مَأْبٍ ﴿٣٨﴾

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ أَبْغَيْتَ أَهْوَاءَهُمْ
بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ وَلَئِنْ
﴿٣٩﴾

LUKU 6

39.Na, mŭno, Ithyĩ nĩtwamatŭmie Atŭmwa mbee waku, na nĩtwamanengie mo iveti na syana. Na kŭitonyeka Mŭtŭmwa kŭete Kyama ateo kwa mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nŭndŭ kĩla ĩvinda yĩna ūtw'io mŭtheu.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَمْ أَزْوَاجًا
وَدَّرِيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا
بِإِذْنِ اللَّهِ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ③٩

40.Ngai Mwene Vinya W'onthe avetangaa kĩla We wendaa, na akĩtwaĩfaa kĩla We wendaa Na uumo wa motw'io onthe wĩ vamwe Nake We.

يَسْأَلُ اللَّهَ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ مَا وَعَدَهُ ۚ أَمَرَ الْكِتَابِ ④٠

41.Na ona Ithyĩ tŭkakwor.y'a wĩanĩu wa maŭndŭ amwe ala ithyĩ tŭmatelemasya namo, kana Ithyĩ tŭkaŭkw'ithya we, vethwa ve kĩvathŭkany'o kĩnini, nŭndŭ wĩa waku we no kŭvikya Utŭmane tŭ, na ĩlŭlŭ Waitŭ Ithyĩ nĩ kŭtala.

وَأَنْ مَا تُرِيدُكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفِّيْتِكَ
فَأَنَّا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ④١

42.Mo nomonaa kana Ithyĩ nĩtŭmĩthokee nthĩ, tŭkĩmĩola kuma mĩvakanĩ yayo? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtusaa; vai wa kŭalyŭla ūtw'io Wake. Na We E-mĩtŭkĩ kwa kŭtala.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا
وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ④٢

43.Na asu ala maĩ mbee woo onamo nĩmaseŭvisye ūsŭanĩo ota ūŭ, ĩndĩ masŭanĩo onthe ala mathŭkŭmaa nĩ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nĩwĩsĩ ūndŭ kĩla thayŭ wĩkaa; na alei omĩtŭkĩ makamanya ĩtuvi ya mŭminŭkĩlyo ya ūtŭo ūŭ yĩkeethwa yĩ yaŭ.

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا
يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسَيَعْلَمُ الْكُفْرُ لِمَنْ
عُقِبِيَ الدَّارِ ④٣

44.Na asu ala matefĩkĩlaa masya, 'We ndwĩ Mŭtŭmwa.' Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩanĩe kwĩthwa ta Ngŭsĩ katĩ wakwa nenyu, na ota ūu, we ūla wĩna ūmanyi wa Ivuku.'

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَى بِاللَّهِ
شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ④٤

سُورَةُ إِبْرَاهِيمَ مَكِّيَّةٌ

IBRAHIM

(Wavuanlw'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Alif Laam Raa Nyie Ninyie Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Woni W'onthe. Yŵi nĩ Ivuku yĩla Ithyĩ tũũvuanĩsyie we nĩkana we ũtonye k-ũmaumya mbaa andũ onthe kuma nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu kũmatwaa kyeninĩ, kwa mwĩao wa Mwĩafi woo, nzĩanĩ ya Ula-Wĩ-Vinya, Ula-wa-Kũtaĩwa.

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula nĩ Syake syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ũlũ wa nthĩ. Na woo nĩ wa alei nũndũ wa ũsilĩlo ũla mũthũku vyũ;

4. Asu ala mawendaa thayũ wa nthĩ ĩno mbee wa Itunĩ, na kũmasiĩla andũ nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmantha kũmĩthyoekeya. Asu nĩmo malikĩte kũasa mũno ĩvĩtyonĩ.

5. Na Ithyĩ tũimũtũmaa Mũtũmwa ona ũmwe ateo ena kĩthyomo kya andũ make nĩkana we atonye kũmatheesya mo syĩndũ. Na ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amũekaa ũla We wendaa ae, na kũmũtongoesya ũla We wendaa. Na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya, Mũĩ.

6. Na ithyĩ nĩtwamũtũmie Mose na Syama Siitũ, tũyasya, 'Maumye andũ maku kuma nthĩnĩ wa kĩla mũthemba wa kĩvindu kũmatwaa kyeninĩ, na malilikany'e mo matukũ ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Vate nzika, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Syama kwa kĩla mũndũ ũmĩasya na ũtũngaa mũvea.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

الَّذِينَ كُتِبَ إِلَيْهِمْ الْكِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ②

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ③
الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا
أُولَئِكَ فِي صُلًى بَعِيدٍ ④

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رُسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلَّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ⑤

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ⑥

7. Na lilikanai yġla Mose wamatavisye andū make, 'Lilikanai ġnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthē ġulū wenyu, yġla We wamumisyē inyw'ġ kuma kwa andū ma Valao ala mamūthġnisyē inyw'ġ na ūsilġlo wġ woo, makġsyūaa syana syenyu sya ivġsġ na kŭtġalya iveti syenyu,; na nthġnġ wa ūndŭ ūsu vaġ ūtato mŭnene kwenyu kuma kwa Mwġaġi wenyu.

LUKU 2

8. Na ota ūu lilikanai ġvinda yġla Mwġaġi wenyu watavanisyē, 'Ethwa inyw'ġ nġmŭŭtŭnga mŭvea, Nyie vate nzika, ngamŭnenge inyw'ġ manee maingġ, ġndġ ethwa inyw'ġ mŭi na mŭvea, ġndġ manyai kana ūsilġlo Wakwa nġ mwai mŭno.

9. Na Mose aisye, 'Ethwa inyw'ġ nġmŭŭlea kwġtkġla, inyw'ġ vamwe na asu ala me ġulū wa nthġ inyw'onthē, mŭitonya kŭmwġka Ngai Mwene Vinya W'onthē naġ; ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthē nġ Wġyġanġe-We-Mwene, Ula Waġlwe-Nġ-Kŭtaġwa.'

10. Uvoo wa ala maġ mbee wenyu nowaamŭvikġa inyw'ġ, Andū ma Noa na mbaġ ya Aati na Athamuti, na ala maġ ġtina woo? Vai ūmesġ yu ateo Ngai Mwene Vinya W'onthē. Atŭmwa moo nġmookie kwoo mena Syama ntheu, ġndġ mo nġmakunġkie makanyw'a moo na moko moo, na maasya, 'ġthyġ nġtŭŭmalea maŭndŭ ala we ūtŭmġtwe namo, na vate nzika, ġthyġ twġna nzika ġtathela-ġulū wa

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَنْجَلَكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدْعُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِّنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ①

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ①

وَقَالَ مُوسَى إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۖ فَإِنَّ اللَّهَ لَنَفِي حِينٌ ①

الَّذِينَ يَأْتِيَهُمْ رَسُولُهُمْ قَبْلَهُمْ قَوْمٌ نَّجَّ وَعَادَ وَنُوحُودُهُ وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَهُمْ رَسُولُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَرَأُوا آيَاتِهِمْ فِي أَنْوَاعِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِّمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ①

maÜndÜ ala we ÜÜtwĩŋa ithyĩ. ^{1*}

11. AtÜmwā moo maisye, 'Inyw'ĩ mwĩna nzika ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, MÜseÜvyā wa matu na nthĩ? We nÜmwĩtaa inyw'ĩ nĩkana atonye kÜmÜkeka inyw'ĩ naĩ syenyu, na kÜmÜnenge inyw'ĩ İvinda kÜvika İvindanĩ yĩtw'e.' Mo maisye, 'Inyw'ĩ mwĩo andÜ otaitÜ ithyĩ-ene, inyw'ĩ mwendaa kÜtumya ithyĩ kuma nthĩnĩ wa kĩla maaĩthe maitÜ mathaithaa. İndĩ tÜeteēi Üküŋĩ mÜtheu.'

12. AtÜmwā moo nĩmamatavisye, 'İthyĩ now'o twĩ andÜ otenyu tÜ, İndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amÜnenge İnee Yake ūla ona wĩva We wendaa kuma katĩ wa athÜkümi Make. Na ti ūlū waitÜ kÜmÜtee inyw'ĩ Üküŋĩ ateo kwa mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na no nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe tÜ eweka ūla etĩkĩli maĩİtwe nĩ kw'ia mÜĩkĩto woo.

13. Na ithyĩ twaĩİtwe nĩ kÜlea kw'ia mÜĩkĩto witÜ nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkĩ, oyĩla We nÜtwonetye ithyĩ nzĩa sitÜ? Na vate nzika, ithyĩ tÜkoomĩsya ÜthÜku w'onthe ūla inyw'ĩ mÜtwĩkaa. Kwa Üu, asu ala maĩkĩtaa nĩmaie mÜĩkĩto woo

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَأَطِيعُوا أَمْرَ رَبِّكُمْ
يَذْعَبُونَ لَكُمْ فِي ذُنُوبِكُمْ وَيُوْعَدُكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى قَالُوا إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ
تَصُدُّوَنَا عَنْ آبَائِنَا فَأَتَوْنَا سُلْطٰنَ
مُؤْمِنِينَ ⑤

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَ
لَكِنَّ اللَّهَ يُنْزِلُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ مَا كَانَ
لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطٰنٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَىٰ اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ⑥

وَمَا لَنَا أَلَّا تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا
وَلَنَصْبِرَنَّ عَلَىٰ مَا أَدْبَرْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُتَوَكِّلُونَ ⑦

¹ Ngewa İno ya Kulani 'Faraddoo aidiyahum fi afwahihim' *matÜngĩe moko moo makanyw'anĩmoo* yĩtwony'a mÜvw'anano wa mÜndÜ ekİte moko make kanyw'anĩ wake nĩ kÜkunĩka. Mbee wa kÜvuany'a ngewa İno ya mwanya, mÜndÜ nĩwaĩtwe nĩ kÜmanya ūla ÜnÜÜwetwa nthĩnĩ wa mÜsoa ÜÜ nÜÜ. Nİ Ütheinĩ kana kĩko kĩ nĩ ūlū wa alei, kwa Üu kĩna moalyÜlo elĩ, ala mekwĩtĩkĩka. Nİvatonyā

nthĩnĩ wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.²

LUKU 3

14. Na asu ala maleile kwĩtkĩla nĩmamatavisye Atũmwa moo, 'Ithyĩ vate nzika, tũkamũlũngya kuma nthĩ ĩno yaitũ mwalea kũsyoka nthĩnĩ wa ndĩni yaitũ.' Na ĩndĩ Mwĩalĩ woo nĩwamatũmĩe ũvuany'o; Ithyĩ vate nzika, tũkamananga alei.

15. 'Na vate nzika, Ithyĩ tũkatuma mũtũa nthĩnĩ wa ĩ-nthĩ ĩtina woo. Uu nĩ kwa we ũla ũũngamaa ena w'ia na ũtw'io Wakwa na ũla ũsũvĩaa ũkany'o wakwa.

16. Namo nĩmavoyie kwoondũ wa ũkĩlyo, na nũndũ wayo kĩla mũmaitha mwĩkathĩĩ wa ũla w'o atw'ĩkie vathei.

17. Mbee wake ve Ngiena; nake akanyw'ĩthw'a kĩw'ũ kĩtheũkĩte.

18. We akakĩnyusaa ĩkunda kwa ĩkunda, ate kũkyenda, atatonya kũkĩmelya. Na kĩkw'ũ kĩkamumĩlĩĩla kuma kĩla ngalĩko, onakau ndakakw'a. Na mbee wa ũu, vakeethwa ũsilĩlo mwai kwake.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ
أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوَّيَ إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ

لَنُهْلِكَنَّ الْقَالِينَ ﴿٥﴾

وَلَنُكَسِبَنَّكَمُ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ

خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعَبَدَ ﴿٦﴾

وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٧﴾

مِنْ زُرَائِهِمْ جَهَنَّمَ وَسَفُوفٌ مِنْ قَاءٍ صٰدِقِيذٍ ﴿٨﴾

يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ مِنْ

كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِنَبِيٍّ وَمِنْ زُرَائِهِمْ عَذَابٌ

عَلِيظٌ ﴿٩﴾

² kũalyũlwa ta mo, alei, mekisye moko moo makanyw'anĩ moo ene. Kũu nĩ kwasya kana mo nĩmaĩle kũea ngewa na Atũmwa na avikĩli moo. Vau nĩvavikawa yĩla mũndũ ũvikaa mũthya na akethwa atena ũndũ ũtonya kwasya. Kwa ũu we endeeaw'a nĩ mwĩkalo ũũ wa kũlea kwonany'a kana ndena ũndũ ũngĩ wa kũneena.

Nthĩnĩ waũalyũlo wa keli nĩvatonyeka kana makany'a nĩ ma Atũmwa. Ota ũu veonany'a kana nũndũ wa kwamba kũeka kũneena ĩndĩ kwa nzĩa yĩ kĩvathũkany'o. ĩndĩ ũ-w'o nĩ kana alei nĩmamaũngamasya Atũmwa maikatawany'e maimatavasya mavinge makany'a moo. Ualyũlo ũũ naw'o nũũtw'ĩtkwa nĩ Kĩlungu kĩla kyatĩala kya mũsoa ũũ vala alei maendee na kũseũvya kĩtumi makyasya: 'Ithyĩ nĩtũleete maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo na vate nzika ithyĩ twĩna nzĩa kũndũ kwĩlĩ tũlũ wa kĩla we ũtũwĩfa ithyĩ.'

19. Uvoo wa asu ala metikila Mwila
woo nĩ kana mawila moo nĩ ta mŭu ūla
ŭvalaanaw'a nĩ kĩseve kĩ vinya
mŭthenya wa kũutani kĩnene. Mo
Maikethwa na ūtonyi ūlũ wa maũndũ
ala mo meekie. Usu ow'o, nĩ wanangĩko
mũnene.

20. Inyw'ĩ nomwona kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe oombie matu na nthĩ na
ūla W'o. We akenda nĩ ūmũvetanga
inyw'ĩ, na kũete kyũmbe kyeũ.

21. Na ūu ti vinya kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe ona vanini.

22. Mo makaumila onthe mbee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe; na ĩndĩ ala
onzu makamatavya ala mekaa
mong'endu; 'Vate nzika, ithyĩ twaĩ aatĩi
menyu; inyw'ĩ ĩndĩ, mũitonya
kũtũtethya na kĩndũ ūlũ wa ūsilĩlo wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Mo
makamasũngĩ, 'Takethwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩwatũtongoesye ithyĩ,
vate nzika, ithyĩ twĩthwa
twamũtongoesye inyw'ĩ. ĩndĩ yu no
ũndũ ūmwe kwitũ, twoonany'a kũlea
kũmĩsya kana twoonany'a ūmĩsyo;
kwitũ vai ūkĩllo.

LUKU 4

23. Na yĩla ūvoo ūkatuwa, Satani
akaasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe
amwathie kyathĩ kya w'o, ĩndĩ nyie
nĩnamwathie inyw'ĩ na nĩnamũvalũkilye.
Na nyie ndyaĩ na ūtonyi ūlũ wenyu ateo
nyie nĩnamwĩtie nenyu nĩmwambĩw'ie
nyie. Kwa ūu, mũikandũle mũtĩ nyie,
ĩndĩ ĩtũlei inyw'ĩ ene. Nyie nditonya
kũmũtetheesya inyw'ĩ onenyu mũitonya
kũndetheesya nyie. Nyie nĩnĩminĩte
kũlea kũmbĩanany'a na Ngai kwenyu.
Nũndũ vate nzika, vakeethwa na ūsilĩlo
wĩ woo kwa eki-ma-naĩ.

مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ
إِشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ
مَعًا كَسْبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبُعيدُ ⑤

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
إِنْ يَشَاءُ يُدْهِمُكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ⑥
وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ⑦

وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنْنا مِنَ
عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَانَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ
يَا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَجْرُنَا أَمْ صَبْرُنَا مَا لَنَا مِنَ الْقَبِيحِ ⑧

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ
وَعَدَ الْحَقِّ وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي
عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي
فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِبَصِيرَةٍ
وَمَا أَنْتُمْ بِبَصِيرَةٍ إِنِّي كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ
مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ⑨

24. Na asu ala metikila na kwika meko maseo makeetikila w'a kũlika nthĩĩ wa Mũũnda ĩla ĩvĩĩĩlaa mbũĩĩ katĩ wayo, nĩvo mo makekalaa kwa mwĩao wa Mwĩali woo. Ngethi syoo vo ikeethwa 'Mũuo.'

25. We nowonaa ũndũ Ngai Mwene Vinya W'ontho ũnenganae ngelekany'o ya ndeto nzeo? Nĩ ta mũtĩ mũseo, ũla mwĩi waw'o nĩ mũlũmu na ũla mbonge syaw'o *ivikaa* ĩtunĩ.

26. Ushyaaa ũsyao waw'o mavinda onthe kwa Mwĩao wa Mwĩali waw'o. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho anenganae ngelekany'o kwa andũ nĩkana matonya kũsũanĩa.

27. Na ũvoo wa ndeto nthũku nĩ ta ũla wa mũtĩ mũthũku, ũla ũkũawa kuma ĩũlũ wa nthĩ na ndwĩna ũlũmu.

28. Ngai Mwene Vinya W'ontho amekĩlaa etikĩli vinya na ndeto ĩla ĩvandĩtwe ĩkalũma nesa nthĩĩ wa thayũ ũũ wa yu na ĩtunĩ; Na Ngai Mwene Vinya W'ontho amaekaa alei mae. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho ekaa ũndũ We wendaa.

LUKU5

29. We noũmonaa asu ala maalyũlile ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na ũlei wa kũtũnga mũvea na mamalikya andũ moo nthĩĩ wa wĩkalo wa wanangĩko-----
30. Ngiena nĩ yĩva? Vo nĩvo mo makavĩĩ; na nĩ vandũ vathũku vau va kũthũmũa.'

31. Na mo nĩmaseũvĩtwe akĩlany'a ma Ngai Mwene Vinya W'ontho kũmathyoekeya andũ kuma nzĩanĩ Yake. Asya. 'Itanĩthyei inyw'ĩ ene kwa ĩvinda, na ĩndĩ, vate nzika, kyalo kyenyu kyelekele Mwakinĩ.'

وَأَدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ يُحَمَّدُونَ فِيهَا سَلَامٌ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً كَلِمَةً كَشَجَرَةٍ طَلَبَهُ أَصْلَاهَا ثَابِتٌ وَفَرَعُهَا فِي السَّمَاءِ

تُؤْتِي أَكْثَرَهَا كُلِّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثِلَتْ مِنْ قَوْرِ الْأَرْضِ مِمَّا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَبِيعُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَآحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِن مَصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ

32. Matavyei athókúmi Makwa ala metíkííte, kana mo maíííte nĩ kúsyáíísyá Mboya, na kumya káí wa íla íthýí túmanengete mo, kímíthíní na útheíní, mbee wa útanavika múthenya úla nthíní wa w'o vatakethwa mwíw'ano kana únyanya.

33. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula woombie matu na nthí na atúma kíw'ú kíthea kuma mathweoní, na kyaete vamwe nakyo matunda kwoondú wa kyaúya kyenyu, na atúma ngalawa imwíw'a inyw'í nĩkana itonye kwííla úkanganí kwa mwíao Wake, na mbúsf ota úu atuma imwíw'a inyw'í.

34. Na We atumíte syua na mwei ilika wílaní wenyu iendete kavola. Na ota úu We núsýííafe útukú na múthenya imúthókúme inyw'í.

35. Na We nĩwamúnengie inyw'í syonthe íla mwendaa kuma Kwake; na múkatata kútala maúathimo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, múitonya kúmatalíkya. Ow'o mündú nĩ úla úte mülúngalu muno, úte múvea ona vanini.

LUKU 6

36. Na *lilikanai* yíla Avalamu waisye, 'Mwíafi wakwa, útúngíthye músýí úu músýí wa múuo, na mbetange nyie na syana syakwa kuma úthaithíní wa mív'w'anano.

37. 'Mwíafi wakwa, ow'o mo nĩmamathyoeketye aingí káí wa andú ma nthí. Kwa úu úla ona wíva úmbikílaa nyie, vate nzika, we nĩ wakwa. Na úla ona wíva úleaa kúmbíw'a nyie---We vate nzika, Wí Múekaní Múno Vyú, Usúííte nĩ Ulau.

38. 'Mwíafi waitú, Nyie nĩndúítye syana syakwa imwe nthíní wa mwanda útaímka vakuví na Nyúmba Ntheu---

قُلْ لِّعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا
مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ
يَوْمٌ لَا يَنْجِي فِيهِ وَلَا جُلَّ ۝

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ
السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۝

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ
لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۝

وَأَشْكُرْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعَدَّ الْعَيْنُ
عَنْ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ۝

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا
وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ۝

رَبِّ إِنِّي أَضَلُّنَا كَثِيرًا مِنْ الْبَاقِينَ فَتَنْبِذْنِي
فَإِنَّهُ يَبْذُلُنِي مَرَّةً وَفَرَّقَ بَيْنِي وَبَيْنَ إِهْدِي ۝

رَبِّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ دُورَتَيْهِ بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ
عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ

Mwĩafi waitũ, nĩkana syo itonye kũlũmya Mboya. Kwa ũu, tuma ngoo sya andũ isyelekele syo na ũimanenge matunda, nĩkana matonye kũtũnga mũvea----

39.'Mwĩafi waitũ, kwa ũla w'o We nĩwĩsĩ ũndũ ũla ithyĩ tũvithaa na ũla tumbũlaa. Na vai kĩndũ ona kĩva kĩvithĩku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kĩ tũlũ wa nthĩ kana kĩ ituni.

40.'Ndafa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ũla ũnengete Nyie ona nthĩnĩ wa ũkũũ wakwa, Isumaeli na Isaaka. Vate Nzika, Mwĩafi wakwa nĩ Mwĩw'i wa Mboya.

41.'Mwĩafi wakwa, ndwĩkĩthye nyie wa kũlũmya Mboya, na syana syakwa ota ũu. Mwĩafi waitũ, itĩkĩla Mboya yakwa.

42.'Mwĩafi waitũ, nenga nyie ũekeo vamwe na asyai makwa na etĩkĩli mũthenya ũla ũtalo ũkekwa.

LUKU 7

43.Na mũikasũanĩe kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamanyaa maũndũ ala eki-ma-naĩ mekaa. We amanengae ĩvinda tũ kũvika mũthenya ũla metho moo makaketea masyaĩsye vandũ vamwe,

44.Mekalaatĩte nĩ kũteelema, mokĩĩĩtye mĩtwe yoo, kũketea kwoo kũtũmasyokea, na iĩĩko syoo syĩ nthi vyũ.

45.Na makaany'e andũ ma ũmũnthĩ tũlũ wa ũsĩĩlũ ũla wathaniwe ũkoka tũlũ woo, na eki-ma-naĩ makaasya, 'Mwĩafi waitũ, tũnenge ithyĩ ĩvinda ĩkuvĩ. Ithyĩ tũkeew'a wĩtano Waku na tũkamaatĩĩa Atũmwa.' Inyw'i mũyaaĩvĩta mbee wa ũu kana inyw'i mũikethwa na ũvalũku?

أَفَيْدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٥٠﴾

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٥١﴾

الْحَسْبُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْعِيلَ وَاسْحَقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٥٢﴾

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَارِبًا ۚ وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴿٥٣﴾

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٥٤﴾

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمَ تَشْخُصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٥٥﴾

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِينَ رُدُّوهُمْ إِلَى مَا بَعَدُ الْحَيَاةِ فَمَبْطُحِينَ ۚ وَأَفَيْدَتْهُمْ هَوَاءٌ ﴿٥٦﴾

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ نَجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرَّسُولَ الْوَحِيدَ أَذْهَبْنَا قُلُوبَنَا فَأَنْسَئْهَا مِنَّا قَلِيلًا ۖ لَعَلَّنَا نَتَّقُ ۚ ﴿٥٧﴾

46.'Na inyw'i mŭtŭaa nthĩnĩ wa mawĩkalo ma asu meevĩĩsy'e ene, na nĩkwonekete ūtheinĩ kwenyu ūndũ ithyĩ tweekanie namo; na ithyĩ tũseũvĩtye ngelekany'o ntheu kwoondũ wenyu.

47.Na mo nĩmathũkũmĩthisy'e ūvũngũ ona wĩva w'onthe ūla mo mĩ matonya, ĩndĩ mumĩĩĩĩlo wa ūvũngũ woo wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona ethwa ūvũngũ woo waĩ na ūtonyi wĩanĩe kũthamya ĩĩma.

48.Mũikasũanĩe ĩndĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe akaemwa nĩ kũlũmya ūtĩanĩo Wake kwa Atumwa Make. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-vinya, Mwĩañi-Wa-Uĩvanĩsyo.

49.Mũthenya ūla nthĩ ĩno ĩkaalyũlwa kwĩthwa nthĩ ingĩ, na matu ota ūu, na mo makaumĩla onthe mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Umwe, Mũnene Vyũ.

50.Na we ūkamona avĩtany'a mũthenya ūsu movetwe na mĩnyololo.

51.Itonyeo syoo ikeethwa syĩ sya lami, na mwaki ūkamavw'ĩka mothyũ moo.

52.Kũkeethwa kũũlyĩ ūu nĩkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kũĩva kĩla thayũ kwĩanana nondũ w'o weekie. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Mĩtũkĩ kwa kũtala.

53.Uu nĩ ūtũmane ūetetwe ūtheinĩ kwa ūtandĩthyo wa mbaa andũ onthe ma nthĩ nĩkana mo matonye kũkanw'a naw'o, na matonye kũmanyanya kana We nĩ We Ngai Umwe tũ, na kana ala manengetwe ūmanyi matonye kũsũanĩa.

وَسَكَنْتُمْ فِي مَسْكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَبَيْنَكُمْ
كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَعْنَاهُمْ الْأَمْثَالَ ۝

وَقَدْ مَكَرُوا مَكَرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكَرُهُمْ وَإِنْ
كَانَ مَكَرُهُمْ لِيَتْرَوْا مِنْهُ الْجِبَالُ ۝

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخِيفًا وَعْدًا رُسُلَهُ إِنَّ اللَّهَ
عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ۝

يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضَ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ بَعْضًا
بِأُخَرٍ ۚ وَالْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۝

وَتَرَى الْجِبِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي الْأَصْفَادِ ۚ
سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ وَأَنْفُسُهُمْ فِي الشَّرَارِ ۚ

يَعْرِى اللَّهُ كُلَّ نَفْسٍ فَكَيْتَبُ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝

هَذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا أَنَّمَا هُوَ

بِاللَّهِ وَاحِدٌ قَلِيلٌ كَرُّوا أُولَ الْأَنْبِيَاءِ ۝

AL - HIJR

(Wavuan'w'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'on the, ūla Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Alif Laam Raa. Nyie Ninyie Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ūla Woni-W'onthe. Ino nĩ mĩsoa ya Ivuku yĩanũ na ya Kulani ĩla ĩmulĩkaa.

3. Kaingĩ alei makenda takethwa nĩmatw'ĩka Masilamu.

4. Ekanai namo nĩkana mo matonye kūya na kwĩtanĩthya mo-ene nĩkana wĩkwatyo wa mana ūtonye kūmakenga; ĩndĩ o mĩtũkĩ-mo makamanya.

5. Na Ithyĩ tũyaananga mũsyĩ ona wĩva ateo vaĩ ūtw'ĩo mũtw'e nũndũ wa w'o.

6. Vai ūndũ matonya kūvĩtũka ĩvinda yoo yĩla ĩtw'e, ona maitonya kūtiwa ĩtina.

7. Namu maasya, 'Ame we ūla ūtheew'e ūtao ūũ, vate nzika, we wĩ mũndũ wa ndũũka.

8. 'We wĩlea kūtũetee alaĩka nĩkĩ, ethwa we wĩ wa ala ma w'o?'

9. Ithyĩ tũitheeasya alaĩka ateo ve vata wamo, na ĩndĩ, mo mainengawe ĩvinda.

10. Nĩw'o Ithyĩ-Ene nĩtũtheetye ūtao ūũ, na kwa ūla w'o vyũ, Ithyĩ tũkeethwa twĩ Mũsũvĩi waw'o.

11. Na Ithyĩ nĩtwamatũmie Atũmwa mbee waku katĩ wa nguthu sya andũ ala maĩ ma mbee syĩna kĩvathũkany'o.

12. Na vayaaũka Mũtũmwa ona wĩva kwoo ateo mo nĩmamũvũte ngũĩ.

13. Uu nĩw'o Ithyĩ tũtumaa mwĩkalo ūũ wa kūvũa ngũĩ ūlika ngoonĩ sya andũ ene-naĩ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الرَّتْ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ ①

رَبِّمَا يُوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ②

ذَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَشْتَبِعُوا وَيُلْهِمُ الْأَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ③

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَوْمٍ إِلَّا وَلَهُمَا كِتَابٌ مُعَلِّمٌ ④

مَا تَتَّبِعُ مِنْ أُمَّةٍ أَجْلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ⑤

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَجُنُونٌ ⑥

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكَةِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ⑦

مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذْ مُنْظَرِينَ ⑧

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ⑨

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْخِ الْأَوَّلِينَ ⑩

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑪

كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ⑫

14. Mo maimitk'laa, onakau ngelekany'o ya andu ala ma mbee n'endete mbee woo.

15. Na ona takethwa Ithyi twamavingo'fe mo muomo kuma ituni, na makamb'it'it'ya kwambata maw'is'it'ite,

16. Mo vate nzika, masya 'Metho maitu n'imat'ululany'e tu; ateo ithyi twi andu aoe.

LUKU 2

17. N'w'o nthini wa matu, Ithyi n'it'use'v'itye sy'kalo sya ndata na t'ukasyanakavya kwa ala masy'loelaa.

18. Na Ithyi n'it'uy'is'ite itu kwa kila Satani m'ulee.

19. Ind'i ethwa umwe ona w'wa ew'aa kavola na k'imbith'i, we aat'it'awa n' um'ut'is'u.

20. Na nthini Ithyi n'it'um'inyat'ik'itye, na t'ukaia i'ima n'omu t'olu wayo na t'ukat'uma k'ila k'ind'u k'imea t'olu wayo na m'uaan'ilye mw'lan'fu.

21. Na Ithyi n'it'um'use'v'isye inyw'i ma'und'u ma k'umw'ik'alya thay'u nthini wayo, ona ota u'u kwa asu ala onthe inyw'i m'utamanengae.

22. Na vai k'ind'u ind'i ateo Tw'ina inand'u syakyo na Ithyi t'uk'it'heesya kwa k'it'himo k'is'ik'le.

23. Na Ithyi n'itw'it'umaa iseve ila ikuaa, mbe'u, na ind'i t'ut'heesya k'lw'u kuma mathweon'i, na ind'i Ithyi n'it'um'engae kyo inyw'i m'Okanyw'a; na inyw'i m'uk'is'uv'laa.

24. Na N'w'o, Nithyi t'unenganae thay'u, na Nithyi Ala t'ut'ae k'ikw'u; na Nithyi M'uti'wa t'u.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٤﴾

وَلَوْ قَفَّضْنَا عَلَيْهِم بِآبَاءِ مَنِ السَّمَاءِ فَقَلَّوْا فَيُورُونَ ﴿١٥﴾

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ عَنْ قَوْمٍ مَّشْهُورُونَ ﴿١٦﴾

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ﴿١٧﴾

وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيزٍ ﴿١٨﴾

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَآتَاهُ فِيهَا فَيُفِينُ ﴿١٩﴾

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنبَتْنَا

فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَّزْرُوعٍ ﴿٢٠﴾

وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَاشٍ وَمَنْ أَسْنُمُ لَهُ

يَرْزُقِينَ ﴿٢١﴾

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ

إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢٢﴾

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ فَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً

فَأَنسَقَيْنَا لَهُ فِجَاجًا وَّمَا أَسْنُمُ لَهُ يُخْرِجِينَ ﴿٢٣﴾

وَأَنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٤﴾

25.Na Ithyĩ nĩtũmesĩ asu ala maendaa mbee katĩ wenyu, na Ithyĩ nĩtũmesĩ asu ala matiawa Itina.

26.Na vate nzika, nĩ Mwĩai waku Ula ūkamombany'a mo vamwe. Vate nzika, We nĩ MŌĩ, Umanyi-W'onthe.

LUKU 3

27.Na vate nzika, Ithyĩ nĩtwamũmbie mũndũ kuma yũmbanĩ yũmũ yumasya wasya, yĩseũvĩtw'e kuma ndakanĩ ngamu.

28.Na Mayini Ithyĩ nĩtwamombĩte mbeange kuma nthĩnĩ wa iseve sya mwaki iutanaa.

29.Na lilikanai yĩla Mwĩai wenyu wamatavisye alaĩka, 'Nye ngĩĩlye kũmba mũndũ na yũmba yũmũ yĩkũuuma, kuma ndakanĩ nziũ yĩkĩĩtwe mũvw'anĩle;

30.'Kwa ūu Nye namina kũmũseũvya we na wĩanĩũ, na kũmũveveea Veva Wakwa nthĩnĩ wake, mũvalũkĩlei nthĩ inyw'ĩ na mothyũ menyu mũmwĩnyivĩsywe.

31.Kwa ūu alaĩka nĩmamwĩnyivĩsywe, onthe vamwe,

32.Ateo Ivilisi; we nĩwaleile kwĩthwa katĩ wa asu ala menyivasya.

33.Ngai aisye, 'We Ivilisi, wĩna kĩ we ūndũ ūtanethwa katĩ wa asu ala menyivasya?'

34.We asũngĩe, 'Nye ndikwĩnyivĩsya mũndũ ūla We ūmbĩte na yũmba yũmũ yĩkumya wasya, kuma ndakanĩ nziũ yĩna mũmbĩlwe.'

35.Ngai aisye, 'Uma vaa ĩndĩ, nũndũ we vate nzika wĩ mũlee.

36.'Na vate nzika, ĩũũ waku kũkethwa kĩumo Kyakwa kũvika Mũthenya wa Utw'io.

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ﴿٥٨﴾

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَنْشُرُ لَهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٥٩﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٦٠﴾

وَالْجِبَانِ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السُّمُورِ ﴿٦١﴾

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٦٢﴾

وَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَلَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوْحِي فَقَعُوا لَهُ يَحْيَدِينَ ﴿٦٣﴾

فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٦٤﴾

إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَى أَنْ يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٦٥﴾

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٦٦﴾

قَالَ لَمْ أَكُنْ لَكَ سَاجِدٌ لِشَيْءٍ خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ ﴿٦٧﴾

قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٦٨﴾

وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ﴿٦٩﴾

37. We aisye, 'Mwŋai wakwa, ŋndŋ nenge ŋvinda, kŋvika mŋthenya ŋla mo makokŋlw'a.'

38. Ngai aisye, 'We wŋ ŋmwe wa asu ala manengetwe ŋvinda.'

39. 'Kŋvika mŋthenya wa ŋvinda yŋla yŋtw'ŋtwe.'

40. We asŋngŋie, 'Mwŋaŋi wakwa, nŋndŋ We nŋndw'ŋŋe ta wa kwaa, Nyie vate nzika, ngatuma ŋthŋku woneka ta mwanake kwoo kŋŋ nthŋ, na vate nzika, Nyie ngamathoekya onthe.

41. Ateo athŋkŋmi Maku ala anyuve katŋ woo.

42. Ngai aisye, 'Ino nŋ nzŋa yŋkŋe kwakwa ŋlŋngalŋte.'

43. 'Vate nzika, we ndŋkethŋwa na ŋtonyi ŋŋŋ wa athŋkŋmi Makwa, ateo ala mavŋŋŋŋe makanyuva kŋkŋatŋa we.'

44. Na vate nzika, Ngiena nŋ vandŋ vathanŋtwe kwoondŋ woo onthe.

45. Yo yŋ mbingŋlo mŋonza: na kŋla mbingŋlo yŋna kŋlungu kyayo kŋla ŋnengetwe.

LUKU 4

46. Nŋw'o, ala alŋngalu makaiwa katŋ wa mŋŋnda na mbuluti.

47. 'Likai nthŋnŋ na mŋuo, ŋsŋvŋonŋ.'

48. Na ŋthyŋ tŋkavetanga kŋla ŋthyoeuku ona wŋwa ŋkethwa nthŋnŋ wa ŋthŋi syoo na ŋu, mo makeethwa ta masyaanŋw'e maŋŋe mŋto, meleanŋŋe mŋndŋ na ŋla ŋngŋ.

49. Mŋnoo ndŋkamakiita mŋ vau, onamo maikaumw'a vo ona ŋndŋ.

50. Matavye athŋkŋmi Makwa kana vate nzika, Nyie nŋ Umwe Mŋekanŋi Mŋno Vyŋ, Ula Usŋŋtwe nŋ tei.

51. Na ŋta ŋu kana ŋsŋŋlo Wakwa nŋ ŋsŋŋlo wŋ woo mŋno.

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٧﴾

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٣٨﴾

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٩﴾

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَلَا أُوْعِيَتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْخَالَصِينَ ﴿٤١﴾

قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤٢﴾

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَايِبِينَ ﴿٤٣﴾

وَأَنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٤﴾

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿٤٥﴾

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٦﴾

أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ أَمِينٍ ﴿٤٧﴾

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِّنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٤٨﴾

لَا يَسْمَعُ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٩﴾

نَبِيِّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٠﴾

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥١﴾

52. Na matavyei ūvoo wa ala aeni ma Avalamu.

53. Yīla mo malikile kwake na masya, 'Mūuo.' Nake asūngīa, 'Nīw'o ithyī nītūmūkīa inyw'ī.'

54. Namo maisye, 'Ndūkakīe, ithyī twīūnenge ūvoo mūseo wa mwana ūla wīthwa ausūtwē nī ūmanyi.'

55. Nake amūkūlya, 'Inyw'ī mwīnenge ūvoo mūseo oyīla ūkūū nūmbikīe Nyie?' 'Inyw'ī īndī, mwīnenge ūvoo mūseo wakī?'

56. Namo maasya, 'Ithyī nītūūnengete ūvoo mūseo īndī kwa ūla w'o; kwa ūu; we ndūkethwe katī wa asu ala mayītūkaa.

57. Na akūlya, 'Na nūū ūla ūtonya kūyītūka īnee ya Mwīai wake ateo asu ala maaa?

58. Nake amakūlya, 'Yu wīa wenyu nī mwaū, inyw'ī Atūmwa?'

59. Mo masūngīe, 'Ithyī tūtūmītwe kwa andū avītany'a.

60. Tūmavetangīte andū ma nyūmba ya Loto. Mo tūkamatangīla onthe.

61. 'Ateo kīveti kyake. Ithyī twīsūanīa kana kyo kīkeethwa katī wa asu ala matiawa ītina.'

LUKU 5

62. Na yīla atūmwa mookie kwa andū ma nyūmba ya Loto,

63. We aisye, 'Nīw'o inyw'ī mwī nguthu ya aeni.'

64. Namo maisye, 'Aiee, īndī ithyī tūkīte vala ūī we vamwe na ūvoo ūla mo meethīwe na nzika naw'o.

65. 'Na ithyī tūkīte kwaku twīna ūw'o, vate nzika, ithyī twī ma w'o.'

66. 'Kwa ūu uma ūthi na andū maku kīlungu kya mbee kya ūtuku, naku ūimaatīla ītina woo. Na ūmwe wenyu

وَيَنْتَهُمْ عَنْ صَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ۝

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجَلُونَ ۝

قَالُوا لَا تَوَجَلْ إِنَّا نَبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَالِمٍ ۝

قَالَ أَبَشِّرْنِي عَلَى أَنْ قَسَيْتَ الْكِبَرُفِيمَ تَبَشِّرُونَ ۝

قَالُوا بَشِّرْكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَاطِئِينَ ۝

قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا الضَّالُّونَ ۝

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ۝

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ ۝

إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا لَنَجُوهُمْ أَجْمَعِينَ ۝

إِلَّا أَمْرَاتَهُ قَدْ زَنَّا إِنَّهَا لَبَيْنَ الْغَابِرِينَ ۝

فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ۝

قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مَنَّكُونَ ۝

قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا فِيهِ يَتَذَكَّرُونَ ۝

وَآتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ۝

فَأَنشِرْ بِأَهْلِكَ يَقْطَعُ مِنَ النَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَذْيَارَهُمْ وَلَا يَلْبَسْ

مِنْكُمْ أَحَدٌ وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ۝

ndakasisye itina, na yu endeea kŭvika
vala we wlylŭwe.'

67.Na Ithyŭ nŭtwamŭvikŭsyŭ we ŭtw'io
ŭŭ kana mŭi yoo ŭkatilangwa kŭloko.

68.Na andŭ ma mŭsyŭ nŭmookie
matanŭte.

69.Nake amea, 'Aa nŭ aeni makwa, kwa
ŭu mŭikambŭkŭe nthoni;

70.'Na mŭkŭei Ngai Mwene Vinya
W'onthe na mŭikanzonokye!

71.Namo mamŭkŭlya, 'Tŭyaakŭvata we
kŭmathokya andŭ ma mŭhempa yonthe?'

72.Nake asya, 'Eŭtu makwa ota ŭu
maŭngeme vaa. Sŭanŭai ŭndŭ ŭŭ ethwa
inyw'ŭ nŭmŭkwenda kwŭka ŭndŭ ona
wŭva.'

73.Ithyŭ twŭlvŭta na thayŭ waku, aa ota
ŭu nŭndŭ wa kŭtoonw'a nŭ ndŭŭka yoo
meanganga na kŭvŭavŭano-----

74.Indŭ ŭsilŭlo nŭwamakwatŭe mo syua
yŭkyuma.

75.Ithyŭ nŭtwaŭkulumanilye w'o, na
nŭtwamaŭsyŭe mo mbua ya mavia ma
yŭmba ŭlŭŭ woo.

76.Vate nzika, nthŭnŭ wa ŭndŭ ŭŭ ve
Syama kwa asu ala matonya kŭsoma
movano.

77.Na w'o wŭ ŭlŭŭ wa lelŭ ŭla ŭtŭaa ona
yu.

78.Vate nzika, ŭndŭnŭ ŭŭ ve Kyama kwa
etŭkŭli.

79.Na Andŭ-ma-Kŭthekanŭ ota ŭu vate
nzika, maŭ eki-ma-naŭ.

80.Kwa ŭu, Ithyŭ nŭtwamasilŭle mo. Na
yelfŭ ŭvw'ŭkŭtwe nŭ nzŭla nene ya vata.

LUKU 6

81.Na Andŭ-ma-Ayili ota ŭu
nŭmamaw'ŭkŭthisyŭe Atŭmwa ta
akengani.

82.Na Ithyŭ nŭtwamanengie mo Syama
Siitŭ, Indŭ mo nŭmaalyŭkile maitia.

وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ مَقْطُوعٌ

مُضْعِفِينَ ۝٤٨

وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ۝٤٩

قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ۝٥٠

وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزَوْنِ ۝٥١

قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ۝٥٢

قَالَ هَؤُلَاءِ بَنِيَّ إِنْ كُنْتُمْ فَعَالِينَ ۝٥٣

لَعَنُوكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝٥٤

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ۝٥٥

فَجَعَلْنَاهَا عَلَيْهِمْ سَاوِيًا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً

مِنْ سِجِّيلٍ ۝٥٦

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّينَ ۝٥٧

وَأَنهَآ لِسَبِيلٍ مُّقِيمٍ ۝٥٨

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝٥٩

وَأَن كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ لَظَالِمِينَ ۝٦٠

فَاتَّقِنَا مِنهٖمُ وَأَنهَآ لِآيَةٌ مِّنْ رَبِّكَ ۝٦١

وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسِلِينَ ۝٦٢

وَاتَّبَعْنَاهُمْ أَنبِيَآءَ فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۝٦٣

83. Na mo makothaa kwasa nyumba
ilmanĩ, nũndũ wa ūsũvĩo.

84. Indĩ ūsilĩlo nĩwamakwatie mo kĩoko,

85. Na maũndũ onthe ala mo meekĩte
mayaamauna.

86. Na Ithĩ tũyũmbĩte matu na nthĩ na
ila syĩ katĩ wasyo syelĩ ateo kwa ūla
w'ŋ; na ūla Saa ūkavika vate nzika.
Kwa ūu, taanĩsya namo ume vala maĩ,
kwa mũtaanĩsyo wĩ mumo.

87. Nĩw'ŋ, Mwĩai waku nĩ We ūla
Mũmbi-Mũnene, Umanyi W'onthe.

88. Na mũno Ithĩ nĩtũũnengete we
Mĩsoa mũonza ūla ūsyokeawa kaingĩ, na
Kulani ūla Nene.*

89. Mũikatambũũkye metho menyũ na
ĩtomo ūlũũ wa ūtanu wa kavinda ūla Ithĩ
tũnenganĩte kwa nguthu ĩmwe kuma katĩ
woo, na ndũkew'e kyeve ūlũũ woo, na
theesya ūthwau waku na tei kwoondũ wa
etĩkĩli.

90. Na asya 'Nyie nĩ Mũkaanany'a wĩ
ũtheinĩ vyũ.'

وَكَاثُوا يَنْجُوْنَ مِنَ الْجِبَالِ يَبُوتًا أَمِينًا ۝٨٣

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ۝٨٤

فَمَا أَغْنَتْ عَنْهُمْ كَاثُوا يَكْسِبُونَ ۝٨٥

وَمَا خَلَقْنَا السَّوْبِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بَرَاءً

وَرَأً السَّاعَةِ لَأَتِيَةٌ فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَبِيلِ ۝٨٦

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلْقُ الْعَلِيمُ ۝٨٧

وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ التَّوْحِيدِ وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ ۝٨٨

لَا تَبْذُرْ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْنَاهُ أَزْوَاجًا فَهُمْ

لَا يَتَعَوْنَ عَلَيْهِمْ وَأَخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ۝٨٩

وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ۝٩٠

*Ithĩ twĩendeew'a nĩ kũalyũla mĩsoa 88-92 ūũ
kwa ūvinda yũkĩte mbee wa ūvinda ūvĩtu
yĩandĩkĩte wa ūvinda yĩvĩtu nũndũ twĩũũanĩ
kwĩthwa na ūkaany'ŋ wĩ woo kwa Mũsilamu. Vai
ūvĩtyo kwona ūvinda yĩvĩtu yĩandĩkĩte wa ūvinda
yũkĩte, nũndũ mawathani maingĩ mũno ala no
kũvika meanĩw'e maandĩkĩte nthĩnĩ wa ūvinda
ūvĩtu nthĩnĩ wa Kulani Ntheu. ūvinda yĩvĩtu
yĩalyũĩka. Mawathani me nthĩnĩ wa ūvinda yĩvĩtu
malũũũĩlasya ū-w'ŋ. Kwa ūu, ūalyũlo walle
kwĩthwa ta ūu: 'Na Ithĩ nĩtũũnengete mĩsoa
mũonza ūla ūsyokeawa kaingĩ na Kulani Ntheu ūla
Nene. Ndũkakooote metho maku na ĩtomo
kwelekela ūtanu wa ūvinda yĩla Ithĩ tũnenganĩte
kwa nguthu ĩmwe katĩ woo, na we ndũkew'e kyeve
ūlũũ woo; na theesya ūthwau waku wa tei
kwoondũ wa etĩkĩli. Na asya, Nyie nĩ
Mũkaanany'a wĩ ūtheinĩ. Ota kĩla ūvinda, Ithĩ
tũkathesya ūsilĩlo ūlũũ wa asu ala makaanĩka
tũlungu, na ala matonya kũkaany'a Kulani Ntheu
tũlungu.'

91.Ota kila ivinda, Ithyi tukatheesya
usilflo tulū wa asu ala matilfkanganaa
tulungu,

92.Na asu ala makamtilanga Kulani
itwike tumisevū.

93.Kwa ūu, Ithyi twilvita na Mwiai
waku, vate nzika, Ithyi tukamakūlya mo
onthe.

94.Iūlū wa ūndū mo meekaa.

95.Kwa ūu, tavany'a ūtheinī maūndū ala
we weeyāfwe namo na ivete ūtee wa asu
ala mamwīananasya Ngai na ngai ingī.

96.Ithyi vate nzika, tūkakwīanfa we ūlū
wa asu ala mavūaa ngūī;

97.Ala maseūvasya Ngai ūngī ūtee wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, indī o
mītūkī mo makamanya.

98.Na, mūno, Ithyi nītwīsi kana kīthūi
kyaku nīkīūthīna nūndū wa maūndū ala
mo maneenaa.

99.Indī mūtafe Mwiai waku ūimūkumya
We, na ithwa wa asu ala mevalūkasya
nthī na mothyū moo ene mbee Wake.

100.Na endeea kūmūthaitha Mwiai
waku, kūvika kīkw'ū kīūvikīfe we.*

كَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِبِينَ ١٩

الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِينَ ٢٠

فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَلْهُمْ أَجْعَبِينَ ٢١

عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٢

فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الشُّرَكِيِّنَ ٢٣

إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ٢٤

الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ

يَعْلَمُونَ ٢٥

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ٢٦

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ٢٧

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ٢٨

*Ualyūlo ūū wītwīka kana nīwāīlīte mūno
twasūanfa kīleelo kya mīsoa īno na tūkamanya
kana mīsoa īla ītongoetye yambīlīlye wambīlīlyo
wa ūsengy'o wa Kulani Ntheu ta Ivuku Inene.
Kwa ūu, onthe ala, ona eka kwīsa kūtetheesya
ūendeei wa na mbee wa Kulani, mo
nīmaūvūthasya ūvoo ūla mūnene mūno wa
ngwatanīo, na makīaanīka na kūmīaany'a Kulani
tūlungu; kīla nguthu nīūmīte mīsoanī īmwe
maimīalyūla kwīanana na mawendi moo na
kūīkīlīthya maūalyūlo moo ene matwīke ma w'o,
mūminūkīlyo woo nī kūaanīka na kūmītilanga
tūlungu maimakaanīsyā ala angī. Uaanīku ūū
ūtavanītw'e kwīthwa wī mwai mūno na
mūminūkīlyo vai mwīw'ano woneka katī wa
nguthu īla syīkūkita. Uu ūtumaa andū ma mbaī
īmwe Ummah maanīka nthīnī wa nguthu na kwa
nzīa o isu, makīaany'a Kulani tūlungu.

سُورَةُ النَّحْلِ مَكِّيَّةٌ

(١٦)

AL - NAHL
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, ūla Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Mwĩao wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ ūkĩte, kwa ūu inyw'ĩ
mũikamanthe 'kũũkalaata. We nĩ
Mũtheu na E-Iũlũ mbee wa syĩndũ ila
mo mamwĩananasya We nasyo.

أَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَنَهُ وَعَلَىٰ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ②

3. We amatheeasya alaĩka mena
ũvuany'o kwa mwĩao Wake kwa ūla ona
wĩva We wendaa katĩ wa athũkũmi
Make, akyasya, 'Makaany'e andũ, kana
vai Ngai ateo Nyie; kwa ūu, ngĩei Nyie
Nĩnyioka.

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ③

4. We ombĩte matu na nthĩ kwĩanana na
mavata ma ūĩ. We E-Iũlũ Mũno mbee
wa ila mo mamwĩananasya We nasyo.

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ تَتْلَىٰ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ④

5. We ombĩte mũndũ na ĩlovoto ya kĩw'ũ
kĩtweku, na ĩndĩ wee! We nĩ mũkaananĩ
wĩyumĩĩtaye ūtheinĩ.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُفُثَةٍ فَلَاحُوْخِيْمٌ مُّبِينٌ ⑤

6. Na ng'ombe ota ūu We nũsyũmbĩte;
inyw'ĩ nĩmũkwataa muufĩa kuma
kwasyo na motandĩthyo angĩ maingĩ; na
imwe syasyo nĩmũsĩsaa.

وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ⑥

7. Na nthĩnĩ wasyo ve wanake kwoondũ
wenyu ala yĩla mũsyĩnũkĩtaye ĩya wĩoo na
yĩla mũũsyumaalya mũkasyĩĩthye kĩloko.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْجَوْنَ وَحِينَ تَسْرَحْنَ ⑦

8. Na nikuaa mĩio yenyu kũtwaa kũla
inyw'ĩ mũtatonya kũvika ateo kwa thĩna
mũnene kwenyu ene. Vate nzika,
Mwĩafi wenyu nĩ Mũuu, Usũtwe nĩ tei.

وَتَحْمِيلُ أَثْقَالِكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّمْ تَكُونُوا بِلَافِيْهِ إِلَّا إِبْشِقَ
الْأَفْعُسُ إِنَّ رَبَّكُمْ لَذَوُوْكُمْ فَاصْبِرُوا ⑧

9. Na We nūsyūmbīe mbalasi na nyūmbū na mang'oi nīkana mailīsaē syo, ikamūkua inyw'ī, ta wambīlīlīyo wa wanake. Na We akoomba kīla inyw'ī mūtanamba kūkīmanya.

وَالْأَيْلَ وَالْبِقَالَ وَالْحَبِيرَ لَتَرْكَبُوهَا زِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ④

10. Na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nīvo ve wonany'o wa nzīa īla ya w'o, na ve nzīa īngī syathūkīle ūtee na nzīa īla ya w'o. Na takethwa We nīweekīe kwenda Kwake vinya, We ethwa amūtongoesye inyw'ī inyw'onthe.

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَائِدٌ وَلَوْ شَاءَ ۖ لَهُدٍ لَكُمْ أَجْمَعِينَ ⑤

LUKU2

11. We nī We Ula ūmūtheeasya inyw'ī kīw'ū kuma mathweonī; na kuma nthīnī wakyo, inyw'ī mwīna kyaūnyw'a, na nūndū wakyo nīnameaa mīlī īla inyw'ī mūlthasya indo syenyū nayo.

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ⑥

12. We nūmeasya imea sya kīla mūthemba kwoondū wenyū nakyo, na mīthata na mītende, na mīsavivū, na mīthemba yonthe ya matunda.

يُنِيتُ لَكُمْ بِهِ الرِّزْقَ وَالزَّيْتُونَ وَالْأَيْلَ وَالْأَفْئَابَ ۚ وَمِنْ كُلِّ الشَّجَرِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يُتَفَكَّرُونَ ⑦

13. Na We nūsyīkīlīte ūtukū na mūthenya wīanī wasyo kwoondū wenyū, na syua na mwei; na ndata ota ūu nīsyīkīlītwe wīanī kwa mwīlao Wake. Vate nzika, nthīnī wa ūndū ūū ve Syama kwa andū ala mathūkūmīthasya ilīko syoo.

وَسَخَّرَ لَكُمْ الْيَلَّ وَالتَّهَارَا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ ۚ وَالتَّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ⑧

14. Na We nūsyīkīlīte wīanī syīndū ila We ūmbīte kwoondū wenyū īlū wa nthī, syīna malangi mena kīvathūkany'o. Vate nzika, nthīnī wa ūndū ūū ve Kyama kwa andū ala masūvīaa.

وَمَا ذَرَأَ لَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ ۚ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِقَوْمٍ يَذَكَّرُونَ ⑨

15. Na We nī We Ula ūtumaa ūkanga ūmwīw'a inyw'ī nīkana mūlīsaē nyama nzeo, na mūtonye kwosa mathaa kuma vo ala inyw'ī mwīkīlāa. Na inyw'ī

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَيْنَا مَلْؤًا مِنْهُمَا طَرِيقًا وَتَسَخَّرَ جَوَامِئُهُ حَلِيقَةً تَلْبَسُونَهَا ۚ وَتَرَى

nĩmũsyonaa ngalawa syĩsĩle nthĩnĩ
waw'o syatũĩte kĩw'ũ, *nĩkana mũtonye*
kũthi kyalo na kana mũtonye kũmantha
mumo Wake, na mũtonye kũtũnga
mũvea.

الْفَلَاحَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ⑤

16. Na We nĩwĩĩte iĩma nũmu tũũ wa
nthĩ nĩkana imũsũvĩe inyw'ĩ na mbũsĩ na
nzĩa nĩkana mũendelee nzĩanĩ tĩa ya
w'o.*

وَأَنقِ فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا
سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ⑥

17. Na movano *angĩ* ota ũu; *ala nũndũ*
wamo na ndata mio maatĩĩaa ngalĩ tĩa
nzeo.

وَعَلَمَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ⑦

18. Indĩ We, Ula ũmbaa nũndũ ũmwe na
we ũla ũtombaa? Indĩ inyw'ĩ
nomũsũvĩaa?

أَفَن يَخْلُقُ كَن لا يَخْلُقُ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ⑧

*Asomi anene nĩmaalyũĩĩte 'an tameeda bikum' ta
kĩthingitho, ethwa tĩa nĩyĩkwĩĩkĩlwa nĩ kwasya
kana Ngai etala mumo Wake tũũ wa andũ onthe
ma nthĩ kwa kũmalilikany'a kana lthĩĩ
nĩtũsyũmbĩte iĩma iete itetemo sya nthĩ na
wanangĩko kũasa na kũthathau. Kwa ĩvuso ĩthũku,
nĩleetwe nũndũ 'tameeda' yũmĩtw'e nthĩnĩ wa
'maaida' tĩa ĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Kulani Ntheu tĩa
yĩkwasya kũnengane ĩtũ! Ndeto ĩno 'maaida' tĩa
yĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Kulani Ntheu yũmĩte nthĩnĩ
wayo. Vamwe na ũalyũlo ũũ wĩovo, ũmanyi
w'onthe wa mũsoa ũũ nũkũalyũlwa.
Ukamalilikany'a andũ onthe ma nthĩ kana Ngai
Mwene Vinya w'onthe nĩũmbĩte iĩma ĩla nĩ sya
vata mũno kwa kũnengane kwa syũmbe ĩla ĩtũaa
thayũ. Kĩw'ũ nĩkyũkĩlwa'a kuma maianĩ na
nganganĩ nene na nini kwa nzĩa ya mĩũke ĩkakuwa
nĩ kĩseve kũvika ũkĩĩĩlunĩ ũkatw'ĩka ta matu
maito. ĩma nĩ sya vata ũndũnĩ ũũ kwa kũalyũla
mĩũke ĩkatw'ĩka kĩw'ũ ĩngĩ, na ĩndĩ nĩkuua mbua
ĩnyatĩkĩte tĩa ĩtũngawa ĩngĩ tũũ wa nthĩ ĩkaete ĩũ
mwingĩ. ũu nĩw'o ũalyũlo ũla ũkwaĩla mĩsoa ĩno
na nũkwĩw'ana na kĩlungu kĩla kĩngĩ kyatĩala.
Ngwatanĩo ya kĩw'ũ na ĩũ nĩyĩsĩkĩle. Nthĩnĩ wa
ũvoo wa ũendecei wa na mbee *civilisation* mbũsĩ
nĩkũnaa mawĩa manene ma kũseũvya kũndũ
kũkĩĩĩlũ nzĩa ĩlingĩĩĩtw'e ndeenĩ sya mbũsĩ.

19. Na ethwa inyw'ĩ *mŭkatata* kŭmatala manee ma Ngai Mwene Vinya W'ontho, mŭikethwa mŭtonya kŭmatala mo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mŭekanĩ Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

وَأَن تَعَدَّ وَنِعْمَةُ اللَّهِ لَأَن تُصَوِّهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ تَرَجِيمٌ ⑤

20. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nŭmesĩ maũndũ ala inyw'ĩ mŭvithaa na ala mumbũlaa.

وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ⑥

21. Na asu ala mo mamekaĩlaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho mayũmbaa kĩndũ, ĩndĩ mo ene nĩmombĩtwe.

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ⑦

22. *Mo nĩ* akw'ũ, mai thayũ, namo mayĩsĩ yĩla makokĩlw'a.

بِهِ أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ ⑧

LUKU 3

23. Ngai wenyu nĩ Ngai Umwe. Na ta kwa asu ala matetĩkĩlaa Itu, ngoo syoo nĩ ngeni kwa ūla w'o, namo mausũtwe nĩ ngathĩlo.

إِلَهُكُمْ إِلَهُ وَاحِدٌ قَالِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

تَلُوْبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ⑨

24. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nŭmesĩ maũndũ ala mo mavithaa na ala maumbũlaa. Vate nzika, We ndamendaa ala mekathĩlaa.

لَا جَرَمَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ

إِنَّهُ لَا يُخْبِتُ السُّتَكْبِرِينَ ⑩

25. Na yĩla mo makũlw'a, *Mwĩsũanĩ* ata inyw'ĩ *ĩlũ* wa kĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho ūtheetye?' Mo maasya, 'Nĩ movoo ma tene.'

وَلَدَاقِيلَ لَهُمْ مَاذَا أُنْزِلَ رَجُلُكُمْ قَالُوا أَسَاطِيرُ

الْأَوَّلِينَ ⑪

26. Nĩkana mo matonye kũkua mĩio yoo yĩ mĩima nthĩnĩ wa Mũthenya wa Ūthayũũkyo, na *ota ūu*, kĩlungu kya mĩio ya ala mamathyoekasya matena ūmanyi. Sĩsyai! Maũndũ ala makuĩte nĩ mathũku.

لِيَحْلِلُوا أَوْرَاقَهُمْ كَامِلَةً يُذَمَّرُ الْفَيِّمَةُ وَمِنْ أَوَّلِهِ

بِهِ الَّذِينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِلَّا سَاءَ مَا يَزِيدُونَ ⑫

LUKU 4

27. Asu ala maĩ mbee woo nĩmaseũvisye walany'o *ota ūu*, ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwookie *ĩlũ* wa myambĩĩĩlyo ya mwako woo kwa ūu

قَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ قَاتَى اللَّهُ بَيْنَنَا لَهُمْ مِنَ

الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِن فَوْقِهِمْ وَأَتَاهُمُ

k'fala n'kyamavalok'ile kuma TULU woo;
na usilllo n'wookie TULU woo kuma vala
mo matavesi.

الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٨﴾

28.Na Indī Mūthenya wa Uthayūkyo,
We akamasonokya mo na akamakūlya,
'Meiva atindany'a Makwa ala kwoondū
woo inyw'ī mwamakaanāsyasya
Athani?' Asu manengetwe ūmanyi
makasūng'ā, 'Umūnthī nthoni na thīna
vate nzika, *niDvalūka* TULU wa alei.

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ
الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقِقُونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْعِلْمَ إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوءَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٩﴾

29.Asu ala alaika mamakw'ithasya yila
mav'itsye mathayū moo. Na Indī mo
makoonany'a w'inyivyo *makyasya*, 'Ithyī
tūyeekaa na! ona yīva.' Aiee, vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmesī
nesa maUndū ala inyw'ī mweekaa.

الَّذِينَ تَتَوَفَّيهِمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا
السَّلَامَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ بَلْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٠﴾

30.Kwa ūu, likai mbing'ilonī sya Ngiena
mwīkalae vo. Wīkalo wa ala mekathīlaa
nī mūthūku mūno.

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبَلِيسَ مَثْوًى
الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٣١﴾

31.Na yīla ala alūngalu makūlw'a,
inyw'ī mwīs ūanīa ata TULU wa kīla Mwīai
wenyu ūvuanītye?' mo maasya, 'Nī
kīseo vyū,' nūndū kwa asu ala mekaa
moseo ve ūseo TULU wa nthī īno, na
mūsyī wa Itunī nī mūseango mbee.
Wīkalo wa ala alūngalu nī mūseo mūno
vyū----

وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ
الَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ
الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٢﴾

32.Mūnda ya Tene-W'onthe, īla mo
makamīlika; katī wayo vavīfīlaa tūlūsī.
Mo makeethwa na kīla kyonthe makenda
vo. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmatuvaa ala alūngalu.

جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ
الْمُتَّقِينَ ﴿٣٣﴾

33.Asu ala alaika mamakw'ithasya me
atheu. Mo maasya, 'Mūuo wīthwe
nenyu!' Likai Itunī nūndū wa maUndū
ala inyw'ī mweekaa.'

الَّذِينَ تَتَوَفَّيهِمُ الْمَلَائِكَةُ كَاشِحِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ
عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٤﴾

34. Mo meteele kya0 ateo alaalka moke
 1010 woo kana 0tw'io wa Mwai waku
 wianle? Uu n1w'o ala ma1 mbee woo
 meekie. Ngai Mwene Vinya W'onthe
 ndaamav1f1sya mo, 1nd1 mo n1mo
 meev1f1sya ene.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ
 أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَنَّهُمْ
 اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٤﴾

35. Kwa 0u, 0s0ng10 m0th0ku wa 0nd0
 mo meekie n1wamaval0k1le, na k1la mo
 mav0faa ng01 n1kyamathyo1010kile.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا
 بِهِ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾

LUKU 5

36. Asu ala mamw1ananisye Ngai na ngai
 ing1 maasya, 'Ta kethwa Ngai Mwene
 Vinya W'onthe n1wendie 0u, ithy1
 t0y1thwa twak1thaithe k1nd0 ona k1va
 0tee Wake, ithy1 kana maa1the mait0,
 ona ithy1 t0y1thwa twavatanie k1nd0 vate
 mw1ao kuma Kwake. 'U0 n1w'o ala ma1
 mbee woo meekie. 1nd1 mo At0mwa
 mena 0tonyi wa 0nd0 ateo k0vikya
 Ut0mane w1 0thein1?

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ
 دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَزَمْنَا مِنْ
 دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
 فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٣٦﴾

37. Na Ithy1 vate nzika, n1twam0k1lilye
 M0t0mwa kuma kwa k1la and0,
 aitavany'a, 'M0thaithei Ngai Mwene
 Vinya W'onthe na 1vathanei na Ula-
 M0th0ku.' Na 1nd1 amwe kat1 woo ve
 ala Ngai Mwene Vinya W'onthe
 wamatongoesye na kat1 woo ve ala
 maa11ite n1 k0minwa. Kwa 0u, tamb0kai
 1010 wa nth1, mwone 0nd0 waily1
 m0min0k1lyo wa ala mamatw'1k1thisye
 Athani ta akengani!

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ
 وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَيَنْهَاهُمْ عَنْ هَذَا ۖ إِنَّ اللَّهَ
 وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَعَبَّدُوا فِي الْأَرْضِ
 مَا نَظَرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾

38. Ethwa we w1na vata na k0tongoew'a
 kwoo, 1nd1 manya kana Ngai Mwene
 Vinya W'onthe vate nzika,
 ndamatongoeasya asu ala
 mamathyoekasya ala ang1. Na ta kwa
 asu vai atetheesya.

إِنْ تَحْرِضْ عَلَى هَذَا لَهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ
 يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ لُصْرَيْنِ ﴿٣٨﴾

39. Namo mevŋtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na mawŋvŋto moo me vinya mŋno, kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamathayŋŋkya ala makusaa. Aiee, *We kwa ŋla w'o akamokŋlya mo* --- ŋtianŋŋ *We mwene ŋtw'ŋte*, ŋndŋ andŋ aingŋ mŋno mayŋsŋ.

40. *We akamokŋlya mo* nŋkana atonye kŋmavathŋkanŋsya katŋ wa maŋndŋ ala mo mavathŋkanganŋaa, na nŋkana asu ala maleile kwŋtŋkŋla matonye kŋmanya kana mo maŋ akengani.

41. Ndeto Yaitŋ ŋŋŋ wa kŋndŋ, yŋla Ithyl twakyenda kyo, Ithyl tŋkŋtavasya tŋ, 'Tw'ŋka!' na ŋu nŋu.

LUKU 6

42. Nata asu ala matiie mŋsyŋ yoo kwoondŋ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋtina wa kŋvŋtŋw'a kwoo, Ithyl vate nzika, tŋkamanenge ŋtŋo mŋseo ŋŋŋ wa nthŋ ŋno; na kwa ŋla w'o ŋtuvi ya Itunŋ nŋ ŋnenange mŋno, ŋndŋ takethwa mo nŋmamanya---

43. Asu ala momŋŋasya na kw'ia wŋkwatyo woo nthŋŋ wa Mwŋai woo.

44. Na Ithyl tŋyaatŋma *ta Atŋmwa* mbee waku ateo aŋme ala Ithyl twamatwafŋ ŋvuany'o, kwa ŋu, makŋlye asu ala nŋmo aŋgamŋi ma Maandŋko Matheu, ethwa we ndwŋsŋ.

45. Ithyl twamatŋmie mo mena Syama na Maandŋko Matheu. Na Ithyl nŋtŋŋtheesye we Kŋlilikany'a nŋkana we ŋtonye kŋtavany'a kwa mbaa-andŋ onthe ma nthŋ kŋla kŋtheetw'e kwoo; na nŋkana mo matonye kŋsŋanŋa.

46. Mo ŋndŋ, ala maseŋvasya nzaama nthŋku, mew'aa me mŋuonŋ na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَأَقْسُوا بِاللهِ جَهْدَ أَيْدَانِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللهُ مَنْ يَمُوتُ بَلَى وَعَدًا عَلَيْهِ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي يُضْتَلَفُونَ فِيهِ وَلِيُعَلِّمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَذِبِينَ ﴿٤٠﴾

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤١﴾

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا لَنَنْبِتْنَهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَلَا جَزَاءَ الْأَعْدَاءِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٣﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَتَلَوْا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٥﴾

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْسِفَ اللهُ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٦﴾

ndakamalikya nthĩ mathekelye, kana
ũsilĩlo ndũkavika tũlũ woo kuma vandũ
matavesĩ?

47.Kana We ndakamakwata mo
mũendelenĩ woo kũũ na kũũ nĩkana
maikethwe matonya kwananga
mawalany'o ma Ngai?

48.Kana We ndakamakwata mo *kwa*
nzĩa ya wanangĩko wa kavola? Ow'o,
Mwĩai waku nĩ Mũuu, Usũĩtwe nĩ tei.

49.Mo nomonete kana syuu sya kĩla
kĩndũ Ngai Mwene Vinya W'ontho
ũmbĩte kĩendaa kuma kw'okonĩ kwa
aũme na kw'oko kwa aka, syĩvalũkĩtye
nthĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho
inyivĩtw'e?

50.Na kyonthe ona kĩva kĩla kĩ matunĩ
na kyũmbe ona kĩva kĩla kĩ tũlũ wa nthĩ
kĩnyivasya kwa Ngai Mwene Vinya
W'ontho *na wĩnyivyo*, ona alaĩka *ota ũu*,
namo mayĩkathĩaa.

51.Mo nĩmamũkĩaa Mwĩai woo tũlũ
woo, na mo mekaa ũndũ mo meeyĩaĩwa.

LUKU 7

52.Ngai Mwene Vinya W'ontho aĩtye,
'Mũikose *kwa ũthaihi* ngai ilĩ. Ve Ngai
o Umwe tũ. Kwa ũu, ngĩei Nyie
nĩnyioka.'

53.Na nĩ Kyake kyonthe ona kĩva kĩla kĩ
matunĩ na tũlũ wa nthĩ na ũtonyi wa
kũnyuva nzĩa nĩ Wake tene na tene.
Inyw'ĩ indĩ mũkamũkĩa ũngĩ ona wĩva
mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho?

54.Na ũathimo ona wĩva ũla inyw'ĩ
mwĩna w'o, nĩ kuma kwa Ngai Mwene
Vinya W'ontho. Na yĩla thĩna
wamũkwata inyw'ĩ, mwĩtasya *ũtethyo*
kuma kwake.

55.Indĩ yĩla We wamũvetangĩa inyw'ĩ
thĩna, sisya! Nguthu imwe katĩ wenyu

أَوَيَأْخُذُكُمْ فِي تَقْلِيدِهِمْ مَا هُمْ بِمُتَّبِعِينَ ۝

أَوَيَأْخُذُكُمْ عَلَى تَقْوِيمٍ فَإِنَّ رَبَّكُمْ لَرْؤُوفٌ رَحِيمٌ ۝

أَوَلَمْ يَرْوِ إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَّبِعُونَهُ أَطِلَالُهُ

عَنِ الْيَمِينِ وَالشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ ذَاخِرُونَ ۝

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ

دَابَّةٍ وَالنَّاسِ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ۝

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ تَوَقُّهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا

يُؤْمَرُونَ ۝

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّبِعُوا آيَاتِ الْهَيْنِ إِنِّي أَنَا هُوَ اللَّهُ

وَاحِدٌ قَائِلٌ قَائِلٌ قَائِلٌ ۝

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا

أَفَغَيْرَ اللَّهِ تَتَّقُونَ ۝

وَمَا يَكُمُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَنَّكُمُ الضَّرُّ

قَالِيهِ تَجْرُونَ ۝

ثُمَّ إِذَا أَكْشَفَ الضَّرَّ عَنْكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ

maitonya kŭtiwa Itina ona saa ūmwe, ona maitonya kŭvŭtŭka mbee wayo.

63.Namo nŭmamwŭlŭlŭlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe syŭndŭ ila mo ene matasyendete na nŭmŭ syoo ineenaa ūvŭngŭ kana mo makeethwa na kŭla kŭndŭ kŭseo mŭno. Vate nzika vyŭ, Mwaki ūkeethwa wŭ woo, namo makavinganŭw'a vau nthŭnŭ, na makatiwa vo.

64.Nŭvŭlŭta na Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithŭl nŭtwamatŭmie Atŭmwa kwa mbaŭ syonthe sya andŭ mbee waku we; Indŭ Satani nŭwamanakavisye mawŭa moo mooneka me manake kwoo. Kwa ūu, we nŭwe mŭsyaŭŭsya woo ūmŭnthŭ, namo makeethwa na Osilŭlo wŭ woo.

65.Na Ithŭl tŭyaakŭtheesya Ivuku we ateo we ūtonye kŭmatavya mo ŭŭŭ wa maŭndŭ ala mo mavathŭkanganŭaa, na ta ūtongoi, na tei kwa andŭ ala metŭkŭlaa.

66.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtheetye kŭw'ŭ kuma ŭtuni, na nŭmŭthayŭŭkŭtye nthŭ Itina wa kŭkw'ŭ kyayo. Vate nzika, nthŭnŭ wa ūndŭ ūŭ ve Kyama kwa andŭ ala matonya kwŭw'a.

LUKU 9

67.Na vate nzika, nthŭnŭ wa ng'ombe ota ūu ve kŭsomo kwenyu. Ithŭl nŭtŭmŭnengae inyw'ŭ kŭnyw'a kŭla kyumaa mavunŭ masyo, kuma katŭ wa kyaa na nthakame, ŭia ŭthumo na ya kwendeesya kwa ala mayŭnyusaa.

68.Na katŭ wa mosyao ma mŭtende na mŭsavivu, vala inyw'ŭ mumasya kyaŭnyw'a kya kŭtoony'a na ŭŭ mŭseo. Nŭw'o, nthŭnŭ wa ūndŭ ūŭ ve Kyama kwa andŭ ala mathŭkŭmŭthasya kŭlŭko kyoo.

جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَتَأَخَّرُونَ سَاعَةً وَلَا يَتَقَدِّمُونَ ٣٠

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكُونُونَ وَتَصِفُ إِلَهُكُمْ الْكَذِبَ
أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَى لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَأَنَّهُمْ
مُقَرَّبُونَ ٣١

ثُمَّ قَالَ لَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَوُتِنَ لَهُمْ
الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ فِيهِمْ أَيُّومٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ٣٢

وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا يُتْلَىٰ أَلَمْ يَكُن لَّهُمْ
فِيهِ هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٣٣

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَأَ بِهِ الْأَرْضَ بِغَدٍ
مُّوتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ٣٤

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنْقِذُوا بِطَوْنِهِ
مِن بَيْنِ قَرْبٍ وَدَمٍ لِّبَنَاءٍ خَالٍ سَائِقًا لِلشَّرِّ بَيْنَ ٣٥

وَمِن ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ
سَكْرًا وَرِزْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ٣٦

kuma matunĩ na Ƨŧŧŧ wa nthĩ, ona syo iikethĩwa na Őtonyi ta Ősu ona *ĩndĩ*.

75.Kwa Őu, mŐikaseŐvye mĩvw'anano ya Ngai Mwene Vinya W'onthē. Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩwĩsĩ na inyw'ĩ mŐyĩsĩ.

76.Ngai Mwene Vinya W'onthē anenganae ngelekany'o ya ngombo yĩ mwene, Ƨtena Őtonyi Ƨŧŧŧ wa kĩndŧ ona kĩva; na mŐndŧ *wĩna Őhasyo* Őla Ƨthylĩ tŧmŐnengete kuma Kwitŧ-Ene kyaŐya kĩseo, na we aumasya Őtheinĩ na kĩmbithĩnĩ. Mo nŧndŧ Őmwe? NdaƧa syĩthwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē! Indĩ aingĩ mŧno moo mayĩsĩ.

77.Na Ngai Mwene Vinya W'onthē enengane ngelekany'o ya andŧ elĩ, Őmwe woo ndaneena, atena Őtonyi wa Őndŧ, na nĩ mŧio kwa mwĩai wake; yĩla we wamŧŧma, ndaetae Őseo. Nŧtonya kwĩthwa Őndŧ Őmwe na Őla wĩyĩaa Őlŧngalu na Őla we mwene wĩ nzĩanĩ Ƨla ndŧngalu?

LUKU 11

78.Na Ƨla itonekaa syĩ Ƨŧŧŧ wa nthĩ na matunĩ nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthē; na Ővoo wa Őla Saa nĩ ta kŧveny'a kwa itho, aiee, yĩ vakuvangĩ mbee. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē E-na Őtonyi Ƨŧŧŧ wa syĩndŧ syonthe.

79.Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩwamŧetie inyw'ĩ kuma mavunĩ ma maa-nyinyia menyu yĩla inyw'ĩ mŧteesĩ kĩndŧ, na nĩwamŧengie inyw'ĩ metho na matŧ na ngoo, nĩkana mŧtonye kŧtŧnga mŧvea.

80.Mo nomasyaasya nyŐnyi ilŧmĩte *Ƨŧŧŧ* yayayanĩ katĩ wa Ƨtu. Vai Őtuma iluma *Ƨŧŧŧ* mŧno yayayanĩ ateo Ngai Mwene

فَلَا تَضْرِبُوا إِلَهَ الْأَمْثَالِ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ④

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَوْمًا لَا يَقْبِذُ عَلَى شَيْءٍ مِنْ رِزْقِهِ مَثَرًا وَزَقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑤

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا زُجَاجَيْنِ أَحَدُهُمَا ابْنَمٌّ لَا يَقْبِذُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كُلٌّ عَلَى مَوَلَاهُ إِنِنَّا بِنُوحٍ أَهْلًا بِأَنْتُمْ بِخَيْرٍ هَلْ يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑥

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا أَمَرَ النَّاسَ بِهِ إِلَّا كُلُّنَا بِبَصَرٍ أَوْ هُوَ أَقْرَبُ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑦

وَاللَّهُ اخْرَجَكُمْ مِنْ بَطْنِ أُمِّكُمْ لَا تَتَلَوْنُ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ⑧

الْمُتَبَرِّوْنَ إِلَى الظُّلُمِ مُسْتَحَرِّبِ فِي جُحَى السَّمَاءِ مَا يَشْكُرُونَ إِلَّا اللَّهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ⑨

Vinya W'onthe. Ow'o, nthlñi wa undũ
ũũ ve Syama kwa andũ ala metikĩlaa.

81.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũmũseũvĩsyeyinyw'i mĩsyĩ yenyu,
vandũ venyu va kũthũmũa, na
nũmũseũvĩsyeyinyw'i mbũa sya nyamũ
ta wĩkalo wa kavinda *malwanda* ila
mwonaa syĩ mbũthũ yĩla mũendete kyalo
na ĩvinda yĩla mwaũngama; na nthlñi wa
w'ia wasyo, na maw'ia masyo, na
nginga syasyo We *nũmũnengete* inyw'i
syĩndũ sya mũsyĩ na syĩndũ sya
kũmwafila kwa ĩvinda.

82.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũmũseũvĩsyeyinyw'i, katĩ wa ila We
ũmbĩte, *syĩndũ sya kũmwĩkĩla* muunyĩ; na
akamũseũvĩsyeyinyw'i syĩvitho nthlñi wa
ĩlma *ngunga*, na akamũseũvĩsyeyinyw'i
ityeyo ila imũsũvĩfaa ũvyũvu, na ngũa
sya iaa ila imũsĩlĩlaa inyw'i ĩvinda ya
makaũ. Uu nĩw'o We wĩanĩlĩasya mumo
Wake ĩũũũ wenyu, nĩkana inyw'i
mũtonye kũmwĩnyĩvĩsyeyi We.

83.Indĩ ethwa mo nĩmekũalyũka, Indĩ
wĩa waku no kũvikya Utũmane ũtheinĩ.

84.Mo nĩmesĩ nesa vyũ mumo wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe *tondũ mo*
mawonaa Indĩ nĩmaũleaa; na aingĩ mũno
moo maitũngaa mũvea.

LUKU 12

85.Na *lilikanai* mũthenya ũla Ithyl
tũkamyũkĩlĩya ngũsĩ kuma kwa kĩla
andũ, na Indĩ asu ala matetkĩlĩlaa
maiketĩkĩlĩw'a *kũthaihana* ona
kũthaihana kwoo kũiketĩkĩlĩwa.

86.Na yĩla asu ala meekie naĩ makawona
ũsilĩlo vyũ, w'o ndũkatw'ĩkĩthw'a
kwĩthwa wĩ mũvũthũ kwoo, ona mo
maikanengwa ĩvinda.

87.Na yĩla asu ala mamwĩananyasya Ngai
na ngai ingĩ makasyona ngai isu

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ
جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ
إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَانِهَا وَأَوْبَارِهَا وَأَشْعَارِهَا
إِنَّا أَنْتَ وَمَتَاعُ إِلَىٰ حِينٍ ۝

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْهَا خَلْقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ
الْجِبَالِ الْكُنَاتِ وَأَجَلَ لَكُمْ سَرَائِلَ يُقِيمُ الْحَرَّ
وَسَرَائِلَ يُقِيمُ الْبَاسَ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَسْلِمُونَ ۝

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ الْبَيْنُ ۝
يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمْ
فِي الْكُفْرُونَ ۝

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُذَنِّقُ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ۝
وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يَخَفُّ عَنْهُمْ
وَلَهُمْ يُنْظَرُونَ ۝

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَشْرَكَاهُمْ قَالُوا رَبَّنَا
هَؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا مِنْ دُونِكَ

atindany'a masyo, mo makasya, 'Mwĩai waitũ, ii nĩsyo ngai siitũ ila ithyĩ twasyĩkaĩlaa vandũ Vaku We.' Kavindanĩ kau-syo ikamakũũthũkĩla na kũmatavya, 'Vate nzika, inyw'ĩ mwĩ akengani.'

88.Namo makaumya wĩnyivyo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe mũthenyanĩ ũsu, na maũndũ onthe ala mo maseũvasya makamaĩa.

89.Ta kwa asu ala matetĩkĩlaa na kũmalũngya andũ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyĩ tũkongeleela ũsilĩlo tũlũ wa ũsilĩlo woo nũndũ mo nĩmeekie mothyoeuku.

90.Na lilikanai mũthenya ũla Ithyĩ tũkamyũkĩlya ngũsĩ kuma nthĩnĩ wa kĩla mbaĩ katĩ woo ene, na Ithyĩ tũkakũete we ta ngũsĩ tũlũ wa aa. Na Ithyĩ nĩtũũtheesye we Ivuku ya kũtavany'a kĩla kĩndũ, na ũtongoi, na tei, na ũvoo mũseo kwa asu ala menyivasya kwa Ngai.

LUKU 13

91.Niw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa mwĩkalae na ũlũngalu, na kũtethya na mumũ, na nenganei ta kũnengane nyũmba kwa nyũmba; na nũvatanaa wathavu, na ũthũku wĩyonanĩtye, wa wĩki-wa-naĩ. We nũmũtaaa inyw'ĩ nĩkana mũtonye kwĩsũvĩa.

92.Na ĩanĩĩsyai ũtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe yĩla mwatianĩa; na mũikatũle mawĩvĩto menyu ĩtina wa kũmalũlũmĩĩlya, oyĩla mũmũtw'ĩkĩthĩtye Ngai Mwene Vinya W'onthe ta mũũngamĩ wenyu. Ow'o vyũ, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

فَالْقُوا إِلَهُمُ الْقَوْلَ إِنَّكُمْ لَكُلُّكُمْ نَاقُونَ ۝

وَالْقُوا إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ بِالسَّلَامِ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ۝

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ۝

وَيَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَتَرْنَا عَلَىكَ الْكِتَابَ ۚ تَبْيِهَا نَأْتِي الشَّيْءَ وَهَدَىٰ وَرَحْمَةً وَبَشِّرِ الْمُسْلِمِينَ ۝

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَفْضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ۝

93. Na mŭikethwe mŭilyĩ ta kyo *kĩveti* kĩa, itina wa kwokotha mŭũmu, kyatilangile kĩa kyakyo tũlungu. Inyw'ĩ nĩmŭmatw'ĩkĩthĩye mawĩvĩto menyu ta nzĩa sya kũkengana katĩ wenyu, *mũkĩta* nguthu imwe ya andũ ndĩkese kwĩthwa na vinya mbee wa ita Ingĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontha amũtaa inyw'ĩ kwa nzĩa İsu, na Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo We akamũvathũkanĩsya inyw'ĩ maũndũ ala inyw'ĩ mwavathũkanganĩaa.

94. Na takethwa Ngai Mwene Vinya Wonthe *nĩweekĩe* kwenda Kwake vinya, vate nzika, We ethĩwa amũtw'ĩkĩthĩsye inyw'ĩ inyw'ontha kwĩthwa o andũ amwe; İndĩ We amũekaa ae ũla we wenda; na amũtongoeasya ũla We wenda; na vate nzika, inyw'ĩ mũkakũlw'a tũũ wa ũndũ ũla inyw'ĩ mweethĩlawa mũkĩka.

95. Na mũikaitw'ĩkĩthĩye ithitũ syenyu ta nzĩa sya ũkengani katĩ wenyu; kana kũũ *kwenyu* kũikese kũtiũũka itina wa kwĩthĩwa kwĩ kũũmu, na inyw'ĩ mũkasama ũthũku nũndũ nĩmwaalyũlile andũ kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'ontha, na inyw'ĩ mũkeethwa na ũsilĩlo wĩ woo.

96. Na mũikakũany'e ũtianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'ontha na thoaa mũvũthũ. Vate nzika, kĩa kĩ vamwe na Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ kĩseo mbee kwenyu takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie tũ.

97. Kĩa inyw'ĩ mwĩna kyo kĩkeethwa vathei, na kĩa ona kĩva kĩna Ngai Mwene Vinya W'ontha kĩkekala tene na tene. Na İthyĩ vate nzika, tũkamanenge asu ala momĩĩasya İtuvi yoo kwĩanana na mawĩa moo ala maseo mũno vyũ.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَقَضَتْ غَزْلَهُا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ
أَنكُنَّا تَتَّخِذُونَ آيَاتِنَا كُفْرًا يَتَذَكَّرُ أَنْ تَكُونَ
أَمَةٌ هِيَ رَبِّي مِنْ أُمَّةٍ إِنَّمَا يَبُوءُ لَهُمُ اللَّهُ بِهِ وَلِيَّتِينَ
لَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ⑤

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يُضِلُّ
مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَلَتُسْأَلُنَّ عَمَّا
كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑥

وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِنَا كُفْرًا يَتَذَكَّرُ أَنْ تَكُونَ
بَعْدَ بُيُوتِهَا وَتَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا صَدَقْتُمْ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ⑦

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ اللَّهِ
هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ⑧

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ وَلَئِنَّ
الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ⑨

98. Ula wonthe ona wīva wīkaa ūlŋgalu, e mūndūme kana e mūndūmūka, na e mwīfkīli, Ithyī vate nzika, tūkamūenge we thayū mūtheu; na Ithyī tūkamanenge ala mailī ta asu ūtvi yoo kwīanana na ūseo mūnene vyū wa mawīa moo.

99. Na yīla we ūsoma Kulani, mantha wīvitho kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nūndū wa Satani ūla ūleetwe.

100. Vate nzika, we ndena ūtonyi ūlū wa asu ala metfkīlaa na maiaa wīkwatyo woo kwa Mwīai woo.

101. Utonyi wake wī ūlū wa ala matumaa ndū nake tū na ala mamwīananasya We na atindany'a.

LUKU 14

102. Na yīla Ithyī twaete Kyama vandū va kīngī—na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsi nesa vyū kīla We ūvuanasya—mo maasya. 'We wī mūkengani' Aiee, ūndī andū aingī mūno mayīsi.

103. Asya, 'Veva wa ūtheu nūyītheetye yo kuma kwa Mwīai waku na w'o, kana We atonye kūmekīa mo vinya asu ala metfkīlaa, na ta ūtongoi na ūvoo mūseo kwa Masilamu.'

104. Na ow'o Ithyī nītwīsi kana mo maasya, 'kana nī mūndū ūmūmanyīasya we. ūndī kīthyomo kyake ūla mo mamūtalīhasya nī kīeni, oyīla kīī nī kīthyomo kya Kīalavu, kītheu na kīlūngalu.

105. Ta asu ala matasyīfkīlaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the ndakamatongoesya mo, namo makeethwa na ūsilīlo wī woo.

106. No asu tū ala matasyīfkīlaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ala

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أَنشَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَلَنَجْجِيَنَّهُ حَيَوَةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ
بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ
الرَّجِيمِ ﴿٩٩﴾

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿١٠٠﴾

إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ
مُشْرِكُونَ ﴿١٠١﴾

وَلَوْ أَنَّ بَدَلْنَا آيَةَ مَكَانٍ آيَةً وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا
يُنْزَلُ قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مُفَرِّقٌ بَلْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٣﴾

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ
لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجِبُكُمْ هَذَا لِّسَانُ
عَرَبٍ مُّبِينٌ ﴿١٠٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ لَا يَهْدِيَهُمُ اللَّهُ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٥﴾

إِنَّمَا يَقْرَأُ الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ

اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَذِبُونَ ﴿١٦﴾

مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ مِنْ بَعْدِ اِيْمَانِهٖ اِلَّا مَنْ اُكْرِهَ وَ
قَلْبُهٗ مُطْمَئِنٌّ بِالْاِيْمَانِ وَلٰكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ
صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ عَذَابٌ مِّنَ اللّٰهِ وَهُمْ عَلٰى عَظِيْمٍ ۝

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ
وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَسَمِعَهُمْ
أَبْصَارِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٠٩﴾

لَا جَرَمَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿١١٠﴾

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا
ثُمَّ جَهِدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿١١﴾

LUKU 15

يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ بِجُودِلٍ عَنْ نَفْسِهَا وَتُوَفَّى
كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٢١﴾

وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً
يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ
بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَادَّارَهَا اللَّهُ لِنَاسٍ أَلْفَسُوا بِالْأَرْحَامِ
الْأُولَىٰ لِقَوْمٍ يُفْسَدُونَ

Mwene Vinya W'onthe, kwa Ou, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵatumie ekali maw'o masama thay0 wovanŵtwe nŵ nzaa na w'ia ta ūsyao wa maūndū ala mo meekaa.

114.Na ow'o Mūtūmwa nŵkŵte kwoo kuma kaŵ woo ene, Indŵ mo nŵmamŵtw'ŵkŵthisye we ta mŵkengani, kwa ū ūsilŵlo nŵwamakwatie mo yŵla maŵ eki-ma-naŵ.

115.Kwoondū wa ū yai kaŵ wa syŵndū ila mbŵŵkŵlye na nzeo ila Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŵnengete inyw'ŵ; na ŵŵŵwai mwŵna mŵvea nŵndū wa mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa nŵ We inyw'ŵ mŵthaiithaa.

116.We nŵmŵvatŵte inyw'ŵ tū kūya nyama sya nyamū ila ngw'0 na nthakame na nyama sya ngŵlŵe na ila iwetewe syŵtwa yŵngŵ eka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indŵ ūla ūnŵkŵngŵŵ'a nŵ ūndū ūtathŵkŵŵka kana atekwenda na atena kŵeleelo kya kŵŵka naŵ, Indŵ vate nzika, Ngai Mwene Viya W'onthe nŵ Mŵekanŵ Mŵno Vyū, ūsŵŵtwe nŵ tei.

117.Na mŵikasye-- nŵndū wa ūvŵngū ūla nŵmŵ syenyu ineenaa----'Kŵ nŵkŵŵkŵlye, na kŵ nŵ kŵvatane,' ta kŵseŵvya ūvŵngū ŵlŵ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika, ala maseŵvasya ūvŵngū ŵlŵ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mayaŵlaa.

118.Itina wa ūtandŵthyo mŵnini. Ve ūsilŵlo wŵ woo kwoondū woo.

119.Na kwa asu ota ū ala nŵ Ayuti, ŵŵŵ nŵwawatanŵe mbee wa ū syŵndū ii syonthe ila ŵŵŵ tŵtŵavŵtye we. Na ŵŵŵ tŵyaamavŵŵsya mo, Indŵ mo nŵmo meevŵŵsya mo ene.

يٰۤاَيُّهَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٤﴾

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿٦٥﴾

فَكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِمْ رَزَقًا مِّنَ اللَّهِ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٦٦﴾

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَوَازِجِ وَمَأْكِلَ الْهَيْلِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٧﴾

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّتَقْتُلُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿٦٨﴾

مَتَاعٌ قَلِيلٌ ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٩﴾

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا مَّا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَنَنَّهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧٠﴾

120.Indī vate nzika, Mwīai waku-kwa
asu ala mekaa nā matena ūmanyi na
kwīlila na kŭseŭvya mavītyo--- If, vate
nzika, Itina wa ū Mwīai waku nī
Mŭekanī Mŭno Vyŭ, Usŭftwe nī tei.

LUKU 16

121.Avalamu aī mbaī nima we mwene,
mwīw'i wa Ngai Mwene Vinya W'onthe
mavinda onthe, ūla weenenganīte;
Kwake kīla ūvinda; kwa ūla w'o, we ndaī
katī wa athaithi ma mīvw'anano.'^{1*}

122.Ena mŭvea kwoondū wa manee
Make mavinda onthe; We
nīwamŭnyuvie we na nīwamŭtongoesye
nzīanī ūla ndŭngalu.

123.Na Ithyī nītwamŭnengie we ūseo
nthīnī wa nthī ūno, na Ituni vate nzika,
we akeethwa katī wa ala alŭngalu.

124.Na yu Ithyī nītŭkŭvuanīsyē we,
tŭkyasya, 'Atīla nzīa ya Avalamu ūla
wamwelekele Ngai mavinda onthe na we
ndaī ūmwe wa asu ala mamwīananasya
We na atindany'a.

125.Savato nīyayiwe ūlŭ wa asu ala
mavathŭkanganie ūlŭ wake Avalamu na

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا الشُّرُوءَ بِمِثْلِهِ ثُمَّ
تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا
لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦﴾

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ
مِنَ الشِّرْكَائِ ﴿١٧﴾

شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ إِجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿١٨﴾

وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَرَأَيْنَاهُ فِي الْآخِرَةِ
الضَّالِّينَ ﴿١٩﴾

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا
وَمَا كَانَ مِنَ الشِّرْكَائِ ﴿٢٠﴾

إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ وَإِنَّ
رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ ﴿٢١﴾

¹ *Avalamu aī mbaī nima we mwene' nī kwasya
kana we aī na mbeŭ na wīkwatyo wa mbaī nene ūla
wathiwe.

ndĩni yake na Mwĩai waku vate nzika, akatw'a katĩ woo Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo ũũũ wa maũndũ ala mo mavathũũkanganĩaa.^{2*}

126. Itana nzĩanĩ ya Mwĩai waku wĩna ũĩ na ũtao wĩna ũseo, na kaananĩa namo na nzĩa ũla yalle mũno vyũ. Vate nzika, Mwĩai waku nĩwĩsĩ nesa vyũ ũla welelũkĩte kuma nzĩanĩ Yake; na We nũmesĩ asu ala matongoew'e nesa.

127. Na ethwa inyw'ĩ *mwĩenda* kũmasilĩla *avinyĩanĩ*, ĩndĩ masilĩlei kwĩanana nondũ inyw'ĩ mwĩkĩtwe ũthũku wĩana; ĩndĩ mwoonany'a ũmĩĩsyoy, vate nzika, ũu nĩ ũseo mũno vyũ kwa asu ala momĩĩasya.

128. Na we ũmĩĩsyoy wĩna ũmĩĩsyoy; na nĩw'o ũmĩĩsyoy waku *nũtonyeka* tũ vamwe na *ũtethyoy* wa Ngai Mwene Vinya W'ontho. Na we ndũkamew'ĩe kyeve mo, ona ndũkaũũyey nũndũ wa mawalany'o moo mathũku.

129. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'ontho E-vamwe na asu ala alũngalu na asu ala mekaa moseo

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالنُّوعِظَةِ الْحَسَنَةِ
وَعَادِلُهُمْ بِالْقِيِّ هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ
بِمَنْ صَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ③

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِسَبِيلِ مَا عَوْقَبْتُمْ بِهِ
وَلَيْنَ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ④

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَخْزَنْ عَلَيْهِمْ
وَلَا تَكُ فِي صَبْرِكَ وَمَا تَنْكَرُونَ ⑤

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ
مُحْسِنُونَ ⑥

² *Uvoo nĩ mũseo. Vai kĩndũ kĩngĩ kĩũneenwa vaa ateo Avalamu na kwĩyũmya kwake kũtathingithĩka na wĩnengani wake kwa U-Umwe wa Ngai wa w'o nĩw'o ũũneenanĩwa. Na nũndũ wa Avalamu ũũwetwa, na ivathũũkany'o ĩla Aĩsilaeli maĩ nasyo katĩ woo ene ũũũ wa mũũkĩtwe wake naw'o na mwĩkalo wake. Aingĩ katĩ woo nĩmatw'ĩkĩte ngombo mĩthaiĩĩlenĩ ya mĩvw'anano yĩ kĩvathũũkany'o na nĩ ũtheĩnĩ kana nĩkana maendee na mĩkĩle yoo nĩmatonyay kwĩthwa meekwatanĩsyey na Avalamu ota ũu.

Savato nthĩnĩ wa ngewa ĩno wĩoneka ũte mũthenyay wa kũthũũũa ĩndĩ nĩ mũthenyay wa kwĩthesyay na kwĩlĩla.

سُورَةُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مَكِّيَّةٌ

BANI ISRAIL

(Wavuanfwe Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩtei.

2. Utheu wĩthwe Kwake We Ula
wamũkuie Mũthũkũmi Wake ũtukũ
kuma Mũsikitiĩ Mũtheu kũvika
Mũsikitiĩ-wa-Vaasa; ũla wakĩtwe
vandũ vala ithyĩ tũvaathimĩte, nĩkana,
Ithyĩ tũtonye kũmwony'a we imwe kafĩ
wa Syama Siitũ. Vate nzika, We eweka
nĩ We Wĩw'i, Mwoni.

3. Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Mose Ivuku,
na nĩtwayĩtw'ĩkĩthiye yo ta ũtongoi kwa
Aana-ma-Isilaeli, tũkyasya, Mũikamwose
mũsũvĩ ũtee Wakwa Nyie.

4. Inyw'ĩ nzyawa sya asu ala ithyĩ
twamakuie nthĩĩ wa ngalawa vamwe na
Noa. We aĩ mũthũkũmi wĩ ndaĩa
mũno.

5. Na Ithyĩ nĩtwamavuanĩsye Aana-ma-
Isilaeli nthĩĩ wa Ivuku tũkyasya, 'Vate
nzika, inyw'ĩ mũkeeka mawathavu keli
nthĩĩ wa nthĩ, na inyw'ĩ vate nzika,
mũkeethwa andũ mũtomĩka,

6. Kwa ũu, yĩla ĩvinda ya kwĩanĩw'a kwa
mokaany'o ala elĩ yavikie, Ithyĩ
nĩtwamatũmie amwe ma athũkũmi Maitũ
mena ũtonyi mũnene wa kaũ ala
malikile nthĩĩ wa nyũmba syoo vyũ; na
w'o waĩ ũkaany'o ũla ũtaĩ ũlea
kwĩanĩw'a.

7. Na ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamũnengie inyw'ĩ
ũtonyi ĩngĩ ĩũlũ woo, na
twamũtetheesya inyw'ĩ na ũthw'ii na
syana, na twamwingĩvya inyw'ĩ nthĩĩ
wa ũtalo.

8. Ethwa inyw'ĩ mũkeeyĩkalya nesa
inyw'ĩ-ene nĩ kwoondũ wa ũtandĩthyo

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ ۚ يَلْعَلُ مِنَ النَّاسِ
الْحَرَامِ إِلَى النَّاسِ الْأَقْصَا الَّذِي بَوَّأْنَا حَظْلَهُ
لِغُرِيَّةٍ مِنْ أَيْتَانِ رَأَتْهُ هُوَ السَّيِّعُ الْبَصِيرُ ②

وَأَتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي
إِسْرَائِيلَ إِلَّا تَجَدَّوْا مِنْ دُونِي وَكَيْلًا ③

فَمَرِيتَهُ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ④

وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ
فِي الْأَرْضِ مَرَوِّينَ وَلَتَتَلَنَّنَّ عَلَوَا كَيْدًا ⑤

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ إِبْرَاهِيمَ بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَا
أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا
مَفْعُولًا ⑥

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ
وَبَيْنَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا ⑦

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لَا تَفْسِدُمْ وَإِنْ أَسَاءْتُمْ فَلَهُمَا

wa mathayū menyu ene, na mwalea kwĩyĩkalya nesa, nĩ kwa wasyo wa mathayū menyu. Kwa ōu, yĩla ōla saa wathanĩtwe wa matukū ma mūminōkĩlyo ōkavika, mo makamwĩkĩa inyw'ĩ nthĩnĩ wa nthoni, na kōlika mōsikitinĩ tondū malikile nthĩnĩ waw'o Iya mbee na kōkyananga vyū kĩla kĩndū mo makĩkĩlilye vinya.

9. Nokwĩthwa Mwĩai wenyu yu akeethwa na tei tŵlŵ wenyu; ĩndĩ mwasyoka nthĩnĩ wa mwĩkalo wenyu ōla mōkŵŵ, Ithyĩ ōta ōu tŵkasyoka, na Ithyĩ nĩtŵyĩtw'ĩkĩthĩtye ĩia ya Mwaki kolokolo kwoondū wa alei. 10. Vate nzika, Kulani ĩno ĩtongoasya ūndŵnĩ ōla wa w'o mŀno vyū; na ĩmatavasya etĩkĩli ōvoo mŀseo ala mekaa meko maseo kana mo makeethwa na ĩtuvi ĩnene.

11. Na kana kwa asu ala matetĩkĩlaa maūndū ala makoka ĩtina, Ithyĩ nĩtŵseŵĩtye ōsĩĩllo mwai.

LUKU 2

12. Na mŀndū nŵvoyaa ōthŵku ta ūnŵŵvoya ōseo; na mŀndū e mĩtŵkĩ.

13. Na Ithyĩ nĩtŵtw'ĩkĩthĩtye ōtukū na mŀthenya Syama ĩlĩ, na Ithyĩ nĩtwavetie Kyama kya ōtukū tweekĩla mŀthenya vandū vaw'o na Kyama kya mŀthenya Ithyĩ twĩkĩlĩte kyenĩ, nĩkana inyw'ĩ mŀtonye kŀmantha mumo kuma kwa Mwĩai wenyu, na nĩkana inyw'ĩ mŀtonye kŀmanya ōtalo wa myaka na ōmanyi wa kŵtala. Na Ithyĩ nĩtŵvuanĩtye kĩla kĩndū kwa ngewa nguvi.

14. Na Ithyĩ nĩtŵmoveee motalo ma meko ma kĩla mŀndū ngingonĩ yake, na mŀthenyanĩ wa Uthayŵŵkyo Ithyĩ tŵkamŵetee we ĩvuku yĩla we ōkayĩthĩa yĩ ĩvuany'e.

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءَ وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا ①

دَقْتُ لَكُمْ رِجْلَكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عَذَبْتُمْ عَذَابًا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ②

لَئِنْ هَذَا الْقُرْآنُ يَهْدِي لِلَّذِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَيِّنُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَكُونُونَ الصَّالِحِينَ أَنْ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ③

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ④

وَيَذَعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَاجِلًا ⑤

وَجَعَلْنَا الْيَلَّ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحْوًا آيَةَ الْيَلِّ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِيَتَبَيَّنُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السَّيِّئِينَ وَالْحَسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ فَضْلُهُ تَفْصِيلًا ⑥

وَكُلُّ إِنْسَانٍ لِرَبِّهِ ظَلَمَةٌ ظَلَمَةٌ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ كِتَابًا يَنْقُلُهُ مَشْهُورًا ⑦

15. 'Soma Ivuku yaku.' Thayū waku mwene nīwīanīe ōmŭnthī kwīthwa ta mŭtali tŭlŭ waku we.'

16. We ūla ōmīatīflaa nzīa īla ya w'o, we amīatīflaa kwoondū wa ūseo wake mwene tū; na we ūla ūendaa ūtee, aendaa kwa wasyo wake mwene tū. Na vai mŭkw'ii wa mīio ūkakua mŭio wa ūngī. Ithyī tūisīflaa o kŭvika tŭmŭtŭme Mŭtŭmwa.

17. Na yīla Ithyī twaeleela kŭwananga mŭsyī, Ithyī nītŭmetfīkīlasya ala athw'ii kwīka ūndū mo mekwenda kafī woo. Kwa ūu, mo nīmalikaa nthīnī wa mīthemba yonthe ya naī nthīnī wa w'o, kŭvika ūtw'io wa kŭŭvalŭkīla ūkavika. Na īndī Ithyī nītŭwanangaa vyū.

18. Nī nzyawa syīana ata ila Ithyī tūsyangīte ītina wa Noa! Na Mwīai waku nīwīanīe ta Mŭmanyi na Mwoni wa naī sya athŭkŭmi Make.

19. Ūla ona wīva wendaa thayū wa yu, Ithyī nītŭkalaataa kwoondū wake nthīnī wa w'o ūndū Ithyī twendaa ---kwa ta asu moo ūndū Ithyī twendaa; īndī Ithyī nītŭnyuvīte īia-ya-Mwaki kwoondū wake we; we akavīa vo, e mŭumanīe na e mŭlee.

20. Na we ūla wendaa Itu, na aiyŭkitīa ūndū yo yaīlwe nī kŭkitīwa, na we e mwītfkīli----aa nīmo ala kīthing'īIsyo kyoo kīkona īnee ya Ngai.

21. Kwa onthe Ithyī nītŭmanengae ūtethyo---elī aa na aya—mŭthīnzlo kuma kwa Mwīai waku. Na mŭthīnzlo wa mwīai waku ti mŭsīfle.

22. Sisyai, ūndū Ithyī tūmanenevetye amwe moo tŭlŭ wa ala angī nthīnī wa thayū ūū; na vate nzika, Itunī yīkeethwa yī īnenange kwa īvīla na nenange kwa ūtheu.

اقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ۝١٥

مَنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ
فَأِنَّا يَضِلُّ عَلَيْهِ وَلَا تَزِرُ وَازِرَتُهُ ذُرًّا أُخْرَىٰ
وَمَا لَنَا مِنْ دُونِهِ خَشْيَةٌ نَبْعَثْ رَسُولًا ۝١٦

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا
فَتَفَسَّوْا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ۝١٧

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ
بِرَبِّكَ بِذُنُوبٍ عِمَادٍ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝١٨

مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْعَاقِلَةَ جَعَلْنَا لَهُ فِيهَا مَا تَشَاءُ مِنَ
ثَوْبٍ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا مِنْ مുമًا
مَذْمُورًا ۝١٩

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ
فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ۝٢٠

كُلًّا نُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاؤِ رَبِّكَ وَمَا
كَانَ عَطَاؤُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ۝٢١

انْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ وَلِالْآخِرَةِ الْكِبَرُ
دَرَجَاتٍ وَالْكَبَرُ تَفْضِيلًا ۝٢٢

23. Mōikamōseōvīsyē Ngai Mwene
Vinya W'onthē Ngai Ūngī we ndūkese
kwīkala nthī wī mōsonokye na
wīmūkīlē.

LUKU 3

24. Mwāi waku nīwīyāste,
'Mūikamūthaithe ūngī ateo We na
onany'ai ūseo kwa asyai menyu. Ethwa
ūmwe woo kana eī nīmatumīa me
vamwe naku, mūikamatavye ndeto ona
yīva ya kwonany'a ūthatu ona
mūikamatetye mo, īndī neenai namo na
ndeto nduu.

25. Na matheesyei asyai ūthwau wa ūu
wīna wololo. Na asya, 'Mwīai wakwa,
īthwa na tei īūū woo tondū mo mandeie
nthīnī wa wana *wakwa*.'

26. Mwāi wenyu nīwīsi nesa vyū
maūndū ala me ilīkonī syenyū; ethwa
inywī mwī alūngalu, īndī vate nzika,
We nī Mūekanī Mūno Vyū, kwa asu ala
mamwelekelaa We īngī na īngī.

27. Na we mŋnenge mŋndŋ wa ndŋŋ ya
mŋkautŋ kŋla kŋmwaŋŋŋŋte, na ngya, na
mŋendi-wa-kyalo, na ndŋkanange
ŋthw'ii waku kwa nzŋla ya wanango.

28. N'w'o, aanangi n' anaa nyinyia ma masatani, na Satani nde m'uea kwa Mw'iai wake.

29. Na ona ethwa we n00taanfsya namo
0kĩmantha tei wa Mwĩafi waku, 0la we
wĩkwatĩtye, *ona k0ilyĩ Ou ĩndĩ*,
maneeny'e na ndeto yĩna 0uu.

30. Na ndūkekale woveee kw'oko kwaku
ngingonŋ yaku nŋndū wa ngoa ona
ndūkakŋtambŋŋkye kwa wanango; we
ndūkese kŋminŋkŋŋya wŋ mŋumanŋe na
ŋkathelwa.

31. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe athanthaasya kyaũya *Kyake*
kwa Ūla We Wenda, na We akĩnyivasya

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ تَتَّخِذَ مَذْمُومًا
مَخْدُومًا ﴿٧٧﴾

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا إِذَا بَلَغْتَ عِنْدَكَ الْبُكُورَ أَحَدُهُمَا أَوْ
كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٍ وَلَا تَنْهَرُهُمَا وَقُلْ لَهُمَا
قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٥٧﴾

وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذِّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَ قُلْ
رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا ۝
رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِنْ تَكُونُوا صَادِقِينَ
فَإِنَّهُ كَانَ لِلَّهِ أَعْيُنُ غُفُورًا ۝

وَأَتِذَا الْقُرْآنُ يُقْرَأُ وَابْنُ السَّبِيلِ
وَلَا يَذْكُرُ تَعْدِيلًا ﴿٢٥﴾

إِنَّ الْمُبَدِّلِينَ كَاكِبًا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ
الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿١٥﴾
وَأَمَّا تَعْرِضْنَ عَنْهُمْ أَوْبَعَا رَحْمَةُ مِن سَرَابِكَا
تَرْجُوهُمَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا ﴿١٦﴾

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا
كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٥٠﴾

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ
عَلِيمٌ بِمَا كَانَ عِبَادِهِ خُمُوءًا بَاصِينَ ﴿٣٧﴾

kwa ūla We Wendaa. Nt'w'o, We nūmanyaa na nūmonaa athōkūmi Make nesa vyū.

LUKU 4

32. Mūikasyūae syana syenyu nūndū wa kōkīa ūkya. Ithyī Nithyī tw'inengae syo līu ōnenyu. Vate nzika, kūsūyūaa syo nī naī nene mūno.

33. Na mūikathi vakuvī na ūlaalai; vate nzika, w'o nī kīndū kyathe na nzīa nthūku.

34. Na mūikaūae thayū ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūvatanīte ateo kwa ūlūngalu. Na ūla ūaītwe kwa mavītyo, Ithyī vate nzika, nītūmūnengete mūtīlwa wake mwīao kwīya ndīvi ya ūīvanīsyō īndī we ndakavītūkye mīlvaka īla ītw'ītwe ya kūaana; nūndū nthīmī wayo we nūtetheew'e nīmwīao.

35. Na inyw'ī mūikaithengee syīndū sya ndiwa, ateo kwa nzīa nzeo mūno, okūvika īvikye wīanīu wa ūima wayo, na īanīsyai ūtīanīo; nūndū ūtīanīo nūkakūlw'a.

36. Na nenganei kīthimo kyusūu yīla mūūthima na thimai na kīthimi kyaw'o; ūndū ūsu nīw'o mūseo vyū na mūkathīlku mūminūkīlyonī.

37. Na ndūkaatīle kīla ūtena ūmanyi wakyo. Nt'w'o, kūtū na itho na ngoo—ii syonthe ikeetwa ikūlw'e.

38. Na ndūkatambūke īūlū wa nthī na ngathīlo, nūndū we ndūtonya kūmīlvondolya nthī, ona ndūtonya kūasava ūkeanana na mīthya ya īlma.

39. Ūthūku wa maūndū aa onthe nī ūthatyo mbee wa metho ma Mwīai waku.

40. Ktī nī kīlungu kya ūla ūī Mwīai waku ūkūvuanīsyē we. Na ndūkaseūvyē Ngai ūngī ona ūmwe ateo Ngai Mwene Vinya

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ حَسْبِيَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرُزِقُهُمْ
وَأَيُّكُمْ قَتَلَهُمْ كَانَ خِطَاً كَبِيراً ①

وَلَا تَقْرَبُوا الزَّوْجَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا ②

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قَتَلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوِائِمَهُ سُلْطَانًا عَلَى شِرْكٍ
فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ③

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى
يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا ④

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كُنْتُمْ وَزِنًا بِالْقَوَاسِ الْمُسَوِّغَةِ
ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ⑤

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ⑥

وَلَا تَتَّبِعْ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ
وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ⑦

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ⑧

ذَلِكَ وَمَا أَوْحَى إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا تَجْعَلْ

W'onthe, ndükese kw'k'wa Iianĩ-ya-Mwaki, wĩ mŭumanĩe na wĩ mŭlee.

41. We İndĩ, Mwĩai wenyu amŭnengete inyw'ĩ ndaĩa na syana sya ivĩsĩ, na akeyosea We-Mwene aka kuma katĩ wa alaĩka? Vate nzika, inyw'ĩ mŭneenaa ŭneeni wĩ woo.

LUKU 5

42. İthyĩ nĩtŭtavanĩtye ņla w'o nthĩnĩ wa Kulani İno kwa nzĩa syĩ kĩvathŭkany'o, nĩ kana mo matonye kŭtaĩka, İndĩ yo İmongeelaa mo ņleĩnĩ.

43. Asya, 'Takethwa kwaĩ ngai ingĩ vamwe Nake We, tondũ mo maasya, İndĩ mo avoyi ma m'w'anano methwa mamanthie nzĩa ya kŭthi kwa Mwene-wa-Kĩvĩla kya Usumbĩ.

44. We nĩ Mŭtheu, na mŭnenevye İņlũ vaasa wa ņndũ mo maasya.

45. Ala matu mŭonza na nthĩ na syonthe ila syĩ nthĩnĩ wasyo itaĩaa ņtheu Wake; na vai k'İndũ ona k'İmwe k'İtamŭtaĩaa We na ndaĩa Yake; İndĩ inyw'ĩ mŭĩmanyaa ņtaĩo wasyo. Nĩw'o, We nĩ Mŭmĩsya, Mŭekanĩ Mŭno Vyũ.

46. Na yĩla we ņmĩsoma Kulani, İthyĩ nĩtwĩkĩaa tŭtũ mŭvĩthe katĩ waku na asu ala mateĩkĩlaa İtu;

47. Na İņlũ wa ngoo syoo İthyĩ nĩtwĩkĩite ngunĩko nĩkana mo maikamanye w'o na matŭnĩ moo tweekĩie kŭlea kw'w'a.

48. İthyĩ nĩtwĩsĩ nesa vyũ k'İla mo methukĩsye, yĩla makw'ĩthukĩsye we, na yĩla meņsŭanĩa me oka, yĩla eki-ma-naĩ maasya, 'İnyw'ĩ mŭatĩlaa vathei ateo no mŭndũ usŭĩtwe nĩ ņkengani.'

49. Sisya, ņndũ mo maseŭvasya ngelekany'o kwoondũ waku na ņu mo nĩmathyokete vyũ, ņkethĩa mo maitonya kwona nzĩa.

مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَلَقَىٰ فِي جَهَنَّمَ مَوْلَاكَ وَتُخَوَّلُ ۝

أَفَأَصْفُكُمْ رَبَّكُمُ بِالْبَنِينَ وَاتَّخَذَ مِنَ النِّسَاءِ ۚ إِنَّا نَأْتِيكُمْ لَنَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ۝

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا نُفُورًا ۝

قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ إِذًا لَّابْتَغَوْا إِلَىٰ ذِي الْعَرْشِ سَبِيلًا ۝

سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ۝

تَسْبِيحٌ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا لَإِنْسُجٌ بَحْبُدٍ ۚ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ۝

وَإِذَا اقْرَأْتَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَنُورًا ۝

وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمُ أَلْغَةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ۚ وَإِذَا ذُكِّرْتُ بِهِمْ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ وَلَوْ أَنَّهُمْ عَلَىٰ آذَانِهِمْ نُفُورًا ۝

مَنْ أَعْمَىٰ بَصَارَهُمْ يُعْمَوْنَ إِلَيْكَ وَإِذْهُمْ يَخُوضُونَ ۝

إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَنُورًا ۝

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَ لَا يَسْتَطِيعُونَ ۝

سَبِيلًا ۝

50. Namo makūlasya, 'Ytla ithyī tūkatw'ika mavīndī na tūlungu tūtilikangu, ithyī ow'o nītūkathayūūkw'a ta kyūmbe kyeū?

51. Asya, 'Inyw'ī tw'īkai mavia kana kīaa,

52. Kana kīndū kyūmbe kya kīla mūthemba ona wīva kīla kyonekaa kī kyūmū mūno vyū ilīkonī syenyū, īndī ona kūilyi ta ūu inyw'ī nīmūkathayūūkw'a.' Indī mo

makakūlya, 'Nūū ūla ūkatūtūnga thayū?' Asya, 'We ūla wamūmbie inyw'ī īvinda ya mbee.' Na īndī mo makavyūly'a mītwe yoo vala we ūī na kwasya, 'Uū ūkeethwa īndī?' Asya, 'Nokwīthwa wī vakuvī.'

53. 'W'o ūkeethwa mūthenya ūla We ūkamwīta inyw'ī; na īndī inyw'ī mūkeetīka mūimūtafa We na mūkasūanīa kana inyw'ī mwīkalīte kwa kavinda o kanini.

LUKU 6

54. Na matavye athūkūmi Makwa kana mo maīlītwe nī kūneena maūndū ala maseo vyū. Vate nzika, Satani auluaa kīthokoo katī woo. Vate nzika, Satani nī mūmaitha wa mūndū wī ūtheinī.

55. Mwīai wenyū nūmwīlī inyw'ī nesa vyū. We akenda, We akeethwa na tei tūlū wenyū; na We enda, akamūsilīla inyw'ī. Na Ithyī tūiūtūmīte we kwīthwa mūsūvī tūlū woo.

56. Na Mwīai waku nūmesī nesa vyū asu ala me matunī na tūlū wa nthī. Na Ithyī nītwamanenevisye amwe ma Athani tūlū wa angī na Ndaviti Ithyī nītwamūnengie Zaboor 'Savuli.'^{1*}

وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا أَرَأَيْتُمْ لَمُبْعُوثُونَ

عَلَقًا جَدِيدًا ⑤

قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ⑥

أَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ فِي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ

مَنْ يُعِيدُنَا قُلِ الَّذِي فَطَرَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

فَسَيَنْفِضُونَ إِلَيْكَ رُءُوسَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتَى

هُوَ قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَرِيبًا ⑦

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَنْظَرُونَ

إِلَيْهِ لَيْسَ لَكُمْ إِلَّا قَلِيلًا ⑧

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ

يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا

مُبِينًا ⑨

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنْ يَشَأْ يُزْهِقْكُمْ أَوْ إِنْ يَشَأْ

يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ⑩

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَقَدْ

فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ وَأَتَيْنَا دَاوُدَ

زَبُورًا ⑪

¹ *Zaboor' yīasya mbūa sya malondū ila syaandīkawa Maandīko Matheu.

57. Asya, 'Mekaflei asu ala mŭsŭanfaa kwŭthwa ta ngai ūtee Wake; na indī inyw'ī mŭkamanya kana mo mai na ūtonyi wa kŭmŭvetangā inyw'ī thina kana kŭwŭalyŭla.'

58. Asu ala mo meyītfāa mo ene onamo mamanthaa kŭthengeanā na Mwāi woo----- ona asu ala moo me vakuvī mŭno vyŭ--- na kwŭkwatya tei Wake, na kŭkfa ūsilfŭlo Wake. Vate nzika, ūsilfŭlo waku nī kīndŭ kya ūkīwa.

59. Vai mŭsyī Ithyī tŭtakawananga mbee wa Mŭthenya wa Ūthayŭŭkyo, kana kŭsilfŭla w'o na ūsilfŭlo mwai. Uu nī ūandŭke nthīnī wa Ivuku.

60. Na vai kīndŭ kītonya kŭtŭsilfŭla Ithyī kŭete Syama, ateo ethwa andŭ ala mai mbee nīmaileile, indī kīf ti kīsiī. Na Ithyī nītwamanengie Athamuti ngamfenga ta Kyama kītheu, indī mo nīmakīleile vate ūlŭngalu. Na Ithyī tŭitŭmaa Syama indī nī kŭkaany'a.

61. Na lilikanai ūinda yīla twakŭtavisyē we: 'Vate nzika, Mwāi waku nŭmathyŭlŭlŭkŭte andŭ; Na Ithyī tŭyaaŭtw'ŭkīthya woni ūla Ithyī twakwonisyē we indī ta ūtato kwa andŭ, ota mŭtī ūla mŭumanfē nthīnī wa Kulani. Na Ithyī nītŭmakanasya mo, indī w'o ūmongeleelaa mo nthīnī wa wīki-wa-naī mŭnene.

LUKU 7

62. Na lilikanai ūinda yīla ithyī twatavisyē alaŭka, 'Mwīnyivīsyēi Atamu,' na onthe nīmeenivisyē, ateo Ivilisi. Nake Ivilisi akŭlya, 'Nyie ngeenyivīsyā ūmwe ūla We ūmŭmbīte na yŭmba?'

63. Na akŭlya, 'We wīŭŭanfa ata? Uu ūmŭnengete ndaīa ūlŭlŭ wakwa nŭtonya kwŭthwa mŭnene wakwa? Ethwa We

قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ رَعَيْتُمْ مِنْ دُوْنِهِ فَلَا يَمْلِكُوْنَ
كُشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيْلًا ۝

اَوَلَيْكَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ يَتَّبِعُوْنَ اِلَىٰ رِزْقِهِمُ الْوَسِيْلَةَ
اَيُّهُمْ اَقْرَبُ وَيَزْجُوْنَ رَحْمَتَهُ وَيَخْفَوْنَ عَذَابَهُ
اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْدُوْرًا ۝

وَاِنْ مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا نَحْنُ مُّهِلُّوْهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ
اَوْ مَعَدَّيْهَا عَدْآبًا شَدِيْدًا كَانَ ذٰلِكَ فِي الْكِتٰبِ
مَسْطُوْرًا ۝

وَمَا مَنَعَنَا اَنْ نُرْسِلَ بِالْاٰيٰتِ اِلَّا اَنْ كَذَّبَ بِهَا
الْاَوَّلُوْنَ وَاتَيْنَا سُودَ النَّاٰفَةِ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوْا
بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْاٰيٰتِ اِلَّا تَحْوِيْلًا ۝

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَدَلْنَا
الْمُؤْمِنِيْنَ الَّتِيْ أَرْسَلْنَا إِلَيْكَ مِنَ النَّاسِ وَ الشَّجَرَةَ
الْمَلْعُوْنَ فِي الْقُرْآنِ وَ نَحْنُ فَهُمْ فَمَا يَزِيْدُهُمْ
إِلَّا طَغْيًا أَكْبَرًا ۝

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْا اِلَّا
اِبْلٰسَ قَالَ اَسْجُدْ لِمَنْ خَلَقْتَ طِيْنًا ۝

قَالَ اَرَاَيْتَكَ هٰذَا الَّذِيْ كَرَّمْتَ عَلٰٓى لٰٓئِيْنَ اٰخَرَتِيْنَ
اِلَى الْيَوْمِ الْقِيَمَةِ لَاحْتَبٰتِكَ ذُرِّيَّتَهُ اِلَّا وَلِيْدًا ۝

Ūkanenga ūvinda kūvika Mūthenya wa UthayŪkyo, Nyie vate nzika vyū, ngaia nzyawa syake uungu wa nzīa yakwa nthyoeku ateo avūthū.

64. Ngai amwīa, 'Thi! na ūla ona wīva ūkakūatīa we kuma katī woo, vate nzika, Iia-ya-Mwaki yīkeethwa nīyo ūtuvi yenyu inyw'onthē --- ūtuvi yīanīu.

65. 'Na we mūsesenge oūla ona wīva woo we ūtonya, na wasya waku, na mombanīsyē mo andū maku ala malīsa mbalasi na andū maku ala maendaa na maaū na ūthwa mūtindany'a woo katī wa ūthw'ii na syana, na ūimatha mo syathī. Na Satani amathaa mo vathei na ūkengani.

66. Ta kwa athūkūmi Makwa, we vate nzika, ndūkethwa na ūtonyi ūlū woo, na Mwīai waku nīwīanīe kwīthwa ta mūsūvīi.

67. Mwīai wenyu nī We Ula ūtwaa ngalawa ūkanganī kwoondū wenyu, nīkana inyw'ī mūtonye kūmantha mumo Wake. Vate nzika, We nī Mwene-Tei kwa kūmwelekelā inyw'ī.

68. Na yīla ūthūku wamūkiita inyw'ī ūkanganī, syonthē isu ila mūsyaūkaūlaa eka We, nimwāfaa inyw'ī. Indī yīla We wamūvikya nthī nyūmū kwa mūuo, inyw'ī nīmawathūkaa ūtee; na mūndū nde mūvea ona vanini.

69. Inyw'ī Indī nīmawīw'aa mwīo vaseo kana We ndakatuma inyw'ī mūthelekelya nthī, ūtee wa nthī kana amūtūmīe inyw'ī kīutani kīnene kya mūthanga na mavia na Indī mūileā kwona mūsūvīi kwoondū wenyu ene?

70. Kana inyw'ī mwīw'aa mwīo vaseo kana We ndakamūtūnga nthīnī wayo ūvinda ya kēlī, na Indī aimūtee kīutani kya kīw'ū kyai, na kūmūthitya inyw'ī

قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاءُكُمْ جَزَاءً مَوْفُورًا ١٧

وَأَسْتَفِزُّ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلِبَ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكُهمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدُّهمْ مَا يَعِدُهمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ١٨

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَكَفَى بِرَبِّكَ وَكِيلًا ١٩

رَبِّكُمْ الَّذِي يُزَيِّجُ لَكُمْ الْفَلَكَ فِي الْبَحْرِ لِيَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّه كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ٢٠

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَٰهًا فَلَمَّا بَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ٢١

أَفَأَمِنْتُمْ أَنْ يُصِيفَ بِكُمْ حَارِبَ الْبَرِّ أَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا ٢٢

أَمْ أَمِنْتُمْ أَنْ يُعِيدَ لَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغَرِّقَكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهِ تَبِيعًا ٢٣

nũndũ wa ōlei wenyu? Inyw'ĩ Indĩ mũikona vo mũtetheesya kwoondũ wenyu mbee Waitũ Ithyĩ.

71. Ithyĩ ow'o nĩtũmataĩte Aana ma Atamu, na nĩtwamakuie mo nthĩ nyũmũ na ūkanganĩ, na nĩtũmanengegete mo syĩndũ nzeo na kũmanenevya mo mũno mbee wa aingĩ ma asu ala Ithyĩ tũmbĩte.

LUKU 8

72. Lilikanai mũthenya ūla Ithyĩ tũkameta kĩla andũ na Mũtongoi woo. Na Indĩ ūla ona wĩva ūkanengwe Ivuku yake na kw'oko kwa aũme----asu makasoma Ivuku yoo, namo maikavĩtw'a ona vanini.

73. Na ōũla kĩlalinda tũlũ wa nthĩ ĩno, we akeethwa e kĩlalinda Itunĩ na kũasa mũno kuma nzlanĩ.

74. Namo maĩ vakuvĩ mũno kũtuma we ūlika thĩnanĩ mwai na mũnene mũno vyũ tũlũ wa maũndũ ala tũũvuanĩsywe we, nĩkana ūtonye kũtũseũvĩsya Ithyĩ kĩndũ kĩngĩ eka kyu; na Indĩ mo methwa makwosie we vate nzika, ta mũnyanyae wa mwanya.

75. Na takethwa Ithyĩ tũyaakwĩkĩa we vinya na Kulani, we wĩthwa wamelekele mo o vanini.

76. Na nũndũ wa ūu Ithyĩ twĩthwa twatũmie we ūsama *mathĩna* mailĩ ta asu ma kĩkw'ũ na Indĩ we ndwĩthwa woonie mũtetheesya kwoondũ waku-mwene ona ūmwe mbee wa Ithyĩ.

77. Na ow'o mo me vakuvĩ kũũthamya we kuma nthĩ ĩno nĩkana maũlũngye we kuma vo; Indĩ ūvoonĩ ūsu mo ene mayĩthwa mekalile vo ĩtina waku ateo vanini.

78. ĩno nĩyo yĩhĩĩwe yĩ nzĩa Yaitũ vamwe na Athani Maitũ ala Ithyĩ

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَهُمْ فِي الْوَجْدِ وَالْجَنَى
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ
خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ①

يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ إِنَّا بِإِمَامِهِمْ فَمَنْ أُوِّيَ كِتَابُهُ
بِيَمِينِهِ قُلُوبُهُمْ وَأُولَئِكَ يَقْرَءُونَ كِتَابَهُمْ وَلَا يَظْلُمُونَ فِيهَا ②
وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أُنْتَهُ فِي الْآخِرَةِ أَغْنَىٰ وَاضِلٌ
سَيِّئًا ③

وَأَن كَادُوا لَيَفْتِنُوكَ عَنِ الدِّينِ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ
لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ ④ وَإِذَا لَا تَأْخُذُكَ غِيلًا ⑤

وَلَوْلَا أَن تَبْتَئَكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا
قَلِيلًا ⑥

إِذَا لَأَقْنُكَ ضَعْفَ الْحَيَوةِ وَضَعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا
تُجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا ⑦

وَأَن كَادُوا لَيَسْتَفِزُّوكَ مِنَ الْأَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ
مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْمِزُونَ خَلْقَكَ إِلَّا قَلِيلًا ⑧
سَنَّةً مِّنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُّسُلِنَا وَلَا تَجِدُ

twamatUmie mbee waku; na we ndOkona
OalyOlo ona wIwa nzIlanI YaitU.

LUKU 9

79.SyaIIsyai Mboya yIla syua yeeka na
kUthUa kUvika kIvinduI kya UtukU na
Usomi wa *Kulani MboyanI masangya*.
NIw'o, Usomi wa *Kulani* masangya
nIkwiIkIka na nzIa ya mwanya mUno
nI Ngai.

80.Na amOkai kwoondU wayo *Kulani*
nthInI wa *kIlungu kya mbee kya* UtukU ta
w'o wIa wa mbee Ula mUnene kwaku
we. VangI nokwIthwa MwIai waku
akakOkIlya we kUvika kIkalanI kItUlu
mUno.

81.Na asya, 'Ame MwIai wakwa,
tw'IkIthya kUlika kwakwa kUlika kUseo
na IndI Oinunya na uumi mUseo. Na
nenga nyie Utanyi wa kUndetheesya
kuma Kwaku-Mwene.

82.Na asya, 'W'o nI mUviku na OvungU
nI mwau. Ow'o OvungU Othelaa mItOkI.'

83.Na IthyI notUvuanItye *Kulani* kavola
kavola Ila nI Ovoso na tei kwa etIkIli;
IndI yo Imongeleelaa alei wasyo tU.

84.Na yIla IthyI twamUnenga mUndU
manee MaitU, we nUsyokaa Itina na
kwathUka Utee; na yIla we wakwatwa nI
UthOku, we nIwInenganae mwene kUvika
kUyItUka.

85.Asa, 'KIla mUndU ekaa kwIanana na
nzIa yake mwene, na MwIai waku nIwIsI
nesa vyU Ula Utongoew'e nesa vyU.

LUKU10

86.Na mo meOkUlya we IUlu wa thayU.
Asya, 'ThayU nI kwa mwIao wa MwIai
wakwa; na IUlu wa Umanyi waw'o
inyw'I nImUnengetwe IndI o vanini.
Nenyu mUnengetwe Umanyi mUnini wa
w'o.

عِيسَىٰ سَمِعْنَا نَحْيَا

اقْرَأِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ السَّنِيسِ إِلَى عَشِيِّ الْيَلِيلِ وَ
قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٩٠﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسُجِّدْ لَهُ نَافِلَةً لَّكَ عَمَّا أَتَتْكَ
رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٩١﴾

وَقُلْ رَبِّ ادْخُلْنِي مَدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مَخْرَجَ
صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا ﴿٩٢﴾

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَّقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ
زَهُوقًا ﴿٩٣﴾

وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٩٤﴾
وَإِذَا أَمَرْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَمَّنَ بِهِ ۖ وَإِذَا
مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا ﴿٩٥﴾

قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَن هُوَ
أَهْدَىٰ سَبِيلًا ﴿٩٦﴾

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الزُّوْجِ قُلِ الزُّوْجُ مِنْ أَمْرِ مَرْأَتِي
وَمَا أَوْتَيْتُكُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٩٧﴾

87.Na takethwa Ithyĩ nĩtwendie, vate nzika, Ithyĩ twĩthwa twoosie kĩla twaũuanĩsye we na ĩndĩ *Undũnĩ ũsu* ndwona mũsũvĩi kwoondũ Witũ.

88.Ateo tei kuma kwa Mwĩlai waku. Vate nzika, mumo Wake kwa kũkwelekelwa we nĩ mũnene.

89.Asya, 'Mbaa andũ onthe na Mayini makombanw'a vamwe maseũvye ngelekany'o ya Kulani Ntheu ĩno, maitonya kũmĩseũvya yĩliĩ tayo, ona makatetheanĩsya mũndũ na ũla ũngĩ.'

90.Na Ithyĩ vate nzika, nĩtũnenganĩte ngelekany'o syĩ kĩvathũkany'o kwa mbaa-andũ nthĩnĩ wa Kulani ĩno, ĩndĩ andũ aingĩ mũno nĩmaleaa kĩla kĩndũ ateo ũlei.

91.Na mo maasya, 'Ithyĩ tũikakwĩtkĩla we ona vanini kũvika we ũtũme kĩthima kyume nthĩ kĩvulutye kĩw'ũ;

92.'Kana we wĩthwe na mĩũnda ya mĩtende na mĩsavivũ, na ĩndĩ ũivulutya mbuluti kwa wingĩ;

93.'Kana ũtũvalũkangĩlye ilungu sya ĩtu ĩũlũ waitũ, tondũ we waĩtye, kana ũmũete Ngai Mwene Vinya W'onthe na alaĩka mbee waitũ ũthyũ kwa ũthyũ.

94.'Kana we wĩthwe na nyũmba ya thaavu, kana we wambate ĩtunĩ; na ithyĩ tũiketĩkĩla kwambata kwaku kũvika we ũtũtheesye ithyĩ ĩvuku tũtonya kũyĩsoma. 'Asya, 'Mwĩlai wakwa nĩ Mũtheu! Nyie ti kĩndũ ĩndĩ nĩo mũndũ *ũtũmĩwe ta Mũtũmwa.*'

LUKU 11

95.Na vai kĩndũ kyamasĩile andũ kwĩtkĩla yĩla ũtongoi wookie kwoo ateo mo maisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe amũtũmĩte mũndũ *ta Mũtũmwa?*'

وَلَيْنَ شَيْئًا لَّنْذَهَبَنَ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ بِهِ عَلَيْنَا وَكِيلًا ۝

إِلَّا رَحْمَةً مِن رَّبِّكَ إِنَّ فَضْلَهُ كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا ۝

قُلْ لِّمَنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِبُّ مَلَى أَن يَأْتُوا بِشَيْءٍ هَذَا الْفَرَانِ لَا يَأْتُونَ بِشَيْءٍ وَلَا كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ۝

وَلَقَدْ صَوَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِن كُلِّ مَثَلٍ فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ إِلَّا كُفُورًا ۝

وَقَالُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا ۝

أَوْ تَكُونَ لَكَ بَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلِ وَعَلَى فَتَفْجُرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ۝

أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ كَمَا زَعَمَتْ عَلَيْنَا لُكُفًا أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلِكِ قَبِيلًا ۝

أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ ذُرُوفٍ أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ وَلَن نُّؤْمِنَ بِذُرُوفِكَ حَتَّى تَنْزِلَ عَلَيْنَا لُبًّا تَقْرُوءًا ۝

قُلْ سُبْحَانَ رَبِّيَ هَلْ كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ۝

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۝

96.Asya, 'Takethwa kwaŵ alaŵka ŵulŵ wa nthŵ ŵla mo matambŵkaa na mŵuo makilŵte, vate nzika, Ithyŵ twŵthwa twamatheesye mo mŵlaŵka kuma ŵtunŵ ta mŵtŵmwa!

97.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵŵanŵe kwŵthwa ta Ngŵsŵ katŵ wakwa nenyu; vate nzika, We nŵŵsŵ na nŵmonaa athŵkŵmi Make nesa vyŵ.'

98.Na we ŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe ŵmŵtongoeasya, nowe eweka ŵtongoeŵ'e nesa ŵŵIndŵ kwa asu ala We wŵŵkŵlaa manangŵke, we ndŵkamonea atetheesya ŵtee Wake. Na Mŵthenyanŵ wa Uthayŵŵkyo Ithyŵ tŵkamombany'a onthe vamwe mavalŵkŵte na mothyŵ moo, me ilalinda, mateŵneena na mate matŵ. Utŵo woo ŵkeethwa nŵ Iianŵ-ya-Mwaki; kŵla ŵvinda waleelanga, Ithyŵ tŵkongeelaa ŵŵŵŵnzŵ wa Mwaki kwoondŵ woo.

99.Yu nŵyo ŵtupi yoo, nŵndŵ mo nŵmaileile Syama Siitŵ na maasya, 'Kyaŵ! Yŵla ithyŵ tŵkatw'ŵka mavŵndŵ na tŵlungu, ow'o ithyŵ nŵtŵkathayŵŵkw'a ta kŵŵmbe kyeŵ?'

100.Mo nomonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula woombie matu na nthŵ ena ŵtonyi wa kŵmba andŵ mailyŵ tamo? Na We nŵmanyuvŵe mo ŵvinda, yŵte nzika nthŵnŵ wayo. Indŵ eki-ma-naŵ nŵmaleete kŵla kŵndŵ ateo ŵlei.

101.Asya, 'Ona mŵkethwa na inandŵ sya tei wa Mwŵai wakwa, inyw'ŵ vate nzika, nŵkwisiŵla nŵndŵ wa w'ia wa kŵsyanaŵga; nŵndŵ mŵndŵ nŵ mŵtoonu.

LUKU 12

102.Na kwa ŵ-w'o Ithyŵ nŵtwamŵnengie Mose Syama kenda ntheu. Kwa ŵu, makŵleye ŵndŵ Aana-ma-Isilaeli. Yŵla we wamavikŵie mo, Valao amwŵie, 'Nye

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَتَّبِعُونَ مُطِيعِينَ
لَنَزَلْنَا عَلَيْهِمُ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ۝

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ كَانَ
بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ۝

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ
تَجِدَ لَهُمْ أَوْبَاءً مِنْ ذُرِّيَّتِهِ وَيَنْشُرُ لَهُمْ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عَذَابٌ بَلِيمًا وَأَمَّا مَا نُهَمُّ
فِي جَهَنَّمَ كُلَّمَا خَبَتْ زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا ۝

ذَلِكَ جَزَاءُ هُمُ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا إِذَا
كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا إِنْآ لَنُبْعُوثُ خَلْقًا جَدِيدًا ۝

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا لَا
رَيْبَ فِيهِ فَأَبَى الظَّالِمُونَ إِلَّا كُفُورًا ۝

قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ
خَشْيَةَ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا ۝

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَقَالَ إِنِّي إِسْرَءِيلُ

nIsuani kana we Mose wI mUndu usutwe nI ukengani.'

103. We Mose aise, 'We nIwIsi nesa kana vai theetheye Syama ii ateo nI MwIai wa matu na nthI ta mokusi maingI; na Nyie kwa ula w'o nIsuani we Valao kwIthwa mUndu mwanangIku.'

104. Kwa ou, we nIwatw'ie kUmalungya kuma nthI Isu; IndI IthiI nIwtamUnyw'Ithisye kIw'u vamwe na ala maI nake onthe vamwe.

105. Na Itina wake IthiI nIwtamatavisye Aana-ma-Isilaeli, 'T'uai-inyw'I nthI Ino; na yIla Ivinda ya watho ya matukU ala mokIte yIkavika, IthiI tUkamUete inyw'I vamwe IngI.

106. Na kwa ula w'o, IthiI nIwtamItheisye yo nayo nIyathee na ula w'o. Na IthiI tUutUmIte we ta mUeti-wa-Uvoo tU na MUkaanany'a.

107. Na IthiI nIwtamIaanisye Kulani ilungu nIkana inyw'I mUtonye kUmIsomea mbaa-andU onthe kwa mavinda, na IthiI tUmItheetheye yo kavola.

108. Asya, 'Inyw'I MwamItIkIla kana mwamIlea, asu ala manengetwe Umanyi nImavalUkaa nthI na mothyU moo yIla meUmIsomewa.

109. Na kwasya, 'MwIai waitU nI MUtheu. Vate nzika, UtianIlo wa MwIai waitU ndUlea kwIanIw'a.

110. Mo mavalUkaa nthI na mothyU moo maIte, na yo Imongeeleela mo ouu nthInI woo.

111. Asya, MwIkaIlei Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mUmwIkaIlei Rahman, kwa syItwa ona yIva yIla inyw'I mUUmUvoya We nayo, masyItwa onthe ala manake na maseo mUmo vyU nI

إِذْ جَاءَهُمْ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ إِنِّي لَأَظُنُّكَ يُدْعَىٰ
مَسْحُورًا ۝

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَرَأَىٰ لَا ظَنُوكَ فِرْعَوْنُ مُتَبَرِّئًا ۝

فَأَرَادَ أَنْ يَنْتَفِذَهُمْ مِنَ الْأَرْضِ فَأَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ
مَعَهُ جَمِيعًا ۝

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَآءِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ
فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ۝

وَبِالْحَقِّ أَنزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَّا
مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

وَقَرَأْنَا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَىٰ مَكْثٍ
وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ۝

قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ
مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْآذِقَانِ
سُجَّدًا ۝

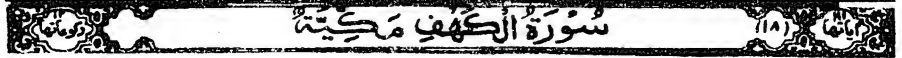
وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ۝
وَيَخِرُّونَ لِلْآذِقَانِ يَسْجُدُونَ وَزَيْدُهُمْ خُشُوعًا ۝

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّسُولَ أَيُّمَا تَدْعُوا فَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوا بِهَا وَ
ابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ۝

Make.' Na ndūkavoye Mboya yaku na wasya mūtūŋlu, ona ndūkaneene na wasya wī ītheo mūno, īndī mantha nzīa ya vu kaŋf.

112. Na asya, 'Ndaŋa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula ūtaaŋyosea mwana We-Mwene, na Ula ūte mūtindany'a nthīnī wa Usumbī Wake, ona We nde ūmwe ona wīva wa kūmūtetheesya nūndū wa wonzu.' Na taŋai Utheu Wake na Utaŋo Wake w'onthe.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ
لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِيلِ
وَكَثِيرٌ تَكْفِيرًا ﴿١١٢﴾

AL - KAHF

(Wavuanīw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

2. Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe Ula ũtheetye Ivuku kwa
mũthũkũmi Wake na We ndaĩkĩa
ũthyoeku nthĩnĩ wake kana ũseũvyanĩ
wayo ona wĩva.^{1*}

3. *We nũyĩw'ĩkĩhĩye yo* mũsũvĩi nĩkana
yĩtonye kũnengane ũkaany'o ũlũ wa
ũsilĩlo wĩ woo kuma Kwake, na nĩkana
yĩtonye kũmanenge etĩkĩli ala mekaa
meko maseo ũvoo mũseo kana mo
makeethĩwa na ĩtuvi ĩseo,

4. Vala mo makekalaa tene na tene;

5. Na nĩkana yo yĩtonye kũmakaany'a
asu ala maasya, 'Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwĩyosee mwana We-Mwene.'

6. Mo mai na ũmanyi ũndũnĩ ũũ, ona
maaĩthe moo *mayaĩ naw'o*. Ndeto ĩno
ila yumaa makanyw'anĩ moo ni ya

¹ *Ndeto ĩno 'hoo' nthĩnĩ wa 'lahoo' yaasyaa
mũthũkũmi wa Ngai ota ũu-mwosi wa Ivuku -na
Ivuku mbene. Nũndũ yĩtonya kũalyũlwa na
Kĩngelesana ndeto ĩno yĩ nthĩnĩ ĩvindanĩ yĩmwe
iandĩkĩtwe syelĩ vamwe. Umwe akaalyũla ta ũu
'Ngai ndekĩĩte ũthyoeku nthĩnĩ wayo,' yĩthwa
yamũvetanga Mũtũmwa Mũtheu *mũuo wĩhwe*
ũlũ wake kuma nthĩnĩ wa ũtianĩ ũũ wa ũtheu.
Ethwa ũmwe emĩalyũla yo ta We ndekĩĩte
ũthyoeku ona wĩva nthĩnĩ wake we, ' ĩndĩ Ivuku
nĩyatiwa ũtee wa ũtheu ũũ. Kũlũngalya ũneeni ũũ
ĩthĩ nĩtũalyũlĩte mũsoa ũũ kwa nzĩa
yĩkĩvathũkany'o twĩthĩĩtwe twĩ aĩkĩĩku vyũ kwa
kĩveva vandũ va kwongelelela ĩ ndeto vinya.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ
يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝

قَيِّمًا لَيُنْذِرَ بَأْسًا شَدِيدًا لِمَنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرَ
الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ
أَجْرًا حَسَنًا ۝

مَّا كُنْتُمْ فِيهِ أَبَدًا ۝

وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ
كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا
كَذِبًا ۝

kw'w'ithya woo m'uno. Mo maineenaa
k'indū ateo ūvūngū.

7. Kwa ūu, vangī we nūtonya kw'w'ithya
kyeva we mwene ūkakw'a nūndū woo
itina wa mo kūm'lea ngewa īno.

فَلَمَّا بَايَعْتَ نَفْسَكَ عَلَى آثَارِهِمْ إِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا
بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ①

8. N'w'o, Ithyī n'itwitw'k'ith'ye sy'indū
syonthe ila sy' īlūlū wa nthī ta mathaa
kwoondū wayo, n'kana Ithyī tūtonye
kūmatata mo tūmanyē ūla w'ina mw'kalo
mūseo mūno.

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لِّهَا لِنَبْلُوهُمْ
أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ②

9. Na Ithyī tūkaitw'k'ithya syonthe ila sy'
īlūlū wayo mūthanga mūthei ūte ūsyao.

وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُؤًا ③

10. We w'isōan'la kana Andū-ma-Ngunga
na Mōand'ko ma' ūsengy'o katī wa
Syama Siitū?

أَمْ حَسِبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيمِ كَانُوا
مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ④

11. Y'la ala anake masembie kw'vitha
Ngunganī na maasya, 'Mw'lai waitū,
tūenge ithyī tei kuma Kwaku-Mwene,
na tūenge ūtongoi ūla mōlūngalu
ūndūnī ūū witū.'

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا آتِنَا
مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ⑤

12. Kwa ūu, Ithyī n'itwamasīlle kw'w'a
na matū moo ūvoo wa nthī kuma nza
kwa myaka m'vuthu.

فَضَرَبْنَا عَلَى أَدْنَاهُمْ فِي الْكَهْفِ سِنِينَ عَدَدًا ⑥

13. Indī Ithyī n'itwamok'īlīye mo n'kana
Ithyī tūtonye kūmanyā nī nguthu y'va
katī wa syell' ala matonya kūmanyā
īvinda y'la mo mekal'ite.

ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ أَيُّ الْحِزْبَيْنِ أَحْصَى لِنَا
إِلًا لِّئَلَّا نَسْأَلَ أَمْدًا ⑦

LUKU 2

14. Ithyī tūkaūtavya we ūvoo woo na ūla
w'o; mo ma' andū ma mōika ala
meet'k'īlīle Mw'lai woo, na Ithyī
n'itwamongelele mo ūtongoinī.

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ بَأْسَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْيَةٌ
آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ⑧

15. Na Ithyĩ nĩtwasyĩkie ngoo syoo vinya, yĩla mo maŪngamie na maasya, 'Mwĩai waitũ, nĩ Mwĩai wa matu na nthĩ. Ithyĩ tũikamwĩta Ongĩ ūtee Wake ona vanini; na *ethwa ithyĩ tũkeeka*, ithyĩ tũkeethwa vate nzika, twaneena ūvŪngũ mŪvĩtũku.

16. Aa, andũ maitũ nĩmasyosete ngai ingĩ kwa ūthaithi ūtee Wake. Mo maleaa kũete mwĩao mũtheu tũlũ wasyo nĩkĩ? Na nũũ ūla ūte mŪlŪngalu mbee wake we ūla ūsevasya ūvŪngũ tũlũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthē?

17. 'Na yu yĩla inyw'ĩ mwamina kuma vala mo maĩ na kuma vala ve kĩla mo makĩthaithaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthē, Indĩ manthai wĩvitho Ngunganĩ; Mwĩai wenyu akamũtambũũkĩsya inyw'ĩ tei Wake na akaete ūkiakisyo kwoondũ wenyu Ondũnĩ ūũ wenyu.'

18. Na we waĩ ūtonya kwona syua, ūndũ yaumie kwĩsĩla ūtee wa Ngunga yoo kw'okonĩ kwa aũme, na yĩlithũa, yamakelana mo ngalĩ ya kw'oko kwa aka, namo maĩ nthĩnĩ wa ĩima yaĩ na ūthei. Kĩĩ nĩ katĩ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthē. We ūla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūmũtongoeasya, we nũtongoew'e nesa; Indĩ we ūla We ūmũtw'ĩlaa wa kwaa, ndũkona mũtetheesya wake kana mũtongoi.

LUKU 3

19. We nũtonya kũsũanĩa kana mo nĩmaamũkĩte, oyĩla mo nĩmakomete; na Ithyĩ tũkatuma mo maalyũke ngalĩ ya

وَرَبُّنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوهُ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا
لَقَدْ قُلْنَا إِذَا شَطَطًا ⑤

هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ لُتًا
يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَنٍ بَيْنَ يَدَيْهِمْ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ
افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ⑥

وَلَاذِ اعْتَرَضْنَاهُمْ وَمَا يَحْدُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأَوْا
إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُخْرِجْ
لَكُمْ مِنْ أَمْوَالِكُمْ مَقَفًا ⑦

وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزْوُرُ عَنْ كَهْفِهِمْ
ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ
الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْهُ ذَلِكَ مِنْ آيَاتِ
اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلْ فَلَنْ
تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْسِدًا ⑧

وَنَحْنُ بِهِمْ أَيْقَاطًا وَهُمْ مُقِرُّونَ بِذُنُوبِهِمْ
ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ ⑨ وَكَلْبُهُمْ بَاسِطٌ

kw'oko kwa aume na ya kw'oko kwa aka, ngiti yoo itambukitye maaŭ mayo ma mbee kituŭni. Na takethwa we nŭwamasyaisye mo, vate nzika we wŭthwa waumie vala maŭ wŭna w'ia, na vate nzika, we wŭthwa usŭŭtwe nŭ kyeva nŭndŭ woo.

20. Na kwa ūu, Ithyŭ nŭtwamokŭlilye mo nŭkana matonye kŭkŭlany'a ene kwa ene. Umwe woo aisye, 'Inyw'I mwŭkalŭte kwa ŭvinda yŭana ata?' Mo masŭngŭie, 'Ithyŭ twŭkalŭte kwa mŭthenya ūmwe kana kŭlungu kya mŭthenya.' Angŭ maisye, 'Mwŭlai wenyu nŭwŭsŭ nesa vyŭ ŭvinda yŭla inyw'I mwŭkalŭte. Yu mŭtŭmei ūmwe wenyu na mbesa ii syenyu nthŭnŭ na mŭsyŭ; na aimŭmantha mwŭkali waw'o ūla wŭna lŭu mŭseo vyŭ, amŭetee inyw'I kyaŭya kuma vo. Na nŭethŭwe esŭvŭŭte mŭno na ndakamŭtavye mŭndŭ ona ūmwe ūvoo wenyu.

21. Nŭndŭ, ethwa mo makamŭkŭlya vinya, nŭmatonya kŭmŭkimanga na mavia, kana makamŭtŭnga nthŭnŭ wa ndŭni yoo na ŭndŭ mailea kwŭsa kwaŭla.

22. Na ūu nŭw'o Ithyŭ twamonanisye kwa andŭ nŭkana mo matonye kŭmanya kana ūtianŭ wa Ngai Mwene Vinya W'ontha waŭ wa w'o, na kana, ŭlŭlŭ wa ūla Saa, vayaŭ na nzika nthŭnŭ waw'o. Na lilikanai ŭvinda yŭla andŭ makaananŭie katŭ woo ŭlŭlŭ woo, na amwe masya, 'Akai mwako ŭlŭlŭ woo.'²* Mwŭlai woo nŭwamesŭ mŭno vyŭ. Asu ala masindie

وَرَأَيْنَاهُ بِالْوَحِيدِ لَوْ أَظْلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَهُمْ فَتَرَاوُا وَلَمْلَمْتُمْ مِنْهُمْ رُجُوعًا ۝

وَكَذَلِكَ بَشَرْنَاهُمْ لَيْسَ لَوْ لَا يَدِينُهُمْ قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هَذِهِ إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ۝

بَشَرْنَاهُمْ لَيْسَ لَوْ لَا يَدِينُهُمْ

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعَذِّبُوكُمْ فِي مِلَّةِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا ۝

وَكَذَلِكَ أَعْرَضْنَا عَنْهُمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرَهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُيُوتًا رَأَيْنَاهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ۝

² *Akai mwako ŭlŭlŭ woo' nŭ kwasya kwakwa ŭlilikany'o vala ngunga yoo yaŭ.

ngaananloni syoo, maisye, 'Vate nzika, ithyi tukaaka vandu va uthaithi lolu woo.'

23. Amwe maasya, 'Mo mai atatū, ya kana ya ngiti yoo,' na angī masya, 'Mo mai atano, ya thanthatū ya ngiti yoo,' makitalithasya. Na oyila angī masya, 'Mo mai mūonza na ya nyaanya ya ngiti yoo.' Asya, 'Mwai wakwa nīwīsi nesa vyū ūtalo woo. Vai ūmesi mo ateo avōthū.' Kwa ūu, mōikakaanāle lolu woo ateo kwa kūea ngewa, ona mōikamanthe kūkōlya ūvoo woo kuma kwa ūmwe woo.

LUKU 4

24. Na mōikasye lolu wa ūndū, Nyie ngawika ūnī,

25. Ateo Ngai Mwene Vinya W'onthenda. Na mōlilikane Mwīai waku yīla we woolwa, na asya, 'Nyie nīkwatya Mwīai wakwa akandongoesya nyie kwa kīla kī vakuvangī mbee wa kīlī nīānī īla ndūngalu.'

26. Na mo mekalile nthīnī wa Ngunga yoo kwa myaka maana atatū, na nīmongelile ingī kenda.

27. Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthenda nīwīsi nesa vyū ūndū mo mekalile vo mūno wīana. Ila itonekaa syī matunī na lolu wa nthī nī Syake. We E-Woni ata na wīw'i ata! Vai mūnyanya kwoondū woo ateo We na We ndamwītkīlasya ona ūmwe kwīthwa na kīanda nthīnī wa ūtonyi Wake.

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ وَ يَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي أَعْلَمُ بِحَدِّهِمْ مَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ إِلَّا مِرَاءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٤﴾

وَلَا تَقُولَ لِشَائِيٍّ إِنَّهُ فَاعِلٌ ذَلِكَ عَدَاوَةٌ

إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَادْكُزْ رَبَّكَ إِذَا نَسِيتَ وَقُلْ عَسَى أَنْ يَهْدِيَنَّ رَبِّي لِأَقْرَبٍ مِنْ هَذَا ارْسُدُوا ﴿٢٥﴾

وَلِكُنُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ﴿٢٦﴾

قُلِ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا لِكُنُوا لَهُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ وَأَسْخِمْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴿٢٧﴾

LUKU 5

33. Na matavye mo ngelekany'o ya andũ eĩ; Omwe woo Ithĩ nĩtwamũnengie mĩũnda III ya matunda, na twamĩthyũlũlũkĩlya na mĩtende, na katĩ wa yelĩ Ithĩ tweeklie mĩũnda ya malũ.

34. Kĩla Omwe wa mĩũnda Isu nĩwasyaie mosyao maw'o kwa wingĩ, nayo ndyaaola kĩndũ ona kĩmwe. Na katĩ wa yelĩ Ithĩ twavĩĩlya kalũsĩ ka kĩw'o.

35. Na we aĩ na matunda kwa wingĩ. Na nĩwamũtavisye mũnyanyae wake aikaananĩa nake ena ngathĩlo, 'Nyie nĩ mũthw'ii wa syĩndũ kũũvũtũka we na nĩ na ndala nene mbee waku kwa andũ.'

36. Na we nĩwalikile mũũndanĩ wake evĩĩsyeye thayũ wake. Na asya, 'Nyie ndikũsũanĩa kana ii nikanangĩka;'

37. 'Na Nyie ndiũsũanĩa kana ũla saa nũkavika ona Indĩ. Na ona ethwa Nyie ngatũngwa Itina kwa Mwĩai wakwa, Nyie vate nzika, ngeethĩa wĩkalo mũseango mbee wa ũũ.'

38. Mũnyanyae nĩwamũtavisye yĩla waneenanasya nake, 'We wĩlea kũmwĩĩkĩla ũla wakũmbie we kuma kĩtoonĩ, na Indĩ kuma Ilovotonĩ ya manzĩ, na Indĩ We aũũũvya we watw'ĩka mũndũ mwĩanĩũ?'

39. 'Indĩ Nyie nĩngwĩĩkĩla kana Ngai Mwene Vinya W'onthe eweka nĩ We Mwĩai wakwa, na Nyie ndikamwĩanany'a ona Omwe na Mwĩai wakwa.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا رَّجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زُرْعًا ۝

كُنَّا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْئًا وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا نَهْرًا ۝

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا ۝

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَنْ تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ۝

وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِنْ رُودْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِنْهَا مُنْقَلَبًا ۝

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَفَفَرَّتْ بِآلِدُنِي خَلْقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُفْثَةٍ ثُمَّ سَوَّاهُ رَجُلًا ۝

لَكِنَّا هُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ۝

40. 'Na yila we walikile mUondani waku waleile kwasya, 'Undu Ngai Mwene Vinya W'onthe wendaa tU nW'o Utwika niki. Vai Otunyi ateo nthini wa Ngai Mwene Vinya W'onthe?' Ethwa we wimba Nyie nina Othw'ii mUnini na syana.

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرَنَ أَنَا أَقَلُّ مِنْكَ مَا لَا وَكَذَلِكَ ۝

41. 'Nokwithwa Mwai wakwa akanenge kindu kiseango kuvita mUonda uu waku, na akatuma kitalaiki folo wa w'o kuma Ituni na Oitw'Tka Ing'alata Itendeu.

نَعَسَى رَبِّي أَنْ يُؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَاءِ فَيُصْبِحَ صُورَةً زَلَقًا ۝

42. 'Kana kiw'o kyaw'o kiking'ala Okalea kwambila kokyona.'

أَوْ يُصْبِحَ مَاؤُهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ۝

43. Na matunda make ow'o nimaanangiwe vyu, na ambiliya kuvuunza sya syake nundu wa syindu ila we waanangie mUondani usu, naw'o nwavalo kile w'onthe na mla u yonthe yaw'o ya mlobokangu. Na we aisyee; 'Takethwa Nyie ndyaamwianany'a ona omwe na Ngai wakwa!

وَأُحِيطَ بِثَمَرِهِ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّهُ عَلَى مَا نَفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَلَيْتَنِي لَمْ أُشْرِكْ بِرَبِّي أَحَدًا ۝

44. Na we nda na nguthu ya kumutetheesya kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ona we nda atonya kwisiila we mwene.

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِتْنَةً يَتَخَذُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ۝

45. Mavindani ta asu Otethyo nima kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe tu, Ula-W'o. We ni Ula MUSEO muno vyu kwa Ituvi, na Ula MUSEO muno vyu kwa kUete Usungfo.

هَٰذَا لِكِ الْوَلَايَةِ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا ۝

LUKU 6

46. Na manengei mo ngelekany'o ya thayu wa nthi Ino; ni ta kiw'o kila Ithyl tUtheesya kuma Ituni na imea sya nthi

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا الْحَيُوتِ الَّتِي لَا يَمْلِكُ لَهَا أَنْ تَلْفِتَ مِنْ السَّمَاءِ فَانْخَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ

iivulana nakyo, na Indl iitw'ka nyeki mb0m0 ndilfkangu t0lungu t0la t0nyaafkaw'a n1 k1seve. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho E-na 0tonyi t0l0 wa k1la k1nd0.

47.Uthw'ii na syana n1 mathaa ma thay0 wa nth1 Ino. Indl meko maseo ala mekalaa n1 maseango mbee wa metho ma Mw1ai waku t0l0 wa Ituvi ya vakuv1, na maseo t0l0 wa w1kwaty0 wa Ivinda y1la y0k1e.

48.Na kwas0an1ai m0thenya 0la Ithyl t0kavetanga i1ma, na we Okasyona mba1 sya nth1 iivith0kan1a mba1na 1la 1ng1na Ithyl t0kamombany'a onthe vamwe na t0ikam0tia ona 0mwe woo 1tina.

49.Na mo makaetwe mbee wa Mw1ai waku, ma0ngam1e m1th1a 'Yu n1mwooka Kwit0 tond0 inyw'1 mwas0an1ie kana Ithyl t0ikam0ila Ivinda kwoond0 wa w1anfu wa 0tian1o Wit0 kwenyu.'

50.Na Ivuku y1kaiwa mbee woo, na we 0kamona ala av1tany'a mena w'ia n0nd0 wa ma0nd0 ala me nth1n1 wayo; namo makaasya, 'Woo n1 wit0! N1 Ivuku ya m0themba mwa0 y1! Y1titaa k1nd0 k1nene kana k1nini Indl n1y1k1and1k1te! Namo makameth1a ma0nd0 onthe ala meekie mamelekele mo, na Mw1ai waku ndam0v1tfasya m0nd0 ona 0mwe.

LUKU 7

51.Na lilikanai 1vinda y1la Ithyl twamatavisye alafka, 'Mw1nyiv1syeyi Atamu,' na onthe mamw1nyiv1sya, ateo

هَشِيمًا تَدْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ۝

الْبَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَةُ الصَّالِحَةُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ۝

وَيَوْمَ نُسَوِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً وَخَشَرْتُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ۝

وَعَرَّضُوا عَلَى رَبِّكَ صَفًا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ أَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ۝

وَوَضَعَ الْكِتَابَ فَرَكَيْهِ الْبَاجِرِينَ مُتَشَفِّعِينَ وَمَا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَتْلِيَتَنَا مَا لَ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْضَاهَا وَوَجَدَ مَا نَحْنُ عَلَيْهِمْ حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۝

وَارَادَ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ

Ivilisi. We aI *Omwe* wa Mayini; na alea kwĩtĩkĩla mwĩlao wa Mwĩai wake. Inyw'ĩ Indĩ, mũkamwosa we na nzyawa syake ta anyanya vandũ Vakwa Nyie oyĩla mo nĩ amaitha menyu? Kĩla eki-ma-naĩ makakũanĩw'a nĩ kĩthũku.

اَفْتَحْدُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ اُولَآئِىَّ مِنْ دُونِى وَهُمْ
لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ۝۵۱

52.Nyie ndyaamatwĩkĩthya mo . *ma* kũkĩsĩla ũmbi wa matu na nthĩ, ona ũmbi woo ene; ona Nyie ndyaĩ ndonya kũmosa ala mamathyoekasya *andũ* ta atetheesya.

مَا اَشْهَدُ لَهُمْ خَلْقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلَا خَلْقَ
اَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتَ مُنْقِذَ الْمُضِلِّينَ عَصٰۤا ۝۵۲

53.Na *lilikanai* mũthenya ũla We ũkasya, 'Metei ala inyw'ĩ mwametaa atindany'a Makwa.' Na Indĩ mo makameta mo, Indĩ mo maikamasũngĩa; na Ithĩ tũkeekĩla tũtũ katĩ woo.

وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَآئِى الَّذِىْنَ رَعِمْتُ فَدَعُوهُمْ
فَلَمْ يَسْتَجِيبُوْا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ۝۵۳

54.Na ala avĩtany'a makawona Mwaki na makamanya kana mo maendete kũvalũka nthĩnĩ wa w'o; namo maikona nzĩa ya kũkĩla kuma vo.

وَاَلْبُجُومِۙ مِنَ النَّارِ فَظَنُّوْۤا اَنَّهُمْ مُّوَاقِعُوهَا وَ
لَمْ يَحِثُّوْۤا عَنْهَا مَصْرِفًا ۝۵۴

LUKU 8

55.Na vate nzika, Ithĩ nĩtũtavanĩtye na nzĩa syĩ kĩvathũkany'o nthĩnĩ wa Kulani ĩno, kwoondũ wa *ũseo* wa mbaa andũ onthe, *mĩhemba yonthe* ya ngelekany'o, Indĩ nthĩnĩ wa syĩndũ syonthe, mũndũ nĩ mũkaananĩ mũno vyũ.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِى هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ
مَثَلٍ وَكَانَ الْاِنْسَانُ اَكْثَرُ شَيْءٍ جَدَلًا ۝۵۵

56.Na vai kĩndũ kyamasĩlle andũ kwĩtĩkĩla na kũmantha ũkeko wa Mwĩai woo, yĩla ũtongoi wookie kwoo, ateo kana mo manyuvie kũatĩla nzĩa sya andũ ala ma mbee o *vamwe na ũsũngĩo* oũsu kana

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ اَنْ يُؤْمِنُوْۤا اِذْ جَاءَهُمُ الْهُدٰى
وَيَسْتَغْفِرُوْۤا رَّبَّهُمْ اِلَّا اَنْ تَاْتِيَهُمْ سُرَّةُ الْاَوَّلِيْنَ
اَوْ يَاْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ۝۵۶

meeteelile Usililo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe Umakwate Uthy0 kwa Uthy0.

57.Na Ithy1 t0imat0maa At0mwa ateo n1
aeti-ma-0voo m0seo na ta Akaanany'a.
Na asu ala matetfkl1aa makaanan1aa na
0v0ng0 n1kana matonye k0lea 0la w'o
naw'o. Namo mosaa Syama Syakwa na
ma0nd0 ala mo mataawa namo ta ng0f
t0.

58.Na n00 0la 0te m0l0ngalu mbee wake
we 0la 0lilikanaw'a Syama sya Mw1ai
wake, 1nd1 ak1aly0ka na kwitia, na 0lawa
n1 ma0nd0 ala moko make matongoetye?
N1w'o Ithy1 n1tw1k1fte t0t0 t0l0 wa ngoo
syoo n1kana maikamanye, na k0lea
kw1w'a mat0n1 moo. Na we 0kameta
0tongoin1, maiw1fkl1a ona vanini.

59.Na Mw1ai waku n1 M0ekan1i M0no
Vy0, Us0twe n1 tei. Takethwa We
n1k0makwata kwoond0 wa ma0nd0 ala
mo meek1te, 1nd1 vate nzika, eth1wa
akalaatfte 0sililo kwoond0 woo. 1nd1 mo
mena 1vinda y1tw'e y1la mo matakona
vand0 va kw1vitha.

60.Na m1sy1 Ino-Ithy1 n1twamyanangie
y1la mo meekie moth0ku. Na Ithy1
n1twanyuvie 1vinda y1tw'e kwoond0 wa
wanang1ko woo.

LUKU 9

61.Na lilikanai 1vinda y1la Mose
wam0tavisye mwanake m0nyanyae,
'Nye ndika0ngama k0vika n1vike
makoman1on1 ma nganga ill, kana Nye
n1ende myaka na myakaka.'

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ
وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ
الْحَقَّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ۝

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ فَأَعْرَضَ عَنْهَا
وَلَيْسَ مَا قَدَمَتْ يَدُهُ إِلَّا جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ
أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ
تَذَعُّهُمْ إِلَى الْهَلْدَى فَلَنْ يُنْتَفَذَ إِذَا الْأَبْدا ۝

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُ هُمْ بِمَا
كَسَبُوا لَعَجَلْ لَهُمُ الْعَذَابُ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ
لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ۝

وَتِلْكَ الْقُرَى أَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا
بَيْنَهُمْ مَوَاقِدَ ۝

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَتْلِهِ لَا تَبْرَحْ حَتَّى آتِيَهُ
مَجْمَعُ الْبَاحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ۝

62. Indī yīla mavikie makomanīonī ma nganga ilī, nīmoolilwe nī ūkūyū yoo, nayo yalika ūkanganī yīendete na mītūkī mūno.

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نَسِيَا حُرُوثَهُمَا فَأَتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦٢﴾

63. Namo yīla mo maendangie mbee, we nīwamūtavisye mwanake mOnyanyae; tūetee ithyī ūfu wa kīoko. Vate nzika, Ithyī nītwīthīitwe na mīnoo mingī nūndū wa kyalo kīl kitū.'

فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنِّي جَدَّاءٌ لَقَدْ لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ﴿٦٣﴾

64. We amūsūngīe, 'We nīwonie yīla twīkalile ūlū wa Onyanzaa wa ūvia tūthyūmūūte, Nyie nīnūlilwe nī ūkūyū--- na vai ūngī ūtumie nūlwa nī kūūwetea we ateo Satani—yo yīkwatie nzīa yayo yalika ūkanganī kwa nzīa ya ūsengy'o,?'

قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِينَا الْحُوتَ وَمَا أَتَيْنَاهُ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَنْ أَذْكُرَهُ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٤﴾

65. We aisye, 'Uu nīw'o ithyī twīthīitwe tūimantha.' Kwa ūu elī nīmasyokie maatīle nyaūl syoo.

قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِ فَارْتَدَّ عَلَى آثَارِهِمَا قَصَصًا ﴿٦٥﴾

66. Indī mo nīmamwīthīe ūmwe wa athūkūmi Maitū ūla Ithyī twamūnengete tei Witū, na ūla Ithyī twamūmanyīūte ūmanyi kuma Kwitū-Ene.

فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنَ لَدُنَّا عِلْمًا ﴿٦٦﴾

67. Mose nīwamūkūlilye we, 'Nyie nīndonya kūkūatīla we ethwa we nūtonya kūmanyīsyā ūtongoi ūla we ūmanyīūtw'e?'

قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَيْكَ عَلَى أَنْ تُعَلِّمَ مِنَّا حُلُمْتَ رُشْدًا ﴿٦٧﴾

68. Nake asūngīa, 'We ndūtonya kūendany'a nakwa wīna ūmīūsyō.

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٨﴾

69. 'Na we ūtonya ata kwīthwa na ūmīūsyō ūlū wa syīndū ila ūtena ūmanyi wasyō?'

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِط بِهِ خُبْرًا ﴿٦٩﴾

70. Nake asya, 'We ūkoona nyie nīna ūmīīsyō Ngai Mwene Vinya W'onthē enda, na nyie ndikalea kūkwīw'a nthīnī wa kīndū ona kīva;

قَالَ سَتَجِدُنِي إِن شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ۝٦٠

71. Nake amwīa, 'Nūseo ethwa we nūūmbikīla Nyie, īndī ndūkangūlye makūlyo īūlū wa kīndū ona kīva okūvika Nyie nīneene naku īūlū wakyō.'

قَالَ فَإِنِ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلْنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى أُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ۝٦١

LUKU 10

72. Kwa ūu elī nīmakūisye kūvika, yīla mo malikile ītalūnī, we ayīvūthūa. Mose amūkūlyā, 'We wayīvūthūa nīkana asu ala me nthīnī wayō mathite? Vate nzika, we nīwīkīte kīndū kīthūku.'

فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّيِّئَةِ خَوْفَهُمَا قَالَ أَرَأَيْتَهُمَا لِنُفُورِ أَهْلَاهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا إِمْرًا ۝٦٢

73. Nake asūngīa, 'Nyie ndineekūtavya we kana ndūtonya kūendany'a nakwa na ūmīīsyō?'

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝٦٣

74. Mose amwīa, 'Ndūkanenge wīa nūndū wa kūlwa kwakwa na ndūkethwe wī mūmū īūlū wakwa nthīnī wa kavinda kaa kakwa.'

قَالَ لَا تَأْخُذْ بِنِيبَاتِنِ وَلَا تَرْهَقْنِي مِن أَمْرِي عُسْرًا ۝٦٤

75. Kwa ūu, mo nīmaendeeie na kyalo, kūvika, yīla makomanie na kavīlī, we akoaa. Mose amūkūlyā, 'We wamūaa mūndū ūte na īvītyo na ūla ūtamūaite mūndū ona ūmwe? Vate nzika, we nīweeka ūndū wa kwīw'īthya woo.'

فَانْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ أَقْتَلْتُمْ نَفْسًا رَّكِبْتُمْ بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا ۝٦٥

76. Nake we amOkŭlya, 'Nye ndineekŭtava wa kana ndŭtonya kŭendany'a nakwa na ŭmŭlŭsyo?

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ۝

77. Mose asya, 'Ethwa nyie nŭngŭŭkŭlya kŭndŭ ŭtina wa ŭu kuma yu, ndŭkambie nthŭnŭ wa ngwatanŭ yaku, nŭndŭ yu wŭthwa ŭnakwata ŭkŭsŭ wakwa mwŭlanŭ.'

قَالَ إِنْ سَأَلْتَهُ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَ هَذَا فَلَا تُصْرِحْ ۚ قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنِّي عُذْرًا ۝

78. Kwa ŭu mo nŭmaendeeie kŭvika, yŭla mamavikŭie andŭ ma mŭsyŭ ŭmwe ala mametŭsyie ŭu, ŭndŭ mo nŭmaleile kŭmatw'ŭkŭthya mo ta aeni *mo*. Na meethŭ ngŭka nthŭnŭ waw'o ŭla yaŭ vakuvŭ kŭvalŭka, na we amŭtŭngŭŭla. Ta kethwa we nŭwendie wŭthwa weetŭsyie ŭtuvi nŭndŭ wa ŭu.'

فَأَنظِرْنَاهُمْ إِلَىٰ ذِي آتِيٍّ أَوْ أَهْلٍ قَرِيبٍ ۚ فَسَاطِعُهَا هِيَ ۚ قَالُوا إِنَّ يُصْطَفَوْهَا فَوَجَدَ فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَنْ يَنْقَضَ فَأَقَامَهُ ۚ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَّخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ۝

79. Nake amwŭla, 'Uŭ nŭw'o mŭtaanŭsyo wa nzŭla katŭ wakwa naku we. Nyie yu nŭngŭŭtava ŭalyŭlo wa ŭndŭ ŭla we ŭtanaŭ ŭtonya kŭkua na ŭmŭlŭsyo.

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ ۚ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ۝

80. ŭlŭlo wa yŭla ŭtalŭ, yaŭ ya andŭ *ana* ngya ala mathŭkŭmaa ŭkanganŭ; na Nyie nendaa kŭyananga, nŭndŭ ŭtina woo vaŭ mŭsumbŭ ŭla wakwataa kŭla ŭtalŭ na vŭnya.

أَمَّا التَّيْفُ فَكَانَتْ لِسُكَّانٍ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ بَرٌّ ۚ فَخَسِبَنِي أَنْ أَكُونَ مِنَ الْغَالِمِينَ ۚ وَكَانَ أَبُوهُ مُؤْمِنًا فَأَخَذُوا لَبَّاسَهُ ۚ وَالْكَافِرُ الْكَافِرُ الْكَافِرُ ۝

81. 'Na ŭlŭlo wa ŭla mwanake, asyai make maŭ etŭkŭli, na ithyŭ nŭtwakŭla we ndakese kŭmalikya thŭnanŭ eana kwa nzŭla ya ŭemu na ŭlei.

وَأَمَّا الْغُلَمُ فَكَانَ أَبُوهُ مُؤْمِنًا فَأَخَذُوا لَبَّاسَهُ ۚ وَالْكَافِرُ الْكَافِرُ الْكَافِرُ ۝

82. 'Kwa ŭu, ithyŭ nŭtwendaa kana Mwŭlai woo amanenge mo *kana* kaseango mbee wa kau kwa ŭtheu na kathengee wendonŭ ta ŭla wa asyai mako.

فَأَرَادْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُمْ وَزَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحَمَاءَ ۝

83. 'Na tōlō wa tla ngōka, yaī ya tōvīsi twīlī twa ndiwa nthīnī wa mōsyī, na uungu wayo vaī kīnandū kyatw'o, na tthe watw'o aī mōndū mōlōngalu, kwa ōu Mwīai waku nīwendie nīkana tūvikīle ōima watw'o na twīthwe na vinya na tōkyumya kīnandū kyatw'o, na tei kuma kwa Mwīai waku; Na Nyie ndineeīka ōu kwa kwenda kwakwa. Usu nīw'o ōalyōlo wa maōndū ala we ōtaī ōtonya kōmakua na kōmomīīsyā.'

وَأَمَّا الْحَدَارُ فَكَانَ لِعُلَمَاءٍ يَتَّبِعُونَ فِي الْمَدِينَةِ
وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا
فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيُخْرِجَا كَنْزَهُمَا
رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ذَلِكَ
تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٣﴾

LUKU 11

84. Namo meūkōlya we ōvoo wa Dhul Qarnain. Asya, 'Vate nzika, Nyie ngaōsomea we kīndū tōlō wa ōvoo wake.'

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَأَتْلُو عَلَيْكُمْ
فَنَّهُ وَذُلَّا ﴿٨٤﴾

85. Ithyī nītwamōnenevisye we tōlō wa nthī na twamōnenge we kwīanīīsyā ōtonyi wa kīla kīndū tōlō wa ōvoo wake.'

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ
سَبَبًا ﴿٨٥﴾

86. Indī we nīwaatīle nzīla na.

فَاتَّبَعَ سَبَبًا ﴿٨٦﴾

87. Kōvika yīla wavikie ōthōflonī wa syua, eethīa yīlithōa nthīnī wa ndia yī kīw'ō kīthokoanu, na vakuvī nayo, nīweethīe andū. Ithyī twaisye, 'Ame we Dhul Qarnain, masilīle kana ōmathūkōme kwa ōseo.'

كَهَّ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي
عَيْنٍ حَيِثُوهَا وَجَدَ عَنْهَا قَوْمًا لَهَا يَلْذَأُ
الْقَرْنَيْنِ إِنَّمَا أَنْ تَعَذِّبَ وَإِنَّمَا أَنْ تُجِذَّ بِهِمْ
حَسَنًا ﴿٨٧﴾

88. Nake asya, 'Kwa ōla we wīkaa naī, vate nzika, ithyī tōkamōsilīla; na indī we akatōngwa kwa Mwīai wake, ōla ōkamōsilīla we na ōsilīlo wī w'ia.'

قَالَ إِنَّمَا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَى
رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نَكِيرًا ﴿٨٨﴾

89. Indī kwa ōla wīkīlīlaa na wīkaa mōlōngalu, we akeethwa na tūvi īseo,

وَأَمَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَاءُ الْحَسَنَى
وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٩﴾

na Ithyĩ tókaneena nake *ndeto* mbũthũ
sya mwĩlao Witũ.

90.Indĩ we mũno, aatĩle nzĩla *ĩngĩ*.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبِيلًا ①

91.Kĩvika yĩla we wavikie Umĩlonĩ wa
syua, eethĩla yĩmaumĩla andũ ala Ithyĩ
tũtaamaseũvĩsya muunyi wa kũyĩsiĩla
naw'o.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ
قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سَبِيلًا ②

92.Uu *mũno*, *nĩw'o kwaiiyĩ*. Nĩw'o Ithyĩ
nĩtwakĩthyũlũlũkĩte na ũmanyi Witũ
kyonthe kĩla kyaĩ vamwe nake.

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ③

93.Indĩ we nĩ waatĩle nzĩla *ĩngĩ*.

ثُمَّ اتَّبَعَ سَبِيلًا ④

94.Kũvika, yĩla we wavikie vandũ katĩ
wa iĩma iĩlĩ, eethĩla uungu wasyo andũ ala
mataĩ mamanya *ndeto* ateo vanini.

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهَا قَوْمًا
لَّيْسَ لَهُمْ صَبْرٌ وَلَا عَمَلٌ ⑤

95.Namo maisye, 'We Dhul Qarnain,
Nĩw'o Ngoki na Makoki nĩmeũseũvya
kĩthokoo lũlũ wa nthĩ; ithyĩ Indĩ,
nĩtũũkumĩsya koti nĩkana we ũtwĩkĩle
kĩsiĩli katĩ waitũ namo?'

قَالُوا يٰذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مُفْسِدُونَ
فِي الْأَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلَىٰ أَنْ تَجْعَلَ
بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ⑥

96.We asũngĩle, Utonyi ũla Mwĩai
wakwa ũnengete lũlũ wa ũndũ ũũ nĩ
mũseo, Indĩ inyw'ĩ nĩmũtonya kũndethya
Nyie na vinya wa mĩlĩ; Nyie nĩgĩwĩkĩla
wiiio katĩ wenyu namo.

قَالَ مَا مَكْنِيَ فِيهِ رَبِّي خَيْرٌ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجْعَلْ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ⑦

97.'Ndetei ilungu sya kĩlaa.' Mo
nĩmeekie ũu kũvika yĩla we weananisye
myanya ngalĩ syelĩ sya iĩma, nake asya,
'Vuvĩlai na myua yenyu.' Mo
nĩmavuvĩle mwaki, na asyoka asya,
'Ndetei lĩvũlu yĩtheũku ya kwĩtĩkĩsya
lũlũ wakyo.'

أَتُونِي زُبَرَ الْحَدِيدِ حَتَّىٰ إِذَا سَاوَاهُ بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ
قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَتُونِي أُفْرِغْ
عَلَيْهِ قَطْرًا ⑧

98.Kwa Ou mo Ngoki na Makoki
mayaatonya kOlisa kana kOvOthUa.

فَمَا اسْطَاعُوا أَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ
نَقْبًا ۝

99.Na mbee wa Ou we aisyé, 'Uu nĩ tei
kuma kwa Mwłai wakwa. Indĩ ylla
Otianŋo wa Mwłai wakwa ūkeanŋw'a,
We akaŪtilanga w'o tŪlungu. Na kyathĩ
kya Mwłai wakwa vate nzika nĩ kya
w'o.'

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِنْ رَبِّي فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ رَبِّي
جَعَلَهُ دَكَّاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّي حَقًّا ۝

100.Na mŭthenyanĩ ūsu Ithyĩ tŭkamaeka
amwe mamokŋŋŋle ala angĩ, na soo
Ōkavuvwa. Indĩ Ithyĩ tŭkamombany'a
mo onthe vamwe.

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُودٌ فِي بَعْضٍ وَتُفِخُ
فِي الصُّورِ وَنُجْمِعُهُمْ جُنُودًا ۝

101.Na mŭthenyanĩ ūsu tŭkayumŋŋya Iia-
ya-Mwaki, ŪthyŪ kwa ŪthyŪ, kwa alei---

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِلْكَافِرِينَ عَرْضًا ۝

102.Ala metho moo maŋ uungu wa tŭtŭ
nĩkana maikasŪvŋ ūkaany'o Wakwa,
ona mayaŋ matonya kwŋw'a.

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غَطَاٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَانُوا
لَا يَسْمَعُونَ سَعَاءٌ ۝

LUKU 12

103.Mo alei mesŪanŋa kana nĩmatonya
kŭmosa athŭkŭmi Makwa ta amasŪvŋi
vandŭ Vakwa Nyie? Vate nzika, Ithyĩ
nŋtŭseŪvŋtye Iia-ya-Mwaki ta Ūthokyo
kwa alei.

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ
دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا لَهُمْ لِلْكَافِرِينَ
نُزُلًا ۝

104.Asyá, 'Ithyĩ tŭmŭtavye inyw'ĩ asu
ala mena wasyo mŪnene vyŭ nŭndŭ wa
meko moo?-----

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ۝

105.'Asu ala wŋa woo w'onthe waŋte
maimantha syŋndŭ ila ikwatene na
thayŭ wa nthĩ ŋno, namo masŪanŋaa kana
mekaa mawŋa maseo.'

الَّذِينَ ضَلَّ سَبِيلُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ
يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ۝

106.Asu nĩmo ala matasyŋtŋkŋlaa Syama
sya Mwłai woo na kŭkomana nake We.

أُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ

Kwa ūu mawla moo nī vathei, na
Mūthenyanī wa Uthayūūkyo, Ithyl
tūikamanenga mo ūito.

فَحِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وِزْرًا ۝

107.Yu nīyo Ituvi yoo----- Iia-ya-
Mwaki; nūndū mo nīmaleile kwītkīla,
na mavūa ngūī na Syama Syakwa, na
Atūmwa Makwa.

ذَلِكَ جَزَاءُ هُمُ جَهَنَّمَ بِنَاءَ كَفْرُوا وَاتَّخَذُوا إِلَهًا
وَرُسُلًا هَرُورًا ۝

108.Vate nzika, asu ala metīkīlaa na
kwīka meko maseo, makeethwa na
Mūnda ya Itunī ta wīkalo,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ
جَنَّاتُ الْإِفْرَادِ فِيهَا نَزْوًا ۝
خُلِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ۝

109.Vo nīvo mo makekalaa; na mo
maikenda ūalyūko wa kuma vo.

110.Asya, 'Ona ūkanga ūkatw'īka ingi
kwoondū wa ndeto sya Mwīai wakwa,
vate nzika, ūkanga nīūng'ala mbee wa
ndeto sya Mwīai wakwa itanavika
mūthya ona tūkaete ūngī ta ūsu
kwongeleela ta ūtethyo.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مَدَادًا لَكُلِّيتُ رَبِّي لَنَفِدَ
الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا
بِشَيْءٍ مَدْدًا ۝

111.Asya, Nyie nīo mūndū otenyu ene;
Indī Nyie nīngwatīte ūvuany'o kana
Ngai wenyu nī Ngai Umwe tū. Kwa ūu
we ūla wīkwatasya kūkomana na Mwīai
wake, nīeke meko maseo, na
ndakamwīanany'e We na ūmwe ona
wīva nthīnī wa ūthaiti wa Mwīai wake.'

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مُثَلِّمٌ يُؤْتِي إِلَىٰ آمَنَّا إِلَهُكُمْ اللَّهُ
وَاحِدٌ فَسَنَ كَانَ يُزْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا
صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ۝

MARYAM

(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kaaf Haa Yaa 'Ain Saad. *We nĩwĩanĩe
kwa onthe na We Nue ndongoi ya w'o,
Ame Umanyi-W'onthe, Ngai wa-w'o!*

كَهَيْصَ ②

3. Uũ nĩ ũtalo wa tei wa Mwĩai waku
Ūla wooniw'e mũthũkũmi wake,
Sakalia.

ذُكِّرَ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ ذُكِّرِيَ ③

4. Yĩla we wamwĩkaĩlile Mwĩai wake,
wĩkaĩli wa kĩmbithĩ.

إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ④

5. We aisye, 'Mwĩai wakwa, mavĩndĩ
makwa nĩ monzu, na mũtwe wakwa
nũkwakaka nĩ mbũi, ĩndĩ. Nyie
ndyaaĩthwa nde mũathimĩku mboyanĩ
yakwa Kwaku ona vanini.

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّأْسُ
شَيْبًا وَّلَمْ أَكُنْ بِدُعَايِكَ رَبِّ شَقِيًّا ⑤

6. Na Nyie nĩna w'ia ĩũũ wa andũ ma
nyũmba yakwa ala me ĩtina wakwa,
nakyo kĩveti kyakwa nĩ ngũngũ. Nenga
Nyie ĩndĩ, mũtiĩwa kuma Kwaku-
Mwene,

وَرَأَيْتُ خِيفَتِ الْمَوَالِي مِنْ وَرَآئِي وَكَانَتِ امْرَأَتِي
عَاقِرًا فَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ وَلِيًّا ⑥

7. 'Nĩkana atonye kũtwĩka mũtiĩwa
wakwa na nyũmba ya Yakovo. Na
Mwĩai wakwa, mũtw'ĩkĩthye we wa
kũkwendeesa We.'

يَرْثِي وَيَرِثُ مِنْ آلٍ يَقْتُوبُ ⑦ وَأَجْعَلْهُ رَبِّ
رَضِيًّا ⑧

8. 'We Sakalia, Ithyĩ twĩũtavya we ũvoo
mũseo wa mwana Ūla syĩtwa yake nĩ
Yoana Yahya. Ithyĩ tũyaaũmba ũngĩ ona
wĩva mbee wake wĩna syĩtwa yĩ.

يَزَكِّيًّا إِنَّا نَبْشُرُكَ بِعِلْمِ إِسْمِهِ يَنِي ⑨ لَمْ يَجْعَلْ
لَهُ مِنْ قَبْلُ سَيِّئًا ⑩

9. Nake akūlya 'Nye ngeethwa na mwana ata na kīveti kyakwa nī ngūngū, na nīnīminīte kūvikīla ūkūū mūvītūku?

قَالَ رَبِّ أَلَيْسَ يَكُونُ لِي عِلْمٌ وَكَانَتْ أُمْرَانِي مَعْرُوفًا

وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ①

10. We aisye, 'Uu nīw'o kūilyī. 'Indī Mwīai waku easya, 'Nī ūvūthū Kwakwa Nyie, na ow'o Nyie nīnakūmbie we mbee, yīla we wāi vathei.'

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ وَقَدْ

خَلَقْتَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ②

11. We *Sakalia* asya, 'Mwīai wakwa, mbiīe ūvano.' Ngai asya, 'Uvano waku nī kana, we ndūkaneena na mūndū ona ūmwe vandū va matukū atatū maima ūtukū na mūthenya.

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ

النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ③

12. Na Indī we amaumīlīle andū make kuma ūthembeonī nā amony'a na moko na kūmatavya na kīwe mamūtaie Ngai kīoko na wīoo.

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ

أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ④

13. 'We Yoana, kwata Ivuku ūlūmītye. 'Na lthyī nītwamūnengie we ūī e kana.

يُنْحِي خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍ وَأُتَيْنَاهُ الْحُكْمَ

صَبِيًّا ⑤

14. Na wololo wa *ngoo* kuma Kwitū-ene, na ūtheu. Na we aī mūtheu.

وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا ⑥

15. Na kūmathūkūma asyai make. Na we ndaī mwīkathīli kana mbaa-matū.

وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ⑦

16. Na mūuo wāi ūlū wake mūthenya ūla wasyaiwe, na mūthenya ūla wakw'ie, na mūuo ūkeethwa nake mūthenya ūla ūkathayūkw'a ethwe thayū *mgī*.

رَسَلْنَا عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ رُسُلًا يُبَيِّنُ

لَهُ حَقًّا ⑧

LUKU 2

17. Na tavany'a *ŭvoo* wa Malia *tondū ūwetwe* Ivukunī. Yīla we waumie katī wa andū make athi vandū ngalī ya Umīlonī wa syua,

وَأُذَكِّرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا

مَكَانًا شَرْقِيًّا ⑨

18. Na eeyikila tūtū we mwene kwivathana namo, Indī Ithyī nītwamūtūmie mūlaika Waitū vala ūī, na amumīlīla we ailyī ta mūvw'ano wa mūndū mūima mwīanlu.

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا
رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ①

19. We aisye, *Malia*, 'Nyie nīmantha wīvitho kwa Ngai-Wa-Ulau kuma vala ūī ethwa we ow'o nūmōkīaa We.'

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ②

20. We asūngīe, 'Nyie nī Mūtūmwa wa Mwīai waku tū, nīkana Nyie ndonye kūūnenga we mwana mūlūngalu.'

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا
زَكِيًّا ③

21. We *Malia* akūlya, 'Nyie ndonya kwīthwa na mwana ata oyīla vate mūndū ūngiitīte Nyie, na Nyie ndyaaīthwa nde mūtheu?

قَالَتْ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ
قَدْ نَزَلَ أَيْ لَمْ أَكُ بَغِيًّا ④

22. We *Mūlaika* amūsūngīa, 'Uu nīw'o.' Indī Mwīai waku easya, 'Uū nī ūvūthū Kwakwa Nyie. Na Ithyī tūkeeka ūu nīkana tūtonye kūmūtū'kīthya we Kyama kwa andū, na tei kuma Kwitū, na nī kīndū kītw'ītwe.'

قَالَ لَكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْئٍ وَلِنَجْعَلَ آيَةً
لِلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ أَمْرًا مَقْضِيًّا ⑤

23. Kwa ūu we nīwamūtavie we na auma vamwe nake athi vandū vaasa ūtee.

فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَتْ بِهِ مَكَانًا قَوِيًّا ⑥

24. Na woo wa kūsya wamūtwa kītīnanī kya mūtende. Na we *Malia* asya, 'Aa! Takethwa Nyie nīnakw'ie mbee wa ūndū ūū na kūtūwīka kīndū kyūlīte vyū!'

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جُذُعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ
يَلَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنِيًّا ⑦

25. Indī we nīwamwītīe kuma ītheo wake, *akyasya*, 'Ndūkew'e kyeva. Mwīai waku nīwītīe kalūsī ītheo waku we;

فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ
تَحْتَكِ سَرِيًّا ⑧

26.'Na thingithya Itina ya mütende yelekele vala we ūī; na nūŋkūvalūkīlya we ndende nzeo na mbū.

وَهَرَّتْ إِلَىٰكَ بِمَجْدَعِ التَّخْلَةِ تُسْقِطُ عَلَيْكَ رُطْبًا

يَعْنِي ①

27.Kwa ūu, ya na ūinyw'a, na voovya itho yaku. Na woona mūdū ona umwe, asya, 'Nyie nīnīvīfite kwa Ngai-Wa-Ulau kūfīfa kūya; kwa ūu, Nyie ūmūnthī ndiūneena na mūdū ona wīva.'

فَكُنْ وَأَشْرَبِي وَقَرِّي عَيْنًا قَالَا تَرَيْنِ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ

الْيَوْمَ إِنِّي ②

28.Indī Malia aete kana kwa andū make, akakuŋte, namo masya, 'We Malia, we nūetete kīndū kīeni!

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ قَالُوا يُبْزِمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا ③

يَعْنِي ③

29.'We mwītu-a-inyia wa Aluni, au ndaī mūdū mwathē ona nyinyia waku ndaī kīveti kīlaalai!'

يَأْتِخَتْ هُزُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ امْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ

أُمُّكَ بَعِيًّا ④

30.Indī we ooloota kana. Namō makūlya, 'Tūtonya ata kūneena na ūmwe ūla nī kana kaūkenge?'

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي

الْبَهْدِ صَبِيًّا ⑤

31.We Yesu asya, 'Nyie nī mūthūkūmi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nūnengete Nyie Ivuku, na kūndw'īkīthya Nyie Mwathani:

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ أَنبِئْنِي الْكِتَابَ وَحَظِّي بَيْنَنَا ⑥

32.'Na We nūndw'īkīthītye Nyie mūathimwa ovonthe vala ngethwa nī, na nūmbīyīlāfe Nyie Mboya na kumya nthembo īvinda yonthe yīla Nyie nī thayū;

وَجَعَلَنِي مُبْرَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ

وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ⑦

33.Na We nūndw'īkīthītye Nyie wa kūmūthūkūma mwaitū, na We ndandw'īkīthītye Nyie kwīthwa nī mūng'endu na ūte mūathime.

ذَرَأًا بَوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ⑧

34.'Na mūuo wāī īŋlū wakwa mūthenya ūla nasyaiwe, na mūuo ūkeethwa īŋlū wakwa mūthenya ūla ngakw'a, na

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ⑨

يَعْنِي ⑨

mŭthenya ūla ngathayŭŭkw'a nĩthwe
thayŭ *ngĩ*.'

35.Usu aĩ Yesu mwana wa Malia. *UO*
nĩ ūneeni wa w'o ūlŭ wa ūvoo ūla mo
methŭawa na nzika naw'o.

ذٰلِكَ عَلَيَّ ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي فِيهِ
يَسْتَرْوُونَ ﴿٣٥﴾

36.Kŭiwaĩĩte *Utonyi* wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe kwĩyosea mwana We-
Mwene. Nĩ Mŭtheu We. Yĩla We
watw'a ūndŭ, We aũtavasya, 'Tw'ĩka!
na ūitw'ĩka.

مَا كَانَ لِلّٰهِ اَنْ يَّتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحٰنَهُ اِذَا قَضٰى
اَمْرًا فَاَتَمَّا يَاقُولُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٣٦﴾

37.Yesu aisye: 'Vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wakwa, na
Mwĩai wenyu. Kwa ūu, mŭthaithei We
eweka; ĩno nĩyo nzĩa ya w'o.

وَإِنَّ اللّٰهَ رَبِّىْ وَرَبَّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ هٰذَا صِرَاطٌ
مُّسْتَقِيْمٌ ﴿٣٧﴾

38.Indĩ nguthu nĩsyavathŭkanganie katĩ
wasyo, kwa ūu, woo nĩ wa asu ala
matetĩkĩlaa ūmbano wa mŭthenya ūla
mŭnene.

فَاَتَخَلَّفَ الْاَخْرَابُ مِنْ يَدَيْهِمْ قَوْلٌ لِّلَّذِيْنَ
كَفَرُوْا مِنْ مَّشْهَدٍ يَوْمٍ عَظِيْمٍ ﴿٣٨﴾

39.Kwĩw'a kwoo na kwona kwoo
kŭkeethwa kwĩ kwa ūsengy'o ata
mŭthenya ūla mo makoka Kwitŭ! Indĩ
ŭmŭnthĩ eki-ma-naĩ me nthĩnĩ wa ĩvĩtyo
yĩ ūtheinĩ.

اَسْمِعْ بِهِمْ وَاَبْصُرْ يَوْمَ يَأْتُوْنَكَ لَكِنِ الظَّالِمُوْنَ
الْيَوْمَ فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٣٩﴾

40.Na makaany'e mo ūlŭ wa mŭthenya
wa kyeve yĩla ūvoo ūkatuwa. Indĩ yu
mo me nthĩnĩ wa mwĩkalo wa kŭlea
kŭsŭvĩa, kwa ūu, mo mayĩtĩkĩlaa.

وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ اِذْ قُضِيَ الْاَمْرُ وَهُمْ
فِيْ غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ﴿٤٠﴾

41.Nithyĩ ala tŭkatĩwa nthĩ na *onthe*
ala me ūlŭ wayo; na Kwitŭ nĩkw'o mo
onthe makatŭngwa.

اِنَّا نَحْنُ رَبُّ ثَرٰثِ الْاَرْضِ وَمَنْ عَلَيْهَا وَاِلَيْنَا
يُرْجَعُوْنَ ﴿٤١﴾

LUKU 3

42. Na tavany'ai Ovoo wa Avalamu tondū Owetetwe Ivukunī. We aī mOndū wa w'o na Mwathani.

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِسْرَافَهُ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٤٢﴾

43. Yīla we wamŭtavisye ūthe wake, 'We asa wakwa, nīkī we ūōkīthaita kīla kītew'aa nthī kana kīkōna nthī, ona kītaUnenge we kīndū.

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿٤٣﴾

44. We asa wakwa, Ow'o Nyie nīmbikīwe nī ūmanyi ūla ūtaŭvikīe we; kwa ūu mbikīla Nyie, ngaŭtongoesya nzīanī ūla ya w'o.

يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعُلَمَاءُ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴿٤٤﴾

45. 'We Asa wakwa, ndŭkamŭthŭkŭme Satani, vate nzika, Satani nī kīema kwa Ngai-wa Ulau.

يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَصِيًّا ﴿٤٥﴾

46. 'We Asa wakwa, Ow'o, Nyie nīngŭkīa ūsilīlo wa Ngai-Wa-Ulau ndŭkese kŭŭkwata we, na ūitw'ka mŭnyanyae wa Satani.'

يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُتَشَكَّكَ مَدَائِبُ مِنَ الْوَحْشِ فَيَكُونُوا لِلشَّيْطَانِ دَلِيلًا ﴿٤٦﴾

47. We amŭsŭngīe, 'We nŭŭitia ngai syakwa we Avalamu? Ethwa we ndŭkŭeka, Nyie vate nzika, ngatila vyū ngwatanīo yonthe yakwa naku we. Yu ekana nakwa kwa ūvinda ūasa;

قَالَ أَرَأَيْبُ أَنْتَ عَنِ الْهَيْئَةِ يَا إِبْرَاهِيمُ لِمَ لَمْ تَكُنْ مِنَ الزَّاهِقِينَ وَاهْجُرْنِي مِلًّا ﴿٤٧﴾

48. Avalamu amwīla, 'Mŭuo wīthwe naku. Nyie nīngwītya ūekeo wa Mwīai wakwa kwoondū waku. We ūow'o nī mŭlau kwakwa.

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٨﴾

49. 'Na Nyie nīngwīvetanga kŭasa naku na syonthe ūla we ūsykīllaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Nyie nīngŭmŭvoya Mwīai wakwa; nokwīthwa

وَأَعَزَّ لَكَ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَنِّي إِلَّا كُنْ مِنْ دُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٩﴾

kana, nthlŋi wa kŋvoya kwakwa kwa Mwŋai wakwa, Nyie ndikew'ŋhwa woo.'

50. Kwa ūu, yŋla we waminie kwŋvathana namo we mwene na syŋndŋ ila mathaithaa vandŋ va Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ithyŋ nŋtwamŋnengie we Isaaka na Yakovo, na kŋla ūmwe woo nŋtwamŋtw'ŋkŋthisye Mwathani.

فَلَمَّا اعْتَرَاهُمُ مَا يُعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا
نَبِيًّا ۝

51. Na Ithyŋ nŋtwamanengie mo tei Witŋ; na twamaseŋvŋsya ndafa syaw'o na sya ŋŋlŋ.

وَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ
فَهٍّ صَدَّقُوا عَلَيْنَا ۝

LUKU 4

52. Na tavany'ai ūvoo wa Mose tondŋ ūwetetwe Ivukunŋ. Ow'o we aŋ ūla mŋnyuve; na we aŋ Mŋtŋmwa, Mwathani.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ
رَسُولًا نَبِيًّا ۝

53. Na Ithyŋ nŋtwamwŋtie we kuma ngall ya kw'oko kwa aŋme kwa Kŋma, na twamŋthengeesya we vakuvŋ Naitŋ kwa ŋthengeanŋu wa mwanya.

وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ
نَجِيًّا ۝

54. Na Ithyŋ kwa matei Maitŋ, nŋtwamŋnengie mwanaa-nyinyia Aluni ta Mwathani.

وَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ۝

55. Na tavany'ai ūvoo wa Isumaeli tondŋ ūwetetwe Ivukunŋ. We ow'o aŋ na kŋthito kya kwŋanŋsya motianŋo make. Na We aŋ Mŋtŋmwa, Mwathani.

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ
وَكَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ۝

56. We nŋwamathing'ŋasya andŋ make Mboya na kumya nthembo na nŋwamwendeasya Mwŋai wake nesa.

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ
رَبِّهِ مَرْضِيًّا ۝

57.Na tavany'ai ūvoo wa Idris Enoko
tondū ūwetetwe nthĩĩ wa Ivuku. We aĩ
mũndū wa w'o na Mwathani.

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ٥٧

58.Na Ithylĩ nĩtwamũnenevisye we
kũvika kĩkalonĩ kĩtũũlu.

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ٥٨

59.Aa nĩ andũ ala Ngai Mwene Vinya
W'onthe wamanengie maũathimo Make
kuma katĩ wa Athani, ma ūsyao wa
Atamu, na ma ūsyao wa asu Ithylĩ
twamakuie nthĩĩ wa ngalawa vamwe na
Noa, na ma nzyawa ya Avalamu na
Isilaeli; namo me katĩ wa asu ala Ithylĩ
twamatongoesye na twamanyuvie. Yĩla
Mĩsoa ya Ngai-Wa-Ulau yasomiwe
kwoo, nĩmavalũkile nthĩ na mothyũ
moo, mo ene mbee wa Ngai maĩĩte.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ
ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَٰءِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا
إِذْ أَنْتَبَهُ عَلَيْهِمُ الْرَّحْمٰنُ خُذُوا بَٰعْدَ ٥٩

60.Na ĩtina woo nĩvookie nzyawa ĩla
syaekie Mboya, na maatĩla mawendi
mathũku. Kwa ūu mo makakomana na
wanangĩko,

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا
الشَّهْوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ عَذَابًا ٦٠

61.Ateo ala melilaa na kwĩtĩkĩla na
kwĩka meko maseo. Aa makalika Itunĩ,
namo maikavĩtw'a ona vanini.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ وَلَا يَظْلَمُونَ شَيْئًا ٦١

62.Mĩũnda ya Tene na Tene ĩla Ngai-
Wa-Ulau wamathie athũkũmi Make kũla
kũtonekaa. Vate nzika, ūtianĩo Wake
nokũvika ūke.

جَنَّتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمٰنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ
إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًّا ٦٢

63.Mo maikew'a kĩndũ kĩthũku vo, ĩndĩ
no ngethi sya Mũuo; namo makeethwa
na motethyo moo vo, kĩloko na wĩoo.

لَا يَسْعَوْنَ فِيهَا لُفُؤًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا
بَكْرَةٌ وَعَشِيًّا ٦٣

64.Yu nĩyo Itu yĩla Ithylĩ tũmanengae
athũkũmi Maitũ ala alũngalu ta ūtĩĩwa.

لَٰكِ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ
تَقِيًّا ٦٤

65.'Na ithyĩ *alaŋka* tũithecaa ateo kwa mwĩao wa Mwĩai waku. Nĩ Syake ila syĩ mbee waitũ na syonthe ila syĩ Itina waitũ na syonthe ila syĩ katĩ; na Mwĩai waku ti wa kũlwa.'

وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ٥٥

66.We *nĩ* Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wa syellĩ. Kwa ũu, mũthũkũmei We, na Itĩlwai na ũmĩlĩsyo wĩanĩ Wake. We nũmwĩsĩ ona ũmwe wĩanene Nake?

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ ۚ وَبِعَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَيِّئًا ٥٦

LUKU 5

67.Na mũndũ aasya, 'Kyaũ! Nyie nakwa, nĩngatũngwa thayũ Ingĩ?'

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِثْلُ لَسَوْفَ أَخْرُجُ حَيًّا ٥٧

68.Mũndũ noũlilikanaa kana Ithyĩ twamũmbie mbee, yĩla we waĩ vathei?'

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ٥٨

69.Na nĩĩvĩta na Mwĩai wakwa, Ithyĩ kwa ũla w'o tũkamombany'a mo vamwe, na masatani ota ũu; na indĩ tũkamaete matulĩtye-ndu kũthyũlũlũka lia-ya-Mwaki.

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمُ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثَا ٥٩

70.Indĩ Ithiyi vate nzika, tũkamakusya nza, kuma kĩla nguthunĩ, asu ala amwe moo maĩ omũ mũno vyũ nthĩnĩ wa ũlei makyũkita na *Ngai* -Wa-Ulau.

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا ٦٠

71.Na vate nzika, Ithyĩ nĩtũmesĩ nesa vyũ ala maĩĩte nĩ kũvĩvĩw'a vo.

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أُولَىٰ بِهَا جِدْلًا ٦١

72.Na vai ũmwe wenyu ũtakoka vo. Uu nĩ ũtw'io mũtw'e wa Mwĩai waku.

وَأَن فِتْنَكُمُ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ٦٢

73.Indĩ Ithyĩ tũkamatangĩta ala alũngalu na tũkamatia eki-ma-naĩ vo matulĩtye-ndu.

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثَا ٦٣

74. Na yīla Mīsoa Yaitū mītheu yasomwa kwoo, alei mamakūlasya etīkīli, ‘Nī nguthu yīva katī wa ii syell nzeo *TULO* wa ūnene yīna andū aingī?

وَإِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِمَا ابْنَتَا بَنِي قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَآخَسُنْ

نَدِيًّا ۝

75. Na nī nzyawa syīana ata ila Ithyī tūsyangīte mbee woo, ila syaī nthw’ii mbee wasyo na ndūngalu ikyleneka!

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَاثًا

وَرِيعًا ۝

76. Asya, ‘Ngai-Wa-Ulau amanengae asu ala me nthīnī wa īvītyo īvinda īasa kūvika, yīla mo makona kīla mateelemaw’a nakyo- ethwa nī ūsilīlo kana ūla Saa—mo makamanya nūū ūla wī vathūku mūno *TULO* wa ūnene na ūla mwonzu nthīnī wa nguthu sya ita.

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَثَلًا
حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ
فَيَسْئَلُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ جُندًا ۝

77. ‘Na Ngai Mwene Vinya W’onthē nūmongelaa ūtongoinī ala maatīīaa ūtongoi. Na mawīa maseo ala mekalaa nī maseo vyū mbee wa metho ma Mwīai waku ta ītuvi, na maseo vyū ta ūsūngīo.

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَقِيَّةُ الطَّيِّبَةُ
خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًا ۝

78. We īndī, nūmwonete we ūla ūmīleaa Mīsoa Yaitū, na waasyaa, ‘Nyie vate nzika, nganengwe ūthw’ii na syana?

أَقْرَبَتْ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَاؤْتِيَنَّ مَالًا
وَوَلَدًا ۝

79. We nūmanyīte ūvoo na maūndū ala matonekaa, kana we nīwosete kyathī kuma kwa Ngai-Wa-Ulau?

أَطْلَعَ الْغَيْبِ أَمْ آتَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ۝

80. Aiee, Ithyī tūkaandīka maūndū ala we ūneenaa na Ithyī tūkaasavya ūsilīlo mūno kwoondū wake.

كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ۝

81. Na Ithyī tūkamūnenge we maūndū onthe ala we ūneenaa ta ūtīīwa, na we akooka Kwitū eweka vyū.

وَنَرْنَاهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ۝

82. Namo nīmosete ngai ingī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W’onthē, nīkana

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهًا لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ۝

itonye kwithwa uumo wa ūtonyi
kwoondū woo.

83.Tiw'o ona vanini! Mo makaŪlea
Ūthaithi woo, na maitwika amaitha moo.

﴿كَلَّا سَيَقْفُوْنَ بِعِبَادِ تِهْمَةٍ يَكُونُونَ عَلَيْهِمْ خِطَابٌ﴾

LUKU 6

84.We nowonaa kana Ithyĩ nĩtŭmatŭmĩte
masatani ūlŭ wa alei maimakathĩĩa
kwika meko ma wau-wa-matŭ?

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَا أَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوَهُمُّ
أَنَّا﴾

85.Kwa ūu, we ndŭkekalaate kwoondū
woo, Ithyĩ nĩtw'ĩte ūtalo mwĩanĩu wa
meko moo.

﴿فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا﴾

86.Lilikanai mŭthenya ūla Ithyĩ
tŭkamombany'a ala alŭngalu mbee wa
Ngai wa-Ulau ta aeni ma ndaĩ.

﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا﴾

87.Na Ithyĩ tŭkamatwaa avĩtany'a Iianĩ-
ya-Mwaki ta ndĩthya ya indo ĩtwaĩtwe
vandū va kŭnyw'a kĩw'ŭ.

﴿وَسَوْفَ الْمُجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرْدًا﴾ وقت ٥٨م

88.Vai ūkethwa na vinya wa
kwĩw'anĩthya ateo we ūla wosete ūtianĩo
kuma kwa Ngai-Wa-Ulau.

﴿لَا يَنْبَغُكَ أَنْ تَكُونَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ
عَهْدًا﴾ وقت ٥٩م

89.Namo maasya, 'Ngai-Wa-Ulau
nĩwĩyoseete mwana We-Mwene.'

﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا﴾

90.Kwa ūla w'o, inyw'ĩ nĩmwĩkĩte kĩndū
kya ūsengy'o na kya kŭmakya mŭno!

﴿لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا﴾

91.Nĩ vakuvĩ matu kwatŭkana nŭndū
wakyo na nthĩ yatŭkanĩle katĩ na ĩlma
ivalŭkange nthĩ syĩ ilungu.

﴿تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتْفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَلْشَقُ الْأَرْضُ وَ
تَجْزَأُ الْجِبَالُ هَدًا﴾

92.Nŭndū mo mamŭwetanĩasya Ngai-
Wa-Ulau na mwana.

﴿أَنْ دَعَا إِلَى الرَّحْمَنِ وَلَدًا﴾

93.Oyīla kūtatonyeka Ngai-Wa-Ulau
kwīyosea mwana We-Mwene.

وَمَا يَشْفِقُ لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ۝٩٣

94.Vai ona ūmwe nthīnī wa matu na nthī
ūtakoka kwa Ngai-Wa-Ulau ta
mūthūkūmi.

إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا أَتَى الرَّحْمَنَ عَبْدًا ۝٩٤

95.Nīw'o, We nūmathyūlūlūkīte mo na
ūmanyi Wake na nūmatālīte mo onthe
vyū.

لَقَدْ أَخْطَأْنَاهُمْ وَعَدَّ هُمْ عَدًّا ۝٩٥

96.Na kīla ūmwe woo akooka Kwake
eweka Mūthenyanī wa Uthayūkyo.

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ۝٩٦

97.Asu ala metīkīlaa na kwīka meko
maseo Ngai-Wa-Ulau akaete wendo
nthīnī wa ngoo syoo.

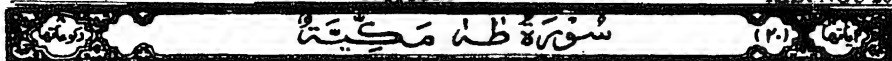
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ۝٩٧

98.Kwa ūu, Ithyī nītūmītw'īkīthītye
Kulani yīthwe yī mbūthū kwa kīthyomo
kyaku nīkana we ūtonye kūnengane
ūvoo mūseo na yo kwa ūlūngalu, na
kūmakaany'a nayo andū ala
manengetwe kūkaananīa.

فَأَنَّا يَتَسَوَّوْنَ فِي سُلَالِكِ الْمُنْتَفِقِينَ وَتُنَادِيهِمْ قَوْمًا لَّكَ ۝٩٨

99.Na nī nzyawa syīana ata ila ithyī
tūsyangīte mbee woo! We nūtonya
kwona ūmwe woo, kana kwīw'a ona
kīwe kyoo?

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هَلْ تُحِشُّ مِنْهُمْ
شَيْئًا ۝٩٩

TAA HAA
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syŵtwaŋi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nĩ ūlau, Usŵtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Taa Haa. *We Mũndũ Mwĩanũ!*

3. Ithyĩ tũimĩtheetye Kulani nĩkana we
Ūthĩnĩke,

طه ②

مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى ②

4. Indĩ nĩ ta ūtao kwake we ūla ūmũkĩaa
Ngai.

إِلَّا تَذَكُّرَةً لِّمَن يَخْشَى ③

5. *Na ūvuany'o kuma kwake We Ula*
woombie nthĩ na matu matũũlu.

تَنْزِيلًا وَمَن خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَوَاتِ الطُّلُ ④

6. *We nĩ Ngai-Wa-Ulau Ula ūtĩnĩkĩte*
We Mwene Kĩvĩlanĩ-Kya-Usumbĩ.

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ⑤

7. Nĩ Syake syonthe ona syĩva ila syĩ
matunĩ na syonthe ona syĩva ila syĩ ūũũ
wa nthĩ, na syoonthe ona syĩva ila syĩ
katĩ wasyo, na syonthe ona syĩva ila syĩ
uungu wa mũthanga ūla wĩ kĩmeu.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا ⑥

نَحْتُ الشَّرْعِ ⑥

8. *Na ona we ūkaneena na wasya*
mũtũũlu, vai kĩvathũkany'o, nũndũ We
nĩwĩsĩ ūsũanĩo wa kĩmbithĩ na maũndũ
ala meteele kũvithwa mũno.

وَأَن تَجْهَرُوا بِالْقَوْلِ فَيَفْتَهُ يَعْلَمُ السِّرَ وَأَخْفَى ⑦

9. Ngai Mwene Vinya W'onthe ---Vai
Ngai ateo We. Masyĩtwa onthe ala
manake mũno vyũ nĩ Make.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ⑧

10. *Na ūvoo wa Mose nũkũvikĩle we?*

وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ⑨

11. Yĩla we woonie mwaki, amatavisye
andũ make, 'Ikalai inyw'ĩ vau, Nyie
nĩngwona mwaki; vangĩ nĩndonya

إِذْ رَأَى نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا ⑩

kŭmŭtee inyw'ŭ kŭsinga kuma vo kana
ngona ŭtongoi u-mwakinŭ.'

لَقَدْ أَنبِئْتُمْ قَوْمَهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجْدٍ عَلَى الشَّامِ
هُدًى ⑤

12.Na yŭla we wookie vala ŭŭ,
nŭkweetaniwe, 'We Mose,

فَلَمَّا أَنهَا نُوذِي يَمُوسَى ⑥

13.Nŭw'o, Nyie nŭ Mwŭai waku, kwa ŭu,
umya iatŭ syaku; nŭndŭ we wŭ
Mwandanŭ mŭtheu wa Tuwaa.

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَأَخْلَعُ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ
طُوًى ⑦

14.Na Nyie nŭngŭnyuvŭte we; kwa ŭu,
ŭthukŭŭsyeme maŭndŭ ala meŭvuanw'a.

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ يَا يُوسَى ⑧

15.Nŭw'o Nyie nŭ Ngai Mwene Vinya
W'onthe; vai Ngai ŭtee Wakwa Nyie;
Kwa ŭu, nthŭkŭmei Nyie, na lŭmyai
Mboya kwa ŭlilikany'o Wakwa.

إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ
الصَّلَاةَ لِلذِّكْرِ ⑨

16.'Vate nzika, ŭla Saa ŭkavika; Nyie
nŭndonya kŭwumbŭla w'o, nŭkana kŭla
thayŭ ŭtonye kŭtuvwa kwŭlanana na
kŭthing'ŭŭsyeme kya w'o.

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِيُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ
بِمَا تَسْعَىٰ ⑩

17.Kwa ŭu, we ŭla ŭtetŭkŭlaa ŭvoo ŭsu,
na ŭatŭlaa mawendi make mathŭku,
ndakakumye vo, we ndŭkese
kwanangŭka.

فَلَا يَصُدُّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ
هُوَهُ فَذُرُّهُ ⑪

18.'Na nŭ kyaŭ kyu kŭ kw'okonŭ kwaku
kwa aŭme, we Mose?'

وَمَا يَلِكُ يَسْمِينُكَ يَمُوسَى ⑫

19.Mose asŭngŭla, 'Ino nŭ ndata yakwa,
Nyie nŭnŭmyaŭlaa, na Nyie nŭngŭnaa
matŭ nayo kwoondŭ wa malondu
makwa, na nŭna mawŭla angŭ na yo ota
ŭu.

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا وَاهْتَسِبُ بِهَا
مَلًى عَنِّي وَلِي فِيهَا مَارِبٌ أُخْرَىٰ ⑬

20.Ngai amwŭla, 'Mŭlekye nthŭ, we
Mose.'

قَالَ أَلْقِهَا يَمُوسَى ⑭

21. Kwa ūu nīwamīlekilye nthī, na sisya!
yaī nzoka īsembete.

فَالْقِسْمَ فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَى ٢١

22. Ngai amwīa, 'Mīkwate, na ndūkakīe.
Ithyī nītūmītūnga nthīnī wa mwīkalo
wayo ūla wa mbee.

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَتُعِيدُهَا سِيرَتَهَا
الْأُولَى ٢٢

23. Na Tkīa kw'oko kwaku vakuvī na
nzakwava yaku. Kw'o kwīuma kwī
kweū, kūtena ūwau ona ūmwe-----
Kyama kīngī,

وَأَصْمُ يَدَكَ إِلَى جَنَاحِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ
غَيْرِ سَوْءٍ آيَةً أُخْرَى ٢٣

24. 'Kana Ithyī tūtonye kūkwony'a we
katī wa Syama Sitū ila nenange.

لِيُرِيكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ٢٤

25. 'Enda we kwa Valao; vate nzika, we
nūkīlīte mīvaka yonthe.'

فَإِذْ هَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ٢٥

LUKU 2

26. Mose aisye, 'Mwīai wakwa, vingūa
kīthūi kyakwa kwoondū wakwa,

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ٢٦

27. Na vūthya wīa kwoondū wakwa,

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ٢٧

28. 'Na kwatany'a Tkundo ya ūmī
wakwa.'

وَأَحْلِلْ عُقْدَهُ مِنْ لِسَانِي ٢٨

29. 'Nīkana mo matonye kūmanyā
ūneeni wakwa,

يَفْقَهُوا قَوْلِي ٢٩

30. 'Na nenge nyie mūtetheesya kuma
andūnī ma nyūmba yakwa---

وَأَجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ٣٠

31. 'Aluni mwanaaia;

هُرُونَ أَخِي ٣١

32. Ongeleela vinya wakwa nake.

أَشْدُدْ يَدِي أَدْرِي ٣٢

33. 'Na mūtwtīkīthye we wa kūkwata wīa
ūmwe wakwa,

وَأَشْرِكْهُ فِي أَمْرِي ٣٣

34. 'Nĩkana tũtonye kũũtaĩa We mũno.

كَيْ تُسْخَكْ كَيْتْرَا ①

35. Na kũũlikana We mũno.

وَنَذْرَكَ كَيْتْرَا ②

36. We wĩna ũmanyi mwĩanĩu witũ.'

إِنَّا كُنْتُ بِنَا بَيْنِيَا ③

37. Ngai aisye, 'Mboya yaku nĩyeetĩkĩlwa we Mose!

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَهُوَي ④

38. Na ow'o, Ithĩ nĩtweew'anĩte kw'ia
Inee ĩũũ wake ĩvinda yĩngĩ ota ũu,

وَقَدْ مَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَى ⑤

39. Yĩla Ithĩ twamũvuanĩsyeye nyinyia
waku, ũla waĩ ũvuany'o wa vata
tũkyasya,

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰ ⑥

40. 'Mwĩkĩei ngalawanĩ, na mũimĩkya
ũsĩnĩ, na ĩndĩ ũsĩ ũmwĩkya we ũtee, na
ũmwe ũla nĩmũmaitha Wakwa na ota ũu
mũmaitha wake akamwosa.' Na Nyie
nĩnaũlingile we na wendo kuma
Kwakwa; na Nyie neekie ũu nĩkana we
ũeewe mbee wa itho Yakwa.

أَبِ أَقْدَ فِيهِ فِي التَّابُوتِ فَأَقْدَ فِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيَلْهُ
أَيُّمُ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذُهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَهُ ⑦
وَقَدْ لَزِمَ الْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً قَبِيَّةً وَلَوَضَعُ عَلَىٰ عَيْنِي ⑧

41. Yĩla mwĩltu wa nyinyia waku wesĩle
vau na akũlya, 'Nyie nĩndonya
kũmwony'a inyw'ĩ ũla wĩmũsũvĩa?'
Kwa ũu, Ithĩ nĩtwaũtũngie we kwa
nyinyia waku nĩkana itho yake yĩthĩwe
na mũuo na ndakethĩwe na kyeve. Na
we nĩwooaie mũndũ, ĩndĩ Ithĩ
nĩtwakumisye we nthĩnĩ wa kyeve. ĩndĩ
Ithĩ nĩtwaũtatie we na nzĩla syĩ
kĩvathũkany'o. Na we nĩwekalile myaka
mingĩ katĩ wa andũ ma Mitiani. ĩndĩ we
weanĩla ũima ũla wendekaa, we Mose.

إِذْ تَنَسَّىٰ أَخْلَكَ فَقَوْلُ هَلْ أَذْلُكُمْ عَلَىٰ مَنْ يَكْفُلُهُ
فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ⑨
وَلَقَدْ رَفَعْنَاكَ مِنَ الْأُمَمِ وَفَعَلْنَا فِعْلًا بَلِيغًا
فِي سِنِينَ فِي أَهْلِ مَدْيَنَ ⑩ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَهُوَي ⑪

42. 'Na Nyie nĩngũnyuvĩte we kwoondũ
Wakwa-Mwene.

وَأَصْطَفَيْتَكَ لِنَفْسِي ⑫

43.'Enda we, na mwanaa nyinyia waku, vamwe na Syama Syakwa, na mũikaleele nthĩĩ wa kũndilikana Nyie.

إِذْ هَبْ أَنْتَ وَأَخُوكَ بِالنِّبِيِّ لَا تَبَيَّنَا فِي ذِكْرِي ۖ

44.'Endai, inyw'elĩ, kwa Valao, nũndũ we nũkĩĩte mĩvaka yonthe vyũ.

إِذْ هَبْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَفَرٌ ۖ

45.'Na neenai nake we inyw'elĩ, na ndeto nduu vangĩ we nũtonya kũsũvĩa kana kũkĩa.

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيْسًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ۝

46.Namo masũngĩa, 'Mwĩai waitũ, ithyĩ nĩtũũkĩa we ndakese kũtũetee kĩthokoo, kana kũkĩĩa mĩvaka yonthe nthĩĩ wa wĩki-wa-naĩ.

قَالَ رَبُّنَا إِنَّا نَخَافُ أَنْ يُفَرْطَ عَلَيْنَا أَوْ أَنْ يَطْغَى ۝

47.Ngai amea, 'Mũikakĩe; nũndũ Nyie nĩnenyu inyw'elĩ. Nyie nĩnĩw'aa na Nyie nĩnonaa.'

قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْبَغُ وَأَرَى ۝

48.'Kwa ũu endai kwake mwĩ elĩ na mũimwĩa, 'Ithyĩ twĩ Atũmwa ma Mwĩai waku; kwa ũu, maeke Aana-ma-Isilaeli mathi naitũ; na ndũkamathĩny'e. Ithyĩ ow'o tũkũetee we Kyama kuma kwa Mwĩai waku; na mũuo ũkeethwa tũũ wake we ũla ũatĩĩaa ũtongoi;

فَأَنبِئْهُ فَقُولَا إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَا نُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ بِآيَةٍ مِّنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى ۝

49.'Ow'o, nĩkũminĩte kũvuanwa kwitũ kana, ũsilĩĩlo ũkooka kwake we ũla ũleaa na kũalyũka.'

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ۝

50.Valao akũlya, 'Mwĩai wenyu mwĩ elĩ nũũ ĩndĩ we Mose?'

قَالَ مَن رَّبُّكُمَا يَٰمُوسَى ۝

51.Asũngĩa, 'Mwĩai waitũ nĩ We ũla wakĩnengie kĩla kĩndũ mũmbĩlwe wakyo na ĩndĩ akĩtongoesya wĩanĩ wakyo ũla wailĩĩe.

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ۝

52. Valao akūlya, 'Kōkeethwa kūilyī ata Indī, Tūlū wa nzyawa ila syaī sya mbee.

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى ۝

53. We aisye, 'Umanyi wasye wīna Mwīai wakwa *Uandikīwe* nthīnī wa Ivuku. Mwīai wakwa ndavītasya ona ndolawa.'

قَالَ عَلِمْنَا عِنْدَ رَبِّنَا فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ۝

54. We nī Ula ūmbīte nthī kwīthwa ta ūkomo kwenyu, na nŭmŭseŭvīsyē nzīa sya kwīśīlaa, na Ula ūtheeasya mbua kuma ītunī, na Indī nūndū wayo tūimesya imea syī kīvathŭkany'o.

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَّكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِّن تَبَاتٍ شَتَّى ۝

55. Inyw'ī yai na īthyai indo syenyu. Nīw'o, nthīnī wa ūndū ūŭ ve Kyama kwa asu ala manengetwe kīlīko.

كُلُوا وَارْعَوْا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النَّهْيِ ۝

LUKU 3

56. Kuma kwa mūthanga ūŭ, Ithyī nītŭmŭmbīte inyw'ī, na nthīnī wayo, Ithyī tūkatuma mŭsyoka, na Ithyī tūkamumya vo īngī.

مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُبِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى ۝

57. Na Ithyī nītwamwonisye Valao Syama Sitū, syonthe vyū; Indī we nīwaleile syo na nīwaleile *kwīlīkīla*.

وَلَقَدْ أَرَيْنَاهُ آيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَى ۝

58. Valao akūlya, 'We ūkīte kŭŭ kwitū, we Mose, kŭtumya nthīnī wa nthī yaitū na ūoi waku?'

قَالَ أَجِئْتَنَا لِنُخْرِجَكَ مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَمْسُ ۝

59. 'Indī vate nzika, Ithyī nītŭŭkŭetee ūoi ūilyī ota ūŭ; kwa ūu, we tw'a kyathī katī waitū naku we mwene kīla ithyī tūtalea kwīlanīsyā; ithyī kana we vāndū vala vatwālīte *ithyelī*.'

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِّثْلِهِ فَأَجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوًى ۝

60. Mose asya, 'Kyathī kyenyu kīkeethwa mŭthenya wa Mboka, na andū

قَالَ مَوْعِدٌ لَّكُمْ يَوْمَ الرِّسْوَةِ وَأَنْ يُّخْشَرَ النَّاسُ ضَعْفَى ۝

nImombanw'e syua yamina kwambata nesa.

61.Indi Valao nIwaendie na oombany'a maufi make onthe, Indi we nIwookie nthInI kwIlanana na kyathI.

فَتَوَلَّى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ أَتَى ٣٠

62.Mose ameie, 'Woo nI wenyu; mUikaseUvye UvUngU IuU wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We ndakese kUmwana inyw'I na UuIlo mUna; na vate nzika, we Ula UseUvasya UvUngU akaanangIka.'

قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
فَيُصْجِتْكُمْ بَعْدَآيٍ وَقَدْ حَآبَ مِنِّي افْتَرَايَ ٣١

63.Indi mo nImakaananIe Uvoo woo kati woo ene na maneenany'a na kImbithI.

فَتَنَازَعُوا أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسْرُوا النَّجْوَىٰ ٣٢

64.Namo maasya, 'Kwa Ula w'o aa eIfi nI aoi, ala mekwenda kUmumya inyw'I kuma nthI yenyu na Uoi na kwananga syIthIlo syenyu ila nzeo mUno vyU.

قَالُوا إِن هَٰذِهِ سَاجِدٌ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ
مِنَ الْأَرْضِ بِسَعْرِهِمْ وَيَذْهَبَ بِطَرِيقِكُمُ الْمَثَلُ ٣٣

65.Kwa Uu Iw'anai Indi, IuU wa walany'o wenyu na Indi mUika mbee waitU mwI mIthIa. Na vate nzika, we Ula UnUkwosa Unene mUthenya Uu,

فَاجْبِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا صَفًّا وَقَدْ أَفْلَحَ
الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ ٣٤

66.Namo maasya, 'We Mose, amba kwIky'a mbee, kana ithyI twIthwe ma mbee kwIky'a.'

قَالُوا يٰمُوسَىٰ إِنَّمَا أَنْ تُلْقَىٰ وَإِنَّمَا أَنْ تَكُونَ أَوَّلَ
مَنِ الْفَىٰ ٣٥

67.Mose asya, 'Aiee, inyw'I Ikyai.' Indi we! Ndii syoo na ndata syoo syooneka kwake ta isembete inyaIkaIe nUndU wa Uoi woo.

قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا جَبَّالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ
إِلَيْهِ مِنْ سَعْرِهِمْ أَنَّهَا نَسْءُ ٣٦

68.Na mose eethwa na w'ia kIlikoni kyake.

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ٣٧

69.IthyI twamwIe, 'NdUkakIe, nUndU we nue UkuSinda.'

فَلَمَّا لَا تَخَفْ إِنَّا أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ٣٨

70. 'Na Ikya kila kī kw'okonī kwaku kwa aŋme; nīkīkw'imelya syonthe ila mo maseŋvitye nŋndŋ kila mo maseŋvitye nī maŋŋ ma mŋoi tŋ. Na mŋoi ndakasinda, ona athi va.

وَأَتَى مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَّفْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا
كَيْدَ سِحْرٍ وَلَا يَقْلُحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ⑤

71. Indī aoi nīmavalŋkangilw'e nthī matulitye-ndu. Namo maasya, 'Ithyī nīŋŋŋmwītīkīla Mwīai wa Aluni na Mose.'

قَالَتِ السَّحَرَةُ سَجْدًا قَالُوا أَمَّا بِرَبِّ هَارُونَ
وَمُوسَى ⑥

72. Valao amakŋlya, 'Inyw'ī mwīmwtīkīla We ndamŋnengete ŋthei? We nokŋvika ethwe nīwe mŋnene wenyu ŋla ŋmŋmanyīitye inyw'ī ŋoi. Kwa ŋu, Nyie vate nzika, nīngŋtila moko menyū na maaŋ menyū ngall īvītene, na vate nzika, Nyie ngamwamba mŋkelany'ŋŋ matinanī ma mītende; na inyw'ī mŋkamanya nŋŋ ŋla mwai mŋno mbee waitŋ na wīna ŋsilīlo wīkalaa.'

قَالَ امْنُتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ أَقْنِ لَكُمْ إِنَّهُ لَكَيْدٌ كَرِيمٌ
الَّذِي عَلَّمَكَ السِّحْرَ فَلَا قَطِيعَ أَيْدِيكُمْ وَ
أَرْجَلُكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا وَصْلَ بَيْنَكُمْ فِي جُدُوعِ
النَّخْلِ وَلَتَعْلَمَنَّ إِنَّمَا أَشَدُّ عَدَاوًا وَابْنِي ⑦

73. Namo mamwīa, Ithyī tŋitonya kŋŋvītŋkya we mbee wa Syama Ntheu ila itŋvikīe ithyī, ona tŋikŋvītŋkya we mbee Wake We ŋla watŋmbie ithyī. Kwa ŋu, we tw'a ŋndŋ ŋŋtw'a; we ŋtonya kŋtw'a tŋŋŋ wa thayŋ ŋŋ wa yu tŋ.

قَالُوا لَنْ نُؤْتِيَكَ عَلَى مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَ
الَّذِي قَطَرْنَا فَأَفْضَ مَا أَنْتَ قَاضٍ إِنَّمَا تَقْفُ
هَذِهِ الْحِيلَةَ الدُّنْيَا ⑧

74. 'Vate nzika; ithyī nīŋŋmwītīkīlīte Mwīai waitŋ, nīkana We atonye kŋŋŋkeke nāŋ sitŋ na atŋkeke ithyī ŋoi ŋla we ŋtŋngīŋsyē kwīka na vinya. Na Ngai Mwene Vinya W'ŋthe nī Mŋseo Vyŋ, na Mwīkali wa Tene na Tena.

إِنَّمَا أَمَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطِئَنَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا
عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْنَى ⑨

75. Nīw'o, we ŋla ŋkaa kwa Mwīai wake e mwene nāŋ, līa-ya-Mwaki nī kwoondŋ wake; we ndakakw'a ona ndakethwa thayŋ nthīnī wayo.

إِنَّهُ مَنْ يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا
يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ⑩

76.Indĩ we ūla ūkaa Kwake e mwĩtĩkĩli na ekĩte meko maseo, kwa ta ūsu ve ivĩla sya tũlũ mũno.

وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْعُلَىٰ ۖ

77.Mĩũnda ya Tene W'onthe, ĩla ĩvĩĩlaa mbũsĩ uungu wayo; makekalaa vo tene na tene. Na yu nĩyo ĩtuvi ya ala mayĩkalasya me atheu mo-ene.

جَعَلَتْ لَهُمْ دَرَجَاتٌ عَدِيدٌ ۖ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَاؤُا مَنْ تَزَكَّى ۖ

LUKU 4

78.Na Ithyĩ nĩwatũmie ūvuany'o kwa Mose tũkyasya, 'Matwae athũkũmi Makwa ūtukũ, na kũna kwoondũ woo nzĩa nyũmũ kwĩsĩla ūkanganĩ. Na we ndũkakĩe kũvĩtũkwa, ona ndũkethwe na w'ia ūngĩ ona wĩva.'

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِعَبَادِي فَأَخْرَبَ لَهُمْ طَرِيقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًا لَا تَخَفُ دَرَكًا وَلَا تُخْشَىٰ ۖ

79.Na ĩndĩ Valao nĩwamaatĩle mo ena nguthu syake sya ita, na nĩmavw'ĩkiwe ūkanganĩ nĩ kĩla kyamavw'ĩkie.

فَاتَّبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ۖ

80.Na Valao nĩwamathyoekisye andũ make na we ndaamatongoesya nesa.

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ ۖ

81.'Inyw'ĩ Aana-ma-Isilaeli, Ithyĩ nĩtwamumisye inyw'ĩ kuma kwa amaitha menyu, na Ithyĩ nĩtweekĩie ūtianĩo nenyu ngalĩ ya kw'oko kwa aũme kwa Kĩĩma, na nĩtwatheeisye Manna na Salwaa tũlũ wenyu.

يَكْبِتُ إِسْرَآئِيلَ قَدْ أَنْجَيْنَاكَ مِنْ عَدُوِّكَمْ وَعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ ۖ

82.Yai katĩ wa syĩndũ nzeo ĩla Ithyĩ tũnenganĩte kwoondũ wenyu inyw'ĩ, na mũikeke naĩ nthĩnĩ wasyo, ūthatu Wakwa ndũkese kũtheea tũlũ wenyu; na we ūla ūthatu Wakwa ūmũtheeaa, akaanangĩka;

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي ۖ وَمَنْ يَحِلِّ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ۖ

83. Indī ow'o, Nyie nī Mūekei wa ūla we wīlilaa na wītīkīlāa na wīkaa meko maseo, na Indī ūlūmaa ūtongoinī.'

وَأَتَى لِقْفَارَ لَيْسَن تَابَ وَأَمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى ۝٦٧

84. Na nī kyaŭ kīla kīŭkalaatīte we kuma kwa andū maku, we Mose?"

وَمَا أَجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَٰمُوسَى ۝٦٨

85. We aisye, 'Mo me vakuvī maatīte nyaīī syakwa na Nyie nīnīkalaatīte Kwaku, Mwīai wakwa, nīkana We ūtonye kwendeew'a.'

قَالَ هُمْ أَوْلَاءُ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْفَعَهُ ۝٦٩

86. Ngai aisye, 'Ithyī nīŭmataatīte andū maku we ūtevo, na Saamili nūmathyoeketye mo.'

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ۝٧٠

87. Kwa ūu, Mose nīwasyokie kwa andū make e mūthatu na mūmaku. Nake asya, 'Inyw'I andū makwa, Mwīai wenyu ndaamwatha inyw'I ūtianŭo wa ūlau? Inyw'I Indī, īvinda ya kwīanīw'a kwaw'o yīthīwe yī yīasa kwenyu, kana inyw'I mwendie ūthatu wa Mwīai wenyu ūtheee ūlū wenyu, kuma kwa Mwīai wenyu, ūndū mūnaanangie ūtianŭo wenyu kwakwa?'

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ يَقُومُ الْأَمِيدُ كَمْ رَجَلُكُمْ وَصَدَّ أَحْسَاهُ أَفْطَالَ عَلَيْهِمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَن يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَوْعِدِي ۝٧١

88. Namo masūngīa, 'Ithyī tūineeananga ūtianŭo wītū kwaku kwa kwenda kwītū ene; Indī ithyī nītwakuŭthiw'e mīio ya mathaa ma andū na twamekya ītheke na ūu now'o Saamili wekisyē.'

قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلِكِنَا وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَدْ تَفَنَّا كَذَلِكَ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ۝٧٢

89. Indī we nīwamaseŭvīsyē mo kasaŭ—mūvw'ano tū waumasya kawasya kanini. Indī we na anyanyae maasya, 'Ūŭ nī we ngai wenyu, na ngai wa Mose, Indī we nīŭlītwē nī yo na we nīwoolilwe nī kŭmūwetea yo inyw'I.'

فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَدًّا لَهُ خُورٌ فَقَالُوا هَذَا إِلَهُكُم وَإِلَهُ مُوسَىٰ هَٰ فَنَسِيَ ۝٧٣

90. Mo mayaŋ matonya kwona kana w'o ndwaamatung'ŋa mo ōsung'ŋo, na kana w'o ndwaŋ na ōtonyi wa kōmeka naŋ kana nesa?

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ
شَرًّا وَلَا نَفْعًا ۝

LUKU 5

91. Na Aluni nŋwamatav'ŋye mo mbee wa ōu, 'Inyw'ŋ andū makwa, inyw'ŋ nŋmōtatŋtwe na ko kasaŋ tū. Vate nzika, Ngai-Wa-Ulau nŋ Mwŋaŋi wenyu; kwa ōu, mbikŋlai Nyie na ŋw'ai mwŋao wakwa.'

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَارُونُ مِنْ قَبْلُ يَقُومُوا إِنِّي أَنَا رَسُولُ رَبِّكُمْ ۖ وَإِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمَنُ فَاتَّبَعُونِي وَاطِيعُوا
أَمْرِي ۝

92. Mo masung'ŋie, 'Ithyŋ tūikaeka kōkathaiŋa ko kōvika yŋla mose wŋtōsyokea ithyŋ.

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَافِيَةً حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا
مُوسَىٰ ۝

93. Mose aisye, 'We Aluni, nŋ kyaŋ kyaŋsŋŋe we, yŋla woonie mathyoekeŋe,

قَالَ يَهُدُونَ مَا مَنَعَكَ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوا ۝

94. Kōeka kōmbikŋla Nyie? Indŋ onaku we nŋwaleile kwŋw'a mwŋao wakwa?

أَلَا تَتَّبِعُنِي أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي ۝

95. We, asung'ŋie, 'Mwana wa mwaiŋ, ndōkangusye nyie kŋng'ee kyakwa, ona kana nzwŋŋ sya mōtwe wakwa. Nyie nŋnakŋie we ndōkese kwasya, 'We nŋwŋkŋŋe ōaany'o katŋ wa Aana-ma-Isiŋaeli, na we ndwaaeteela ndeto yakwa.'*

قَالَ يَبْنَؤُمْ لَا تَأْخُذْ بِإِلْحِيَّتِي وَلَا بِرَأْسِي ۖ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ۝

96. Mose akōlyā, 'Naku wŋasya ata we Saamili?

قَالَ مَا خَطْبُكَ أَيُّسَامِرِي ۝

97. Nake asya, 'Nyie noonie kŋla mo mataakyona. Na nyie noosie kŋlungu

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَلِكَ سَوَّاتِلِيَ النَّاسِ ۝

* 'Uneeni ōū 'Ndōkangwate nyie kŋngee kyakwa, kana nzwŋŋ ya mōtwe wakwa' ndyaŋŋe kwoswa ta ōndū waw'o. Nŋtonya kwasya: ndōkanthŋny'e nyie.

kImwè kya ūmanyĩsyō wā Mōtōmwa, Indĩ onakyo kyu nĩnakĩkisye Itheke ota ūu. Uu nĩw'o kIlĩko kyakwa kyambĩyale nyie.'

98.Mose amwĩie, 'Uma vaa. Ukeethwa wĩ ūndū waku nthĩnĩ wa thayū ūū w'onthe kwasya, 'Ndōkangiite nyie;' na kyathĩ kya *Usililo* kwoondū waku we ūla ūtakalea kwĩanĩw'a ūlōlō waku we. Yu sisya, ngai yaku ūla we ūtw'ĩkĩte mōthaithi wayo vate nzika Ithyĩ nĩtūmĩvĩvya na Indĩ tūimĩnyatĩkya ūkanganĩ'. Wayo mōlōmu. Ithyĩ vate nzika, nĩtūmĩvĩvya na tūimĩnyatĩkya yo ūkanganĩ.'

99.Ngai wenyu nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe tū, vai ngai ūngĩ ateo We. We nĩwikumbatĩye syĩndū syonthe nthĩnĩ wa ūmanyi Wake.

100.Uu nĩw'o Ithyĩ tūkūtavya we ūvoo wa maūndū ala meekĩkie mbee. Na Ithyĩ nĩtūnengete we kuma Kwitū Kĩlilikany'a.

101.Ūla ona wĩva ūalyūkaa na kōkĩtia, we vate nzika, akakua mōio mōito nthĩnĩ wa Mōthenya wa Uthayūūkyo,

102.Makĩkala uungu waw'o, na mōio ūkeethwa wĩ mōthūku kwōo Mōthenyanĩ wa Uthayūūkyo,

103.Mōthenya ūla soo ūkavuvw'a. Na Ithyĩ tūkoombany'a ene naĩ vamwe, mōthenyanĩ ūsu mena metho mailyĩ mōu.

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيَاةِ أَنْ تَقُولَ لَا
وَسَّاسٌ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ
إِلَى إِلَهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ
لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ⑩

إِنشَاءُ إِلَهُكُمْ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ
شَيْءٍ عِلْمًا ⑪

كَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ مَا قَدْ سَبَقَ
وَقَدْ آتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ⑫

مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وِزْرًا ⑬

خَالِدِينَ فِيهِ وَسَاءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ حِمْلًا ⑭

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ
زُرْقًا ⑮

104. Mo makaneenany'a ene kwa ene na wasya mūnini *makyasya*, 'Inyw'i mwekalile kwa *matuko* Ikumi tū ---

يَتَخَفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ۖ

105. Ithyi nītwīsi nesa vyū ūndū mo makasya---yīla ūmwe wa ala mena mwīkalo mūlūngalu vyū ūkasya, 'Inyw'i mwekalile o mūthenya ūmwe tū.'

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُمْ حَرْفَةً
فَإِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ۖ

LUKU 6

106. Namo meūkūlya we ūvoo wa iīma. Asya, 'Mwīai wakwa akaitilanga syo tūlungu na kwinyaīkyā ta kītoo.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبِّي نَسْفًا

107. Na We akaitia syo syī nthei, mbūmū na mbīlananu.

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ۖ

108. Vala nthīni wasyo ūtakavona ūliku kana ūkīlīlū.'

لَا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ۖ

109. Mūthenyanī ūsu mo makamūatīla mwītani ūla mūlūngalu ūtena ūthyoe ku nthīni wake; na mawasya onthe makeenyivya mbee wa *Ngai-Wa-Ulau* ona mūikew'a ateo īuumī ya nyaī.

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ
الْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ۖ

110. Mūthenya ūsu wīw'anīthya ndūkauna ateo we ūla *Ngai-Wa-Ulau* ūmwītkīlītye na ūla ndeto yake ya *mūkītō* yamwendeesyē We.

يَوْمَئِذٍ لَا تَنفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ
الرَّحْمَنُ وَرَفِيَ لَهُ قَوْلًا ۖ

111. We nūmesī maūndū onthe ala me mbee woo na onthe ala me ītina woo, īndī mo maitonya kūmalūmya na umanyi woo.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا
يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا ۖ

112. Na mothyū onthe makeenyivya mbee wa *Ula-Wī-Thayū*, *Ula-Wīyīkalasya* Mwene, *Ngai-Mwīkalāya* wa

وَعَنَى الرَّجُوعَ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ
ظُلُمًا ۖ

onthe. Na ow'o, ūla ūkuaa mūio wa ūthūku akaanangīka.

113.Indī we ūla wīkaa mawīa maseo, e mwītīkīli, ndakakwata ūla ūte ūlūngalu kana wasyo.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الظَّالِمَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ كَأَيْخِفُ
خَلْقًا وَلَا مَهْمًا ⑩

114.Na ūu nīw'o Ithyī tūmītheetye Kulani na Kīalavu---na Ithyī nītūtavanītye nthīnī wayo mūthemba mūna wa mokaany'o, nīkana mo matonye kūmūkīa Ngai na kana yo ūtonye kūmekīa kīlīlikano kya kīveva nthīnī woo.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ
الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ⑪

115.Ūla-Wī-Iūlū Mūno Indī nī Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mūsumbī Wa-W'o! Na we ndūkethwe ūte mūmīlsya kwoondū wa Kulani mbee wa ūvuany'o wayo ūtathelete kwaku, Indī we asya tū, 'Mwīai wakwa, ongeleela ūmanyi nthīnī wakwa.'

قَطَعَ اللَّهُ إِلَيْكَ الْخَبَرَ وَلَا تَجْعَلْ بِالْقُرْآنِ
مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْفَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي
عِلْمًا ⑫

116.Na nīw'o Ithyī nītweekīlīte ūtianīo na Atamu mbee, Indī we nīwoolilwe, na Ithyī nītwoonie vate kīlelelo kya kūlea kwīw'a nthīnī wake.

وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَى آدَمَ مِنْ قَبْلِ نَسِیَ وَلَمْ يُجِدْ
لَهُ عَزْمًا ⑬

LUKU 7

117.Na yīla Ithyī twamatavisye alaīka, 'Mwīnyivīsyei Atamu,' na onthe nīmamwīnyivīsye. Indī Iivilisi ndaaīnyivya. We nīwaleile.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدِي لِآدَمَ فَسَجَدَ إِلَّا إِبْلِيسَ
أَبَى ⑭

118.Indī Ithyī nītswamūtavisye, 'We Atamu, ūū nī mūmaitha waku, na wa kīveti kyaku; kwa ūu, mūikaeke amūlūngye inyw'elī kuma mūūndanī, ndūkese kūkwatwa nī kyevea;

فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا
يُخْرِجُكَمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشَاءُ ⑮

123. Na Indī Mwāi wake nīwamūnyuvie
we *kwoondū wa īnee Yake* na
nīwamwelekele we na *tei* na
nīwamūtongoesye we.

ثُمَّ اجْتَبَيْهِ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَى ۝١٢٣

124. Ngai amea, 'Umai vaa, inyw'elī,
kuma vaa, amwe menyu me amaitha ma
ala angī. Na ethwa ūtongoi ūkooka
kwenyu kuma Kwakwa, ūla Indī, ona
wīva ūkaūatīla ūtongoi wakwa, we
ndakathyoeke ona ndakethwa na kyeve.

قَالَ اهْبِطْ مِنْهَا جَنِينًا بِعَضَمٍ بَعْضٍ عَدُوٌّ قَاتَا
يَا بَيْتَكُمْ قَتَى هَدَى ۝ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا
يُضِلُّ وَلَا يَشْقَى ۝١٢٤

125. Indī ūla ūkaalyūka na kūtia
Ulilikany'o, Wakwa, thayū wake
ūkeethwa wī wa thīna na Mūthenyanī wa
Uthayūūkyo Ithyī tūkamūthayūūkyo e
kīlalinda.'

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا
وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى ۝١٢٥

126. Nake akakūlya, 'Mwāi wakwa, We
wanthayūūkyo nī kīlalinda nīkī, na *mbee*
nīnoonaa nthī?

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيرًا ۝١٢٦

127. Ngai akamūsūngīla, 'Uu nīw'o kwāi
na yīkala; Mīsoa Yaitū nīyookie kwaku
we na we ndwaamīnenge ndaīa; na ota
ūu we ndwīnengwe ndaīa mūthenyanī
ūū!

قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ آيَاتُنَا فَنَسِيَتْهَا ۝ وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ
تُنْسَى ۝١٢٧

128. Na ūu nīw'o Ithyī tūmūtuvaa we ūla
mwanangi na ūtamītkīlaa Mīsoa ya
Mwāi wake; na ūsilīlo wa Itunī nī mwai
mūno, vate nzika, na nī wa kwīkalaa.

وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ
وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشدُّ وَأَبْغَى ۝١٢٨

129. Mo nomaamanya nī nzyāwa syīana
ata ila Ithyī twasyanangie mbee woo, ala

أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمَا أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَتَشَوَّنَ فِي مَسْكِدِهِمْ ۝ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي
الْبَصَرِ ۝١٢٩

yu mangangaa maanzoni moo? Nthini
wa undu uo vate nzika, ve Syama
kwoondū wa asu ala manengetwe kiliiko.
3

LUKU 8

130. Na takethwa ti kwoondū wa ndeto
ila yaminthe kutongosya kuma kwa
Mwai waku, na ivinda yiw'awe, Usililo
woo withwa utōaa.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ دَامًا زَاجِلٌ
فُتِحَتْ ۞

131. Ithiwa na umitsyo indī nūndū wa
undu mo meūneena na mūtafe Mwai
waku na ndala Syake mbee wa kuma
kwa syua na mbee wa kuthūa kwayo; na
mūtafe We mavinda ma utukū na
ilungunī sya mūthenya, nkana we
utonye kwona utanu wa w'o.

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ
طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ
فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ۞

132. Na ndūkaiketee syindū imwe ila
ithyī tūmanengete andū ma ivila imwe
kati woo nkana maitanīe kwa ivinda
ikuvī nthini wa nthi Ino, nkana tūtonye
kūmatata nasyo. Na kyaūya kya Mwai
waku nī kīseo mbee na nkikālaa.

وَلَا تَسُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ
زُخْرَءَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا لَنَنْفِثَنَّهُمْ فِيهِ وَرَنَّاكَ
حَيْرًا وَابْقَىٰ ۞

133. Na we mathing'itsye andū ma
nyūmba yaku Mboya, na lūma nthini
wayo. Ithyī tūiūkwītya we kyaūya, Ithyī
Nithyī tūnenganae kwoondū waku we.
Na mūminūkīlyo nī kwoondū wa
ūlūngalu.

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا تَسْأَلْكَ
رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ ۞

³ mūnda nomūvaka mamanyike ta kī nthimo
metaphorically kwasya kūmantha wivitho kana
kwilingya uungu wa ūkeo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na ūu nīw'o vyū Atamu weekie kwīanana
na Kulani vala vawetetwe ūtheini kana Ngai We-
Mwene nīwamūmanyīsye we ndeto ila itonya
kūmūvetanga we kuma ivityoni yake na kwoondū
wa kwīw'a ndeto isu, Ngai nīwamwelekele we
vamwe na tei na ūkeo.

134.Namo maasya, 'Nĩkĩ we ndatũeteae ithyĩ Kyama kuma kwa Mwĩai wake?' Vo vayaaũka kwoo ũkũsĩ mũtheu nthĩnĩ wa maũndũ ala me nthĩnĩ wa Maandĩko Matheu ala ma mbee?

وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِآيَةٍ مِنْ رَبِّهِ أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ
بَيِّنَةٌ مَا فِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٣٤﴾

135.Na takethwa Ithyĩ nĩtwamanangĩte mo na ũsilĩlo mbee wa yo vate nzika mo methwa maisye, 'Mwĩai waitũ, waleile kũtũetee Mũtũmwa nĩkĩ nũndũ ithyĩ twĩthwa twaatĩte mĩao Yaku mbee wa tũtananyivw'a na kũsonokw'a?

وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ مِنْ قَبْلِهِ لَقَالُوا رَبَّنَا
لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ
أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَى ﴿١٣٥﴾

136.Asya, 'Kĩla ũmwe nĩweteete; kwa ũu, inyw'ĩ eteelai, na mũkamanya andũ ala ma nzĩa ya w'o naaũ na ala maatĩtaa ũtongoi wa w'o.'

قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبِّصُوا فَتَسْتَعْلِمُونَ مَنْ أَضَلَّ
فِي الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى ﴿١٣٦﴾

8.Na Ithyĩ tũyaatũma ona Omwe ta Atũmwa mbee waku ateo aũme ala twamatwafe movuany'o. Kwa ũu makũlyei asu ala mesi maandĩko matheu nesa, ethwa inyw'ĩ mũyĩsĩ.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ فَسُئِلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑧

9.Na Ithyĩ tũyaamanenge mo mĩĩ Itaisaa lĩu, ona mayaĩ ma kwĩkala thayũ tene na tene.

وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ⑨

10.Ithyĩ ĩndĩ, nĩtweanĩsyee ũtianĩo Witũ kwoo; na Ithyĩ nĩtwamatangĩle mo na asu ala twendie; na nĩtwamanangie eki-ma-naĩ.

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْبَاقِينَ ⑩

11.Ithyĩ yu nĩtũmũtheesye inyw'ĩ Ivuku yĩla nthĩnĩ wayo ve maũndũ onthe ala inyw'ĩ mũtonya kwenda kwoondũ wa ũtao wenyu; inyw'ĩ ĩndĩ nomũkamanya?

هُ لَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رِسَالَتَيْنَا فِيهِ ذِكْرُنَا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ⑪

LUKU 2

12.Na nĩ mĩsyĩ yĩana ata ĩla yeeke mavĩtyo ĩla Ithyĩ twamyanangie vyũ, na Ithyĩ twookĩlya andũ angĩ ĩtina wayo!

وَكَمْ قَصَبْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَأَنْشَأْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا آخَرِينَ ⑫

13.Na yĩla mo masamie ũsilĩlo Witũ, we nĩmambĩlĩlye kũsemba maũkĩĩte.

فَلَمَّا أَحَسُّوا بَأْسَنَا إِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَ ⑬

14.'Mũikassebe, ĩndĩ syokai motanunĩ menyu ala inyw'ĩ mwamatanĩaa mũno, na syĩkalonĩ syenyu nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũetwe kwa ũtao.

لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُوا إِلَى مَا أُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسْكِنَتُمْ تَعْلَمُونَ ⑭

15.Mo maisye, 'Woo nĩ witũ, ithyĩ twaĩ eki-ma-naĩ ow'o!

قَالُوا يَٰوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ⑮

16.Na ũũ ndwaaeka kũtw'ĩka kĩĩo kyoo kũvika yĩla Ithyĩ twamaĩmĩie nthĩ, matw'ĩkĩthĩtw'e ta mũu.

فَمَا زِلْنَا تِلْكَ دَعْوَاهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ⑯

17.Na Ithyi tūyaaŭmba matu na nthi na syonthe ila syi katĩ wasyo syeli na iŭthaŭ.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَابْنَيْنَا لِعَيْنٍ ۝۱۷

18.Takethwa ithyi nĩtwendie kŭmantha iŭthaŭ, Ithyi vate nzika, twiŭthwa twayonie nthini wa ila Ithyi twina syo Ithyi ethwa Ithyi twaĩ na yĩka ya kĩndŭ ta kyu ona vanini.

لَوْ أَرَدْنَا أَنْ نَتَّخِذَ لَهُمْ آلَاءَ تَتَّخِذُهُ مِنْ لَدُنَّا ۖ إِنْ كُنَّا فَعَالِينَ ۝۱۸

19.Aiee, Ithyi twiĩĩlaa w'o iŭlŭ wa ŭvũngũ na w'o niwanangaa mŭtwe wa w'o, na nĩwanangĩkaa. Na woo nĩ wenyu nũndũ wa maũndũ ala inyw'i mŭmũwetanĩasya Ngai namo.

بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ يَذْمُهُ قَوَادِ ۖ هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمُ الْوَيْلُ مِنْ أَنْصِفُونَ ۝۱۹

20.Ula wonthe ona wĩva wĩ iŭtunĩ na iŭlŭ wa nthi nĩ Wake. Na asu ala me mbee Wake maivũthasya kŭmũthaiŭtha We, ona mainoaa.

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ۝۲۰

21.Mo nĩmamũtaĩaa ŭtukũ na mũthenya na maileelaa.

يَسْتَحْسِرُونَ الْيَلَّ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ۝۲۱

22.Mo nĩmosete ngai kuma iŭlŭ wa nthi iŭla iŭthayũũkasya akw'ũ?

أَمْ اتَّخَذُوا إِلَهًا مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ ۝۲۲

23.Takethwa nĩveethĩĩtwe katĩ wa syeli iŭu na nthi ngai eka Ngai Mwene Vinya W'onthe, syo iŭndĩ syeli matu na nthi syiŭthwa syeethiwe na kĩthokoo. Ngai Mwene Vinya W'onthe iŭndĩ nataĩwe, Mwĩai wa Kĩvĩla-Kya-Usumbĩ, iŭlŭ wa ŭndũ mo mawetaa.

لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ۝۲۳

24.We ndatonya kũkũlw'a iŭlŭ wa ŭndũ We wĩkaa, iŭndĩ mo makakũlw'a.

لَا يَسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ ۝۲۴

25.Mo nĩmosete ngai ŭtee Wake We? Asya, 'Etei ŭkũsĩ wenyu. Yĩ nĩ Ivuku ya asu ala me vamwe nakwa, na Ivuku ya asu ala maĩ mbee wakwa ' Aiee,

أَمْ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ ۝۲۵

aingĩ mūno moo mayĩsĩ ūla w'o, na kwa ūu, nĩmaalyŋka.

26.Na Ithyĩ tūyaamŋtŋma Mŋtŋmwa mbee waku Indĩ Ithyĩ nĩtwamŋvuanĩsye we tŋkyasya, 'Vai Ngai ateo Nyie; kwa ūu, nthaithei Nyie nĩnyioaka.

27.Na mo maasya, 'Ngai-Wa-Ulau nĩwĩyosee mwana We-Mwene.' We nĩ Mŋtheu. Tiw'o mo nĩ athŋkŋmi ataĩku tŋ.'

28.Mo maineena mbee wa We ataneenete, na mo mekaa na mwĩao Wake tŋ.

29.We nĩwĩsĩ maŋndŋ ala me mbee woo na ala me ĩtina woo, na mo maithaithanaa ateo ūla We-Mwene ŋmwĩtĩkĩlaa, namo mathŋkŋmaa mesŋvĩte kwoondŋ wa w'ia Wake.

30.Na ūla ona wĩva woo ŋtonya kwasya, 'Nyie nĩ Ngai ŋtee Wake,' Ithyĩ tŋkamŋiva na Ngiena. Uu nĩw'o Ithyĩ tŋmaĩvaa eki-ma-naĩ.

LUKU 3

31.Mo alei nomonaa kana nthĩ na matu syaĩ mbumbu ŋmwĩ kwatene, Indĩ Ithyĩ twaithaany'a? Na Ithyĩ nĩtwaseŋvisye kĩla kĩndŋ kĩ thayŋ kuma kĩw'ŋnĩ. Indĩ mo nomaketĩkĩla?

32.Na Ithyĩ nĩtŋseŋvĩtye ĩlma nŋmu tŋlŋ wa nthĩ ndĩkese kŋthingitha vamwe namo; na nthĩnĩ wayo Ithyĩ nĩtŋseŋvĩtye nzĩa nthanthau, nĩkana mo matonye kŋtongew'a nesa.

هَذَا ذِكْرُ مَنْ قَبْلِي وَذِكْرُ مَنْ قَبْلِي بَلْ أَكْثَرُهُمْ

لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٦﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ

أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٧﴾

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ عِبَادٌ

مُكْرَمُونَ ﴿٢٨﴾

لَا يَسْخَرُونَ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ

إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُقَضَّ وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ ﴿٣٠﴾

وَمَنْ يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّي إِلَهٌ مِنْ دُونِهِ فَقَدْ لَكَ عَذَابٌ

بِئْسَ جَهَنَّمٌ كَذَلِكَ تَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٣١﴾

أَوَلَمْ يَرِ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا

رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ

أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٢﴾

وَجَعَلْنَا فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا

فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣٣﴾

33. Na Ithyĩ nĩtũseũvĩtye ĩtu ta kĩala, kĩsũvĩĩku nesa; ĩndĩ mo nĩmaalyũkaa makaitia Syama syayo.

وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ
آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٣﴾

34. Na We nĩ ũla woombie ũtukũ na mũthenya, na syua na mwei, kĩla kĩmwẽ kĩvingilitĩte kilingenĩ *kyakyo*.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ الْإِنْسَانَ وَالنَّهَارَ وَاللَّيْلَ
الْقَمَرَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٤﴾

35. Ithyĩ tũyaamũnenge mũndũ ona wĩva thayũ wa tene na tena mbee waku we. Ethwa ĩndĩ we ũkakw'a, mo makekala vaa tene na tene?

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ قَبْلِكَ الْخُلْدَ أَفَإِنْ مِتَّ
فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿٣٥﴾

36. Kĩla thayũ ũkasama kĩkw'ũ; na Ithyĩ nĩtũmũimĩthasya inyw'ĩ na ũthũku na ũseo kwa nzĩa ya ũtato. Na Kwitũ nĩkw'o inyw'ĩ mũkatũngwa.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةً ۚ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾

37. Na yĩla alei makwona we, nĩmaũvũĩaa we ngũĩ tũ. Mo *makũlasya*, 'Uu nĩwe ũwetaa ngai syenyu naĩ?' Oyĩla mo nĩmo ene ala maleaa na *kĩũthya* kũwetwa kwa Ngai-Wa-Ulau.

وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَخَذُوكَ إِلَّا هُزُوءًا
أَهْلًا الَّذِي يَذْكُرُ إِلَهُكُمْ ۚ وَهُمْ يَذْكُرُونَ التَّحْنِ
هُمْ كَهَرُونَ ﴿٣٧﴾

38. Mũndũ ombĩtwe na mĩtũkĩ. Nyie kwa ũla w'o ngamwony'a Syama Syakwa ĩndĩ mũikangũlye Nyie nikalaate.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ۚ سَآوِرِكُمْ آيَاتِي فَلَا
تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٨﴾

39. Namo makũlasya, 'Kyathĩ kĩĩ *kĩĩkeanĩw'a* ĩndĩ, ethwa we wĩ wa w'o?'

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾

40. Takethwa alei nĩmamanyie tũ ĩvinda yĩla matakethĩwa matonya kũsĩĩla mwaki kuma mothyũnĩ moo kana kuma mĩlongonĩ yoo, na mo maikatetheew'a!.

لَوْ يَعْلَمُ الَّذِينَ كَفَرُوا حِينَ لَا يَكْفُونُ عَنْ وُجُوهِهِمُ
النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُبْصَرُونَ ﴿٤٠﴾

41. Aiee, w'o ũkamaumĩĩĩla tũũ woo mateũmánya na w'o ũkamavũavũany'a mo vyũ; na maikethwa matonya

بَلْ تَأْتِيهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا
وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٤١﴾

kUt0ngIthya, ona mo maikanengwe
Ivinda.

42.Na ow'o At0mwa nImavUfwe ngUf
mbee waku, IndI amwe katI wa ala
mavUfaa ngUf nImamathyU0l0kile asu
moo ala mavUthasya.

وَلَقَدْ اسْتَهْزَيْ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَخَافَ بِالْبَلَدِينَ
سَخَّرُوا مِنْهُمْ أَمْكَانًا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٦٠﴾

LUKU 4

43.Asya, 'N00 0la 0tonya k0rn0s0vfa
inyw'I 0tuk0 na mUthenya vala ve Ngai-
Wa-Ulau?' IndI mo nImaaly0kaa
makauma 0lilikanonI wa MwIai woo.

قُلْ مَنْ يَكْلَأُكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ
بَلْ هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٦١﴾

44.Mo mena ngai ona Imwe Ila Itonya
kUmasUvIana NaitU? Syo iitonya
kwItetheesya syo mbene ona iitonya
kwIw'anIthw'a NaitU nI mUndU ona
Umwe.

أَمْ لَهُمُ إِلَهَةٌ تَنْعُهُمْ مِنْ دُونِنَا لَا يَسْتَطِيعُونَ
نَصْرَ أَنْفُسِهِمْ وَلَا هُمْ قِتَالًا يُصْجَبُونَ ﴿٦٢﴾

45.Aiee, IthyI nItwamanengie asu na
maaIthe moo syIndU nzeo sya nthI mo
kUvika thayU wamaasavfa mUno mo.
Mo nomonaa kana ithyI nItUmIthokeete
nthI tUkImInyivya mIvakanI yayo? Mo
IndI, nImatonya kUtw'Ika asindi?

بَلْ مَتَّعْنَا هَؤُلَاءِ وَآبَاءَهُمْ عَمَّا ظَالَمَ عَلَيْهِمُ
الْعُمُرُ أَفَلَا يَرَوْنَ أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ نَنْقُصُهَا
مِنْ أَطْرَافِهَا إِنَّهُمْ لَافْطَبُونَ ﴿٦٣﴾

46.Asya, 'Nyie ndiUm0kaany'a inyw'I
IndI nI kwIlanana na 0vuany'o mUtheu.'
IndI ala mate matU maitonya kwIw'a
wItano yIla mo meUkaanw'a.

قُلْ إِنَّمَا أُنذِرُكُمْ بِالْوَحْيِ وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ
الدُّعَاءَ إِذَا مَا يُنَادُونَ ﴿٦٤﴾

47.Na ona mIvevo ya 0silIlo ya MwIai
waku Ikamakiita mo, vate nzika, mo
nIkUfa, 'Woo nI witU! Ow'o, ithyI twaI
eki-ma-naI.'

وَلَيْنَ فَتَسْتَهْزِئُهُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ
يُونُسًا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٦٥﴾

48.Na IthyI tUkaseUvya ithimi sya w'o
sya 0l0ngalu kwoondU wa M0thenya wa
UthayU0kyo nIkana kIla thayU

وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقُسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا نَظْلُمُ
نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ
أَبْتَنَّا بِهَا وَكُفَى بِهَا حَسِيبِينَ ﴿٦٦﴾

ndOkavItfw'e ona vanini. Ona ethwa nI
 ūito wIana wa kaveke ka kalandalI,
 IthyI tūkaumIlya. Na IthyI nItwIanIe
 kwIthwa ta atali.

49.Na IthyI nItwamŪnengie Mose na
 Aluni KIvathŪkany'a na Kyeni na
 KIililikany'a kwa ala alŪngalu,

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءً
 وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ۝٤٩

50.Asu ala mamŪkIaa MwIai woo
 kImbithini, na ala maŪkIaa ūla Saa wa
 Utw'io.

الَّذِينَ يَحْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ مِنَ السَّاكِرَةِ
 مُشْفِقُونَ ۝٥٠

51.Na kII nI KIililikany'a kIathime kIIa
 IthyI tūkIttheetye, inyw'I IndI,
 nImŪūkIIea?

لَقَدْ هَدَيْنَا لُقْمَانَ سَبِيلًا ۚ وَهُذَا لِرَبِّكُم مِّبْرَكٌ أَنزَلْنَاهُ فَأَقَاتَكُمُ لَهُ مَنَّادُونَ ۝٥١

LUKU 5

52.Na mbee wa kII IthyI nItwamŪnengie
 Avalamu ūtongoi wake na IthyI
 nItwamwIsI we nesa.

وَلَقَدْ آتَيْنَا إِبْرَاهِيمَ رُشْدَهُ مِن قَبْلُ وَكُنَّا
 بِهِ عَلِيمِينَ ۝٥٢

53.YIla we wamatavisye Ithe wake na
 andŪ make, Ino nI mIvw'anano myaŪ
 inyw'I mŪmIkwaItIye mŪno?

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هَذِهِ السَّمَاثِيلُ الَّتِي
 أَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ۝٥٣

54.Mo nImasŪngIie, 'IthyI tweethIie
 maaIthe maitŪ maimIthaitha yo.'

قَالُوا وَجَدْنَا آبَاءَنَا لَهَا عِبْدِينَ ۝٥٤

55.Nake amea, 'Ow'o, inyw'I inyw'I-
 ene oŪndŪ ūmwe na maaIthe menyu
 nImwIthItIwe nthInI wa Ivityo yI
 ūtheinI.'

قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝٥٥

56.Mo mamŪkŪlya, 'We ūtūetee ithyI
 w'o wa w'o kana we wI ūmwe wa ala
 mavŪaa ngŪI?'

قَالُوا أَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِبِينَ ۝٥٦

57.We amasŪngIie, 'Aiee, MwIai wenyu
 nI MwIai wa matu na nthI, We Ula

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي

wasyŭmbie syo; na Nyie nĩ ŭmwe wa
asu ala mena ŭkŭsĩ wa ŭu.

فَطَرَهُنَّ ۖ وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٨﴾

58.'Na Nyie nĩvĩta na Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Nyie vate nzika,
nĩngŭsŭanĩa ŭlŭ wa mĩvw'anano yenyu
ĩtina inyw'ĩ mwamina kŭthi na
mwathelekelya.'

وَقَالُوا لَا كَيْدَ لَنَا أَصَاكُمْ بَعْدَ أَنْ نُوَلِّيَا
مُدْبِرِينَ ﴿٥٩﴾

59.Kwa ŭu, we nĩwamĩtŭlangile ilungu
yonthe ateo ŭla waĩ mŭnene katĩ wayo,
nĩkana mo matonye kŭsyoka kwa
makŭlyo.

يَجْعَلُهُمْ جُدًّا إِذَا الْكَيْدُ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿٥٩﴾

60.Mo makŭlya, 'Ula wĩkĩte ngai sitũ ŭũ
nũũ? Vate nzika, we nokũvika ethwe e
mwĩki-wa-naĩ.

قَالُوا مَنْ فَعَلَ هَٰذَا بِآلِهَتِنَا إِنَّهُ لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٦٠﴾

61.Mo maisye, 'Ithyĩ nĩtwamwĩw'ie
mwanake ŭmwe aimĩneena yo naĩ, we
etawa Avalamu.'

قَالُوا سَعَيْنَا فَمَنْ يَمْلِكُ لَهُمْ يُقَالُ لَهُ ۖ إِبْرَاهِيمُ ﴿٦١﴾

62.Namo maasya, 'Mũetei ĩndĩ mbee wa
metho ma andũ, nĩkana mo methwe na
ŭkŭsĩ.'

قَالُوا فَأَتُوا بِهِ عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿٦٢﴾

63.Na ĩndĩ mo mamũkŭlya Avalamu,
'We nue Ula wĩkĩte ngai sitũ ŭũ, we
Avalamu?'

قَالُوا ۖ أَنْتَ فَعَلْتَ هَٰذَا بِآلِهَتِنَا يَا إِبْرَاهِيمُ ﴿٦٣﴾

64.We asũngĩe, 'Iĩ, vate nzika mũndũ
mũna nĩwĩkĩte ŭu. Vaa ve ŭla mŭnene

قَالَ بَلْ فَعَلَهُ بَدٌ كَيْدُهُمْ هَٰذَا فَذَرُوهُمْ إِن
كَأُنَا بِنَطْقُونَ ﴿٦٤﴾

OnUOtal'ihw'a. Indī mīkūlyei yo ethwa nītonya kūneena. ^{1*}

65.Na Indī mo nīmeelekanīle mūndū na ūla ūngī na maasya, 'Inyw'ī ene vate nzika, mwī Ivityonī.'

66.Na mītwe yoo *yakumanhwa' a nthī nī nthoni na mamwā*, 'Kwa ūla w'o, we nīwīsi nesa kana yo ndīneena.'

67.Avalamu amakūlya, 'Inyw'ī Indī mūthaihaa vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe ila itamūtandīthīasya kīndū ona vanini kana kūmwīka naī?

68.Nthoni syīthwe tūlū wenyu na ila inyw'ī mūthaihaa vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe! Inyw'ī Indī nomūkamanya?'

69.Mo maisye, 'Mūvīvyei na tetheesyai ngai syenyu, *ethwa inyw'ī nīmūtwīte kwīka ūndū ona wīva.*'

فَرَجَعُوا إِلَى الْأَنْفُسِ فَقَالُوا إِنَّكُمْ أَنْتُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٦٥﴾

ثُمَّ نَادُوا عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَؤُلَاءِ

يَنْطِقُونَ ﴿٦٦﴾

قَالَ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ

شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٧﴾

أَفَبِعِلْمِكُمْ وَلِيَا تَعْبُدُونِ مِن دُونِ اللَّهِ أَفَلَا

تَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾

قَالُوا احْزِقُوهُ وَانصُرُوا إِلَهُنَّ إِن كُنْتُمْ فاعِلِينَ ﴿٦٩﴾

¹ *Aalyūli amwe ow'o nīmelelūkaa ūalyūlo wa mūsoa ūū maikīa kana ūu nūtonya kūmūtw'īkīthya Avalamu ta mūkengani. Ow'o ti mūvw'anano ūla mūnene waanangīte mīvw'anano tīa mīnini Avalamu mwene nīwe weekie ūu. Kwoondū wa ūu, kwasya kana Avalamu nīwe waisye, 'ūū nīw'o mūnene woo; kwīthīwa kwī kūthūku na nī kūmwīlīla Avalamu ūvūngū. Kwa ūu, nīkwāllīte nī kūmanyīka kana, kūyal kūlea kūandīkīka Indī nī ūkany'o wī vinya. Mavinda amwe kīndū nīkīthīawa kī ūtheinī mūno kwa mūndū kwītkīla ūvoo ta ūsu. Ithī nītwītkīlaa kana Avalamu nīwe waneenie atena kīlelelo ona vanini kya kūmathyoekya mo Indī kwa nzīa ya ngaanāno yī vinya tūlū wa ūvūngū wa mūtkīto woo. Ūu nīw'o mo moosie ūvoo ūsu. Mamina kūmwīw'a Avalamu, vai ona ūmwe waasyoka kūmwīta mūkengani. Indī kwīanana na Kulani Ntheu, yo yal nguthu ya kūsīsyā maūndū ma nthīnī ala maingītw'e kūmanya ūtumanu wa mūtkīto woo. Undū ūū nūtheetw'e nesa nī mīsoa īno sīsyā mūsoa wa 65-68. Na īngī nī kwāllītwē nī kūlīlīkanwa kana mbee wa kīko kīī, Avalamu mwene nīwaetete mbee wa andū ūtw'io wake wa kūmyananga mīvw'anano yoo sīsyā mūsoa wa 58.

70. Ithyĩ twaisye, 'We Mwaki, ithwa wĩ mũvoo na ithwa wĩ umo wa mũuo kwoondũ wa Avalamu.'

قُلْنَا يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْٓ اٰتٰىكَ الْكِتٰبَ اٰتٰىكَ الْوَحْيَ وَتَكْفُرُ ۚ

71. Namo nĩmamanthĩte nzĩla ya kũmwĩka naĩ we, ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamatwĩkĩthisye mo kwĩthwa ala maĩ na wasyo mũnene vyũ.

وَاَرَادُوْا بِهٖ كَيْدًا فَجَعَلْنٰهُمْ الْاٰخِسِرِيْنَ ۝۱۱

72. Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩĩe we na Loto na twamaete nthĩ mo ĩla Ithyĩ twamĩathimie kwoondũ wa mbaa-andũ.

وَنَجِّنٰهُ وَاَوْطٰٓآءُ الْاَرْضِ الَّتِيْ بَرَكْنَا فِيْهَا لِّلْعٰلَمِيْنَ ۝۱۲

73. Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Isaaka na mwĩsũkũũe, Yakovo, na onthe twamatwĩkĩthya andũ alũngalu.

وَهَبْنَا لَهٗ اِسْمٰٓءَ وَيٰٓعْقُوْبَ نٰفِلَةً وَّوَكْلًا ۚ جَعَلْنٰا صٰلِحِيْنَ ۝۱۳

74. Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩthisye mo atongoi ala mamatongoesye andũ kwa mwĩfao Witũ, na Ithyĩ nĩtwatwaie ũvuany'o kwoo tũimeyĩĩĩa kwĩka mawĩa maseo, na ũsyĩĩsyia wa Mboya, na kumya nthembo. Namo maĩ athaithi Maitũ twĩ ithyoka.

وَجَعَلْنٰهُمْ اٰيَةً يَّهْدُوْنَ بِاَمْرِنَا ۚ اَوْحَيْنَا اِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرٰتِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَآتٰاَ الزَّكٰوةَ وَكَانُوْا اٰتٰاَ عٰبِدِيْنَ ۝۱۴

75. Na Loto Ithyĩ nĩtwamũnengie ũĩ na ũmanyi. Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩĩe we kuma nthĩĩĩ wa mũsyĩ ũla weekie mothatyo. Ow'o mo maĩ athe na andũ mbaa-matũ.

وَاَوْطٰٓآءُ اٰيٰتِنَا حُلُمًا ۚ عَلَّمْنَا وَنَجِّنٰهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِيْ كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبِيْثَ ۚ اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمَ سُوْٓءٍ فٰسِقِيْنَ ۝۱۵

76. Na Ithyĩ nĩtwamwĩĩĩĩĩle we nthĩĩĩ wa tei Witũ; vate nzika, we aĩ ũmwe wa ala alũngalu.

۞ وَادْخَلْنٰهُ فِيْ رَحْمَتِنَا ۚ اِنَّهٗ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝۱۶

LUKU 6

77. Na lilikanai yĩla Noa watũĩĩe Ithyĩ-tene, na Ithyĩ nĩtweew'ie mboya yake na nĩtwamumisye we na andũ ma nyũmba yake kuma thĩnanĩ mũnene.

وَنُوْحًا اِذْ نَادٰى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهٗ فَنَجَّيْنٰهُ وَاَهْلَهٗ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيْمِ ۝۱۷

78.Na Ithyĩ nĩtwamũtetheesye we Tũlũ wa andũ ala maleile Syama Siitũ. Vate nzika, mo maĩ andũ athe; kwa ũu, Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisye kĩw'ũ mo onthe.

وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ۝

79.Na lilikanai Ndaviti na Solomoni yĩla mo maumisye motwio. Tũlũ wa imea ila malondu ma andũ maĩte mũũndanĩ ũtukũ; na Ithyĩ twaĩ ngũĩ ya ũtw'io woo.

وَدَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَخْلُكْنَ فِي الْحَرْبِ إِذْ
نَفَسْتُمْ فِيهِ غَمُّ الْقَوْمِ وَكُنَّا لَهُمْ شَهِيدِينَ ۝

80.Ithyĩ nĩtwamũnengie Solomoni ũmanyi wa w'o wa ũvoo ũsu na kĩla ũmwe woo Ithyĩ twamũnengie ũĩ na ũmanyi. Na Ithyĩ nĩtwasyĩw'ĩthisye iĩma na nyũnyi sya yayaya kũtanĩa ndaĩa sya Ngai Mwene Vinya W'onthe vamwe na Ndaviti. Na Nithyĩ twĩkaa maũndũ onthe ta asu.

فَفَقَّهُنَّهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَرَأَوْ
سَعْنَنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالِ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرُ وَكُنَّا
فِيهِمْ ۝

81.Na Ithyĩ nĩtwamũmanyĩsye we kũseũvya itonyeo sya kĩlaa sya kaũ kwoondũ wenyu, nĩkana syo itonye kũmũsiĩla inyw'ĩ vinya wa ala angĩ nthĩnĩ wa kaũ wenyu. Indĩ inyw'ĩ nomũtũngaa mũvea?

وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لْتَفْتَحُكُمْ وَفَن
بِأَسْكُمُ فَهْلَ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ۝

82.Na Ithyĩ nĩtwakĩyĩlaĩe kĩseve kĩ vinya kĩmwiw'e Solomoni. Kyo nĩ kyautanie kwelekela nthĩ ĩla twaathimĩte. Na Ithyĩ twĩna ũmanyi wa syĩndũ syonthe.

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى
الْأَرْضِ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ
ظَالِمِينَ ۝

83.Na Ithyĩ nĩtwameyĩlaĩe athambĩi ala anene kũmwiw'a we ala mathambĩaa kwoondũ wake, na kwĩka wĩla ũngĩ ũtee wa ũsu; na Nithyĩ Ala mamaũngamĩe mo.

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ
عَمَّا دُونَ ذَلِكَ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِيِينَ ۝

84.Na lilikanai Yovu yĩla wamwĩkaĩlile Mwĩai wake, akyaasya, 'Thĩna nũngwatĩte nyie, na We Nue Usũtwe nĩ

وَأَنبُوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسْنِيَ الثُّرَاثِ وَأَنْتَ
أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ۝

tei wa onthe katī wa onthe ala
mew'anīaa tei.

85.Kwa ūu, Ithyī nītwew'ie mboya yake na twavetanga thīna ūla we waī naw'o, na Ithyī nītwamūnengie andū ma nyūmba yake na angī ota ūu vamwe namo, ta tei kuma Kwitū, na ta ūlilikany'o kwa athaithi.

86.Na *lilikanai* Isumaeli na, na Enoko Idris na Esikieli *Dhul Nun*. Onthe maī katī wa omīīsyā.

87.Na Ithyī nītwametīkīlīlye mo nthīnī wa tei Witū. Vate nzika, mo maī katī wa ala alūngalu.

88.Na *lilikanai* Yona *Dhul-Nun*, yīla we waendie ena ūthatu. Na we nīwasūanīe kana Ithyī tūikamwīw'īthya kyeve. Indī īfndīnī sya kīvindu we nīwālie akyasya, 'Vai Ngai ateo We, We wī Mūtheu. Ow'o, Nyie nīnīthīītwē nī katī wa eki-ma-naī.'

89.Kwa ūu Ithyī nītwew'ie mboya yake na twamumya we thīnanī. Na ūu nīw'o Ithyī tūmatwaa etīkīlī.

90.Na *lilikanai* yīla Sakalia wamwīkaīlīle Mwīai wake akyasya, 'Mwīai wakwa, ndūkandeke nyie nde kaana, na We Nue Ula-Mūseō Vyū katī wa atīwa.'

91.Kwa ūu Ithyī nītwew'ie mboya yake na nītwamūnengie Yoana *Yahya* na twamūvoesyā mūka. Mo nīmakīlanasya mūndū na ūla ūngī nthīnī wa kwīka mawīa maseo, namo nīmatwīkaīlīle Ithyī

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضِرٍّ وَأَيْنَهُ أَهْلُهُ
وَمَثَلَهُمْ فِي عَمَلِهِمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَذُكْرَى
لِلْعَبِيدِينَ ﴿٥٥﴾

وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ
الضَّالِّينَ ﴿٥٦﴾

وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الضَّالِّينَ ﴿٥٧﴾

وَذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاطِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ
عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
سُبْحَنَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْعَمْرِ وَكَذَلِكَ
نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٩﴾

وَذُكْرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ لَا تُدْرِنِي قَرْدًا
وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٦٠﴾

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَى وَأَصْلَحْنَاهُ
زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَ
يَذُكَّرُونَ رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خُشِعِينَ ﴿٦١﴾

mena wĩkwatyo na w'ia, na
nĩmeeniyivise mo ene mbee Waitũ.

92. Na *lilikanai* kĩla kĩveti kyasũvĩe
ũthei wakyo; kwa ũu Ithyĩ nĩtwavevee
nthĩnĩ wakyo ndeto Yaitũ na
nĩtwakĩtwĩkĩthisye kyo na mwana wakyo
Kyama kwa mbaa-andũ.

93. Ow'o, aa nĩmo andũ maku andũ
amwe; na Nyie nĩ Mwĩai wenyu, kwa
ũu, nthaithei Nyie.

94. Indĩ mo nĩmaanĩkĩte katĩ woo ene
nthĩnĩ wa ũndũ woo; na onthe
makasyoka Kwitũ.

وَالَّتِي أَحْصَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهَا مِنْ رُوحِنَا
وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٢﴾

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ
فَاعْبُدُونِ ﴿٩٣﴾

فَإِنْ تَقَاطَعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلُّ إِلَيْنَا رَجُوعٌ ﴿٩٤﴾

LUKU 7

95. Kwa ũu, ũla ona wĩva wĩkaa mawĩa
maseo na nĩ mwĩtĩkĩli, kĩthito kyake
kĩikalea kũkathĩĩwa na vate nzika, Ithyĩ
tũkakĩandĩka.

96. Na w'o nĩ mwĩao ũtaalyũlĩka kwa
mũsyĩ ũla Ithyĩ tũwanangĩte kana mo
maitonya kũsyoka.

97. *Kũkeethwa kũilyĩ ũu* ona yĩla Ngoki
na Makoki makalekw'a na mo
makeekalaata mũno kuma kĩla ũkĩĩĩlunĩ.

98. Na kyathĩ kyaw'o nĩkĩthengee; Indĩ
sisyai, metho ma asu ala matetĩkĩlaa
makamaketea masyaĩsyie na mo
makaasya, 'Woo nĩ Witũ! Ithyĩ! Ow'o,
ithyĩ tũyaasũvĩa ũndũ ũũ; aiee, ithyĩ twaĩ
eki-ma-na!

99. 'Vate nzika, inyw'ĩ na ila mũthaithaa
ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ

فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا
كُفْرَانَ بِنِعْمَةِ رَبِّنَا لَهُ كَيْتُونَ ﴿٩٥﴾

وَحَرَمٌ عَلَى قُرَيْشٍ أَهْلُكُنَّاهُمْ لَئِنْ جَاءُوكُمْ

حَتَّى إِذَا فُتِنْتِ يَا جُوجُ وَمَا جُوجُ وَهُم مِّنْ كُلِّ
حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٦﴾

وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقِّ إِذْ أَخَذَ شَاخِصَةً أَبْصَارُ
الَّذِينَ كَفَرُوا يُؤْنِلُنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِّنْ هَذَا
بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾

إِنَّمَا وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ حَصَبٌ جَبَلٍ
أَنْتُمْ لَهَا وَرِدُونَ ﴿٩٨﴾

ngÜ sya Iia-ya-Mwaki. Inyw'I
inyw' onthe nĩmÜkoka vo.'

100. Takethwa ii nĩsyeeethĩtwe syĩ ngai,
syo iĩthwa syookie nthĩnĩ wayo; na
onthe makekalaa vu nthĩnĩ.

لَو كَانَ هَؤُلَاءَ إِلَهًا مَا وَرَدَّوْهَا وَكُلٌّ فِيهَا خُلَدُونَ ﴿١٠٠﴾

101. Vau nthĩnĩ! Wĩa woo Ükeethwa nĩ
küuma nthĩnĩ wayo navo maikew'a
kĩndÜ kĩngĩ.

لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠١﴾

102. Indĩ tÜÜ wa asu maminĩte kwathwa
ĩtuvi İseo kuma KwitÜ, aa
makavetangwa küasa müno nayo.

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠٢﴾

103. Mo maikew'a kawasya ona kanini
vo; namo makekalaa nthĩnĩ wa mwĩkalo
Üla mathayÜ moo makendaa.

لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ
أَنفُسُهُمْ خُلَدُونَ ﴿١٠٣﴾

104. Ula-Thĩna Münene ndÜkamew'ĩthya
mo kyeva, na alaĩka makakomana namo,
makasya, 'ÜÜ nĩw'o müthenya wenyu
Üla inyw'I mwathiwe.'

لَا يَخْرُجُ لَهُمُ الْفَرْعُ الْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ
هَٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٤﴾

105. Lilikanai müthenya Üla Ithyĩ
tÜkalinga matu tondÜ İthangÜ ya
maandĩko matheu yĩlingawa nĩ
mÜthembi. TondÜ Ithyĩ Twambĩĩĩlye
Ümbi wa mbee, Ithyĩ tÜkaÜtÜngĩĩĩla ota
Üu--- Ütianĩo Üla umanĩte NaitÜ; vate
nzika, Ithyĩ tÜkawĩka w'o.

يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِّ الْمَكْتُوبِ ﴿١٠٥﴾
بَدَأْنَا أََوَّلَ خَلْقٍ ثَعْنِيدَةً وَعَدَّا عَلَيْهَا إِنَّا كُنَّا
فَاعِلِينَ ﴿١٠٦﴾

106. Na Ithyĩ nĩtÜminĩte küandĩka nthĩnĩ
wa Savuli ya Ndaviti, İtina wā Ütao kana
athÜkümi Makwa alÜngalu makatĩwa
nthĩ.

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِن بَعْدِ الذِّكْرِ
أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿١٠٦﴾

107. Nthĩnĩ waw'o, vate nzika, ve
ÜtÜmane wa vata kwa andÜ ala
mamÜthaithaa Ngai.

إِنَّ فِي هَٰذَا لَبَلَاغًا لِّقَوْمٍ عِبِيدِينَ ﴿١٠٧﴾

108. Na Ithyĩ tũĩũtũmĩte we ĩndĩ nĩ ta
ĩnee kwa mbaa andũ onthe.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

109. Asya, 'Vate nzika, nĩkũvuanĩtw'e
kwakwa kana Ngai wenyu nĩ Ngai
Umwe. ĩndĩ inyw'ĩ mũkeenyivya?'

قُلْ إِنَّمَا يُؤْتِي إِلَىٰ آتَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ ۚ
فَهَلْ أَنْتُمْ مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٩﴾

110. ĩndĩ mo masyoka ĩtina, asya, 'Nye
nĩnĩmũkaanĩtye inyw'ĩ inyw'onthe ũndũ
ũmwe, na Nye ndyĩsĩ kana kĩla inyw'ĩ
mwathĩtwe kĩ vakuvĩ kana kĩ vaasa.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ آذَنْتُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ آذَىٰ
أَقْرَبُ أَمْ يَبْعِدُ مَا تُوعَدُونَ ﴿١١٠﴾

111. Nĩw'o, We nĩwĩsĩ ndeto ĩla
mbumbũle, na We nĩwĩsĩ ĩla inyw'ĩ
mũvithaa.

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١١﴾

112'. Na Nye ndyĩsĩ ĩndĩ ũu nũtonya
kwĩthwa wĩ ũtato kwenyu, na ũtanu wa
ĩvinda tũ.'

وَإِنْ آذَىٰ لَّهُ لَعَلَّةٌ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ
حِينٍ ﴿١١٢﴾

113. We ota ũu aisye, 'Mwĩai wakwa,
We umya ũtw'io wa w'o. Mwĩai waitũ
nĩ Ula-Ngai wa Ulau, Ula ũtethyo Wake
waĩĩte nĩ kũmanthwa tũlũ maũndũ ala
inyw'ĩ mũwetaa.'

قُلْ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ
لَقَدْ عَلَيْنَا مَا تَصِفُونَ ۖ ﴿١١٣﴾

سُورَةُ الْحَجِّ مَدِينَةٍ

٢٢

AL - HAJJ
(WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Inyw'I andũ, mũkĩei Mwĩai wenyu; ow'o kĩtetemo kya nthĩ kya ũla Saa nĩ kĩndũ kĩnene.

3. Mũthenya ũla inyw'I mũkawona, na kĩveti kĩla kĩkwongya kĩkoolwa nĩ kwongya kwa kyo na kĩla kĩveti kĩlito kĩkaumya mũio wakyo; na ũkamona andũ ta amile oyĩla matakethwa manyw'ĩte, ĩndĩ ũsilĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o ũkeethwa wĩ mwai.

4. Na katĩ wa andũ ve ala makaananĩaa ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mate na ũmanyi, na mo maatlĩaa kĩla Satani mbaa matũ,

5. Ula ũtw'io umĩtw'e ĩũũ wake, kana ũla ona wĩva ũkatuma ndũũ nake, we akamũthyoekya we na akamũtongoesya we ũsilĩlonĩ wa Mwaki.

6. Inyw'I andũ, ethwa mwĩna nzika ĩũũ wa Uthayũũkyo, ĩndĩ sũanĩai kana Ithĩ nĩtũmũmbĩte inyw'I kuma kĩtoonĩ, na ĩndĩ kuma ĩlovotonĩ ya manzĩ, na ĩndĩ kuma ĩanganĩ ya nthakame, na ĩndĩ kuma kĩlungunĩ kya nyama, kĩmwe kyũmbe na kĩngĩ kĩte kyũmbe, nĩkana Ithĩ tũtonye kwonany'a ũtonyi Wĩũ ũtheinĩ kwenyu. Na Ithĩ nĩtũkĩkalasya mavunĩ kĩla twenda

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ

يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُدْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَرَىٰ وَهُمْ يُسْكَرُونَ وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَتَتَّبِعُ كُلُّ شَيْطَانٍ مُّرِيدٌ

كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّنَ الْبَعْثِ فَإِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّن تَرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُّضْغَةٍ مُّخَلَّقَةٍ وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِّنُبَيِّنَ لَكُمْ وَنُقَرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ آجَلٍ مُّسَمًّى

KOvika Ivinda ylla yltw'ltwe; na Ithyl
nltUmumasya vo mwI t00kenge; na
nltUm0eaa inyw'I nIkana m0vikIle 0ima
wenyu mwIna vinya mwIlanfu. Na ve
amwe menyua ala makusaa me anini, na
ve amwe katI wenyua ala manengawe
0k00 mwingI makethwa mate0manya
0nd0 Iina wa kwIthIwa na 0manyi. Na
we n0myonaa nthI Ite thay0, IndI ylla
Ithyl twatheesya kIw'0 I0l0 wayo,
nIkylulusanaa na nIyimbaa, na nImeasya
kIla m0themba wa imea mbanake.*

7.KItumi n0nd0 Ngai Mwene Vinya
W'onthe nI We W'o, na kana We nI We
Ula 0mekIaa ala
akw'0 thay0, na kana We ena 0tonyi I0l0
wa syInd0 syonthe.

8.Na n0nd0 vate nzika, 0la Saa 0kooka,
ndwIna nzika nthInI wa w'o, na n0nd0
Ngai Mwene Vinya W'onthe
akamokIlya asu ala me mb0anI.

9.Na katI wa and0 ve we 0la 0kaananIaa
I0l0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ate
na 0manyi na ate na 0tongoi na ate na
Ivuku yIm0mulIkIle,

10.AkImilanga na ng0l0, nIkana we
atonye k0mathyoekya and0 kuma nzIlanI
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, kwake
ve nthoni I0l0 wa nthI Ino; na nthInI wa

ثُمَّ نَخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ وَمِنْكُمْ
مَنْ يُتَوَفَّى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُصْرِ لَكُمْ
يَعْلَمُ مَنْ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئاً وَتَرَى الْأَرْضَ هَامِدَةً
فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَأَنْبَتَتْ
مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ ⑤

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّهُ يُخَيِّمُ الْوَتَّى وَ
أَنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ⑥

وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَ أَنَّ اللَّهَ
يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ ⑦

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَ
لَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ⑧

ثُمَّ إِنِّي عِظْهُ لِيُجِذَلَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُ فِي
الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنَذِيرُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَذَابُ
الْحَرِيقِ ⑨

*Ndeto Ino 'yoraddo' IandIkawa kwonany'a kana
kwIlanana na mwambIltIlyo kana katI vinya na
kaitonya kwIs0vIa ko kene kwa 0u m0nd0 ota 0u c
nthInI wa 0k00 m0nene asyokaa mwIkalonI 0ilyI
ta 0su. NzIa Ino nIyI0twIkwI na m0soa 'man
noammirho nonakkisho fil khalq' yasin ch: 36
verse 69.

Mūthenya wa Uthayūkyo Ithyī
tūkamūsamf̄thya ūsilf̄lo wa kōv̄vw'a.

11. Uu nōndū wa maōndū ala moko
maku matongoisye mbee, na Ngai
Mwene Vinya W'onthē ti ūla ūte
mōlōngalu kwa athōkōmi Make.

LUKU 2

12. Na katī wa andū ve we ūla
ūmūthaithaa Ngai Mwene Vinya
W'onthē ūteenī wa mōlōkīlō, īndī ethwa
ōseo nīwamūvikīla we, nīwīanīawa
nīw'o; na ītatwa yamūvalōkīla we,
nōalyōkaa akauma vala ve Ngai Mwene
Vinya W'onthē. Wē nīwaasya īlōlō wa
nthī īno na ītunī. Usu nī wasyo wī
ōtheinī.

13. We asyīkaīlaa ūtee wa Ngai Mwene
Vinya W'onthē ila itamūtee ūthōku
kana kōmōuna kōū ow'o nī kwelelōka
kōasa mōno.

14. We nōmwīkaīlaa ūla ūthōku wake wī
vakuvī mōno kōvīta ūtandīthyo wake.
Usu nī mōsōvī, na mōtindany'a
mōthōku.

15. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē
akatuma asu ala metīkīlaa na kwīka
meko maseo malika Mīōndanī īla īvīfīlaa
mbōsī uungu wayo; vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthē ekaa ūndū We
wenda.

16. Ūla ūsōanīaa kana Ngai Mwene
Vinya W'onthē ndakamūtetheesya we
Mwathani īlōlō wa nthī īno na ītunī, we
nīaekwe, ethwa we nōtōnya, amanthē

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتَ يَدَكَ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ
شَيْئًا لِّلْعَالِينَ ۝

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَعْبُدُ اللَّهَ عَلَىٰ حَرْفٍ فَإِنْ
أَصَابَهُ خَيْرٌ لِّطَمَآتٍ بِهِ وَلَٰكِن أَصَابَتْهُ فَتَنَةٌ
إِنْقَلَبَ عَلَىٰ وَجْهِهِ نَسَّ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
ذَٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ ۝

يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا
يَنْقُذُهُمْ ذَٰلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ۝

يَدْعُوا لَمَن ضَرَّهُ أَقْرَبُ مِنْ نَفْعِهِ لَيْسَ
الْمَوْلَىٰ وَلَيْسَ الْعَشِيرُ ۝

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
بِحَبْتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ
مَا يُرِيدُ ۝

مَنْ كَانَ يَظُنُّ أَنَّ لَن يَنْفَعَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَ
الْآخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ
فَلْيَظْهَرْ يَدَاهُ بَيْنَ يَدَيْهِ كَيْدُهُ مَا يَقْبِظُ ۝

nzla ya kŭvika Itunī, na nīaekwe atile
Ōethyo mŌtheu. Indī we nīaekwe one
kana maŭī make makamŭvetangīa we
kīla kīmŭthatasya we.

17. Na Ōu lthyī nītŭmītheetye yo *Kulani*
ta Syama nthēu, na vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe amŭtongoeasya
ŭla We wendaa.

18. Ta asu ala metīkīlaa, na Ayuti, na
Aklisto, na Masavii, na Mayusi, na avoyi
ma mīvw'anano, nīw'o Ngai Mwene
Vinya W'onthe akaumya ōtw'io katī
woo nthīnī wa MŌthenya wa
Uthayŭkyo; vate nzika, Ngai Mwene
Vinya W'onthe nī Ngŭsī ūlŭ wa syīndŭ
syonthe.

19. We nowonete kana We nī We
wīnyivīaw'a nī kīla kyonthe kī ūlŭ wa
nthī na kīla kyonthe kī matunī, na syua,
na mwei, na ndata, na iīma, na mītī, na
nyamŭ sya weŭ, na aingī katī wa mbaa-
andŭ? Indī kwī aingī ala maīlītwe nī
ŭsilīlo. Na ŭla ona wīva Ngai Mwene
Vinya W'onthe ūmŭsonokasya, vai
ŭtonya kŭmŭkīlya we akethwa na ndaīa.
Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe
ekaa ūndŭ We wendaa.

20. Ii, nī nguthu iīlī sya akaananī ala
makaanāīa ūlŭ wa Mwīai woo. Na ta
asu ala matetīkīlaa, itonyeo sya mwaki
ikatiwa kwoondŭ woo; na kīw'ŭ
kītheŭkīte kīketīkīw'a ūlŭ wa mītwe
yoo,

21. Nakyo kīkatheŭkya kīla kī nthīnī wa
mavu moo, na ikonde *syoo*, ūta ūu
ikoomīthw'a;

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ آيَاتٍ يُبَيِّنُ وَأَنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يُرِيدُ ⑩

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَ
التَّصْلَى وَالْمُجُوسَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّ اللَّهَ
يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑪

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَخْتِمْ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ
فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ
وَالشَّجَرُ وَالذَّائِبُ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ
حَقٌّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ
مُكْرِمٍ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ⑫

هَذِهِ خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمَا الَّذِينَ أَفْرَأُوا
قُلْعَتَ لَهُمْ نِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ
رُءُوسِهِمُ الْحَمِيمُ ⑬

يَصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ⑭

22.Navo vakeethwa nzŭma sya kŭaa
kwoondŭ woo sya kŭmasilŭla-mo.

وَالَهُمْ مَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ ۝

23.Yŭla mo makamantha kwenda kuma
nthŭnŭ wa woo; makatŭngawa nthŭnŭ; na
makatavw'a, 'Samai inyw'i ŭsilŭlo wa
kŭvya!

كُلَّمَا أَدُودًا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ أُعِيدُوا
فِيهَا ۖ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ۝

LUKU 3

24.Indŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe
akatuma asu ala metŭkŭlaa na kwŭka
meko maseo malika nthŭnŭ wa Mŭnda
ŭla ŭvŭtŭlaa mbŭsŭ uungu wayo. Na vo
mo makaanakavw'a na itang'a sya
thaavu na lŭlŭ; na ngŭa syoo vo
ikeethwa syŭ sya liŭ.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يُجْلُونَ فِيهَا
مِنْ أَسَاوِدٍ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا
خَزِيرٌ ۝

25.Namo makatongoew'a nthŭnŭ wa
ŭneeni wa ŭlŭngalu tŭ, na
makatongoew'a nzŭanŭ ya Ngai-Ula-
Utaŭawa.

وَهُدُوا إِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ ۖ وَهُدُوا إِلَى
صِرَاطِ الْحَنِيدِ ۝

26.Ta kwa asu ala matetŭkŭlaa, na
kŭmasilŭla andŭ nzŭanŭ ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na kuma Mŭsikitinŭ ŭla
Mŭtheu, ŭla Ithŭyŭ tŭnyuvŭte kwoondŭ wa
andŭ onthe, mo me ekali maw'o kana
me aeni kuma weŭnŭ wa mŭthanga, na
ŭla ona wŭva ŭmanthaa kwelelŭka na
ŭthyoe ku kuma nzŭanŭ ŭla ya w'o-----
Ithŭyŭ tŭkatuma mo masama ŭsilŭlo wŭ
woo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً
لِلْعَاكِفِ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍ
بِظُلْمٍ نُدِّقْهُ مِنْ عَذَابِ آلِهِنَا ۝

LUKU 4

27.Na lilikanai ŭvinda yŭla Ithŭyŭ
twamŭaŭe Avalamu kŭtuto kya ŭla
Nyŭmba na twasya, 'Ndŭkambŭlanany'e
Nyie na kŭndŭ ona kŭva, na mŭkalye
Nyŭmba Yakwa yŭ nthu kwa asu ala

وَلَاذِبُونَ آبَارِهِمْ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرَكَ
بِشَيْءٍ وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ
وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ۝

mamfthy0l0l0kaa, na asu ala
ma0ngamaa, na asu ala makumanaa na
k0val0ka nthl matulfiye ndu vamwe na
mothy0 moo nthlnl wa Mboya.

28.'Na tavany'ai kwa mbaa-and0 onthe
0voo wa Haji. Mo makooka vala we 0l
maendete na maa0, na 0l0l0 wa klla
ngamfle mosu, maumfle klla nzla ya
vaasa.

29.'Nlkana mo matonye k0k0sfla
motandfthy mayo kwoo na matonye
k0weta syltwa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, nthlnl wa matuk0 ala
matw'itwe, 0l0l0 wa nyam0 sya maa0 ana
ta m0themba wa ng'ombe ila We
0nenganfle kwoond0 woo. Kwa 0u, Indf
inyw'i yai katf wasyo na manengei Ifu
ala mena thlna, na ala mena vata.

30.Indf, maekei meanflsy wfa wa
kwlfthesya mo ene, na meanflsy
mawflvto moo, na maimfthy0l0l0ka fla
Ny0mba Ng00.

31.Usu nl mwflao wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Na 0la ona wfla winengae
ndafla sylnd0 ila ntheu sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, kflkeethwa kl kflnd0
klseo kwake kwa Mwflai wake. Na
ng'ombe nl mbfltkfllye kwenyu inyw'i
Indf ti ila itavanflw'e kwenyu. Kwa 0u,
fvathanei na 0vukyo wa mflvw'anano, na
fvathanei na 0neeni wa 0v0ng0.

32.M0kflkala mwflnenganfle kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe klla fvinda,
m0tekwflnany'a kflnd0 Nake We. Na
0la ona wfla wflanasya kflnd0 na Ngai
Mwene Vinya W'onthe, aval0kaa ta

وَاَذِّنْ فِي النَّارِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى
كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٨﴾

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي
آيَاتٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ
فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْفَقِيرِ ﴿٢٩﴾

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَشَهُُّمَهُمْ وَلِيُؤْفُوا نَذْرَهُمْ وَيُظْهِرُوا
بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٣٠﴾

ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظِمِ حُرْمَتَ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ
رَبِّهِ وَأَجَلْتُ لَكُمْ الْأَنْعَامَ إِلَّا مَا بَيَّنَّا عَلَيْكُمْ
فَأَجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ
الزُّورِ ﴿٣١﴾

حُنْفَاءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ يُشْرِكْ
بِاللَّهِ فَكَأَنَّمَا حَرَّمَ السَّمَاءَ فَتُخَفُطُ الظُّلُمُ
أَوْ تَهْوِي بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحَابٍ ﴿٣٢﴾

umŋte vand0 vat00lu, na ny0nyi
nim0vulasya, kana kŋseve kŋkam0kua
kŋkam0twaa vand0 vaasa.

33.Uu nŋw'o. Na 0la w'itaŋaa Syama
ntheu sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe—ow'o, 0u *umanaa* na 0l0ngalu
wa ngoo.

34.Nthŋnŋ wasyo *nthembo* ve
motandŋthyo kwoond0 wenyu kwa
ŋvinda yŋtwe, ŋndŋ vand0 vasyo va
kumŋw'a nŋ nthŋnŋ wa ŋla Ny0mba-ya-
Tene.

LUKU 5

35.Na kŋla mbaŋ ya and0, Ithyŋ
nŋtwamase0vŋsy e myumŋlye yoo ya
nthembo, nŋkana mo matonye k0weta
syŋtwa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe
ŋ0l0 wa nyam0 ila sya ma00 ana sya
m0themba wa ng'ombe ila We
0nenganŋte kwoond0 woo. Kwa 0u,
Ngai wenyu nŋ Ngai Umwe; kwa 0u,
ŋnenganei inyw'I inyw'onthe Kwake.
Na matavyei 0voo m0seo ala auu.

36.Ala ngoo syoo syus0awa nŋ w'ia yŋla
Ngai Mwene Vinya W'onthe wawetwa,
na ala momŋŋasya kŋla kyonthe
kyamakwata na ala masyaŋŋasya Mboya,
na kumya katŋ wa ila Ithyŋ t0nenganŋte
kwoond0 woo.

37.Na katŋ wa Syama Ntheu sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe Ithyŋ nŋt0nyuvŋte
kwoond0 wenyu ngamŋle sya
k0thembwa. Nthŋnŋ wasyo *ve 0seo*
mwingŋ kwenyu. Kwa 0u, iwetei syŋtwa
ya Ngai Mwene Vinya W'onthe

ذَٰلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ سَعَاءَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى
الْقُلُوبِ ۝

لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَا
ۚ إِلَىٰ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ۝

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لَّذِكْرِهِمْ أَتَىٰ اللَّهُ
عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَإِنَّهُمْ
إِلَٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ أَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ۝

الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ
عَلَىٰ مَا أَصَابَهُمْ وَالتَّقِيَّيَ الصَّلَوةَ وَمَا رَزَقَهُمْ
يُنْفِقُونَ ۝

وَالَّذِينَ جَعَلْنَا لَكُمْ مِنْ سَعَاءِ اللَّهِ لَكُمْ
فِيهَا خَيْرٌ ۚ قَدْ كَرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافٍ ۚ قَدْ
وَجَّهَتْ جُنُوبُهَا فَكَلُوا مِنْهَا وَأَطَاعُوا الْقَائِلَ وَ
الْمَعْرُودَ كَذَٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝

iŋgeme syovetwe mŋthŋnŋ. Na yŋla syavalŋka nthŋ na wea syŋ ngw'ŋ, ŋndŋ yai katŋ wasyo na mŋnengei ŋlu ŋla wŋha vata ŋndŋ e mwŋnŋe na ŋla ŋvoyaa. Uu nŋw'o ŋthŋ tŋtumŋte syŋthwe syŋ mbŋw'i kwenyu, nŋkana mŋtonye kŋtŋnga mŋvea.

38.Nyama syasyo iimŋvikŋaa Ngai Mwene Vinya W'onthe ona kana nthakame yasyo, ŋndŋ ŋlŋngalu wenyu nŋw'o ŋmŋvikŋaa We. Uu nŋw'o We wainyivisye syo kwoondŋ wenyu, nŋkana inyw'ŋ mŋtonye kŋmŋtafa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwoondŋ wa kŋmŋtongoesya inyw'ŋ. Na matavyei ŋvoo mŋseo asu ala mekaa moseo.

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُجُومَهَا وَلَا يَمُوتُهَا وَلَكِنْ يَتَنَالُهُ
التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ كَذَٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتَكُونُوا اللَّهُ
عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ وَبَشِّرِ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٨﴾

39.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋmasiŋaa asu ala metŋkŋlaa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwendaa ona ŋmwe ŋla ŋte mŋŋkŋtku kana ŋla ŋte mŋvea.

إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
الْفَاسِقِينَ ﴿٣٩﴾ كُلِّ خَوَانٍ كَفُورٍ ﴿٤٠﴾

LUKU 6

40.Uthei wa kŋkita nŋmŋnengane kwa ala makwatŋw'e kaŋ nŋndŋ mo nŋmavŋŋw'e--- na Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ŋtonyi wa kŋmatethya mo--

أَذِنَ لِلَّذِينَ يَقْتُلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ
نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

41.Asu ala malŋngŋw'e kuma mŋsyŋnŋ yoo vate ŋlŋngalu kŋtumi nŋndŋ mo maisye, 'Mwŋai waitŋ nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe tŋ,' na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamalŋngya andŋ amwe kwoondŋ wa ala angŋ, vate nzika, Makalŋ na Makanisa na Nyŋmba sya kŋvoyea na Mŋsikiti na Masinakoke ŋla nthŋnŋ wasyo syŋtwa ya Ngai Mwene

الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّا أَنْ
يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ
بِبَعْضٍ لَّهَدَمَتْ صَوَامِعُ وَبِيْعٌ وَصُلُوكٌ وَ
مَسَاجِدُ يُذَكَّرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ
اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٤١﴾

Vinya W'onthe ylweteawa kaingl. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, akamutethya ūla we ūmūtethasya We. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o, nī Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

42. Asu ala, Ithyl twamaia ūlū wa nthl, makālūmasya Mboya na kūfva Saka na kwilyaa kwikwe maūndū ala maseo. Na kūvatana mothūku. Na mūminūkīlyo wa maūndū onthe, wīkalaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe.

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ
وَأَتَوْا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ
الْمُنْكَرِ ۗ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴿٣٢﴾

43. Na ethwa mo mekwīta we mūkengani, ūu now'o ala maī mbee woo, Andū-ma-Noa na Mbaīsyā Aati na Athamuti ota ūu nīnametie Athani moo akengani.

وَأَنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ
وَعَادٌ وَثَمُودٌ ﴿٣٣﴾

44. Na ūu now'o andū ma Avalamu na andū ma Loto meekie.

وَقَوْمُ إِبْرَاهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٣٤﴾

45. Na andū ala matōaa Mitiani. Na Mose ota ūu nīweetiwe mūkengani. Indī Nyie nīnamanengie alei īvinda. Indī Nyie nīnamakwatie mo, na nī ūalyūlo mūthūku wīana ata ūla Nyie naetie nthīl wool!

وَأَصْحَابُ مَدْيَنَ ۚ وَكَذَّبَ مُوسَى فَأَلَيْتُ لِلْكَافِرِينَ
ثَمَرًا ۚ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ يَكْفِيرًا ﴿٣٥﴾

46. Na nī mīsyī yīana ata īla Ithyl tūmyanangīte, īla yo yanengiwe wīki-wa-naī, kūvika yang'uthūlangwa na īala syayo; na nī ithima syīana ata īla syatiiwe na masūmba manenena mbenge mbūkīlīlu!

فَكَأَيُّ مَنَ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ
خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا وَيَبْرِىٰ مُعْتَلَّةٌ وَكَصَفٍ
مَّشِيدٍ ﴿٣٦﴾

47. Mo nomaanganga ūlū wa nthl, nīkana makethwa na ngoo sya kūmanya nasyo, kana matū ma kwīw'a namo? Indī ū-w'o nīkana ti metho matonaa

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ
يَقُولُونَ بِهَا أَوْ أَدَانُ يَسْعَوْنَ فِيهَا فَانْهَآ لَا

nthI, IndI ngoo ila syI ith0inI nIsyo ilalinda.

48.Namo me0k0lya we 0kalaate 0sil0lo, IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakananga 0tian0o Wake. Na nIw'o, m0thenya 0mwe kwa MwIai waku nI myaka ngili 0talinI wenyu.

49.Na nI mIsyI yIana ata 0la Nyie namInengie Ivinda, y0la ekali mayo matw0kie eki-ma-naI? Na Nyie IndI nInamIkwatie, yo na Kwakwa nIkwo 0al0ko.

LUKU 7

50.AsyA, 'Inyw'I mbaa and0, Nyie nI M0kaanany'a wI 0theinI kwenyu.'

51.Asu ala metIk0laa na kw0ka meko maseo, ve 0ekeo kwoo na kya0ya kya nda0a.

52.IndI ala mething'0lasya k0kita na Syama Siit0, makyenda k0kyasya k0lelelo Kit0 vinya ,---aa nImo makatw'Tka ekali ma MwakinI.

53.IthyI t0yaam0t0ma Mwathani ona IndI kana M0t0mwa mbee waku we, IndI we y0la wendie k0k0ma w0a wake 0la we waelele, Satani nIweeklie isii0i nz0anI 0la we wendaa. IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe n0vetaa isii0i ila Satani w0lte. Na IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe n0l0l0m00lasya na Vinya W'on the Syama Syake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI 0manyi W'onthe, M0I.

تَعْمَ الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي

الضُّلُوبِ ٢٨

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ
وَأَنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ٢٩

وَكَاذِبِينَ مِنْ قَرْيَةٍ أَمَلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ
فِي أَخَذْتُمَهَا وَإِلَى الْمَوْتِ ٣٠

قُلْ يَٰ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُدْعِي الْمَوْتُ ٣١

فَآلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَ
رِزْقٌ كَرِيمٌ ٣٢

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ٣٣

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُولٍ وَلَا يَنْتَ إِلَّا
إِذَا نَسِيَ اللَّفَّ الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا
يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُعَكِّمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
حَكِيمٌ ٣٤

54. We *n̄w̄n̄k̄l̄asya* Ou *n̄k̄ana isit̄n̄* ila Satani *w̄k̄l̄aa nzian̄* sya Athani Utato kwa asu ala *n̄th̄n̄* wa ngoo syoo ve Owau na asu ala ngoo syoo syūm̄th̄w'---na vate nzika, eki-ma-naŋ n̄aendu vaasa mūno *n̄nyon̄*.

لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فَتَنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٤﴾

55. Na kana asu ala manengetwe ōmanyi matonye kōmanyi kana n̄ w'o kuma kwa Mw̄lai waku, na n̄kana mo matonye kw̄t̄k̄l̄a na ngoo syoo itonye kōmw̄nyiv̄sya We. Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nōmatongoeasya asu ala met̄k̄l̄aa nzlan̄ ūa ya w'o.

وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

56. Na asu ala matet̄k̄l̄aa maikaeka kw̄thwa na nzika ūō ūō wa w'o kōvika ūa Saa ūvike kwa k̄thōō ūmōk̄lō ūō ūō woo kana voke ūsillō kwoo wa mūthenya wa wananḡko.

وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ يَوْمٌ عَقِيمٌ ﴿٥٦﴾

57. Usumb̄ mūthenya ūsu ūkeethwa w̄l wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. We akatw'a kat̄ woo. Kwa ūu asu ala met̄k̄l̄aa na kw̄ka meko maseo makeethwa M̄ōndan̄ ya Utanu.

أَنَّكَ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ يَخْضَعُونَ بِالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتٍ التَّعْلِيمِ ﴿٥٧﴾

58. Ind̄ asu ala metet̄k̄l̄aa, na kwileā Syama Sit̄ō, makeethwa na ūsillō ūth̄nasya.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَلَوْلِكَ لَهُمْ فِي عَذَابٍ مُهِينٌ ﴿٥٨﴾

LUKU 8

59. Na asu ala mam̄tiaa m̄s̄ȳl̄ yoo kwoondū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, na ind̄ makyūawa kana maikw'a, Ngai Mwene Vinya W'onthē vate nzika, akanengane kyaūya k̄seo kwoondū woo. Na vate nzika, Ngai

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَبُدَّ قَتْلُهُمْ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَكَبِيرُ الزَّرْقِينَ ﴿٥٩﴾

Mwene Vinya W'onthe nĩ We
Mũnengani-Ula-Mũseo Vyũ.

60. We vate nzika, akatuma mo malika
vandũ vala vakamendeessa mo mũno.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ow'o nĩ
Umanyi-W'onthe, Mũmĩsya.

لَيْدَ خَلَّتْهُمْ مُدْ خَلَّ تَرْصُونَهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَلِيمٌ
حَلِيمٌ ⑥

61. Uu *Okeethwa* Uu. Na Ula ona wĩva
ũĩvanĩsya kwĩanana na ũthũku Ula we
wĩkĩtwe, na ĩndĩ aivĩtĩw'a, Ngai Mwene
Vinya W'on the vate nzika akamũtethya.
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũvetangi-wa-naĩ, na nĩ Mũekanĩ.

ذَلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوْقِبَ بِهِ ثُمَّ نَجَّى
عَلَيْهِ لِنَصْرِئَهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ⑦

62. Uu nũndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe alikasya ũtukũ nthĩnĩ wa
mũthenya, na akalikya mũthenya nthĩnĩ
wa ũtukũ, na nũndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Wĩw'i W'onthe, Woni-
W'onthe.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ يُوَلِّجُ الْبَيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ
النَّهَارَ فِي الْبَيْلِ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ⑧

63. Uu nũndũ, nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ula nĩ We w'o, na kĩla mo
makĩkaĩlaa ũtee Wake nĩ ũvũngũ, na
nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Ula-Wĩ-Īũũ, Ula-Mũnene.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ
دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ⑨

64. We nowonete kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe atheeasya kĩw'o kuma
ĩtunĩ na nthĩ ĩtĩwĩka ya kĩsũnzũni? Ngai
Mwene Vinya W'onthe nĩ We Ula
Mũkunĩkĩli Mũno Vyũ, Mũmanyi-Wa-
Syonthe.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتَصْبِغُ
الْأَرْضَ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ⑩

65. Syonthe ĩla syĩ matunĩ na syonthe ĩla
syĩ ĩũũ wa nthĩ nĩ Syake. Na vate nzika,
Ngai Mwene Vinya W'onthe
Nĩwĩyĩanĩsye-We-Mwene, Ula-wa-
Kũtaĩwa.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنَّ اللَّهَ
لَهُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ⑪

LUKU 9

66. We nowonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmwŭw'ŭthŭsy inyw'ŭ kŭla ona kŭva kŭ ŭlŭ wa nthŭ, na ngalawa ila syŭsŭlaa ŭkanganŭ kwa mwŭlao Wake? Na We nŭsŭllaa syŭndŭ sya matunŭ iikavalŭke ŭlŭ wa nthŭ vate ŭthei Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ Mŭuu na Ausŭŭtwe nŭ tei kwa andŭ. ^{2*}

67. Na We nŭ We Ula wamŭnengie inyw'ŭ. thayŭ, na ŭndŭ We akamŭkw'ŭthya, na ŭndŭ akamŭnenge thayŭ *ingŭ*. Vate nzika, mŭndŭ nŭ mwene kŭlea kŭtŭnga mŭvea vyŭ.

68. Kwa kŭla mbaŭ ya andŭ Ithŭŭ nŭtŭnyuvŭte nzŭla sya ŭthaiŭhi ila mo maatŭllaa; kwa ŭu, mo maikakaananŭ naku ŭlŭ wa ŭndŭ; na we ŭthokye we kwa Mwŭlai waku, nŭndŭ vate nzika, we ŭatŭŭe ŭtongoi ŭla wa w'o.

69. Na ethwa mo nŭmeŭkaananŭ naku, asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwŭsŭ nesa vyŭ ŭndŭ inyw'ŭ mwŭkaa.

70. 'Ngai Mwene Vinya W'onthe akatw'a katŭ wenyu Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo ŭlŭ wa maŭndŭ ala inyw'ŭ mwavathŭkanganŭlaa.'

71. We nowŭsŭ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭkŭsŭ kŭla ona kŭva kŭla kŭ matunŭ na ŭlŭ wa nthŭ? Vate nzika, *syonthe nisŭvŭŭtwe* nthŭnŭ wa Ivuku, na

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ وَالْفَلَak
تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُنْزِلُ السَّمَاءَ مَطَرًا
عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَعَوُّفٌ
رَحِيمٌ ٢٦

وَهُوَ الَّذِي أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ
إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ٢٧

لِكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنشُورًا نَاسُوتَهُ فَلَا يُنَادِعُكَ
فِي الْأَمْرِ وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ إِنَّكَ لَعَلَى هُدًى
مُسْتَقِيمٌ ٢٨

وَأَن جَدُّوكَ فَقِيلَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ٢٩

اللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ
تَخْتَلِفُونَ ٣٠

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ٣١

² *Veonany'a kana ndeto ŭno 'ŭthei' ŭwetaa kŭvalŭkanga kwa ilŭo sya ŭtu, na syŭndŭ ingŭ sya matunŭ ila imŭvalŭkangŭllaa nthŭ kwa mavinda.

Ou nĩ Ovũthũ kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

72.Namo nĩmathaithaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩla We ūtakĩtheesye mwĩlao, na kĩla mo mate na Omanyi wakyo. Na kwa asu ala mekaa mothũku vai mũtetheesya.

73.Na yĩla Mĩsoa Yaitũ yĩ ūtheinĩ yasomwa kwo, we Ūkoona Ūlei mothyũnĩ ma asu ala matetkĩlaa. Ovakuĩ / mamavithũkĩ ala meũmasomea Mĩsoa Yaitũ. Asya, 'Nĩmũtavye inyw'ĩ kĩndũ kĩthũku mũno vyũ kũvĩta kyu? Kyo nĩ ūla Mwaki! Ngai Mwene Vinya W'ontho nũwathanĩte w'o kwa asu ala metkĩlaa. Nĩw'o ūsu nĩ wĩkalo mũthũku!

LUKU 10

74.Inyw'ĩ andũ, ngelekany'o nĩnengane, kwa ūu, mĩthukĩĩsyei yo. Vate nzika, asu ala inyw'ĩ mũmekañlaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontho maitonya kũmba ona ngi, ona makombana onthe vamwe nũndũ wa kĩleelo kĩĩ. Ona ngi ĩkavulya kĩndũ kuma kwo, maitonya kũkyosa na kũkĩtũnga. Ow'o, elĩ nĩ onzu mũmanthi na mũmanthwa.

75.Mo maimũtaĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na ndaĩla ĩla imwaĩĩte We. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

76.Ngai Mwene Vinya W'ontho amanyuvaa Atũmwa kuma katĩ wa alaĩka, na kuma katĩ wa andũ. Vate

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانٌ وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهِ عِلْمٌ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَصِيرٍ ۝

وَإِذَا تَنَادَّ عَلَيْهِمْ أَيْتَانَا بَيَّنَّتْ تَعْرِفُ فِي وَجُوهِ الَّذِينَ كَفَرُوا الشُّكُورَ يَكَاذُونَ يَسْتَوُونَ بِالَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا قُلْ أَفَأَنْتُمْ كُمُوتٌ مِنْ ذِكْرِكُمُ التَّارُ وَعَدَهَا اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَنَسُوا الْمَعِيرَ ۝

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ضَرْبٌ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ ۚ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ ۚ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ ۝

مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَتَّى قَدَرَهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝

اللَّهُ يَصْطَلِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ۝

nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
W'iw'i-W'onthe, Woni-W'onthe.

77. We nĩwĩsĩ kĩla kĩ mbee woo na kĩla kĩ
ĩtina woo; na maũndũ *onthe*
makatũngwa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ۝

78. Inyw'I ala mwĩtkĩlaa, kumanai na
tulyai-ndu na mothyũ menyu Mboyanĩ,
na mũthaithei Mwĩai wenyu, na ĩkai
meko maseo nĩkana mũtonye kwaĩla.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا
رَبَّكُمْ وَأَفْعَلُوا الْغَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝

79. Na ĩthing'ĩtseyi kwoondũ wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe ũndũ kũmwaĩĩte
inyw'I kwĩthing'ĩtseyi. We nũmũnyuvĩte
inyw'I, na ndaĩĩĩle mũio mũito ĩũũũ
wenyu nthĩnĩ wa ndĩni; *kwa ũu atĩĩai*
mũĩkĩĩto wa ĩthe wenyu Avalamu; We
amwĩtie inyw'I Masilamu *kwelĩ* mbee na
nthĩnĩ wa *Ivuku* yĩ, nĩkana Mũtũmwa
atonye kwĩthwa ngũsĩ ĩũũũ wenyu, na
nĩkana inyw'I mũtonye kwĩthwa ngũsĩ
kwa mbaa-andũ-onthe. Kwa ũu
syaĩĩsyai Mboya na Ivai Saka, na
mwĩkwatĩlei Ngai Mwene Vinya
W'onthe mũlũmĩtye. We nĩ Mũnerĩ
wenyu. Mũnene Mũseo vyũ na
Mũtetheesya Mũseo vyũ!

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ
وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ
أَبْنَيْكُمْ أَبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ هَ مِنْ
قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ
وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ
مَوْلَايَ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ۝

سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ مَكِّيَّةٌ

AL - MUMINUUN
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe
nI tei.

2.Vate nzika, ũkĩlyo nIũkaa kwa etĩkĩli,
3.Ala mena wĩnyivyo nthĩnI wa Mboya
syoo,

4.Na ala mevathanaa na maũndũ
mathũku onthe,

5.Na ala mena kĩthito nthĩnI wa kumya
Saka,

6.Na ala masũvĩaa ũthei woo----

7.Ateo kwa iveti syoo kana ala me
uungu wa moko moo ma aũme, nũndũ
ĩndĩ asu nĩmo mate nthoni namo;

8.Indĩ asu ala mamanthaa kĩndũ kĩngĩ
ĩũũũ wa ũu nĩ eki-ma-naI----

9.Na ala masũvĩaa mawĩvĩto moo na
motianĩto moo,

10.Na ala masũvĩaa nesa ũsyaaĩsya wa
mboya syoo.

11.Aa nĩmo atĩwa,

12.Ala makatĩwa Itu. Mo nĩvo
makekalaa.

13.Nĩw'o, Ithiyĩ nĩtwamũmbie mũndũ
kuma kĩtoonĩ kya yũmba;

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ٢
الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ٣

وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ٤

وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ٥

وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ٦

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ
غَيْرُ مُلَاذِمِينَ ٧

فَمَن ابْتَغَىٰ ذَٰلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ٨

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِهِمْ وَعَهْلِهِمْ رِعُونَ ٩

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ١٠

أُولَٰئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ ١١

الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ١٢

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ ١٣

14. Na İndİ İthyİ nİtwamw'İie ta İlovoto
ya manzİ vandÜ vasÜvİİku;

ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْقَةً فِي قَرَارِ مَقَلِنِ ۝١٤

15. Na İndİ İthyİ nİtwayİseÜvisye İlovoto
ya manzİ yatwİka yİanga ya nthakame;
na İndİ İthyİ nİtwayİseÜvisye yİanga ya
nthakame yatwİka kİndÜ kİİe
mÜvw'anİİe; na nthİnİ wa kİndÜ kyu kİİe
mÜvw'anİİe tweekİa mavİndİ na mavİndİ
asu twamavw'İka na nyama; na kuma
vau İndİ, twakİany'a kwİthwa kyÜmbe
kİngİ. Kwa Üu, kÜathimwa nİ Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Ula MÜmbi
MÜseo VyÜ katİ wa ombi.

فَخَلَقْنَا النُّطْقَةَ عَلَاقَةً خَلَقْنَاهُ مَضْغَةً فَلَقْنَا النُّصْرَةَ لَهَا
فَكَسَوْنَاهُ الْعِظْمَ رَحِمًا ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ ۝١٥
فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ ۝١٥

16. Na İtina wa Üu İndİ, vate nzika
mÜkakusaa.

ثُمَّ إِنَّا كُنْمُ بَعْدَ ذَلِكَ لَمِيْتُونَ ۝١٦

17. İndİ MÜthenyanİ wa UthayÜÜkyo
İnyw'İ mÜkathayÜÜkw'a.

ثُمَّ إِنَّا كُنْمُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ تُبْعَثُونَ ۝١٧

18. Na İthyİ nİtÜmbİİe matu mÜonza
İÜÜ wenyu mekalanİİe yİmwe İÜÜ wa
yİngİ, na İthyİ tÜİÜvÜthasya Ümbi.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَائِقَ ۝١٨
وَمَا كُنَّا عَنْ الْخَلْقِ غَافِلِينَ ۝١٨

19. Na İthyİ nİtwatheesye kİw'Ü kuma
İtunİ kwİlanana na kİthimo, na İthyİ
nİtwatumie kyo kİkala İÜÜ wa nthİ----na
ow'o İthyİ Nithyİ twİyİafaa kwİveta
kwakyo----

وَأَنزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَتْهُ فِي الْآرَافِ
وَرِئَاءَ عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقْدَرُونَ ۝١٩

20. Na İthyİ nİtwaseÜvisye mİÜnda ya
mİtende na mİsavivÜ kwoondÜ wenyu;
na matunda maingİ nthİnİ wayo; na
amwe mamu İnyw'İ nİmÜmaİsaa.

فَأَنشَأْنَا لَكُمْ بِهِ جَنَّتٍ مِّنْ نَّجِيلٍ وَأَعْنَابٍ لَّكُم فِيهَا
فَوَاكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ۝٢٠

21. Na mÜtİ Ola Ümeaa Kİİmanİ kya
Sinaİ; umasya mauta na syaÜny'wa
nyingİ kwa asu ala maİsaa.

وَشَجَرَةٍ تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَاءَ تَنْبُتُ بِالدِّهْنِ
وَصَنِغٍ لِلْأَكْلِينَ ۝٢١

22.Na nthlnl wa ng'ombe ve Isomo ota ou kwenyu. Ithyl nltUm0nengae kya0nyw'a klla kl mavunl masyo na nthlnl wasyo mwlna motandlthyo maingl, na imwe syasyo ota ou nlm0syllsaa;

وَرَأَى لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبَةً نَّتُوبُكُمْ بِهَا فِي بَطْنِهَا
وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٢﴾

23.Na lolu wasyo na nthlnl wa ngalawa inyw'I nlm0kuawa.

﴿٢٣﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَالِكِ تَحْلَوْنَ

LUKU 2

24.Na Ithyl nltwam0t0mie Noa kwa and0 make, nake asya, 'Inyw'I and0 makwa, m0th0k0mei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Inyw'I nom0kethwa mwI alOngalu?

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتُوبُ اعْبُدُوا
اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٤﴾

25.Na anene ma and0 make, ala maleile kwlftklla maisye, 'We no m0nd0 otenyu inyw'I; we amantha kwltw'lkfthya m0nene wenyu. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nfwendie, vate nzika We al atonya kwlthwa atheeisy alafka. Ithyl t0yaa'w'a knd0 ta kyu kuma katl wa maa'fthe mait0 ala ma mbee ona vanini,

فَقَالَ الْبَلَاءُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ
مِثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنزَلَ
مَلَكًا مَّا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾

26.We nl m0nd0 0kwatfwe nl nd00ka t0; kwa Ou, eteelai, 0voo wake kwa Ivinda.'

﴿٢٦﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ بِهِ جَنَّةٌ مَّا تَصْوَفُوهَ حَتَّىٰ جِئْتَ

27.We Noa aisye, 'Ame Mwai wakwa, ndethye Nyie n0nd0 mo nImandw'lkfthtye nyie ta m0kengani.'

﴿٢٧﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كُنتُ بُونٍ

28.Kwa Ou, Ithyl nltwam0twafe we 0vuany'o t0kyasya, 'Se0vya Ngalawa uungu wa metho Mait0 na kwlanana na 0vuany'o Wit0. Na ylla mwIao Wit0 wavikie, na mbuluti sya nthl syavulutya,

فَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ أَنْ اصْنَعْ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا ذَوْحِنَا
فَإِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنْزِيلُ فَاسْلُكْ فِيهَا مِنْ
كُلِّ نَفْسٍ مِّنْ نَّاسٍ وَهَاطِمْ أَلْمِمْ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ

likya ilĩ ilĩ sya kĩla mũthemba, nũme na nga, na andũ ma nyũmba yaku, ateo asu moo ala ndeto iminĩte kũvĩtũkĩthw'a. Na we ndũkandavye Nyie ũvoo wa asu ala mekĩte naĩ; mo makanyw'ĩthw'a kĩw'ũ.

الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا تُخَاطِبُنِي فِي الدِّينِ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٩﴾

29. 'Na we wamina kwĩkala Ngalawanĩ we na asu ala me vamwe naku---asya, 'Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula ũtũtangĩte ithyĩ kuma andũnĩ mate alũngalu!

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفَلَاحِ فَقُلْ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّيْنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٣٠﴾

30. 'Na asya, 'Mwĩai wakwa, nenge nyie kũũngama kũathime, nũndũ We Nue Ula Mũseo Vyũ wa ala matumaa andũ maũngama.'

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ ﴿٣١﴾

31. Nĩw'o, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Syama. Na nĩw'o, ithyĩ nĩtwĩthĩĩtwe mavinda onthe tũimatwaa andũ itatwanĩ.

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ وَإِنْ كُنَّا لَبَشِيرِينَ ﴿٣٢﴾

32. Na ĩndĩ ithyĩ nĩtwamyũkĩlilye nzyawa ĩngĩ ĩtina woo.

ثُمَّ أَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٣٣﴾

33. Na Ithyĩ nĩtwamatũmie amwe moo ta Atũmwa kuma katĩ woo ene ala maisye, 'Mũthũkũmei Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mũi na Ngai ũngĩ ateo We. ĩndĩ inyw'ĩ nomũkamũkĩla Ngai?

فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٤﴾

LUKU 3

34. Na anene ma andũ make, ala maleile kwĩtĩkĩla na malea ũmbano wa Itunĩ na ala Ithyĩ twamatonyethisye kwĩkala nesa nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ fno, maisye, 'Uũ nĩ mũndũ otenyu inyw'ĩ. We aĩsaa okĩla inyw'ĩ mũĩsaa, na kũnyw'a okĩla inyw'ĩ mũnyusaa.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنَ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِإِيعَاءِ الْآخِرَةِ وَاتَّرفَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٥﴾

35.'Na ethwa inyw'I nIm00mwIw'a o
m0nd0 tenyu inyw'I ene, IndI inyw'I
m0keethwa mwI'na wasyo.

وَلَيْنَ أَطْعَمْتُمْ بِشَرٍّ فَأَتَكُمُ إِذَا الْخِيَرُونَ ﴿٣٥﴾

36.'We emwIa kana inyw'I yIla
m0kakw'a na k0tw'Ika kItoo na
mavIndI, nIm0kasyoka k0thay00kw'a
IngI?

أَيَعِدْكُمْ أَنْتُمْ إِذَا مِثْمُوكُمْ وَكُنْتُمْ تَرَابًا وَعِظًا مَا
أَنْتُمْ مَخْرُجُونَ ﴿٣٦﴾

37.'Ma0nd0 ala inyw'I mwathItwe me
vaasa, vaasa m0no na 0la w'o.

هِيَ هَاتِ هِيَ هَاتِ لِمَا تُوْعَدُونَ ﴿٣٧﴾

38.'No vaa t0 vala ithyI twIkalaa
thay0nI wit0. IthyI t0kw'I'aa vaa na
t0t0aa vaa, na ithyI t0ikathay00kw'a IngI
ona IndI.

إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ
بِتَبْعُونِ ﴿٣٨﴾

39.'We no m0nd0 t0 0se0vItye 0v0ng0
I0I0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; na
ithyI t0ikamwItI'kI'la-we.'

إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ
لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٩﴾

40.We aisye, 'MwIai wakwa, ndethye
nyie, n0nd0 mo nImamboSete nyie ta
m0kengani.'

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَبْتُ ﴿٤٠﴾

41.Ngai aisye, 'Mo makeethwa me ma
kwI'la nthInI wa I'vinda IkuvI.'

قَالَ عَنَّا قَلِيلٌ لَيُصِخُنَّ نُوْمِينَ ﴿٤١﴾

42.IndI 0sil'lo nIwamakwatie mo
kwI'anana na w'o, na IthyI
nI'wamatwIkI'ithise mo ta mavuti.
NI'methwe me aumanIe IndI, and0 ala
mekaa naI!

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُلَامًا
مُبْعَدًا إِلَى الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٢﴾

43.IndI IthyI nI'twookI'liye nzyawa ingI
Itina woo.

ثُمَّ أَنْتَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا آخَرِينَ ﴿٤٣﴾

44.Vai and0 matonya k0vIt0ka I'vinda
yoo yIla yItw'I'twe, ona mo maitonya
k0tiwa Itina wayo.

مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ ﴿٤٤﴾

45.Indī Ithyī nītwamatūmie Atūmwa Maitū ōmwē ītina wa ūla ūngī. Kīla īvinda andū mavikīwe nī Mūtūmwa woo mo nīmamūtūw'īkīthasya we ta mūkengani. Kwa ūu, Ithyī nītwamaatīfanīsyē ōmwē ītina wa ūngī nthīnī wa wanangīko na Ithyī nītwamatwīkīthīsyē mo ta mbano tū. Methwe me aumanīe, īndī, andū ala matetīkīlaa!

ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرًا كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةً رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَاتَّبَعْنَا بَعْضَهُمْ بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ فَبَعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

46.Indī nītwamūtūmie Mose na mwana nyinyia Aluni, mena Syama Siitū na ūtonyi mūtheu,

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَى وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٥١﴾

47.Kwa Valao na anene make; īndī mo nīmeekathīīe namo maī andū ang'endu.

إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَأَسْكَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٥٢﴾

48.Namo makūlilye, 'Ithyī twīmetīkīla andū eī ala mailī otaitū oyīla andū moo nī athūkūmi maitū?

فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ بِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عِدْوُونَ ﴿٥٣﴾

49.Kwa ūu, mo nīmametie akengani, na mo maī katī wa asu ala maanangiwe.

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٥٤﴾

50.Na Ithyī nītwamūnengie Mose Ivuku, nīkana mo matonye kūtongoew'a.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَحْتَدُونَ ﴿٥٥﴾

51.Na Ithyī nītwamūtūwīkīthīsyē mwana wa Malia na nyinyia wake Kyama, na Ithyī nītwamatangīīe mo na nītwamatetheeīsyē mo kūvika nthī īla mbūkīlīlīlu, vandū va ūthūmūo na mbuluti ivītītye kīw'ū.

وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّةً آيَةً وَآوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٦﴾

LUKU 4

52.Inyw'ī Atūmwa, yai katī wa syīndū īla ntheu, na īkai mawīla maseo. Nīw'o, Nyie nīnīstī nesa ūndū ūla inyw'ī mwīkaa.

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوَا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْلَوْا صَاحِبَاءَ إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٥٧﴾

53. Na manyai kana nguthu Ino yenyu nĩ nguthu oĩmwe, Na Ninyie nĩ Mwĩai wenyu. Kwa ũu, ngiei Nyie nĩnyioka.

وَأَنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ

فَاتَّقُونِ ٥٣

54. Mo nĩmanyatĩkisye ũvoo woo kĩlungu kwa kĩlungu katĩ woo ene, kĩla nguthu Ikĩtanĩa mũno kĩla yĩna kyo.

فَقَقِّظُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُرَّاءَ كُلِّ جَبٍ بِأَلَدِهِمْ

فَرِحُونَ ٥٤

55. Kwa ũu, maeke mo nthĩnĩ wa kĩthokoany'o kyoo kwa İvinda.

فَدَرُّهُمْ فِي غَمَرَتِهِمْ حَتَّى جِينِ ٥٥

56. Mo mesũanĩa kana kwoondũ wa ũthw'ii na syana ila İthyĩ tũmatethasya nasyo,

أَيَحْسَبُونَ أَنَّنَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ قَالٍ وَبَيْنِ ٥٦

57. İthyĩ tũkakalaata kũmeka mo nesa? Aiee, İndĩ mo maimanyaa.

نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ بَلْ لَا يَشْعُرُونَ ٥٧

58. Nĩw'o, asu ala nũndũ wa wĩa wa Mwĩai woo mavinda onthe maũngamaa mesũĩĩe naĩ.

إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ٥٨

59. Na ala metĩkĩlaa Syama sya Mwĩai woo,

وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ٥٩

60. Na asu ala matamũwetanĩasya Mwĩai woo na atindany'a.

وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ٦٠

61. Na asu ala maumasya kĩla maumasya ngoo syoo syusũĩtwe nĩ w'ia nũndũ kwa Mwĩai woo nĩkw'o makasyoka--

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ أَنَّهُمْ

إِلَى رَبِّهِمْ رُجْعُونَ ٦١

62. Aa nĩmo ala mekalaataa kwĩka meko maseo, na aa nomo me vaasa mbee woo.

أُولَئِكَ يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَاقُونَ ٦٢

63. Na İthyĩ tũĩũkũĩthasya thayũ ona wĩva mũĩo ũla w'o ũtatonya kũvikya, na İthyĩ twĩna İvuku yĩla yĩneenaa w'o, na mo maikavĩtĩw'a.

وَلَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَابٌ يَنْطِقُ

بِالنَّحْيِ وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ٦٣

64. Aiee, ngoo syoo iiyĩsũvĩaa Ivuku yĩĩ
ona vanini, na mbee wa ũu, mo
nĩmakwatene na meko angĩ.

65. Kũvika, yĩla Ithyĩ twamakwata na
ũsilflo, amwe moo ala malikĩte
motanunĩ, sisyai, mo nĩmaĩĩaa ũtethyo.

66. Mũikaĩte ũtethyo mũthenya ũũ, ow'o
inyw'ĩ mũitethw'a Nithyĩ.

67. Nĩw'o, inyw'ĩ nĩmwasomeawa Mĩsoa
Yaitũ, ĩndĩ inyw'ĩ nĩmwamĩtiaa
mũkasyoka na ĩtina na itiinyo syenyu,

68. 'Anene mwĩ na ngũlũ, mũitavany'a
movoo ĩlũlũ wa -yo *Kulani* ũtukũ,
mũkĩneena maũndũ ma mana.'

69. Mo ĩndĩ, nomasũanĩte ĩlũlũ wa Ndeto
Ntheu kana komavikĩwe nĩ kĩla
kĩtaamavikĩa maaĩthe moo ma tene?

70. Kana mo nomeũmanya Mũtũmwa
woo, ũndũ mo meũmũlea we?

71. Kana mo maasya, 'Nthĩnĩ wake ve
ndũũka? Aiee, we amaetee mo ũla w'o,
na aingĩ mũno moo nĩmamenaa ũla w'o.

72. Na takethwa ũla w'o nĩkũatĩĩa
mawendi moo, matu na nthĩ na syonthe
ila syĩ nthĩnĩ wasyo syĩthwa syalikile
ithokoonĩ. Aiee, Ithyĩ nĩtũmaetee mo
ũtao woo, ĩndĩ kũma kwa ũtao woo ene,
mo yu nĩmekwathũka ũtee.

73. Kana we nũmakũlasya amwe moo
ĩtuvi ona yĩmwe? ĩndĩ ĩtuvi ya Mwĩai
waku nĩyo

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِنْ هَذَا وَلَهُمْ أَعْمَالٌ
مِنْ دُونِ ذَلِكَ هُمْ لَهَا عَمِلُونَ ﴿١٣﴾

حَتَّىٰ إِذَا أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِمْ بِالْعَذَابِ إِذَا هُمْ
يَجْرُونَ ﴿١٤﴾

لَا تَجْرُوا الْيَوْمَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ لَا تَنْصُرُونَ ﴿١٥﴾

قَدْ كَانَتْ آيَتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَلَنْتُمْ عَلَىٰ آعْقَابِكُمْ
تَنْكِبُونَ ﴿١٦﴾

مُسْتَكْبِرِينَ ۖ بِهِ سِرًّا تَهْجُرُونَ ﴿١٧﴾

أَفَلَمْ يَذَرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَهُمْ
بِآبَاءِهِمْ الْأَوَّلِينَ ﴿١٨﴾

أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿١٩﴾

أَمْ يَقُولُونَ بِهِ جِنَّةٌ بَلْ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَآلَزَّهُمْ
لِلْحَقِّ كُرْهُونَ ﴿٢٠﴾

وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ
وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَمِنْ
عَنْ ذِكْرِهِمْ مَعْرِضُونَ ﴿٢١﴾

أَمْ تَسْأَلُهُمْ خَرْجًا فَقَرْجًا رَبِّكَ خَيْرٌ ۖ وَهُوَ خَيْرُ
الْوَارِثِينَ ﴿٢٢﴾

Iseo Mũno Vyũ; na We nĩ Ula-
Mũnengani Mũseo Vyũ.

74.Na kwa ūla w'o vyũ, we
ũmathokasya nzĩanĩ ūla ya w'o.

وَأَنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۝

75.Na asu ala matetĩkĩlaa Itu, ow'o mo
nĩmelelũkĩte kuma nzĩanĩ ūsu.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ

لَنَكُونُوا ۝

76.Na takethwa Ithĩ nĩtwew'ĩte tei
ĩũũ woo, na kũmaumya thĩnanĩ woo,
mo vate nzika, methĩwa maendeeie
kwĩthĩwa nthĩnĩ wa wĩki-wa-naĩ woo,
makyanganga ta ilalinda.

وَلَوْ رَجَّبْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلْجُورِ

فِي طُعْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝

77.Ithĩ nĩtwamakwatie mo na ūsilĩlo.
Indĩ mo mayaaĩnyivya mo ene kwa
Mwĩai woo ona kana makathaithana
mena wĩnyivyo.

وَلَقَدْ أَخَذَ لَهُمْ بِالْعَذَابِ مَا اسْتَقْبَلُوا لَهُمْ

وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ۝

78.Kũvika yĩla Ithĩ twamavingũfe
mũomo wa ūsilĩlo mwai, sisya, mo
nĩmeyĩtũkaa.

حَتَّىٰ إِذَا تَوَخَّأْنَا عَلَيْهِمْ بِآيَاتِنَا أَفْعَدَّوْا شُرَدِيدَ

عَٰدٍ إِذَا هُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ۝

LUKU 5

79.Na We nĩ We Ula wamũmbfie
inyw'ĩ matũ, na metho, na ngoo; indĩ
inyw'ĩ mũtũngaa mũvea mũnini.

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ

قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ۝

80.Na We nĩ We Ula ūmwĩngĩvĩtye
inyw'ĩ ĩũũ wa nthĩ, na Kwake We
nĩkw'o inyw'ĩ mũkombanw'a.

وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُخْشَعُونَ ۝

81.Na We nĩ We Ula ūnenganae thayũ,
na ūetae kĩkw'ũ, na mokonĩ Make ve
ũalyũko wa ūtukũ na mũthenya. Indĩ
inyw'ĩ nomũkamanya?

وَهُوَ الَّذِي يُبَيِّنُ وَهُوَ اخْتِلَافُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۝

82.Indĩ mo maasya ūndũ andũ ala maĩ
mbee woo maisye.

بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْأَوَّلُونَ ۝

83. Mo maasya, 'Kya0! IthyI twakw'a na kŭtwika mŭthanga na mavindI t0, ow'o, ithyI nItŭkathay00kw'a IngI?

قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا إِنَّنَا لَنَبْعُوَنُ ۝

84. 'Uu nIw'o ithyI twathiwe mbee, ithyI na maaIthe mait0. KI ti kInd0 IndI nI mbano sya tene.'

لَقَدْ وَعَدْنَا نَحْنُ وَآبَاؤُنَا هَذَا مِنْ قَبْلُ إِنْ هَذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝

85. Asya, 'NthI na syonthe ila syI nthInI wayo nI sya0, ethwa inyw'I nImwIsI?'

قُلْ لِمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

86. 'Mo makasya, 'Nl sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,' Asya, 'Inyw'I IndI nomŭkataIka?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ۝

87. Asya, 'N00 ūla MwIai wa matu mŭonza na MwIai wa KIvIla KInene-ky a-UsumbI?'

قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ۝

88. Mo makaasya, 'Nl sya Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, 'IndI inyw'I nomŭkekala mwIna w'ia?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ۝

89. Asya, 'N00 ūla kw'okonI Kwake ve ūsumbI wa syInd0 syonthe na ūla ūsŭvIaa, na ūla Kwake vate sŭvIka, ethwa inyw'I nImwIsI?'

قُلْ مَنْ يَبْدِئُ مَخْلُوقَاتِ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُخَيِّرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

90. Namo makaasya, 'Uu W'onthe nI wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, 'Inyw'I IndI, mŭkengekaa ata?'

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ ۝

91. Ii, IthyI nItŭmaetee mo ūla w'o, namo vate nzika, nI akengani.'

بَلْ آتَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ۝

92. Ngai Mwene Vinya W'onthe ndeyoseete mwana We-mwene, ona vai Ngai IngI ona ūmwe wI vamwe Nake We; kŭkethwa ūu, kIla ngai yIthwa yoosie kIla yo yoombie, na vate nzika, imwe syIthwa syaisumbIkie ila ingI.

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلٰهٍ إِذَا لَذَهَبَ كُلُّ إِلٰهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ سُبْحٰنَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ۝

Ngai Mwene Vinya W'onthe Nataŵe
Iŵlŵ wa syonthe ila mo mamŵananasya
We nasyo!

93.Mŵmanyi wa maŴndŵ ala matonekaa
na ala monekaa! Kwa Ŵu, We E-Iŵlŵ
mŴno mbee wa syonthe ila mo
mamŵananasya *We nasyo!*

عَلِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعْلَمَ مَا تَشْرُكُونَ ﴿٩٣﴾

LUKU 6

94.Asa, 'Mŵlai wakwa, ethwa We
Ŵkambony'a nyie maŴndŵ ala mo
mateelemetw'e namo.

قُلْ رَبِّ إِنَّمَا تَرِيَّتِي مَا يُوْعَدُونَ ﴿٩٤﴾

95.'Mŵlai wakwa, Indŵ, ndŴkambie
nyie vamwe na andŵ eki-ma-naŵ.'

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾

96.Na vate nzika, Ithyŵ twŵna Ŵtonyi wa
kŴkwony'a we kŵla Ithyŵ
tŴmateelemasya nakyo.

وَأَنَا عَلَىٰ أَنْ تُرِيكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَدْ رُودُونَ ﴿٩٦﴾

97.LŴngyai ŴthŴku na Ŵla mŴseo vyŴ.
Ithyŵ nŵtŴmanyŵlŵte syŵndo ila mo
mawetaa.

إِذْ فَعَّ بِالَّذِي هِيَ أَحْسَنُ النَّبِيَّةِ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا
يَصِفُونَ ﴿٩٧﴾

98.Na asya, 'Mŵlai wakwa, Nyie
nŵmanthaa wŵvitho nthŵnŵ Waku nŴndŵ
wa mŵteelemangany'o ya Masatani.

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ ﴿٩٨﴾

99.'Na Nyie nŵmantha wŵvitho nthŵnŵ
Waku We, Mŵlai wakwa, mo maikese
kŴnthengea nyie,'

وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَخَضُّونَ ﴿٩٩﴾

100.KŴvika, yŵla kŵkw'Ŵ kyamŴkŵla
Ŵmwe woo, akŵŴvana asya, 'Mŵlai
wakwa, ndŴnge ŵngŵ nyie,

خَفَّ إِذَا جَاءَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجُونِ ﴿١٠٠﴾

101.'Nŵkana Nyie ndonye kŵŵka meko
ma ŴlŴngalu nthŵnŵ wa thayŴ Ŵla nyie
ndŵlŵte ŵŵina.' Tiw'o, ŵno no ndeto we

لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ
هُوَ قَائِلُهَا وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ
يُبْعَثُونَ ﴿١٠١﴾

On00neeha tũ. Na itina woo ve tũtũ
kuvika muthenya ula mo
makathayũkw'a Ingĩ.

102.Na yĩla soo ūkavuvwa, vaikethwa
ndũũ sya mũkautĩ katĩ woo mũthenyanĩ
Ōsu, ona maikakũlany'a mũndũ na ūla
Ongĩ.

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ
وَلَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٢﴾

103.Indĩ, asu ala ithimo syoo ikethwa
syĩ ngito nthĩnĩ wa meko, aa nĩmo ala
makethwa me aĩlu.

مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاقُونَ ﴿٢٣﴾

104.Indĩ ala mawĩla moo maseo
makethwa me mavũthũ—aa nĩmo ala
manangaa mathayũ moo; namo
makekala lianĩ-ya-Mwaki.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَيْرُ ذَا
أَنْفُسِهِمْ فِي جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٢٤﴾

105.Mwaki ūkavĩvya mothyũ moo
namo makamang'utha nĩ woo vau
nthĩnĩ.

تَلْفَحُ دُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ ﴿٢٥﴾

106.'Mĩsoa Yakwa ndyaasomwa
kwenyu inyw'ĩ, nenyu mwamyosa ta
ũvũngũ?'

أَلَمْ تَكُنْ أَيْتِي تَتْلَىٰ عَلَيْهِمْ كُنُوزَ بِهَا
تُكَذِّبُونَ ﴿٢٦﴾

107.Mo makaasya, 'Mwĩai waitũ,
ũthũku witũ nĩwatũkĩlilye ithyĩ vinya,
na ithyĩ twaĩ andũ avĩtany'a.

قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا
ضَالِّينَ ﴿٢٧﴾

108.'Mwĩai waitũ, tumye vaa, na Indĩ
twasyoka nthĩnĩ wa wau wa matũ, ow'o,
ithyĩ tũkeethwa twĩ eki-ma-naĩ.'

رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ ﴿٢٨﴾

109.Ngai akamatavya, Aĩai vau nthĩnĩ
na mũikaneene Nakwa Nyie.'

قَالَ اخْسَوْا فِيهَا وَلَا تَكْمُنُونَ ﴿٢٩﴾

110.'Kwaĩ nguthu Imwe katĩ wa
athũkũmi Makwa ala maisye, 'Mwĩai
waitũ, ithyĩ nĩtwĩtĩkĩlaa; kwa ūu, tũekee
ithyĩ naĩ sitũ, na twĩw'ĩe tei; nũndũ We

إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا

فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿٣٠﴾

Nue Ula-Mūseo Vyū wa ala mew'anfaa
tei.

111. 'Indī inyw'ī nīmwmawmatw'kīthisye
mo kīndū kya kūthekeea na matwīka
kītumi kya kōmōlīthya inyw'ī
ōlīlikany'o Wakwa yīla inyw'ī
mwaendee na kōmathekeea.

فَاتَّخَذَ نَفْسَهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّى أَنْسَوْكُمْ ذُكْرَكُمْ وَكُنْتُمْ
فِيهِمْ تَضَلُّكُونَ ﴿١١١﴾

112. 'Nyie ōmōnthī ōō nīnīmatuvīte mo
nōndū wa ōmīlīsyō woo, kwa ōu nomo
tū matanīte.'

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا إِنَّهُمْ هُمُ الْفَاكِرُونَ ﴿١١٢﴾

113. Ngai akakōlya, 'Inyw'ī mwekalile
tōlū wa nthī kwa myaka yīana ata?'

قُلْ كَمْ لَكُمْ لَيْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ﴿١١٣﴾

114. Mo makasōngīa, 'Ithyī twekalile
kwa mōthenya ōmwe kana kīlungu
kyaw'o, Indī makōlye ala maiaa ūtalo.'

قَالُوا لَيْسَ بِنَا يُومًا أَوْ بَعْضِ يَوْمِ فَتَنِ الْعَالَمِينَ ﴿١١٤﴾

115. We akamatavya, 'Inyw'ī mwekalile
o vanini tū, takethwa inyw'ī
nīmwmanyie!'

قُلْ إِنْ لَيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنْتُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٥﴾

116. 'Inyw'ī Indī mwasōanīe kana Ithyī
twamōmbīte inyw'ī vate kīleelo, na
kana inyw'ī mōikatōngwa Kwitū?'

أَفَحَسِبْتُمْ أَنْتُمْ خُلِقْتُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١١٦﴾

117. Ula-Wī-Iolū Mōno Indī nī ethwe
Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Mūsumbī-Wa-W'o, vai ngai ateo We,
Mwīai-Wa-Kīvīla kya Utheu kya
Usumbī.

فَقَطَّلَ اللَّهُ الْمَلِكَ الْحَيَّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
الْكَرِيمِ ﴿١١٧﴾

118. Na we ūla wīkaīlaa Ngai ūngī ūtee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla
ōtena ūkōsī wake, we akaumya ūtalo
kwa Mwīai wake. Kwa ūla w'o, alei
maikaīla.

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ لَا
قَاتِلًا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿١١٨﴾

119. Na asya, 'Mwĩai wakwa, ekea na
 ĩw'a tei, na We Nue Ula-Mũseo Vyũ
 katĩ wa ala mew'anĩaa tei.'

﴿قُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾¹¹⁹

سُورَةُ النُّورِ مَدَنِيَّةٌ

AL - NUR
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. *Kĩĩ nĩ* Kĩlungu kĩla Ithĩ tũkĩvuanĩtye na kĩla Ithĩ tũkĩtwĩkĩthĩtye mwĩao wa kũatĩwa; na nthĩnĩ wakyo Ithĩ nĩtũvuanĩtye Syama nthu, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũsũvĩa.

3. Mũndũ mũka kĩlaalai na mũndũũme kĩlaalai kana mũndũũme kĩlaalai na mũndũ-mũka kĩlaalai----mũkũnei kĩla ũmwe myũnzyũ ĩana yĩmwe. Na mũikakwatwe nĩ tei ũũũ wa elĩ yĩla mũkwĩanĩĩsyā ũrw'io ũũ mũtheu, ethwa inyw'ĩ nĩmwĩtĩkĩĩte Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo. Na nguthu ya etĩkĩli nĩkũsũte ũsilĩlo woo.

4. Mũndũũme kĩlaalai akatwaa mũndũ-mũka kĩlaalai kana mũvoyi wa mĩvw'anano, na mũndũ - mũka kĩlaalai akatwawa nĩ mũndũũme kĩlaalai kana mũndũũme mũvoyi wa mĩvw'nano. Undũ ũũ nĩmũvatane mũno kwa etĩkĩli.

5. Na asu mailĩĩlaa iveti mbĩtĩkĩli ũvũngũ na mailea kũete ngũsĩ inya----- makũnei myũnzyũ mĩlongo nyaanya, na ĩina wa ũu, mũiketĩkĩle ũkũsĩ woo, namo nĩmo eki-ma-naĩ,

6. Ateo asu ala melilaa ĩtina wa ũu na kwĩlũngalya, nũndũ ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũekanĩ - Mũno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سُورَةُ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَاهَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

الرَّازِيَةِ وَالزَّالِيَةِ فَاجْلِدْهُمَا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَائِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ

الرَّالِيَةِ لَا يَنْبَغُ إِلَّا رَأْفَةٌ أَوْ مُشْرِكَةٌ وَالزَّالِيَةِ لَا يَنْبَغُ إِلَّا رَأْفَةٌ أَوْ مُشْرِكَةٌ وَحُزْمٌ ذَلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ الْفَحْشَاءَ ثُمَّ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا يَرْجِعُ سَعْدَاءَ فَاجْلِدْهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِن بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

7. Na asu ala maililaa iveti syoo Ovungu, na matena Okusi ateo mo ene---- Okusi wa Umwe wa andu ta asu Okeethwa wĩ mwĩanu ethwa we akeevĩta na syĩtwa ya Ngai Mwene Vinya W'ontho mavinda ana *akyasya*, kana we vate nzika, e vamwe na asu ala maneenaa w'o.

وَالَّذِينَ يَزْمُونَ أَرْوَاحَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ٥

8. Na wĩvĩto wake wa katano Okeethwa nĩ kwasya kana kũmo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho ethwa we e katĩ wa ala akengani, kĩthwe ũũũ wake.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَذَّابِينَ ٥

9. Indĩ ũsilĩlo Okavetangwa kuma kwa kyo ethwa kyo kĩkeevĩta na kumya Okusi mavinda ana syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩkyasya kana mũũme nĩ ũmwe wa akengani.

وَيَذَرُوهَا الْعَذَابُ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعُ شَهَدَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَذَّابِينَ ٦

10. Na kĩhĩtũ kya katano kyakyo kĩkeethwa nĩ kwasya kana, Kũmo kya Ngai Mwene Vinya W'ontho kĩthwe ũũũ wakyo ethwa mũũme eneena w'o.

وَالْخَامِسَةُ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ٥

11. Na takethwa ti ũndũ wa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho na tei Wake ũũũ wenyu, na kũtwĩka kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũuu na Mũũ, *inyw'ĩ mwĩthwa mwakwatiwe nĩ kyeve*.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ بِتَوَابِ حَكِيمٌ ٧

LUKU 2

12. Nĩw'o, asu ala maetie Ovungu nĩ nguthu ĩmwe katĩ wenyu *inyw'ĩ*. Mũikasũanĩ kana ũndũ ũũ nĩ mũthũku kwenyu; aiee, nĩ ũseo kwenyu. Kĩla ũmwe woo akoosa kĩanda kyake kya naĩ ĩla we weekie; na we ũla katĩ woo waĩ na kĩlungu kĩnene akakwata ũsilĩlo mwai, na wĩ woo.

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِآيَاتِنَا فِي غَضَبٍ مِنْكُمْ لَا تُحْسَبُوا سَعَاءً لَكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا أَلْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ٨

13. Nĩkĩ aũme etĩkĩli na iveti mbĩtĩkĩli, yĩla inyw'ĩ mweew'ie ũu, maleile kũmasũanĩla andũ moo nesa, na kwasya, 'Uũ nĩ ũvũngũ wĩ ũtheinĩ?

لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ⑮

14. Nĩkĩ mo maleile kũete ngũsĩ inya sya kũĩkĩĩhya? Nũndũ mo nĩmaleile kũete ngũsĩ ila syendekaa, mo nĩ akengani mũno mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthel

لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشَّهَدَاءِ قَالُوا لَيْكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَذِبُونَ ⑯

15. Takethwa ti ũndũ wa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthel na tei Wake ĩũũ wenyu, ĩũũ wa nthĩ ĩno na ĩtunĩ, ũsilĩlo mũnene wĩthwa wamũkwatie inyw'ĩ nũndũ wa wilĩanĩli ũla inyw'ĩ mwai nthĩnĩ wa w'ol

وَلَوْلَا فَضَّلَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتَهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَنَسَكُفْنِي مَا أَقْضَمْتُ فِيهِ مَذَابَ عَظِيمٍ ⑰

16. Yĩla inyw'ĩ mwoosa ndeto inyaĩĩkĩtw'e nĩ nĩmĩ syenyu na mũkambĩĩĩĩla kũneena na makanyw'a menyu maũndũ ala inyw'ĩ mũte na ũmanyi wa w'ol wamo na kũsũanĩla kana no kaũndũ kanini, oyĩla mbee wa ũthyũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthel nĩ ũndũ mũnene.

إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِالْأَيْدِيكُمْ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّئًا ۖ وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ⑱

17. Na nĩkĩ yĩla inyw'ĩ mwawĩw'ie mwaleile kwasya, 'Ti ũseo kwitũ kũneena ĩũũ wa w'ol. We wĩ Mũtheu, Ame Ngai, ii nĩ nzukũ mbai!

وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا ۖ سُبْحَنَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ⑲

18. Ngai Mwene Vinya W'onthel nũnũmũtaa inyw'ĩ mũĩkasyokee ona vanini ũndũ ũĩlyĩ ta ũũ, ethwa inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli.

يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِلْغَلَةِ ۖ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ⑳

19. Na Ngai Mwene Vinya W'onthel nũnũmũvathũkanĩsyal inyw'ĩ mĩfao; na Ngai Mwene Vinya W'onthel nĩ ũmanyi-W'onthel, Mũĩ.

وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ㉑

20. Asu ala mendaa wathavu Onyafike katl wa etfiki, makeethwa na Usililo w woo nthini wa nthi Ino na Ituni. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ntwisi na inyw'i muyisi.

إِنَّ الَّذِينَ يُجِبُونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ
آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ⑤

21. Na nundu wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na tei Wake Iulu wenyu, na kutwika kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Muii na Usutiwe ni tei, inyw'i mwihwa mwaananghwe.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ دَرُؤِي
لَفَبَّحْتُمْ ⑥

LUKU 3

22. Inyw'i ala mwitkila! Muiikaatle nyaali sya Satani na ula ona wiva uatila nyaali sya Satani ailewe nikumanya kana we vate nzika atavanasya maundu ma wathe na uthuku wi utheni. Na nundu wa Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na tei Wake Iulu wenyu, vai ona umwe wihwa e muthu ona vanini, inda Ngai Mwene Vinya W'onthe amuthesya ula We wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Wtwi-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ
يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ
أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَزِيْزِي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ⑦

23. Na ala mena uthwii na wingi wa syindu katl wenyu maikewite kolea kumanenge syindu ala ma ndu ya mukauti na ala mena vata na nya na ala matiie misi yoo kwoondwa wa nza ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Mo nimaakee na kumisiya. Inyw'i nomwendaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe aitiwe ni umokea inyw'i? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Muekanli-Muno Vyü, Usutiwe ni tei.

وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا
أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالسَّكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَلْيَعْلَمُوا وَيَصْفَحُوا أَلَا يُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ
وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ⑧

24. Ntw'o, asu ala mamailila uvungu aka atheu, mate wathavu, iveti mbitkili

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْفَاحِشَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ

nĩ aumanĩe ũlũ wa nthĩ ĩno na Itunĩ. Na ve ũsilĩlo mwai kwoondũ woo.

لَعَنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَهُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ٣٥

25. Mũthenya ũla nĩmĩ syoo na moko moo na maaũ moo ikakũsĩĩa ũlũ wa maũndũ ala mo meekaa.

يَقُومَ شَهِدٌ عَلَيْهِمْ أَلَيْسَتْهُمْ أَيْدِيهِمْ وَأَنُجُوبُهُمْ
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٣٦

26. Mũthenya ũsu Ngai Mwene Vinya W'ontho akamatuva matuvi moo ma w'o, namo makamanya kana Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka nĩ We W'o-Wĩ-Utheinĩ.

يَوْمَئِذٍ يُؤْفِكُهُمُ اللَّهُ وَيَبْغِضُهُمُ الْحَقُّ وَيَعْلَمُونَ أَنَّ
اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْبَاقِي ٣٧

27. Syĩndũ nthũũku nĩ kwoondũ wa andũ athũku, na andũ athũku nĩ kwoondũ wa syĩndũ nthũku. Na syĩndũ nzeo nĩ kwoondũ wa andũ ase na andũ ase nĩ kwoondũ wa syĩndũ nzeo; aa mai na ĩvĩtyo ũlũ wa maũndũ onthe ala *ailĩanĩli* maneena. Ve ũkeo kwoondũ woo na kyaũya kya ndaĩa.

الْخَيْبَتُ لِلْخَائِبِينَ وَالْخَيْبَتُونَ لِلْخَائِبَتِ ٣٨
الْخَائِبَتُ لِلْخَائِبِينَ وَالْخَائِبُونَ لِلْخَائِبَتِ ٣٩
مُبَدَّوْنَ وَمَا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ٤٠

LUKU 4

28. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikalike nyũmbanĩ ĩla ĩte syenyu ateo mwĩtĩtye ũthei na mũkamakethya andũ ma nyũmba isu. Uũ nĩ ũseo mũno kwenyu, nĩkana mũtonye kwĩthwa mwĩ esũvĩi.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ
حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ٤١

29. Na mwalea kwĩthĩa mũndũ ona ũmwe vo, mũkalike omũvaka mũnengwe ũthei. Na mweewa, 'Syokai', ĩndĩ syokai; ũu nĩ ũtheu mũno kwenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwĩsĩ nesa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ
لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ازْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ٤٢

30. Tĩ ũthũku kũlika nthĩnĩ wa nyũmba ĩla ĩtekalawa nĩ andũ vala ve syĩndũ syenyu. Na Ngai Mwene Vinya

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ
فِيهَا مَتَاعٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ٤٣

W'ontho nŵĩsĩ ŪndŪ inyw'ĩ mumbŭlaa
na ŪndŪ mŭvithaa.

31. Matavye aŭme ala etfktli
makumany'e metho moo na masŭvie
ŭthei woo. Uu nĩ ŭtheu mŭno kwoo.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho
nŵĩsĩ nesa ŪndŪ mo mekaa.

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّونَ أَبْصَارَهُمْ وَيَحْفَظُونَ أَرْوَاحَهُمْ
ذَلِكَ أَزَلَىٰ لَهُمْ إِنْ اللَّهُ يُخَيِّرُ بَيْنَ يَصْنَعُونَ ﴿٥١﴾

32. Na itavyei iveti ila mbĩtkfktli
ikumany'e metho masyo na isŭvĩe
mothei masyo, na iikonany'e wanake
wasyo na mathaa ateo ala menekee, na
niyeesye isungi syasyo ithŭinĩ syasyo, na
iikonany'e wanake wasyo ateo kwa
aŭme masyo kana maaĩthe masyo, kana
kwa maaĩthe ma aa mŭŭme masyo, kana
syana syoo, kana syana sya aa mŭŭme
masyo, kana kwa anaa-nyinyia masyo,
kana syana sya anaa nyinyia masyo,
kana syana sya eitu a nyinyia masyo,
kana iveti syoo, kana ala moko moo me
uungu wasyo, kana athŭkŭmi ma aŭme
ala mate ĩtomo yasyo, kana syana nini
ila itanamba kwĩthwa na ŭkŭŭ wa
kŭmánya kĩmbithĩ kya iveti. Na iikaende
na mŭendele wa kwonany'a mathaa
masyo ala syo ivithaa. Na ĩthiŭei inyw'ĩ
kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho
inyw'ontho vamwe, inyw'ĩ etikili,
nĩkana mŭtonye kŭsinda.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ
فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَلْيَضْحَكْنَ بَعْدَ رَهْنٍ عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ
زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ
بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَاتِ
إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنَىٰ أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَاءً
بُعُولَتِهِنَّ أَوْ نِسَاءً أُخَوَاتِهِنَّ أَوْ مَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولَىٰ
الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا
عَلَىٰ عَوْرَاتِ
النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ
مَا يُخْفِينَ مِنَ زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ
جَمِيعًا إِنَّهُ يُوَفِّيهِمْ
لَعَلَّكُمْ تَقْلِحُونَ ﴿٥٢﴾

33. Na twaai iveti sya ndiwa kuma kati
wenyu, na ngoombo syenyu sya aŭme na
ngombo syenyu sya aka *ila syaĩle nĩ*
kŭtwaanĩhw'a. Ethwa mo nĩ nya,
Ngai Mwene Vinya W'ontho
akamamanthĩa nzĩa sya ŭtethyo kuma
mumonĩ Wake; na Ngai Mwene Vinya
W'ontho nĩ Mŭnengani-Mŭlau, Umanyi-
W'ontho.

وَأَنكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنكُمْ وَالضَّالِّجِينَ مِن عِبَادِكُم
وَأَمَّا بِكُمْ إِن تَكُونُوا فُقَرَاءَ يُعْطِيهِمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ
وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾

34. Na asu ala matekwona *syĩndũ* *sya* mŭtwaano nĩmaĩĩte nĩ kwĩyĩkalya me atheu ene, kũvika Ngai Mwene Vinya W'ontho amanenge *syĩndũ* nthĩnĩ wa mumo Wake. Na ngombo ĩla yĩkwenda valũa wa ũthasyo nũndũ wa kũnyivya kũoombo, iandĩkĩei ethwa nĩmũkwona *ũseo* nthĩnĩ wasyo na inengei kuma ũthw'ĩnĩ ũla *kwa ũla w'o* nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ũla We ũnenganĩte ĩũũ wenyu. Na mũikamaingĩsyeyethũkũmi menyu nthĩnĩ wa thayũ mũvuku *kwa kũmaia mo mate atwae* ethwa mo meenda kwĩkala me atheu, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũmantha nzĩa ya thayũ ũũ wa yu. ĩndĩ ethwa ũmwe akamaingĩsya mo, ĩndĩ ĩtina wa kũingĩtw'a kwoo Ngai Mwene Vinya W'ontho akeethwa Mũekanĩ *na* Mwene tei *kwoo*.

وَلِيَسْتَغْفِرَ الَّذِينَ لَا يُحِذُونَ زُكَاةَ حَتَّىٰ يَغْنِمَهُمُ
 اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَالَّذِينَ يَبْتِغُونَ الْكِتَابَ وَمِنَ الْمَلَائِكَةِ
 إِنَّمَا تُكْرَهُ وَهُمْ يَدْرِكُونَ الْقَوْلَ فَتَمُوتُ فِيهِمْ حُبَالُهُمْ وَأَنَّهُمْ
 مِنْ قَالِ اللَّهِ الَّذِي أَتَاكُمْ وَلَا تُكْرَهُوا فَتَيَدُّكُمْ
 عَلَى الْإِبْرَةِ إِنْ أَرَدْتُمْ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ تُجِبُونَ
 الَّذِينَ يَدْعُونَ وَمَنْ يَكْرِهُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَدْدِ الْكَرَاهِينَ
 غُفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧٦﴾

35. Na Ithyī nītūtheetye Mīsoa Mītheu
kwenyu, na ngelekany'o ya asu ala
mavītie mbee wenyu, na ūtao kwa akī-
ma-Ngai.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَمَلَائِكًا مِنَ الَّذِينَ
بَعَثْنَا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٢٠﴾

LUKU 5

36. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Kyeni kya matu na nthĩ. Ngelekany'o
ya kyeni Kyake nĩ ta ūvya ūla
ŭthĩnkĩtwe taa nthĩnĩ waw'o. Taa ūsu
naw'o wĩ kĩsisyonĩ. Nakyo kĩsisyo
kĩkekala ta ndata ƙũtisatisa.
Yakanĩtw'e kuma kwa mũtĩ-----
mũathime wa mũthata---- ūte wa umĩlonĩ
kana uthũĩlonĩ ūla mauta maw'o me
vakuvĩ kwakana ona mwaki ūtaũvikĩe.
Kyeni ūlũ wa kyeni! Ngai Mwene
Vinya W'onthe nũtongoeasya kyeni
Kyake kwa ūla We wendaa. Na Ngai

اللَّهُ نُورٌ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ يُشْكَو فِيهَا
مِصْبَاحٌ الْيُصْبِحُ فِي رُجَاةِ النَّجَاةِ كَانَتْهَا كَوْنُ
ذُرِّيٍّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبْرَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ
وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ
كَاذِبٌ نُورٌ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ

Mwene Vinya W'onthe nūmanengae andū ngelekany'o, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūsyisī syīndū syonthe nesa vyū.

وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

37. Kyeni kīl yu nīkyakene nthīnī wa nyūmba ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtw'ite kana nīsyakūnēnev'w'a na kana syītw'a Yake yīlilikanīlwe nthīnī wasyo. Na Mūtafei We nthīnī wasyo ma-kīloko na ūya mawīoo;

فِي يَوْمٍ أَذْنُ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْأُقْدُودِ وَالْأَصَالِ

38. Andū ala mataalyūlawa nī ūtandīthya kana ūthoosya wa syīndū makolwa nī ūlilikany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ūsyallīsyā wa Mboya, na ūīvi wa Saka. Mo nīmākīlāa mūthenya ūla ngoo na metho ikathingithangw'a.

رِجَالٍ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَالْأَبْصَارُ

39. Nīkana Ngai Mwene Vinya W'onthe amanenge mūthīnzīo woo ūla mūseo vyū wa meko moo, na amaingīvīsyē syīndū kuma mumonī Wake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe amūnengae ūla w'onthe We wendaa vate kīthimo.

لِيَجْزِيََهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَزَيِدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

40. Na ta ūlūlū wa asu ala matetīkīlāa, meko moo nī ta kyuu kya kīw'ū kīlā kīkengaa weūnī. Ūla wīna waūni akasūanīlā nī kīw'ū, īndī avika vala kīl, akīthīlā nī vathei. Na we amwīthīlāa Ngai Mwene Vinya W'onthe vo, Ūla ūmūlvāa we ūtalo wake; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Mītūkī kwa kūtalā.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّلَمَانُ مَاءً خَمًّا إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ قُوَّةَهُ حِسَابُهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

41. Kana meko moo nī ta kīvindu kīnene mūno ūlūlū wa ūkanga mūnene na mūliku, kīlā kīvw'tkawa nī kītulumo, vala itulumo syūkīlāa ūlūlū wa itulumo, ūlūlū wakyo ve mathweo, kīvindu kīyīllanīlye ngoi ūlūlū wa ngoi. Yīlā we

أَوْ كَظُلُمٍ فِي بُحْرِ لَقِي يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِنْ قُوَّةٍ مَوْجٌ مِنْ قُوَّةٍ مَحَابٍ ظَلُمْتُ بَعْضَهَا فَوْقَ بَعْضٍ إِذَا أَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكِدْ يَرَهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

watamb00kya kw'oko kwake, akwona
na vinya; na ūla Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūtamŭnengae kyeni---vai
kyeni ona vanini.

LUKU 6

42. We nowonaa kana nĩ Ngai Mwene
Vinya W'onthe ūla ndaŭa Syake
itaŭawa nĩ onthe ala me matuŭĩ na ūlŭ
wa nthĩ, na ota ūu, nyunyi itamb00kĩtye
nthwau syasyo? Kĩla kĩmwe nkĩsĩ nĩla
yakyo ya mboya na ndaŭa. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa ūndũ
mo mekaa.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَالظِّلُّ صَفِيٌّ كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٥٠﴾

43. Na ūsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ūalũko
ũkeethwa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٥١﴾

44. We nowonete kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe amatwaa mathweo, na
ĩndĩ We aimakwatany'a vamwe, na
aimomba mbumbu na ūkyona mbua
yuŭte kuma katĩ wamo? Na We
nũtheasya mathweo kuma ĩtunĩ mailyĩ ta
ĩlma nthĩnĩ wamo ve mbua ya mavia, na
ĩndĩ We nũmũkũnaa nayo ūla We
wendaa, na nũmĩvetangaa kuma kwa ūla
We wendaa. Nĩ vakuvĩ kyeni kya ūtisi
kũvulya woni wa metho moo.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُزَيِّنُ سَمَاءًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ
يَجْعَلُهُ رُكَّامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ وَ
يُنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ جِبَالٍ فِيهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُحِيطُ
بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَاءُ يَكَادُ سَنَآ
بَرْدِهِ يَذْهَبُ بِالْأَبْصَارِ ﴿٥٢﴾

45. Ngai Mwene Vinya W'onthe
akũanasya ūtukũ na mũthenya. Vate
nzika, nthĩnĩ wa ūndũ ūũ ve ūmanyĩsyoy
kwa asu ala mena metho.

يَقْلِبُ اللَّهُ الْيَلَّ وَالتَّهَارَاتِ فِي ذَلِكَ لَوَبَّرَ
لِأُولِي الْأَبْصَارِ ﴿٥٣﴾

46. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩũmbĩte kĩla nyamũ kuma kĩw'ũnĩ.
Katĩ wasyoy ve imwe ila iendaa na mavu

وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْشِي

masyo, na katĩ wasyo ve ila iendaa na maaũ elĩ, na katĩ wasyo ve *ila* iendaa na maaũ ana. Ngai Mwene Vinya W'ontho ombaa kũla We wendaa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho E-na vinya wa kwĩka maũndũ onthe ala We wendaa.

عَلَىٰ بَطْنِهِ وَمِنْهُمْ مَّنْ يَتُخِّصُّ عَلَىٰ رِجْلَيْنِ وَيَوْمَئِذٍ سَتُحَسَّبُ
تَخِصُّ عَلَىٰ أَرْجُلَيْهِ يَخْلُقُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٩﴾

47.Ow'o, Ithyl nĩtũtheetye Syama Ntheu. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho amũtongoeasy ũla We wendaa nzĩanĩ ũla ya w'o.

لَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ مُّبِينَاتٍ وَاللَّهُ يَهْدِي مَن يَشَاءُ إِلَىٰ
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٧٠﴾

48.Namo maasya, 'Ithyl nĩtũmwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa, na ithyl nĩtwĩw'aa;' na Indĩ Itina wa ũu, amwe moo nĩmaalyũkaa. Indĩ asu ti etĩkĩli.

وَيَقُولُونَ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَأَطَعْنَا ثُمَّ يَخَوَّلُ
فَرِيقٌ مِّنْهُمْ مَّنْ بَعْدَ ذَلِكَ وَمَا أُولَٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٧١﴾

49.Na yĩla mo meetwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake nĩkana we atonye kũmatw'ĩla katĩ woo, wee! Nguthu ĩmwe yoo nĩalyũkaa ĩkasyoka.

وَلِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ إِذَا فَرِيقٌ
مِّنْهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٧٢﴾

50.Na ethwa *mo mesũanĩ* kana ũ-w'o wĩ ngalĩ ũla yoo, mokaa kwake masembete mena wĩnyivyoo *w'ontho*.

وَأَن يَكُنْ لَهُمُ الْخِيَرَةُ أَلِيًّا أَلِيًّا مِّنْ عَيْنِنَ ﴿٧٣﴾

51.Uu nũndũ vena ũwau ngoonĩ syoo? Kana mo mena nzika, kana mo komeũkĩla makyona kana Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake akeethwa ate mũlũngalu kwoo? Aiee, mo nĩmo-ene eki-ma-naĩ.

إِنِّي قُلُوبُهُمْ مَّرْصُ أَمَّا تَابُوا أَمْ يَخَافُونَ أَن يَحِيفَ
اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُ بَلْ أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٧٤﴾

LUKU 7

52.Kwĩka kwa etĩkĩli, yĩla mo meetwa kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho na Mũtũmwa Wake nĩkana We atonye kũmatw'ĩla katĩ woo, mo maasya tũ,

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ
لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا وَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٧٥﴾

'Ithyl nŵw'ŵ'aa na nŵwŵŵkŵlaa.' Na mo nŵmo ala makaŵla.

53.Na Ūla Ūmwŵ'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, na Ūmŭkŵlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Ūmwosaa We ta ngao ya *kwŵsiŵla*, asu nŵmo ala makasinda.

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَّقِ اللَّهَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٥٣﴾

54.Namo mevŵtaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe na ithitŭ syoo syŵ vinya kana, ethwa We nŭkŭmeyŵla mo, vate nzika, mo nŵme kŭthi. Asya, 'Mŭikevŵte; *kŵla kŵkwendeka nŵwŵ'i wa w'o* Ūndŭnŵ Ūla wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵŵ nesa vyŭ Ūndŭ inyw'ŵ mwŵkaa.'

وَأَقْسُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْدِيكُمْ لَعَلَّكُمْ أَفْرَحُوا ﴿٥٤﴾ قُلْ لَا تَقْسُوا طَاعَةً مَعْرُوفَةً إِنَّ اللَّهَ يَخِيرُ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾

55.Asya, 'Mwŵ'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mwŵ'ei Mŭtŭmwa.' Na ethwa mo nŵmekŭŵalyŭka Indŵ *lilikanai*, Ūla ona wŵwa wŵkaa Ūu nŵwe Ūkakŭŵ'a kŵla kiŵtwe nthŵnŵ wake, otondŭ nenyu mŭkakŭŵ'a kŵla kiŵtwe nthŵnŵ wenyu. Na ethwa inyw'ŵ nŵmŭŭmwŵ'a we, mŭkatongoew'a nesa. Na Mŭtŭmwa ti mŭŭngamŵ Indŵ no Ūeti wŵ Ūtheinŵ wa Ūtŭmane.

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوا تَهْتَدُوا وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْبَيِّنُ ﴿٥٥﴾

56.Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmathŵte asu katŵ wenyu ala meŵkŵlaa na kwŵka meko maseo kana We vate nzika, akamatwŵkŵthya mo Atiŵwa ŵlŭ wa nthŵ, tondŭ We wamatwŵkŵthisye Atiŵwa *katŵ wa* asu ala maŵ mbee woo; na kana We vate nzika, akamŵlŭŭmŵŵly na ndŵni yoo ŵla We ŭmŵnyuvŵte kwoondŭ woo; na kana We vate nzika, akamanenge mo Ūsŭvŵ na mŭuo amakŭanŵsyte ŵtina wa w'ia woo; mo makanthaithaa Nyie, namo

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَبَيِّنَ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٦﴾

maikambianany'a Nyie na kIndū ona kIva. Indī ūla ona wIva ūtena mūvea Itina wa ūu, mo makeethwa mbaa matū.

57.Na syaŋŋsyai Mboya na Ivai Saka na mwIw'ei Mūtūmwa, nIkana mūtonye kwIw'Iwa tei.

58.Mūikasūanŋe kana asu ala matetfIlaa nImatonya kwananga kIleelo Kitū Tōlū wa nthI; wIkalō woo nI IianI-ya-Mwaki; na nI vandū vathūku mŪno va kŪthūmŪa.

LUKU 8

59.Inyw'I ala mwItfIlaa! Ekai ala moko menyu ma aūme mamaŪngamŋe, na ala menyu matanamba kŪvikIla ūima woo, mamwItye inyw'I ūthei katatū mbee wa matanalika nthInIwa nyŪmba syenyu sya nthInI; mbee wa Mboya ya kIloko na yIla inyw'I mŪkumya ngŪa syenyu katambaanga yIla kwI ūvyūvu, na Itina wa Mboya ya ūtukŪ. Aa nI mavinda atatū ma kImbithI kwenyu. Mavinda ala angI eka aa, vai ūthūku kwenyu kana kwoo; nŪndū makekalaa maithyŪlŪlŪka vaa na vaa mamwetele inyw'I, amwe menyu maimathŪkŪma ala angI. Uu nIw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŪtheasya inyw'I MIsōa; nŪndū Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Umanyi-W'onthe, Ula-MŪI.

60.Na yIla syana katI wenyu syavikIla ūima wasyo, ona syo ota ūu nomŪvaka syItye ūthei, tondū asu ala mawetetwe vau mbee meetisye ūthei. Uu nIw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŪtavasya inyw'I ūtheinI mIao Yake;

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا الرُّسُولَ
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٥٧﴾

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ
يَعْلَمُونَ مَا فِيهِمْ أَنَّهُمُ الْفَارِقُونَ وَلَيْسَ الْبَصِيرُ ﴿٥٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَيْسَ أَذِنُكُمْ الَّذِينَ مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلَاثٌ
مَرَّتٍ مِنْ قَبْلِ صَلَاةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَصُونَ بَيْنَكُمْ
مِنَ الظُّهُورِ وَمِنْ بَعْدِ صَلَاةِ الْعِشَاءِ ثَلَاثُ عَوْدَةٍ
لَكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ بَعْدَ هُنَّ
طَوُّنَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾

وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا
اسْتَأْذَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾

na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

61. *Ilo* wa iveti ila ngũũ, ila ivĩĩte
ĩvinda ya kũtwawa, vai ũthũku ũlũ
wasyo kũvetanga ngũa syasyo ila sya
ũlũ ũtee Indĩ iikeyonany'e ũtheinĩ
mawanake masyo. Na ethwa syo
nikwenda kwĩthwa na ũsũvĩo mbee wa
kũsũvĩa ũtheu wasyo nĩ ũseo mũno mbee
kwasyo. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا
فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ
مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَّهُنَّ
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥١﴾

62. Vai ũthũku kwa kĩlalinda na vai
ũthuku kwa kĩema ona vai ũthũku kwa
ũla mũwau ona kwenyu ene, ethwa
nĩmũkũya lĩu nthĩnĩ wa nyũmba syenyu
ene kana sya maaĩthe menyu kana
nyũmba sya maa nyinyia menyu, kana
nyũmba sya anaa nyinyia menyu, kana
nyũmba sya eĩtu a nyinyia menyu, kana
nyũmba sya eĩtu a nyinyia ma maaĩthe
menyu, kana nyũmba sya eĩtu ma
nyinyia ma maa nyinyia menyu, kana
kuma kwa ala mbungũo syĩ mokonĩ
menyu, kana nyũmba ya mũnyanyae
wenyu. Vai ũthũku kũya vamwe kana
kũya mũtaanĩsyee. Indĩ yĩla mwalika
nyũmba, kethyai andũ menyu, na ngethi
sya mũuo, ngethi kuma kwa mwĩai
wenyu, syusũĩte maũathimo na ũtheu.
Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe
ũmũvuanĩasya inyw'ĩ mĩao, nĩkana
mũtonye kũmanya.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا
عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ
بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ
بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَعْمَالِكُمْ
أَوْ بُيُوتِ عَمَّتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَلَمِكُمْ
أَوْ مَا مَلَكَتُمْ أَيْمَانَكُمْ أَوْ صَدْرِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ
بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ هَٰذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ ۚ كَذَٰلِكَ يَتَبَيَّنُ لَكُمُ اللَّهُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ
يَعْقِلُونَ ﴿٥٢﴾

LUKU 9

63. Nĩw'o, etĩkĩli ma w'o nĩ ala metĩkĩlaa
Ngai Mwene Vinya W'onthe na
Mũtũmwa Wake na ala mataendaa

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا

matetŵye ūthei kuma kwake yŵla mo me
nake nŵndŵ wa ūndŵ wa vata ūmakony'e
ūla ūmaetete onthe vamwe. Vate nzika,
asu ala metasya ūthei kwaku we, nŵmo
asu ala ow'o metŵkŵlaa Ngai Mwene
Vinya W'onthe na Mŵtŵmwa wake.
Kwa ūu, yŵla mo makwŵtya we ūthei,
nŵndŵ wa ūndŵ woo, manenge ūthei asu
ala we ūkwenda, katŵ woo na metŵsye
ūkeko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nŵ Mŵekanŵi Mŵno Vyŵ, Usŵŵtwe nŵ tei.

كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا فِي يَتَادُونَ
إِنَّ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَكَ أَتُوبُكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ فَاِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِيُغِيبَ شَأْنَهُمْ
فَأَذْنِ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهُ ۚ إِنَّ
اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٧﴾

64. Mŵikatw'ŵkŵthye wŵtano wa
Mŵtŵmwa ta ūndŵ ūmwe na ūmwe
wenyu aimwŵta ūngŵ. Ngai Mwene
Vinya W'onthe nŵmesŵ asu ala mevithaa
na kŵmbithŵ. Kwa ūu, ala maleaa kwŵw'a
mwŵlao Wake nŵmeesŵvŵe thŵna ndŵkese
kŵmethŵa kana kŵkwatwa nŵ ūsilŵlo wŵ
woo.

لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا
قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الَّذِينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًا ۚ فَلْيَحْذَرِ
الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرٍ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ
يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥٨﴾

65. Ithukŵsyei inyw'ŵ! Nŵ sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe ila syŵ matunŵ na
ŵŵlŵ wa nthŵ. Nŵw'o, We nŵwŵsŵ ūndŵ
inyw'ŵ mŵilyŵ. Na mŵthenya ūla mo
makatŵngwa Kwake We, We
akamamanyŵthya ūndŵ mo meekie. Na
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵsŵ kŵla
kŵndŵ nesa vyŵ.

إِلَّا أَنْ يَلْعَنُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ قَدْ يَعْلَمُ مَا أَنْتُمْ
عَلَيْهِ ۚ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ إِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ۚ وَاللَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٥٩﴾

سُورَةُ الْفُرْقَانِ مَكِّيَّةٌ

AL - FURKAAN
(Wavuanĩw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula-Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2.Kũathimwa nĩ Ula ũtheetye
Kĩvathũkany'a kwa mũthũkũmi Wake,
nĩkana we atonye kwĩthwa e
Mũkaanany'a kwa andũ ma nthĩ
syonthē-----

3.We Ula ũsumbĩ wa matu na nthĩ nĩ
Wake. Na We ndeyoseete mwana We-
Mwene, na nde mũtindany'a ũsumbĩnĩ,
na nĩũmbĩte kĩla kĩndũ, na nũkĩyĩtũ
kĩthimo *kyakyo* kwa w'o.

4.Indĩ mo nĩmosete ngai ingĩ ũtee Wake,
ila itombaa kĩndũ Indĩ syo mbene nĩ
syũmbĩtwe, na ila itena ũtonyi wa kwĩka
naĩ kana kwĩtandĩthĩsya syo mbene na
itena ũtonyi ũlũ wa kĩkw'ũ kana thayũ
kana ũthayũũkyo.

5.Na asu ala matetĩkĩlaa maasya, 'Kĩĩ nĩ
vathei Indĩ nĩ ũvũngũ ũla we ũseũvĩtye,
na andũ angĩ nĩmamũtetheesye we
naw'o.' Ow'o, mo maetete ũla ũte-
ũlũngalu na ũla ũte-w'o.

6.Namo maasya 'Ii nĩ mbano sya tene;
na we nũsyĩandĩkĩthĩtye na
nĩwisomeawa kĩoko na w'loo.'

7.Asyā, 'We Ula wĩsĩ kĩla kĩmbithĩ kĩ
matunĩ na ũlũ wa nthĩ nũyĩvuanĩtye-yo.
Nĩw'o, We nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ,
Usũtwe nĩ tei.'

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ
الْعَالَمِينَ نَذِيرًا ۝

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدْ
يَعْدِلُ ۝

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ
يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْ نَفْعَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا
وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ۝

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَفْكٌ لِفِتْنَةٍ وَ
آعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخَرُونَ فَقَدْ جَاءُوا ظُلْمًا وَ
زُورًا ۝

وَقَالُوا أَأَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ
بُكْرَةً وَأَظْلًا ۝

قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ۝

8. Namo maasya, 'MötÜmwa ÜÜ ailyĩ ata ÜndÜ ÜnÜÜya İlu, na kwanganga maÜendelonĩ? Aleete kÜtheew'a mÜlaĩka nĩkĩ nĩkana atonye kwĩthwa e mÜkaanany'a e vamwe nake?

9. 'Kana kĩnandÜ kyaİle kwĩthwa kyekiw'e kÜla Üİ, kana kwake kwĩthwe na mÜÜnda we akaİsaa nthĩnĩ waw'o.' Na eki-ma-naİ maasya, 'Inyw'İ mÜatİlaa mÜndÜ mÜoe.'

10. Sisya ÜndÜ mo meÜkÜnenge we ngelekany'o! KwoondÜ wa Üu, mo nĩ athyoeuku na maitonya kwona nzİa.

LUKU 2

11. KÜathimwa nĩ We Ula, We akenda, akÜnenge maÜndÜ maseo mbee wa aa, onthe ---MÜÜnda İla İvİtİlaa tÜlÜsİ katİ wayo---na *ota Üu* nİÜkÜnenge we masÜmba ma kİ-Üsumbİ.

12. Aiee, Mo nİmaÜleaa Üla Saa, na kwa asu ala maÜleaa Üla Saa, İthyİ nİtÜseÜvİtye mwaki wakene.

13. Na yİla w'o wamona me vandÜ vaasa mÜno, mo makeew'a Üthatu waw'o na kİuumo.

14. Na yİla mo makekw'a vandÜ vavivinyanu nthĩnĩ wa w'o, movanİtw'e vamwe mo makavoya vau kwoondÜ wa wanangİko.

15. UmÜnthİ mÜikavoye kwoondÜ wa wanangİko Ümwe, İndİ voyai kwoondÜ wa mawanangİko maingİ.

وَقَالُوا مَالِ هَذَا الرَّسُولِ يَأْكُلُ الطَّعَامَ وَيَنْشَوِي
فِي الْأَسْوَاقِ لَوْلَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مَلَكٌ فَيَكُونُ مَعَهُ
ذَنْبِيرًا ①

أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ كَنْزٌ أَوْ تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَأْكُلُ مِنْهَا
وَقَالَ الظَّالِمُونَ إِنَّا تَعْتَمِدُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْخُورًا ②

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَتَّبِعُونَ
سَبِيلًا ③

تَبَرَّكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَيَجْعَلُ لَكَ
قُصُورًا ④

بَلْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاعْتَدْنَا بِلِئْلِ كَذِّبٍ
بِآيَاتِنَا سَعِيرًا ⑤

إِذَا رَأَوْهُمْ مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا
وَرَفِيرًا ⑥

وَإِذَا اتَّعَا مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مَقَرَّبِينَ دَعَا هَٰؤُلَاءِ
قُبُورًا ⑦

لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ قُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا قُبُورًا كَثِيرًا ⑧

16. Asya, 'Vau nĩ vaseo kana nĩ Mũonda wa Tene na Tene, Ola wathiwe ala alŋngalu? W'o ūkeethwa mũthĩnzio woo na wĩkalo.'

قُلْ أَذَلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ
كَانَتْ لَهُمْ جَرَائِدٌ وَمَصِيرًا ①

17. Mo makakwata kyonthe kĩla mo makenda vo, makĩkala vo Tene W'onthe. Nĩ ūtianĩo kuma kwa Mwĩai waku, ūkĩvoyewa mavinda onthe.

لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْدٌ
مَسْئُولًا ②

18. Na mũthenya ūla We ūkamombany'a mo na asu ala mamathaithaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akakũlya, 'Inyw'ĩ ninyw'ĩ mwamathyoekisye athũkũmi Makwa aa, kana nĩ mo-ene meevĩĩthisye nzĩa?'

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
يَقُولُوا أَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا
السَّبِيلَ ③

19. Mo makasngĩa, 'Wĩ Mũtheu We! Ithyĩ tũyaaĩĩtwe nĩ kwosa asũvĩ angĩ ateo We; ĩndĩ We nĩwamanengie mo na maaĩthe moo syĩndũ nzeo nthĩnĩ wa thayũ ūũ kũvika moolwa nĩ ūtao Waku na matwĩka andũ anangĩku.'

قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَتَّخِذَ مِنْ
دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَلَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَأَبَاءَهُمْ حَتَّى
نَسُوا الذِّكْرَ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ④

20. ĩndĩ Ithyĩ tũkamataavya athaithi ma mĩw'anano, 'Yu nĩ kũmũkenga mo mamũkengete kwĩanana nondũ inyw'ĩ mũneenete, kwoondũ wa ūu, inyw'ĩ mũitonya kũwathũkĩla ūsilĩlo kana mũkona ūtethyo.' Na ūla w'onthe ona wĩva wĩkaa ūthũku katĩ wenyu, Ithyĩ tũkamũsamĩthya ūsilĩlo wĩ woo.

فَقَدْ كَذَّبْتُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا
وَلَا نَصْرًا وَمَنْ يَظْلِمْ فَنُكَرْهُ نَذَرُهُ عَذَابًا
كَبِيرًا ⑤

21. Na Ithyl tūyaamatŭma Atŭmwa mbee waku we ateo mo nīmaīsaā līu na nīmangangaa moendelonī. Na Ithyl nītŭmatwīkīthasya amwe ūtato kwa ala angī. Inyw'ī Indī nomwīyŭmīlasya? Na Mwīai waku nī Woni-W'onthe.

وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَنْشَوْنَ فِي الْأَسْوَاقِ وَجَعَلْنَا بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَتَصْبِرُونَ وَكَانَ

رَبُّكَ بِصِيرَةٍ ۝

LUKU 3

22. Na asu ala matamanthaa ūmbano Naitū Ithyl maasya, 'Ithyl tūleaa kŭtheew'a alaīka nīkī? Kana Ithyl tūleaa kŭmwona Mwīai waitū nīkī? Vate nzika, mo nī ang'endu mŭno katī woo ene na nīmakīlīte mīvaka mŭno vaasa vyū.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ أَوْ نَرَى رَبَّنَا لَقَدْ اسْتَكْبَرُوا فِي أَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا ۝

23. Mūthenya ūla mo makamona alaŋka--vaikethwa na ūvoo mūseo kwa avītany'a mūthenya ūsu; na mo makaasya, 'Takethwa nīvethīwa kīsiŋi kīnene!

يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلَائِكَةَ لَا بُشْرَىٰ يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِمِينَ
وَيَقُولُونَ حِجَابًا مَّحْجُورًا ﴿٢٣﴾

24. Na lthyī tūkathiŋkīŋa kīla meko moo ala mo meekie na kūmatwīkīthya kītoo kya mūthanga kīnyaŋku.

وَقَدْ مَنَّآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً
مَّنْثُورًا ﴿٢٤﴾

25. Na ekali-ma-Itunī makeethwa vaseo mūthenya ūsu ūndū ūkonie wīkalo woo na vaseo mūno vandū voo va kūthūmŋa.

أَصْحَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَئِذٍ خَيْرٌ مُّسْتَقَرًّا وَأَحْسَنُ
مَقِيلًا ﴿٢٥﴾

26. Na mūthenya ūla ltu yīkatūanw'a vamwe na mathweo, na alaŋka makatheew'a kwa ūtalo mwingī.

وَيَوْمَ تَشْقَىٰ السَّمَاءُ بِالْغَمَامِ وَتَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ
تَنْزِيلًا ﴿٢٦﴾

27. Usumbī wa w'o mūthenya ūsu ūkeethwa wī wa Ngai ūla ūsūŋtwe nī ūlau; na ūkeethwa wī mūthenya mūmū kwa alei.

الْمَلِكُ يَوْمَئِذٍ الْغَنِيُّ وَاللَّهُمَّ إِنَّكَ يَوْمَئِذٍ عَلَى
الْكَافِرِينَ غَسِيرٌ ﴿٢٧﴾

28. Isŋvīe mūthenya ūla mwīki-wa-naŋ ūkaŋmanga syaa sya moko *atetethya*; we akaasya, 'Takethwa nyie nīnakinyie nzīanī ūmwe na Mūtūmwa!

وَيَوْمَ يَعْصُ الْأَمْرُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَلَيْتَنِي أَخَذْتُ
مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا ﴿٢٨﴾

29. 'Aa, woo nī wakwa nyie! Takethwa nyie ndyaamŋtwīkīthya ona ūmwe ta mūnyanyawa!

يُوَلِّقُنِي لَيْتَنِي لَمْ أَخَذْ فَلَا خَلِيلًا ﴿٢٩﴾

30. 'We nīwanthyoekisye nyie ūtina wa kūvikīwa nī Kīlīlikany'a.' Na Satani nī mūtiani mūnene mūno wa mūndū.

لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي، وَكَانَ
الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ خَذُولًا ﴿٣٠﴾

31. Na Mūtūmwa akasya, 'Ame Mwīai wakwa, andū makwa nīmamītwīkīthysye Kulani ūno ta kīndū kītie.'

وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا ﴿٣١﴾

32. Uu nŵ'o Ithyī twamūseūvīsyē kīla Mwathani mūmaitha kuma katī wa ene-naī; na Mwīlai waku nŵlānīte kwīthwa ta Ndongoi na Mūtetheesya.

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ بَنِي عَدُوٍّ مِنَ الْمُجْرِمِينَ وَكَفَّ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ۝

33. Na asu ala matetīkīlaa maasya, 'Kulani yalele kūvuanw'a kwake oyīmwe nīkī?' Ithyī nŵmūvuanītye yo ūu nīkana tūtonye kwīkīla ngoo yaku vinya nayo. Na Ithyī nŵtūmyalanītye na walany'o ūla mūseo vyū.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ۝

34. Namo maikūeteae we ngelekany'o īndī Ithyī tūŋengae we ūla w'o na ūtavany'a ūla mūseo vyū.

وَلَا يَأْتُونَكَ بِشَيْءٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا ۝

35. Asu ala makombanw'a matulītye-ndu na mothyū moo lianī-ya Mwaki---mo makeethwa me ūthūkunī mūnene mwīkalonī woo, na me athyoeku mūno vyū kuma nzīanī ūla ya w'o.

الَّذِينَ يُخَشِّوْنَ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ أُولَٰئِكَ سَرْمَكَاثًا وَأَضَلُّ سَبِيلًا ۝

LUKU 4

36. Ithyī nŵtwamūnengie Mose Ivuku, na nŵtwamūnyuvie vamwe nake mwanaa nyinyia wake Aluni ta mūtetheesya wake.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَا مَعَهُ أَخَاهُ هَارُونَ وَزِيرًا ۝

37. Na Ithyī twamea; 'Endai inyw'ī mwī elī kwa andū ala maleete Mīsoa Yaitū;' īndī Ithyī nŵtwamanangie mo, wanangīko mūnene.

فَقُلْنَا أَذْهَبْنَا إِلَى الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَذَرْنَاهُمْ يَوْمَهُمْ ۝

38. Na ta kwa andū ma Noa yīla mo maleile Atūmwa, Ithyī nŵtwamathitisye mo ta Kyama kwa mbaa-andū onthe. Na Ithyī nŵtūseūvītye ūsilīlo wī woo kwoondū wa eki-ma-naī.

وَقَوْمٌ نُّوجِئًا كَذَّبُوا الرَّسُولَ أَغْرَقْنَاهُمْ وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ آيَةً ۝ وَأَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ عَذَابًا أَلِيمًا ۝

39.Na Ithyĩ nĩwamanengie Aati na Athamuti na Andũ-ma-Kĩthima, na nzyawa nyingĩ kafĩ woo.

وَعَادَا وَتَوَدَّاهُ وَأَصْحَبَ الرَّيِّبَ وَقَرُّوْنَا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا ۝

40.Na kwa kĩa amwe moo Ithyĩ nĩtwamatavisye ngelekany'o ya andũ ala maĩ ma mbee; na Ithyĩ nĩtwamanangie ũmwe na onthe vyũ.

وَلَمَّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأُمُتَالَ وَكَلَّا تَبَرَّأْنَا تَبَرًّا ۝

41.Na aa nokũvika methwe maũvikĩie mũsyĩ ũla wauwĩwe nĩ mbua nthũũku. Mo iĩndĩ, nomawonete w'o? Aiee, mo mai na wĩkwatyo wa kũthayũũkw'a ĩrina wa kĩkw'ũ.

وَلَقَدْ أَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّتِي أُمِطِرَتْ مَطَرُ السَّوءِ أَفَلَمْ يَكُونُوا يَرُونَهَا بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ نُشُورًا ۝

42.Na yĩla mo makwona we, maũvũfaa ngũĩ tũ: Uũ nĩ we ũla Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūmũtũmĩte ta Mũtũmwa?

وَاِذَا دَاوُدُ اِنْ يَتَّخِذُ وُنَاكَ اِلَّا هُزُوًا ۚ اَمَّا الَّذِي بَعَثَ اللّٰهُ رَسُوْلًا ۝

43.'We ow'o, aĩ vakuvĩ kũtũthyoekya tũeke ngai sitũ, takethwa ithyĩ tũyaaĩũũmĩĩya nthĩnĩ wasyo.' Namo makamanya, yĩla mo meona Ūsilĩlo, ũla mũthyoeku mũno vyũ kuma nzĩanĩ ĩla ya w'o.

اِنْ كَاذٌ لِّضُلٰنًا عَنْ الْبَيْتِ لَا اَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَا وَسَوْفَ يَعْلَمُوْنَ حِيْنَ يَرْوُنَ الْعَذَابَ مَنْ اَضَلَّ سَبِيْلًا ۝

44.We nũmwonete ũla Ūmatw'ĩkĩthasya mawendi make mathũku kwĩthwa ngai yake? We iĩndĩ nũtonya kwĩthwa wĩ mũsũvĩi tũũ wake?

اَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ الْهٰهَ هُوْبَةً ۚ اَفَاَنْتَ تَكُوْنُ عَلَيْهِ وَكِيلًا ۝

45.We wĩsũanĩa kana nyingĩ syasyo nĩsyĩw'aa nthĩ kana kũmanya? Syo no ta ng'ombe ---aiee, mo nĩmaĩte yaa ĩnene vyũ kuma nzĩanĩ.

اَمَرَ تَحْسَبُ اَنْ اَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُوْنَ اَوْ يَعْقِلُوْنَ اِنْ هُمْ اِلَّا كَاْلَا نَعَامٍ بَلْ هُمْ اَضَلُّ سَبِيْلًا ۝

LUKU 5

46.We nowonaa Ūndũ Mwĩai waku Ūasavasya kyyu? Na takethwa We

اَلَمْ تَرَا اِلٰى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِنًا ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيْلًا ۝

nIwendete, ethIwa akIŋgamisye ki. Na
IndI IthyI tŋyItwIkIthasya syua kwIthwa
ndongoi yakyo.

47.Na IndI IthyI nItŋkIkusasya
kwelekela Kwitŋ-ene, kŋkusya
kŋvŋthŋ.

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ إِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ۝

48.Na We nI We Ula ŋtw'IkIthItye
ŋtŋkŋ kwIthwa kIndŋ kya kŋmŋvw'Ika
inyw'I, na Ula ŋseŋvIye too kwoondŋ
wa ŋthŋmŋŋ, na We nŋseŋvItye
mŋthenya kwoondŋ wa kŋamŋkwa.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْيَمْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا
وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا ۝

49.Na We nI We Ula ŋtŋmaa kIseve ta
ŋvoo mŋseo mbee wa tei Wake, na IthyI
nItŋtheeasya kIw'ŋ kItheu kuma ItŋnI,

وَهُوَ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ
وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ۝

50.NIkana IthyI tŋtonye kŋnengane
thayŋ nakyo kwa nthI ila ngw'ŋ, na
kŋmInenge kya kŋnyw'a kwoondŋ wa
kyŋmbe kiiŋtŋ—ng'ombe na andŋ kwa
ŋtalo mwingI.

لِنُخْرِجَ بِهِ بَلَدَةً قَيْنًا وَنُفِّثَهِ وَمَا خَلَقْنَا أَنْعَامًا
وَأَنَاسًا كَثِيرًا ۝

51.Na IthyI nItŋmavuanIsye Kulani katI
woo na nzIa nyingI syI kIvathŋkany'o
nIkana masŋvIe, IndI andŋ aingI mŋno
moo nImaleaa kIla kIndŋ ateo ŋlei.

وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ يُدْكَرُونَ ۝ فَآبَى أَكْثَرُ
النَّاسِ إِلَّا الْكُفُورًا ۝

52.Takethwa IthyI nItwendie, IthyI vate
nzika, twIthwa twamŋkIlilye
Mŋkaanany'a kuma kIla mŋsyI.

وَلَوْ شِئْنَا لَافْتَنَّا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ۝

53.Kwa ŋu, mŋikamew'e alei, na
kaananIai namo nayo Kulani
kŋkaananIa kŋnene.

فَلَا تُطِيعُ الْكُفْرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَثِيرًا ۝

54.Na We nI We Ula ŋtŋmIte nganga iI
itheea, ŋmwe wIna kIw'ŋ kI mŋyo
kIminaa waŋnI, na ŋngI wIna kIw'ŋ kI

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَ
هَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا
مَحْجُورًا ۝

mũnyũ na kĩ ũũ; na kati wasyo We
nĩwĩkĩte kĩvingo na tũtũ mũnene.

55. Na We nĩ We Ula ũmũmbĩte mũndũ
kuma kĩw'ũnĩ, na nũmũseũvĩsy'e we
ndũũ sya mũkautĩ kwa kũsyawa na
kwa kũtwaanĩ; na Mwĩai waku nĩ
Mwene-Utonyi W'onthe.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا
وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدِيرًا ۝

56. Namo nĩmathaithaa ũtee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe ila itatonya
kũmeka nesa kana kũmeka naĩ. Na
mũlei mavinda onthe athũkũmaa
aimatw'ĩka asu ala mokitaa na
Mwĩai wake.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا
يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ عَلَىٰ رَبِّهِ ظَهِيرًا ۝

57. Na Ithĩ tũitũmĩte we ateo ta mũeti-
wa-ũvoo mũseo na Mũkaanany'a.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝

58. Asya, 'Nyie ndiũmwĩtya inyw'ĩ
ĩtuvi kwoondũ wa w'o, ateo ũla ona
wĩwa ũnũkwenda kwĩnyuvĩa atonye
kũkwata nzĩa ya kwa Mwĩai wake.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِلَّا مَنْ شَاءَ أَنْ
يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝

59. Na we mũĩkĩte Umwe Ula-Wĩ-
Thayũ, Ula ũtakusaa, na mũtaĩe We na
ndaĩa Syake. Na We nĩwĩanĩe ta
Mũmanyi wa naĩ sya athũkũmi Make,

وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْعَلِيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَيَجْزِي عَمَلَكُمْ
وَكُفِيَ بِهِ يَدُ ثَوْبٍ عِبَادٍ خَيْرًا ۝

60. We Ula woombie matu na nthĩ na
syonthe ila syĩ kati wasyo nthĩnĩ wa
mavinda thanthatũ, na ĩndĩ We atĩnĩka
We-Mwene Kĩvĩlanĩ-kya-Usumbĩ.
Ngai Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, kũlyai
kuma Kwake ta ũmwe ũla wĩsĩ nesa.

الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا يَوْمَ
آيَاتِهِ ثُمَّ اسْتَوىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَسَلِّ بِهِ
خَيْرًا ۝

61. Na yĩla mo matavw'a, 'Inyivyei kwa
Ngai-wa-Ulau,' makũlasya, 'Na Ngai-
wa-Ulau nũũ?' Ithĩ tũkeeniyivĩasya o
kĩla ona kĩva we watũtavya?' Na ũu
w'o nũmungeleelaa ũlei woo.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ
فَأَسْجُدْ لِمَا تَأْمُرُنَا وَزَادَهُمْ نُفُورًا ۝

LUKU 6

62. Kũathimwa nĩ We Ula weekie
syĩkalo sya ndata itunĩ navo nĩwĩkĩĩte
Syua na Mwei ila syelĩ itisaa.

تَبَرَّكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَجَعَلَ فِيهَا
سِرَاجًا وَقَرَأَ مُبِينًا ۝

63. Na We nĩ We Ula ūseŭvĩtye ūtukũ
na mũthenya, kĩla kĩmwē kĩfatĩĩe kĩla
kĩngĩ, kwake we ūla wendaa kũlĩlikana,
kana wendaa kwĩthwa aitũnga mũvea.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِّمَن أَرَادَ
أَن يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا ۝

64. Na athũkũmi ma Ngai-Wa-Ulau nĩ
asu ala maendaa tũlũ wa nthĩ mena
wĩnyivyo, na yĩla ala mate na ūmanyi
mamaneeny'a, mo maasya, 'Mũuo!'

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَتُشَوَّرُونَ عَلَى الْآرْضِ هَوْنًا
وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ۝

65. Na ala maminaa ūtukũ me mbee wa
Mwĩai woo, matulĩtye-ndu na
maũngeme,

وَالَّذِينَ يَبِينُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ۝

66. Na ala maasya, 'Mwĩai waitũ,
vetanga ūsilĩlo wa Mwaki kuma kwitũ;
nũndũ ūsilĩlo wa vo nĩ wa kwĩkalaa.

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ
إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ۝

67. 'Vo nĩ vathũku mũno ta vandũ wa
kũthũmũa na wĩkalo;'

إِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝

68. Na asu ala yĩla mekumya, mate
anangi kana ekathĩĩ, ĩndĩ mo nĩmosaa
mwĩkalo ūla wa katĩ.

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ
بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ۝

69. Na asu ala matamwĩkaĩlaa Ngai ūngĩ
vamwe na Ngai Mwene Vinya
W'onthē, kana kũaa mũndũ ūla Ngai
Mwene Vinya W'onthē ūvatanĩte ateo
kwa ūlũngalu, ona kana kwĩka ūlaalai,
na ūla wĩkaa ūu, akakomana na ūsilĩlo
wa naĩ.

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ
النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ
وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ۝

70. Ūsilĩlo wingĩvĩtw'e kũndũ kwĩĩĩ
kwoondũ wake Mũthenyanĩ wa

يُضَعَفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ
مُهَانًا ۝

Uthay00kyo, na we akekalaa vo e
m0sonokye,

71. Ate asu ala melilaa, na kwĩtkĩla na
kwĩka meko maseo; nũndũ ta kwa aa,
Ngai Mwene Vinya W'onthe akaaly0la
meko moo mathũku matwĩke meko
maseo; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũftwe nĩ
tei.

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ
يَبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ۝

72. Na asu ala melilaa na kwĩka meko
maseo, ow'o mo methi0aa kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe mena wĩlilo wa
w'o;

وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ
مَتَابًا ۝

73. Na asu ala mataumasya 0kũsĩ wa
ũvũngũ na yĩla mo mesĩla vandũ ve
kĩndũ kĩthũku mavĩtĩlaa vo mena
ndaĩa;

وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ
مَرُّوا كِرَامًا ۝

74. Na asu ala, yĩla malilikanw'a
Mĩsoa ya Mwĩai woo, mataleaa
kũmĩw'a na kũmyona;

وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخَذُوا عَلَيْهَا
حُتًّا وَعُمِيًّا ۝

75. Na asu ala maasya, 'Mwĩai waitũ,
tũnenge ithyĩ 0tanu wa metho maitũ
kuma kwa iveti sitũ na syana, na
tũtw'ĩkĩthye kĩla 0mwe waitũ mũtongoi
kwa ala alũngalu.'

وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا
ذُرِّيَّتًا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْ لَنَا لِسَانَ قَدِيرًا ۝

76. Nĩ ta asu, ala makanengwe kĩkalo
kĩtũũlu *Itunĩ* nũndũ mo maĩ omĩsya,
namo makathokw'a vau nthĩnĩ na ngethi
na mũuo.

أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرَّةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا
نَجَاتٍ وَسَلَامًا ۝

77. Makĩkalaa vau nthĩnĩ. Vo nĩ vandũ
vaseo vyũ ta vandũ va kũthũmũa na ta
ũtũo.

خُلِدِينَ فِيهَا حَسَنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ۝

78. Matavyei *alei*: 'Indi Tūlū wa mboya
yenyu *Kwake*, Mwīai wakwa
ndakamūsūvīa inyw'ī. Ow'o inyw'ī
nīmwaleile ūla w'o, na ūsilīlo wa ūlei
wenyu yu nūmwīkwatīla inyw'ī.

قُلْ مَا يَعْبُدُونَ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَذَرْهُمْ
حَتَّىٰ يَلِغُوا فِي سَبِيلِهِمُ ۚ

سُورَةُ الشُّعَرَاءِ مَكِّيَّةٌ

AL - SHU'ARAA
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Taa Siin Miim. Mwene-Uuu, W'w'i-
W'onthe, Ngai Mũmanyi wa syonthe.

طَسَمَ ②

3. Ino nĩ Mĩsoa ya Ivuku Itheu.

يَا أَيُّهَا الْكَافِرِينَ ③

4. Vangĩ we nũtonya kũkw'a we mwene
nũndũ wa kyeve kya kũlea kwĩtĩkĩla
kwoo.

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ④

5. Ithyĩ tũkenda, nĩtũtonya kũtheesya
Kyama kuma Itunĩ, nĩkana ngingo syoo
ikakumana mbee wakyo.

إِنْ نَشَأْ نُذِرْهُمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ
أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ ⑤

6. Na vayũkaa Kĩlilikany'a kyeũ kwoo
kuma kwa Ngai-Wa-Ulau, Indĩ mo
nĩmaalyũkaa kuma vala kĩĩ.

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثٍ إِلَّا
كَانُوا عَنْتَهُ مُعْرِضِينَ ⑥

7. Mo ow'o, nĩmakĩtw'ĩkĩthĩtye kyo ta
kya ũvũngũ, na o mĩtũkĩ ũvoo wa kĩla
mo mavũĩaa ngũĩ Okamavikĩla.

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ أَهْبَاءُ مَا كَانُوا يَسْتَعْزِزُونَ ⑦

8. Mo nomaalloela nthĩ makona, nĩ imea
syĩana ata sya kĩla mũthemba ila Ithyĩ
tũmeetye nthĩnĩ wayo?

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْأَرْضِ كَمَا أَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ رَوْحٍ
كَرِيمٍ ⑧

9. Ow'o, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Kyama;
Indĩ aingĩ mũno ma aa maitonya
kwĩtĩkĩla.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ⑨

10. Na nĩw'o, Mwĩai waku nĩ We
Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ⑩

LUKU 2

11. Na *lilikana* yŋla Mwŋai waku
wamwŋtie Mose *akyasya*, 'Enda kwa
andũ eki-ma-naŋ-----

وَرَأَى نَادَى رَبِّكَ مُوسَى أَنِ أَنْتَ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ١١

12. 'Andũ -ma-Valao. Mo nomakamũkŋa
Ngai?

قَوْمَ فِرْعَوْنَ أَلَا يَتَّقُونَ ١٢

13. Nake Mose asya, 'Mwŋai wakwa,
Nye nŋngũkŋa maikandũngŋthye nyie ta
mũkengani;

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُكَذِّبُونِ ١٣

14. 'Na kŋthũi kyakwa ti kyaŋlu na ūŋmŋ
wakwa nũthyomaa; kwa ūu, tũma ndeto
kwa Aluni.

وَيُضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي فَأَرْسِلْ إِلَى
هَارُونَ ١٤

15. 'Na Nye nŋngwendeka nŋmo *nũndũ*
wa Ivŋtyo ŋna, kwa ūu, Nye nŋngũkŋa mo
nŋmatonya kũmbũaa.'

وَلَهُمْ عَلَى ذَنْبٍ فَأَخَافُ أَنْ يَقْتُلُونِ ١٥

16. Ngai aisye, 'Uu tiw'o, ŋndŋ endai,
mwŋ elŋ, mwŋna Syama Siitũ; Ithyŋ twŋ
vamwe nenyu *na* Ithyŋ nŋtwŋw'aa.

قَالَ كَلَّا فَادْهَبْ بِأَهْلِكَ إِذَا مَعَكُمْ مُسْتَبْعُونَ ١٦

17. 'Kwa ūu, endai kwa Valao, na
mũkyasya, Ithyŋ twŋ Atũmwa ma Mwŋai
wa nthŋ syonthe.'

فَأْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَا إِنَّا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ١٧

18. 'Kũtavya we ūekane na Aana-ma-
Isilaeli maendany'e naitũ.'

أَنْ أَرْسِلَ مَعَنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ١٨

19. *Valao* amakũlya, 'Ithyŋ tũyaakũea we
wŋ katŋ waitũ wŋ kaana? Na we
nŋwekalile myaka *mingŋ* katŋ waitũ
nthŋnŋ wa thayũ waku.

قَالَ أَلَمْ نَرْبِكْ نَيْنِئًا وَلِينِئًا وَكُنْتُمْ فِينِئًا مِنْ
عُمْرِكَ سَيْنِينَ ١٩

20. 'Na we nŋweekie kŋko kyaku kŋla
weekie, na we wŋ ūmwe wa ala
matatũngaa mũvea.'

وَفَعَلْتَ فَعَلْتَكِ الْبَنِي فَعَلْتَ وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ٢٠

21. Mose aisye, 'Nye nŋeekie ōu
ŋvindanŋ yu, na naŋ ōmwe wa ala
mavŋtasya.

قَالَ فَعَلْتَهَا إِذْ أَوْأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ ٥٦

22. 'Kwa ōu Nye nŋnaumie vala inyw'ŋ
mŋŋ, yŋla nyie namŋkŋie inyw'ŋ; ŋndŋ
Mwŋai wakwa nŋwanengie nyie ōtonyi
na ōŋ na andw'ŋkŋthya nyie ōmwe wa
Atŋmwa.

فَقَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا خِفْتُمْ فَوَهَبَ لِي رَبِّي حُكْمًا
وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُرْسَلِينَ ٥٧

23. 'Na ōsu nŋw'o ōseo ōla we wambŋkie
nyie na wambŋthya; na waitwŋkŋthya
Syana-sya-Isilaeli ngombo.'

وَبَلَكَ نِعْمَةً تَمْنَاهَا عَلَى أَنْ عُبِدَتْ بَنِي إِسْرَءِيلَ ٥٨

24. Valao akŋlilye, 'Ngai wa nthŋ syonthe
nŋ kyaŋ?

قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ٥٩

25. Mose amŋsŋngŋie, 'Nŋ Mwŋai wa
matu na nthŋ na syonthe ila syŋ katŋ
wasyo syellŋ, ethwa inyw'ŋ nŋmŋkŋŋŋŋa.'

قَالَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ
مُقِيمِينَ ٦٠

26. Valao amakŋlya ala
mamŋthyŋlŋlŋkŋte, 'Inyw'ŋ
nomŋkwŋw'a?'

قَالَ لَنْ حَوْلَهُ إِلَّا تَسْتَعِينُونَ ٦١

27. Mose aisye, 'Mwŋai wenyu, na Mwŋai
wa maaŋthe menyu ala ma mbee.'

قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ٦٢

28. Valao aisye, 'Kwa ōla w'o vyŋ,
Mŋtŋmwa ŋŋ wenyu ōla ŋtumŋtwe
kwenyu nŋ mŋndŋ wa ndŋŋka.'

قَالَ إِنَّ رَسُولَكُمْ الَّذِي أُرْسِلَ إِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ٦٣

29. Mose aisye, 'Mwŋai wa Umŋlonŋ na
Uthŋŋlonŋ, na wa syonthe ila syŋ katŋ wa
syellŋ, takethwa inyw'ŋ nŋmŋmanya.'

قَالَ رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ
تَعْقِلُونَ ٦٤

30. Valao aisye, 'Ethwa we wŋmwosa
Ngai ŋngŋ eka nyie vate nzika,
nŋngŋkwŋŋa kololonŋ.'

قَالَ لَنْ اتَّخَذَتِ الْهَؤُلَاءِ غَيْرِي لِأَجْعَلَكَ مِنْ
الْمَسْجُونِينَ ٦٥

31. Mose aisye, 'Kyaŋ, ona ethwa nyie
nŋkŋetee kŋndŋ kŋtheu!'

قَالَ أَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُّبِينٍ ٣١

32. Valao aisye, 'Indŋ kŋete, ethwa we
wŋneena w'o.'

قَالَ قَاتِلْ بِهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ٣٢

33. Kwa ŋu, we nŋwekisyie ndata yake
nthŋ, na sisya! Yaŋ nzoka yenekee
ŋtheinŋ.

فَأَلْفَ عَصَاهُ فَإِدَاهِي نُجْبًا مُّبِينٌ ٣٣

34. Na atambŋŋkya kw'oko kwake, na
sisya! Kweethŋiwe kwŋ kweŋ kw'ŋ
kŋkyoneka nŋ akw'ŋloeli.

فَنَزَعَ يَدَهُ فَإِدَاهِي يَنْصَاءً لِلظَّالِمِينَ ٣٤

LUKU 3

35. Valao nŋwamatavisye anene make ala
mamŋthyŋŋlŋlŋkŋte we, Uŋ vate nzika, nŋ
mŋoi mŋŋ.

قَالَ لِلْمَلَاحِظَةِ إِنَّ هَذَا السَّحَرُ عَلِيمٌ ٣٥

36. 'We emantha kŋmumya inyw'ŋ nthŋ
ŋno yenyu na ŋoi wake. Yu inyw'ŋ
mwŋmuya ŋtao mwaŋ?'

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ بِحُجْرَةٍ فَسَادَا
تَأْمُرُونَ ٣٦

37. Mo masŋngŋa, 'Mŋvete we na
mwanaa nyinyia kwa ivinda na ŋitŋmana
nthŋnŋ wa mŋsyŋ maketane,

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَبْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ٣٧

38. Ala, meŋkŋetee we kŋŋa mŋoi mŋŋ.

يَا نُوْتُوكَ يَكُلْ سَحَابٍ عَلِيمٍ ٣٨

39. Kwa ŋu aoi nŋmoombaniw'e vamwe
ŋvandanŋ yŋŋa yatw'ŋtwe mŋthenyanŋ
mŋtw'e.

فَجَمَعَ السَّحَرَةَ لِبَيْعَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ٣٩

40. Na andŋ namo nŋmakŋlilw'e,
'Nŋmŋkŋmbana inyw'onthe vamwe,

وَقِيلَ لِلثَّائِسِ هَلْ أَنْتُمْ مُنْجَتَمِعُونَ ٤٠

41. 'Nŋkana ithyŋ tŋtonye kŋmaatŋŋa aoi
ethwa nŋmo asindi?'

لَعَلَّنَا نَشِيعَ السَّحَرَةَ إِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ٤١

42. Na ylla aoi mookie, mamOkŭlilye Valao, ithyŭ tŭkakwata mŭthŭnzŭlo ethwa nŭtŭŭsinda?

فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا لِيَزْعُونَ آيِنَ لَنَا لَأَجْرًا
إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٤٢﴾

43. We aisye, 'Ŋ, na vate nzika ņdŭ, inyw'ŭ mŭkeethwa katŭ wa asu ala mendatwe.'

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ إِذَا لَينَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٣﴾

44. Mose amea, 'Yu, ŭkyai inyw'ŭ kŭla mŭkwŭkya.'

قَالَ لَهُم مُّوسَى الْقَوْمَا أَنْتُمْ مُلْفُونٌ ﴿٤٤﴾

45. Kwa ŭu mo nŭmekisye ndii syoo, na masya, 'Kwa ndafa ya Valao, ithyŭ nithyŭ vate nzika tŭŭsinda.'

قَالُوا جَاءَهُمْ وَعَصِيَّتُهُمْ وَقَالُوا لِيَزْعُونَ
إِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٥﴾

46. Na ņdŭ Mose nŭwekisye ndata yake, na sisya! Yamelya syonthe ila mo maseŭŭtye.

فَأَتَى مُّوسَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٦﴾

47. Kwoondŭ wa ŭu aoi nŭmavalŭkilw'e nthŭ matulŭtye-ndu.

فَأَتَى السَّحَرَةُ سَجْدِينَ ﴿٤٧﴾

48. Namo maisye, 'Ithyŭ nŭtŭkwŭtŭkŭla Mwŭai wa nthŭ syonthe,

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْغَالِبِينَ ﴿٤٨﴾

49. Mwŭai wa Mose na wa Aluni.'

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ ﴿٤٩﴾

50. Valao amakŭlya, 'Inyw'ŭ mwŭmwŭtŭkŭla we nyie ndamŭnengete ŭthei? We vate nzika, nŭwe mŭnene wenyu ŭla ŭmŭmanyŭtye inyw'ŭ ŭoi. ņdŭ nŭmŭmanyu umŭmŭlo wa w'o. Nyie vate nzika, ngatilanga moko menyu ngŭkŭanasya kŭla ngalŭko, na vate nzika ngamwamba mŭkelany'onŭ inyw'ŭ inyw'onthe.'

قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ أَنْ آذَنَ لَكُمْ إِنَّهُ لَكِبْرُكُمُ
الَّذِي عَلَيْكُمُ التَّيْحَرُ فَلَسَوْفَ تَعْلَمُونَ وَلَا تَقْطَعَنَّ
أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا وَصَلَتْكُمْ
أَجْصَعِينَ ﴿٥٠﴾

51. Namo maisye, 'Vai ŭthŭku, ithyŭ tŭkasyoka kwa Mwŭai waitŭ.

قَالُوا لَا هَئِيرُ إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿٥١﴾

52.'Ithyĩ twĩkwatya kana Mwĩai waitũ
akatũkeka ithyĩ naĩ siitũ, nũndũ ithyĩ
twĩ ma mbee katĩ wa etĩkĩli.

إِنَّا نَطْعُ أَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطِيئَتَنَا أَنْ كُنَّا أَوَّلَ
الْمُؤْمِنِينَ ٥٢

LUKU 4

53.Na Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsye Mose
tũkyasya, 'Osai athũkũmi Makwa ũtukũ,
vate nzika, inyw'ĩ mũkaatĩwa.'

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَسْرِ بِآيَاتِي إِنَّكَ مُتَّبَعُونَ ٥٣

54.Na Valao atũma etani nthĩnĩ wa
mũsyĩ makyasya,

فَأَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي الْمَدَائِنِ خَشِيرِينَ ٥٤

55.'Aa nĩ nguthu nini,

إِنْ هَؤُلَاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَلِيلُونَ ٥٥

56.'Na nĩmatũthatĩtye ithyĩ;

وَرَأَاهُمْ لَنَا لَغَآظُونَ ٥٦

57.'Na ithyĩ twĩ nguthu nene
yĩyũmbanĩye vyũ na nĩtũsyaĩsye.'

وَرَأَانَا لَجِيعٌ حَذِرُونَ ٥٧

58.Kwa ũu Ithyĩ nĩtwamaumisye mo
mũndanĩ na mbulutinĩ sya kĩw'ũ,

فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّتٍ وَعَيْبُونَ ٥٨

59.Na inandũnĩ na wĩkalonĩ wa ndaĩa.

وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ٥٩

60.Uu ow'o nĩw'o kwailĩ; na Ithyĩ
twainengane ta ũtĩwa kwa Aana-ma-
Isilaeli—

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا بَنِي إِسْرَءِيلَ ٦٠

61.Namo nĩmaatĩle na nĩmamakwatie
mo syua yĩkyuma.

فَاتَّبَعُوهُمْ مُتْسِرِّقِينَ ٦١

62.Na yĩla nguthu isu ilĩ sya ita
syoonanie Imwe na ĩla ĩngĩ anyanyae
ma Mose maisye, 'Vate nzika, ithyĩ
twĩ akwate.

فَلَمَّا تَرَأَىٰ الْجَمْعُ قَالَ أَفْحُبُّ مُوسَىٰ إِنَّهُ لَأَبْذَرُونَ ٦٢

63.Aiee, mũikaneene ũu! Mwĩai wakwa
e vamwe nakwa. We nũkũndongoesya
nyie nesa.'

قَالَ كَلَّاهُ إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ ٦٣

64.Indĩ Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsyẽ Mose
tũkyasya, 'Kũna ũkanga na ndata yaku.
Kavinda o kau ũkanga wataaniĩsyã, na
kĩla kĩlungu kyooneka kĩyũmbĩte ta
kĩĩma kĩĩnene.

فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ
فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالظَّوْدِ الْعَظِيمَةِ ۝٦٤

65.Na Ithyĩ nĩtwametiĩkĩlilye angĩ
kũthengeea vandũ vau.

وَأَرْفَعْنَا قَوْمَ الْآخَرِينَ ۝٦٥

66.Na Ithyĩ nĩtwamũtangĩĩe Mose na asu
ala maĩ vamwe nake.

وَأَنجَيْنَا مُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ أَجْمَعِينَ ۝٦٦

67.Na Indĩ Ithyĩ nĩtwamanyw'ĩthisyẽ
kĩw'ũ ala angĩ.

ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخَرِينَ ۝٦٧

68.Nthĩnĩ wa kĩko kĩĩ vate nzika, ve
Kyama; Indĩ aingĩ mũno ma aa
mayĩĩĩkĩĩlaa.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً، وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۝٦٨

69.Na vate nzika, Mwĩai waku—We nĩ
Mwene-Vinya, Usũĩtwe nĩ tei.

يَا ۤإِسْرَٰءِيلُ إِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝٦٩

LUKU 5

70.Na matavye mo ũvoo wa Avalamu.

وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ نَارَ الْإِبْرَاهِيمَ ۝٧٠

71.Yĩla we wamũkũlilye ĩthe wake na
andũ make, 'Inyw'ĩ mũthaithaa kyaũ?

إِذْ قَالَ لِأَيُّهَا قَوْمِي مَا تَعْبُدُونَ ۝٧١

72.Namo mamũsũngĩĩe, 'Ithyĩ tũthaithaa
mĩvw'anano, na ithyĩ twĩendeeã
kwĩnengane kwayo.'

قَالُوا تَعْبُدُ أَصْنَامًا فَنَظَّلُهَا عَلَيْكُم ۝٧٢

73.We aisye, 'Yo nĩtonya
kũmwĩthukĩĩsyã inyw'ĩ yĩla miwamĩta?'

قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ إِذْ تَدْعُونَ ۝٧٣

74.'Kana kũmwĩka inyw'ĩ nesa kana
naĩ?'

أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ أَوْ يَضُرُّونَ ۝٧٤

75.Namo masũngĩĩe, 'Aiee, Indĩ ithyĩ
tweethĩĩe maaĩthe maitũ mekaa ũu.'

قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ ۝٧٥

76. Nake asya, 'Inyw'ĩ mwĩsũanĩ ata
tũũ wa kĩa mwĩthĩĩtwe mũikĩthaita----

قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ۖ

77. Inyw'ĩ na maaĩthe menyu ala maĩ
mbee wenyu.

أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ۖ

78. 'Mo onthe nĩ amaita makwa, ateo
Mwĩai wa nthĩ syonthe;

فَأَنَّهُمْ عُدُوِّيَ إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ۖ

79. 'Ula ũmbũmbĩte nyie, na nĩ We Ula
ũdongoeasya nyie;

الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ۖ

80. 'Na Ula ũndĩthasya nyie na ũnengae
kyaũnyw'a;

وَالَّذِي هُوَ يُطَهِّرُنِي وَيَكْفِينِ ۖ

81. 'Na yĩla nyie nĩ mũwau, We nĩ We
ũmboasya;

وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ۖ

82. 'Na ũla ũkatuma nyie nĩkw'a, na ĩndĩ
akĩnenge thayũ ĩngĩ;

وَالَّذِي يُبَيِّنُ لِي شَأْنِي إِذْ يَمْلِكُنِي ۖ

83. 'Na Ula, nyie nĩkwatya, nowe
ũkandekea mavĩtyo makwa Mũthenyanĩ
wa Utw'io.

وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي يَوْمَ الدِّينِ ۖ

84. 'Mwĩai wakwa, ete ũĩ nthĩnĩ wakwa
na ngwatany'e nyie na ala alũngalu;

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقِّقْ بِالصِّدِّيقِ ۖ

85. 'Na nenge nyie nguma ya w'o katĩ
wa nzyawa;

وَأَجْعَلْ لِّي لِسَانَ صِدِّيقٍ فِي الْآخِرِينَ ۖ

86. 'Na ndw'ĩkĩthye nyie ũmwe wa
atĩwa ma Mũũnda-Wa-Utanu;

وَأَجْعَلْنِي مِنْ ذُرِّيَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ ۖ

87. 'Na mũekee ĩthe wakwa; nũndũ nĩ
ũmwe wa ala mavĩtasya;

وَاغْفِرْ لِي إِنِّي إِنَّهُ كَأَن مِّنَ الضَّالِّينَ ۖ

88. 'Na ndũkanzonokye nyie mũthenyanĩ
ũla mo makathayũũkw'a,

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ۖ

89.'Mŭthenya ūla ūthw'ii na syana sya
ivĩsĩ ūtakauna;

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٩٩﴾

90.'Indĩ we eweka akatangĩĩwa ūla ūkaa
kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho ena
ngoo yĩna wĩnyivyo.'

إِلَّا مَنْ آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿١٠٠﴾

91.Na Itu yĩkathengeew'a vakuvĩ na ala
alũngalu.

وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٠١﴾

92.Na Iia-ya-Mwaki yĩkavingũwa kwa
asu ala mathyokie.

وَبُرِزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَوِينَ ﴿١٠٢﴾

93.Na Indĩ mo makakũlw'a, 'Kĩĩva kĩla
inyw'ĩ mwathaitaa?

وَقِيلَ لَهُمْ أَيْنَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿١٠٣﴾

94.'Vandũ va Ngai Mwene Vinya
W'ontho? Kyo nĩkĩtonya kũmũtethya
inyw'ĩ kana kĩketethya kyo mbene?

مِنْ دُونِ اللَّهِ هَلْ يَتَضَرَّوْكُمْ أَوْ يَنْتَصِرُونَ ﴿١٠٤﴾

95.Na Indĩ mo makekw'a vo na mĩtwe
yoo, mo na asu ala mathyokie.

فَلْيَكْبُرُوا فِيهَا هُمْ وَالْعَاُونَ ﴿١٠٥﴾

96.Na nguthu sya ita sya Ivilisi, onthe
vamwe.

وَجُودُ ابْلِيسَ أَجْمَعُونَ ﴿١٠٦﴾

97.Namo makasya maikaananĩ katĩ woo
vau nthĩnĩ:

قَالُوا وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿١٠٧﴾

98.'Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'ontho ithyĩ twaĩ ivĩtyonĩ yĩ ūtheinĩ,

ثَالِثُهُمْ إِنَّا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿١٠٨﴾

99.'Yĩla ithyĩ twakwosie we ta wĩanene
na Mwĩai wa nthĩ syonthe;

إِذْ نُسَوِّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾

100.'Na vai ona ūmwe watũthyoe kisye
ateo ala avĩtany'a

وَمَا أَضَلْنَا إِلَّا الْمُجْرِمُونَ ﴿١١٠﴾

101.'Na yu, ithyĩ tũĩ na ew'anĩthya,

فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿١١١﴾

102. 'Ona kana mūnyanya ūtwendete.

وَلَا صَدِيقِي حَيِّمٌ ﴿١٢﴾

103. 'Takethwa ve kūsyoka kwitū *tūlo*
wa *nthī*, nīkana tūtonye kwīthwa katī
wa etīkīli!

قُلُوا أَنْ لَنَا كَرَّةٌ فَنَكُونُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

104. Nthīnī wa ūndū ūū, vate nzika, ve
Kyama īndī aingī mūno ma aa
mayītkīlaa.

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ، وَمَا كَانَ آلَتُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾

105. Na ow'o, Mwīai waku---We nī
Mwene-Vinya, Usūtwē nī tei.

﴿١٥﴾ وَإِنْ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

LUKU 6

106. Andū-ma-Noa nīmamatw'īkīthisye
Atūmwa ta akengani,

كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٦﴾

107. 'Yīla mwanaa nyinyia woo Noa
wamakūlilye, 'Inyw'ī nomūkethwa mwī
alūngalu?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ نُوحٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧﴾

108. 'Vate nzika, Nyie nī Mūtūmwa
kwenyu, mūtkīku wīanī *wakwa*.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٨﴾

109. 'Kwa ūu, mūkīei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbīw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا ﴿١٩﴾

110. 'Na nyie ndiūmwītya inyw'ī Ituvi
kwoondū wa ūu. Ituvi yakwa yīna
Mwīai wa nthī syonthe tū.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾

111. Kwa ūu, mūkīei Ngai Mwene Vinya
W'onthe, na mbīw'ei nyie.'

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا ﴿٢١﴾

112. Namo mamūkūlya, 'Ithyī twīkūatīla
we oyīla ala onzu nīmo makūatīlaa we?'

قَالُوا أَنْتُمْ مِنْكُمْ لَكُمْ وَاتَّبَعَكَ الْأَرْدُ كُلُّهَا ﴿٢٢﴾

113. Nake akũlya, 'Na nyie nĩna ũmanyi mwaũ ũlũ wa ũndũ mo methĩtwe makĩka?

قَالَ وَمَا عَلَيَّ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٣﴾

114. 'Utalo woo wĩna Mwĩai wakwa tũ, takethwa inyw'ĩ nĩmũmanyie!

إِنْ جَاءَهُمْ إِلَّا عَلَىٰ رَأْيٍ لَّو تَشْعُرُونَ ﴿١١٤﴾

115. 'Na Nyie ndikamalũngya etĩkĩli.

وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٥﴾

116. 'Nyie nĩo Mũkaanany'a tũ.'

إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١١٦﴾

117. Namo mamwĩla, 'Ethwa we Noa ndũkũekana na maũndũ aa, vate nzika, we ũkeethwa ũmwe wa asu ala makũkimangwa na mavia.'

قَالُوا لَيْنَ لَّمْ تَنْتَهِ يُونُحَ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١١٧﴾

118. Nake Noa asya, 'Mwĩai wakwa, andũ makwa, nĩmandw'ĩkĩthĩtye nyie ta mũkengani.

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَوِيٌّ كَدُّ بُؤْسٍ ﴿١١٨﴾

119. 'Kwa ũu, umya ũtw'io katĩ wakwa namo; na ndangĩte nyie na etĩkĩli ala me vamwe nakwa.'

فَأَفْتَحْ يَبْنَی وَبَيْنَهُمْ دَحَاً وَتَجَنَّبْ وَمَنْ قَبْلُ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٩﴾

120. Kwa ũu, Ithĩ nĩtwamatangĩte mo, na asu ala maĩ vamwe nake nthĩnĩ wa Ngalawa ĩla yakuĩthĩtw'e mũno.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلِّ الْمَشْحُونِ ﴿١٢٠﴾

121. Na ĩtina wa ũu, Ithĩ nĩtwamanyw'ĩthisye kĩw'ũ asu ala matiwe ĩtina.

ثُمَّ أَعْرَفْنَا بَعْدَ الْبَقِينِ ﴿١٢١﴾

122. Nthĩnĩ wa ũndũ ũũ, vate nzika, ve Kyama, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩtĩkĩlaa.

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً، وَمَا كَانَ لَكُمْ بِهِمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

123. Na ow'o, Mwĩai waku----We nĩ Mwene Vinya, Usũtwe nĩ tei.

يَعْنِي وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٣﴾

135.'Na mŭnda , ŋa mbuluti.

وَجَنَّبَ وَعِيُونَهُ ۝

136.'Ow'o, Nyie nŋa w'ia nŭndũ wenyu
ŭlũ wa ŭsilŋlo wa mŭthenya mŭnene.'

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝

137.Namo mamwŋa, 'No ŭndũ ŭmwe
kwitũ, watũtaa ithyĩ kana weethwa ŭte
wa ala matataanaa.'

قَالُوا سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَوَعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظِينَ ۝

138.'Kŋ ti kŋndũ ateo nĩ kŋthŋo kya
tene,

إِن هَذَا إِلَّا خُلُقُ الْأَوَّلِينَ ۝

139.Na Ithyĩ tũikasilŋwa.'

وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ۝

140.Kwa ŭu, mo nŋmamũleile we, na
Ithyĩ nŋtwamanangie mo. Ow'o ŭndũnĩ
ũũ, ve Kyama, ŋndĩ aingĩ mũno ma aa
mayĩtĩkĩlaa.

كَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ

أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ۝

141.Na ow'o, Mwŋai waku----- nĩ
Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ ŭlau.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝

LUKU 8

142.Andũ-ma-Mbaĩ ya Athamuti
nŋmamaleile Atũmwa,

كَذَّبَتْ ثَمُودُ الْمُرْسَلِينَ ۝

143.Yŋla mwanaa nyinyia woo Salee
wamakũlilye, 'Inyw'ĩ nomũkethwa mwŋ
alũngalu?

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ ضِلْحُ الْأَتَقُونَ ۝

144.'Vate nzika, Nyie nĩ Mũtũmwa,
mũtkĩku mũno vyũ kwenyu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ۝

145.'Kwa ŭu, mũkŋei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbŋw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاطِيعُونَ ۝

146.'Na nyie ndiũmwŋtya inyw'ĩ ĩtuvi
kwoondũ wa ŭu. ĩtuvi yakwa yŋna
Mwŋai wa nthĩ syonthe.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى

رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

147. Inyw'i mŭkeethwa mw'i vaseo ũlŭ
wa syĩndũ ila mw'i nasyo vaa,

أَصْرَكُونَ فِي مَا هُمْ بِأُمِينٌ ﴿١٤٧﴾

148. 'Katĩ wa mĩũnda na mbuluti sya
kĩw'a,

فِي جَنَّتٍ وَعَيْبُونَ ﴿١٤٨﴾

149. 'Na mĩũnda ya lĩu na mĩtende yĩna
itũngo ngito syĩ vakuvĩ kũtũlĩka?

وَزُرُوعٍ وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضِيمٌ ﴿١٤٩﴾

150. 'Inyw'i nĩmwasa nyũmba syenyu
ĩmanĩ mwĩna ũmanyi mŭnene.

وَتَنْجُوتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يُّوتًا فَرِهِينَ ﴿١٥٠﴾

151. 'Kwa ũu, mŭkĩei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbiw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ﴿١٥١﴾

152. 'Na mũikamĩw'e mĩao ya ala
mamĩkĩlaa mĩvaka,

وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٥٢﴾

153. 'Ala maetae kĩthokoo ũlŭ wa nthĩ
na matamyallasya.'

الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٣﴾

154. Mo maisye, 'We wĩ katĩ wa ala aoe;

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسَخَّرِينَ ﴿١٥٤﴾

155. 'We wĩ mũndũ otaitũ ithyĩ ene.
Kwa ũu ete Kyama, ethwa we wĩ ũmwe
wa ala ma w'o.

مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأَبِيتَ بِآيَةِ إِنْ كُنْتَ

مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٥﴾

156. Nake amea, 'Ino nĩ ngamĩle-nga: yo
yĩna ĩvinda ya yo ya kũnyw'a kĩw'ũ,
nenyu mwĩna ĩvinda yenyu ya kũnyw'a
nthĩnĩ wa mũthenya ũla ũtwĩtwe.

قَالَ هَذِهِ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ شِرْبُ يَوْمٍ
مَعْلُومٍ ﴿١٥٦﴾

157. 'Na mũikamĩkiite yo na ũthŭku
ũsililo wa mũthenya mŭnene ndũkese
kũmŭkwata inyw'i.'

وَلَا تَسْأَلْهَا سِوَاهُ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ يَوْمَ عَظِيمٍ ﴿١٥٧﴾

158. ĩndĩ mo nĩmamĩtilangile maaũ, na
ĩndĩ mo matwĩka ma kwĩlila.

فَعَقَرُوهَا فَاصْبِرُوا نَدْمِينُ ﴿١٥٨﴾

159.Kwa Ou, Usililo nfwamakwatie mo.
Nthlŋi wa Ou, vate nzika, ve Kyama, Indl
aingi mŋno moo mayitfika.

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ
أَشْرَهُمْ فُؤَادِينَ ﴿١٥٩﴾

160.Na vate nzika, Mwŋai waku nŋ
Mwene-Vinya, Usŋtwe nŋ tei.

وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾

LUKU 9

161.Andŋ-ma-Loto Imamaleile Atŋmwa,

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالرَّسُولِينَ ﴿١٦١﴾

162.Yŋla mwanaa nyinyia woo Loto
wamakŋlilye, 'Inyw'ŋ nomŋkatw'ŋka
alŋngalu?'

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ لُوطُ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٦٢﴾

163.'Vate nzika, Nyie nŋ Mŋtŋmwa,
mŋtkŋku mŋno vyŋ kwenyu.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٦٣﴾

164.'Kwa Ou, mŋkŋei Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mbŋw'ei nyie.

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا

165.'Na Nyie ndiŋmwŋtya inyw'ŋ ŋtuvi
kwoondŋ wa Ou. ŋtuvi yakwa yŋna
Mwŋai wa nthŋ syonthe tŋ.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٥﴾

166.Inyw'ŋ katŋ wa andŋ onthe
mwŋmathengeea aŋme,

أَتَأْتُونَ الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٦﴾

167.Na kŋeka iveti syenyu ila Mwŋai
wenyu ŋmbŋte kwoondŋ wenyu? Aiee,
inyw'ŋ mwŋ andŋ ala mwŋkaa naŋ.'

وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٧﴾

168.Namo mamwŋa, 'Walea kŋeka
kŋneena Ou we Loto, vate nzika, we
ŋkeethwa ŋmwe wa kŋlŋngw'a.'

قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَلُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَوْرَجِينَ ﴿١٦٨﴾

169.We aisye, 'Nyie vate nzika
nŋngŋmena mŋendele wenyu mŋthŋku.'

قَالَ إِنِّي لَعَلَّكُمْ مِنَ الْفَالِسِينَ ﴿١٦٩﴾

170.'Mwŵai wakwa, ndangŵe nyie na andũ ma nyumba yakwa ũlũ wa maũndũ ala mo mekaa.

رَبِّ نَجْنِي وَأَهْلِي مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾

171.Kwa ũu, Ithĩ nĩtwamũtangŵe we na andũ ma nyũmba yake onthe,

فَنَجِّنْهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٧١﴾

172.Ateo kĩveti kĩkũũ katĩ wa asu ala matiwe ĩtina.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَيْرِينَ ﴿١٧٢﴾

173.Na ĩndĩ nĩtwamanangie ala angĩ.

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٧٣﴾

174.Na Ithĩ nĩtwauisye mbua ũlũ woo; na nĩ mbua nthũku ĩla ĩtheeaa ũlũ wa asu ala makaaniw'e.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا سَاءَ مَطَرُ السُّوءِينَ ﴿١٧٤﴾

175.Nthĩnĩ wa ũndũ ũsu ve Kyama, ĩndĩ aingĩ mũno moo mayĩtĩkĩlaa.

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً. وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾

176.Na vate nzika, Mwŵai waku We nĩ Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

وَلَا تَرْبِكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٧٦﴾

LUKU 10

177.Andũ-ma-Kĩthekanĩ nĩmamaleile Atũmwa,

كَذَّبَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٧٧﴾

178.Yĩla Suaivu wamakũlilye, 'Inyw'ĩ nomũkethwa mwĩ alũngalu?'

إِذْ قَالَ لَهُمْ شُعَيْبٌ أَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٧٨﴾

179.'Vate nzika, Nyie nĩ Mũtũmwa kwenyu mũĩkĩtũ mũno vyũ.

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٧٩﴾

180.'Kwa ũu, Mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mbĩw'ei nyie.'

فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا أَمْرًا

181.'Na nyie ndiũmwĩtya ĩtuvi ũlũ wa ũu. ĩtuvi yakwa yĩna Mwŵai wa nthĩ syonthe.

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨١﴾

182. 'Nenganei kŭthimo kyusŭu, na mŭikethwe katŭ wa asu ala manenganae kŭoleku.

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ ۝

183. 'Na thimai na kŭthimi kŭanene.

وَزِنُوا بِالْقِسْطِاسِ الْمُسْتَقِيمِ ۝

184. 'Na mŭikamaŭve andŭ thooa mŭnini ŭtheo wa thooa wa w'o wa syŭndŭ, ona mŭikeke mothyoeuku ŭlŭlŭ wa nthŭ, mŭkŭkaa mawathavu.

وَلَا تَهْجُرُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

185. 'Na mŭkŭei We Ula wamŭmbie inyw'ŭ na syŭmbe ila sya mŭmbŭlwe wa mbee.'

وَاتَّبِعُوا الذِّكْرَ خُلُقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأُولِينَ ۝

186. Namo mamwŭa, 'We wŭ ŭmwe wa ala aoe.

قَالُوا إِنَّمَا أَنْتَ مِنَ الْمُسْحَرِينَ ۝

187. 'Na we wŭo mŭndŭ otaitŭ, na ithyŭ twŭkwona we wŭ katŭ wa akengani.

وَمَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَإِنْ نَطَّلَكَ لَئِنْ الْكَذِبِينَ ۝

188. Kwa ŭu, we tŭma ilŭo sya ŭtu itŭvalŭkangŭle ŭlŭlŭ waitŭ, ethwa we wŭ ŭmwe wa ala ma w'o.

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝

189. Nake asya, 'Mwŭai wakwa nŭmanyaa maŭndŭ ala inyw'ŭ mwŭkaa.

قَالَ رَبِّيَ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

190. Kwa ŭu, mo nŭmatavanisye kana we nŭ mŭkengani. Na Indŭ ŭsilŭlo wa mŭthenya wa mŭumbalo nŭwamakwatie mo. Usu vate nzika, wŭ ŭsilŭlo wa mŭthenya ŭla mŭthŭku vyŭ.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمْ عَذَابٌ يَوْمِ الظَّلْزَلَةِ إِنَّهُ كَانَ عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ ۝

191. Vate nzika, nthŭnŭ wa ŭu, ve Kyama, Indŭ aingŭ mŭno ma aa mayŭtŭkŭlaa.

إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَةٌ لِّهَؤُلَاءِ الَّذِينَ هُمْ مُؤْمِنِينَ ۝

192. Na vate nzika, Mwŭai waku nŭ Ula wŭ-Vinya, Usŭftwe nŭ tei.

يَعْلَمُ أَنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝

LUKU 11

193. Na ow'o, ūŭ nī ūvuany'o kuma
kwa Mwīai wa nthī syonthē.

وَأَنَّهُ لَنَزَّلِ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٣﴾

194. Ula Veva, Mŭkīŭku nthīnī wa
Mŭkīŭlo, nŭtheete nayo,

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٩٤﴾

195. Iŭlŭ wa ngoo yaku, nīkana we
ŭtonye kwīthwa wī katī wa Akaanany'a,

عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿١٩٥﴾

196. Kwa kīthyomo kītheu kya Kīalavu.

بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٩٦﴾

197. Nayo nīyīwetetwe nthīnī wa
Maandīko Matheu ma andū ala maī ma
mbee.

وَأَنَّهُ لَقَدْ رَأَى الْأَوَّلِينَ ﴿١٩٧﴾

198. Na yo ti Kyama kwoo kīla ala
asomu katī wa Syama-sya Isilaeli
makīśī?

أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ آيَةٌ أَن يَكَلِّمَهُ الْعُلَمَاءُ بِبَنِي
إِسْرَآءِيلَ ﴿١٩٨﴾

199. Na takethwa Ithyī twayīvuanītye
kwa mŭndŭŭte Mŭalavu,

وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَى بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٩﴾

200. Na we akamayīsomea mo,
mayīthīwa mayītkīlīle ona vanini.

فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٠٠﴾

201. Uu nīw'o Ithyī tweekīie ūlei
walika nthīnī wa ngoo sya ene-naī.

كَذَلِكَ سَلَكْنَاهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٢٠١﴾

202. Mo maikayītkīla o kŭvika yīla
makawona ūsilīlo wī woo.

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ حَتَّى يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٢٠٢﴾

203. Indī w'o ūkooka kwenyu kwa
kīthŭŭlŭmŭkīlo, yīla mo mateŭmānya,

فَيَأْتِيهِمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٣﴾

204. Namo makakŭlya, Ithyī
nīŭkanengwe īvinda ona yīmwe?'

فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٢٠٤﴾

205. Ata! Mo memantha kŭkalaata
ūsilīlo Witŭ?

أَفِعَذَابُنَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿٢٠٥﴾

206. We wĩŋańĩ ata? Ethwa Ithyĩ
tũkamaeka mo kwĩtanĩthya na syĩndũ
nzeo sya nthĩ ĩno, kwa myaka;

أَفَرَأَيْتَ إِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنِينَ ۖ

207. Na ĩndĩ kĩla mateelemaw'a nakyo
nĩkĩmavikĩaa mo.

ثُمَّ جَاءَهُمْ مَا كَانُوا يُوعَدُونَ ۖ

208. Syĩndũ ila mo meetĩkĩlilw'e
kwĩtanĩthya nasyo iikethwa na ũuno
ĩũũ woo.

مَا آغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَسْتَعْوُونَ ۖ

209. Na Ithyĩ tũyaananga mũsyĩ ona
wĩwa ateo waĩ na Akaanany'a.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَوْمٍ إِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ۖ

210. Uu nĩ ũtao; na Ithyĩ tũi ala mate
alũngalu.

وَلِكُلِّ شَعْبٍ مَا كُنَّا خَالِطِينَ ۖ

211. Na ala athũku maiyĩtheetye yo.

وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطِينُ ۖ

212. Mo mayaĩĩtwe nĩ yo ona maitonya
kwĩka ũu.

وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ وَمَا يَسْتَطِيعُونَ ۖ

213. Vate nzika, mo nĩmasiĩtwe kwĩw'a.

إِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعَرُونَ ۖ

214. Kwa ũu, mũikamwĩkaĩle, Ngai
ũngĩ vandũ va Ngai Mwene Vinya
W'ontho, we ndũkese kũtwĩka ũmwe
wa ala asilĩle.

فَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُنْكُونَ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ ۖ

215. Na makaany'e andũ maku ma ndũũ
sya mũkautĩ,

وَأَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ ۖ

216. Na theesya ũthwau waku wa tei
ĩũũ wa etĩkĩli ala makũatĩaa we.

وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ۖ

217. ĩndĩ mo malea kũkwĩw'a we, asya,
Nyie nĩneevetanga ngwatanĩonĩ ya
maũndũ onthe ala inyw'ĩ mwĩkaa.'

فَإِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ إِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ۖ

218.Na ia wĩkwatyo waku nthĩnĩ wa
Ula-Wĩ-Vinya, Usũtwe nĩ tei.

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ﴿٣٨﴾

219.Ula ũkwonaa we yĩla waũngama
nthĩnĩ wa Mboya.

الَّذِي يَرْبِكَ جِئَنَ تَقَوْمٌ ﴿٣٩﴾

220.Na Ula wonaa mĩendelee yaku katĩ
wa ala matulasya-ndu mo ene mbee wa
Ngai.

وَتَقَبَّلَكَ فِي السَّجِدِينَ ﴿٤٠﴾

221.We ow'o, nĩ We Wĩw'i-W'onthe,
Umanyi-W'onthe.

إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤١﴾

222.Nyie ngamũtavya inyĩ ala
matheeawa nĩ ala athũku?

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ الشَّيَاطِينُ ﴿٤٢﴾

223.Mo mamũtheeaa kĩla mũkengani
mũnene na mwene naĩ,

تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ ﴿٤٣﴾

224.Maisyokea ũndũ mo mew'aa, na
aingĩ mũno vyũ moo nĩ akengani.

يُلْقُونَ السَّعْنَ وَآكُرُهُمْ كَذِبُونَ ﴿٤٤﴾

225.Na ĩũlũ wa atili-ma-movoo-----no
ala avĩtany'a mamaatĩlaa mo.

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ ﴿٤٥﴾

226We noũmonaa ũndũ mo mangangaa
mana nthĩnĩ wa kĩla mwanda,

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ﴿٤٦﴾

227.Na kana mo maneenaa ũndũ mo
matekaa? -----

وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٧﴾

228.Ateo asu ala metĩkĩlaa na kwĩka
mawĩla maseo, na mamũlilikanaa Ngai
Mwene Vinya Wonthe mũno, na
kũĩvanĩsya yĩla mavĩtĩw'a ũũ. Na eki-
ma-naĩ o mĩtũkĩ makamanya vandũ wa
kũsyoka nĩ va vala mo makasyoka.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ
كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا وَ سَيَعْلَمُ
الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مَنَقَلٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٤٨﴾

سُورَةُ النَّامِلِ مَكِّيَّةٌ

AL - NAML
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syl'twanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Ulau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Taa. Siin Ngai-Wa-Uthesyo, Ngai-
w'w'i-W'onthe. Ino nĩ Mĩsoa ya Kulani,
na ya Ivuku yĩla yĩmulĩkaa,
3. Utongoi na Uvoo mũseo kwa asu ala
matonya kwĩtĩkĩla,
4. Ala malũmasya Mboya na kũĩva Saka,
na mena mũtĩkĩlo mũlũmu wa Itunĩ.

طَسَّ بِكَ آيَاتُ الْقُرْآنِ وَكِتَابٍ مُّذِينٍ ②

5. Iũlũ wa asu matayĩtĩkĩlaa Itu, Ithĩ
nĩtũmanakavĩsyeme meko moo, kwa ũu, mo
meanganga ta ilalinda.

هُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ③
الَّذِينَ يُؤْتُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ

6. Mo nĩmo makethwa na ũsilĩlo wĩ woo,
na mo me oka nomo makethwa na
wasyo ũla mũnene vyũ Itunĩ.

بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ④
إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ
فَهُمْ يَتَهَمُونَ ⑤

7. Nĩw'o, we ũnengetwe Kulani kuma
mbee wa Umwe-Mũl, Umanyi-W'onthe.

أُولَئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ سُوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ
هُمْ الْخَسِرُونَ ⑥

8. Lilikanai yĩla Mose wamatavisye andũ
ma nyũmba yake, 'Nye nĩngwona
mwaki. Nye nĩngũmũetee inyw'ĩ ũvoo
kuma vo, kana nĩmũetee kĩsinga
kyakene, nĩkana inyw'ĩ ene mũtonye
kwota.

وَإِنَّكَ لَتَلِكُمُ الْقُرْآنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ⑦

إِذْ قَالَ مُوسَى لَأَهْلِيهِ إِنِّي آنَسْتُ نَارًا سَأَتِينَكُمْ
فَإِنَّمَا بِخَبَرٍ أَوْ آيَةٍ كُمْ بِشَيْءٍ فَعِيسٍ تَعْلَمُونَ ⑧

9. Kwa ũu yĩla we wavikie vala ũl,
nĩweetiwe nĩ wasya: 'Kũathimwa nĩ we
ũla wĩ nthĩnĩ wa mwaki na ota ũu ala
maũthyũlũlũkĩte; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nataĩwe, Mwĩai wa nthĩ
syonthe.

فَلَمَّا جَاءَهَا نُذِيَ أَنْ تُؤَمَّرَكَ مِنْ فِي النَّارِ وَ
مَنْ حَوْلَهَا وَسُبْحَنَ اللَّهُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ⑨

10.'We Mose, Nf'w'o Nyie nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wf-Vinya, Muf.

يُؤْتِي آتَاهُ أَنَا اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

11.'Na Ikya ndata yaku nthĩ.' Na yĩla we woonie yĩnyaunyia ta nzoka, nĩwasyokie na syomũtete na ndaasisya Itina, 'We Mose, ndũkakĩe. Nf'w'o, Nyie nĩ vamwe naku we; Atũmwa mayaĩle kwĩthwa na wia me mbee Wakwa.

وَأَنِّي عَصَاكَ فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَؤُوسَى لَا تَخَفْ إِنِّي لَا يَخَافُ لَدَيْ الْمُرْسَلِينَ ②

12.Ta kwa asu ala mekaa naĩ, na Indĩ maikũany'a ũseo na ũthũku; Nyie nĩ Mũekanĩ Mũno Vyũ kwoo, Ula-Usũtwe nĩ tei.'

إِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلْ حِسًّا بُعْدَ سَوْءٍ فَاسْتَعِذْ عَفْوَكَ ثُمَّ بَدَّلْ حُسْنًا بَعْدَ سَوْءٍ فَلَا يَخَافُ ③

13.'Na likya kw'oko kwaku nzakwavanĩ yaku uungu wa ngũa yaku, kwĩluma kwĩ kweũ, kũtena ũthũku. Kĩ nĩ katĩ wa Syama kenda kwa Valao na andũ make; nũndũ mo nĩ andũ mbaa matũ.'

وَأَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجْ بَيْضًا مِنْ غَيْرِ سَوْءٍ تَتَّبِعُ فِي تَبِيعِ آيَاتٍ إِلَى فِرْعَوْنَ وَقَوْمِهِ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ④

14.Indĩ yĩla Syama Siitũ ila syonanasya kyenĩ syamavikĩe, mo maisye, 'Uũ nĩ ũoi wĩ ũtheinĩ.'

فَلَمَّا جَاءَهُمْ آيَاتُنَا مَجْرَوًّا قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُؤْتَمِنٌ ⑤

15.Namo nĩmaileile kwa mavĩtyo, na ngũlũ, oyĩla ngoo syoo nĩsyamanyie ũ-w'o wasyo. Sisyaĩ Indĩ, ũndũ wailĩ mũminũkĩlyo wa ala meekie mothyoeuku!

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ⑥

LUKU 2

16.Na Ithĩ nĩtwamũnengie Ndaviti na Solomoni ũĩ, namo maasya, 'Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula ũtũnenevetye ithĩ Iũlũ wa aingĩ ma athũkũmi Make ala metĩkĩlaa.'

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ ⑦

17.Na Solomoni aĩ mũtĩwa wa Ndaviti. Nake aisye, 'Ame inyw'ĩ andũ, ithĩ

وَوَرِّثَ سُلَيْمَانُ دَاوُدَ وَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا

nŋtŋmanyŋŋtw'e kŋthyomo kya nyŋnyi, na nŋtŋnengetwe kŋla kŋndŋ. Nŋw'o yŋŋ nŋ Inee ya Ngai yŋyonanŋtye.'

مَنْطِقِ الظِّلِرِ وَأَوْتَيْنَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِنَّ هَذَا لَهُوَ
الْفَضْلُ الْبَينُ ⑤

18.Na Solomoni nŋwoombanŋw'e nguthu syonthe sya ita syake, sya Mayini na andŋ na nyŋnyi, nasyo syaiwa syŋ nguthu syŋ kŋvathŋkany'o,

وَحُشِرَ لِسُلَيْمَانَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِبِ وَالْإِنْسِ
وَالظِّلِرِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ⑥

19.Kŋvika yŋla mo mavikie Mwandanŋ wa Namuli, kŋveti kya Ki-Namuli kyaisye, 'Inyw'I Anamuli, likai mawŋkalonŋ menyu, Solomoni na nguthu syake sya ita maikese kŋmŋvevenza inyw'I, mo matekŋmany'a.'

عَلَّمَ إِذَا اتَّوَا عَلَى وَادِ النَّبْلِ قَالَتْ نَسْءَةٌ يَا أَيُّهَا
النَّبْلُ ادْخُلُوا مَسِكَكُمْ لَا يَخْطُبُكُمْ سُلَيْمَانُ
وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ⑦

20.lŋlŋ wa ŋu we nŋwakenisye vanini, akithekeea ndeto syakyo, na aisye, 'Mwŋai wakwa, ndonyethye nyie kwŋthwa nŋna mŋvea nŋndŋ wa Inee Yaku yŋla We ŋnenganŋte lŋlŋ wakwa na asyai makwa, na kwŋka mawŋa maseo ala matonya kŋkwendeesya We, na mbŋŋŋkŋlye nyie, kwa tei Waku, katŋ wa athŋkŋmi Maku alŋngalu.'

فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي
أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَتِي
وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ
فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ⑧

21.Na we nŋwathŋimie nyŋnyi, na asya, 'Kŋilyŋ ata Inŋŋ, ŋndŋ nyie ndeŋmwona Utiuti? We ko wŋ katŋ wa ala matevo?

وَتَقَدَّرَ الظِّلِرُ فَقَالَ مَا لِي لَا أَرَى الْهُدًى
أَمَرَكَ مِنَ الْفَالِغِينَ ⑨

22.'Nyie ngamwŋkŋa we nthŋnŋ wa ŋsilŋlo mwai kana nyie nŋmŋae na ŋvyŋ, ateo we andetee nyie kŋtumi kŋtheu kya kŋlea kwŋthwa vo kwake.'

لَا عَذَابَ لَهُ عَذَابًا شَدِيدًا أَوَلَا أَدْبَحْتَهُ أَوْ
يَا تَبَنِي سُلْطِينَ قُيُومِينَ ⑩

23.Nake we ndaafkala mŋno mbee wa Utiuti atanoka na kwasya, 'Nyie nŋnŋmanyŋte ŋmanyi wa ŋndŋ we ŋtaŋmanyŋte; na Nyie nŋkŋte kwaku kuma Savaa na ŋvoo wa w'o.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ أَحَطْتُ بِمَا لَمْ مَحْظُ بِهِ
وَجِئْتُكَ مِنْ سَبَإٍ بَنِيَّ يَقِينِينَ ⑪

24. 'Nye nīneethlie mūdū mōka asumbkīte ūlū woo, nake nūnengetwe kīla kīndū, na ena kīvīla-kya-ūsumbī kī vīna.

إِنِّي وَجَدْتُ امْرَأَةً تَمْلِكُهُمْ وَأُوتِيَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظِيمٌ ٣٧

25. 'Nye nīnamwīthlie we na andū make maithaitha syua vandū va Ngai Mwene Vīna W'onthē; na Satani nūmanakavīsyē meko moo makoneka me manake kwoo, na ūu, nūmasīlie vyū kūlika nzīanī ūla ya w'o, nīkana mo maikaatīlie ūtongoi;

وَجَدْتُهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّيْطَانِ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَزَيْنُ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالُهُمْ فَصَدَقُوا عَنْ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ٣٨

26. Na Satani nūmavatīlie mo kūmūthaitha Ngai Mwene Vīna W'onthē, ūla ūkīleteae kyeni kīla kīvīthītwē matunī na ūlū wa nthī, na ūla wīlī maūdū ala Inyw'ī mūvithaa na ala inyw'ī mumbūlaa makamanyīka.

أَلَّا يَجِدُوا لِلَّهِ الَّذِي يُخْرِجُ الْخَبْأَ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ٣٩

27. 'Ngai Mwene Vīna W'onthē! Vai Ngai ateo We, Ngai wa Kīvīla-Kya-Usumbī kī vīna.'

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ٤٠

28. Solomoni aisye, 'Ithyī nītūūmanya kana we ūneenete w'o, kana wī katī wa ala makenganaa.

قَالَ سَنَنْظُرُ أَصَدَقْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٤١

29. 'Enda we, wīna valūa ūū wakwa, na ūiw'ia mbee woo; na ūndī ūkyuma vala māī, twone mo metūnga ūs ūng'ō mwaū.'

إِذْ هَبْ بَنِيَّ هَذَا قَالُوا إِلَيْهِمْ ثُمَّ قَوْلَ عَنْهُمْ قَالُوا مَاذَا يَرْجِعُونَ ٤٢

30. Mūsumbī wa mūdū mōka aisye, 'Inyw'ī anene, nīkūetiwe valūa wa ndāla kwakwa.

قَالَتْ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا إِنِّي أَتِيْتُ إِلَىٰ كِتَابِ كَرِيمٍ ٤٣

31. 'Umīte kwa Solomoni, na nī: Syītwanī ya Ngai Mwene Vīna W'onthē, ūla ūsūftwe nī ūlau, ūsūftwe nī tei.

إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٍ وَإِنَّهُ بِرِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ٤٤

32. 'Mũikang'endee nyie, Indĩ Ōkai
kwakwa mwĩna wĩnyivyo.'

﴿أَلَا تَعْلَمُونَ عَلَىٰ وَأَنُؤِنِّي مُنْذِرِينَ﴾

LUKU 3

33. Nake mũsumbĩ wa mũndũ mũka
asya, 'Inyw'ĩ anene, ndaaei tũlũ wa ūndũ
ũũ wĩ mbee wakwa. Nyie nditusaa ūndũ
inyw'ĩ mũte vamwe nakwa na nengei
nyie ūtao wenyu.'

﴿قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ أَفْتَنِي فِي أُمْرِي مَا كُنْتُ
قَاطِعَةً أَمْرًا خَلَقْتُمْ لَهُمْ دُونَ﴾

34. Mo masũngĩie, 'Ithĩ twĩna ūtonyi na
ithĩ twĩ okiti ai, Indĩ nĩ tũlũ waku we
kumya mwĩao; kwa ūu we sũanĩa ūndũ
we ūkwĩyĩaa.'

﴿قَالُوا نَحْنُ أَوْلَا قُوَّةً وَأَوْلُوا بِأَيِّ شَيْءٍ يُدْعَىٰ
الْأَمْرُ إِلَيْكَ فَانْظُرِي مَاذَا تَأْمُرِينَ﴾

35. Mũsumbĩ aisye, 'Vate nzika, yĩla
asumbĩ mamĩlika nthĩ, nĩmamyangaa,
na kũmatũnga ala anene ma andũ mayo
kwĩthwa ala me ĩtheo vyũ. Na ūu nĩw'o
mo meĩka.

﴿قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا وَ
جَعَلُوا أَعِزَّةَ أَهْلِهَا أَذِلَّةً وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ﴾

36. 'Indĩ Nyie nĩngũmatwĩla mo
mũthĩnzĩo; na ngyeteela none ūsũngĩo
ũla atumĩla meũsyoka naw'o.'

﴿وَأَنِّي مُرْسِلَةٌ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنْظُرَ بَعْضُكُم مِّنْ بَعْضٍ
الْمُرْسَلُونَ﴾

37. Kwa ūu, yĩla Mũtumĩla wa Mũsumbĩ
wawikie kwa Solomoni, we aisye,
'Inyw'ĩ mwĩenda kũndethya nyie na
ũthw'ii wenyu? Indĩ kĩla Ngai Mwene
Vinya W'ontho ūnengete nyie nĩ kĩseo
kũvĩta kĩla We ūmũnengete inyw'ĩ.
Aiee, Indĩ inyw'ĩ nĩmũtanĩaa mũthĩnzĩo
wenyu.

﴿فَلَمَّا جَاءَ سُلَيْمَنُ قَالَ أُمِيتُ دُونِي بِمَا لِي فَأَنَا أَخِي
اللَّهُ خَيْرٌ مِّنَّا أَشْكُرْ بَلْ أَنْتُمْ مِّنْهُمْ قَلِيلٌ مِّنْ فَهَرُونَ﴾

38. 'Syoka vala mo maĩ, nũndũ ithĩ vate
nzika, tũkooka kwoo twĩna nguthu sya
ita ila mo matelthwa na ūtonyi wa
kũsyeteela, na ithĩ tũkamalũngya mo
kuma vo me asonokye, namo makeethwa
me anyivye.

﴿إِذْجِإ إِلَيْهِمْ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُمْ يَجُودُونَ لَا يَكُلُ لَهُمْ بِهَا
وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ مِنْهَا أَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ﴾

39. We aisye, 'Inyw'ī ataŋwa, nŋŋ ōla katŋ wenyu ōnŋkŋndetee kŋvŋla kya ōsumbŋ kyake mbee wamo matanoka kwakwa manenganŋte wŋnyivyo? ^{1*}

قَالَ يَا أَيُّهَا الْمَلَأُوْا أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ أَنْ يَأْتُونِي مُسْلِمِينَ ﴿٣٩﴾

40. Na ngŋmbaŋ ŋmwe katŋ wa Mayini yasya, 'Nyie nŋngŋkŋdetee kyo mbee wa - ōtanokŋla kŋkalonŋ kyaku; na ow'o nyie nŋna ōtonyi wa ōu na nŋ mŋŋkŋŋku.'

قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ ﴿٤٠﴾

41. Umwe ōla waŋ na ōmanyi wa Ivuku aisye, 'Nyie nŋngŋkŋdetee kyo mŋtŋkŋ mbee wa ŋveny'a yaku ya itho. Na yŋla we wakyonie kŋŋtwe mbee wake, aisye, 'Ūŋ nŋ kwoondŋ wa mumo wa Mwŋlai wakwa, nŋkana We atonye kŋndata nyie kana nŋ mŋvea kana ndi mŋvea. Na ō ōla ōtŋngaa mŋvea atŋngaa mŋvea kwoondŋ wa ōseo wa thayŋ wake mwene; ŋndŋ ōla ona wŋva ōtatŋngaa mŋvea, ow'o, Mwŋlai wakwa nŋ Wŋŋanŋtye-We-Mwene, Mŋlau.'

قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ فَلَمَّا رَآهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ قَالَ هَذَا مِنْ فَضْلِ رَبِّي لِيَبْلُوَنِي ءَأَشْكُرُ أَمْ أَكْفُرُ وَمَنْ شَكَرَ فَإِنَّا إِنَّا يَشْكُرُنَا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّا رَبِّي عَنِّي كَرْيَمٌ ﴿٤١﴾

42. We aisye, 'Kŋtw'ŋkŋthyei Kŋvŋla-kya-Ūsumbŋ kyake kwoneka ōta vandŋ vala va kŋla kyake kya kŋla ŋvinda kwake, na ekai twone kana we nŋatŋŋaa nzŋla ŋla ya w'o kana we nŋ ōmwe wa ala mataatŋŋaa nzŋla ŋla ya w'o.'

قَالَ تَزَكُّوْا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ أَتَهْتَدِيْنَ أَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذِينَ لَا يَهْتَدُوْنَ ﴿٤٢﴾

¹ *Kwŋanana na Mŋsoa ŋno ŋatŋanŋe kwŋoneka kana Solomonŋ ndeŋweta kŋvŋla kya ōsumbŋ kŋ kyoka. We nŋtonya kŋweta kŋvŋla kŋvw'anene na kyu kyakyo kŋtuwe kana mŋvw'anano mwanake wa kŋvŋla kyakyo kŋetwe kwake. Mbee wa kŋtanamba kŋeleela kŋthoka ōsumbŋnŋ wa

43. Na ylla we wookie, n'wakūlilw'e, 'kivlla-kya-² ūsumbī kyaku kifilyī ta kī? We asūng'ie 'Nī ta ūndū ūmwe nakyo. Na Ithyī nītwanengetwe ūmanyi mbee wa ūu, na ithyī nītūminīte kwīnyivya.'

فَلَمَّا جَاءَتْ قِيلَ أَهَكَذَا عَزَّيْشِي قَالَتْ كَأَنَّهُ هُوَ
وَأَوْتَيْنَا الْوِلْدَانَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِمِينَ ﴿٣٧﴾

44. Na klla wa wakīthaithaa vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe nīkyamūsīlle wa kwīklla, nūndū we aumīte kwa andū alei.

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَقْبُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنَّهَا
كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٣٨﴾

45. Nake n'wataviw'e, 'Lika nyūmba ya ūsumbī.' Na ylla we wakyonie kyo, we

قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ فَلَمَّا رَأَتْهُ حَسِبَتْهُ لُجَّةً

² Solomoni, kyo nīkīŪseng'a vyū nī kwīthīa kīvlla kya ūsumbī kīvw'anene vyū na klla kyakyo mwane kīna Solomoni. Kuma mīsoanī ūla ūatīle, wonany'o ūla ūkumīlla ūtheinī nī kana klla ūmwe wa anene nthīnī wa ūsumbī wake nīwendaa anengwe wīa ūsu newe, klla ūmwe akīkathīla kūtethya na mītūkī na nesa mbee wa akīlany'a make. MūminŪkīlyonī, ylla ūvano wa mūsumbī waetiwe kwake mbee, we nīwainūtaīle Ngai nūndū waw'o na aumya mwamūlo ūnenevw'e mūno nīkana ūvw'anane na ūla wa kīvlla kya ūsumbī wa Mūsumbī wa Savaa kīthengeanīle vakuvī nakyo vyū na kūnyivya ngathīto syakyo sya kwīthwa na kīvlla kya ūsumbī kya mwanya. Uneeni ūo 'nakkeroo laha Arshaha' nūūrwīka ūalyūlo ūo na wīasya kana ethwa nītwoonīe kīvlla kyakyo kya ūsumbī kīvw'anene na klla kyakyo mwene, kyo nīkyaf kītanya kūmanyā kana kīvlla kyakyo kya ūsumbī kīyaf kya ūsengy'a na kya mwanya tondū kyo kyasūanīaa kyailyī. Kwa ūu ūalyūlo wa 'nakkeroo' nthīnī wa kīlungu kīf nīkīkūkītw'Tkīthya kīvlla kyakyo kya ūsumbī kwoneka kīilyī ota ila ingī. Ylla kyo kyoonie kīvlla kya ūsumbī kīla kyaseūvītw'e nī aseūvya ma Solomoni, kōtkīla kwakyo kūyaf kūla kwa Mūsumbī wa mūndū mūka ūla kīvlla kyake kyaf kīnoonywa ūvīnda ūvītūku, kana kya Mūsumbī wa mūndū mūka ūla ūtaf atonya kūvathŪkany'a kīvlla kya ūsumbī wake mwene nūndū aseūvya nīmākīthŪkŪmīte ūkethīa kīvathŪkanīka. Kumanya kwakyo kwaf ūūndū mūndū wonaa kīndū kīvw'anene na kyake. ūu wīonany'a ūtheinī kana woni ūla ithyī twonetē vaa nūkwītkīlīka mbee mūno ta w'o wa w'o.

49. Na vaŋ nguthu ya *andū* kenda nthĩnĩ wa mŭsyĩ ala meekaa ūng'endiĩ nthĩnĩ wa nthĩ, na malea kwĩyĩalyŭla.

وَكَانَ فِي الْبَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٣٩﴾

50. Mo maisye, 'Ivĩtanĩ mŭndū na ūla ūngĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kana ithyĩ vate nzika, tŭkamŭvithŭkĩa we vamwe na andū ma nyŭmba yake ūtukū, na ĩndĩ tŭkamŭtavya mŭtiĩwa wake, 'Ithyĩ tŭyaaona mŭthelo wa andū ma nyŭmba yake, na vate nzika vyū, ithyĩ twĩ ma w'o.'

قَالُوا تَعَاَسُوا بِاللَّهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ وَأَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّهِ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٤٠﴾

51. Namo nĩmoovie nzaama, Na Ithyĩ nĩtwoovie nzaama *ĩngĩ* ya kŭkomana na ĩsu ĩndĩ mo mayamĩsĩ yo.

وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَمَكْرُؤًا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

52. ĩndĩ kwa sisyai ūndū mŭminŭkĩlyo wa nzaama syoo wathŭkĩte! Nĩw'o, Ithyĩ nĩtwamanangie vyū na andū moo onthe vamwe. Syake, na inyw'ĩ mŭkaimanya syo.' Na Mwĩai waku ndaleaa kŭmanyā ūndū inyw'ĩ mwĩkaa.

فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٢﴾

53. Na vau ve nyŭmba syoo ivalŭkangĩte syĩ nthēi, nŭndū wa wĩki-wa-naĩ woo. Nthĩnĩ wa ūū, nĩw'o, ve Kyama kwa andū ala mena ūmanyĩ.

فَتِلْكَ بَيِّنَتُهُمْ خَاوِيَةٌ يَبْأُظْلَمُوا إِن فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾

54. Na Ithyĩ nĩtwamatangĩte asu ala meetĩkĩlile na mamŭkĩie Ngai.

وَأَنْجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٤٤﴾

55. Na lilikanai Loto yĩla wamatavisye andū make, 'Inyw'ĩ andū makwa, inyw'ĩ mwĩka ūvukyo omwene ūthŭku waw'o?'

وَلَوْ كُنَّا إِذْ قَالْ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَأَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٤٥﴾

56. 'KyaÜ! Inyw'ŭ mwŭmathengeea aüme müimenda mbée wa iveti? Tiw'o, inyw'ŭ mwŭ andü ala mütasüanfaa umŭlŭlo wa Ündü.'

أَيُّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ ۚ
بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٦﴾

57. Indŭ kwŭw'a kwa andü make kwaŭ kwa mana ateo mo *nŭmamakathŭŭe andü* na maasya, 'Malüngyei avikŭli ma Loto kuma müsyŭ wenyu. Ow'o mo nŭ andü metw'ŭkŭthasya kwŭthwa me atheu.'

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوْنَا
لَوْ طُفِ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْفُسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٥٧﴾

58. Kwa üu, Ithyŭ nŭtwamütangŭŭe we na andü ma nyümba yake, ateo kŭveti kyake; kyo Ithyŭ nŭtwakŭtw'ŭŭe kwŭthwa kya ala matiwe ŭtina.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٥٨﴾

59. Na Ithyŭ nŭtwamausye ŭlŭ woo mbua; na mbua ya asu ala makaaniw'e yaŭ nthüüku.

يَوْمَ وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا نَفْسًا مَطَرُ السُّنْدَرِينَ ﴿٥٩﴾

LUKU 5

60. Asya, 'Ndaŭa syonthe nŭ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na müuo wŭthwe ŭlŭ wa athükümi Make ala We ünyuvŭte. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ müseo mbee kana nŭ ila mo mamwŭlanasasya *We nasyo?*'

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى
اللَّهُ خَبِيرٌ أَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٠﴾

61. Kana, Ula woombie matu na nthŭ, na Ula watheesye kŭw'ü kuma ŭtunŭ kwoondü wenyu kŭla Ithyŭ tütumaa kŭmesya mŭnda myanake ya matunda? Inyw'ŭ müyaŭ mütonya kütuma mŭŭŭ yayo ŭmea. Ve Ngai üngŭ ŭtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Aiee, mo nŭ andü ala melelÜkaa kuma nzŭanŭ ŭla ya w'o.

أَمَّنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا بِهِ حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ
مَا كَانَ لَكُمْ أَنْ تُشْمِتُوا شَجَرَهَا إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ
بَلْ هُمْ قَوْمٌ يَعِدُونَ ﴿٦١﴾

62. Kana nŋŋ, Ula wamŋtwŋkŋthiŋye nthŋ vandŋ v kŋthŋmŋŋ, na eekŋa mbŋsŋ katŋ wayo, na eekŋa iŋma nŋmŋ ŋŋŋ wayo, na eekŋa tŋtŋ katŋ wa nganga iŋ? Ve Ngai ŋtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthŋ? Aiee, aingŋ mŋno moo mayŋsŋ.

أَمَّنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ خِلَالَهَا أَنْهَارًا
وَجَعَلَ لَهَا رَوَابِي وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ حَاجِزًا
إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ بِلَ آثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾

63. Kana n00 Ula 0m0s0ngfaa 0la w!
thlnan! ylla we wamw!ka!la We, na
0vetangaa 0th0ku, na k0m0tw!Tk!fthya
inyw! at!fwa !0!0 wa nth? Ve Ngai
0tee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe?
Inyw! m0s0an!faa ma0nd0 mav0th0.

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَّرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ
وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ مَعَ اللَّهِ فَلْيَلَا
مَاتَدْكُرُونَ ﴿٣٧﴾

64.Kana Ula ūmŭtongoeasya inyw'ŭ
nthĩnĩ wa kĩla *mŭthemba* wa kĩvindu
kya nthĩ na kya ūkanga, na Ula ūtŭmaa
kĩseve ta ūvoo mŭseo mbee wa tei
Wake? Ve Ngai ūngĩ ūtee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthē? Ngai Mwene
Vinya W'onthē E-Iŭŭ Mŭno wa ila mo
mamwĩananasya nasyo We.

أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُزِيلِ
الْوَيْحَ بُشْرًا يَنْ يَدْعِي رَحْمَةً إِيَّاهُ مَعَ اللَّهِ
فَعَلِمَ اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣٧﴾

65. Kana Ula wambitilasya kyũmbe, *na*
ĩndĩ aikĩtũngĩtila na Ula ũnenganae
kwoondũ wenyu kuma ĩtũnĩ na nthĩ?
Ve Ngai ũtee wa Ngai Mwene Vinya
W'ontho? Asya, 'Etei ũkũsĩ wenyu
ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o.'

أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ يَرْزُقُكُمْ
مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۗ إِنَّ اللَّهَ قُلُوبُهَا أَنْتُمْ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥٠﴾

66. Asya, 'Vai ūmanyaa maūndū ala matonekaa ūlū wa nthī na ūtunī ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, namo mayīsī yīla mo makathayūūkw'a.'

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبُ إِلَّا اللَّهُ وَمَا يَشْعُرُونَ أَتَانًا يَبْعَثُون ٦٦

67. Aiee, Umanyi woo nūvikīte mūthya
wa w'o makīyīnenge Itu ndaīa; aiee,
ow'o mo mena nzika nayo; aiee, mo nī
ilalinda syayo.

بَلْ أَدْرَاكَ عِلْمُهُمْ فِي الْآخِرَةِ تَبَلُّهُمْ فِي شَاكٍ
عَمَّا قَبْلُ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿١٥﴾

LUKU 6

68.Na asu ala matetfkiġlaa maasya, 'Ata! Yġla ithyġ na maaġthe maitu tŭkatw'ka kġtoo, ow'o ithyġ nġtŭkatŭngwa ġngġ?

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِذْ أُنْزِلَتْ آيَاتُنَا لَنُخْرِجَنَّ ۝

69.'Vate nzika, ithyġ nġtwathiwe ŭu mbee—ithyġ na maaġthe maitu; kġ ti kġndŭ ġndġ nġ mbano sya tene.'

لَقَدْ وَعَدْنَا هَٰذَا نَحْنُ وَابَآؤُنَا مِنْ قَبْلُ ۚ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ۝

70.Asyā, Angangai šŭŭ wa nthġ mwone ŭndŭ mŭminŭkġlyo wa ene naġ wathŭkġte.'

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ۝

71.Na we ndŭkew'e kyeva kwoondŭ woo ona ndŭkethwe na thġna šŭŭ wa masŭanġo mathŭku ala mo masŭanġaa.

وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ۝

72.Namo maasya, 'Utianġo ŭŭ ŭkeanġw'a ġndġ ethwa inyw'ġ mwġ maw'o?'

وَيَقُولُونَ مَتَى هَٰذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

73.Asyā, 'Nġkŭtonya kwġthwa kana kġmwē kya ŭla ŭsilġlo wathaniw'e, kġla inyw'ġ mŭkwenda na ngathġlo kġmŭvalŭkġle šŭŭ wenyu, kġ itiinyonġ syenyu.'

قُلْ عَسَى أَنْ يَكُونَ رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِي تَسْتَعْجِلُونَ ۝

74.Na, ow'o, Mwġai waku nġ mŭlau kwa andŭ onthe ma nthġ, ġndġ aingġ mŭno vyŭ moo mai mŭvea.

وَلَنْ رَبِّكَ لِنَدُفِّضِلَ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ۝

75.Na vate nzika, Mwġai waku nġwġsġ kġla ithŭi syoo ivithaa na kġla syumbŭlaa.

وَلَنْ رَبِّكَ لَيُعَلِّمَنَّ مَا تَكُنْ صَدُّوهُمْ وَمَا يَبْغِلُونَ ۝

76.Na vai kġndŭ kġvithe ġtunġ na nthġ, ateo nġkġandġke nthġnġ wa ġvuku ġtheu.

وَمَا مِنْ غَآيَةٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝

77.Nīw'o, Kulani Ino Imatavasya Aana-
ma-Isilaeli maŋdū maingī mūno ala
mo mavathūkanganīaa.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَقُضُّ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرُ
الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٥٧﴾

78.Na vate nzika, nī ūtongoi na tei kwa
etīkīli.

وَأَنَّهُ لَهْدَىٰ ذَرْبَهُ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٨﴾

79.Nīw'o, Mwīai waku akatw'a katī
woo na ūtw'io Wake, Na We nī We
Ula-Wī-Vinya, Umanyi-W'onthe.

إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُم بِحُكْمِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْعَلِيمُ ﴿٥٩﴾

80.Kwa ūu, ia wīkwatyo waku kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe; vate
nzika, we ūŋgeme tūlū wa w'o wī
ūtheinī.

فَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ ﴿٦٠﴾

81.Nīw'o we ndūtonya kūtuma akw'ū
mew'a nthī, ona ndūtonya kūtuma ala
mate matū mew'a wītano, yīla mo
maalyūka masyokete Itina.

إِنَّكَ لَا تَسْمِعُ الْمَوْتَىٰ وَلَا تَسْمِعُ الْقَوْمَ إِذَا
وَلَّوْا مُدْبِرِينَ ﴿٦١﴾

82.Na we ndūtonya kūtongoesya
ilalinda kuma Ivtiyonī yasyo. We
ūtonya kūmew'īthya asu tū ala
metīkīlaa Syama Siitū, nīkana mo
methwe me ew'i.

وَمَا أَنْتَ بِهَادِي الْعَمَىٰ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ ۚ إِنَّ تَسْمِعُ
إِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْمِعُونَ ﴿٦٢﴾

83.Na yīla ūtw'io ūkaumw'a tūlū woo,
Ithyī tūkaete kyūmbe kwoondū woo
kuma nthī kīla kīkamokita mo nūndū
andū mayaasyītkīla Syama Sitū.

وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ
الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦٣﴾

LUKU 7

84.Na malilikany'e mo mūthenya ūla
Ithyī tūkamombany'a vamwe kuma kīla
nguthu ya andū ala maleile Syama Sitū,
namo makaiwa nthīnī wa ianda syī
kīvathūkany'o.

وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ فَوْجًا مَّمَّنْ يَكْذِبُ بِآيَاتِنَا
فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٦٤﴾

85. Kuvika, yila mo mevika, We akasya, 'Inyw'I nĩmwaileile Syama Sitũ na mĩĩOkĩ oyila mũtaĩ mũnakwata ũmanyi musũu tũlũ wasyo? Ethwa ti ũu Indĩ, waĩ ũndũ ũngĩ mwaũ, ũla inyw'I mweekaa?'

كَحْ إِذَا جَاءَ وَقَالَ أَكْذَبْتُمْ بِأَيْتِي وَلَمْ تُحِيطُوا بِهَا
عِلْمًا أَمْ أَدَاكُنْتُمْ تَعْلُونَ ⑤

86. Na ũtw'io ũkavalũka tũlũ woo nũndũ mo nĩmeekie naĩ, na mo maikethwa matonya kũneena.

وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا أَنَّهُمْ لَا يَتَّقُونَ ⑥

87. Mo nomonete kana Ithyĩ nĩtũseũvĩtye ũtukũ nĩkana mo matonye kũthũmũa nthĩnĩ wa w'o; na mũthenya ũmatonyethasye kwona nthĩ? Nĩw'o, nthĩnĩ wa ũndũ ũũ ve Syama kwa andũ ala metĩkĩlaa.

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا جَعَلْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْيَتِيمَ وَالْيَتَامَى وَالْمَسْكِينُ
مُجْرِمِينَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ⑦

88. Na mũthenya ũla soo ũkavuvwa, ũla ona wĩva w'ontho wĩ matunĩ na ũla ona wĩva wĩ tũlũ wa nthĩ akakwatwa nĩ w'ia, ateo ũla Ngai Mwene Vinya W'ontho wendaa. Na onthe makooka Kwake manyivĩtw'e.

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَنُجَّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَ
مَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوٍّ ذَّخِيرٌ ⑧

89. Na inyw'I nĩmũsyonaa iĩma mũkasũanĩa niũngeme, oyila syo nithambalele ota kũthambalala kwa mathweo. Usu nĩ wĩwa wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, ũla watw'ĩkĩthisye kĩla kĩndũ kĩlũmĩte na kĩ vinya. Nĩw'o, We nĩwĩsĩ nesa vyũ ũndũ inyw'I mwĩkaa.

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسِبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرًّا
السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي لَيْسَ أَتَقَنَ كُلُّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ⑨

90. ũla ona wĩva wĩkaa kĩko kĩseo, akeethwa na ĩtuvi ĩseo mũno mbee wa ũu, na ũsu akeethwa e mũuonĩ mũthenyanĩ ũsu.

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ
يَوْمَئِذٍ أَمْنُونَ ⑩

91. Na asu ala mekaa mothũku, makekw'a nthĩnĩ wa Mwaki na mothyũ

وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُنْتُ وَجْهَهُمْ فِي النَّارِ هَلْ
يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑪

moo. Inyw'I m0i0tuvwa kwoond0 wa ma0nd0 ala mweekaa?'

92. Asya, 'Nyie nlyafawe k0m0th0k0ma Mwłai wa m0sył 00 t0 0la We 00tw'łk'łthlye m0theu, na syłnd0 syonthe nł Syake We; na Nyie nlyafawe kwłthwa katł wa asu ala menenganac *kwa Ngai.*

93. 'Na k0młsoma Kulani.' Kwa 0u, 0la ona włva 0atłłaa 0tongoi, a0atłłaa t0 *kwoond0 wa 0seo wa thay0 wake mwene; Indł kwa 0la we 0thyoekaa, asya, 'Nyie nło M0kaanany'a t0.'*

94. Na asya, 'Ndał syonthe nł sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; omłt0kł We akamwony'a Syama Syake, na inyw'I m0kaimanya syo.' Na Mwłai waku ndaleaa k0manya 0nd0 inyw'I mwłkaa.

إِنَّمَا أُبْرِتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّتِي فِي
حَرَمِهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُبْرِتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْغَائِبِينَ ﴿٥٢﴾

وَأَنْ أَتْلُوَ الْقُرْآنَ فَمِنْ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي
لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ إِنَّمَا أَنَا مِنَ
الْمُتَضَلِّينَ ﴿٥٣﴾

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ سَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَتَعْرِفُونَهَا ۚ وَمَا
بِعِزَّتِكَ يَغَافِلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٥٤﴾

سُورَةُ الْقَصَصِ مَكِّيَّةٌ

AL – KASAS
(Wavuanīw'e Makka)

1.Syítwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe,Ula Usúítwe nĩ Ólau, Usúítwe
nĩ tei.

إِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Taa Siin Miim. *Ngai Ula Utheasya, Wñw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.*

طسم ٢

3.Ino nĩ Mĩsoa ya Ivuku Itheu.

تِلْكَ آيَةُ الْكِتَابِ الْبَيِّنِ ۝

4. Ithyi twitŋngiŋla kwoondŋ waku
kŋlungu kya ŋvoo wa Mose na Valao
 kwa ŋla w'o, kwa *ŋtandŋhyo* wa andŋ
 ala metkŋlaa.

نَسَلُوا عَلَيْكَ مِنْ نَبِيٍّ مُوسَى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ
لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٧﴾

5.Nf'w'o, Valao nfw'ekathile tulu wa
nthi, na amaany'a andu ma kuu
matw'ika nguthu; we nfwendie
kumyonzethya nguthu imwe yasyo,
akisy'ua syana syoo sya iv'isi, na ak'itia
iveti syoo. Kwa ula w'o, we a' kat' wa
ala-eki-ma-mawathavu.

إِنْ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْ أَهْلَهَا شِيْعًا
يَسْتَضِيعُ ظَلِمَتَهُ مِنْهُمْ يُدْرِخْ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَنْجِي
نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾

6.Na Ithyĩ nĩtwendie kwonany'a ĩnee
Yitũ kwa asu ala masũanĩawa kwĩthwa
me onzu ĩũũ wa nthĩ, na
kũmatw'ĩkĩthya mo atongoi na atĩwa ma
manee Maitũ,

وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ
وَنَجْعَلَهُمْ آيَةً ۖ وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٦﴾

7.Na kumanenge vinya ūlū wa nthi, na kumony'a Valao na Amanā na nguthu syoo sya ita kila mo makila kuma kwoo.

وَنُفِكَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَبُئِيَ فِرْعَوْنُ وَهَامَنْ
وَجُنُودُهُمَا مِنْهُمْ مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٤﴾

8.Na Ithyĩ nĩtwamũvuanĩsye nyinyia wa
Mose tũkyasya, 'Mwongye na weew'a
w'ia tũlũ wake, Indĩ mwĩkye ũsĩnĩ na
ndũkakĩe, ona ndũkakwatwe nĩ kyeva;
nũndũ Ithyĩ tũkaũtũngĩa we, na

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ ۖ فَإِذَا اخْتَفَتْ عَلَيْهِ فَالْقَاهِيَةَ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي ۚ إِنَّا رَأَيْنَاهُ كَالنَّجْمِ الثَّاقِبِ ۝٥

tOkamUtw'Tkithya we kwithwa Omwe wa AtOmwa.

9.Na andO ma M0syI wa Valao nImamwosie we *mateUmany*a ona vanini kana we akatw'Tka mUmaitha na wambIItIyo wa thIna woo. NfW'o, Valao na Amana na nguthu syoo sya ita maI eki-ma-naI.

10.Na kIveti kya Valao kyaisye, 'We akeethwa Utanu wa itho yakwa na kwaku we. NdOkamUae. VangI nUtonya kUtUuna, namo mayaamanya kIlelelo KitU.

11.Na ngoo ya nyinyia wa Mose yeethwa yIna Uthasyo nUndU wa kIUDyU. We ethIwa eeyumbUtile mbaI yake, takethwa IthyI tUyaaIkIa ngoo yake vinya nIkana we atonye kwithwa katI wa etIkIli *alOmu*.

12.Nake amwIa mwItu-a-inyia, 'M0atIfe we.' Kwa Ou we nIwamUasyaIIsye e vaasa namo mayaamanya.

13.Na IthyI nItwaminIte kUtUma ongany'a mamUlea we; kwa Ou we aisye, 'NImUtongoesye kwa nyUmba Ila yImUae kwoondU wenyu namo makeethwa me aIkIkku kwake?'

14.Kwa Ou IthyI nItwamUtUngie kwa nyinyia wake nIkana itho yake yItonye kUtana na we ndakatonye kwithwa na kyeve na nIkana atonye kUManyanya kana UtianIfo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nI w'o. IndI aingI mUmo moo mayIsI.

فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا ۖ
إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ ⑩

وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرْتُ عَيْنِي وَكَذَلِكَ لَا تَقْبَلُونَ عِلْمِي أَن يَنْفَعَنِي أَوْ تَنْجِدَنِي وَلَدًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ⑪

وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فِرْعَاوَانًا كَادَتْ لِتَبْدِي
بِهِ لَوْلَا أَن رَّبَطْنَا عَلَى قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ⑫

وَقَالَتِ لَأُخَيِّرَنَّ فَضِيلَةَ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ⑬

وَحَرَمْنَا عَلَيْهِ الرِّاضِعَ مِنْ قَبْلِ فَقَالَتْ هَلْ أَدُلُّكُمْ
عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَصْحُونَ ⑭

فَرَدَدْنَاهُ إِلَى آيِهِ كَى نَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِنَبْلُوَهُ
أَن وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑮

LUKU 2

15.Na yīla we wavikīle *Uma* wake na vinya mwīanīu na īndī aima, lthyīnītwamūnengie we ūī na ūmanyi; na ūu nīw'o, lthyī tūmaīvaa asu ala mekaa ūseo.

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَاسْتَوَىٰ آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا
وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ①٥

16.Na we nīwalikile nthīnī wa mūsī o andū makomete; navo eethīa andū eīf makyūkita—ūmwe wa andū make mwene, na ūla ūngī wa amaitha make. Na ūla wāī wa andū make amwītya ūtethyo īlū wa ūla wāī wa amaitha make. Kwa ūu, Mose nīwamūkūnie we na ngundi, na *yo yaete* kīkw'ū kyake. We aisye, 'Kīī nī kīko kya Satani; we ow'o nī mūmaitha, mūkengani wīyonanītye.'

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَىٰ حِينٍ غَفْلَةٍ مِّنْ أَهْلِهَا
فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَٰذَا مِنْ شِيعَةِ
وَهَٰذَا مِنْ عَدُوٍّ فَاسْتَعَاذَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ
عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوٍّ فَوَكَّلَهُ مَوْلًى فَقَضَتْ عَلَيْهِ
قَالَ هَٰذَا مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ عَدُوٌّ مُّضِلٌّ مُّبِينٌ ①٦

17.Nake asya, 'Mwīai wakwa, Nyie nīnīūvītīsyie thayū wakwa, kwa ūu, ndekea Nyie.' Kwa ūu We nīwamūekeie we; We nī Mūekanī Mūno Vyū, Usūītwe nī tei.

قَالَ رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَقَفَر لَهُ
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ①٧

18.Nake aisye, 'Mwīai wakwa, nūndū We nūnengete Nyie īnee īlū wakwa, nyie ndikethwa mūtetheesya wa avītany'a.'

قَالَ رَبِّ بِمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ كُلَّنَا أَكُونُ ظَاهِرًا
لِّلْمُجْرِمِينَ ①٨

19.Na we nīwambīlīlīye mūthenya wake nthīnī wa mūsī *aendete na maaū* esūvīlīte, asyaīlīsyie; na sisya! We ūla wamwīlītye ūtethyo ta īoo yu amwīkaīla īngī amūnenge ūtethyo. Mose amūtavya we, 'Ow'o, we wī mwīki-wa-naī wīyūmīlītye.'

فَأَصْبَحَ فِي الْمَدِينَةِ خَائِفًا يَتَرَقَّبُ فَإِذَا الَّذِي
اسْتَنْصَرَهُ بِالْأَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مَوْلًى
إِنَّكَ لَفَوْقَ قَوْمٍ ①٩

20.Na yġla we wasŭanġie kŭmŭkwata mŭndŭ ŭla waġ mŭmaitha woo eġ, amŭkŭġya, 'We Mose, wġenda kŭmbŭaa tondŭ ŭnamŭaie mŭndŭ ŭoo? We wġenda kwġthwa wġ kġng'endiġ nthġ ġno ona we ndŭkwenda kwġthwa katġ wa ala mew'ġthanasya.'

فَلَمَّا أَنْ أَرَادَ أَنْ يَنْطَشَ بِالَّذِي هُوَ عَدُوُّ لَهُمَا
قَالَ يَبُوسَىٰ أَتُرِيدُ أَنْ تَقْتُلَنِي كَمَا قَتَلْتَ نَفْسًا
بِالْأَمْسِ ۚ إِنْ تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي الْأَرْضِ
وَمَا تُرِيدُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِحِينَ ⑤

21.Na vooka mŭndŭ kuma vaasa, ŭtee wa mŭsyġ, asembe. Amwġa, 'We Mose ow'o anene ma mŭsyġ nġmombene maisŭanġa kŭkŭaa we. Kwa ŭu, thi ume kŭŭ; vate nzika, Nyie nġ katġ wa ala meŭkwendea ŭseo.'

وَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ يَسْعَىٰ قَالَ يَبُوسَىٰ
إِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُتْرَوْنَ بِكَ يُفْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ
مِنَ الصَّاحِبِينَ ⑥

22.Kwa ŭu, we nġwaendie auma kŭu, aikġa, etŭġġe. Nake asya, 'Mwġai wakwa, mbumya nyie kuma andŭnġ mate alŭngalu.'

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ
الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ⑦

LUKU 3

23.Na yġla we weelekeleye ŭthyŭ wake ngalġko ya Mitiani, asya, 'Nyie nġkwatya Mwġai wakwa akandongoesya nyie nzġanġ ġla ya w'o.'

وَلَمَّا تَوَجَّهَ بِلِقَاءِ مَدْيَنَ قَالَ عَلَىٰ سَرِّيٍّ أَنْ
يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ ⑧

24.Na yġla we wavikie vandŭ ve kġw'ŭ kŭu Mitiani, vau nġweethġie nguthu ya aŭme yġing'ithya indo syoo. Na ŭtee wamo nġweethġie iveti ilġ isiġġe indo syasyo. Nake amakŭġya, 'Mwġina kyaŭ inyw'ġ?' Nasyo syamŭsŭngġa, 'Ithyġ tŭitonya kŭng'ithya indo sitŭ kŭvika yġla aġthi meġnŭkya indo syoo, nake ġthe waitŭ nġ mŭndŭ mŭkŭŭ mŭno.'

وَلَمَّا وَرَدَ مَاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ عَلَيْهِ أُمَّةً مِنَ
النَّاسِ يَسْقُونَ هُ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَأَتَيْنِ
تَذُدُونِ قَالَ مَا مَطَّئْتُكُمْ قَالَتَا لَا نَسْقِي حَتَّىٰ
يَصْدِرَ الرِّجَاءُ وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ ⑨

25.Kwa ŭu, we nġwamang'ithġsyie indo syoo. Indġ aathŭka, ŭtee muunyġnġ, na asya, 'Ame We Mwġai wakwa, Nyie nġ

فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا
أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ⑩

mŭvoyi wa kŭla kŭseo ona kŭva We wiaa
Tŭlŭ wakwa Nyie.

26. Na kŭmwe katŭ wa ila iveti ili
nŭkyookie vala ŭŭ, kŭendete kŭna nthoni.
Nakyo kŭyamwŭa, 'Nau nŭnŭŭkwŭta we
nŭkana atonye kŭŭnenge ŭtuvi nŭndŭ wa
kŭtŭng'ithŭsya indo sitŭ.' Kwa Ŭu, yŭla
we wookie wake, na amŭtavya ŭvoo
ŭsu, amwŭa, 'Ndŭkakŭe; we nŭminŭte
kuma andŭnŭ mate alŭngalu.'

27. Kŭmwe katŭ wa ila iveti kyaisye,
'Ame Asa wakwa, mŭandŭke we,
nŭndŭ mŭndŭ ŭla mŭseo vyŭ we ŭtonya
kŭmŭandŭka nŭ ŭla wŭna vinya na
mŭŭkŭku.'

28. Ithe wasyo amŭtavya Mose, 'Nyie
nŭna kŭeleelo kya kŭŭnenge we mwŭŭtu
ŭmwe wakwa ŭmŭtwae ethwa we
nŭŭnthŭkŭma ngŭandŭkŭte kwa myaka
nyaanya. Indŭ we wamina myaka ŭkŭmi,
nŭ kwŭanana na kwenda kwaku mwene.
Na Nyie ndikaŭnenge wŭa wŭ vinya,
Ngai Mwene Vinya W'onthe enda we
ŭkambona nyie nŭ katŭ wa ala alŭngalu.'

29. We aisye, 'Uu nŭweew'anw'a ninyie
naku we. Oyŭla nyie nŭngwŭanŭsya katŭ
wa asu eŭŭ, vaikethwa ŭndŭ ŭte ŭlŭngalu
kwakwa; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŭ Ngŭsŭ Tŭlŭ wa ŭndŭ ithyŭ
tŭneenaa.'

LUKU 4

30. Na yŭla Mose weanŭsye ŭvinda yu, na
athi kyalo na andŭ ma nyŭmba yake, we
nŭwoonie mwaki ngalŭko ya Kŭŭma.
Nake amatavya andŭ ma nyŭmba yake,

فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْسِي عَلَى الْبُحْرَيْنِ وَقَالَتْ إِنَّ
أَنِّي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ أَجْرَ مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا
جَاءَهُ وَفَضَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ نَجَوْتُ
مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ٣٠

قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ
اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ ٣١

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُرْكَبَكَ إِحْدَى ابْنَتَي هَاتَيْنِ
عَلَى أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حَبِيبٌ فَإِنْ أَتَيْتَ عَشْرًا
فَإِنِّي عَنْدَكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي
إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ٣٢

قَالَ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ أَيَّمَا الْأَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا
عُدْوَانَ عَلَيَّ وَاللَّهُ عَلَى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ٣٣

فَلَمَّا قَضَى مُوسَى الْأَجَلَ وَسَارَ بِأَهْلِهِ آنَسَ مِنْ
جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ

'Eteelai Nyie nŋgwona mwaki; vangĩ nŋndonya kũmũtee inyw'ĩ ũvoo wa vata kuma vo kana kĩsinga kuma ũmwakinĩ nĩkana inyw'ĩ ene mũtonye kwota.'

31.Na yĩla we wavikie vala ũĩ, nĩweetiwe na wasya kuma ngalĩko ya kw'oko kwa aũme kwa Mwanda ũsu, nthĩnĩ wa vandũ vaathime, kuma kĩla kĩtinĩ: 'We Mose, vate nzika, Nyie, vate *Ŋngĩ eka* Nyie, nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wa nthĩ syonthe.'

32.Na ota ũu, wamwĩla 'Lekya ndata yaku nthĩ.' Na yĩla we wamyonie ĩmyaumyia ta nzoka, nĩwasyokie na syomũtete na ndaaeteela. We Mose, ũka mbee na ndũkakĩe; vate nzika wĩ ũmwe wa asu ala mena mũuo.

33.'Likya kw'oko kwaku nzakwavanĩ kwaku na kwĩuma kwĩ kweũ kũte na ũthũku na tũnga kw'oko kwaku vala ũĩ we wĩthwe ũtena w'ia. Kwa ũu, ii ikeethwa syĩ iĩkĩĩthya iĩĩ kuma kwa Mwĩai waku kwa Valao na anene make. Vate nzika mo nĩ andũ mbaa-matũ.

34.We aisye, 'Mwĩai wakwa, Nyie nĩnooae mũndũ kuma katĩ woo, na nyie nĩngũkĩa maikambũae.

35.Na mwanaa mwaitũ Aluni nĩ mũneeni mũseo mũno kũmbĩta nyie; kwa ũu, mũtũme aendany'e vamwe nakwa, ethwe mũtetheesya wakwa nĩkana we atonye kwĩthwa na ũkũsĩ ĩũlũ wa ũw'o wakwa. Nyie nĩngũkĩa mo maikese kũmbĩta mũkengani.'

فَلَمَّا عَلِمُوا أَنِ امْتَرَسَتْ أَوْدَانُهُمْ فِي الشَّارِ
لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٣١﴾

فَلَمَّا أَتَاهَا نُذِرْى مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ
الْمُبْرَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ أَنِ يَكُونُوا لِي إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ
الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾

وَأَنِ إِنِّي عَصَاكَ فَلَمَّا رَاهَا نُهَضْزَجْنَاهَا بِجَانِّ ذُلٍّ
مُدْبِرًا وَلَمْ يَعْصِبْ يَوْمَئِذٍ قَوْلٌ وَلَا خَفَافٌ إِنَّكَ
مِنَ الْأَمِينِينَ ﴿٣٣﴾

أَسْلَفَ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ تَخْرُجُ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ
وَاضْمُرْ إِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ الذَّهَبِ فَلَذَلِكَ بُرْهَانِي
مِنْ رَبِّكَ إِلَى فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ أَنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا
فَاسِقِينَ ﴿٣٤﴾

قَالَ رَبِّ إِنِّي قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا فَأَخَافُ أَن
يَقْتُلُونِ ﴿٣٥﴾

وَإِنِّي هَارُونَ هُوَ أَخِي أَفَصِّحْ وَبَنِي إِسْرَءِيلَ فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ
رِدْءًا يُصَدِّقُنِي إِنِّي أَخَافُ أَن يُكَذِّبُونِ ﴿٣٦﴾

36.Ngai aisye, 'Ithyĩ tũkeekĩla kw'oko kwaku vinya vamwe na mwanaa nyinyia waku, na tũkamũnenge ũtonyi inyw'eli nĩkana mo maikatonye kũmũvikĩla inyw'ĩ. Endai na Syama Sitũ. Inyw'eli na asu ala mamũatĩĩaa mũkeethwa mwĩ asindi.'

37.Na yĩla Mose wookie kwoo ena Syama Siitũ ntheu, mo maisye, Kĩĩ ti kĩndũ ateo nĩ ũoi mũseũvyee, na ithyĩ tũyaamew'a maũndũ ta aa ona ĩndĩĩ kuma kwa maaĩthe maitũ ma tene.'

38.Mose aisye, 'Mwĩai wakwa, nĩwĩsi nesa vyũ we ũla ũetete ũtongoi kuma Kwake, na ũla ĩtuvi ya ũtũo wa mũminũkĩlyo yĩkethwa yĩ yake. Nĩw'o, eki-ma-naĩ maikaĩla ona ĩndĩĩ.'

39.Na Valao aisye, 'Inyw'ĩ anene, Nyie ndimwĩsi Ngai wenyu ũngĩ eka nyie mwene; kwa ũu, mbĩvĩsyeei *mavali* ma yũmba, we Amana, na mbakĩai nyie mbaasya nĩkana ndonye kũmũng'ethesya Ngai wa Mose, onakau nyie nĩngũĩkĩĩla we kwĩthwa nĩ ũmwe wa akengani.'

40.Na we na nguthu syake sya ita nĩmeekathĩle mũno ĩũũũ wa nthĩ matena kĩtumi kĩanĩũ. Namo masũanĩie kana maikatũngwa Kwitũ Ithyĩ ona ĩndĩĩ.

41.Kwa ũu, Ithyĩ nĩtwamũkwatie we na nguthu syake sya ita, na twamekya ũkanganĩ. Sisyaĩ ĩndĩ, ũndũ mũminũkĩlyo wa eki-ma-naĩ wathũkĩte!

42.Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩthisye mo atongoi ala mamathokasya andũ malike

قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطٰنًا
فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا بِأَيُّتِنَا أُتِمَّمُوا مِن أَمْرِكُمَا
الظَّالِمِينَ ٣٦

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى بِآيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هٰذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِي آبَائِنَا
الْأَوَّلِينَ ٣٧

وَقَالَ مُوسَى رَبِّي أَعْلَمُ بِمَن جَاءَ بِالْهَدَىٰ مِن
عِنْدِهِ وَمَن تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الظَّالِمُونَ ٣٨

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَأْتِيهَا الْمَلَآئِكَةُ لَعَلَّ لَكُمْ مِنْ
إِلٰهِ غَيْرِي فَأَوْقِدْ لِي يَهَامُّنُ عَلَى الظِّلِّينِ فَاجْعَلْ
لِي صَرْحًا لَّعَلِّي أَطْلُعُ إِلَىٰ إِلٰهِ مُوسَى وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ
مِنَ الْكَذِبِينَ ٣٩

وَأَسْتَكَبَّ وَهُوَ جُنُودُهُ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَ
ظَنُّوا أَنَّهُم إِلٰهِنَا لَا يَرْجِعُونَ ٤٠

فَأَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ٤١

وَجَعَلْنَاهُمْ آيَةً يَذْعُونَ إِلَىٰ النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ

nthlnĩ wa Mwaki na nthlnĩ wa Mũthenya
wa Uthayũũkyo mo maikakwata ūtethyo.

لَا يُنْصَرُونَ ﴿٣٨﴾

43.Na Ithyĩ nĩtwatumie mo maatĩwa nĩ
kĩumo ūũũũ wa nthĩ ūno; na Mũthenyanĩ
wa Uthayũũkyo mo makeethwa katĩ wa
asu ala mavenetwe ūseo w'onthē.

وَاتَّبَعْنَهُمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ هُمْ
فِي الْمَقْبُورِينَ ﴿٣٩﴾

LUKU 5

44.Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Mose
Ivuku, na Ithyĩ nĩtwasyanangie nzyawa
ila syaĩ sya mbee, ta mwambĩĩĩĩyo wa
kũmulĩkĩĩwa kwa andũ, na ūtongoi na
tei, nĩkana mo matonye kũsũanĩa.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونََ
الْأُولَىٰ بِصَاحِبِ الْإِسْرَاءِ وَهَدًى وَرَحْمَةً لَّعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٠﴾

45.Na we ndwaĩ ngallĩ ya Uthũũlonĩ wa
syua ya Kĩĩma yĩla Ithyĩ twamũvuanĩsyē
Mose mwĩlao ona we ndwaĩ katĩ wa
ngũsĩ.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْعَرْشِ إِذْ قَضَيْنَا إِلَىٰ مُوسَى
الْأَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٤١﴾

46.Indĩ Ithyĩ nĩtwaetie nzyawa ingĩ ūtina
wa Mose, na thayũ nĩwaasavangiwe
kwoondũ woo. Na we ndwaĩ mwĩkali
wa Mitiani, ūitũngĩĩĩĩla Mĩsoa Yaitũ
kwoo; Indĩ Nithyĩ twamatũmie
Atũmwa.

وَلَكِنَّا أَنشَأْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُ وَمَا
كُنْتَ ثَاوِيًا فِي أَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا
وَلَكِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ﴿٤٢﴾

47.Na we ndwaĩ ngallĩko ya Kĩĩma, yĩla
Ithyĩ tweetanie. Ithyĩ nĩtũũũũũũũũ we ta
tei kuma kwa Mwĩlai waku, nĩkana we
ũtonye kũmakany'a andũ ala mataamba
kũvikĩĩwa nĩ Mũkaanany'a mbee waku,
nĩkana mo matonye kũsũanĩa.

وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الظُّورِ إِذْ نَادَيْنَا وَلَكِنْ رَحْمَةٌ
مِّن رَّبِّكَ لِتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أَتَتْهُمْ مِّنْ نَّذِيرٍ
مِّن قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٣﴾

48.Na nĩkĩ, mo, yĩla thĩna wamakwata
nũndũ wa meko moo, maleaa kwasya,
'Mwĩlai waitũ, We waleile kũete
Mũtũmwa Waku kwitũ nĩkĩ na twaĩ

وَلَوْلَا أَن تُصِيبَهُمُ مُّصِيبَةٌ ۖ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
يَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ آيَاتِكَ
وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٤﴾

tutonya kUatŵa Syama Syaku, na kwŵthwa katŵ wa asu ala meetŵkŵlile?¹ *

49.Indŵ yŵla w'o wookie kwoo kuma Kwitŵ, mo maisye, 'We aleete kŵnengwe ta ala manengetwe Mose nŵkŵ?' Takethwa mo mayaamaleete maŵndŵ ala manengetwe Mose mbee mo maisye, 'Aoi elŵ tŵ meŵtetheanŵsya mŵndŵ na ŵla ŵngŵ.' Namo maisye, 'Ithyŵ, twŵmalea mo ŵmwe na onthe.' **

50.Asya, 'Indŵ etei Ivuku kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe yŵla nŵ ndongoi nzeo mbee wa aa elŵ—*Tola na Kulani*-----nŵkana nyie ndonye kŵyŵatŵla, ethwa inyw'ŵ mwŵ ma w'o.'

51.Indŵ mo malea kŵŵsŵngŵa we, Indŵ manya kana mo maatŵlaa mawendi moo mathŵku. Na nŵŵ ŵla mŵvŵtany'a mŵnene kŵvŵta we ŵla ŵatŵlaa mawendi make mathŵku vate ŵtongoi ona ŵmwe kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe?

فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ
مِثْلُ مَا أُنْزِلَ مُوسَىٰ أَوْ لَمْ يَكْفُرُوا بِمَا أُنْزِلَ مُوسَىٰ
مِنْ قَبْلُ قَالُوا سِحْرَانِثَ الْكُفْرَانِ ۖ وَلَقَالُوا إِنَّا بِكُمْ
كَافِرُونَ ﴿٥٠﴾

قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ هُوَ أَهْدَىٰ مِنْهُمَا
اتَّبِعْهُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٥١﴾

فَإِنْ لَمْ يَسْجُدُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّهُمَا يُشْرِكُونَ أَهْوَاءَهُمْ
وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

¹ *Usŵngŵo wa ŵkŵlyo yŵŵ nŵ mŵmanyŵku na kŵtumi kŵla mo matatonya kŵmŵtŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe mŵŵf nŵndŵ mavinda onthe We atumaa akaanany'a kwa andŵ mbee wa kŵmasiŵla nŵndŵ wa meko moo mathŵku *sisya Kilungu kya 6:132*.

** Katŵ wa amaitha atatŵ anene ma Kŵsilamu---Ayuti, Aklisto na Athaithi ma mŵvw'anano---Ayuti nŵmo meŵneenwa namo nŵhŵnŵ wa mŵsoa ŵŵ. Uneeni ŵŵ waŵ ŵtonya kwŵthwa waneeniwe nŵ Ayuti. Yŵla Kulani Ntheu yaasya kana mo nŵmaleete maŵndŵ ala manengetwe Mose mbee, ndŵtonya kwŵthwa waasya kana andŵ ma Mŵtŵmwa Mŵamati wa Isilamu nŵmaleete Mose. Kŵlungu kya Mŵsoa ŵŵ ŵla ŵkwasya 'Innaa bi kullin kaafiroon' *ithyŵ nŵŵmalea ŵmwe na onthe* ota ŵu wŵasya kana 'ithyŵ nŵŵmalea asu onthe ala mokaa na syŵtwa ya Ngai mena ila syŵtwa Syama.' Uu, wolootaa ŵwau ŵaanŵtwe nŵ onthe asu ala mamŵleaa Mwathani wa ŵvinda yoo.

Nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mate alũngalu.

LUKU 6

52.Na ow'o, Ithyĩ nĩtũmavikĩsyē ila Ndeto nesa mũno vyũ, nĩkana mo matonye kũtaĩka.

وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٢﴾

53.Ala Ithyĩ twamanengie Ivuku mbee wayo nĩmamĩtĩkĩlaa;

﴿٥٣﴾ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهِ هُمْ بِهِ يُؤْمِنُونَ

54.Na yĩla yo yasomwa mbee woo, maasya, 'Ithyĩ nĩtũũyĩtĩkĩla yo. Nĩw'o, ũũ nĩ w'o kuma kwa Mwĩai waitũ. Ow'o ona mbee wayo, nĩtweenyivĩtye ithyĩ ene mbee wa Ngai.'

وَإِذَا يُنْطَلِقُ عَلَيْهِمْ قَالُوا آمَنَّا بِهِ إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَا إِفَّا كُنَّا مِنْ قَبْلِهِ مُسْلِمِينَ ﴿٥٤﴾

55.Aa makanengwe ĩtuvi yoo keli, nũndũ nĩmeethĩiwe momĩĩsyē na nĩmakũanasya ũthũku na ũseo, na mo nĩmaumasya kafi wa syĩndũ ilĩ ithyĩ tũmanengete mo.

أُولَٰئِكَ يُدْعَوْنَ أَجْرُهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا وَيَدْعُونَ بِالْحَسَنَةِ الَّتِي آتَوْا وَمِنَ آدَارَتِهِمْ يَنْفَقُونَ ﴿٥٥﴾

56.Na yĩla mo meew'a ngewa nthũku, mevathanaa nayo na kwasya, Ithyĩ twĩna mawĩa maitũ nenyu mwĩna mawĩa menyu. Mũuo wĩthwe nenyu. Ithyĩ tũimamanthaa andũ mate na ũmanyi.

وَإِذَا سَأِلُوا الْقَوْمَ عَرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا أَعْمَالُنَا وَأَلَيْكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلِّمُوا عَلَيْكُمْ لَا تَنْتَفِي بِالْجَاهِلِينَ ﴿٥٦﴾

57.Vate nzika, we ndũtonya kũmatongoesya onthe ala we wendete; ĩndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe amũtongoesya ũla We wendaa; na We nũmesĩ nesa vyũ ala matonya kũwĩtĩkĩla ũtongoi.

إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿٥٧﴾

58.Na mo maasya, 'Ethwa ithyĩ tũkaatĩla ũtongoi twĩ vamwe naku we, tũkavulw'a kuma nthĩ yaitũ.' Ithyĩ tũiseũvĩtye vandũ va mũuo kwoondũ

وَقَالُوا إِنْ تَتَّبِعِ الْهُدَىٰ مَعَكَ نَتَّخِظُكَ مِنْ زُرْعَتِكَ أَوْ لَمْ تُكُنْ لَهُمْ حَرَمًا أَوْنَا يُجْبَىٰ إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ

woo, vala vatwaawa mosyao ma matunda ma kila mūthemba wa syīndū syonthe, na kyaūya kuma Kwitū Ithyī? Indī aingī mūno moo mayīśī.

59.Na nī motūo meana ata ala Ithyī twaanangie ala meenenevisye mwīkalonī wa thayū! Na aa nīmo motūo moo ala mataatūwa ītina woo ateo vanini, Na Nithyī ala twatwīkie Atīlwa.

60.Na Mwīai waku ndakamyananga mīsyī ona vanini ateo We okīlītye Mūtūmwa kuma nthīnī wa Nyinyia wa Mīsyī ūnūomasomea mo Mīsoa Yaitū; ona Ithyī tūikananga mūsyī ateo ekali mayo me eki-ma-naī.

61.Na syīndū ona syīva ila inywī mūnengetwe tūlū wa nthī īno nī ūtanu wa īvinda wa thayū ūū wa yu na wanake wayo; na ila syīna Ngai Mwene Vinya W'onthe nīsyō nzeo vyū na syīkalaa mūno. Indī inywī nomūmanyaa?

LUKU 7

62.We īndī, ūla Ithyī tūmwathīte kyathī kīseo wīanīu wa maūndū ala we ūkamethīa ūndū ūmwe na ūla Ithyī tūmūnengete syīndū sya thayū ūū, na īndī nthīnī wa Mūthenya wa Uthayūkyo ūkaetwe mbee wa Ngai e wa kūsilīlwa?

63.Na mūthenya ūsu, We akameta mo, na kūmakūlya, 'Meīva ala mwambīananasya Nyie namo, ala inywī mwamasūanīaa?

كُلُّ شَيْءٍ زِدْقًا مِّنْ لَّدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ بَطَرَتْ مَعِيشَتَهَا فَإِنَّكُمُ الْمَسْكُونَةُ لَمْ تُسْكَنْ مِّنْ بَعْدِهِمْ إِلَّا قَلِيلًا ۚ وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثِينَ ﴿٦٠﴾

وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَىٰ حَتَّىٰ يَبْعَثَ فِي أُمَمٍ رَسُولًا لِّيَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا ۚ وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ﴿٦١﴾

وَمَا أَوْتَيْنَاهُم مِّن شَيْءٍ مَّتَاعِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَزُيِّنَتْ لَهُمْ مَا عِندَ اللَّهِ خَيْرًا وَأَبْقَىٰ أَكْثَرَهُمْ قُلُوبًا ﴿٦٢﴾

أَفَمَن وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَسَنَ مَّتَاعِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٣﴾

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَاؤِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٤﴾

64. Na asu ala ūtw'io wa ūsifllo ūkethwa ūthengee ūlū woo, makasya, 'Mwīai waitū, aa nīmo ala ithyī twamathyoekisye, otondū ithyī ene twathyoekete. Ithyī yu nītūŭtaanīsyā namo mbee Waku na kūkwelekela We. Ti ithyī mo mathaithaa.'

قَالَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَهُمْ كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٤﴾

65. Na mo makatavw'a, 'Metēi atindany'a menyu.' Namō makameta īndī mo maikamasūngīa. Namō makawona ūsifllo. Ta kethwa mo nīmaatīle ūtongoi!

وَقِيلَ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٥﴾

66. Na Mūthenyanī ūsu We akameta mo na kūmakūlya, 'Inyw'ī mwamanengie Atūmwā ūsūngīo mwaŭ?'

وَيَوْمَ يناديهم فيقول مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٦﴾

67. Indī maŭndū onthe makamaīa mo mūthenyanī ūsu, ona maikakūlany'a mūndū na ūla ūngī.

فَعَيَّنَ عَلَيْهِمُ الرُّسُلَ يَوْمَئِذٍ فَمَنْ لَمْ يَسْأَلْهُمُ

68. Indī ta kwa we ūla wīlīlaa na wītīkīlaa na wīkaa meko ma ūlūngalu, nokwīthwa we akethwa katī wa ala makaīla.

فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَعَسَىٰ أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٨﴾

69. Na Mwīai waku ombaa kīla We wendaa na amūnyuvaa oūla We wendaa. Ti vandū voo mo kūnyuva. Ngai Mwene Vinya W'onthe nataīwe na We e ūlū vaasa mbee wa īla mo mamwīananasya We nasyo.

وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٩﴾

70. Na Mwīai waku nūmanyaa kīla ithūi syoo ivithaa, na kīla syumbūlaa.

وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٠﴾

71. Na We nī Ngai Mwene Vinya W'onthe; vai Ngai ūngī ateo We. Ndaīa syonthe nī Syake mwambīlīlīyonī na

وَهُوَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْخَبْرُ فِي الْأَوَّلِ وَالْآخِرِ وَ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧١﴾

Itunĩ. Utw'io nĩ Wake We, na Kwake inyw'ĩ mŭkatŭngwa.

72.Asya, 'Ndavyei nyie, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma ūtukū ūendeee kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, nĩ ngai ūngĩ wĩva ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūtonya kŭmŭetee inyw'ĩ kyeni? Indĩ inyw'ĩ nomŭkew'a nthĩ?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ التَّيْلَ سَرْمَدًا
إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ فَيُبْطِلْهُ
أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧٢﴾

73.Asya, 'Ndavyei nyie, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma mŭthenya ūendee kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, ve ngai ūngĩ wĩva ūla ūtonya kŭmŭetee inyw'ĩ ūtukū ūla inyw'ĩ mŭtonya kŭthŭmŭa nthĩnĩ wa w'o? Inyw'ĩ indĩ nomwona nthĩ?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ التَّهَّارَ سَرْمَدًا
إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ إِلَهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ لِيُبْطِلَ
تَسْكُنُونَ فِيهِ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٣﴾

74.Na kwa ĩnee Yake We nŭmŭseŭvĩsye inyw'ĩ ūtukū na mŭthenya, nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭthŭmŭa nthĩnĩ wasyo, na nĩkana inyw'ĩ mŭtonye kŭmantha mumo Wake, na inyw'ĩ mŭtonye kŭtŭnga mŭvea.

وَمَنْ زَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمْ التَّيْلَ وَالتَّهَّارَ لِتَسْكُنُوا
فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٤﴾

75.Na mŭthenya ūla We ūkameta mo na kŭmakŭlya, 'Meĩva ala atindany'a Makwa ala inyw'ĩ mwamasŭanĩaa?

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ
تَزْعُمُونَ ﴿٧٥﴾

76.Na Ithĩ tŭkaumya ngŭsĩ kuma kĩla mŭvathŭko na andũ na tŭkaysa, 'Etei ūĩkĩthyo wenyu.' Na indĩ mo makamanya kana w'o nĩ wa Ngai mwene Vinya W'onthe. Na maŭndũ ala momaseŭvasya makamaĩa mo.

وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ
فَعَلِمُوا أَنَّ الْحَقَّ لِلَّهِ وَصَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٧٦﴾

LUKU 8

77. Nĩw'o, Kola aĩ kafi wa andũ ma Mose, ĩndĩ we nĩweethĩwe e mũng'endu kwoo. Na Ithĩ nĩtwamũnengete we inandũ mbingĩ mũno ũndũ mbungũo syasyo syaĩ itonya kũmaema nguthu ya andũ aingĩ me vinya. Yĩla andũ make mamũtavisye we, 'Ndũkenenevye, vate nzika Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamendaa ala menenevasya.

78. 'Na nthĩnĩ wa maũndũ ala Ngai Mwene Vinya W'ontho ũkũnengete we, mantha mũsyĩ wa Itunĩ; na ndũkavũthye kĩanda kyaku ĩũlũ wa nthĩ ĩno; na mekae andũ ala angĩ nesa; tondũ Ngai Mwene Vinya W'ontho wĩkĩte ũseo kwaku we; na ndũkendeew'e nĩ kũete wanangĩko ĩũlũ wa nthĩ, nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'ontho ndamendaa ala maetae wanangĩko.'

79. Nake asya, 'Nyie nĩnengetwe kĩ nĩ ũmanyi ũla nĩnaw'o.' We nowamanyie kana Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩwasyanangĩte nzyawa mbee wake ila syaĩ na vinya mwingĩ mũno? Na avĩtany'a maikakũlw'a matavany'e ĩũlũ wa naĩ syoo.

80. Kwa ũu, we nĩwamaumĩĩle andũ make ena mawanake make onthe. Ala maĩ na mawendi ma nthĩ ĩno maisye, 'Mwa takethwa ithĩ twĩna syĩndũ ta ii Kola ũnengetwe! Vate nzika, we nĩ mũnene wa ĩvuso ĩnene.'

81. ĩndĩ asu ala manengetwe ũmanyi maisye, 'Woo nĩ wenyu.' Ituvi ya Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ ĩseo mũno vyũ kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka

إِنْ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ وَآتَيْنَهُ مِنَ الْكُتُبِ مَا إِنْ مَفَاتِحُهَا لَتَنُورُ بِالْعَصْبَةِ أُولَى الْقُرُونِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ ⑤

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ⑥

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي أَوَلَمْ يَعْلَم أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرُ جَمْعًا وَلَا يُسْئَلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ⑦

فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا لِيَلْبِثَ لَنَا وَمِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ⑧

وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ تَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ ⑨

meko maseo; nayo yifikanengwe ona
umwe ateo asu momfasya.'

82.Indi Ithyi ntwatumie nthi imumelya
we na utuo wake; na we ndai na nguthu
ya kumutetheesya vala Ngai Mwene
Vinya W'onthe, ona we ndai wa asu
mai matonya kusinda *Urwio wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe.*

83.Na asu ala makw'itaa kivila kyake
itomo ta too yu mambiliya kwasya,
'Aaa! Ow'o, Ngai Mwene Vinya
W'onthe ni We uthanthaasya kyaoya
kwa athukumi Make ta asu undu We
wendaa na akakithekevyu muno kwa
ula We wendaa. Takethwa ti Ngai
Mwene Vinya W'onthe kwithwa e
mulau kwitu, We ethwa atumie nthi
ikatumelya ota uu. Aaa! Ala
matatungaa muvea maikaila ona indii.'

LUKU 9

84.Uu ni MUsyi wa Ituni! Ithyi
tumanengae asu ala matendaa
kwinenevya mo ene tulu wa nthi, kana
uthyoeku. Na mumunukilyo ni
kwoondu wa ala alungalu.

85.We ula wika kiko kiseo akeethwa
na ituvi iseo kuvita uu; na tulu wake we
ula wika kiko kithuku---asu ala mekaa
meko mathuku maikatuvwa ateo
kwianana nondu mo meekie.

86.Kwa ula w'o vyu, We Ula watumie
Omanyiso wa Kulani wovanw'a naku
we akaitunga we vandu vaku va
kusyoka. Asya, Mwai wakwa,

فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ
يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ ①

وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَتَّعُوا بِمَكَانِهِ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَذِّبُ
اللَّهُ بِسُطْرِ الرَّزْقِ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَعَذِّبُ
مَنْ يَشَاءُ لَأَنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَافٍ ②
بِالْكَافِرِينَ ③

تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا
فِي الْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ④

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ
فَلَا يَجْزِيهِ الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑤

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأْدُكَ إِلَى مَعَادٍ
فَلَرَّبِّي أَعْلَمُ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى وَمَنْ هُوَ فِي
ضَلَالٍ مُبِينٍ ⑥

nŭmwĩsĩ nesa vyŭ ūla ūetae ūtongoi, na
ūla wĩ ʼivĩtyonĩ yumĩĩte.'

87.Na we ndwaasŭanĩa kana Ivuku yĩ
nĩyĩvuanw'a kwaku; ʼĩndĩ nĩ tei kuma
kwa Mwĩai waku; kwa ūu, we
ndŭkaaĩthwe mŭtetheesya wa ala
matetĩkĩlaa ona ʼĩndĩ.

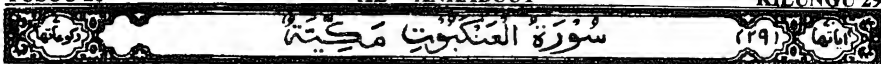
وَمَا كُنْتَ تَرْجُو أَنْ يُلْقَىٰ إِلَيْكَ الْكِتَابُ إِلَّا رَحْمَةً
مِّن رَّبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِّلْكَافِرِينَ ۚ

88.Na ndŭkamaeke mo makwathŭkye
ŭtee wa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthē, ʼĩtina wa yamina kŭtheew'a
kwaku; na mete andŭ onthe ma nthĩ
kwa Mwĩai waku, na ndŭkethwe na ala
mamwĩananasya We na ngai ingĩ.

وَلَا يَصُدُّكَ عَنْ آيَاتِ اللَّهِ بَعْدَ إِذْ أُنزِلَتْ إِلَيْكَ
وَادْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۚ

89.Ona ndŭkamwĩkaĩle ngai ūngĩ ŭtee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthē. Vai
Ngai ūngĩ ateo We. Kĩla kĩndŭ
kĩkaanangĩka ateo We-Mwene. Utw'io
nĩ Wake, na Kwake We nĩkw'o
mŭkatŭngwa.

وَلَا تَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ قَدْ
نَزَّلَ فِي هَٰذَا الْكِتَابِ الْهُدَىٰ وَإِلَىٰ رَبِّكَ تَرْجِعُونَ ۚ

AL - 'ANKABUUT

(Wavuanf'w'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe nĩ tei.

لِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Alif Laam Miim Nyie nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-W'onthe.

الْمَلِكِ ②

3.Andũ masũanĩaa kana makatiwa me oka nũndũ mo maasya, 'Ithyĩ nĩtwĩtkĩlaa.; na kana mo maikatatwa?'

أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ③

4.Na Ithyĩ nĩtwamatatie ala maĩ mbee woo. Kwa ũu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamavathũkany'a asu ala ma w'o na We vate nzika, akamavathũkanya akengani.

وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ④

5.Kana mo ala mekaa meko mathũku nĩmaketangĩa kuma Kwitũ? Undũ ũla mo matusaa nĩ mũthũku.

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ أَنْ يَسْفُحُونَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ⑤

6.Ula ona wĩva wakatasya kũkomana na Ngai Mwene Vinya W'onthe, nĩekwĩũmbanĩsyee kw'o, nũndũ ĩvinda ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yĩla yĩtw'ĩtwe vate nzika, nĩyũkĩte. Na We nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَكَ ذُرِّيَّةً وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ⑥

7.Na ũla ona wĩva wĩthing'ĩlasya, ething'ĩlasya kwoondũ wa thayũ wake mwene; ow'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩwĩyĩanĩtye-We-Mwene ĩũlũ wa nthĩ yonthe.

وَمَنْ جَاهَدْ فَإِنَّا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ عَنِ الْعَالِينَ ⑦

8.Na kwa ala metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo, Ithyĩ vate nzika, tũkamavetangĩa mothũku moo, na vate nzika, Ithyĩ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَحْسَنَ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ⑧

tūkamanenge mo Ituvi Iseo mŋmo vyŋ
kwoondŋ wa mawŋa moo.

9.Na Ithyŋ nŋtŋmwŋyŋfaŋe mŋndŋ ekae
nesa kwa asyai make; Iŋdŋ mo
makaananŋaa naku nŋkana we *onaku*
ŋtonye kŋmbŋanany'a Nyie na ngai ingŋ;
ila we ŋtena ŋmanyi wasyo ona vanini,
Iŋdŋ ndŋkamew'e mo. Kwakwa nŋw'o
ŋalŋko wenyu, na Nyie
nŋngamŋmanyŋthya inyw'ŋ ŋndŋ inyw'ŋ
mweekie.

10.Na ala metŋkŋlaa na kwŋka meko
maseo---Ithyŋ vate nzika, nŋtŋkamalikya
mo nthŋnŋ wa *nguthu ya* ala alŋngalu.

11.Na katŋ wa andŋ ve *amwe* ala maasya,
'Ithyŋ nŋtŋmwŋtŋkŋlaa Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Iŋdŋ yŋla mo mathŋnw'a
kwoondŋ wa nzŋa ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, maŋtw'ŋkŋthasya ŋthŋny'o wa
andŋ ta ŋsilŋlo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Na ethwa ŋtethyo nŋwooka
kuma kwa mwŋai waku, mo mena w'o
wa kwasya, 'Kwa ŋla w'o, ithyŋ twaŋ
vamwe nenyu.' We Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndesŋ nesa vyŋ kŋla kŋ nthŋnŋ
wa ithŋi sya syŋmbe Syake?

12.Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe akamavathŋkany'a ala
metŋkŋlaa, na vate nzika, We
akamavathŋkany'a angangani *kuma kwa*
etŋkŋli.

13.Na ala matetŋkŋlaa mamatavasya ala
metŋkŋlaa, 'Atŋŋai nzŋa yaitŋ, na ithyŋ
vate nzika, tŋkakua naŋ syenyu.' Na mo
mai mŋio ya naŋ syoo makakua. Vate
nzika, mo nŋ akengani.

وَوَضَعْنَا الْإِنْسَانَ يَوَاقِدِهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهِلْكَ
لَتَشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۚ إِنِّي
مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي
الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ فَإِذَا أُوذِيَ فِي
اللَّهِ جَعَلَ فِتْنَةً النَّاسِ كَعَذَابِ اللَّهِ وَلَئِنْ جَاءَ
نَصْرٌ مِّنْ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ إِنَّا كُنَّا مَعَكُمْ أَوَلَيْسَ اللَّهُ
بِأَعْلَمَ بِمَا فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ ﴿١١﴾

وَلَيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِقِينَ ﴿١٢﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا اتَّبِعُوا سَبِيلَنَا
وَلْنَحْمِلَ خَطِيئَتَكُمْ وَمَا هُمْ بِحَامِلِينَ مِنْ خَطِيئَتِهِمْ
مِّنْ شَيْءٍ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾

14. Indī mo vate nzika makakua mīio yoo ene oūndū ūmwe na mīio *īngī* īte yoo. Na mo vate nzika, makakūlw'a Mūthenya wa Uthayūkyo tūlū wa maūndū ala mo maseūvisye.

وَلِيَحْمِلْنَ أَنْقَالَهُمْ وَأَنْقَالَ مَعَ أَنْقَالِهِمْ وَلِيَسْتَلْنَ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٤﴾

LUKU 2

15. Na Ithyī vate nzika, nītwamūtūmie Noa kwa andū make, na we nīwekalile katī woo kwa myaka ngili īmwe īoletwe mīongo ītano. Indī kīla kīw'ū kīngī nīkyamakwatie mo, oyīla maī eki-ma-naī.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ
سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا فَأَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَ
هُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٥﴾

16. Indī Ithyī nītwamūtangīte we na asu ala *maī nake* Ngalawani; na Ithyī nītwamītw'īkīthisye yo ta Kyama kwa mbaa andū onthe.

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَصْحَابَ السَّفِينَةِ وَجَعَلْنَاهَا آيَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

17. Na *lilikani* Avalamu yīla wamatavisye andū make, 'Mūthaithei We. Uu wīthwa wī ūseo kwenyu kethwa inyw'ī nīmwamanyie tū.

وَأَبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَانْقُصُوا
ذِكْرَكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٧﴾

18. Inyw'ī mūthaithaa mīvw'anano tū ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na nīmwūseūvasya ūvūngū. Asu ala mūseūvasya ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mai na ūtonyi wa kūmwūenge inyw'ī ūtethyo. Indī manthai ūtethyo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mūthaithei We, na ithīwai na mūvea Kwake. Na Kwake We, nīkw'o inyw'ī mūkatūngwa.

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا وَتَخْلُقُونَ
إِفْكًا إِنَّا الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ
لَكُمْ رِزْقًا فَاتَّقُوا اللَّهَ عِنْدَ اللَّهِ الرَّزْقُ وَاعْبُدُوهُ
وَأَشْكُرُوا لَهُ إِنِّي تُرْجَعُونَ ﴿١٨﴾

19. Na ethwa inyw'ī nīmwūūlea, īndī nzyawa nyiingī ila syaī mbee wenyu *ota ūu* nīsyaleile. Na wīa wa Mūtūmwā nī kūvikya *Utūmane* wī ūtheinī tū.

وَإِنْ تَكُذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ أَمْرٌ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا
عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْبَيِّنُ ﴿١٩﴾

kuma mwakinĩ. Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika, ve Syama kwa andũ ala *matonya* kwĩtĩkĩla.

26.Na we aisye, 'Vate nzika, inyw'ĩ nĩmwĩyoseete mĩvw'anano inyw'ĩ ene ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, mŭndũ wa wendo wa mŭndũ na ūla ūngĩ nthĩnĩ wa thayũ ūũ wa yu. Indĩ Mŭthenyanĩ wa Uthayũũkyo inyw'ĩ mŭkaleana mŭndũ na ūla ūngĩ, na mŭndũ kũumanĩ ūla ūngĩ. Na wĩkalo wenyu ūkeethĩwa wĩ Mwakinĩ na inyw'ĩ mŭikethwa na atetheesya.'

27.Na Loto nĩwamwĩtĩkĩlile we; na *Avalamu* aisye, 'Nye nĩmantha wĩvitho vamwe na Mwĩai wakwa; vate nzika, We nĩ ūla Wĩ-Vinya, Mŭĩ.

28.Na Ithĩ nĩtwamũnengie we Isaaka na Yakovo, na nĩtwaiie *mŭthĩnzĩo* wa wathani na Ivuku katĩ wa nzyawa syake, na nĩtwamũnengie we Ituvi yake nthĩnĩ wa thayũ ūũ na Itunĩ vate nzika, we akeethwa katĩ wa ala alŭngalu.

29.Na Ithĩ nĩtwamũtũmie Loto; na nĩwamatavisye andũ make, 'Inyw'ĩ nĩmwĩkaa ūvukyo ūla katĩ wa mbaa andũ mataawĩka ona Indĩ ala maĩ mbee wenyu.

30.Na 'inyw'ĩ mŭno mŭendaa kwa aũme *mũimenda* na kũtila nzĩa nene *kwa aendi-ma-kyalo*? Na inyw'ĩ nĩmũlikaa nthĩnĩ wa wathavu w'onthe nthĩnĩ wa ūmbano wenyu!' Indĩ ūsũngĩto wa andũ make waĩ kana maisye, 'Ete ūsĩlĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe tũlũ waitũ ethwa we wĩneena w'o.'

وَقَالَ إِنَّا أَخَذْنَا مِّنْ ذُرِّيَّتِهِ مُوَدَّةَ
بَيْنِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ
بَعْضُكُم بِبَعْضٍ وَلَيَعْنُ بَعْضُكُم بَعْضًا وَمَا لَكُمُ
بِالْبَارِ وَمَا لَكُم مِّنْ نُورٍ يَوْمَئِذٍ ۖ

وَقَالَ لَهُ لَوْ كُنَّا نَدْرِكُكَ إِلَى رَبِّكَ إِنَّا
هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ
التَّبَوَّةَ وَالْكِتَابَ وَآتَيْنَاهُ أَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّا فِي
الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۝

وَلَوْ طَآ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّمَا تَتَّبِعُونَ الْفَاحِشَةَ مَا
سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ۝

إِنَّمَا تَتَّبِعُونَ الْإِجْمَالَ وَتَقْطَعُونَ السَّبِيلَ ۚ
تَأْتُونَ فِي نَادِيَكُمُ الْمُنْكَرَ مِمَّا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ
إِلَّا أَن قَالُوا اقْتُبَا بَعْدَآبِ اللَّهِ إِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِقِينَ ۝

31. Nake aisye, Ndethye Nyie, Mwłai wakwa, ũlũ wa andũ aathe.'

قَالَ رَبِّ انصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ۝

LUKU 4

32. Na yŵla Atũmwa Maitũ mamũeteie Avalamu ũvoo mũseo ũsu, mo maisye, 'Ithyĩ nĩtũmamina andũ ma mũsyĩ ũũ, vate nzika, andũ ma w'ŵo nĩ eki-ma-naĩ.'

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَى قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا كَانُوا ظَالِمِينَ ۝

33. We aisye, 'Indĩ Loto evo.' Namo mamwŵa, 'Ithyĩ nĩtwĩsĩ nesa ũla wĩwo. Ithyĩ vate nzika, tũkamũtangĩla we na andũ ma nyũmba yake, ateo kĩveti kyake, kĩla nĩ katĩ wa asu ala matiawa ĩtina.'

قَالَ إِنْ فِيهَا لُوطًا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا ۖ إِنَّ لِنُفِيتَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ ۖ كَانَتْ مِنَ الْغَائِبِينَ ۝

34. Na yŵla athũkũmi Maitũ mavikie kwa Loto, we nĩwathĩnĩkie kwoondũ woo na eethwa atena ũtonyi ũlũ woo. Na mo mamwŵie, 'Ndũkakĩe, ona ndũkew'e kyeva; ithyĩ nĩtũkũtangĩla we na andũ ma nyũmba yaku ateo kĩveti kyaku, kĩla nĩ katĩ wa ala matiawa ĩtina.'

وَلَمَّا أَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سَتَىٰ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ إِنَّا مُنْجِيكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا أُمَّرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَائِبِينَ ۝

35. 'Ithyi vate nzika, nĩtũmatheesya andũ ma mũsyĩ ũũ ũsilĩlo kuma ĩtunĩ nũndũ mo nĩmethĩtwe me mbaa-matũ.'

إِنَّا مُنْزِلُونَ عَلَىٰ أَهْلِ هَذِهِ الْقَرْيَةِ رِجَالًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ۝

36. Na Ithyi nĩtũtĩite Kyama kĩthandĩku nthĩnĩ wa w'ŵo kwa andũ ala matonya kũmanya.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا مِنْهُ آيَةً ۖ بَيِّنَةً يَقُومُ يَفْقَهُونَ ۝

37. Na kwa Amĩtiani Ithyĩ nĩtwamũtũmie mwanaa nyinyia woo Suaivu ũla waisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, 'mũthũkũmei Ngai Mwene Vinya W'ontha, na kĩai Mũthenya wa Mũminũkĩlyo na mũikeke ũthũku ũlũ wa nthĩ, mũkĩetae kĩthokoo.'

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا فَقَالَ يَقُومُ اعْبُدُوا اللَّهَ وَارْجُوا الْيَوْمَ الْآخِرَ وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ۝

38.Indĩ mo nĩmamwĩtie we mũkengani.
Kwa ũu kĩtetemo kya nthĩ kĩ vinya
nĩkyamakwatie mo, na mavalũkanga nthĩ
na mothyũ moo nthĩnĩ wa mĩsyĩ yoo.

فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ
جُثِينَ ٢٨

39.Na Ithyĩ nĩtwamanangie Aati na
Athamuti; na ũu nĩ ũtheinĩ kwenyu
kuma motũonĩ moo. Na Satani
nĩwamanakavĩsye meko moo *mooneka*
me maseo kwoo. Na ũu nĩwamaalyũlile
mo kuma nzĩanĩ ona vala mo maĩ oĩ.

وَعَادَا وَنُودَا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسِيرِهِمْ وَزَيْنَ
لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالُهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَ
كَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ٢٩

40.Na Ithyĩ nĩtwamanangie Kola na
Valao na Amana. Na Mose nĩwookie
kwoo ena Syama syumĩĩite, ĩndĩ mo
nĩmekathĩĩe nthĩnĩ wa nthĩ, onakau mo
mayai matonya kũtũvĩtũka Ithyĩ.

وَقَارُونُ وَفِرْعَوْنُ وَهَامَنْ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسَى
بِالْبَيِّنَاتِ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ ٣٠

41.Kwa ũu, *kĩla ũmwe woo*,
nĩtwamũkwatie nũndũ wa naĩ yake;
amwe moo maĩ asu ala ithyĩ twamatwafe
kĩũutani kya kĩseve kya mũthanga kĩ
vinya, na katĩ woo maĩ asu ala
makwatiwe nĩ kĩtundumo, na amwe katĩ
woo nĩ asu ala ithyĩ twatumie mamelw'a
nĩ nthĩ, na amwe moo nĩ asu ala
twamanyw'ĩthisye kĩw'ũ. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthē ndaĩ amavĩĩsya
mo, ĩndĩ mo nĩmo meevĩĩfasya mathayũ
moo ene.

فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِمْ فَمِنْهُمْ مَنْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًا
وَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ الصَّيْحَةُ وَمِنْهُمْ مَنْ خَفْنَا
بِهِ الْأَرْضَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَغْرَقْنَا وَمَا كَانَ اللَّهُ
يُظِلَّهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ٣١

42.Ngewa ya asu ala mosaa atetheesya
ũtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ
ta ngewa ya mbũambũĩ, ĩla ĩseũvasya
mũsyĩ wayo; na vate nzika nyũmba ĩla
mbonzu vyũ mbee wa nyũmba *syonthe*
nĩ ya mbũambũĩ, ĩndĩ takethwa mo
nĩmamanyie!

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ
الْعَنْكَبُوتِ إِذَا أَخَذَتْ بَيْتًا وَإِنْ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبِيتَ
الْعَنْكَبُوتُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ٣٢

43.Nt'w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũkĩsĩ kĩla kyonthe mo makĩkaĩlaa ũtee
Wake; Nake nĩ We Wĩ-Vinya, Mũĩ.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٣﴾

44.Na ii nĩ ngelekany'o ila Ithyĩ
twaseũvisye kwoondũ wa andũ onthe ma
nthĩ, Indĩ no ala mena ũmanyi tũ
maimanyaa.

وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ وَمَا يَعْقِلُهَا إِلَّا
الْعُلَمَاءُ ﴿٤٤﴾

45.Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩwoombie nthĩ na matu na ũla w'o.
Nthĩnĩ wa ũu vate nzika ve Kyama kwa
etĩkĩli.

خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٥﴾

LUKU 5

46.Soma maũndũ ala we ũvuanĩw'e ma
Ivuku na syaĩsya Mboya. Vate nzika,
Mboya nĩvathanaa mũndũ na maũndũ
ma wathavu na naĩ yumĩĩĩte, na ũlilikano
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o
nĩ *ũlũngalu* mũnene vyũ. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ maũndũ
ala inyw'ĩ mwĩkaa.

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ
الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ
أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٦﴾

47.Na we ndũkakaanĩe na Andũ ma
Ivuku ateo ngaananĩo sya maũndũ ala
maseo, Indĩ we *ndũkakaanĩe ona*
vanini na asu ala moo mate alũngalu.
Na asya, 'Ithyĩ nĩtũmetĩkĩlaa maũndũ ala
mavuanĩtw'e kwitũ na ala mavuanĩtw'e
kwenyu, na Ngai waitũ na Ngai wenyu
nũmwe, na ithyĩ nĩtwĩnenganae Kwake.

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ
ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَهَؤُلَاءِ أَمَنَّا بِالَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَأَنْزَلَ
إِلَيْكُمْ وَالْهَذَا إِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٤٧﴾

48.Na ota ũu, Ithyĩ nĩtũkũtheesye we
Ivuku, kwa ũu asu ala Ithyĩ tũmanengete
ũmanyi waw'o wa Ivuku nĩmayĩtĩkĩlaa
Kulani; na katĩ wa andũ *ma Makka ota*
ũu ve amwe mayĩtĩkĩlaa. Na vai
mamĩleaa Mĩsoa Yaitũ ateo ala matena
mũvea.

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ فَالَّذِينَ آتَيْنَهُمُ الْكِتَابَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِنْ هَؤُلَاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمَا يَجْحَدُ
بِآيَاتِنَا إِلَّا الْكَافِرُونَ ﴿٤٨﴾

49.Na We ndwaasoma Ivuku ona yŵa mbee wa yŵi ona we-ndwaandŵka yŵmwe na kw'oko kwaku kwa aŵme; kwa nzŵa Ŵsu akengani methwa maŵ na kŵtumi kya kwŵthwa na nzika *nayo*.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْأَلُونَ مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَحْطُكُمْ بِمَعِينِكُمْ
إِذَا الْأَرْتَابُ النُّبُلُونَ ﴿٤٩﴾

50.Aiee, nŵ *ŴtŴngŵanŵ* wa Syama ntheu nthŵnŵ wa ngoo sya asu ala manengetwe Ŵmanyi. Na vai maileaa Syama Situ ateo eki-ma-naŵ.

بَلْ هُوَ آيَاتٌ يَنْزِلُ فِي صُذُورِ الَّذِينَ أَوْثَرُوا الْعِلْمَ
وَمَا يَجْعَلُ إِلَّا غَلِيلًا ﴿٥٠﴾

51.Namo makŵlasya, 'Syama ileaa kŵtheew'a kwake nŵkŵ kuma kwa Mwŵai wake? Asya, 'Syama syŵna Ngai Mwene Vinya W'onthe, na Nyie nŵ MŴkaanany'a wŵ Ŵtheinŵ.'

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَاتٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّمَا
الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٥١﴾

52.Kŵimeanŵe mo nŵndŵ Ithyŵ nŵtŵkŵtheesye we Ivuku yŵla mo masomeawa? Vate nzika, ve tei nthŵnŵ wayo na ŵlilikany'o kwa andŵ ala metŵkŵlaa.

أَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ
۞ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

LUKU 6

53.Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŵwŵanŵe kwŵthwa ta Ngŵsŵ katŵ wakwa nenyu. We nŵmesŵ maŵndŵ ala me ŵtunŵ na ala me nthŵ. Na *ta kwa* asu ala mawŵŵkŵlaa Ŵvŵngŵ na kŵlea kŵmwŵŵkŵla Ngai Mwene Vinya W'onthe, mo nŵmo ala mena wasyo.

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ شَهِيدًا ۚ يَعْلَمُ مَا فِي
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا
بِاللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٥٣﴾

54.Mo meŵkŵlye we nŵkana Ŵkalaate Ŵsilŵlo; na takethwa vayaŵ ŵvinda yŵla yŵtw'ŵtwe, Ŵsilŵlo wŵthwa Ŵkŵte ŴŴŴ woo. Na vate nzika, w'o Ŵkamavikŵla mate Ŵtalŵthya na mateŴwona.

وَيَسْتَعْلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا أَجَلٌ مُسَمًّى لَجَاءَهُمُ
الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٤﴾

kyaŭya ūla We wendaa kafi wa
athŭkŭmi Make, na aithekevasya kwa
ūla We wendaa. Vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe ena ūmanyi
mwŭfŭnŭ wa syŭndŭ syonthe.

64. Na we Ōkamakŭlya, 'Nŭŭ ūla
ŭtheasya kŭw'ŭ kuma ŭtunŭ na
kŭmŭnenge nthŭ thayŭ ŭtina 'wa kŭkw'a
kwayo?' Mo vate nzika makwŭa, 'Nŭ
Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya,
'Ndaŭa syonthe nŭ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe.' Indŭ aingŭ mŭno moo
maimanyaa.

LUKU 7

65. Na thayŭ ŭŭ wa nthŭ ŭno ti kŭndŭ
ateo nŭ ŭthaŭ na ngŭŭ, na Mŭsyŭ wa
ŭtunŭ---ŭsu nŭw'o Thayŭ vyŭ, takethwa
mo nŭmamanyie!

66. Na yŭla mo malika Ngalawanŭ,
nŭmamwŭkaŭlaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, me ew'i na mena mŭŭkŭŭ
ŭmwe Kwake. Indŭ yŭla We
wamavikya nthŭ nyŭmŭ nesa kwa mŭuo,
sisya, mamwŭananasya We na ngai ingŭ.

67. Nŭkana mo matonye kŭmalea maŭndŭ
ala Ithyŭ tŭmanengete, na nŭkana mo
matonye kwŭtanŭtha mo ene kwa ŭvinda.
Indŭ o mŭtŭkŭ makamanya.

68. Mo nomonete kana Ithyŭ
tŭŭtw'ŭkŭthŭte mŭsyŭ kwŭthwa wŭkalo
wa mŭuo kwoondŭ woo, oyŭla andŭ ala
matŭanŭle namo meŭvulw'a maitwawa?
Indŭ mo makeetŭkŭla ŭvŭngŭ na kŭyŭlea
ŭnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe?

وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَا بِهِ
الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا يَقُولَنَّ اللَّهُ قُلُ الْخُذُ
لَهُ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٤﴾

وَمَا هَذِهِ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهُوَ وَلَعِبٌ وَإِنَّ
الْآخِرَةَ لَإِىَّ الْحَيَوةُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٦٥﴾

فَإِذَا نَكَلَبُوا فِي الْقُلُوبِ دَعَا اللَّهُ مَخْلُوعِينَ لَهُ الَّذِينَ
قُلْنَا نَجْعَلْهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٦﴾

يَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَاهُمْ وَلِيَتَمَنَّوْا أَنَّهُمْ يُقْسَوْنَ يُعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾

لَوْ كَانُوا يَفْقَهُوا فَكُلُوا مِنْ حَرَامٍ وَأَمَّا وَنَحْنُ نَحْطِفُ النَّاسِ مِنْ
حَوْلِهِمْ أَفَمَا بَالُ يَوْمِنُونَ وَبِزِيْمَةِ اللَّهِ يَكْفُرُونَ ﴿٦٨﴾

69.Na nŭŭ Ūla Ūte mŭlŭngalu mŭnene
mbee wake we Ūla ŪseŪvasya ŪvŪngŪ
ŪŪŪ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe,
kana Ūleaa w'o yŷla wamŪvikŷa? Vo vai
ŪtŪo nthŷnŷ wa lŷa-ya-Mwaki kwa asu ala
metetŷkŷlŷaa?

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ ۗ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ۝٦٩

70.Na *ta kwa* asu ala mokitaa nzŷanŷ
YaitŪ---lthyŷ vate nzika,
tŭkamatongoesya mo nzŷanŷ SitŪ. Na
vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
E-vamwe na asu ala mekaa moseo.

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ
فِي لَمَعِ الْمُحْسِنِينَ ۝٧٠

AL - RUUM
(Wavuanĩw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.
2.Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

الْقَدِّ ۝

عُلِبَتْ الرُّومُ ۝

3.Alomi nĩmakĩĩtw'e vinya.

4.Nthĩnĩ wa nthĩ ĩla yĩ vakuvĩ, namo
ĩtina wa kũkĩlw'a vinya kwoo, mo
makakĩlany'a vinya.

فِي آذُنِ الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَلَيْهِمْ سَيُفْلَكُونَ ۝

5.Nthĩnĩ wa myaka mĩvũthũ, mwĩao nĩ
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee
na ĩtina wa ũu---na mũthenya ũsu etĩkĩli
makatana,

فِي يَضِجُ سَيْنَ ۝ إِلَهُ الْأَمْرَيْنِ قَبْلَ وَمِنْ بَعْدِ
وَيَوْمَئِذٍ يُفْرَجُ الْمُؤْمِنُونَ ۝

6.Vamwe na ũtethyo wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe. We amũtethasya ũla We
wendaa; na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya,
Usũtwe nĩ tei.

يَنْصُرِ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۝

7.Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We
Ūw'ĩe ũtianĩo ũũ. Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndanangaa ũtianĩo Wake, ĩndĩ
andũ aĩngĩ mũno mayĩĩfĩ.

وَعَدُ اللَّهِ لَا يُخْلِفُ اللَّهُ وَعْدَهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ۝

8.Mo mesĩ mwĩkalo wa nza wa thayũ wa
nthĩ ĩno tũ, na mayĩthĩnasya na wa ĩtunĩ
ona vanini.

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ
الْآخِرَةِ هُمْ غَفْلُونَ ۝

9.Mo nomasũanĩaa ĩĩĩkonĩ syoo? Ngai
Mwene Vinya W'onthe ndombĩte matu
na nthĩ na syonthe ĩla syĩ katĩ wasyo
syelĩ ĩndĩ nĩ kwĩlanana na mavata ma ũĩ

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِي أَنفُسِهِمْ مَّا خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى

na kwa ivinda yila yitw'itwe. Indī aingī
katī wa andū mayitīkīlaa kwīsa
kūkomana na Mwīai woo.

10. Mo nomangangīte tūlū wa nthī
nīkana makona ūndū mūminūkīlyo wa
asu ala maī mbee woo *wathūkīe*? Mo
maī na vinya mbee wa aa nthīnī wa
ūtonyi na mo nīmamītīmie t-nthī na
mamītūa kwa wingī nesa *mūno mbee*
wa aa ūndū mamītūlīte. Na Atūmwa
moo nīmookie kwoo mena Syama
syīyonanītye. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndaī atonya kūmavītīsyā mo,
Indī mo nīmamavītīsyē mathayū moo
ene.

11. Na Indī mūminūkīlyo wa asu ala
meekie ūthūku waī mūthūku, nūndū
mo nīmaleile Syama sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mamavūthya mo.

LUKU 2

12. Ngai Mwene Vinya W'onthe
nīwambītīlīlasya kyūmbe; na Indī
nūkītūngītīlīlāa; na Indī Kwake We
inyw'ī nīmūkatūngwa.

13. Na mūthenya ūla, ūla-Saa ūkavika
ala avītany'a makeethwa me nthīnī wa
kūyītūka.

14. Namo maikethwa na ew'anīthya
kuma *katī woo* ala mo mameānanasya
Nake We; namo makamalea ala mo
mameānanasya *Nake*.

15. Na mūthenya ūla, ūla Saa ūkavika---
--mūthenya ūsu mo makataanw'a
mūndū na ūla ūngī.

وَأَن كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ بِلِقَائِي رَبِّهِمْ لَكُفْرُونَ ﴿١٠﴾

أَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَأَثَارُوا
الْأَرْضَ وَعَمَرُوهَا أَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاءَتْهُمْ
رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلَكِن
كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١﴾

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ اسَاءُوا السَّوْءَ أَن لَّدُنَّا
بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِءُونَ ﴿١٢﴾

اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١٣﴾

وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٤﴾

وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِّنْ شُرَكَائِهِمْ شُفَعَاءٌ وَكَانُوا
بِشُرَكَائِهِمْ كَافِرِينَ ﴿١٥﴾

وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ يُؤْمِدُ يَنْفِرُونَ ﴿١٦﴾

16.Indi asu ala meetikilile na meeka mawila maseo makanengwe ndafa na kOtanithw'a nthini wa mOunda.

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ فِي رَوْحَةٍ
يُخْبَرُونَ ⑮

17.Indi ta kwa asu ala maleile kwitkila na mamilele Misoa Yaitu, na Tkomano ya Ituni, aa makaetwe Usilfloni.

وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ
فَأُولَئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ⑯

18.Kwa Ou, mOtafei Ngai Mwene Vinya W'onthe yila mwavika wloo na yila mwavika kiko.

فَسُبْحَنَّ اللَّهُ وَجْهَ نُسُورٍ وَجْهٍ تَصْرِيعُونَ ⑰

19.Na ndafa ni sya Ngai Mwene Vinya W'onthe matuni na Iulu wa nthi na mOtafei We syua yeeka na yila mwavika Ivinda ya syua yilithua.

وَلَهُ الْحُكْمُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعِشْيَا وَجْهٍ
تُظْهِرُونَ ⑱

20.We amumasya Ola wi thayu kuma kwa Ola mukw'u, na amumasya Ola mukw'u kuma kwa Ola wi thayu; na We numInengae nthi thayu itina wa kkw'u kwayo. Na ota Ou, now'o inyw'I mukaumflw'a.

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ
الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذَلِكَ
تُخْرَجُونَ ⑲

LUKU 3

21.Na kImwe kya Syama Syake ni kIm, kana We nIwamOmbie inyw'I kuma kItoonI; sisya Indi, inyw'I mwi andu ala mwangangaa Iulu wa Othyu wa nthi.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ إِذَا أَنْتُمْ
بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ⑳

22.Na kImwe kya Syama Syake ni kIm, kana We nIwamOmbie inyw'I iveti nkana mukwatae mOuo nthini wasyo, na We nIwIkilite wendo na wololo katI wenyu. Nthini wa Ou vate nzika, ve Syama kwa andu ala masOanIaa.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا
لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ㉑

23.Na katI wa Syama Syake ni mOmbIwe wa matu na nthi, na ivathukany'o sya ithyomo syenyu na

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاجْتِاعَ
الْإِنْسَانُ وَالْوَاحِدُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِلْعَالَمِينَ ㉒

m'vw'an'le na *langi*. Nth'ni wa Ou vate nzika, ve Syama kwa ala mena Omanyi.

24. Na kat' wa Syama Syake ni too wenyu Utukū na mūthenya, na mūmanth'le wenyu wa mumo Wake. Nth'ni wa Ou, vate nzika, ve Kyama kwa andū ala mew'aa.

25. Na *kīmwe* kya Syama Syake ni *kīl*, kana We amwonasya inyw'i Otisi ta *uumo wa* wia na wīkwatyō, na kana We nūtheasya kīw'ū kuma Ituni, na nūthayūkasya nth' nakyo Itina wa kīkw'ū kyayo. Nth'ni wa ūndū ūū vate nzika, ve Syama kwa andū ala mamanyaa.

26. Na kat' wa Syama Syake ni *kīl*, kana matu na nth' ni *nūmū* kwa mwāo Wake. Na Indī, yīla We ūkamwīta inyw'i na *wīlano* kuma Iŭlū wa nth', sisayi, inyw'i mūkooka.

27. Nake ni We Mwene wa w'onthē ona wīva ūla wī matunī na nth'. Onthē nīmamwīw'aa We.

28. Na We ni We Ula wambīlīlasya kyūmbe, na Indī aikītūngīlīlā, na ūū ni ūvūthū mūno vyū Kwake. Mwīkalo wī Iŭlū mūno vyū matunī na Iŭlū wa nth', na We ni We Ula-wī-Vinya, Mūl.

LUKU 4

29. We amūseūvīasya inyw'i ngelekany'o imūkonie inyw'i ene. Inyw'i mwīna mo, kat' wa ala moko menyu ma aūme mamaūngamīe, atindany'a menyu kat' wa maūndū ala

وَمِنْ آيَاتِهِ مَنَّاكُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ
مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ يُرِيكُمْ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيَنْزِلُ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُخْرِجُ بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣١﴾

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ
إِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِّنَ الْأَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ
تَخْرُجُونَ ﴿٣٢﴾

وَلَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ فِتْنَةٌ ﴿٣٣﴾

وَهُوَ الَّذِي بَدَأَ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ
عَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٤﴾

صَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِّنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَّكُمْ مِّنْ مَّا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِّنْ شُرَكَاءَ فِي مَارَزَقْتُمْ فَلَا تَمُوتُ
فِيهِ سَوَاءٌ نَّحْيَاؤُهُمْ كَيْفَتَكُمْ أَنْفُسُكُمْ كَذَلِكَ
نُقَصِّدُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣٥﴾

Ithyĩ tũmũnengete okũvika mweethĩwa na ianda nene, na kũmakĩa mo tondũ mũkĩanĩte mũndũ na ūla ūngĩ? Uu nĩw'o Ithyĩ tũvuanasya Mĩsoa kwa andũ ala mamanyaa.

30. Aiee, Indĩ asu ala mate alũngalu maatĩlaa mawendi moo mathũku matena ūmanyi. Na Indĩ nũũ ūla ūtonya kũmũtongoesya we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmũtw'ĩle wa kwaa? Vaikethwa atetheesya kwoondũ woo.

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ فَمَنْ يَهْدِي مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٠﴾

31. Kwa ūu elekelya ūthyũ waku vala ve ndĩni, wĩnenganĩte mavinda onthe nthĩnĩ wa w'o-----na atĩla kĩthĩo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩla itina wakyō We waseũvisye mbaa andũ. Vai ūalyũlo wa ūmbi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Isu ow'o nĩyo ndĩni tĩla tũngeme na ūlũmu tĩlũngalĩte na tĩtw'ĩtkaa ila ingĩ syĩthwe ilũngele. Indĩ andũ aingĩ mũno vyũ mayĩsĩ.^{1*}

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَرِيمُ وَلَكِنَّا أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣١﴾

32. Elekelyai mothyũ menyū vala ve Ngai, mũkĩmũalyũkĩla mwĩna wĩlilo, na mũkĩei We na lũmyai Mboya, na

مُتَّبِعِينَ إِلَيْهِ وَاتَّقُوهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٣٢﴾

¹ *Vaa kĩthĩo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kũweta ndafa Syake. Nthĩnĩ wa ngewa ĩno yĩasya kana mũndũ nũseũvĩtw'e ethĩwe atonya kwĩyĩlekany'a na ndafa sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Isu noyo nzĩla tũ tĩla mũndũ ūtonya kwĩfana kĩveva. Ow'o nyamũ ila ingĩ iitonya kwĩthwa na kĩlana kĩĩ kya ūsengy'o kya mũndũ. Na kwa ndeto ingĩ, kũthengeanĩla na Ngai Mwene Vinya W'onthe kũtonya kwoneka tũ ethwa ndafa sya Mũtalĩwa nikwoneka. Ona kũĩlyĩ ūu, nĩkwaĩlĩtwe nĩkũlĩlikanwa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ wa tene na tene oyĩla mũndũ nĩ wa kavinda. Na ota ūu, mũndũ nũtonya kwĩyĩlekany'a Nake nthĩnĩ wa tĩvinda yake yĩla wĩ thayũ.

mūikethwe ma asu ala mamwānanasya
Ngai na ngai ingĩ.

33.Kwa asu ala maanasya ndīni yoo, na
makaanĩka nthĩnĩ wa nguthu; kĩla
nguthu ĩtanĩa maũndũ ala yĩ namo.

وَمِنَ الَّذِينَ قَفَرُوا فِيهِمْ وَكَانُوا شِرَاعًا كُلِّ حَزْبٍ
بِمَا لَدَيْهِمْ قَرْحُونَ ﴿٣٣﴾

34.Na yĩla thĩna wamakwata andũ,
maĩaa kwa Mwĩai woo, makĩmũalyũkĩla
We *mena wĩilo*; na ĩndĩ, yĩla We
wamasamĩthya tei kuma Kwake, we!
nguthu ĩmwe yoo ĩmwānanasya Mwĩai
woo na ngai ingĩ.

وَإِذَا مَنَّ النَّاسُ فَسَّرَدُوا رَبَّهُمْ مُبِينِينَ إِلَيْنَا
ثُمَّ إِذَا أَذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَرْتَدَّ
يُشْرِكُونَ ﴿٣٤﴾

35.Kwa ũu, kwa kũlea kwĩthwa na
mũvea ĩlũlũ wa maũndũ ala Ithĩĩ
tũmanengete mo. Kwa ũu, ĩtanĩthyei
inyw'ĩ-ene kwa ĩvinda. ĩndĩ o mĩtũkĩ
mũkamanya.

يَكْفُرُوا بِمَا آتَيْنَهُمْ فَيَسْتَعْجِلُونَ فَسَوْفَ نَعْلَمُونَ ﴿٣٥﴾

36.Ithĩĩ nĩtũmatheesye mo mwĩao ona
ũmwe ũla ũneenaa *Okĩmendeesya* mo
ala mamwānanasya We namo?

أَمْ أَنْزَلْنَاهُ عَلَيْهِمْ سُطُورًا فَهُوَ يَكْفُرُ بِمَا كَانُوا بِهِ
يُشْرِكُونَ ﴿٣٦﴾

37.Na yĩla Ithĩĩ twamendethya andũ ma
nthĩ na mũsamo wa tei mo nĩmatanĩaa
nthĩnĩ wa w'o, ĩndĩ ethwa ũthũku
nĩwamavalũkĩla mo nũndũ wa maũndũ
ala moko moo mekĩte *mo ene sisyai!*
Mo mambĩĩĩlasya kũyĩtũka.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ
سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ ﴿٣٧﴾

38.Mo nomonete kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe amũthanthasyyaa
kyaũya ũla We wendaa ona wĩva, na
kũmũnyĩĩsya kyo *ũla ona wĩva We
wendaa?* Kwa ũu w'o, nthĩnĩ wa ũũ, ve
Syama kwa andũ ala metĩkĩlaa.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَ
يَقْدِرُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٨﴾

39.Kwa ũu, nengei andũ ma ndũũ sya
mũkaufĩ ianda i-syoo, na ala mena vata,
na mũendi-wa-kyalo. Uu nĩw'o ũseo

فَإِنَّ ذَٰلِكَ لَآيَاتُنَا حَقُّهُ وَالْإِنْسِكِينَ وَإِنَّ السَّيِّئِينَ
ذَٰلِكَ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يُزِيدُونَهُ وَجْهَ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٩﴾

vyū kwa asu ala mamanthaa īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthē, na nomo ala makaŋla.

40. Kīla ona kīva inyw'ī mūŋvaa ta ūsyao wa mbesa *liva* nīkana kītonye kwongeleela kīndū mbee wa ūthyū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, īndī kīla mumasya Saka mūimantha īnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthē---aa nīmo ala makongeleela *ūthw'ii woo* kūndū kwīlī.

41. Nī Ngai Mwene Vinya W'onthē Ula ūmūmbīte inyw'ī, na *īndī We* nūmūnengete inyw'ī; na *We* akamūkw'īthya inyw'ī, na *We* akamūthayūkyā mwīthwe thayū. *Ve* ūmwe ona wīva katī wa 'atindany'a' menyu ūtonya kwīka ūndū ūmwe katī wa maūndū aa? *We* nataŋwe na E-ūlū mūno mbee wa ila mo mamwīananasya *We nasyo.*

LUKU 5

42. Uthyoe ku nīumīlīte ūlū wa nthī nyūmū na ūkanganī nūndū wa ūndū moko ma andū mekīte, Nīkana *We* atonye kūmasamīthya mosyao ma amwe ma meko moo, nīkana maalyūke maume *nthīnī wa ūthūku.*

43. Asya, 'Tambūkai ūlū wa nthī mwone ūndū mūminūkīlyo wa asu ala maī mbee wenyu wathūkīte! Aingī mūno vyū moo maī athaithi ma mīvw'anano.'

وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيَرْبُوَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوْا عِنْدَ اللَّهِ وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ زَكَاةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ اللَّهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُضْضِعُونَ ﴿٤٠﴾

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُعِيذُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا مِثْلَ شَيْءِ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٢﴾

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُشْرِكِينَ ﴿٤٣﴾

44. Kwa Ūu, elekelyai mothyū menyu vala ve Ndīni ūla ndūngalu na Itetheeasya ala angī kwīthwa me alūngalu mbee wa ūtanavika mūthenya kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthē ūla vataketwa na kīsiŋi. Mūthenya ūsu, mo makaanika nguthu syīna kīvathūkany'o īmwe na ūla īngī.

فَأَقْرَعُوا وَجْهَكَ لِلَّذِينَ الْقَعَمَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ
يَوْمَ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ يُصَدَّقُونَ ﴿٣٤﴾

45. Ala matetīkīlaa makakua *mosyao* ma kūlea kwītkīla kwoo; na ala mekaa meko maseo ma ūlūngalu maseūvasya ūseo woo ene,

مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلَا نُفْسِيْمُ
يَهْدِيهِمْ ﴿٣٥﴾

46. Nīkana, We atonye kūmaīva ala metīkīlaa na kwīka meko ma ūlūngalu. Vate nzika, We ndamendete alei.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهِ
إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٣٦﴾

47. Na katī wa Syama Syake *nī kīl*, kana We nīwitūmaa iseve ta *ikuñe* ūvoo mūseo na nīkana We atonye kūmūsamīthya inyw'ī īnee Yake, na nīkana ngalawa iendae ūkanganī kwa ūtonyi Wake, na nīkana inyw'ī mūtonye kūmantha mumo Wake, na nīkana inyw'ī mūtonye kwīthwa na mūvea.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ يُرْسِلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذِيقَكُمْ
مِنْ رَحْمَتِهِ وَلِيَجْزِيَ الْفَالِكِ بِأَمْرِهِ وَلِيَتَّبِعُوا مِنْ
فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾

48. Na vate nzika, Ithyī nītwamatūmie Atūmwa mbee waku kwa andū moo ene, namo nīmamaeteie mo Syama syumīlīte. Na īndī Ithyī nītwamasilīle asu ala maī avītany'a. Na vate nzika, kwaī ūlū Waitū kūmatetheesya etīkīli.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَانْتَفَعْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا
عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾

49. Nī Ngai Mwene Vinya W'onthē ūla witwaa iseve nīkana iseūve īthweo. Na īndī We nūyīnyāītkasya ītunī ūndū We wendaa na kūyīlīfanīlya yo ngoi ūlū wa ngoi na īndī we nūmyonaa

اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبْرِحُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ
فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ وَيَجْعَلُهُ سَحَابًا فَتَرَى الْوَدْقَ
يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِهِ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ

mbua Ikyuma vu nthInI wayo. Na yIla
We wamyusya T0I0 wa 0Ia We wendaa
katI wa ath0k0mi Make, sisyai! Mo
nImatanaa.

عِبَادَةِ إِذَا هُمْ يَسْتَبِشِرُونَ ﴿٣٦﴾

50. Ona kau mbee wa ūu---mbee wa
Ītanamba kŭtheew'a ȳŭlŭ woo mo
nīmeyĭtŭkaa.

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِهِ

لَيْسَ ۝

51. Sisyai, Indī, movano ma Inee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe: ūndū we ūmīthayūŭkasya nthī Itina wa kīkw'ū kyayo. Nīw'o, Ngai o ūsu, akamathayūŭkya ala akw'ū; nūndū We E-Vinya ūlū wa syIndū syonthe.

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَرِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُغِي الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ آيَاتِ الْوَقْفِ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٥١﴾

52. Na ethwa Ithyi nltwakltuma kltseve
na makyona *ngetha yoo* tikalaa, Indl mo
itina *nimambllilasya* kumalea *manee*
Maito.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رِجَالًا فَأَرَاهُمُ مُصَفَّرًا لِّظُلُومٍ مِّنْ بَعْدِ
نُكْفُرُونَ ﴿٥٥﴾

53. Na we ndūtonya kūtuma ala akw'ū
mew'a nthī, ona kana ndūtonya kūtuma
ala mate matū mew'a wītano, yīla mo
maalyūka monanītye mīongo yoo.

فَإِنَّكَ لَا تُسْمِعُ النَّوْثَىٰ وَلَا تُسْمِعُ الضَّمَّةَ الدُّعَاءَ إِذَا
وَلَوْ أُمْدَحِرِينَ ﴿٣٧﴾

54. Ona we ndütonya kütongoesya ilalinda kuma İvİtyonİ yasyo. We ütonya kümewİİthya tũ ala matonya kwİİkİla Mİsoa Yaitũ na menyivasya.

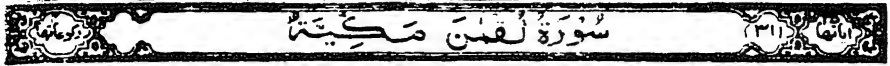
وَمَا آتَى بِهِدِ الْعَنِي عَنْ صَلَاتِهِمْ إِنْ تُسَبِّحُ إِلَّا
مَنْ يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٥٥﴾

LUKU 6

55. Nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho Ula
wamũmbie inyw'ĩ nthĩnĩ wa *mwiki*
wa wonzu, na ĩtina wa wonzu
nĩwamũengie vinya; na ĩndĩ ĩtina wa
vinya, nĩwamũeteie wonzu na ũkũũ.
We ombaa kĩla We wendaa. We nĩ We
Umanvi W'ontho. Ula-Utonvi-W'ontho.

اَللّٰهُ الَّذِیْ خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعِیْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ
ضَعِیْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَیْبَةً
یَمْلِكُ مَا یَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِیْمُ الْقَدِیْرُ ﴿۷۰﴾

LUQMAN
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau. Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

الْم

3. Ino nĩ Mĩsoa ya Ivuku ya Uĩ,

تِلْكَ آيَةُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ

4. Utongoi na tei kwa ala mekaa moseo,

هُدًى وَرَحْمَةً لِّلْمُحْسِنِينَ

5. Asu ala malũmasya Mboya na kũĩva
Saka na ala mena mũĩkĩĩlo mũlũmu wa
Itunĩ.

الَّذِينَ يُؤْتُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ
بِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ

6. Mo nĩmo ala maatiĩaa ũtongoi kuma
kwa Mwĩai woo, na nomo ala
makaĩla.

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ

7. Na katĩ wa andũ ve ũmwe ũla
ũkũanasya ũtongoi na mbano sya mana
kũmathyoekya andũ kuma nzĩanĩ ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe, atena
ũmanyi, na kũmĩvũĩa ngũĩ. Kwa asu,
vakeethwa na ũsilĩĩlo ũthĩnasya.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْتَرِي لَهْوَ الْحَدِيثِ لِيُتَلَّ
عَن سَبِيلِ اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۖ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا
أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ

8. Na yĩla we wasomewa Mĩsoa Yaitũ,
asyokaa ĩtina ekathĩĩe, ta ũtanamĩw'a,
ko vena ũito matũnĩ make elĩ; kwa ũu,
mũtavye we ũvoo wa ũsilĩĩlo wĩ woo.

وَإِذَا تَلَّٰهُ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا وَلَمْ يُسْمِعْهَا
كَأَنَّ فِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ۖ وَنَسُوا بَعَثَ الْاِٰنِمْ

9. Vate nzika, asu ala metĩkĩĩlaa na kwĩka
mawĩa maseo—mo makeethwa na
Mĩũnda ya Utanu,

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ

10.Vala mo makekalaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe *nŌtiŋe* ūtianfo wa w'o; na We nī We Wī-Vinya, Ula-Mŭī.

خُلِدِينَ فِيهَا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ①

11.We ombīte matu vate ituī ila inyw'ī mŭtonya kŭsyona, na We nīwīlŋe īlma nŭmŭ ūlŭ wa nthī nīkana iikese kŭthingitha vamwe nenyu, na We nŭnyaŋkītye syŭmbe sya kīla mŭthemba nthīnī wayo; na Ithyī nīŋtŭtheetye kīw'ŭ kuma mathweonī, na tŭkamesya imea nzeo sya kīla mŭthemba.

خَلَقَ السَّوَابَ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرْوَنَهَا وَاللَّهُ فِي الْأَرْضِ رَوَائِي أَنْ تَبِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ رَوْحٍ كُنُوزِهِ ②

12.Uu nī ūmbi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Yu mbony'eī nyie kīla ala angī ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mombite. Aiee, īndī eki-ma-naī me nthīnī wa īvītyo yī ūtheinī.

هَذَا خَلَقَ اللَّهُ فَأَرُونِي مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ ۚ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ③

LUKU 2

13.Na Ithyī nītwamŭnengie Lukumaan ūī, *akyasya*, 'Tŭngai mŭvea kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe:' na ūla ūtŭngaa mŭvea, atŭngaa mŭvea kwoondŭ wa *ŭseo* wa thayŭ wake mwene tŭ. Na ūla we ūtatŭngaa mŭvea, īndī vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe Nīwīyānītye-We-Mwene, Ula-Waīlīte-Nī-Kŭtaīwa.

وَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَنَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَ مَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَنِيدٌ ④

14.Na *lilikanai* yīla Lukumaani wamŭtavisye mwana wake aimŭtaa, 'Ame mwana wakwa mwendwa! Ndŭkaamwānany'e Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingī. Vate nzika, kŭmwānany'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingī nī īvītyo yī woo.'

وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَبْنَىٰ لَا تَشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ⑤

15. Na Ithyi nItUmwIyIaIe mUndu ethwe e mUseo kwa asyai make---nyinyia wake amUsyaa e nthInI wa wonzu IuIu wa wonzu, na kwonga kwake kUkuua myaka IIf---NdUngfei mUvea Nyie na asyai menyu. Kwakwa nIkw'o ualUko wa mUminOkIlyo.

وَوَضَّيْنَا الْإِنْسَانَ فِي الدِّينِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَمًا
عَلَى وَهْنٍ وَفِصْلُهُ فِي تَامَيْنِ أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ الَّذِي
إِلَى الْمَصِيرِ ⑤

16. 'Na ethwa asyai maku nImeUkaananIa naku we nIkana UmItanany'e Nyie na kIla we Utena Umanyi wakyo, IndI, ndUkamew'e, IndI IthIwa wI mUnyanyae woo IuIu wa maUndu onthe ma nthI; na nthInI wa maUndu ma kIvea atIla nzIa yake we Ula Umbelekelaa Nyie. Na Kwakwa IndI nIkw'o kUkethwa kwi ualUko waku, Nakwa nIngamUmanyIthya inyw'I maUndu ala mweekaa.

وَإِنْ جَاهَدَكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ
عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مُعْرَوْنًا
وَأَتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ⑥

17. 'Ame mwana wakwa! Undu w'onthe ona wIva ona ethwa wIla Uito wIana wa mbeke ya kalandai, ona wI nthInI wa Ivia, kana wI matunI, kana wI IuIu wa nthI, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nUkaumIlya UtheinI; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI MUmanyi-wa-SyImbithI syonthe, MUmanyi-Wa-Syonthe.

يُنَبِّئُ إِنَّمَا إِنْ تَكُ مِنْهَا خَبْرٌ فَيَكُنْ فِي
صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمُوتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ بِأَمْرِ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ⑦

18. 'Ame mwana wakwa mwendwa! LuIUmIlya Mboya, na tavanasya maUndu maseo, na Uivatana UthUku, na UmIIsya na UmIIsyo IuIu wa kIla kyonthe kItonya kUukwata we. Vate nzika, Uu nI Umwe katI wa maUndu ala mendaa UsUanIlo mUluMu.

يُنَبِّئُ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَامْرَأَ بِالْعُرْوَةِ فَإِنَّهُ عَنِ الشُّكْرِ
وَاصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ⑧

19. 'Na ndUkamethiUie andU na UthIa waku na Ung'endu ona ndUkatambuUke IuIu wa nthI na ngathIlo, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe

وَلَا تَصْغُرْ حَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَنْشِ فِي الْأَرْضِ مَرْحًا
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ⑨

ndamwendaa kila m0nd0 m0ng'endu,
mwikathili.

20. 'Na we tamboka na m0ndele 0la
wifanile wa katli, na theesya wasya waku;
vate nzika, wasya 0la 0tetikilika vy0
ni wa Ing'oi.

وَأَقِصْ فِي مَثَلِكَ وَأَغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ إِنَّ
فِي أَنْكَرِ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتَ الْحَبِيرِ ⑩

LUKU 3

21. Inyw'i nomwona kana Ngai Mwene
Vinya W'on the akikilite wifan kyonthe
kila ki matuni na kyonthe kila ki 000
wa nthi, na niwifanitsye Inee Yake 000
wenyu, kweli ngali ya nza na ya nthini?
Na katli wa and0 ve amwe ala
makaanafaa 000 wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe mate na 0manyi kana
0tongoi kana Ivuku yila yimulika.

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً
وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى
وَلَا كِتَابٍ مُبِينٍ ⑪

22. Na yila mo matavw'a, 'Atilai
ma0nd0 ala Ngai Mwene Vinya
W'onthe 0vuanitye,' mo maasya, 'Aiee,
ithyi twifanila ma0nd0 ala ithyi tweethie
maathie maitu maathie.' Ata! Ona ethwa
Satani amathokasya mo 0sililoni wa
Mwaki wakene?

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اسْمِعُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَسْمَعُ
مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ
يُذِيعُهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ الشَّعِيرِ ⑫

23. Indli we 0la wInenganae vy0 kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na ni mwiki-wa-
nesa, we vate nzika, niwkwatle
ngwatilo la yi vinya. Na m0min0kilyo
wa ma0nd0 onthe wina Ngai Mwene
Vinya W'onthe.

وَمَنْ يُسْلِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ
اسْتَسَنَّكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ وَإِلَى اللَّهِ عَاقِبَةُ
الْأُمُورِ ⑬

24. Na ta kwa 0la we 0tetikilaa, 0lei
wake nd0kakwikie kyeve we. Ual0ko
woo wi Kwitu, na ithyi t0kamatavya mo
ma0nd0 ala meekie; vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe niwisi nesa vy0
ma0nd0 ala me nthini wa ithui syoo.

وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنكَ كُفْرُهُ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ
بِمَا عَمِلُوا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑭

25. Ithyĩ tũkamaeka mo ene metanĩthye vanini; na Indĩ tũkamatwaa ūsilĩlonĩ mwai.

نُتِمُّهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضَظُّهُمْ إِلَىٰ عَذَابٍ عَلِيْلٍ ⑤

26. Na ūkamakũlya mo, 'Nũũ ūla woombie matu na nthĩ?' Vate nzika, mo maũsũngĩa, 'Nĩ Ngai Mwene W'onthe.' Asya, 'Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Indĩ aingĩ mũno vyũ moo mayĩsĩ.

وَلَبَنَ سَأَلْتَهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لِيَقُوْلُوْا
اِنَّهٗ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَلَمْ يَكْمُوْا ⑥

27. Kĩla kyonthe kĩ matunĩ na tũlũ wa nthĩ nĩ kya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩwĩyĩanĩsye We-Mwene Ula Waĩĩtwe-Nĩ-Kũtaĩwa

لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَفِيْرُ
الْحَمِيْدُ ⑦

28. Ona mĩtĩ yonthe tũlũ wa nthĩ tĩkatwĩka iandĩki, na ūkanga ūkatw'ĩka ingi na nganga mũonza na kwongela ingĩ, ndeto sya Ngai Mwene Vinya W'onthe iitonya kũthela kũandĩkwa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwene-Vinya, Mũĩ.

وَلَوْ اَنَّ مَا فِى الْاَرْضِ مِنْ شَجَرٍ وَّاَقْلَامٍ وَّالْبَحْرِ
يَمْدُهٗ مِنْ بَعْدِهٖ سَبْعَةَ اَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمٰتُ
اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ⑧

29. Kũmbwa kwenyu na kũthayũũkw'a kwenyu nota kũmbwa na kũthayũũkw'a kwa mũndũ ūmwe tũ. Nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩw'i-W'onthe, Woni-W'onthe.

مَا خَلَقَكُمْ وَلَا يَحْكُمُكُمْ اِلَّا كُنُفٌ وَّاجِدٌ اِنَّ اللّٰهَ
سَمِيْعٌ بَصِيْرٌ ⑨

30. We nowonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe atumaa ūtukũ ūlika nthĩnĩ wa mũthenya, na akatuma mũthenya ūlika nthĩnĩ wa ūtukũ, na akekĩa syũa na mwei wĩanĩ; kĩla kĩmwe kĩatĩĩe nzĩa yakyo kũvika ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe, na kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa nesa mũno vyũ maũndũ ala inyw'ĩ mwĩka?

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُغْلِبُ الْيَمْلَ فِى النَّهَارِ وَيُغْلِبُ النَّهَارُ
فِى الْيَمْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَّجْرٰى اِلٰى اَجَلٍ
مَّسْٰى وَاَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ⑩

31. Kĩtumi nũndũ no Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka Ula nĩ Ngai-Wa-W'o, na kĩa makĩkaĩlaa ũtee Wake nĩ ũvũngũ, na nũndũ nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka Ula-Wĩ-Iũũ-Mũno, Ula Mũnene-Utaelekanw'a na kĩndũ.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَيُّ وَأَنْ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٣١﴾

LUKU 4

32. We nowonaa kana ngalawa iendaa ũkanganĩ kwa ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'ontho, kana We atonye kũmwony'a inyw'ĩ Syama Syake? Nthĩnĩ wa ũndũ ũũ vate nzika, ve Syama kwa kĩa ũmwe mũmĩĩsya na ũtũngaa mũvea.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفُلُوكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ لِيُرِيَكُمْ
مِنْ آيَاتِهِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٢﴾

33. Na yĩla itulumo syamavw'ĩka ta ngunĩko nyingĩ mũno nĩmamwĩkaĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, me aĩkĩĩku Kwake nthĩnĩ wa mũĩkĩĩlo, ĩndĩ yĩla We wamavikya nthĩ nyũmũ na mũuo, amwe moo ĩndĩ nĩmosaa nzĩla ĩla ya w'o. Na vai wileaa Syama Sitũ ateo mũndũ ũla ũte mũĩkĩĩku, ũte mũvea.

وَإِذَا غَشِيَهم مَّوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُمُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّيْنَاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ
وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ ﴿٣٣﴾

34. Inyw'ĩ andũ, manthai ũsũvĩo kwa Mwĩai wenyu na kĩa mũthenya ũla ĩthe ũtakamũuna mwana, ona mwana ndakethwa na ũuno kwa ĩthe ona vanini. Utianĩ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho vate nzika, nĩ wa w'o. Kwa ũu, thayũ wa nthĩ ĩno ndũkamũkenge inyw'ĩ ona Mũkengani ndakamũkenge inyw'ĩ ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ وَآخِشُوا يَوْمًا لَا يَجْزِي
وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَارٍ عَنْ وَالِدِهِ
شَيْئًا إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّكُمْ الْهَيْوَةُ الدُّنْيَا
وَلَا يَغُرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿٣٤﴾

35.Nīw'o, Umanyi wa Ola Saa wīna Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na We nŭtheeasya mbua, na nīwīsī kīla kīndŭ nthīnī wa mavu. Na vai thayŭ wīsī ūndŭ wīlka ūnī, na vai thayŭ wīsī vala ūkakw'īa. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Umanyi W'onthe, Mūmanyi wa Syonthe.

إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ
مَا فِي الْأَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا
وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ بِأَيِّ أَرْضٍ تَمُوتُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ

بِخَوَائِرِهِ

AL - SAJDA
(WavuanIw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Alif Laam Miim. Nyie Ninyie Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

الْقُرْ ②

3. Uvuan'y'o wa Ivuku yĩ ndwĩ nzika
nthĩnĩ waw'o-----umĩte kwa Mwĩai wa
nthĩ syonthe.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ لَأَرْبَبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ③

4. Mo measya, 'We nũyĩseũvĩtye? Aiee,
Du nĩ w'o kuma kwa Mwĩai waku,
nĩkana we ũtonye kũmakaany'a andũ ala
mataaĩthĩwa na Mũkaanany'a mbee
waku, nĩkana vangĩ matonye kũatĩĩa
ũtongoi.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِشَدِيدِ
قَوْمًا مِمَّا أَتَاهُمْ مِنْ تَذَرِينٍ فَهَلْ لَهُمْ لَعَلٌّ يَجْتَدُونَ ④

5. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We
Ula woombie matu na nthĩ na syĩndũ ila
syĩ katĩ wasyo nthĩnĩ wa mavinda
thanthatũ; na ĩndĩ We atĩnĩka Kĩvilanĩ-
Kya-Usumbĩ. Inyw'ĩ mũi na
mũtetheesya kana mwĩw'anĩthya ũtee
Wake. Inyw'ĩ ĩndĩ nomũsũanĩaa?

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي
سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَفِيعٍ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ⑤

6. We akalany'a Mwĩao Mũheu kuma
ĩtunĩ ũvike nthĩ, na ĩndĩ w'o ũkambata
Kwake nthĩnĩ wa mũthenya ũmwe ũla
nũndũ ũmwe na myaka ngili kwĩlanana
nũndũ inyw'ĩ mũtalaa.

يَذَرُ الْأَرْضَ لِلْأَرْضِ أَنْ تَرْتُجَ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ
كَانَ مَقْدَارُهُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا تَعُدُّونَ ⑥

7. Usu nĩ We Mũmanyi wa maũndũ ala
matonekaa, Mwene-Vinya, Usũtwe nĩ
tei.

ذَلِكَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ⑦

8.Ula Ukfanfisy kila k'ndu We
Ombite. Na We n'wambifisiye ombi wa
m'ondu kuma yumbani.

الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ
مِنْ طِينٍ ⑤

9.Na indf We n'waitw'ikithisy nzyawa
syake syumae nthini wa tusamu twi
k'w'oni k'fweku.

ثُمَّ جَعَلْهُ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ ④

10.Indf We n'wamwifanisy we na
amovevea veva Wake nthini wake. Na
We n'umonengete inyw'i kw'wa na
metho na ngoo. Indf inyw'i m'utungaa
m'uvea m'uvuthu! 1*

ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۚ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ⑤

11.Namo makulya, Ata! Yila ithy'i
tuka tulu wa nthi, Indf ithy'i
tukatw'ika kyombe kye? Aiee, Indf
mo makeethwa me alei ombanoni wa
Mwai woo.

وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ أَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ
بَلْ هُمْ بِلِقَائِهِمْ كَفُورُونَ ⑤

12.Asya, 'Mulaika wa k'kw'u Ola wifwe
kwifwa m'nene wenyu akamukw'ithya
inyw'i: na indf m'ukatungwa kwa
Mwai wenyu'

قُلْ يَتَوَفَّكُم مَلَكَ السَّوْتِ الَّذِي ذُكِّرَ بِكُمْ ثُمَّ
يَرْجِعُ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ⑤

LUKU 2

13.Takethwa we n'tonya kw'isa k'umona
av'tany'a yila mo makakumany'a
mothyu moo mbee wa Mwai woo, na
kwasya, 'Mwai waitu, ithy'i n'fwonete
na n'f'w'ite, kwa Ou, t'utunge ithy'i itina
n'kana t'ontonye kw'ika mawia maseo;
n'ndu yu n'f'f'le na w'o ma'ndu ala
t'utav'f'e.'

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ
رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا
مُقِرُّونَ ⑤

1*Ndeto Ino 'fo'add' ngoo tond' landikfwe nthini
wa Kulani Ntheu, nd'uweta o ngoo tu, Indf
n'f'f'wonany'a k'f'ila kya m'uthya kya Umanyi.
Sisya, 28:11 al-kasas, 53:12 Al-Kasas, Al-Najm
46:27, Al-Ahqaf na Avalamu 14:38.

14. Na takethwa Ithyĩ *nĩweekhĩe* vinya kwenda Kwitũ, twĩthwa twaũnengie kĩla thayũ ũtongoi waw'o, ĩndĩ ĩla ndeto kuma kwakwa nĩtwĩkĩte w'o kana Nyie ngausũya ĩia-ya-Mwaki na Mayini na andũ onthe vamwe.

وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ١٤

15. Kwa ũu, samai *inyw'ĩ ũsilĩlo* wa meko menyu nũndũ nĩmwoolilwe nĩ ũmbano wa mũthenya ũũ wenyu. Ithyĩ o Naitũ nĩtũlĩtwe ninyw'ĩ ota ũu. Na inyw'ĩ samai ũsilĩlo wa kwĩkalaa nũndũ wa maũndũ ala inyw'ĩ mweekaa.

قُلُوفُوا بِمَا نَيْسَبُكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَكُمْ وَذُرُّوْا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ١٥

16. Mo nĩmaililikanaa Syama Sitũ tũ ala yĩla maililikanw'a mavalũkaa nthĩ matulĩtye-ndu na mothyũ moo, na mataĩaa ndaĩa ya Mwĩai woo, namo mayĩkathĩaa.

إِنَّمَا يُؤْمِنُ بِآيَاتِنَا الَّذِينَ إِذَا ذُكِرُوا بِهَا حُزُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ١٦

17. Mbau syoo nĩsyĩvetaa mokonĩ moo; na mamwĩkaĩlaa Mwĩai woo mena w'ia na wĩkwatyoo, na kumya kĩla ithyĩ tũnenganĩte tũtũ woo.

تَجَنَّبُوا جُنُوبَهُمْ عَنِ الصَّاحِجِ يَذُكُّونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ١٧

18. Na vai thayũ ũmanyaa ũtanu wa metho ũla wĩlĩtwe ũvithĩtwe kwoondũ woo, ta ĩtuvi ya mawĩa moo maseo.

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ١٨

19. Ula ĩndĩ we nĩ mwĩtĩkĩli, nũndũ ũmwe na ũla ũte mwĩw'ĩ? Mo ti ũndũ ũmwe.

إِن كَانَ مُؤْمِنًا كَنَّ كَانَ فَاسْقَامًا لَا تَسْتَوُونَ ١٩

20. Na ta kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo, mo makeethwa na Mĩũnda ya Wĩkalo wa Tene na Tene, ta ũthokyo, nũndũ wa maũndũ ala mo meekaa.

أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٠

21. Na ta kwa asu ala mate ew'ĩ, wĩkalo woo ũkeethwa nĩ Mwakinĩ. Kĩla ĩvinda

وَأَمَّا الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَأْوَاهُمُ النَّارُ كُلَّمَا أَرَادُوا أَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا أُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ نُفِوا عَذَابَ

makenda kuma vo, makatŭngawa nthĩnĩ
waw'o, namo makatavw'a, 'Samai
Ŭsilflo wa Mwaki Ŭla inyw'I mwaŬleaa.'

النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ فِيهَا تُكْفَرُونَ ①

22.Na kwa Ŭla w'o vyŬ, Ithyĩ tŭkatuma
mo masama Ŭsilflo Ŭla mŭnini mbee wa
Ŭsilflo Ŭla mŭnenange, nĩkana mo
matonye kŭsyoka *KwitŬ mena wĩlilo.*

وَلَنَذِيرَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَذَى الَّذِي دُونَ الْعَذَابِ
الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ②

23.Na nŭŬ Ŭla wĩkaa Ivṭyo ĩnene mbee
wa we Ŭla Ŭlilikanaw'a Mĩsoa ya Mwĩai
wake na ĩndĩ akĩalyŬka na kŭmĩtia?
Ithyĩ vate nzika, tŭkamasilflo avĩtany'a.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ أَعْرَضَ عَنْهَا
إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ ③

LUKU 3

24.Na Ithyĩ nĩtwamŭnengie Mose
Ivuku—mŭikethwe ĩndĩ na nzika tŭlŭ
wa kŭkomana ----Nake---na Ithyĩ
nĩtwayĩtw'ĩkĩthisye yo ŭtongoi kwa
Aana-ma-Isilaeli.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِنْ
لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ④

25.Na Ithyĩ nĩtwamatw'ĩkĩthisye amwe
katĩ woo *kwĩhwa* atongoi, ala
mamatongoesye *andŭ* kwa Mwĩao Witŭ
oyĩla *mo-ene* maĩ na ŭmĩsyo na maĩ na
mŭĩkĩto mŭlŭmu nthĩnĩ wa Mĩsoa
Yaitŭ.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ آيَةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لِنَبْلُوهُمْ
وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَوْمِقُونَ ⑤

26.Nĩw'o, Mwĩai waku We akasila katĩ
woo Mŭthenya wa Uthayŭkyo nthĩnĩ
wa maŭndŭ ala mo matetĩkĩlanaa nthĩnĩ
wamo.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَا كَانُوا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ⑥

27.Nokŭmatongoesya mo kŭmanya nĩ
nzyawa syĩana ata, ila ithyĩ tŭsyangĩte
ila syaĩ mbee woo, ila katĩ wasyo mo *yu*
maendelaa ndŭanĩ syoo? Nthĩnĩ wa ŭu
vate nzika, ve Syama. ĩndĩ mo
nomakethukĩsya?

أَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْقُرُونِ
يَسْتَوْنَ فِي سُبُكِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً أَقْلًا
يَسْمَعُونَ ⑦

28. Mo nomonete kana Ithyĩ tũtwaa
kĩw'ũ tũlũ wa nthĩ nyũmũ na Indĩ
tũkamesya imea nakyo ila indo syoo
ĩĩsaa, ona mo ene, Indĩ mo nomonaa?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ
فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ أَنْعَامُهُمْ وَأَنْفُسُهُمْ

﴿٢٨﴾ أَفَلَا يَبْصُرُونَ

29. Namo makũlasya, 'Ukĩlyo ũũ ũkavika
Indĩ, ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o?

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْفَتْحُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾

30. Asya, 'Mũthenyanĩ wa ũkĩlyo,
kwĩtĩkĩla kwa alei kũikamauna mo,
ona maikanengwe ĩvinda.'

قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِيمَانُهُمْ

وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٣٠﴾

31. Kwa ũu, umai katĩ woo, na eteelai.
Namo nometelee ota ũu.

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرْ إِنَّهُمْ مُنْتَضِرُونَ ﴿٣١﴾

سُورَةُ الْأَحْزَابِ مَدَنِيَّةٌ

AL - AHZAAB
(Wavuanĩw'e Medina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2. Ame we Mwathani, mantha ũsũvĩo
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na
ndũkaatĩle mawendi ma alei na
angangani.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ٢

3. Na atĩla maũndũ ala ũvuanĩw'e we
kuma kwa Mwĩai waku. Nĩw'o, Ngai
Mwene Vinya W'onthe nũmanyaa nesa
maũndũ ala inyw'ĩ mwĩkaa.

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا
تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ٣

4. Na ia mũĩkĩllo waku kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwĩanĩe kwĩthwa ta Mũsũvĩi.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَلِيًّا ٤

5. Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndaamũmbĩa mũndũ ona ũmwe ngoo ilĩ
nthĩnĩ wa kĩthũi kyake; ona We
ndaalyũlaa iveti syenyũ kwĩthwa maa
nyinyia menyu vyũ nũndũ inyw'ĩ
mũsyĩtaa maa nyinyia menyu na
mũkaeka kũmatethya ala ma ndũũ sya
mũkautĩ, ona We ndamaalyũlaa ala
inyw'ĩ mũmacw'ĩkĩthasya syana syenyũ
makatw'ĩka syana syenyũ vyũ. Isu nĩ
ndeto sya makanyw'a menyu tũ; Indĩ
Ngai Mwene Vinya W'onthe aneenaa
w'o, na We atongoasya nzĩanĩ ĩla ya
w'o.

مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ فِيْ جَوْفِهِ ۖ وَمَا جَعَلَ
أَزْوَاجَكُمْ أَلْفًا تُظَاهَرُونَ ۚ وَمِنْهُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَمَا جَعَلَ
أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ ۚ وَاللَّهُ
يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ٥

6. Syĩtei syo na masyĩtha ma maaĩthe
masyo. Uu nĩw'o wallu mbee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Indĩ ethwa
inyw'ĩ mũĩmesĩ maaĩthe masyo, Indĩ
mo nĩ anaa

أَدْعَوْهُمْ لِآبَاءِهِمْ ۖ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ ۚ فَإِنْ لَّمْ
تَعْلَمُوا آبَاءَهُمْ فَلَا تَحْوَا نَفْسَكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِيكُمْ ٦

nyinyia menyu na anyanyae menyu katĩ wa mŭkĩŋo. Na vai Ōthŭku ūlŭ wenyu nŭndŭ wa ƳvƳyo yƳla inyw'Ƴ mweekie mŭte na kƳeleelo ateo yƳla ngoo syenyu syeekie kwa kwenda. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭekanfĩ - Mŭno, Usŭtwe nĩ tei.

7.Mwathani e vakuvĩ mŭno na etƳkƳli mbee wamo ene, na iveti syake nĩ ta maanyinyia moo. Na amwe ma ndŭŭ sya mŭkautĩ me vakuvĩ kwa mŭndŭ na ūla ūngĩ mŭno kŭvĩta angĩ katĩ wa etƳkƳli na Athami kwĩanana na Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ateo kwa manee ala inyw'Ƴ mŭtonya kŭnengane kwa anyanyae menyu ma mwanya kwa mwĩkalo mŭseo; ūŭ nĩw'o ūnenganĩtwe nthĩnĩ wa Ivuku ya Mŭmbfĩwe.

8.Na lilikanai yƳla IthƳĩ twoosie ūtianĩŭ kuma kwa Athani, na kuina kwaku we, na kuma kwa Noa, na Avalamu, na Mose, na Yesu mwana wa Malia, na ow'o, IthƳĩ nĩtwatianfĩe namo ūtianĩŭ mŭlŭmu;

9.Nĩkana We atonye kŭmakŭlya ala ma w'o ūlŭ wa U-w'o woo. Na We nŭseŭvĩtye ūsilĩŭ wĩ woo kwoondŭ wa alei.

LUKU 2

10.Inyw'Ƴ ala mwĩtƳkƳlaa! Lilikanai Ƴnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe yƳla yĩ ūlŭ wenyu, yƳla nguthu sya ita syamŭthee inyw'Ƴ, na IthƳĩ nĩtwaitwaƳe syo kĩseve na nguthu sya ita ila inyw'Ƴ mŭtaasyona. Na Ngai Mwene

وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُم بِهِ وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ①

الَّذِينَ أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَنْزَلَ آجَلَهُمْ أَقْبَهُهُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ①

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوْحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ①

لَيْسَ لِلضَّالِّينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَأَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ ① عَذَابًا أَلِيمًا ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَ شُكْرُكُمْ جُنُودًا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا أَلَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ①

Vinya W'onthe nīwonaā Ondū inyw'ī
mwīkaa.

11. Yīla syo syamumīlīle inyw'ī kuma
tūlū wenyu, na kuma ītheo wenyu, na
yīla metho *menyu* mavūavūanie, na ngoo
syenyu syathaanyūka syavika mīmeonī
yenyu mwamūsūanīla Ngai Mwene
Vinya W'onthe masūanīo me
kīvathūkany'o.

إِذْ جَاءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ
زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَنَظَرْتُمْ
بِاللَّهِ الظُّنُونَا ۝۱۱

12. Vau kwa *vau*, etīkīlī nīmatatiwe tū,
na nīmathingithangiw'e na
īthingithangw'a yī vinya.

هَٰذَا لِكِ الْبَٰئِلِ الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ۝۱۲

13. Na yīla angangani na ala maī na ūwau
ngoonī syoo maisye, 'Ngai Mwene
Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake
mayaatwatha kīndū ateo nī ūvūngū
mūthei.

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ
مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا ۝۱۳

14. Na yīla nguthu īmwe yoo yaisye,
'Inyw'ī ekali ma Yathilivu *Medina!*^{1*}
Inyw'ī mūi na vinya wa *kūmomīksya*
amaitha, kwa ūu, syokai ītina.' Ona
kīlungu kīmwe kyoo nīkyeetisyē ūthei
kuma kwa Mwathani, makyasya,
'Nyūmba sitū nī nthei na ii na *ūvūvū*;
Na kwa ūla w'o, syo iyaī nthei. Mo
mamanthaa o kūkīla mathi tū.

وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ
لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِّنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ
إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِن يُرِيدُونَ
إِلَّا فِرَارًا ۝۱۴

15. Na takethwa mo nīmalikīlīlīwe nī
nguthu sya ita kuma ngalī syonthe ila
syamathyūlūlūkīte, na īndī maikūlw'a
malike ithokoonī isu, mo methwa meekie
ūu na *mīhūkī*, na mo mayīthwa mekalile
nyūmbanī syoo ateo o vanini.

وَلَوْ دَخَلَتْ عَلَيْهِمْ مِّنْ أَقْطَارِهَا ثُمَّ سَأَلُوا النَّبِيَّ
لَا تَوْهَآ وَمَا لَبِئْتُمْ بِهَا إِلَّا يَسِيرًا ۝۱۵

¹ *Medina yeesīkīwe na syltwa yīlī mbec wa Hijra.

16. Na kwa ūla w'o, mo, nĩmaminĩte kũtianĩa ūtianĩo na Ngai Mwene Vinya W'onthe kana mo maikamony'a mĩongo yoo. Na ūtianĩo wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe vate nzika, nũkũlaw'a.

وَلَقَدْ كَانُوا عَاهِدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ لَا يُؤَلُّونَ
الْأَذْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا ⑮

17. Asya, 'Kũkĩla kũikamũuna inyw'ĩ ethwa mwĩkĩla kũkw'a kana kũawa; ĩndĩ ona kũilyĩ ūũ, ĩndĩ inyw'ĩ mũkeetanĩthya o vanini.'

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفَرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ أَوِ
الْقَتْلِ وَإِذَا لَا تُمْشُونَ إِلَّا قَلِيلًا ⑯

18. Kũlya, 'Nũũ ūsũ ūtonya kũmũtangĩla inyw'ĩ kuma vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa kwenda Kwake nĩ kũmwĩka inyw'ĩ naĩ kana ethwa kwenda Kwake nĩ kũmwĩw'ĩta inyw'ĩ tei? Namo maikemanthĩa mo ene mũnyanya kana mũtetheesya ona ūmwe ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe.

قُلْ مَنْ ذَا الَّذِي يَعْصِيكُمْ مِنَ اللَّهِ إِنْ أَرَادَ بِكُمْ
سُوءًا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً ۖ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ⑰

19. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmesĩ asu ala masiĩtaa andũ na asu ala mamatavasya anaa ĩthe moo, 'Ukai kwitũ; namo mayũkaa kũkita ateo o vanini,

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ الْمُعَوِّقِينَ وَنُكْمَ وَالْقَائِلِينَ لِإِخْوَانِهِمْ
هَلُمَّ إِلَى الْبَيْتِ وَلَا يَأْتُونَ الْبَاسَ إِلَّا قَلِيلًا ⑱

20. Mena ngathĩto ĩolũ wenyu. ĩndĩ yĩla mũisyo wooka, nũmonaa mo makũsyaiĩsye we, metho moo maisalũkangya ta ma ūmwe ūla wĩna malita ma kĩkw'ũ. ĩndĩ yĩla w'ia wavĩtũka, mo nĩmaũthĩlkasya na nĩmĩ syoo mbai, mena ĩtomo ya ūthw'ii. Aa mayaaĩtĩkĩla ona vanini; kw'a ūũ, Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmatw'ĩkĩthĩtye mawĩla moo ma mana na vathei vyũ. Na kyu nĩ kĩndũ kĩvũthũ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

أَشْخَۃً عَلَيْكُمْ ۖ فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ سَرَّابَتْهُمْ
يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ تَدُورُ أَعْيُنُهُمْ كَالَّذِي يُغْشَى
عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ ۚ فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ
بِالْأَسِنَّةِ جِدَادٍ أَشْخَۃً عَلَى الْخَيْرِ ۚ أُولَٰئِكَ لَمْ
يُؤْمِنُوا فَأَخْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ ۖ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرًا ⑲

21. Mo masũanĩaa kana mbaĩ ĩla imavithũkĩla ti nendu; na mbaĩ isu

يَحْسِبُونَ الْأَخْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَإِنْ يَأْتِ الْأَخْزَابَ

ikavithŭka *ĩngĩ*, mo mendeew'a nĩ
kwĩthwa me katĩ wa Aalavu ma weŉnĩ,
maikŭlya űvoo űűű wenyu inyw'ĩ.

يُودُوا لَوْ أَنَّهُمْ بَادَوْنَ فِي الْأَغْرَابِ يَسْأَلُونَ عَنْ
أَنْبِيَائِهِمْ وَلَا كَانُوا فِيكُمْ مَا قَاتَلُوا إِلَّا قَلِيلًا ۝

LUKU 3

22.Nĩw'o, inyw'ĩ mwĩna ngelekany'o
nzeo mũno nthĩnĩ wa Mwathani wa Ngai
Mwene Vinya W'ontho kwa űla we
űműkĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho
na Műthenya wa Műminűkĩlyo na űla
űműlilikanaa Ngai Mwene Vinya
W'ontho mũno.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ
يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ۝

23.Na yĩla etĩkĩli mamonie ala maĩ na
wĩw'ano namo, maisye, 'Uu nĩw'o Ngai
Mwene Vinya W'ontho watwathie ithyĩ;
na Ngai Mwene Vinya W'ontho na
Műtűmwa Wake maneenie w'o.' Na űu
nĩwongeleele műĩkĩlo woo tũ na
wĩnyivyo.

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَغْرَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا
اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ
إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ۝

24.Katĩ wa etĩkĩli ve andũ ala methĩĩtwe
me ma w'o űtianĩonĩ űla mo matianĩe na
Ngai Mwene Vinya W'ontho. Ve *amwe*
moo ala meanĩĩsyee wĩvĩto woo, na *amwe*
ala no-metelee, namo mayaalyűla
mwĩkalo woo ona vanini.

رَأَى الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا صَلَاحًا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ
فِيهِمْ مَن قَضَى غِيْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَمَا
بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ۝

25.Níkana Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kúmaíva ala ma w'o nūndū wa ū-w'o woo, na kúmasilíla angangani ethwa We akendeew'a nī ūu, kana amathiŭŭkŭle na tei. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mŭekanīi-Mŭno vyū, Usŭtwe nī tei.

لَيَجْزِيَ اللَّهُ الضَّالِّينَ بِصُدُوقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُتَّقِينَ
إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا
زُجَيْجًا ٢٥

26.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwamatŭngie alei ítina nthīnī wa ūthatu woo; mo mayaaona ūseo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwameanīie etīkīli nthīnī wa kaŭ woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Utonyi, Wī-Vinya.

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا
وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا
عَزِيزًا ٢٦

27.Na We nīwamaetie asu ala ma Andū-ma-lvuku ala mamatetheesye mo kŭmaumya nthīnī wa mbeenge syoo na kwīkīa w'ia nthīnī wa ngoo syoo. Amwe inyw'ī nīmwamoaie na amwe mwamakwatie ta ngombo.

وَأَنزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوا لَهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ
صِيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا
تَقْتُلُونَ وَنَأْسٍ وَنَأْسٍ وَنَأْسٍ ٢٧

28.Na We nīwamŭtonyethisye inyw'ī kwīthwa atīíwa ma nthī yoo na nyŭmba syoo na ūthw'ii woo, na nthī íla inyw'ī mŭtaamīkinya na kŭŭ. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Utonyi íŭlŭ wa syīndŭ syonthē.

وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَبَوَارِهِمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا
لَمْ تَحْطُوا بِهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ٢٨

LUKU 4

29.We Mwathani! Tavya iveti syaku, 'Ethwa inyw'ī mwīlenda thayū wa nthī íno na wanake wayo, ūkai índī, Nyie ngamŭnenge inyw'ī motethyo na kŭmumaasya inyw'ī na nzīa nzeo.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ إِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّقْكُمْ وَأَسْرِحْكُمْ
سَرَاحًا جَبِينًا ٢٩

30.'Índī ethwa inyw'ī mwīmwenda Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, na Mŭsyī wa Itunī, índī vate

وَإِنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ
فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْحَسَنَاتِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَمْثٍ ٣٠

nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nūseŭvītye İtuvi İnene kwoondū wa asu ala mekaa moseo.

31.İnyw'İ iveti sya Mwathani! Ethwa ūmwe wenyu ena İvītyo, ya mwīkalo ūte wa ndaİa, Ūsīİİlo Ūkongelwa kŪndū kwİİİ kwake. Na Ūu nİ ŪvŪthŪ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

32.İndİ Ūla ona wİva katİ wenyu mwİw'i wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na MŪtŪmwa Wake na wİkaa mawİa maseo, İthyİ tŪkamŪnenge we İtuvi yake kŪndū kwİİİ İŪİŪ; na nİtŪseŭvītye kyaŭya kya ndaİa kwoondū wake.

33.İnyw'İ iveti sya Mwathani! İnyw'İ ti ta iveti İla *ingİ* ona sylvā syonthe ethwa mwİ alŪngalu. Kwa Ūu, mŪİkethwe mwİ ololo ngewanİ, Ūla we wİna Ūwau ngoonİ yake ndakese kŪtatwa; na neenai Ūneeni mŪseo.

34.Na İkalai nthİnİ wa nyŪmba syenyu *mwİna ndaİa* na mŪİkeyanakavye İnyw'İ ene kwa nzİa ta İla ya İvinda ya mathaa mİthenyanİ İla ya Ūtumanu na syaİİsyai Mboya, na İvai Saka na mwİw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na MŪtŪmwa Wake. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe endaa kŪvetanga maŪndū *onthe* ala mate matheu kuma kwenyu, İnyw'İ AndŪ-ma-NyŪmba, na kŪmŪthesya İnyw'İ vyŪ.

35.Na malilikanei maŪndū ala matŪngİİİİlawa nyŪmbanİ syenyu ma Mİİsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na ma Ūİ. Nİw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nİ MŪmanyi wa MaŪİ onthe, MŪmanyi-Wa-Syonthe.

LUKU 5

36.Vate nzika, aŪme ala menenganae kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na iveti İla syİnenganae *Kwake*, na aŪme

يُنْسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنْ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ
يُضَعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ ۖ وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرًا ۝

وَمَنْ يَفْعَلْ مِنْكُنْ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ فَعُتًى ۖ

فُتًى ۖ أَجْرُهَا مَوْتَيْنِ ۖ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ۝
يُنْسَاءَ النَّبِيِّ نَسْتَنْ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ ۚ إِنِ اتَّبَعْتَن
فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ ۖ فَيَطْعَمَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ
وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ۝

وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ
الْأُولَى ۚ وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ وَأَطِعْنَ
اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ
الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ۝

وَأَذْكُرْنَ مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ
ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ۝

إِنَّ السَّالِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

etfktli na iveti mbftfktli, na aume ew'i na
iveti mbfw'i, na aume ma w'o na iveti
sya w'o, na aume ala alumu *mOfkfonf*
woo na iveti ila numu mOfkfonf, na
aume ala maumasya nthembo, na aume
ala masuvlaa mothei moo na iveti ila
isuvlaa mothei masyo na aume ala
mamulilikanaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe muno, na iveti ila imulilikanaa
We muno, Ngai Mwene Vinya W'onthe
numasevvsye asu *onthe* uekeo na ituvi
Inene.

وَالْقَيْنَيْنِ وَالْقَيْنَتَيْنِ وَالضَّيْفَيْنِ وَالضَّيْفَتَيْنِ وَالْخُشْعَيْنِ وَالْخُشْعَتَيْنِ
وَالنَّصِيفَيْنِ وَالنَّصِيفَتَيْنِ وَالضَّالِّينَ وَالضَّالَّاتِ وَالضَّالِّاتِ وَالضَّالَّاتِ
وَالْخُوفَيْنِ فَرُوجُهُم وَالْخُوفَتَيْنِ وَالذَّكْرَيْنِ اللَّهُ
كثيرًا وَالذَّكْرَيْنِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا
عَظِيمًا ﴿٥٠﴾

37. Na kũmwaĩĩte mũndũme mwĩfĩkĩli
kana mũndũ mũka mwĩfĩkĩli, yĩla Ngai
Mwene Vinya W'ontho watw'a ũndũ
ũmakony'e, kwĩthwa na kĩosyo tũlũ wa
w'o. Na ũla ona wĩva ũleaa kũmwĩw'a
Ngai Mwene Vinya W'ontho na
Mũtũmwa Wake, vate nzika, elelũkaa
vaasa ivĩtyoni yĩyonaniye.

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ صُلْبًا مَبِينًا ﴿٥٠﴾

38. Na *lilikana* ylla we wamŭtavisyē ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe wamŭnengete manee Make na ūla we ota ūu wamŭnengete manee: Lŭmany'a na kŭveti kyaku mwene, na mŭkŭŭe Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Na we ndwaavitha ngoonŭ yaku maŭndŭ ala Ngai Mwene Vinya W'on the wendaa kŭmaumŭllya kyeninŭ, na we nŭwamakŭaa andŭ, oyŭlla Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ We waallŭŭte nŭ kŭmŭkŭŭa. Indŭ, ylla Saiti waminie vata wa kŭmwenda mŭnd- ū mŭka ūsu, na *eethwa atena vata nake ũngŭ*. Ithyŭ nŭtwaŭkwatanisyē nake wamŭtwaa, nŭkana vaikethwe kŭŭsiŭti kwa etŭkŭli ŭlŭ wa iveti sya syana sya kwosa, ila syamina vata wa kŭsyenda. Na mwŭla wa Ngai Mwene Vinya W'onthe no kŭvika wŭanŭw'e.

وَإِذْ تَقُولُ لِلَّذِي أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ
أَمْسِكْ عَلَيْكَ زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللَّهَ وَخُفِيَ فِي نَفْسِكَ
مَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ
تَخْشَاهُ فَلَمَّا خَصَّ زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاهَا لَكَ
لَا يَكُونُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ
إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٥٠﴾

39.Vaitonya kwithwa na kisiiti kwa Mwathani iulū wā maūndū ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wiyāite iulū wake. Nīw'o, Isu yaī nzīa ya Ngai kwa ala mavītite mbee—na mwīao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nī ūtw'io mūtw'e.

مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فَمَا قُضِيَ اللَّهُ لَكُمْ سُنَّةٌ
اللَّهُ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا
مُقَدُّورًا ﴿٣٩﴾

40.Asu ala matwaie Movoo ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na mamūkīe We, na malea kūmūkīa ūngī ona wīva ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīanīe ta Mūtali.

الَّذِينَ يُبْعَثُونَ رِسَالَتِ اللَّهِ وَيُخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ
أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٤٠﴾

41.Mūamati ti ithe wa mūndū ona wīva katī wa aūme menyū, īndī we nī Mūtūmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na nī Usīflo-wa-Athani; na Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ūmanyi musūu wa syīndū syonthe.

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولُ
اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٤١﴾

LUKU 6

42.Inyw'ī ala mwītīkīlaa! Mūlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe ūlilikano mwingī;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ وَكُفِّرُوا كَثِيرًا ﴿٤٢﴾

43.Na mūtaīe We kīoko na wīoo.

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٤٣﴾

44.We nī We Ula ūetae maūathimo iulū wenyū, na ota ūu alaīka Make, nīkana We atonye kūmumya inyw'ī mūhembānī yonthe ya kīvindu kūmūtwaā kyeninī. Na We nī Usūītwe nī tei kwa etīkīli.

هُوَ الَّذِي يُصَلِّيْ عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٤﴾

45.Ngethi syoo mūthenyanī ūla makakomana Nake ikeethwa, 'Mūuo.' Na We nūseūvītye ītuvi ya ndaīa kwoondū woo.

تَجِئْتُمْ يَوْمَ يُلْقَوْنَ سَلَامًا وَعَدَ لَهُمْ أَجْرًا
كَرِيمًا ﴿٤٥﴾

46. We Mwathani; kwa ūla w'o, Ithyĩ tũtũmĩte we ta Ngũsĩ, na Mũeti-wa-Uvoo Mũseo, na Mũkaanany'a,

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ۝٦٦

47. Na ta Mwĩtani kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kwa mwĩao Wake, na ta Taa ūla ūnenganae kyeni *kĩĩsu*.

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِآذِنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ۝٦٧

48. Na matavye etĩkĩli ūvoo mũseo kana mo makeethĩwa na mumo mwingĩ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَبَشِيرِ الْمُؤْمِنِينَ بِأَن لَّهُمْ مِنَ اللَّهِ نَصًّا كَبِيرًا ۝٦٨

49. Na ndũkamaatĩle alei na angangani, na ndũkethukĩĩsyethokoany'o syoo, na ia wĩkwatyō waku kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; nũndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩanĩle kwĩthwa ta Mũsũvĩ.

وَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ أَذْيَهُمْ وَوَكِّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ۝٦٩

50. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Yĩla inyw'ĩ mwatwaa iveti mbĩtĩkĩli na mũkinenge talaka mbee wa mũtaikiĩtĩte syo, ĩndĩ inyw'ĩ mũĩ na watho ĩũũ wasyo ĩũũ wa ĩvinda yĩla yĩtwĩtwe ya kweteela yĩla inyw'ĩ mũtalaa. Kwa ūu, inengei kyaũya kyasyo na mũisyumaasya na mwĩkalĩle mwanake.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عَدْوٍ تَعْتَدُونَهَا فَمَنَعُوهُنَّ وَسِرَّوهُنَّ سِرًّا جَدِيدًا ۝٧٠

51. We Mwathani! Ithyĩ nĩũkwĩtĩkĩlĩtye iveti syaku ĩla we umĩsyethaasya syasyo, na ĩla syĩ uungu wa kw'oko kwaku kwa aũme katĩ wa ĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkũnengete we ta ūtandĩthyo wa mũtavo wa kaũ, na eĩtu ma mwendw'au waku ūla mũkũũ kana ūla mũnini, na eĩtu ma naĩmĩu, ona eĩtu ma naĩmĩu ala we wathamie namo, ona kĩveti kĩngĩ ona kĩva kĩla kĩtĩkĩlĩte ethwa nĩkĩkwĩnengane kyo mbene kĩtwawe nĩ Mwathani na ethwa Mwathani nũnĩkwenda kũkĩtwaa: ūndũ ūũ nĩ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَعْلَلْنَا لَكَ أَزْوَاجَكَ الَّتِي أَتَيْتَ أَجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ مِنَّا إِفَاءً اللَّهُ عَلَيْكَ وَبَدَتِ عَمَّكَ وَبَدَتِ عَمَّتِكَ وَبَدَتِ خَالِكَ وَبَدَتِ خَلِيكَ الَّتِي هَاجَرْتَ مَعَكَ وَامْرَأَةً مُؤْمِنَةً إِنْ وَهَبْتَ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ إِنْ أَرَادَ النَّبِيُّ أَنْ يَنْتَكَحَهَا خَالِصَةً لَكَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِي أَزْوَاجِهِمْ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ لِيَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ۝٧١

kwoondũ waku wĩweka tũ, no ti kwa etĩkĩli ala *angĩ*, Ithĩ nĩtũminĩte kũtavany'a ũndũ kũmaĩĩte mo ĩlũũ wa iveti syoo na ila syĩ uungu wa moko moo ma aũme, nĩkana vaikethwe na thĩna kwaku we *mĩthũkũmĩlenĩ* ya wĩa waku. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũekanĩ-Mũno Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

52. We nũtonya kũtĩsya kũtwaa kĩmwe ona kĩva katĩ wasyo *ethwa* we nũkwenda na we nũtonya kwĩyosea we mwene kĩla we ũkwenda. Na *ethwa* we nũkwenda *kũtũnga kĩmwe* katĩ wa ila waiie ũtee, vai ũthũku kwaku. Kũũ nĩkũvoovya metho masyo, na nĩkana iikakwatwe nĩ kyeve, na nĩkana syonthe itonye kwendeew'a nĩ syĩndũ ila we winengete syo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Umanyi-W'ontho, Mũmĩĩsya.

53. Ti kwĩtĩkĩlye kwaku *kũtwaa* iveti ĩtina wa ii kana kw'ikũany'a na *ingĩ* ona ũseo wasyo wakwendeesya ata, ateo kĩla kĩ uungu wa kw'oko kwaku kwa aũme. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũsyaĩĩsya wa syĩndũ syonthe.

LUKU 7

54. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Mũikalike nyũmbanĩ sya Mwathani ateo mũthoketw'e ĩfunĩ na ona kũilyĩ ũu, ti tene mbee wa ĩfu ũtanamba kũuwa. Indĩ likai yĩla inyw'ĩ mwathokw'a, na yĩla mwamina kũya, nyaĩĩkai, mũte kwenda kũmantha kũea ngewa. Uu nũmũvĩngĩsaa Mũtũmwa, nawe nĩwĩw'aa nthoni *kũmũkũlye* inyw'ĩ *mũthi*. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho *ndew'aa* nthoni kũneena ũla

تُرْجَى مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ وَتُؤَيِّ إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ
وَمِنْ ابْتِغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ
أَدْنَىٰ أَنْ تَقَرَّ أَعْيُنُهُمْ وَلَا يَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ بِمَا
آتَيْتَهُنَّ كُلَّهُنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ
اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥٢﴾

لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ
مِنْ أَزْوَاجَ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ
يَمِينُكَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا ﴿٥٣﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ
يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ غَيْرَ نَبِذِينَ إِنَّهُ وَلَكِنْ
إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا فَإِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَ
لَا مُسْتَأْنِِينَ لِحَدِيثٍ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذَى

w'o. Na yila inyw'i mūsyītya syo syīndū iveti sya Mwathani syītyei mwī ītina wa tūtū. Uu nī ōtheu vyū kwa ngoo syenyu na kwa ngoo syasyo. Na kūimwaīlīte inyw'i kūmūthīny'a Mūtūmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthē ona kwīsa kwitwaa iveti syake ona īndī ītina wake. Nīw'o, isu ītonya kwīsa kwīthwa yī nāī nene mūno mbee wa ūthyū wa Ngai Mwene Vinya W'onthē.

55. Inyw'i mwakyumbūla kīndū kana mwakīvitha, Ngai Mwene Vinya W'onthē nūsyīfī syīndū syonthē nesa vyū.

56. Ti īvītyo kwasyo ōndūnī ōū kwonana na maaīthe masyo, kana syana syasyo, kana anaa nyinyia masyo, kana iveti ila syī uungu wa moko ma aūme masyo, kana anaa nyinyia masyo, kana iveti ila syī uungu wa moko ma aūme masyo, na mūkīfī Ngai Mwene Vinya W'onthē inyw'i iveti sya Mwathani, nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthē nī Ngūsī īlū wa syīndū syonthē.

57. Ngai Mwene Vinya W'onthē na alaīka Make nīmatūmaa maūathimo īlū wa Mwathani. Inyw'i ala mwītkīlīaa! Onenyu nīmwaīlīte nī kūmūvōyēa maūathimo īlū wake na kūmūkethya we na ngethī sya mūuo.

58. Nīw'o, ala mamūthatasya Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mūtūmwa Wake----Ngai Mwene Vinya W'onthē nūmaumanīe mo īlū wa nthī īno na

الَّتِي قَسَتْ مِنْكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ
وَإِذَا سَأَلْتَهُمْ مَنَّا فَنُشَلُّوهُنَّ مِنْ دَرَارِجٍ
ذِكْرُكُمْ أَطَهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ
أَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَنْ تَنْكِحُوا أَزْوَاجَهُ مِنْ
بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمًا ۝

إِنْ تُبْدُوا شَيْئًا أَوْ تَخْفَوْهُ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمًا ۝

لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ فِي آبَائِهِنَّ وَلَا أَبْنَائِهِنَّ وَلَا
أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا أَبْنَاءَ أَخَوَاتِهِنَّ وَلَا نِسَائِهِنَّ وَلَا
مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ وَاتَّقِينَ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ۝

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا ۝

Itunī, na nūseūvītye ūsilīlo ūsonokasya
kwoondū woo.

59. Na asu ala mamasukaa aūme etīkīli
na iveti mbīfīkīli nūndū wa ūndū ūla mo
matekīte, makeethwa na *ññyo ya*
kwīlīanīla na naī yīyonanītye.

LUKU

60. We Mwathani! Tavya iveti syaku na
etīu maku, na iveti sya etīkīli, kana
syaīlīte nīkūtheesya ngūa syasyo īlūū
wa mothyū masyo. Uu nīw'o kwaīlīte
nīkana itonye kūvathūkanw'a na
iikathīnw'e. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nī Mūekanī Mūno Vyū,
Usūlītwē nī tei.

61. Ethwa angangani, na asu ala mena
ūwau nthīnī wa ngoo syoo, na asu ala
manyaīlkasya ndeto sya mana nthīnī wa
mūsyī, maikaeka, vate nzika, Ithyī
tūkatuma we ūngamana namo; īndī mo
maikekala īngī vakuvī naku ateo kwa
īvinda īnini.

62. Indī mo makeethīwa me aumanīe,
ovala vonthe mo makethwa maī,
makakatwa na kūtilangwa ilungu.

63. Usu nīw'o wīthīlītwē wī mūtuo wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe īlūū wa ala
mavītie tene, na we ndūkorīa ūalyūko
nzīlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

64. Andū meūkūlya we īlūū wa ūla Saa,
asya, 'Umanyi waw'o wīna Ngai Mwene
W'onthe eweka.' Na nī kyaū
kīkaūmanyīthya we kana ūla Saa
nūtonya kwīthwa wī vakuvī?

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغْيًا
وَالنَّسَبِ وَالْأَهْلِ أَهْلًا وَبُهْتَانًا وَأَنَّا مُبِينَاتٌ ۝

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَالْمُؤْمِنِينَ
يُذْنِبِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ حَلَالٍ بَيْنَهُنَّ ذَلِكَ أَذْنَى أَنْ
يَعْرِفْنَ فَلَا يُؤْذِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَحِيمًا ۝

لِّإِنَّ لَهُم مِّنْهُ الْمُنْفِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ
وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَعُغْرَتَكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا
يُجَاوِزُونَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا ۝

مَلْعُونِينَ أَيْنَمَا ثَقِفُوا أَخْدُوا وَقَتِلُوا قَتْلًا ۝

سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ
اللَّهِ تَبْدِيلًا ۝

يَسْأَلُ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ
اللَّهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ۝

65. Ngai Mwene Vinya W'onthe vate
nzika, nūmaumanfe alei, na
nūmaseūvīsyē mo mwaki wakene,

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ۝

66. Vala nthĩnĩ waw'o, mo makekalaa
tene na tene. Mo maikamwona mūsūvī
kana mūtetheesya *nthĩnĩ wa vo*.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجْدُونَ فِيهَا وَلَدًا وَلَا نَصِيرًا ۝

67. Mūthenya ūla mothyū moo
makaalyūlwa nthĩnĩ wa Mwaki, mo
makaasya, 'Aa! Mwa takethwa ithyĩ
nĩtwamwĩw'ie Ngai Mwene Vinya
W'onthe na kūmwĩw'a Mūtūmwai!'

يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَلَيْتَنَّا
أُطْعِمْنَا اللَّهَ وَأَطْعِمْنَا الرَّسُولَ ۝

68. Namo makaasya, 'Mwĩai waitū, ithyĩ
twamew'ie anene maitū na ala maĩ ūlū
waitū namo nĩmatōthyoekisye ithyĩ
kuma nzlanĩ.

وَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا أَطْعَمْنَا سَادَتَنَا وَكُرَّاءَنَا فَأُصْحِرُونَا
السَّيْلَ ۝

69. 'Mwĩai waitū manenge mo ūsilflo
kūndū kwĩlĩ na maumanfe na kīumo
kīnene mūno.'

رَبَّنَا آتِنَاهُمْ فُتُوحًا مِّنَ الْعَدَابِ وَالْعَنَاهُمْ لَعْنًا
كَبِيرًا ۝

LUKU 9

70. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlāa! Mūikethwe
mūilyĩ ta asu ala mamūthatisye na
kūmūmanga Mose; Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwamūvetangie we na
kūmūthesya maūndūnĩ ala mo
mamūneeneaa we. Na we aĩ mūtallwa
mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ آذَوْا مُوسَى
فَبَرَّاهُ اللَّهُ مِنَّمَا قَالَ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۝

71. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlāa! Mūkēi Ngai
Mwene Vinya W'onthe, na neenai ndeto
lā ya w'o.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَفُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۝

72. We akaalyūla mwĩkalo wenyu
kwoondū wenyu na kūmūkeke inyw'ĩ
naĩ syenyu. Na ūla ona wĩwa ūmwĩw'aa

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ
يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ۝

Ngai Mwene Vinya W'onthe na
Mütümwa Wake, vate nzika akakwata
ókílyo wí vinya.

73. Níw'o, Ithyí nítwaumisye Wíkwyaty
kwa matu na nthí na ííma, índí syo
nísyaleile kókua na syáókíla. Indí mündü
níwawosiè. Ow'o, we *nútonya kwíthwa*
ate mülüngalu, na wa kwílea *we-mwene*.

74. *Umílílo wa Ündü ÜÜ ní*, kana Ngai
Mwene Vinya W'onthe akamasííla
aúme ala angangani, na aka ala
angangani, na aúme athaithi ma
.mívwanano, na aka athaithi ma
mívw'anano, na Ngai Mwene Vinya
amethiúlaa na tei aúme aúme ala etíkíli
na aka ala etíkíli; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe ní Múekaní Múno Vyú,
Usúítwe ní tei.

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ
الْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا
الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا ﴿٧٣﴾

لِيُعَذِّبَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ
وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
﴿٧٤﴾ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٧٥﴾

سُورَةُ سَابَا مَكِّيَّةٌ

AL - SABA
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Ndaĩa syonthe nĩ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Ula nĩ Syake ila syĩ
matunĩ na syonthe ila syĩ ũlũ wa
nthĩ, na ndaĩa syonthe nĩ Syake Itunĩ;
na We nĩ Ula Mũĩ, na Mũmanyi-wa-
Syonthe.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ②

3. We nĩwĩsĩ maũndũ onthe ala malikaa
ũlũ wa nthĩ na onthe ona meva ala
maumaa nthĩnĩ wayo, na kĩla kyonthe
kĩtheaa kuma Itunĩ na kĩla kyonthe
kyambataa nthĩnĩ wayo; Na We
Ausũtwe nĩ tei, Mũekanĩ-Mũno Vyũ.

يَعْلَمُ مَا يَلْجِ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا
يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ
الْغَفُورُ ③

4. Na asu ala matetĩkĩlaa maasya, 'Saa
ũla ndũkoka ũlũ waitũ ona ĩndĩ.
Asya, 'Iĩ, Kwa w'o wa Mwĩai wakwa,
Ula ũmanyaa maũndũ ala matonekaa,
w'o vate nzika ũkavika ũlũ wenyu!
Ukamũvikĩa Vai kĩndũ ona kĩva kĩna
ũito wa kaveke ĩtunĩ kana ũlũ wa nthĩ
kana kĩnini mbee wa ũu, kana
kĩnenange kĩmũvonokaa We, ĩndĩ
syonthe nĩ nandĩke Ivukunĩ yĩla
yĩvuanasya nesa.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَأْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلَىٰ وَ
رَبِّي لَتَأْتِيَنَّكُمْ عِلْمُ الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ شَيْءٌ
دَرَجَةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَلَا أَصْفَرُ مِنْ
ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ④

5. Nĩkana We atonye kũmatuva ala
metĩkĩlaa na kwĩka meko maseo. Aa
nĩmo ala makethwa na ũekee na kyaũya
kya ndaĩa.

لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ⑤

6. ĩndĩ ta asu ala mething'ĩlasya
kũmĩkaananĩsya Mĩsoa Yaitũ,
maimantha kũsyamananga mawalany'o

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُنْ لَهُمْ
مِنْ رِزْقِنَا إِلَيمٌ ⑥

Maitū, mo nīmo ala tūlū woo vakethwa
ūthiny'o wa ūsilīlo wī woo.

7.Na asu ala manengetwe ūmanyi
monaa kana kīla kyonthe ona kīva
kīvuanītw'e kwaku kuma kwa Mwīai
waku nī kyo w'o, na matongoasya
nzīanī ya Ula-wī-Vinya, Ula-Waīlītwe-
nī-Kūtaīwa.

8.Na asu ala matetkīlaa maasya,
'Tūmwony'e mūndū ūla ūnūmwīa
inyw'ī kana yīla inyw'ī mūkatīlīkanga
tūlungu, nīmūkathayūūkw'a ta kyūmbe
kyeū?

9.We aseūvītye ūvūngū tūlū wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe kana akwatītwē
nī ndūūka? Tiw'o, īndī nī asu ala
matetkīlaa Itu nīmo makwatītwē nī
ūsilīlo na nīmaendete vaasa mūno
īvītyonī.

10.Mo nomonaa kīla kī mbee woo na
kīla kī ītina woo kya ītu na nthī? Ithyī
tūkenda, nīūtuma nthī īthelekelya nthī
vamwe namo, kana tūkatuma ilungu
imwe kuma ītunī ivalūkanga tūlū woo.
Nthīnī wa ūu, vate nzika, ve Kyama
kwa kīla mūthūkūmi mwīlīli.

LUKU 2

11.Na kwa ūla w'o, Ithyī
nītwa mūnengie Ndaviti mumo kuma
Kwitū-Ene: 'Inyw'ī īīma, Ithiūei kwa
Ngai mwīna wīnyivyo musūu mwī
vamwe nake we, na inyw'ī nyūnyi, ota
ūu.' Na Ithyī nītwoololoisye kīlaa
kwoondū wake,

وَيَرْسِ الَّذِينَ أَوْفُوا الْعَهْلَ الَّذِي أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ
رَبِّكَ هُوَ الْحَقُّ وَيَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ ⑤

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَذُكُّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ
إِذَا مَرِضْتُمْ كُلٌّ مِّمَّنِّي لَأُكْفَرَنَّ بِأَنِّي أَخِي عَبْدٌ ⑥

أَفَتَأْتِي عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَمْ بِهِ حِجَّةٌ مُبِينٌ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْآخِرَةِ فِي الْعَذَابِ وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ⑦

أَفَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا يَبْنِي أَيْدِيهِمْ وَمَا حَلَفُهُمْ مِنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ أَنْ تَنْشَأَ تَخْشَفَ بِهِمُ الْأَرْضَ أَوْ نُسْقِطَ
عَلَيْهِمْ سَفَاةً مِنَ السَّمَاءِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّكُلِّ عَبْدٍ
مُنِيبٍ ⑧

وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ مَتَاعًا فَضْلًا لِيُجِبَالَ آوِينَ مَعَهُ وَ
الْكَافِرِينَ وَالنَّالَةَ الْحَدِيدَ ⑨

mekalile mwĩkaloni wa ūsilĩlo wa kũsonokw'a.^{1*}

16.Vate nzika, kyaĩ Kyama kwa andũ ma Savaa nthĩnĩ wa nthĩ yoo: mĩũnda tĩĩ, ngalĩ ya kw'oko kwa aũme na ya kw'oko kwa aka; 'Yai katĩ wa kyaũya kya Mwĩai wenyu na mũtũngĩei We mũvea. Nthĩ nzeo na Mwĩai waku nĩ Mũekanĩ-Mũno-Vyũ.

لَقَدْ كَانَ لِسَبَإٍ فِي مَسْكَنِهِمْ آيَةٌ ۖ جَنَّاتٍ عَنْ يَمِينٍ
وَشِمَالٍ هُمْ كُولا مِنْ زَرْقٍ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ بُلدَةٌ
طَيِّبَةٌ ۖ وَرَبُّ غَفُورٌ ﴿١٦﴾

17.Indĩ mo nĩmaalyũkile; kwa ūu, Ithyĩ nĩtwamatwaĩe mo kĩw'ũ kyai kuma ndianĩ mbũthũku. Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo vandũ va mĩũnda yoo, mĩũnda tĩĩ yĩna mosyao me ūũ na tamalisiki na mĩtĩ mĩvũthũ ya mĩkũnasi.

فَاعْرَضُوا فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سِلَ الْعَرِيمِ وَبَدَلْنَهُمْ
بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِ أَكْلٍ خَطِيطٍ وَأَثَلٍ وَنَمِي
مِنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ ﴿١٧﴾

18.Ithyĩ nĩtwamaĩvie ūu nũndũ wa kũlea kũtũnga mũvea kwoo; na Ithyĩ tũimaĩvaa ūu ateo ala matatũngaa mũvea.

ذَلِكَ جَزَيْنَهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجْزِي إِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٨﴾

19.Na Ithyĩ nĩtwaiie katĩ woo na mĩsyĩ tĩla twaathimĩte, mĩsyĩ *ĩngĩ* tĩla yoonekaa nesa, na Ithyĩ tweekĩie syĩkalo ithengeanĩe katĩ wasyo, *twaasya*,

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقَرْيَ الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا
قَرْيَ ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا التَّيْرَ سَيْرُودًا فِيهَا
لِكَالٍ وَآيَاتًا أَمِينِينَ ﴿١٩﴾

¹ *Ndeto ĩno 'daa'bah' *kĩnyũ* kya *nthĩ* ĩvetaa mĩkalĩle yonthe ya thayũ ya nyamũ. Kwa ūu, ūalyũlo wa 'Kĩnyũ kya *nthĩ* ' wafĩtwe kwoswa ta nthimo kana ngelekany'o yĩũtavany'a ūndũ ūngĩ eka *kĩnyũ* okĩla twĩsĩ. Ūũ ūwetetwe vaa nĩ mwana wa Solomoni ūla ūtaatiĩwa mĩkalo ona ūmwe wa kĩvea nĩ tĩthe na ūĩ na ūtongoi mũseo ūla watumie tĩthe Solomoni amanyĩka. Nthĩnĩ wa ūsumbĩ wake Solomoni nĩkwamanyĩkie okavola kwa asu anene maĩ na vinya mamwĩlingĩlĩte na ala we wamasindĩte na kũmaia uungu wake *mayini* kana yu Solomoni nĩ mũkw'ũ. Mo nĩmaleile kwĩw'a mĩao ya ūsumbĩ, na maete mũtĩlkangano mũnene wa ūsumbĩ ūsu mũnene.

Tambūkai nthĩnĩ wayo ūtukū na mūthenya mwĩna mūuo.’

20.Indĩ mo vandū va kūtūnga mūvea, kwa Ngai, maisye, ‘Mwĩai waitū, ĩkĩa syĩkalo ndaasa katĩ wa syalo sitū.’ Namo nĩmeevĩĩsye mo ene; kwa ūu lthyĩ nĩtwamatwĩkĩĩthisye mo ta wano na twamatilangany’a mo ilungu, wanangĩko mwĩanĩu. Nthĩnĩ wa ūndū ūu vate nzika, ve Syama kwa kĩla mūndū wĩyūmĩĩasya na kūtūnga mūvea.

21.Na Ivilisi eethĩa kana ūtw’io wake kwoo wai w’o, kwa ūu, mo nĩmamūatĩĩe we, *onthe* ateo nguthu ya w’o ya etĩkĩli.

22.Na we ndaĩ na ūtonyi ĩlūlū woo, Indĩ *kwaiyĩ ūu* nĩkana lthyĩ tūtonye kūvathūkany’a asu ala meetĩkĩlile *ūvoo* wa Itunĩ kuma katĩ wa asu ala maĩ na nzika ĩlūlū wayo. Na Mwĩai waku nĩ Mūsyaĩĩsya ĩlūlū wa syĩndū syonthe.

LUKU 3

23.Asya, ‘Meteti asu ala inyw’ĩ mūmetaa *kwĩĩhwa ngai* ūtee wa Ngai Mwene Vinya W’onthe. Mo mai na ūtonyi ona ĩlūlū wa kaĩndū kanini *ke* matunĩ kana ke ĩlūlū wa nthĩ, ona mai na kĩlanda katĩ wa syellĩ, ona We nde mūtetheesya katĩ woo.’

24.Vai ūvoyanĩ ūkauna mūvoyewa Kwake, ateo kwa ūla We ūmūnengete ūthei waw’o, kūvika yĩla ngoo syoo ikethwa ivetangĩw’e wia mo makakūlya, ‘Mwĩai wenyu aneenie ata?’ Mo *Atūmwa* makasūngĩa, ‘Ula-

فَقَالُوا رَبَّنَا بَعْدَ بَيْنِ أَسْفَارِنَا وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مَسْرَفٍ إِنَّ فِي
ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ①

وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا
فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ②

وَمَا كَانَ لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُّؤْمِنُ
بِالْآخِرَةِ وَمَنْ هُوَ مِنْهَا فِي شَكٍّ وَرَبُّكَ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ حَفِيفٌ ③

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ رَعَيْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ
مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ
فِيهَا مِنْ شَرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ قَبِيلٌ ④

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ هُوَ
إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا
الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ⑤

w'o.' Na We nĩ Ula-Wĩ-Iŭlŭ, Ula-Mũnene.

25.Asya, 'Nŭŭ Ūla ŪmŪnengae inyw'ĩ ūtethyo kuma matunĩ na Iŭlŭ wa nthĩ? Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Ona ethwa inyw'ĩ kana ithyĩ twĩ ūtongoinĩ Ūla wa w'o kana Iŭityonĩ yĩyonanĩtye.'

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ وَإِنَّا أَوْيَاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ٥٥

26.Asya, 'Inyw'ĩ mŭikakŭlw'a ūndŭ Iŭlŭ wa naĩ siitŭ, ona ithyĩ tŭikakŭlw'a ūndŭ Iŭlŭ wa ūndŭ inyw'ĩ mwĩkaa.

قُلْ لَا تَسْأَلُونَ عَنَا أَجْرَ مَنَا وَلَا نَسْأَلُكُمْ عَمَّا تَعْمَلُونَ ٥٦

27.Asya, 'Mwĩai waitŭ, akatŭete ithyĩ ithyonthe vamwe; Iĩdĩ We akatw'a sila katĩ waitŭ na w'o: na We nĩ We Mŭsili, Umanyi-W'onthe.

قُلْ يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَاتِحُ الْعَلِيمُ ٥٧

28.Asya, 'Mbonya' ai Nyie asu ala mŭmakwatanĩtye vamwe Nake We ta atindany'a. Aiee! Inyw'ĩ mŭitonya kwĩka ūu, nŭndŭ We nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wĩ-Vinya, Ula-Mŭĩ.

قُلْ أَرُونِي الَّذِينَ أَهَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٥٨

29.Na Ithyĩ tŭikŭtŭmĩte we Iĩdĩ nĩ ta mŭeti-wa-ŭvoo mŭseo na Mŭkaanany'a, kwa mbaa andŭ onthe ma nthĩ, Iĩdĩ andŭ aingĩ mŭno vyŭ mayĩsĩ.

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَقُلْ لِّلنَّاسِ لَئِن كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ٥٩

30.Namo makŭlasya, 'Utianŭ ūŭ ūkeanĩw'a Iĩdĩ ethwa inyw'ĩ mwĩ ma w'o?

وَيَقُولُونَ قَتَلْنَا هَٰذَا الْوَعْدَ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ٦٠

31.Asya, 'Utianŭ wenyu nĩ Ūla inyw'ĩ mŭtatonya kŭtiwa Iĩtina waw'o kwa kavinda kanini ona kana inyw'ĩ mŭkaŭvĩtŭka w'o mbee.'

قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَأْذِنُونَ عَنْهُ سَاعَةً قُلْ هَٰذَا يَوْمُ الْقِيَامَةِ لَا تَسْتَفْتُونَ ٦١

LUKU 4

32.Na ala matetfika maasya, 'Ithyi tũkamfika Kulani Ino, ona maũndũ ala maĩ mbee wayo; na takethwa nũtonya kwĩsa kũmona eki-ma-naĩ yĩla makaũngamw'a mbee wa Mwĩai woo, maitũlana mũtĩ mũndũ na ũla ũngĩ. Asu ala masũanĩawa ta onzu makamakũlya ala maĩ ekathĩi, 'Takethwa ndwaĩ ũndũ wenyu inyw'ĩ, ithyĩ vate nzika, twĩthwa tweethĩwe twĩ etĩkĩli.'

33.Asu ala maĩ ekathĩi makamakũlya ala masũanĩawa ta onzu, 'Ithyĩ nithyĩ twamũvetie inyw'ĩ ũtongoinĩ, itina wa w'o kũmũvikĩ inyw'ĩ? Aiee, inyw'ĩ ninyw'ĩ ene ala mwaf avĩtany'a.'

34.Na asu ala masũanĩawa kwĩthwa me onzu makamatavya ala meekathĩĩaa, 'Aiee, indĩ ninyw'ĩ mwasamaa nzama syenyu sya ũtukũ na mũthenya, yĩla inyw'ĩ mwatũngĩĩasya kũmũlea Ngai Mwene Vinya W'onthe na kũmwĩanany'a We na ngai ingĩ.' Namo makavitha wĩlilo woo mawona ũsilĩlo; na Ithyĩ tũkeekĩ mĩnyololo ngingonĩ sya asu ala maleile kwĩfika. Mo makatuvwa kwoondũ wa maũndũ ala mo meekie.

35.Na Ithyĩ tũyaamũtũma Mũkaanany'a nthĩnĩ wa mũsyĩ ona ũmwe indĩ athw'ii maw'o maisye, 'Vate nzika, ithyĩ nĩtũũmalea maũndũ ala we ũtũmĩtwe namo.'

36.Namo maisye, 'Ithyĩ twĩna ũthw'ii mwingĩ na syana; na ithyĩ tũikasĩĩwa.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهَذَا الْقُرْآنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ يَقُولُ الْيَقُولُ يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا أَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣٢﴾

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا أَنْتُمْ صَدَدْتُمْ عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ ﴿٣٣﴾

وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ الْيَلِيلِ وَالتَّهَارِ إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا وَأَسْرُوا التَّدَامَةَ لَنَا رَأَوْا الْعَذَابَ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَلَ فِي آغْنَاتِ الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ يُرَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَسْكُونُونَ ﴿٣٤﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٥﴾

وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَأَعْمَلُنَ ﴿٣٦﴾

37. Asya, 'Nīw'o Mwīai wakwa athanthaasya kyaūya kwa ūla ona wīva We wendaa na kŭmŭnyivīsyā kyo kwa ūla ona wīva We wendaa; Indī andū aingī mŭno vyū mayīsi.'

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

LUKU 5

38. Na ti mothw'ii menyu kana syana syenyu ila ikamŭete inyw'ī vakuvī Naitū Ithī ūnenenī, Indī asu ala metīkīlaa na kwīka mawīa maseo, makeethwa na ituvi kŭndū kwīlī nŭndū wa ūndū mo meekie. Namo makeethwa na mŭuo nyŭmbanī ndŭŭlu.

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعِيفِ يَبَاغِيهِمْ فِي الْغُرُفَاتِ ﴿٣٨﴾

39. Na ta asu ala mething'īlasya kwananga kīleelo kya Mīsoa Yaitū, mo nīmo ala makaetwe ūthyū kwa ūthyū kwa ūsilflo.

وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعْجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٩﴾

40. Asya, 'Vate nzika, Mwīai wakwa athanthaasya kyaūya katī wa athŭkŭmi Make ta asu kwa ūla We wendaa na akīnyivasya kwa ūla We wendaa. Na kīla inyw'ī mumasya ona kīva, We akakītŭngīa; na We nī Ula-Mŭnengani Mŭseo Vyū katī wa anengani.

قُلْ إِنْ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٤٠﴾

41. Na lilikanai mŭthenya ūla, yīla We ūkamombany'a mo onthe vamwe; na Indī We akamatavya alaīka, 'Inyw'ī ninyw'ī ene ala mo mathaithaa?

وَيَوْمَ يُخْشَرُ لَهُمْ جَعَبًا لَمْ يَقُولُوا لِمَ كُنَّا كَافِرِينَ ﴿٤١﴾

42. Mo makasŭngīa, 'Wī Mŭtheu We. We Nue Mŭsŭvī waitū kwoo. Aiee, Indī mo mathaithie Mayini; aingī mŭno vyū moo nīmo meetīkīlile.'

قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيِّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ ۖ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٤٢﴾

43. 'Kwa ūu, ūmŭnthī, mŭyīlthwa na ūtonyi wa kŭmŭuna kana wa kŭmwīka

قَالُوا يَوْمَ لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا

naI mOndO na OIa OngI.' Na IndI Ithyl tOkamataVya asu ala meekie mothOku: 'Samai inyw'I OsiIflo wa Mwaki OIa inyw'I mwaOleile.'

44.Na yIla MIsoa mItheu YaitO yasomwa kwoo, mo maasya, 'UO nI mOndO OIa OnOomantha kOmumya inyw'I nthInI wa maOndO ala maaIfthe menyu mathaithaa.' Namo masya, 'UO nI OvungO mUsevye.' Na asu ala matetIkIlaa, yIla mavikIwa nI OIa w'O maasya, 'KI ti kIndO ateo nI Ooi wIyananItye.'

45.Na Ithyl tOyaamanenge mo mavuku ala masomie, ona tOyaamatOmIa mo MOkaanany'a ona Omwe mbee waku.

46.Na asu ala maI mbee woo ota Ou nImaOleile OIa w'O--na aa mayaaOvikIa ona kIlungu kya IkOmi kwa maOndO ala ithyl twamanengie mo, IndI nImamatw'IkIthisye AtOmwa Makwa ta akengani. Kwa Ou, waI OalyOko mOthOku ata OIa Nyie naetie!

LUKU 6

47.Asya, 'Nyie nImUingIIsya inyw'I mwIke kIndO kImwe tU: MUungame mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mwI eIf-eIf na Omwe-Omwe na IndI mOisOanIa. Inyw'I IndI, mOkamanya kana mUnyanyae wenyu ndena ndOuka; we nI MOkaanany'a kwenyu tU tUlU wa OsiIflo mwai OIa okIte.'

48.Asya, 'Ituvi yIla nyie nIthwa naamwItya inyw'I---yItw'Ike yenyu. Ituvi yakwa yI vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe tU; na We nI NgusI tUlU wa syIndU syonthe.

49.Asya, 'Kwa OIa w'O, MwIai wakwa aIlIlaa w'O tUlU wa OvungO. We nI MUmanyi-MUnene wa maOndO ala matonekaa.'

وَقُولِ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنتُمْ بِهَا تَكْذِبُونَ ﴿٥٠﴾

وَإِذَا نَسِلَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بِعَذَابٍ نَالُوا مَا هَذَا إِلَّا رِجْلٌ
يُرِيدُ أَنْ يَصْدَكُمُ عَنْكَ أَنْ تَعْبُدُوا أَبَاكُمْ وَ
قَالُوا مَا هَذَا إِلَّا أَنْفُكَ مَقْرَعَةٌ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلْحَقِّ لَنَا جَاءَ هُمْ إِنْ هَذَا إِلَّا بَخْرٌ مُبِينٌ ﴿٥١﴾

وَمَا آتَيْنَهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ
قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ﴿٥٢﴾

وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَّغُوا وَعْثًا
فِي مَا آتَيْنَهُمْ فَكَذَّبُوا أَرْسِلْ لَكُمْ كَيْفَ كَانَتْ تَكْذِيرُهُ ﴿٥٣﴾

قُلْ إِنَّمَا أَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ
وَفَرَادَى ثُمَّ تَتَكَبَّرُونَ مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ
إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٥٤﴾

قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ مِنْ أَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا
عَلَى اللَّهِ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٥﴾

قُلْ إِنْ رَنِي يَقْدِرُ بِالْحَقِّ عَلَامُ الْغُيُوبِ ﴿٥٦﴾

50. Asya, 'W'o nūvikīte' na ūvūngū ndwaī ūtonya kwambīlīlīya kana kūtūngūlīlīla *kīndū ona kīmwē*.

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِيُ الْبَاطِلُ وَمَا يُعِيدُ ⑤

51. Asya, 'Ethwa Nyie nīmbītasya, Nyie nīvītasya kwoondū wakwa mwene; na ethwa nyie nīndongoew'e nesa, kītumi nūndū wa maūndū ala Mwīai wakwa ūmbuanīsyē nyie. Nīw'o, We nī Wīw'i- W'onthe, Wī-Vakuvī.

قُلْ إِنْ ضَلَلْتُ فَإِنَّمَا أَضِلُّ عَلَى نَفْسِي وَإِنِ اهْتَدَيْتُ
فِيمَا يُرِيدُ إِلَيَّ رَبِّي إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ ⑥

52. Na takethwa we nīwīsa kūmona mo yīla makakūnw'a na w'ia! Na īndī vaikethwa na wīvitho, namo makakwatīlawa ovandū vakuvī.

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ فِرْعَوْنُ فَلَا قُوَّةَ وَ أَخِذْ مِنْ مَّكَانٍ
قَرِيبٍ ⑦

53. Na mo makaasya, 'Ithyī yu nītūūwītīkīla.' Indī kūtonyeka ata mo kūkwata mūtīkītō kuma vandū vaasa ta ūū,*²

وَقَالُوا آمَنَّا بِهِ ؕ وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَادُ شُ مِنْ مَّكَانٍ
بَعِيدٍ ⑧

54. Nīw'o, mo nīmaūleile w'o mbeenī na makwatana na maūtalīthyo kuma vandū vaasa.

وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ وَيَقْدِرُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ
مَّكَانٍ بَعِيدٍ ⑨

55. Na kīsīlī kīkeekīwa kafi woo na maūndū ala mo mendaa, tondū kweekiwe kwa ala mailyī tamo mbee. Mo *ota ūu* maī nthīnī wa nzika ivūavūanasya mūno.

وَجِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُوتَ
بِ أَشْيَاءِهِمْ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا فِي شَكٍّ مُذِيبٍ ⑩

² *Kwa Okuvī, vaa veasya, kana ītina wamo kwīvetanga mūtīkītōnī mo ene kūasa tene, mo maikethwa matonya kūkwata mūtīkītō ivindanī ya ūsīlīlō

سُورَةُ فَاطِرٍ مَكِّيَّةٌ

(٢١)

FATIR

(Wavuan'w'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, ūla Usũtwe nĩ ūlau,
Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Ndaſa syonthe nĩ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Mũmbi wa matu na
nthĩ, ūla ūmatw'ĩkĩthasya alaſka ta
Atũmwa, mena nthwau, ilĩ, itatũ, na
inya. We ongeleelaa ūmbinĩ Wake kĩla
We wendaa; nũndũ Ngai Mwene Vinya
W'onthe E-na ūtonyi tũlũ wa syĩndũ
syonthe.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ
السَّائِرَةِ رُسُلًا أُولَىٰ أَجْنَحَةٍ مِّثْنَىٰ وَتِلْكَ وَرُبْعٌ
يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ ②

3. Tei ona wĩva ūla Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmanengae andũ----vatiĩ ona
ũmwe ūtonya kũsiĩla, vatiĩ ona ūmwe
ũtonya kũkyathũkĩla kuma vau; Na We
nĩ ūla-Mwene-Vinya, ūla-Mũĩ.

مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا
وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ③

4. Inyw'ĩ andũ, lilikanai ĩnee ya Ngai
Mwene Vinya W'onthe yĩla yĩ tũlũ
wenyu. Ve Mũmbi ūngĩ eka Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūla ūmũnengae
inyw'ĩ kuma ĩtunĩ na tũlũ wa nthĩ? Vai
ũngĩ waiĩwe nĩ kũthaithwa ateo We.
ĩndĩ inyw'ĩ mwĩalyũlwa nakũ?

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ ۖ هَلْ
مِنْ خَالِقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۚ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ④

5. Na ethwa mo nĩmeũkũlea we, nĩw'o,
Atumwa ma Ngai ala maĩ mbee waku
nĩmaleilwe; na maũndũ onthe
matũngawa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe kwoondũ wa ūtw'io.

وَأَن يَكُنِ بُؤُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ ۚ
إِلَىٰ اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ⑤

6. Inyw'ĩ andũ, kwa ūla w'o, ūtianĩo wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ w'o,
kwa ūu, thayũ wa nthĩ ĩno
ndũkamũkenge inyw'ĩ, ona Mũkengani

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۚ وَلَا تَغُرَّنَّكُمُ بِاللَّهِ الْغَرُورُ ⑥

ndakamŭkenge Iŭlŭ wa Ŭndŭ Ŭkonŭ
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

7.Vate nzika, Satani nŭ mŭmaitha
wenyu; kwa Ŭu, mwosei we ta
mŭmaitha. We ametaa avikŭli make
nŭkana mo matonye kŭtw'ŭka ekali-ma-
Mwakinŭ wakene.

8.Kwa asu ala matetŭkŭlaa ve Ŭsilŭlo
mwai. Na kwa asu ala metŭkŭlaa na
kwŭka mawŭa maseo ve Ŭekeo na ŭtuvi
ŭnene.

LUKU 2

9.We Ŭla ŭndŭ, meko make
manakavŭtw'e na kwoneka me maseo
Ŭndŭ Ŭmwe na Ŭla wŭŭkŭlaa na kwŭka
meko maseo w'o? Vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe amŭtw'ŭlaa wa
kwaa Ŭla We wendaa na
amŭtongoeasya Ŭla We wendaa. Kwa
Ŭu, thayŭ waku ndŭkanange Ŭkŭmaŭŭa
mo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŭwŭŭŭ Ŭndŭ mo mekaa.

10.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ
We witwaa iseve ila syŭkŭlasya
mathweo; na ŭthyŭ nŭŭmatwaa Iŭlŭ wa
kŭlungu kya nthŭ kŭla kŭte thayŭ, na
kŭmŭthayŭŭkya nakyo ŭtina wa kŭkw'ŭ
kyayo. Uthayŭŭkya ŭkethwa ŭilyŭ ta
Ŭu.

11.Ula ona wŭva wendaa ndaŭa, ŭndŭ we
namanye kana ndaŭa syonthe nŭ sya
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Ndeto ila
nzeo syambataa Kwake na wŭa wa
ŭlŭngalu

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا إِنَّمَا يَدْعُو
حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ أَصْحَابِ السَّعِيرِ ١

الَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَالَّذِينَ آمَنُوا
يُجِزُّهُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ٢

أَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ فَرَآهُ حَسَنًا فَإِنْ لَمْ يَحْكَمْ
بِهِ مِنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ فَلَا تَذْهَبِ
نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٌ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ٣

وَاللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُبَدِّلُ سَحَابًا مَسْفُوفًا إِلَى
بَلَدٍ مَيِّتٍ فَأَخْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ
النُّشُورُ ٤

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْوَرْدَةَ فَلْيَلْهُ الْوَرْدَةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ
يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ ٥

nīwittheesya kwambata. Na ala masŭanfaa mothŭku, ve ūsilŭlo mwai tŭlŭ woo; na ūsŭanŭ ūsu mŭthŭku ūkaanangŭka.

12.NaNgai Mwene Vinya W'onthe nīwamŭmbie inyw'ŭ kuma kŭtoonŭ, na ūndŭ kuma ūlovotonŭ ya manzŭ, na We nīwamŭtw'ŭkŭthisye inyw'ŭ eŭf. Na vai kŭveti kŭkuua ŭvu, kana kŭsyaa kaana vate ūmanyi Wake. Na vai ūla thayŭ wake ūasavaw'a mŭno, kana kŭndŭ kŭkavetwa kuma thayŭnŭ Wake, ateo nŭkŭandŭkŭtwe nthŭnŭ wa ŭvuku. ūu vate nzika, nŭ ūvŭthŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

13.Na nganga iŭf iivw'anene: ūŭ wŭ mŭyo, na wakwendeesya na kŭw'ŭ kyaw'o nŭ kŭseo kwa kŭnyuwa, na ūngŭ, wŭ mŭnyŭ na ūŭ. Na kuma nthŭnŭ wa kŭla ūmwe inyw'ŭ nŭmŭŭsaa nyama nzeo, na kumya mathaa ala mwŭkŭfaa mwŭl vo. Na we nŭsyonaa ngalawa itemetete itulumo nŭkana inyw'ŭ mŭtonye kŭmantha mumo Wake, na nŭkana mŭtonye kŭtŭnga mŭvea.

14.We aŭlikasya ūtukŭ nthŭnŭ wa mŭthenya na akaŭlikya mŭthenya nthŭnŭ wa ūtukŭ. Na We nŭsyŭkŭŭte syua na mwei wŭanŭ; kŭla kŭmwe kŭsembelaa nzŭanŭ ŭ-yakyo ŭvandanŭ yŭtw'ŭtwe. ūsu nŭ We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwŭai wenyu; ūsumbŭ nŭ Wake, na asu ala inyw'ŭ mŭmekalŭaa ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe mai kŭndŭ ona kavuti kanini.

15.Ona inyw'ŭ mŭkameta mo, maikew'a wŭtano wenyu; ona makawŭw'a,

وَالَّذِينَ يَسْكُرُونَ الشَّيْءَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ
وَمَكْرُ أُولَئِكَ هُوَ يُبْذَرُ ①

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نَفْثَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ
أَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَى وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِ
وَمَا يُعْمَرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ مِنْ عُمُرٍ إِلَّا
بِإِذْنِهِ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ②

وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ هَذَا عَذَابٌ مُرْتَضًى
سَآءَ شَرَابُهُ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ وَمَنْ كُلٍ تَاكُلُونَ
لَحْمًا طَرِيقًا ذَاسْتُخْرِجُونَ حَلِيَةً تَلْبَسُونَهَا وَ
تَرَى الْفُلْكَ فِيهِ مَوَاجِرٌ لَتَنْتَفِعُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ③

يُولِجُ اللَّيْلُ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارُ فِي اللَّيْلِ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ
مُقَدَّدٍ ذَلِكَمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ
مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ ④

إِنْ تَدْعُهُمْ لَا يَسْعَوْا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سِيعُوا مَا

maitionya kŭmŭsŭngŭa inyw'ŭ. Na Mŭthenyanŭ wa ŭthayŭŭkyo nŭmakalea kŭmwŭanany'a na Ngai kwenyu. Na vai ŭtonya kŭŭmanyŭthya we ta ŭmwe ŭla-Mŭmanyi wa syonthe.

اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بَشْرِكُمْ
تَقِيًّا وَلَا يُنَبِّتُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ⑩

LUKU 3

16.Inyw'ŭ andŭ, inyw'ŭ mwŭ avoyi tŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, oyŭla Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ We ŭla ŭtethŭawa na vata wa kŭndŭ ona kŭmwe, ŭla-ŭtaŭawa mavinda onthe.

يَأْتِيهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ
الْعَنِيُّ الْغَنِيُّ ⑪

17.We akenda, We nŭtonya kŭmwanaŭa inyw'ŭ, na kŭete kyŭmbe kyeŭ vandŭ venyu.

إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ⑫

18.Na ŭu ti vinya kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ⑬

19.Na vai thayŭ ŭkuŭte mŭio ŭtonya kŭkua mŭio wa ŭngŭ; na ethwa thayŭ ŭla ŭkuŭte mŭio mŭito ŭkawŭta ŭngŭ akue mŭio waw'o, w'o vai kŭndŭ kŭkakuwa kyaw'o ndŭkaŭkua ona ethwa nŭ ndŭŭ ya mŭokautŭ. We nŭtonya kŭmakaany'a tŭ ala mamŭkŭfaa Mwŭlai woo kŭmbithŭnŭ na malŭmasya Mboya. Na ŭla wŭtheasya mwene, etheasya kwoondŭ wa ŭtandŭthyo wa thayŭ wake mwene tŭ; na kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭkw'o ŭalŭko wenyu.

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جُنْدِيهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ
إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَ
أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمَنْ تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ
وَالِ اللَّهِ الْمَصِيرُ ⑭

20.Na kŭlalinda na mŭndŭ wonaa nthŭ maivw'anene.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ⑮

21.Ona kana kŭvindu na kyeŭni,

وَلَا الظُّلُمُتُ وَلَا النُّورُ ⑯

22Ona kana muunyŭ na muutŭfa.

وَلَا الظُّلُ وَلَا الْحُرُورُ ⑰

23. Ona maivw'anene ala me thayū na ala akw'ū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amw'w'ithasya ūla We wenda; na we ndūtonya kūmew'ithya ala me mbūanī.

وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ
مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِسَمِيعٍ مَّنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٣٧﴾

24. We wī Mūkaanany'a tū.

إِنَّ أَنْتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٣٨﴾

25. Nīw'o, ithyī tūūtūmīte na ūla w'o, ta mūeti-wa-ūvoo mūseo na ta Mūkaanany'a, na vai mbaī ya andū ītaatūmīwa Mūkaanany'a.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ
إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٣٩﴾

26. Na ethwa mo mekwosa ta mūkengani, asu ala maī mbee woo ota ūu nīmamawīkīthisye Athani moo ta akengani. Atūmwa moo nīmamavikīie mena Syama nthu, vamwe na Maandīko Matheu, na Ivuku īmulīkaa.

وَإِنْ يَكْذِبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ
الْمُنِيرِ ﴿٤٠﴾

27. Na īndī Nyie nīnamakwatie asu ala maleīlē kwīīkīla, na wāī ūalyūko mūthūku ata ūla nyie naetie!

ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤١﴾

LUKU 4

28. We nowonaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe atheeasya kīw'ū ītunī, na ithyī tūkaete mosyao me langi syī kīvathūkany'o; na katī wa īlma kwī nzoa nzaū na ndune, syī kīvathūkany'o, na īngī nziū ki?

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ
شُرَبٍ مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بَيَضٌ
وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٤٢﴾

29. Na katī wa andū na nyāmū na ng'ombe, ota ūu syīna mīkalīle yī kīvathūkany'o? No ala tū katī wa athūkūmi Make mena ūmanyi, mamūkīaa Ngai Mwene Vinya W'onthe me oka. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mwene-Vinya, Mūekanīi-Mūno Vyū.

وَمِنَ النَّاسِ وَالْذِّئَابِ وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ
كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٤٣﴾

30.Vate nzika, no asu *tu* ala maylatlāa Ivuku ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na malūmasya Mboya na kumya katl wa *syndū* ila Ithyī tūnenganīte kwoondū woo, kīmbithīnī na ūtheinī, mekwatasya ūtandīthyo ūtakathela ona īndī.

إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ
انْفَقُوا مِنَّا رَزَقْنَهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْتَوْنَ بِمَا
كُنْ تَبُورُ

31.Nīkana We atonye kūmanenge mo matuvi mausūu, ona kwongeleela tūlū woo mumonī Wake. We vate nzika, nī Mūekanī- Mūno Vyū, ūla Usūftwe nī Mūvea.

لِيُؤْتِيَهُمُ أَجْرَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِ إِنَّهُ
غَفُورٌ شَكُورٌ

32.Na Ivuku yīla Ithyī tūūvuanīsyē we nī w'o mūthei, yīla yīanīlasya maūndū ala me mbee wayo. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ni Mūmanyi wa maūndū onthe, Woni-W'onthe, tūlū wa athūkūmi Make.

وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَصْنَعُ بَصِيرٌ

33.īndī Ithyī nītwamanengie athūkūmi Maitū ala Ithyī twamanyuvie Ivuku ta ūtīwa. Na katl woo ve amwe ala mekwīyananga mo ene nūndū wa *kwenda kūatīla mawendi moo*, na katl woo ve *amwe* ala maatīlāa nīla īla ya w'o, na katl woo ve *amwe* ala mamathing'īlasya angī kwīka meko ma ūseo kwa mwīlao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ow'o, kyu nī kīvathūkany'o kīnene.

ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا
فِيهِمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ
سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ إِذِ اللَّهُ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ
الْكَبِيرُ

34.Mīūnda ya Tene-W'onthe! Mo makamīlika yo. Navo, Makaanākavw'a na itanga sya thaavu, na lūlū; na itonyeo syoo vo ikeethwa syī sya lili.

بَنَتْ عَذِبٍ يَدْعُلُونَهَا يُحَلَوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ
مِنْ ذَهَبٍ وَزُلُوفًا وَيَبَاسُكُومَ فِيهَا خَوَاصِرٌ

35.Namo makaasya, 'Ndaīa syonthe nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla ūvetangīte kyeva kuma kwitū. Vate

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ
رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ

nzika, Mwŵai nŵi Mŵekanŵi-Mŵono Vyŵ,
Mwosi-wa-Mŵvea.

36. 'Ula kwa wingŵo Wake, watŵtŵisye
ithyŵi nthŵi wa ŵtŵo wa Tene-W'ontho,
vala wŵa ŵtakatŵkiita ithyŵi, kana *ŵndŵ*
ona wŵa wa mŵnoo ŵtŵkwatŵe vo.

إِلَٰهِي أَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِن فَضْلِكَ لَا تَبْسُتَا
فِيهَا لِنَصَّبَ وَلَا تَكْنُ فِيهَا لِنُوبَ ۝٣٦

37. Indŵi ŵŵŵ wa asu ala matetŵkŵlaa, ve
lia-ya-Mwaki. Kŵkw'ŵ kŵikatuwa kwo
nŵkana matonya kŵkw'a; ona ŵsilŵlo na
w'o ndŵkaolangwa kwoondŵ woo. Uu
nŵw'o Ithyŵi tŵmŵŵvaa kŵla mŵndŵ ŵte
mŵvea.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ
فِيمَوْتُوا وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَا كَذَٰلِكَ
نَجْزِي كُلَّ لَقْوَرٍ ۝٣٧

38. Navo makŵla ŵtethyo, 'Ame Mwŵai
waitŵ, tumye nza ithyŵi, na tŵkeeka
meko ma ŵlŵngalu eka ala ithyŵi
tweekaa.' 'Ithyŵi tŵyaamŵnenge inywŵi
thayŵ *mŵasa' wŵanŵe* nŵkana mŵndŵ wa
kŵsŵanŵa ŵvandanŵ yu? Na ota ŵu,
Mŵkaanany'a nŵwamŵvikŵie inywŵi.
Kwa ŵu inywŵi samai *ŵsilŵlo*; nŵndŵ
eki-ma-naŵ mai mŵsŵvŵi.

وَهُمْ يَصْطَرِغُونَ فِيهَا رَبَّنَا أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا
غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ
فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ فَذُوقُوا فَمَا
لِلظَّالِمِينَ مِنْ نَّصِيرٍ ۝٣٨

LUKU 5

39. Nŵw'o, Ngai Mwene Vinya W'ontho
nŵsyŵsŵi syŵmbithŵi sya matu na nthŵi.
Nŵw'o, We nŵmesŵi maŵndŵ *ala*
mavithŵwe nthŵi wa ithŵi.

إِنَّ اللَّهَ عَلِيمُ غَيْبِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ عَلِيمٌ
بِدَاتِ الضُّدُورِ ۝٣٩

40. We nŵi We ŵla ŵmŵtwŵkŵthŵye inywŵi
anene ŵŵŵ wa nthŵi. Kwa ŵu, we ŵla
ŵtetŵkŵlaa. akathŵna *we mwene* nŵndŵ
wa *mosyao* ma ŵlei wake. Na ŵŵŵ wa
alei, ŵlei woo ŵkongeleela kŵmena mbee
wa Mwŵai woo, na ŵlei woo
ŵkongeleela wasyo tŵ.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ فَمَن كَفَرَ
فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ عِندَ
رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا وَلَا يَزِيدُ الْكَافِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا
خَسَارًا ۝٤٠

41. Asya, 'Inyw'I nĩmũsyonete ila ngai mũsyĩkaĩlaa vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe? Mbony'ai nyie Indĩ kĩla syo syũmbĩte ũlũ wa nthĩ. Kana syo syĩna kĩanda nthĩĩ wa ũmbi wa matu? Kana Ithĩĩ nĩtũmanengete mo Ivuku nĩkana methwe na ũkũsĩ kuma nthĩĩ wayo? Aiee, eki-ma-naĩ mathanaa vathei mũndũ na ũla ũngĩ.

42. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'on the nĩwikwatĩle matu na nthĩ iikese kuma vandũ vasyo. Na syo ikathũka, vai ũtonya kwikwatĩla ateo We. Nĩw'o nĩ Mũmĩsya, Mũekanĩ-Mũno Vyo.

43. Namo nĩmeevĩtie kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na ithitũ syoo syĩ vinya makyasya, 'Takethwa Mũkaanany'a nĩwookie kwoo, mo methwa maatĩtie ũtongoi mbee wa andũ ala angĩ ona meva. Indĩ yĩla Mũkaanany'a wamavikĩie mo, ũu wamongelelee mo nthĩĩ wa ũlei.

44. Nũndũ wa ũng'endu ũlũ wa nthĩ na nzaama sya kũsũanĩa mothũku. Indĩ masũanĩo asu mathũku maimathyũlũlũkĩte andũ angĩ ateo asũanĩi mamo. Mo Indĩ nĩmamanthaa kĩndũ ona kĩva ateo nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ya ũndũ weekanaa na andũ ma tene? Indĩ we ndũkona ũalyũko ona wĩva nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe ona Indĩ.

45. Mo nomaanganga ũlũ wa nthĩ makona ũndũ mũminũkĩlyo wa ala maĩ mbee woo wathũkĩte? Namo maĩ na vinya mwĩngĩ kũmavĩta mo. Vai kĩndũ

قُلْ اَرَاَيْتُمْ شُرَكَاءَ كُمُ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ
اِلٰهِ اَرُوْنِيْ مَاذَا خَلَقُوْا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ
فِي السَّمٰوٰتِ اَمْ اٰتٰیْهُمْ كِتٰبًا فَهُمْ عَلٰی بَيِّنٰتٍ مِّنْهُ
بَلْ اِنْ يَّعِدِ الظّٰلِمُوْنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا اِلَّا غُرُوْرًا ۝۴۱

اِنَّ اِلٰهَ يٰسِيْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اَنْ تَرْوٰلَاَهٗ وَ
لَیْنِ زَالِیْنَ اِنْ اَسْكَمْتُمْ اَحَدٌ مِّنْ اَحَدٍ مِّنْ بَعْدِ اِنَّهٗ
كَانَ حٰلِمًا غَفُوْرًا ۝۴۲

وَ اَقْسَمُوْا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَیْمَانِهِمْ لَیْنِ جَآءَهُمْ نَذِرٌ
لَّیْسَ كُوْنٌ اَهْلٰی مِنْ اِخٰی اِلَّا اَمْرٌ فَلَمَّا جَآءَهُمْ
نَذِرٌ مَّا رَاَدُّهُمْ اِلَّا نَفُوْرًا ۝۴۳

اِسْتَكْبَارًا فِی الْاَرْضِ وَ مَكْرَ السَّیِّئِ وَلَا یَحِیْقُ
اَلْمَكْرَ السَّیِّئِ اِلَّا بِاَهْلِیْهِ فِهْلَ یَنْظُرُوْنَ اِلَّا سُنَّتَ
الْاٰقِلِیْنَ فَلَنْ نَّعْدِلَ اِلٰهَ تَبْدِیْلًا وَلَنْ نَّعْدِلَ
اِسُنَّتِ اللّٰهِ تَحْوِیْلًا ۝۴۴

اَوْ لَمْ یَسِیْرُوْا فِی الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَاْنُوْا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَّمَا

kĩtonya kŭtulya mawalany'o *Make*
matunĩ na İŭİŭ wa nthĩ. Nĩw'o, We nĩ
Umanyi-W'onthe, Mwene-Utonyi-
W'onthe.

46.Na takethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ kŭmasiİİla andŭ nŭndŭ wa
maŭndŭ ala mo mekaa, We ndatia
kyŭmbe kĩ thayŭ ona kİmwē İŭİŭ wa
thayŭ wa nthĩ İno; İndĩ We amanengae
mo İvinda kŭvika İvinda yİla yİtw'İtwe;
na yİla yİtw'İtwe yavika; İndĩ *mo*
makamanya kana Ngai Mwene Vinya
W'onthe ena athŭkŭmi *Make* onthe
uungu wa metho *Make*.

كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي
الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ۝

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَى
ظَهْرِهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ
بَصِيرًا ۝

سُورَةُ يٰسٓ

(٣٦)

YAA SIIN
(WavuanIw'e Makka)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe
nI tei.

2. Yaa Siin. *We Mũtongoi Mwĩanĩ!*

3. Nyie nIĩvĩta na Kulani Ila yusũtwe nI
ũI,

4. We ow'o wI ũmwe wa ala Atũmwa,

5. NzĩanI Ila ya w'o.

6. UO nI ũvuany'o wa ũla-WI-Vinya,
Usũtwe nI tei.

7. Nĩkana we ũtonye kũmakaany'a andũ
ala maaĩthe moo mataakanw'a, na kwa
ũu, mo ti asũvĩ ma maũndũ.

8. Vate nzika, ndeto nĩndĩkĩtku kwa aingi
moo, nũndũ mo mayĩtĩkĩlaa.

9. Ithyĩ nĩtwĩkĩite masango kwĩlingĩla
ngingonĩ syoo makavika ngolunĩ syoo,
kwa ũu, mĩtwe yoo nĩmũngalalye.

10. Na Ithyĩ nĩtwĩkĩite kĩsĩĩ mbee woo
na kĩsĩĩ itina woo na nĩtũmavw'ĩkĩte
vyũ ũkethĩa maitonya kwona.

11. Namo no ũndũ ũmwe kwoo,
wamakaany'a kana walea kũmakaany'a:
mo maiKETIKĩla.

12. We nũtonya kũmũkaany'a ũla tũ
ũnũkũatĩla Kĩlilikany'a na kũmũkĩta
Ngai-Wa-Ulau kĩmbithĩnĩ. Kwa ũu
mũtavye we ũvoo mũseo wa ũkeo na
ĩtuvi ya ndaĩa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يٰسٓ ②

وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ③

إِنَّكَ لَبِنُ الْمُرْسَلِينَ ④

عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑤

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ⑥

لِيُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنْذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ ⑦

لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ⑧

إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْيُنِهِمْ غُلَاقًا ۖ فَ إِلَىٰ الْأَذْقَانِ
فَهُمْ مُصْحَقُونَ ⑨

وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا ۖ وَمِنْ خَلْفِهِمْ

سَدًّا ۖ فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ⑩

وَسَاءَ عَلَيْهِمْ أُنْذِرَتْهُمْ أَمْ لَمْ تَنْذِرْهُمْ لَا

يُؤْمِنُونَ ⑪

إِنشَاءً تَنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ الْعَلِيمَ ⑫

فَبَشِّرْهُ بِسَفَرَةٍ ۖ وَاجْرِ كُرْهِهِ ⑬

13. Vate nzika, Ithyĩ *ithyoka* Nithyĩ tũmanengae ala akw'ũ thayũ, na nĩtũmaandĩkaa maũndũ ala mamatongoasya mbee na ala mamatiaa itina; na Ithyĩ nĩtũandĩkĩte syĩndũ syonthe nthĩnĩ wa Ivuku itheu.

إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ
وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿١٣﴾

LUKU 2

14. Na matavye mo ngelekany'o ya andũ ma mũsyĩ ũla Atũmwa maũvikĩie.

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا

15. Yĩla Ithyĩ twamatũmie Atũmwa eĩf, namo mamalea me eĩf; Ithyĩ nĩtwamekĩie mo vinya na wa katatũ, namo maisye, 'Ow'o, ithyĩ nĩtũtũmĩtwe kwenyu ta Atumwa.'

الرُّسُلُونَ ﴿١٤﴾
إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ
فَقَالُوا إِنَّا إِلَهُكُمْ مُّرْسَلُونَ ﴿١٥﴾

16. Na mo mamasũngĩa, 'Inyw'ĩ mwĩlo andũ otaitũ na Ngai-Wa-Ulau nde ũndũ ũvuanĩtye. Inyw'ĩ nĩmũũkengana tũ.'

قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِن أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ﴿١٦﴾

17. Namo maisye, 'Ow'o, Mwĩai waitũ nĩwĩsĩ nesa ithyĩ twĩ Atũmwa Make kwenyu.

قَالُوا رَبَّنَا عَلِّمُوا إِيَّانَا إِلَهُكُمُ لِنُرْسِلُونَ ﴿١٧﴾

18. 'Na wĩla witũ no kũete Utũmane wĩ ũtheinĩ.'

وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٨﴾

19. Namo maisye, 'Vate nzika, ithyĩ twĩna mũthaana nũndũ wenyu, na mwalea kũeka *kũtũtavya*, ow'o ithyĩ nĩtũmũũkimanga na mavia, na ũsilĩlo wĩ woo nũmũũvalũkĩla inyw'ĩ kuma mokonĩ maitũ.'

قَالُوا إِنَّا تَطَاقْنَا بِكُمْ لَيْنَ لَمْ تَنْهَوْا لَدْرَجَتَكُمْ
وَلَيْسَتَكُمْ قِنَا عَذَابُ الْآلِيمِ ﴿١٩﴾

20. Namo masũngĩa, 'Mũthaana wenyu, wĩ nenyu inyw'ĩ ene. Kĩtumi nũndũ, inyw'ĩ nĩmũtũtwe? Aiee, inyw'ĩ mwĩ andũ mũkĩĩte mĩvaka yonthe!

قَالُوا طَاقُوا بِكُمْ مَعَكُمْ إِنْ دُرِجْتُمْ بِدَلِّ أَنْتُمْ قَوْمُ
مُصْرِفُونَ ﴿٢٠﴾

21. Na kuma kŭkonyo kya vaasa kya mŭsyŭ vooka mŭndŭ asembe. Nake asya, 'Inyw'ŭ andŭ makwa, maatŭlei Atŭmwa.'

وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَنْتَعِبُ قَالَ يَقُومُ
اتَّبِعُوا الرُّسُلِينَ ۝

22. 'Maatŭlei asu ala mateŭmŭkŭlya inyw'ŭ ŭtuvi ona yŭva, na ala matongoew'e nesa.

اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ ۝

23. 'Na Nyie nŭna kŭtumi kyaŭ nŭlee kŭmŭthaiŭ ŭla We ŭmbŭmbŭŭte nyie, na ŭla inyw'ŭ mŭkatŭngwa Kwake?

وَمَا لِي لَا أَعْبُدَ الَّذِي فَطَرَنِي وَالَّذِي تُرْجَعُونَ ۝

24. Nyie ŭndŭ ngamosa angŭ ta ngai ŭtee Wake? Ethwa Ngai-Wa-Ulau akenda kŭmbŭka naŭ, wŭw'anŭthya woo ŭkanguna na vathei, ona mo maitonya kŭndangŭla nyie.

أَتَأْتِخِدُ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا إِنْ يُرِيدِ الرَّحْمَنُ يَضْرِبُ
لَا تُغْنِي عَنْهُمْ شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يَقْدِرُونَ ۝

25. Uvoonŭ ŭsu vate nzika, nyie nŭthwa nŭ ŭvŭvyonŭ yŭ ŭtheinŭ.

إِنِّي إِذًا لَإِنِّي صَالٍ مُبِينٌ ۝

26. 'Nyie nŭngŭmwŭŭkŭla Mwŭlai wenyu; kwa ŭu, mbŭthukŭŭsyei nyie.'

إِنِّي آمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونِ ۝

27. Nake we nŭwataviw'e, 'Lika ŭtunŭ.' Nake asya, 'Takethwa andŭ makwa nŭmamanyie,

قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَلَيْتُ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ۝

28. 'Undŭ Mwŭlai wakwa ŭnengete nyie ŭkeo kwa ŭlau na nŭndw'ŭkŭthŭŭte nyie ŭmwe wa ala ataŭku!'

يَسْأَلُونَ لِي رَّبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمَكْرُمِينَ ۝

29. Na ŭthyŭ tŭyaaŭtheesya nguthu sya ita kwa andŭ make sya kuma ŭtunŭ, ona ŭthyŭ tŭyaŭ na vata wa kwŭka ŭu.

وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِّنَ
السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ۝

30. Waŭ mŭuumo o ŭmwe na sisya! Mo nŭmathelile vyŭ.

إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَحْفَةً وَاحِدَةً قَدْ أُنْزِلَتْ خِيدُونَا ۝

31. Woo kwa mbaa-andũ! Vayũkaa
Mũtũmwa kwoo ateo mo nĩmamũvũĩaa
ngũĩ.

يَحْسَرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣١﴾

32. Mo nomonete nĩ nzyawa syĩana ata
ila tũsyangĩte mbee woo, na kana
iyaamaasyokea ona ĩndĩ?

أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ
إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿٣٢﴾

33. Na mo onthe, vate nzika, makaetwe
mbee Waitũ, mombanĩtw'e vamwe.

وَإِنْ كُلُّ لُتَا جَنِّعُ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٣٣﴾

LUKU 3

34. Na nthĩ ĩla ngw'ũ nĩ Kyama kwoo;
Ithyĩ nĩtũmĩthayũũkasya, na tũkaumya
mbeũ sya ĩlu kuma vo, ĩla mo maĩsaa.

وَأَيُّ لَهُمُ الْأَرْضَ الْمَيْتَةَ ۖ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا
مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na nthĩnĩ wayo Ithyĩ nĩtw'ĩte mĩũnda
ya mĩtende na mĩsavivũ, na ithyĩ
nĩtũtumĩte mbuluti sya kĩw'ũ ikavulutya
nthĩnĩ wayo,

وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ تَحْتِهَا أَعْنَابٌ وَخِزَانًا
فِيهَا مِنَ الْعُيُوتِ ﴿٣٥﴾

36. Nĩkana mo matonye kũya matunda
kuma vo, na ti moko moo ala matumie
mamea. ĩndĩ mo nomatũngaa mũvea?

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا
يَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾

37. We nĩ We Mũtheu ũla woombie
syĩndũ syonthe ĩĩ-ĩĩ, sya syĩndũ ĩla nthĩ
ĩmeaa, na syoo ene, na sya maũndũ ala
mo matamesĩ.

سُبْحَنَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُثْنِي
الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

38. Na ũtukũ nĩ Kyama kwoo ũla Ithyĩ
kuma kwa w'ũ tumasya mũthenya, na
sisya! Mo me kĩvindunĩ.

وَأَيُّ لَهُمُ الْبَيْتُ ۖ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ
مُظْلَمُونَ ﴿٣٨﴾

39. Na syua nĩyĩendete yĩĩle nzĩanĩ ĩla
yĩw'ĩwe. ũsu nĩ ũtw'io wa Mwene
Vinya W'onthe, Ngai-ũmanyi-W'onthe.

وَالشَّسْ تَجْرِي لِيُسْطَقِرَّ لَهُا ذَٰلِكَ تَقْدِيرُ
الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿٣٩﴾

40.Na w'o mwei Ithyĩ nĩtũw'iĩe mavinda, kũvika ūkekala ta kaũvonge kakũũ komũ ka mũtende.

وَالْقَمَرَ قَدْ رَنَّهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ
الْقَدِيمِ ۝

41.Syũa yĩivĩtũka mwei, ona w'o ūtukũ ndũvĩtũka mũthenya, na syonthe ithambalele kilingeni.

لَا السَّنَسُ يَنْتَبِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا
الْيَلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ۝

42.Na Kyama kĩngĩ kwoo nĩkana Ithyĩ nĩtũmakuaa aana moo na ngalawa ikuĩthĩw'e mĩio.

وَأَيُّهُ لَهُمْ أَتَا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفَلَكِ الْمُنْتَوَنِ ۝

43.Na Ithyĩ tũkoomba kwoondũ woo syĩndũ ingĩ iilyĩ ta isu ila mo makalĩsaa.

وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ فِئْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ۝

44.Na takethwa ithyĩ nĩtwendie ūu, twĩthĩwa twamanyw'ĩthĩsy'e kĩw'ũ namo mayĩthwa na ūmwe wa kũmasiĩla mo ona maitangĩka.

وَأَنْ تَشَاءُ نُنْفِئَهُمْ فَلَا صَرْجَ لَهُمْ وَلَا هُمْ
يَنْقُذُونَ ۝

45.Ateo tei kuma Kwitũ na kyaũya kwa ĩvinda.

إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ ۝

46.Na yĩla mo matavw'a, 'ĩsũvĩei inyw'ĩ ene, na maũndũ ala me mbee wenyu, na ala me ĩtina wenyu, nĩkana inyw'ĩ mwĩw'ĩwe tei,' mo nĩmaalyũkaa.

وَأِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۝

47.Na vai Kyama kĩmavikĩaa mo katĩ wa Syama sya Mwĩai woo, ĩndĩ mo nĩmaalyũkaa makakĩtia.

وَمَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَافًا
عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۝

48.Na yĩla mo matavw'a, 'Umyai katĩ wa syĩndũ ila Ngai Mwene Vinya W'onth'e ūmũnengete inyw'ĩ,' asu ala metetĩkĩlaa mamatavasya asu ala metĩkĩlaa, tũkamũĩthya we ūla Ngai Mwene Vinya W'onth'e waĩle kwĩthwa amũĩthĩtye, ethwa We nĩwendie ūu? Inyw'ĩ mwĩ ĩvĩtyonĩ yĩ ūtheinĩ.

وَأِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا رَزَقَكُمُ اللَّهُ ۖ قَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْظِعُوهُمْ مَنْ لَوْ يَشَاءُ
اللَّهُ أَطَعْتَهُ ۚ إِنَّ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۝

59. 'Mūuo wāhwe nenyu ---nī ndeto ya
ngethi yumite kwa Mwālai ūla Usūŵtwe
nī tei.

سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ زَجَرٍ ⑤

60. Na Ngai akasya, 'Ivathanei na ala
al'ŋgo'lu Ōmŋnthī, ame inyw't
avī'any'a!

وَأَمَّا زَاوَا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمَجْرُمُونَ ⑥

61. 'Nye ndyazmwīyāfa inyw't aana ma
Atamu, kana mŋikamŋthaithe Sātani,
nŋndū we nī mŋnaitha wī ūtheinī
kwenyu,

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ بَيْتِي أَدْرَأَنَّ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ
إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ⑦

62. 'Na kana inyw't mŋnthaithe Nye?
Ino nīyo nzā ya w'o.

وَأَنْ أَعْبُدُ فِي هَذَا صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ⑧

63. 'Na we nīwamīthyoekisye nguthu
nene yenyu. Indī inyw't mwaleile
kŋmanyā nīkī?

وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا
تَعْقِلُونَ ⑨

64. 'Ino nīyo Ngiena ūla inyw't
mwathiwe.

هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ⑩

65. 'Mīlikei ūmŋnthī, nŋndū nīmwaleile
kwīkīla.'

إِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ⑪

66. ūmŋnthī ithyī nīŋkwīkīla ūsīllo ūlū
wa makany'wa moo, na moko moo
nīmeŋneena Naitū, na maŋū moo
nīmeŋkŋsīla maŋndū ala mo mekīte.

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ
وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ⑫

67. Na takethwa ūthyī nītwendie ūu, ūthyī
twīthwa twamaumisye metho moo, na
Indī mo methwa masembie kŋmantha
nzā. Indī mo māf matonya kwona ata?

وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ
فَأَنْ يَبْصُرُونَ ⑬

68. Na takethwa ūthyī nītwendie ūu,
twīthwa twamaalyŋlile mo na
kumalūmya mo mawīkalonī moo,
matathi na mbee kana kŋsyoka ūtina.

وَلَوْ نَشَاءُ لَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَاتَتِهِمْ فَمَا اسْتَوَوْا
مُضِيِّتًا وَلَا يُرْجَعُونَ ⑭

LUKU 5

69. Na we ūla Ithyĩ tŭmŭnengae thayŭ mŭasa, Ithyĩ nĩtŭmŭtŭngaa we akasyoka nthĩnĩ wa mwĩkalo wa wonzu. Indĩ mo nomakamanya?

وَمَنْ لَعَبْرُهُ تُنَكِّسُهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٩﴾

70. Na Ithyĩ tŭimŭmanyĩtŭye we myaĩĩ, ona kŭimwaĩĩtŭe we. Yo Kulani nĩ ūlilikany'o na Kulani ĩla ĩvathŭkanasya syĩndŭ.

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْآنٌ مُبِينٌ ﴿٦٠﴾

71. Nĩkana yo ĩtonye kŭmakaany'a onthe ala me thayŭ, na kana ūtw'io ĩlŭlŭ wa alei ūtonye kwĩanĩa.

لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَرْحِقَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٦١﴾

72. Mo nomonaa kana, katĩ wa syĩndŭ ila moko Maitŭ maseŭvĩtŭye, Ithyĩ nĩtŭmombĩe ng'ombe ila mo nĩmo masyĩyĩaĩaa?

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِنَّا عِلْدًا أَبَدَيْنًا أَنْعَمَّا فَهُمَ لَهَا مُلْكُونَ ﴿٦٢﴾

73. Na Ithyĩ nĩtŭtumĩtŭe syo imew'ae mo, nĩkana makaiĩsaa imwe ikamakua na ingĩ mo makasiĩsaa.

وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُومٌ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴿٦٣﴾

74. Namo mena motandĩthyo angĩ nthĩnĩ wasyo ona kyaŭnyw'a. Indĩ mo nomethĩawa na mŭvea?

وَلَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٤﴾

75. Namo nĩmosete ngai ingĩ ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthē, nĩkana mo matonye kŭtetheew'a.

وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يَنْصَرُونَ ﴿٦٥﴾

76. Syo iikatonya kŭmatethya mo; Indĩ vandŭ va ūu, syo mbene ikaumĩlw'a vamwe namo ta nguthu imathoketye.

لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُنْخَضَرُونَ ﴿٦٦﴾

77. Kwa ūu, ūneeni woo ndŭkakwĩw'ĩthye kyevea we. Nĩtw'o Ithyĩ nĩtwĩsĩ maŭndŭ ala mo mavithaa na ala matavanasya.

فَلَا يَحْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٦٧﴾

78. Mündū nowonaa kana ithyī
tūmūmbīte kuma nthīnī wa ūlovoto ya
manzī tū? Indī wee! We nī
mūkaananīsyā wī ūtheinī.

أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَا خَلَقْتُهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِنَّا هُوَ
خَصِيمٌ مُبِينٌ ۝

79. Na we nūtūseūvīasya ithyī
ngelekany'o na akyūlwa nī mūmbīlwe
wake mwene. Na we akūlasya, 'Nūū ūla
ūtōnya kūthayūūkyā mavīndī me mou?'

وَصَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَبِيٌّ خَلَقَهُ قَالَ مَنْ يُنْبِئُ
الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۝

80. Asya, 'We ūla wamombie ūya mbee,
o We akamathayūūkyā; Na We nīwīst
nesa vyū kīla mūthemba wa ūmbi.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَ مَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ
خَلْقٍ عَلِيمٌ ۝

81. 'We ūla ūmumīasya mwaki kuma
mūtīnī mwīū, na sisya, inyw'ī
nīmūwakanasya kuma nthīnī wa w'o.

وَالَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا
أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ۝

82. We ūla woombie matu na nthī ndena
ūtōnyi wa kūmba syīndū ingī iilyī
tasyo?' Iī, na ow'o We nī We ūla
Mūmbi-Mūnene, Umanyi-W'onthē.

أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ
عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ۝

83. Nīw'o, mwīao, Wake, yīla We
waeleela kīndū, no kūkītavya tū
ūkītavasya, 'Tw'īka! Nakyo
kīyambīlīlīya kūt'w'īka.

إِنشَاءً أَمْرًا إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۝

84. Kwa ūu, We nī Mūtheu, ūla ūsumbī
wa syīndū wī kw'okonī Kwake. Na
inyw'ī inyw'onthē mūkatūngwa Kwake.

فَسُبْحَانَ الَّذِي يَبْدَأُ مَلَكُوتَ كُلِّ شَيْءٍ وَالَّذِي
تَرْجَعُونَ ۝

سُورَةُ الضَّحَىٰ مَكِّيَّةٌ

(١٢)

AL - SAAFAAT
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syltwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ōlau, Usŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nŵvŵta na asu ala meyfŵlaa mŵthŵa
ŵthengeanŵe,

وَالضَّحَىٰ

3. Na ŵndŵ maimalŵngya amaitha na
vinya mŵno,

فَالزُّجَرُ

4. Na ŵndŵ maimŵsoma Kulani ta
ŵlilikany'o,

فَالثَّلِيثُ

5. Kwa ōla w'o Ngai wenyu nŵ ōmwe,

إِنَّ إِلَهُكُمْ لَوَاحِدٌ

6. Mwŵai wa matu na nthŵ na syonthe ila
syŵ katŵ wasyo na Mwŵai wa maumŵlo ma
suya.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ

الْمَشَارِقِ

7. Ithyŵ nŵtŵyanakavŵtye ŵtu tŵ yŵla ya
ŵtheo vyŵ na wanake wa ndata;

إِنَّا زَيْنًا لِّلْشَّمَاءِ الدُّنْيَا بَرِيَّةٌ الْكَوَكِبِ

8. Na Ithyŵ nŵtŵyŵsŵlle kwa masatani ala
mbaa-matŵ.

وَحِفْظًا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَّارِدٍ

9. Mo maikethwa matonya kwŵthukŵsya
ŵmbano ōla Mŵtaŵtku ona matata mŵno--
-- malŵngŵtw'e kuma ngalŵ syonthe.

لَا يَسْتَعِينُونَ إِلَىٰ الْمَلِ الْأَعْلَىٰ وَيُقَدِّفُونَ مِنْ

كُلِّ جَانِبٍ

10. Malŵngŵtw'e, na nŵ ŵsilŵlo wa
kŵendee kwo--

دُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ

11. Ateo we ōla ŵvulasya kŵndŵ na
ŵng'eŵ na we aatŵlawa nŵ ōmŵŵ mwai wa
mwaki.

إِلَّا مَنِ خَطِئَ الْخَطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ

فَاسْتَفْتِهِمْ أَهْمُ أَشَدُّ خَلْقًا أَمْ مَنِ خَلَقْنَا إِنَّا

12. Kwa ōu, makŵlyei mo kana kŵla mo
matonya kŵmba nŵkŵtonya kwŵkala mbee

خَلَقْنَاهُمْ مِّنْ طِينٍ لَا رَيْبَ

wa kila Ithyi tumbite. Mo Ithyi
nltomombite na yomba yikwatanu.

13. Aiee, we n0seng'aa, namo
nfmav0thasya 0nd0 Osu.

بَلْ عَجَبْتَ وَيَسْخَرُونَ ﴿١٣﴾

14. Na yila mo matavw'a mayithuklasya.

15. Na yila mo moona Kyama,
mamanthaa 0nd0 me0kiv0la ng0l.

وَإِذَا دُكِرُوا لَا يَدْرُونَ ﴿١٤﴾

وَإِذَا رَأَوْا آيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ﴿١٥﴾

16. Na mo maasya, 'Kl ti kInd0 ateo nI
0oi wlyonanfye.

وَقَالُوا إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿١٦﴾

17. Ata! Ithyi twakw'a na k0tw'ika kIt0o
na mavIndI, nlt0kathay00kw'a ngI?

18. 'Na maaIthe mait0 ala ma mbee ota
0u?

وَإِذَا شِئْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَمَاءُ رَأَيْنَا بُعُودًا ﴿١٧﴾

أَوْ أَبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿١٨﴾

19. Asya, 'Ti, na IndI, m0kanyivw'a.'

20. IndI w'o 0keethwa wItano 0mwe
m0m0, na sisya, mo makambIITIya
kwona.

قُلْ نَعْمَ وَأَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿١٩﴾

وَأَنْتَاهِيَ بَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Namo makaasya, 'Woo nI wit0! 00
nI m0thenya wa Matuvi.

22. U0 nI m0thenya wa 0tw'0o wa
m0thya 0la inyw'I mwa0leaa.

وَقَالُوا يَوَيْلًا هَذَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿٢١﴾

هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٢﴾

LUKU 2

23. Na alaika makatavw'a, 'Mombany'ei
onthe ala meekie moth0ku, vamwe na
anyanyae moo, na ila mo maithaithaa.

أَحْشَرُوا الَّذِينَ ظَلَمُوا وَأَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا

يَعْبُدُونَ ﴿٢٣﴾

24. 'Utee wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe; na matongoesyei nzIaI ya
MwakinI;

مِنْ دُونِ اللَّهِ فَأَهْدُوهُمْ إِلَى صِرَاطِ الْجَحِيمِ ﴿٢٤﴾

25. 'Na ma0ngamyeyi; n0nd0 mo
nom0vaka mak0lw'e.'

وَقِفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَقْسُودُونَ ﴿٢٥﴾

26. 'MwIla kI inyw'I 0nd0
m0te0tethany'a m0nd0 na 0la 0ngI?'

مَا لَكُمْ لَا تَنْصَرُونَ ﴿٢٦﴾

27. Aiee, mŭthenyanĩ ūsu mo
makeenengane nemo ene.

بَلْ هُمْ الْيَوْمَ مُتَسَلِّمُونَ ﴿٣٠﴾

28. Na amwe moo makamaneeny'a ala
angĩ maikŭlany'a mŭndũ na ūla ūngĩ.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٣١﴾

29. Mo makasya, 'Nĩw'o inyw'ĩ
mwookaa vala tũĩ kuma kwa ūla w'o.'

قَالُوا إِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَأْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٣٢﴾

30. Mo makamasũngĩa, 'Aiee, inyw'ĩ ene
mũyaĩ etĩkĩli.

قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٣٣﴾

31. 'Na ithyĩ tũyaĩ na ūtonyi tũlũ wenyu;
ĩndĩ inyw'ĩ mwaĩ andũ eki-ma-naĩ.

وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا
طَافِينَ ﴿٣٤﴾

32. 'Yu ndeto ya Mwĩai waitũ nĩyeaĩa
tũlũ waitũ kana nokũvika ithyĩ tũsame
ũsilĩlo vate nzika.

فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ رَبِّنَا إِنَّنَا لَكَاذِبُونَ ﴿٣٥﴾

33. 'Na ithyĩ nĩtwamũthyoekisy'e inyw'ĩ
nũndũ ithyĩ ene twaĩ athyoeku.'

فَأَعْوَيْنَكُمْ إِنَّنَا لَكَاذِبُونَ ﴿٣٦﴾

34. Ow'o, mŭthenya ūsu onthe
makeethwa na ianda nthĩn' wa ūsilĩlo.

فَإِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٧﴾

35. Vate nzika, ūu nĩw'o Ithyĩ twĩkanaa
na avĩtany'a:

إِنَّا كَذَبْنَاكَ فَفَعَلْ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٨﴾

36. Nũndũ yĩla mo matawiw'e, 'Vai Ngai
Ūngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe,'
mo nĩmaalyũkile mena ngathĩlo,

إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٩﴾

37. Na mo maisye, 'Twĩekana na ngai
siitũ nũndũ wa mũtili-wa-myai wĩna
ndũũka?

وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَأْكُلُ الْهَيْئَةَ لِشَاعِرٍ مُجْنُونٍ ﴿٤٠﴾

38. Aiee, we nũetete w'o na nũĩkĩĩthĩtye
ũ-w'o wa Atũmwa onthe.

بَلْ جَاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٤١﴾

39. Inyw'ĩ vate nzika, mŭkasama ūsilĩlo
wĩ woo.

إِنَّكُمْ لَنَدَايِقُوا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٤٢﴾

40. Na inyw'ŭ mŭkatuvw'a kwoondŭ wa
maŭndŭ ala mwŭkŭte tŭ----

وَمَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٠﴾

41. Ateo athŭkŭmi ma Ngai Mwene
Vinya W'onthe ala anyuve,

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٣٧﴾

42.Aa makeethwa na kyaūya kīsīkīe.

أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُومٌ ﴿٣٣﴾

43. Matunda, namo makanengwe ndaŋa,

فَوَاكِهَ ۖ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٤٣﴾

44.Nthĩnĩ wa Mĩũnda ya Utanu,

فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٢٢﴾

45. Mekalīte ivīlanī sya ūsumbī,
melekanīle mūndū na ūla ūngī.

عَلَى سُرِّ مُتَقَبِّلِينَ ۝۴۵

46. Makĩthyūlūlūkw'a kīkombe kya
kyaūnywa kuma mbulutinĩ ĩvulutĩtye,

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَايٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿٣٦﴾

47. Kyeu, *kĩ kwakaka*, *kĩ mūyo* kwa ala
meŭkĩnyw'a,

بِضَاءٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ﴿٧٤﴾

48. Vala vatakethwa kūmilwa, ona mo maikew'a mainoea vo.

لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْفَوْنَ ﴿٢٨﴾

49. Na vakeethwa iveti *ntheu* vamwe namo, syina metho mauu, manene na manake,

وَعِنْدَهُمْ قَصْرٌ ظَرْفِ عَيْنٍ ﴿٣٩﴾

50. Mailyĩ ta matumbĩ masũvĩĩku.

كَأَنَّهُنَّ بَيضٌ مُكْنُونٌ ۝

51.Na ĩndĩ amwe moo makamatavya ala

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۝٥١

angl, maik0lanasya mak0lyo m0nd0 na
Ola Ongl.^{12*}

52.M0neeni kuma katl woo akasya,
'Nyie nal na m0nyanyawa,

53.Ula waasya, 'ow'o we wl Omwe wa
asu ala metlkl0laa kana *Othay00kyo* nl wa
w'o?

54.'Ithyl twamina k0kw'a, na twatwika
m0thanga na mavlndl, nlw'o ithyl
nl0kat0ngwa lngl?

55.Nake akak0lya, 'Inyw'I
nom0m0sisya we?

56.Na Indl we akasisya na k0mwona we
e katl wa Mwaki.

57.Nake akasya, 'Nl0vita na Ngai
Mwene Vinya W'onthe, we wal vakuvl
k0tuma nyie nanangika.

58.'Na takethwa ti Inee ya Mwai
wakwa, Nyie vate nzika, nlthwa
neethliwe wa asu ala makwltwa *mbee*
Wake.

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ إِنِّي كَانَ لِي قَدِيرٌ ۝

يَقُولُ أَهْلَكَ لِسَنِ الْمَصْدِقِينَ ۝

إِذَا امْتَنَلَوْا مِنَّا ثَوَابًا وَعِظَاءً إِنَّا لَسَدِيدُونَ ۝

قَالَ هَلْ أَنْتُمْ مُقِلُّونَ ۝

فَأَطْلَعَ فَأَرَاهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ۝

قَالَ تَاللَّهِ إِنْ كَذَّبْتُ لَتُردِّينَ ۝

وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي لَكُنْتُ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝

¹ *'baizun' ta' baisatun' Itumbi ya nyaa kana o
nyOnyi lngl. Ylla k00neenwa na ndala nlkw0lawa,
'huwa baizatul balad' kwa ndala 'we nl ta Itumbi
ya nyaa' yI kaswii ntlhnl, n0nd0 nyaa lla n0me
nlfo lyls0v0laa, kana yo nlfo nene vy0 Os0vlinl
Osu, ti ta Itumbi ylla yltltlwe yI yoka, kana we nl
mwai kana m0nene; kana ndena Ongl meananw'a
'balad' ndalanl kana kwa k0la ala angl mekalaa,
na Ola ndeto syoo mo masyltlkl0laa kana we
n0tanlawa, kana nl m0nd0 wlsklfe nesa. Kwa Ou,
'baizun maknoon' nl kwasya ngathllo sya Itum
is0vltlwe nesa, na ikasiltlwa.

59. Uu tiw'o kana ithyĩ tũikakw'a ĩngĩ,

أَمَّا نَحْنُ بِمَبْتَلَيْنِ ۝

60. 'Ateo kĩkw'o kitũ kĩla kya mbee, na kana ithyĩ tũikasilĩwa?

إِلَّا مَوْتَنَا الْأَوَّلَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذِّبِينَ ۝

61. 'Vate nzika, ũũ nĩ ũtanu mũnene.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَوْمُ الْعَظِيمُ ۝

62. 'Kwoondũ wa ũndũ ta ũũ, ĩndĩ athũkũmi nĩ mathũkũme.'

لِيُضِلَّ هَذَا قَلِيلًا مِّنَ الْعَالَمِينَ ۝

63. Uũ nĩw'o mũseo kana nĩ mũtĩ wa Sakkum?

أَذَلِكَ خَيْرٌ نُّزُلًا أَمَّ شَجَرَةُ الزَّقْوَمِ ۝

64. Nĩw'o, Ithyĩ nĩtũtũwĩkĩthĩye we ta ũtato kwa eki-ma-naĩ.

إِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ ۝

65. Nĩ mũtĩ ũla ũmeaa uungu wa lia-ya-Mwaki;

إِنَّمَا شَجَرَةُ تَخْرُجُ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ ۝

66. Na ĩtunda yaw'o yĩlyĩ ta syongo sya nzoka.

كُلَّمَا كَانَتْ رُءُوسُ الشَّيَاطِينِ ۝

67. Namo makaya ya w'o na kusũsya mavu moo naw'o.

فَأَنَّهُمْ لَا يَكُونُونَ مِنْهَا قَائِلُونَ وَمِنهَا الْبُطُونُ ۝

68. Na ĩndĩ vate nzika, ũalũko woo ũkeethwa ĩianĩ-ya-Mwaki.

ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِّنْ حَيْمِيمٍ ۝

69. Na ĩndĩ vate nzika, ũalũko woo ũkeethwa ĩianĩ-ya-Mwaki.

ثُمَّ إِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَا إِلَى الْجَحِيمِ ۝

70. Ow'o mo meethĩe maaĩthe moo maivĩtya,

إِنَّهُمْ أَلْقَوْا آبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ۝

71. Na, nĩmeekalaatile maaĩthe nyaĩ syoo.

فَهُمْ عَلَىٰ أَثَرِهِمْ يُهْرَعُونَ ۝

72. Na andũ aingĩ mũno ma tene nĩmeekie mavĩtyo mbee woo,

وَلَقَدْ ضَلَّ قَبْلَهُمْ أَكْثَرُ الْأَوَّلِينَ ۝

73. Na Ithyĩ nĩtwamatũmĩte Akaanany'a katĩ woo.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا فِيهِمْ مُّنْذِرِينَ ۝

74.Sisyai, Indī, m0min0kīlyo wa asu ala makaaniw'e wāī mŭthŭku ata,
75.Ateo athŭkŭmi ma Ngai Mwene Vinya W'onthe, ala anyuwe.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَدْرِبِينَ ٢٥

يَا اِلٰهِيَادِ اللّٰهِ الْمُحْلَصِينَ ٢٦

LUKU 3

76.Na ow'o Noa nīwatwīkaīlile Ithyī, na nī ūsŭngŭ mŭseo mŭno wīana ata ūla twamīnengie mboya yake!

وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحَ فَلَنِعْمَ الْمُجِيبُوْنَ ٢٧

77.Na Ithyī nītwamŭtangīle we na andŭ ma nyŭmba yake kuma thīnanī mŭnene;

وَجَنَيْنَاهُ وَاهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيْمِ ٢٨

78.Na Ithyī nītwamŭtwīkīthisye ūsyao wake now'o wa kŭvīta tŭ.

وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِيْنَ ٢٩

79.Na Ithyī nītwamŭtīle we syītwāīseo katī wa nzyawa ila syaatīle ītina---

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْاٰخِرِيْنَ ٣٠

80.Mŭuo wīthwe īlŭlŭ wa Noa katī wa mbaa andŭ.

سَلَامٌ عَلٰى نُوْحٍ فِي الْعَالَمِيْنَ ٣١

81.Uu nīw'o Ithyī tŭmatuvaa asu ala mekaa ūseo.

اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِيْنَ ٣٢

82.Kwa ūla w'o, we aī ūmwe wa athŭkŭmi Maitŭ ala meetīkīlīte.

اِنَّهٗ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِيْنَ ٣٣

83.Na Indī Ithyī nītwamanyw'īthisye kīw'ŭ ala angī.

فَمَ اَعْرِفْنَا الْاٰخِرِيْنَ ٣٤

84.Na nīw'o, katī wa nguthu yake vai Avalamu;

وَرٰنَ مِنْ شَيْعَتِهِ كَاِثْرَٰ هَيْمَ ٣٥

85.Yīla we wookie kwa Mwīai wake ena ngoo yīnyivītye.

اِذْ جَاءَ رَبُّهٗ بِقَلْبٍ سَلِيْمٍ ٣٦

86.Yīla wamŭtavisye īthe wake na andŭ make, 'Kīī inyw'ī mŭthaithaa nī kyaŭ?

اِذْ قَالَ لِاٰيِيْهِ وَقَوْمِهٖ مَاذَا تَعْبُدُوْنَ ٣٧

87.Inyw'ī mŭmanthaa movŭngŭ ta ngai vandŭ va Ngai Mwene Vinya W'onthe?

اِنْفِكَا اِلٰهَةً دُوْنَ اللّٰهِ تُرِيدُوْنَ ٣٨

88.'Kieleelo kyenyu nī kyaŭ īlŭlŭ wa Mwīai wa nthī syonthe?

فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ٣٩

89. Na Indī we ekya metho vala ve ndata,

فَنظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ۝

90. Na asya, 'Ow'o Nyie *ndikw'w'a nesa.*

فَقَالَ إِنِّي سَقِيمٌ ۝

91. Kwa Ūu mo nīmaumie vala Ūī mamwonetye mīlōngo yoo.

فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ۝

92. Na Indī we nīwaendie vala ve ngai syoo na kīmbithī na asya, 'Inyw'ī nomūīsa?

فَرَاغَ إِلَى إِلَهِهِمْ فَقَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ۝

93. Inyw'ī mwīna kī Ūndū mūteŪneena?

مَا كُنْتُمْ لَا تَطْفُونَ ۝

94. Na Indī kavindanī kau we ambīlīlīya kwikūna *ngai* na kw'oko kwa aŪme.

فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ ۝

95. Na kavindanī kau, *andū* mooka mamwelekele mekalaatīte.

فَأَقْبَلُوا إِلَيْهِ يَزْفُونَ ۝

96. Nake amakūlya, 'Inyw'ī mūthaihaa ila *inyw'ī ene* mwasūvītye,

قَالَ اتَّبِعُونِ مَا تَنجِتُونَ ۝

97. 'Oyīla Ngai Mwene Vinya W'onthe amūmbīte *inyw'ī* na wīa wenyu wa moko?

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ۝

98. Namo masya, 'Inyw'ī mwakīei kīsumba na mūimwīkya mwakinī.'

قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْفُوهُ فِي الْجَحِيمِ ۝

99. Ūu nīw'o mo masūanīe kūmwīka naī, Indī lthyī nītwamasonokisye mūno.

فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ ۝

100. Na Avalamu asya, 'Nyie nīendete kwa Mwīai wakwa, Ūla wīndongoesya Nyie.

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَيَهْدِينِ ۝

101. Na Avalamu avoya, 'Mwīai wakwa, nenge nyie *mwana* mūlōngalu.'

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ۝

102. Kwa ūu, Ithyī nītwamŭnengie ūvoo mŭseo wa kŭsyaa mwana.

فَبَشِّرْهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ ۝

103. Na yīla we weanie nesa eethwa atonya kŭthukŭma nake, amwīa, ame mwana wakwa, nyie nīnonete ndotonī ngīkŭaa we. Kwa ūu, sŭanīa ūndŭ ūkwona ūvoo ūsu! Nake asŭngīa, 'Ame asa wakwa, īka ūndŭ we wīyīaīwe; na Nyie nīngwīthwa nī katī wa asu ala mena ūmīlsyo Ngai enda.'

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَتِيمَى إِنِّى أَرَى فِي السَّمَاءِ آتِىً أَوْ أَبْحَكَ فَانظُرْ مَاذَا تَأْتِيهِ قَالَ يَآبَتِ أَفْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَيَجْعَلُنِى إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّادِقِينَ ۝

104. Na yīla mo elī meenyivisye kwa Wendo wa Ngai na we amŭkomya nthī na īvu ūthyū wī nthī,

فَلَمَّا أَسْلَمَا وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ۝

105. Ithyī nītwamwītie we: 'We Avalamu,

وَنَادَيْنَاهُ أَنْ يَا بُرْهِيمُ ۝

106. 'Ow'o we nīwīanīlsye ndoto yaku. Ow'o, ūu nīw'o Ithyī tŭmaīvaa ala mekaa moseo.

قَدْ صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا إِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُحْسِنِينَ ۝

107. Yu vate nzika, yaī ītatwa yīyonanītye.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلَاءُ الْبُيِّنُ ۝

108. Na Ithyī nītwamwovoisye we na nthembo nene.

وَقَدَيْنَهُ يَذْبَحْ عَظِيمٍ ۝

109. Na īndī Ithyī nītwamŭtiīfe syīwa īseo katī wa nzyawa ila syaatīfe ītina.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ۝

110. 'Mŭuo wīthwe īlŭlŭ wa Avalamu!'

سَلَّمَ عَلَىٰ إِبْرٰهِيْمَ ۝

111. Ūu nīw'o Ithyī tŭmatuvaa asu ala mekaa moseo.

كَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُحْسِنِينَ ۝

112. Vate nzika, we aī ūmwe wa athŭkŭmī Maitŭ wītkīlīte.

إِنَّمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ۝

113. Na Ithyī nītwamŭnengie we ūvoo mŭseo wa Isaaka, Mwathani, na umwe wa ala alŭngalu.

وَبَشِّرْهُ بِإِخْتِاقٍ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ۝

114. Na Ithyĩ nĩtwanenganie maũathimo ũlũ wake na Isaaka. Na kuma katĩ wa nzyawa syoo elĩ ve eki-ma-nesa aingĩ na ve ũmwe ũla wĩyonanĩtye mũng'endu wĩyĩkaa naĩ we mwene.^{3*}

وَبَرَكْنَا عَلَيْهِ وَعَلَىٰ إِسْحَاقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا
يَعْقُوبَ مَحْسُوسٍ وَطَارِئًا لَّنَفْسِهِ يُؤْتِيَنَّ ۝

LUKU 4

115. Na ow'o, Ithyĩ nĩtwamanengie Mose na Alũni maũathimo Maitũ.

وَلَقَدْ مَنَّآ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهُوَ زَوَّادٌ ۝

116. Na Ithyĩ nĩtwamatangĩĩe mo elĩ na andũ moo kuma thĩnanĩ mũnene.

وَنَجَّيْنَاهُمَا وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ۝

117. Na Ithyĩ nĩtwamatetheeisye mo, namo nĩmo maĩ asindi.

وَنَصَّرْنَاهُمْ فَمَا كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ۝

118. Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo ĩvuku yĩvuanĩtwe kwa ũtheu nesa.

وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَمِينَ ۝

119. Na Ithyĩ nĩtwamatongoesye mo nzĩanĩ ĩla ya w'o.

وَهَدَيْنَاهُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝

120. Na Ithyĩ nĩtwatiie syĩwa ĩseo kwoondũ woo katĩ wa nzyawa ĩla syaatĩĩe.

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ ۝

³ *Ndeto ĩno 'zalim' ng'endu kana 'zulm' ng'endu' ndĩwetawa ta kũmo mana nthĩnĩ wa Kulani Ntheu. Yĩla ĩandĩkĩtwe na kĩeleelo kĩĩ yĩũngamaa kwa mĩthemba yonthe ya wathũki kuma nzĩanĩ ĩla ya w'o. Onakau ve ĩeleelo imwe ĩla syonanasya ũtungi wa mũvea. Nthĩnĩ wa 35:33 Al-Faatir, nĩ ũtheinĩ kana Ngai nĩwĩkĩĩte katĩ wa athũkũmi Make anyuve, andũ ta asu nĩ 'zalmun li nafsīhi' ala mekalaa me ang'endu mo ene makyũkita nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nthĩnĩ wa ngũthu ota isu ve asu ala me nthĩnĩ wa ngũthu ya ũlũ asu mawetetwe ta 'muqtasid na saviq bil khairat' 35:33. Ota ũu, mũndũ kwĩyĩfete mwene kwĩka meko maseo no kwenda kĩthimo kya ũũmũ na ũng'endu wa mũndũ mwene nthĩnĩ wa ĩtambya ya mbee ya kaũ wa kĩĩveva. Asu ala mekaa ũu kwoondũ wa Ngai nĩ ataĩtku ĩndĩ mawetawa ta 'zalmun līnfsīhi' nObng'ndu kwoondũ wake mwene.

121.'MŪuo wīthwe ūlū wa Mose na Aluni.'

سَلِّمْ عَلَىٰ مُوسَىٰ وَهُرُونَ ①

122.Ow'o, ūu nīw'o Ithyī tūmaīvaa ala mekaa moseo.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ②

123.Vate nzika, mo me elī maī katī wa athūkūmi Makwa meetīkīlīte.

إِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ③

124.Na kwa ūla w'o, Elia aī ūmwe wa Atūmwa ota ūu,

وَإِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ④

125.Yīla we wamakūlilye andū make, 'Inyw'I nomūūmūkīa Ngai?

إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تَتَّقُونَ ⑤

126.'Inyw'I mwīmwīkaīla Mbaalī, na kūmūtīa ūla Mūmbi Mūseo vyū katī wa ombi,

تَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ ⑥

127.'Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwīai wenyu na Mwīai wa maaīthe wenyu ma tene?

اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ⑦

128.Indī mo nīmamūt w'īkīthisye we ta mūkengani, na vate nzika, mo makaetwe mbee wa Ngai kumya ūtalo;

فَكَذَّبُوهُ فَإِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَ ⑧

129.Ateo athūkūmi anyuve ma Ngai Mwene Vinya W'onthe.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ⑨

130.Na Ithyī nītwamūtīe syīwa īseo katī wa nzyawa ila syaatiīe----

وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ⑩

131.'MŪuo wīthwe ūlū wa Elia na andū make!

سَلِّمْ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ⑪

132.O'wo, ūu nīw'o Ithyī tūmatuvaa ala mekaa nesa.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ⑫

133.Vate nzika, we aī ūmwe wa athūkūmi Maitū ala meetīkīlaa.

إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ⑬

134. Na kwa ūla w'o Loto aĩ ūmwe wa
Atūmwa ota ūu,

وَأَنَّ لُوطًا لَيْسَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٣٤﴾

135. Yĩla Ithyĩ twamumisye we na andũ
make onthe ma mũsyĩ wake,

إِذْ حُجِّجَتْهُ وَأَهْلُهُ أَجْمَعِينَ ﴿١٣٥﴾

136. Ateo kĩveti kĩkũũ *kĩla kyaĩ* katĩ wa
ala mekalile *ĩina*

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَدِيرِينَ ﴿١٣٦﴾

137. Na ĩndĩ Ithyĩ twamumisye we na
andũ make onthe ma mũsyĩ wake,

ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ ﴿١٣٧﴾

138. Na vate nzika, inyw'ĩ nĩmũvĩtĩlaa
vakuvĩ namo kĩoko,

وَأَنَّا كُنَّا لَمَتَّوِّدُونَ عَلَيْهِمْ مُّصِيبِينَ ﴿١٣٨﴾

139. Na ūtukũ. Nĩkĩ ĩndĩ, inyw'ĩ
mũtamanyaa?

عَلَّ وَبِالْأَيْدِي أَمْ لَا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٩﴾

LUKU 5

140. Na kwa ūla w'o, Yona ota ūu, aĩ
ūmwe wa Atūmwa,

وَأَنَّ يُوسُفَ لَيْسَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٤٠﴾

141. Yĩla we wasembie ngalawanĩ ĩla
yakuĩte mĩio;

إِذْ أَتَى إِلَى الْفُلِّكَ الشُّعُونَ ﴿١٤١﴾

142. Na we nĩwalimanile na ene ala wai
namo ngalawanĩ na we aĩ wa ala mena
wasyo.

فَسَاهَمَ فَكَانَ مِنَ الْمُدْحَضِينَ ﴿١٤٢﴾

143. Na ĩkũyũ nĩyamũmelilye we o
akĩtũla mũtĩ *we mwene*.

فَالْتَقَتَهُ الْوُتُ وَهُوَ مُلِيمٌ ﴿١٤٣﴾

144. Na takethwa we ndaĩ wa asu ala
mamũtaĩlaa Ngai,

فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسْتَجِيبِينَ ﴿١٤٤﴾

145. We vate nzika, ethĩwa ekalile ĩvunĩ
yayo kũvika Mũthenya wa Uthayũũkyo.

لَئِيْلَ فِي بَطْنِهِ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤٥﴾

146. Na ĩndĩ Ithyĩ nĩtwamwĩkisye we
ũtee vandũ vomũ, na we aĩ mũwau;

فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ سَقِيمٌ ﴿١٤٦﴾

147.Na Ithyĩ nĩtwameisye OÜngÜ Tölo wake.

وَأَبْنَيْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْطِينٍ ﴿١٤٧﴾

148.Na Ithyĩ nĩtwamÜtÜmie we ta MÜtÜmwa kwa andu ngili İana na mbee,

وَأَرْسَلْنَاهُ إِلَى مِائَةِ آلَافٍ أَوْ يَزِيدُونَ ﴿١٤٨﴾

149.Namo nĩmeetikĩlile; kwa Üu, Ithyĩ nĩtwamanengie kyaÜya kwa İvinda.

فَأَمْنُوا فَفَتَحْنَاهُمْ إِلَى حَبِينٍ ﴿١٤٩﴾

150.Yu makÜlye mo kana Mwİai waku ena eftu oyİla mo mena ivİsİ.

فَاسْتَفْتَيْهِمَ الرِّبَاكَ الْبَنَاتِ وَلَهُمُ الْبَنُونَ ﴿١٥٠﴾

151.Mo maİ ngÜsİ yİla Ithyĩ twamombie alaİka me aka?

أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴿١٥١﴾

152.IsÜvİei, ow'o nİ nthİnİ wa ÜvÜngÜ woo yİla mo maasya,

إِلَّا أَنَّهُمْ مِنْ رِفْكِهِمْ يَقُولُونَ ﴿١٥٢﴾

153.'Ngai Mwene Vinya W'onthe nÜsyaİte syana;' namo vate nzika, nİ akengani.

وَلَدَ اللَّهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥٣﴾

154.We anyuvİte syana sya eftu kÜvİta sya ivİsİ?

أَضَظَّعَ الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٥٤﴾

155Inyw'İ mwİna kİ? MÜtusaa ata inyw'İ?

مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٥﴾

156.İndİ inyw'İ nomÜkasÜanİa?

أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٦﴾

157.Kana, inyw'İ mwİna mwİao mütheu?

أَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌ ﴿١٥٧﴾

158.Umİlyai İndİ İvuku yenyu ethwa mwİ ma w'o.

فَأَنذَرْتُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٥٨﴾

159.Na mo mawetaa ndÜÜ sya mükaufİ katİ Wake We na Mayini, oyİla Mayini nİmesİ nesa vyÜ kana mo onamo makeetwa mbee Wake.

وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ نَسَبًا وَقَدْ عَلِمَتِ
الْجَنَّةُ أَنَّهُمْ لِحُضْرَتِهِ ﴿١٥٩﴾

160. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Mũtheu na E-vaasa na ila mo
mamwĩananasya We nasyo.

سُبْحَنَ اللَّهُ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٣٠﴾

161. Indĩ athũkũmi anyuve ma Ngai
Mwene Vinya W'onthe *mayĩkaa ūu*.

إِلَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٣١﴾

162. Nĩw'o, inyw'ĩ na ila mũthaitaa-----

فَأَنكُم مَّا تَعْبُدُونَ ﴿٣٢﴾

163. Vatiĩ ūmwe wenyu ūtonya
kũmũthyoekya *ona ūmwe* akamũlea We.

مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفِتْنِينَ ﴿٣٣﴾

164. Ateo ūla we ūkavya Iianĩ-ya-
Mwaki.

إِلَّا مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴿٣٤﴾

165. *Na alaĩka measya*, 'Na vai ūmwe
waitũ ūte vandũ wiĩtwe.

وَمَا مِنَّا إِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَّعْلُومٌ ﴿٣٥﴾

166. 'Na nĩw'o, Ithyĩ twĩ asu ala
maũngamaa mĩthĩanĩ kwĩanana na ivĩla.

وَرَأَى النَّحْنَ الضَّافُونَ ﴿٣٦﴾

167. 'Na Ithyĩ ow'o, twĩ na Ivuku *ta yĩla*
ya andũ ma tene,

وَرَأَى النَّحْنَ السَّيِّحُونَ ﴿٣٧﴾

168. Namo vate nzika, maasya,

وَرَأَى النَّحْنَ لِقَائِهِمْ ﴿٣٨﴾

169. 'Kethwa ithyĩ twaĩ na Ivuku *ta yĩla*
ya andũ ma tene,

لَوْ أَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِّنَ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾

170. Ithyĩ vate nzika, twĩthwa twĩ
athũkũmi anyuve ma Ngai Mwene
Vinya W'onthe.'

لَكِنَّا عِبَادَ اللَّهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾

171. Indĩ *yĩla yo yamavikĩla mo* nimaleaa
kũyĩtĩkĩla, Indĩ o mĩtukĩ makamanya.

فَلَقُوا بِهِ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

172. Na vate nzika, ndeto Yaitũ
nĩyumaalĩte Ikĩmanenge ndaĩ athũkũmi
Maitũ, Atũmwa.

وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِإِِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿٤٢﴾

173. Asu vate nzika, nĩmo
makatetheew'a'

إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿٤٣﴾

174. Na kana no nguthu Yaitū ya ita
Ikasinda vate nzika.

وَأَنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَلَبُونَ ﴿١٧٤﴾

175. Kwa ūu we uma vala maī kwa
Ivinda.

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى جِيئَ ﴿١٧٥﴾

176. Na we masyaīīsyē, nūndū o mītūki
mo makoona.

وَأَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٦﴾

177. Nī ūsililo Witū Indī, mo mekwenda
kūūkalaata?

أَفَبَعْدَ إِينَا يَسْتَعْجِلُونَ ﴿١٧٧﴾

178. Indī yīla w'o wītheea vu nza kwoo,
kīkeethwa kī kīoko kīthūku kwa asu ala
makaaniw'e.

فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٨﴾

179. Kwa ūu, we uma vala maī kwa
Ivinda.

وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتَّى جِيئَ ﴿١٧٩﴾

180. Na we masyaīīsyē, nūndū o mītūki
mo makoona.

وَأَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٨٠﴾

181. Mwīai waku nī Mōtheu, Mwīai-Wa-
Ndaīa na ūtonyi, ūlū mūno mbee wa
kīla mo mawetaa.

سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨١﴾

182. Na mūuo wīthwe ūlū wa Atūmwa!

وَسَلَّمَ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨٢﴾

183. Na ndaīa syonthe nī sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwīai wa nthī
syonthe.

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٣﴾

سُورَةُ ص مَكِّيَّةٌ

SAAD

(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene
VinyaW'onthe, Ula Usũtwa nĩ ũlau,
Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Saad. Ngai-Wa-W'o. Nĩĩvĩta na
Kulani, ĩla yusũite motao, yo nĩ ndeto
Yaitũ mbuany'e.

مَلِ وَالْقُرْآنِ ذِي الذِّكْرِ ②

3. Indĩ asu ala matetĩkĩlaa malikĩe nthĩnĩ
wa ũng'endu wa ũvũngũ na ũmaitha.

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي عَذَابٍ وَشَقَاقٍ ③

4. Nĩ nzyawa syĩana ata ĩla syaĩ mbee
woo ĩthyĩ tũsyangĩte! Mo nĩmaĩie
makĩtya ũtethyo, ĩndĩ yo yĩtyaĩ ĩvinda ya
kũsemba na kũkĩa.

كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَ ذُؤْلَاتٍ

جَيْنَ مَنَاصٍ ④

5. Namo nĩmaseng'aa nĩ kana
Mũkaanany'a nũmavikĩe mo kuma katĩ
woo ene; na alei maasya, 'ũũ nĩ mũoi,
mũkengani mũnene.

وَعَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكُفَرَاءُ

هَذَا سِحْرٌ كَذَّابٌ ⑤

6. We aseũvĩtye ngai nthĩnĩ wa ĩai
ũmwe? Kĩĩ nĩw'o, nĩ kĩndũ kĩeni mũno
vyũ kĩla ĩthyĩ twaafw'a.

أَجْعَلِ الْإِلَهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنْ هَذَا إِلَّا شَيْءٌ

عُجَابٌ ⑥

7. Na vau, atongoi moo nĩmakaananiie
maimataa ma, 'Endai mũkaikwate
mũũmĩtye ngai syenyu. Kĩĩ nĩ kĩndũ
kĩkwendeka mũno.

وَأَنطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَصَى

الْهَيْتَمِ كَذَّابٌ إِنَّ هَذَا إِلَّا شَيْءٌ يَرَادُ ⑦

8. 'Ithyĩ tũyaaifw'a kĩndũ ta kĩĩ nthĩnĩ
wa ndĩni ĩngĩ ona ĩndĩ. Kĩĩ ti kĩndũ
ateo no ũvũngũ.

مَا سَعَيْنَا بِهَذَا فِي الْإِلَهَةِ الْأَخْرَجَتْهُ إِنْ هَذَا إِلَّا

اِخْتِلَافٌ ⑧

9. Kyaũ, we nĩ we katĩ waitũ ĩthyonthe
ũla ũtheew'e ũtao? Aiee, mo mena
nzika ĩũũ wa ũtao Wakwa. Aiee, ĩndĩ
mo maiambĩte kũsama ũsĩĩlo Wakwa.

أَنزَلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ

مِنْ ذِكْرِنَا بَلْ لَنَا يَدٌ وَقَوْلَا عَذَابٌ ⑨

10. Mo mena inandũ sya tei wa Mwĩai waku, Mwene-Vinya, ũla Mũnengani-Mũnene?

أَمْرَعَنْدَهُمْ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِ ۝

11. Kana ũsumbĩ wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo nĩ woo? Kwa ũu, maeke mo mambate na nzĩa ila syoo mekwona.

أَمْ لَهُمْ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۚ فَلْيَنْتَقُوا فِي الْأَسْبَابِ ۝

12. Mo nĩ nguthu kuma katĩ wa anyanyae moo ala makalũgw'a vaa.

جُنْدٌ مَا هُنَا لَكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْأَحْزَابِ ۝

13. Na mũno ota mbee woo andũ ma Noa na mbaĩ ya Aati na Valao, mwĩai wa ekali ma maecamanĩ, nĩmaleete.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْأَوْتَارِ ۝

14. Kwa ũu mbaĩ ya Athamũti, na andũ ma Loto, Na atũi ma Kĩthekekanĩ-----ii syaĩ nguthu ila syaminiwe Imwe syonthe vyũ

وَشُعُوبٌ وَقَوْمٌ لُوطٍ وَأَصْحَابُ لَيْكَةِ أُولَئِكَ الْأَحْزَابِ ۝

15. Onthe vate kũtiala Omwe nĩmamaleile Atũmwa, ũu ũsilĩlo Wakwa nĩweethĩwe okũvika wĩanĩe.

۞ إِنَّ كُلَّ إِلَّا كَذَّبَ الرَّسْلَ فَحَقَّ عِقَابُ ۝

LUKU 2

16. Mo mayetelee ateo mbu Imwe yũtwe ĩla nthĩnĩ wayo vate ĩvinda ĩnengane.

وَمَا يَنْظُرُ هَؤُلَاءِ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ قَوَاتٍ ۝

17. Mo maasya 'Mwĩai waitũ tũkalaatĩle ithyĩ kĩlungu kitũ kya ũsilĩlo mbee wa Mũthenya wa kũtala.'

وَقَالُوا رَبَّنَا عَجَلْ لَنَا وَقِنَا قَبْلَ يَوْمِ الْحِسَابِ ۝

18. Ithwai na ũmĩsyoy na maũndũ ala mo maneena, na lilikanai mũthũkũmi Waitũ Ndaviti, mũndũ wa maũronyi maingĩ; vate nzika, we nĩwamwelekelaa Ngai mavinda onthe.

إِصْرٍ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَادْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ إِذْ أَعْيَدْنَا إِلَيْهِ آتَابَ ۝

19. Ithyĩ nĩwatumie iĩma ^{1*} imwĩw'a we.
Syo nĩsyatanĩe ndafa sya Ngai vamwe
nake we kũituka na syua yĩyuma.

20. Na Ithyĩ nĩtwainyivisye nyũnyi
kwoondũ wake syũmbanĩtw'e vamwe:
syonthe nĩsyamũsyokeie we.*

21. Na Ithyĩ nĩtweekĩe ũsumbĩ wake
vinya, na twamũnenge we ũĩ na umya
wa ũtw'io.

22. Na ũvoo wa akaananĩ nũkũvikĩite
we yĩla mo mambatie ũũũ wa ngũka
ya nyũmba yake?.

23. Yĩla mo malikile vala ve Ndaviti, na
we nĩwamakĩaa mo. Namo mamwĩla,
'Ndũkakĩe. Ithyĩ twĩ akaananĩ elĩ,
ũmwe waitũ nũmũvĩĩsye ũla ũngĩ; kwa
ũu, sila katĩ waitũ na ũlũngalu, na
ndũkathũke kuma nzĩanĩ ĩla ya w'o na
tũtongoesye nzĩanĩ ĩla ya w'o.

24. 'Uũ nĩ mwanaa mwaitũ; we ena
malundu maka mĩlongo kenda na kenda,
na nyie nĩna ĩlondũ yĩmwe ĩka. Indĩ we
easya, 'nenge yu yaku.' Nake
nũnũngĩlya vinya na ũneeni wake.'

25. Na Ndaviti asya, 'Vate nzika, we
nũkũvĩĩsye we kũkwĩtya ĩlondũ yaku yĩ
yĩmwe ongeleele ala make. Na nĩw'o
anyanya aingĩ nĩmeyĩananasya mũndũ

¹*Ndeto ĩno 'jibal' iĩma nĩtonya kũneenwa mũndũ
wa mbai yekalaa iĩmanĩ ĩla yasindĩtwe nĩ Ndaviti
kaũnĩ, na ota ũu nĩtonya kũweta 'ũthw'ii wa
syĩndũ ĩla syĩnzawa nthĩ mines ĩla syaumbũkĩe
ĩvĩndanĩyake.

*Ndeto 'attair' nyũnyi nĩ andũ mena ĩnengo sya
mwanya ala maũũkaa ũũũ mũno na nĩhwau ũũũ
wa maendeeo moo.

إِنَّا نَخْرُجُ الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحُنَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِشْرَاقِ ۝

وَالطَّيْرِ مَحْشُورَةً كُلٌّ لَهُ أَوَّابٌ ۝

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَأَتَيْنَاهُ الْكِتَابَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ ۝

وَهَلْ أَمَّاكَ نَبُؤُا الْخَصَمِ إِذْ تَسُوْرُوا الْبُرُجَ ۝

إِذْ دَخَلُوا عَلَى دَاوُدَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصَصْنَا لَكَ فِي بَعْضِنَا عَلَى بَعْضٍ فَأَخْرَجْنَا بِالْحَقِّ وَلَا تَشْطِطْ وَاهِدِنَا إِلَى سَوَاءِ الْقَرَارِ ۝

إِنَّ هَذَا رَجُلٌ لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَجْعَةً وَهَذَا رَجُلٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ أَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ ۝

قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعَجِكَ إِلَى تَنَاجِيٍّ وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْخُلَطَاءِ لَيَبْنِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ

na ūla ūngĩ, ateo ala mamwĩtkĩlaa Ngai na kwĩka mawĩa maseo; Indĩ asu nĩ avũthũ.' Na Ndavitĩ nĩwoonie kana Ithĩ nĩtwamũtatĩte we, kwa ūu, we nĩweetisye ūekeo wa Mwĩai wake, na avalũka nthĩ akĩthaita na nĩwamwelekele We.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَئِلْهُمْ
وَقَدْ دَاوُدَ إِنَّا فَتْنَتْهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَزَّ رَاكِعًا
دُانَابُ ١٥

26. Kwa ūu, Ithĩ nĩtwamũekeie we ūu, na ow'o we aĩ na mwĩkalo wa kũthengeanĩa Naitũ na vandũ vaseo mũno vyũ.

فَغَفَرْنَا لَهُ ذَلِكَ وَإِن لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَى وَحُسْنُ
مَآبٍ ١٦

27. 'We Ndavitĩ, Ithĩ nĩtũũw'ĩkĩthĩtye we kwĩthwa mũtongoi tũlũ wa nthĩ; kwa ūu, we matw'ĩte andũ na ūlũngalu, na ndũkaatĩte wendi mũthũku, ndũkese kũkwathũkya we ūtee wa nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthē.' Vate nzika, asu ala maendaa ūtee kuma nzĩanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthē makeethwa na ūsililo mwai, nũndũ mo nĩmoolilwe nĩ Mũthenya wa ūtalo.

يَدَاوُدَ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ يَوْمَ الْحِسَابِ ١٧

LUKU 3

28. Na Ithĩ tũisyũmbĩte ĩtu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo mana. Usu nĩ woni wa asu ala matetĩkĩlaa. Woo, Indĩ, kwa alei nũndũ wa ūla Mwaki.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا
ذَلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
مِنَ النَّارِ ١٨

29. Ithĩ Indĩ, tũkameka ala metĩkĩlaa na kwĩka mawĩa maseo ūndũ ūmwe na ala mekaa mothyoeuku tũlũ wa nthĩ? Ithĩ tũkameka ala alũngalu ta ala aathe?

أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْفَسِيدِينَ
فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ١٩

30. Yĩ nĩ Ivuku yĩla Ithĩ tũũvuanĩsye we, yusũtwe nĩ maũathimo, nĩkana mo matonye kũmĩsũanĩa Mĩsoa yayo, na kana asu ala manengetwe ūmanyi matonye kũsũvĩa.

كِتَابُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَ
يَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ ٢٠

31.Na Ithyĩ nĩtwamũnengie Ndaviti Solomoni ūla waĩ mũthũkũmi mũseo vyũ. We nĩwatwelekela Ithyĩ mavinda onthe.

وَوَهَبْنَا لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ﴿٣١﴾

32.Ivinda yĩla mbalasi syaetiwe mbee wake ĩya wĩloo ila syaĩthĩtw'e na mũĩthĩlye mũseo mũno, na mbũthũ kwa kũsemba,

إِذْ عَرَضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصُّفُفُ الْيَاقُوتِ ﴿٣٢﴾

33.We aisye, 'wendo wa mbalasi nĩ mũnene mũno kwakwa nũndũ syo nindilikanasya nyie Mwĩai wakwa. Kwa ūu, we nĩwekalile kũvika syathelekelya ĩtina wa tũtũ.

فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ ﴿٣٣﴾

34.We aisye, 'Itũngei vaa nĩ nyie,' ĩndĩ we nĩwambĩĩĩlye kwivũũangya maũũ masyo na ngingo syasyo.

رُدُّوَهَا عَلَيَّ فَنَطِقَ مَمْنًا بِلُتُوفٍ وَالْإِنْفَاقِ ﴿٣٤﴾

35.Na Ithyĩ nĩtwamũtatie Solomoni na twaiĩĩla ĩũũ wa kĩvĩla kyake kya ūsumbĩ mwĩĩ tũ. Na ĩndĩ we nĩwamwelekele Ngai, *akĩmantha tei Wake*.

وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمَانَ وَالْقَيْنَا عَلَى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ أَنَابَ ﴿٣٥﴾

36.Akyasya, Mwĩai wakwa, nenge nyie ūekeo na ĩĩĩla ūsumbĩ ĩũũ wakwa ūla ūtakamwaĩla ūmwe ona wĩva ĩtina wakwa. Vate nzika, We wĩ Mũlau mũno vyũ.'

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغُ لِإِحْدٍ مِّنْ عِبْدِي إِذْكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٦﴾

37.Kwa ūu, Ithyĩ nĩtwatumie ew'ĩka nĩ kĩseve, kĩkĩũutana kĩ kĩũũ kwa mwĩao wake okw'onthe kũla we wendaa kũthi,

فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ تَجْرِي بِأَمْرِهِ رُحَاءً حَيْثُ أَصَابَ ﴿٣٧﴾

38.Na mamũndũ manene, *mĩthemba yonthe* ya aaki na athambĩ,

وَالشَّيْطَانِ كُلِّ بَنَاءٍ وَغَوَاصٍ ﴿٣٨﴾

39.Na angĩ movetwe na mbĩngũ.

وَأُخْرَيْنَ مَقَرَّيْنِ فِي الْأَصْفَادِ ﴿٣٩﴾

40.'Uo nĩ mũthĩnzĩo Witũ----kwa ōu nengane mana, kana wĩkale naw'o – vate kũtala.'

هَذَا عَطَاؤُنَا فَأَمْنٌ أَوْ أَمِيكَ بِغَيْرِ حِسَابٍ ③

41.Na ow'o we aĩ mwĩkalonĩ wa kũthengeanĩa Naitũ na vandũ vaseo mũno.

وَإِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحَسَنَ مَّآبٍ ④

LUKU 4

42.Na lilikanai mũthũkũmi Waitũ Yovu, yĩla we wamwĩkaĩlile Mwĩai wake, *akyasya*, 'Satani nũnthĩnĩtye nyie na wĩla mũmũ na woo mwingĩ.'

وَاذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسْرِيءُ الشَّيْطَانُ يَنْصُبُ وَعْدًا ⑤

43.'Ithing'ĩsye kwambata kĩĩma kyaku. Vaa ve kĩw'ũ kĩthithu kya kũthamba na kya kũnyw'a.'

أَرْكُضْ بِرِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ⑥

44.Na Ithĩĩ nĩtwamũnengie we andũ ma nyũmba yake na angĩ mailĩĩ ta mo vamwe namo *kwa nzĩa ya tei* kuma Kwitũ, na ta ōlilikany'o kwa andũ ala mena ōmanyi.

وَوَهَبْنَا لَهُ أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذَكَرْهُمْ لَأُولِي الْأَلْبَابِ ⑦

45.Na Ithĩĩ nĩtwamwĩie we, 'Osa tũũvonge tũũmũ kw'okonĩ kwaku ōvĩ mũĩma na ōkĩkũna we *mwene* natw'o, na ndũkanange wĩvĩto waku.' Ow'o, Ithĩĩ nĩtwamwonie we e mũmũĩsya. We aĩ mũthũkũmi mũseo vyũ. Vate nzika, we nĩtwamwelekela *Ngai* mavinda onthe.

وَحَدَّ يَدَيْكَ فَزَعَفْنَا فَأُصْرَبَ بِهِ وَلَا تَحْنُثْ إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ ⑧

46.Na lilikanai athũkũmi Maitũ Avalamu na Isaka, na Yakovo, andũ ma ōtonyi na woni.

وَاذْكُرْ عَبْدَنَا إِبْرَاهِيمَ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولِي الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ⑨

47.Ithĩĩ nĩtwamanyuvie mo na mũno mũno mamalilikany'e andũ tũũ wa ōtũo wa Itunĩ.

إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذَكَرْنَاهُ الْدَّارِ ⑩

48. Na kwa ūla w'o, mo me mbee wa metho Maitū katī wa ala anyuve *na ala* aseō mūno vyū.

وَأَنَّهُمْ عِنْدَنَا لِنِ الْمُصْطَفِينَ الْآخِيَارِ ﴿٤٨﴾

49. Na lilikanai Isumaeli, na Elisa, na Esikieli *Dhul-Kifl*; na onthe maī ma ala aseō vyū.

وَأَذْكُرُ إِسْعِيلَ وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلَّ مَنِ الْآخِيَارِ ﴿٤٩﴾

50. Uū nī ūlilikany'o. Na ala alūngalu vate nzika, makeethwa na vandū vaseō vyū va kūsyoika:

هَذَا ذِكْرُ وَإِنِ الْمُتَّقِينَ لَحُسْنِ مَآبٍ ﴿٥٠﴾

51. Mīūnda ya Tene W'onthe mbingllo syayo ivingūtwe kwoondū woo,

جَنَّتِ عَذَنُ مَفْتَحَةٍ لَهُمُ الْبُوابُ ﴿٥١﴾

52. Maīte mūto vau nthīnī; navo makeetasya matunda kwa *Ūtanu* ala mo *makendaa* kwa wingī na kyaūnyw'a.

مُتَكِينِينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَأْكِهِ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥٢﴾

53. Na vamwe namo vakeethwa *iveti ntheu*, iikumany'a mothyū masyo, atindany'a ma mūika ūmwe.

وَعِنْدَهُمْ قُصِرَتِ الظُّلُمُ الْآتِرَابُ ﴿٥٣﴾

54. Uu nīw'o inyw'ī mūkwathwa kwoondū wa Mūthenya wa ūtalo.

لَقَدْ هَذَا مَا تُوعَدُونَ لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٤﴾

55. Nīw'o, kīī nī kyaūya Kitū kīla kītakanangīka ona īndī.

إِنَّ هَذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ ﴿٥٥﴾

56. Kīī nī *kwoondū wa etīkīli*. Indī kwa mbaa matū ve vandū vathūku mūno va kūsyoika.---

هَذَا وَإِنِ لِلظَّالِمِينَ لَشَرِّ مَآبٍ ﴿٥٦﴾

57. Ngiena, vala mo makavīla. Nī vandū vathūku ata īndī va kūthūmūa!

جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا فَيَسَّسُ الْيَهُادُ ﴿٥٧﴾

58. Uū nīw'o mo *makethwa naw'o*. Kwa ūu, eka mo makīsame: kīw'ū kītheūkīte na kyaūnyw'a kīthithu mūno vyū na kīūnyunga naī.

هَذَا فَلْيَسِّرْهُ وَهُوَ حَيْمٌ وَعَسَاقٌ ﴿٥٨﴾

59. Na *mũhemba ñgĩ* ya *mosilĩlo* angĩ
me *kĩvathũkany'o* *mailyĩ* ta asu.

وَأَخْرَجْنَا مِنْ شَكْلِهِ أَزْوَاجًا ٥٩

60. 'Ino nĩ *nguthu yenyu* ñla *inyw'ĩ*
mũsebanĩtye nayo, inyw'ĩ atongoi ma
mawathavu. Vai *ũthokyo kwoo.*
Nokũvika mo mavye nthĩnĩ wa Mwaki.

هَذَا أَقْوَجُ مُقْتَحِمٌ مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ إِنَّهُمْ
صَالُوا النَّارِ ٦٠

61. Namo makaasya, 'Aiee, *Inyw'ĩ*
ninyw'ĩ *mwatũseũvĩsye* *maũndũ* aa.
Kwa ũu, nĩ vandũ vathũku *mũno* ata va
kũthũmũa!'

قَالُوا بَلْ أَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ أَنْتُمْ قَدْ مَتَّبَعُوا
لَنَا فِئْسَ الْفَرَارِ ٦١

62. Mo ota ũu makaasya, 'Mwĩai waitũ,
ũla w'ontho ona wĩva *watũseũvĩsye*
maũndũ aa ñndĩ *mwongele* *ũsilĩlo* *kũndũ*
kwĩnĩ Mwakinĩ.'

قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هَذَا فَرِذْهُ عَلَيْنَا بَعْضًا
فِي النَّارِ ٦٢

63. Namo makaasya, 'ñndĩ ko *kwĩkĩkĩte*
ata *kwitũ* *ũndũ* *tũteũmona* andũ ala
twamatalaa *katĩ* wa ala *athũku?*

وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرَى رِجَالًا لَا نَعُدُّهُمْ مِنْ
الْأَشْرَارِ ٦٣

64. 'Kana *nũndũ* *ithyĩ* *twamatw'ie* ma
kũvũthw'a vate *kĩtumi* kana nĩ *metho*
maitũ *mate* *ũmona?*'

اتَّخَذُوا لَهُمْ سَعِيرًا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ ٦٤

65. Nĩw'o, ũu nĩ w'o---*kũkaananĩ*
vamwe kwa andũ ma Mwakinĩ.

إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ٦٥

LUKU 5

66. Asya, 'Nyie nĩo *Mũkaanany'a* tũ; na
vai Ngai ateo Ngai Mwene Vinya
W'ontho, ũla-ũmwe, ũla *Mũnene* vyũ.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنذِرٌ وَمَنْ إِلَهٌ إِلَّا اللَّهُ
الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ٦٦

67. 'Mwĩai wa matu na nthĩ, na syonthe
ila syĩ *katĩ* wasyo syeĩ, ũla-Wĩ-Vinya,
ũla *Mũkanfi*-*Mũnene*.

رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ
الْغَفَّارُ ٦٧

68. Asya, 'Nĩ *ũvoo* *mũnene*,

قُلْ هُوَ تَبَوَّأُ عَظِيمٌ ٦٨

69.'U la inyw'I mŭkŭalyŭka mŭtĩĩte.

أَنْتُمْ عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٩﴾

70.'Nye ndyaĩ na ŭmanyi wa ŭmbano mŭnene yĩla mo maneenanasya 7010 waw'o katĩ woo ene,

مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَأِ الْأَعْيَانِ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٧٠﴾

71.'Indĩ kĩla nye nĩvuanĩw'e nĩkana nyie nĩ Mŭkaanany'a wĩyonanĩye ŭtheinĩ.'

إِنْ يُؤَخِّرْ إِلَى إِلَّا أَنْأَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٧١﴾

72.Yĩla Mwĩai waku wamatavisye alaĩka, ngĩĩlie kŭmŭmba mŭndŭ kuma yŭmbanĩ,

إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلِكَةِ إِنِّي خَالِي بُشْرًا مِنْ طِينٍ ﴿٧٢﴾

73.'Na Indĩ Nye namina kŭmŭmba, na kŭmŭseŭvya vyŭ na kŭmŭveveea veva Wakwa nthĩnĩ wake, inyw'I valŭkai nthĩ mwĩna wĩnyivyo kwake.'

فَإِذَا سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٧٣﴾

74.Kwa ņu, alaĩka nĩmeeniyivisye onthe vamwe.

فَسَجَدَ الْمَلِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٤﴾

75.Indĩ Ivilisi ndaaĩka ņu, we nĩweekathĩie, na we aĩ wa asu ala maleile kwĩĩkĩla.

إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٧٥﴾

76.Ngai aisye, 'We Ivilisi, nĩ kyaŭ kĩŭsiĩte we kŭmwĩnyivĩsya ŭla Nye nŭmbĩte na moko Makwa eĩ? Wĩkĩte ņu nĩ ngŭlŭ kana ow'o we wĩ wa ala ataĩku?

قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيْدِي اسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ﴿٧٦﴾

77.We aisye,'Nye nĩ mŭseo kŭmŭvĩta we. We ŭmbŭmbĩte nyie na mwaki nake We ŭmŭmbĩte na yŭmba.'

قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿٧٧﴾

78.We aisye, 'Uma vaa Indĩ, nŭndŭ vate nzika, we wĩ mŭlee.

قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٧٨﴾

79. Na vate nzika, kŭmo Kyakwa
kŭkeethwa ũŭŭ waku we kŭvika
Mŭthenya wa ũtw'io.'

وَأَنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ٥٩

80. Nake aisye, 'Mwŭai wakwa, nenge
ŭvinda ũndŭ, kŭvika yŭla mo
makathayŭŭkw'a.'

قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ٦٠

81. Ngai amwŭa, Kwa ũla w'o we wŭ katŭ
wa ala manengetwe ŭvinda,

قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ٦١

82. 'Kŭvika mŭthenya wa ŭvinda yŭla
yŭtw'ŭtwe.'

إِلَى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ٦٢

83. We aisye, 'Nyie nŭŭvŭta na vinya
Waku, Nyie vate nzika, ngamathyoekya
mo onthe,

قَالَ فِرْعَوْنُكَ لَا غُيُوبَ لَهُمْ أَجْمَعِينَ ٦٣

84. 'Ateo athŭkŭmi Maku anyuve katŭ
woo.'

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ ٦٤

85. Ngai aisye, 'ũndŭ ŭ-w'o nŭ, na Nyie
nŭneena w'o,

قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقُّ أَقُولُ ٦٥

86. 'Kana vate nzika, ngausŭsya ŭia-ya-
Mwaki naku we na vamwe na asu ala
makŭatŭŭaa we, inyw'onthe vamwe.

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَتَّبِعُكَ مِنْهُمْ
أَجْمَعِينَ ٦٦

87. Asya, 'Nyie ndiŭmwŭtya inyw'ŭ ŭtuvi
ona yŭva nŭndŭ wa ŭŭ, ona nyie ndi
ŭmwe wa asu ala menenevasya.

قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ٦٧

88. Ti kŭndŭ ũndŭ nŭ ŭlilikany'o kwa
mbaa andŭ onthe.

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ٦٨

89. 'Na inyw'ŭ vate nzika, mŭkamanya
ŭvoo wa w'o ŭtina kwa ŭvinda ŭvŭthŭ.

يَعْلَمُ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأَهُ بَعْدَ حِينٍ ٦٩

AL - ZUMAR
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Uvuany'o wa Ivuku yĩ umĩte kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-wĩ-
Vinya, Ula Mũf.

تَنْزِيلَ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ②

3. Vate nzika, nĩ Ithyĩ Ala tũvuanĩtye
Ivuku yĩ kwaku vamwe na w'o; kwa ũu
mũthaithe Ngai Mwene Vinya W'onthe,
wĩnenganĩte mũkĩĩlonĩ waku Kwake na
ũkĩĩku w'onthe.

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا
لَهُ الدِّينَ ③

4. Ithukĩĩsyeyi, Ngai Mwene Vinya
W'onthe eweka no We wafĩtwe nĩ wĩwi
mũkĩĩku. Na asu ala mosaa asũvĩ angĩ
ũtee wake maasya, 'Ithyĩ
nĩtũmathũkũmaa nĩkana matũthengeesye
vakuvĩ na Ngai Mwene Vinya W'onthe.
Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
akasila katĩ woo ũũũ wa maũndũ ala mo
mavathũkanganĩaa. Vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe
ndamũtongoeasya ũla we nĩ mũkengani,
ũtatũngaa mũvea.

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ
دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى
اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ
يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ
كَفَّارٌ ④

5. Takethwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩwendete kwĩyosea mwana
We-Mwene, We ethwa anyuvĩte ũla We
wendaa kuma katĩ wa ala We ũmbaa. Nĩ
Mũtheu We! We nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Umwe, Mũsumbĩki.

لَوْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفَىٰ مِمَّا يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ سُبْحَانَهُ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ⑤

6. We nĩwoombie matu na nthĩ kwĩanana
na mavata ma ũĩ. We atumaa ũtukũ
ũvw'ĩka mũthenya na akatuma
mũthenya ũvw'ĩka ũtukũ. Na We

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ يَكُونُ إِلِيلٌ عَلَى
النَّهَارِ وَيَكُونُ النَّهَارُ عَلَى الْإِيلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسُ وَ

nūvinyīſſe syua na mwei; kīſſa kīſſmwe
kīſſatīſſe nſīſſa yakyo kūvika ſvinda yīſſa
yīſſtw'īſſtwe. Ithukīſſſyei, nīſſWe eweka Ula
-Wīſſ-Vinya, Mūekanīſſa-Mūnene.

7. We amūmbie inyw'ī kuma mūndūnī
ūmwe; na īndī kuma vau We
nīſſwaseūvisye mūtindany'a; na We
nūtheetye kwoondū wenyu *ng'ombe*
nyaanya īlī īlī. We amūmbaa inyw'ī
nthīnī wa mavu ma maa-nyinyia menyu,
kyūmbe ītina wa kyūmbe, nthīnī wa
makundo atatū ma kīvindu. Uū nī We
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwīai
wenyu. Usumbī nī wake. Vai Ngai
ateo We. Indī inyw'ī mwīalyūlwa
nakū?

8. Ethwa inyw'ī mūi na mūvea, vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe
Nīwīyīſſanīſſye-We-Mwene
atamwīkwatīſſye inyw'ī. Na We
ndendeeaw'a nī kūlea kūtūnga mūvea
kwa athūkūmi Make. Indī inyw'ī
mwoonany'a ūtūngi wa mūvea, ūu
now'o We wendaa kuma vala mūī. Na
vai mūkui wa mīio ūkakua mūio wa
ūngī. Na īndī kwa Mwīai wenyu
nokw'o ūalyūko; na We
akamūmanyīthya inyw'ī maūndū ala
mweekaa. Na vate nzika, We nūmesī
nesa vyū maūndū ala mavithīſſtwe nthīnī
wa ithūi.

9. Na yīſſa thīna wamūkwata mūndū,
nūmwīlīſſilaa Mwīai wake, ena wīlilo
Kwake. Na īndī, yīſſa We wamwīw'īſſa
īnee kuma Kwake-Mwene, nīūlawa nī
ūndū ūla we ūnamūvoyeaa mbee, na
nīſſwambīlīſſilasya kūmūseūvīſſya Ngai
Mwene Vinya W'onthe atindany'a angī

الْقَمَرَ كُلِّ يَجْرِى لِاجَلٍ مُّسَمًّى ۖ اِلَٰهُو الْعَزِيزُ
الْغَفَّارُ ۝

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَأَنزَلَ لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَنِيَّةً ۖ أَزْوَاجًا يَخْلُقُكُمْ
فِي بُطُونٍ أُمّهتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي
ظُلُمٍ ثَلَاثٍ ۚ ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ لَا إِلَٰهَ
إِلَّا هُوَ ۚ فَأَنَّى تُصَوِّرُونَ ۝

إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ
الْكُفْرَ ۚ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ
وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ۝

وَإِذَا مَنَّ الْإِنسَانُ ضَرَدًا رَبَّهُ مُنِيبًا إِلَيْهِ
ثُمَّ إِذَا هَوَّلَهُ نِعْمَةً مِّنْهُ نَسَىٰ مَا كَانَ يَدْعُوًّا
إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ وَجَعَلَ لِلَّهِ أَنْدَادًا لِّيُضِلَّ عَنْ
سَبِيلِهِ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ قَلِيلًا ۚ إِنَّكَ مِنْ أَصْحَابِ
النَّارِ ۝

nĩkana amathyoekye ando kuma nzĩani Yake. Asya, 'Itandĩthĩsywe mwene na olei waku kwa kavinda kanini; we vate nzika, wĩ mwĩkali-wa-Mwakini.'

10. We ūla ūvoyaa enenganĩte kwa Ngai nthĩni wa masaa ma ūtukũ, evalũkĩtye nthĩ we mwene na aũngeme, na ūkĩaa itu na wĩkwatasya ĩnee ya Mwĩai wake, nĩ ūndũ ūmwe na ūla ūtekaa ūu? Asya, 'Asu ala mesĩ na ala matesĩ nĩmatonya kwĩthwa ūndũ ūmwe?' Nĩw'o ala mena ūmĩsyu makeethwa na ĩtũvi yoo vate kĩthimo.'

LUKU 2

11. Asya, 'Inyw'ĩ athũkũmi Makwa, ala mwĩtĩkĩlaa, Mũkĩei Mwĩai wenyu. Ve ūseo kwa asu ala mekaa ūseo nthĩni wa thayũ ūũ. Na nthĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthi yĩna ūthei. Nĩw'o ala mena ūmĩsyu makeethwa na ĩtũvi yoo vate kĩthimo.'

12. Asya, 'Nĩw'o, Nyie nĩnĩyĩĩawe kũmũthaita Ngai Mwene Vinya W'onthi, nĩ mũĩkĩĩku Kwake nthĩni wa ndĩni.

13. Na Nyie nĩnĩyĩĩawe kwĩthwa wa mbee wa asu ala menenganae kwake.'

14. Asya, 'Ow'o Nyie nĩngũkĩa, ethwa nĩngũlea kũmwĩw'a Mwĩai wakwa, ūsilĩlo wa mũthenya ūla mũnene.'

أَمَّنْ هُوَ قَانَتْ أَكَّاءَ الْيَلِّ سَاجِدًا وَقَابِلًا يَخْذُرُ
الْخُورَةَ وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي
الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ
أُولُو الْأَلْبَابِ ⑩

قُلْ يٰعِبَادِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا
فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ
إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّادِقُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ⑪

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ⑫

وَأُمِرْتُ لِأَنْ أَكُونَ أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ ⑬

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ
عَظِيمٍ ⑭

15. Asya, 'Nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe ũla Nyie nthaiithaa, nĩ mũĩkĩĩku
Kwake nthĩnĩ wa ndĩni yakwa.

قُلِ اللَّهُ أَعْبُدْ مُخْلِصًا لَهُ دِينِي ۖ ۝۱۵

16. 'Kwa Ou, thaithai kIla mŭkwenḁa
ŭtee Wake.' Asya, 'vate nzika, ala
makethwa na wasyo Mŭthenyanĩ wa
Uthayŭŭkyo nĩ ala manangaa mathayŭ
moo na ala *maminaa* andŭ moo.
'Isuŭŭei! Ŭsu vate nzika, ŭkeethwa
wasyo wŭyonanŭtye.

فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِنْ دُونِهِ قُلْ إِنَّ الْخَاسِرِينَ
الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
أَلَا ذَلِكَ هُوَ الْخَسِرَانُ الْبَاسُونَ ﴿١٦﴾

17. Mo makeethwa na ngun'ko sya
mwaki ũlũ woo, na ngun'ko *iilyĩ* ta isu
uungu woo. Ngai Mwene Vinya
W'onthe nũmakaanasya athũkũmi Make
kwoondũ wa ii. 'Kwa ũu, inyw'ĩ
athũkũmi Makwa! Ng'ei Nyie
Nĩnyioka.'

لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ذَلِكَ يُخَوِّفُ اللَّهَ بِهِ عِبَادُهُ يَبَادُءُ الْقُرْآنَ ۝١٥

18.Na asu ala mevathanaa na ngai sya
 ūvŭngŭ maikese kwithaitha syo na
 kŭmwelekela Ngai Mwene Vinya
 W'onthe ----ve ūvoo mŭseo kwoo. Kwa
 ūu, matavyei athŭkŭmi Makwa ūvoo
 mŭseo.

وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فَبَشِّرْ عِبَادِ ﴿١٨﴾

19. Ala methukwasya Ndeto na makwatwa
ila nzeo syayo. Mo nimo ala Ngai
Mwene Vinya W'onthe Umatoongoesye,
na nimo andu ala mena umanyi.

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ هَدَاهُمْ اللَّهُ وَأُولَٰئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَبَابِ ﴿١٥﴾

20. We ūla, Indī, ūtwio wa ūsilīlo waīlīte
nī kūmūvikīa *nīwaīlīte nī kūtangīwa?*
We nūtonya kūmūtangīla ūla wī nthīnī
wa Mwaki?

أَمِنَ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ أَفَأَنْتَ تُنْقِذُ
مَنْ فِي النَّارِ ﴿٧٠﴾

21. Indī kwa ala mo mamŭkīaa Mwīai
woo mena masŭmba matŭŭlu makītwe
ŭlŭ wa masŭmba angī ma ŭlŭ matŭŭlu,
ala mavītīlāa mbŭsī uungu wamo. Ngai

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا رَهْمَهُمْ عُزُرًا مِّنْ قُرْبَاهَا
عُرْفٌ مَّيْبُتَةٌ لَا تَجُوزُ مِنْ تَحْتِهَا إِلَّا نَهْرٌ وَمَا
اللَّهُ إِلَّا غَافِلٌ عَنِ الْعِبَادِ ﴿٥٧﴾

Mwene Vinya W'onthe nĩ We ūtw'ĩte
kyathĩ kyu; Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndanangaa ūtianĩo Wake.

22. We nowonete kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe atheeasya kĩw'ũ kuma
ĩtunĩ na akakĩtheesya kĩĩlyĩ ta mbuluti
ĩvulutĩtye kĩw'ũ, na ĩtina vakamea imea
syĩ kĩvathũkany'o nũndũ wakyo? Na
ĩndĩ nĩsyũmaa ikekala ta ĩlaa ya mũtĩ; na
ĩndĩ We nĩwitwĩkĩthasya ta mavuti
momũ. Nthĩnĩ wa ūndũ ūũ vate nzika,
ve ūlilikany'o kwa andũ ala mena
ũmanyi.

LUKU 3

23. We ūla ĩndĩ kĩthũi kyake
kĩvingũtwe nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe nũndũ wa wĩtĩkĩlo wa Isilamu,
na nĩkana we akwate kyeni kuma kwa
Mwĩai wake, nũndũ ūmwe na ūla
ũnũvavata kĩvĩndũ kya ūlei? Woo ĩndĩ
kwa asu ala ngoo syoo syũmĩthĩtw'e
kwa kũmũlilikana Ngai Mwene Vinya
W'onthe! Mo me ĩvĩtyonĩ yĩyonanĩtye
ũtheinĩ.

24. Ngai Mwene Vinya W'onthe atheetye
Utũmane mũseo mũno kwa nzĩa ya
Ivuku yĩla mĩsoa yayo ĩyĩtwĩkaa na
ĩkayĩtũngĩĩĩla kwa nzĩa sya mĩthemba
mingĩ yĩ kĩvathũkyo ĩla ĩtumaa ikonde

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ
يَنَابِيعٌ فِي الْأَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا حَفْتًا
لَوَانَهُ ثُمَّ يَهْبِيجُ فَتَرَاهُ مُصْفًى ثُمَّ يَجْعَلُهُ
عُتُفًا مَّاوُونَ فِي ذَلِكَ لَذِكْرٌ لِّلْأَوَّلِينَ ﴿٢٢﴾

أَفَنَسَى اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُؤْيٍ
مِّنْ رَبِّهِ قَوِيلٌ قَوْلٌ لِّلَّذِينَ قَالُوا بِهِمُ
أَوَّلِيكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٣﴾

اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مّتَابِرًا
تَفْصِيلٌ مِنْهُ جُلُودٌ لِّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ
جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هُدًى
لِّلَّهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ
فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٢٤﴾

sya ala mamÜkġaa Ngai woo syġng'utha;
na İndġ ikonde syoo na ngoo syoo
ikololow'a nġ kÜmÜlilikana Ngai Mwene
Vinya W'onthe; ta Üsu nġ Ütongoi wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe; We
amÜtongoeasya na w'o Üla We wendaa.
Na Üla Ngai Mwene Vinya W'onthe
wamÜtw'ġa wa kwaa---we ndakethwa
na mÜtongoi.

25. We Üla İndġ, Ütena kİndÜ ateo ÜthyÜ
wake mwene kÜmÜsġġa we Üsġġlo
mÜthÜku wa MÜthenya wa ÜthayÜÜkyo
nÜndÜ Ümwe na Üla wġna mÜuo? Na eki-
ma-naġ makataw'a, 'Samai inyw'ġ
maÜndÜ ala mweekaa.

26. Asu ala maġ mbee woo nġmamaleile
AtÜmwa MaitÜ, kwa Üu Üsġġlo nġwookie
İÜlÜ woo yġla mo matamanyaa.

27. Kwa Üu Ngai Mwene Vinya W'onthe
nġwatumie masonokw'a nthİnġ wa thayÜ
ÜÜ na Üsġġlo wa İtunġ vate nzika,
Ükeethwa wġ mÜnene kÜvġta ÜÜ,
takethwa mo nġmamanyie!

28. Na vate nzika, İthyġ nġtÜmanengete
andÜ ngelekany'o sya kġla mÜthemba
nthİnġ wa Kulani İno nġkana mo matonye
kÜlilikana.

29. İthyġ nġÜmİvuanġatye Kulani yġ
Ntheu, İtena Üthyoeuku nthİnġ wayo,
nġkana mo matonye kwġthwa me
alÜngalu.

30. Ngai Mwene Vinya W'onthe
nÜnenganac ngelekany'o; mÜndÜ wġna
ngwatanġo na andÜ, meana Üna
matekwġw'ana mÜndÜ na Üla Üngġ, na ya

أَفَن يَتَّبِعِي بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
وَقِيلَ لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ⑤

كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَآتَاهُمُ الْعَذَابُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ⑥

فَإِذَا أَهْمُ اللَّهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
لِلْعَذَابِ الْآخِرَةِ الْكِبْرُ مَا كَانُوا يَعْلَمُونَ ⑦

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ
كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ⑧

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ⑨

صَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَابِهُونَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِينَ مَثَلُ الْخَنَازِ
لِلْبَلِّ أَكْثَرُ هُمْ لَا يَعْلَمُونَ ⑩

mündü Ongi ūla wiyumitye kwa mündü ūmwe eweka. Ngelekany'o ya asu eŵi nündü ūmwe? Ndaŵa syonthe nŵi sya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indŵi aingi mūno vyū moo mayŵiŵi.

31.Vate nzika, we ūkakw'a, onamo ota ūu makakw'a.

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ﴿٣١﴾

32.Na vate nzika, inyw'i mūkakaanāŵa inyw'i ene mbee wa Mwŵai wenyu Mūthenyanŵi wa Uthayūūkyo.

ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ ﴿٣٢﴾

LUKU 4

33.Nūū Indŵi, ūla mwŵiki-wa-naŵi mūnene kūvŵita ūla ūkenganaa ūlūū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana we ūla ūleaa w'o yŵla wamūvikŵa? Vo lianŵi-ya-Mwaki vai wŵkalo wa alei?

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَكَذَبَ بِالْحَقِّ إِذْ جَاءَهُ الْبَيِّنَاتُ الْإِنْسَانِ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٣٣﴾

34.Indŵi we ūla ūetete w'o, na we ūla ūkūsŵŵaa w'o ota ūu ---aa nŵmo ala alūngalu.

وَالَّذِينَ جَاءُوا بِالْحَقِّ وَصَدَّقُوا بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٤﴾

35.Mo makeethwa na kŵla kyonthe makenda vamwe na Mwŵai woo; yu nŵyo ŵtūvi ya ala mekaa moseo.

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاُ الْحَسَنِينَ ﴿٣٥﴾

36.Kwa ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamavetangŵa *mosyao* mathūku ma mūndū ala mo meekie, na aisyoaka amanenge mūthŵnzŵo kwŵanana na meko moo ala maseo vyū.

يُكَفِّرُ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٦﴾

37.We Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamwŵanŵe mūthūkūmi Wake? Na Indŵi mo makenda kūūtelemya we vamwe na asu ala me Nake. Na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūtw'ŵŵaa wa kwaa—vai mūtongoi kwoondū wake.

إِنْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ مِنْ دُونِهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٧﴾

38.Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtongoeasya ----vai wa kŭmŭthyockya. We Ngai Mwene Vinya W'onthe ti Mwene-Vinya, Mwŭlai wa ūIvanŭsyo?

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ أَلَيْسَ اللَّهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ﴿٣٨﴾

39.Na we ūkamakŭlya mo, 'Nŭŭ ūla woombie matu na nthi?' Mo vate nzika, makwŭla, 'Nŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Asya, 'Mwŭsuanŭla ata inyw'I, ethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ena kŭlelelo kya kŭmbŭka naŭ Nyie, asu ala inyw'I mŭmekalla ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmatonya kŭmbetangŭla ūthŭku nŭkŭtwe nŭ We? Kana ethwa We eenda kŭmbŭw'la tei, mo nŭmatonya kŭsiŭla tei Wake? Asya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmbŭlanŭe Nyie. Ala mena wŭkwatyo nŭmamwŭkwatye We.'

وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّيهِ أَوْ أَرَادَنِيَ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٩﴾

40.Asya, 'Inyw'I andŭ makwa, ŭkai nesa mŭno vyŭ ūndŭ mŭtonya; Nyie nakwa nonŭkŭte ota ūu; o mŭtŭkŭl inyw'I mŭkamanya.

قُلْ يَقَوْمِ اعْبُدُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنِّي عَاوِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

41.Nŭŭ ūla ūsiŭllo wa kŭmŭsonokya ūmŭvikŭlaa we, na nŭ ŭlŭ waŭ ūla ūmŭtheaa ūsiŭllo wa kwŭkalaa.'

مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٤١﴾

42.Nŭw'o, Ithyŭ nŭtŭŭvuanŭsy Iyuku yŭl na w'o kwa ūseo wa mbaa andŭ onthe ma nthi. Kwa ūu ūla ona wŭla ūatŭlaa ūtongoi, aŭatŭlaa kwoondŭ wa ūtandŭthyo wa thayŭ wake mwene; na we tuue mŭsŭvŭi ŭlŭ woo.

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِ ۖ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿٤٢﴾

LUKU 5

43.Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwosaa mathayŭ ma ala me thayŭ ŭvandanŭ ya

اللَّهُ يَتَوَقَّى الْأَنْفُسَ جَائِعَةً مَوْتَهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ

kĩkw'ũ kyoo; na ĩvinda yĩngĩ yĩla *ala mate* akw'ũ makomete. Na ala We ũtamatiĩte kũkw'a nũmaiaa thayũ, na *amatũngaa* angĩ kũvika ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe. Nthĩnĩ wa ũu vate nzika, ve Syama kwa andũ ala masũanĩaa.

44. Mo nomosete ew'anĩthya vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe? Asya, 'Ona ethwa mo matiĩ na ũtonyi ĩũlũ wa kĩndũ ona kĩva ona matiĩ na ũĩ?

45. Asya, 'Wĩw'anĩthya w'onthe wĩkalaa na Ngai Mwene Vinya W'onthe. Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ Wake. Na Kwake ĩndĩ iny'w'ĩ nĩkw'o mũkatũngwa.'

46. Na yĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe wawetwa ngoo sya asu ala matetfĩlaa nĩsyĩng'uthaa nĩ ũlei; ĩndĩ asu ala me ũtee Wake mawetwa, sisya, Mo nĩmambĩĩĩĩlasya kũtana.

47. Asya, 'Ame Ngai Mwene Vinya W'onthe; Mwambĩĩĩĩĩla wa matu na nthĩ; Mũmanyi wa maũndũ ala matonekaa na ala monekaa; We *wĩweka* Nue ũkasila katĩ wa athũkũmi Maku ĩũlũ wa maũndũ ala mo mavathũkanganĩaa.

48. Na ona eki-ma-naĩ makethwa na syonthe ila syĩ ĩũlũ wa nthĩ na ingĩ ta isu ikongeleelwa, mo vate nzika, nĩ ũmantha kũsyumya kwĩyovosya nasyo katĩ wa ũsilĩlo mũthũku Mũthenyanĩ wa Uthanyũũkyo; ĩndĩ mo nĩmakauĩĩĩĩĩla wa nĩ kĩla matakĩsũanĩaa kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

فِي مَنَامِهَا فَيُنْسِكُ إِلَيْهِ قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ
وَيُرْسِلُ الْآخَرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣٧﴾

أَمَّا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ شُفَعَاءَ قُلْ أُولَٰئِكَ
لَا يَمْلِكُونَ شَيْئًا وَلَا يَقُولُونَ ﴿٣٨﴾

قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا لَهُ مَلَكُ السَّمَوَاتِ وَ
الْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٩﴾

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ
إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٠﴾

قُلِ اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَلِيمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤١﴾

وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِثْلَ
مَعَةٍ لَأَفْتَدُوا بِهِ مِنْ سُوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وَبَدَأَ لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٢﴾

49. Na mosyao mathŭku ma maŭndŭ ala mo meekie ūkamevuanĩsya, na maŭndŭ ala mo mamavŭĩaa ngŭĩ makamathyŭlŭlŭka.

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتٍ مَا كَسَبُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا
كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na yĩla thĩna wamŭvikĩa mŭndŭ, we nŭtwĩkaĩlaa ithyĩ. Na yĩla ithyĩ twamwĩw'ĩa ĩnee kuma Kwitŭ, we aasya, 'Nye nĩnengetwe ūndŭ ūŭ nŭndŭ wa ūmanyi wakwa mwene.' Aiee, nĩ ĩtatwa tŭ; ĩndĩ aingĩ mŭno mayĩsĩ.

وَإِذَا مَنَّ الْإِنْسَانُ ضَرْبًا ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ
نِعْمَةً مِّنَّا قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ بَلْ
هُوَ فَتْنَةٌ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٠﴾

51. Asu ala maĩ mbee woo nĩmaneenie o kĩndŭ kyu, oyĩla kĩla kyonthe maĩ nakyo kĩyaamauna;

قَدْ قَالُوا الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ مَّا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ مَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥١﴾

52. Kwa ūu, ūthŭku wa maŭndŭ ala mo meekie nĩwamakwatie; na asu ala mekaa mavĩtyo kuma katĩ wa alei aa----ūthŭku wa maŭndŭ ala mo meekie ota ūu, ūkamakwata. Mo maitonya kŭkĩa makauma vo.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِن
هَٰؤُلَاءِ سَيُجِيبُهُمْ سَيِّئَاتٌ مَا كَسَبُوا وَهُمْ فِي عِزِّينَ ﴿٥٢﴾

53. Mo nomesĩ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe amwingĩvĩasya kyaŭya ūla ona wĩva We wendaa, na akĩnyivĩasya ūla ona wĩva We wendaa? Nĩw'o, nthĩnĩ wa ūndŭ ūŭ ve Syama kwa andŭ ala metĩkĩlaa.

أَوَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْطِشُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ
﴿٥٣﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٣﴾

LUKU 6

54. Asya, 'Inyw'ĩ athŭkŭmi Makwa, ala mweevĩĩsye mathayŭ menyu ene! Mŭikeyĩtŭke ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭekeaa nĩ syonthe. Nĩw'o, We nĩ Mŭekanĩ Mŭno, Usŭtwe nĩ tei.

قُلْ يُجَادِي الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا
مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا
إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٤﴾

55. 'Na ĩthiŭei inyw'ĩ kwa Mwĩai wenyu, na ĩnyivyeyi inyw'ĩ ene Kwake, mbee wa

وَأَنِيبُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلُمُوا لَهُ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ
الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ ﴿٥٥﴾

Osilflo ūtanamūvikīa inyw'ī; nūndū
Ivindanī yu inyw'ī mūikatetheew'a.

56.'Na atfai ūmanyīsyō ūla mūseo vyū
ūla ūvuanītw'e kwenyu kuma kwa
Mwīai wenyu, mbee wa ūsilflo
ūtanavika ūlū wenyu mūtekūmanyā,
yīla mūtekwona.

وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ
قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

57.Thayū ndūkese kwasya, 'Ame kyeva
kwakwa! Nyie nīnaolekile *nthī* wa
mwīkalo wakwa ona nīnthītwē nī mbee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe na vate
nzika Nyie naī katī wa ala mavūie ngūf.'

أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَغْفِرَ لِي رَبِّي فِي جَنَّةٍ
اللَّهُ وَإِنْ كُنْتُ لِمِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٥٧﴾

58.'Kana ndūkese kwasya, 'Takethwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe
nīwandongoesye, vate nzika Nyie nīthwa
nī katī wa ala alūngalu.'

أَوْ تَقُولَ لَوْ أَنَّ اللَّهَ هَدَانِي لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٨﴾

59.'Kana ndūkese kwasya, yīla woona
ūsiflo, 'Takethwa ve kūsyoika kwakwa
ūlū wa *nthī*, Nyie īndī nīthwa, katī wa
ala mekaa ūseo!.'

أَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ أَنَّ لِي كَرَّةٌ فَأَكُونَ
مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٩﴾

60.Ngai akasūngā 'Ū, Syama Syakwa
nīsyāūvikīe we, īndī we wasyosie ta
sya ūvūngū, na wāī mūng'endu na wāī
katī wa ala alei.'

بَلْ قَدْ جَاءَكَ آيَاتِي فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ
وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٦٠﴾

61.Na Mūthenyanī wa Uthayūkyo,
ūkamona asu ala makenganie ūlū wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe mena
mothyū maiū. Vo lianī-ya-Mwaki vai
wīkalo wa ala ang'endu?

وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم
مُسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦١﴾

62.Ngai Mwene Vinya W'onthe
amatwaaa asu ala mamūkīaa *We* vandū
voo vala va w'o va ūsūvīo na *ūkīyo*;
ūthūku ndūkamakwata mo, ona mo
maikew'a kyeva.

وَيُنَادِي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَقَارِبِهِمْ لَا يَشْعُرُ
السُّودَ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

63. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũmbi wa syĩndũ syonthe, na Mũsũvĩ wa syĩndũ syonthe.

اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ۝٣٣

64. Nĩ Syake mbungũo sya matu na nthĩ; Īndĩ ũlũ wa asu ala maileaa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, aa nĩmo mena wasyo.

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ۝٣٤

LUKU 7

65. Asya, 'Nĩ ngai *ingĩ* ila mũũningĩsya Nyie kwithaitha vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ame inyw'ĩ mũtena ũmanyi?'

قُلْ أَغْفِرَ اللَّهُ تَأْمُرُونِي أَعْبُدُ أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ۝٣٥

66. Na nĩw'o, we nũvuanĩw'e maũndũ ota asu ala maĩ mbee waku we: 'Ethwa we wĩmwĩanany'a Ngai na ngai *ingĩ* vate nzika, wĩa waku ũkatw'ĩka vathei na we ũkeethwa katĩ wa ala mena wasyo.'

وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝٣٦

67. Īĩ, mũthaithei Ngai Mwene Vinya W'onthe na ĩthĩwai katĩ wa ala matũngaa mũvea.

بَلِ اللَّهِ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ۝٣٧

68. Mo mayaaũnenge ndaĩa ũsumbĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩla ũwaĩĩte. Na nthĩ ĩkeethwa ĩkumbatĩw'e kw'okonĩ Kwake Kwake Mũthenyanĩ wa Mũminũkĩlyo; namo matu makalingwa nĩ kw'oko kwa aũme Kwake. Utheu nĩ Wake na We E-ũlũ wa ila mo mamwĩananasya We nasyo.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتِ مَطْوِيَّاتٍ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَىٰ عَنَّا يُشْرِكُونَ ۝٣٨

69. Na soo ũkavuvwa, na *onthe* ala me matunĩ na *onthe* ala me ũlũ wa nthĩ *makavalũkanga nthĩ* mena malita, ateo asu ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkenda *kũmaekea*. Na ĩndĩ *soo*

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ۝٣٩

Okavuvwa ivinda ya keli na sisya! Mo
makeethwa maungeme, meteele.

70. Na nthi ikakaka ni kyeni kya Mwai
wayo, na Ivuku yikaiwa mbee wayo yi
hwe, na Athani na Ngusi makaetwe, na
Utwio ukauw'a kati woo kwa Ulungalu,
namo maikavitiw'a.

71. Na kila thayu Okatuvwa vyu nundu
wa maundu ala w'o weekie. Na We
numanyaa nesa vyu undu mo mekaa.

LUKU 8

72. Na asu ala matetikila makatwawa
lian-ya-Mwaki me nguthu, kuvika yila
mo makavika mbingiloni syayo yo
yikavinguwa na Asuvi mayo
makamatavya, 'Atumwa kuma kati
wenyu ene mayaamuvikila inyw'i,
maimusomea inyw'i Misoa ya Mwai
wenyu, na kumukaany'a inyw'i Iulu wa
Umbano wa Muthenya uu wenyu?' Mo
makasung'a, 'Ii, inda utwio wa Usiflo
nukite nesa Iulu wa alei.'

73. Na inda kukatavanw'a, 'Likai inyw'i
mbingiloni sya Iia-ya-Mwaki, mwikalae
vo. Na wikalao wa ala ang'endu ni
muthuku.'

74. Na asu ala mamukie Mwai woo
makatongoew'a kuthi Ituni me nthini wa
nguthu, kuvika yila mo makayivikila, na
mbingilo syayo ikavinguwa, na Asuvi
mayo makamatavya, 'Muo wihwe Iulu
wenyu! Ithwai inyw'i mwi atanu, na
yliikei mwikale vo.'

وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَ
جَاءَتْ بِالتَّوْبَةِ وَالشُّهَادَةِ وَفُضِّ بِئَنَّهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا
يُظْلَمُونَ ⑤

وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ⑥

وَسَيَقُ الِّلَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۚ إِذَا
جَاءُوهَا فَتُحْتِ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ
يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ
وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِن
حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ⑤

قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبُئْسَ
مَقْوًى الْمُنْكَرِينَ ⑥

وَسَيَقُ الِّلَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَىٰ الْجَنَّةِ زُمَرًا
ۚ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ
خَزَنَتُهَا سَلِّمْ عَلَيْكُمْ فَاذْخُلُوا خَالِدِينَ ⑤

75.Namo makaasya, 'Ndaŵa syonthe nĩ
sya Ngai Mwene Vinya W'onthe Ūla
wŵanŵisye Ūtianŵo Wake kwitŪ na
ŪtŪnengete ithyĩ nthĩ ta Ūtiŵa,
aŪtw'ŵk'ŵthĩtye wŵkalo witŪ nthĩnĩ wa
MŪŪnda ovala ithyĩ tŪkwenda.' Na nĩ
ŵtuvi ŵseo mŪno yŵana ata ŵndĩ kwa
athŪkŪmi ala *alŪngalu!*

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا
الْأَرْضَ نَتَّبِعُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنَزَعُمُ
أَجْرُ الْعَالَمِينَ ۝

76.Na we Ūkamona alaŵka
maikŵthyŪlŪlŪka Kŵvŵla-Kya-Usumbŵ,
makĩmŪtaŵa Mwŵai woo na ndaŵa
Syake. Na kŪkasilwa katŵ woo kwa Ūla
w'o. Na kŪkatavanw'a, 'Ndaŵa syonthe
nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Mwŵai wa nthĩ syonthe.'

وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ حَافِّينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُبْشِرُونَ
بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَقُفِيَ عَنْهُمْ فِي الْحَقِّ وَقِيلَ
لَهُمُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

سُورَةُ الْمُؤْمِنِينَ

AL - MU'MIN
(Wavuanīw'e Makka)

1. Syitwanī ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usūtwe nī ūlau, Usūtwe
nī tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. Ula - Wailīwe-Nī-Kūtaīwa,
Mwāi-Wa-Ndaīa.

حَمْدٌ ②

3. Uvuan'y'o wa Ivuku yī umīte kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wī-
Vinya, Umanyi-W'onthe.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ③

4. Mūekanī-wa-Naī, Mwāi-wa-Wīlilo,
Mwai-kwa-Kūsillā, Mwingī-wa-Ulau.
Vai Ngai ateo We. Ualūko wa
Mūminūkīlyo nī kwelekela Kwake.

غَافِرِ الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدِيدِ الْعِقَابِ
ذِي الطَّلَاقِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ إِلَهُ الْمُسْلِمِينَ ④

5. Vai ūkaananīaa Syama sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe ateo asu ala
matetīkīlaa, kwanganga kwoo ūlū wa
nthī īndī kūikaūkenge we.

مَا يُجَادِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَنفِرُكَ
تَقْلِبُهُمْ فِي الْإِلَاحِ ⑤

6. Andū-ma-Noa na nguthu. ingī ītina
woo nīsyamīleile Mīsoa Yaitū mbee wa
andū aa, na kīla mbaī nīyatatie
kūmūkwata Mūtūmwa woo, na
makaananīa na ngaananīo sya ūvūngū
nīkana mawasye ūla w'o na w'o. Na
īndī Nyie nīnamakwatīe mo, na
kūīvanīsyā Kwakwa kwaī kūthūku ata
īndī!

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَنِي إِدْرِيسَ
وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوا وَجَدُوا
بِالْبَاطِلِ يُرِيدُ كُفْرًا فَآخَذُوا بِهِ لِيَحْضُرَهُ الْحَقُّ فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ
كَانَ عِقَابٌ ⑥

7. Uu nīw'o ūvoo wa Mwāi waku
weeyonanīsyē kana nī wa w'o ūlū wa
alei: kana mo nī ekali ma Mwakīnī.

وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا
أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ⑦

8. Asu ala makuaa Kīvīla-Kya-Usumbī,
na asu ala makīthyūlūlūkīte,
nīmamūtafaa Mwāi woo na ndafa Syake,

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ

na nĩmamwĩtkĩlaa We, na nĩmetasya ūkeo kwa asu ala metĩkĩlaa, *makyasya*, 'Mwĩai waitũ, We nũsyusũfte syĩndũ syonthe na ĩnee *Yaku* na ūmanyi. Kwa ūu, maekee asu ala melilaa na kũatĩlaa nĩla *Yaku*; na mavathane mo na ūsilĩlo wa Ngiena.

9.'Na Mwĩai waitũ, malikye mo Mĩũndanĩ ya Tene-W'ontho ĩla We wamathie, oũndũ ūmwe na maaĩthe moo na iveti syoo na syana syoo ala alũngalu. Vate nzika, We Nue-wĩ-Vinya, ūla-Mũĩ.

10.'Na masiĩle na mothũku; na we ūla ūmũsiĩlaa na mothũku mũthenya-ūsu, we vate nzika, nũmwĩw'ĩe ĩnee. Na *ow'o*, ūsu nĩ ūtanu mũnene.'

LUKU 2

11.Kwa ūla w'o, kwa asu ala maleile kwĩtkĩlaa wĩtano ūkeetanwa kwoo, kĩmena kya Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ kĩnene kũvĩta kĩmena kyenyu inyw'ĩ ene, yĩla inyw'ĩ mweetiwe mwĩthwe na mũtkĩlo na inyw'ĩ nĩmwaleile w'o.'

12.Namo makaasya, 'Mwĩai waitũ, We nũtũmĩte ĩthyĩ tũkw'e kelĩ, na We nũtũnengete ĩthyĩ thayũ kũndũ kwĩlĩ, na yu nĩtũkumbũla naĩ siitũ. Vo ve nĩla ĩndĩ ya kumĩlĩlaa?'

13.Uu nũndũ yĩla Ngai Mwene Vinya W'ontho eweka watavanaw'a inyw'ĩ nĩmwaleile wĩtano ĩndĩ yĩla atindany'a meananiw'e Nake We, inyw'ĩ nĩmweetĩkĩlile. ĩndĩ ndeto ya

رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ
آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا
فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ
عَذَابَ الْجَحِيمِ ①

رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ نَبِيُّهُمْ
وَمَنْ صَلَاحٍ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ
كَبِيرٌ فَقَدْ رَحِمْنَاكَ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ③

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لَقَدْ نُنْفِئُ اللَّهَ أَكْبَرُ
مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ إِلَى الْإِيمَانِ
تُكْفَرُونَ ④

قَالُوا رَبَّنَا آمَنَّا أَلَمْ نَكُنْ مِنْكُمْ أَوَّلِينَ
وَأَحْيَيْنَا أَمْواتًا فَهَلْ إِلَى خُرُوجٍ مِنْ
سَبِيلٍ ⑤

ذَلِكُمْ بِأَنَّهُ إِذَا دُعِيَ اللَّهُ وَخُذَ كُفَرْتُمْ
وَأَنْ يَشْرَكَ بِهِ تُوْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ
الْكَبِيرِ ⑥

mUminUkilyo nĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula-MUtUlu, MUnene.

14. We nĩ We ūmwonasya Syama Syake,
na akamŭtheesya inyw'ĩ kyaŭya kuma
ĩtunĩ; na vai ona ūmwe ūsŭvĩaa ateo we
ŭla ūmwĩthiŭĩaa Ngai.

15. Mwĩtei inyw'ĩ Īndĩ Ngai Mwene
Vinya W'onthe, mwĩ aĩkĩku Kwake
nthĩnĩ wa mŭĩkĩlo, onakau alei
nĩmatonya kŭlea.

16. Mwambatĩsya wa ivĩla, Mwĩai wa
Kĩvĩla-Kya-Usumbĩ. We atumaa veva
ŭtheea wĩna mwĩao Wake kwa ŭla ona
wĩva We wendaa katĩ wa athŭkŭmi
Make, nĩkana We atonye kŭnengane
ŭkaany'o wa Mŭthenya wa Kŭkomana
Nake.

17. Mŭthenya ŭla mo *onthe* makaumĩla;
vai kĩndŭ kĩmakony'e mo kĩkethwa kĩ
kĩvithe kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe. 'Usumbĩ nĩ waŭ ūmŭnthĩ?'
Nĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Umwe. Ula MUnene Vyŭ.

18. Mŭthenya ūŭ kĩla thayŭ ūkatuvwa
kwĩanana nondŭ w'o weekie.
Mŭthenyanĩ ūŭ vaikethwa kyoneo. Vate
nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe E-
Mĩtŭkĩ kwa kŭtala.'

19. Na makaany'e mo ĩŭlŭ wa Mŭthenya
ŭthengeee, yĩla ngoo ikavika mĩmeonĩ
iitumatuma nĩ kyeva. Eki-ma-naĩ
maikethwa na anyanyae mamendete,
kana mwĩw'anĩthya ŭla *wĩw'anĩthya*
wake ūketĩkĩwa.

20. We nŭwĩsĩ ūseleke wa metho na kĩla
ithŭĩ ivithaa.

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُنَزِّل لَكُمْ مِنَ
السَّمَاءِ سَرًاقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ۝۱۴

فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ۝۱۵

رَفِيعَ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ
أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ لِيُنْذِرَ يَوْمَ
التَّلَاقِ ۝۱۶

يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ
شَيْءٌ لِّسَنُ الْمَلِكِ الْيَوْمَ إِلَهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ۝۱۷

الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ
الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ۝۱۸

وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْأُزْفَةِ إِذْ أُلْقِيَ الْقُلُوبُ لَدَى
الْحَنَاجِرِ كُظُمِينَ هُمْ لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَبِيمٍ
وَلَا سَفِيعٌ يُطَاعُ ۝۱۹

يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ۝۲۰

21. Na Ngai Mwene Vinya W'onthé atusaa na w'o oyila asu ala mo mamekaŋlaa vandū Vake matusaa vathei. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthé nĩ W'lw'i-W'onthé, Woni-W'onthé.

وَاللّٰهُ يَقْضِيْ بِالْحَقِّ وَالَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ مِنْ
دُونِهِ لَا يَقْضُوْنَ شَيْئًا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ السَّمِيعُ
الْبَصِيْرُ ۝

LUKU 3

22. Mo nomaanganga ŋŋlū wa nthĩ na kwona mŋminŋkĩlyo wa ala maĩ mbee woo waĩ mwaŋ? Mo maĩ na ŋtonyi mwingĩ mbee wa aa nthĩnĩ wa ŋtonyi na vinya mbee nthĩnĩ wa movano ala mo maatiie ŋŋlū wa nthĩ. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthé nĩwamakwatie mo kwoondū wa naĩ syoo, na mo mayai na mŋsŋvĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthé.

اَوَلَمْ يَسْبُرُوْا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوْا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِيْنَ كَانُوْا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوْا هُمْ اَشَدَّ
مِنْهُمْ قُوَّةً وَّاَنْتَ اَرَا فِي الْاَرْضِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ ثُورِيْهِمْ
وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَّاقٍ ۝

23. Kwailĩ ŋu nŋndū Atŋmwa moo nĩmamavikĩie mena Syama ntheu, Indĩ mo nĩmaleile kwĩtkĩla; kwa ŋu, Ngai Mwene Vinya W'onthé nĩwamakwatie mo. Vate nzika, We Ausŋtwe nĩ ŋtonyi, Mwai kwa kŋsilĩla.

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانَتْ تَاْتِيْهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ مَلْفُوْا
فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ اِنَّهٗ قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ۝

24. Na Ithĩ nĩtwamŋtŋmie Mose, ena Syama Sitū na ŋtonyi wĩyonanĩtye,

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰٓى بِآيٰتِنَا وَسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ۝

25. Kwa Valao na Amana na Kola; Indĩ mo maisye, 'We nĩ mŋoi na mŋkengani mŋnene.

اِلَى فِرْعَوْنَ وَهَامٰنَ وَفَارُوْنَ فَقَالُوْا اَسِحْرٌ كَذٰبٌ ۝

26. 'Na yĩla we wookie kwoo ena w'o kuma Kwitŋ, mo maisye, 'ŋaai syana sya ivĩsĩ sya ala metĩkĩlĩte vamwe nake, na ekai iveti syoo syĩ thayŋ. Indĩ walany'o wa alei nĩ vathei Indĩ nĩ wa kwananga.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوْا اقْتُلُوْا اَبْنَاءَ
الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهُ وَاَسْتَحْيُوْا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ
الْكٰفِرِيْنَ اِلَّا فِيْ ضَلٰلٍ ۝

27.Na Valao aisye, 'Ekanai nakwa *nñyioka* nĩkana nyie ndonye kũmũaa Mose; na nĩamwĩte Mwĩai wake. Nyie nĩngũkĩa we ndakese kũalyũla ndĩni yenyu kana amyanange nthĩ na kĩthokoo na ūthyoeuku.

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ ﴿٢٧﴾

28.Na Mose aisye, 'Nyie nĩmantha wĩvitho kwa Mwĩai wakwa na mwĩai wenyu ambathane na kĩla *mũndũ* mũng'endu ūla ūtawĩtĩkĩlaa Mũthenya wa ūtalo.'

وَقَالَ مُوسَى إِنِّي مُدْعِي رَبِّي وَدَعَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَثَكِبَةٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٢٨﴾

LUKU 4

29.Na mũndũ ūmwe mwĩtĩkĩli kuma katĩ wa andũ ma Valao, ūla wavithie mũtĩkĩlo wake, asya 'Inyw'ĩ mũkamũaa mũndũ nũndũ wa kwasya, 'Mwĩai wakwa nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe,' oyĩla we amũtee inyw'ĩ itumi ntheu kuma kwa Mwĩai wenyu? Na ethwa we nĩ mũkengani, *naĩ ya ūvũngũ* wake tkeethwa tũlũ wake, na ethwa we nĩ wa w'o, ĩndĩ amwe ma maũndũ ala we ūmũteelemasya namo *kwa ūla w'o* makamũvalũkĩla inyw'ĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamũtongoeasya , mwĩki-wa-naĩ, mũkengani.

وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ أَتَقْتُلُونَ رَجُلًا أَنْ يَقُولَ رَبِّيَ اللَّهُ وَقَدْ جَاءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَإِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِيبْكُمْ بَعْضُ الَّذِي يَعِدُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ ﴿٢٩﴾

30.Inyw'ĩ andũ makwa, ūsumbĩ nĩ wenyu ūmũnthĩ, mwĩ asumbĩki nthĩ ĩno, ĩndĩ nũ ūla ūkatũtethya *na kũtasiĩla* *ithyĩ* ūsĩĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ethwa nĩwooka tũlũ waitũ? Valao aisye, 'Nyie nĩmwolootela maũndũ ala nyie ngwona mwene tũ, na nyie nĩngũmũtongoesya na nzĩla ĩla ntheu.'

يَقُولُ لَكُمْ أَلَيْسَ الْيَوْمَ ظُهُورِي فِي الْأَرْضِ مِنْكُمْ نَبِّئْنَا مَنْ يَصْطَرِّفُ مِنْ بَنِي آلِ الْفُلِّ إِنْ جَاءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَى وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴿٣٠﴾

31. Indī we ūla weetkīlile aisye, 'inyw'ī andū makwa, 'Nyie nīna w'ia kwoondū wenyu, ta īvinda ya mbaanga ya ila nguthu,

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَوْمَئِذٍ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ وَنَحْلٌ
يَوْمَ الْأَحْزَابِ ۝

32. Ta ūvoo wa andū ma Noa, na Aati, na Athamuti, na asu ala maī ītina woo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamendeaa athūkūmi Make ūla ūte-ūlūngalu.

مِثْلُ دَابِّ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثُودَ وَالَّذِينَ
مِن بَعْدِهِمْ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظَلْمًا لِلْعِبَادِ ۝

33. 'Na inyw'ī andū makwa, Nyie nīngūkīa kwoondū wenyu īlūlū wa mūthenya wa kwītana mūndū na ūla ūngī kwoondū wa ūtethyo.

وَيَقَوْمُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ ۝

34. 'Mūthenya ūla inyw'ī mūkaalyūka mūkīlīte. Inyw'ī mūikethwa na mūsiīīi kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na kwa we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūtw'īīaa wa kwaa vaikethwa ndongoi.

يَوْمَ تُولُوتُ مَدْيَنَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ
عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ۝

35. 'Na Yosevu nīwookie kwenyu tene ena mokūsī matheu, Indī inyw'ī mūyaaeka kwīthwa na nzika īlūlū wa maūndū ala we wookie namo kūvika yīla we wakw'ie, inyw'ī mwaisye, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamūkīlya Mūtūmwā ītina wake ona Indīī. 'Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmatusaa ma kwaa ala mekaa naī na methīawa na nzika.

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا
زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ عَتَرْتُمْ أَفْئَادَكُمْ فَلَمَّا
لَمْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا كَذَلِكُمْ يُضِلُّ
اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٍ ۝

36. Asu ala makaananīaa īlūlū wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'onthe mate na ūtonyi ona ūmwe ūkite ūkamavikīa mo. Uū nī ūthatyō mūnene mūno mbee wa metho ma Ngai Mwene Vinya W'onthe na mbee wa asu ala metīkīīlaa. Uu nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe

الَّذِينَ يُجَادُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ أَتَتْهُمْ
كَبْرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا كَذَلِكَ
يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ ۝

Usiliflaa ngoo ya kila mUndu wĩ
ngathĩlo, mũng'endu.

37. Na valao aisye, 'We Amana, mbakĩe
nyũmba ndũũlu nĩkana nyie ndonye
kwona nzĩla,

38. 'Nzĩla sya kũthengeea matunĩ, nĩkana
nyie ndonye kũmũsisya Ngai wa Mose,
na nyie vate nzika nĩsũnĩa we kwĩthwa
mũkengani.' Na ũu nĩw'o ũthũku wa
meko make waseũviw'e kwoneka wĩ
mũseo methonĩ ma Valao, na we
nĩwaalyũlilwe kuma nzĩlanĩ fĩla ya w'o;
na walany'o wa Valao wathelile na
vathei ateo wanangĩko.

LUKU 5

39. Na we Ūla weetĩkĩlile aisye, 'Inyw'ĩ
andũ makwa, mbikĩlei nyie. Nyie
nĩngũmũtongesya nzĩlanĩ ya Ūlũngalu.

40. 'Inyw'ĩ andũ makwa, 'Thayũ ũũ wa
nthĩ ĩno no ũthũmũo wa kavinda; na vate
nzika, wĩkalo mũlũmu nĩ Itunĩ.

41. Ūla ona wĩva wĩkaa ũthũku akaĩvwa
o ũndũ ũmwe naw'o; ĩndĩ Ūla ona wĩva
wĩkaa ũseo, e mũndũũme kana e mũndũ
mũka, na nĩ mwĩtĩkĩli----aa makalika
ũla Mũũndanĩ; na makanengwa
mĩthĩnzĩlo nthĩnĩ wa w'o vate kĩthimo.

42. 'Na inyw'ĩ andũ makwa, nĩ ũndũ wa
kũseng'ya ata, Nyie ngĩmwĩtĩla inyw'ĩ
ũtangĩlo nenyu mwĩmbĩtĩla Nyie
Mwaki.

43. 'Inyw'ĩ mwĩnthokya Nyie nĩlee
kũmwĩtĩkĩla Ngai Mwene Vinya

وَقَالَ يَزْعَوْنَ يَهَامُنْ ابْنِي صَرَخًا لَعَلِّي
أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ ⑤

أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلَعَ إِلَى اللَّهِ مُوسَى وَرَأَى
لَاظِلَّهُ كَأَدْبَابٍ وَكَذَلِكَ رُبُّنَ يَزْعَوْنَ سَوْءَ عَلَيْهِ
وَصَدَّ عَنِ السَّبِيلِ وَمَا كَيْدُ يَزْعَوْنَ إِلَّا فِي
تَبَابٍ ⑥

وَقَالَ الَّذِي آمَنَ يَقَوْمِ اتَّبِعُونِ أَهْدِيكُمْ سَبِيلَ
الرَّشَادِ ⑦

يَقَوْمِ إِنَّمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَإِنَّ الْآخِرَةَ
هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ⑧

مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَمَنْ
عَمِلَ صَالِحًا قَلِيلًا أَوْ كَثِيرًا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ فِيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ⑨

وَيَقَوْمِ مَا لِيَ أَذْعُوكُمْ إِلَى التَّجْوَةِ وَتَدْعُونَنِي
إِلَى النَّارِ ⑩

تَدْعُونَنِي لِأَكْفُرَ بِاللَّهِ وَأُشْرِكَ بِهِ مَا لَيْسَ
بِي بِهِ عِلْمٌ وَأَنَا أَذْعُوكُمْ إِلَى الْعَذَابِ الْغَلِيظِ ⑪

W'onthe na kŭmwŭanany'a na kŭla nyie ndena ūmanyi wakyo, oyŭla nyie ngŭmwŭta inyw'ŭ kwa Ula-Wŭ-Vinya, Ula Mŭekanŭ-Mŭnene.

44.'Vate nzika, ūla inyw'ŭ mŭmbŭtŭaa Nyie nde syŭtwa ŭlŭ wa nthŭ ŭno kana Itunŭ; na kana maŭalŭko maitŭ vate nzika, nŭ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kana eki-ma-naŭ makeethwa ekali-ma-Mwakinŭ.

45.'Kwa ūu, o mŭtŭkŭ mŭkalilikana ūndŭ Nyie ngŭmŭtavya inyw'ŭ. Na nyie nŭngŭmwŭkwatya Ngai Mwene Vinya W'onthe ūndŭnŭ ūŭ wakwa. Nŭw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmonaa athŭkŭmi *make onthe*.

46.Umŭlŭlŭ wa ūvoo ūsu waŭ kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭwamŭsŭvŭie ndakakwatwe nŭ ūthŭku ūla mo mamŭseŭvŭsye ona wŭva, na ūsilŭlŭ mwai nŭwamathyŭlŭlŭkile andŭ ma Valao-----

47.Ula Mwaki. Mo makatwawa nthŭnŭ wa w'o kŭloko na wŭoo. Mŭthenya ūla ūla saa ūkavika, kw'o kŭkatavaw'a: 'Mekyei andŭ ma Valao nthŭnŭ wa ūsilŭlŭ ūla mwai mŭno vyŭ.'

48.Na yŭla mo makakaananaŭ mŭndŭ na ūla ūngŭ nthŭnŭ wa Mwaki, ala onzu makamatavya ala ang'endu, 'Nŭw'o, ithyŭ twaŭ avikŭli menyū; inyw'ŭ ŭndŭ, nŭmŭtonya kŭtŭnyivangŭsya kŭlungu kya Mwaki?'

49.Asu, ala maŭ ang'endu, makasya, 'Ithyŭ twŭ nthŭnŭ waw'o ithyonthe. Ngai

لَا جَرَمَ أَنتَا تَدْعُونِي إِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا وَلَا فِي الْآخِرَةِ وَأَنْ مَرَدُّنَا إِلَى اللَّهِ وَأَنَّ السَّرِيفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ ﴿٣٤﴾

فَسَتَذْكُرُونَ مَا أَقُولُ لَكُمْ وَأَفِئُضُ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٥﴾

فَوَقَّعَ اللَّهُ سَيِّئَاتِ مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ ﴿٣٦﴾

النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٣٧﴾

وَأَذِّنْ لِلَّذِينَ فِي النَّارِ يَقُولُ الضُّعَفَاءُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ أَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَصِيبًا مِنَ النَّارِ ﴿٣٨﴾

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُلٌّ فِيهَا إِنَّ اللَّهَ قَدْ

Mwene Vinya W'onthe nŭtwĩte katĩ wa
athŭkŭmi *Make.*'

حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ۝٩

50. Na ala me nthĩnĩ wa Mwaki
makamatavya asŭvĩ ma Iia-ya-Mwaki,
'Voyai kwa Mwĩai wenyu nĩkana We
atonye kŭtŭnyivangĩsya ŭsilĩlo kwa
mŭthenya o *Umwe.*'

وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا
رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ عَنَّا يَوْمًا مِّنَ الْعَذَابِ ۝١٠

51. Namo makamakŭlya, 'Atŭmwa
menyu mayaamŭvikĩla inyw'ĩ mena
Syama ntheu?' Mo makamasŭngĩa, 'II.'
Asŭvĩ makamea, 'Indĩ voyai.' Indĩ
mboya sya alei nĩ sya mana.

قَالُوا أَوَلَمْ تَكُنَّا نَدْعُوكَ بِأَلْسِنَتِنَا قَالُوا
بَلَىٰ قَالُوا فَادْعُوا وَمَا دُعَاؤُا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي
ضَلَالٍ ۝١١

LUKU 6

52. Vate nzika vyŭ, Ithyĩ nĩtŭmatethasya
Atŭmwa Maitŭ na asu ala metĩkĩlaa,
kwelĩ nthĩnĩ wa thayŭ ŭŭ wa yu na
mŭthenya ūla ngŭsĩ ikaŭngama,

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ۝١٢

53. Mŭthenya ūla mawĩkwatyo moo
matakamauna eki-ma-naĩ, na kĩfumo
kĩkeethĩwa kĩ kyoo na mwĩkalo
mŭthŭku ūkeethwa wĩ woo.

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذَرَتُهُمْ وَلَمْ اللَّغَةُ
وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۝١٣

54. Na ow'o, Ithyĩ nĩtwamŭnengie Mose
ŭtongoi, na twamatwĩkĩthya Aana-ma-
Isilaeli atiĩwa ma Ivuku-----

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْهُدَىٰ وَأَوْرَثْنَا بَنِي
إِسْرَآءِيلَ الْكِتَابَ ۝١٤

55. Utongoi na ūlilikany'o kwa andŭ ala
mena kĩlĩko.

هُدًى وَذُرِّيَّةَ لَدُولِي الْأَنْبِيَاءِ ۝١٥

56. Kwa ņu, Ithĩwai na ņmĩsyo. Vate
nzika, ņtianĩo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ wa w'o. Na Ityai ņekeo
nŭndŭ wa naĩ syenyu, na mŭtafe Mwĩai
waku na ndaĩa Syake kĩoko na wĩoo.

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَ
سَيَحِبِّحْ بِحَبْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ۝١٦

57. Asu ala makaanan'aa ūlū wa Syama
sya Ngai Mwene Vinya W'onthe mate
na ūtonyi ona w'wa ūmavik'le mo—Vai
k'Indū nthl'ni wa ithūi syoo ateo ūtomo ya
Onene ūla mo matakaūkwata ona Ind'f.
Kwa ūu, mantha w'lvitho kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe. Kwa ūla w'o,
We n' W'lw' W'onthe, Woni-W'onthe.

58. Vate nzika, ūmbi wa matu na nth'f n'
mūnene k'ūv'la ūmbi wa mbaa andū; Ind'f
andū aing'f mūno vyū may'ls'.

59. Na k'Ilalinda na ūla w'f metho ti ūndū
ūmwe; ona ala met'fk'laa na kw'ka meko
maseo ti *ūndū ūmwe* na ala mekaa
moth'oku. Inyw'f n'Im'ūsūan'aa maūndū
mav'ūthū.

60. Vate nzika, ūla Saa ūkavika; vai
nzika nthl'ni wayo; Ind'f andū aing'f
may'f'fk'laa.

61. Na Mw'lai wenyu asya, 'Mboyei
Nyie, Nyie ngam'ūsūng'la *mboya* yenyu.
Ind'f asu ala mekath'laa mūno ūlū wa
k'ūnthai'tha Nyie vate nzika, makalika
Ngienan'f me asonokye.'

LUKU 7

62. N'f Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla
wam'ūmb'lie inyw'f ūtuku n'kana
m'ūtonye k'ūth'ūm'ūa nthl'ni wa w'o, na
m'ūthenya *k'ūm'ūtom'yethya* inyw'f
kwona. N'lw'o, Ngai n'f Mw'lai wa
mumo kwa mbaa andū, Ind'f andū aing'f
mūno vyū mait'ūngaa m'ūvea.

63. Usu n'f We Ngai Mwene Vinya
W'onthe Mw'lai wenyu, M'ūmbi wa

إِنَّ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ
أَتَتْهُمْ إِنْ فِي صُدُورِهِمْ إِلَّا كِبْرًا هُمْ بِآيَاتِنَا
فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ٥٧

لَخَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ
وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ٥٨

وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ وَالَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسِيءُ قَلِيلًا مِمَّا
تَتَذَكَّرُونَ ٥٩

إِنَّ السَّاعَةَ لَأْتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَلَكِنْ أَكْثَرُ
النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ٦٠

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَخِرِينَ ٦١

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ آيَاتٍ لَتَسْكُنُوا فِيهَا وَالنَّهَارُ
مُبِينٌ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنْ
أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ٦٢

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ
يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَخِرِينَ ٦٣

syIndū syonthe. Vai Ngai ūngI ateo We.
Inyw'I mŭalyŭlŭtwe mŭkavetangwa vala
We ūI ata?

فَأَنى تَوَكَّلُونَ ٣٥

64.Uu nŭw'o maalyŭlawa ala mamŭleaa
Mŭsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe.

كَذٰلِكَ يُؤفِكُ الَّذِيْنَ كَانُوْا بِآيٰتِ اللّٰهِ يَحْتَدُوْنَ ٣٦

65.Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ We
ŭla woombie nthŭ kwoondŭ wenyu
vandŭ va kŭthŭmŭa, na ŭtu ta kŭndŭ kya
kwŭkwatya na kwa ŭtalo We
nŭwamŭseŭvŭsyey inyw'I mŭmbŭlwe
mŭseo vyŭ na amŭnenge syaŭya syenyu
nzeo. Usu nŭ We Ngai Mwene Vinya
W'on the, Mwŭlai wenyu. Kwa ŭu,
kŭathimwa nŭ Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwŭlai wa nthŭ syonthe.

اللّٰهُ الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ قَرَارًا وَ السَّمَاءَ
بِنَآءٍ وَ صَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوْرَكُمْ وَ سَرَّ ذِكْرَكُمْ
مِّنَ الْقَلِيْبِ ذٰلِكُمْ اللّٰهُ رَبُّكُمْ فَتَبَرَكْ اللّٰهُ
رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ٣٧

66.We nŭ We Ngai-Ula-Wŭ-Thayŭ. Vai
Ngai ateo We. Kwa ŭu, mŭvoyei We,
mwŭl aŭkŭlku Kwake nthŭnŭ wa ndŭni.
Ndaŭa syonthe nŭ sya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, Mwŭlai wa nthŭ
syonthe.

هُوَ الَّذِيْ لَا إِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَادْعُوْهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ
الدِّيْنَ الْحَدِيْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ٣٨

67.Asya, 'Nyie nŭnŭvatŭtwe kŭmathaitha
asu ala inyw'I mŭmekaŭlaa vandŭ va
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭndŭ
Nyie nŭmbikŭlwe nŭ mokŭsŭl matheu kuma
kwa Mwŭlai wakwa; na Nyie nŭnŭlŭlŭwe
kwŭnengane mwene kwa Mwŭlai wa nthŭ
syonthe.

قُلْ اِنِّىْ نُهَيْتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ
دُوْنِ اللّٰهِ لَمَّا جَآءَنِى الْبَيِّنٰتُ مِنْ رَبِّىْ وَاَمَرْتُ
اَنْ اُسْلِمَ لِربِّ الْعٰلَمِيْنَ ٣٩

68.Usu nŭ We ŭla wamŭmbie inyw'I
kuma kŭtooni, na kuma nthŭnŭ wa ŭlovoto
ya manzŭl, na kuma nthŭnŭ wa ŭanga ya
nthakame; na We nŭwatumie mŭsyawa ta
syana; ŭndŭ We nŭmŭekaa inyw'I mwŭlana
mŭtwŭlke andŭ aima mena vinya
mwŭlanŭ, na ŭndŭ

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ مِّنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِّنْ نَّطْفَةٍ
ثُمَّ مِّنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِيَبْلُوَكُمْ
اَشَدَّكُمْ ثُمَّ لِيَكونُوا شِيُوْعًا وَمِنْكُمْ مَّنْ يُتَوَقَّى
مِّنْ قَبْلِ وَ لِيَبْلُوَكُمْ اَجَلًا مَّسْعًى وَ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُوْنَ ٤٠

mŭitw'ika atumfa, onakau amwe kafi wenyu nĩmaekawa makakw'a mbeange--na *We nŭmŭekaa inyw'ĩ mŭekala thayŭ* kŭvika ivinda yĩla yĩtw'itwe, na nĩkana mŭtonye kwĩmanyĩsya ũĩ.

69. We nĩ We ũla Onenganae thayŭ na ũetae kĩkw'ũ. Na yĩla We watw'a ũndũ ona wĩva aasya tũ, 'Ithĩwa.' Na w'o ũyĩthĩwa.

هُوَ الَّذِي يُبَيِّنُ قَاذًا قَطْرًا وَأَمَّا فَاكِنًا
يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٦٩﴾

LUKU 8

70. We noŭmonete asu ala makaananĩaa ũũũ wa Syama sya Ngai Mwene Vinya W'ontho? Undũ mo maendece na kũalyũlwa kuma nthĩnĩ wa w'o!

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِ اللَّهِ أَنْ
يُضَرَّفُونَ ﴿٧٠﴾

71. Asu ala mayĩleaa Ivuku na kĩla Ithĩl tũmatũmaa Atũmwa Maitũ nakyo. Indĩ o mĩtũkĩ mo makamanya.

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَمَا أَرْسَلْنَا بِهِ رُسُلَنَا

72. Yĩla mo makalingĩlwa mang'ang'a ngingonĩ syoo, na mĩnyololo ota ũu. Mo makakusw'a.

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾

إِذِ الْأَغْلَالُ فِي آَعْنَانِهِمْ وَالسَّيْلُ يُجْهِبُونَ ﴿٧٢﴾

73. Kĩw'ũnĩ kĩvyũ kĩtheũkĩte; na Indĩ makavĩvw'a nthĩnĩ wa Mwaki.

فِي الْحَصِيرَةِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَ ﴿٧٣﴾

74. Na Indĩ mo makakũlw'a, 'Meĩva asu ala inyw'ĩ mwameananasya na Ngai.

ثُمَّ قِيلَ لَهُمَا إِنَّ مَا كُنْتُمْ تَشْرِكُونَ ﴿٧٤﴾

75.; 'Vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontho?' Mo makasũngĩla, 'Mo nĩmatwaĩle ithĩl. Aiee, ithĩl tũyaavoya kĩndũ kĩngĩ ona kĩva mbee.' Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmaminaa alei.

مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنْكَ بَلْ لَمْ يَكُنْ
تَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْئًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ
الْكَافِرِينَ ﴿٧٥﴾

76. Kĩtumi nũndũ inyw'ĩ nĩmwatanĩaa
ĩũũũ wa nthĩ mũte na wĩanĩũ, na nũndũ
nĩmweekie mong'endu.

77. 'Likai inyw'ĩ mbingĩlonĩ sya Ngiena,
mwĩkalae vo. Na wĩkalo wa ala
ang'endu nĩ mũthũku.

78. Kwa ũu we, ĩthwa na ũmĩĩsyu. Vate
nzika, ũtianĩo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe nĩ wa w'o. Na ona ĩthyĩ
tũkakwony'a we kĩlungu kĩmwe kya
maũndũ ala ĩthyĩ tũmathĩte mo, kana
tũkaũkw'ĩthya we mbee wa wĩanĩũ wa
Ūtianĩo Witũ, mo makatũngwa Kwitũ
ona kweekwa ata.

79. Na ĩthyĩ nĩtwamatũmie Atũmwa
mbee waku we, na amwe moo nĩ ala
ĩthyĩ twaũweteie we, na amwe moo
ĩthyĩ tũyaakũwetea we; na kũitonyeka
kwa Mũtũmwa ona wĩva kũete Kyama
ateo kwa ũthei wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, ĩndĩ yĩla ũtw'ĩo wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe wookie, ũvoo
nĩwatw'ĩwe na ũla w'o, na ĩndĩ ala
maneenie ũvũngũ nĩmaanangĩkie.

LUKU 9

80. Nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe ũla
wamũmbĩe inyw'ĩ ng'ombe nĩkana
mwĩĩsae imwe syasyo, na mũĩsae
imwe katĩ wasyo.

81. Na inyw'ĩ mwĩna motandĩthyo angĩ
nthĩnĩ wasyo, na kana, kwoondũ wasyo,
mũtonye kwĩanĩsya wendi ona wĩva ala
matonya kwĩthwa nthĩnĩ wa ĩthũi syenyu.
Na ĩũũũ wasyo na nthĩnĩ wa ngalawa
inyw'ĩ nĩmũkuawa.

ذَلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِي الْأَرْضِ يَغْيِرُ
الْحَقُّ وَيَسْأَلُ كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ۝

أَدْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا ۖ فَبَعْضُ
مُتَوَسِّئِي الْمَتَكِدِينَ ۝

فَأَصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ ۖ فَأَمَّا نُرِيكَ بَعْضَ
الَّذِي نَعِدُ هُمْ أَوْ نَتُوفِينَا ۖ فَالْيَنَابِرُ جُعُونَ ۝

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رَسُولًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا
عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ وَمَا كَانَ
لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ۖ فَاذْجَبَاءُ
عِ ۖ أَمْرُ اللَّهِ قُضِيَ بِالْحَقِّ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَ ۝

اللَّهُ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا
تَأْكُلُونَ ۝

وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِي
صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفَلَاحِ تَحْمِلُونَ ۝

82.Na We nūmwonasya inyw'i Syama Syake; kwa Ūu Indī, inyw'i mūkailea Syama syīva sya Ngai Mwene Vinya W'onthe?.

وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ فَآيَاتِ اللَّهِ تُنْكِرُونَ ﴿٣٧﴾

83.Mo nomaanganga Tūlū wa nthī nīkana makatonya kwona mūminūkīlyo wa asu ala maī mbee woo? Mo maī aingī kōvīta aa, na mena ūtonyi mūnene nthīnī wa movano ala mo matiie īina woo Tūlū wa nthī. Indī maūndū onthe ala mo meekie mayā na Ūuno kwoo.

أَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا أَكْثَرًا وَاكْثَرًا وَلَاشَدَّ قُوَّةٌ وَاتَّخَذُوا فِي الْأَرْضِ مِمَّا أَغْنَى عَنْهُمْ قُلُوبُهُمْ مَكَانًا يَكْسِبُونَ ﴿٣٨﴾

84.Na yīla Atūmwa moo mamavikīie mena Syama syīyananītye, nīmeethīwe na ūtanu mwingī nūndū wa ūmanyi ūla mo maī na w'o. Na ūndū ūla mo mavūthasya nīwamathyūlūlūkile.

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَحُوا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٩﴾

85.Na yīla mo moonie ūsilīlo Witū maisye, 'Ithyī nītūmwītkīla Ngai Mwene Vinya W'onthe E-Weka na nītūkwīlea syonthe ila ithyī twamwīananasya We nasyo.

فَلَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا قَالُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَحَدَّثَ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهِ مُشْرِكِينَ ﴿٤٠﴾

86.Indī mūtkīlo woo ndwaī ūtonya kūmauna na kīndū nīinda yīla moonie ūsilīlo Witū. Ūū nī mwīao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūla wīthītwē ūithūkūma vyū Tūlū wa athūkūmi Make. Na Ūu nīw'o Ithyī twamaminie ala maleile kwītkīla.

فَلَمْ يَكْ يَنْفَعُهُمْ إِيمَانُهُمْ لَمَّا رَأَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ اللَّهُ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ وَخَسِرَ فِي هَٰؤُلَاءِ الْكَافِرُونَ ﴿٤١﴾

HAA MIIM SAJDA (Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. . Ula Waŵŵtwe-Nŵ-Kŵaŵa,
Mwŵai-Wa-Ndaŵa.

حَمْدٌ ②

3. Ūŵ nŵŵuany' o kuma kwa ūla Usŵŵtwe
nŵ ūlau, Usŵŵtwe nŵ tei.

تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③

4. Ivuku, Mŵsoa yayo ŵtavanŵtwe kwa
Ūkuvŵ----ŵsomawa kaingŵ yaseŵviw'e
Ūtheinŵ kwa Ūtheu---kwa andū ala mena
Ūmanyi.

كَتَبَ فَطَبَّعَ آيَاتِهِ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ④

5. Mŵeti-wa-ŵvoo mŵseo na
Mŵkaanany'a. Indŵ andū aingŵ mŵno
moo nŵmelelŵkaa na mayŵ'aa.

بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَأَعْرَضَ أَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا
يَسْمَعُونَ ⑤

6. Na mo maasya, 'Ngoo sitū syŵ uungu
wa ngunŵko na nŵ nziŵŵe iikew'e maŵndū
ala we Ūŵtŵŵŵa ithyŵ, na nthŵnŵ wa matū
maitū ve kŵlea kwŵw'a, na katŵ waitū
naku we ve tūtū, kwa ūu we endeea na
wŵa waku; ithyŵ ota ūu nŵtūthŵkŵmŵte.'

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي الْكِبَرَةِ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ
وَفِي أَذَانِنَا وَقَرْوَمِنَّا بَيْنِنَا وَبَيْنَكَ حِجَابٌ
كَبِيرٌ فَأَعْمَلْنَا عِمَالًا ⑥

7. Asya, 'Nyie nŵo mŵndū tenyu.
Nŵkŵvuanŵtwe kwakwa kana Ngai
wenyu nŵ Ngai-ŵmwe; kwa ūu, endai
Kwake mŵlŵngele mŵtekwathŵkanga na
ŵtyai ŵekeo Kwake.' Na woo nŵ wa
avoyi ma mŵv'ananō,

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مُثَلِّمٌ يُوحَى إِلَيَّ أَنَا لَهُمْ
إِلَهُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوا وَوَيْلٌ
لِلْمُشْكِكِينَ ⑦

8. Ala mataumasya Saka na mo nŵmo ala
mayŵleaa Itu.

الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ⑧

9. Ta kwa asu ala metŵkŵlaa na kwŵka
mawŵa maseo, vate nzika, mo

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ ⑨

makeethwa na Ituvi yIla yItakathela.

﴿مَنْوَن﴾

LUKU 2

10. Asya, 'Inyw'I ow'o nImUUmUlea We ūla woombie nthI nthInI wa mavinda eIf? Na inyw'I mwImUSeUvIsya atindany'a Make We?' Usu nI MwIai wa nthI syonthe.

قُلْ أَبِغْتُمْ لِنَفْسِكُمْ مِنَ الْإِنْسَانِ الَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ أَندَادًا ذَلِكَ سَبُ الْغَالِبِينَ ﴿١٠﴾

11. We nIweekIie iIma nUmu nthInI wayo iUngeme IŪlU wa ūhyU wayo, na vo eekIa maUathimo nthInI wayo na eanany'a nZla sya kyaUya nesa nthInI wa mavinda ana—mavw'anene kwa onthe ala mamanthaa.

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيًا مِنْ فَوْقِهَا وَبَرَكَ فِيهَا وَقَدَّرْنَا فِيهَا أَنْوَاتَهَا فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ سَوَاءً لَيْلًا أَوْ نَهَارًا ﴿١١﴾

12. Na InDI We ayelekela Itu yIla yayIyI kImDU ta syŪki, na ayItavya na nthI: 'Ūkai inyw'I inyw'eIf, mŪkyenda na mŪtekwenda.' Nasyo syasya, 'IthyI nItŪkŪka nI kwenda.'

ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْأَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا قَالَتَا أَتَيْنَا طَائِعِينَ ﴿١٢﴾

13. Kwa Ūu, We nIwameanIIsye matu mŪonza nthInI wa matukŪ eIf, na We nIwayIvuanIIsye kIla Itu wIa wayo. Na IthyI nItwayanakavisye Itu yIla ya Itheo na mataa ma kye ni kwoondŪ wa ūsŪvIŪ. Ūsu nI ūtw'Iŵo wa ūla WI-Vinya, Umanyi-W'onthe.

فَقَطَّصْنَهُنَّ سَبْعَ سَلَوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ أَمْرَهَا وَزَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ﴿١٣﴾

14. InDI ethwa mo nImekŪalyŪka, InDI we asya, 'Nyie nImŪkaany'a IŪlU wa ūsIIflo wa kwananga ta ūla wamakwatie Aati na Athamuti.'

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَقُلْ أَنْذَرْتُكُمْ صُفْعَةً قُلْ صُفْعَةً عَادٍ وَمُؤَدَّةً

15. YIla AtŪmwa moo mamavikIie kuma mbee woo na Itina woo, makyasya: 'MŪikamŪthaithe ūngI ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe,' Namo maisye, 'Takethwa MwIai waitŪ nIwendie Ūu,

إِذْ جَاءَهُمُ الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ قَالُوا لَوْ شَاءَ رَبُّنَا لَأَنْزَلَ مَلَائِكَةً فَإِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥﴾

We vate nzika, ethlwa amatheesye alaŋka. Kwa ūu, ithyī nītūūmalea maŋdū ala we ūtūmīwe namo.'

16.Na ūlū wa Aati, nīmeekie mong'endu ūlū wa nthī, matena ūla w'o, makyasya, 'Nūū ūla wīna ūtonyi mbee waitū ithyī? Ula wamombie mo, ndena ūtonyi mūno kwī mo? Indī mo nīmaendeeie na kwilea Syama Sitū.

17.Kwa ūu, ithyī nītwamatwaŋe kīutani kyai kya matukū me mwaa, nīkana tūtonye kūmasamīthya ūsilŋo wa thīna nthīnī wa thayū ūū wa yu. Na ūsilŋo wa Itunī vate nzika, ūkeethwa wī mūnenange, namo maikatetheew'a.

18.Na ūlū wa Athamuti, Ithyī nītwamanengie ūtongoi, Indī mo nīmendie ūlalinda wa ūtongoi, kwa ūu, mbaanga ya ūsilŋo wa thīna nīyamakwatie, nūndū wa maŋdū ala mo meekīte.

19.Na Ithyī nītwamatangīŋe ala meetīkīlile na kwīka ūlūngalu.

LUKU 3

20.Na mūthenya ūla amaita ma Ngai Mwene Vinya W'onthe makombanw'a vamwe na kūtongoew'a mwakīnī, mo makaalīwa nesa.

21.Kūvika yīla mo makavika vala w'o ūī, matū moo na metho moo na ikonde syoo ikaumya ūkūsī ūlū wa maŋdū ala mo meethīwe mayīka.

فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٦﴾

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ رِيحًا صَرْصَرًا فِي أَيَّامٍ مَحْسُورَةٍ لِّنُذِيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَخْزَرُ وَهُمْ لَا يُصْغَوْنَ ﴿١٧﴾

وَأَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعِزَّ عَلَى الْهُدَى فَأَخَذَتْهُمْ صُفْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ لهُونَ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٨﴾

وَبَجَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٩﴾

وَيَوْمَ يُحْشَرُ أَعْدَاءُ اللَّهِ إِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٢٠﴾

حَتَّىٰ إِذَا مَا جَاءُوهَا شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَعَهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وُجُوهُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢١﴾

22. Namo makaikŭlya ikonde syoo, 'Inyw'ŭ mwŭmuya ōkŭsŭ ŭŭŭŭ waitŭ nŭkŭ?'' Nasyo ikamasŭngŭa, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtŭtonyethetye ithyŭ kŭneena tondŭ We nŭkŭtonyethetye kŭla kŭndŭ *kŭngŭ* ona kŭva kŭneena. Na We nŭ We ŭla wamŭmbie inyw'ŭ ŭvindanŭ ya mbee, na Kwake We nŭkw'o mŭtŭngŭtwe.

وَقَالُوا الْجُودُ هُمْ لَمْ يَشْهَدُوا ثُمَّ عَلَيْنَا قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٦٧﴾

23. 'Na inyw'ŭ nŭmwaleile kŭkŭa *yŭla inyw'ŭ mweekaa naŭ* na nŭkyo kŭtumi matŭ menyu na metho menyu na ikonde syenyu imumbŭlŭte, nenyu mwasŭanŭaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndaamamanya mŭno maŭndŭ ala inyw'ŭ mweekaa.

وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَعِيرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ فَكُنْتُمْ أَنْ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾

24. 'Na ōsŭanŭ ōsu wenyu, ŭla inyw'ŭ mwasŭanŭ ŭŭŭŭ wa Ngai Mwŭlai wenyu, nŭmwanangŭte inyw'ŭ. Kwa ōu, *yŭ* inyw'ŭ nŭmŭtw'ŭkŭte katŭ wa asu ala malte.'

وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَأَيْتُمْ فَاصَّبْ حَتَمُ مِنَ الْخُسُوفِينَ ﴿٦٩﴾

25. Yu ethwa mo nŭmatonya kŭmŭŭsya, Mwaki nŭw'o ŭtŭo woo; na ethwa mo memantha kwŭthukŭw'a mo maikethwa katŭ wa asu ala ma kwŭw'ŭka.

فَأَنْ يَصْبُرُوا قَالُوا فَتَأْتِيهِمْ لَهْمٌ وَإِنَّهُمْ يَنْتَقِبُونَ فَاصِبًا مِنْ الْمَغْتَابِينَ ﴿٧٠﴾

26. Na Ithyŭ nŭtwaiŭte kwoondŭ woo anyanyae ala *moonekaa* me ma kwendeesya kwoo maŭndŭ ala mavŭŭte mbee na ala mametele mbee woo; na ŭtwio nŭwaumiw'e ŭŭŭŭ wa mo otondŭ waumiw'e andŭ ala maŭ mbee woo ma Mayini---andŭ *anene* kana andŭ ala angŭ. Vate nzika, mo maŭ na wasyo.

وَقِيضْنَا لَهُمْ قُرُونًا فَزَيْدُوا لَهُمْ مِمَّا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمِّ قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْإِنِّ وَالْإِنِّ إِنَّهُمْ كَانُوا خُسرِينَ ﴿٧١﴾

LUKU 4

27. Na ala matetŋkŋlaa maasya, 'Mŋikamŋthukŋŋsyē Kulani Ino, mŋlonzelei yŋla ŋkŋsomwa nŋkana mŋtonye kŋsinda.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ
وَالْقَوَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

28. Na ow'o vyŋ vate nzika, ŋthyŋ tŋkamasamŋthya ala matetŋkŋlaa ŋsilŋlo mwai, na ow'o vyŋ, ŋthyŋ tŋkamatuva mo kwoondŋ wa meko moo ala mathŋku mŋno vyŋ.

فَلَنذِيقَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا عَذَابًا شَدِيدًا
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَشْرًا الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

29. Yu nŋyo ŋtuyi ya amaitha ma Ngai Mwene Vinya W'onthe---ŋla Mwaki. Navo vakeethwa na mŋsyŋ wa kwŋkala kwoondŋ woo nŋndŋ mo nŋmaileaa Syama Sitŋ.

ذَٰلِكَ جَزَاءُ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ ثُمَّ كَفَرُوا
فِيهَا دَاسُ الْخُلُقِ جَزَاءُ يَمَّا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٢٩﴾

30. Na asu ala matetŋkŋlaa makaasya, 'Mwŋai waitŋ, twony'e ŋthyŋ ala matŋthyoeŋsyē kuma katŋ wa elŋ mayini na andŋ, nŋkana ŋthyŋ tŋtonye kŋmaia uungu wa nyaŋ sitŋ, nŋkana i-nguthu syelŋ itonyē kwŋthwa katŋ wa ala me ŋtheo vyŋ.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَا أَرَبْنَا الَّذِينَ أَضَلْنَا
مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْإِنسِ نَجْعَلُهُمَا تَحْتَ أَقْدَامِنَا
يَكُونُوا مِنَ الْآسَفِينَ ﴿٣٠﴾

31. Ta kwa asu ala maasya, 'Mwŋai waitŋ nŋ Ngai Mwene Vinya W'onthe, na ŋndŋ makŋthwa na ŋmŋŋsyŋ, alaŋka nŋmatheeeaa ŋŋlŋ woo makyasya, 'Mŋikakŋle inyw'I, ona mŋikew'e kyeve; na tanai nthŋnŋ wa mŋŋnda ŋla inyw'I mwathiwe.

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَمُوا فَتَنَزَّلُ
عَلَيْهِمُ الْمَلَكُ الْآلَ يُخَافُوا وَلَا يَخْرُجُوا وَابْتِهَارًا
بِالْحَقِّ إِلَيْنَا كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣١﴾

32. ŋthyŋ twŋ anyanyae menyu nthŋnŋ wa thayŋ ŋŋ wa yu na Itunŋ. Na inyw'I mŋkeethwa na syŋndŋ syonthe vo ila mathayŋ menyu makenda, na vo inyw'I mŋkeethwa na syŋndŋ syonthe ila mŋketya.---

نَحْنُ أَوْلَىٰ بِكُمُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ
وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهَىٰ أَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا
تَدْعُونَ ﴿٣٢﴾

33.'Uthokyo kuma kwa ūla Mūekanfi
Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

يُنْزِلُ مِنَ غُفُورٍ رَجِيمٍ ۝

LUKU 5

34.Na nūŪ ūla mūseango kwa ūneeni
kōvīta ūla ūmathokasya andū kwa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na wīkaa mawīa
maseo na waasya, 'Nyie vate nzika, nī
ūmwe wa ala menenganae?'

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ
صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ۝

35.Na ūseo na ūthūku iivw'anene.
Lūngyai ūthūku na ūndū ūla mūseo vyū.
Na sisya, we ūla katī wake naku we
mwene vanaī ūmaitha, akeethwa ta
mūnyanya mūno.

وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعْ بِالَّتِي
هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ
كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ۝

36.Indī vayīī ūnengawe kyu ateo asu ala
momīfasya; na vai ūnengawe kyu ateo
ūmwe ūla wīna kīanda kīnene kya ndaīa.

وَمَا يُلْقِيهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا ۚ وَمَا يُلْقِيهَا
إِلَّا ذُو حِظٍّ عَظِيمٍ ۝

37.Na ethwa ūsesengani wa Satani
ūkaūsesenga we, Indī mantha wīvitho
kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Vate
nzika, We nī We Wīwi-W'onthe,
Umanyi-W'onthe.

وَمَا يَنْزَعُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ ۚ فَاسْتَعِذْ
بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝

38.Na katī wa Syama Syake nī ūtukū na
mūthenya na syua na mwei.
Mūfkayītulīye syua ndu inyw'ī ene
kana mwei, Indī īvingilityei nthī mbee
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla
wasyūmbie syo, ethwa We nī We inyw'ī
mūthaithaa na w'o.

وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ رَآيَاهُنَّ تَعْبُدُونَ ۝

39.Indī ethwa mo nīmasyoka ītina na
ngathīlo, mo mekaa ūu kwa kwīyūnūva
mo ene. Oyīla asu ala mena mwīai woo
nīmamūtaīaa We ūtukū na mūthenya,
namo mainoaa ona vanini.

فَإِنْ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ
بِالْأَيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْخَنُونَ ۝

40. Na katī wa Syama Syake nī kīfī: kana inyw'ī nīmwonaa nthī yī nyūmū, īndī yīla lthyī twamītheesya kīw'ū tūlū wayo, nīyulusanaa na nīyimbaa tkethwa na wenze. Vate nzika, We ūla wamīthayūūkisye yo nūtonya kūthayūūkya akw'ū. We ena ūtonyi tūlū wa syīndū syonthe.

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً وَلَئِنْ أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِينَ أُخِيَاهَا لَمُنِيَ السَّوْءُ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

41. Vate nzika, asu ala mathokoanaa tūlū wa Syama Sitū ti avithīku Kwitū lthyī. We, īndī, ūla wīkītw'e nthīnī wa Mwaki nī mūseo kana nī we ūla umaa vo e mūima Mūthenyanī wa ūthayūūkyo? Tkai inyw'ī ūndū mūkwenda. Vate nzika We nūmonaa maūndū onthe ala inyw'ī mwīkaa.

إِنَّ الَّذِينَ يُلُودُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَى فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آوْثًا يَوْمَ الْقَيْسِ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤١﴾

42. Asu ala matawītīkīlaa ūlilikany'o yīla wamavikīa nīmo mena wasyo. Na ow'o yo nī Ivuku yī vinya.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا جَاءَهُمْ وَإِنَّهُ لَكُنْزٌ عَزِيزٌ ﴿٤٢﴾

43. Uvūngū ndūtonya kūyīthengeea yo kuma mbee wayo kana Itina wayo. Yo nī ūvuany'o kuma kwa ūla-Mūfī, Wāfīwe - Nī-Kūtaīwa.

لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِنْ حَكِيمٍ حَنِيدٍ ﴿٤٣﴾

44. Vai ūndū we ūūtavw'a ateo ūndū ūla watawīw'e Atūmwā ala māfī mbee waku. Ow'o Mwīai waku nī Mūnene wa ūekeo; na ota ūu Mūnene wa ūsilīlo wī woo.

مَا يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا كُنَّ قَبْلَ لِرَّسُولٍ مِنْ قَبْلِكَ إِنْ رَزَقْتَ لَدُنَّكَ مَغْفِرَةٌ وَذُو عِقَابٍ أَلِيمٌ ﴿٤٤﴾

45. Na takethwa lthyī twamīseūvisye Kulani na kīthyomo kīfeni, mo vate nzika, methwa makūlīlye, 'Ntkī Mīsoa yayo ti mīthesye? Kyaū! Kīthyomo kīfeni na Mūalavu?' Asya, 'Yo nī ūtongoi na mūiito kwa asu ala metīkīlaa.' Indī ta kwa asu ala.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَجَبًا لَقَالُوا لَوْلَا نُفِّلَتْ آيَاتُهُ عَجَبِيٌّ وَعَرَبِيٌّ قُلْ هُوَ الَّذِي آمَنُوا هَدَاهُ وَشِقَاقُ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقُرْ

matetkĩlaa, ve kŪlea kwĩw'a nthĩnĩ wa
matŪ moo, na kwoo nĩ Ūlalinda. Mo,
otondŪ kwailĩ, nĩmekwĩtwa kuma
vandŪ vaasa.

وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى أُولَٰئِكَ يُنَادُونَ مِنْ مَكَانٍ
بَعِيدٍ ٥٠

LUKU 6

46. Na Ithĩ nĩtwamŭnengie Mose Ivuku,
ĩndĩ ivathŭkany'o nĩsyeeethiwe tŭlŭ wa
yo; na takethwa ti ĩla ndeto yavĩtĩte
mbee kuma kwa Mwĩai waku ūvoo
wĩthwa watwiwe katĩ woo; na vate
nzika, mo me nthĩnĩ wa nzika itathelaa
tŭlŭ wayo.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَآخَذَ فِيهِ وَلَوْ لَا
كَلِمَةُ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ وَرَأَاهُمْ
لَقَىٰ شَاقًّا مِنْهُ مُرِيدٌ ٥١

47. Ula ona wĩva wĩkaa nesa, nĩ
kwoondũ wa thayũ wake mwene; na ūla
ona wĩva wĩkaa naĩ, yo ĩkamŭalyũka we
mwene tũ. Na Mwĩai waku ti ūla ūte
mŭlŭngalu ona vanini kwa athŭkŭmi
Make.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَهَا
وَمَا رَبُّكَ بِظَالِمٍ لِّلْعَالَمِينَ ٥٢

48. Umanyi wa ūla Saa ūtŭngĩtwe
Kwake eweka. Na vai matunda maumaa
kuma ikondinĩ syamo, ona kĩla kĩva
kĩkuaa ĩvu, ona kĩisyaa kaana, ateo
nthĩnĩ wa ūmanyi Wake. Na sŭanĩai
mŭthenya ūla We ūkameta mo, akyasya,
'Meĩva atindany'a ala mawetanĩaw'a
Nakwa Nyie? Namo makasya, 'Ithĩ
twĩtavya We, kana vai katĩ waitũ ngũsĩ
ya ūu.'

إِلَيْهِ يُرْدُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخُجُّ مِنْ تَمَرَاتٍ
مِّنَ الْأَشْوَاحِ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ
إِلَّا بِعِلْمِهِ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَائِيَ قَالُوا
أَذْنُكَ مَا مِنَّا مِنْ شَهِيدٍ ٥٣

49. Na kyonthe kĩla mo makĩkaĩlaa mbee
kĩkamaĩa mo, ĩndĩ mo makamanya kana
vai ūkĩllo kwoo.

وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِن قَبْلُ وَظَنَّ
مَا لَهُم مِّن فَيٍّ يُبْصِرُ ٥٤

50. Mũndũ ndanoaa nĩ kŭvoyea ūseo;
ĩndĩ ethwa ūthŭku nĩwamŭkiita,
nŭkusaa ngoo, na kwĩthwa atena
wĩkwatyo w'onthē.

لَا يَسْمُرُ إِلَّا نَسْأَنَ مِنْ دُعَاوِ الْغَيْرِ وَإِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ
فَيُؤْسُ قَرْطُوطٌ ٥٥

51. Na ethwa Ithyĩ nĩtwamũsamĩthya tei kuma Kwitũ-ene, Itina wa thĩna *Omwe* ūla ūmũkwatĩte we, vate nzika, we akasya, '00 nũmbaĩĩte Nyie; na Nyie ndiũsanĩ kana ūla Mũthenya nũkavika ona Indĩ. Indĩ ethwa Nyie nĩngũtũngwa kwa Mwĩai wakwa, Nyie Indĩ, vate nzika, ngakwata maũndũ ala maseo mũno vyũ nĩ vamwe Nake We.'

Na Ithyĩ vate nzika, tũkamatavya alei maũndũ onthe ala mo meekie, na vate nzika, Ithyĩ tũkamasamĩthya mo ūsilĩlo mũmũ.

52. Na yĩla Ithyĩ twanengane ĩnee ūlũ wa mũndũ, we nĩwĩvũthasya yo na nĩwathũkaa ūtee; Indĩ yĩla ūthũku wamũkiita we, asi! We e vau e mũvoyi wa mboya ndaasa.

53. Asya, 'Ndavyai Nyie, ethwa nĩ ūvoo umĩte kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, Indĩ nĩmũkũlea kũwĩtũkĩla, nũũ ūla mwau mũno mbee wa ūla ūkusĩtw'e nĩ nzĩa ingĩ kũasa na Ngai Mwene Vinya W'ontho?'

54. O mĩtũkĩ Ithyĩ tũkamony'a mo Syama Sitũ iithandĩkĩla ūmĩlonĩ wa syua na kuma katĩ woo ene kũvika syoneke ūtheinĩ kwoo kana nĩ w'o. Kw'o ti kwĩanĩu kana Mwĩai waku nĩ Ngũsĩ ūlũ wa syĩndũ syonthe?

55. Ī, kwa ūla w'o mo mena nzika ūlũ wa kũkomana na Mwĩai woo. Ī, We vate nzika, nĩwĩthyũlũlũkĩte syĩndũ syonthe.

وَلَيْنَ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا مِن بَعْدِ صَرَامٍ مَّسَّاهُ
لَيَقُولَنَّ هَذَا إِلَى وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن
رُجِعْتُ إِلَى رَبِّي إِنَّ لِي عِنْدَهُ لَلْخُسْرَىٰ لَكُنْتُ يَتِيمًا
الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَهُمْ مِنْ عَذَابٍ
عَلِيمٍ ⑤

وَإِذَا أُنْمِتْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ آعْرَضَ وَنَأْبِحَانِيَةً
وَلَوْلَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَاؤٍ عَرِيضٍ ⑥

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنَ عِنْدِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُمْ
بِهِ مِنْ أَصْلٍ مِّمَّنْ هُوَ فِي شِقَاقِي بَعِيدٍ ⑦

سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى
يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكُنْ بِرَبِّكَ أَنَّهُ
عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ⑧

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِّنْ لِّقَاءِ رَبِّهِمْ أَلَا إِنَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ⑨

AL - SHUURAA
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene
VinyaW'onthe, Ula Usũŵtwe nĩ ũlau.
Usũŵtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. Ula waiŵtwe-Nĩ-Kũtaŵa,
Mwĩai-Wa-Ndaĩ.

حَمْدٌ ②

3. 'Ain Siin Kaaf. Umanyi-W'onthe,
Wĩwi-W'onthe, ũla Wĩna-Utonyi.

عَسَى ③

4. Usu nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe,
Mwene-Vinya, MŪĩ, avuanasya kwaku
we nũvuanĩtye kwa asu ala
maũtongoesye we.

كَذَلِكَ يُوحِي إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ
اللَّهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ④

5. Kĩla kyonthe kĩ matunĩ na ũlũ wa nthĩ
ona kĩva nĩ Kyake, na We nĩ ũla-Wĩ-
ũlũ, Mũnene-Vyũ.

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَلِيُّ
الْعَظِيمُ ⑤

6. Matu nĩmatonya kwatũkanĩla katĩ
nũndũ wa ũkĩlĩlũ wamo; na alaĩka
nĩmamũtaĩaa Mwĩai woo na ndaĩa Syake
na kwĩtya ũkeo kwa asu ala me ũlũ wa
nthĩ. Sisya! Kwa ũla w'o nĩ Ngai
Mwene Vinya W'onthe ũla Mũekanĩ-
Mũno-Vyũ, Mwene-tei.

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ تَوَقُّعِهِ وَالتُّلُكُ
يَسْتَحْونَ بِمَنْدَرِهِمْ وَ يَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي
الْأَرْضِ إِلَّا إِنْ اللَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ⑥

7. Na ta kwa asu ala meyoseaa mo-ene
asũvĩ angĩ ũtee Wake Ngai Mwene
Vinya W'onthe ekalaa amasyaĩsye mo;
na we ndwĩ mũsũvĩ ũlũ woo.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِظَ
عَلَيْهِمْ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ⑦

8. Uu lthyi nĩt00vuanĩsyē we Kulani kwa Kĩlavu nĩkana we 0tonye k0kaany'a Nyinyia-wa-Mĩsyĩ,¹ na ũla ũthyoũũũkĩte; na kana we 0tonye k0makaany'a mo ũũũũ wa M0thenya wa ũkomano ũla 0te nzika nthĩnĩ waw'o: kĩlungu kĩmwe kĩkekalaa nthĩnĩ wa mĩũnda ya ũtunĩ na kĩlungu kĩngĩ kĩkeethwa nthĩnĩ wa Mwaki wakene.

9. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwendie ũu, We ethwa amatwĩkĩthisye mo kwĩthwa mbaĩ ũmwe; ũndĩ We amũlikasya ũla We wendaa nthĩnĩ wa ũnee Yake. Na *ta kwa* eki-ma-naĩ, mo maikethwa na asũvĩ na m0tetheesya.

10. Mo nĩmeyoseete *mo-ene* asũvĩ angĩ eka We? ũndĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We M0sũvĩ ũla wa w'o. Na We nũthay00kasya ala akw'0, na We ena 0tonyi ũũũũ wa syĩndũ syonthe.

LUKU 2

11. Na maũndũ ona meva ala mwĩna kĩvath0kany'o nthĩnĩ wamo, 0twio wamo wĩkalaa na Ngai Mwene Vinya

¹ *Nyũmba ya mbee vyũ ũla yaakiwe kwoondũ wa kĩleelo kya 0thaihi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe yaĩ 'al-kaaba' *Kaava* ũla yakĩtwe nthĩnĩ wa mũsyĩ wa Makka. M0syĩ ũũ nĩw'o 0kwĩtwa 'umm-ul-qura' *Nyinyia-wa-mĩsyĩ*. Uu nĩkwonany'a ũndũ wĩany'a vata kwa mĩsyĩ ũla ũngĩ na nũtonya kũtw'ĩka mũsyĩ wa mbee ũla waakiwe. ũndũ ũũ wĩonany'a kana mavinda ma tene, ovandũ vau Makka wakĩtwe, Mũsyĩ nĩwcanie kavola vakuvĩ na Nyũmba ya Ngai ũla yaakiwe mwambĩũũnyonĩ nĩ andũ matesĩkĩe. Andũ ma nthĩ nĩmeemanyĩsyē kwaka mĩsyĩ maelekanĩtye na mũsyĩ ũũ. Na kwa ũu, w'o nũtonya kwĩtwa *Nyinyia-wa-Mĩsyĩ* yonthe.

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ يَوْمَ الْجَحِيمِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ①

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَهُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَكِنْ يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ قَلِيلٍ وَلَا نُصِيرُ ①

أَمْ أَتَّخِذُوا مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ قَالَهُ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ ۚ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ①

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ①

W'onthe. Asya, 'usu nī We Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mwāi wakwa; Nyie nīnīte wīkwatyo wakwa nthīnī Wake, na Nyie nīnīmwelekelaa We *mavinda onthe.*

12. We nī Mūmbi-Ula-Mūnene wa matu na nthī. We nīwoombie eīl kuma katī wenyu na ota ūu ilī katī wa ng'ombe kwoondū wa ūtandithyo wenyu. We amwingīvlasya inyw'ī vo. Vai kīndū ona kīva kīilyī Take We; na We nī Wītwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

13. Mbungūo sya matu na nthī nī Syake We. We amūthanthafasya kyaūya we ūla We wendaa ona wīva na kūmūthekevesya *kya kwa ūla We wendaa ona wīva.* Vate nzika, We nūsyīsī syīndū syonthe nesa vyū.

14. We nūmwīyāfe inyw'ī mwīao wa ndīni īla wamwīyāfe Noa, na īla ithyī tūmīvuanītye kwaku we, na īla twamwīyāfe Avalamu na Mose na Yesu, *tōkyasya*, 'Ithīwai mūlūmīte nthīnī wa wīwi, na mūikaanīke nthīnī waw'o. Ndīni īsu nī mbūmū kwa athaithi ma mīvw'anano īla we ūūmetīa mo. Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīnyuvīaa We-Mwene ūla wendaa, na nūmūtongōeasya Kwake-Mwene ūla wendaa, na nūmūtongoeasya Kwake-Mwene ūla ūmwelekelaa *We.*

15. Mo mayaavathūkana na kūaanīka, ateo ītina wa ūmanyi kūmavikīa mo, mo meekie ūu nūndū wa kīw'īu katī wa mūndū na ūla ūngī. Na takethwa ti ūndū wa ndeto īla yaī īnatongosya kuma kwa Mwāi waku kwa īvinda yītw'ītwe, vate

فَأَطْرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُكُمْ فِيهَا لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ ٥٠

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ يُجِزِلُ شَيْءٌ عَلَيْهِمْ ٥١

شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِينَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْمَعُ إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ٥٢

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَقِيَّتُ يَنْهَهُمْ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَى أَجَلٍ مُسَمًّى لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكُتُبَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ فَرِيقٌ ٥٣

nzika, Ovoo ow'o wíthwa watw'ítwe katí woo. Na vate. nzika, asu ala matwíkíthiw'e ma kútiíwa Ivuku ítina woo me nthíní wa nzika itavindíthw'a íúú wayo.

16.Mathokye Indí, *andú onthe ma nthí* nthíní wa ndíni íno. Na we íthíwa wíyúmíísyé úndú wathiwe, ndúkaatííe mawendi moo mathúku, Indí asya, 'Nyie níníyítíkílaa Ivuku yonthe ona yíva yíla Ngai Mwene Vinya W'onthe útheetye, na nyie níníyílawe kumya útwio wa katí wenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe ní Mwíai waitú na Mwíai wenyu. Ithýí twína ítuvi ya mawíla maitú, nenyu mwína ítuvi ya mawíla menyu. Vai kíthokoo katí waitú nenyu. Ngai Mwene Vinya W'onthe akatúmbany'a ithýí vamwe, na Kwake We níkw'o úalúko.'

17.Na asu ala makaananíaa íúú wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ítina wa We kwítkííka, ngaananíoo syoo ní sya mana múno mbee wa úthyú wa Mwíai woo; na ve úthatu wa Ngai íúú woo na kúkeethwa na úsilílo mwai íúú woo.

18.Ngai Mwene Vinya W'onthe ní We úla útheetye Ivuku yína w'o na útialyo ota úu.Na ní kyaú kíkaúmanyíthya we kana úla Saa wí vakuví ota múomoní?

19.Ala matawítkíílaa úla Saa, mendaa kúúkalaata, Indí asu ala mawítkíílaa, nímaúkíaa, na nímesí kana ní w'o w'o. Isúvlei! Asu ala makaananíaa íúú wa úla Saa me ívítyoní, vaasa múno.

فَلْيَذِكْ فَادْعْ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ لَا جُحَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ⑤

وَالَّذِينَ يُجَاجُونَ فِي اللَّهِ مِنْ عِدِّ مَا اسْتَجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ⑥

اللَّهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالسِّبْرَانَ وَمَا يُذِرُكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكْرِيْبٌ ⑦

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُبَاذِرُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ

بَعِيدٍ ⑧

20. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũuu mũno kwa athũkũmi Make. We anenganae kwa ũla We wendaa. Na We nĩ Mwene-Utonyi, Mwene-Vinya.

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ
الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ①

LUKU 3

21. Ula ona wĩva wendaa ngetha ya Itunĩ, Ithyĩ nĩtũmũnengae wongeleku wa ngetha yake; na ũla ona wĩva wendaa ngetha ya nthĩ ĩno, Ithyĩ noyo tũmũnengae, ĩndĩ Itunĩ ndakethwa na kĩtanda.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ
وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَ
مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ②

22. Mo mena atindany'a ta asu ma Ngai Mwene Vinya W'onthe ala metĩkĩĩtw'e nthĩnĩ wa ndĩni ala Ngai Mwene Vinya W'onthe utetĩkĩĩtwe? Na keka kwaĩ ndeto Yaitũ ĩũũ wa ũtwio wa mũthya, yu ũvoo wĩthwa ũtw'ĩtwe katĩ woo na kwa ũla wa o eki-ma-naĩ makeethwa na ũsilĩlo mwai.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ
بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِيَ بَيْنَهُمْ وَ
إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ③

23. We ũkamona eki ma naĩ mena wia nũndũ wa maũndũ ala mo mekĩte, na maiĩ ndĩi ya kũlea kũmavalũkĩla. ĩndĩ asu ala metĩkĩĩlaa na kwĩka mawĩa maseo, makeethwa uungu wa syuu sya Mĩũnda. Namo makeethwa na kĩla kyonthe makenda me vamwe na Mwĩai woo. Usu nĩ mumo mwingĩ wa Ngai.

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ
بِهِمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَةٍ
الْجَنَّةِ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ هُوَ
الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ④

24. Uu nĩw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ũmanengae ũvoo mũseo athũkũmi Make ala metĩkĩĩlaa na kwĩka mawĩa maseo. Asya, 'Nyie ndiũmwĩtya inyw'ĩ ĩtuvi nũndũ wa w'o, ateo kana Nyie nĩngũmũthokya inyw'ĩ kwa Ngai nũndũ wa wendo wa ndũũ sya mũkaufĩ.' Na ũla ona wĩva wĩkaa kĩko

ذَلِكَ الَّذِي يَنْشَرُهُ اللَّهُ عَبْدَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ
فِي الْقُرْبَىٰ وَمَنْ يَقْرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا
حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ⑤

kIseo, IthyI tūmūnengae we wongeleku wa ūseo nthInI wa w'o. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mūekanfi-Mūno-Vyū, MwItfIkli-Mūno Vyū.

25. Mo maasya, 'We nūseŭvItye ūvūngŭ ūlū wa Ngai Mwene Vinya W'onthe? Takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendie ūu. We ethwa asiIle ngoo yaku. IndI Ngai Mwene Vinya W'onthe nūvetangaa ūvūngŭ na nūetae w'o kwa Mfao Yake. Vate nzika, We nIwIsI nesa vyū maūndū ala me nthInI wa ithūi.

26. Na We nI ūla wItfIkIlaa wIlo kuma kwa athŭkŭmi Make, na We nūkeaa naI. Na We nIwIsI ūndū inyw'I mwIkaa.

27. Na We nIwItfIkIlaa *mboya* sya asu ala metfIkIlaa na kwIka mawIa maseo, na We nūmanengae mo matuvi kwa mumo Wake; na ūlū wa alei, mo makeethwa na ūsIllo mwai.

28. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe akaingIvya kyaŭya kwa athŭkŭmi Make, mo nImatonya kwaa matŭ ūlū wa nthI; IndI We atheeasya kwIlanana na kIthimo kIla *kIlanIe* ūndū We wendaa. Vate nzika, We nI We Umanyi-W'onthe, Woni-W'onthe kwa athŭkŭmi Make.

29. Na We nI We ūla ūtheeasya mbua Itina wa kwIyItŭka kwoo, na We nūnyaItkasya tei Wake. Na We nI MūsŭvI, WaItIte-NI-KŭtaIwa.

30. Na katI wa Syama Syake nI kŭmbwa kwa matu na nthI, na *kwa* syŭmbe ila syI

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا فَإِنْ يَشَأْ اللَّهُ
يَحْتِمُ عَلَى قَلْبِكَ وَيَتَجُ اللَّهُ الْبَاطِلَ وَيُخَيِّقُ الْحَقَّ
يَكَلِّتُهُ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑤

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو
عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ⑥

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُمْ
مِنْ فَضْلِهِ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ⑦

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ
وَلَكِنْ يُنْزِلُ بِقَدَرٍ مِمَّا يَشَاءُ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ
بَصِيرٌ ⑧

وَهُوَ الَّذِي يُنْزِلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا
وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَيِّدُ ⑨

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

thayū ona syīva ila We winyaŋkītye
nthīnī wasyo syeīf. Na We E-na ūtonyi
wa kūsyūmbany'a syo yīla We wenda.

فِيهِمَا مِنْ دَابَّةٍ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ إِذْ يَأْتُوا
قَدِيرٌ ﴿٢٤﴾

LUKU 4

31.Na Ivuso Ithūku ona yīva yīla
yīmūkwataa inyw'ī, nūndū wa maūndū
ala moko menyu mekīte inyw'ī-ene. Na
We nūkekaa naīsyenyu mbingī.

وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ
وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿٢٥﴾

32.Na inyw'ī mūitonya kūsiīla walany'o
wa Ngai Iūlū wa nthī; ona mūi na
mūnyanya kana mūtetheesya ūtee wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ
قِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿٢٦﴾

33.Na katī wa Syama Syake nī ngalawa
ila iendelaa ūkanganī iilyī ta mīthya
ya īlma:

وَمِنْ آيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٧﴾

34.We akenda, nokūŋgamyā kīseve
kīkaūngama ki kīkaeka kūkūsyā Iūlū
waw'o ūkanga--- nthīnī wa ūndū ūsu,
vate nzika, ve Syama kwa kīla mūndū
mūmīlsya mūno na ūtūngaa mūvea.

إِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرِّيحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلَى ظَهْرِهِ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٢٨﴾

35.Kana We nūtonya kūsyānanga syo
nūndū wa maūndū ala andū mekīte--īndī
We nūkekaa naīmbingīsyoo---

أَوْ يُوقِفَهُنَّ بِمَا كَسَبْنَ وَيَعْفُ عَنْ كَثِيرٍ ﴿٢٩﴾

36.Na We nūmanangaa mo nīkana asu
ala makaananīaa Iūlū wa Syama sya
Ngai Mwene Vinya W'onthe matonye
kūmanyā kana mo mai na wīvithio.

وَيَعْلَمَ الَّذِينَ يُجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا مَا لَهُمْ مِنْ
مَخِصٍ ﴿٣٠﴾

37.Na kyonthe ona kīva kīla inyw'ī
mūnengetwe no kyaūya kya īvinda
nthīnī wa thayū ūū, īndī kīla kī na Ngai
Mwene Vinya W'onthe nī kīseango na
nīkīkalaa mūno kwa asu ala metīkīlaa na
kwia wīkwatyo woo kwa Mwīai woo,

مَّا أَوْتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَنَاعُوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا
وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِّالَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣١﴾

38. Na ala mevathanaa na naŵi ila mbai mūno na mawathavu, na yŵa mo mathata, maekeaa,

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبِيرَ الْفَوَاحِشِ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٨﴾

39. Na asu ala mamwĩthukĩtasya Mwĩai woo, na malũlũmĩtasya Mboya, na ala maũndũ moo matusawa kwa nzŵa ya kwĩw'ana mo ene, na ala maumasya kafi wa syĩndũ ila ithyĩ tũmanengete,

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٩﴾

40. Na asu ala, yŵa naŵi yeekwa ŵũlũ woo, mesiĩtaa mo ene.

وَالَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْصَبُونَ ﴿٤٠﴾

41. Na Ndĩvi ya Őkite nĩ Őkite wĩana ota Ősu, Indĩ Őla ona wĩva Őekeaa na *kĩko kyake* kĩfiete Őalyũko, ĩtuvi yake yĩna Ngai Mwene Vinya W'ontho. Vate nzika, We ndamendete eki-ma-naĩ.

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

42. Indĩ vai Őthũku kwa asu ala mesiĩtaa ĩtina wa kũvĩtĩw'a.

وَلَمَّا نَسَبْنَا بَعْدَ ظُلْمِهِ فَأُولَٰئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَبِيلٍ ﴿٤٢﴾

43. Mũtĩ wĩ kwa ala tũ mamavĩtĩasya andũ na makĩtw'ĩka mbaa matũ ŵũlũ wa nthĩ matena wĩanũ. Asu nĩmo makakwata Ősilĩlo wĩ woo.

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤٣﴾

44. Na we Őla wĩna Őmĩtĩsyo, na Őekeaa, Ősu vate nzika, nĩ Ővoo wa kĩthing'ĩtĩsyo kĩnene kĩ vinya.

وَلَمَّا صَبَرُوا وَغَفَرْنَا بَرًّا ذَلِكَ لِمَنْ عَزَمَ الْأُمُورُ ﴿٤٤﴾

LUKU 5

45. Na we ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'ŭŭaa wa kwaa, vai mŭmŭsŭvŭi ŭtina wa ūu, na ūkamona eki-ma-naŭ, yŭla makawona ūla Mwaki, maikŭlya, 'Ve nzŭa ona yŭva ya kŭsyoka?'

وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَائِيٍّ مِنْ بَعْدِهِ
وَتَرَى الظَّالِمِينَ لَنَا رَأَوْا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ
إِلَى صَرْفٍ مِنْ سَبِيلِ اللَّهِ

46. Na we ūkamona mo maetetwe mbee waw'o Mwaki, makumanŭtye metho moo nŭndŭ wa nthoni, makŭng'ethesya masonokete. Na asu ala metŭkŭlaa makasya, 'Ow'o' ene wasyo nŭ ala meyanangaa mo ene na mŭsyŭ yoo Mŭthenyanŭ wa ŭthayŭŭkyo. 'Sisyai! alei makatiwa nthŭnŭ wa ŭsilŭlo wa kwŭkalaa.

وَتَرَاهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَشِيعِينَ مِنَ الْذِّلِّ
يَنْظُرُونَ مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّ وَقَالَ الَّذِينَ آمَنُوا
إِنَّ الْخَاسِرِينَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَأَهْلِيَهُمْ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَلَا إِنَّ الظَّالِمِينَ فِي عَذَابٍ مُقِيمٍ

47. Na mo mai na aietheesya ma kŭmatethya ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmŭtw'ŭŭaa wa kwaa, vai nzŭa yake ona vanini.

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ أَوْلِيَاءٍ يَنْصُرُهُمْ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ سَبِيلٍ

48. Ithukŭŭsyeyi Mwŭai wenyu mbee wa ŭtanavika mŭthenya ūla ŭtwio wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭtakathŭkŭŭka. Vaikethwa wŭvitho wenyu mŭthenyanŭ ŭsu, ona vaikethwa kwoondŭ wenyu nzŭa ya kŭkaŭa.

إِذْ يَتَّبِعُوا الرَّسُولَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا مَرَدٍّ
لَهُ مِنَ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَأٍ تَوَمُّدٍ وَمَا لَكُمْ
مِنْ تَكْوِينٍ

49.Indĩ ethwa mo nĩmekũalyũka mathi,
Ithyĩ tũikũtũmĩte wĩthwe mũsũvĩi tũlũ
woo. Wĩa waku no kũvikya ũtũmane tũ.
Na ow'o, yĩla Ithyĩ twamũsamĩthya
mũndũ tei kuma Kwitũ nĩũtanĩaa. Indĩ
ethwa ũthũku nĩwamũvalũkĩla mũndũ
nũndũ wa meko moo ala moko moo
matongoisye kwĩka, Indĩ sisya! Mũndũ
nde mũvea.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا إِنْ عَلَيْنَا
رِالَ الْبَلْعِ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَجَرَحَ
بِهَا وَإِنْ نَبْصُهُمْ سَيِّئَةٌ سَبَّأْنَا قَدَمَاتِ أَيْدِيهِمْ
فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٤٩﴾

50.Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe. We ombaa kĩla
wendaa. We amanengae syana sya eĩtu
ala wendaa, na amanengae aaana ma
ivĩsĩ ala wendaa;

لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ
يَهْبُ بِنِ يَشَاءُ إِنَّمَا شَاءَ وَيَهْبُ بِنِ يَشَاءُ
الذُّكُورُ ﴿٥٠﴾

51.Kana We nũmavulanasya aũme na
aka; na We amũtũngaa ngũngũ ũla We

أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَّا نَفْعَلُ مَا يَشَاءُ
عَقِينَا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٥١﴾

wendaa. Vate nzika, We nĩ Wĩwi-
W'onthe, Mwene-Utonyi.

52.Na ti Tŭlŭ wa mŭndŭ Ngai Mwene
Vinya W'onthe kŭneena nake ateo kwa
nzĩa ya ŭvuan'y'o kana ƙtina wa tŭtŭ kana
kŭtŭma Mŭtŭmwa wa kŭvuan'ſya andŭ
maŭndŭ kwa mwĩao Wake ūndŭ We
wendaa. Vate nzika, We E-Tŭlŭ-Mŭno,
Mŭĩ.

53.Na ūu nĩw'o Ithyĩ tŭŭvuan'ſye we
Ndeto kwa mwĩao Witŭ. We
ndwaamanya Ivuku yaĩ yaŭ, ona kana
mŭĩkĩlonĩ wĩva, ƙndĩ Ithyĩ tŭŭtw'ƙĩthĩtye
ŭvuan'y'o ta kyenĩ kĩla Ithyĩ
tŭmatongoeasya athŭkŭmi Maitŭ nakyo
kwĩanana nondŭ Ithyĩ twendaa. Na kwa
ŭla w'o, we ŭmatongoeasya mbaa andŭ
nzĩanĩ ƙla ya w'o.

54.Nzĩa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe,
ŭla kĩla kyonthe ona kĩva kĩ Tŭlŭ wa
nthĩ na kyonthe ona kĩva kĩ matunĩ nĩ
Kyake. Sisyai! Maŭndŭ onthe
matungawa kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ
وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَرْدًا فِيهِ
مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَى حَكِيمٍ عَمِيمٍ ﴿٥٢﴾

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ
تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِنْيَانُ وَلَئِنْ جَعَلْنَاهُ
نُورًا لَنَهْدِي بِهِ مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ
لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٣﴾

صِرَاطَ اللَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمُوتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
﴿٥٤﴾ أَلَا إِلَى اللَّهِ تَصِيرُ الْأُمُورُ ﴿٥٥﴾

(۲۳) ۱۹۶۱

حم (۲)

وَالْكِتَابُ الْمُبِينُ ﴿٣﴾

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قَوْمًا عَرَبِيًّا لَّعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧﴾

وَأَنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِّي حَكِيمٌ ۝

اَنْضَرْبُ عَنْكُمْ الذِّكْرَ صَفْحًا اَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُّسْرِفِينَ ﴿٦﴾

وَكَمْ أَرْسَلْنَا مِنْ نَبِيِّ فِي الْأَوَّلِينَ ⑤

وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ بَنِي إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٨﴾

فَأَهْلَكْنَا أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمِثْلُ الْأَوَّلِينَ ⑨

741

ngelekany'o ya and0 ma tene nĩvĩtfe mbee.

10. Na we Okamakũlya, 'Nũũ ūla woombie matu na nthĩ?' Mo vate nzika makwĩa, nĩ ūla-Wĩ-Vinya, Ngai Mũmanyi-Wa-Syonthe, nĩwasyũmbie syo.

وَالَّذِينَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
يَقُولُونَ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ⑩

11. We, ūla ūmũtw'ĩkĩthĩsyē inyw'ĩ nthĩ kwĩthwa ūkomo, na nũseũvĩtye tũsĩla nthĩnĩ wayo, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũatĩĩa nzĩla ĩla ndũngalu.

الَّذِينَ جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ مَهْدًا وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ⑪

12. Na ūla ūtheeasya kĩw'ũ kuma matunĩ na kĩthimo kĩĩanĩe, na ĩndĩ ĩthyĩ nĩtũmĩthayũũkasya nthĩ yĩ ngw'ũ; ota ūu inyw'ĩ mũkathayũũkw'a'

وَالَّذِينَ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً بِقَدَرٍ فَأَنشَرْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا ۚ كَذَلِكَ تُخْرَجُونَ ⑫

13. Na ūla ūmbĩte nyamũ ĩĩĩ-ĩĩĩ sya kĩĩa mũthemba, na We nũmũseũvĩsyē inyw'ĩ ngalawa na ng'ombe nyamũ ĩla imwe imũkuua.

وَالَّذِينَ خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ الْفَلَاحِ وَالْإِنْعَامِ مَا تَرْكَبُونَ ⑬

14. Nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwĩkala mũlũmĩte tũlũ wa mĩlongo yasyo, na ĩndĩ, yĩla mũsyĩkalĩle mũlũmĩte tũlũ, inyw'ĩ mũtonye kũlĩlikana ĩnee ya Mwĩai wenyu, na kwasya, 'Nĩ Mũtheu We ūla ūtw'ĩw'ĩthĩsyē nyamũ ĩi, na ĩthyĩfene tũyaĩ tũtonya kwĩvoovya ĩthyĩ ene.

لِيَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ⑭

15. 'Na kwa Mwĩai waitũ vate nzika ĩthyĩ tũkasyoka.'

وَرَأَى إِلَى رِبِّتِنَا لِمُنْقَلِبُونَ ⑮

16. Na mo mamatw'ĩkĩthasya amwe ma athũkũmi Make kwĩthwa kĩlungu kĩmwe

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْأً ۚ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ ۝ ١٦

Kyake We. Ow'o mündü nŵiyonanŵtye
kwŵthwa ate müvea.

LUKU 2

17. We osete syana sya eŵtu kuma katŵ wa
ila We ümbŵte, na akamütaŵŵthya inyw'ŵ
na syana sya ivŵŵŵ?

أَمَّا تَخَذُوا مَثَلًا بَنِي إِدْرِيسَ
وَاصْفَكُمْ بِالْبَيْنِينَ ۝

18. Indŵ yŵla we ümwe woo watavw'a
üvoo wa ündü we ümwosaa Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Ngai-Wa-Ulau,
üthyü wake nütukaa na akyusüwa nŵ
üthatu.

وَإِذَا يَشْرَا أَحَدُهُم بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمَنِ مَثَلًا
ظَلَّ وَجْهَهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ۝

19. Inyw'ŵ mwŵmütüngŵŵthya nŵ wa Ngai
Üla üeewe katŵ wa mathaa na mawanake,
na Üla üte mütheu ngaananŵŵŵ?

أَوْ مَنْ يُنشِؤُنَا فِي الْغَلِيَةِ وَهُوَ فِي الْخِصَامِ غَيْرُ
مُبِينٍ ۝

20. Namo mamatusaa alaŵka ala nŵ
athükümi ma Ngai-Wa-Ulau, ta aka. Mo
mena üküŵŵ wa kumbwa kwö? Indŵ
öküŵŵ woo ükaandŵkwa, namo
makaküw'a.

وَجَعَلُوا السَّيِّئَةَ الَّتِي هُمْ عَبْدُ الرَّحْمَنِ إِنَّا نَأْتِيهِمْ
وَأَخْلَقَهُمْ سَكَنًا شَدِيدًا لَهُمْ وَيُنشِؤُنَا ۝

21. Namo maasya, 'Kethwa Ngai-Wa-
Ulau nŵwendie üu, ithyŵ tüyŵthwa
twamathaithie mo.' Mo mai na ümanyi
ona wŵwa wa üu ona vanini. Mo mai
ündü mekaa ateo kütalŵthya tü.

وَقَالُوا لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ
بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ ۝

22. Ithyŵ nŵtömanengete mo Maandŵko
Matheu mbee wa aa, nŵkana methwe
mamalümŵtye?

أَمْ أَنَبَّاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهِ فَهُمْ بِهِ مُسْتَسْكِرُونَ ۝

23. Aiee, mo maasya, 'Ithyŵ tweethŵie
maaŵthe maitü maatŵŵe nzŵla na, ithyŵ
tütongoew'e nŵ nyaŵŵ syoo.'

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَاهُ آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ الْآبَاءِ
مُقْتَدُونَ ۝

24. Na üu nŵw'o kwŵŵhŵŵŵwe kÜilyŵ
mavinda onthe kana Ithyŵ tÜimÜtÜmmaa

وَكَذَلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ

Múkaanany'a ona wíwa mbee waku kwa mÚsyí ona wíwa Indí athw'ii mayo maisye: 'Ithyí tweethíe maa-Úmae maitú maatíle nzíla; na ithyí tÚatíle nyaíí syoo.'

إِنَّا قَالُ مُتَرَفُّوهُمَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أَمَّةٍ وَ
إِنَّا عَلَىٰ أَرْهَمٍ مُّقْتَدُونَ ﴿١٥﴾

25. *Múkaanany'a woo amakúlya*, 'Ata! Ona ethwa nyie nímÚetee Úvoo mÚseo mbee wa Úla mweethíe maa-Úmae menyu maatíle?'

قُلْ أَوَلَوْ جِئْتُكُمْ بِأَهْدَىٰ مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ
إِبْرَاءَ لَكُمْ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿١٥﴾

26. Kwa Úu, Ithyí nítweaníísyee Úívaníísyoo kuma kwoo. Sisyai Indí mÚminÚkílyo wa asu mamaleile *AtÚmwa* ÚndÚ wailýí!

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَنْظِرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٦﴾

LUKU 3

27. Na *lilikanai yíla* Avalamu wamÚtavisye íthe wake ana andÚ make: Nyie *níngwivÚthya* ila syonthe inyw'í mÚthaithaa,

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبْنَيْهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ
مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿١٧﴾

28. 'Ateo Úla wambÚmbie Nyie, na vate nzika, akandongoesya Nyie.'

إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ ﴿١٨﴾

29. Na we amítÚngíthasya ndeto íno ta wano wa kwíkáláa kwa andÚ ala masyokie kÚka ítina, níkana mo mamwelekele *Ngai*.

وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقْبِهِ لَعَلَّهُمْ يَُرْجَعُونَ ﴿١٩﴾

30. Aíee, Indí Nyie nínametíkíílilye mo na maaíthe moo Útanu wa *kavinda kÚvika yíla* w'o wamavikííe na MÚtÚmwa Úla Úvuanasya *UtÚmane Wake*.

بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءَ وَآبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ
وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴿٢٠﴾

31. Indí yíla w'o wamavikííe maisye, 'ÚÚ ní Úoi, na ithyí nítÚkÚlea.'

وَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ وَإِنَّا بِهِ
كَافِرُونَ ﴿٢١﴾

32. Namo makÚlasya, 'Ntkí Kulani íno ndítheetw'e kwa andÚ amwe anene ma mÍsyí íno yelí?'

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ
عَظِيمٍ ﴿٢٢﴾

33. Mo nĩ mo makanyaĩĩkya tei wa Mwĩai waku? Ithyĩ Nithyĩ tũnyaĩĩkasya katĩ woo mĩkalĩle yoo nthĩnĩ wa thayũ ũũ wa yu, na Ithyĩ nĩtũmokĩlasya amwe moo ũũũ wa ala angĩ kwa ivĩla, Indĩ ũũ ũtw'ĩkaa amwe moo kũmasumbĩka ala angĩ. Na tei wa Mwĩai waku nĩ mũseo kũvĩta syĩndũ ila mo mombanasya.

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ
مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ
فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا حِزْبًا
وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْعُونَ ﴿٣٣﴾

34. Na takethwa andũ *onthe* ma nthĩ mayaaĩthĩwa me ma mbaĩ ĩmwe, Ithyĩ twĩthwa twamanengie ala matamwĩtkĩlaa Ngai-Wa-Ulau, iala sya vetha sya nyũmba syoo na mbaasya sya vetha sya kũĩsaa ũũũ;

وَلَوْلَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِنِ
يَكْفُرُوا بِالرَّحْمَنِ لِيُوقِعَهُمْ سُقُوعًا مِنْ نَارٍ وَمَعَارِجَ
عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٤﴾

35. Na mĩomo ya vetha ya nyũmba syoo, na mĩto ya vetha, ĩla mo matonya kwaĩla.

وَالْيُودِيُّهُمْ أَبَوَاءٌ وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَكَبَّرُونَ ﴿٣٥﴾

36. Na syĩndũ *ingĩ* sya wanake. Indĩ isu syonthe no mana ateo no syĩndũ sya kwĩtanĩthya okwa *kavinda* nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ ĩno tũ. Na Itunĩ vamwe na Mwĩai waku nĩ kwoondũ wa ala alũngalu.

وَرُحُفًا وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٦﴾

LUKU 4

37. Na ũla ũalyũkaa akaeka kũmũlilikana Ngai-Wa- ũlau, Ithyĩ nĩtũmwĩle Satani ũla ũtw'ĩkaa mũtindany'a wake.

وَمَنْ يَقْسُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ يَقِضْ لَهُ شَيْطَانًا
فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴿٣٧﴾

38. Na vate nzika, mo nĩmamasĩĩlaa nzĩla ya Ngai, Indĩ mo masũanĩaa kana nĩmatongoew'e nesa;

وَأَنَّهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
مُهْتَدُونَ ﴿٣٨﴾

39. Kũvika, yĩla ũmwe wooka Kwitũ, akĩmũtavya mũtindany'a wake, takethwa katĩ wakwa naku nĩvethwa na ũasa

حَتَّى إِذَا جَاءَنَا قَالَ لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدُ
النَّاسِ قَيْنِ فَيَسْأَلُ الْقَرِينَ ﴿٣٩﴾

wfana Umflon! Nĩ mūtindany'a
mūthūku ata we!

40. Itina wa kwfka mothūku tondū inyw'i
mweekie, kwfthfwa mwĩ atindany'a
kwenyu kūtĩf na ūuno kwenyu nthĩf
wa ūsilflo ūmūnthĩ nūndū inyw'i
nĩmweekie mavĩtyo.

41. We ĩndĩ, nūtonya kūmwĩw'ĩthya ūla
ūte matū, kana kūkĩtongoesya kĩlalinda
kana ūla wĩ nthĩf wa ĩvĩtyo
yĩyonanĩtye?

42. Na Ithĩf tūkaŭveta we kuma katĩ
woo, vate nzika, Ithĩf tūkeanĩsya
ūvanĩsyo kuma kwoo.

43. Kana Ithĩf tūkakwony'a we maūndū
ala twamathie mo; nūndū vate nzika,
Ithĩf twĩna ūtonyi mwĩanũ ūlũ woo.

44. Kwa ūu, we kwata ūlūmĩtye maūndū
ala mavūanĩtw'e kwaku; nūndū we wĩ
nzĩanĩ ĩla ya w'o.

45. Na, kwa ūla w'o, nĩ ūlilikany'o
kwaku we na kwa andū maku, na inyw'i
mūkeetwa mūkasūngfē.

46. Na makūlye asu katĩ wa Atūmwa
Makwa ala Ithĩf twamatūmie mbee
waku, Ithĩf nĩtwanyuvie ngai ingĩ ona
syĩva ūtee wa Ngai-Wa-Ulau,
ithaithawe?'

LUKU 5

47. Na Ithĩf nĩtwamūtūmie Mose ena
Syama Situ, kwa Valao na anene make,
nake asya, 'Vate nzika, Nyie nĩ
Mūtūmwa na Mwĩai wa nthĩ syonthe.'

48. ĩndĩ yĩla we wookie kwoo na Syama
Sitū, sisya! Mo nĩmaithekeeeie.

49. Na Ithĩf tūyaamony'a Kyama ateo
kĩla kĩnene kyaatĩfē mbee kĩvw'anene
nakyo, na Ithĩf nĩtwamakwatie mo na
ūsilflo nĩkana matonye kūtwelekelā
Ithĩf.

وَلَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي الْعَذَابِ
مُسْتَرْكُونَ ﴿٤٠﴾

أَفَأَنْتَ تَسْمَعُ الصَّمَّةَ أَذْهَبِي الْعَنَى وَمَنْ كَانَ
فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٤١﴾

فَأَمَّا نَذَبْتَ بِكَ فَأَنَا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤٢﴾
أَوْ نُرِيكَ الْآلِذَى وَعَدْتُهُمْ فَأَنَا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ﴿٤٣﴾

فَأَسْمِسْ بِإِلَهِىِ أَوْحَى إِلَيْكَ إِذْكَ عَلَى صِرَاطٍ
مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٤﴾

وَأَنَّهُ لَدِكُمْ لَكُمْ وَلِقَوْمِكُمْ وَسَوْفَ تُنْزَلُونَ ﴿٤٥﴾

وَسَلِّ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا
مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ﴿٤٦﴾

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ
فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا إِذْ هُمْ فِيهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٨﴾

وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ آيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا وَ
أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٩﴾

50. Na mo mamwīa, 'Ame we mūoi ū, tūvoyee ithyī kwa Mwīai waku, kwīanana na ūtianfō ūla We watianfē naku: na īndī ithyī nītŭkwītŭkīla ūtongoi.'

51. Indī yīla Ithyī twamavetangfē ūsilfō, sisya! Mo nīmaanangie ndeto yoo.

52. Na Valao nīwatavanisye katī wa andū make *akyasya*, 'Inyw'ī andū makwa, w'o ūsumbī wa Misili ti wakwa na mbūsfī ii ivītīlaa uungu wakwa? Inyw'ī īndī, nomŭkwona?

53. Aiee, Nyie nī mūseo kwī *mūdū* ū ūte wa kūnengwe ndaīa na ūtatonya kwītavany'a *we-mwene* nesa.

54. 'Na we aieete kūnengwe itanga sya thaavu nīkī, kana alaīka makauma ītina wake maatīanfē?'

55. Uu nīw'o we wamatumanisye andū make namo mamwīw'a. Ow'o, mo maī andū athŭku.

56. Kwa ū, yīla mo mookīlilye ūthatu Wakwa, Ithyī nītweanīsyē ūīvanīsyō kwōo, na nītwananyw'īthisyē kīw'ū onthe.

57. Na Ithyī nītwanatw'īkīthisyē mo ta wano, na ngelekany'o kwa nzyawa ila ikoka.

LUKU 6

58. Na yīla mwana wa Malia wawetwa ta ngelekany'o, asi! Andū maku mokīlasya kīlonzo;

59. Na mo maasya, 'ngai sitū nīsyō nzeo mbee kana nī we?' Mo maikūweteaa ūndū ū ateo *kwoondū* wa ngaananfō. Aiee, mo nī andū ma ngusanīsyō.

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الشَّجَرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عِندَكَ
إِنَّا لَمُهْتَدُونَ ﴿٥٠﴾

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿٥١﴾
وَنَادَى فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَاقَوْمُ أَلَيْسَ لِي
مُلْكٌ مِصْرَ وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي أَفَكُلَّ
تَبْصِيرُونَ ﴿٥٢﴾

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِنْ هَذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ
يُبِينُ ﴿٥٣﴾
فَلَوْلَا أَلْقَى عَلَيْهِ آسُودَةً مِنْ ذَهَبٍ أَوْ جَاءَ مَعَهُ
الْمَلِيكَةُ مَقَرَّيْنِ ﴿٥٤﴾

فَأَسْتَفَفَ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٥﴾
فَلَمَّا أَسْفَوْا أَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٦﴾
فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْآخِرِينَ ﴿٥٧﴾

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ
يَصُدُّونَ ﴿٥٨﴾

وَقَالُوا إِنَّا إِلَهُنَّ خَيْرٌ أَمْ هُوَ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا
بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَوْفُونَ ﴿٥٩﴾

60. We aĩ mũthũkũmi Waitũ tũ ūla Ithĩĩ twamũnengie ĩnee Yitũ, na twamũtw'ĩkĩthya we ta ngelekany'o kwa Aana-Ma-Isilaeli.

61. Na takethwa Ithĩĩ nĩtwendie ūu, Ithĩĩ twaĩ tũtonya kũmatw'ĩkĩthya amwe menyu alaĩka ĩũũũ wa nthĩ kwĩthwa atiĩwa mayo.

62. ĩndĩ nĩw'o, we nĩ ūvano wa ūla Saa.^{2*} Kwa ūu, ndũkethwe na nzika ĩũũũ wa w'o, ĩndĩ mbikĩlai Nyie. Ino nĩyo nzĩa ĩla ya w'o.

63. Na mũikamũeke Satani amũsĩffe inyw'ĩ. Vate nzika, we nĩ mũmaitha wĩyonanĩte kwenyu.

64. Na yĩla Yesu wookie ena mokũsĩ matheu, aisye, 'Nyie nũkĩte vala mũĩ inyw'ĩ nĩna ūĩ na kũmũtheesya maũndũ amwe ala inyw'ĩ mũvathũkanĩaa, kwa ūu, mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'ontha na mbĩw'ei Nyie.

65. Ow'o, Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ Mwĩai wakwa na Mwĩai wenyu. Kwa ūu, mũthaithei We. Ino nĩyo nzĩa ĩla ya w'o.'

66. ĩndĩ nguthu nĩsyavathũkanganie katĩ wasyo. Kwa ūu, woo nĩ wa eki-ma-naĩ nũndũ wa ūsĩĩlo wa mũthenya ūla mwai.

إِنَّ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ ۝٦٠

وَلَوْ شَاءَ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُقُونَ ۝٦١

وَإِنَّهُ لَوَعْلَمُ السَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝٦٢

وَلَا يَصُدُّكُمْ الشَّيْطَانُ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ۝٦٣

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلَفُونَ فِيهِ ۚ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ۝٦٤

إِنَّ اللَّهَ هُوَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوا هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۝٦٥

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْبَيْعِ ۝٦٦

² *Ndeto ĩno 'Al-Saa'h' ūla Saa na ūalyũĩtwe ta saa na yaĩĩte nĩ kũmanyĩka tondũ yĩandĩkĩtwe nthĩnĩ wa Chap.54:2 Al-kamar. Vau maũalyũlo ala masũanĩawa kwoneka nũndũ wa kũvika kwa Mũtũmwa Muhammad s.a.w kwĩtawaa 'AL-Saa'h' ūla Saa. Na kwatũkana kwa mwei nĩkwosetwe ta ūkũsĩ ĩũũũ wa ūalyũko mũnene wa kĩveva ūla waĩ vakuvĩ kwĩkĩka. Wonany'o wa kĩthyomo kĩĩ tondũ kĩwetetwe ĩũũũ wa Yesũ nthĩnĩ wa mũsoa ūũ ūla tũkwĩmanyĩsya kyaĩffe nĩ kũmanyĩka oũndũ ūmwe na mĩsoa ĩla ĩngĩ. Oũndũ 'ūla Saa' ūla ūkwonany'a kũvika kwa Yesũ matukũ mokĩte na ūalyũko wa kĩveva naw'o ūivika ĩũũũ wa w'o.

67. Mo mai ūndū ūngī meteele ateo ūla
Saa ūmaumīlīle ūmavikīle na
kīthūlūmūkīlo o matekūmanyā w'o.

68. Ala me ndū mūthenya ūsu
makeethwa me amaitha mūndū na ūla
ūngī, ateo ala alūngalu.

LUKU 7

69. 'Inyw'ī athūkūmi Makwa, vai w'ia
lūlū wenyu ūmūnthī, ona mūikew'a
kyeva;

70. 'Asu ala meetīkīlile Syama Sitū
meenyivya,

71. 'Inyw'ī likai Mūūndanī, inyw'ī na
endwa menyū mūkanengwe ndaŋa na
kūtanīthwa,'

72. Mo makathyūlūlūkw'a masaani ma
thaavu ma kilinge na ikombe, navo
vakeethwa syīndū syonthe ila mathayū
methīlawā na vata nasyo na ila
itanīthasya metho. Navo nīvo inyw'ī
mūkekalaa.

73. 'Na ūū nīw'o Mūūnda ūla inyw'ī
mūtw'ītwe atīŋwa maw'o nūndū wa
maūndū ala inyw'ī mwīthītwe
mūyīka.'

74. 'Nthīnī waw'o ve matunda menyū
kwa wingī, ala inyw'ī mūkaŋsaa.'

75. Ala avītany'a vate nzika, makekalaa
nthīnī wa ūsilīlo wa Ngiena.

76. W'o ndūkanyivangw'a kwoondū
woo, na mo makakwatwa nthīnī wa
w'o na kūyītūka.

77. Na Ithīl tūyaamavītīsyā mo, īndī
nīmo ene ala maī eki-ma-naī.

78. Namo makeetana maīte, 'We
mūšūvī wa Ngiena, Mwīlai waku nīeyīae
ithīl tūthele. We akamasūngīa,
'Nokūvika inyw'ī mwīkale.'

79. Ngai akamatavya, 'Ithīl vate nzika,
nītwamūeteie ūla w'o inyw'ī īndī aingī
mūno menyū nīmaūleile; ūla w'o.'

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَ

هُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٩﴾

الْأَخْلَاءَ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا

الْمُتَّقِينَ ﴿٢٠﴾

يَعْبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٢١﴾

الَّذِينَ آمَنُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢٢﴾

ادْخُلُوا الْجَنَّةَ أَنْتُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ تُخْبَرُونَ ﴿٢٣﴾

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصَفَافٍ مِنْ ذَهَبٍ وَأَكْوَابٍ ﴿٢٤﴾

وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ وَأَنْتُمْ

فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٦﴾

لَكُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾

إِنَّ الْجَحِيمَ فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ خَالِدُونَ ﴿٢٨﴾

لَا يَفْتَرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْسُوُونَ ﴿٢٩﴾

وَمَا ظَنُّهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٠﴾

وَنَادُوا بِمَلِكٍ لِيَقْضِ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ تُكَلِّفُونَ ﴿٣١﴾

لَقَدْ جِئْتُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ الْكُفْرَ لَبِئْسَ لَهُ هَوًى ﴿٣٢﴾

80. Kana mo me ūndū matw'ite kwika?
Ithyī ota ūu, nītūt'ite.

81. Mo mesūanīa kana Ithyī tūyīw'aa
syīmbithī syoo na nzama syoo sya
mwanya? If, na Atūmwa Maitū mekalaa
vamwe namo makīandīka kīla kīndū.

82. Asya, 'Takethwa kwaī mwana wa
Ngai-Wa-Ūlau, Nyie nīthīwa naī wa
mbee kūmŭthaitha.'

83. Ngai Mwene Vinya W'onthe nī
Mŭtheu, Mwīai wa matu na nthī, Mwīai
wa Kīvīla-Kya-Usumbī, na We
ndakoneny'e na ūndū ona ūmwe wa
maūndū ala mo mamŭwetanīasya We
namo.

84. Kwa ūu, ekanai namo metanīthye na
ūneeni wa mana na ngewa nthŭku
kŭvika makomane na ūla Mŭthenya
woo wathītwe.

85. Na We nī We Ngai wa Itunī, na Ngai
wa Itŭlŭ wa nthī; na We nī We Mŭf,
Umanyi W'onthe.

86. Na kŭathimwa nī ūla ūsumbī wa matu
na nthī nī Wake na syonthe ila syī katī
wasyo, na ūmanyi wa ūla Saa wī Nake,
na ūla inyw'ī mŭkatŭngwa Kwake.

87. Na ala asu mamekaīlaa vandū Vake
mai na ūtonyi wa kŭmew'anīthya ateo
ūla w'o, namo nīmamwīsi we.

88. Na we ūkamakŭlya mo, 'Nŭŭ ūla
wamombie mo?' Vate nzika mo
masŭngīa, 'Nī Ngai Mwene Vinya
W'onthe.' Mo īndī, mealyŭlangwa ata?

89. Nyie nīvīna na wīkano wake wa
kīsyokeo, 'Ame Mwīai wakwa, kana aa
nī andū ala matakētīkīlaa.

90. Kwa ūu, Itvete ume vala maī, na asya,
'Mŭuo;' na o mītŭkī mo makamanya.

أَمْ أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٥٠﴾

أَمْ يَكْسِبُونَ أَثَمًا لَا تَسْعَ سَرْهَمٌ وَتَجْزِيهِمْ بِلَا

وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُمُونَ ﴿٥١﴾

قُلْ إِن كَانَ لِلزَّحْمِ وَلَدًا فَأَنَا أَوَّلُ الْعِيدِينَ ﴿٥٢﴾

سُبْحَنَ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ

عَظَا يَصِفُونَ ﴿٥٣﴾

فَذَرَهُمْ خَوْضًا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي

يُوعَدُونَ ﴿٥٤﴾

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَهٌ وَ

هُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٥٥﴾

وَتَبَرَّكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَ

مَا بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ

إِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾

وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى

يُؤْفَكُونَ ﴿٥٨﴾

لَقَدْ وَفَّيْنَاكَ رَبِّ إِن هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾

يَعْنِي فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

سُورَةُ الدُّخَانِ مَكِّيَّةٌ

(١٣)

AL - DUKHAN
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Haa Miim. Waĩĩtwe-Nĩ-Kũtaĩwa,
Mwĩai-Wa-Ndaĩa.

حَمْدٌ ②

3. Nĩĩvĩta na Ivuku yĩ yĩvathũkanasya
maũndũ.

وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ③

4. Kwa ũla w'o, Ithyĩ nĩtwayĩvuanisye
nthĩnĩ wa ũtukũ mũathime. Kwa ũla
w'o, Ithyĩ twĩthĩĩtwe tũikaanany'a
ŕthũku.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ إِنَّا كُنَّا مُنْذِرِينَ ④

5. Maũndũ onthe ma ũĩ nĩmatw'ĩtwe
nthĩnĩ wayo,

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ⑤

6. Kwa mwĩao Witũ-Ene. Nĩw'o, Ithyĩ
nĩtwĩthĩĩtwe tũimatũma Atũmwa kĩla
ĩvinda,

أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ⑥

7. Ta tei kuma kwa Mwĩai waku. Nĩw'o
We nĩ Wĩw'i-W'onthe, Umanyi-
W'onthe.

رُحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ⑦

8. Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila
syĩ katĩ wasyo, ethwa inyw'ĩ
mũkeethwa na mũĩkĩĩo tũ.

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ⑧

9. Vai Ngai ateo We. We nũnenganae
thayũ na kũete kĩkw'ũ. We nĩ Mwĩai
wenyu, na Mwĩai wa maa-ĩthe menyu
ala ma mbee.

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ
الْأَوَّلِينَ ⑨

10. Indĩ mo nĩmathaũkaa mena nzika.

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ⑩

11.Indī we syāḥṣya mŭthenya ūla ṭtu
yṭkaumya syŭki yenekee,

فَازْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُبِينٍ ١١

12.Yṭla yṭkamavw'ṭka andŭ. Usu
ŭkeethiwa ūsilḥlo wṭ woo.

يُفَسِّسُ النَّاسُ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ١٢

13.Indī andŭ makaṭa, 'Mwṭai waitŭ,
tŭvetangṭe ithyṭ ūsilḥlo; kwa ūla w'o,
ithyṭ twṭ etḥkṭli.'

رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ١٣

14.Mo matonya ata kŭunwa nṭ ūtao,
oyṭla Mŭtŭmwa nŭminṭe kŭmavikṭa,
akṭtavany'a syṭndṭ nesa ūtheinṭ,

أَنَّى لَهُمُ الذِّكْرَى وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ ١٤

15.Na ṭndṭ mo nṭmaalyŭkile mauma vala
we ūṭ na maasya, 'We nŭmanyṭṭw'e,
mŭndŭ wṭna ndŭŭka?'

وَقَدْ جَاءَهُمْ ثَمَرُ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ مَجْنُونٌ ١٥

16.Ithyṭ tŭkaveta ūsilḥlo kwa kavinda
kanini, ṭndṭ inyw'ṭ vate nzika,
mŭkasyoka nthṭnṭ wa ūlei.

وَقَدْ جَاءَهُمُ الْغَوَاةُ وَفُتِنُوا لَأَنَّهُمْ جَاءُوا بِآيَاتِنَا كَذِبَاتٍ ١٦

17.Mŭthenya ūla Ithyṭ tŭkamŭkwata
inyw'ṭ na ṭkwata ṭnene, na ṭndṭ vate
nzika, Ithyṭ tŭkeanṭṣya ūṭvanṭsyo.

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنتَقِمُونَ ١٧

18.Na Ithyṭ nṭtwamatatie andŭ ma Valao
mbee woo, na nṭmavikṭwe nṭ
Mŭtŭmwa mŭtaṭṭku,

وَلَقَدْ نَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ
كَرِيمٌ ١٨

19.Akyasya, 'Nengei Nyie athŭkŭmi ma
Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ūla
w'o, Nyie nṭ Mŭtŭmwa mŭṭkṭṭku wṭanṭ
wakwa;

أَن أَدْعُو إِلَىٰ عِبَادَةِ اللَّهِ إِنَّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ١٩

20.'Na mŭikenenevyie inyw'ṭ
kŭmŭvŭthya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, vate nzika, nyie nṭnŭkṭte
kwenyu na mwṭao mŭtheu.

وَأَن لَا تَصَلُّوا عَلَىٰ اللَّهِ إِنِّي آتِيكُمْ بِسُلْطَنِ مُبِينٍ ٢٠

21.'Na Nyie nīmantha wīvitho kwa Mwīai wakwa na Mwīai wenyu, inyw'ī mŭikese kŭngimanga na mavia.

وَأَنِّي عَذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَرْجُمُونِ ⑨

22.'Na ethwa inyw'ī mŭiŭmbŭfīkīla Nyie, ūvetangei ūndī kŭasa nakwa.'

وَأَن لَّمْ تَقُومُوا لِي فَأَعْرِضُونِ ⑩

23.Indī we nīwavoyie kwa Mwīai wake, akyasya, 'Ow'o, aa nī andū ene naī.'

فَدَعَا رَبَّهُ أَن هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ⑪

24.Ngai aisye, 'Osa athŭkŭmi Makwa ŭmatwae na ŭtukŭ; nŭndŭ vate nzika, inyw'ī nīmŭkŭatīwa.

فَأَسْرِ بِمَا بِأَيْ يَدَايْ أَتِيلاً إِنَّا نَتَّبِعُونَ ⑫

25.'Na we uma ŭkanganī ūvinda yīla ŭluŭlīte ki. Vate nzika, yo nī nguthu ūla yītw'īwe kŭthitw'a nī kīw'ŭ.'

وَأَتْرَكَ الْبَحْرَ هَوًّا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّغْرَقُونَ ⑬

26.Nī mīŭnda na ithima syīana ata ila mo matiie ūtina woo!

كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ⑭

27.Na Mīŭnda ya malīu na kŭndŭ kŭtaŭku!

وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ⑮

28.Na motanu ala mo meetanīthasya namo!

وَنَعْمَةٍ كَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ ⑯

29.Uu nīw'o kwatw'īwe kwīthīwe. Na Ithyī nītwamombie andū angī kwīthwa atīwa ma syīndŭ ii.

كَذَلِكَ وَأَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ ⑰

30.Na ūtu na nthī iyaamaŭla mo, onamo mayaanengwe ūvinda.

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مِنْظَرِينَ ⑱

LUKU 2

31.Na Ithyī nītwamaumisye Aana-Ma-Isilaeli kuma ūsilflonī ūsonokasya.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي إِسْرَآئِيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْيَهُودَ ⑲

32.Weekīwe nī Valao; vate nzika, we aī mŭng'endu ona katī wa anangi.

مِنْ ذُرِّيَّتِهِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيًّا مِنَ السُّرْيِينَ ⑳

33. Na Ithyĩ nĩtwamanyuvie mo o tũmesĩ
tũũ wa andũ onthe *ma ñinda yoo*.

وَلَقَدْ اخْتَرْنَاهُمْ عَلَىٰ عِلْمٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾

34. Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo Syama
imwe ila katĩ wasyo waĩ ũtato
wĩyonanĩtye ũtheinĩ.

وَأَتَيْنَاهُم مِّنَ الْأَنْبِيَاءِ مَا فِيهِ بَلَاءٌ مُّبِينٌ ﴿٣٤﴾

35. Andũ aa maasya:

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ ﴿٣٥﴾

36. 'Vai kĩndũ kĩngĩ ateo kĩkw'ũ kitũ
kĩla kya mbee *kĩ kyoka tũ*. *Itina wakyo*
vai thayũ ũngĩ na ithyĩ tũikathayũũkw'a
ĩngĩ.

إِنْ هِيَ إِلَّا مَوْتَتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِنُشْرَيْنَ ﴿٣٦﴾

37. Kwa ũu, matũngei maaĩthe maitũ
ĩngĩ, ethwa inyw'ĩ mwĩneena w'o.'

فَاتُوا بِآبَائِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٧﴾

38. Mo nĩmo aseu kũvĩta andũ ma Tuva
na ala maĩ mbee woo? Ithyĩ
nĩtwamanangie mo nũndũ maĩ ene naĩ.

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلَكْنَاهُمْ
إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٨﴾

39. Na Ithyĩ tũyaaũmba matu na nthĩ, na
syonthe ila syĩ katĩ wasyo, na ñthaũ.

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِعَيْنٍ ﴿٣٩﴾

40. Ithyĩ tũyaaasyũmba syo ateo kwoondũ
wa mavata ma w'o na *ũũngalu*, ĩndĩ
aingĩ mũno moo maimanyaa.

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

41. Nĩw'o, Mũthenya wa ũtwio nĩ ĩvinda
yĩtw'ĩtwe kwoo onthe.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِنِّمَّا هُتُم أَجْمَعِينَ ﴿٤١﴾

42. Mũthenya ũla mũnyanya ũtakamũuna
mũnyanyae ona vanini, onamo
maikatetheew'a,

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلَىٰ تَبَا وَلَا لَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿٤٢﴾

43. Ateo asu ala Ngai Mwene Vinya
W'onthe ũkamew'ĩa tei. Vate nzika, We
nĩ Mwene-Vinya, Usũĩtwe nĩ tei.

يَعْلَمُ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٣﴾

LUKU 3

44. Nīw'o mūtī wa Sakuum

إِنَّ شَجَرَةَ الزَّيْتُونِ ٥٤

45. Ukeethwa Ifu wa ene-naī,

طَعَامُ الْإِنْسَانِ ٥٥

46. Ta Ifvulū yītheūkye, yīkatheūka nthīnī
wa mavu moo,

كَأَمْهَلٍ يَبْقَى فِي الْبُطُونِ ٥٦

47. Ta kūtheūka kwa kīw'ū kīvyū mūno.

كَقَلْبِ الْحَبِيرِ ٥٧

48. Mūkwateri na mūkusyeyi we kūvika
katī wa Mwaki wakene;

خُدُودُهُ فَأَعْتَلُوهُ إِلَى سَوَاءِ الْجَحِيمِ ٥٨

49. 'Na īndī mwītkīsyeyi ūsilīlo wa kīw'ū
kītheūkīte ūlū wa mūtwe wake.'

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَبِيرِ ٥٩

50. 'U same w'o! We was ūanīe we
mwene ta wī vinya, mūtaīku.

ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ٦٠

51. 'Uū nīw'o we wāī na nzika syaw'o.'

إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ٦١

52. Nīw'o, ala alūngalu makeethwa
vandū va mūuo ūsūvīo,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ٦٢

53. Katī wa mīūnda na tūlūsī,

فِي جَنَّتٍ وَعُيُونٍ ٦٣

54. Mevw'īkīte ngūa nzeo sya lili
mwololo na lili mūūmu, meleanīle
mūndū na ūla ūngī.

يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ ٦٤

55. Uu nūkethīwa. Na Ithyī
tūkamakwatany'a na eītu aseō, mena
metho mathanthau na manake.

كَذَلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ٦٥

56. Namo makeetya kīla mūthemba wa
matunda vo, kwa mūuo na ūsūvīo.

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِينَ ٦٦

57. Mo maikasama kīkw'ū vo, ateo
kīkw'ū kīla kya mbee. Na We

لَا يَدْخُلُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَ

وَقَهُمْ عَذَابُ الْجَحِيمِ ٦٧

akamatangĩia kuma ūsilĩlonĩ wa Mwaki
wakene,

58. *Ta kĩko kya* mumo kuma kwa Mwĩai
waku. ūsu nĩ ūtanu mūnene.

فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٨﴾

59. Na Ithyĩ tūmĩtw'ĩkĩthĩtye *Kulani*
mbũthũ na kĩthyomo kyaku nĩkana mo
matonye kūsũvĩa.

فَأَنشَأْنَا يَسْرَتَهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٩﴾

60. Kwa ūu, we eteela; onamo ota ūu
nometelee.

فَازْتَقَبُوا لَهُمْ مَّرْقَبُونَ ﴿٦٠﴾

Vinya W'onthe aimfomewa, na Indī akfendee nthinī wa ūlei wake, ta ūtaamfwa. Indī mūtavye we ūvoo wa ūsilfloo wī woo.

10. Na yīla we weemanyīsyā ūndū tūlū wa mīsoa yaitū, mamfivūlaa ngūf. Kwa ala mailfī ta asu ve ūsilfloo ūsonokasya.

11. Mbee woo ve Ngiena; namo maūndū ala mo meekie maikamūna na kīndū ona kana asu ala mamwosie mūsūvfi ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Namō makeethwa na ūsilfloo mūnene.

12. Ūū nī ūtongoi, na kwa asu ala matasyītkīlaa Syama sya Mwīai woo ve ūnyamao wa ūsilfloo wī woo.

LUKU 2

13. Ngai Mwene Vinya W'onthe nī We ūla watumie ūkanga ūmwīw'a inyw'ī nīkana ngalawa iendelae tūlū waw'o kwa mwīao Wake, na inyw'ī mūtōnye kūmantha mumo Wake, na nīkana inyw'ī mūtōnye kūtūnga mūvea.

14. Na kyonthe ona kīva kīla kī matunī na kyonthe ona kīva kīla kī tūlū wa nthī, We nūtūmīte kīmwīw'a inyw'ī; ii syonthe nī kuma Kwake. Vate nzika, nthīnī wa maūndū asu ve Syama kwa andū ala masūanīlaa.

15. Asya kwa asu ala metīkīlaa, kana methwe na ūkeo kwa asu ala matekwatasya kūvika kwa mīthenya īla yathaniwe ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana We atōnye kūmaīva andū kwoondū wa maūndū ala mo meekaa.

لَمْ يَسْمَعْهَا قَبْلَ تَرْكِهِ بِعَذَابِ الْيَوْمِ ①

وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ⑩

مِنْ ذُرِّيَّتِهِمْ جَهَنَّمَ وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْئًا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ⑪

هَٰذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ ⑫
مِنْ رَّبِّهِمْ أَلِيمٌ ⑬

اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ⑭

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
فَنَّهُ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ⑮

قُلْ لِلَّذِينَ آمَنُوا يَغْفِرُوا وَلِلَّذِينَ لَا يُرْجُونَ آيَاتِ اللَّهِ
لِيُخْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ⑯

16. Ula w'onthe wĩkaa nesa, ekaa Ou kwoondũ wa thayũ wake mwene; na ũla wĩkaa naĩ, ekaa kwoondũ wa wasyo wa thayũ wake mwene. Na Indĩ kwa Mwĩai wenyu nĩkw'o inyw'ĩ inyw'onthe mũkatũngwa.

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١٦﴾

17. Na nĩw'o, Ithyĩ nĩtwamanengie Aana-Ma-Isilaeli Ivuku, na ũsumbĩ, na wathani; na Ithyĩ nĩtwamanengie mo syĩndũ nzeo na nthu, na nĩtwamanenevisye mo ũlũ wa andũ ma ĩinda yu.

وَلَقَدْ آتَيْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْكِتَابَ وَالْعَمَلَ وَالنَّبُوَّةَ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾

18. Na Ithyĩ nĩtwamanengie mo ieleelo nthu ũlũ wa ũla Mwĩao. Na mo mayaavathũkana ateo ĩtina wa ũmanyi wa w'o kũmavikĩa mo, kwĩsĩla nthĩnĩ wa kĩw'ũ katĩ woo. Nĩw'o, Mwĩai waku akatw'a katĩ woo Mũthenyanĩ wa Uthayũũkyo ũlũ wa maũndũ ala mo mavathũkanĩaa.

وَأَتَيْنَاهُم بِبَيِّنَاتٍ مِنَ الْآمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَقِيَّتُهُمْ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَسَبِّحْهُ وَخَلِّفُوهُنَّ ﴿١٨﴾

19. Indĩ Ithyĩ nĩtwakw'ĩte we ũlũ wa nzĩa nthu ya Mwĩao; kwa Ou mĩatĩte yo, na ndũkaatĩte mawendi mathũku ma asu ala matamanyaa.

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾

20. Nĩw'o, mo maikakũuna we na kĩndũ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ũlũ wa alei amwe nĩ anyanya ma ala angĩ; indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mũnyanyae wa ala alũngalu.

إِنَّهُمْ لَنْ يَغْنَأُوكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْسَىٰ بِبَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٠﴾

21. Ivuku yĩ yĩna mokũsĩ matheu kwa andũ onthe ma nthĩ na ũtongoi na tei kwa andũ ala mena mũĩkĩto mũlũmu.

هَذَا بَصَآئِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢١﴾

22. Mo asu ala mekaa meko mathũku masũanĩaa kana Ithyĩ tũkameka ũndũ ũmwe na asu ala metĩkĩĩaa na kwĩka

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا الشَّيْءَ أَنْ نَجْعَلَهُمْ

mawla maseo, nkana kkw'u kyoo na thayu woo sythwe undu omwe? Ow'o, mo matusaa nai.

كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءٌ عِنْدَ اللَّهِ
وَمَعَانِهِمْ سَاءٌ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾

LUKU 3

23. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho asyumbite matu na nthi na ula w'o na nkana kila thayu Otonye kutuvwa kwoondu wa maundu ala w'o wkaa; namo maikavifwa.

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ
كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٣٦﴾

24. Inyw'I nimumwonete we ula utusaa kwenda kwake mwene mwai wake, na ula Ngai Mwene Vinya W'ontho umutw'ile wa kwaa o esi, na ula matu make na ngoo yake We umasillite, na ula lolu wa metho make We wklilite nguniko? Nuu, Indf, Okamutongoesya we itina wa Ngai Mwene Vinya W'ontho kumumanla we? Inyw'I Indf, nomwifuvaa?

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ وَأَضَلَّهُ اللَّهُ
عَلَىٰ عِلْمِهِ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ
بَصِيرَةَ عَشْوَةٍ فَسَنَ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللَّهِ
أَفَلَا نَذَكَّرُونَ ﴿٣٧﴾

25. Na mo maasya, 'Vai kindu Indf thayu witu no w'o uu wa yu; ithyI nitukusaa na ithyI nitwikalaa vaa; Indf vai kindu ateo ivinda nlyo yituminiaa ithyI. 'Indf mo mai na umanyi wa uu; mo maatilaa kutalithya.

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا
وَمَا يَهْدِيكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ
عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُونَ ﴿٣٨﴾

26. Na ylla mo masomewa Misoa Yaitu Mltheu, ngaanalo syoo ni sya kwasya, 'Matungei maafthe maitu, ethwa inyw'I mwineena w'o.'

وَإِذَا تَنَسَّلَ عَلَيْهِمْ ابْتِغَاءَ بَنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ
إِلَّا أَنْ قَالُوا اتَّبُوا بِآبَائِنَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣٩﴾

27. Asya, 'NI Ngai Mwene Vinya W'ontho ula umunengae inyw'I thayu, na Indf nowe utumaa mukwa; na Indf We akamumbany'a inyw'I vamwe Muthenyanf wa Uthayukyo ula ute

قُلِ اللَّهُ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْعَلُكُمْ إِلَىٰ
يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

nzika nthlŋi wa w'o. Indŋ andũ aingŋ
mũno mayŋsŋ.

LUKU 4

28. Usumbŋ wa matu na nthlŋi wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe; na mũthenya
ũla Saa ũkavika, mũthenya ũsu asu ala
maũleaa w'o makathŋa.

29. Na ũkamyona kŋla mbaŋ ya andũ
ŋtũlŋtye-ndu. Kŋla mbaŋ ya andũ
ŋkeethwa kwŋanana na maũndũ mayo
ũndũ maiŋtwe, na *mo makatavw'a*,
'Inyw'ŋ nŋmũkũŋvwa ũmũnthŋ kwoondũ
wa maũndũ ala mweekie.'

30. 'Yŋi nŋ ŋvuku Yitũ; yŋneena yŋileana
nenyu na ũla w'o. Ithyŋ
nŋtwaandkŋthisye *nesa* maũndũ *onthe*
ala inyw'ŋ mweekie.'

31. Yu kwa asu ala meetkŋlile na meekie
mawŋa maseo, Mwŋai woo akametkŋlya
mo nthlŋi wa tei Wake. Usu nŋ
ũtandŋthyo mũtheu.

32. Indŋ kwa asu ala maleile kwŋtkŋla:
Mŋsoa Yakwa mũyaamŋsomewa inyw'ŋ?
Indŋ inyw'ŋ mwaf ang'endu na mwaf
andũ avŋtany'a.

33. 'Na yŋla kwaneeniwe, 'ũtianŋo wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŋ wa w'o
vyũ, na *tũlo* wa ũla Saa, vai nzika
nthlŋi wa *kũvika kwaw'o*, inyw'ŋ
mwaisye, 'Ithyŋ tũyŋsŋ ũla Saa nŋ mwau;
ithyŋ twŋũsũanŋa w'o ta ũtalŋthyo tũ,
tũikũtkŋa.'

وَالِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ
يَوْمَ يَمْشِي يَخْسَرُ الْبٰطِلُوْنَ ۝

وَتَرٰى كُلَّ اُمَّةٍ جٰثِيَةً كُلُّ اُمَّةٍ تُدْعٰى اِلٰى
كِتٰبِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝

هٰذَا كِتٰبُنَا يُنٰطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ اِنَّا كُنَّا نَسْتَنۡبِغُ
مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝

فَاَمَّا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ فَبِذٰلِكَ
رَبُّهُمْ فِي رَحْمَتِهٖ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْبَيِّنُ ۝

وَاَمَّا الَّذِيۡنَ كَفَرُوْا اَفَلَمْ يَكُنْ اٰيٰتِيۡ تَنْتٰظِرُ عَلٰيْكُمْ
فَاَسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِيۡنَ ۝

وَإِذْ قِيلَ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ
فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ إِنَّهُنَّ لَأَطْلَافٌ
وَمَا نَحْنُ بِمُسْتَغْنِيۡنَ ۝

34. Na mothŭku ma meko moo
ŭkamevuanĩsya mo ŭtheinĩ, na maŭndŭ
ala mo mamavŭfaa ngŭĩ
makamathyŭlŭlŭka mo.

وَبَدَأَ لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا
بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٤﴾

35. Namo makatavw'a, 'ŭmŭnthĩ Ithyl
nĩtŭkŭlwa ninyw'ĩ, otondŭ inyw'ĩ
mwoolilwe nĩ kŭkomana kwa mŭthenya
ŭŭ wenyu. Na ŭtŭo wenyu nĩ Mwakinĩ,
na mŭikethwa na atetheesya.

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسِفْكُمْ كَمَا نَسِفْنَا لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا
وَمَا وَكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمُ مِنَ نَّاصِرِينَ ﴿٣٥﴾

36. 'Uu nĩ w'o, nŭndŭ inyw'ĩ nĩmwavŭie
ngŭĩ na Syama sya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, na thayŭ wa nthĩ
nĩwamŭkengie inyw'ĩ. Kwa ŭu,
mŭthenya ŭsu mo maikaumw'a kuma
vo, ona maikanengwe ŭthei wa kŭsyoka.

ذِكْرُكُمْ بِأَنَّهُمْ أَخَذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُرُوءًا وَغَرَّتْكُمْ
الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ لَا يُخْرِجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ
يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٦﴾

37. Ndaŭa syonthe ĩndĩ, nĩ sya Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Mwĩai wa matu,
na Mwĩai wa nthĩ syonthe na We nĩ Ula-
Wĩ-Vinya, Ula-Mŭĩ.

قُلْ لِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾

38. Utonyi nĩ Wake matunĩ na ĩlŭ wa
nthĩ; na We nĩ Ula-Wĩ-Vinya, Ula-Mŭĩ.

وَلَهُ الْكِبَرِيَاءُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٣٨﴾

سُورَةُ الْاَحْقَافِ مَكِّيَّةٌ

AL - AHQAF
(Wavuanlw'e Makka)

1. Syltwanl ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usultwe nl Olau, Usultwe
nl tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Haa Miim. *Walilwe-NFKaŋwa,*
Mwŋai-Wa-Ndaŋa.

حَمْدٌ

3. Uvuan'y'o wa Ivuku yll nl kuma kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula-Wl-
Vinya, ula MŪl.

تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

4. Ithyl tŭisyŭmbŋte matu na nthl na
syonthe ila syl katl wasyo ateo kwa ūla
w'o, na kwa Ivinda yltw'e; Indl asu ala
matetlkŋlaa nŋmaalyŭkaa kwelekela
maŭndŭnl ala mo makaanltw'e.

مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا
بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُّسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا
مُعْرِضُونَ

5. Asya, 'Inyw'I nŋmwŋsl nl kyaŭ kŋla
inyw'I. mŭkŋkaŋlaa vandŭ va Ngai
Mwene Vinya W'onthe? Mbony'ei
Nyie kŋla mo mombŋte tŭlŭ wa nthl.
Kana mo mena kŋlanda nthlŋl wa ūmbi
wa matu? Ndeteei Ivuku yll na ūvano
ona wŋva wa ūmanyi ūla ūŭmŭtw'ŋka
inyw'I, ethwa ow'o inyw'I mwŋneena
w'o.'

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَرُونِي
مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَوَاتِ
إِنِّي يَكْفُرُ بَيْنِي وَبَيْنَ قَبْلِ هَذَا أَوْ أَشْرِكُ مِنْ عِلْمِ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

6. Na nŭŭ ūla mwau mŭno mbee wa asu
ala, vandŭ va Ngai Mwene Vinya
W'onthe mavoyaa ala matakamasŭngŋa
kŭvika Mŭthenya wa Uthayŭŭkyo, ona
mataimanyaa mboya syoo?

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ
لَّا يَنْتَهِبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ
غَفُلُونَ

7. Na yll andŭ onthe ma nthl
makombanw'a vamwe, makatw'ŋka
amaitha moo, na makaŭlea ūthaiithi woo.

وَإِذَا خِيمَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا
بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ

8.Na yila mo masomewa Misoa Yaito Mithew, ala matetkila mavikwa na Ola w'o maasya, '00 ni Ooi wenekee.'

وَإِذَا تَنَزَّلَ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا يَذَّبُ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنَّمَا هِيَ سَحَابٌ مُمَيَّنٌ ①

9.Mo maasya, 'We niwe uyiseuvitye yo? Asya, 'Ethwa Nyie ninyiseuvitye, Moutonya kundethya na kindu mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We niwisi nesa muno ngewa mbathe ila inyw'i mwi nthini wasyo. We niwianfe kwithwa Ngusi katik wakwa nenyu. Na We ni We Muekanfi-Muno Vyū, Usutwe ni tei.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ
إِنِّي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفْعِلُونَ فِيهِ
كُفِيَ بِهِ شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ
الرَّحِيمُ ①

10.Asya, 'Nyie ndi Moutumwa mueni, ona ndyisi Ondu Nyie ngekwa kana Ondu inyw'i mukekwa nthini wa thayu 00. Nyie nifila kila ni vuan'we; na ni Mukaanany'a wiyonan'fye.'

قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَا قَوْمِ الرُّسُلِ وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ
بِي وَلَا بِكُمْ إِنِّي أَعِيجُ إِلَّا مَا يُوْحَى إِلَيَّ وَمَا أَنَا
إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ①

11.Asya, 'Ndavyei Nyie, ethwa Kulani Ino yumite kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nenyu nimoomile, na ngusi kuma kwa Aana-Ma-Isilaeli yina okusi wa kovika kwa omwe oilyi take, na we niweetkilile, inda inyw'i mwi ang'endu muno, inyw'i mukaendee ata? Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andu eki -ma-na.

قُلْ أَنَا رَسُولُ اللَّهِ وَكُفَرْتُمْ بِهِ
وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَلَى مِثْلِهِ
فَأَمَّنْ وَأَسْتَكْبَرْتُمْ إِنَّا لِلَّهِ أَشَدُّ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ①

LUKU 2

12.Na asu ala matetkila niamatavasya etkili: 'Takethwa ya nzeo Kulani, mayithwa ma mbee waito kumitkila.' Na nundu mo mayal atongoesye nthini wayo, mo makaasya 00 ni ovungu wa tene.'

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَّا
سَبَقُونَا إِلَيْهِ وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ
هَذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ ①

13.Na mbee wayo kwa Ivuku ya Mose, otongoi na tei; na yi ni Ivuku

وَمِنْ قَبْلِهِ كُتِبَ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا

yĩkĩthasya mawathani ala mavĩie, na
kĩthyomo kya Kĩlalavu, nĩkana yo
yĩtonye kũmakaany'a ala mekaa naĩ; na
ta ũvoo mũseo kwa ala mekaa moseo.

14.Nĩw'o, ala maasya, 'Mwĩlai waitũ, nĩ
Ngai Mwene Vinya W'onthe,' na Indĩ
makĩkalaa me alũmu, vai w'ia ũkoka
ĩũlũ woo, ona maikakwatwa nĩ kyeva.

15.Aa nĩmo ekali-ma-Mũũndanĩ; mo
makatũaa vo, mũthĩnzĩo wa maũndũ ala
mo meekie.

16.Na Ithĩĩ nĩtũmwĩyĩafe mũndũ kwĩka
nesa kwa asyai make. Nyinyia wake
asyaa na woo, na amũea na woo. Na
kũmũsyaa we na kũmũea we kũkuua
myei mĩongo ĩtatũ, kũvika akavikĩĩa
ũima wake aivika ũkoo wa myaka
mĩongo ĩna, we aasya, 'Mwĩlai wakwa,
nenge nyie ũtonyi nĩkana ndonye
kũtũnga mũvea nũndũ wa ĩnee Yaku
yĩla We wanengie nyie na asyai makwa,
na nĩkana ndonye kwĩka mawĩa maseo
ala ma kũkwendeesya We. Na lũngalya
ũsyao wakwa kwoondũ wakwa. Na nyie
nĩngũkwelekela We; na ow'o, nyie nĩ
katĩ wa ala menganae kwaku.'

17.Asu nĩmo ala Ithĩĩ tũmetĩkĩĩaa mawĩa
moo maseo na kũlea kũmona meko moo
mathũku. Mo makeethwa katĩ wa ekali
ma Mũũndanĩ, nthĩnĩ wa wĩanũ wa
ũtianĩo wa w'o ũla mo maseũvĩw'e.

18.Indĩ ũmwe ũla ũmatavasya asyai
make, Mwooĩwa inyw'eli! Inyw'ĩ
mwĩndeelemya mũmbĩa kana Nyie
nĩngaumĩĩw'a ĩngĩ, oyĩla nzyawa nyingĩ
nĩsyaminie kũvĩta mbee wakwa? Na mo

كُتِبَ مُصَدِّقًا لِّسَانِكَ عَرَبِيًّا لِّئِنَّكَ رَأَيْتَ كَلَامًا
وَبَشِّرِ الصَّالِحِينَ ﴿١٤﴾

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٥﴾

أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

وَوَعَدْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ
أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصْلُهُ
ثَلَاثُونَ شَهْرًا عَظِيمًا إِذَا بَلَغَ اأَسَدَ بَلَغَ أَرْبَعِينَ
سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي
أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا
تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ
وَأَنَا مِنَ السَّالِقِينَ ﴿١٧﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَقَبَلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَ
نَهَّأُوهُمْ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَ
الْعِصْيٰى الَّذِينَ كَانُوا يُوْعَدُونَ ﴿١٨﴾

وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ أُفٍّ لَّكُمَا أَتَعِدَانِي أَنْ
أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَيْتِ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا

eli nĩmamwĩkaĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontho kwoondũ wa Otethyo na 'Woo nĩ waku we! Itĩkĩla; nũndũ Otianĩo wa Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ w'o.' Indĩ we aasya, 'Kĩĩ ti kĩndũ Indĩ nĩ mbano sya tene.

19.Aa nĩmo Otewio wa *Usilĩlo* wamavikĩie, ovamwe na mbaĩ sya Mayini na andũ onthe ma nthĩ ala mavĩĩte mbee woo. Ow'o mo maĩ ene wasyo.

20.Na kwa onthe ve ūkĩĩĩĩlu wa *Unene* kwĩanana na maũndũ ala mo maaĩka, nĩkana Ngai Mwene Vinya W'ontho amaĩve vyũ, nũndũ wa meko moo, namo maĩkavĩĩw'a.

21.Na mũthenya ūla asu ala matetĩkĩlaa makaetwe mbee wa Mwaki, *namo makataavw'a*, 'Inyw'ĩ nĩmwaaanangie syĩndũ syenyu nzeo nthĩnĩ wa thayũ wa nthĩ, na nĩmwaitanĩie *mũno* vyũ. Yu ūmũnthĩ nĩmũkũĩvwa na *Usilĩlo* mũthũku nũndũ inyw'ĩ mwaĩ ang'endu ūũũ wa nthĩ vate wĩanũ, na nũndũ mweekie maũndũ na wau wa matũ.

LUKU 3

22.Na mũwete mwanaa ĩthe wa Aati, yĩla wamakanisye andũ make katĩ wa ivumbu, na Akaanany'a nĩmeethĩĩtwe vau mbee wake na ĩtina wake *makyasya*, 'Mũĩkamũthaithe ūngĩ ateo Ngai Mwene Vinya W'ontho, nyie nĩ na w'ia ūũũ wenyu nũndũ wa *Usilĩlo* wa mũthenya ūla mũnene.'

يَسْتَوِينَ اللَّهُ وَبِكَ آمِنُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ
يَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا سَأْطِرُ الْأَوَّلِينَ ①

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أَمْرٍ قَدْ
خَلَقَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ
كَانُوا خَاسِرِينَ ②

وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مَنَاعِلُهَا وَيُوقِفُهُمْ أَعْمَالُهُمْ
وَهُمْ لَا يَظْلُمُونَ ③

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَدْبَعْتُمْ
طَبِيعَتَكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا
فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ
فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنَّا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ ④

وَإِذْ كُنَّا عَالِيَةً إِذْ أَنْدَرَقَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَ
قَدْ خَلَّتِ الشُّدُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيمٍ ⑤

23. Namo nĩmamũkũlilye, 'We Okĩte vaa tũĩ nĩkana ũtũalyũle tũekane na ngai sitũ? Yu Indĩ tũetee kĩla we ũtũetelemangya nakyo, ethwa ow'o we wĩ katĩ wa ala maw'o.'

قَالُوا أَجِئْنَا لِنُؤْمِنَ بِكَ عَنْ إِلَهِنَا فَأْتِنَا بِمَا
تُوعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ ۝

24. Nake amasũngĩa, 'ũmanyi waw'o wĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe tũ. Na nyie nĩmũetee inyw'ĩ kĩla ndũmĩtwe nakyo, Indĩ. Nyie nĩngwona inyw'ĩ mwĩ andũ atumanu mũno.'

قَالَ إِنَّمَا الْوَلَمُ عِنْدَ اللَّهِ ۖ وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرِيتُ
بِهِ وَلَكِنِّي أُرِيتُكُمْ قَوْمًا يَجْهَلُونَ ۝

25. Indĩ, yĩla mo moonie kĩndũ kyũkĩte kyelekele myandanĩ yoo kĩlilyĩ ta ĩtu, maisye, Yĩĩ nĩ ĩtu yĩla yĩtũeteae mbua. Aiee, Indĩ nĩ yĩla inyw'ĩ mwendaa kũyĩkalaata, kĩseve kĩna ũsĩĩlo mwai nthĩnĩ wakyõ.

فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُّسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالَ لَهَذَا
عَارِضٌ مُّسْطَرَّنًا بَلْ هُوَ مَا اسْتَغْلَبْتُمْ بِهِ رِيحٌ
فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

26. 'Kyo kĩfananga kĩla kĩndũ kwa mwĩlao wa Mwĩlai wakyõ.' Na mo matwĩka kĩndũ kĩtakasyoka kwoneka Ingĩ, ateo maanzo moo. Uu nĩw'o Ithyĩ tũmaĩvaa andũ avĩtany'a.

تَذَكَّرَ كُلُّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ
إِلَّا سَكَنُتُهُمْ كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْجَٰرِمِينَ ۝

27. Na Ithyĩ nĩtwamaĩĩtye mo mbee wa ũndũ twamaĩĩtye inyw'ĩ; na Ithyĩ nĩtwamanengie matũ na metho na ngoo. Indĩ matũ moo na metho moo na ngoo syoo iyaamauna nondũ ona ũmwe kuma yĩla mo mamĩleile Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na kana maũndũ ala mo mamavũfaa ngũĩ nĩmamathyũlũlũkile.

وَلَقَدْ مَكَنَّا فِيْنَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ وَجَعَلْنَا
لَهُمْ سَبْعًا وَابْنَارًا وَافِدَةً فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ
سَنَعُهُمْ وَلَا ابْصَارُهُمْ وَلَا أَيْدِيَهُمْ مِنْ شَيْءٍ
إِذْ كَانُوا يَخْجَلُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ قَارُونَ
ۖ بِهِ يَسْتَفْهِرُونَ ۝

LUKU 4

28. Na Ithyĩ nĩtwamyanangie mĩsyĩ yonthe kũũthyũlũka we na Ithyĩ nĩtũalyũlũte Syama, nĩkana mo matonye kũtũalyũkĩla Ithyĩ.

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقَرْىِ وَصَرَّفْنَا
الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۝

29.Ntiki, Indī mo yīla masyosie ta ngai vandū va Ngai Mwene Vinya W'onthe maimanthaa ūthengeanfu wake iyaamatethya kwīsīla kwoo? Aiee, Indī syo nīsyamafe. Usu nīw'o wai ūsyao wa ūvūngū wasyo, na wa maūndū ala mo maseūvisye.

فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا
إِلَهَةً بَدَلَ صَلَواتِهِمْ وَذَلِكِ أَفْكَهُمُ وَمَا كَانُوا
يَقْتَرُونَ ﴿٣٩﴾

30.Na lilikanai yīla Ithyī tweelekeleye nguthu ya Mayini kwaku ala mendaa kūmīthukīīsyā Kulani, na yīla mo meethīīwe vo yīlisomwa, nīmaneenanisyē mo ūmwe na ūla ūngī makyasya 'Vindyai na Ithukīīsyēi,' na īla yo yaminie kūsomwa, nīmasyokie kwa andū moo, makīmakaany'a mo.

وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْمَعُونَ الْقُرْآنَ
فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا أَنْصِتُوا فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَى
قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ ﴿٤٠﴾

31.Mo maisye, 'Inyw'ī andū maitū, ithyī nītwīw'īte Ivuku, yīla yītheetw'e ītina wa Mose, yīkīānīīsyā maūndū ala me mbee wayo; yo yītongoasya nthīnī wa w'o, na nīlānī īla ya w'o.

قَالُوا يَقَوْمُنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى
طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤١﴾

32.'Inyw'ī andū maitū, 'Mwītīkēi Mwītani wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na mwītīkīlei We. We akamūkeka inyw'ī naī syenyu, na kūmūsīīla inyw'ī kuma ūsīlīlōnī wī woo.

يَقَوْمُنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ
مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجْزِكُمْ مِنْ عَذَابِ آلِيمٍ ﴿٤٢﴾

33.'Na ūla ona wīva ūtamwītīkaa Mwītani wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, we ndatonya kūmūkīā We īlūlū wa nthī ona ndatonya kwīthwa na mūsūvīī ona wīva ūtee Wake We. Ta asu me nthīnī wa īvītyo yīyonanītye.

وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ
وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ آلِيَاءٌ أُولَئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٤٣﴾

34.Mo nomonete kana Ngai Mwene Vinya W'onthe, ūla woombie matu na nthī na ndaanow'a nī ūmbi wasyo, ena ūtonyi wa kūmūnenge thayū ūla

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَلَمْ يَكُنْ يَخْلُقْهُنَّ يَغْدِرْ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ الْمَوْتَى
يَلْبِثُهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٤﴾

mŭku'ŭ? ʔ, nŭw'o, We ena ŭtonyi ʔŭlŭ
wa syŭndŭ syonthē.

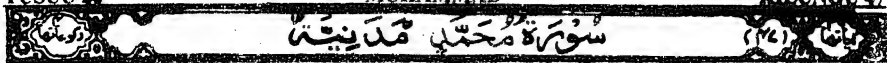
35. Na mŭthenya ŭla ala matetŭkŭlaa
makaetwe mbee wa Mwaki, mo
makakŭlw'a, 'ŭŭ ti w'o?' Namo
makasŭngŭa, 'ʔ, twŭlvŭta na Mwŭai
waitŭ.' Nake akamatavya, 'ʔndŭ ŭamai
ŭsilŭlo, nŭndŭ inyw'ʔ nŭmwaleile
kwŭtŭkŭla.'

وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا
بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ
بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ٥٥

36. ʔthŭwa na ŭmŭsyo ʔndŭ, ta Atŭmwa
ala maŭ na kŭthito kŭ vinya; na
ndŭkekalaate ʔŭlŭ woo. Mŭthenya ŭla
mo makamona maŭndŭ ala makaanaw'a
namo, kŭkooneka kwoo ta mataaŭkala
mŭno ʔŭlŭ wa nthŭ ateo kwa ʔsaa yŭmwe
ya mŭthenya. Ukaany'o ŭŭ nŭmŭete
ʔndŭ vai andŭ makanangwa ateo andŭ ala
mbaa matŭ.

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا
تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَانَتْهُمْ يُرْوَنَ مَا وَعَدُون
لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلِغْ فَبَلَ يَهْلُ يَهْلُ
لَهُ ٥٦ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ٥٧

MUHAMMAD (Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ Olau,
Usũftwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asu ala, matetĩkĩlaa na kũmasĩĩla andũ
nzĩlanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe--
--We amatũngaa mawĩla moo ma mana.

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ أَصَلَّ
أَعْمَالُهُمْ ①

3. Indĩ kwa asu ala metĩkĩlaa na kwĩka
mawĩla maseo, na metĩkĩlaa maũndũ ala
mavuanfw'e Muhammad--na nĩ w'o
kuma kwa Mwĩai woo--- We akavetanga
mothũku moo kuma kwoo na akaalyũla
mwĩkalo woo.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ
عَلَيْهِمْ وَأَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ لَا كُفْرَ عَنْهُمْ
سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ ②

4. Kĩtumi nũndũ ala matetĩkĩlaa maatiĩlaa
ũvũngũ oyĩla ala metĩkĩlaa maatiĩlaa w'o
kuma kwa Mwĩai woo. Uu nfw'o Ngai
Mwene Vinya W'onthe ūmanengae
ngelekany'o syoo.

ذَلِكَ بِأَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَأَنَّ الَّذِينَ
آمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ
لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ ③

5. Na inyw'ĩ mwakomana kaOnĩwa kĩla
ĩvĩnda asu ala matetĩkĩlaa, kũnai ngingo
syoo; na, yĩla inyw'ĩ mwamakĩlya vinya
mo, movei mbĩngũ mũlũmĩtye---Indĩ
ĩtina wa ūu malekyei mo ota ĩnee kana
kwa kwosa kyovosya---kũvika kaũ wie
mĩlio ya w'o. Usu nĩw'o mwĩao. Na
takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe
nĩwatw'ĩte ūu, We ethĩwa We-Mwene
eanĩsyee ūĩvanĩsyoo kuma kwoo, Indĩ We
amekĩlaa amwe menyu ūtatoni mokoni
ma ala angĩ.

وَلَا الَّذِينَ يُقِيمُونَ كَفَرُوا فَضَرَبَ إِلَيْهَا حَتَّى إِذَا
أَخْتَضَتْهُمُ فَتْرُهُ وَالْوَنَاءُ قَامَا مَتَابَعًا وَإِنَّمَا
فِدَاءُ حَتَّى تَضَعَ الْحَرْبُ أَوَارَهَا فِي ذَلِكَ لَوَيْشَاءُ
اللَّهُ لَا تَنْصَرُّ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لَيَبْلُوَنَّكُمْ بِبَعْضِ مَا
الَّذِينَ قَاتَلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُحِثَّ أَعْمَالُهُمْ ④

6. We akamatongoeasya mo na kũalyũla
mwĩkalo woo,

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ⑤

7. Na kUmetfkllya mo kOlika nthĩĩ wa MŌunda Ōla We wawanakavisye na aŭvathŭkany'a kwoondŭ woo.

وَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَفَهَا لَهُمْ ①

8. Inyw'ĩ ala mwĩfklflaa! Ethwa nĩmŭŭtetheesya *nzĩla ya* Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamŭtethya inyw'ĩ na akalŭlŭmĩllya matambya menyũ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَتَضَرَّعُوا إِلَى اللَّهِ يَتَضَرَّعْكُمْ وَ يَغْفِرَ لَكُمْ أَقْدَامَكُمْ ②

9. Indĩ *ta kwa* asu ala matetfklflaa, *kĩanda* kyoo nĩ kwaa tene na tene; Na We akamatw'fklthya mawĩa moo vathei.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَسْأَلُهُمْ وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ ③

10. Kĩtumi nŭndŭ mo mamenaa maŭndŭ ala onthe Ngai Mwene Vinya W'onthe ŭvuanĩtye; *kwa ŭu*, We nŭmatŭngĩthĩtye mawĩa moo ma mana.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أُنْزِلَ اللَّهُ فَاحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ④

11. Mo nomaanganga ŭŭlŭ wa nthĩ makona ŭndŭ wailĩ mŭminŭkĩllyo wa ala maĩ mbee woo? Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamanangie mo *vyŭ*, na kŭkeethĩwa na ŭsilĩlŭ ŭilyĩ ta ŭŭ kwa alei.

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا ⑤

12. Kĩtumi nŭndŭ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭsŭvĩ wa ala metfklflaa, Indĩ *kwa* alei vai mŭsŭvĩ.

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ ⑥

LUKU 2

13. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe akatuma ala metfklflaa na kwĩka mawĩa maseo malika nthĩĩ wa Mĩŭnda ūla ūvĩfĩlaa mbŭsĩ uungu wayo; oyĩla ala matetfklflaa metanĩthasya mo ene na kŭya ŭndŭ nyamŭ ūlsaa, na wĩkalo woo ŭkeethwa nĩ Mwakinĩ.

إِنَّ اللَّهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ ⑦

14. Na nĩ mĩsyĩ yĩana ata, ūla yaĩ na vinya mbee wa mŭsyĩ ŭŭ waku ūla ūkŭlŭngĩtye

وَكَايِنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ

we yila ithyi twamyanangie, na mayai
na mUtetheesya!

15. We Indī, ūla ūŋgeme ūlū wa ūkūsī
mūseo na mūtheu kuma kwa Mwīai
wake nī ūndū ūmwe na ūla ūthōku wa
meko moo matw'itwe kwoneka me
manake na ala maatīāa mawendi moo
mathōku?

16. Ino nī ngelekany'o ya Mūunda ūla ala
alūngalu mathiwe: vo ve mbūsī sya
kīw'ū kīla kītanangīkaa, na mbūsī sya īia
yīla yītaalyūāa mūsamo wayo, na mbūsī
sya mbinyu yīna mūsamo mūseo kwa
ala mamīnyusaa na mbūsī sya ūkī wa
nzūkī mūkeele' na nthīnī waw'o
makeethwa na mīthemba yonthe ya
matunda na ūkeo kuma kwa Mwīai
woo. Ala Indī mekwītanīthya na ūtanu
wīana ūū nīmatonya kwīthwa ūndū
ūmwe na ala mekalaa nthīnī wa Mwaki
na ala manengawe kīw'ū kītheūkīte
manyw'e nīkana kīmatembūange
mavu moo?

17. Na katī woo ve amwe ala
makwīthukīāasya we kūvika, yīla meuma
mbee waku, maimakūlya ala
manengetwe ūmanyi, 'we eneena ata
yu?' Aa nīmo ala ngoo syoo Ngai
Mwene Vinya W'onthe wisīlīte, na ala
maatīāa mawendi moo mathōku.

18. Indī ūlū wa asu ala maatīāa ūtongoi,
We nīwongeelaa ūtongoi woo na
nūnenganae ūlūngalu ūlū woo.

19. Mo mayetele ateo ūla Saa ūmavikīe
na kīthūlūmūkīlo. Movano maw'o
nīmaviku. Indī ūtao woo ūkamauna na

الَّتِي أَخْرَجْتَ أَهْلَكَهُمْ فَلَا تَأْصِرْ لَهُمْ ١٣

أَمَّنْ كَانَ عَلَىٰ يَدَيْهِ مِنْ رَبِّهِ لَكُنْ لَهُ سُورَةٌ
عَمِلَهُ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ١٤

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ
مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ
طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ
مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ
وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ لَكُمْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ
وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ١٥

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَبِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ
عِنْدِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُدْعُوا إِلَى الْعِلْمِ مَاذَا قَالَ أَنَّىٰ
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَعَّ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُوا
أَهْوَاءَهُمْ ١٥

وَالَّذِينَ اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَآتَاهُمْ
تَقْوَاهُمْ ١٥

فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً
فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا فَأَلَمَ لَهُمْ إِذَا جَاءَهُمْ

**kyaū yīla ōla Saa ōkamina kūka vyō tōlō
woo?**

ذِكْرُهُمْ ①٩

20. Manyai, Indī, kana Vai Ngai ūngī
ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe, na
ityai ūkeko kwoondū wa nā syenyu, na
kwa aŭme etikīli na iveti mbfikīli. Na
Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīś vala
inyw'ī mūendaa na vala inyw'ī
mwīkalaa.

فَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرُوا لِذَنبِكُمْ وَ
لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَ
مُنُوكُمْ ﴿٥٠﴾

LUKU 3

21.Na asu ala metikila maasya, 'Ntik
Klungu kiuuanw'a?' Indl yla
Klungu kina utwio kyavuanwa na
kukita kuwetwa nthl wakyo, we
Okamona asu ngoo syoo iwaftw'e
maosyaftye we na mosyaftye wa mndu
uw'kftwe nl kyu kftw'e iulu wake
nl kftw'u. Kwa ou wanangko
nukwate mo!

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ ۚ فَإِذَا
 أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ
 الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُنْظَرُونَ إِلَيْكَ وَنَظَرُ
 الْمُغْتَبَىٰ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ ۝

22. Wīwi na ndeto nzeo nī *nzeo mbee*
kwoondū woo. Na yīla ōvoo ōkethwa wī
mūtū'e, kōkeethwa kwī kūseo kwoo
ethwa mo māf ma w'ō kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe.

طَاعَةُ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرَ فَلَوْ
صَدَقُوا اللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ﴿١٧﴾

23. Inyw'ī īndī, mōkanengwe ōnene wa nthī, nī kūete kīthokoo nthīnī wayo na kōtila ndūū syenyu sya mōkaufī?

فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفِيدُوا فِي الْأَرْضِ
وَتُقْطَعُوا أَرْحَامُكُمْ ﴿٥٥﴾

24.Aa nĩmo Ngai Mweñe Vinya
W'onthe Ūmaumanĩaa na
akamatw'ĩkĩthya metho moo ilalinda.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَتْهُمْ دَٰعِي
أَنصَارَهُمْ ﴿١٧﴾

25. Mo ĩndĩ, nomakasũanĩa Ƨũlũ wa Kulani, kana Ƨũlũ wa ngoo syoo ve ivulũ sya mũseũvĩlye woo ene?

اَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ اَمْ عَلٰى قُلُوْبٍ اَعْفَالُهَا ﴿١٥﴾

26. Vate nzika, asu ala masyokaa na Itina wa Utongoi kumetheesya mo, Satani nūmasengenete mo, na we ameteelye mawikwatyo ma Ovungu.

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَ لَهُمْ ﴿٢٦﴾

27. Kitumi nūndū mo nīmamatavisye asu ala mamamenete maūndū ala Ngai Mwene Vinya W'ontho Ovuanitye, 'Ithyī tūkamwīw'a inyw'ī maūndūnī amwe;' na Ngai Mwene Vinya W'ontho nīwīsi syimbithī syoo.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَوْطِيكَمْ فِي بَعْضِ الْأُمْرِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ﴿٢٧﴾

28. Indī mo makeeka ata yīla alaika makamakw'ithya, maimakūna mothyū moo na mīlango yoo?

كَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ﴿٢٨﴾

29. Kweekīkie ūu nūndū mo maatīle maūndū ala matamwendeasya Ngai Mwene Vinya W'ontho, na mamamena maūndū ala mamwendeasya We. Kwa ūu, We nīwamatw'īkīthisye mawīla moo vathei.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا اسَخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿٢٩﴾

LUKU 4

30. Mo asu ala mena ūwau ngoonī syoo mesūanīa kana Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakaumīlya ūtheinī ūmaamai woo?

أَرْحَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرْسٌ أَنْ لَنْ يَنْجِيَهُ اللَّهُ أَضَاعَ لَهُمْ ﴿٣٠﴾

31. Na takethwa Ithyī nītwendie, twīthwa twakwonisye mo nīkana ūkamamanya na movano moo. Na vate nzika, ūkamamanya mo na mūneenele woo. Na Ngai Mwene Vinya W'ontho nūmesī meko menyū.

وَلَوْ نَشَاءُ لَارْتَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ بِسِيمَاهُمْ وَتَعَرَّفْتَهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ ۖ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ ﴿٣١﴾

32. Na Ithyī vate nzika, tūkamūtata inyw'ī kūvika Ithyī tūmamanye okiti ma w'o katī wenyu na omīlasya, na kwa ūtato Ithyī tūkaumīlya vata wenyu vyū.

وَلَتَبْلُوَنَكُمْ حَتَّىٰ تَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنكُمْ وَ الصَّادِقِينَ وَتَبْلُوَنَا أَخْبَارَكُمْ ﴿٣٢﴾

33. Asu ala matetfklāa na kūmasiīla andū nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na kūmūkaananīsyā Mūtūmwā ītina wa ūtongoi kūmevuanīsyā ūtheinī, kūikamūthūkyā Ngai Mwene Vinya W'onthe ona vanini; na We akamatw'īkīthyā mawīa moo kwīthwa mate na ūsyao.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
شَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْهُدَى
لَنْ يَضُرَّ وَاللَّهُ شَهِيدٌ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ٥٣

34. Inyw'ī ala mwīfklāa! Mwīw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na mwīw'ei Mūtūmwā na mūikaeke mawīa menyu manangīke mana.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
وَلَا تَبْطُلُوا أَعْمَالَكُمْ ٥٤

35. Nīw'o, asu ala matetfklāa na kūsiīla andū nzlanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, na īndī maikw'a me alei---- kwa ūla w'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamaekea mo.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ
شَاقُّوا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ٥٥

36. Mūikaleele mūikese kwīthyā mūuo oyīla inyw'ī no kūvika mwīthwe mwī asindi. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe e vamwe nenyu, na We ndakamūvena inyw'ī ītuvi ya meko menyu.

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ وَأَنْتُمْ الْآخِلُونَ
وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَنْ يَتْرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ ٥٦

37. Thayū wa nthī īno no īthaū na ngūf tū, na inyw'ī mweetfklā na kwīthwa mwī alūngalu, We akamūnenge inyw'ī matuvi menyu, na ndakamūkūlyā inyw'ī mothw'īi menyu.

إِنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوَ وَإِنْ تُؤْمِنُوا
وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ ٥٧

38. Ethwa We emakūlyā mo ūvoo wenyu, na kūmūingīsyā inyw'ī, inyw'ī mūkeethwa mwī atoonu, na We akaumīlyā ūseleke wenyu ūtheinī.

إِنْ يَسْأَلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَلَا يُخْرِجْ
أَصْفًا نَكُمْ ٥٨

39. Sisyai, inyw'ī mwīftwe mūke kumya kwoondū wa nzīa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; īndī katī wenyu ve amwe atoonu. Na ūla ona wīva mūtoonū, nī

هَآتُمْ هَؤُلَاءِ تَدْعُونَ لِشِفَعَتِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
فَمِنْكُمْ مَنْ يَتَّخِذُ وَمِنْ يَتَّخِذُ فَإِنَّمَا يُبَدِّلُ عَنْ

mŭtoonu kwoondŭ wa thayŭ wake
mwene tŭ. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe Nŭwŭlanŭsy-We-Mwene, na
inyw'ŭ ninyw'ŭ mwŭna vata. Na ethwa
inyw'ŭ nŭmŭŭsyoka ŭtina, We akamaete
andŭ angŭ vandŭ venyu eka inyw'ŭ, na
ŭndŭ mo maikethwa mailyŭ tenyu
inyw'ŭ.

نَفْسِهِ وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ وَإِنْ تَتَوَلَّوْا
يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا أَمْثَلَكُمْ ﴿٧٦﴾

سُورَةُ الْفَتْحِ مَدَنِيَّةٌ

AL – FATH
(Wavuanlw'e Madina)

1.Syítwaní ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usúítwe ní Úlau, Usúítwe
ní tej.

2.Nĩw'o, Ithĩĩ nĩtũũnengete we ũsindi
mũthandĩku.

3.Nt kana Ngai Mwene Vinya W'onthe
atonye kUuvw'iki la we mavityo maku ala
we Okuiliwa, ma Ivinda Ivitoku na
yukite, na kana atonye kwianitsya Inee
Yake Tolu waku, na atonye
kUtongoesya we nzian'ila ya w'o.

4.Na kana Ngai Mwene Vinya W'onth
atonye kÜÜtetheesya we na Ütethyo wÜ
vinya.

5. We nĩ We ūla watheesiyē ūu n̄thĩnĩ
wa mathayō ma et̄k̄lĩ n̄kana mo
matonye kwongeleka m̄ũk̄l̄n̄n̄ woo, na
nguthu sya ita syonthē sya matunĩ na
n̄thĩ n̄ sya Ngai Mwene Vinya W'onthē
na Ngai Mwene Vinya W'onthē n̄
ũmanyi-W'onthē, Mũf.

6. Nt kana We amatonyethye etf k l i a ū me
na etf k l i aka k ū l i k a n t h l n l wa M t ū n d a
T l a l v t f l l a a t ū l ū s l u u n g u w a y o , v a l a n l v o
m o m a k e k a l a a , n a n i k a n a W e a t o n y e
k ū m a v e t a n g l a m o t h ū k u m o o , n a k a n a
m b e e w a ū t h y ū w a N g a i M w e n e V i n y a
W ' o n t h e n l ū t a n u m ū n e n e .

7.Na *níkana* We amasifile angangani
aúme na angangani aka, na athaithi ma
mívw'anano aúme na athaithi ma
mívw'anano aka, ala mathokasya

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبِينًا ﴿٦﴾

لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ
وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيكَ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٦﴾

وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَظِيمًا ﴿٥٠﴾

هُوَ الَّذِي أَنزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ
لِيَزِدَّهُمْ ذُرًّا وَأُولَئِكَ هُمُ الَّذِينَ جُنُّوا
السُّلُوبَ وَالْآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ۝

لِيَدْخُلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَيُكَفَّرُ عَنْهُمْ
سَيِّئَاتِهِمْ وَكَانَ ذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ قُوْرًا عَظِيْمًا ۝

وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ الظَّالِمِينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ ذِئْبَةُ

mas0an0o math0uku 1010 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Nda0a ya 1vuso 1th0ku 1kamavingil1fla mo; na 0thatu wa Ngai Mwene Vinya W'onthe w1 1010 woo. Na 0su ow'o n1 w1kalo m0th0ku.

الشَّوْءَ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ
جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ①

8.Na nguthu sya ita sya matun1 na nth1 n1 sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; na Ngai Mwene Vinya W'onthe n1 We W1-Vinya, M01.

وَاللَّهُ جُنُودَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَكَانَ اللَّهُ غَنِيًّا
كَرِيمًا ①

9.1thy1 t00t0m1te we ta Ng0s1 na m0eti-wa-0voo M0seo na M0kaanany'a.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ①

10.N1kana inyw'1 m0mw1t1k1le Ngai Mwene Vinya W'onthe na M0t0mwa Wake, na m0tonye k0m0tetheesya we, na k0m0nenge nda0a we, na n1kana inyw'1 m0tonye k0m0ta0a We k1oko na w1oo.

لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَ
تَتَّقُوهُ وَتُخَوِّعُوهُ وَآيَاتُ ①

11.N1w'o, asu ala mekw1v1ta n0nd0 wa ngwatan1o kwaku, vate nzika, me1v1ta mbee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kw'oko kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe kw1 1010 wa moko moo. Kwa 0u, 0la wanangaa w1v1o wake, awanangaa kwoond0 wa thay0 wake mwene; na 0la ona w1va w1an1asya 0tian1o 0la we 0tian1e na Ngai Mwene Vinya W'onthe; We vate nzika, akam0nenge we 1tuvi 1nene.

إِنَّا الَّذِينَ يَدْعُونَكَ لَنَا بُيُوتَ اللَّهِ يَدُ اللَّهِ
فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ فَكَفَّ فَإِنَّهَا مِتْكَ عَلَى
نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَيَمُوتْ بِهِ
أَجْرًا عَظِيمًا ①

LUKU 2

12.Asu kat1 wa Aalavu na we0n1, ala matiwe 1tina, makak0tavya we, 'Sy1nd0 sit0 na and0 na mbait0 n1mat0v1ng1sie 1thy1, kwa 0u, tw1t1syee 0keo. 'Mo maneena na n1m1 syoo. Asya, 'N00 0la 0tonya k0m0tethya inyw'1 na 0nd0 ona

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ شَغَلَتْنَا
أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْنَا يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ

wīva vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe, ethwa We asūanīte kūmwīka naī, kana ethwa asūanīte kūmūuna? Indī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmesī nesa maūndū ala inyw'ī mwīkaa.

13. Aiee! Inyw'ī mwasūanīe kana Mūtūmwa na etīkīli maikasyoka kwa andū ma nyūmba syoo ona Indī, na ū nīwaseūviw'e *kwoneka* wī wa kwendeesya kwa ngoo syenyu, na inyw'ī nīm wathokisye ūsūanīo mūthūku, na inyw'ī mwaī andū anangīku.'

14. Na *tōlō* wa asu ala matamwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, Ithyī vate nzika, nītūmaseūvīsyē alei Mwaki wakene.

15. Namo mosumbī ma matu na nthī nī ma Ngai Mwene Vinya W'onthe. We amūekeaa ūla We wendaa, na kūmūsilīla ūla wendaa. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanī-Mūno Vyū, Usūftwe nī tei.

16. Asu ala *maseūvisye kūtiwa* ītina makaasya, 'Yīla mōkūthi vala ve syīndū sya mūtavo nīkana mūsyose, 'Ekai ithyī tūmūatīte inyw'ī.' Mo memantha kūalyūla ūtwio wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asya, 'Inyw'ī mūitūatīla ithyī. Ū nīw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe waneenete mbeeni. 'Na Indī mo makaasya, 'Aiee, inyw'ī mwītīw'īa kīw'īu.' Tiw'o, Indī mo mamanyaa o vanini.

17. Matavye Aalavu ma weūnī ala matiwe ītina, o mītōkī inyw'ī mūkeetwa

مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ قُلْ مَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٥٨﴾

بَلْ كُنْتُمْ أَنْ تَنْتَقِلَ الرُّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَ كُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا ﴿٥٩﴾

وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا ﴿٦٠﴾

وَاللَّهُ مَالِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٦١﴾

سَيَقُولُ الْخَلْفُونَ إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَارِهِمْ لِيَأْخُذُواهُمْ ذُرُوءًا يُنْبِغُكُمْ يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذَلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ سَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَا بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾

قُلْ لِلْعَاقِلِينَ مِنَ الْأَعْرَابِ سَتَدْعُونَ إِلَى قَوْمٍ أُولَى بَأْسٍ شَدِيدٍ تَقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسَبِّحُونَ

mOkokite na nzamba syina vinya; mOkokita namo okuvika mo menengane kwenyu. Na mweethwa mwI ewi, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamUnenge inyw'I Ituvi Iseo, IndI mwasyoka na Itina, tondU mwasyokie na Itina mbee, We akamUsilIla na UsilIlo wI woo.

فَإِنْ تُطِيعُوا يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا ۖ وَإِنْ تَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾

18.Vai ūthŭku kwa ilalinda, ona vai ūthŭku kwa klēma, ona vai ūthŭku kwa ūla mŭwau, *kŭlea kŭthi kŭkita kaŭnI*. Na ūla ona wIva ūmwIw'aa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, We akamŪlikya MŭtŭndanI Ila IvtIflaa tŭlŭsI uungu wayo; IndI ūla ūsyokaa na Itina, We akamŪsilIla na ūsilIlo mwai.

لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ۖ وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٩﴾

LUKU 3

19.Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nIwendeew'e mŭno nI etIkIli yIla mo maIsaa kIthitŭ kya wIwi mbee waku uungu wa KIItI, na We nIweesI maŭndŭ ala maI nthInI wa ngoo syoo na We nIwatheeisye ūuu Iŭlŭ woo, na We nIwamatuvie mo na ūkIlyo wI vakuvI kw'okonI;

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿٢٠﴾

20.Na mŭtavo mŭnene ūla mo makakua. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mwene-Vinya, MŭI.

وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٢١﴾

21.Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭmwathIte inyw'I mŭtavo mŭnene ūla inyw'I mŭkosa, na We nŭmŭnengete inyw'I w'o o mbee, na We nŭmasiIte moko ma andŭ maikamŭvikIte inyw'I, nIkana kIthwe kI Kyama kwa etIkIli, na nIkana We atonye kŭmŭtongoesya inyw'I nzIanI Ila ya w'o.

وَعَدَكُمْ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَجَعَلَ لَكُمْ هَذِهِ وَقَفَّ أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٢٢﴾

twamasilile asu ala maleile kwitkila na
usililo wĩ woo mũno.

27. Yila asu ala maleile kwitkila maie
nthĩnĩ wa ngoo syoo ūthatu wa ngũlũ,
ūthatu ūla wa *Mũhenya ya ūtumanu*,
Ngai Mwene Vinya W'onthē
nĩwatheesye ūuu Wake kwa Mũtũmwa
Wake na ūlũlũ wa etĩkĩli, na
amathing'ĩsya mo kũkwata kĩtina kya
ũlũngalu, na mo nĩmaafĩtwe nĩw'o
mũno. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē
nĩwĩsĩ kĩla kĩndũ nesa vyũ.

LUKU 4

28. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthē kwa ūla w'o nĩwĩanĩsye Woni
kwa Mũtũmwa Wake. Inyw'ĩ vate
nzika, mũkalika Mũsikitinĩ Mũtheu,
Ngai enda, kwa mũuo, *amwe* menzetwe
mĩtwe yoo, na *angĩ* nzwĩĩ syoo
syĩndilange, na mũikethwa na w'ia. Indĩ
We nĩweesĩ ūndũ inyw'ĩ mũteesĩ. Ona
mbee vate nzika, We nĩwamũtwĩle
ũkĩlyo wa vakuvĩ.

29. Na nĩ We ūmũtũmĩte Mũtũmwa
Wake, ena ūtongoi na ndĩni ya w'o,
nĩkana We atonye kũmĩsindĩthya ūlũlũ wa
ndĩni *ila ingĩ syonthe*. Na Ngai Mwene
Vinya W'onthē Nĩwĩanĩle ta Ngũsĩ.

30. Muhammad nĩ Mũtũmwa wa Ngai
Mwene Vinya W'onthē. Na asu ala me
vamwe nake we nĩ omũ kwa alei, ololo
katĩ woo ene. We nũmonaa maikumana
na kũvalũka-nthĩ matulĩtye-ndu
Mboyanĩ, maimantha mumo kuma kwa
Ngai Mwene Vinya W'onthē na
ūtanu Wake. Uvano woo wĩ ūlũlũ wa

إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ
الْجَاهِلِيَّةَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَ
عَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَزَمَّهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى وَكَانُوا
أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلُهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ٥

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَنَّ خَلَقَ
السُّجُودَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِينَ مُحَمَّدٌ
رَسُولُكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ
تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا ٥

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ
لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكُفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا ٥

فَعَمَّدَ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءَ عَلَى الْكُفَّارِ
رُحَمَاءَ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سَجِدًا ابْتِغَاءَ وَجْهِ
رَبِّهِمْ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سَبَّاهُمْ فِي دُجُوبِهِمْ فَمِنْ
أَشَدِّ السُّجُودِ ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوَارَةِ وَمَنْهُمْ

mothyū moo, me mauīsyā nūndū wa
 kūvalūka nthī na ūthyū. Uu nīw'o
 matavanītw'e nthīnī wa Tola. Na
 kūtavanw'a kwōo nthīnī wa ūvoo-Mūseo
 nī ta mbeū īla īsyāa na kumya nthongoo
 yayo, na īndī īmīkīla vinya; na īndī
 nīthungaa, na īūngamaa īlūmīte
 mŭthambanī wayo, īmatanīthya avandi-
 ---nīkana We atonye kūtuma alei
 makwatwa nī ūthatu *mamona mo*. Ngai
 Mwene Vinya W'onthe nīwathanīte,
 kwa asu moo ala metīkīlaa na kwīka
 mawīa maseo, ūkeo na ītuvi īnene.

فِي الْإِنْجِيلِ تَنْجِيزُ كَرْعِ أَخْرَجَ شَطْطَهُ فَكَزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ
 فَاسْتَوَى عَلَى سُبُوقِهِ يُعْجِبُ الزَّرَّاعَ لِيَغِيظَ بِهِمُ
 الْكُفَّارَ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ٥

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ مَدَنِيَّةٌ

AL – HUJURAT
(Wavuanŵ'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe
nĩ teĩ.

2.Inyw'ĩ, ala mwĩtĩkĩlāa! Mũikethwe
mwĩ mbee wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na Mũtũmwa Wake, ĩndĩ
mũkĩlei Ngai Mwene Vinya W'onthe.
Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
Wĩwi-W'onthe, Umanyi-W'onthe.

3.Inyu'ŋ ala mwŋŋŋŋŋ! Mŋikokŋŋe
mawasya menyu ŋŋŋ mbee wa wasya
wa Mŋŋmwa, na mŋikamŋneeny'e na
wasya mŋŋŋŋ, tondŋ mŋneenanasya
mŋndŋ na ŋŋ ŋngŋ, mawŋa menyu
maikese kŋw'ŋka ma mana mŋte
ŋmánya.

4.Nĩw'o, asu ala matheeasya mawasya
moo mbee wa Mũtũmwa wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe nĩmo ala ngoo
syoo Ngai Mwene Vinya W'onthe
witw'ĩkĩĩthye ndũngalu kwĩsĩla
matatwanĩ. Kwoondũ woo ve ũkeko na
ĩtuvi ĩnene.

5.Vate nzika asu ala mambɪŋŋlasya
kɔkwantŋsyawe wŋo vaasa ūte nyŋmbanŋ
syaku-----aingŋ mŋno moo nŋmaŋte
ŋmanyi.

6.Na takethwa mo n̄makweteelile we na
 ūm̄f̄syo k̄ūvika ȳla waumaalile nza vala
 maī, kw̄th̄lwa kwaī k̄ūseo kwoō. Indī
 Ngai Mwene Vinya W'onthē n̄
 M̄uekanfī-M̄ūno Vyū, Usūf̄twe n̄ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْدُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ
وَرُسُولِهِ وَأَتَّبِعُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ
صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ
بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ
لَا تَشْعُرُونَ ﴿٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٥﴾

إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ۝

وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٠﴾

7. Inyw'ŋ mwĩtkĩlaa! Ethwa mũndũ ūte mũlũngalu nĩwamũetee inyw'ŋ ūvoo ona wĩva, kunĩtkĩlai nesa ūw'o wa ūvoo ūsu, mũikese kũmeka andũ naĩ nũndũ wa kũlea kũmanya, na Indĩ mũyĩlila nũndũ wa maũndũ ala inyw'ŋ mwĩkĩte.

8. Na manyai kana katĩ wenyu ve Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; ŋa akatwĩka nekwĩtkĩla mawendi menyu maũndũnĩ amwe, vate nzika, inyw'ŋ nĩ ūlika thĩnanĩ; Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nũmwendethetye inyw'ŋ mũtkĩllo na ūkoneka wĩ mwanake kwa ngoo syenyu, na We nũmũmenethetye inyw'ŋ ūlei na wathe na ūemu mũkaimena mũno. Asu vate nzika, nĩmo maatĩlaa nzĩa ĩla ya w'o,

9. Kwa mumo na ĩnee ya Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mũĩ.

10. Na ethwa nguthu ĩlĩ sya etĩkĩli nĩsyĩkũkita ĩmwe na ĩla ĩngĩ, ĩkĩlai muo katĩ wasyo; na ĩlina wa ūu, ethwa ĩmwe nĩyo yamĩvĩtĩsya ĩla ĩngĩ, mĩvũei ĩsu yavithũkanĩa kũvika ĩsyoke mwĩlaonĩ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na Indĩ yasyoka, ĩkĩlai mũuo katĩ wasyo na ūlũngalu, na silai sila wa katĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa ala aĩlu.

11. Vate nzika, etĩkĩli onthe nĩ masyaanĩlo, kwa ūu, seũvyai muuo katĩ wa anaa-nyinyia menyu, na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩkana tei ūtonye kwonanw'a kwenyu.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبِيٍّ
مَتَّبِعْتُمْ أَن تَضِيبُوا قَوْمًا بِمَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا
عَلَىٰ مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ ٥

وَاعْلَمُوا أَن فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي
كَثِيرٍ مِّنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ
الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَزَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ
وَالْفُسُوقَ وَالْإِصْيَانَ أُولَٰئِكَ هُمُ الرُّشْدُونَ ٥

فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِيعَةً ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ٥

وَأَن طَائِفَتَيْنِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْحَبُوا
بَيْنَهُمَا ۚ فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا
الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيَّ إِلَىٰ أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءَتْ
فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ
يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ٥

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ٥

LUKU 2

12. Inyw'I ala mwit'ik'laa! Mũikamaeke andũ ma mbaI Imwe Imavũthe andũ ma mbaI IngI, ala matonya kwĩthwa me aseokũvĩta mo, ona iveti iikaivũthe iveti ingI, ila itonya kwĩthwa syI nzeo kwivĩta syo. Na mũikamasuke andũ menyu, kana kwĩtana masyĩtwa ma nzeke mũndũ na ũla ũngI. Nĩ ũthũku mũno kwĩthwa na nguma nthũku itina wa kwĩthwa na mũĩk'fĩ; na asu ala matelilaa nĩ eki-ma-naI.

13. Inyw'I ala mwit'ik'laa! Ivathanei na kũlea kũĩk'ianĩa kwingI; nũndũ kũlea kũĩk'ianĩa kũmwe vate nzika nĩ naI. Na mũikathiane kana kũvinganĩsya mũndũ kwa ũla ũngI. Ve ũmwe wenyu wendaa kũya nyama ya mwanaa nyinyia ũla mũkw'ũ? Vate nzika inyw'I nomũmĩmene yo. Na mũk'ei Ngai Mwene Vinya W'ontho, ow'ũ, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Mũsyokeanĩa-Wa-KaingI *ena ũuu na nĩ Mwene-Tei.*

14. Inyw'I mbaa-andũ, IthyI nĩtũmũmbĩte inyw'I kuma kĩũme na kĩka; na IthyI nĩtũmũtw'ĩk'ĩthĩye inyw'I kwĩthwa ngo na mbaI nĩkana mũtonye kũmanyana mũndũ na ũla ũngI. Nĩw'ũ, ũla mũtaĩĩku mũno vyũ mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho, katĩ wenyu nĩ we ũla mũũũngalu vyũ katĩ wenyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontho nĩ Umanyi-W'ontho, Mũmanyi-Wa-Syonthe.

15. Aalavu ma weOnĩ maasya, 'IthyI nĩtwit'ik'laa.' Asya, 'Inyw'I mũinamba kwit'ik'laa; Indĩ asyai, 'IthyI nĩtwit'ik'laa Isilamu,' nũndũ wĩĩk'fĩlo wa w'ũ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُوا مِن قَوْمٍ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِّنْ نِّسَاءِهِمْ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِاللِّقَابِ بَعْضُ الْأَسْمَاءِ فَسَوْفَ يَذَّكَّرُ الَّذِينَ يَأْتِيَانِ وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْنَاهُ وَأَتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٤﴾

قَالَتِ الْأَعْرَابُ آمَنَّا قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ

ndūnamba kūlika nthlīnī wa ngoo syenyu.' Indī inyw'ī mwamwīw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa Wake, We ndakaola kīndū ona kīmwe nthlīnī wa meko menyū. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nī Mūekanfī-Mūno-Vyū, Usūftwe nī tei.

وَأَن تَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلَيْكُم مِّنْ أَعْمَالِكُمْ
شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ⑤

16. Etīkīlī nī ala tū, mamwītīkīlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na w'o na Mūtūmwa Wake, na makīthīwa mate na nzika, Indī ala mokitaa nzīanī ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na syīndū syoo na mathayū moo. Asu nīmo ala ma w'o.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ⑥

17. Asya, 'Mōkamūmanyīfthya Ngai Mwene Vinya W'onthe mūtīkīlo wenyū, oyīla Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsī kīla kyonthe ona kīva kī matunī ona tūlū wa nthī, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsī syīndū syonthe nesa vyū?

قُلْ اتَّبِعُونِ اللَّهَ يُدِينْكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑦

18. Mo masūanīaa kana kwītīkīla Isilamu nīmakwīw'īe we īnee. Asya, 'Mūikonany'e kwītīkīla kwa Isilamu kwenyū ta wendeesyō kwakwa nyie. Inyw'ī ninyw'ī Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmūnengete īnee kwa kūmūtongoesya inyw'ī nthlīnī wa Mūtīkīlo wa w'o, ethwa inyw'ī mwī ma w'o ūneenīnī wa kwīthwa mwī etīkīlī.'

يَسْتَوْنَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا قُلْ لَا تَسْأَلُنِي عَنْكُمْ
بَلِ اللَّه يُسَنِّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَّكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑧

19. Nīw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nīwīsī syīmbithī sya matu na nthī. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmonaa maūndū onthe ala inyw'ī mwīkaa.

إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ
بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ⑨

سُورَةُ ق مَكِّيَّةٌ

(٥٠)

QAF

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ūlau, Usŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kaaf. Mwene-Utonyi ¹* Ithyŵ
twŵmŵnengane Kulani ya ūtheu ta ngŴsŵ
kwa ū-w'o waku.

قُلْ هُوَ الْقَرِآنُ الْمَجِيدُ ②

3. Indŵi mo nŵmeŴseng'a nŴndŴ
nŵmavikŵe nŵ Mŵkaanany'a kuma kaŵi
woo ene. Na alei maasya, 'Kŵi nŵ kŵndŴ
kŵeni!

بَلْ يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ مُنْذِرٌ لَّهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ ③

4. Ata! Yŵla ithyŵ tŵkakw'a na kŵtw'ŵka
kŵtoo, nŵŵkokŵw'a twŵthwe na thayŴ
ŵng? Ku nŵ kŵsyoka vaasa kŵatonyeka.

مَا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ذَلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ ④

5. Ithyŵ nŵtwŵsŵ maŴndŴ ala nthŵ
ŵmanyivŵasya andŴ na Ithyŵ twŵna Ivuku
yŵla yiaa kŵla kŵndŴ.

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيفٌ ⑤

6. Aiee, mo asu nŵmaleile ū-w'o yŵla
wamavikŵe, kwa ūu, mo me nthŵnŵ wa
mwŵkalo wa kŵthokoany'o.

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ

مَرِيجٍ ⑥

7. Mo nomasyaŵte ŵtu yŵla yŵ ŵŵlŴ woo
ŴndŴ Ithyŵ tŵyŵseŵvŵte na kŵyanakavya,
na vai mothyoeuku nthŵnŵ wayo?

أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَدَّلْنَاهَا
وَرَزَقْنَاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ⑦

8. Na yo nthŵ, Ithyŵ nŵtŵmŵnyaŵkŵte, na
nthŵnŵ wayo, Ithyŵ nŵtwŵkŵŵte ŵma nŴmu;
na tŵkamŵmeesya imea mbanake sya kŵla
mŵthemba nthŵnŵ wayo,

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَشْجَرَ
فِيهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يَهْتَجٍ ⑧

¹ *Ula wŵna ūtonyi kana Mwene-Utonyi.

9. Ta nzā ya kīlko na ūlilikany'o kwa
kīla mŭthŭkŭmī ūmwelekela *Ngai*.

تَبَيَّنَتْ وَذَكَرَ كُلُّ عَبْدٍ مُنِيبٌ ①

10. Na Ithyī nītŭtheeasya mbua kuma
ītunī yusŭŭte maŭathimo, na
nītŭseŭvasya mīŭnda na ngetha ya
maŭu nayo.

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَبْتًا
وَحَبَّ الْحَبِيدِ ②

11. Na mītende mīasa, yīna makonde
manake meyiŭanīye, yīmwe ūlŭ wa
yīla yīngī,

وَالْتَحَلَّ بِسَقَتِهَا كُلُّ نَضِيدٍ ③

12. Ta kyaŭya kwa athŭkŭmī *Maitŭ*; na
nītŭmīthayŭŭkasya nthī yī ngw'ŭ.
Uthayŭŭkyo ūkeethwa ota ūu.

فَرَزَقْنَا لِعِبَادِنَا مِنْهُ أَمْثِلًا كَذَلِكَ
الْخُرُوجُ ④

13. Andŭ-ma-Noa nīmaŭeile w'o mbee
woo na ota ūu Andŭ-ma-Kīthima² na
Athamuti now'o meekie.

كَذَبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَخْبَأُ الرَّسَّ وَتَوَدُّ ⑤

14. Na Aati, na Valao na aneethe ma
Loto,

وَعَادَ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ ⑥

15. Na Atŭi-ma-Kīthekanī, na Andŭ-ma-
Tuvaa *onthe* nīmaleile Atŭmwa na
mŭminŭkīlyo wa ūu ūsilŭlo Wakwa ūla
wakananītw'e nīwamavalŭkīle *mo*.

وَأَخْبَأُ الْأَيْكَةَ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلُّ كَذَّابٍ الزُّلْمُ
فَحَقَّ وَعِيدُ ⑦

16. Ithyī Indī, nītŭnoetw'e nī ūmbi ūla
wa mbee? Aiee, Indī mo mena nzika
ūlŭ wa kyŭmbe kyeŭ.

أَفَعَمِينَا بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ
خَلْقِ جَدِيدٍ ⑧

LUKU 2

17. Na kwa ūla w'o, Ithyī nītŭmŭmbīte
mŭndŭ na Ithyī nītŭwīŭ ūndŭ thayŭ wake
ŭmŭtavasya na kīwe nthīnī wake, na
Ithyī twī vakuvī nake we *ona* mbee wa
mŭkīwa wake wa ngingo.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ
نَفْسَهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ جَبَلٍ الْوَرِيدِ ⑨

² *Mbaī sya tene sya Aalavu.

18. Yŵla ala *alaŵka* eŵi atali mekũandŵka meko ma andũ ōmwe ailyŵ ngallŵ ya kw'oko kwa aũme na ōla ōrigŵ ngallŵ ya kw'oko kwa aka,

19. We ndawetaa ndeto ona ŵmwe ŵndŵ ve mũsũvŵi *mũlaŵka* ōilyŵ vakuvŵ Nake eyũmbanŵtye *kũm ŵandŵka*.

20. Na malita ma kŵkw'ũ vate nzika nŵmoka. Kŵ nŵkyo kŵla we watataa kũsemba ōkŵkŵte.'

21. Na soo ōkavuvw'a: Uũ nŵw'o Mũthenya wa Watho.'

22. Na kŵla thayũ ōkavika vamwe naw'o na vakeethwa *mũlaŵka* wa kũũete na *mũlaŵka* wa kumya ōkũsŵ.

23. 'We ndwaasũvŵa ōndũ ōũ, yu nŵtũvetangŵte tũtũ, na wũni wa metho maku ōmũnthŵ nŵ mwai.'

24. Na mũnyanyae wake akasya, 'ũũ nŵw'o nyie nŵna ōtalo mũmbanu.

25. 'Mekyei nthŵnŵ wa Ngiena eŵi-eŵi kŵla mũmaitha wa w'o, ōte mũvea,

26. 'Mũsiŵi wa ōseo, mwŵki-wa-naŵ, mwene nzika,

27. 'Ula ōseũvasya ngai ingŵ vandũ va Ngai Mwene Vinya W'onthe. Kwa ōu inyw'eŵi mwŵkyei nthŵnŵ wa ōsiŵŵo mũthũku.'

28. Mũtindany'a wake akasya, 'Mwŵai waitũ, nyie tiinyie natumie we alea

إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِينَ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
قَعِيدٌ ①

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ②

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ ③

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ④

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ⑤

لَقَدْ كُنْتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ
غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ ⑥

وَقَالَ قَرِينُهُ هَذَا مَا لَدَى عَتِيدٌ ⑦

أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ⑧

مَتَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ ⑨

إِلَّا نِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَأَلْقِيَهُ فِي الْعَذَابِ
الشَّدِيدِ ⑩

قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ وَلَكِنْ كَانَ فِي
صُلْبِي بَعِيدٌ ⑪

kŵŵ'a; Indī we mwene aī Ivityonī
kŵasa vyū.'

29. Ngai Mwene Vinya W'onthe akasya,
'Mŵikatetanīsyē mbee Wakwa inyw'I,
Nyie nīnamŵnengie inyw'I ūkaany'o
mbeenī.

30. 'Utwio omŵw'e Ninyie ndŵtonya
kŵalyŵlwa, na Nyie ndimwonei wa
athŵkŵmi Makwa.

LUKU 3

31. Mŵthenya Ŵsu, Ithyī tŵkayīkŵlya lia-
ya-Mwaki, 'We wī musŵu?' nayo
yīkasŵngīa, 'Ve angī'

32. Na Itu yīkathengeew'a kwa ene
Ŵlŵngalu, yo yīkethwa yī vaasa, Ingī.

33. Yī nīyo inyw'I mwathiwe, kwa kīla
Ŵmwe Ŵla wamwīthiŵfe Ngai kīla Ivinda
na mŵsŵvī wa meko make,

34. 'Ula wamŵkīe Ngai-Wa-Ulau
kīmbithīnī na wookie Kwake We na
ngoo ya wīlilo.

35. 'Inyw'I likai nthīnī mwīna mŵuo. UŴ
nī Mŵthenya wa Tene-W'onthe.'

36. Mo makeethwa vo na kyonthe kīla
mo makenda, na ve mwīkalo wa nesa
mbee Kwitū.

37. Na nī nzyawa syīana ata ila syāī mbee
woo ila syī vinya mbee woo ila Ithyī
twasyanangie! Indī yīla Ŵsilīlo wookie,
mo nīmangangie ŴŴlŴ wa nthī. Nī vaī,

قَالَ لَا تَخْتَمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُمْ
بِالْعَيْنِ ۝

مَا يَبْدُلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَالِمٍ لِلْعَيْنِ ۝

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ
مِنْ قَرِينٍ ۝

وَأَزَلَّتِ الْجَنَّةُ لِلتَّائِبِينَ غَيْرَ يُبْدِلُ ۝

هَذَا مَا تَوْعَدُونَ لِكُلِّ أَذَىٰ حَفِيفٍ ۝

مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنََ الْغَيْبَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ۝

ادْخُلُوا بِسَلَامٍ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ ۝

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ۝

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُمْ
بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَّخِيسٍ ۝

vandũ va kwĩvitha *kwoondũ woo* ona vamwe?

38.Vate nzika, nthĩĩ wa ōu ve Kĩlilikany'a kwa we Ōla wĩna ngoo, kana Ōla ōnenganae kŌtũ na kwĩthukĩĩsya.

39.Na nĩw'o, Ithĩĩ nĩtwoombie matu na nthĩĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo nthĩĩĩ wa mavinda thanthatũ, na vai mĩnoo yaatŌkwata Ithĩĩ.

40.Kwa ōu, we Ithĩĩwa na ōmĩĩsyo ũŵũ wa maŌndũ ala mo meŌneena, na mŪtafe Mwĩai waku na ndaĩa Syake, mbee wa kuma kwa syua na mbee wa yĩtanathŪa;

41.Na nthĩĩĩ wa *kĩlungu kya* Ōtuku ōta ōu mŪtafe We, na ĩtina wa kŌvalŌka nthĩĩ na kŪtulya-ndu kŌla *kwathĩĩwe*.

42.Na ĩthukĩĩsyei! MŌthenya Ōla Mwĩtani Ōketana kuma vandũ vakuvĩ,

43.MŌthenya Ōla yĩla mo vate nzika makew'a kĩuumo. Usu Ōkeethwa mŌthenya wa kŌka *kuma mbŪanĩ*.

44.Nĩw'o, Ithĩĩ Nithĩĩĩ ala tŪnenganae thayũ na kŪete kĩkw'o, na Kwitũ nĩkw'o ūalũko wa *mŌminŌkĩĩyo*.

45.MŌthenya Ōla nthĩĩ ĩkatŌkanĩla katĩ kum ũŵũ woo *namo makooka* mekalaatĩte---kŪu kŌkeethwa kŪmbany'a vamwe, na nĩ ōvũthũ Kwitũ Ithĩĩ.

46.Ithĩĩ nĩtwĩĩĩ nesa vyũ Ōndũ mo maasya; na we *ndũnyuvĩĩwe* kŪmaingĩĩsya Ōndũ kwa nzĩla *ona yĩĩa*.

إِنِّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرٌ لِّمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ سَمِيدٌ ﴿٣٨﴾

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ۚ وَمَا مَتَّنَا مِنَ الْغُوبِ ﴿٣٩﴾

فَأَصْدِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ﴿٤٠﴾

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤١﴾

وَأَسْمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادُ مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٤٢﴾

يَوْمَ يَسْعَوْنَ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ﴿٤٣﴾

إِنَّا نَحْنُ غَنِيٌّ وَنُبَيِّنُكَ وَالْبَيْنَا الْمَوْدِعُ ﴿٤٤﴾

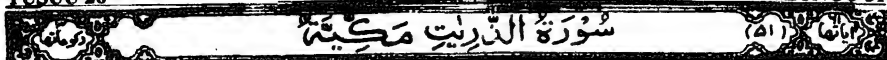
يَوْمَ تَشَقُّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذَٰلِكَ حَشْرُ عَلَيْنَا يَسِيرٌ ﴿٤٥﴾

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ

Kwa ūu, taa kwa nzīa ya Kulani, we ūla
Ūkīaa ūkaany'o Wakwa.

﴿ فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ۝ ﴾

AL - DHAARIYAAT

(Wavuanfw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Olau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Nĩvĩta na anyatĩkya ala manyatĩkasya-
-ũnyatĩkya wa w'o.

3. Indĩ na asu ala makuaa mĩio mĩito.

4. Indĩ na asu ala maendaa mate
kĩthing'ĩĩsyo.

5. Indĩ na asu ala maanasya ũtonyi,

6. Vate nzika, kĩla inyw'ĩ mwathawa nĩ
w'o;

7. Na ũtwio vate nzika ũkavika.

8. Na ĩtu yĩla yusũĩwe nĩ mĩkululo.

9. Nĩw'o inyw'ĩ mwĩna mawoni me
kĩvathũkany'o.

10. No we tũ ũkaalyũlwa kuma nthĩnĩ wa
w'o ũla wathaniwe ũla waĩĩwe nĩ
kũalyũlwa.

11. Kũumanĩwa kwĩthwe kwa atalĩthya,

12. Ala mathikĩtwe ũlikunĩ wa kũlea
kũmanya.

13. Mo makũlasya, 'Mũthenya wa ũtwio
ũkeethwa ĩndĩ?

14. Ukeethwa mũthenya ũla mo
makasĩĩlwa Mwakinĩ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

وَالَّذِي تَدْرُو ②

فَالْجَبَلِ وَقَرَأَ ③

فَالْجَبْرِ يُسْرًا ④

فَالْقَسَبِ أَمْرًا ⑤

إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ ⑥

وَإِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ ⑦

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْجُبكِ ⑧

إِنكُم لَفِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ ⑨

يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ أُفِكَ ⑩

قَبِيلَ الْخَزْصُونِ ⑪

الَّذِينَ هُمْ فِي عَمْرٍاهُمْ سَاهُونَ ⑫

يَسْتَوُونَ إِنْ كَانَ يَوْمُ الدِّينِ ⑬

يَوْمَهُمْ عَلَى النَّارِ يَفْتَنُونَ ⑭

15. 'Samai inyw'I ūsilflo wenyu. Uu nīw'o inyw'I mweelekele.

ذُقُوا ذُنُوبَكُمْ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَهْتِكُونَ ﴿٥٥﴾

16. Indī vate nzika, ala alūngalu makeethwa katī wa mīūnda na tūlūsī,

إِنَّ السَّافِكِينَ فِي جَهَنَّمَ وَهَبُونَ ﴿٥٦﴾

17. Makyosa kīla Mwīai woo ūkamanenge; nūndū mo mbee wa ū nīmeekaa nesa.

أَخِذِينَ مَا أَنَّهُمْ رَبُّهُمْ أَلَهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿٥٧﴾

18. Mo makomaa o vanini mavinda ma ūtukū;

كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ النَّاسِ مَا يَهْتَجُونَ ﴿٥٨﴾

19. Na nīmamanthie ūkeo wa naī mbee wa masangya;

وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٥٩﴾

20. Na nthīnī wa ūthw'ii woo ve kīlanda kya mūvoyi na ūla ūtetonya.

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٦٠﴾

21. Na tūlū wa nthī ve Syama kwa ala mena ū-w'o wa mūtkīto,

وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِّلْمُوقِنِينَ ﴿٦١﴾

22. Na ota ūu nthīnī wenyu ene. Inyw'I īndī nomwona?

وَفِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٦٢﴾

23. Na nthīnī wa ītu ve ūtethyo wenyu, na maūndū ala inyw'I mwathawa ota ūu.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ ﴿٦٣﴾

24. Na nīlvīta na Mwīai wa matu na nthī ow'o ūū nī w'o, otondū inyw'I mūneenaa nīw'o.

فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ لَحَقٌّ مِّثْلَ مَا أَنَّكُمْ تَنطِقُونَ ﴿٦٤﴾

LUKU 2

25. We nowaavikīwa nī ūvoo wa ala aeni ataīku ma Avalamu?

وَقَدْ لَازِمٌ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٦٥﴾

26. Yīla malikile kwake na masya, 'Mūuo!' nake asya, 'Mūuo!' Mo maī aeni onthe.

إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُّنْكَرُونَ ﴿٦٦﴾

27.Na we nIwaendie avindfye nyŭmba
kwake, na aete kasaŭ kanou,

فَرَّغَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سِينٍ ١٤

28.Na we nIwakaie mbee woo. We
aisye, 'Inyw'I nomwIya?'

فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ١٥

29.Nake nIweew'ie wia nŊndŭ woo. Mo
maisye, 'NdŭkakIe.' Na mo
nImamŭnengie we ŭvoo mŭseo wa
kŭsyawa kwa mwana wIŋa ŭmanyi.

فَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَعْظَمْ وَبَشِّرُوهُ
بِعِلَامٍ عَلَيْهِ ١٦

30.IndI kIveti kyake nIkyaumIle kIŋte
na kyakŭna ŭthyŭ wakyo kyasya, 'KIveti
kIŋŭŭ ngŭngŭ!'

فَأَقْبَلَتْ امْرَأَتُهُ فِي صَرٍّ فَصَكَتْ وَجْهَهَا وَ
قَالَتْ عَجُوزٌ عَقِيمٌ ١٧

31.Namo masya, 'Ona kŭilyI ŭu, MwIai
waku nŊneenete. Vate nzika, We nI
MŭI, ŭmanyi-W'onthe.

قَالُوا كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ إِنَّهُ هُوَ الْحَكِيمُ
الْعَلِيمُ ١٨

32.Avalamu amakŭlya, 'Yu ŭtŭmane
wenyu nI mwaŭ, Inyw'I atŭmwa?'

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ١٩

33.Mo maisye, 'IthyI nItŭtŭmIŋwe kwa
andŭ ene naI,

قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ٢٠

34.'NIkana tŭtonye kŭtheesya tŭlŭ woo
mavia ma yŭmba,'

لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ جِجَارَةً مِنْ طِينٍ ٢١

35.MavanIŋwe vamwe na MwIai waku,
kwoondŭ wa asu ala mena mothŭku
mavIŋŭku.'

مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ٢٢

36.Na IthyI nItwamaumisye etIŋIli ala
maI vo vau ŭndŭ meanaa,

فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ٢٣

37.Na IthyI tŭyaaIŋIŋa ateo nyŭmba
Imwe vo ya Masilamu etIŋIli.

فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ٢٤

38.Na vo IthyI nItwatiie Kyama
kwoondŭ wa asu ala makIaa ŭsiffo wI
woo.

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ٢٥

39. Na Ithyl n̄hwatiie Kyama k̄ngī na Mose, ylla Ithyl twamOt0mie kwa Valao ena Ot0nyi m0theu,

وَفِي مُوسَى إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطٰنٍ مُّبِيْنٍ ۝

40. We n̄wasyokie Itina vamwe na anene make na asya, 'M0oi, kana m0nd0 wa nd00ka.'

فَقَوْلَىٰ رَبِّكَ إِنَّهُ قَالَ قُلْ أَوْجِبُونٰ ۝

41. Kwa Ou Ithyl n̄twam0kwatie we na nguthu syake sya ita na n̄twamekisye mo 0kanganī; na we-mwene n̄we wal wa k0t0lwa m0tī.

فَأَخَذْنَاهُ وَجُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُبَصِّرٌ ۝

42. Na vaī Kyama nth̄nī wa mbaī ya Aati, ylla Ithyl twamatwale k̄seve kya kwananga.

وَفِي عَادٍ إِذْ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ ۝

43. K̄iyaaatilya k̄ind0 ona k̄mwe k̄lla kyo kyeeth̄lie, Indī kyavekalilye ta īvIndī you.

مَا تَدْرُونَ شَيْءٌ أَنْتَ عَلَيْهِ إِلَّا جَلَّتْ كَالرَّيْمِ ۝

44. Na vaī Kyama nth̄nī wa Mbaī-ya-Athamuti ylla mo mataviw'e, 'Itan̄thyei inyw'ī ene kwa īvinda.'

وَفِي ثُودٍ إِذْ قِيلَ لَهُمْ تَسْعُوا خَمًّا حِينًا ۝

45. Indī mo n̄maleile k0wīw'a mwīao wa Mwīai woo. Kwa Ou, mo n̄makwatiwe n̄ k̄latalātki o masyaīlsye;

فَعَتَوَا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الضُّعْفَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ۝

46. Namo mayaī matonya k0k̄lla ṁgī, ona mayaī matonya kwīsilā mo ene.

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُتَعِمِّينَ ۝

47. Na Ithyl n̄hwamanangie And0-ma-Noa mbee woo; mo mal and0 mbaa-mat0.

وَقَوْمٌ نُّوحٌ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا أَقْوَمَ فَسِيقِينَ ۝

LUKU 3

48. Na Ithyl n̄t0yak̄ite Itu na Ot0nyi na Ithyl t0endee na k0yīthanthasya m0no vy0.

وَالنِّسَاءَ بَيْنَهُنَّ أَبَايِدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ۝

49.Na Ithyĩ nĩtOmĩnyaĩĩkĩtye nthĩ, na Ithyĩ tũseOvasya *syĩndũ* nesa *ata!*

وَالْأَرْضَ قَرَشْنَهَا فَتَنَمَّ الْبَهْدُونَ ﴿٥٩﴾

50.Na katĩ wa kĩla kĩndũ Ithyĩ nĩtũsyũmbĩte ilĩ-ilĩ, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũsũanĩa.

وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

51.Kwa ũu, kĩai *mwelekele* kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho, vate nzika, Nyie nĩ Mũkaanany'a wĩyonanĩtye kwenyu kuma Kwake We.

فَقَدْ رَأَىٰ إِلَى اللَّهِ إِيَّانِي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ ﴿٥١﴾

52.Na mũikaseũvyo ngai Ongĩ vandũ va Ngai Mwene Vinya W'ontho, vate nzika, Nyie nĩ Mũkaanany'a wenyu kuma Kwake.

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ ﴿٥٢﴾

53.Ona kũilyĩ ũu, kũyaaũka Mũtũmwa kwa asu ala maĩ mbee woo, Indĩ mo maisye, 'Mũoi kana mũndũ-wa-ndũũka!'

كَذَلِكَ مَا آتَىٰ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مُجْنُونٌ ﴿٥٣﴾

54.Mo maũtw'ĩkĩthĩtye ũtĩlwa wa mũndũ na ũla Ongĩ? Aiee, mo nĩ mbaa matũ *ontho*.

أَتَوَصَّوهُ بِالْحَمَىٰ قَوْمٌ طَآغُوتٌ ﴿٥٤﴾

55.Kwa ũu, alyũka ume vala maĩ; na kũikethwa kwĩ mũtĩ kwaku we.

فَقَوْلَ عَنْهُمْ مِمَّا أَنْتَ بِكُونٍ ﴿٥٥﴾

56.Na endeeai na kũtaana; nũndũ vate nzika, ũtao nũmaunaa etĩkĩli.

وَذِكْرٌ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٦﴾

57.Na Nyie ndyũmbĩte Mayini na andũ ateo nĩkana matonye kũnthaita Nyie.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٧﴾

58.Nyie ndyendaa ũtethyo kuma kwoo, na Nyie ndyendaa nĩkana mandĩthye.

مَا أَرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ زَكَاةٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ﴿٥٨﴾

59.Vate nzika, nĩ Ngai Mwene Vinya W'ontho *We-Mwene* ũla Mũnengani-Mũnene, ũla Wĩ-Utonyi, Wĩ-Vinya.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْتَّيُّنُ ﴿٥٩﴾

60. Vate nzika, ngelekany'o ya asu ala meekie ūthŭku ūkeethwa yīlyī ta ya andŭ ala maī mbee woo; kwa ūu mo nīmaeke kūngŭlya Nyie ngalaate *ŭsilīlo*.

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ
فَلَا يَسْتَعِجِلُونَ ٥٠

61. Woo, īndī, kwa asu ala maleaa kwītīkīla, nŭndŭ wa ūla mŭthenya woo ūla mo mathītwe.!

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ٥١

سُورَةُ الطُّورِ مَكِّيَّةٌ

AL - TUUR
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

2. Nĩĩvĩta na Kĩĩma;

3. Na Ivuku yĩlandĩkĩtwe

4. Iũũũ wa Őa mũkũnzũũkye;

5. Na Nyũmba ƭla yĩendangawa kaingĩ;

6. Na kĩlala kĩla kyũkĩĩĩĩĩlu;

7. Na ũkanga mwimbu;

8. Usĩĩĩlo wa Mwĩai waku vate
nzika ũkavika;

9. Vai ona ũmwe ũtonya kũsĩĩla.

10. Mũthenya ũla ƭtu yĩkeluuta vamwe na
kĩthingitho kĩnene.

11. Na ƭĩma ikakũsya na ƭkũsya ƭnene,

12. Woo ƭndĩ nĩ wa asu ala maũleaa ũ-wo
mũthenyanĩ ũsu,

13. Mo ala mathaũkaa na kũvũa ngũĩ na
kũea ngewa nthũku.

14. Mũthenya ũla mo makekw'a nthĩnĩ
wa Ngiena na yĩky'a yĩvinya.

15. Uũ nĩw'ŵ ũla Mwaki inyw'ĩ
mwaũtw'ƭkĩthasya ta wa ũvũngũ.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

وَالطُّورِ ٢

وَكُنُيْطٍ مُسْطَوِيٍّ ٣

فِي سَرَاتِي مُنْشَوِيٍّ ٤

وَالْبَيْتِ الْمَقْمُورِ ٥

وَالشَّعْفِ الْمُرْفُوعِ ٦

وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ٧

إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ٨

قَالَهُ مِنْ دَالِجٍ ٩

يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ١٠

وَتَبِيرُ الْجِبَالِ سِيرًا ١١

قَوْلٍ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ١٢

الَّذِينَ هُمْ فِي غَوْضٍ يَلْعَبُونَ ١٣

يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ تَارِجِهِمْ دَعَاً ١٤

هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ١٥

16.'Indī ōō nī ōoi, kan a inyw'ī
mōikwona?

أَفَسِحْرُ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تَبْصُرُونَ ﴿١٦﴾

17.'Vŵai inyw'ī nthīnī wa w'ō: na
inyw'ī mwoonany'a ōmŵisyo kana
mwalea kwonany'a, ōkeethwa no ōndū
ōmwe kwenyu. Inyw'ī nīmōkūŵwa tō
kwoondū wa maōndū ala inyw'ī
mweekaa.

إِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ
إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

18.Nīw'ō, ala alŵngalu me nthīnī wa
Mīŵnda na nthīnī wa ōtanu,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُنُ ﴿١٨﴾

19.Makīmatanīa maōndū ala Mwīai woo
ōnenganīte kwoondū woo; na Mwīai
woo nūmatangīte mo kuma ōsilllonī wa
Mwaki.

فَلَهُنَّ فِيهَا أَنْهَارٌ سَرَابٌ وَأَنْهَارٌ سَرَابٌ
عَذَابٌ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

20.'Yai na mōinyw'a mwīna ōtanu, ta
ītuvi ya ōndū inyw'ī mweekaa.

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾

21.Maŵŵe ivŵla mbololo sīŵte mīsonzo,
na Ithyī tōkamakwatany'a na ēŵu atheu
mena metho mathanthau na *manake*.

مُعْجِنِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَرَوَّحْنَهُمْ
عَيْنِ ﴿٢١﴾

22.Na asu ala metīkīlaa na ala syana
syoo īmaatīlaa nthīnī wa mōīkīŵo---Ithyī
tōkamakwatany'a na syana syoo. Na
Ithyī tōikaola kīndū ona kīmwe kuma
īŵvinī ya mawīa moo. Kīla mōndū
ovanīŵ'e na maōndū ala we weekie.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ
أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ
مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢٢﴾

23.Na Ithyī tōkamanenge matunda *kwa*
wingī na nyama ila mo makethwa
maisyaenda.

وَأَمْدَدْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَسْتَمَتُونَ ﴿٢٣﴾

24.Vau mo makanengeleanīlya kīkombe
kya ōnyw'a kīla nthīnī wakyo vate ngŵī
kana naī.

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْنِيمٌ ﴿٢٤﴾

25. Na anake moo ene makamathOkuma,
mo mailyi ta lulu isuvitwe nesa.

وَيُطَوِّفُ عَلَيْهِمْ عَلَيْهِمْ كَأَنَّهُمْ لَوُؤُ
مَكْنُونٌ ۝٢٥

26. Na mo makeelekanila mundu na ola
ongi maikulany'a makulyo ma
mwfw'ano.

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ۝٢٦

27. Mo makaasya, 'Mbee wa undu uu,
yila ithyi twai kati wa andu maitu ma
mushi, ithyi ntwakila muno, Othatu wa
Ngai;

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ۝٢٧

28. Indl Ngai Mwene Vinya W'onthe
nithitwe ausitwe ni Olau kwitu na
We nuthangile kuma Usililoni wa Umui
wa Mwaki wakene.

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَدْنَا عَذَابَ السُّومِ ۝٢٨

29. Ithyi ntwamuvoyaa We mbee. Vate
nzika, We ni We Museo, Usutwe ni tei.

إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ۝٢٩

LUKU 2

30. Tanai Indl, kwa mumo wa Mwai
waku, we ndwi mundu mue ona ndwi wa
nduka.

فَدَكَّرْنَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ كَاهِنٌ وَلَا يَهْتَدُونَ ۝٣٠

31. Mo maasya, 'We ni mutili wa myai;
ithyi ntwetele kyeve kila tvinda yikaete
lulu wake?'

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهِ رَيْبَ الْمُنُونِ ۝٣١

32. Asya, 'Inyw'i etelai Indl! Nyie ota
ou, ni vamwe nenyu kati wa ala
meteete.

قُلْ تَرَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرْتَبِصِينَ ۝٣٢

33. Umanyi woo na ilko syoo nisyoo
imeyala kana mo ni andu mbaa matu?

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَاءُهُمْ بِهَذَا أَمْ هُمْ قَوْمٌ
طَاغُونَ ۝٣٣

34. Mo maasya, 'We nuyisevitye yo?
Aiee, Indl mo mayitkila.

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝٣٤

35. Mo, Indl, nimaete Ovoo oili ta uu,
ethwa mo maneena w'o.

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهِ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ۝٣٥

36. Mo mombitwe kuma vathei, kana mo ene nimo ombi?

أَمْ خَلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ۝

37. Mo nimo moombie matu na nthi? Aiee, Indl mo mai na muthllo.

أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بَلْ لَا يَفْقَهُونَ ۝

38. Mo mena inandū sya Mwłai waku, kana mo nimo asūvli masyo?

أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُضْطَرُونَ ۝

39. Mo mena mbaasya ya ñunī makethuklīsyā ndeto? Indl mwłthuklīsyā woo nlaete mwłao wlyonanltye.

أَمْ لَهُمْ سُلُمٌ نَسْتَعِينُ فِيهِ فَلْيَأْتِ مُسْتَعِينُهُمْ
سُلْطٰنٍ مُبِينٍ ۝

40. We ena eftu nenyu mwłna ivlī?

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمْ الْبَنُونَ ۝

41. We nłwłtasya łtuvi kuma kwoo, makaemwa nł kũkua mũio wa thif?

أَمْ سَأَلْتَهُمُ أَجْرًا فَمِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۝

42. Mo mena ōmanyi wa maũndũ ala matonekaa, nłkana mo mamaandlke?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۝

43. Kana mo mena nzama nthũku? Indl no asu ala makakwatwa nzamanl łsu nthũku.

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمْ الْمَكِيدُونَ ۝

44. Mo mena Ngai ūngl eka Ngai Mwene Vinya W'onthē? Ngai Mwene Vinya W'onthē E-łũlũ Mũno mbee wa syonthe ila mo mamwłlananasya We nasyo.

أَمْ لَهُمُ اللَّهُ غَيْرُ اللَّهِ سُبْحٰنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝

45. Na ethwa mo nĩmoona kĩlungu kya łthweo kĩtheete, mo maasya; 'Omłtũkł mathweo nĩmekũatłanł ngoi łũlũ wa ngoi.'

وَأَن يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ۝

46. Kwa ūu maeke mo me oka kũvika makomane na mũthenya ūla woo wathanłtwe, ūla mo makakũnwa nł kłtalalłki.

فَلَهُمْ حَتْفِي يُلْقُوهُمُ اللَّهُ فِيهِ يُصْعَقُونَ ۝

47. Mũthenya ūla nzaama syoo
itakamauna na kĩndũ ona kĩva, onamo
maikatetheew'a.

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٥٧﴾

48. Na nĩw'o, kwa asu ala mekaa ūthũku,
ve ūsilĩlo ūtee wa ūu. Indĩ aingĩ mũno
moo mayĩsĩ.

وَأَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا عَدَاوًا بَابًا دُونَ ذَلِكَ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٨﴾

49. Kwa ūu, eteela na ūmĩĩsyoo ūtwio wa
Mwĩai waku; nũndũ vate nzika, we wĩ
mbee wa metho Maitũ; na mũtafe Mwĩai
waku na ndaĩa Syake yĩla we waamũka
kuma toonĩ.

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ
رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٥٩﴾

50. Na kĩlungu kya ūtuku ota ūu, we
mũtafe We ona ndata iithũa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَارْزُقُوا الصَّالِحِينَ ﴿٦٠﴾

سُورَةُ النَّجْمِ مَكِّيَّةٌ

AL - NAJM
(Wavuanlw'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe,Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

2.Nĩĩvĩta na ndata ĩla ĩvalũkaa,

3.Mũnyanyae wenyu ndavĩĩtĩye, ona we
ti mũthyoeuku,

4.Ona we ndaneenaa kwoondũ wa
kwenda *kwake mwene*.

5.Ti kĩndũ ĩndĩ nĩ ũvuany'o mũtheu ũla
Ūvuanlw'e nĩ Ngai.

6.Mwĩai wa motonyi me vinya
nũmũmanyĩtĩye we,

7.Wa ũtonyi Mũnene. Ula ĩndĩ watĩnkĩe
Kĩĩlanĩ Kyake-Kya-Usumbĩ,

8.Yĩla We waĩ Umĩlonĩ wa syua
mũkĩĩĩĩlu mũno vyũ,

9.Na ĩndĩ we nĩwathengeeie vakuvangĩ
na Ngai; ĩndĩ athee na nthĩ kwa mbaa-andũ
onthe.

10.Kwa ũu, we atwĩkie, tondũ kwailĩ,
ũasa wa yĩkya ya mũsyĩ kana eĩĩ, kana
vakuvangĩ.

11.Īndĩ We nĩwamũvuanĩsyee mũthũkũmi
Wake kĩla We wavuanĩsyee.

12.Ngũo ya Mwathani ndyaakengana
ĩolũ wa ũndũ we woonie.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۝١

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ۝٢

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۝٣

إِنْ هُوَ إِلَّا نَعْنَىٰ يُؤْمَىٰ ۝٤

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ۝٥

ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ۝٦

وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۝٧

ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ۝٨

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۝٩

فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ۝١٠

مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۝١١

13. Inyw'I Indī mōkakaanāfa nake ūlō
wa maŭndū ala we woonie?

أَفْتَرُونَهُ عَلَى مَا يَرَى ⑬

14. Na vate nzika, we nīwamwonie We
ŭvinda ya kēlī ūta ūu,

وَلَقَدْ رَأَى نَزْلَةَ أُخْرَى ⑭

15. Vakuvī na mūtī wa Mōkūnasi ūla wāf
vaasa mūno,

عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى ⑮

16. Vakuvī na w'o nī Mōūnda wa Wtkalo
wa Tene na Tene.

عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوَى ⑯

17. ūu wāf yīla kīla kīvw'īkaa
kyavw'īkie ūla mūtī-wa-Mōkūnasi.

إِذْ يَفِخُ السِّدْرَةَ مَا يَفِخُ ⑰

18. Itho yīyaathūka ūtee, ona
yīyaanganga.

مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَى ⑱

19. Vate nzika, nīwoonie Syama ila nene
vyū sya Mwīai wake.

لَقَدْ رَأَى مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَى ⑲

20. Yu ndavyei Nyie ūvoo wa Laati na
Ussaa,

أَفَرَأَيْتُمُ اللَّهَ وَالْعَزَّزَى ⑳

21. Na Manaati, wa katatū, ngai ūngī wa
mūndū mūka!

وَمَنْوَةَ الثَّالِثَةِ الْآخِرَى ㉑

22. 'Ata! Aŭme kwenyu na aka Kwake!'

أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنْثَى ㉒

23. ūsu nī ūaanīku ūte mūseo.

تِلْكَ إِذْ أَوَّسَىٰ فُجِرَ ㉓

24. 'Aa nī masyītwa ala inyw'I
mūsyīfīte—inyw'I na maaīthe menyu—
yīla Ngai Mwene Vinya W'onthe
ūtakyumīsyē mwīao.' Mo maatīlaa
vathei na kūtalīthya na maŭndū ala
mathayū moo mendaa, oyīla ūtongoi
nīwaminīte kūmavikīa mo kuma kwa
Mwīai woo.

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَبَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ
مِمَّا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا
الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ
رَبِّهِمُ الْهُدَى ㉔

25.Vau ve syonthe ila we m0nd0 wendaa?

أَمَرَ لِلنَّاسِ مَا تَكُنُ ۝

26.Aiee, kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe nkw'o m0min0kflyo wa kila k'ind0 na syonthe ila itongoasya.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا الْآخِرَةَ وَأُولَئِكَ

LUKU 2

27.Na ve alaika meana ata matunī, indī w'w'anīthya woo nd0kauna k'ind0 ona k'iva ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganīte 0thei kwa 0la We wendaa na wendeew'a nī we.

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُرِضُهُ ۝

28.Asu ala matayit'k'ila Itu mametaa alaika na masyitwa ma aka;

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْئُونَ الْمَلَائِكَةَ تَسْيِئَةً الْأُنثَى ۝

29.Indī mo mai na 0manyi Ond0nī 00. Mo maat'ila vathei ateo nzika, na nzika iitonya Ond0 00l0 wa w'o.

وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۝

30.Kwa 0u, Mwath0k'ei 0la 0aly0kaa na k0tia k'ililikany'o Kit0, na 0manthaa vathei ateo thay0 wa nthī Ino.

فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلَّى هَذَا دُونًا وَلَمْ يَحْذَرِ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۝

31.Usu n'w'o 0manyi wa 00l0 m0no vy0 mo mena w'o.

ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ لِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدَى ۝

32.Na syonthe ona sy'va ila sy' matunī na syonthe ona sy'va 00l0 wa nthī nī sya Ngai Mwene Vinya W'onthe, n'kana We atonye k0'vanīsyā asu ala mekaa moth0ku kwoond0 wa ma0nd0 ala mo mek'ite, na kana We atonye k0matuva sy'ind0 nzeo vy0 asu ala mekaa 0seo.

وَاللَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَيَجْزِيَنَّ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى ۝

33.Asu ala mekaa naī nene na mawathavu ateo kwa mati00ka manini---n'w'o, Mw'wai waku nī m0thanthau nthīnī wa 0keko. We n0mw'isī inywī

الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كِبْرَ الْأَثَمِ وَالْفَوَاحِشِ إِلَّا السَّمْعَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ

nesa vyū kuma ḥinda ylla We
wamūmbie inyw'i kuma nthl, na ylla
inyw'i mwaḥ ivuno nthlnl wa mavu ma
maa-nyinyia menyū. Kwa ōu
mōiketw'ḥkḥthe ene ōlōngalu inyw'i
ene. We nōmwḥsf we mōno vyū ōla
mōlōngalu w'o.

إِذَا أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجْنَةٌ فِي
بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ
بِمَنِ اتَّبَعْتُمْ ۖ

LUKU 3

34. We nōmwōnaa ōla ōalyōkaa kuma
Ōtongoinl.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَتَّبِعُ ۖ

35. Na umasya kḥnini, na kōkḥw'ḥa
kḥw'ḥu?

وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ۚ

36. We ena ōmanyi wa maōndū ala
matonekaa nḥkana we atonye kwona?

أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ بِرَأْيِهِ ۚ

37. We nōmanyḥḥw'e maōndū ala me
nthlnl wa Maandḥko Matheu ma Mose.

أَمْ لَمْ يُنَبِّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَى ۖ

38. Na ma Avalamu ōla weanḥsye
mḥao?-----

وَأَرْبُهِيمَ الَّذِي وَفَّى ۖ

39. Kana vai mōkui wa mōio ōkakua
mōio wa ōngl;

أَلَا تَذَرُ وَازِدَةً ذُرًّا أُخْرَى ۚ

40. Na vai kḥndū kwa mōndū ateo
mosyao ma ithing'ḥsyo syake;

وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى ۚ

41. Na kana kḥthing'ḥsyo kyake o mḥtōkḥ
kḥkamanyḥthanw'a;

وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرَى ۖ

42. Na ḥndḥ we akanengwe ḥtuvi yḥanḥu
vyū nōndū wakyo.

ثُمَّ يُجْزَاهُ الْجَزَاءُ الْأَوَّلَى ۖ

43. Na kana kwa Mwḥai weku nḥkw'o
kōendaa syḥndū syonthe
mōminōkḥlyonl;

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَى ۖ

44. Na kana We nĩ We ūla ūtumaa *andŭ*
matheka na ūtumaa *mo* maĩa;

وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ۝٣٧

45. Na kana We nĩ We ūla ūetae kĩkw'ŭ
na ūnenganae thayŭ;

وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتٌ وَأَحْيَا ۝٣٨

46. Na kana We ombaa syĩndŭ ilĩ---
kĩŭme na kĩka,

وَأَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۝٣٩

47. Kuma llovotonĩ ya manzĩ yĩla metwa
nthĩ;

مِنْ تَطْفَئِهِ إِذَا تُبْعِي ۝٤٠

48. Na kana nĩ lŭlŭ Wake We kũete ūmbi
wa kelfĩ;

وَأَنَّهُ عَلَيْهِ النَّشْأَةُ الْآخِرَةُ ۝٤١

49. Na kana We nĩ We ūla ūthuasya na
ūnenganae ūthwui wa kũmwĩanĩsya
mũndũ;

وَأَنَّهُ هُوَ أَعْنَى وَأَقْنَى ۝٤٢

50. Na kana We nĩ Mwĩai wa Siliasi
mŭthemba wa ndata ya ñunĩ;

وَأَنَّهُ هُوَ رَبُّ الشَّعْبِ ۝٤٣

51. Na kana We nĩwamyanangie *mbaĩ ñla*
ya mbee ya Aati;

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى ۝٤٤

52. Na *mbaĩya* Athamuti, na We
ndaatĩalya *ŭmwe woo ona ŭmwe*,

وَنُودَا مِمَّا آتَتْهُ ۝٤٥

53. Na *We nĩwamanangie* Andũ-ma-Noa
mbee woo----- nĩw'o, mo maĩ mate
alũngalu mũno na mbaa matũ mũno
vyũ----

وَقَوْمَ لُؤْلُؤٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا هُمْ أَظْلَمَ وَأَطْلَمَ ۝٤٦

54. Na We nĩwamĩsindie mĩsyĩ
mĩng'uthũlange ya andũ ma Loto.

وَالْمُتَفَكِّهَ أَهْوَى ۝٤٧

55. Kwa ūu, nĩkyamavwĩkie mo kĩla kya
mavwĩkie.

فَعَشَاهَا مَا عَشَى ۝٤٨

56. Nĩ wĩva ĩndĩ, *We mũndũ* katĩ wa
mumo wa Mwĩai waku we ūkakaanĩa?

فَيَا بَنِي آدَمَ رَبِّكَ تَسْمَايَ ۝٤٩

57.Uu nĩ Mũkaanany'a kuma kaŋĩ wa
kĩĩla kya ala maĩ Akaanany'a ma tene.

هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النَّذْرِ الْأَوَّلِيِّ ⑤

58.Ula Saa waĩ na ĩvika nũthengeee,

أَزِفَتِ الْأَرْفَةُ ⑥

59.Vai ona Ūmwe Ūtonya kũsiĩla ateo
Ngai Mwene Vinya W'ontho.

لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ⑦

60.Inyw'ĩ ĩndĩ nĩmũũseng'a nĩ Ūneeni
ũũ?

أَفَمِنْ هَذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ⑧

61.Na inyw'ĩ nĩmũũtheka, na mũĩ
kũĩa?

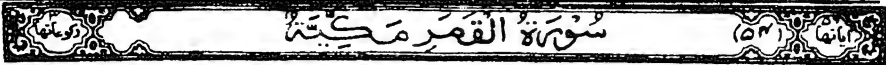
وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ⑨

62.Na inyw'ĩ mwĩĩkala mwĩ ang'endu
mũte kũsũvĩa?

وَأَنْتُمْ سَمِيدُونَ ⑩

63.Kwa Ūu, ĩvalũkyei nthĩ inyw'ĩ-ene
mbee wa Ngai Mwene Vinya W'ontho,
na mũthaiĩthei We.

يَا قَانِبُوا لِلَّهِ وَأَعْبُدُوا^{الْبَيْتِ} ⑪

AL - KAMAR
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵi ŵlau, Usŵŵtwe
nŵi tei.

2. Ula Saa nŵthengeee, na mwei
nŵmwatŵanŵiye katŵi.

3. Na ethwa mo nŵmoona Kyama,
masyokaa na ŵtina na kwasya, 'Nŵi ŵndŵ
wa ŵsengy'o wa ŵoi.'

4. Mo nŵmaleaa ŵla w'o na kŵatŵŵa
mawendi moo. Indŵi kŵŵa ŵtwio wa Ngai
vate nzika, ŵkavika.

5. Na mo nŵmaminŵte kŵvikŵwa nŵi ŵvoo
mŵnene ŵla nthŵnŵi waw'o ve ŵkaany'o—

6. Uŵi mwŵanŵu; Indŵi mokany'o asu
maimaunaa mo.

7. Kwa ŵu, we ŵvathane namo. Mŵthenya
ŵla Mwŵtani ŵkameta mo ŵndŵnŵi
ŵtew'anŵka,

8. Oyŵla metho moo makakumanŵa nthŵi
namo makauma mbŵanŵi syoo mailyŵi ta
ngie inyaŵkŵtw'e,

9. Mekalaatŵte mamwelekele Mwŵtani.
Aleŵi makaasya, 'Uŵi nŵi mŵthenya
mŵmŵi.'

10. Andŵ-ma-Noa nŵmaŵleile ŵla w'o
mbee woo; ŵi, mo nŵmamŵleile
mŵthŵkŵmi Waitŵi na maasya, 'Mŵndŵ
wa ndŵŵka na ŵmwe wa ala maminŵte
kŵlewa na kŵvŵthw'a.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقْرَبِ السَّاعَةَ وَأَشَقَّ الْقَمَرُ

وَأَن يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ

مُسْتَمِرٌّ

وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْآيَاتِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ التُّدْرُ

قَوْلٌ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ تُكْرَهُ

خُشَعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ

جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ

مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَذَا

يَوْمٌ عَسِرٌ

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا

مَجْنُونٌ وَازْدَجَرَ

11. Kwa ōu, we n̄wavyoyie Mw̄lai wake
akyasya, 'Nyie n̄m̄ōk̄l̄ye vinya, kwa
 ōu, *ōka* We ōtethyon̄i *wakwa!*

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانتَصِرْ ①

12. Na īvindaŋi yu Ithyī n̄twavingōangie
 mbūthi sya ītunī, na k̄l̄w'ō k̄l̄t̄k̄l̄te;

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَرٍ ②

13. Na Ithyī n̄twatumie nthī ivingōanga
 mbuluti, kwa ōu, syīw'ō ill̄
 n̄syakomanie kwoondō wa k̄lelelo k̄l̄la
 kyatw'ītwe.

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ
 قَدْ قُدِرَ ③

14. Na Ithyī n̄twamōkuie we na *K̄l̄a*
kyaseōv̄l̄w'e na mbwaū na m̄sumall̄.

وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْأَوَّاحِ وَدُسِّرَ ④

15. Yo n̄yathambalile īūlū uungu wa
 metho Maitū; ītuvi yake we ōla
 waleetwe.

تَجَرَّى بِأَعْيُنِنَا جَزَاءُ لِمَن كَانَ كُفِرَ ⑤

16. Na Ithyī n̄twamōkuie we na *k̄l̄a*
kyaseōv̄l̄w'e na mbwaū na m̄sumall̄.

وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّ ⑥

17. Usil̄l̄lo Wakwa wāl̄ *m̄ōh̄ōku* ata īndī
 na ōkaany'ō Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ⑦

18. Na m̄ūno Ithyī n̄t̄ōm̄l̄tw̄k̄l̄h̄t̄ye
 Kulani kw̄l̄h̄wa yī mbūthū *k̄ōm̄l̄m̄anya*
 na k̄ūm̄l̄l̄ikana. īndī ve ōmwe ona w̄l̄va
 ōla w̄l̄t̄k̄l̄l̄aa kwosa ōtao?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّ ⑧

19. *Mbāl̄ya*-Aati n̄yaleile ōla w'ō.
 Usil̄l̄lo Wakwa īndī *wathōk̄l̄e* ata na
 ōkaany'ō Wakwa!

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ⑨

20. Na Ithyī n̄twamatōm̄ie k̄l̄seve kyai
 nthīnī wa ōla m̄ūthenya wa mbaanga īte
 m̄ōminōk̄l̄yo,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمٍ نَحْسٍ
 مُسْتَبِيرٍ ⑩

21. K̄l̄itembōanga andō ta iting'ī sya
 m̄l̄tende ik̄ūan̄l̄w'e na m̄l̄i.

تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ عِجَازٌ نَخْلٍ مُنْقَعٍ ⑪

22. Usililo Wakwa Indī *wathOkīe* ata na
okaany'o Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنَذِيرِ ③

23. Na mŭno ithyī tŭmītwīkīthītye Kulani
kwīthwa yī mbŭthŭ *kwa kŭmīmanya* na
kŭmīlilikana. Indī ve ŭmwe ona wīva
ŭtonya kwosa ŭtao?

وَلَقَدْ يَسْرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْرِكٍ ④

LUKU 2

24. *Mbaŷya* Athamuti ota ņu,
nīyamaleile Akaanany'a.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ⑤

25. Na mo maisye, 'Kyaŭ! mŭndŭ, kuma
katī waitŭ ene, mŭndŭ ŭmwe! Ithyī
tŭkamŭatīla we? Ow'o Indī ithyī
tŭkeethwa twī īvītyonī īthŭku mŭno na
tŭkwatītwe nī ndŭŭka.

فَقَالُوا أَبَشْرًا مِثَّا وَاحِدًا نَّتَّبِعُهُ إِنْ كُنَّا إِذَا لَفِي
ضَلِيلٍ وَسُعُرٍ ⑥

26. 'Kīlilikany'a kīvuanītw'e kwake
eweka katī waitŭ ithyonthe? Aiee, we nī
mŭkengani wīna ngathīlo.'

ءَالْفَى الذِّكْرِ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ
أَيْسَرُ ⑦

27. Unī mo makamanya nŭŭ ŭla
mwīkathīfi-mŭkengani!

سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِنَ الْكَذَّابِ الْأَيْسَرِ ⑧

28. 'Ithyī tŭkamīŭma ngamīle-nga ta
ŭtato kwoo. Kwa ņu, masyaīsyeyi mo,
We Salee, na īthwa na ŭmīlīso.

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَانْزِقْهُمْ
وَاضْطَرِّبْ ⑨

29. Na matavyeyi mo kana kīw'ŭ
nīkīlaanītw'e katī woo, kīla īvinda ya
kŭny'wa, īkoonekaa.'

وَنَبِّئُهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شَرْبٍ
مُحْتَضَرٌّ ⑩

30. Indī mo nīmeetie mŭnyanyae woo, na
we eeyumya we mwene kŭkŭna na
kŭmītilanga maaŭ.

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَى فَعَقَرَ ⑪

31. Usililo Wakwa Indī waī *mŭthŭku* ata
na ŭkaany'o Wakwa!

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنَذِيرِ ⑫

32. Ithyĩ twamatwale mo kũũmo o
kĩmwe tũ, namo matwĩka ta matũ momũ
matumbuuthĩku malatĩĩĩĩwe nthĩ.

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيِّغَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا
كَهَشِيمٍ مُّخْتَلَطٍ ۝٣٢

33. Na mũno Ithyĩ nĩtũmĩtwĩkĩthĩtye
Kulani kwĩthwa yĩ mbuthu kwa
kũmĩĩmanyanya na kũmĩĩlikana. Indĩ ve
ũmwe ona wĩva ũla ũtonya kũkwata
ũtao?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝٣٣

34. Andũ-ma-Loto nĩmamaleile
Akaanany' a ota ũu.

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنَّذْرِ ۝٣٤

35. Ithyĩ twamatwale kũũtani kya mavia
tũlũ woo ateo andũ ma nyũmba ya Loto,
ala Ithyĩ twamatongoesye kũoko
masangya,

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُمْ
بِسَحَرٍ ۝٣٥

36. Ta ĩnee kuma Kwitũ. Uu nĩw' o Ithyĩ
tũmũtuva ũla ũtũngaa mũvea.

نِعْمَةٌ مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ۝٣٦

37. Na we ow' o, nĩwamakaanĩtye mo
tũlũ wa ũsilĩlo Witũ, Indĩ mo
nĩmeethĩwe na nzika naw' o.

وَلَقَدْ آتَيْنَاهُمْ بَطْشَتَنَا ظَمًا رَوَّا بِالنَّذْرِ ۝٣٧

38. Namo nĩmatatie kũmũkenga
mamumye vala vaĩ aeni make. Kwa ũu,
Ithyĩ nĩtwalindanilye metho moo, na
twasya, 'Yu inyw'ĩ samai ũsilĩlo Wakwa
na ũkaany' o Wakwa.'

وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ صَيْفِهِ فَقَطَّعْنَاهُ مِنْهُمَا
فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذِيرِ ۝٣٨

39. Na nĩvookie tũlũ woo kũoko tene
ũsilĩlo wa kwĩkalaa.

وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُّسْتَقِيرٌ ۝٣٩

40. 'Yu inyw'ĩ samai ũsilĩlo Wakwa na
ũkaany' o Wakwa!'

فَذُوقُوا عَذَابِي وَنَذِيرِ ۝٤٠

41. Na vate nzika, Ithyĩ nĩtũmĩtwĩkĩthĩtye
Kulani kwĩthwa yĩ mbũthũ kwa
kũmĩĩmanyanya na kũmĩĩlikana. Indĩ ve
ũmwe ona wĩva ũla ũtonya kwosa ũtao?

۞ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّذَكِّرٍ ۝٤١

LUKU 3

42.Na vate nzika, Andū-ma-Valao ota
du nīmavikīwe nī Akaanany'a.

وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ التَّنْذِرُ ۝

43.Mo nīmaleile Syama Siitū syonthe.
 Kwa ūu, Ithyī nītwamakwatie na ūkwati
 wa Umwe-Wī-Vinya na Mwene-Utonyi
 W'onthe.

كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كُلِّهَا فَأَخَذْنَا مِنْهُمُ اخْذًا عَزِيمًا ۝

44.Alei menyu nīmo aseō kūmavīta asu?
 Kana inyw'ī mwīavetange nthīnī wa
 Maandīko Matheu?

أَلْقَاكُمْ خِيَرًا مِنْ أَوْ تِلْكَ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي
 الزُّبُرِ ۝

45.Mo maasya, 'Ithyī twī nguthu ya ita
 ūla ūsindaa?'

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرُونَ ۝

46.Ita sya kaū o mītūkī ikasindwa na
 ikaalyūka syonany'e mīlōgo yoo *ikīlīe*.

سَيَهْرَمُ الْجَنَعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ۝

47.Ū, ūla Saa nī ūvinda yoo yīla
 yītw'ītwē; na ūla Saa ūkeethwa wī wa
 mbaanga nene mūno na wī ūū mūno vyū.

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرٌ ۝

48.Vate nzika, avītany'a me ūvītyonī
yīyumīlīye ūtheinī na nī aūūku.

وَقَدْ نَزَّلَ إِنَّا النُّجُومِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ۝

49.Mūthenya ūla mo makakusītw'a
 nthīnī wa Mwaki na mothyū moo, *namo*
makatavw'a, 'Samai inyw'ī kūkīitana
 kwenyu na Ngiena.'

يَوْمَ يَخْبَوْنَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا
 مَتَى سَقَرٍ ۝

50.Nīw'o Ithyī nītūkyūmbīte kīla kīndū
 na kīthimo *kyakyo*.

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ۝

51.Na mwīlao Witū *wīanīaw'a* na ndeto
 ūmwe tū, ta kūveny'a kwa itho,

وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ۝

52.Na ow'o, Ithyī nītūmanangīte andū
 ala *mailyī tenyu mbee wenyu*: Indī ve
 ūmwe ona wīva ūtonya kwosa ūtao?

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاءَكُمْ فَهُمْ مِنْ مُدْكِرٍ ۝

53. Na kŭla kŭnd0 mo mekŭte
nŭkŭandŭkŭatwe nthŭnŭ wa Mavuku.

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الرَّبِّ ۝٥٣

54. Na kŭla ūnd0, mŭnene na mŭnini, nŭ
mŭandŭke.

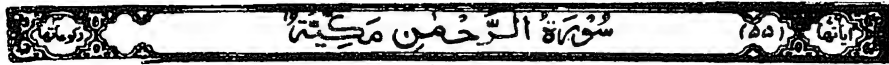
وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ۝٥٤

55. Nŭw'o, ala alŭngalu makeethwa katŭ
wa Mŭnda na tŭlŭsŭ.

إِنَّ النَّاقَتَيْنِ فِي جَنَّتٍ وَنَهْرٍ ۝٥٥

56. Kŭvŭlanŭ kya w'o vamwe na Mŭsumbŭ
Mwene Vinya W'onthe.

يَعْنِي فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ ۝٥٦

AL - RAHMAAN
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Nĩ Ngai, Usũftwe nĩ ũlau.
3. Ula ũmanyĩtwe Kulani.

الرَّحْمَنُ ②

4. We nũmũmbĩte mũndũ.

عَلَّمَ الْقُرْآنَ ③

5. We nĩwamũmanyĩsye we ũneeni
mũlũngalu.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ ④

عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ⑤

6. Syũa na mwei *isembelaa nzĩanĩ yasyo*
kwĩanana na ũtalo ũla wiĩtwe.

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ يُحْسِبَانِ ⑥

7. Na mĩtĩ ĩla ĩte matina na mĩtĩ ĩla ĩngĩ
nĩyĩnenganae na *wĩnyivyo kwa kwenda*
Kwake.

وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ⑦

8. Na We nũyũkĩĩtwe ĩtu na akayĩĩa
kĩthimo,

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ⑧

9. Nĩkana inyw'ĩ mũikakyanange
kĩthimo kyu.

أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ⑨

10. Kwa ũu, thimai syĩndũ syonthe na
ũlũngalu na mũikaole kĩthimo.

وَأَقْبُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ⑩

11. Na We nũmĩseũvĩtwe nthĩ kwoondũ
wa syũmbe *Syake*;

وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ⑪

12. Nthĩnĩ wayo ve *mĩhemba yonthe ya*
matunda na mĩtende yĩna ngusu syayo.

فِيهَا فَالِكِهْمَةُ ۖ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ ⑫

13. Na mbeke *syĩna* iia syasyo na imea
syĩna mũuke mũseo.

وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالزَّيْتَانِ ⑬

14.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu
inyw'elĩ mūkūlea, *inyw'ĩ andũ na*
Mayini?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٤﴾

15.We nĩwamūmbie mūdũ kuma nthĩnĩ
wa yūmba yūmũ *yĩla yĩlĩĩ ta nyūngũ*
mbĩve.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿١٥﴾

16.Na We nĩwamombie Mayini na ūmũĩ
wa mwaki.

وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ ﴿١٦﴾

17.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu,
ūla mūkūlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٧﴾

18.Mwĩai wa Maumĩlo elĩ na Mwĩai wa
mothūlo elĩ!

رَبُّ الشَّرِيقِينَ وَرَبُّ الْمَغْرِبِينَ ﴿١٨﴾

19.Nĩ ūseo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu,
ūla mūkūlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾

20.Nĩw'o We akaikwatany'a nganga ilĩ,
aikwatany'e syo vamwe.

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿٢٠﴾

21.Katĩ wasyo *yu ve tūtũ*; iilikanaa
ūkanga na ūla ūngĩ.

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ ﴿٢١﴾

22.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu
mūkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٢﴾

23.Nthĩnĩ wayo vaumaa lōlō na
maliyani..

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٣﴾

24.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu,
mūkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾

25.Na Ngalawa ila ndūlu nĩ Syake ila
syūkĩĩle ūkanganĩ ta ĩĩma.

وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٥﴾

26.Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu,
inyw'elĩ mūkayĩlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ﴿٢٦﴾

LUKU 2

27. Syonthe ila syĩ ũlũ wayo *nthĩ* ikavĩta.

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۝

28. Nakyo kĩla kĩkatiala no Veva wa Mwĩai waku *ũũ*, Mwĩai wa ũtheu na Ndaĩa.

وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝

29. Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu, mũkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝

30. Syonthe ila syĩ matunĩ na ũlũ wa nthĩ nĩ We ithaithaa. Kĩla mũthenya We *nĩwĩũanasya* We-Mwene na mwĩkalo wĩ kĩvathũkany'o.

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۝

31. Nĩ ĩnee yĩva ĩndĩ, ya Mwĩai wenyu mwĩ eli mũkayĩlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝

32. O mĩtũkĩ Ithyĩ tũkavika vala mũĩ, Inyw'ĩ motonyi elĩ mwĩna vinya!

سَنَفُوعُ لَكُمْ آيَةُ الثَّقَلَيْنِ ۝

33. Kwa ũu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝

34. Inyw'ĩ nguthu ya Mayini na andũ! Ethwa inyw'ĩ mwĩna ũtonyi wa kwĩsĩla ndeenĩ sya matu na nthĩ, ĩndĩ endai. ĩndĩ mũitonya kũthi mũtena mwĩao.

يُعْشَرَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنِ اسْتَطَعْتُمْ أَن تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا ۚ

35. Kwa ũu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَانٍ ۝

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝

36. Vau vakatũmwa ũĩmĩ wa mwaki ũte syũki kwenyu na kĩlungu kya syũki yĩte mwaki na inyw'ĩ mũikethwa mũtonya kũtethany'a mũndũ na ũla ũngĩ.

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوْاظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَوِرُنَ ۝

37. Nĩ mumo wĩva ĩndĩ, wa Mwĩai wenyu, mũkaũlea inyw'elĩ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ۝

38. Na yġla ġtu yġkatOkanġla katġ, na
kġtunġva ta ua mġtune-----

فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ٢٨

39. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
mġkayġlea inyw'elġ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٢٩

40. Mġthenyanġ Ųsu, mġndŲ kana ġyini
ndakakŲlwa Ųvoo wa naġ yake.

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُشْعِلُونَ ذُئْبَةً أَنْسًا وَلَا جَائِشَةً ٣٠

41. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
inyw'elġ mġkayġlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٣١

42. Ala avġtany'a makamanyġka nġndŲ
wa movano moo, namo makakwatwa
makundonġ ma nzwġġ sya mothyŲ moo
na maŲŲ.

يَعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِينِهِمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ٣٢

43. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
mġkayġlea inyw'elġ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٣٣

44. Yġġ nġyo ġia-ya-Mwaki yġla avġtany'a
mayġleaa.

فِي هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ٣٤

45. Mo makathyŲlŲlŲka katġ wayo na
kġw'Ų kyai kġtheŲkġte.

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَبِيبٍ آيٍ ٣٥

46. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
inyw'elġ mġkayġlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٣٦

LUKU 3

47. ġndġ kwa Ųla we wġw'aa wia nġ Ųnene
mġtŲŲlu wa Mwġai wake, ve mġŲnda ġġ.

وَلَمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّ ٣٧

48. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
inyw'elġ mġkayġlea?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٣٨

49. Yelġ yġna mbonge mbingġ.

ذَوَاتًا أَفْنَانٍ ٣٩

50. Nġ ġnee yġva ġndġ, ya Mwġai wenyu,
mġkayġlea inyw'elġ?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٤٠

51.NthInI wayo yeli ve ithima ili ivititye
kIw'U mana.

فِيهِمَا عَيْنَيْنِ تَجْرِيَانِ ٥١

52.NI Inee yIva IndI, ya MwIai wenyu,
mOkayIlea inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٢

53.NthInI wayo vakeethwa kIla
mUthemba wa matunda eli eli.

فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ٥٣

54.NI Inee yIva IndI, ya MwIai wenyu,
mOkayIlea inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٤

55.Mo makaaIla IULU wa mIio mIkekanI,
Ila ItumIwe lili mwanakavye ndeenI
syayo. Na matunda meU ma mIUnda IIsu
yeli makeethwa maniinIte vakuvI kwa
kUtuwa.

مُتَّكِئِينَ عَلَى فُرُشٍ بَطَاطُهَا مِنْ أَسْتَبْرَقٍ وَ
جَنَّاتٍ الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ٥٥

56.NI Inee yIva IndI, ya MwIai wenyu,
mOkayIlea inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٦

57.Na nthInI wayo ota Ou, vakeethwa
aka atheu mena mwIkalo wa Ou ala
mOndU kana Iyini Otaamakiita.

فِيهِنَّ قَصِيرَاتُ الْكَرْفِ لَمْ يُطَيَّبْنَهُنَّ أَسْ قَبْلَهُمْ
وَلَا جَانٌّ ٥٧

58.NI Inee yIva IndI, ya MwIai wenyu,
mOkayIlea inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٥٨

59.MailyI ta IULU Ila ndune na tUmaliyani
tUla tUnini.

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالزَّجَانُّ ٥٩

60.Kwa Ou, mOkayIlea Inee yIva ya
MwIai wenyu inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٠

61.Vai Ituvi ya Useo ateo Useo.

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ٦١

62.Kwa Ou, mOkayIlea mumo wIva IndI,
wa MwIai wenyu inyw'eli?

فَيَأْتِي آلَاءُ رَبِّكُمَا تُكَذِّبِينَ ٦٢

63.Na Utee wa IIsu yeli, ve MIUnda IngI
III-----

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَيْنِ ٦٣

64.Nĩ Inee yĩva Indĩ, ya Mwĩai wenyu,
mũkayĩlea inyw'elĩ?

فَيَا أَيُّهَا رَبِّكُمَا تُكَذِّبَنِ ﴿٦٤﴾

65.Syĩna matũ mauu ma kĩsũnzũni
kĩkwatu.

مَذْهَبَيْنِ ﴿٦٥﴾

66.Kwa ũu, inyw'elĩ, mũkaũlea mumo
wĩva, wa Mwĩai wenyu?

فَيَا أَيُّهَا رَبِّكُمَا تُكَذِّبَنِ ﴿٦٦﴾

67.Na nthĩnĩ wayo *ota ũu*, vakeethwa
tũlũsĩ twĩĩĩ tũvĩĩĩtwe kĩw'ũ.

فِيهِمَا عَيْنَيْنِ تَظَاهِرَتَيْنِ ﴿٦٧﴾

68.Kwa ũu, Indĩ inyw'elĩ mũkaũlea
mumo wĩva wa Mwĩai wenyu?

فَيَا أَيُّهَا رَبِّكُمَا تُكَذِّبَنِ ﴿٦٨﴾

69.Nthĩnĩ wayo yelĩ vakeethwa *mĩhema
yonthe ya* matunda, na ndende na
makũngũmanga.

فِيهِمَا فَالِكَمَةٌ ذَخْلٌ وَرُمْكَانٌ ﴿٦٩﴾

70.Kwa ũu, inyw'elĩ mũkaũlea mumo
wĩva Indĩ, wa Mwĩai wenyu?

فَيَا أَيُّهَا رَبِّكُمَا تُكَذِّبَنِ ﴿٧٠﴾

71.Nthĩnĩ wayo vakeethwa *eĩũ*, aseu na
anake-----

فِيهِنَّ خَيْرٌ حَسَنٌ ﴿٧١﴾

72.Nĩ manee meva Indĩ, ma Mwĩai
wenyu inyw'elĩ mũkamalea?

فَيَا أَيُّهَا رَبِّكُمَا تُكَذِّبَنِ ﴿٧٢﴾

73.Eĩtu eũ mena metho maiũ ma
kwendeesya, masũvĩĩtwe nesa nthĩnĩ wa
malwanda-----

حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ﴿٧٣﴾

74.Nĩ manee meva Indĩ, ma Mwĩai
wenyu, mũkamalea inyw'elĩ?

فَيَا أَيُّهَا رَبِّكُمَا تُكَذِّبَنِ ﴿٧٤﴾

75.Ala mũndũ kana Iyini Utakethwa
amakiĩĩtfe mbee woo-----

لَمْ يَطْمِئْهُمْ نَارُ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌ ﴿٧٥﴾

76.Nĩ manee meva Indĩ ma Mwĩai
wenyu inyw'elĩ mũkamalea?-----

فَيَا أَيُّهَا رَبِّكُمَا تُكَذِّبَنِ ﴿٧٦﴾

77. Maŵe mŵto ya langi wa kŵsŵnzŵni na
mŵkeka myanake.

مُسْكِينٍ عَلَى رُفُوفِ خُفَرٍ وَعَبَقَرِي حَسَانٍ ۝

78. Nŵ manee meva ŵndŵ ma Mwŵlai waku,
ala inyw'elŵ mŵkamalea?

فِي أَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝

79. Kŵathimwa nŵ syŵtwa ya Mwŵlai
waku, Mwŵlai wa Utheu na Ndaŵa.

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۝

سُورَةُ الْوَاقِعَةِ مَكِّيَّةٌ

AL - WAAKIAH
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI Olau, Usũtwe
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ١

2.YIla Undũ Mũnene wa kwoneka
Okavika-----

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ٢

3.Vai kũlea kwa kumIla kwaw'o-----

لَيْسَ لَوْفَعَتِهَا كَاذِبَةٌ ٣

4.Kũmatheesya amwe na kũmambatya
angI.

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ٤

5.YIla nthI Ikathingithangw'a na
kũthingithangw'a kũthũku,

إِذَا دُجِيَ الْأَرْضُ رَجًا ٥

6.Na iIma ikanyaIkw'a----ũnyaIky'a
mwĩanũ.

وَأَسْتَ الْجِبَالُ بَنًا ٦

7.Nasyo syonthe ikatw'Ika ta kItoo
kInyaIkw'e,

فَكَانَتْ هَبَاءً مُنْبَثًا ٧

8.Nenyu mũkaanw'a nthĩnI wa nguthu
itatũ:

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ٨

9.Na andũ ma kw'oko kwa aka na andũ
ma kw'oko kwa aũme ata!

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ٩

10.Na andũ ma kw'oko kwa aka na andũ
ma kw'oko kwa aka ata!

وَأَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشِّمَالِ ١٠

11.Katatũ: ala matongoetye vyũ; nomo
matongoetye vyũ,

وَالسَّيْفُونَ السَّيْفُونَ ١١

12.Mo makeethwa. makwatIte
ũthengeanIu na Ngai.

أُولَئِكَ الْقَرُّبُونَ ١٢

13.Mo makeethwa nthĩnI wa Mĩũnda ya
Utanu----

فِي جَنَّتِ النَّعِيمِ ١٣

14.Nguthu nene kuma katĩ wa andũ ala
maĩ ma vau mbee,

ثُمَّ مِنَ الْآدَمِيِّينَ ١٤

15.Na nguthu ninangi kuma katĩ wa
andũ ma mĩthenya ya ĩtina,

وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ ١٥

16.Mekalĩle ivĩla iseũvĩtw'e na thaavu
na lũlũ,

عَلَى سُرْسِي مَوْضُونَهُ ١٦

17.Maĩle vau meleanĩle mũndũ na ũla
ũngĩ.

مُتَمَكِّنِينَ عَلَيْهَا مُتَقِيلِينَ ١٧

18.Mo makeeteelwa nĩ anake ala
matatumĩaa,

يُطَوِّفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانٌ مُخَلَّدُونَ ١٨

19.Makuĩte mĩkeve na mbĩĩĩka, na
ikombe syusũĩtw'e nĩ kalũsĩ kavĩĩte--

بِأَصْحَابِ زَبَابٍ رَيْنَ ١٩ وَمَخَاسٍ مِنْ مَوْجِنٍ ١٩

20.Vai kũĩwa nĩ mũtwe kũkamakwata
kuma vo, ona mo maikamilwa-----

لَا يَصْدَعُونَ عَنْهَا وَلَا يَزْفُونَ ٢٠

21.Na mo makuĩte matunda ũndũ mo
makanyuva,

وَقَالِكُهُمَا يَتَخَيَّرُونَ ٢١

22.Na nyama sya nyũnyi ũndũ mo
makethwa matonya kwenda.

وَلَحْمٍ طَيْرٍ مَتَا يَشْتَهُونَ ٢٢

23.Na vau vakeethwa eĩtu atheu, mena
metho mathanthau ma kwendeesya,

وَحُورٌ عَيْنٌ ٢٣

24.Ta lũlũ, ivithĩtwe nesa na nzũvĩĩku.

كَأَمْثَالِ الْوُلُوفِ الْمَكْنُونِ ٢٤

25.Ta ĩtuvi ya ũndũ mo meekie.

جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٢٥

26.Mo maikew'a ngewa nthũku vo, kana
ũneeni wa naĩ.

لَا يَسْعَوْنَ فِيهَا الْقَوَادِ لَا تَأْنِيئًا ٢٦

27.Ateo ndeto ya ngethi tũ, 'Mũuo,
mũuo,'

إِلَّا قِيْلًا سَلْمًا سَلْمًا ٢٧

28.Andũ ma kw'oko kwa aũme na andũ
ma kw'oko kwa aũme ata!

وَأَخْضَبُ الْيَمِينِ ۚ مَا أَخْضَبُ الْيَمِينِ ۚ

29.Mo makeethwa katĩ wa Mĩkũnasi ĩte
mĩw'a,

فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ۚ

30.Na mĩthamba ya maiũ masyau,

وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ۚ

31.Na muunyĩ mwaamye,

وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ۚ

32.Na kĩw'ũ kĩvĩĩte,

وَمَاءٍ مَّنْكَوَبٍ ۚ

33.Na matunda maingĩ,

وَفَالِكَةٍ لُّبِيدٍ ۚ

34.Matathelaa kana kũvatanwa,

لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ۚ

35.Na mo makeethwa na endwa moo
ataĩku mũno-----

وَقَرْشٍ مَّرْفُوعَةٍ ۚ

36.Nĩw'o, Ithyĩ tũmombĩte mo na
mũmbĩlwe mũseo,

إِنَّا أَنْشَأْنَهُنَّ إِنْشَاءً ۚ

37.Na nĩtwamatw'ĩkĩthisye mo atheu,
mate akiite,

فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا ۚ

38.Mendete, ma mũika ũmwe,

عُرُبًا أَتْرَابًا ۚ

39.Kwoondũ wa andũ ma kw'oko kwa
aũme.

لَا أَخْضَبُ الْيَمِينِ ۚ

LUKU 2

40.Nguthu nene kuma katĩ wa Masilamu
ala ma mbee,

ثُلَّةٌ مِنَ الْأَوَّلِينَ ۚ

41.Na nguthu nene kuma ala ma ĩtina.

وَثُلَّةٌ مِنَ الْآخِرِينَ ۚ

42.Na andũ ma kw'oko kwa aka na asu
ala ma kw'oko kwa aka ata!

وَأَخْضَبُ الشِّمَالِ ۚ مَا أَخْضَبُ الشِّمَالِ ۚ

43. Mo makeethwa katī wa kīseve kīvyū
na kīw'ū kītheŭku kya kŭvīvya,

فِي سَوْمٍ وَحِيمٍ ۝

44. Na uungu wa muunyī wa syŭki yiŭ,

وَذَلِيلٍ مِّنْ يَّحْمُومٍ ۝

45. Kīte kīthithu kana kītena ŭseo ona
ŭmwe.

لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ۝

46. Mbee wa ŭu mo mekalaa thayŭ
mŭvŭthŭ na wa motanu.

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ۝

47. Na mo maendeeaa na wīki wa naī
mŭnene.

وَكَانُوا يُعْتَرُونَ عَلَى الْغَنَةِ الْعَظِيمِ ۝

48. Na mo nīmamanyīte kŭkŭlya, 'Ata!
Ithyī twakw'a na kŭtw'ika kītoo na
mavīndī, ow'o, ithyī nītŭkathayŭŭkw'a
īngī,

وَكَانُوا يَقُولُونَ هَ إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَّ
عِظَامًا ءَ إِنَّا لَنَبْعَثُونَ ۝

49. 'Na maaīthe maitŭ ala ma mbee ota
ŭu?'

أَوَ أَبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۝

50. Asya, 'īī, ala ma mbee na ala ma ītina

قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ۝

51. On the makoombanw'a vamwe nthīnī
wa īvinda yīla yiītwe mŭthenyanī
mŭnyuve.

لَنَجْوَِعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ۝

52. 'Indī, Inyw'ī ala mŭthyoekeke na
mŭleete ŭla w'o,

نَمُرُّكُمْ إِنَّهَا الصَّائِرُونَ الْمَكْبُوتُونَ ۝

53. 'Inyw'ī vate nzika, mŭkaya ma mŭtī
wa Sakkum,

لَا كَلْبُونَ مِنْ شَجَرٍ مِّنْ زُقُومٍ ۝

54. 'Na mŭkausŭsya mavu menyū namo,

فَمَالَتُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ۝

55. 'Navo mŭkanyw'a kīw'ū
kŭtheŭkīte,

فَسَرَبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحِيمِ ۝

56. 'Künyw'a ta ngamile yina waüni vyü.

فَشَرِبُوا شَرَبَ الْهَيْمِ ⑤

57. UÜ ökeethwa wí mÜthokany'o woo
MÜthenyaní wa Ütwio.

هَذَا تَزْلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ⑥

58. Ithyí nítÜmÜmbíte inyw'í. Ntkí, Indí
inyw'í müyítíkílaa üü?

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَلُّونَ ⑦

59. Inyw'í müsÜanílaa ata tÜÜ wa ilovoto
ya manz'íyíla mumasya?

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَنْتُونُ ⑧

60. Inyw'í ninyw'í müyÜmbíte yo kana
Ithyí Nithyí Mümbi?

أَ أَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ⑨

61. Ithyí nítwíyílaite kíkw'Ü kwenyu
inyw'önthe; na Ithyí tÜitonya küsílíwa.

نَحْنُ قَدْ رَبَّانَا بَيْنَكُمْ الْوَتِ وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ⑩

62. Kuma küalyÜlwa kwa myÜmbííwe
yenyu ya yu na kümÜkííya inyw'í
kütrw'íka kíndÜ kíla inyw'í mütena woni
wakyö.

عَلَى أَنْ يُبَدِّلَ أَمْثَالَكُمْ وَنُنْشِئَكُمْ فِي مَا
لَا تَعْلَمُونَ ⑪

63. Na inyw'í vate nzika, nímÜmanyíte
Ümbi Üla wa mbee. Ntkí, Indí, inyw'í
mÜte kümanya?

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ⑫

64. Inyw'í nímwonaa kíla müvandaa?

أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ⑬

65. Inyw'í ninyw'í mükülanasya kana
Nithyí Müküimesya?

أَ أَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ⑭

66. Takethwa Ithyí nítwendie üü Ithyí
twíthwa twakíalyÜlile ta mavuti, Indí
inyw'í müitiwa müküíla.

لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلِمْتُمْ تَفْلُهُونَ ⑮

67. Mükyasya, 'Ithyí twí anange!

إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ⑯

68. Aíee, ithyí twí avene kíla kíndÜ.

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ⑰

69. Inyw'í nímÜkyonaa kíw'Ü kíla inyw'í
mÜnyusaa?

أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ⑱

70. Inyw'I ninyw'I mOkItheeasya kuma mathweonI, kana IthyI NithyI M0eti?

أَ أَنتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ السَّمَاءِ أَمْ عَنِ الْمَرْوَةِ ۝

71. Takethwa IthyI nItwendie Ou, IthyI twIthwa twakIsamIthisye 00. NIkI, IndI inyw'I m0te m0vea?

لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۝

72. Inyw'I nImwona mwaki Ola inyw'I m0vuvaa?

أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۝

73. Inyw'I nInyw'I m0se0vasya m0tI n0nd0 waw'o, kana NithyI M0se0vya?

أَ أَنتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَهَا أَمْ عَنِ الْمُنْشُونَ ۝

74. IthyI t00tw'IkIthItye ta Olilikany'o na 0tandIthyo kwa aendi-ma-kyalo.

نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكُرَةً وَفَصًّا لِلْمُقْوِينَ ۝

75. Kwa Ou, taIa syItha ya MwIai waku Ola-M0nene.

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝

LUKU 3

76. Aiee, Nyie nIvItha na mwovano wa ndata---

فَلَا أُفْسِدُ بِمَوْجِ الْجُحْرِ ۝

77. Na, ow'o, kyu nI kIthit0 kInene, takethwa inyw'I nImwamanyie.

وَأَنَّهُ لَقَدْ لَعَنَّكَ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ۝

78. Kana Ino ow'o nI Kulani ndaIku,

إِنَّهُ لَقَرَأَكَ كَرِيمٌ ۝

79. NthInI wa Ivuku Is0vIku nesa,

فِي كِتَابٍ مُكْنُونٍ ۝

80. YIla vai 0kayIkiita ateo asu ala matheetw'e.

لَا يَنْهَىٰ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ ۝

81. NI 0vuany'o kuma kwa MwIai wa nthI syonthe.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

82. Inyw'I IndI m0kamyosa ngewa Ino nthu na wangangani?

أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُذْهِبُونَ ۝

83.Na ōlei wayo wenyu mwfutwĩkĩthya
taw'o *nzĩ* ya mūtũlle wenyu?

وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْتُمْ تُكَلِّبُونَ ۝

84.Nĩkĩ, ĩndĩ, yĩla *thayō* wa mōndō
mōndōkw'a ōvikaa mōmeonĩ,

فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُمُومَ ۝

85.Nenyu kavindanĩ kau o mūsyaĩsye---

وَأَسْمُرُ جَنِينِي تَنْظُرُونَ ۝

86.Na ĩthyĩ twĩthĩawa nake vakuvĩ
mŪno kŌmŌvĩta inyw'ĩ, ĩndĩ inyw'ĩ
mŪyona---

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ۝

87.Nĩkĩ, ĩndĩ, ethwa inyw'ĩ
mŌimakwĩtwa mŌkŌlw'e.

فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ۝

88.Inyw'ĩ mŪitonya kŪtŪnga ĩtina,
ethwa mwĩ ma w'o?

تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝

89.Yu ethwa we nĩ ōmwe wa asu ala
manengetwe ōthengeanũ na *Ngai*,

فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۝

90.Īndĩ *Kwake* ve ōkiakisyo na mŪke
mŪseo na mŪōnda wa *Utanu*;

فَرُوحٌ وَرِيحَانٌ هَـ وَجِئْتُ نَعِيمٍ ۝

91.Na ethwa we nĩ ōmwe wa ala me
kw'okonĩ kwa aŌme,

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ۝

92.Īndĩ mŪuo wĩthwe ĩlŪlŪ waku we ōla
umĩte kwa asu ma kw'oko kwa aŌme.'

فَسَلِّمْ لَكَ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ ۝

93.Īndĩ we ethwa nĩ wa ala maleaa w'o
na me ĩvĩtyonĩ,

وَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمَكِيدِينَ الْفَاسِقِينَ ۝

94.Īndĩ *kwake* kŪkeethwa mŪthokany'o
wa kĩw'o kĩtheŪkĩte,

فَنَزَلُ مِنَ جَنِيمٍ ۝

95.Na kŪvya nthĩnĩ wa *Ngiena*.

وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ ۝

96.Nĩ w'o, ūŪ nĩ w'o wa w'o.

إِنَّ هَذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ ۝

97.Kwa ūu, taŋa syŋtwa ya Mwŋai waku
Ula-Mŋnene.

يٰٓعِيسٰى قَسِيْحَ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيْمِ ۝

سُورَةُ الْحَدِيدِ مَدَنِيَّةٌ

(٥٤)

AL - HADIID
(Wavuanfwe Madina)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kĩla kyonthe ona kĩva kĩ matunĩ na
ĩũlũ wa nthĩ nĩkĩmũtaĩaa Ngai Mwene
Vinya W'onthe; na We nĩ We Wĩ-Vinya,
Ula- Mũĩ.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

3. Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ Wake; We
nũnenganae thayũ na nũetae kĩkw'ũ; na
We Ena ũtonyi ĩũlũ wa syĩndũ syonthe.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ③

4. We nĩ We Mwambĩĩĩlyo na
Mũminũkĩlyo, Wĩ-Utheinĩ na Mũvithe,
na We nĩwĩsĩ syĩndũ syonthe nesa.

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ④

5. We nĩ We woombie matu na nthĩ kwa
mavinda thanthatũ, na ĩndĩ atĩĩĩka We-
Mwene Kĩĩĩlanĩ-Kya-Usumbĩ. We
nũmanyaa kĩla kĩĩĩkaa ĩũlũ wa nthĩ na
nũmanyaa kĩla kyumaa nza wayo, na
kĩla kĩĩĩtheaa kuma ĩtunĩ na kĩla
kyambataa ĩtunĩ. Na We E-vamwe
nenyu ovonthe vala inyw'ĩ mũtonya
kwĩthwa mũĩ. Na Ngai Mwene Vinya
W'onthe nũmonaa maũndũ onthe ala
inyw'ĩ mwĩĩkaa.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ
أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُعَلِّمُ مَا يَلِجُ
فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ
السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ
مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ⑤

6. Usumbĩ wa matu na nthĩ nĩ Wake; na
maũndũ onthe matũngawa Kwake.

لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ⑥

7. We atumaa ũtukũ wĩĩĩĩla nthĩĩĩ wa
mũthenya na mũthenya wĩĩĩĩla nthĩĩĩ wa
ũtukũ; na We nĩwĩsĩ nesa vyũ maũndũ
onthe ala me nthĩĩĩ wa ĩthũĩ.

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي
الَّيْلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ⑦

8. Mwĩtkĩlei Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mũtũmwa Wake, na umyai *nzĩanĩ* ya Ngai Mwene Vinya W'ontha kuma katĩ wa ila We ũmũtwĩkĩthĩtye inyw'ĩ atĩĩwa. Na ala katĩ wenyu metĩkĩlaa na kumya makeethwa na Ituvi Itene.

9. Nĩkĩ inyw'ĩ mũtamwĩtkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'ontha, oyĩla Mũtũmwa nũmwĩtaa inyw'ĩ mũmwĩtkĩle Mwĩai wenyu, na We nũminĩte kwosa ũtianĩo kuma kwenyu, ethwa ow'o inyw'ĩ mwĩ etĩkĩli?

10. We nĩ We ũtheeasya Syama nthu kwa mũthũkũmi Wake, nĩkana we atonye kũmumya inyw'ĩ kuma nthĩnĩ wa kĩla *mũthemba* wa kĩvindu kũmũtwaa kyenĩnĩ. Na vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ mũuu na Ausũtwe nĩ tei kwenyu.

11. Na nĩkĩ inyw'ĩ mũtaumasya *nzĩanĩ* ya Ngai Mwene Vinya W'ontha, oyĩla ũtĩĩwa wa matu na nthĩ nĩ Wake? Ala katĩ wenyu maumisye na mokitie mbee wa ũkĩlyo ti ũndũ ũmwe na *asu ala meekie ũu ĩtina*. Mo me ĩtũũ kwa ivĩla mbee wa ala maumisye na mokitie ĩtina. Na Ngai Mwene Vinya W'ontha nĩ Mũmanyi wa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

LUKU 2

12. Nũũ we ũla ũkamũnenge Ngai Mwene Vinya W'ontha ngova nzeo? Nĩkana We akamyongeela yo kũndũ kwĩĩ kwoondũ wake, na we akethwa na mũthĩnzĩo mũlau.

أَمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفَقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ
مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا
لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ①

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالرَّسُولِ يَذْكُرْكُمْ
يُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ①

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُمْ
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَعَدُوٌّ
رَّجِيمٌ ①

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ
السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنَ أَنْفَقَ
مِن قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَتْلَ أُوْلٰٓئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ
الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدِ وَقَتْلَآ وَكَلَّا وَعَدَ اللَّهُ
ٱلْحٰكِمَةُ ٱللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَيْرٌ ①

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفُهُ
لَهُ وَ لَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ ①

13. Na *sOan'ai* mOthenya Ola we Okamona etfklili aOme na etfklili aka, kyeni kyoo kfiisemba mbee woo na mokon'i moo ma aOme, *namo makatawv'a*, 'Uvoo-mOseo kwenyu OmOnthi! MfOnda Ila Ivtflaa tOlusi uungu wayo, vala inyw'i mOkekalaa. Usu ni Otanu mOnene.

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ جَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خُلِدِينَ فِيهَا ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٣﴾

14. M0thenya Ola angangani aOme na angangani aka makamatavya ala metfklila, 'Twetelei ithy'i *vanini* nkana twose kyeni kuma kyenini kwenyu,' na Ind'i *mo* makatawv'a 'Syokai, *ethwa* inyw'i *nfmOtanya*, na Ind'i manthai kyeni.' Na Ind'i vakeeklwa ngoka kat'i woo yina mOomo nthini wayo. Na nthini waw'o vakeethwa tei *w'onthe* na mbee, na nza yaw'o, vakeethwa Usilflo.

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنْفِقُونَ وَالْمُنْفِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتِسِمْ مِنْ تُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا فَضُرِبَ بَيْنَهُم بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٤﴾

15. Mo makameta mo *makyasya*, 'Ithy'i tuya'i o vamwe nenyu?' Namu makamasung'la, 'II, Ind'i inyw'i *nfmweelikilye* matatwan'i inyw'i ene na mweethwa na nzika na mawendi menyu mathoku mamOkenga inyw'i kOvika OtwiO wa Ngai Mwene Vinya W'onthe wavika. Na MOkengani *nfwamOkengie* inyw'i IulO wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

يُنَادُوهُمْ أَمْ لَهُمْ نَارٌ مَعَكُمْ قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ أَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْأَمَانِيُّ خَتَمَ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُمْ بِاللَّهِ الْغُرُورُ ﴿١٥﴾

16. Kwa Ou, OmOnthi, vai kyovosya kfkwtfkflwa kuma kwenyu, ona kuma kwa ala maleile kwtfklila. Wtkalo wenyu wa mOthya ni Mwakini; Usu niw'o mOnyanyae wenyu; na ni vandO vathoku va kwfkala.

قَالِيَوْمَ لَا يُؤْعَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مَأْوَاكُمُ النَّارُ هِيَ مَوْلَاكُمْ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

17. Yo Ivinda ti Iviku kwa asu ala metfklila kwfw'a ngoo syoo syinyivitye syalilikana Ngai Mwene Vinya W'onthe

أَمْ يَأْتِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا

na w'o ūla Otheete *kwo*, na kana mo maikethwe ta asu ala manengetwe Ivuku mbee woo na Ivinda yaasavangw'a kwoondū woo, Indī ngoo syoo nīsyoomīthiw'e, na aingī moo nī athūku?

18. Manyai kana Ngai Mwene Vinya W'onthe nūmīthayūokasya nthī Itina wa kīkw'ū kwayo. Ithyī tūitw'kīthītye Syama kwīthwa nthēu kwenyu, nīkana inyw'ī mūtonye kōmanyā.

19. Ta kwa aūme ala maumasya nthembo na iveti ila syumasya nthembo, na kwa asu ala mamūkwatasya Ngai Mwene Vinya W'onthe ngova nzeo-- Tkongeelwa kūndū kwīlī kwoondū woo, na ota ūu, mūthīnzīo wa ndāfa ūkeethwa wī woo----

20. Na ala mamwītkīlāa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Atūmwa Make, na mo me Maw'o na Ngūsī mbee wa metho ma Mwīai woo, mo makeethwa na mūthīnzīo woo na kyeni kyoo. Indī ta asu ala matetkīlāa na kūmīlea Mīsoa Yaitū, aa nīmo ekali-ma-Ngienanī.

LUKU 3

21. Manyai kana thayū wa nthī Ino no It̄hau na ngūī tū, na wanake, na mwambīlīlyo wa kwīkathīlā katī wenyu, na wendi wa kūkīlany'a ūthw'ii na syana. Thayū ūū nī mbua It̄a yuaa Tkamesya mboka ila imatanasya aīmi. Na Indī nīsyūmaa na iikalaa ta It̄aa ya mūtī; na iitīlkanga ilungu ta mavūa. Na Itunī ve ūsīllo mwai, na ūekeo kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ota ūu, na ūtanu Wake. Na thayū wa nthī

الْكِتَابِ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ
قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ⑩

اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا قَدْ
بَيَّنَّا لَكُمْ آيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ⑪

إِنَّ الْمُصْذِقِينَ وَالْمُصْذِقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ
قَرْضًا حَسَنًا يَضَعُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ⑫

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ
وَالشَّهَادَةُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَتُؤْتَوْنَهُمْ
وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ
الْجَحِيمِ ⑬

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَهَؤُلَاءِ زِينَتُهُ
وَتَفَاخُرُهُمْ بَيْنَهُمْ وَتَكَاثُرُهُ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ
كَشَلْ عَنِّيْ الْعَجَبِ الْكَفَّارِ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهْبِجُ
قَدْرُهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا وَفِي الْآخِرَةِ
عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ
وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ⑭

ino nĩ mana na Otanu wa kavinda na
syIndũ sya ūkengani.

22. Kĩlany'ai mŭndũ na ūla ūngĩ
mŭimantha ūkeo kuma kwa Mwĩai
wenyu na Itu, yĩla ūthanthau wayo nĩ ta
ūthanthau wa itu na nthĩ; yo yĩsŭvĩtw'e
kwoondũ wa asu ala metĩkĩlaa Ngai
Mwene Vinya W'ontho na Mŭtŭmwa
Wake.

23. Vai mbaanga yonekaa Iŭlũ wa nthĩ
kana Iŭlũ wenyu ene, ateo nĩnandĩke
nthĩnĩ wa Ivuku mbee wa Ithyĩ
tŭtamĩetete---vate nzika, Ūu nĩ Ūvŭthũ
kwa Ngai Mwene Vinya W'ontho.

24. Nĩkana inyw'ĩ mŭikakwatwe nĩ
kyeva Iŭlũ wa syIndũ ila sya kuma
kwenyu ona mŭikekathĩle nŭndũ wa
syIndũ ila We Ūmŭnengete inyw'ĩ. Na
Ngai Mwene Vinya W'ontho
ndamwendaa mwĩkathĩi ūla wĩkengaa
we mwene.

25. Na ta asu atoonu na meylafaa andũ
methwe me atoonu. Na ūla ona wĩva
Ūsyokaa Itina, Indĩ vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'ontho Nĩwĩyanĩsy-
We-Mwene, ūla Waĩlĩtwe-Nĩ-Ndaĩfa
syontho.

26. Nĩw'o, Ithyĩ twamatŭmie Atŭmwa
Maitũ mena Syama nĩtheu na
twamatheesya mo vamwe na Ivuku na
Kĩthimi nĩkana andũ matonye kwĩka
Ūlŭngalu; na Ithyĩ nĩtwatheesye kĩlaa,
nthĩnĩ wakyo ve mĩio yĩ vinya mwingĩ
wa Ūvoo wa kaũ na maŭtandĩthyo
maingĩ kwa mbaa andũ, na kana Ngai
Mwene Vinya W'ontho atonye

سَاقُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا
كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا
بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ
وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٢﴾

مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ
إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلِ أَن نَّبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢٣﴾

لَيْكِلَا تَأْسَوْا عَلَىٰ مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ
وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٤﴾

الَّذِينَ يَخْلُونُ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبَغْلِ وَمَنْ
يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٥﴾

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ
الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا
الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ
وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ

kŭvathŭkany'a asu ala mamŭtethasya
We na Atŭmwa Make ona kau We
ekalaa atekwoneka. Vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe Ausŭftwe nŭ
Utonyi, Mwene-Vinya.

عَالَمٌ ۝۴۰
اللَّهُ قَوِيٌّ غَزِيرٌ ۝۴۱

LUKU 4

27.Na Ithyŭ nŭtwamŭtŭmie Noa na
Avalamu, na katŭ wa mbeŭ yoo tweekŭie
wathani na Ivuku. Kwa ņu, amwe moo
nŭmaatŭle ŭtongoi, Indŭ aingŭ moo maŭ
mbaa-matŭ.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي
ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ وَ
كَثِيرٌ مِنْهُمْ فَسِقُونَ ۝۴۰

28.Indŭ Ithyŭ nŭtwatumie Atŭmwa Maitŭ
maatŭla nyaŭ syoo; na Ithyŭ nŭtwatumie
Yesu, mwana wa Malia, amaattŭle mo, na
Ithyŭ nŭtwamŭnengie we Uvoo-Mŭseo.
Na Ithyŭ nŭtweekŭie ņuu na tei nthŭnŭ wa
ngoo sya asu ala mamwŭtkŭlile we. Indŭ
wŭlei ŭla meeseŭvŭsye Ithyŭ
tŭyaameyŭfaŭ mo Indŭ kwoondŭ wa
kŭkwata ŭnee ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe; Indŭ mo mayaaŭtwaŭla
kwŭanana na w'o wa w'o. Indŭ Ithyŭ
nŭtwamanengie ŭtuvi yoo amwe katŭ wa
asu ala meetŭkŭlile, Indŭ aingŭ moo nŭ
mbaa-matŭ.

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِم بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى
ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي
قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَافَةً وَرَحْمَةً وَرَهَابِيَّةً
إِيتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ
رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا
الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ
فَاسِقُونَ ۝۴۱

29.Inyw'ŭ ala mwŭtkŭlaa! Mŭkŭei Ngai
Mwene Vinya W'onthe na mwŭtkŭlei
Mŭtŭmwa; We akamŭnenge inyw'ŭ
kŭlanda kŭndŭ kwŭlŭ kya tei Wake, na We
akamŭseŭvŭsya inyw'ŭ kyeni kŭla
mwŭndelaa nthŭnŭ wakyo, na
akamŭnenge inyw'ŭ ŭekeo, na nŭw'o
Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭ
Mŭekanŭ-Mŭno Vyŭ, Usŭftwe nŭ tei.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرُسُولِهِ
يُؤْتِكُمْ كَفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ
نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ۝۴۲

30.Nŭkana Andŭ-ma-Ivuku maikasŭanŭe
kana mo Masilamu matŭŭ na ŭtonyi wa

لَيْسَ لَكَ عَلَىٰ شَيْءٍ
مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَأَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ

Okwata Undũ wa mumo wa Ngai Mwene
 Vinya W'onthe; oyĩla mumo wĩ mokonĩ
 ma Ngai Mwene Vinya W'onthe vyũ We
 aũnenganae kwa ũla We wendaa. Na
 Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai-
 Wa-Mumo mwingĩ.

بِشَاءِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۝

سُورَةُ الْمُجَادِلَةِ مَدَنِيَّةٌ

(58)

AL - MUJAADILAH

(Wavuanĩw'e Madina)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2.Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩw'ite ũneeni wakyo *kĩveti* kĩa kĩetete kĩlo kyakyo kwaku ũlũ wa mũũme wakyo, na kĩkamwĩkaĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩw'ite ngewa yenyu. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Wĩwi-W'onthe, Woni-W'onthe.

3.Asu katĩ wenyu malũngasya iveti syoo na kũsyĩta maa-nyinyia moo; maa-nyinyia moo no asu ala mamasyaite tũ; na mo vate nzika maeaa ngewa nthũku na ĩte ya w'o; ĩndĩ vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mũvetangi-Wa-Naĩ, Mũekanĩ-Mũno Vyũ.

4.Na mo asu ala masyĩtaa iveti syoo maa-nyinyia moo, na ĩndĩ maisyoka kũneena oũndũ maneenete, *Usililo wa ũu*, nĩ kũmĩnge ngombo ũthasyo mbee wa matanamba kũkiitana mũndũ na ũla ũngĩ. Uu nĩw'o inyw'ĩ mũtaĩtwe naw'o. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nĩwĩsĩ-Nesa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

5.Na ũla ũtena *ĩmwe*, nomũvaka atĩle kũya kwa myei ĩĩ ĩatĩanĩe, mbee wa matanakiitana. Na ũla w'onthe ũtatonya kwĩka ũu, alĩtwe nĩ kũĩthya andũ nya mĩfongo thanthatũ. Inyw'ĩ mwĩyĩatwe ũu, nĩkana mũtonye kũmũkĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe w'o na

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْكِي إِلَى اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَبِيعٌ بَصِيرٌ ②

الَّذِينَ يُظْهِرُونَ مِنْكُمْ مَنْ نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ ۚ إِنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا الْآلُ ۚ وَلَدَتْ لَهُمْ وَ ۚ إِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَ زُؤْرًا ۚ وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ ③

وَالَّذِينَ يُظْهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ ۚ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَنَاسَأَ ۚ ذَلِكُمْ تُوَعِّظُونَ بِهِ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ④

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَنَاسَأَ ۚ فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاذْعَامُ سِتِّينَ يَوْمًا ۚ ذَلِكَ تَتَوَفَّوْنَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَلِلَّهِ حُكْمُ اللَّهِ وَلِلَّهِ الْآخِرُ ⑤

Mütümwa Wake. Na Ino nĩ mĩvaka ĩla yĩtwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthē; na ve ūsilĩlo wĩ woo kwa alei.

6. Ala mamũkaananĩasya Ngai Mwene Vinya W'onthē na Mütümwa Wake, makasonokw'a ona mbee woo; Na Ithyl nĩtũminĩte kũtheesya Syama nthandĩku. Na alei makeethwa na ūsilĩlo wa kũmathĩnia.

7. Mũthenya Ūla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūkamokĩlya onthe vamwe, We akamamanyĩthya mo ūndũ meekie. Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩwĩlthe ūtalo wamo, oyĩla mo nĩmoolilwe nĩ mo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthē nĩ Ngũsĩ ĩlũlũ wa syĩndũ syonthe.

LUKU 2

8. We nowonaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthē nũmanyaa syĩndũ ĩla syĩ matunĩ syonthe na ĩla syĩ ĩlũlũ wa nthĩ? Vai nzaama ya kĩmbithĩ ya andũ atatũ, ĩndĩ We nĩ wa kana, kana ya atano, kana ya aingĩ, ĩndĩ We E-vamwe namo ovala vonthe mo matonya kwĩthwa maĩ. Na ĩndĩ Mũthenyanĩ wa Uthayũkyo, We akamamanyĩthya ūndũ mo meekie. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē nũsyĩsĩ syĩndũ syonthe nesa vyũ.

9. We noũmonete asu ala mavatiwe kwĩthwa na nzaama sya kĩmbithĩ na ĩngĩ kũsyoka maũndũnĩ ala mavatiwe, na kũneenany'a na kĩmbithĩ ĩlũlũ wa naĩ na ūtũli-wa-mĩlao na wau wa matũ kwa Mütümwa? Na yĩla mo mooka vala we ūĩ, maũkethasya na ngethi ĩla Ngai Mwene Vinya W'onthē ūtaũkethetye

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادِّثُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَقَدْ كُتِبَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ①

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا
أَخْضَلَهُ اللَّهُ وَرُسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ②

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَايَعُهُمْ وَلَا
خَبْرَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا آدَنَى مِنْ ذَلِكَ
وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ
يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَلِيمٌ ③

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَى ثُمَّ يَعُودُونَ
بِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَبَّوْنَ بِالْآثِمِ وَالْعُدْوَانِ
وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا

nayo we; Indĩ kafi woo ene maasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe aleaa kOtOsifla nOndO wa OndO ithyĩ tUneenaa nĩkĩ? Ngiena nĩmeanĩe mo vala mo makavĩla; na nĩ wĩkalo mOthOuku mOno vyO!

10. Inyw'I ala mwĩtfkĩlaa! Yĩla inyw'I mOOnenany'a na kĩmbithĩ mwĩ vamwe, mOikaneenany'a tOlo wa wĩki-wa-naĩ na OtOli-wa-mĩlao na wau wa matO kwa MOtOmwa, Indĩ neenany'ai tOlo wa kwĩka Otungalu, na mOkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ola inyw'I mOkombanw'a Kwake inyw'onthe.

11. Kũmbana mbũmbano sya kĩmbithĩ kwoondũ wa ieleelo nthũku nĩ kwa Satani tũ, nĩkana we atonye kũmekĩla kyeva ala metĩkĩlaa; Indĩ Ou ndOtonya kũmathũkya ona vanini, ateo Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganĩte Othei. Na etĩkĩli nĩmaĩĩtwe nĩ kwia wĩkwatyo woo kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

12. Inyw'I ala mwĩtfkĩlaa! Yĩla inyw'I mwatavw'a, 'Nenganei Othei!' nthĩnĩ wa mbũmbano syenyu, Indĩ nenganei Othei; Ngai Mwene Vinya W'onthe akamOseũvĩsya inyw'I Othei. Na yĩla kweew'a, 'Okĩlai!' Indĩ Okĩlai; Ngai Mwene Vinya W'onthe akamOkĩlya asu ala metĩkĩlaa kuma kafi wenyu, na asu ala manengetwe Omanyi, kwĩanana na ivĩla syoo. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe Nũmanyaa—Nesa Ondũ inyw'I mwĩkaa.

13. Inyw'I ala mwĩtfkĩlaa! Yĩla inyw'I mOmwona MOtOmwa Otee, umyai

لَمْ يُجِبْكَ بِهِ اللَّهُ ۖ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فِئْتَسِ الْمَاجِئُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْأَسْمَاءِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ

إِنَّمَا التَّجْوِي مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ ۚ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانْشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقُولُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةٌ ۚ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ

nthembo mbee wa kŭmwona kwenyu. Uu nĩ ūseo mŭno kwenyu na Otheu mbee. Indĩ ethwa inyw'ĩ mŭtikwona kĩndũ ona kĩmwe kya kumya, Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mŭekanfĩ Mŭno Vyũ, Usũtwe nĩ tei.

14. Inyw'ĩ komũkĩa kumya nthembo mbee wa kŭmwona kwenyu? Indĩ ethwa inyw'ĩ mŭikumya na Ngai Mwene Vinya W'onthe amũekeke inyw'ĩ, Indĩ kũkeethwa kwĩanĩe nĩkana mŭlũmye Mboya na kũĩva Saka na mwĩw'ei Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ Ondũ inyw'ĩ mwĩkaa.

LUKU 3

15. Na noũmonaa asu ala matumaa ndũũ na ala Ngai Mwene Vinya W'on the ũmathatĩe? Mo ti menyu inyw'ĩ kana moo, namo mevĩtaa ũvũngũ omesĩ.

16. Ngai Mwene Vinya W'onthe nũseũvĩtye ũsilĩlo mwai kwoondũ woo. Undũ mo mekaa nĩ mathũku mũno.

17. Mo nĩmamatwĩkĩthĩtye mawĩvĩto moo ta kĩsĩĩĩ kya meko moo mathũku, na nĩmamaalyũlaa andũ maikamĩatĩĩe nzĩla ya Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ũu Indĩ, vakeethwa ũsilĩlo ũthĩnasya.

18. Uthw'ii woo na syana syoo iikamatethya nondũ ona ũmwe kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Asu nĩmo makwĩkalaa Mwakinĩ, nthĩnĩ waw'o nĩvo mo makekalaa.

وَأَظْهَرُ فَإِنْ لَمْ يَحْدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ①

ءَ أَشَقَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيَّ نَجْوَاكُمْ
صَدَقْتُ فَإِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ
فَأَقِمْو الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطْعَبُوا اللَّهَ وَ
فِي رَسُولِهِ، وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ②

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قَالُوا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَخْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ③

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ④

إِن تَخَذُوا آيَاتِنَا هُمْ جُنَّةٌ فَصَدُّوا عَنِ سَبِيلِ
اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ⑤

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنْ
اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ⑥

19. Múthenya ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūkamokŭlya onthe vamwe, Mo makeevŭta Nake We tondŭ mo meevŭtaa mbee waku we, namo makasŭanŭa kana mena kŭndŭ kya kwŭw'ŭlŭa nakyo. Yu vate nzika, mo nŭ mo ala akengani.

يَوْمَ يَبْتَلِيهِمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ أَلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٩﴾

20. Satani nŭkwatŭte Onene ŭlŭlŭ woo, na nŭmŭlŭthŭtye kŭmŭlŭlikana Ngai Mwene Vinya W'onthe. Yo nŭ nguthu ya Satani. Yu vate nzika, no nguthu ya Satani ŭla ŭyna wasyo.

اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ ۚ وَلِلَّهِ جُزُبُ الشَّيْطَانِ ۚ لَآ إِنَّا جُزُبُ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٠﴾

21. Vate nzika, ala mamŭkaananŭfasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, makeethwa katŭ wa ala me ŭtheo mŭno vyŭ.

إِنَّا الَّذِينَ يَحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۖ أُولَٰئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢١﴾

22. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭtwŭte mwŭlao: 'Vate nzika vyŭ, Nyie nŭngasinda, Nyie na Atŭmwa Makwa. Nŭw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe .Ausŭŭtwe-nŭ-Utonyi, Mwene-Vinya.

كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢٢﴾

23. We ndwŭ ŭvinda ŭkona andŭ ona meva ala mamwŭŭtkŭlŭte Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake ona Mŭthenya wa Mŭminŭkŭlyo maimenda ala mamŭkaananŭfasya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mŭtŭmwa Wake, ona ethwa nŭ maaŭthe moo kana syana syoo kana anaa-ŭthe moo, kana andŭ ma ndŭŭ sya mŭkautŭ woo. Aa nŭmo ala Ngai Mwene Vinya W'onthe wŭkŭŭte mŭŭkŭŭlo wa w'o na ala We ŭmekŭŭte vinya na ŭvuany'o kuma Kwake-Mwene. Na We akamalikya nthŭnŭ wa Mŭŭnda ŭla ŭvŭŭŭlaa tŭlŭsŭ uungu wayo. Vau nŭvo mo makekalaa. Ngai Mwene Vinya W'onthe nŭŭwendeeaw'a nŭmo namo nŭmendeeaw'a nŭ We. Mo nŭ nguthu ya

لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ ۚ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ ۖ وَمِنْهُ يَدْعُوا وَلَمْ يَكُنْ مِنْ تَحْتِهَا إِلَّا نُهُرٌ مُخْلِدِينَ فِيهَا ۚ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ

Ngai Mwene Vinya W'onthe.
Ithukĩĩsyei *Inyw'ĩ andũ!* No nguthu ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe ĩla
ĩkasinda.

الْمُفَارِقُونَ

سُورَةُ الْحَشْرِ مَدَنِيَّةٌ

(29)

AL - HASHR
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Syonthe ila syĩ matunĩ na syonthe ila syĩ ũlũ wa nthĩ nimũtafaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na We nĩ We Wĩ-Vinya, Mũĩ.

3. We nĩ We ũla wamaumisye alei kafi wa Andũ-ma Ivuku na kuma mĩsyĩnĩ yoo ĩinda ya kũthama kwa mbee. Inyw'ĩ mũyasũanfaa kana mo nĩmatonya kuma, namo masũanfaa kana mbeenge yoo nĩtonya kũmasiĩla mo vala ve Ngai Mwene Vinya W'onthe. Indĩ Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwamaumĩĩle mo ĩvindanĩ yĩla mo matatalĩthasya, na nĩweekĩe wia nthĩnĩ wa ngoo syoo, kwa ũu, ĩmanyĩsyeyi kuma vau, ala mwĩna metho!

4. Na takethwa Ngai Mwene Vinya W'onthe ndatwĩte kũthama kwoo, We vate nzika, ethwa amasiĩle vangĩ ovaa ũlũ wa nthĩ ĩno. Na Itunĩ mo makeethwa na ũsĩĩlo wa Mwaki.

5. Kĩtumi nũndũ nĩmamũkaananĩsyeyi Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake, na ũla ũmũkaananĩasya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o vyũ, Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ mwai mũno kwa kũĩvanĩsya.

6. Mĩtende ĩla mwatemie kana mwamĩleka ĩungeme ona yĩva wai kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَالِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُونَ وَقَدَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرَجُونَ يُؤْتُهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ

وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

مَا ظَنَنْتُمْ مِنْ لَيْتَكُمْ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أَرْسُلِهَا يَأْذَنُ اللَّهُ وَلِيُخْرِجَ الْفَرِيقَيْنِ

W'onthe, na nkana We atonye
kūmasonokya eki-ma-naŋ.

7.Na kŋla ona kŋva Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmūnengete Mūtūmwa Wake
kya mūtavo kuma kwoo, inyw'I
mūyaakūlya mbalasi kana ngamŋle. Indŋ
Ngai Mwene Vinya W'onthe anenganae
ūtonyi kwa w'onthe ūla We wendaa; na
Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na
ūtonyi ūlūlū wa syŋndū syonthe.

8.Kŋla kyonthe Ngai Mwene Vinya
W'onthe ūmūnengete Mūtūmwa ta
mūtavo kuma kwa andū ma mŋsyŋ, nŋ
kwoondū wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na Mūtūmwa Wake na andū
make, na ndiwa, na ngya, na mūendi-wa-
kyalo, nkana iikethwe ikŋaanŋw'a
athw'ii tū katŋ wenyu. Na kŋla kyonthe
mūtūmwa ūnūmūnenge inyw'I, kyosei;
na kŋla kyonthe wamūvata, ekanai
nakyo. Na mūkŋei Ngai Mwene Vinya
W'onthe; vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe nŋ Mwai Mūno kwa
kūŋvanŋsyā.

9.Mūtavo ūsu nŋ kwoondū wa Evithi
ngya ala maŋŋgilw'e kuma mŋsyŋnŋ yoo
na mothw'ii moo maimantha mumo
kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe,
na ūtanu Wake, na kūmūtetheesya Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mūtūmwa
Wake. Aa nŋmo ala ma w'o nthŋnŋ wa
mūŋkŋto woo.

10.Na asu ala maseūvŋtye mūsyŋ woo
nthŋnŋ wa mūsyŋ ūū mbee woo na nŋ
meetŋkŋŋe mūŋkŋto, nŋmamendete ala
mookie kwoo nūndū wa wŋvitho, na
mayāŋ na wendi ngoonŋ syoo ona wŋva

وَمَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا آوَزَجْنَاهُمْ
عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ
رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

مَا آفَاءَ اللَّهِ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ
وَالرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةٌ بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ
وَمِنْكُمْ وَمَا أَنْكُمُ الرَّسُولُ تَخَذُوهُ وَمَا نَهَكُمُ
عَنْهُ فَأَتَتْهُمُ وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ هَجَرْنَا مِنْ دِيَارِهِمْ
وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا
وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحْجَبُونَ
مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ

ŦŦŦŦ wa syŦndŦ ila mo manengetwe, *Evithi* ŦndŦ mo mŦno nŦmendeaw'a nŦmo mŦno kŦvŦta ona mo ene ona kau mo ene maŦ na Ŧkya. Na oŦla Ŧekanaa na kŦw'Ŧu kya thayŦ wake mwene —aa nŦmo makasinda.

11.Na w'o mŦtavo nŦ kwoondŦ wa ala mookie Ŧtina woo ota Ŧu. Mo maasya, 'MwŦai waitŦ, tŦekee ithyŦ na anaaia maitŦ ala matŦtongoesye nthŦnŦ wa mŦŦkŦŦo na ndŦkatie Ŧkundo ya Ŧthatu ona vanini nthŦnŦ wa ngoo sitŦ ŦŦŦŦ wa asu ala metŦkŦlaa. MwŦai waitŦ! We Nue MŦuu MŦno, UsŦŦwe nŦ tei.

LUKU 2

12.We noŦmonete asu nŦ angangani? Mo mamatavasya aneethe moo ala matetŦkŦlaa katŦ wa AndŦ-ma-Ivuku, 'Ethwa inyw'Ŧ mŦkalŦngw'a, ithyŦ vate nzika tŦkaendany'a nenyu, na ithyŦ tŦikamwŦw'a ona Ŧmwe ŦŦŦŦ wenyu inyw'Ŧ: ithyŦ tŦkamŦtetheesya inyw'Ŧ. ŦndŦ Ngai Mwene Vinya W'onthe E-na ŦkŦsŦ kana mo vate nzika nŦ akengani.

13.Ethwa mo makalŦngw'a, mo maikaendany'a namo ona vanini. Na ona makamatetheesya, kwa Ŧla w'o mo maalyŦka na mŦlŦngo yoo, ŦndŦ mo maikatetheew'a.

14.Kwa Ŧla w'o, mo mena wia mŦnenange nŦndŦ wenyu ngoonŦ syoo kŦvŦta Ngai Mwene Vinya W'onthe. KŦtumi nŦndŦ mo nŦ andŦ matena kŦŦko *kyonthe*.

حَاجَةً مِّنَ أَوْثَانِهِمْ وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ
كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَن يُوقِ شَخِصَ نَفْسِهِ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٥٩

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِن بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ
لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا
تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ
رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ٦٠

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِن أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِن أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ
مَعَكُمْ وَلَا نَطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ
لَنَنصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ٥٩

لَئِن أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِن قُوتِلُوا
لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَئِن نَّصَرُوهُمْ لَيُولَيَنَّ الْأَدْبَارُ
ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ ٦٠

لَا نَسْأَلُكَ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَٰلِكَ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ٦١

15. Mo maikokita nenyu kImwĩ ateo nthĩnĩ wa mĩsyĩ ĩla mĩlũmu kana ĩtina wa ngũta *syā nyumba kana mbai*, kũkita kwoo katĩ woo ene nĩ kwai. We wĩsũanĩa kana mo nĩmakwatene, ĩndĩ ngoo syoo nĩ mbaanĩku. Kĩtumi nũndũ mo nĩ andũ matena kĩĩko.

لَا يَقَاتِلُونَكُمْ جَنِيحًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ
مِنْ وَرَاءِ جُدٍ بِأَسْهُمٍ بَيْنَهُمْ شَدِيدًا تَحْسِبُهُمْ
جَنِيحًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

16. *Uvoo woo nĩta Uvoo wa* asu ala kwa ĩvinda ĩkuvĩ maĩ mbee woo, masamie ūsyao wa meko moo mathũku. Na ve ūsilĩlo wĩ woo kwoondũ woo.

كَشَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاتُوا بَالٍ أَمْرِهِمْ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

17. *Uilyĩ ta ūla wa* Satani, yĩla ūmũtavasya mũndũ, 'Ndũketĩkĩle,' ĩndĩ yĩla we walea kwĩtkĩla, amwĩaa, 'Nyie ndi ūndũ ndonya ūkwĩka we; Nyie nĩmũkĩaa Ngai Mwene Vinya W'onthē, Mwĩai wa nthĩ syonthe.

كَشَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ
قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

18. Na mũminũkĩlyo woo eĩ nĩkana mo makeethwa nthĩnĩ wa Mwaki. Makĩkala vo. Yu nĩyo ĩtuvi ya eki-ma-naĩ.

فَكَانَ عَاقِبَتُنَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَ
ذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ

LUKU 3

19. Inyw'ĩ ala mwĩtkĩlaa! Mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthē; na kĩla *thayũ* nũsisye ūndũ ūũtongosya kwĩka kwoondũ wa ūnĩ. Na mũkĩei Ngai Mwene Vinya W'onthē; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthē Nũmanyaa-Maũndũ onthe ala inyw'ĩ mwĩkaa.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مِمَّا كَسَبَتْ
لَعَلَّهَا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

20. Na mũikethwe mũilyĩ ta asu ala moolilwe nĩ Ngai Mwene Vinya W'onthē, kwa ūu We nĩwatumie mo molwa nĩ mo ene.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ
أُولَئِكَ هُمُ الْفَارِقُونَ

سُورَةُ الْمُنَاجَاةِ مَدَنِيَّةٌ

(٤٠)

AL - MUMTAHANAH

(WavuanIw'e Madina)

1.SyftwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŭftwe nI ūlau,
Usŭftwe nI tei.

2.Inyw'I ala mwItIkIlaa!
Mŭikamatw'IkIthe amaitha Makwa na
amaitha menyu kwItIhwa anyanyae
menyu, mŭimatwaIlaa ūtŭmane wa
wendo, oyIla mo matawItIkIlaa ūla w'o
wookie kwenyu na kŭmŭlŭngya
Mŭtŭmwa nenyu ene kuma mIsyInI
yenyu kItumi nŭndŭ inyw'I
nImŭmwItIkIlaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe tŭMwIai wenyu. Ethwa iny'I
nImwaŭmaalaa, kŭmyŭkitIa nzIa Yakwa
na kŭmantha ūtanu Wakwa, Mŭikamose
mo kwItIhwa anyanya, mŭimatwaIlaa mo
ūtŭmane wa wendo kwa kImbithI, oyIla
Nyie nInIsI nesa vyŭ maŭndŭ ala
mumbŭlaa na ala mŭvithaa. Na ūla
wenyu ona wIva wIkaa ūu, vate nzika,
we nIwaItye nzIa Ila ya w'o.

3.Ethwa mo nImeethwa na ūnene tŭlŭ
wenyu tŭ mo nImeyumIlasya ta amaitha
ma ūtheinI kwenyu, namo
makatambŭŭkya moko moo na nImI
syoo kŭmwelekela inyw'I mena kIlelelo
kItIhŭku; na mo mena wendi mŭnene
nIkana inyw'I mŭtw'Ike aleI.

4.Ndŭŭ syenyu sya mŭkautI ona syana
syenyu iIkamŭuna inyw'I ona vanini
MŭthenyanI wa Uthayŭŭkyo. We
akaumya ūtwio katI wenyu. Na Ngai
Mwene Vinya W'onthe nIwona
maŭndŭ onthe ala inyw'I mwIkaa.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا عِدَّائِي وَعَدَّكُمْ
أَوْ بَيِّعُوا أَنْفُسَكُمْ بِالْمُودَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا
جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ
تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ جِهَادًا
فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ
بِالْمُودَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ
وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

إِنْ يَتَّقُوا اللَّهَ يَكُونُوا أَعْدَاءً وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ
أَيْدِيَهُمْ وَالسَّيِّئَةُ بِالسُّوءِ وَذُؤًا لَوْ
كَفَرُونَ

لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ
يَفْعَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

5. Ve ngelekany'o nzeo kwenyu nthlñl
wa Avalamu na asu ala me vamwe nake,
yñla mo mamatavisye andũ moo, 'Ithyĩ
tũtĩl ũndũ nenyu ona wñva, na kñla
mũthaitħaa vandũ va Ngai Mwene Vinya
W'onthe. Ithyĩ nñtũkwilela syonthe ila
inyw'ĩ *mũsyũñkñlaa*. Nñvokññte ũmaitha
kañ waitũ nenyu tene w'onthe, okũvika
mũmwññkññle Ngai Mwene Vinya
W'onthe eweka' —eka ũneeni ũla
Avalamu wamũtavisye ãthe wake, 'Nyie
vate nzika, nñngũkwññsya ũekeo, onakau
Nyie ndina ũtonyi wa *kũmũkũlya* Ngai
Mwene Vinya W'onthe kwoondũ waku
we! *Mo nñnavoyie Ngai maasya*, Mwñai
waitũ, ithyĩ nñtwññte wñkwatyo witũ
nthlñl Waku na Kwaku nñkw'o
twelekelaa *na wññilo*, na kũmwerekela
We nñw'o ũaluko wa *mũminũkññyo*.

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِيِ إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ
مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَآءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَّلْنَا
بَيْنَكُمْ الْأُخْدَافَ وَالْبَعْضُ أَهْدَى مِنَ الْأُخْدِفِ
يَا أَيُّهَا وَهْدَى إِلَّا قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَسْتَ مِنْ
لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْكَ
تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ٥

6. Mwŋai waitŋ, ndŋkatŋtw'ŋkŋthye ithyŋ
ŋtato kwa asu ala matetŋŋlaa, na tŋekee
ithyŋ, Mwŋai waitŋ; nŋndŋ We wŋ-
Weka Nue Wŋ-Vinya, Ula Mŋŋ.

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفُ عَنَّا
رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

7.Kwa Ūla w'o, ve ngelekany'o nzeo
nthĩnĩ woo kwoondũ waku----kwa onthe
ala mena wĩkwatyo nthĩnĩ wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa
MũminOkĩlyo. Na Ūla ona wĩva ūsyokaa
kwa Ūla w'o, Ngai Mwene Vinya
W'onthe Nĩwĩlanĩsy-Mwene,
Wailĩtwe-Nĩ-Ndaĩ syonthe.

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ
يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَهُوَ يُؤْتِي مَالَهُ
مِنْ غَيْرِهِ ۚ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٥٠﴾

LUKU 2

8.N7kÜtonya kwĩthwa kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe akaete wendo katĩ
wenyu na asu ala katĩ woo yu mwĩna
ũmaitha namo; na Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ausũtwe-Nĩ-Utonyi-W'onthe:

عَسَىٰ اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ

na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ MŌekanfi-MŌno-VyŪ, UsŪtwe nĩ tei.

وَنَهُم مَّوَدَّةً ۖ وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ①

9.Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamŭvataa inyw'i, kŭmanenge ndaſa ala matokitſte nenyu nŭndŭ wa ndĩni yenyu, na ala matamŭlŭngĩtye inyw'i kuma Mĩsyĩnĩ yenyu, kana mwĩthwe mwĩ aseŭ kwoo na kwĩkala namo na Ōlŭngalu; vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe amendaa asu ala mekaa Ōlŭngalu.

لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي
الْدِينِ وَلَمْ يُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ
وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ①

10.Ngai Mwene Vinya W'onthe amŭvataa tŭ, kŭmanenge ndaſa asu ala mokitſte nenyu ūlŭ wa ndĩni yenyu, na mamŭlŭngĩtye inyw'i kuma mĩsyĩnĩ yenyu, na makamatetheesya angĩ kŭmŭlŭngya inyw'i, kana mŭikatumē ndŭŭ namo, na Ōla ona wĩva ūtuma ndŭŭ namo----aa nĩmo eki-ma-naĩ.

إِنَّمَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ
وَأَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَهَرُوا فِيكُمْ
أَنْ تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَوَلَّيْكُمْ ۚ ①

11.Inyw'i ala mwĩtkĩlaa! Yĩla iveti mbĩtkĩli syooka vala mŭĩ ta Evithi, ikunĩkĩlei. Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa vyŭ mŭĩtkĩllo wasyo. Na Indĩ, mweethĩla nĩ mbĩtkĩli w'o mŭikaitŭnge kwa alei. Iveti ii ti mbĩtkĩllye kwoo, onamo ti etĩkĩllye iveti ii. Indĩ manengei aŭme masyo alei syĩndŭ syoo ila maumĩtye ūlŭ wasyo. Na ti ūthŭku kwenyu kwitwaa mwainenge ngaasya syasyo. Na mŭikaie iveti ite mbĩtkĩli kyovonĩ kya mĩtwaano yenyu, Indĩ syo syasyoka kwa alei, Ityai syĩndŭ ila mumĩtye mŭlŭngĩwe; na alei nĩmetye kĩla maumĩtye. Usu nĩw'o ūtwĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. We nŭtusaa katĩ wenyu. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Umanyi-W'onthe, Mŭĩ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمْ الْمُؤْمِنَاتُ فَحُجِّبْنَ
فَاصْفَحْنَ ۚ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ ۚ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ
مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ ۚ لَأَهُنَّ حِلٌّ
لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ ۚ وَأَتَوْهُنَّ مَا نَفَقُوا
وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ
أُجُورَهُنَّ ۚ وَلَا تَنْكِحُوا بَعْضَ الْكَافِرَاتِ ۚ سَأَلُوا
مَا نَأْفَقْتُمْ وَلَيْسَ لَكُمْ أَنْ تَنْفَقُوا ۚ ذَلِكُمْ حُكْمُ اللَّهِ
يُحْكَمُ بَيْنَكُمْ ۚ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ①

12. Na ethwa kImwe katI wa iveti syaku nIkyathi kuma vala uI kyathi kwa alei, IndI yIla mUkUfvanIsya na kwosa mUavo Umwe kuma kwa alei, manengei etIkIli asu ala iveti syoo iendete syIndU syIlanene na ila mo maumItye kwa alei IŪlU wa iveti syoo. Na mUkIei Ngai Mwene Vinya W'onthe Ula inyw'I mwItIkIlaa.

وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَرْوَاحِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ
فَعَابْتُمْ فَاَتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَرْوَاحُهُمْ قَتْلَ
مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ۝

13. We Mwathani! YIla iveti mbItIkIli syooka vala uI, iia kIthitU kya wIwi mokonI maku kana syo iikamwIlanany'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na ngai ingI, na kana syo iikoya, na iikeka Ūlaalai, kana kUaa syana syasyo, kana kUete Ikoani ya kUsonokya iseUvItye syo mbene na ūseleke, kana kUlea kUkwIw'a we ūndŪnI Ūla wa w'o, IndI ItIkIla ūkŪsI wasyo na ūimŪkŪlya Ngai Mwene Vinya W'onthe aiekee syo. Ntw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI MŪekanfi-MŪno-VyŪ, UsŪtwe nI tei.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبْكِينَكَ عَلَى
أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ
وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِهِنَّ بَقَرًا
بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَفْضِينَكَ فِي مَعْرَفٍ
بِقَابِعُهُنَّ وَاسْتَغْفِرَ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ۝

14. Inyw'I ala mwItIkIlaa! MŪikatume ndŪŪ na andŪ ala Ngai Mwene Vinya W'onthe ūmathatIe, ow'o, mo nImayItŪkIte kŪyona Itu tondŪ alei mayItŪkIte IŪlU wa asu ala me mbŪanI.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
لَقَدْ بَيَّنَّا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَبِيسُ الْكُفَّارُ مِنْ أَهْلِ الْقُبُورِ ۝

سُورَةُ الصَّفِّ مَدَنِيَّةٌ

(٦١)

AL - SAFF
(Wavianf'w'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Kyonthe ona kĩva kĩla kĩ matunĩ na
kyonthe ona kĩva kĩla kĩ ũlũ wa nthĩ
nĩkĩmũtafaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe; na We nĩ We Wĩ-Vinya, Ula
Mũĩ.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ②

3. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Nĩkĩ inyw'ĩ
mũneena ūndũ mũtekaa?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ③

4. Ūndũ ūla ūmenetwe vyũ ūthyũnĩ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kũneena
ūndũ inyw'ĩ mũtawĩkaa.

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ④

5. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya
W'onthe amendaa asu ala mokitaa nzĩanĩ
Yake meylafĩe mĩthĩa mĩlũmu, ota
mwako ūvũtũw'e na ũvũlũ.

لَئِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا
كَانَهُمْ بُيُوتٌ مُرْصُوصَةٌ ⑤

6. Na lilikanai yĩla Mose wamatavisye
andũ make, 'Inyw'ĩ andũ makwa, inyw'ĩ
mwĩmbũkitĩla kĩ na inyw'ĩ nĩmwĩsĩ kana
nyie nĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe kwenyu?'

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يُقَوْمِ لِمَ تَقُولُونَ وَقَدْ
تَعْلَمُونَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ إِلَهُكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ
اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑥

7. Na lilikanai yĩla Yesu, mwana wa
Malia, waisye, 'Inyw'ĩ Aana-ma-Isilaeli,
vate nzika, Nyie nĩ Mũtũmwa na Ngai
Mwene Vinya W'onthe kwenyu,
ngĩanĩsya maũndũ ala me mbee wakwa
na Tola, na ngĩnengane ūvoo mũseo wa
Mũtũmwa ūla ūkoka ĩtina wakwa.
Syftwa yake yĩkeethwa nĩ Ahmad.' Na
yĩla we wamavikĩe mo ena mokũsĩ
matheu, mo maisye, 'Ūũ nĩ ūoi wĩ
ũtheinĩ.'

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَتَّبِعُوا أَمْرًا وَإِنِّي
رَسُولُ اللَّهِ إِلَهُكُمْ فَمَلَأْنَا زَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
الْقُرْآنِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِيهِ مِنَ بَعْدِي
اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا
سِحْرٌ مُبِينٌ ⑦

8.Indi n00 Ola Otonya kwika Ivityo Inene k0m0vita we Ola Ose0vasya 0v0ng0 I0I0 wa Ngai Mwene Vinya W'onthe yila we weetwa nthini wa Isilamu? Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya and0 eki-ma-naI.

9.Mo nImendaa k0kIvosya kyeni kya Ngai Mwene Vinya W'onthe na mIvevo ya makany'wa moo, Indi Ngai Mwene Vinya W'onthe akeanIIsya kyeni Kyake, ona alei makImena kyo.

10.We nI We Ola 0m0t0mIte M0t0mwa Wake ena 0tongoi na Ndini ya w'o, nIkana We atonye k0mIsindIthya I0I0 wa ndini syonthe, ona ethwa asu ala mamwIananasya Ngai na ngai ingI nIme0mena 0u.

LUKU 2

11.Inyw'I ala mwItIkIlaa! Nyie nImwolootele 0tandIthya Ola 0kam0tangIla inyw'I kuma 0silllonI wI woo?

12.NIkana inyw'I m0mwItIkIle Ngai Mwene Vinya W'onthe na M0t0mwa Wake, na 0kitai nzIani ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na 0thw'ii wenyu na mathay0 menyu. Uu nI 0seo m0no kwenyu, takethwa inyw'I nImwamanyie.

13.We akam0ekea inyw'I naI syenyu, na k0tuma inyw'I m0like nthini wa M0Iinda Ila IvItIkIlaa t0I0sI uungu wayo, na mawIkalo matheu ma kwendeasya nthini wa M0Iinda ya Tene na Tene. Usu nI 0tanu m0nene.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

يُرِيدُونَ لِيُظْلَمُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٥١﴾

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٥٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُفْضِلُكُمْ مِن مَّدَائِبِ الْيَوْمِ ﴿٥٣﴾

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٥٤﴾

يَقُولُ لَكُمْ دُؤُوبُكُمْ وَيَذْخِلُكُمْ جَنَّتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنٌ ظَنَبَةٌ فِي جَنَّتٍ مَدَنٍ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٥﴾

14. Na *We akamUnenge inyw'I Inee yIngi*
 Ōla inyw'I mwendete: Utethyo kuma kwa
 Ngai Mwene Vinya W'onthe na ŌkIlyo
 wa vakuvI. Kwa Ōu, tavany'ai Ōvoo
 mŌseo kwa etIkIli.

وَأُخْرَىٰ يُحِبُّونَهَا نَصْرَ قَوْمِ اللَّهِ وَتَفْعُ قَرِيبًا
 وَبَشِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ۝

15. Inyw'I ala mwItIkIlaa! IthIwai mwI
 atetheesya ma Ngai Mwene Vinya
 W'onthe, tondŌ Yesu, mwana wa Malia,
 wamakŌlilye amanyIw'a *make*, 'NaaŌ
 ala atetheesya makwa *nziānI* ya Ngai
 Mwene Vinya W'onthe?' AmanyIw'a
 mamaŌsŌngIie, 'Ithyl twI atetheesya ma
 Ngai Mwene Vinya W'onthe.' Kwa Ōu,
 nguthu Imwe ya Aaana-ma-Isilaeli
 nIyetIkIliile, oyIla nguthu Ila IngI
 nIyaleile kwItIkIla. IndI Ithyl
 nItwamatethisye asu ala meetIkIliile IŌlŌ
 wa mŌmaitha woo, namo meethwa me
 ma kŪsinda.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ
 عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى
 اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَأَمَّتْ
 طَائِفَةٌ مِنْهُمْ يَسْرَآئِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ
 فَأَيَّدَْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا
 ظَاهِرِينَ ۝

سُورَةُ الْجُمُعَةِ مَكِّيَّةٌ

AL - JUMU'AH
(Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Kĩla kyonthe ona kĩva kĩ matunĩ ona kĩla kyonthe kĩ ũlũlũ wa nthĩ nĩkĩmũtaĩaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, Mũsumbĩ, Mũtheu, Mwene-Vinya, Mũĩ.

3. We nĩ We ũla ũmũkĩĩtye Mũtũmwa kuma katĩ wa Andũ-Matesĩ-Kũsoma kuma katĩ woo ene ũla ũmasomeaa Mĩsoa Yake na ũmatheasya mo, na ũmamanyĩasya Ivuku na ũĩ, onakau mo mbee, maĩ nthĩnĩ wa ũthyoeuku umĩĩte;

4. Na angĩ kuma katĩ woo ala matanamba kũkwatana namo. We nĩ We Wĩ-Vinya, Ula Mũĩ.

5. Usu nĩ mumo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe; We aũnenganae kwa ũla We wendaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ Mwĩai wa mumo mwingi.

6. Ngelekany'o ya asu ala matw'iwe kũkwata mwĩao wa Tola na malea kũkua, nĩ ta ya ĩng'oi yĩkũite mũio wa mavuku. Ngelekany'o ya andũ ala mamĩleaa Mĩsoa ya Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ nthũku. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ eki-ma-naĩ.

7. Asya, 'Inyw'ĩ ala mwĩ Ayuti, ethwa inyw'ĩ mwĩsũanĩa kana mwĩ anyanyae ma Ngai Mwene Vinya W'onthe mbee

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ
الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو
عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْ
حِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ
مُتَبَعِينَ

وَأَخْرَجَ مِنْهُمْ لَتَّا بَلَّغُوا بِهِمْ وَعَهْدَهُمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ

ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا
كَمَثَلِ الْجِنَانِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا يَتْلُوكَ مَثَلُ
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بَيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ رَعَيْتُمْ أَمْرًا أَوْ لِيًّا

wa andũ ala angĩ onthe, ĩlĩlei kĩkw'ũ
ĩndĩ, ethwa mwĩ ma w'o.'

8. Ĩndĩ mo maikakĩlĩla ona ĩndĩ, nũndũ
wa kĩla moko moo matwaie mbee woo.
Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ
nesa vyũ asu ala mekaa naĩ.

9. Asya, 'Kĩkw'ũ kĩla inyw'ĩ mũkĩkĩla
vate nzika, kĩkamwĩthĩa inyw'ĩ. Na ĩndĩ
inyw'ĩ mũkatũngwa Kwake We ũla wĩsĩ
maũndũ ala matonekaa na ala monekaa,
na We akamũmanyĩthya inyw'ĩ
maũndũ ala mweethĩwe mũkĩka.

LUKU 2

10. Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! Yĩla wĩtano
weetanwa kwoondũ wa Mboya
mũthenya Wakatano, ĩkalaatei
kũmũlilikana Ngai Mwene Vinya
W'onthe na tiai mawĩla menyu onthe.
Undũ ũũ nĩw'o mũseo mũno kwenyu,
takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie.

11. Na ĩndĩ ĩla Mboya yathela, ĩndĩ
nyaĩkai ĩũũ wa nthĩ na manthai mumo
wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na
mũlilikanei Ngai Mwene Vinya W'onthe
mũno, nĩkana inyw'ĩ mũtonye kwaĩla.

12. Ĩndĩ yĩla mo moona ũtandĩthyo kana
ũtanu wa mũthemba, nĩmaiseembeaa na
kũũtia we ũũngeme. Asya, 'Kĩla kĩna
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ kĩseo
mũno mbee wa ũtanu na ũtandĩthya, na
Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ We
Mũnengani Ula-Mũseo-Vyũ.'

لَهُ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَتُّوا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ

صَادِقِينَ ⑤

وَلَا يَتَمَتُّونَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ وَ

اللَّهُ عَلَيْهِمُ بِالظَّالِمِينَ ⑥

قُلْ إِنْ الْمَوْتَ الَّذِي تَدْعُونَ مِنْهُ فَوَاقٌ لَكُمْ

ثُمَّ تَرُدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ

بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑦

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمٍ

الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ

خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ⑧

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ

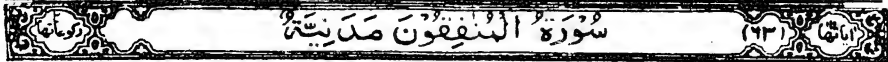
وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا

لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ⑨

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا لَانْقَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ

فَأَسْبَأْ قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنْ

بَعْضِ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ⑩

AL - MUNAAFIKUUN

(Wavuanfw'e Madina)

1. SyItwanf ya Ngai Mwene Vinya W'on the, Ula Usũtwe nf ūlau, Usũtwe nf tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Ylla angangani mooka vala ūf maasya, 'Ithyf twfna ūkũsĩ kana we wf Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nfwfĩ kana ow'o we wf Mũtũmwa Wake, Indf Ngai Mwene Vinya W'onthe ena ūkũsĩ kana vate nzika, angangani nf akengani.

إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ

3. Mo maitw'fkĩthfye ithitũ syoo ta ngao; ūu mo mamaalyūlaa andũ kuma nzlanf ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, vate nzika, maũndũ ala mo methfłtwe mayfka nf mathũku.

اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

4. Kĩtumi nũndũ mo mbee nfmeetĩkĩlile, na Indf malea kwĩtkĩla. Kwa ūu, ūsilflo nfweekfĩwe fũlũ wa ngoo syoo na kuma vau mo maimanyaa ūndũ.

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

5. Na ylla inyw'f mwamona mo, myũmbĩlwe yoo nfmwendeasya inyw'f; na ethwa mo nfmaneena, inyw'f nfmwfthukfĩasya ūneeni woo. Oylla mo nf ta tũũvonge tũmũ tũmbanfw'e. Mo nfmafaa kũvalũkĩlwa nf kĩla kyeva. Mo nfmo amaitha, kwa ūu fũũvaneĩ namo. Kĩumo kya Ngai Mwene Vinya W'onthe kĩthwe fũlũ woo. Mo maalyũlawa ata!

وَإِذَا رَأَوْهُ تَتَّخِبُكَ أَعْيَانُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمِعْ لِقَوْلِهِمْ كَانَهُمْ خُشْبٌ مِّنْ دَرٍ يُجَبُّونَ كُلَّ صِخَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أُولَئِكَ يَكُونُونَ

6. Na ylla mo matavw'a, 'ũkai, nfkana Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe atonye kũmwfĩfasya inyw'f ūkeo, mo mathiũaa mĩtwe yoo ūtee, na nũmonaa matĩtwe fĩtina mausũtwe nf ūng'endu.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّازِمُوا وُسْهُمُ وَرَأَيْتُهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

7.No Ondũ Omwe kwoo, weetya ōekeo kwoondũ woo kana walea kwĩtya ōekeo kwoondũ woo, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakamaekea ona Indĩ. Vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe ndamatongoeasya andũ mbaa matũ.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ⑦

8.Mo nĩmo ala maasya, 'Mũikaumye ũlũ wa asu ala me vamwe na Mũtũmwa wa Ngai Mwene Vinya W'onthe kũvika mo manyalĩke na maimũtia we;' oyĩla inandũ sya matu na nthĩ nĩ sya Ngai Mwene Vinya W'onthe; Indĩ angangani maimanyaa.

هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ⑧

9.Mo maasya, 'Ithĩ tũkasyoka Madina, ōmwe ūla mũtalĩku mũno vyũ, akamũlũngya ūla mũthĩni mũno vyũ;' oyĩla ndaĩ ya w'o nĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake na etĩkĩli; Indĩ angangani mayĩsĩ.

يَقُولُونَ لِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَا الْأَعْرَابُ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ ⑨ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ⑩

LUKU 2

10.Inyw'ĩ ala mwĩtĩkĩlaa! ūthw'ii wenyu na syana syenyu iikamũalyũle inyw'ĩ ūtee na ūlilikany'o wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Na ūla ona wĩva wĩkaa ūu ---asu nĩmo ala mena wasyo.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا أَمْوَالَكُمْ وَلَا أَوْلَادَكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ⑪

11.Na umyai katĩ wa syĩndũ ila Ithĩ tũmũnengete inyw'ĩ mbee wa kĩkw'ũ kĩtanamũvikĩ ōmwe wenyu akasya, 'Mwĩai wakwa, We Ōkanerige ũvinda kwa kavinda kanini tũ, Nyie Indĩ nĩkumya nthembo na kwĩthwa katĩ wa ala alũngalu.'

وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقْتُ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ⑫

12.Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
ndakamŭnenge thayŭ Ivinda ylla
yŭtw'ŭtwe yavika; Na Ngai Mwene
Vinya W'onthe Nŭmesŭ-Nesa maŭndŭ
ala inyw'ŭ mwŭkaa.

وَكُنْ يُؤَخِّرُ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا وَاللَّهُ
فِي خَيْرٍ بِمَا تَعْمَلُونَ ۝

سُورَةُ التَّغَابُنِ مَدَنِيَّةٌ

AL - TAGHAABUN
(Wavuanfw'e Madina)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

2. Kĩla kyonthe kĩ matunĩ na kĩla kyonthe kĩ ũlũ wa nthĩ ona kĩva nkĩmũtafaa Ngai Mwene Vinya W'on the; Usumbĩ nĩ Wake na ndaĩ nĩ Syake na We E-na ũtonyi ũlũ wa syĩndũ syonthe.

3. We nĩ We ũla ũmũmbĩte inyw'ĩ, ĩndĩ amwe menyu nĩ alei na amwe menyu nĩ etĩkĩli. Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwonaa ũndũ inyw'ĩ mwĩkaa.

4. We nĩwoombie matu na nthĩ na ũ-w'o, na We nĩwamwanakavisye inyw'ĩ na aseũvya myũmbĩlwe yenyu mĩseo mũno vyũ, na Kwake nĩkw'o ũalũko wa mũminũkĩlyo.

5. We nũsyĩsĩ syonthe ona syĩva ila syĩ matunĩ na syonthe ona syĩva ila syĩ ũlũ wa nthĩ, na We nũmesĩ maũndũ onthe ala inyw'ĩ mũvithaa na ala inyw'ĩ mumbũlaa; na Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩwĩsĩ nesa maũndũ onthe ala me nthĩnĩ wa ithũi.

6. Uvoo wa ala maleile kwĩtĩkĩla mbee nowaamũvikĩla inyw'ĩ? Kwa ũu, mo nĩmasamie mosyao mathũku ma mwĩkalo woo, na maĩ na ũsilĩlo wĩ woo.

7. Kĩtumi kyaĩ nũndũ Atũmwa moo nĩmookie kwoo mena Syama ntheu, ĩndĩ mo maisye, 'Andũ makatũtongoesya ithyĩ? Kwa ũu, mo nĩmaleile kwĩtĩkĩla

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَسْمَحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذُوقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَعَالُوا أَبْشَرِيهِمْ وَنَاكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا

na mo n̄maalyŭkile, Indī Ngai Mwene
Vinya W'onthē ndaī na yata woo ona
vanini; na Ngai Mwene Vinya W'onthē
N̄wīyīan̄sye We-Mwene, Waīl̄l̄twe-N̄-
Ndaīa-Syonthe.

8. Asu ala matefiki laa maasya kana mo maikathayoo kw'a. Asya, 'Ii, nli vta na Mwai wakwa, vate nzika, inyw'I nli mukathayoo kw'a; na vate nzika, inyw'I nli mukamanyithw'a maundo ala inyw'I mweekie. Na oo ni ovotho kwa Ngai Mwene Vinya W'on the.

9.Kwa ūu, mwĩfĩkĩlei Ngai Mwene Vinya W'ontha na Mũtũmwa Wake, na kyeni kĩa Ithĩ tũtheetye tũlũ wa nthĩ. Na Ngai Mwene Vinya W'ontha Nĩwĩsĩ-Nesa maũndũ onthe ala inyũ'ĩ mwĩkaa.

10.M0thenya Ola We Okam0mbany'a
inyw'I, nthInI wa M0thenya-Wa-
Umbano, Usu 0keethwa m0thenya wa
wasyo na *0tandIhyo*. Na Ola ona wIva
0mwItfklIaa Ngai Mwene Vinya
W'onthe na wIkaa meko maseo---We
akamavetangIa mo *0th0ku* wa meko moo
na akatuma malika M0TondanI Ila IvItfIaa
t0l0sI uungu wayo, kwIkala vo tena na
tene. Usu nI 0tanu m0nene.

11. Indī ta kwa asu ala maleaa kwītkīla
na kōmīlea Mīsoa Yaitō, aa makeethwa
me ekali-ma-Mwakinī, ʋala mo
makekalaa: na nī wīkalo mōthōku!

LUKU 2

12. Vai thĩna ona wĩva ūvikaa ateo nĩ mwĩlao wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

اَسْتَغْفِرُ اللهَ وَاللهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ۝

نَعَمْ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلْ وَرَقِي
لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتَأْتِيَنَّهُنَّ بِمَا عَمِلْتُمُ وَذَلِكَ عَلَى
اللَّهِ يَسْرٌ ۝

فَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٥﴾

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَنَّةِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّبَاقُ
وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ
سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٠﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدِينَ فِيهَا ۖ وَبَشِّرِ الصَّادِقِينَ

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ

Na Ola ona wIva OmwItIkIlaa Ngai
Mwene Vinya W'onthe----We
amItongoeaSyua ngoo yake nesa. Na
Ngai Mwene Vinya W'onthe nUsyIsI
syInd0 syonthe nesa.

13.Na mwIw'ei Ngai Mwene Vinya
W'onthe na mwIw'ei M0t0mwa. IndI
ethwa inyw'I nIm00syoka ItI na, IndI t0l0
wa M0t0mwa Wait0 no k0vikya
Ut0mane t0.

14.Ngai Mwene Vinya W'on the! Vai
Ngai ateo We; Kwa 0u, etIkIli nImaie
wIkwaTyoo woo kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe.

15.Inyw'I ala mwItIkIlaa! Vate nzika,
katI wa iveti na syana syenyu ve amwe
ala w'o nI amaitha menyu, kwa
0u,IsUvIaneI namo. IndI mwoomIIsya
na k0maekaa, IndI vate nzika, Ngai
Mwene Vinya W'onthe nI M0ekanfi-
M0no-Vy0, Us0Itwe nI tei.

16.NIw'o, Othw'ii wenyu na syana
syenyu nI Itatwa; IndI Ngai Mwene
Vinya W'onthe nI We wI na Ituvi Inene.

17.Kwa 0u m0kIei Ngai Mwene Vinya
W'onthe m0no vy0 0nd0 m0tonya, na
ItIhukIIsyei, na Itw'ai, na umyai nzIani
yake; 0keethwa wI 0seo kwenyu ene.
Na Ola ona wIva 0tangIItwe kuma nthInI
wa Itomo yake mwene---aa nImo
makethwa na 0kIlyo.

18.Mwam0kwatya Ngai Mwene Vinya
W'onthe ngova nzeo, We akamingIvya
yo kwoond0 wenyu, na akam0ekaa

يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ يَهْدِي قَلْبَهُ ۚ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾

وَاطِيعُوا اللّٰهَ وَاطِيعُوا الرَّسُوْلَ ۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاِنَّمَا
عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْبَيِّنُ ﴿٢٩﴾

اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ وَعَلَى اللّٰهِ فَيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن مِّنْ آدَمَ وَآدَمَ وَآدَمَ
عَدُوٍّ لَّكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَّوْا وَتَصَفَّحُوا
وَتَعَفَّرُوا فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣١﴾

إِنَّمَا آمَاكُمُ وَآدَمَ وَآدَمَ وَآدَمَ وَآدَمَ
أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٣٢﴾

فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا
وَإِن تَعَفَّوْا خَيْرٌ لَّكُمْ وَأَمِنْ يُؤْتِي شَيْءٌ نَفْسِهِ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٣﴾

إِن تَقْرَضُوا مِنَ اللّٰهِ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضْعِفْهُ لَكُمْ
يَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿٣٤﴾

inyw'I; na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nI Ula-Wendeeaw'a-MÜno, MÜmİsya.

19.Ula-MÜmanyi wa maÜndÜ ala
matonekaa na ala monekaa, Ula-WI-
Vinya, Ula-MÜİ.

يَعْلَمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۝

سُورَةُ الطَّلَاقِ مَدَنِيَّةٌ

(٢٤)

AL - TALAAK
(WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'on the, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe nI tei.

2. We Mwathani! YIla we waeka iveti, ekana nasyo kwa Ivinde yIla yIw'ŵwe, na tala Ivinde; na mũkIe Ngai Mwene Vinya W'onthe, MwIai waku. Ndũkasyumye kuma nyũmbanI syasyo, onasyo mbene iikaume ateo syo syeeka kIko kIla kIkwoneka ũtheinI kI kIthũku. Na Ino nI mIvaka yIŵwe nI Ngai Mwene Vinya W'onthe; na ũla ona wIva ũmĩkĩlaa mIvaka ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, ow'o we aũvĩtĩasya thayũ wake mwene. We ndwĩsĩ; nokwĩthwa kana Iĩna Ngai Mwene Vinya W'onthe akaete kĩndũ kyeũ kIkeĩka.

3. Indĩ, yIla syo syathengeesya kũvika Ivinde yasyo yIla yIw'ŵwe, syIkalye na ũseo kana ũtaanĩsye nasyo na ũseo, na mete andũ eIĩ alũngalu ta ngũsĩ katĩ wenyu, na ũngamyai ũkũsĩ wa w'o kwoondũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe. Uũ nIw'o ũtalĩtwe we ũla ũmwĩtĩkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũthenya wa Mũminũkĩlyo. Na we ũla ũmũkĩlaa Ngai Mwene Vinya W'onthe, We akamũseũvĩsya nzĩa ya kũtangĩtwa.

4. Na akamũnenge kyaũya kuma vala we ũtavatalĩthasya. Na we ũla wĩaa wĩkwatyo wake kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe—We nũmwĩanĩe we. Nĩw'o, Ngai Mwene Vinya W'onthe akeanĩsya kIleelo Kyake. Nũndũ kIla kĩndũ Ngai Mwene Vinya W'onthe nũkĩĩte kIthimo.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ
لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ
لَا تَخْرُجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ
يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي
لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ
فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوْيَ عَدْلٍ
مِنْكُمْ وَافْتِنُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ
كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ
يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا

وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى
اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ
اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

5. Na ethwa inyw'I mwĩna nzika *ĩũũũ* wa iveti syenyu kũyĩtũka ĩvinda yasyo ya mwei, ĩndĩ *manyai kana* ĩvinda yasyo yĩla yĩtw'ĩtwe nĩ mwei ĩtatũ, na no *ũndũ ũmwe* na yĩtanamba kwona. Na *ta kwa isu* ila syĩna mavu ĩvinda yasyo nĩ kũvika yĩla ikaũa mũio wasyo. Na ũla ona wĩva ũmũkĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, We akamavũthya maũndũ make kwoondũ wake.

6. Usu nĩw'o mwĩao wa Ngai Mwene Vinya W'ontho ũla We ũmũvuanĩsye inyw'I. Na ũla ona wĩva ũmũkĩaa Ngai Mwene Vinya W'ontho, We akavetanga ũthũku wa meko make na kũmũthanthaĩsya mũthĩnzĩo wake.

7. Syĩkalyei syo nthĩnĩ wa nyũmba syenyu ila inyw'I mwĩkalaa, *kwa ĩvinda yĩla yĩtw'ĩtwe*, kwĩlanana na wingĩ wa ũkwati wenyu; na mũikaikaakasye nĩkana inyw'I mũtonye kũseũvya mathĩna kwoondũ wasyo. Na syakua mavu, itethyei kũvika syaũe mũio wasyo, na tw'ai maũndũ menyu kwa kũneenany'a inyw'I ene kwa ũseo; ĩndĩ mwoona kwĩ vinya katĩ wa mũndũ na ũla ũngĩ, ĩndĩ kĩveti kĩngĩ nĩkĩmwongesye *mũndũũme* kaana.

8. ũla wĩna wingĩ nĩaumye kwĩlanana na wingĩ wake, na ũla ũnyivĩwe, nĩaumye kwĩlanana nondũ Ngai Mwene Vinya W'ontho ũmũnengete. Ngai Mwene Vinya W'ontho ndakũthasya thayũ ona wĩva mũio mbee wa ũndũ We ũũnengete. Ngai Mwene Vinya W'ontho omĩtũkĩ akaete ũseo ĩtina wa thĩna.

وَالَّذِي يَسْنَنُ مِنَ الْحَيْضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ زَنَيْتُمْ
فَعَذَابُكُمْ ثَلَاثَةُ أَشْهُدٍ وَالَّذِي لَا يَحْضُنْ وَأُولَاتُ
الْأَحْصَالِ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَنْ يَتَّقِ
اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ۝

ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفُرْ
عَنْهُ سِتْرًا وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ۝

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا
تَضَارَّوهُنَّ لِيُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ
حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ
أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآوِهْنَ أَجُورَهُنَّ وَأَنْزِلُوا بَيْنَكُمُ
بِعُورًا وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فُسْرُضِعْ لَهُ أُخْرَى ۝

لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ
رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا
شَيْئًا إِلَّا مَا أَتَتْهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۝

LUKU 2

9.Ni mIsyi yIana ata Ila yaleile kwIw'a mwIao wa MwIai wayo na AtOmwa Make, na IthyI nItwamItaliile Otalo mwai na twamIsillIa na OsillIlo wI kyeval

وَكَاتَيْنِ مِنْ قَرْيَةٍ عَنَتٍ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ
فَحَاسِبْنَهَا حَسَابًا شَدِيدًا وَعَذِّبْنَهَا عَذَابًا ثَقِيلًا ①

10.Kwa Ou, nIyasamie OthOku wa mwIkalo wayo, na mOminOkIlyo wa Ovoo wayo waf wanangIko.

فَدَاوَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا
خُسْرًا ②

11.Ngai Mwene Vinya W'onthe nOseOvItye OsillIlo mwai kwoondO wayo; kwa Ou, mOklei Ngai Mwene Vinya W'onthe, ame inyw'I andO mwIa kIlIko, ala mwItIkIlIte. Ow'o Ngai Mwene Vinya W'onthe nOtheetye kIlilikany'a kwenyu.

أَمَّا اللَّهُ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ فَأَتَقُوا اللَّهَ يَٰأَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا ۖ الَّذِينَ آمَنُوا ۖ قَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ
ذِكْرًا ③

12.MOtOmwa, OIa OmUsomeaa inyw'I MIsaa mItheu ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, nIkana We atonye kOmaumya asu ala metIkIlIa na kwIka meko maseo kuma nthInI wa kIla mUhemba wa kIvindu kOmatwaa kyeninI. Na OIa ona wIva OmwItIkIlIa Ngai Mwene Vinya W'onthe na kwIka meko maseo--We akatuma we alika nthInI wa MItOnda Ila IvItIlIa mbOsI uungu wayo, ekalae vo tene na tene. Ngai Mwene Vinya W'onthe nOseOvItye kyaOya kIseo mOno kwoondO wake.

رُسُودًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى
النُّورِ ۚ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ④

13.Ngai Mwene Vinya W'onthe nI We woombie matu mOonza, na nthI ingI iilyI ta mo. Na w'o mwIao wa kIveva Otheeaa kaI wamo, nIkana inyw'I mOtonye kOmanyaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ena Otanyi IolO wa syIndO syonthe, na kana Ngai Mwene Vinya

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ
يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ

W'onthe aithy0l0l0kaa syInd0 syonthe
na Umanyi Wake.

يٰٓمُنٰى قَدِيْرَةٌ وَّ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ۝

سُورَةُ التَّحْرِيمِ مَدَنِيَّةٌ

(٦٦)

AL - TAHRIM
(WavuanIw'e Madina)

1. SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nI ũlau, Usũtwe nI tei.

2. We Mwathani! Ntĩĩ we ũkwĩvata we-mwene kĩla Ngai Mwene Vinya W'onthe ũkwĩtĩkĩĩtwe we, ũimantha ũtanu wa iveti syaku? Na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Usũtwe nI tei.

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe nũkwĩtĩkĩĩtwe we kwananga mawĩvĩto maku, ũũũ wa maũndũ ala mawetetwe vau mbeenĩ, na Ngai Mwene Vinya W'onthe nI Mũsũvĩ waku; na We nI Umanyi-W'onthe, Mũf.

4. Na yĩla Mwathani wakĩtavĩsyē kĩveti kĩmwē kyake kĩmbithĩ kya maũndũ nakyo kyaumbũla, nake Ngai Mwene Vinya W'onthe amũmanyĩthya ũvoo wakyo, we akĩmanyĩthisyē kyo kĩlungu kĩmwē kyaw'o, na alea kũweta ngalĩ ĩla ĩngĩ yaw'o. Na yĩla wakĩmanyĩthisyē kyo ũvoo ũsu, kyakũlya, 'Nũũ ũla ũkũtavĩsyē we ũu? We aisye, 'Umanyi-W'onthe, Ngai Mũmanyi-Wa-Syonthe nũmanyĩthĩsyē Nyie.'

5. Yu ethwa inyw'elĩ nĩmũkũmwēlekela Ngai Mwene Vinya W'onthe mwĩlĩlĩte, kũkeethwa kwĩ ũseo mũno kwenyu, na ngoo syenyu syĩthwe iminĩte kũkusĩw'a ũvoonĩ ũsu. Indĩ inyw'ĩ mwatetheanĩsya mũndũ na ũla ũngĩ kũmũkita we, vate nzika, Ngai Mwene Vinya W'onthe nI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَنْتَهَى
مَرْضَاتٍ أَرْوَاهُكَ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ①

قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ
وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ②

وَإِذَا أَسْرَأْتِنِي إِلَى بَعْضِ أَرْوَاحِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا
نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَ
أَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ
أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ ③

إِنْ تَوَلَّيْنَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ
تَظْهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَ
صَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ④

We Mūsūvī wake, na Kavilieli na ala alūngalu katī wa etīkīli; na mbee wa ūu, alaŋka *ala angī onthe* nī atetheesya *make* ota ūu.

6.Nīkŭtonyeka kana, we akamūnenge inyw'ī valŭa wa kŭtaanīsyā *talaka*, Mwīai wake akamūnenge iveti ingī nzeo vandŭ venyu kŭmŭvīta inyw'ī, ndīkīlī, mbītkīlī, mbīwi mŭno, imwelekelaa Ngai Mavinda onthe, syīnenganīte ūthaithinī, itīlāa kŭya, ndiwa na eŋtu atheu.

7.Inyw'ī ala mwītkīlāa! Itangīlei ene na andŭ ma nyŭmba syenyu *kuma* Mwakinī ūla ngŭ syaw'o nī andŭ na mavia, ūla ūnyuvīwe alaŋka ūlŭlŭ waw'o, mate tei, na ai, ala mataleaa kŭmwīw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe maŭndŭnī ala We ūmeyīlāa, na kwīka ūndŭ mo meeyīlāwa.

8.Inyw'ī ala mwītkīlāa! Mŭikaete mawīkwatyo ūmŭnthī. Inyw'ī nīmŭkŭŭvwa kwoondŭ wa maŭndŭ ala inyw'ī mweekie.

LUKU 2

9.Inyw'ī ala mwītkīlāa! Mwelekelei Ngai Mwene Vinya W'onthe mwīna wīlilo wa w'o. Nokwīthwa Mwīai wenyu akavetanga ūthŭku wa meko menyū na kŭmŭtonyethya inyw'ī kŭlika Mīŭndanī ūla ūvīlāa mbŭsī uungu wayo, mŭthenya ūla Ngai Mwene Vinya W'onthe ūtakamŭsonokya Mwathani kana asu ala metīkīlīte vamwe nake. Kyeni kyoo kīkasembaa mbee woo na mokonī moo ma aŭme. Namō

عَنِ رَبِّهِ إِنَّ طَلَقَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا
فَإِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ مُؤْمِنِينَ تَبْدِئُ غِيَدٍ
سَيَحْبُوتُ تَبْدِئُ وَأَبْكَارًا ①

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْأَجَارُ عَلَيْهَا لَمُكَّةٌ غَلَاظٌ
شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ
مَا يُؤْمَرُونَ ②

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَدُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا
تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ③

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا
عَلَىٰ رِبِّكُمْ أَنْ يَغْفِرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي
اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَنْتُمْ

سُورَةُ الْمُلْكِ مَكِّيَّةٌ

١٩٤

AL - MULK
(Wavuanŋw'e Makka)

1. Syŋtwaŋ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŋtwe nŋ ōlau, Usŋtwe
nŋ tei.

2. Kŋathimwa nŋ We ōla ōsumbŋ wŋ
kw'okonŋ Kwake, na We E-na ōtonyi
ŋŋ ōla wa syŋdŋ syonthe.

3. Ula ōmbŋte kŋkw'ŋ na thayŋ nŋkana
atonye kŋmŋtata inyw'ŋ---ŋla mŋseo vyŋ
nthŋnŋ wa meko; na We nŋ We-Wŋ-
Vinya, Mŋekanŋi-Mŋno-Vyŋ.

4. Ula ōmbŋte matu mŋonza na
mwŋw'ano. Vai ŋalyŋku ōtonya kŋwona
nthŋnŋ wa ōmbi wa Ngai-Wa-Ulau.
Sisya ŋngŋ ŋndŋ: we nŋwona ōvŋtanu ona
wŋva?

5. ŋ, sisyai ŋngŋ, na ŋngŋ, woni wenyu
ŋkamŋsyokea inyw'ŋ tŋ mwŋ avŋavŋanu
na mwŋ anou.

6. Na nŋw'o, ŋthyŋ nŋtŋyanakavŋtye ŋtu
yŋla ya ŋtheo vyŋ na mataa na
tŋkamatw'ŋkŋthya mo ma kŋmalŋngya
masatani, na nŋtŋmaseŋvŋsye mo ŋsilŋlo
wa Mwaki wakene.

7. Na asu ala matamwŋtŋkŋlaa Mwŋai woo
ve ŋsilŋlo wa Ngiena, na ŋalŋko
mŋthŋku!

8. Yŋla mo makekw'a nthŋnŋ wayo,
makawŋw'a ŋuumŋte ŋtheŋkŋte.

9. Ukeethwa wŋ vakuvŋ kŋvŋthŋka nŋ
ŋthatu. Oyŋla nguthu ya alei yekw'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ ②

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ

أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ ③

الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي

خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفْوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ

تَرَى مِنْ فُتُورٍ ④

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ

خَاسِبًا وَهُوَ حَسِيرٌ ⑤

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا

رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ ⑥

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ذُو شُرَافٍ

النَّصِيرِ ⑦

لَا أَلْفَاظُهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورٌ ⑧

تَكَادُ نَبِيرٌ مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أَلْقَى فِيهَا فَوْجٌ ⑨

nthInI waw'o, as0vIi maw'o makamak-
0lasya mo, 'M0kaanany'a
nowaam0vikIa inyw'I?'

10. Mo makas0ngIa 'II, nIw'o,
M0kaanany'a nIwookie kwit0, InDI ithyI
nItwam0tw'kIthisy e we ta m0kengani,
na ithyI nItwaisye, 'Ngai Mwene Vinya
W'onthe ndavuanItye kInD0; inyw'I mwi
IvItyonI Inene.'

11. Na mo makaasya, 'Takethwa ithyI
nItweethukIIsye, kana t0kethwa na
kIIfko, t0yIthIwa twI ekali-ma-MwakinI
wakene.'

12. InDI mo makaumb0la naI syoo; InDI
k0umanIwa kwIthwe kwa ekali ma
MwakinI.

13. NIw'o, asu ala mam0kIaa MwIai woo
oyIla We n0vithanItw'e kwoo---ve
0eeko na Ituvi Inene kwoond0 woo.

14. Na ona inyw'I m0kamavitha ma0nd0
ala inyw'I m0neena kana
m0kamaneeana mbee wa and0; We nIwIsI
nesa vy0 kIla kI nthInI wa ith0i syenyu.

15. We 0la 0m0mbIte inyw'I ndawIsI?
We nI M0manyi wa ma0nd0 ala
matonekaa onthe, WIsI kIla 0nd0.

LUKU 2

16. We nI We Ula 0mbIte nthI yIanene na
mbololo kwoond0 wenyu; kwa 0u,
angangai nzIanI syayo k0la kwIna 0thei,
na yai katI wa kya0ya Kyake. Na
Kwake nIkw'o k0kethwa 0thay00kyo.

مَا لَهُمْ خَزَائِنُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ۝

قَالُوا بَلَىٰ ذَنَّبْنَا نَذِيرُهُ فَكذبنا وقلنا ما
نزل الله من شيء ۚ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ
كَبِيرٍ ۝

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ
السَّعِيرِ ۝

فَاعترفوا بذنوبهم ۖ فتخفأ لا أصحاب السعير ۝

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَقَرٌ
وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ۝

وَأَسْرُوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ ۚ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ۝

۞ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ ۖ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ۝

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي
مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ ۚ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ۝

17. Inyw'ĩ mwĩw'aa mwĩ mũuonĩ Kwake We ūla wĩ Itunĩ kana We ndakatuma nthĩ Ithelekelya nthĩ vamwe nenyu, yĩla yambĩĩĩĩya kũthingitha?

أَمِئْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخِفُّ بِكُمْ الْأَرْضُ
فَلَا يَكُنْ تَمُورٌ ۝

18. Inyw'ĩ mwĩw'aa mwĩ mũuonĩ kwa We ūla wĩ Itunĩ kana We ndakamũetee kũtutani kya mũthanga? Na Indĩ mũkamanya Ondũ Ūkaany'o Wakwa wathũkũe.

أَمِئْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نُنْزِلُ ۝

19. Na ow'o asu ala maĩ mbee woo, nĩmamaw'ĩkĩthisye Atũmwa Makwa ta akengani ota Ūu; Indĩ Ūsilĩlo Wakwa wai mwai ata!

وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَجْلُ ۝

20. Mo nomonete nyũnyi Tũlũ woo, Itambũũkĩtye nthwau syasyo iũlũkĩte syo iteũthingithanga na Indĩ ikĩĩũmba vamwe Tũlũ wa nzyĩma yasyo? Vai wa kwikwatĩĩa yayayanĩ ateo Ngai-Wa-Ulau. Ow'o We nũsyonaa syĩndũ syonthe.

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الْقَلْبِ فَوْقَهُمْ صَفًى وَيَقْبِضُ بِهِ
مَا يَشَاءُ لَهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ۝

21. Kana nũũ ūla we Ūtonya kũtw'ĩka nguthu syenyu sya ita kũmũtetiya kũkita na Ngai-Wa-Ulau. Alei me nthĩnĩ wa Ūkengani tũ.

أَفَنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصَرُّكُمْ مِنْ
دُونِ الرَّحْمَنِ إِنَّ الْكُفْرَ بِنِ الْإِلَهِ غُرُورٌ ۝

22. Kana we nũũ ūla We akaũngamya kyaũya Kyake, Ūtonya kũmũnenge inyw'ĩ? Aiee, Indĩ mo maendeeaa kũlũma nthĩnĩ wa wau wa matũ na Ūalyũku.

أَفَنْ هَذَا الَّذِي يَزْعُمُ أَنْ آمَنَّا بِهِ زُفَّةً
بَلْ لَعَجَوا فِي عِصْيَانِهِمْ ۝

23. Kyaũ! We ūla Ūendaa akungĩte na Ūthyũ wake nĩwe Ūtongoew'e nesa kana nĩ ūla Ūendaa aũngeme alũngele nzĩanĩ Iĩa ya w'o ndũngalu?

أَفَنْ تَبَشِّرُنَا بِمَكْبَأٍ عَلٰى وَجْهٍ أَهْدَىٰ لِمَنْ نَحْنُ
سَوِيًّا عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝

24. Asya, 'We nĩ We ūla
wamŭtw'ĩkĩthĩsyē inyw'ĩ kwĩthwa andũ
na amŭseŭvĩsyā matũ na metho na ngoo;
Indĩ inyw'ĩ mŭtũngaa mŭvea mŭnini.'

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۖ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٤﴾

25. Asya, 'We nĩ We wamwingĩvisyē
inyw'ĩ tũlũ wa nthĩ, na inyw'ĩ
mŭkoombanw'a Kwake.'

قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُخْشَعُونَ ﴿٢٥﴾

26. Namo maasya, 'Utianĩ ūũ Ōkavika
Indĩ, ethwa inyw'ĩ ow'ŭ mwi ma w'ŭo?

وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٦﴾

27. Asya, 'Umanyi waw'ŭ wĩna Ngai
Mwene Vinya W'onthe, na Nyie nĩ
Mũkaanany'a mumĩlu tũ.'

قُلْ إِنَّمَا أَوْلَمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ﴿٢٧﴾

28. Indĩ yĩla mo makawona vakuvĩ,
mothyũ ma asu ala matetĩkĩlaa
makakwatwa nĩ kyeve, na
kŭkatavanw'a, 'Uũ nĩw'ŭ inyw'ĩ
mwēkalaa mŭikũlya.'

فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ ﴿٢٨﴾

29. Asya, 'Ndavyei Nyie, Ngai Mwene
Vinya W'onthe akenda kũmbananga
Nyie na asu ala me vamwe nakwa, kana
akatw'ĩw'ĩ tei; nũũ ūla Ōkamasiĩla alei
kuma ūsiĩlonĩ wĩ woo?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِی اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ
رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ حَذَابٍ إِلَيْهِمْ ﴿٢٩﴾

30. Asya, 'We nĩ Ngai-Wa-Ulau; ithyĩ
nĩtũmwĩtĩkĩlĩte We na Kwake nĩvo twĩte
wĩkwatyo witũ. Na omĩtũkĩ inyw'ĩ
mŭkamanya nũũ ūla wĩ lĩvĩtyonĩ yumĩlu.'

قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ
مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٠﴾

31. Asya, 'Ndavyei nyie, kĩw'ũ kyenyu
kyonthe kĩkathēlekelya nthĩ, nũũ Indĩ ūla
ũmũetee kĩw'ũ kĩñheu kĩvĩlĩte?

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ
يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مُعِينٍ ﴿٣١﴾

سُورَةُ الْقَلَمِ مَكِّيَّةٌ

(٦٨)

AL - KALAM
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ūlau, Usŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Nŵŵita na kakulu ka ingi na kŵandŵki
na kŵla mo maandŵkaa,

تَوَالِقَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ

3.Kwa mumo wa Mwŵai waku, we ndwŵ
mŵndŵ wa ndŵŵka.

مَا أَنْتَ بِغَفَّةٍ رَّبِّكَ بِمَجْنُونٍ

4.Na kwaku we, kwa ūla w'o vyŵ, ve
mŵthŵnzŵ ūtakathela.

وَأَنَّكَ لَكَلَّا جَرًّا غَيْرَ مَنْتُونٍ

5.Na we vate nzika wŵna mwŵkalo mŵseo
mŵno vyŵ, wŵna ndaŵa.

وَأَنَّكَ لَكَلَّا خَلَقْتَ عَظِيمٍ

6.Na we omŵtŵkŵ ūkoona onamo ota ūu
makoona

فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ

7.Nŵŵ ūla ūkwatŵtwe nŵ ndŵŵka katŵ
wenyu.

بِأَنبَاءِ الْفُقُورِ

8.Vate nzika, Mwŵai waku nŵŵŵŵ nesa
vyŵ ala mathyoekaa kuma nzŵanŵ Yake
na We nŵŵŵŵ nesa vyŵ ala maatŵŵaa
ūtongoi.

إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ

أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

9.Kwa ūu we ndŵkew'ane na mawendi
ma ala maŵleaa ūla w'o.

فَلَا تُطِيعِ الْكَافِرِينَ

10.Mo mendaa we wŵthŵwe wŵ mwololo
kwŵo nŵkana mo ota ūu, methŵwe me
ololo kwaku.

وَذُوَا لُؤْلُؤٍ يَبْدُونَ

11.Na ndŵkenengane kwa mŵndŵ
mwŵŵŵŵŵ ona wŵŵa, mŵndŵ mŵthŵku.

وَلَا تُطِيعِ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ

12. Mūvinganīsyā, Ōla Ūendaa
akyananga masyīṭwa ma andū,

هَتَا زِيْنَا وَبَعْدِهِ

13. Mūvatani wa moseo, mūtūli-wa-
mīao, mwene-naī,

فَتَأْتِي لِيُخْبِرَ مَعْتَدًا يَنْبَغِي

14. Wīna mwīkalo mūthūku na ūlū wa
ūu, ūte ūthe mwīanīu.

عَلَيْكَ بَعْدَ ذَلِكَ رَنِيْمٌ

15. Kītumi nūndū we ena ūthw'ii na
syana.

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَيْنِي

16. Yīla we wasomewa Mīsoa Yaitū
aasya, 'Movoo ma tene!'

إِذْ أَتَيْتُهُ عَلَيْهِ أَتَيْتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

17. Ithyī tūkamwīkīa kyoo īnyiūnī yake.

سَنِيْمُهُ عَلَى الْخُرُومِ

18. Ithyī tūkamātata mo tondū
twamatatie ene ma mūūnda yīla mo
meevītie kana makoombany'a mōsyao
onthe kwakya kīloko.

إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَتَوْا
لِيَصْرُفْهُمْ فَفُصِّحُوا

19. Namo malea kūvathūkany'a na
mayaasya, 'Ngai enda' Inshaallah

وَلَا يَسْتَنْوُونَ

20. Indī mbaanga kuma kwa Mwīai waku
nīyamathokeie yīla mo makomete;

فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ

21. Na kīloko kyamethīa ūilyī ta mūūnda
ūkūangīwe nthī ūtukū mūima.

فَأَصْبَحَتْ كَالضَّرِيْمِ

22. Kwa ūu, mo nīmeetanie mūndū na
ūla ūngī kūitheatheana masangya,

فَتَنَادَوْا مُصِيبِينَ

23. Makyasya, 'Umaalai ūnī kīloko tene
mūende mūūndanī wenyu, ethwa inyw'ī
nīmūūketha ngetha,'

أَيُّ اعْبُدُوا عَلَى خَزَائِكُمْ إِنَّ كُنْتُمْ صَرِيحِينَ

24. Na mauma, maineenany'a mūndū na
ūla ūngī na mawasya manini,

فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَخِفُّونَ

25. Makyasya, 'Mũiketĩkĩle mũndũ ngya kũlika nthĩnĩ waw'o ũmũnthĩ iny'w'ĩ vate kwenda kwenyu.'

أَنْ لَا يَدْخُلَهَا يَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِنٌ ۝

26. Na mo maumie kũloko tene mena vinya.

وَعَدُوا عَلَىٰ حَرْبٍ قَدِيرِينَ ۝

27. Indĩ yĩla mo mawonie mũndũ maisye, 'Vate nzika ithyĩ nĩtwaĩtye nzĩa yaitũ!'

فَلَمَّا زَاوَاهَا قَاتَلُوا وَإِنَّا لَصَّادُونَ ۝

28. Aiee, ithyĩ nĩtũvenetwe kĩla kĩndũ.'

بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۝

29. Ala aseoo vyũ katĩ woo maisye, 'Nyie ndyaamũkũlya iny'w'ĩ, Mwĩlea kũmũtaĩla Ngai nĩkĩ?'

قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَّكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ۝

30. Yu mo maisye, 'Utheu wĩthwe kwa Mwĩlai waitũ. Vate nzika, ithyĩ nĩtwaĩthĩtwe twĩ eki-ma-naĩ.'

قَالُوا سُبْحَنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝

31. Na Indĩ amwe moo mamathiũũkĩla ala angĩ maitũlana mũtĩ mũndũ na ũla ũngĩ.

فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ ۝

32. Namo maisye, 'Woo nĩ witũ! Nĩw'o, ithyĩ twaĩ eki-ma-naĩ mũno.'

قَالُوا يَوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ۝

33. 'Nokwĩthwa Mwĩlai waitũ akatũenge mũndũ mũseo mbee wa ũũ; ithyĩ nĩtũmũthaitha Mwĩlai waitũ twĩnyivĩtye.'

عَنَّا رَبَّنَا أُنْزِلْ عَلَيْنَا خُبْرًا مِّمَّنَّا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ۝

34. Usu nĩw'o ũsilĩlo wa nthĩ ĩno. Na vate nzika, ũsilĩlo wa Itunĩ nĩ mũnenange mũno. Takethwa mo nĩmamanya!

وَقَتْلَ لَدُنْمَا كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝

LUKU 2

35.Kwa ala alOngalu, ve Mfunda ya Utanu vamwe na Mwai woo.

إِنَّ لِّلْمُتَّقِينَ عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ

36.Ithyi IndI, tOkameka asu ala menyivasya KwitU OndU Ithyi tUmekaa avItany'a?

أَتَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْغَافِلِينَ

37.Inyw'I mwina kI? Inyw'I mOtusaa ata!

مَا لَكُمْ سَكِرْتُمْ أَن تَتَذَكَّرُوا

38.Inyw'I mwina Ivuku yIla mOsomaa nthInI wayo?

أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ

39.Kana inyw'I vate nzika, mOkeethwa na kIla mOkOnyuva ona kIva nthInI wayo?

إِنْ لَكُمْ فِيهِ لَمَّا تَغْفِرُونَ

40.Kana inyw'I mwina OtianIo ona Omwe wovanItw'e NaitU Ithyi kOvika MÜthenya wa UthayOOkyo kana inyw'I vate nzika, nImOkethwa na syonthe ila mOketya?

أَمْ لَكُمْ آيَاتٌ عَلَيْنَا بِالْحَقِّ إِلَى يَوْمِ الْحِسَابِ إِنَّ لَكُمْ لَمَّا تَعْمَلُونَ

41.MakOlye mo nOÜ katI woo OIa OkaOngamIa OndU OÜsü.

سَلَامٌ أَنَّهُمْ يَذَّكَّرُ بِكَ رَعِيبًا

42.Kana mo mena 'atindany'a' ma Ngai? Maekei, IndI, mo maete 'atindany'a' asu moo, ethwa mo maneenaa w'o.

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

43.MÜthenya OIa w'o Okavuanw'a ÜtheinI, namo makeetwa matulItye-ndu mo ene, maikethwa matonya kwIka Ou;

يَوْمَ يَكْفُ عَنْ سَائٍ وَيَدْعُو إِلَى التَّجْوَدِ يَسْتَوْفُونَ

44.Metho moo makakumanIa nthI, na nthoni: ikamavw'Ika mo; na ow'o mo nImeetiwe matulye-ndu mo ene yIla

خَائِضَةً أَبْصَارُهُمْ تَرَاهُمْ ذَلِيلَةً وَقَدْ كَانُوا يَدْعُونَ إِلَى التَّجْوَدِ وَهُمْ سَائِلُونَ

maĩ mŭŭonĩ na me aima, ĩndĩ mo
nĩmaleile kwĩw'a.

45.Kwa Ŭu, ekanai Nakwa na asu ala
maleaa ndeto ĩno YaitŬ. Ithyĩ
tũkamathengeesya mo vakuvĩ na
wanangĩko ĩtambya kwa ĩtambya kuma
vala mo matavesĩ.

فَدَّرَنِي وَمَنْ يَكْذِبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَتَدْرِي
فِي خَيْثٍ لَا يَعْلَمُونَ ۝

46.Na Nyie nĩĩmanengae mo ĩvinda;
nŭndŭ walany'o Wakwa wĩ vinya.

وَأَمِلْ لَهُمْ إِنْ كَذَبَ مَيِّتٌ ۝

47.Kana we kometasya mo ĩtuvi ũndŭ
mekwoneka maillyĩ ta maemeewe nĩ thiĩ
mŭito?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَقْرَمٍ مَغْلُوبُونَ ۝

48.Mo mena maŬndŭ ala matonekaa
nĩkana mo mamaandĩke?

أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۝

49.Kwa Ŭu we, ĩthĩwa ũmĩĩsyee kŭkua
mwĩao wa Mwĩai waku, na ndũkethwe ta
ŭla Mŭndŭ wa ĩkũyŭ Yona yĩla
wamwĩkaĩlile Mwĩai wake ausũtwe nĩ
kyeva.

فَأَصْبَحَ يَحْكُمُ بِكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ
إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ۝

50.Kethwa we ndwaavikĩwa nĩ ĩnee
kuma kwa Mwĩai wake, we vate nzika,
ethwa ekiw'e ũtee wa ũkanga ĩŭlũ wa
kĩlungu kyũmũ kya nthĩ kĩthei, oyĩla waĩ
atonya kwĩthwa atũĩtwe mũtĩ nĩ andũ
make.

لَوْلَا أَنْ تَدْرِكُهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ
وَهُوَ مَذْمُومٌ ۝

51.Indĩ Mwĩai wake nĩwamũnyuvie we
na nĩwamũtw'ĩkĩthisyee ũmwe wa ala
alũngalu.

فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ۝

52.Na asu ala matetĩkĩlaa, nomende
kũkumya we vandũ vala Ngai Mwene
Vinya W'onthe ũkũnengete na mothyũ
moo mena ũthatu yĩla mo meew'a

وَأَنْ يَكَادَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ
لَا تَلَا سَمْعُومُ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ إِنَّهُمْ لَمَجْنُونُونَ ۝

Klililikany'a; namo maasya, 'Vate nzika,
we ena nd00ka.'

53.Aiee, vai kInd0, IndI nI klililikany'a
kwa nthI syonthe.

وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

سُورَةُ الْحَاقَّةِ مَكِّيَّةٌ

(49)

AL - HAAKKAH
(Wavuanlw'e Makka)

1. SyItwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

2. Ula Utathũkĩĩka wa w'o!

3. Ula Utathũkĩĩka nĩ mwaũ?

4. Ula Utathũkĩĩka wa w'o nĩ mwaũ. Na
nĩ kyaũ kĩtonya kũũmanyĩthya we Ula
Utathũkĩĩka na wa w'o nĩ mwaũ?

5. Mbaĩ ya Athamuti na mbaĩ ya Aati
nĩmamĩtw'ĩkĩthiye mbaanga ya
kĩhũũũmũkĩĩlo ta ya ũvũngũ.^{1*}

6. Indĩ mo Athamuti nĩmaanangiwe na
ĩkũna yĩ vinya.

7. Namo Aati nĩmaanangiwe na kĩseve
kyai kĩluumĩte,

8. Kĩĩla We watumie kĩũutana kwa
motukũ mũonza na mĩthenya nyaanya
ĩatĩanĩe, nĩkana we ũtonye kwona andũ
mavalũkangĩte na mothyũ matulĩtye ndu,
malyĩ ta mĩthamba ya mĩtende
mĩvalũkangu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَاقَّةُ

مَا الْحَاقَّةُ

وَمَا أَرْذَلُكَ مَا الْحَاقَّةُ

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهُمْ إِذْ

فَأَنذَرْتَهُمْ نَارًا ظَالِمًا لَّأَعْيُنُهُمْ

وَإِنَّمَا أَعَادُ فَأَهْلِكُوا بَرْنَجَ صَرْصَرًا عَاتِيَةً

سَعَوْهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَفُتِنِيَتْ أَبْيَادُهُمْ

خُسُوفًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَوْغَى كَأَنَّهُمْ أَجْنَارُ

نَخْلٍ خَاوِيَةٍ

¹ *Ngewa Ino yumĩtw'e nthĩnĩ wa 'Kulani Ntheu
'Al-Qariah' Itavanĩtw'e ta 'Yauma yakuna-al-
Naaso kalfraashil mabsus wa takunul-jibaalo kal-
ehnil manfush' Al-Qariah 101:5-6 Mũthenya ũla
mbaa andũ makeethwa malyĩ ta syĩmbalutya
inyatĩkĩtw'e, na iĩma ikeethwa iilyĩ ta w'la
mũsanũe. Kwa ũu ti kũvevenzeka kũvũthũ Indĩ
kwĩwetwa ta mbaanga nene ĩla ĩetawe nĩ mbomu
ila nene ta H-Bombs na Neutron Bombs na ĩla ĩngĩ.
Unene wa mwatũkanĩle ũsu ũwetetwe vaa nĩ ũla
ũtonya kũthia ĩma ĩkatwĩka ta mũtu.

9. We nūmonaa matialyo moo ona
Umwe?

هَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ۝

10. Na Valao na asu ala maī mbee wake,
na mīsyī ūla yang'uthūlangilwe
nīmaendeeie na kwīka naī.

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِآلِهَتِهِنَّ ۝

11. Na mo nīmaleile kūmwīw'a
Mūtūmwa wa Mwīai woo, kwa ūu We
nīwamakwatie mo na ūkumbatīlyo
mūlūmu vyū.

فَقَعَصُوا رُسُلَ رَبِّهِمْ فَلَخَذَهُمْ أَحَدَهُ زَابِيَةٌ ۝

12. Nīw'o, yīla kīw'ū kyambatie ūlū,
Ithī nītwamūkuie inyw'ī na Ngalawa,

لَمَّا لَنَا طَافَا الْمَاءَ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ ۝

13. Nīkana Ithī tūtonye kūkīw'īkīthya
ta kīlīlikany'o kwoondū wenyu, na kana
matū ala maiaa nthī matonye kwia.

لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُنْثَى وَآخِيَةٌ ۝

14. Na yīla ūvuvwa yīmwe ya soo
yīkavuvwa,

فَإِذَا الْفَجَّ فِي الصُّبْرِ نَفْثَةٌ وَآخِيَةٌ ۝

15. Na nthī na īma ikyūmbanw'a vamwe
na īndī iivevenzwa īvevenza yīmwe,

وَحِيلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدَلَّكَ آيَةً وَآخِيَةٌ ۝

16. Mūthenya ūsu nīw'o Undū-Mūnene
ūkavika.

فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۝

17. Na ūtu yīkaatūkanīla kaī, nayo
yīkeethwa yī yonzu mūthenya ūsu.

وَالنَّكَتِ السَّمَاءِ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَآخِيَةٌ ۝

18. Na alaīka makeethwa maūngeme kīla
ngalī, na ūlū woo mūthenya ūsu alaīka
myaanya makakua Kīvīla-kya-Usumbī
kya Mwīai waku.

وَالْمَلِكِ عَلَى أَرْجَائِهِا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ
يَوْمَئِذٍ مُنْزِيَةٌ ۝

19. Mūthenya ūsu inyw'ī mūkavikw'a
mbee wa Ngai: na vaiī kaī wa syīmbithī
syenyu kīkatiala kī kīvithe.

يَوْمَئِذٍ يُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ۝

20. Na Indī kwa ūla ūkanengwe ūtalo wake na kw'oko kwa aŭme, we akasya, 'Ukai mŭsome ūtalo wakwa.

فَأَمَّا مَنْ أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ بِصِدْقِهِ لَقَوْلِهِمْ هَؤُلَاءِ أَعْرَضُوا
كَتِبَةٍ ۝

21. 'Vate nzika, Nyie nīnamanyie kana ngakomana na ūtalo wakwa.'

إِنِّي كُنْتُ أَنَّىٰ مُلَىٰ حَسَابَةٍ ۝

22. Kwa ūu, we akeethwa na thayū wa ūtanu.

فَهَوِّنِي وَنَشْرَ رَاحِيَةٍ ۝

23. Nthīnī wa Mŭŭnda wī kŭndŭ kŭkīlīlū,

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۝

24. Vala itŭngo sya matunda ikethwa isŭnzŭŭlīte vakuvī.

فَطَوَّعَهَا دَائِيَةٍ ۝

25. 'Yai na mŭinyw'a, mŭtanīte nŭndŭ wa meko maseo ala inyw'ī mweekie matukŭnī ala mathelu.

فَلَوْلَا الْمَرْبُورُ هَوِّنَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ
الْمَالِيَةِ ۝

26. Indī kwa ūla we ūkanengwe ūtalo wake na kw'oko kwa aka, akasya, 'Aa, ona kavaa takethwa ndinanengwe ūtalo wakwa!

وَأَمَّا مَنْ أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ بِشَمَالِهِ لَقَوْلِهِمْ يَلِينَتِي
لَمَّا أَوَّلَىٰ كَتِبَةٍ ۝

27. Kana ngamanya ūtalo wakwa nī mwaŭ!

وَلَمَّا أَدْرِمَا حَسَابَةٍ ۝

28. Nyie nenda takethwa ūtwio ūsu nī mwīao kwoondŭ wa kŭmbananga nyie!

يَلِينَتَهَا كَانَتْ الْقَاضِيَةِ ۝

29. Uthw'ii wakwa ndwīna ūuno kwakwa.

مَا آخَذْنِي مَالِيَةٍ ۝

30. 'Utonyi wakwa nī mŭthelu vyŭ.'

هَلَاكَ عَنِّي سُلْطَانِيَةٍ ۝

31. 'Mŭkwatei mŭmwove na mbīngŭ,

حُدُودُهُ نَقَلَتْهُ ۝

32. Indī mwīkyei we Ngienanī.

ثُمَّ الْبَحِيمُ صَلَوَةٌ ۝

33.'Na mwovei na mūnyololo wa ūasa
wa mīkono mīongo mūonza;

ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ۚ

34.'Nīw'o, we ndaamwītkīla Ngai
Mwene Vinya W'onthe, Ula-Mūnene,

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ۚ

35.'Na we ndaamaingītsya andū kūthya
ngya.

وَلَا يَخْضَعُ عَلَى طَعَامِ الْيَسْكِينِ ۚ

36.Kwa ūu, we ndena mūnyanyae vaa
ūmūnthī;

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَهُنَا حَبْنَمٌ ۚ

37.Kana līu ona wīva ateo mathambyo
ma itau,

وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غَسِيلَيْنِ ۚ

38.'Ala vate ūmwe ūmaīsa ateo ene-naī
maīsa,

لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطِئُونَ ۚ

LUKU 2

39.Indī aiee, Nyie nīlvīta na syīndū
syonthe ila inyw'ī mwonaa,

فَلَا أَقِيمُ بِمَا تُبْغِيهِمْ وَنَّ ۚ

40.Na syonthe ila inyw'ī mūtasyonaa,

وَمَا لَا تُبْغِيهِمْ وَنَّ ۚ

41.Isu vate nzika nīyo ndeto īla yaetiwe
nī Mūtūmwa mūtīkīle;

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۚ

42.Na yo ti ndeto ya mūtīli-wa-myālī;
inyw'ī mwītkīlaa o vanini!

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُؤْمِنُونَ ۚ

43.Ona ti ndeto ya mūtī wa ndoto;
inyw'ī mūsūvīaa o maūndū mavūthū!

وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَّا تَدَّكُرُونَ ۚ

44.W'o nī ūvuany'o kuma kwa Mwīai
wa nthī syonthe.

تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۚ

45.Na ethwa we nūwetete kwa ūvūngū
ona kaūneeni kanini tōlō Waitū Ithyl,

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ۚ

46. Ithyĩ vate nzika, twĩthwa
twamũkwatie we na kw'oko kwa aũme,

لَوَخَدْنَا مِنْهُ بِأَيِّدِينَا ۝

47. Na ĩndĩ vate nzika Ithyĩ twĩthwa
twatilile mwĩkiva wake wa ngingo.

ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ۝

48. Na vai ona ũmwe wenyu waĩ atonya
kũmũsiĩŋa we kuma Kwitũ Ithyĩ.

فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ۝

49. Na nĩ-w'o nĩ Ũlilikany'o kwoondũ wa
ala alũngalu.

وَأَنَّهُ لَتَذَكُّرُكَ لِلْمُتَّقِينَ ۝

50. Na, ow'o, Ithyĩ nĩtwĩsĩ kana ve amwe
katĩ wenyu ala maleaa *Syama Siitũ*.

وَأَنَّا نَتَّبِعُكُمْ أَن مِّنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ ۝

51. Na vate nzika, ũkeethwa
mwambĩĩĩyo wa kwĩlila kwa alei.

وَأَنَّهُ لَحَزْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ۝

52. Na vate nzika, nĩ w'o wa w'o.

وَأَنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ۝

53. Kwa ũu, taĩa syĩtwa ya Mwĩai waku,
Ula-Mũnene.

فَاسْبَحْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۝

سُورَةُ الْمَاعِجِ مَكِّيَّةٌ

(٤٠)

AL - MA'ARIJ
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ Ūlau, Ustũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Mũkũlya akũlasya ũũũ wa ũsilũũ ũla
ũkilũlye kũvika.

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ

3. ũũũ wa alei, ũla vate ona ũmwe ũtonya
kũvetanga.

لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ

4. Nĩ kuma Kwa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwĩai wa iũũa nene.

فَمِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ

5. Alaũka na Veva syambataa Kwake
Mũthenyanĩ ũmwe ũla ũasa waw'o
nũndũ ũmwe na myaka ngili mĩongo
ĩtano.

تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ

مُقَدَّرَةً خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ

6. Kwa ũu ũthwa na ũmũsyo na ũmũsyo
wa kwendeesya.

فَاصْبِرْ صَبْرًا جَبِيلًا

7. Mo mawonaa w'o wĩ vaasa mũno,

إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَورِئًا

8. Indĩ Ithyĩ tũwonaa kwĩthwa wĩ
vakuvĩ.

وَوَرْنَهُ قَرِينًا

9. Mũthenya ũla ĩtu yĩkekala ta ĩvulũ
ĩtheũkye.

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْهَيْلِ

10. Na ĩĩma ikeethwa iĩlyĩ ta mavuti ma
w'ia wa ĩlondũ,

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْرِ

11. Na mũnyanya ndakakũlya ũvoo wa
mũnyanyae.

وَلَا يَبْقَىٰ جَبَلٌ حَتَّىٰ يَكُونَ

12. Mo makaiwa menene mũndũ na ũla
ũngĩ, na ũla mũvĩtany'a akenda
kwĩyovosya we-mwene kuma ũsilũlonĩ

بُيُوتُهُمْ يُورِثُهَا الْمُجْرِمُونَ يُفْقَدُونَ مِنَ الْعِلَاقِ

يَوْمَ يُبْدِئُ بَنِيهِ

wa mŭthenya ūsu kwa *kumya* syana syake,

13. Na mŭka wake na mwanaa nyinya wake,

وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ

14.Na andū ma ndūū sya mūkaufī ma
nyūmba yake ala mamūnengete ūtūo.

وَفَصَّلَتْهُ الَّتِي تُؤْيِيهِ ۝

15. Na kumya asu onthe ala me 1010 wa nthi, nongi nūtonya kwiyovosya we-mwene *tū*

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْفِخُهُ ۖ

16.Indĩ aiee! Vate nzika, nĩ ūmŭĩ wa Mwaki,

لَا إِنَّمَا تَلَفُ ۝

17. Uisuvuanga kīkonde kya mwīī *ona*
kūvika maleenyūnī *ma mwīī*.

نَزَاعَةُ الشَّوَى ⑩

18.W'o Ūkamwĭta we Ūla waalyŪkile na
kŪsyoka ĩtina

تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّوْا

19. Na woombanisye *Uthw'ii* na awia.

وَجَمَعَ فَأَوْعَى ۝

20. Nĩw'ō, mūndū asyaĩtwe ate mūmĩtsya
na e kĩw'ũ.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُومًا

21.Yŋla ōthōku wamōkiita we, ausōŋtwe
nŋ iŋo.

إِذَا مَنَّ الشَّرُّ جُزُوعًا ۝

22.Indī yīla ūseo wamūvalūkīla, we
nīwīkathīlaa.

وَإِذَا مَنَّ اللَّهُ الْخَيْرَ مُنْعًا ۖ

23. Indī ti asu ala mavoyaa.

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ۖ

24.Asu ala maaatĩanĩasya Mboya syoo,

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٦٦﴾

25. Na asu ala nthĩnĩ wa ūthw'ii woo, ve
kĩlungu kyaw'o kĩsĩkĩe.

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ﴿٦٠﴾

26.Kwöondü wa müvoyi na kyonze kila
kítavoyaa.

الْمَكِيدِ وَالْمَكْرُورِ ۞

27.Na asu ala metikílaa Müthenya wa
Utwiwo kana ní wa w'ó,

وَالَّذِينَ يُضِلُّونَ يَوْمَ الدِّينِ ۞

28.Na asu ala mena wia wa Usilflo wa
Mwíai woo----

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ عَذَابٍ رَبِّهِمْ مُتَعِفُونَ ۞

29.Níw'ó Usilflo wa Mwíai woo
ndwathókíika.

إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ خَيْرٌ مِّمَّا يُفُوتُونَ ۞

30.Na asu ala masúvíaa mothei moo---

وَالَّذِينَ هُمْ لِأَعْتَابِهِمْ حَقِيقُونَ ۞

31.Ateo kwa iveti syoo na kwa ala moko
moo ma aúme mamaÜngamíe; ow'ó asu
ti ma kütölwa mütí;

إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۞

32.Indí asu ala mamanthaa kúvítúka vau,
aa nímo eki-ma-naí.

فَمَنْ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۞

33.Na asu ala masyaítasya mawívíto
moo na motianíto moo.

وَالَّذِينَ هُمْ لَا يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِمْ يَقُولُونَ ۞

34.Na asu ala alÜngalu mokúsíní moo.

وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ ۞

35.Na asu ala maÜngamíaa Mboya syoo.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۞

36.Aa makeethwa nthíní wa Míúnda me
ataítku.

بِأُولَٰئِكَ فِي جَنَّةٍ مُّكْرَمُونَ ۞

LUKU 2

37.Indí ala matetíkílaa mená kyaü, ündü
mo mokaa kwaku mekalaatíte,

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قَبْلَكَ مَهْطِعِينَ ۞

38.Kuma ngalí ya kw'oko kwa aúme
kwaku na kuma ngalí ya kw'oko kwa
aka, me nguthu syína kívathókany'o?

عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزَّتَيْنِ ۞

39.Kŭla mŭndŭ katŭ woo ekwatasya
kŭlika nthĩnĩ wa Mŭŭnda wa Utanu?

أَيُّطَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ۖ

40.Tiw'o! Ithyĩ nĩtŭmombĩte mo na kŭla
mo makĩsĩ.

كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ۖ

41.Indĩ aiee, Nyie nĩĩvĩta na Mwĩai wa
maumĩlonĩ na mothŭĩlonĩ, kana Ithyĩ,
twĩna ŭtonyi-----

فَلَا أَقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَائِدُونَ ۖ

42.Kŭmaete angĩ aseŭ kwĩmo vandŭ
voo, na Ithyĩ tŭitonya kŭsiĩĩwa *nthĩnĩ wa*
mawalany'o Maitŭ.

عَلَىٰ أَنْ يُبْدَلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا عَنِ بَسْوَاقِينَ ۖ

43.Kwa ŭu, ekanai namo maendee na
ngewa yoo nthŭku na mathaŭke kŭvika
makomane na ŭla mŭthenya woo mo
mathawa.

فَذَرَّهُمْ يُخَوِّضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ
الَّذِينَ يُوعَدُونَ ۖ

44.Mŭthenya ŭla mo makauma mbŭanĩ
syoo ta mekalaatĩte melekele ieleelonĩ
syoo.

يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَانَتْ لَهُمْ
إِلَىٰ نَصَبٍ يُؤْفَضُونَ ۖ

45. Metho moo makumanĩe na nthĩ; na
mo makavw'ĩkwa nĩ nthoni. Usu nĩ
mŭthenya ŭla mo mathiwe.

خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذُلَّةٌ ۚ ذَٰلِكَ الْيَوْمُ
الَّذِينَ كَانُوا يُوعَدُونَ ۖ

NUH

(Wavuan'w'e Makka)

1. Syŵtwaŋi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nĩ ūlau, Usŵtwe
nĩ tei.

2. Ithyĩ nĩtwamŭtŭmie Noa kwa andũ
make, *akyasya*, 'Makaany'e andũ maku
mbee wa ūsilĩlo wĩ woo ūtanamavikĩa.'

3. We aisye, 'Inyw'ĩ andũ makwa, vate
nzika, Nyie nĩ MŪkaanany'a mumĩlu
kwenyu,

4. Nĩkana mŭmŭthŭkŭme Ngai Mwene
Vinya W'onthe na kŭmŭkĩa We na
mŭimbĩw'a Nyie.

5. We akamŭekea inyw'ĩ naĩ syenyu na
kŭmŭnenge inyw'ĩ ĩvinda, kŭvika ĩvinda
yĩla yĩtw'ĩtwe. Nĩw'o, ĩvinda yĩla
yĩtw'ĩtwe nĩ Ngai Mwene Vinya
W'onthe yĩtitya kŭtŭngwa ĩtina ĩla yo
yavika. Takethwa inyw'ĩ nĩmwamanyie
tũ!

6. We aisye, 'Mwĩai wakwa, Nyie
nĩnĩmetĩte andũ makwa ūtukũ na
mŭthenya,

7. 'Indĩ kŭmeta *mo* kwakwa kŭtumĩte mo
makĩa makauma *kwakwa* ĩyaa mŭno
vyũ.

8. 'Na kĩla ĩvinda nyie nametie mo
nĩkana We ūtonye kŭmaekea mo, mo
meekĩe syaa syoo nthĩnĩ wa matũ moo,
na meelingĩlile ngũa syoo na maendee
nthĩnĩ wa ūthũku woo, na meethwa na
ũng'endu mŭvĩtũku.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ

قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي كُنْتُ نَذِيرٌ مُبِينٌ ۝

أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا أَمْرَ

يُفْقَرُ لَكُمْ مِنْ دُونِكُمْ وَيُؤَخَّرَكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
قَلِيلٍ ۚ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْلَا أَرَأَيْتُمْ
تَعْلَمُونَ ۝

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ۝

فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَاؤِي إِلَّا فِرَارًا ۝

وَرَأَيْتُ كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ
فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَعْصَمُوا بِأَنبِيَائِهِمْ ۚ وَاصْطَوْا وَاكْتَلَبُوا
سِتْرَهُمْ ۚ

9. 'Indĩ Nyie nĩnamathokisye mo nzĩanĩ
Yaku ũtheinĩ.

ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جَهَارًا ۝

10.'Na Nyie ninamatavisye mo ũvoo
mbee wa andũ, na *ota ūu* nĩnaneenie
namo kĩmbithĩnĩ.

ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ۝

11.'Na Nyie naisye, 'Manthai ūekeo wa
Mwĩai wenyu; nũndũ We nĩ Mũekanĩ-
Mũno Vyũ.

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ۝

12.'We akamũtheesya inyw'ĩ mbua kwa
wingĩ.

يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدَادًا ۝

13.'Na We akamwĩkĩa vinya inyw'ĩ na
ũthw'ii na syana, na akamũnenga inyw'ĩ
mũũnda na We akamũnenge inyw'ĩ
mbũsĩ.

وَيُنَبِّدُكُمْ بِالْأُقْبَالِ وَبَيْنَ وَجْهِكَ لِلْكَافِرِينَ
وَيَجْعَلُ لَكُمْ أَنْهَارًا ۝

14.Mwĩna kĩ inyw'ĩ ũndũ mũteũweta
ndaĩa kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ۝

15.'Na kwa ūla w'o We nũmũmbĩte
inyw'ĩ nthĩnĩ wa syĩkalo.

وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ۝

16.'Inyw'ĩ nomwaasisya ũndũ Ngai
Mwene Vinya W'onthe ũmbĩte matu
mũonza ngoi ũũũ wa ngoi?

أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَوَاتٍ طِبَاقًا ۝

17.Na We nĩwĩkĩĩte mwei nthĩnĩ wamo
ta kyenĩ, na ayĩtwĩkĩĩthya syua ta taa?

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُجُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ

سِرَاجًا ۝

18.'Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
nũmũkĩĩĩthye inyw'ĩ ũũũ wa nthĩ' ta kũkĩla
kwa imea.

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ۝

19.'Indĩ We akamũtũnga inyw'ĩ nthĩnĩ
wayo na kũmũete inyw'ĩ kwa nzĩa ya
mwanya.

ثُمَّ يُبْدِكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجْكُمْ إِخْرَاجًا ۝

20.'Na Ngai Mwene Vinya W'onthe
amyŭmbŭte nthŭ yŭ mbaamu kwoondŭ
wenyu.

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ سَاكِنًا ۝

21. 'Nĩkana inyw'ĩ mũtonye kũkĩlanĩlya
nzĩlanĩ ɽla mbaamu.

﴿يَتَسَلَّكُوا مِنْهَا سُبُلًا مُخْتَلِفًا﴾ (٦)

LUKU 2

22.Noa aisye, 'Mwŋai wakwa, mo
nĩmaleete kũmbĩw'a nyie, na mamũatĩŋe
ũla ũthw'ii wake na syana syake
syongelele wanangĩko wake.

قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ
يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خَسَارًا ۝

23. 'Namo nīmaseūvītye nzama yī vinya.

وَمَكْرُهَا مَكْرُكَنَّارٍ ۝

24.'Namo nīmatavanasya *Umwe na Ola Ong'i*, 'Mūikatie ngai syenyu ona vanini. Na mūikatie Waddi kana Suwa, kana Yakuthi kana Yaauku na Nasili.'

وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا
وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿٥١﴾

25. 'Namo n̄mamathyoekisye 'aingĩ; ona
We ndūkamongelelee alei ateo nthĩnĩ wa
Ivĩtyo vyũ!

وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا ۖ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿١٧﴾

26. Mo nĩmanyw'ĩthiw'e kĩw'ũ nũndũ
wa naĩ syoo na matw'ĩkĩthw'a ma kũlika
Mwakinĩ. Namo inayaaĩthĩa
amatetheesya moo ene mbee wa Ngai
Mwene Vinya W'onthe.

وَمَا حِطَّتْ لَهُمْ أَغْرُقُوا فَأَدْخَلُوا نَارًا ۖ فَلَمْ يَجِدُوا
لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ۝

27.Na Noa aisyē, 'Mwīai wakwa
ndūkamūtīe ona ūmwe wa aleī ta ekali
ma īūlū wa nthī;

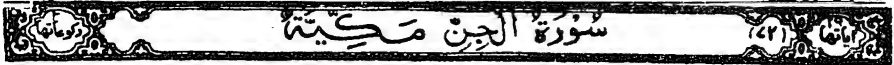
وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْكَافِرِينَ
ذُنُوبِي

28.'Nündü, ethwa We nũmaeka mo,
makamathyoekya tũ athũkũmĩ Maku na
maikasyaa andũ aseŋ ateo mwene naĩ na
mũlei.

إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يُضِلُّوكَ عِبَادَكَ وَلَا يَدْرُونَ الْآ
فَاجْزَأْكَ الْكُفَّارُ ﴿٥٠﴾

29.Mwiaii wakwa:Ndekee nai nyie na atu
mia makwa, na kila mundu walikile nym
bani yakwa e mwikaloni wa kwitikila,na e
tikili na etikili aume na etikili ma aka;ateo
Ndukamaingivisye alei ateo mawanangiko!

رَبِّ الْغَفَرِ فِي دَلْوِ الْإِنْدِي وَلَمِنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَ
الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارُكًا ۝

(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Asya, 'Nĩkũvuanĩw'e kwakwa kana nguthu ya Mayini nĩyeethukĩĩsyē, namo maasya, 'Kwa ũla w'o, ithyĩ nĩtũmĩw'ite Kulani ĩla nĩ ya kũseng'ya,

قُلْ أَدْعِي إِلَى آتِهِ اسْمَعْ نَقَرُونَ الْجِنَّ فَقَالُوا
إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا

3. 'Yo itongoasya nzĩanĩ ĩla ya w'o; kwa ũu ithyĩ nĩtũmĩtĩkĩĩte, na ithyĩ tũikamwĩanany'a ũmwe ona wĩva na Mwĩai waitũ.

يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا
أَحَدًا

4. 'Na ithyĩ nĩwĩĩkĩĩlaa kana ũtonyi wa Mwĩai waitũ wĩ ĩũũ mũno. We ndeyoseete mũka kana mwana We-Mwene.

وَأَنَّهُ تَعَلَّى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا

5. 'Na nĩ w'o ala atumanu katĩ waitũ nĩmakothaa kũneena ũvũngũ mũvĩtũku ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَوِيًّا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا

6. Na ithyĩ twasũanĩaa kana andũ na Mayini maitonya kũneena ũvũngũ ĩũũ wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ona ĩndĩ.

وَأَنَّا عَلَّمْنَا أَنْ لَنْ نَقُولَ الْإِنْسَ وَالْجِنَّ عَلَى اللَّهِ
كِبْدًا

7. 'Na mũno andũ amwe katĩ wa ala angĩ makothaa kũmantha ũsũvĩo wa andũ amwe kuma katĩ wa Mayini, na ũu mo nĩmamongeleele ũng'endu ala maĩ ma mbee;

وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ
مِنَ الْجِنَّ فَزَادَهُمْ زَهْقًا

8. Na mũno mo masũanĩe, otondũ inyĩw'ĩ mũsũanĩaa kana Ngai Mwene Vinya W'onthe ndakokĩlya Mũũmwa ona ũmwe ona ĩndĩ

وَأَنَّهُمْ كَلَّمُوا كَمَا كَلَّمْتُمُ أَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا

9. Na ithyĩ nĩtwamanthie *kwenda* kũvika
Itunĩ, Indĩ tweethĩe yusũte asũvĩ me
vinya na ndata ila iathanaa.

10. Na ithyĩ twakothaa kwĩkala ivĩlanĩ
imwe syayo kwĩthukĩsya. Indĩ ūla ona

wĩva wĩthukĩsya yu, ethĩaa ndata ila
iathanaa imũmandĩkĩe we.

11. Na ithyĩ tũyĩsĩ kana ōthũku nũtw'ĩtwe
kwa asu ala me tũlũ wa nthĩ kana ethwa
Mwĩai woo nũtw'ĩte *kĩndũ* kĩseo kwoo.

12. 'Na amwe maitũ ithyĩ nĩ alũngalu na
amwe maitũ nĩ athyoeku; na ithyĩ twĩ
nguthu syĩna mawoni me kĩvathukany'o.

13. Na ithyĩ nĩtwĩsĩ kana tũitonya
kũthokoany'a *walany'o* wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe tũlũ wa nthĩ, ona ithyĩ
tũitonya kũkĩa kuma vala We ūĩ.

14. Na yĩla ithyĩ tweew'ie *wĩlano* wa
ũtongoi, ithyĩ nĩtwawĩtkĩlile. Na we ūla
ũmwĩtkĩlila Mwĩai wake ndena w'ia wa
wasyo kana ūla ūte-ũlũngalu.

15. 'Na amwe maitũ nĩmamwĩnyivĩasya
Ngai na amwe maitũ nĩmathũkĩte kuma
nzĩlanĩ ila ya w'o. Na asu ala
menyivasya kwa Ngai—aa nĩmo ala
mamanthaa nzĩla ila ya w'o.

16. Na ta kwa asu ala *melelũkaa* kuma
nzĩlanĩ ila ya w'o, mo nĩmo ngũ sya
Ngiena.

17. Na ethwa mo makekala nzĩlanĩ ila ya
w'o, ithyĩ vate nzika, tũkamanenge mo
kĩw'ũ kingĩ kya kũnyw'a,

وَأَنَّا لَنَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَهَا مُرْتَدَّةً حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهُبًا ۝

وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمَعُ
أَنَّا نَحْنُ لَهُ قُحَّاتٌ زُمُرًا ۝

وَأَنَّا لَا تَدْرِي أَشَرُّ أَوِ بَرُّ أَمِ يَأْتِيكَ فِي الْأَرْضِ لَرَّوُ
يَوْمَ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۝

وَأَنَّا مِمَّا الضَّالُّونَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَارُونَ
قَدْ دَاۤءَا ۝

وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنِ نَّجْزِيَ
هَرَبًا ۝

وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَىٰ آمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ
بِرَبِّهِ فَلَا يَمُوتُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ۝

وَأَنَّا مِمَّا الضَّالُّونَ وَمِمَّا الْقَاصِيُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ
فَلَوْلِكَ تَعَوَّذُوا رُسُلًا ۝

وَأَمَّا الْقَاصِيُونَ فَمَا كُنَّا لِيَجْهَنَّمَ حَطَبًا ۝

وَأَن لَّوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقَيْنَهُمْ حَافً
قَدَقًا ۝

18.Nĩkana lthyl. tũtonye kũmatata mo nakyo. Na ūla ona wĩva ūalyũkaa kuma ūlilikany'onĩ wa Mwĩai wake---We akamũluuta we nthĩnĩ wa Ūsilĩlo mwai mũno.

لَتَفْتِنَهُمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْ
عَذَابًا صَعَدًا ۝

19.Na kũndũ kw'onthe kwa ūthaithi nĩ kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe; kwa ūu, ndũkamwĩkaĩle Ūngĩ ona wĩva ūtee wa Ngai Mwene Vinya W'onthe.

وَأَنَّ السَّجْدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ۝

20.Na yĩla Mũthũkũmi wa Ngai Mwene Vinya W'onthe ūŪngamaa aimũvoya We, mo nĩmamũmbanĩaa we, ovakuvĩ kũmũthitya.

وَأَنَّهُ لَنَا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ
عَلَيْهِ يَبْدًا ۝

LUKU 2

21.Asya. 'Nyie nĩvoyaa kwa Mwĩai wakwa tũ, na Nyie ndimwĩananasya ona ūmwe Nake.

قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ۝

22.Asya, 'Nyie ndina ūtonyi wa kũmwĩka inyw'ĩ naĩ kana ūseo.'

قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ۝

23.Asya, 'Vate nzika, vai ūtonya kũnzũvĩana na ūsilĩlo wa Ngai Mwene Vinya W'onthe, kana ngona vandũ va kũmwĩvitha We.

قُلْ إِنِّي لَنْ يُغَيِّرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ
مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ۝

24.Utonyi wakwa no kũvikya ūvuany'o tũ kuma kwa Ngai Mwene Vinya W'onthe, na motũmane make.' Na kwa asu ala maleaa kũmwĩw'a Ngai Mwene Vinya W'onthe na Mũtũmwa Wake ve Mwaki wa Ngiena, vala mo makekala ĩvinda ĩasa, ĩasa mũno.

إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَ
رَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ۝

25.Mo makaendee na kũlea kwĩĩkĩla kũvika mone kĩla mo mathĩtwe, na omĩtũkĩ mo makamanya nũũ ūla

حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَيَسْجُدُونَ مَنْ
أَضَعَفُ نَاصِرًا وَاقِلًا عَدَدًا ۝

mŭtetheesya mwonzu mŭno na wŭna
ŭtalo mŭvŭthŭ wa andŭ.

26. Asya, Nyie ndyŭsŭ kana kŭla inyw'ŭ
mwithŭtwe kŭ vakuvŭ kana Mwŭai
wakwa akŭle ŭvinda yŭ vaasa.

قُلْ إِنْ أَدْرَيْتُمْ أَقْرَبُ مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ
رَبِّي أَمَدًا ۝

27. We. ~~ŭ~~ Mŭmanyi wa maŭndŭ ala
matonekaa; na We ndamŭnengae ona
ŭmwe ŭnene ŭlŭlŭ wa ŭsumbŭki Wake wa
maŭndŭ ala matonekaa.

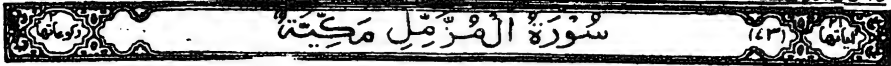
عَلِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ۝

28. Ateo we ŭla We ŭmŭnyuvaa ta
Mŭtŭmwa Wake. Na mbee wake we na
ŭtina wake we vangangaa alaŭka ta
asŭvŭi.

إِلَّا مَنِ ارْتَضَىٰ مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَيَمْنُ خَلْفَهُ رِصْدًا ۝

29. Nŭkana We atonye kŭmanyi kana mo
Atŭmwa Make nŭmavikŭtye Motŭmane
ma Mwŭai woo. Na We aithyŭlŭlŭkŭte
syonthe ila mo mena syo na We nŭw'iaa
ŭtalo wa syŭndŭ syonthe.

لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَهُمْ وَاحْتَاطَ بِمَا
فِي لَدُنْهُمْ وَأَخْبَهُ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ۝

AL - MUZZAMMIL

(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Us0ftwe nĩ 0lau, Us0ftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We 0la wflingfte we-mwene na
kftonyeo kfasa.

يَا أَيُّهَا الْمَزْمِيلُ

3. Ungama nthĩnĩ wa Mboya 0tuk0 ateo
kflungu kfnini kya w'o-----

قُمِ الْيَلَّ إِلَّا وَلَيْلًا

4. Nyunzu ya w'o, kana 0nyivangye
mbee wa 0u.

نَضْمَةً أَوْ انْقُصْ مِنْهُ وَلَيْلًا

5. Kana wongelange vanini mbee wa
0u—na mfsome Kulani kavola na kwa
k0s0anfa.¹ *

أَوْزِدْ عَلَيْهِ وَرَبِّ الْقُرْآنِ تَرْتِيلًا

6. Nfw'o, Ithyf twfkw'ilfla we Ndeto
ngito.

إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا

7. Nfw'o k0kfla 0tuk0 nĩ nzfa ya vata
m0no vy0 kwa k0kfla thay0 vinya na
nflkwfkaa 0nd0 m0nene m0no f0f0 wa
ndeto sya mboya.

إِنْ نَأْتِيَنَّكَ الْيَلَّ مِنْ أَمَدٍ طَوَّاءَ أَتَوْمْ قِيلًا

8. We ow'o, m0thenya nfwlthfawa
ma0nd0 maingf m0no maaffanfe.

إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْعًا طَوِيلًا

¹ *Ndeto 'Thiyabaka' nftonya k0weta ngoo Indf
fkancenwa ta nthimo. Indf thfna nfkana ndeto
'thiyab' yaasya ng0a kana itonyeo. Kwa 0u,
ikawetwa ta nthimo 0aly0lo nd0tw'fka ngoo.
Vangf nfvatonya kwfthwa 'Thiyabaka' nthfna wa
0neeni 00 nftonya k0neena f0f0 wa aafli ma
M0t0mwa s.a.w na ala angf me vakuvf nake we.
Ualy0lo 00 wfm0nenge m0somi 0nyuvi m0nene
wa w'o.

9. Kwa Ōu, lilikana syŵtwa ya Mwŵai waku, na Inengane *we mwene* Kwake na Ūthaihi musŪu.

وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا ۝

10. We *nĩ* Mwŵai wa Umŵlonĩ na Ūthŵlonĩ; vai Ngai ateo We; kwa Ōu, mwose We ta Mŵsŵvĩ *waku*.

رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاعْبُدْهُ وَكَيْلًا ۝

11. Na Ūmŵŵsya maŪndŵ onthe ala mo maneena; na taanŵsya namo na mwŵkalo mwaŵlu.

وَاصْبِرْ عَلَى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ۝

12. Na ndekanŵye Nyie Nĩnyioka na asu ala maleaa *Ūla w'o*, mena maŪndŵ mavŵthŵ na wingĩ wa syŵndŵ; na manenge mo ŵvinda ĩnini.

وَذُرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْسَةِ وَقَوْمَ النَّيَافَةِ ۝

13. Vate nzika, vamwe Naitŵ ve mbŵngŵ *ngito* na Mwaki *wĩwoo*.

إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ۝

14. Na kyaŵya kŵla kŵtaa na Ūsilŵlo wŵ *woo*----

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ۝

15. Mŵthenya Ūla nthĩ na ĩma ikathingitha, na ĩma ikeethwa iilyĩ ta ivumbu iŵng'uthalangwa.

يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلاً ۝

16. Nĩw'o, Ithyĩ nŵtŵmŵtŵmŵe inyw'ĩ Mŵtŵmwa, Ūla nĩ ngŵsĩ ŵlŵ wenyu, otondŵ Ithyĩ twamŵtŵmie Mŵtŵmwa kwa Valao.

إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ خَشِيعًا ۝
أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ۝

17. Indĩ Valao nĩwaleile kŵmwĩw'a Mŵtŵmwa, kwa Ōu, Ithyĩ nŵtwamŵkwatie we na ŵkwata ŵthŵku.

فَقَضَاهُ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخَذًا وَبِيلًا ۝

18. Inyw'ĩ Indĩ, ethwa inyw'ĩ nĩmŵŵlea kwŵtŵkŵla, mŵkeesiŵla ata inyw'ĩ ene ŵlŵ wa mŵthenya Ūla ŵkaalyŵla nzw'ĩ sya syana kwŵthwa mbuŵ?

كَذَٰلِكَ سَقَرْتَنِي أَنْ كَفَرْتُ بِرَبِّي فَأَجْعَلُ الْيَوْمَ لَكَ شِينًا ۝

19. *Mūthenyanĩ ūsu ĩtu yĩkaatũanĩw'a*
kaĩ na ūtianiŋo Wake ūkeanĩw'a.

إِنَّ الشَّامِ مُنْقَطِعٌ بِهِ كَانَتْ وَعْدُهُ مَفْعُولًا ۝

20. Uu vate nzika nĩ ūlilikany'o. Kwa
 ūu, mūeke we ūla ūnũkwenda, akwate
 nzĩla ya kwa Mwĩai wake.

إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ مِّنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝

LUKU 2

21. Vate nzika, Mwĩai waku nĩwĩsĩ kana
 we nĩũŋamaa ūivoya kwa ilungu ĩĩĩ
 kaĩ wa ĩtatũ sya ūtukũ na *na mavinda*
angĩ nyunzu kana kĩlungu kya katatũ
kyaw'o, na ota ūu nguthu ya asu ala we
 wĩnamo. Na Ngai Mwene Vinya
 W'onthe nũtalĩĩlaa kĩĩhimo kya ūtukũ na
 mūthenya. We nĩwĩsĩ kana inyw'ĩ
 mūitonya kūsũvĩla kĩĩhimo kya w'o, kwa
 ūu We nũmwelekele inyw'ĩ na tei.
 Somai ĩndĩ, Kulani mũno vala ve ūvũthũ
kwenyu. We nĩwĩsĩ kana amwe kaĩ
 wenyu nĩmatonya kwĩthwa me awau na
 angĩ ala matonya kũkita nzĩanĩ ya Ngai
 Mwene Vinya W'onthe kĩfanda kĩseo.
 Na ūseo ona wĩva ūla inyw'ĩ
 mūũtongosya mbee wenyu kwoondũ wa
 mathayũ menyu, mũkawĩthĩla w'o
 vamwe na Ngai Mwene Vinya W'onthe
 wĩ mūseo mbee na mūnenange nthĩnĩ wa
 ĩtuvi. Na manthai ūekeo wa Ngai
 Mwene Vinya W'onthe. Vate nzika,
 Ngai Mwene Vinya W'onthe nĩ
 Mũekanĩ-Mũno-Vyũ, Usũĩtwe nĩ tei.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثِي النَّيْلِ
 وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ
 وَاللَّهُ يُقَدِّرُ النَّيْلَ وَالنَّمَارَ عِلْمَ أَنَّ تَنْتَحِصُوا
 فَتَأْتِي عَلَيْكُمْ فَاقرُّوهُ مَا تَشْتَرُونَ مِنَ الْفُرَانِ
 عِلْمَ أَنَّ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَّرْغُومٌ وَأَخَرُونَ يَضْرِبُونَ

فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَأَخَرُونَ
 يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقرُّوهُ مَا تَشْتَرُونَ
 آفِينُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاقْرَءُوا اللَّهَ قُرْآنًا
 حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِن خَيْرٍ نَّحْمَدُوهُ
 عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا

إِنَّ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۝

AL – MUDDATHTHIR

(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũŵtwe nŵ ũlau, Usũŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Ame we wŵvw'ŵkŵte *we-mwene na*
kŵtonyeo kyaku.

يَا أَيُّهَا الْمَدْيَنِيُّ

3. Ukŵla na kaanany'a.

قُمْ فَأَنْذِرْ

4. Na mũtaŵe Mwŵai waku.

وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ

5. Na thesya kŵtonyeo kyaku,¹*

وَيَا بَاكَ فَطَهِّرْ

6. Na ŵvathane na kũlea kwŵthesya,

وَالزُّجُرْ فَاهْجُرْ

7. Na ndũkanengane manee ũimantha
kũtũngŵa angŵ maingŵ,

وَلَا تَمْنُنْ تَسْكَرُورْ

8. Na kwoondũ wa Mwŵai waku we ŵkala
wŵyũmŵsye.

وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ

9. Na yŵla soo ũkavuvwa,

فَإِذَا نَزَرَ بِالنَّاقُورِ

10. Mũthenya ũsu ũkeethwa mũthenya
wa ũnyamao mũnene.

فَإِنَّكَ بِيَوْمِهِدْ يَوْمُ عَسِيرٍ

¹ Ndeto ŵno 'thiyabaka' nŵtonya kwasya ngoo ateo
yosetwe tũ ta mwŵl wa ũneeni. Indŵ thŵna nŵ kana
ndeto 'thiyabu' yaasya ngũa kana itonyeo. Kwa
ũu mũndũ akamyosa na mwŵl ũneeni indŵ ngoo
tiw'o ũalyũlo ũla ũkwendeka. Nŵkũtonyeka kana
nokwŵthwa thiyabaka nthŵnŵ wa ngewa ŵno nŵtonya
kũweta atindany'a ma Mũtũmwa Mũtheu mũno
wŵthwe tũtũ wake na ala angŵ me vakuvŵ nake. Uu
ũalyũlo ũũ ũngŵ nŵ wa kũmũtonyethya mũsomi
ũnyuvi mũthanthau wa ũalyũlo.

11. Na kwa alei Okeethwa kIndU kIte
kIvOthU.

عَلَى الْكَبِيرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ

12. NdekanIlye Nyie na OIa noombie
eweka,

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا

13. Na IndI nyie nInamUnengie we
Othw'ii mwingI.

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا

14. Na syana sya ivIsI iKIkala mbee wake.

وَبَيْنَ شُهُودًا

15. Na Nyie nInaseUvisye syIndU syonthe
ila sya vata kwoondU wake.

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَهِيدًا

16. IndI we nIwendaa nImUnenge
nyingangI.

ثُمَّ يَطْعُ أَنْ أَرِيْدَهُ

17. Vate nzika, Ou tiw'o! NOnD0 We aI
mUmaitha wa Syama Siit0.

وَلَا إِلَهَ كَانَ لِابْنِنَا عَيْنِدًا

18. Nyie omItOkI ngeekIa thIna mUnene
tOlU wake.

سَأَرْفِقُهُ مَعُودَانِ

19. We! we nIwoonie na nIwatalile!

إِنَّهُ فَكَّرْ وَقَدَّرَ

20. WanangIko nUmOkwate we! UndU we
watalile!

فَقَعَلَ كَيْفَ قَالَ

21. WanangIko nUmOkwate we IngI,
UndU we watalile!

ثُمَّ قُلْ كَيْفَ قَالَ

22. Na IndI we nIwasyaaisye,

ثُمَّ نَظَرُ

23. Na IndI we nIwang'uthie OthyU wake
na nIwatukie nI Othatu.

ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ

24. Na IndI we nIwaalyOkile na aI
mwIkathIi,

ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ

25. Na aisye, 'KI ti kIndU IndI nI Ooi
OtianIwe;

فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ

26. 'Kŋ ti kŋndŋ ŋndŋ nŋ ndeto ya mŋndŋ.'

إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ

27. O mŋtŋkŋ Nye ngamwŋkya we nthŋnŋ wa 'Sakali'.

سَاطِيهِ سَقَرٍ

28. Na nŋ kyaŋ kŋtonya kŋtuma we ŋmanya 'Sakali' nŋ kyaŋ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرٌ

29. W'o ndwŋaa na ŋtiaa vathei.

لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ

30. W'o ŋsusuuvŋaa kŋkonde.

لَوَاحٍ لِلْبَشَرِ

31. ŋŋŋŋ waw'o ve alaŋka ŋkŋmi na kenda.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ

32. Na vai ateo alaŋka ala ithyŋ tŋmatw'ŋkŋthŋye asŋvŋ ma Mwaki ŋsu. Na ithyŋ tŋyaaia ŋtalo woo ateo ta ŋtatwa kwa asu ala matetŋkŋlaa, nŋkana asu ala manengetwe Ivuku matonye kŋkwata ŋw'o, na asu ala metŋkŋlaa matonye kwongeleka nthŋnŋ wa mŋŋkŋŋ, na asu ala manengetwe Ivuku oŋndŋ ŋmwe na etŋkŋli maikatonye kwŋthwa na nzika kana asu ala mena ŋwau ngoonŋ syoo na alei matonye kwasya, 'Ngai Mwene Vinya W'onthe eenda kwasya ata na wonany'o ŋŋ?' Uu nŋw'o Ngai Mwene Vinya W'onthe ŋmŋtw'ŋlaa wa kwaa ŋla We wendaa na kŋmŋtongoesya ŋla We wendaa. Na Vai wŋŋŋ nguthu sya ita sya Mwŋai waku ateo We. Na kŋŋ ti kŋndŋ ŋndŋ nŋ ŋlŋlikany'o kwa mŋndŋ.

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا لِمَلَكَكُمْ وَمَا جَعَلْنَا
عَذَابَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ
أُوتُوا الْكِتَابَ وَيُوقِدَ الَّذِينَ أُوتُوا الْإِيمَانُ وَلَا يُرْتَابَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي
قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا
مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنِ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ
يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا يَظُنُّ إِلَّا
بِعِزِّهِ وَلَئِنْ لَبِثَ لَكُمْ

LUKU 2

33. Tiw'o, nŋvŋta na mwei,

كَلَّا وَالْقَمَرِ

34. Na ŋtukŋ yŋla ŋŋkya.

وَالنَّيْلِ إِذَا أَرَبَرُ

35. Na masangya kŋitheatheana.

وَالضُّبْحِ إِذَا أَسْفَرُ

36.Nīw'o, kyo nī kīmwe wa kīla *kyeva*
kīnene mūno vyū.

إِنَّمَا لَأَحْدَى الْكِبَرِ

37.Ukaany'o kwa mūndū.

نَذِيرًا لِلْبَشَرِ

38.Kwake katī wenyu ūla wendaa kūthi
na mbee kana kūtiwa ītina.

بِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ

39.Kīla thayū nīwovanītw'e na maūndū
ala wīkīte;

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ

40.Ateo asu ala me kw'okonī kwa aūme.

إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ

41.*Mo makeethwa* nthīnī wa Mīūnda
maikūlany'a mūndū na ūla ūngī.

فِي جَنَّتٍ شَيْتَاءَ لَوْ أَنَّ

42.Iūlū wa ala avītany'a.

عَنِ الْعَجْرَمِينَ

43.Nī kyaū kīmūetete inyw'ī nthīnī wa
'Sakalī'?

مَا سَأَلَكُمْ فِي سَقَرٍ

44.Namo makasūngīa, 'Ithyī tūyaī katī
wa asu ala malūmasya Mboya,

قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ

45.'Ona ithyī tūyaaīthya गया.

وَلَمْ نَكُ نَطْعُمُ الْإِنْسَكِينَ

46.Na ithyī nītweelikilye ngewanī
itetīkīlīka vamwe na asu ala maī nthīnī
wasyo.

وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ

47.'Na Ithyī nītwāūleile Mūthenya wa
Utw'io,

وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ

48.'Kūvika yīla kīkw'ū kyaūkwatie
ithyī.'

عَمَّا أَتَيْنَا أَتَقِينُ

49.Kwa ūu, ūvoyanī wa avoyanī
ndūkamauna mo.

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشُّفَعِينَ

50.Yu mo mena kī ūndū mo mekūalyūka
na kūtia ūla ūtao,

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُغْرِبِينَ

51. Ota mang'oi mateelemetw'e

كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَفْرِفَةٌ ۖ

52. Makl̥ite mŋnyambŋ?

فَزَتْ مِنْ قُورٍ ۖ

53. Aiee, klla mŋndŋ katl̥ wamo endaa
kwl̥thwa na mathangŋ mavŋe ma
ŋvuany'o ŋla we ŋnengetwe.

بَلْ يَرْيَدُ كُلُّ امْرِئٍ وَنَهْمُ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا

مُنْشَرَةً ۖ

54. Tiw'o! nŋw'o, mo maiyl̥klla Itu.

لَّا بَلْ لَا يَمْلِكُونَ الْآخِرَةَ ۖ

55. Tiw'o! nŋw'o, ŋŋ nŋ ŋtao.

كَلَّا إِنَّهُ تَذَكَّرٌ ۖ

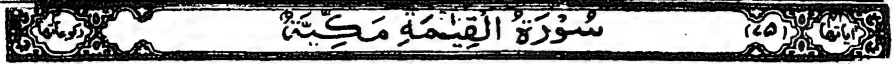
56. Mŋeke we ŋndl̥, ŋla ŋnŋkwenda
aŋlilikane.

فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرْهُ ۖ

57. Namo maikaŋlilikana ateo Ngai enda
ŋu. We eweka nŋ We wal̥l̥twe nŋ kŋkŋwa
na We eweka nŋ We wal̥l̥te kŋeke.

وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ

ۖ وَآهْلُ الْغُفْرِ ۖ

AL - KIYAAMAH
(Wavuan'w'e Makka)

1. SyftwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

إِنشِرْ لِلَّهِ الْفَنِينَ الْفَضِيلَةَ ۝

2. Aiee, Nyie nĩvĩta na Mũthenya wa
Uthayũkyo.

لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ۝

3. Na Nyie nĩta thayũ ũla wĩtũlaa mũtĩ
kaingĩ ta ngũsĩ.

وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ۝

4. Mũndũ asũanĩaa kana Ithĩ
tũikombany'a mavĩndĩ make?

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ ۝

5. Iĩ, Ithĩ twĩna ũtonyi wa kũmũtũnga
ona kũvika mĩthya ya syaa.

بَلَىٰ قَدَرِينَ عَلَىٰ أَنْ تُؤْمَرَ بِرَأْسِهِ ۝

6. Indĩ mũndũ nĩwendaa kũendeeaa na
kwĩka naĩ ũndũ we ũendete.

بَلَىٰ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ۝

7. We akũlasya, 'Mũthenya wa
Uthayũkyo ũkeethwa mbindu,

يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ۝

8. Yĩla itho yĩkekĩwa mbindu,

وَإِذَا بَرَأَ الْبَصَرُ ۝

9. Na mwei ũikwatwa,

وَحَسَفَ الْقَبْرُ ۝

10. Na syua na mwei iietwe vamwe,

وَجَمَعَ النُّسُ وَالْقَبْرُ ۝

11. Mũthenya ũsu mũndũ akakũlya, 'Va
kũkĩla nĩva?'

يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَتَى الْقَبْرَ ۝

12. Aiee! vai wĩvitho!

كَلَّا لَوْ دَرَسْتَ ۝

13. Vandũ va kũthũmũa mũthenya ũsu
vakeethwa vamwe na Mwĩai waku
eweka.

إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ۝

14. Mūthenya ūsu mŭndū
akamanyĩthyw'a maŭndū ala we
wamatongoisye mbee na ala wamatiie
ĩtina.

يُنَبِّئُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا كَدَّمَ وَأَخْلَصَ

15. Aiee, mŭndū nĩwĩyĩĩ nesa vyū we
mwene.

يَا الْإِنْسَانَ عَلَىٰ نَفْسٍ بِصِيرَةٍ

16. Ona kau we nŭetae mawĩkwatyo
make.

وَلَوْ أَنِّي مَعَاذِيرُهُ

17. Ndŭkathingithye ūĩmĩ waku na
ūvuany'o ūū nĩ kana we ūtonye
kwĩkalaata kŭŭsŭvĩa w'o.

لَا تُخَذِّلُنِي بِهِ إِسْأَلُكَ لِتُفْعَلَ بِهِ

18. Vate nzika, kŭmbanw'a kwaw'o na
kŭsomwa kwaw'o kwĩtŭlŭ Waitū Ithyĩ.

إِن عَلَيْنَا جُمُوعَهُ وَقُرْآنَهُ

19. Kwa ūu, yĩla Ithyĩ tŭŭsoma w'o,
ĩndĩ we atĩla kŭsomwa kwaw'o.

وَلَا قُرْآنَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ

20. Na ĩndĩ kŭwŭalyŭla w'o nĩ tŭlŭ
Waitū.

ثُمَّ إِنِّي عَلَيْنَا بَيِّنَاتُهُ

21. Aiee, ĩndĩ inyw'ĩ mwendaa kĩla kĩ
vakuvĩ kw'okonĩ.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ

22. Na inyw'ĩ nĩmŭyĩvŭthasya ĩtu.

وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ

23. Mothyū amwe mŭthenya ūsu
makeethwa me matheu,

وَجُودَ يَوْمَئِذٍ نَّافِرَةٍ

24. Masyaĩsye na kĩhito kwelekela
Mwĩai woo;

إِلَىٰ ذَيْبِهَا نَافِرَةٍ

25. Na mothyū amwe mŭthenya ūsu.
makeethwa me matuku,

وَجُودَ يَوْمَئِذٍ بِأَسْرَةٍ

26. Maisŭanĩla kana mbaanga ĩla ĩtŭlaa
mŭongo yĩ vakuvĩ kŭmavalŭkĩla mo.

تَنْظُرُ أَنْ يَفْعَلَ بِهَا قَارُونَ

27.II, yila thayu wa mUndu OnUkw'a
wambataa Ukavika mUmeoni,

وَلَا إِذَا بَلَغَتِ الْمَرْءُ

28.Na kUikUlw'a, 'N00 mUoi wa
kUmUtangila?

فَقِيلَ مَنْ عَرَّفَكَ

29.Na we ena w'o kana ni saa wa
kUtaanIsya;

وَكُلُّكُمْ أَعْيُنُ الرَّءِ

30.Na mUthumo Oing'Uuthana na
mUthumo Ula Ongi ni kyalya.

وَالْعَلَى النَّاسِ يَنْصَرِفُ

31.Kwa Mwai waku mUthenya Usu
ni kw'o kUkaendwa.

إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ النَّاسُ

LUKU 2

32.NUndu we ndaawitika Ula w'o ona
ndavoyaa Mboya.

فَلَا صَلاَةَ وَلَا مَطْعَةً

33.Indi we niwauleile Ula w'o na
awony'a mUongo;

وَكَيْنَ كَذَبَ وَتَوَلَّى

34.Indi we niwaendie kwa andu ma
nyumba yake, atambitye na ngathilo.

ثُمَّ ذَهَبَ إِلَى أَهْلِهِ يَمْكُنُ

35.'Woo ni waku we! na woo ingi!

أَوَّلَى لَكَ فَأَوَّلَى

36.Indi woo kwaku we! na woo ingi!

ثُمَّ أَوَّلَى لَكَ فَأَوَّلَى

37.MUndu asUanila kana we akaekwa
ena Uthasyo kwanganga?

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

38.We nda! Ilovoto ya kiw'u kitweku
kitika?

أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ نَفْسَةٌ مِنْ قَبْلُ يُتَنَبَّأُ

39.Na Indi atw'ika tanga ya nthakame na
Indi amwika umbe na amUmInukila
we.

ثُمَّ كَانَ عَمَلُهُمْ فُحْلًا فَسُورَى

40.Indĩ We nĩwamombie eĩ, mũũme na
mũka.

فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ

41.We Umwe ta Osu, ndena Otonyi wa
kũthayũũkya akw'ũ makethwa thayũ?

فَإِنِّي أَنَسَ ذَلِكَ بِقَلْبِي عَلَىٰ أَن تُخَيَّرَ النَّاسُ

سُورَةُ الدَّهْرِ مَكِّيَّةٌ

(٤٦)

AL - DAHR
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syltwan' ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe n' ūlau, Usũtwe
n' tei.

2. Vate nzika, n'kwavikie ūvinda ūŭŭ wa
mũndũ ūla we ūta' k'ĩndũ k'ŭweteka.

3. Ithyl' n'ŭtwamũmbie mũndũ kuma nthĩn' wa
ŭlovoto ya manz' ūlvulene y'la Ithyl'
tũtũmaa y'ŭŭla nthĩn' wa matatwa; Ind' Ithyl'
n'ŭtwamũalyũlile we atw' ūka mũndũ
w'ŭ'aa na wonaa.

4. Ithyl' n'ŭtũmwonetye we Nz'la, aitũnga
mũvea na ateũtũnga mũvea.

5. N'ŭ'w'o, Ithyl' n'ŭtũseũv'itye kwoondũ wa
alei m'nyololo na mang'ang'a ma k'laa
na Mwaki wakene.

6. Ind' ala alũngalu manyusaa k'kombe,
k'ŭvulan'ŭ'w'e na Kavuli---

7. Mbuluti ila athũkũmi ma Ngai Mwene
Vinya W'onthe manyw'ŭlaa. Mo
n'ŭmatũmaa ūvulutya ūvulutya y' ūvinya.

8. Mo n'ŭmean'ŭŭasya w'ŭv'ito woo, na kũk'la
mũthenya ūla ūthũku waw'o ūnya'ŭk'ite.

9. Na mo nũndũ wa wendo Wake We,
ma'ŭthasya ng'ya, ndiwa na mwovwa,

10. Makyasya, 'Ithyl' tũmũŭthasya inyw' ū
kwoondũ wa ūtanu wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe ū ū Ithyl' tũyendaa
mũvea kana ūtuvi kuma kwenyu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ

شَيْئًا مَّذْكُورًا

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ أَمْشَاقٍ مُّتَكْوِنَةٍ

فَجَعَلْنَاهُ سَوِيًّا نُبِينًا

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِنَّا شَأَلْنَا وَإِنَّا الْفُورَانِ

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَوْنَ مِن كَافٍ كَانَ وَاجِبًا

كَافُورًا

مِنَّا يُشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفِيرًا

يَوْمُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ

مُسْتَبِيرًا

وَيَطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مَشْكُونًا وَتَرْتِيبًا

وَأُوبَيْنًا

إِنَّا نُنْظَرُكُمْ لِرَجَاءِ اللَّهِ لَا نُزِيدُكُمْ جَزَاءً

وَلَا نُكْثِرُكُمْ

11. 'Nīw'o, Ithyī nītōkīaa mūthenya wa kyeve na thīna kuma kwa Mwīai waitū.'

إِنَّا خِفْنَا مِنْ زَيْنَاتِ يَوْمًا عَبُوسًا قَتَطِيرًا ①

12. Kwa ūu, Ngai Mwene Vinya W'onthe akamatangīla mo kuma kwa ūthūku wa mūthenya ūsu, na akamanenge mo ūsanzamūku na ūtanu.

فَوَقَّعَهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً
وَمُصْرُورًا ②

13. Na We akamatuva mo, nūndū wa ūmīlīsyō woo, vamwe na Mūūnda na kīlōnyeo kya lili,

وَجَزَّاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ③

14. Maīle īūlū wa mīto, namo maikew'a ūvyūvu mwingī vo kana mbevo mbiingī.

مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا
وَلَا زَمْهَرِيرًا ④

15. Ma myuunyī yaw'o tkeethwa vakuvī īūlū woo, na itūngo sya matunda ikathengeew'a vakuvī namo.

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلُّهَا وَذَلَّلتْ قُطُوفُهَا تَذِينًا ⑤

16. Na mīio ya kōīa ya vetha tīkathyūlūlūkw'a katī woo, na ikombe sya ioo ota ūu,

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَلْوَابٍ كَانَتْ
قَوَارِيرًا ⑥

17. Kīkombe kya kīoo kya vetha kīla mo makīseūvisye na ūmanyi mūvītūku.

قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ⑦

18. Na vo mo makanengwe kīkombe kya ūnyw'a kīvulanītw'e na tangaūsi,

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ⑧

19. Kuma mbulutinī yīvo yītawa Salisavili.

عَيْنًا فِيهَا تُنْشَى سَلْسَبِيلًا ⑨

20. Namo makeeteelwa nī andū ma mūika ala matakatumīa. Wamona ūkasūanīaa nī lūlū inya tīkītw'e.

وَيُطَوَّفُ عَلَيْهِمْ وَلَدَانٌ مُتَخَلِّفُونَ ⑩ إِذَا رَأَيْتَهُمْ
حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثورًا ⑪

21. Na we wasisya ūkoonaa ve ūtanu na ūsumbī mūnene.

وَإِذَا رَأَيْتَ أَهْمَ رَأَيْتَ نُفُوسًا وَمُلُكًا كَافِرًا ⑫

22. Iŭlŭ woo vakeethwa itonyeo sya lili mŭseo na mŭŭmv. Ikailfanŭw'a na itanga sya vetha. Na Mwŭlai woo akamanenge mo kŭnyw'a kyaŭnyw'a kŭtheu.

طِيَهُمْ نِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٍ وَإِسْتَبْرَقٍ وَتَلَوتَا
تَسْلِيمًا وَمِنْ فَصَّةٍ وَسَقَطَهُمْ رَبُّهُمْ سَرَابًا طَهُورًا ۝

23. *Namo makatavw'a*, 'Uŭ nŭ mŭthŭnzŭo wenyu, na wŭa wenyu nŭtŭkŭllŭtwe.'

إِن هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعِيرًا فَتَبَيَّنُوا ۝

LUKU 2

24. Vate nzika, Ithyŭ nŭtŭŭvuanŭsye Kulani ilungu-ilungu.

إِنَّا نَحْنُ رَبُّكَ عَلَيْنَا نَزَّلْنَا الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ۝

25. Kwa ņu, eteela na ņmŭsyo ņsilŭlo wa ņtw'io wa Mwŭlai waku, na ndŭkanengane kwa mŭndŭ ona ņmwe katŭ woo *ņla nŭ* mwene natŭ kana ņte-mŭvea.

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِعْ مِنْهُمْ آيَةً أَوْ
كُفُورًا ۝

26. Na lilikana syŭtwa ya Mwŭlai waku kŭloko na wŭoo.

وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ۝

27. Na tulasya-ndu mbee Wake ņtukŭ, na taŭa ņtheu Wake kwa *kŭlungu* kŭlasa *kya* ņtukŭ.

وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ۝

28. Nŭw'o, *andŭ* aa mendaa thayŭ ņŭ wa yu, na maivŭthya mŭthenya mŭmŭ *ņla* wŭmbee woo.

إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ
يَوْمًا ثَوِيلًا ۝

29. Ithyŭ nŭtŭmombŭte mo na tŭkawŭkŭla mŭmbŭlwe woo vinya, na Ithyŭ tŭkenda, nŭtŭtonya kŭmaete andŭ angŭ vandŭ voo mailyŭ tamo.

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا
أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا ۝

30. Na w'o ņu nŭ Ulilikany'o. Kwa ņu, ņla ona wŭva wendaa, nŭtonya kwosa nzŭa ya kwa Mwŭlai wake.

إِن هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ۝

31. Na inyw'I mOitonya kOendeesya
mawendi menyu ateo ylla Ngai Mwene
Vinya W'onthe wendaa. N'w'o, Ngai
Mwene Vinya W'onthe n' Umanyi-
W'onthe, MOI.

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلِيمًا حَكِيمًا

32. We atumaa ūla wendaa alika nthini
wa tei Wake, na We nŭseŭvitye ņsiŭŭlo
w' woo kwoondū wa eki ma naI.

يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَاللَّيْمِينَ أَهَدَ
يُفْضِلُ اللَّهُ عَذَابًا لِلْيَسَاءِ

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ مَكِّيَّةٌ

(22)

AL - MURSALAAT
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nŵ ũlau, Usũtwe
nŵ tei.

2.Nŵŵŵta na asu ala matũmawa kavola,

3.Indŵ mombanasya mũendo na kũthi na
mŵtũkŵ,

4.Na kwa asu ala manyaŵkaa
mũnyaŵkŵle wa w'o,

5.Na Indŵ mo maithesya ivathũkany'o,

6.Na kwa asu ala matwaa Kŵlilikany'a,

7.Makŵnengane mo ene ŵũũ wa wŵa ũla
mo manengetwe kana kwa nzŵa ya
kũkaanany'a,

8.Nŵw'o, maũndũ ala inyw'ŵ mwathŵtwe
no kũvika mekŵke.

9.Kwa ũu, yŵla ndata ŵkaaw'a kyeni
kyasyo.

10.Na yŵla ŵtu yŵkatũkanŵla katŵ

11.Na yŵla iŵma ikavalaanw'a,

12.Na yŵla Atũmwa makathandŵkangw'a
ŵvandanŵ yŵla yŵtw'ŵtwe-----

13.Nũndũ nŵ mũthenya wŵva ũla w'ŵtwe
kwoondũ wa maũndũ aa?

14.Nũndũ wa Mũthenya wa Utw'io.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا

فَالنَّاصِبَاتِ وَعَصَفًا

وَالنَّازِبَاتِ أَغْرَابًا

فَالْمُتَوَكِّلَاتِ أَرْوَا

فَالْمُتَوَكِّلَاتِ أَرْوَا

عُلْدًا أَوْ تُنْدًا

إِنَّمَا تَعْبُدُونَ لَوَاقِعًا

وَإِذَا التَّجُورُ مُسَوِّدًا

وَإِذَا السَّمَاءُ فُرْجَتَا

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّفَتَا

وَإِذَا الرُّسُلُ أُقْنِتَتَا

لَا يَخْلَعُ بَعْضُ الْبَعْثِ

بِغَيْرِ الْفَضْلِ

15. Na nĩ kyaũ kĩŋmanyĩthya we
Mũthenya wa Utw'io nĩ mwaũ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۝

16. Woo nĩ wa asu ala maũleaa w'o
mũthenyanĩ ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ لِلْكَاذِبِينَ ۝

17. Ithyĩ tũyaamananga andũ ala maĩ ma
mbee?

أَلَمْ نُعَلِّمِ الْوَالِدِينَ ۝

18. Ithyĩ tũkatuma ala me ĩtina mamaatĩe
mo.

ثُمَّ نُنْفِخُ فِيهِمُ الْجَحِيمَ ۝

19. Uu nĩw'o Ithyĩ twĩkanaa na avĩtany'a.

كَذَلِكَ نَفْعِلُ بِالْمُجْرِمِينَ ۝

20. Woo nĩ wa asu ala maũleaa ūla w'o
mũthenya ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ لِلْكَاذِبِينَ ۝

21. Ithyĩ tũyaamũmba inyw'ĩ kuma nthĩnĩ
wa twĩlw'ũ tũtweku tũte vala tũĩ,

أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ ۝

22. Na Ithyĩ twakĩkie kĩw'ũ kyu vandũ
valũmu,

فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ۝

23. Kwa kĩthimo kya ĩvinda yĩtw'e
yĩsĩkie?

إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ ۝

24. Uu nĩw'o Ithyĩ twathimie, na Ithyĩ
nĩtũthimaa nesa mũno ata!

فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدَرُونَ ۝

25. Woo nĩ wa asu ala maũleaa ūla w'o
mũthenyanĩ ūsu!

وَبَلِّغْ يَوْمَئِذٍ لِلْكَاذِبِينَ ۝

26. Ithyĩ tũimyumbĩte nthĩ nĩkana ĩlikae

أَلَمْ نجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ۝

27. Ala me thayũ na ala akw'ũ?

أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ۝

28. Na Ithyĩ nĩtwaie ĩlma ndũũlu vo, na
nĩtwamũnengie inyw'ĩ kĩw'ũ kya
ũnyw'a kĩ mũyo.

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَجَرٍ وَآسَفَيْنَاكُمْ فَأَدْرَأْنَا ۝

29. Woo mŭthenyanĩ ūsu nĩ asu ala
maŭleaa ūla w'o!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

30. 'Yu endai inyw'ĩ mwelekele kĩla
inyw'ĩ mwakĩtw'ĩkĩthisye ta ūvŭngŭ,

إِنظِرُوا إِلَىٰ أَلْتُنُفَرٍ هِ تَكْذِبُونَ ۝

31. 'Ii, endai mwelekele muunyĩ, kana
kŭsiĩla ūmŭĩ wa Mwaki.'

إِنظِرُوا إِلَىٰ ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ۝

32. 'Itaetae muunyĩ, kana kŭsiĩla ūmŭĩ
wa Mwaki.'

تَوَالِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ الْآلِهَةِ ۝

33. W'o wĩkasya mŭĩ sya mwaki tŭlŭ ta
mbeenge,

إِنَّمَا تَرَىٰ بِشَرْبٍ كَالْقَصْرِ ۝

34. Uilyĩ ta waseŭvĩtw'e na ngamĩle
nyingĩ syĩna langi wa Ivuulŭ.

كَأَنَّهُ جُلُتٌ صُفْرٌ ۝

35. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa w'o
Mŭthenyanĩ ūsu!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

36. Ū ū nĩ mŭthenya ūla mo matakethwa
matonya kŭneena;

هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ ۝

37. Onamo maiketfĩkw'a kŭnengane
mawĩkwatyo.

وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَدُونَ ۝

38. Woo mŭthenyanĩ ūsu nĩ wa asu ala
mauleaa w'o!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

39. Makatavw'a, 'Ū ū nĩ Mŭthenya wa
Utw'io; Ithyĩ nĩtŭmŭmbanĩtye inyw'ĩ na
andŭ onthe ala ma tene vamwe.

هَذَا يَوْمُ الْقَصَلِ جَعَلْنَاكَ وَالْأَوَّلِينَ ۝

40. 'Ethwa yu inyw'ĩ mwĩ ūndŭ mŭtonya
kŭmbĩka Nyie, mbĩkai w'o.'

فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا ۝

41. Woo nĩ wa asu ala maŭleaa w'o
mŭthenyanĩ ūsu!

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۝

LUKU 2

42. Ala alŋgalu makeethwa *katī* wa
myuunyī ta tŋlŋsī,

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلِّ وَعُيُونٍ ۝

43. Na matunda ala mo makethwa
makyenda.

وَقَوَائِمُهُمْ يَسْتَهْجُونَ ۝

44. 'Yai na nyw'ai nesa ta mŋthŋnzŋo wa
maŋndŋ ala inyw'ī mweekie.'

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝

45. Uu vate nzika, nŋw'o tŋmatuvaa ala
mekaa nesa.

إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۝

46. Woo nī wa asu ala maŋleaa w'o
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

47. 'Yai na itanŋthyei inyw'ī-ene kavinda
kanini *tŋlŋ* wa *nŋhī* ŋno, *Inyw'ī* alei ma
w'o; vate nzika, inyw'ī ninyw'ī
avŋtany'a.

كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُّجْرِمُونَ ۝

48. Woo nī wa asu ala maŋleaa w'o
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

49. Na yŋla mo matavw'a, 'Kumanai
mŋthaithe,' mo maikumanaa

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ۝

50. Woo nī wa asu ala maŋleaa ŋla w'o
mŋthenyanī ŋsu!

وَنِلْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

51. Nŋ ndeto yŋva ŋndī, ŋtina wa ŋno, ŋla
mo makamŋŋkŋla?

يَوْمَئِذٍ يَخْلِفُ أُولَئِكَ فِي دُورِهِمْ ۝

سُورَةُ النَّبَاِ مَكِّيَّةٌ

AL - NABA'
(Wavuan'w'e Makka)

1.Sy'itwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2.Mo makũlanasya ũvoo mwaũ mũndũ
na ũla ũngĩ?

3.İlũlũ wa ũvoo ũndũ mũnene ũkoka,

4.İlũlũ wa maũndũ ala mo
mavathũkanganĩaa

5.Aiee, o mĩtũkĩ mo makamanya.

6.Aiee, Ithyĩ twĩneena ĩngĩ, omĩtũkĩ mo
makamanya.

7.Ithyĩ tũimyũmbĩte nthĩ ta ũkomo,

8.Na ĩlma ta syambo?

9.Na Ithyĩ nĩtũmũmbĩte inyw'ĩ elĩ-elĩ,

10.Na Ithyĩ tũseũvĩtye kũkoma kwenyu
ta ũthũmũo,

11.Na Ithyĩ nĩtũtwĩkĩthĩtye ũtukũ ta kya
kwĩvw'ika,

12.Na Ithyĩ tũũtw'ĩkĩthĩtye mũthenya
kwoondũ wa ũtethyo.

13.Na Ithyĩ nĩtwakĩte İlũlũ wenyu *matu*
mũonza me vinya;

14.Na Ithyĩ tũyũmbĩte *syua* ta taa
mũtheu.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ

عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ

الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ

كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهْدًا

وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا

وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا

وَجَعَلْنَا لَكُمْ سُبَاتًا

وَجَعَلْنَا الْيَلَّ لِبَاسًا

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا

15.Na Ithyĩ tũtheeasya kuma mathweonĩ
meŋlovotanga kĩw'ũ kwa wingĩ,

وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْرُبِ مَاءً مَبْجُاجًا ۝

16.Nĩkana Ithyĩ tũtonye kũete mbeũ na
imea nakyo.

لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۝

17.Na mĩũnda ya imea sya kwĩtanĩthya.

وَجَنَّتِ الْأَقْطَافُ ۝

18.Vate nzika, Mũthenya wa Utw'io
wĩna İvinda yĩtw'e.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ۝

19.Mũthenya ūla soo ūkavuvwa; na
inyw'ĩ mũkooka nguthu kwa nguthu.

يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ نَادُونَ أَفْوَاجًا ۝

20.Na İtu yĩkavingũwa na yĩkatw'ĩka ya
mĩlomo yonthe;

وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۝

21.Na ĩĩma ikavetangwa na syo ikeethwa
ĩilyĩ ota kyuu.

وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۝

22.Kwa ūla w'o, Ngiena nĩyoveesye
imandĩkĩte,

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۝

23.Mũsyĩ kwoondũ wa mbaa-matũ,

لِلطَّاغُوتِ مَأْبَأًا ۝

24.Ala makekala vo myakaka.

لِيُثَبِّتَ فِيهَا أَحْقَابًا ۝

25.Mo maikasama kyaunyw'a kĩthithu
kana kya mũthemba ona wĩva vo,

لَا يَدْخُلُوهَا وَفُتِحَتْ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ۝

26.Ateo kĩw'ũ kĩvyũ kĩtheŋkĩte kana
kĩthithu mũno vyũ.

إِلَّا حَيْثُ مَا وَغَسَّاقَا ۝

27.Ituvi yaĩĩte.

جَزَاءً وَفَاقًا ۝

28.Nĩw'o, mo mayaaŋkĩa ūtalo,

إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۝

29.Na nĩmaileile Syama Siitũ vyũ.

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ۝

30. Na Ithyĩ nĩtũkĩandĩkĩte kĩla kĩndũ Ivukunĩ.

وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا

31. 'Kwa Ou, inyw'ĩ samai ōsilĩlo: Ithyĩ toikamwongeela inyw'ĩ ateo nthĩnĩ wa ōsilĩlo.'

فَقُلُّوْا فَلَنْ نُّزِيْدَكُمْ اِلَّا مَدًاۙ

LUKU 2

32. Nĩw'o, kwa ala alũngalu ve Ūtanu:

اِنْ لَّا يَسْتَعِيْنُ مَقَارِبًا

33. Mũnda miĩte na mĩsavivũ,

حَدَّ اِيْنٍ وَّاعْتَابًا

34. Na eĩtu atheu ma mũika Ōmwĩ

وَكُوَاعِبَ اَثَرًا

35. Na ikombe syĩkwĩĩkanga.

وَكَاَسًا وَّهَاقًا

36. Mo maikew'a ngewa nthũũku vo kana kũkengana:

لَا يَسْعَوْنَ فِيْهَا لَنُوَاوِلَ كِلَابًا

37. Ituvi kuma kwa Mwĩai woo-----
mũthĩnzĩlo kwĩanana na meko moo-----

جَزَاءً مِّنْ رَّبِّكَ عَطَاءٌ حِسَابًا

38. Mwĩai wa matu na nthĩ na syonthe ila syĩ katĩ wasyo, Ula Mũlau. Mo maikethwa na waĩlu kũneena Nake We.

رَّبِّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ

لَا يَمْلِكُوْنَ مِنْهُ خِطَابًا

39. Mũthenya Ūla Veva na alaĩka makaũngama mĩthĩa, mo maikaneena ateo we Ūla Ngai-Wa-Ulau ūkamwĩĩkĩlyĩ na Ūla ūkaneena maũndũ ala ma w'o tũ.

يَوْمَ يَقُوْمُ الرُّوْحُ وَالنَّبِيْكَ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُوْنَ

اِلَّا مَن اِذْنٌ لَّهِ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا

40. Mũthenya Ūsu ow'o ūkavĩka. Kwa Ūu, mũeke, Ūla Ūnũkwenda, amanthe nzĩa ya kwa Mwĩai wake.

ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّۚ مَنۢ شَاءَ اِتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهِۦ

مَّآبًا

41. Nĩw'o, Ithyĩ nĩtũmũkaanĩtye inyw'ĩ tũlũ wa ūsilĩlo Ūla wĩ vakuvĩ ota mũomonĩ; mũthenya Ūla mũndũ ūkona maũndũ ala moko make matongoisye

اِنَّا اَنْزَلْنٰكُمْ عَلٰۤى اَبْوَابٍۭ نَّبِيَّۙةٍ يُّوْمَ يَنْظَرُ الْمُرءُ

mbee, na mŋlei akaasya, 'Takethwa
Nye nŋndw'ŋka kŋtoo kŋthei!'

مَا قَدَّمَتْ يَدَهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلْبَسْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ۝

AL - NAAZIAAT
(Wavuanfwe Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Nĩvĩta na asu ala maendaa methikĩte
na kwĩkusya mena kĩeleelo kya kũlika
nthĩ,

3. Na kwa asu ala maendaa na mĩtũkĩ
kũkĩlanĩya nthĩ,

4. Na asu ala maendaa na mĩtũkĩ kũndũ
kũasa ũlũ wa nganga,

5. Na kwa asu ala makĩlanasya mũndũ na
ũla ũngĩ kwoondũ wa ũnene,

6. Na kwa asu ala malanasya walany'o na
maitwaĩla wĩla woo nesa,

7. Uu ũkeethĩwa mũthenya ũla nthĩ ila
ithingithaa ikathingitha,

8. Na kĩhingitho kya kelĩ kĩkakĩatĩla kyu.

9. Mũthenya ũsu ngoo ikathĩĩla nĩw'ia,

10. Na metho moo makakumanĩla na
nthĩ—

11. Mo makũlasya, 'Ow'o, ithyĩ
nĩtũkatũngwa mwĩkalonĩ witũ ũla wa
mbee?

12. 'Ata! ona twĩ mavĩndĩ mou?

13. Mo maasya, Indĩ ũsu nĩ ũalũko wĩ
wasyo.'

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالنَّازِعَاتِ غُرُقًا

وَالشَّاطِطِّ نَشَطًا

وَالنَّهْطِ سَبْطًا

فَالنَّهْطِ سَبْطًا

فَالنَّهْطِ سَبْطًا

يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ

تَتَّبِعُهَا الزَّاوِفَةُ

قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ

يَقُولُونَ إِنَّا لَرُدُّوْذُونَ فِي الْحَافِرَةِ

إِذَا كُنَّا عِظَامًا تَجَرَّةً

وَقَدْ هَمَمْنَا قَالَ تِلْكَ إِذْ كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ

14.Kkeethwa kI kloo o kImwe tU,

فَاَتَا هِيَ زَجْرًا وَاحِدًا ۝

15.Na sisya! *mo makaumaala onthe nza* OtheinI.

فَاَذَاهُمْ بِالشَّاهِرَةِ ۝

16.Uvoo wa Mose nOkUvikIe we?

وَقَالَ لَهُمْ هَلْ أَتَاكَ حَدِيثٌ مُرْسِي ۝

17.YIla MwIai wake wamwItie we MwandanI wa Tuwaa, *akyasya*,

إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْأَوَّلِ فَقَالَ هَلْ كُنْتُ ۝

18.'Enda we kwa Valao; we *nOkwenda* kOthew'a?

إِذْ هَبَّ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ۝

19.'Na OimOkOlya we, 'We *nOkwenda* kOthew'a?

فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَى أَنْ تَزُولَ ۝

20.Na nyie ngaOtongoesya we kwa MwIai waku, *nIkana Otonye kUmOkIa* We.'

وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْضَعُ ۝

21.Kwa Ou, we *nIwamwonisye* Kyama kInene,

فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى ۝

22.IndI we *nIwamUleile* we na *nIwaleile* kwIw'a,

فَكَذَّبَ وَعَصَى ۝

23.IndI we *nIwaalyOkile* kuma vala ve *Mose, aikaananIa* nake.

ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَى ۝

24.Na we *nIwoombanisya* andU *make* na atavany'a,

فَحَسَرَ فَتَالَى ۝

25.Akyasya, Nyie ninyie MwIai wenyu, *Ola wI IolO mOno* vyU.'

فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى ۝

26.Kwa Ou, Ngai Mwene Vinya W'onthe *nIwamuOkwatie* na *UsilIlo* wa ItunI na wa nthI Ino ya yu.

فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَجْحَةِ وَالْأَوَّلِ ۝

27.Vate nzika, nthInI wa *maUndU* asu ve *Omanyisyo* kwake we *Ola OkIaa*.

يَعْنِي إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِمَنْ يَخْشَى ۝

LUKU 2

28. Inyw'ī ninyw'ī mwī vinya kŭmba
kana nī ūtu yīla We wakīte?

ءَاَنْتُمْ اَسَلْتُمْ خَلْقًا اَمْ السَّاءُ بَنَاهَا ۝

29. We nīŭkīlītye ūtŭŭlu wayo na
akayaīlya na akayītw'īkīthya yīanīu.

رَفَعَ سَنَكُمَا فُسُوْنَاهَا ۝

30. Na We nŭseŭvītye ūtukŭ wayo
kīvindu, na nŭetete kīfoko kyayo;

وَاَعْطَسَ لَيْلَهَا وَاَخْرَجَ فُجُئَهَا ۝

31. Na nthī, vamwe nayo, We
nīwamīnyaīlkisye.

وَالْاَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ وَحْنَهَا ۝

32. We nīwaumisye kīw'ŭ kyayo na
ŭīthyo wayo kuma vo,

اَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْغَهَا ۝

33. Na īīma, We nīwaiseŭvisye syo syī
nŭmŭ.

وَالْجِبَالَ اَرْسَهَا ۝

34. Kīī kyonthe nī kyaŭya kwoondŭ
wenyu na ng'ombe syenyu.

مَتَاءً لَكُمْ وَلَا تَعْمَاكُمْ ۝

35. Indī yīla wanangīko mŭnene ūkavika,

فَاِذَا جَاءَتْ الطَّاقَةُ الْكُبْرَى ۝

36. Mŭthenya ūla mŭndŭ ūkalilikana
maŭndŭ onthe ala we weething'īīsyē
kwīka,

يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ مَا سَفِهَ ۝

37. Na Ngiena ikoonanw'a ūtheinī kwa
ūla wonaa.

وَبُزْزَتِ الْجَعِيْمُ لِمَنْ يَرَى ۝

38. Indī kwake we ūla ūleaa kwīw'a,

فَاَمَّا مَنْ ظَنَّهُ ۝

39. Na ūla ūnyuvaa thayŭ wa nthī īno,

وَاَفَرَّ الْخَيوةَ الدُّنْيَا ۝

40. Mwaki wa Ngiena vate nzika,
ŭkeethwa mŭsyī wake.

فَاَنَّ الْجَعِيْمُ مِنَ الْمَاوِي ۝

41. Indī kwake we ūla ūkīaa kŭŭngama
mbee wa Mwīai wake, na ūvathanaa
thayū wake na mawendi mathŭku,

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ
الْهَوَىٰ ۖ

42. Ūla Mŭŭnda vate nzika, ūkeethwa
mŭsyī wake.

فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ۖ

43. Mo meŭkŭlya īŭlŭ wa ūla Saa:
'ŭkavika īndī?'

يَسْأَلُونَكَ عَنِ النَّسَاءِ ۖ إِنَّا كَانَ مَرْسُهَا ۖ

44. Indī we wīna vata mwaŭ
wakŭŭwetanga w'o?

فَإِنَّكَ أَنْتَ مِنْ وَكْرِهَا ۖ

45. Umanyi wa w'o ūla wa mŭminŭkīlyo
wīna Mwīai waku.

إِلَىٰ رَبِّكَ مِنْهُمْ لَحَاقٌ ۖ

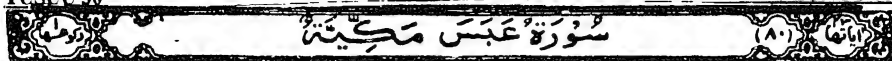
46. We wo Mŭkaanany'a tŭ kwake we
ūla ūkīaa w'o.

إِنَّمَا أَنْتَ مُنَادٍ مِّنْ بَيْنِهَا ۖ

47. Mŭthenya ūla mo makawona w'o, mo
makeew'a tamataaīkala īŭlŭ wa nthī ateo
kīwīoo kīmwe kana kīoko kyaw'o.

كَانَ تَعْمُرُ يَوْمَ يَرُونَهَا لَمْ يَلْبَسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوِ

صُفْحًا ۖ

ABASA
(Wavuanf'w'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. We nĩwang'uthie ōthyū na aathōka
ūtee,

3. Nũndū kĩlalinda nĩkyookie vala ūĩ.

4. Na nĩ kyaū kĩtonya kũũmanyĩthya we
kana we nũtonya kwĩthwa aimantha
kwĩthesya mwene,

5. Kana we nũtonya kũsũvĩa na
Ulilikany'o ūkamũuna?

6. Na kwa ūla ūvũthasya ndĩni ve
kĩvathũkany'o

7. Usu nĩwe ūmwĩthukĩasya,

8. Ona kau ti ũũũ waku we ona alea
kũthew'a.

9. Indĩ we ūla ūkaa kwaku ekalaatĩte,

10. Na we nũmũkĩaa Ngai,

11. Usu nĩ we ūmũleaa we.

12. Aiee! nĩ Ulilikany'o---

13. Kwa ūu, mũeke we ūla ūnũkwenda
ethĩny'e naw'o----

14. Mathangũnĩ mataĩku,

15. Mokĩĩt'w'e ũũũ, me mathesye,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

عَبَسَ وَتَوَلَّى ۝

أَن جَاءَهُ الْأَعْيَى ۝

وَمَا يَذُرُّكَ لَعَلَّهُ يَزُولَى ۝

أَوَيْدَكَرِيتَنفَعَهُ الدَّيْرَى ۝

أَقَامَن اسْتَفَى ۝

فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ۝

وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَزُولَى ۝

وَأَمَّا مَن جَاءَكَ يَسْعَى ۝

وَهُوَ يَخْشَى ۝

فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى ۝

كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ۝

لَمَن شَاءَ ذَكَرَهُ ۝

فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ ۝

فَرُفُوعَةٍ مُّكَلَّمَةٍ ۝

16. Mokonĩ ma aandĩki,

بَايِلِي سَفَرُو ⑤

17. Ataĩku na alũngalu.

كُوَامِرْ بَرَرُو ⑤

18. Wanangĩko nũmũkwate mũndũ! We
nde mũvea ata!

قَتَلَ الْإِنْسَانَ مَا أَكْفَرُهُ ⑤

19. We amũmbaa we na kyaũ?

مِنْ أَيْنِ شَيْءٌ خَلَقَهُ ⑤

20. Na ĩvoloto ya manzĩ! We nũmũmbaa
na akamwĩlya;

مِنْ نُظْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ⑤

21. Indĩ We nũmĩtw'ĩkĩthasya Nzĩa
kwĩthwa yĩ mbũthũ kwoondũ wake,

ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ ⑤

22. Indĩ We nũtumaa we akw'a na
kũseũvya mbua kwoondũ wake;

ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ⑤

23. Indĩ, yĩla We wĩenda, akamũkĩlya we
ĩngĩ.

ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشَرَهُ ⑤

24. Aiee, we ndambĩte kwĩka ũndũ We
wamwĩyĩlafe kwĩka.

وَلَا لَنَا بِقُضَ مَا أَمَرَهُ ⑤

25. Yu eka mũndũ aũsisye ĩlu wake:

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ⑤

26. Undũ Ithyĩ tũkĩtaa kĩw'ũ nthĩ kwa
wingĩ,

إِنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ⑤

27. Indĩ Ithyĩ nĩtũmyatũangaa nthĩ---
mwatũangĩle wa w'o---

ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ⑤

28. Na Ithyĩ nĩtũtumaa mbeũ imea nthĩnĩ
wayo,

فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ⑤

29. Na mĩsavivũ na mboka,

وَعَبًّا وَقَضْبًّا ⑤

30. Na mĩthata na mĩtende.

وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ⑤

31. Na mĩũnda mĩlle ĩvandĩtwe imea
ĩvivinyene,

وَحَدَائِقَ غُلَبًا ⑤

32. Na matunda na nyŋnyi,

وَنَافِثَةٍ وَأَنْبَاقٍ

33. Kyaŋya kwoondŋ wenyu na indc syenyu.

مَتَاقًا لَكُمْ وَلَا تَعَايَنُكُمْ

34. Indī yīla mbu mbai Tkavika,

بَآذَا جَاءَتِ الْفَاسِقَةُ

35. Mŋthenya ŋla mŋndŋ Okamŋkīla mwanaa-nyinyia,

يَوْمَ يَفُوزُ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ

36. Na kuma vala ve nyinyia wake na īthe wake.

وَأَيُّهُ وَأَبْنَاهُ

37. Na kuma vala ve mŋka wake na syana syake,

وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ

38. Kīla mŋndŋ katī woo mŋthenya ŋsu akeethwa akoneny'e na ŋvoo wake mwene ena kīvathŋkany'o na ala angī.

لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ

39. Mŋthenya ŋsu mothyŋ amwe makeethwa makyakaka,

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْوَرَةٌ

40. Makītheke me asanzamŋku nī ŋtanu!

صَاحِبَةٌ مُّتَبَيِّرَةٌ

41. Na mothyŋ amwe, mŋthenya ŋsu, makeethwa mena kītoo ŋolŋ wamo.

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ

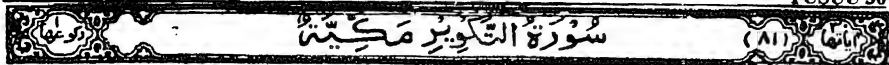
42. Mo makavw'Tkwa nī kīvindu.

تَرْمَقُهَا قَتَرَةٌ

43. Asu nīmo ala maleile kwītkīla na maī aathe

بِأُولَئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجْرَةُ

AL - TAKWIIR
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2. Yĩla syua yĩkavw'ĩkwa,

3. Na yĩla ndata ĩkekĩwa kĩvindu,

4. Na yĩla ĩĩma ikavetwa,

5. Na yĩla ngamĩle-nga, syĩna mavu ma
myei ĩkumi, ikatiwa,

6. Na yĩla nyamũ ikombanw'a vamwe,

7. Na yĩla nganga ikavĩta *Umwe nthĩĩwa*
Ula ũngĩ,

8. Na yĩla andũ makaetwe vamwe,

9. Na yĩla kana ka kelĩtu kala kenzĩiwe
nthĩ ke thayũ kakakũlw'a ũvoo,

10. 'Kooaĩwe ĩvĩtyo yaũ?

11. Na yĩla mavuku makanyaĩkw'a
mũingo,

12. Na yĩla ĩtu yĩkatiwa yĩ ĩthei,

13. Na yĩla Mwaki ũkavuvwa,

14. Na yĩla Mũũnda ũkaetwe vakuvĩ,

15. Indĩ kĩla thayũ ũkamanya kĩla w'o
watwaĩte na mbee.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۝

وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۝

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْعُشُورُ عُطِّلَتْ ۝

وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۝

وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْنُفُوسُ زُوِّجَتْ ۝

وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُيِّلَتْ ۝

بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۝

وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ۝

وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ۝

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ۝

وَإِذَا الْجَمَّةُ أُنْزِلَتْ ۝

عَلِمْتُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِتْ ۝

16. Aiee, Nyie nĩta ndata ila isyokaa na
ĩtina ta ngũsĩ

فَلَا أَقْسِمُ بِالْغُلُوبِ ۝

17. Iendaa mbee na ĩndĩ ikĩvitha.

الْجَوَارِ الْكُنُوسِ ۝

18. Na nyie nĩta ūtukũ ūkũsĩie yĩla
ũendee ūkathela,

وَالْيَلِ إِذَا عَسَفَ ۝

19. Na masangya yĩla wambĩĩĩlya
kũveva,

وَالضُّحَىٰ إِذَا تَنَفَّسَ ۝

20. Kana ĩno vate nzika nĩ ndeto ya
ũvany'o wa Mũtũmwa mũtaĩĩku,

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ۝

21. Mwene-Utonyi, ūĩkĩĩthĩtw'e mbee wa
ũthyũ wa Mwĩai wa Kĩvĩla-kya-Usumbĩ,

ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ۝

22. Wĩw'ĩkaa kw'o na mũĩkĩĩku
mũĩkĩĩonĩ wake.

مُطَاعٍ ثَمَرًا مِينٍ ۝

23. Na mũnyanyae wenyu ndena ndũũka.

وَمَا صَاحِبُكُمْ يَنْجُونَ ۝

24. Na kwa ūla w'o, we nĩwamwonie We
nthĩnĩ wa matu matheu maithũa.

وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ۝

25. Na we ndamatooneaa maũndũ ala
matonekaa.

وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ۝

26. Ona ĩno ti ndeto ya Satani, ūla
mũlee.

وَمَا هُوَ يَقُولُ سَهِيْنٍ رَّجِيمٍ ۝

27. Nĩva ĩndĩ vala inyw'ĩ mũendete?

فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ۝

28. Ti kĩndũ ĩndĩ nĩ Ulilikany'o wa
nthĩ syonthe,

إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ۝

29. Kwa ala katĩ wenyu mendaa kũthi
malũngele,

لَنْ يَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ۝

30. Oyila inyw'I m'Utendaa *kĩndũ*, ateo
 k'ila Ngai Mwene Vinya W'onthe,
 Mwĩai wa nthĩ syonthe, wendaa.

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ
 الْعَالَمِينَ

سُورَةُ الْاِنْفِطَارِ مَكِّيَّةٌ

(٨٢)

AL - INFITAR
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ōlau, Usŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yŵla ŵtu yŵkatŵkanŵla katŵ,

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ

3. Na yŵla ndata ŵkanyaŵkw'a,

وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ

4. Na yŵla mbŴsŵ iketa kŵw'ŵ nŵhŵnŵ wa
mŵaŵ,

وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

5. Na yŵla mbua ikavw'ŵkŵwa,

وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

6. Kŵla thayŵ ŵndŵ, ŵkamanya kŵla w'o
watwaŵlaa na mbee na kŵla w'o watiie
ŵtina.

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ

7. We mŵndŵ, nŵkyaŵ kŵla kyakwŵkŵlie
ŵkŵmbaŵ ŵleane na Mŵŵai waku wa
Ulaŵ,

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَكَ بِرَبِّكَ الْكَرِينِ

8. Ula wakŵmbie we, na ŵndŵ akwŵanŵsya
we, na ŵndŵ akwŵanany'a nesa na
akŵŵngamya?

الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوِّكَ فَعَدَلَكَ

9. Mŵmbŵlwenŵ ona wŵva ŵla We wendie,
We nŵwaŵseŵvisye we.

فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ

10. Aiee, ŵndŵ inyw'ŵ nŵmŵleaa Utw'io.

كَلَّا بَلْ لَّكَدَّيُونُ بِالذِّينِ

11. ŵndŵ ve asŵvŵi ŵŵlŵ wenyu

وَأَنْ عَلَيْكُمْ لِحُفَظِينَ

12. Aandŵki aŵkŵku,

كَرَامًا كَاتِبِينَ

13. Ala meŵ maŵndŵ onthe ala inyw'ŵ
mwŵkaa.

يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

14.Nt'w'o, ala alŭngalu makeethwa
nthĩnĩ wa Ūtanu;

إِنَّ الْآبَرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝

15.Na ala athe makeethwa Iianĩ-ya-
Mwaki;

وَأَنَّ الْفَجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۝

16.Mo makavĩla vu nthĩnĩ Mũthenyanĩ
wa Utw'io;

يُصَلُّونَهَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

17.Na mo maikethwa matonya
kwĩyuma vo.

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۝

18.Na nĩ kyaŭ kĩtonya kŭŭmanyĩthya we
Mũthenya wa Utw'io nĩ mwaŭ!

وَمَا أَذْرَكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

19.Na ĩngĩ, nĩ kyaŭ kĩtonya
kŭŭmanyĩthya we Mũthenya wa Utw'io
nĩ mwaŭ?

ثُمَّ مَا أَذْرَكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ۝

20.Mũthenya ūla thayŭ ūtakethwa na
ŭtonyi wa kwĩka thayŭ ūngĩ ūndŭ! Na
mwĩao mũthenya ūsu ūkeethwa wĩ wa
Ngai Mwene Vinya W'onthe.

يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ
لِئِلهِ يَوْمَئِذٍ ۝

AL - TATFIIF
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Us0ftwe nŋ 0lau, Us0ftwe
nŋ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. Woo nŋ wa asu ala manenganæ
kŋthimo kŋoleku;

وَيْلٌ لِّلطَّافِينَ ۝

3. Asu ala, yŋla me0nengane kŋthimo kwa
and0 angŋ, mosaa kŋanŋe;

الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝

4. Indŋ yŋla me0nengane kŋthimo kwa
and0 angŋ kana k0mathimŋa,
mamathimŋaa mata0sisya.

وَإِذَا كَانُوا لَهُمْ أَوْزَارُهُمْ يَخْسِرُونَ ۝

5. And0 ta asu nomesŋ kana
makathay00kw'a ŋngŋ

أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ۝

6. M0thenyanŋ m0th0ku m0no,

يَوْمَ عَظِيمٍ ۝

7. M0thenya 0la mbæ and0 onthe
maka0ngama mbee wa Mwŋai wa nthŋ
syonthe?

يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

8. Aiee, 0talo wa ala athe wŋ kyovonŋ
Sijjin.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ ۝

9. Na nŋ kya0 kŋ0manyŋthya we Sijjin nŋ
kya0?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ۝

10. Nŋ Ivuku yŋandŋkŋtwe yŋvuanŋw'e
nesa m0no.

كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ۝

11. Woo, m0thenya 0su, nŋ wa ala
maleæa,

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ۝

12. Ala maleæa M0thenya wa Utw'io.

الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ الَّذِينَ ۝

13. Na vai Oleaa ateo mwene naŋ Okŋlaa
mŋvaka,

وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَبِرٍ أَتِيهِمْ

14. Ula yŋla Mŋsoa Yait0 yasomewa vala
0ŋ, waasya, 'Nŋ mbano sya tene!'

إِذَا سَأَلَ عَنْهُ ابْنُ آدَمَ قَالَ آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ

15. Aiee, Indŋ ma0nd0 ala mo mekŋte
nŋmekŋte ngoo syoo nganga.

كَلَّا بَلْ كَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَآ كَانُوا يَكْسِبُونَ

16. Aiee, vate nzika, mo makasiŋŋwa
k0mwona Mwŋai woo m0thenya 0su.

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَجُونَ

17. Indŋ, nŋw'o, mo makavya Ngienanŋ,

ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ

18. Na Indŋ mo makatavw'a, 'Und0 00 nŋ
0la inyw'ŋ mwa0leaa.'

ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

19. Aiee! Indŋ 0talo wa ala al0ngalu wŋ
nthŋnŋ Illiyyiin.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ

20. Na nŋ kyaŋ kŋtuma we 0manyā
Illiyyiin?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ

21. Nŋ Ivuku yŋla yŋandŋkŋtwe yŋvuanŋw'e
nesa.

كِتَابٌ مَرْفُومٌ

22. Ala anyuve ma Ngai makayŋk0sŋŋa
yo.

يَشْهَدُهُ الْقُرْآنُ

23. Vate nzika, ala al0ngalu makeethwa
nthŋnŋ wa 0tanu m0nene,

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

24. Mekalŋle mŋto masyaŋŋsyē.

عَلَى الْأَرْبَابِ يَنْظُرُونَ

25. We 0koona ŋ0ŋ0 wa mothy0 moo
mwŋkalo wa 0tanu m0nene.

تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ

26. Mo makanengwe kya0ya kŋtheu
kŋsiŋŋtwe,

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْمُومٍ

AL - INSHIKAK
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwani ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ūlau, Usũtwe
nĩ tei.

2.Yĩla İtu yĩkatũkana,

3.Na kwĩthukĩsya Mwĩai wayo—na ūu
nũyaĩĩte yo---

4.Na yĩla nthĩ İkanyaĩkw'a.

5.Na kũsyumya syonthe ila syĩ nthĩnĩ
wayo, na kũtiwa yĩ nthei;

6.Na kwĩthukĩsya Mwĩai wayo, na ūu
nĩkũmyaĩĩte yo---

7.We, ame mũndũ, nĩw'o we nue
ũmũthũkũmĩaa Mwĩai waku, kũthũkũma
kũmũ; İndĩ we ūkakomana Nake We.

8.İndĩ kwa we ūla ūnengetwe İvuku yake
ya ūtalo na kw'oko-kwa-aũme,

9.We omĩtũkĩ akeethwa na ūtalo
mũvũthũ,

10.Na we akasyoka mũsyĩ kwake
atanĩte.

11.İndĩ kwa ūla we ūkethwa na İvuku ya
ūtalo anengelwe İtina wa mũongo wake,

12.We o mĩtũkĩ akeekaĩla wanangĩko,

13.Na we akavya nthĩnĩ wa Mwaki
wakene.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ۝

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝

وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ۝

وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۝

وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۝

يَأْتِيهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا
مُتْلُوقِيهِ ۝

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ بِرِسَالَةٍ ۝

فَسَوْفَ يَحْسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا ۝

وَيَتَقَلَّبُ إِلَى أَهْلِهِ مُسْرُورًا ۝

وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ وَرَاءَ ظَهْرِهِ ۝

فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًا ۝

وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا ۝

14. Nt'w'o, mbee wa Ou we ekalaa atanite
kafi wa andu ma nyumba yake.

إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ۝

15. We asuaniia kana we ndakasyoka
kwa Ngai ona Indii.

إِنَّهُ كَانَ أَنْ لَنْ يَحْوَِرَ ۝

16. II, vate nzika, Mwai wake
nUmwona we nesa mUno.

بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ۝

17. Indii aiee! Nyie nita utune wa syua
yithua ngusi.

فَلَا أُقْسِمُ بِالشَّقِيقِ ۝

18. Na utuku na syonthe ila w'o
Uvw'ika,

وَالْيَلِ وَمَا وَسَقِ ۝

19. Na mwei yila usua,

وَالْقَبْرِ إِذَا تَسَقَىٰ ۝

20. Kana vate nzika, inyw'i mukathi
kuma kikaloni kime kuti kila kingi.

لَتَرْكَبَنَ ظَهْرًا عَنْ ظَهْرٍ ۝

21. Kwa Ou, mo mena kya kila kituma
matetkila,

فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝

22. Na yila mo masomewa Kulani,
maikumanaa na kuthaitha mena
winyivyo;

وَلَا تُؤْمِنُ بِهِمْ الْقُرْآنُ لَا يَنْجِدُونَ ۝

23. Na kuleana na Ou, asu ala matetkila
nimamileaa yo.

بَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا يَكْذِبُونَ ۝

24. Ngai Mwene Vinya W'onthe nwi
nesa vyu kila mo mavithaa nthini wa
ngoo syoo.

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ۝

25. Kwa Ou, matavyei mo uvoo wa
usililo wi woo.

فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝

26. Indii kwa asu ala metikila na kwika
mawia maseo, ituvi yitakathela ni yoo

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ

أَجْرٌ غَيْرُ مَنْتُونٍ ۝

سُورَةُ الْبُرُوجِ مَكِّيَّةٌ

AL - BURUUJ
(Wavuanf'w'e Makka)

1. Syítwaní ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usúftwe ní úlau, Usúftwe
ní tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Níívtá na ítu yíla yína imanza *sya*
ndata,

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ

3. Na Múthenya-Ula-Wathaniwe,
4. Na mÚkÚsílí na Óla ÓnÓkÚsílíwa.
5. KÓumaníwa kwíthwe kwa andú ma
mítaú----

وَالْيَوْمِ الْوَعْدِ
وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ
قَبْلِ أَصْحَابِ الْأُخْدُودِ

6. Mwaki *Uvuv'íwe* na ngú----

الْقَارِ ذَاتِ الْوُكُودِ

7. Tondú mo mekalíte vakuví
naw'o,

إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ

8. Namo nímakÚsílíe Úndú mo meekie
kwa etíkíli.

وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ

9. Namo mayamamenete Índí nÓndú mo
nímamwítíkílíle Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Mwene-Vinya-W'onthe,
Wáílíte-Ní-Kútaíwa,

وَمَا نَعْمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللهِ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ

10. Ula Ósumbí wa matu na nthí ní Wake;
na Ngai Mwene Vinya W'onthe ní
NgÚsílí Ólú wa syÍndú syonthe,

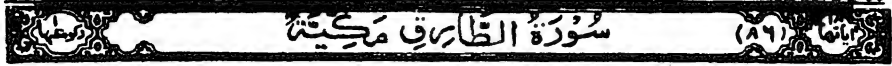
الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ
شَيْءٍ شَهِيدٌ

11. Asu ala mamathínasya aÓme etíkíli
na iveti mbítíkíli na Índí mailea kwílíla,
vate nzika, kwoo ve Ósílílo wa Mwaki,
na ve Ósílílo wa kÚv'vw'a.

إِنَّ الَّذِينَ قَتَلُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ كَفَرُوا
يَتَوَبُّوْنَ فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَمْ عَذَابُ الْكَافِرِينَ
إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

12. Índí asu metíkílaa na kwíka mawíla
maseo, ve MÍÓnda Íla Ívítílaa tÓlÓsÍ

AL - TAARIK
(Wavuan'w'e Makka)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ Olau, Usũftwe
nĩ tei.

2. Nĩĩvĩta na İtu na Ndata ya Kĩoko-----

3. Na nĩ kyaũ kĩũmanyĩthya we Ndata ya
Kĩoko nĩ myaũ?

4. Nĩ ndata yĩna Ūtisu mwai---

5. Vai thayũ Ūtena mũsũvĩi Ūlũ waw'o.

6. Kwa Ūu, mũndũ nasũanĩe kĩla we
ũmbĩtwe kuma nthĩnĩ wakyõ.

7. We ombĩtwe kuma kĩw'ũ kĩtweku
kĩvĩĩtfe,

8. Kĩla kyumaa katĩ wa kĩnyunyũ na
mavĩndĩ ma kĩthũi.

9. Vate nzika, We E-na Ūtonyi wa
kũmũtũnga thayũ İngĩ.

10. Mũthenya Ūla syĩmbithĩ ikaumbũlwa.

11. İndĩ we ndakethwa na vinya, na vai
mũtetheesya.

12. Na matu ala masyokaa-kaingĩ mena
mbua,

13. Na nthĩ İla İkunũkaa imea,

14. Vate nzika, nĩ ndeto ndw'e,

15. Na yo ti ngewa ya mana.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

وَالنَّجْمِ ۖ وَالطَّارِقِ ۖ

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۖ

النَّجْمُ الثَّاقِبُ ۖ

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّنَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۖ

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۖ

خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ۖ

يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۖ

إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۖ

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ۖ

فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۖ

وَالنَّجْمِ ۖ ذَاتِ الرَّجْعِ ۖ

وَالْأَرْضِ ۖ ذَاتِ الصَّدْعِ ۖ

إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ۖ

وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ ۖ

16.Nĩw'o mo meseŭvya nzaama.

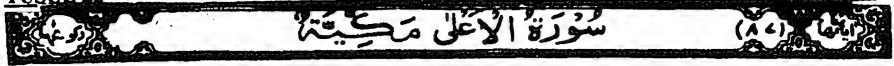
إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۝

17.Nyie ota Őu, nĩngŭseŭvya nzaama ya
kŏkomana nayo.

وَأَكِيدُ كَيْدًا ۝

18.Kwa Őu, manenge alei İvinda. İİ
manenge mo İvinda, kwa kavinda kanini.

فَقِيلَ الْكَافِرِينَ أَتَاهُمْ رُؤُودًا ۝

AL - A'LAA
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene
VinyaW'onthe, Ula Us0ftwe nI Olau,
Us0ftwe nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.TaIa syItwa ya MwIai waku, Ula-WI-
I0I0 M0no,

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

3.Ula 0mbaa na wIanIIsyaa,
4.Na Ula Use0vasya na Otongoasya,
5.Na Ula Omeasya 0Ithyo,

الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى

وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى

6.IndI We n0w0aly0laa Okatw'Tka
mwi0, mavuti mou.

وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى

فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى

7.IthyI t0ka0manyIsya we *Kulani* na we
nd0kolwa nIyo,

سَنُقَرِّبُكَ فَلَا تَنْسَى

8.Ateo 0nd0 Ngai Mwene Vinya
W'onthe wendaa.

إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى

9.Na IthyI t0ka0tw'TkIthya *kIla* Othei
0v0th0 kwoond0 waku.

وَنُنَبِّئُكَ لِلْإِنْسَى

10.Kwa 0u, we endeea na k0lilikanyw'a;
vate nzika, k0lilikany'a kwI 0tandIthyo.

فَذَكِّرْ إِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرَى

11.We Ula 0kIaa, o mIt0kI akeethukIIsya
na k0s0vIa;

سَيَذَكِّرْكَ مَنْ يُخْفَى

12.IndI Ola m0th0ku vy0, akaaly0ka,
awath0kIe.

وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى

13.We 0la wak0lika MwakinI m0nene.

الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَى

14.Na IndI we ndakakw'Ia vo na
ndakethwa thay0.

ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَخْيَى

15.Nĩw'o, we ūla wĩtheasya mwene,
nĩwaĩlaa w'o,

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ۝

16.Na ūlilikanaa syĩtwa ya Mwĩai wake
na ūlũmasya Mboya.

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۝

17.Indĩ inyw'ĩ mwĩliĩlaa thayũ wa nthĩ
ĩno,

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۝

18.Oyĩla Itu nĩyo ĩseo mbee na
nĩyĩkalaa.

وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ۝

19.Uu nĩw'o ūla ūmanyĩĩw'e nthĩĩ wa
Maandĩko Matheu ala maĩ mbee----

إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۝

20.Maandĩko ma Avalamu na Mose.

فِي صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ۝

سُورَةُ الْغَاشِيَةِ مَكِّيَّةٌ

(٨٨)

AL - GHAASHIYAH
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanf ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usuftwe nfi Olau, Usuftwe
nfi tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We waavikfiwa nfi Ovoo wa kfi kyeve
kfinene kya kumaumbfi ando vyuf?

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

3. Mothyuf amwe mufthenya Ofu
makeethwa na kyeve;

وَجُودُ يَوْمِيذٍ خَاشِعَةٍ

4. Maikuna wfi wfi vinya, me anou.

عَامِلَةٌ تَأْوِبَةٌ

5. Mo makalika Mwakinfi Ovifvanasya;

تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً

6. Na mo makanyw'fthw'a kyaufnyw'a
kuma mbulutinf itheufkfi;

تُسْفَى مِنْ عَيْنِ أَيْتَةٍ

7. Mo maikethwa na lfu ateo Ofa mufmuf,
wfi Ofu na nyufnyi sya kfi nyeelya sya
mfiw'a,

لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ

8. Ula Ofakanosya kana kufmina nzaa.

لَا يَسِينُ وَلَا يَنْفِي مِنْ جُودٍ

9. Na mothyuf amwe mufthenya Ofu
makeethwa me matanu,

وَجُودُ يَوْمِيذٍ تَأْوِبَةٍ

10. Makyendeew'a mufno nfi Ofufkufmi
woo,

لَسَعِيهَا رَاضِيَةٌ

11. Nthinf wa MOfunda mufkfi mfi na
mufOfufu mufno,

فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

12. We ndufekw'a ngewa sya mana nthinf
waw'uf;

لَا تَسْمَعُ فِيهَا لِأَغْيَةٍ

13. Navo ve mbuluti ivfufufye kfiw'uf,

فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ

14. Ve ivfi sya ndafi mbufkfi mfi vo,

فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ

15.Na mŕkeve yiŕtwe nesa,

وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ۝

16.Na mŕto yiŕtwe na nzŕa mbanake,

وَسَارِقٌ مَضْفُوفَةٌ ۝

17.Na mŕkeka mŕnyaŕŕkŕye nesa vyŭ.

وَدَرَابٌ مَبْنُوتَةٌ ۝

18.Mo ŕndŕ, nomamŕsyaasya ngamŕle
ŕndŭ yŭmbŕtwe?

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۝

19.Na ŕndŭ ŕtu yŭkŕŕŕtw'e ŕŭŭ?

وَالِى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ۝

20.Na ŕlmanŕ, ŕndŭ syŕnzŕŕŕtwe ŕlŭmŕte?

وَالِى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۝

21.Na ŕŭŭ wa nthŕ, ŕndŭ yo
yŕnyaŕŕkŕtw'e?

وَالِى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ۝

22.Kwa ŭu, we taa, nŕndŭ we wŕ mŭtai;

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ۝

23.We ndwŕ mŭsyaŕŕsya ŕŭŭ woo.

لَسْتُ عَلَيْهِمْ بِكَافٍ ۝

24.ŕndŕ ŭla ona wŕva ŭalyŭkaa, na ŭleaa
kwŕŕkŕla,

إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ۝

25.Ngai Mwene Vinya W'onthe
akamŭsilŕla na ŭsilŕlo ŭla mŭnene vyŭ.

فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ۝

26.Vate nzika, ŭalŭko woo nŕ Kwitŭ,

إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ۝

27.ŕndŕ, vate nzika, nŕ ŕŭŭ Waitŭ kŭmeta
mo ŭtalonŕ.

ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا جِسَابَهُمْ ۝

سُورَةُ الْفَجْرِ مَكِّيَّةٌ (٨٩)

AL - FAJR
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ Olau, Usũftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nĩvĩta na Masangya,
3. Na Motukũ Ikumi,

وَالْفَجْرِ

4. Na Ila-Syĩ-Mwaa na Ila-Ite-Mwaa,
5. Na Utukũ yĩla Oendee mũthyanĩ
waw'o,

وَلَيْالٍ عَشِيرٍ

وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

وَالْيَلِ إِذَا يَسْرُ

6. Vo vai ūkũsĩ wĩ vinya kwa mũndũ ūla
wĩna kĩĩko?

هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ

7. We nowonete ūndũ Mwĩai waku
weekanie na Aati-----

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ

8. Mbaĩ ya Ilamu, ala maĩ na masũmba
matũũlu,

إِمر ذاتِ الِعمَادِ

9. Myako ta Ila yoo Iyaaakwa ona ĩndĩ
mbee ĩolũ wa nthĩ.

الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا فِي الْبِلَادِ

10. Na vamwe na athamu ala masaa
mavia nthĩnĩ wa mwanda,

وَتَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الضُّعْرَ بِالْوَادِ

11. Na vamwe na Valao, mwĩai wa
mawĩkalo manene?

وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

12. Ula weekie mothũku nthĩnĩ wa nthĩ.

الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبِلَادِ

13. Na meeka mothyoeku maingĩ nthĩnĩ
wayo.

فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

14. ĩndĩ Mwĩai waku nĩwalekilye
mũsalisa wa ūsilĩlo wamavalũkĩla mo.

فَصَبَّ عَلَيْهِمُ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ

28. Na we, thay0 wĩ m0uonĩ!

29. Syoka kwa Mwĩai waku we
wendeew'e mŪno nĩ We na We
endeew'e m0no nue.

30. Kwa 0u, we lika katĩ wa ath0k0mi
Makwa anyuve.

31. Na we lika M00ndanĩ Wakwa.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ۖ

اِذْجِزِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ۖ

فَاذْخُلِي فِي عِبَادِي ۖ

وَاَدْخُلِي جَنَّاتٍ ۖ

AL - BALAD
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Aiee, Indĩ Nyie nĩvĩta na mũsyĩ ũũ---

3. Na we ũtũaa nthĩnĩ wa mũsyĩ ũũ-----

لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ

وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ

وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدٌ

4. Na Nyie nĩvĩta na mũsyai na ũla we
wasyaie,

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

5. Ithĩ nĩtũmũmbĩte mũndũ wa kwona
mathĩna.

أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ

6. We asũanĩaa kana vai ũmwe wĩna
ũtonyi ũlũ wake?

يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا بَدَأْتُ

7. We aasya, 'Nyie nanangĩte ũthw'ii
mwingĩ.

أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ

8. We asũanĩaa kana vai ũmwe ũmwene?

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ

9. Ithĩ tũimũnengete we metho elĩ,

وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ

10. Na ũĩmĩ na ilomũ ilĩ?

وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ

11. Na ithĩ nĩtwamwonisye we nzĩla ilĩ
syambatĩte sya ndafa.

فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ

12. Indĩ we ndaatĩa nzĩa ya Akava.'

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ

13. Na nĩ kyaũ kĩtuma we ũmanya
'Akava' nĩ kyaũ?

فَكَرَّ رَكْبُهُ

14. Nĩkũmĩnenge ngombo ũthasyo.

أَوَلَمْ نَعْمَرْ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْجَرٍ

15. Kana kũmĩnenge lĩu mũthenya ũla
yĩna nzaa.

16.Ndiwa ya nd00 ya m0kauti,

يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ۝

17.Kana m0nd0-ngya akomete kitooni.

أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ۝

18.Ingi we afiitwe ni kwithwa e omwe
wa asu ala metikila na momlasya
m0nd0 na Ola Ongi omilasyoni na
mwilwanloni wa tei.

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَصَّوْا بِالنِّسْبِ ۝

19.Aa nimo and0 ma kw'oko kwa aume.

أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْيَمِينِ ۝

20.Indi asu ala maleaa kwitkila Syama
Siit0, mo ni and0 ma kw'oko kwa aka.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الشِّمْلِ ۝

21.I0I0 woo nikuthaanyoka Mwaki
Ovinganlw'e.

عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّوَصَّدَةٌ ۝

سُورَةُ الشَّمْسِ مَكِّيَّةٌ

AL - SHAMS
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũŵtwe nĩ ūlau, Usũŵtwe
nĩ tei.

2. Nĩŵĩta na syua na ĩvinda yĩla
yambĩĩĩlasya kumya kyeŵi,
3. Na mwei ūla ūyĩatĩĩlaa syua.

4. Na Mũthenya yĩla ūvuanasya ūtheu
waw'o,
5. Na ūtukũ yĩla w'o wĩkusĩsyaa tũtũ
ĩũlũ waw'o,

6. Na ĩtu na mũmbĩĩwe wayo,

7. Na nthĩ na mũnyaĩĩkĩle wayo,

8. Na thayũ na wĩanũ waw'o----

9. Na We nĩwaūvuanisye w'o ūla ūthũku
kwaw'o na ūla ūseo kwaw'o-----

10. Vate nzika, we nĩwaĩĩlaa ūla
ũwongeleelaa w'o,

11. Na ūla ūthyoeekasya w'o we nĩ
mwanangĩku.

12. Mbaĩ ya Athamuti nĩyaūleile ūla
w'o nũndũ wa wau wa matũ woo.

13. Yĩla ūla mũthũku mũno katĩ woo
waūngamie,

14. Na ĩndĩ Mũtũmwa wa Ngai Mwene
Vinya W'onthe aisye, 'Ekanai nayo yĩ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ۝

وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ۝

وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا ۝

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ۝

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ۝

وَالْأَرْضِ وَمَا طَرَاهَا ۝

وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ۝

فَالْهَيْهَاتَ نَجْوَاهَا وَتَقْوَاهَا ۝

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَلَّاهَا ۝

وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۝

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ۝

إِذِ ابْتِغَتْ أَشْقَاهَا ۝

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ۝

yoka ngamŋle-nga ya Ngai Mwene
Vinya W'onthe, na mŋekei inyw'e.'

15.Indī mo nīmamŋleile we na
nīmamŋtilangile maŋŋ, kwa ŋu Mwŋai
woo nīwamanangie mo vyŋ nŋndŋ wa
naŋ yoo, na amalalŋla mo mŋthanganī.

فَكَذَّبُوهُ فَسَقَرُوا هَاهُنَا قَدْ نَدِمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّاهَا ۝

16.Na We ndaasŋvŋa ŋndŋ kŋkaumŋla
ŋŋlŋ wa ŋu.

وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ۝

AL - LAIL
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Nĩvĩta na ũtukũ yĩla wĩkusĩĩasya!

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ②

3.Na mũthenya yĩla ũmulĩkaa,

وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ③

4.Na nthĩnĩ wa kũmbwa kwa kĩũme na
kĩka,

وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ④

5.Vate nzika, ithubĩĩsyo syenyũ syĩ
kĩvathũkany'o.

إِنْ سَأَلْتُمْ لَسْتُمْ ⑤

6.Indĩ ta we ũla umasya na nĩ
mũlũngalu,

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ⑥

7.Na we akũsĩĩaa w'onthe ũla mũseo,

وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ⑦

8.Ithĩĩ tũkamũvũthĩsya we kĩa ũndũ,

فَسَيَكُونُ لِلْآخِرَى ⑧

9.Indĩ ta kwa ũla mũtoonũ na wĩna
kĩvũthya kĩ kĩvathũkany'o,

وَأَمَّا مَنْ يَحِلِّجُ وَاسْتَفْتَى ⑨

10.Na ũleaa ũla w'o,

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ⑩

11.Ithĩĩ tũkamũvũthĩsya we nzĩa ya
kũthi thĩnanĩ.

فَسَيَكُونُ لِلْآخِرَى ⑪

12.Na ũthw'ii wake ndũkamũuna
akyanangĩka.

وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ⑫

13.Vate nzika, kũtongosya nĩ tũlũ
Waitũ;

إِنْ عَلَيْنَا لَلْهُدَى ⑬

14.Na Itu nĩ Yitũ oũndũ ũmwe na nthĩ
ĩno ya yu.

وَأَنْ لَّنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى ⑭

15.Kwa ūu, Nyie nĩngũmũkaany'a
inyw'ĩ tũlũ wa ūmũĩ wa Mwaki.

فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ۝

16.Vai ūkaũlika ateo ala athe mũno vyũ,

لَا يَصْلُهَا إِلَّا الْأَشْقَى ۝

17.Ula ūleaa ūla w'o na ūalyũlaa
mũongo wake.

الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ۝

18.Indĩ ala alũngalu makavetangwa
kũasa naw'o,

وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ۝

19.Ula ūnenganae ūthw'ii wake nĩkana
athew'e.

الَّذِي يُؤْتِي مَا لَهُ يَنْزِلُ ۝

20.Na nde mũndũ ona ūmwe ūla we
wamwĩkie nesa nĩkana akaĩvwa,

وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ۝

21.Ateo kana we aumasya ūthw'ii wake
aimantha ūtanu wa mwĩai wake, ūla-
wĩ-lũlũ mũno.

إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ۝

22.Na o mĩtũkĩ We akendeew'a mũno nĩ
we.

وَلَسَوْفَ يَرْضَى ۝

AL - DUHAA
(Wavuanfw'e Makka)

1. Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Nĩvĩta na ũtisu ũla wongelekaa wa
katambanga,

وَالضُّحَى ②

3. Na ũtukũ yĩla ũkilasya ki,

وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى ③

4. Mwĩai waku ndaũtĩte we, ona We
ndathatĩtw'e nue.

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى ④

5. Vate nzika, *kĩla saa* ũvikaa nĩ mũseo
kwaku mbee wa *ũla* ũtongoasya.

وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى ⑤

6. Na Mwĩai waku akaũnenge we na
ũkendeew'a nesa mũno.

وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى ⑥

7. We ndaakwĩthĩa we wĩ ndiwa aũnenge
we wĩkalo?

أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى ⑦

8. Na We akwĩthĩe we ũkyanganga
ũkĩmũmantha *We* na aũtongoesya
Kwake-Mwene.

وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى ⑧

9. Na We nĩwakwĩthĩe we wĩna ũkya na
nĩwaũthuisye we.

وَوَجَدَكَ عَالِيَلاً فَأَغْنَى ⑨

10. Kwa ũu, ndũkamĩvinyĩte ndiwa,

فَإِنَّمَا إِلَهُ الْبَنِينَ فَلَا تَهَمُدْ ⑩

11. Na ta ƴũũ wa mũvoyi, ndũkamĩtetye,

وَأَمَّا السَّائِلُ فَلَا تَنهَرْ ⑪

12. Na ƴũũ wa mumo wa Mwĩai waku
ũtavany'e kwa ala angĩ.

يُحْيِي وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ⑫

AL - INSHRAA
(WavuanIw'e Makka)

1.Syftwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

2.Ithyĩ tũikĩvingũtwe kĩthũi kyaku
kwoondũ waku,

3.Na twaũvetangĩa we mũio waku

4.Ula waĩ vakuvĩ mũno kũtũla mũongo
waku,

5.Na Ithyĩ tũyayĩnenevisye syĩtwa yaku?

6.Vate nzika, ve ũthũmũo ĩtina wa thĩna.

7.Iĩ, vate nzika, ve ũthũmũo ĩtina wa
thĩna.

8.Kwa ũu, yĩla we ũthũmũĩte,
ĩthing'ĩĩsy na vinya,

9.Na kwa Mwĩai waku we alyũka
ũimũantha We na kĩthing'ĩĩsy.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۝

وَوَضَعْنَا عَنَّا وَزَرَكَ ۝

الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۝

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۝

فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝

إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۝

فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۝

وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ۝

سُورَةُ التِّينِ مَكِّيَّةٌ (٩٥)

AL - TIIN
(Wavuanfw'e Makka)

1.Syítwaní ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usúftwe ní ūlau, Usúftwe
ní tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Níwíta na Múkúyú na Múthata,

وَالْتِّينِ وَالزَّيْتُونِ ②

3.Na Kííma kya Sinaí,

وَطُورِ سِينِينَ ③

4.Na Músyí ūŭ, ūtŭo wa mŭuo.

وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ ④

5.Vate nzika, Ithyí nítŭmŭmbíte mŭndŭ
na mawalany'o ala maseo vyŭ ma ūmbi.

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ⑤

6.Indí Ithyí nítwamŭtŭngie we nthíní wa
mŭíkalo wa ítheo vyŭ na ala me ítheo.

ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ⑥

7.Ateo asu ala metíkílaa na kwíka mawíla
maseo; kwoo vena mŭthínzŭo ūtakathela.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ ⑦

8.Itina wa ūu Indí ní kyaŭ kya kŭŭkenga
we ítina wa ūu íŭlŭ wa Utw'io?

غَيْرُ مَمْنُونٍ ⑧

9.Ngai Mwene Vinya W'onthe ti We
Músili ūla mŭseo vyŭ katí wa asili?

فَمَا يَكْذِبُكَ بَعْدَ بِالْذِّينِ ⑨

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَكِيمِينَ ⑩

AL - 'ALAK
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthē, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.
2. Soma syĩtwanĩ ya Mwĩai waku ũla
woombie,
3. Oombie mũndũ kuma ũanga ũkwatanu.
4. Soma! Na Mwĩai waku nĩ Mũtaũku
mũno vyũ.
5. Ula wamanyĩsye na kĩandĩki.
6. Amũmanyĩsye na kĩandĩki.
7. Aiee, mũndũ nũvĩtasya mũno,
8. Nũndũ we asũanĩaa kwĩthwa eyĩanĩsye
we-mwene.
9. Vate nzika, kwa Mwĩai waku nĩkw'o
calũko.
10. We nũmwonete ũla ũvatanaa.
11. Mũthũkũmi Waitũ yĩla we ũvoyaa?
12. Isũvĩei, nata ethwa we aĩ : kw'okonĩ
kwa aũme,
13. Kana nĩwataanĩte ũolũ wa ũlũngalu?
14. Ingĩ inyw'ĩ nĩmũsũanĩte ethwa we
nĩwaneenie ũvũngũ vandũ va w'o na
aalyũka,

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ

الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَظَلِيمٌ

إِنَّ زَاهَهُ اسْتَفْهَمَ

إِنْ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ

عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ

أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ

أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ

أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ

15. We no ūmanyaa kana Ngai Mwene
Vinya W'onthe nīwona?

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى ۝

16. Aiee, ethwa we ndekūeka, Ithyī kwa
Ūla ow'o tūkamŪkusya we na nzwīī sya
ŪthyŪ wake,

كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ۝

17. UthyŪ wī ŪvŪngŪ, wīna naī

نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ۝

18. Indī we nīamete anyanyae make,

فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ۝

19. Ithyī ala makamwīkya we Ngienanī.

سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ ۝

20. Aiee, we ndūkenengane kwake we,
Indī tulya-ndu we-mwene Ūthaithe na
theengea vakuvī na Ngai.

كَلَّا لَا تَطْعَمُ وَلَا تَشْرَبُ ۝

AL - KADR
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI Ūlau, Usũtwe
nI tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Vate nzika, IthyI nItwamItheeisyē yo
nthInI wa ŪtukŪ wa NdaIa.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ

3.Na nI kyaŪ kIŪmanyIthya we ŪtukŪ wa
NdaIa nI mwaŪ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

4.ŪtukŪ wa NdaIa nI mŪseo kŪvIta myei
ngili Imwe.

لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ

5.NthInI waw'o vatheea alaIka na veva
vamwe na Ūtwio wa MwIai woo IŪlŪ wa
kIla kIndŪ.

تَنْزِيلُ الْمَلَكِ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ
مِنْ كُلِّ أَمْرٍ

6.MŪuo ŪŪ nIw'o ŪkeethIwa ona
kŪthandIka kwa masangya.

لَقَدْ سَلَّمَ إِلَيْنَا هَٰذَا مَطْلَعُ الْفَجْرِ

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ مَكِّيَّةٌ (٩٨)

AL - BAYYINA
(Wavuanŵ'e Medina)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ūlau, Usŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asu ala matetŵkŵlaa katŵ wa Andŵ-ma-
Ivuku na athaithi ma mŵvw'anano
mayaŵmaeka ūlei kŵvika yŵla ūkŵsŵ
mŵtheŵ wamavikŵlie mo—

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالشَّارِكِينَ
مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ②

3. Mŵtŵmwa kuma kwa Ngai Mwene
Vinya W'onthe asomaa Maandŵko
Matheu matheetw'e.

رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ③

4. Vau nthŵnŵ ve momanyŵsyo ma tene na
tene.

فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ④

5. Na asu ala ŵvuku yanenganiwe kwo
mayaaanŵka kŵvika ŵtina wa ūkŵsŵ
mŵtheu kŵmavikŵla mo.

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا
جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ ⑤

6. Namo mayaafŵŵa ūndŵ ūngŵ ateo
kŵmŵthŵkŵma Ngai Mwene Vinya
W'onthe me aŵkŵŵku Kwake, nthŵnŵ wa
wŵw'i, na me alŵngalu, na kŵlŵmya
Mboya, na kŵŵva Saka. Na ŵsu nŵyo
ndŵni ya andŵ ma nzŵla ŵla ya w'o.

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ
الْدِينَ هَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ
وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ⑥

7. Nŵw'o, asu ala matetŵkŵlaa katŵ wa
Andŵ-ma-Ivuku na athaithi ma
mŵvw'anano, makeethwa nthŵnŵ wa
Mwaki wa Ngiena, makŵkalaa vo. Mo nŵ
athŵku mŵno vyŵ katŵ wa syŵmbe.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالشَّارِكِينَ
فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ
الْبَرِيَّةِ ⑦

8. Nŵw'o, asu ala matetŵkŵlaa na mekaa
mawŵla maseo----nŵmo aseŵ mŵno vyŵ
katŵ wa syŵmbe.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ
خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ⑧

9. Mũthĩnzĩo woo wĩna Mwĩai woo----
 Mĩũnda ya Tene na Tene Ila Ivitĩlaa
 tũlũsĩ uungu wayo; makekalaa vo tene
 na tene. Ngai Mwene Vinya W'ontho
 nĩwendeew'e mũno nĩmo namo
 nĩmendeew'e mũno nĩ We. Uu nĩ kwa
 ōla we ōmũkĩlaa Mwĩai wake.

جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَجْرِي مِنْ
 تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ
 عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ۝

سُورَةُ الزَّلْزَالِ مَكِّيَّةٌ

(٩٩)

AL - ZILZAAL
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yĩla nthĩ ĩkathingitha na kĩthingitha na
kĩthingitho kyayo *kĩ vinya*,

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا

3. Na nthĩ ĩkyumya mĩio yayo,

وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَنْفَاقَهَا

4. Na mũndũ akakũlya, 'Yo yĩna kĩ?'

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا

5. Mũthenya ũsu nthĩ ĩkatavany'a ũvoo
wayo,

يَوْمَئِذٍ تُخْبِتُ أَخْبَارَهَا

6. Ju ũkeethwa nũndũ Mwĩai waku
akeethwa evuanĩtye vyũ kwayo.

بِأَن رَّبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا

7. Mũthenya ũsu andũ makooka me
nguthu inyaĩĩkĩte nĩkana matonye
kwonw'a *mosyao ma mawĩa moo*.

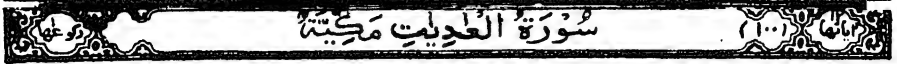
يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ

8. Indĩ ũla ona wĩva wĩkaa ũseo
wĩlaneny'e ũito na kaveke kanini mũno
akawona,

مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ

9. Na ũla ona wĩva wĩkaa ũthũku
wĩlaneny'e ũito na kaveke kanini *ota ũu*
akawona.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

AL - AADIYAAT
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵtwe nŵ ōlau, Usŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nŵvŵta na mbalasi sya ita ila isembaa
itvŵte,

وَالْعَدِيَّتِ ضَبَّاءٌ

3. Iitalŵkangya ngala sya mwaki.

فَالنَّوْرِتِ قَدْ حَاءٌ

4. Naiivithŵkaa masangya,

فَالْمُغِيرَتِ ضُبَّاءٌ

5. Na syŵkŵlasya mathweo ma kŵtoo
Ondŵnŵ Ōsu,

فَأَثَرُنَ بِهِ نَقْعَاءٌ

6. Na kŵŵtonyeesya naw'o nthŵnŵ katŵ wa
ngoo sya ita sya amaitha.

فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعَاءٌ

7. Vate nzika, mŵndŵ ndatŵngaa mŵvea
kwa Mwŵai wake;

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

8. Na vate nzika, we nŵ ngŵsŵ ya ōu;

وَأَنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ

9. Na vate nzika, we ena kŵthing'ŵsyo
kŵnene nŵndŵ wa wendi wa ōthw'ii.

وَأَنَّهُ يُحِبُّ الْخَيْرَ لَشَهِيدٌ

10. Mŵndŵ ta Ōsu nowŵsŵ kana yŵla ala me
mbŵanŵ makathayŵŵkw'a,

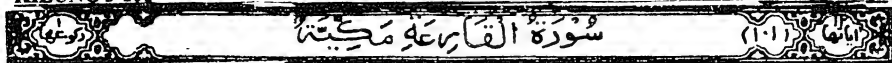
أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ

11. Na kŵla kŵ nthŵnŵ wa ithŵi
kyaumbŵlwa,

وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ

12. Vate nzika, Mwŵai woo mŵthenya
Ōsu, akeethwa amekuŵŵte mo nesa mŵno
vyŵ.

بِهِ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ خَبِيرٌ

AL - KARIAH
(Wavuanĩw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Kyeva Kĩnene!

الْقَارِعَةُ ②

3.Kyeva Kĩnene nĩ kyaũ?

مَا الْقَارِعَةُ ③

4.Na nĩ kyaũ kĩũmanyĩthya we Kyeva
Kĩnene nĩ kyaũ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ④

5.Mũthenya ũla mbaa-andũ makethwa
mailyĩ ta syĩmbalutya inyaĩĩkĩtw'e,

يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ⑤

6.Na iĩma ikeethwa iilyĩ ta w'ia wa
malondu wĩ mũkuue.

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ⑥

7.Indĩ ta kwa ũsu ũla ithimo syake
ikethwa syĩ ngito,

فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ⑦

8.We akeethwa na thayũ wa
kwendeesya.

فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ⑧

9.Indĩ ta ũsu ũla we ithimo syake
ikethwa syĩ mbũthũ,

وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ⑨

10.Nyinyia wake akeethwa nĩ 'Haviyah'.

فَأَمَّهُ هَٰوِيَةً ⑩

11.Na nĩ kyaũ kĩtuma we ũmanyi kyu nĩ
kyaũ?

وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ⑪

12.Nĩ Mwaki wakene.

بُعْدَ نَارٍ حَامِيَةٍ ⑫

AL - TAKAATHUR

(Wavuanfw'e Makka)

1.Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Kũkĩlany'a ũmwe na ũla ũngĩ
kwoondũ wa kũmbany'a ũthw'ii.

أَلَمْ يَكُنْ لَهُ الْكُفْرُ ②

3.Ona inyw'ĩ mwavika mbũanĩ.

حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ③

4.Aiee, o mĩtũkĩ inyw'ĩ mũkamanya.

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ④

5.Aiee ɪngĩ! o mĩtũkĩ inyw'ĩ
mũkamanya.

ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ⑤

6.Aiee, takethwa inyw'ĩ nĩmwaĩ
mũmanyũ ũmanyi mũna.

كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ⑥

7.Inyw'ĩ vate nzika, mũkamanyona Ngiena
nthĩnĩ wa thayũ o ũũ.

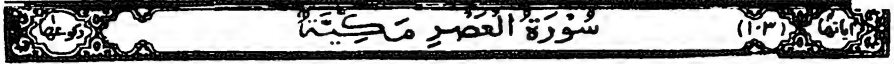
لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ⑦

8.ɪĩ, vate nzika, mũkamanyona yo na itho
ya mũĩkĩŵo.

ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ⑧

9.Mũthenya ũsu ɪndĩ, mũkeetwa kumya
ũtalo ɪũlũ wa manee *ma nthĩ.*

ثُمَّ لَتَسْلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّوْمِ ⑨

AL - ASR
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya W'on
the, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe nĩ
tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Nĩĩvĩta na Őkũsĩ wa ĩvinda,

وَالْعَصْرِ

3. Vate nzika, mũndũ e nthĩnĩ wa
mwĩkalo wa wasyo,

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ خَسِيرٌ

4. Ateo asu ala metĩkĩlaa na kwĩka meko
maseo, na kũingĩanĩsya mũndũ na ũla
ũngĩ kwĩĩkĩla
Ūla w'o, na kũtaana mũndũ na ũla ũngĩ
kwĩthwa na ũmĩĩsyo.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّاصَوْا
بِئْسَ الْبَخِيلُ وَتَوَّاصُوا بِالضَّرِ

سُورَةُ الْهُمَزَةِ مَكِّيَّةٌ

(104)

AL- HUMAZAH
(WavuanIw'e Makka)

1.SyItwanI ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nI Olau, Usũtwe
nI tei.

2.NIvIta na ŪkũsI wa Ivinda,

3.Ula Ūmbanasya Ūthw'ii na Ūtalaa
Ivinda Itina wa Ivinda.

4.We asŪanIaa kana Ūthw'ii wake
ukamŪtw'IkIthya we Ūla Ūtakusaa.

5.Aiee, we kwa Ūla w'o akekwa nthInI
wa 'Al-Hutamah'?

6.Na nI kyaŪ kItuma we Ūmanya 'Al-
Hutama' nI kyaŪ?

7.NI mwaki wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe mŪvuve,

8.Ula ŪkaithaanyŪkIa ngoo.

9.W'o Ūkeethwa ŪvinganIw'e namo.

10.ItuInI mbaamye.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

الَّتِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَةً

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ

وَمَا أَزِيدُكَ مَا الْحُطَمَةُ

نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْافِيدَةِ

إِنَّمَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَدَةٌ

عِ فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ

AL – FIIL
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. We nowonete Ondũ Mwĩai waku
weekanie na Andũ-ma-Nzou?¹*

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ

3. We ndaatuma ieleelo syoo syanangĩka.

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ

4. Na We nĩwamatwaĩe iea sya nyũnyi,

وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ

5. Ila syaĩe siimba syoo,
aimakimangany'a na mavia ma yũmba.

تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ

6. Na ũu, We amatwĩkĩthisye mo ta
mũangi mũvevenzeku, na mũlĩku vyũ

فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ أَلْوِلٍ

¹ Abraha, mŭtumĩa wa kĩklisto - nthĩnĩ wa Yaman
wa Mŭsumbĩ wa Abyssinia.

AL - KURAISH
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwaŵi ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe Ula Usŵŵtwe nŵ ūlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Kŵmoany'a Makulesi vamwe,

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ②

3.Na kŵtwaŵŵa ngwatanŵo yoo Ithyŵ
nŵtŵseŵvŵtye syalo sya ūtandŵthya sya
ŵvinda ya mbevo na ya syua----

إِنْفِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ③

4.Uu mo maŵŵŵtwe nŵ kŵmŵthaitha Mwŵŵai
wa Nyŵmba ŵno,

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ④

5.Ula wamanengie mo ŵŵu ŵvinda ya
nzaa, na ŵmanengete ŵsŵvŵŵo ŵvinda ya
w'ia.

فِي الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ⑤

AL - MAA'UUN
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syltwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũftwe nĩ ũlau, Usũftwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝

2. We nũmwonete we ũla ũmĩleaa ndĩnĩ?

أَرَأَيْتَ الَّذِي يَكْذِبُ بِالذِّينِ ۝

3. Usu nĩ ũla ũmĩlũngasya ndiwa,

فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ۝

4. Na ndamaingĩsyaa andũ kũĩthya ngya.

وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْيَسِيرِينَ ۝

5. Kwa ũu woo nĩ kwa asu ala mavoyaa,

قَوْلِيلٍ لِّلْمَصْلِينَ ۝

6. Indĩ maisũanĩaa Mboya yoo.

الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝

7. Ala meyonanasya.

الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۝

8. Na mo mamavenaa andũ ona
tũtandĩthya tũla tũnini.

وَيَسْتَعُونَ الْمَاعُونَ ۝

AL - KAUTHAR
(Wavuanĩw'e Makka)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ōlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2.Vate nzika, Ithyl nĩtũnengete we ūseo
mwingĩ;

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ

3.Kwa ūu, voya kwa Mwĩai waku, na
umya nthembo.

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ

4.Vate nzika, mũmaitha waku nĩwe ōla
Ūte ūsyao.

وَإِنْ شَاءَ رَبُّكَ هُوَ الْآبِتَرُ

AL - KAAFIRUUN
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũŵtwe nŵ ōlau, Usũŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Asya, 'Ame inyw'ŵ alei,

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ

3. Nyie ndithaithaa kŵla inyw'ŵ
mũthaithaa;

لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ

4. 'Nenyu mũithaithaa Ula Nyie
nthaitaa.

وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ

5. Na Nyie ndikathaitha kŵla inyw'ŵ
mũthaithaa;

وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ

6. Onenyu mũikamũthaitha Ula Nyie
nthaitaa.

وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ

7. 'Inyw'ŵ mwŵna ndŵni yenyu nakwa
nŵna ndŵni yakwa.'

لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ

سُورَةُ النَّاسِ مَكِّيَّةٌ

AL - NASR
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũtwe nĩ ũlau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Yĩla ũtethyo wa Ngai Mwene Vinya
W'onthe, ũkaa, na ũkĩlyo,

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ

3. Na We ũkyona andũ mailika ndĩni ya
Ngai Mwene Vinya W'onthe me nguthu,

وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا

4. Mũtaĩe Mwĩai waku na ndaĩa Syake,
na mantha ũkeo Wake We. Vate
nzika, We Nũsyokeaa-Kaingĩ ena ũuu.

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

AL - LAHAB
(Wavuanŵ'e Makka)

1.Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usŵŵtwe nŵ ōlau, Usŵŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2.Nŵmethwe me manangŵku moko elŵ ma
Avu Laavu, na ota ōu we nŵanangŵke.*¹

تَبَّتْ يَدَايَ أَلَيْهِ وَتَبَّ ②

3.Uthw'ii wake na syonthe ila
Ŵmbanŵtye iikamŴuna we.

مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ③

4.O mŵtŴkŵ we akalika nthŵnŵ wa Mwaki
wakene.

سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ④

5.Na mŴndŴ mŴka wake ota ōu, ōla
Ŵendaa akuŵte ngŴ.

وَأَمْرًا لَهُ حَمَالَةَ الْعَطْيِ ⑤

6.Kwŵlingŵla ngingonŵ yake vakeethwa
Ŵlii mwokothe wa mŴnathi.

فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ⑥

¹ *Avu Laavu ŵthe wa mŴŵ sya mwaki, ewetwa ta
mŴndŴ mŴvyŴ na mwŵkalo wa wau wa matŴ, na
Ŵla uvŵvasya ala angŵ.

AL - IKHLAAS
(Wavuanŵ'e Makka)

1. Syŵtwanŵ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũŵtwe nŵ Olau, Usũŵtwe
nŵ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

2. Asya, 'We nŵ Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Umwe;

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

3. Ngai Mwene Vinya W'onthe, Ula
Mũthaŵku-Vyũ na Umanthawa nŵ onthe
kwŵtw'a Ŵtethyo.

اللَّهُ الصَّمَدُ

4. 'We ndaasyaa, Nake We ndaasyawa;

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

5. Na vai Ŵvw'anene Nake We ona
Ŵmwe.'

لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

سُورَةُ الْفَلَقِ مَدَنِيَّةٌ

(113)

AL - FALAK
(Wavuanĩw'e Madina)

1. Syĩtwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe, Ula Usũĩtwe nĩ ũlau, Usũĩtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asya, 'Nye nĩmantha wĩvitho vamwe
na Mwĩai wa kũitheana,

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ②

3. Anzũvĩe na ũthũku wa syĩndũ ila We
ũmbĩte,

مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ③

4. Na ũthũku wa kĩvindu kya ũtukũ yĩla
kĩnyaĩĩkaa

وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ④

5. Na kuma kwa ũthũku wa asu ala
maleelasya makundo mamakundũe,

وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثِ فِي الْعُقَدِ ⑤

6. Na kuma kwa ũthũku wa ũla wĩ
kĩw'ĩu yĩla ũnũmbĩw'ĩa kĩw'ĩu.

يَوْمٍ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ⑥

AL - NAAS
(Wavuanf'we Madina)

1. Syitwanĩ ya Ngai Mwene Vinya
W'onthe , Ula Usũtwe nĩ Olau, Usũtwe
nĩ tei.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ①

2. Asya, 'Nye nĩmanthaa wĩvitho kwa
Mwĩai wa mbaa-andũ,

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ②

3. Mũsumbĩ wa mbaa-andũ.

مَلِكِ النَّاسِ ③

4. Ngai wa mbaa-andũ,

إِلَهِ النَّاسِ ④

5. Kuma kwa ūthũku wa mũveveanĩ wa
kĩwe wa kĩmbithĩ,

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ⑤

6. Ula ūveveaa nthĩnĩ wa ngoo sya andũ,

الَّذِي يُوسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ⑥

7. 'Kuma katĩ wa Mayini na mbaa-andũ

مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ⑦

دُعَاءُ خَتَمِ الْقُرْآنِ

MBOYA ITINA WA KUMINA KULANI

اَللّٰهُمَّ اِنْسِ وَحْشَتِيْ فِيْ قَبْرِىْ- اَللّٰهُمَّ
اَرْحَمْنِيْ بِالْقُرْآنِ الْعَظِيْمِ وَاَجْعَلْهُ لِيْ اِمَامًا
وَتُوْرًا وَهُدًى وَرَحْمَةً- اَللّٰهُمَّ ذَكِّرْنِيْ مِنْهُ
مَا نَسِيتُ وَ عَلِّمْنِيْ مِنْهُ مَا جَهِلْتُ
وَ ارْزُقْنِيْ تِلَاوَتَهٗ اِنَاءَ النَّيْلِ وَ اِنَاءَ النَّهَارِ
وَ اجْعَلْهُ لِيْ حُجَّةً يَّارَبُّ الْعٰلَمِيْنَ- اٰمِيْنَ-

Ame Ngai Mwene-Vinya-W'on the,Mbiw'ie tei na Kulani na Mitw'ikithye yithiwe ndongoi kwakwa na kyeni,na utungosya na inee.Ame Ngai Mwene-Vinya-W'on the,Ndilikanye'e mau ndu mayo ala nulitwe,na Manyisye maundu mayo alandamesi , na Nenge vinya kumisoma mavinda ma utuku na muthenya,na Mitw'ikithye yithiwe ikulyo kwakwa,Ame Mwiaii wa syumbe syonthe sya nthi.